WALSINGHAM.
HISTORIA
ANGLICANA

ASSER.
AELFREDI
RES GESTAE

LONDINI
1574.

ASSERII Annales Ælfredi Magni et Thomæ Walsingham Historia et Ypodigma Nuestriæ, 3 vols. in 1, fol. *brown mor. sup. ext.* £6. 6s 1574

CICERO.
Historia est testis temporum, lux veritatis, vitae memoria, magistra vitae, nuncia vetustatis.

¶HISTORIA BREuis Thomæ Walsingham, *ab Edwardo primo, ad* Henricum quintum.

LONDINI
Excusum apud Henricum
Binneman Typographum.
sub insigno Syrenis.

ANNO DOMINI
1574.

¶NOMINA REGVM QVORVM *res gestas præsens Historia* describit.

Edwardus.1.

Edwardus.2.

Edwardus.3.

Richardus.2.

Henricus.4.

Henricus.5.

Præfatio ad Lectorem.

VM nos non nobis solùm natos esse meminerim, (Lector optime) sed Patriæ, Parẽtibus, & Amicis, istam Thomæ Walsinghami historiam non vni mihi priuatè retinẽdam, sed ad communem omnium vtilitatem diuulgandam putaui: idq; eò magis, quoniam ille percommodè exordiri mihi videtur ab Henrico tertio *Rege, in quo vera illa & fidelis Matthæi Parisij historia desijt. Lex autem cùm hæc sit historiæ, vt rei potiùs veritatẽ quàm orationis elegantiam desideret, illud me quoquo modo dehortari non poterat, quod ille crasso ac leuidensi filo scripserit. Egregia enim & rarissima gesta cùm illius historia contineat, non dubito quin multa apud nos præclara ingenia sint, qui cùm per ætatem melius possint, hoc illius opus meliori fuco & apparatu splendidiore illustrent.* Rationem *interim & exemplum Titi Liuij Frulouisij Ferrariensis odi: qui cùm* Henrici quinti *res gestas proposito præmio scribendas in se susciperet: ne videretur Authorem quendam* ἀνονυμου *eisdem vestigijs insequi, quoniam pingui Minerua vsus esset, cuius historia sic exorditur (Lucerna posita sub Modio) multa ab eo egregiè scripta, & à principe inclito diuinitùs facta omninò prætermisit. Curiosam istam in alios iniuriam, seu delicatam philautiam non approbo, maloq; cum bona fide crassissimè dicta commemorare, quàm (vt mihi aliquid arrogẽ) mortuos iniuria afficere, posteros rerum anteactarum veritate fraudare. Vitio ego hîc mihi datum fore*

non dubito, quòd multas huius regni historias antiquissimas ediderim, in quibus monastica quædam fragmenta, aut potius aniles fabulæ reperiuntur. Sed hijs libenter ignosco, qui zelo bono adducti, rem prima specie fœdam detestantur, cùm nullam habeant occasionem altiùs & profundiùs considerandi, quanta, & quàm quotidiana sit istius rei necessitas. Nam si rem mecum penitiùs introspicerent, Matthæos Parisium & Westmonasteriensem, cum suis fabulis & portentis (quibus hodie nemo credit) potiùs edendos, quàm homines pios & scriptores sinceros reliquis illorum historijs (quæ hodiernæ veritati magnopere suffragantur) priuandos putarent. Quibus si ad Papisticæ disciplinæ expugnationem mutulato, inuerso, & conciso eorum opere vteremur, illi contra iustissimè reclamarent, aut non esse illorum hominum historias, aut si sint, deletas, corruptas, mutatas, imperfectas, adulteratas esse. Ita eō fugiendo quod non est necesse, in id incidemus quod non est decorum, & cùm exemplis superiores simus, fide inferiores erimus: & nos illorum virulentiæ & maledictis obnoxios faciemus, cùm alioqui suis eos sententijs configere, suis gladijs interficere possimus. Quid enim oratori tam prodest vt exultantem aduersarium frangat, quàm aliquod illius stultè dictum aut impurè factum commemorare? & suis eundem vocibus sic obtundere, magis vt pudeat quid ipse dixerit, quàm rectè caueat quid aduersarius possit dicere. Sed concedamus paululum nullum in eo Papistis scandalũ dari, nec historiæ fidem in dubium vocari posse, si multa corrigantur, multa ne inserantur quidem: quid tandem erit in illis nugis & insomnijs periculi? Certè si delirijs & monasticis vanitatibus quisquam ebriosus & tanquam fascinatus fuerit, is eisdem credet, etiamsi in nostris historijs nihil tale reperiat. Totus siquidem terrarum orbis istis

insomnijs

insomnijs, & miraculis circumfluit, & qui in sordibus est, sordescet adhuc. Quod cùm ita sit, videamus quis sit hodie rerum nostrarum status in Anglia; & vtrum nimiùm an parũ credendo magis periculũ impendeat. Sanè quidem (tibi grates ô summe Pater) ita omni ex parte bestiæ magnæ & tricipitis caput contritum est, ita concussæ sunt nugæ monasticæ, ita depulsæ tenebræ, ita lux euãgelica propagata, vt nemo iam adeo hebetis & obtusi ingenij papista sit, quin Legendæ aureæ miracula, & illis consimilia ad politicam Romanæ ecclesiæ gubernationẽ potiùs excogitata dicat, quàm se eisdem credere quoquo modo fateatur. Et vt propius ad nos veniamus (vt nunc sunt hominũ ingenia) nonne id potiùs metuendũ est, ne multi sint qui se nihil credere oportere existimant, quàm vt pauci supersint qui nimium credant? Magis vt miseranda illorũ ignorantia, quàm ferenda istorum incredulitas & insolentia videatur? Vtinã profectò iste sermo quotidiè in circulis & conuiuijs liberiùs non exiret, tantum se credere queq; oportere, quantũ ratione (ne dicã sensu) consequi poterunt: in vtroq; extremo vitiũ est, in illo crassum, in isto periculosum. Illi nimiùm desipere videbantur: nos nimiũ sapere videri volumus. Ego equidẽ quoties in fabulas monasticas & aniles ineptias oculos conijcio, ijsdẽ summa cũ voluptate mea fruor. Apertã enim dei bonitatẽ, & expressã misericordiam in nostra tẽpora videre mihi videor. Intueor siquidẽ eodẽ momento, & inanes illas tenebras quas patrum nostrorum oculis Deus effudit, & immensam lucem, quam idem nobis eorum posteris reuelauit. Istius sententiæ bonos omnes iuxta mecum esse existimo, magisq; vereor, si omnia istiusmodi somnia & deliria deleantur, ne tandem aliquando papistæ negent huiusmodi nugas in Ecclesia Anglicana vnquàm fuisse ante diruta Cænobia (quod multi iamdudum factitarunt)

quàm vt eadem re perſpecta, & cognita veritate, quenquam decipiant. Multa antiquitùs prodita ſunt mendacia de gentium & virorum origine, multa erant auguria, multa aruſpicum reſponſa, multæ diuinationes, quibus tanta fides eſt habita, vt religio ex illis conſtituta plus quàm mille annis perdurauerit: & tamen veniente in mundum Chriſti Euangelio, omnia tanquam nebulæ penitùs euanuerunt. Adulterinæ merces lucem ferre non poterant, eadem tamen poſt aliquod tempus in manus hominum recepta ſunt, non tam vt ijs quiſquam capi quàm vt delectari poſſet. Ridebat quiſq; ſuperiorum temporum inſcitiam, deprehendit errorem, deniq; prophanos ritus, mores & ceremonias (vt nos hodie) ſine vllo conſcientiæ labe aut diſcrimine legebant. Quis eſt qui in hoc æuo Romulum in cœlum ſubditò emigraſſe credat? Quis Numam Pompilium cum dea Ægeria congreßus tacitos habuiſſe, & ex illa leges Romanas didiciſſe? Quis Titi Latinij inſomnium? Quis Marci Ceditij de Gallorum aduentu vocem admiretur? Quis putet paulò ante Cæſarem interfectum bouem corde caruiſſe, aut ſi caruerit, Cæſarianæ mortis portentum fuiſſe? Quis Trarquinij iuſſu Attium Nauium cotem nauacula præcidiſſe opinetur? Quis Alexandrum crediderit amicum Ptolomæum à morte ad vitam radicula quadam reuocaſſe, quam illi Draco per quietem oſtenderat? Et hæc tamen omnia ab Hiſtoricis & Oratoribus præſtantißimis ſcribuntur, & à nobis quotidie ſine vllo ſuperſtitionis diſcrimine leguntur. Et vt hiſtoricos paululùm omittamus, veniamus ad Theologos. Scribit Turpinus Remenſis Archiepiſcopus, & vnus de primoribus Galliæ, eam illi cum Carolo magno familiaritatem interceſſiſſe, vt alter alteri religiosè promitteret, vt quiſquis prius moreretur, mortis ſuæ tempus quàm fieri potuit diligentiſſimè

Hæc omnia apud Titũ Liuium.

Cice. de Diuinatione.

In hiſtoria ſua de Carolo. cap. 23.

Si lumẽ quod in te eſt tenebræ ſunt, ipſæ tenebrę quãtæ? Math. 6.

ſimè ſuperſtiti ſignificaret. Quod cùm inter eos vtrinq; pactũ conuentumq; eſſet, Turpinus die quadam, dum rem diuinam faceret in extaſim raptus, agmen dæmonum vidit verſus Lotharingiam prætereuntium, è quibus cùm vnum rogaret quo proficiſci vellent, reſpondit ſe Aquiſgranum ad Caroli magni mortem feſtinare, vt illius animam ad infernũ raperet. Tum ille in nomine Ieſu illum adiurauit, vt eadẽ via reuerſus, fideliter illi oſtenderet quid de Carolo factũ eſſet. Quod cùm ſollicitè dæmon faceret, dixit Caroli animam ex illorũ manibus abreptam eſſe: quia cùm omnia illius facta tum bona tum mala ſtatêris librarentur, tot ligna & lapides in alteram à diuo Iacobo Gallitiano decapitato (quibus ille multas eccleſias dicauit) impoſita eſſe, vt illius benefacta malèfactis longè ſuperiora eſſent. Quid hoc miraculo ſtultius aut inanius? Quis eſt hodie apud Anglos tam ſtupidus & inſenſatus vt huic credat, etiamſi à Matthæis Weſtmonaſterienſi & Pariſio ſcribatur? Quis hodie putat vel Dunſtanum Archiepiſcopum diabolũ illius operi inſidiantẽ naſo ſuſpẽſum tenuiſſe, vel Vlſtanũ Wigornienſẽ iuxta Diui Edwardi ſepulchrũ baculũ marmoribus adeo infixiſſe, vt nec à Lanfranco, nec alio quocunq; niſi ſolo Vlſtano euelli poſſet? Iſta omnia antiquitatis deliria cognoſcere ſalus eſt adoleſcentulis: & plures credo ad caſtiſsimã noſtram Religionẽ craſsis iſtis & impuris exemplis ante oculos poſitis adducuntur, quàm vllis politicis aut humanis præceptis. Difficile eſt enim id diligere quod apertè ſordet, nec vnquam poſtea ille cibus ſtomacho placere poteſt qui ſemel nauſeam ingenerauit. Ita qui populũ ſemel aut ſæpè miraculis deceptum viderit, nunquam eiſdem in poſterum credet. Hunc enim ſenſum vnuſquiſq; noſtrum habet, vt ſi ab homine iſta fieri dicãtur, nihil poſsibile, ſin à Deo, nihil impoſſibile credamus. Ipſa Euangelij lux vanitatis tenebras non

Hoc cõmentũ habetur in hiſt. aurea. li. 2 ca 7. Et. Mat. Paris. pa. 290 anno. 1206. Et in Florilego anno. 814 Et in ſermonibus Diſcipuli. Et in Polichron. lib. 5. cap. 26.

pa-

patitur, neq; in ea gente deliria & præstigia vnquàm poßunt reuiuiscere, apud quam Christiani verbi puritas semel inualuit, quod si vnquàm credamus, imbecillitatis nostræ fidei, nõ alicuius periculi argumentũ est. Nam cũ omnes vrbes, omnia templa, omnis domus scripturis sanctißimis abũdent, non potest ista antiquitatis craßities in vllo angulo aut latibulo sine lumine, sine inditio, sine veri perspiciẽtia delitescere: aut si quisquam omniũ sit qui in tãta luce tenebras etiamnũ mordicùs retineat, indurauit cor eius dominus, & de eo magis desperandum est ne nunquàm resipiscat, quàm metuendum ne istis miraculis cæcus fiat, qui iamdudum in ipsa luce cæcutire & offendere desiderat. Hæc in eum finem à me scribuntur (suauissime Lector) non vt te à puro Euangelij fonte ad turbulentos miraculorum lacus adigam, sed vt tu (cùm in ea incideris) Deo gratias agas, quòd eam tibi lucem ostenderit quam patribus tuis denegauit: nec antiquißimas istas Patriæ tuæ Historias prorsus reijcias, quoniam in illis falsa miracula produntur, ne in summa rerum nostrarum ignoratione semper verseris, cùm nec vlla antiquitatum vestigia nisi in illis scriptoribus reperiri poßint, nec quisquam sit qui perfectã rerum nostrarum Historiam hactenùs scripserit. Id ego aliquando exactißimè futurum non dubitarem, nisi in deum & homines ingrati essemus, dum nec labores alienos meritò approbamus, nec ingenia excellentia (vt solent aliæ nationes) præmio & honore afficimus. Immo verò, quasi nati ad Barbariem essemus, doctißimos quosq; & viros eloquentißimos cum indignitate reijcimus. Hæc in nobis & alia quæcunq; vitia Deus optimus maximus pro sua summa clemẽtia corrigat: & tibi Lector optime multorum annorum fælicitatem cum salute sempiterna concedat.

Vale.

¶ Præfatio ad Lectorem.

AElfredi regis amplissimi (*qui olim toti ferè Britanniæ præfuit*) *historiam, tibi* (*humanissime lector*) *exhibemus : à Iohanne Assero Antistite Shyreburnẽsi* (*qui illi quõdam a sacris fuit*) *Latinis literis luculenter expressam. Quæ quidem historia non mediocrem menti tuæ voluptatem infundet, neq; minorem adferet cum voluptate vtilitatem, si in præclarissimarum rerum contemplatione defixus, te ad earum imitationem, & quasi imaginem totum effinxeris. Etenim quæ delectatio maior quàm clarorum virorum studia, res gestas, mores, vitas deniq;, ortus, obitus,* (*tanquam tabulas bene pictas*) *quotidie intueri? Quis fructus vberior quàm qui ex istiusmodi rerum perenni lectione percipitur? Et quanquam non sint hæc omnibus artium coloribus illustrata, atque posita, neq; eleganti verborum concinnitate distincta, tamen & Latinè loquitur, & significanter, &* (*vt priscis illis temporibus*) *non omnino incultè, tantumq; sibi fortaßis adhibuit ornamenti, quantum in exponenda decuit. Nam elaboratam exquisitius orationem, nimiaq; excultam industria, prudentium aures non modò in vulgari sermonis consuetudine, verùm in historia quoque respuere consueuerunt. Latina autem cum sint, Saxonicis literis excudi curauimus, maximè ob venerandam ipsius archetypi antiquitatem, ipso adhuc* (*vt opinio fert mea*) *Ælfredo superstite, iisdem literarum formulis descrip-*

tam. Augent coniecturam Pastoralia quæ ab ipso prudentissimo rege ex sermone Romano in Saxonicum conuersa fuerunt, atque illius imperio per quasdam Britanniæ Ecclesias sparsa. Quorum vetusta quædam exemplaria, eodem etiam tempore descripta, hodie extant similibus depicta characteribus. Atque hæc omnia (lector erudite) tuam ob causam diuulgamus, nimirum vt tibi iucunditati sint & emolumento. Etenim cum videas regem summo splendore, & tanta (quantam illa perraro vidit ætas) dignitate regem, qui non pacis solùm laudibus floruerit, sed belli quoque gloria circumfluxerit, omnem curam, industriam, cogitationes denique omnes, in disciplinarum studium consumpsisse: adeo vt horam fere nullam effluere sibi paßus sit, quam non in literis, et cum virtute traduxerit, quo te lector animo eße oportebit? quàm in bonarum artium studia flagranti semper, & incenso? Neque solùm doctrinæ & cognitionis desyderio ipse mirificè afficiebatur, adeo vt omnes conatus ad eam illustrandam conuerterit, sed exemplo suo alios item ad excellentem omnium artium honestarum cupiditatem incitauit & illexit, doctosque ex omnibus locis viros asciuit, quorum præceptis institutisque nobilium liberi, in Aula sua, vnà cum regijs filijs, ad humanitatem, & præclarißimarum artium scientiam quotidie informarentur. Quod eò mirabilius videri debet, quandoquidem maximis in rebus longeque diuersis, sese per omnem pene ætatem laboriosißimè exercuerit, duasque res specie dispares, admirabili prudentia coniunxerit. Quid enim tam distans quàm pax a bello? Quis tamen vnquam illo aut pacis amantior est habitus, aut belli laude illustrior? Quid tam difficile quàm & regni fines contra barbararum gentium immanitatem

tem

tem assiduè tueri: & doctrinæ ac literarum terminos quotidie proferre? Vtrumq; sanè rex nobilissimus consecutus est, vt & Danorum copias perpetuò in Britanniam influentes virtute bellica represserit, & in maximis semper occupationum fluctibus, liberalium disciplinarum studia nunquam intermiserit. Cuius industriæ testimonia extant sanè permulta, apud viros & iudicij & antiquitatis autoritate insignes. Etenim in historia Eliensi lib.2. sic scribitur: Aluredus acerrimi ingenij princeps, per Grimbaldũ & Iohannẽ doctiss. Monachos tantũ instructus est, vt in breui librorũ omnium notitiã habuerit, totũque nouũ & vetus Testamentũ in eulogiã Anglicæ gentis transmutauerit. *Accedit huc quod a vicesimo ætatis anno, ad quadragesimum quintum, diuturno morbo afflictus, importunoq; elanguerit: qui quidem non tam corporis vires plerumque debilitat, quàm mentis vim infringit & imminuit. Adde insuper, quod ea tempestate rex optimus vixerit, cum priorum annorum miseranda peruersitas, toti pene terrarum orbi inscitiæ, superstitionis, & perfidiæ tenebras offudisset: vnde euenit vt pietati, temporis improbitas, doctrinæ verò communis illa bonarũ artiũ lues nõnihil obstiterit. Quo magis lætari nos conuenit, et immortales Deo optimo maximo gratias habere, qui hoc tanto cognitionis et scientiæ lumine (quibus superioris æui infœlicitas obstruxit) diuina nũc benignitate circumfundimur. Iã verò quanta ignorationis nox, & tempestas ætatem illam obscurauerit: quo animo, quãq; ad virtutem ardenti & incenso pius rex flagrauerit, quemadmodum se eruditorum hominum quotidiana consuetudine deuinxerit, quos deniq; illis honores, quantaq; virtutum prœmia contribuerit: harum rerum omni-*

um exempla, tum liber iste, tum Pastorali (cũ explicatione eiusdem) præfixa præfatio copiosissimè suppeditabit. Sin autem quis requirit, quamobrem cum isthæc Latinis literis memoriæ mandentur, eadem tamen nos Saxonicis typis peruulgari fecerimus, nihil est quod expedire tam facilè possimus. Etenim cum ipsa nos primi exemplaris (vt antea dixi) antiquitas, debita quadam veneratione perfudit: tum magni ad fidem & authoritatem interesse putabamus, si quæ priscis notis verbisq; conscripta, exsignataq; ad manus nostras peruenissent, eadem nos iisdem literarum formulis imprimeremus. Eoq; me minus instituti mei pœnitet, quod facilè sentio, hanc meam cogitationem, tibi (amice lector) nec inutilem, neque iniucundam futuram. Primùm enim vbi huius te libelli lectioni paululum assuefeceris, literarumq; priscarum gnarus iam extiteris, licebit a Latinis ad Saxonica studium conuertere, quorum ex scriptis (mihi crede) non mediocrem voluptatem adipiscère: & in veteribus monumentis perscrutandis incredibilem cum voluptate vtilitatem coniunges. Præterea operæpretium erit patrium hunc nostrum (quo hodie vtimur) sermonem, cum illo obsoleto iam pene & extincto conferre, & conferendo quàm sint inter se similes, & pene eædem, animaduertere. Quam potissimùm ob causam, quatuor Euangelia eadem lingua, atque iisdem literarum formulis excudi curauimus, & quò facilius eius cognitionem intelligentiamq; comprehenderes, Anglica cum Saxonicis in margine coniunximus, talibusq; notis atque figurarum signis distinximus, vt perfacilè inter se diuersarum linguarum sententiæ cõparari queant. Accedit huc etiam, quod cum Hybernici, libros aliquot antiquissimos, sermone vernaculo conscrip-

tos

tos reliquerint, eoſq; Saxonicis characteribus exſignauerint (quanquam verborum ſenſum, atque pronuntiandi morem natiuum obtinent, atque domeſticum, tamen quãdoquidem in vocibus deſcribendis etiam hiſce diebus Saxonicis vtuntur typis ac formulis) ex horum characterum notitia & intellectu, aditus certè patebit aliquis ad eius quoque linguæ ſcientiam ijs, qui in regionibus illis legationis aliquod munus obierint, aut alio quouis modo eius Inſulæ negotijs implicabuntur. Iam verò cum Dayus Typographus primus (& omnium certè quod ſciam ſolus) has formas æri inciderit: facilè quæ Saxonicis literis perſcripta ſunt, iiſdem typis diuulgabuntur. Quorum ſanè lectio & veteris tibi linguæ, ac quondam domeſticæ memoriam renouabit, & haud paruam ſuppeditabit abſtruſæ cognitionis ſuppellectilem. Facile autem erit vocum vim, & verborum varietatem percipere, præſertim cum tanta ſit huius noſtræ (qua nunc vtimur) linguæ & illius veteris ſimilitudo. Pronunciatio obſcurior fortaßis & impeditior aliquantulum videbitur, quàm vt abſolutè percipi queat. Neq; mirum: quandoquidem quotidianus eius ſermonis vſus iam penitus euanuerit, & Saxones qui hodie in Germania ſunt, illum priſtinum pronuntiandi morem longo interuallo temporis amiſerint. Veruntamen non exactam nos eius ſermonis (qui iam fere totus obſoleuit) notitiam, nec ſollicitam nimis in verbis excutiendis induſtriam, requirimus: tantum operæ in eius ſtudio ponatur, quantum erit ad intelligendũ ſatis. Quod qui fecerit, vtilitatẽ exinde duplicem conſequetur. Nam cum & veteres Britanni, & poſt hos Saxones (qui Britannorum vocabulis aut funditus deletis, aut ad arbitrium ſuum immutatis, noua cunctis pene locis nomina in-

diderunt) semper aut alicuius celebris facti memoriam, aut rei naturam locorum appellationibus exprimere consueuerint (vt omittam vtilitatem) quanta huius linguæ studioso voluptas erit (& vt periucunda, ita nō multi sanè laboris) scire, omnium ciuitatum, vrbium, montium, syluarum, fluminum, & viarum nomina, & hæc vniuersa vnde deriuentur, & quo quidq; quasi e fonte profluxerit intelligere. Quibus de rebus si qua fortè quis degustare concupiuerit, Gulielmi Lamberdi (viri sanè eruditi, & in hospitio Lincolniensi, inter legum consultos, domestici iuris peritißimi) præfationem perlegat & expendat, quam libro de veteribus Saxonum legibus præfixit, quas nuper latinis literis eleganter expreßit. Ibi etenim nonnulla de instituti sui ratione atque consilio prudēter præfatus, demum (vt est in istiusmodi rebus perscrutandis sagaci certè ingenio & peracri) quorundam verborum vim ac naturas subtiliter persecutus est. Quo in libro si se studiosius exercuerint ij, qui aut huius linguæ notitiam, aut vetustarum legum (quas reges antiqui sanxerunt) scientiam habere desyderant, sapienter meo iudicio facient, & inde non mediocre sibi ad eas quoq; res percipiendas instrumentum, facultatemq; comparabunt. Quinetiam quoniam diplomata multa, & vetustioris ætatis monumenta, tum regiæ quæ in archiuis custodiuntur chartæ, tam ante, quàm post Normannorum in Angliam aduētum, adhuc extant, quæ Saxonicis & verbis, & literis comprehenduntur, omnes qui in regni institutis addiscēdis elaborauerint cohortabor, vt exiguo labore, seu pene nullo huius sibi linguæ cognitionem acquirant. Quod si facere voluerint, multa proculdubiò quotidie eruent, & elicient, quæ abdita iam iacent, et abstrusa, et plurima-

rum

rūm rerum inuolutas penitus naturas, & implicitas, nullo negotio expedient. Quem in finem superioribus sæculis a maioribus nostris monialium quædam Collegia instituta sunt, in quibus essent quæ & huius linguæ sciētia imbuerentur, & eandem (cum alijs communicando) ad posteros transmitterent. Quod quidem in Cœnobio monialium Tauestokensi in comitatu Deuoniæ, & multis alijs conuenticulis (nostra memoria) receptum fuit, credo, ne eius sermonis peritia, ob linguæ insolentiam penitus obsolesceret. Quod autem ad historiæ fidem attinet (lector humanissime) hoc te scire volo, eam me semper rationē secutū, in omnibus ijs libris quos diuulgaui, nihil vt de meo adiecerim, aut diminuerim, sed cuncta prout in primis exemplaribus reperiuntur ad verbum expreßerim. Alioquin si quid forsan de meo attulissem, aut vetustatis veluti rugas ac næuos delere omnes voluissem, metuendū mibi sanè foret (ne quod Salustio suo scribit Cornelius nepos) nō tam illorum qui illas conscripserunt historiæ, quàm meæ videri poßent. Cor. nepos ad Sal. in Bello Tro. *Indicio erunt ipsa prima exemplaria, quæ idcirco Cantebrigiæ, in bibliotheca collegij Corporis Christi, ad sempiternum huius rei testimoniū extare voluimus. Vbi si quis cum codicibus manuscriptis, impressos comparare voluerit, enimuero nihil nos aut detraxiße, aut addidiße inueniet, sed summam vbiq; fidem & religionē præstitiße. Quapropter si quid emolumenti ex huius historiæ lectione sine alicuius alterius iam per me euulgatæ ad te (humanissime lector) redundauerit lætabimur: et nos instituti ac voluntatis nostræ (quandoquidem id solum concupiuimus) fructus amplissimos consecutos existimabimus.*

Vale.

¶.i.

Alphabetum Saxonicum ita deſcriptum, vt facillima *citiſſimaq́; inde ad eam perfectè legendam* ratio cuiuis eius linguę cupido patefiat.

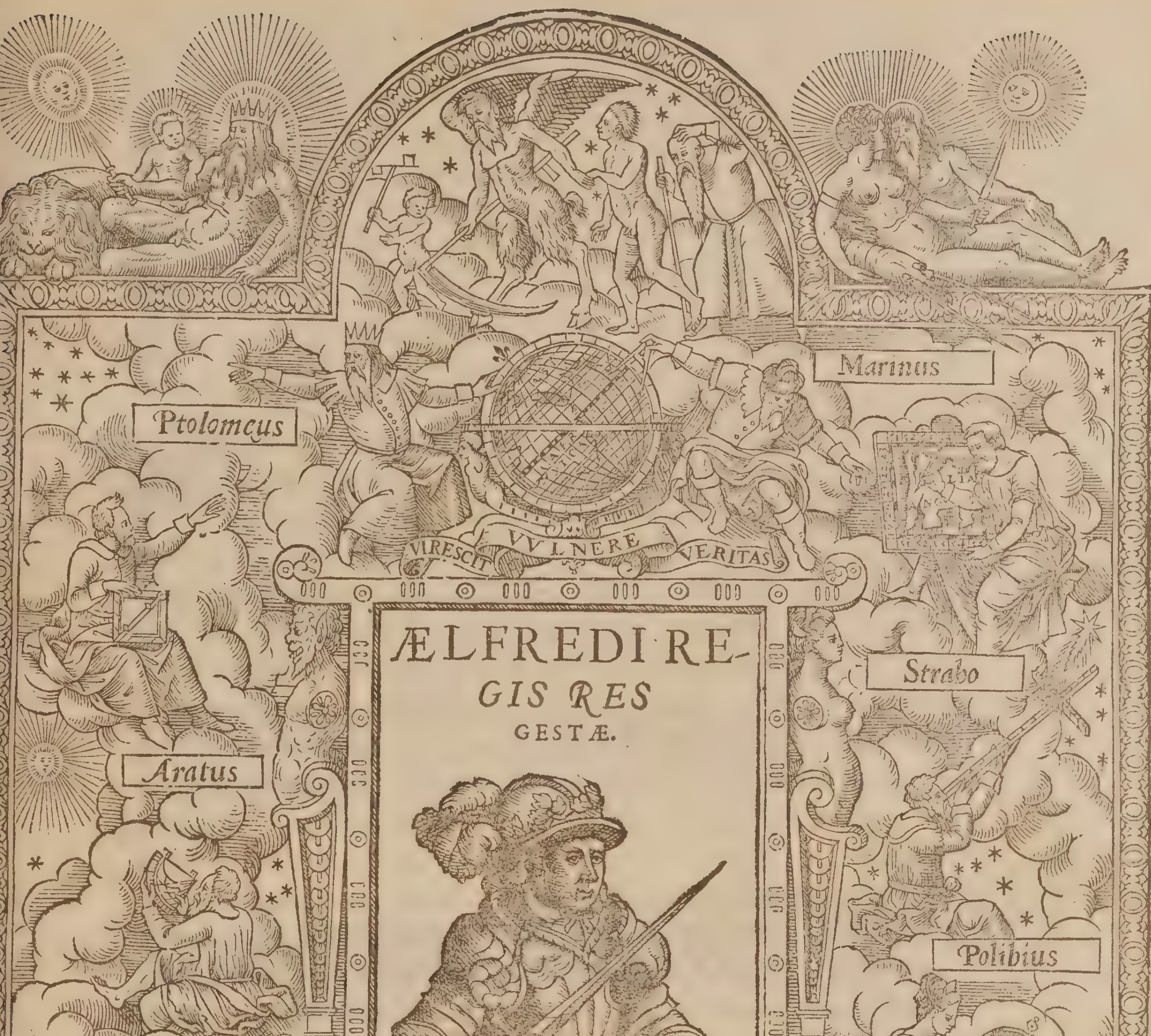
Saxonica		*Latina*	*Saxonica*		*Latina*	*Diphthõgi*	*& abbreuiationes*
A	a	a	M	m	m	Æ, Æ	Æ
B	b	b	N	n	n		
C	c	c	O	o	o		
D	ꝺ	d	P	p	p	Ð, ð, Þ	th
Є	e	e	Q	q	q		
F	ꝼ	f	R	ꞃ	r		
G	ᵹ	g	S	ꞅ	ſ		
H	h	h	T	ꞇ	t	⁊	et *and*
I	i	i	V	u	u		
K	k	k	X	x	x	ƿ	w
L	l	l	Y	ẏ	y		
			Z	ʒ	z		

Præpoſitiua particula ᵹe ſæpiſſimè apud Saxones eſt ſuperflua, & vbi communiter vtuntur duobus aut tribus negationibus, vt vehementiùs negent (ſicut & Græci faciunt) tamen ſecundùm phraſim Anglici ſermonis, vnica tantùm ſufficit.

¶ Tabula hiſtoriæ Tho. Walſingham.

Nomina regū.	An. Do.	Pag.	Nomina regū.	An. Do.	Pag.	Nomina regū.	An. Do.	Pag.
Henrici.3.vlt.	1273	1	16	1323	95	47	1373	182
Edw primi.1.	74	2	17	24	98	48	74	183
2	75	4	18	25	100	49	75	184
3	76	5	19	26	102	50	76	185
4	77	6	Edw.3. 1	27	106	51.	77	187
5	78	7	2	28	110	Richar.2. 1	78	200
6	79	8	3	29	110	2	79	225
7	80	8	4	30	112	3	80	243
8	81	9	5	31	113	4	81	256
9	82	9	6	32	114	5	82	300
10	83	10	7	33	115	6	83	319
11	84	11	8	34	116	7	84	333
12	85	12	9	35	117	8	85	338
13	86	13	10	36	119	9	86	349
14	87	14	11	37	131	10	87	355
15	88	14	12	38	131	11	88	364
16	89	15	13	39	132	12	89	368
17	90	15	14	40	134	13	90	376
18	91	16	15	41	149	14	91	377
19	92	17	16	42	149	15	92	380
20	93	20	17	43	149	16	93	386
21	94	23	18	44	154	17	94	387
22	95	24	19	45	155	18	95	388
23	96	27	20	46	156	19	96	390
24	97	29	21	47	158	20	97	391
25	98	34	22	48	159	21	98	394
26	99	41	23	49	159	22	99	395
27	1300	43	24	50	160	Henr.4. 1	1400	403
28	1	45	25	51	160	2	1	405
29	2	48	26	52	160	3	2	406
30	3	55	27	53	161	4	3	409
31	4	56	28	54	162	5	4	412
32	5	60	29	55	162	6	5	416
33	6	61	30	56	163	7	6	418
34	7	62	31	57	164	8	7	418
Edwar. 1. vlt.	8	64	32	58	165	9	8	419
Edwar.2. 2	9	69	33	59	166	10	9	420
3	10	70	34	60	167	11	10	421
4	11	71	35	61	170	12	11	422
5	12	73	36	62	171	13	12	424
6	13	77	37	63	173	Henr.5. 1	13	426
7	14.	78	38	64	173	2	14	430
8	15	82	39	65	174	3	15	
9	16	83	40	66	175	4	16	440
10	17	85	41	67	175	5	17	442
11	18	87	42	68	177	6	18	448
12	19	88	43	69	178	7	19	
13	20	90	44	70	179	8	20	
14	21	90	45	71	181	9	21	452
15	22	93	46	72	181	10	22	456

THomas Walsingham patria Nordouolgius sed ad Albani fanum Benedictinorum ordinis Monachus, ac præcentor eiusdem cænobij, homo in historijs colligendis studiosus atque diligens erat. Duas historias, vnam breuem, alterã quidem longiorem posteritati tradidit. Primam inchoauit ab Anno Christi.1273. & in Anno illius, 1422. finiuit, quę continet centũ quinquaginta annos vno dempto. Alterã ab irruptione Normannorum (quæ vocatur ab authore *Ypodigma Neustriæ*) vsque ad .6. annũ regni *Henrici* quinti Anglorum regis, cui opus illud dedicauit, habetquè rarissimas historias, & à nullo alio scriptas: claruit anno à Diuini verbi incarnatione. 1440. sub Henrico sexto.

ÆLFREDI REGIS RES GESTÆ.

Nobilitas innata tibi probitatis honorem,
Armipotens Ælfrede dedit, probitaſq; laborem,
Perpetuumq; labor nomen: cui mixta dolori
Gaudia ſemper erant: ſpes ſemper mixta timori.

DOMINO MEO VENERABILI PIISSIMOQVE OMNIVM BRITANNIÆ INSVLÆ CHRISTIANORVM RECTORI ÆLFRED ANGLORVM SAXONVM REGI: ASSER OMNIVM SERVORVM DEI VLTIMVS MILLEMODAM AD VOTA DESIDERIORVM VTRIVSQVE VITÆ PROSPERITATEM.

ANno Dom. incarnationis, 849. natus est Ælfred angulsaxonū rex in villa regia quæ dicitur Vuanating in illa paga; quæ nominatur Berrocscire, quæ paga taliter vocatur a Berroc silua vbi buxus habundantissime nascitur; cuius genealogia talis tali serie cōtexitur. Ælfred rex filius Æþelwulfi regis qui fuit Ecgberhti; qui fuit Ealhmūdi; qui fuit Eafa; qui fuit Eoppa; qui fuit Ingild. Ingild & Ine ille famosus occidentaliū rex Saxonū Germani duo fuerūt; qui Ine Romam perrexit; & ibi vitam præsentem finiens honorifice cœlestem patriam cum Christo regnaturus adiit; qui fuerunt filii Coenred; qui fuit Ceolualde; qui fuit Cudam; qui fuit Cuðwine; qui fuit Ceaulin; qui fuit Cynric; qui fuit Creoda; qui fuit Cerdic; qui fuit Elesa; qui fuit Geuuis; a quo Britones totā illam gentem Geguuis nomināt, qui fuit Brond; qui fuit Belde; qui fuit Vuoden; qui fuit Friðowalde; qui fuit Frealaf; qui fuit Friðuwulf; qui fuit Fingodwulf; qui fuit Geata; quem Getam iamdudum pagani pro Deo venerabantur; Cuius Sedulius poeta mentionem facit in paschali metrico carmine ita dicens; Ælfræd genealogia

Cum sua gentiles studeant figmenta poetæ; Sedulius.
Grandisonis pompare modis tragicoque boatu;
Ridiculoue Getæ seu qualibet arte canendi;
Sæua nefandarum renouant contagia rerum;
Et scelerum monimenta canunt rituque magistro;
Plurima Niliacis tradunt mendacia biblis;
Cur ego dauiticis assuetus cantibus odas;
Chordarum resonare decem sanctoque verenter;
Stare choro & placidis cœlestia psallere verbis;
Clara salutiferi taceam miracula Christi;

Qui Geata fuit Caetuua; qui fuit Beauu; qui fuit Sceldwea; qui fuit Heremod; qui fuit Itermod; qui fuit Haþra; qui fuit Huala; qui fuit Beduuig; qui fuit Seth; qui fuit Noe; qui fuit Lamech; qui fuit Maþusalem; qui fuit Enoch; qui fuit Malaleel; qui fuit Cainan; qui fuit Enos; qui fuit Seth; qui fuit Adam.

De Genealogia Matris eius.

MAter quoque eiusdem Osburgh nominabatur, religiosa nimium fœmina, nobilis ingenio, nobilis ⁊ genere, quæ erat filia Oslac famosi pincernæ Æþelƿulfi regis, qui Oslac Gothus erat natione. Ortus enim erat de Gothis ⁊ Iutis, de semine scilicet Stuf ⁊ Vuihtgar, duorũ fratrũ ⁊ etiã comitũ, qui accepta potestate Vuectæ insulæ ab auũculo suo Cerdic rege, ⁊ Cynric filio suo cõsobrino eorũ, paucos Britones eiusdem insulæ accolas, quos in ea inuenire potuerũt, in loco qui dicitur Guuiht garaburhg occiderunt, Cæteri enim accolæ eiusdẽ insulæ ante aut occisi erant, aut exules aufugerũt,

Britones in Vuecta cæsi.

ANno dominicæ incarnationis 851. natiuitatis autem Ælfredi regis 3. Ceorl Domnaniæ comes, cũ domnanis contra paganos Normãnos siue Danos pugnauit in loco qui dicitur Vuicganbeorg, ⁊ christiani victoriam habuerunt, ⁊ ipso eodem anno primũ hyemauerunt pagani in insula quæ vocatur Sceapieg, quod interpretatur insula ouiũ, quę sita est in tamesi flumine inter Eastseaxum ⁊ Cantuarios, sed ad Cantium propior est, quam ad Eastseaxum in qua monasteriũ optimum constructũ est. Eodem quoque anno magnus paganorũ exercitus cum 350. nauibus in hostium tamesis fluminis venit, ⁊ Londoniam ciuitatem, quę est sita in aquilonari ripa tamesis fluminis, in cõfinio Eastseaxum, ⁊ Middlesexum, sed tamen ad Eastseaxum illa ciuitas cum veritate pertinet, depopulati sunt, ⁊ Beorhtulfũ Merciorum regem cum omni exercitu suo qui ad prœliandum contra illos venerat in fugam verterunt. His ibi ita gestis prædictus Paganorum exercitus perrexit in Suðrię, quæ paga sita est in meridiana tamesis fluminis ripa ab occidentali parte Cantii, ⁊ Æþelƿulfus occidentalium Saxonum rex ⁊ filius suus Æþelbaldus cum omni exercitu in loco qui dicitur Aclea, id est, in campulo quercus diutissime pugnauerunt, ibique cum diu acerrime ⁊ animose ex vtraque parte pugnatum esset, maxima pars paganæ multitudinis fũditus deleta ⁊ occisa est, ita, qualiter nunquam in aliqua regione in vna die ante, nec post ex eis occisam esse audiuimus, ⁊ christiani victoriã honorifice tenuerũt, ⁊ loco funeris dominati sunt. Eodẽ quoque anno Æþelstan rex filius Aþelƿulfi regis, ⁊ Ealhere comes magnum paganorum exercitũ in Cantio in loco qui dicitur Sandƿic occiderunt, ⁊ ex nauibus eorum 9. naues ceperunt, cæteri per fugam elapsi sunt.

Scheapieg situs.

Londonia a Paganis vastata.

Paganorũ strages.

ANno dom. incarnat. 853. natiuit. autẽ Ælfredi regis 11. Burhred Merciorũ rex per nuncios deprecatus est Æþelƿulfũ occidentaliũ Saxonũ regem, vt ei auxilium conferret, quo mediterraneos Britones qui inter Merciam ⁊ mare occidentale habitant, dominio suo sub-

subdere potuisset. Qui contra eum immodice reluctabantur; nec segnius Æþelwulfus rex legatione eius accepta exercitum mouens Britanniam cum Burghredo rege adiit; statimque vt ingreditur gentem illam deuastans dominio Burgredi subdit; quo facto domum reuertitur. Eodem anno Æþelwulfus rex præfatum filium suum Ælfredum magno nobilium ⁊ etiam ignobilium numero constipatum; honorifice Romam transmisit; quo tempore dominus Leo Papa 4. Apostolicæ sedi præerat; qui præfatum infantem Ælfredum oppido ordinans vnxit in regem; ⁊ in filium adoptionis sibimet accipiens confirmauit. Eodem quoque anno Ealhere comes cum Cantuariis ⁊ Huda cum Sudriis contra paganorum exercitum in insula quæ dicitur in Saxonica lingua Tenet; Britannico autem sermone Rum; animose ⁊ acriter belligerauerunt; ⁊ primitus Christiani victoriam habuerunt; prolongatoque diu proelio ibidem ex vtraque parte plurimi ceciderunt; ⁊ in aqua mersi suffocati sunt. Et comites illi ambo ibidem occubuerunt; necnon ⁊ eodem anno Æþelwulfus post pascha occidentalium Saxonum rex filiam suam Burgredo Merciorum regi in villa regia; quæ dicitur Cippanhamme; nuptiis regaliter factis ad reginam dedit.

Æþelwulfi ad Romam iter.

Paganorũ strages.

ANno dominicæ incarnationis 855. natiuitatis autem præfati regis septimo; Eadmundus orientalium Anglorum gloriosissimus cæpit regnare 8. Kal. Ianuarii; id est die natalis domini; an. ætatis suæ 14. Hoc etiam anno Lotharius Imp. Rom. obiit filius Ludouici Augusti piissimi. Anno eodem sub initio Karoli 3. Imp. filii Ludouici 2. magnus paganorum exercitus tota hyeme in præfata Scepige insula hyemauerũt. Eodem anno Æþelwulfus præfatus venerabilis rex decimam totius regni sui partem ab omni regali seruitio ⁊ tributo liberauit; in sempiternoque graphio in cruce Christi pro redemptione animæ suæ ⁊ antecessorum suorum; vni ⁊ trino deo immolauit. Eodemque anno cum magno honore Romã perrexit præfatumque filiũ suum Ælfredũ iterum in eandẽ viam secum ducens; eo quod illũ plus cæteris filiis suis diligebat; ibique anno integro demoratus est. Quo peracto ad patriã suã remeauit; adferens secũ Iudittam Karoli Francorũ regis filiã. Interea tamẽ Æþelwulfo rege vltra mare tantillo tempore immorãte; quædã infamia contra morem omniũ christianorũ in occidẽtali parte Selwuda orta est. Nam Æþelbald rex Æþelwulfi regis filius; ⁊ Ealhstan Scireburnẽsis ecclesię episcopus; Eanwulf quoque sũmurtunẽsis pagæ comes coniurasse referuntur; ne vnquã Æþelwulf rex a Roma reuertens iterũ in regno reciperetur. Quod inauditũ omnibus sęculis ante infortuniũ episcopo ⁊ comiti solũmodo perplurimi reputãt; ex quorũ consilio hoc factũ esse perhibetur. Multi quoque regali solũmodo

Æþelwulfi donũ pro anima.

Coniuratio in Æþelwulfum.

Æthelbaldi pertinacia.

insolentiæ deputant; quia & ille rex in hac re & in multis aliis peruersitatibus pertinax fuit, sicut quorundam hominum relatu audiuimus, quod & rei sequentis approbauit effectus. Nam redeunte eo a Roma prædictus filius regis Æthelwulfi cum omnibus suis consiliariis; immo insidiariis tantum facinus perpetrare temptati sunt; vt regem a regno proprio repellerent; quod nec deus ita fieri permisit; nec nobiles totius Saxoniæ consenserunt. Nam ne irremedicabile Saxoniæ periculum belligerante patre & filio; quinimmo tota cum gente ambobus rebellante atrocius & crudelius per dies singulos quasi clades intestina augeretur; ineffabili patris clementia & omniū astipulatione nobilium; adunatum antea regnum inter patrem & filium diuiditur; & orientales plagæ patri; occidentales filio e contrario deputantur: vbi enim pater iusto iudicio regnare debuerat; illic iniquus & pertinax filius regnabat. Nam occidentalis pars Saxoniæ semper orientali principalior est. Adueniente igitur Æthelwulfo rege a Roma; tota illa gens vt dignum erat in aduentu senioris ita gauisa est; vt si ille permitteret, pertinacem filium suū Æthelbaldū cum omnibus suis consiliariis a totius regni sorte expellere vellēt; Sed ille vt diximus nimia clementia & prudenti consilio vsus; ne ad regni periculum perueniret, ita fieri noluit, & Iudittam * Faroli regis filiā quam a patre suo acceperat; iuxta se in regali solio suo sine aliqua suorū nobilium controuersia & odio; vsque ad obitum vitæ suæ contra peruersam illius gentis consuetudinem sedere imperauit.

* Fa ꝑ Ka.

Saxones reginam non admittunt.

Gens namque occidentalium Saxonum reginam iuxta regem sedere non patitur; nec etiam reginam appellare; sed regis coniugem permittit; quam controuersiam immo infamiam; de quadam pertinaci & maleuola eiusdem gentis regina ortam fuisse maiores illius terræ perhibent. Quæ omnia contraria seniori suo & omni populo ita peregit; vt non solum suum proprium odium mereretur; vt a reginali solio proiceretur: sed etiam omnibus suis subsequatricibus eandem pestiferam tabem post se submitteret; pro nimia namque illius reginæ malitia omnes accolæ illius terræ coniurauerunt; vt nullum vnquam regem super se in vita sua regnare permitterent; qui reginā in reginali solio iuxta se sedere imperare vellet. Et quia vt opinor multis habetur incognitum; vnde hæc peruersa & detestabilis consuetudo in Saxonia; vltra morē omnium + theodiscarū primitus orta sit; paulo latius mihi videtur intimandum; quod a domino meo Ælfredo angulsaxonum rege veridico; etiam sæpe mihi referente audiui; quod & ille etiam a veridicis multis referentibus; immo ex parte non modica illud factū commemorantibus audierat. Fuit in Mercia moderno tempore quidam strenuus atque vniuersis circa se regibus & regionibus finitimis

+ i. gentiū.

timis

timis formidolosus rex; nomine Offa; qui vallum magnum inter Britanniam atque Merciam de mari usque ad mare facere imperavit. Offa. Cuius filiam nomine Eadburgh Beorhtric occidentalium Saxonum rex sibi in coniugium accepit; quæ confestim accepta regis amicitia; ⁊ totius pene regni potestate more paterno tyrannice vivere incœpit; ⁊ omnem hominem execrare quem Beorhtric diligeret; ⁊ omnia odibilia deo ⁊ hominibus facere; ⁊ omnes quos posset ad regem accusare; ⁊ ita aut vita; aut potestate per insidias privare: ⁊ si a rege illud impetrare non posset veneno eos necabat; sicut de adolescente quodam regi dilectissimo hoc factum compertum habetur; quem cum ad regem accusare non posset veneno eum necavit. Tyrannis Eadburgh. De quo veneno etiam præfatus ille Beorhtric rex inscienter gustasse aliquid refertur. Neque enim illa venenum dare regi proposuerat sed puero, sed rex præoccupavit; inde ambo periere. Beorhtric veneno sublatus. Defuncto igitur Beorhtrico rege cum illa inter occidentales Saxones diutius fieri non posset; ultra mare navigans cum innumerabilibus thesauris Karolum illum magnum ⁊ famosissimum Francorum regem adiit. Ad quem cum ante solarium multa regi afferens dona staret; Karolus ait? Elige Eadburgh quem velis inter me ⁊ filiū meum; qui mecum in solario isto stat. At illa sine deliberatione stulte respondens dicens ait. Si mihi electio conceditur; filium tuum in quantum te iunior est eligo. Cui Karolus respondens ⁊ arridens ait: si me eligeres haberes filium meum; sed quia filium meum elegisti; nec me nec illum habebis. Dedit tamen illi unum magnum sanctimonialium monasteriū; in quo deposito seculari habitu; ⁊ sanctimonialium indumento assumpto perpaucis annis Abbatissæ fungebatur officio. Eadburgh Abbatissa. Sicut enim irrationabiliter in propria vixisse refertur; ita multo irrationabilius in aliena gente vivere deprehenditur. Nam a quodam suę proprię gentis homine constuprata demum palam deprehensa de monasterio imperio Karoli regis deiecta; in paupertate ⁊ miseria læðo tenus vituperabiliter vitam duxit; ita ut ad ultimum uno servulo comitata; sicut a multis videntibus eam audivimus; quotidie mēdicans in Pavia miserabiliter moriretur. Vixit ergo Æþelwulfus rex duobus annis; Regina mendicans. postquam a Roma revenit; in quibus inter alia multa præsentis vitæ bona studia cogitans de suo ad universitatis viam transitu; ne sui filii post patris obitum indebite inter se disceptarent; hereditariam; immo commendatoriam scribere imperavit epistolam; in qua ⁊ regni inter filios suos duos scilicet seniores; ⁊ propriæ hæreditatis inter filios ⁊ filiam; ⁊ etiam propinquos pecuniarum quæ post se superessent inter animam; ⁊ filios ⁊ etiam nobiles suos divisionem ordinabiliter litteris mandare procuravit. De qua prudenti considera-

tione pauca de pluribus posteris imitanda scribere decreuimus; scilicet quæ ad necessitatem animæ maxime pertinere intelligũtur. Nam cætera quæ ad humanam dispensationem pertinent in hoc opusculo inserere necesse non est; ne fastidium pro prolixitate legentibus vel etiam audire desiderantibus procreauerit. Pro vtilitate namque animæ suæ quam a primæuo iuuentutis suæ flore in omnibus procurare studuit per omnem hæreditariam terram suam semper in x. manentibus vnum pauperem aut indigenam aut peregrinum cibo; potu ⁊ vestimento; successoribus suis vsque ad vltimum diem iudicii post se pascere præcepit; ita tamen si illa terra hominibus ⁊ pecoribus habitaretur; ⁊ deserta non esset. Romæ quoque omni anno magnam pro anima sua pecuniam; id est; CCC. mancussas portare præcepit; quæ taliter ibi diuiderentur: scilicet C. mancussas in honore Sancti Petri specialiter ad emendum oleum quo impleantur omnia luminaria illius Apostolicæ ecclesiæ in vespera paschæ; ⁊ æqualiter in gallicantu; ⁊ C. mancussas in honorem S. Pauli eadem conditione ad comparandum oleum in ecclesia Sancti Pauli Apostoli; ad implenda luminaria in vespera paschæ ⁊ in gallicantu; C. quoque mancussas vniuersali Papæ Apostolico. Defuncto autem Æthelƿulfo rege; sepultoque apud Stemrugam; Æþelbald filius eius contra dei interdictum; ⁊ Christianorum dignitatem; nec non ⁊ contra omnium paganorum consuetudinem; þorum patris sui ascendens; Iudittam Karoli Francorũ regis filiam cum magna ab omnibus audientibus infamia in matrimonium duxit; effrenisque duobus ⁊ dimidio annis occidentaliũ Saxonum post patrem regni gubernacula rexit.

Æþelƿulfi testamentum.

Dona eius ecclesiæ Romanæ.

Æþelƿulfi mors.

Æþelbald patris vxorē ducit.

ANno domini. 856. ⁊ natiuitatis Alfredi 10. hoc est anno secundo Karoli Imperatoris 3. anno vero regni Aþelƿulfi occidentalium Saxonum regis 18. Nunberchus orientalium Anglorum antistes vnxit oleo; consecrauitque in regem Eadmundum gloriosissimum cum gaudio magno ⁊ honore maximo in villa regia quæ dicitur Burua; in qua tunc temporis regalis sedes erat; anno ætatis suæ 15. sexta feria; luna 24. die natalis domini.

Eadmundus in regē vnctus.

ANno Dominicæ incarnationis 860. natiuitatis autem Ælfredi regis 12. Æþelbald occidentalium Saxonum rex defunctus est; ⁊ in Scireburnan sepultus; ⁊ Æþelberht frater suus Cantium; ⁊ Suðrigam; Suðseaxam quoque suo dominio vt iustum erat subiunxit; In cuius diebus magnus paganorum exercitus de mari adueniens ƿintoniam ciuitatem hostiliter inuadens depopulatus est. Cui cum ad naues cum ingenti præda reuerterentur; Osric Hamtunensium comes cum suis; ⁊ Æþelƿulf comes cum Bearrocensibus viriliter obuiauerunt; consertoque prœlio oppido pagani passim trucidantur. Et cum diu-

ƿintonia a Paganis vastata.

Pagani occisi.

tius

tius resistere non possent; muliebriter fugam arripiunt; ⁊ christiani loco funeris dominati sunt. Æþelberht itaque 5. annis regno pacifice ⁊ amabiliter; atque honorabiliter gubernato; cum magno suorum dolore vniuersitatis viam adiit; ⁊ in Scireburnan iuxta fratrem suum honorabiliter sepultus requiescit.

Æþelberht mors.

ANno dominicæ incarnat. 864. pagani hyemauerunt in insula Tanet; ⁊ firmum fœdus cum Cantuariis pepigerunt; quibus Cantuarii pecuniam pro fœdere seruato reddere promiserunt. Interea tamen vulpino more pagani noctu clam castris erumpentes; fœdere disrupto; ⁊ promissionem pecuniæ spernentes (sciebant enim maiorem pecuniam se furtiua præda quam pace adepturos) totam orientalem Cantii plagam depopulati sunt.

Pagani fœdifragi in Cantuarios.

ANno dominicæ incarnationis 866. natiuitatis autem Ælfredi regis 18. Æþelred Æþelberhti regis frater occidentalium Saxonum; quinque annis regni gubernacula suscepit; ⁊ eodem anno magna paganorum classis de Danubia Britanniam aduenit; ⁊ in regno orientalium Saxonum quod Saxonice Eastengle dicitur, hyemauit; ibique ille exercitus maxima ex parte equester factus est. Sed vt more nauigantium loquar; ne diutius nauim vndis ⁊ velamentis concedentes; ⁊ a terra longius enauigantes longum circumferamur inter tantas bellorum clades ⁊ annorum enumerationes; ad id quod nos maxime ad hoc opus incitauit nobis redeundum esse censeo: scilicet aliquantulum quantum meæ cognitioni innotuit; de infantilibus ⁊ puerilibus domini mei venerabilis Ælfredi angulsaxonum regis moribus hoc in loco breuiter inserendum esse existimo. Nam cum communi ⁊ ingenti patris sui ⁊ matris amore supra omnes fratres suos; immo ab omnibus nimium diligeretur; ⁊ in regio semper curto inseparabiliter nutriretur; accrescente infantili ⁊ puerili ætate forma cæteris suis fratribus decentior videbatur; vultuque ⁊ verbis atque moribus gratiosior. Cui ab incunabulis ante omnia ⁊ cum omnibus præsentis vitæ studiis sapientiæ desiderium cum nobilitate generis; nobilis mentis ingenium suppleuit. Sed proh dolor indigna suorum parentum ⁊ nutritorum incuria vsque ad 12. ætatis annum; aut eo amplius illiteratus permansit. Sed Saxonica poemata; die noctuque solers auditor relatu aliorum sæpissime audiens; docibilis memoriter retinebat; in omni venatoria arte industrius venator; incessabiliter laborat non in vanum. Nam incomparabilis omnibus peritia ⁊ fœlicitate in illa arte; sicut ⁊ in cæteris omnibus dei donis fuit; sicut ⁊ nos sæpissime vidimus. Cum ergo quodam die mater sua sibi ⁊ fratribus suis quendam Saxonicum poematicæ artis librum; quem in manu habebat ostenderet ait. Quisquis vestrum discere citius istum codicem possit; dabo

Ælfredi infantia.

illi illum. Qua voce immo diuina inspiratione instinctus, & pulchritudine principalis litteræ illius libri illectus, ita matri respondens, & fratres suos ætate, quamuis non gratia seniores anticipans, inquit, Verene dabis istum librũ vni ex nobis, scilicet illi qui citissime intelligere & recitare eum ante te possit? Ad hæc illa arridens & gaudens, atque affirmans, dabo inquit illi. Tunc ille statim tollens librum de manu sua, magistrum adiit, & legit. Quo lecto matri retulit & recitauit. Post hæc cursum diurnum, id est celebrationes horarum, ac deinde psalmos quosdam & orationes multas, quos in vno libro congregatos in sinu suo, die noctuque sicut ipsi vidimus, secum inseparabiliter orationis gratia inter omnia præsentis vitæ curricula vbique circumducebat. Sed proh dolor, quod maxime desiderabat, liberalem scilicet artem desiderio suo non suppetebat, eo quod vt loquebatur illo tempore lectores boni in toto regno occidentalium Saxonũ non erant, quod maximum inter omnia præsentis vitæ suæ impedimenta & dispendia crebris querelis & intimis cordis sui suspiriis fieri affirmabat, id est, eo quod illo tempore quando ætatem & licentiam, atque suppetentiam discendi habebat, magistros non habuerat. Quando vero & ætate erat prouectior, & incessabilibus die noctuque immo omnibus istius insulæ medicis, incognitis, infirmantibus, internisque atque externis regiæ potestatis sollicitudinibus, necnon & paganorum, terra marique, infestationibus occupatus, immo etiam perturbatos magistros & scriptores aliquantula ex parte habebat legere vt nõ poterat. Sed tamen inter præsentis vitæ impedimenta ab infantia vsque ad præsentem diem, & vt credo vsque ad obitum vitæ suæ in eodem insatiabili desyderio, sicut nec ante destituit, ita nec etiam adhuc inhiare desinit.

Ælfræd pueri memoria.

Inscitia temporis Ælfrædi.

ANno dominicæ incarnationis 867. natiuitatis Ælfredi præfati regis 19. prædictus paganorum exercitus de orientalibus Anglis ad Eboracum ciuitatem migrauit, quæ in aquilonari ripa Humbrensis fluminis sita est. Eo tempore maxima inter Norþanhymbros discordia diabolico instinctu orta fuerat, sicut semper populo, qui odium incurrerit dei euenire solet. Nam Norþanhymbri tempore (vt diximus) legitimum regem suum Osbyrht nomine regno expulerãt, & tyrannum quendam Ælla nomine non de regali prosapia progenitũ super regni apicem constituerant, sed aduenientibus paganis consilio diuino & optimatum adminiculo pro communi vtilitate, discordia illa aliquantulum sedata Osbyrht & Ælla adunatis viribus congregatoque exercitu Eboracum oppidum adeunt, quibus aduenientibus pagani confestim fugam arripiunt, & intra vrbis mœnia se defendere procurant. Quorum fugam & pauorem Christiani cernentes etiam in-

Norðanhymbri regem abdicant.

tra vrbis mœnia eos persequi ⁊ murum frangere instituunt; quod ⁊ fecerunt. Non enim tunc adhuc illa ciuitas firmos ⁊ stabilitos muros illis temporibus habebat. Cumque Christiani murum vt proposuerant fregissēt; ⁊ eorum magna pars in ciuitatē simul cum Paganis intrasset; pagani dolore ⁊ necessitate compulsi, super eos atrociter irrumpunt; cædunt; fugant; prosternunt; intus ⁊ extra; illic maxima ex parte omnes Norþanhymbrensiū capti; occisis duobus regibus cū multis nobilibus deleti occubuerūt. Reliqui vero qui euaserūt pacē cum paganis pepigerūt. Eodē anno Ealhstan episcopus Scireburnensis ecclesiæ viam vniuersitatis adiens; postquā episcopatū per 50. annos honorabiliter rexerat in pace in Scireburnan sepultus est.

Ealsthani mors.

ANno dominicæ incarnat. 868. nati. Ælfredi regis 20. fames valida erat. Tunc præfatus ac venerabilis Ælfred rex secundarii tamen tunc ordine fretus; vxorem de Mercia nobilem scilicet genere; filiam Æþelredi Gainorum comitis qui cognominabatur *mucill; expetiuit ⁊ duxit. Cuius fœminæ mater Eadburh nominabatur de regali genere Merciorum regis; quam nos ipsi propriis oculorum nostrorum obtutibus non paucis ante obitum suum annis frequenter vidimus; venerabilis scilicet fœmina; ⁊ permultos annos post obitum viri sui castissima vidua læðo tenus permansit. Eodem anno prædictus paganorum exercitus; Norðanhymbros relinquens in Merciam venit; ⁊ Snotengaham adiit; quod Britannice Tigguo cobauc interpretatur; Latine autem Speluncarum domus; ⁊ in eodem loco eodem anno hyemauerunt. Quibus illic aduenientibus; confestim Burhred Merciorum rex; ⁊ omnes eiusdem gentis optimates; nuncios ad Æþered occidentalium Saxonum regem; ⁊ Ælfred fratrem dirigunt; suppliciter obsecrantes; vt illi illis auxiliarentur; quo possent contra præfatum pugnare exercitum. Quod ⁊ facile impetrauerūt. Nam illi fratres non segnius promissione; cōgregato ex omni parte sui immenso exercitu Merciam adeunt; ⁊ vsque ad Snotengaham bellum vnanimiter quærentes peruenerunt. Cumque pagani tuitione arcis muniti bellum dare negarent; ⁊ christianis frangere murum non suppetebat; pace inter Mercios ⁊ paganos facta duo illi fratres Æþered cū suis cohortibus domum reuersi sunt.

Nuptiæ Ælfredi.

*mucil eo quod erat corpore magnus.

ANno dom. incarnat. 869. nati. autem Ælfredi regis 21. fames magna ⁊ mortalitas hominum; ⁊ pestis animalium; ⁊ præfatus paganorum exercitus iterum ad Norþanhymbros equitans; Eboracum ciuitatem adiit ⁊ ibi anno integro mansit.

Fames cum peste.

ANno dominicæ incarnat. 870. nati. autem Ælfredi regis 21. supra memoratus paganorum exercitus; per Merciam in orientales anglos transiuit; ⁊ ibi in loco qui dicitur þeodford hyemauit. Eodem anno Eadmund orientalium Anglorum rex; contra ipsū exercitum

 atro-

atrociter pugnauit. Sed proh dolor Paganis nimium gloriantibus; ipse cum magna suorum parte ibidem occisa inimici loco funeris dominati sunt; ⁊ totam illam regionem suo dominio subdiderunt. Eodem anno Ceolnoð Archiep. Dorobernniæ antistes; viam vniuersitatis adiens in eadem ciuitate in pace sepultus est;

Ceolnoði mors.

ANno dominicæ incarnat. 871. nati autem Ælfredi regis 22. exosæ memoriæ Paganorũ exercitus orientales Anglos deserẽs; ⁊ regnum occidentalium Saxonum adiens; venit ad villam regiam quæ dicitur Rædigam in meridiana tamesis flumenis fluminis ripa sitam; in illa paga quæ dicitur Bearrocscire. Tertioque aduentus sui ibidem die comites eorum cum magna illius parte in prædam equitauerunt; alijs vallum inter duo flumina tamesen ⁊ cynetan a dextrali parte eiusdem regiæ villæ facientibus; quibus Æþelwulf Bearroccensis pagæ comes; cum suis sodalibus in loco qui dicitur Englafeld obuiauit; ⁊ animose ex vtraque parte ibidem pugnatũ est. Cumque ibi diu vtrique resisterẽt altero paganorũ comite occiso; ⁊ maxima exercitus parte deleta; cæterisque fuga elapsis; christiani victoriã accipientes loco funeris dominati sunt. His ibi ita gestis post quatuor dies Æþered rex occidentalium Saxonum; ⁊ Ælfred frater eius adunatis viribus congregatoque exercitu; Rædigam adierunt. Cumque vsque ad portam arcis peruenissent; cædendo ⁊ prosternendo quoscunque de Paganis extra arcem inuenissent; Pagani non segnius certabant lupino more; totis portis erumpentes; totis viribus bellum perquirunt; ibique diu ⁊ atrociter ex vtraque parte dimicatum est. Sed heu proh dolor Christianis demum terga vertentibus pagani victoriam accipientes loco funeris dominati sunt; ibique Æþelwulfus præfatus comes inter cæteros occubuit. Quo dolore ⁊ verecundia Christiani commoti iterum post quatuor dies contra præfatum exercitum in loco qui dicitur Æscesdun; quod Latine mons fraxini interpretatur; totis viribus ⁊ plena voluntate ad prœlium prodeunt. Sed Pagani in duas se turmas diuidentes; æquali lance testudines parant. Habebant enim tunc duos reges ⁊ multos comites; concedentes mediam partem exercitus duobus regibus; ⁊ alteram omnibus comitibus. Quod Christiani cernentes ⁊ etiam ipsi exercitum in duas turmas similiter diuidentes; testudines non segnius construunt. Sed Ælfred citius ⁊ promptius cum suis; sicut ab his qui viderunt veridicis referentibus audiuimus; ad locum prœlii aduenit. Nimirum; erat enim adhuc suus frater Æþered rex in tentorio in oratione positus audiens missam; ⁊ nimium affirmans se inde viuum non discessurum antequam Sacerdos missam finiret; ⁊ diuinũ pro humano nolle deserere seruitium; ⁊ ita fecit. Quæ regis Christiani fides multum apud

Conflictus christianorũ cũ Paganis

Æþeredi deuotio.

domi-

dominum valuit; sicut in sequentibus apertius declarabitur. Decreuerant ergo Christiani vt Æþered rex cum suis copiis contra duos paganos reges sumeret prœlium: Ælfred vero suus frater, cum suis cohortibus contra omnes paganorum duces belli sortem sumere deberet. Quibus ita firmiter ab vtraque parte dispositis; cũ rex in oratione diutius moraretur; et pagani parati ad locum certaminis citius aduenissent; Ælfred tunc secundarius cum diutius hostiles acies ferre non posset; nisi aut bello retrorsum recederet; aut contra hostiles copias ante fratris aduentum in bellum prorumperet; demum viriliter aprino more christianas copias contra hostiles exercitus (vt ante proposuerant) tamen quamuis rex adhuc non venerat dirigens; diuino fretus consilio ⁊ adiutorio fultus; testudine ordinabiliter condensata confestim contra hostes vexilla mouet. Sed hoc in loco nescientibus intimandum est; quod ille locus certaminis belligerantibus inæqualis erat. Nam pagani editiorem locum præoccupauerant; christiani ab inferiori loco aciem dirigebant. Erat quoque in eodem loco vnica spinosa arbor breuis admodũ; quam nos ipsi nostris propriis oculis vidimus. Circa quam ergo hostiles inter se acies cum ingenti omnium clamore; illi perperam agentes; isti pro vita ⁊ dilectis; atque patria pugnaturi hostiliter conueniunt. Cumque aliquandiu animose ⁊ nimium atrociter hinc inde vtrique pugnarent; pagani diuino iudicio christianorum impetum diutius non ferentes maxima suarum copiarum parte occisa; opprobriosam fugam cepere; quo in loco alter de duobus paganorum regibus ⁊ 5. comites occisi occubuerũt; ⁊ multa millia paganę partis in eodem loco; ⁊ insuper per totam campestrem æscedun latitudinem vbique dispersa; longe lateque occisa corruerunt. Cecidit ergo illic Bægsceg rex; ⁊ Sidroc ille senex comes; ⁊ Sidroc iunior comes; ⁊ Osbern comes; ⁊ Fræna comes; ⁊ Harald comes; ⁊ totus paganorum exercitus in fugam vsque ad noctem; ⁊ etiam vsque ad diem sequentem; quousque ad arcem qui euaserant peruenerunt; versus est. Quos christiani vsque ad noctem persequuti sunt; ⁊ vbique prosternẽtes. His ibi ita gestis; iterum post 14. dies Æþered rex vna cum fratre suo Ælfred; adunatis viribus contra paganos pugnaturi basengas adierũt. Quibus hinc inde hostiliter conuenientibus; ⁊ diu resistentibus; pagani victoriam accipientes loco funeris dominati sunt. Quo prœlio peracto de vltra marinis partibus alius paganorum exercitus societati se adiunxit. Et eodem anno post pascha; Æþered rex præfatus; regno 5. annis per multas tribulationes strenue atque honorabiliter cum bona fama gubernato; viam vniuersitatis adiens in pinburnan monasterio sepultus; aduentum domini ⁊ primam cum iustis resurrectionem expectat.

Paganorũ clades.

Æþeredi mors.

Eodem anno Ælfred supra memoratus; qui vsque ad id temporis viuentibus fratribus suis secundarius fuerat; totius regni gubernacula diuino concedente nutu cum summa omnium illius regni accolarum voluntate confestim fratre defuncto suscepit. Quod etiam viuente prædicto fratre suo si dignaretur accipere; facillime cum consensu omnium potuerat inuenire. Nempe quia ⁊ sapientia ⁊ cunctis moribus bonis cunctos fratres suos præcellebat; ⁊ insuper eo quod nimium bellicosus ⁊ victor prope in omnibus bellis erat. Cumque regnare prope quasi inuitus vno mense impleto cœperat; nimirum enim non putabat in se diuino fultus auxilio; tantam paganorum vnquam posse solus sufferre austeritatem; quin etiam viuentibus suis fratribus; cum magna multorum detrimenta sustinuisset contra vniuersum paganorum exercitum; in monte qui dicitur Wiltun; qui est in meridiana ripa fluminis Guilou; de quo flumine tota illa paga nominatur; cum paucis ⁊ nimium inæquali numero acerrime belligerauit. Et cum hinc inde vtrique hostiliter ⁊ animose non parua diei parte pugnarent; Pagani ad integrum suum periculum propriis suis conspectibus cernentes; ⁊ hostium infestationem diutius non ferentes; terga in fugam verterunt. Sed proh dolor per audacitatem persequentium decipientes; iterum in prœlium prodeunt; ⁊ victoriam capientes loco funeris dominati sunt. Nec hoc cuiquam mirabile videatur quod christiani paruum in prœlio numerum habebant. Erant enim Saxones maxima ex parte in eodem vno anno 8. contra paganos prœliis populariter attriti; in quibus 8. prœliis; vnus rex paganorum ⁊ 9. duces cum innumeris cohortibus occisi perire; exceptis quotidianis ⁊ nocturnis irruptionibus innumerabilibus; quas Ælfred sæpe memoratus ⁊ singuli duces illius gentis cum suis; ⁊ etiam perplures ministri regis contra paganos infatigabiliter studiose exercebant; in quibus frequentissimis irruptionibus quot millia paganæ expeditionis occisa perierunt; nisi soli deo incognitum est; exceptis his; qui in 8. supra memoratis prœliis trucidati sunt. Eodem quoque anno Saxones cum iisdem paganis ea conditione; vt ab eis discederent pacem pepigerunt; quod ⁊ impleuerunt.

Initium regni Ælfredi.

Belli incōstantia.

Mercii cū Paganis pacem ineunt.

ANno incarnationis 872. nati. autem Ælfredi regis 23. præfatus paganorum exercitus Londoniam adiit; ⁊ ibi hyemauit; cum quo Mercii pacem pepigerunt.

ANno dominicæ incarnationis 873. nati. autem Ælfredi regis 24. sæpe memoratus exercitus Londoniam deserens in Norðanhimbrorum regionem perrexit; ⁊ ibi hyemauit in paga quæ dicitur Lindesig; cum quo iterum Mercii pacem pepigerunt.

ANno dominicæ incarnationis 874. nati. autem Ælfredi regis 25. supra memoratus sæpe exercitus Lindissig deserens; Merciã adiit; ⁊ hyemauit in loco qui dicitur Hreopedune. Burghredum quoque Merciorum regem regnum suum deserere ⁊ vltra mare exire; ⁊ Romam adire contra voluntatem suam coegit 22. regni sui anno. Qui postquam Romam adierat; non diu viuens ibidẽ functus est; ⁊ in schola Saxonum in ecclesia sanctæ Mariæ honorifice sepultus aduentũ domini; ⁊ primam cum iustis resurrectionem expectat. Pagani quoque post eius expulsionem totum Merciorum regnum suo dominio subdiderunt. Quod tamen miserabili conditione cuidã insipienti ministro regis; eius nomen erat Ceolƿulf eodem pacto custodiendum commendauerunt; vt qualicunque die illud vellent habere iterum pacifice illis assignaret; quibus in eadem conditione obsides dedit; ⁊ iurauit nullo modo se voluntati eorum contradicere velle; sed obediens in omnibus esse.

Burghredus Romæ moritur.

ANno dominicæ incarnationis 875. nati. autem Ælfredi regis 26. supra memoratus sæpe exercitus Hreopedune deserens in duas se diuisit turmas. Cuius altera pars cum healfdene in regionem Norðanhymbrorum perrexit; ⁊ ibi hyemauit iuxta flumen quod dicitur Tine; ⁊ totam Norðanhymbrorum regionem suo subdidit dominio; nec non ⁊ Pictos ⁊ Stratduttenses depopulati sunt. Altera quoque pars cum Goðrum; ⁊ Oscytil; ⁊ Amund tribus paganorum regibus; ad locum qui dicitur Grantebrycge peruenit; ⁊ ibi hyemauit. Eodem anno Ælfred rex nauali proelio in mare cõtra 6. naues paganorum belligerauit; ⁊ vnam ex eis cepit cæteris per fugam elapsis.

Pugna maritima Ælfredi.

ANno dominicæ incarnationis 876. nati. autem Ælfredi regis 26. sæpe memoratus paganorum exercitus noctu de Grantebricge exiens; castellum quod dicitur Ƿerham intrauit; quod monasteriũ sanctimonialium inter duo flumina Frauu; ⁊ in paga quæ dicitur Britannice Durngueis; Saxonice autem Þornsæta tutissimo terrarum situ situm est; nisi ab occidentali parte tantummodo; vbi contigua terra est. Cum quo exercitu Ælfred rex foedus firmiter ea conditione vt ab eo discederent pepigit; cui ille exercitus electos obsides quãtos solus nominauit sine vlla controuersia dedit; nec non ⁊ sacramentum in omnibus reliquiis; quibus ille rex maxime post dominum confidebat iurauit; in quibus ⁊ super armillam super quam nec alicui genti prius iurare voluit citissime de regno suo se exiturum esse; sed more suo solita fallacia vtens; ⁊ obsides ⁊ iuramentum atque fidem promissam non custodiens; nocte quadam foedere dirrupto; omnes equites quos habebat occidit; versusque inde Domnaniam ad locum qui dicitur Saxonice Exanceastre; Britannice autem Cairuuisc; Latine

Pagani fœdifragi.

quoque ciuitas in orientali ripa fluminis Vuisc; sita est prope mare meridianum; quia interluit Galliam Britanniamque; inopinate direxit; ⁊ ibi hyemauit. Eodem quoque anno Halfdene rex illius partis Northanhymbrorum totam regionem sibimet ⁊ suis diuisit; ⁊ illam cum suo exercitu coluit. Eodem anno Rollo cum suis Normanniam penetrauit. Idem Normannorum dux Rollo cum in antiqua Britannia siue Anglia hyemaret; militaribus fretus copiis; quadam nocte fruitur visione mox futuræ certitudinis. De hoc Rollone vide plura in annalibus.

ANno 877. Pagani instante tempore autumnali partim in Exanceastre residebant; ⁊ pars Merciam prædaturã recessit. Crescebat insuper diebus singulis peruersorum numerus; adeo quidẽ vt si 30. ex eis millia vna die necarentur; alii succedebant numero duplicato. Tũc rex Ælfredus iussit Cymbas ⁊ galeas i. lõgas naues fabricari per regnum; vt nauali prælio hostibus aduentantibus obuiaret. Impositisque piratis in illis vias maris custodiendas cõmisit. Ipse vero Eaxanceastre ubi pagani hyemabant properans; illis inclusis ciuitatem obsedit. Nautis quoque suis mandauit vt in parte freti vitale hostibus subsidium denegarent. Occurrerunt autem nautis suis 120. naues armatis militibus oneratę; qui in auxilium suorum conciuium aduenerunt. Quas cum Paganis militibus ministri regis cognouissent repletas ad arma prosiliunt; ⁊ viriliter barbaras nationes inuadunt. Pagani vero qui iam fere per mensem inter fluctus pelagi naufragium pertulissent; inutiliter prælium reddiderunt; vnde in momento agminibus eorũ laceratis in loco qui Gnauewic dicitur; vndis submersi omnes pariter perierunt. Eodem anno exercitus Paganorum Werham deserens; partim equitando; partim nauigando cum peruenerũt ad locum qui suanauinc dicitur; perierunt 120. e nauibus. Equestrem vero exercitum rex Ælfredus insequebatur tunc; quousque venit ad Eaxanceastriam. Ibi accepit obsides; ⁊ iuramentum ab eo; vt cito discederet. Ipso anno mense Augusto; ille exercitus perrexit in Merciam; ⁊ illam regionem Merciorum partim dedit Ceoluulfo cuidam insipienti regis ministro; partim inter se diuisit.

Galearum fabricatio

Paganorũ submersio

ANno Dominicæ incarnationis 878. natiuitatis autem Ælfredi regis 27. supra memoratus sæpe exercitus Eaxeanceastre deserens; Cippanham villam regiam quæ est sita in sinistrali parte Wiltunscire; in orientali ripa fluminis quod Britannice dicitur Abon; adiit ⁊ ibi hyemauit; ⁊ multos eiusdem gentis vltra mare compulit hostiliter; ⁊ penuria atque pauore nauigare; ⁊ maxima ex parte omnes illius regionis habitatores suo subdiderunt dominio. Eodem tempore Ælfred sæpe supra memoratus rex occidentalium Saxonum cum

pau-

paucis suis nobilibus; ⁊ etiam cum quibusdam militibus ⁊ vassallis per sylvestria; ⁊ gronnosa Summurtunensis pagæ loca in magna tribulatione; inquietã vitã ducebat. Nihil enim habebat quo uteretur; nisi quod a paganis ⁊ etiam a Christianis qui se paganorum subdiderant dominio; frequentibus irruptionibus aut clam aut etiam palam subtraheret. Et vt in vita S. patris Neoti legitur apud quendam suum vaccarium. Contigit autem die quodam vt rustica vxor viz. illius vaccarii pararet ad coquendum panes. Et ille rex sedens sic circa focum præparauit sibi arcum ⁊ sagittas ⁊ alia bellorum instrumenta. Cum vero panes ad ignem positos ardentes aspexit, illa infœlix mulier festinanter currit ⁊ amouit eos; increpans regem inuictissimum ⁊ dicens. Heus homo vrere quos cernis panes; gyrare moraris; cum nimiũ gaudes hos manducare calẽtes; mulier illa infausta minime putabat illũ esse regem Ælfredũ; qui tot bella gessit cõtra paganos; tãtasque victorias accepit de eis. Non solum autem eidem glorioso regi victorias de inimicis ⁊ prosperitatẽ in aduersis conferre dominus dignatus est: verum etiam ab hostibus fatigari; aduersitatibus affligi; despectu suorum deprimi; multotiens eum idem benignus dominus permisit vt sciret quoniã vnus est omniũ dominus cui curuatur omne genu; cuius in manu corda sunt regum; qui ponit de sede potentes; ⁊ exaltat humiles; qui suos fideles in summa prosperitate positos flagellis aduersitatum vult aliquando tangi; vt depressi de dei misericordia non desperent; ⁊ exaltati de honore non superbiant; sed etiã sciant cui debent omnia quę habent. Quam siquidem aduersitatẽ præfato regi illatam non immerito ei euenisse credimus; quia in primo tempore regni sui cum adhuc iuuenis erat; animoque iuuenili detentus fuerat; homines sui regni sibique subiecti qui ad eum venerant; ⁊ pro necessitatibus suis eum requirerant; ⁊ qui depressi potestatibus erant; suum auxilium ac patrocinium implorabant; ille vero noluit eos audire; nec aliquod auxilium impendebat; sed omnino eos nihili pẽdebat. Quod beatissimus vir Neotus adhuc viuens in carne; qui erat cognatus suus intimo corde doluit; maximamque aduersitatem ob hoc ei venturam spiritu prophetico plenus prædixerat; sed ille ⁊ piissimam viri dei correptionem parui pendebat; ⁊ verissimam eius prophetiam nõ recipiebat. Quia igitur quicquid ab homine peccatur; aut hic aut in futuro necesse est vt quolibet modo puniatur? noluit verus ac pius Iudex illam regis insipientiam esse impunitã in hoc seculo; quatenus illi parceret in districto Iudicio. Quare ergo idem sæpedictus Alfredus in tantam miseriam sæpius incidit; vt nemo subiectorum suorũ sciret vbi esset; vel quo deuenisset. Eodem anno frater Hynguari ⁊ Healfdene cum 23. nauibus de demetica regione in qua hyemauerat post

Ælfredi inopia.

Ælfredi fortuna.

Ælfredi contemptus in subditos.

multas ibi christianorum strages factas ad Domnaniam enavigavit; et ibi a ministris regis cum 1200. infoelici exitu perperam agens occisus est; ante arcem Cynuit quia in eadem arce multi ministri regis cũ suis se concluserant confugii causa. Sed cum pagani arcem imparatam atque omnino immunitam; nisi quod moenia nostro more erecta solummodo haberet cernerent; non enim effringere moliebantur; quia et ille locus situ terrarum tutissimus est ab omni parte nisi ab orientali; sicut nos ipsi vidimus obsidere eam coeperunt; putantes homines illos manum cito daturos fame et siti et obsidione coactos; quia nulla aqua illi arci contigua est; quod non ita ut putabant evenit. Nã christiani ante quam talem penuriam omnino subire paterentur; divinitus instigati multo melius iudicantes aut mortem aut victoriam mereri; diluculo super paganos ex improviso irrumpunt; et apprino tempore hostes hostiliter cum rege suo maxima ex parte paucis ad naves per fugam elapsis prosternunt; ibique acceperunt spolia non minima. In quo etiam acceperunt illud vexillum quod Reafau nominãt. Dicunt enim quod 3. sorores Hinguari et Habbe filiae viz. Lodebrochi illud vexillum texuerunt; et totum paraverunt illud uno meridiano tẽpore. Dicunt etiam quod in omni bello; ubi praecederet idem signum si victoriam adepturi essent; appareret in medio signi quasi corvus vivens volitans. Sin vero vincendi in futuro fuissent; penderet directe nihil movens. Et hoc saepe probatum est. Eodem anno post pascha Ælfred rex cum paucis adiutoribus fecit arcem in loco qui dicitur Æthelingaeg; et de ipsa arce semper cum nobilibus vassellis Summurtunensis contra paganos infatigabiliter rebellavit. Iterumque in 7. ebdomada post pascha ad petram Ægbryhta quae est in orientali parte; saltus qui dicitur Seluudu Latine autẽ silva magna; Britãnice Coitmaur equitavit; ibique obviaverunt illi omnes accolae Summurtunẽsis pagae et Wiltunẽsis; omnes accolae Hamtunẽsis pagae; qui nõ ultra mare pro metu paganorũ navigaverãt; visoque rege sicut dignũ erat quasi redivivum post tantas tribulationes recipientes immenso repleti sunt gaudio; et ibi castra metati sunt una nocte. Diluculo sequenti illucescente rex in castra commovẽs; venit ad locũ qui dicitur Æcglea; et ibi una nocte castrametatus est; inde sequẽti mane illucescẽte vexilla commovens ad locum qui dicitur Ethandũ venit; et cõtra universum paganorum exercitum cum densa testudine atrociter belligerans; animoseque diu persistens divino nutu tandem victoria potitus; paganos maxima caede prostravit; et fugientes usque ad arcem percutiens persecutus est; et omnia quae extra arcẽ invenit homines; scilicet et equos et pecora confestim caedens homines surripuit; et ante portas paganicae arcis cum omni exercitu suo viriliter castrametatus est.

Vexillum a Paganis captum.

est. Cumque ibi per 14. dies remorarentur, pagani fame, frigore, timore, ⁊ ad extremum desperatione perterriti pacem ea conditione petierunt, ut rex nominatos obsides quãtos vellet ab eis acciperet, ⁊ ille nullum eis daret: ita tamen qualiter nunquã cum aliquo pacem ante pepigerant, quorum legatione audita rex sua ipsius misericordia motus, nominatos quantos voluit obsides ab eis accepit, quibus acceptis, pagani insuper iurauerunt se citissime de suo regno exituros, nec non ⁊ Godrum rex eorum christianitatem subire ⁊ baptismũ sub manu Ælfredi regis accipere promisit, quæ omnia ille ⁊ sui ut promiserãt impleuerũt. Nam post ebdomadas godrũ Paganorũ rex cum 30. electissimus de exercitu suo viris ad Ælfred regem prope Æþelingaeg in loco qui dicitur Alre peruenit, quem Ælfred rex in filium adoptionis sibi suscipiens de fonte sacro baptismatis eleuauit. Cuius chrismatis solutio 8. die in villa regia quæ dicitur ƿædmor fuit, qui postquam baptizatus fuit 12. noctibus cum rege mansit. Cui rex cum suis omnibus multa ⁊ optima ædificia largiter dedit.

Paganorũ rex baptizatus.

ANno Dominicæ incarnationis 879. natiuitatis autem Ælfredi regis 28. præfatus paganorum exercitus de Cippanhamme, ut promiserat consurgens Cirrenceastre adiit, qui Britannice Cairceri nominatur, quæ est in meridiana parte Ƕuicciorum, ibique per unum annum mansit. Eodem anno magnus paganorum exercitus de ultra marinis partibus nauigans in Þamesim fluuium venit, ⁊ adunatus est superiori exercitui, sed tamen hyemauit in loco qui dicitur Fullonham iuxta flumen Þamensis. Eodẽ anno eclipsis solis inter nonam ⁊ vesperam sed propius ad nonam facta est.

Solis eclipsis.

AN. dom. incarnat. 880. nati. autẽ Ælfredi regis 29. sæpe memoratus paganorum exercitus Cirrenceastre deserens ad orientales Anglos perrexit, ipsãque regionẽ diuidens cœpit inhabitare eodem anno exercitus paganorũ qui in Fullonham hyemauerat, Britannicam insulã deserens, iterũ ultra mare nauigans ad orientalem Franciã perrexit, ⁊ per unum annum in loco qui dicitur Gaent mansit.

ANno dom. incarnat 881. nati. autẽ Ælfredi regis 30. præfatus exercitus superius in Franciam perrexit, contra quẽ Franci pugnauerunt, ⁊ finito prœlio pagani equis inuentis equites facti sunt.

AN. dom. incarnat. 882. nati. autẽ Ælfredi regis 31. præfatus exercitus suas naues per flumẽ ꝙ dicitur Ine se sursũ tãto lõge in Frãciã pertraxit, ⁊ ibi 1. anno hyemauit. Et eodẽ anno Ælfred angulsaxonũ rex nauali prœlio cõtra paganicas naues in mare cõgressus est, ex quibus duas cepit naues occisis omnibus qui in eis erant, duarũque aliarũ nauiũ duo principes cũ omnibus suis sociis valde prœlio ⁊ vulneribus fatigati depositis armis, curuo poplite, ⁊ supplicibus precibus

dederunt se regi.

ANno dominicæ incarnat. 883. nati. autem Ælfredi regis 32. præfatus exercitus naues suas per flumen quod dicitur Scald; contra flumen nauigans ad monasterium sanctimonialium quod dicitur Cundoht traxit; & ibi anno 1. mansit.

ANno dominicæ incarnat. 884. nati. autem Ælfredi regis 34. præfatus exercitus in duas turmas diuisit; vna etenim turma in orientalem Franciam perrexit; & altera ad Britanniam veniens; Cantium adiit; ciuitatemque quæ Hrofesceastre Saxonice dicitur; in orientali ripa fluminis Medwæg sitam obsedit.

Ciuitas Roffensis obsessa.

Ante huius portam Pagani castellum ibimet firmum subito fabricauerunt; nec tamen illã ciuitatem expugnare potuerunt; quia ciues illi se viriliter defenderunt quousque Ælfred rex cum magno exercitu adiutorium illis conferens superuenit. Et tunc pagani relicta arce sua & omnibus equis quos de Francia secum adduxerant derelictis; maxima parte necnon captiuorum suorum in arce dimissa aduenienti subito rege; ad naues suas confestim confugiunt; & Saxones statim derelictos a paganis captiuos; & equos diripiunt.

Paganorũ fuga.

Pagani itaque magna necessitate cõpulsi eadem æstate iterum Franciam adierunt. Eodem anno Ælfred angulsaxonum rex classem suam de Cantio; plenã bellatoribus in orientales anglos dirigens prædandi causa transmisit. Cumque ad ostium sturæ fluminis aduenissent; confestim 13. naues paganorum paratæ ad bellum obuiauerunt eis; initoque nauali prœlio; hinc inde acriter pugnantes pagani omnes occisi; & omnes naues cum omni pecunia eorum captæ sunt.

Naualis victoria de Paganis.

Cumque inde victrix regia classis dormiret; pagani qui ad orientalem Anglorum regionem habitabant congregatis vndecunque nauibus; eidem regiæ classi in ostio eiusdem fluminis in mari obuiauerunt; consertoque nauali prœlio; pagani victoriam habuerunt. Eodem quoque anno Carolomannum Francorum occidentalium regem aprorum venationem agentem singulari congressione horrendo dente Aper dilacerans; miserabili funere percussit.

Carolomannus ab apro cæsus

Cuius frater Hloduuicus superiori anno defunctus erat; qui & ipse erat etiam Francorum rex; ipsi etenim ambo filii Hloduuici regis Francorum erant; qui etiam Hloduuicus supra memorato anno quo eclypsis solis facta est; defunctus est; ipse quoque Hloduuicus filius Caroli Francorũ regis erat; cuius filiã Iudittã Æthelwulfus occidentalium Saxonũ rex ad reginam sibi paterna voluntate suscepit. Eodẽ quoque anno magnus paganorũ exercitus de Germania in regionẽ antiquorũ Saxonũ quod Saxonice dicitur Ealdseaxũ superuenit; cõtra quos adunatis viribus idẽ Saxones & Frisones ibidẽ in vno illo anno viri

liter

liter pugnauere, in quibus duobus bellis Christiani diuina opitulante misericordia victoriam habuere. Eodem quoque anno Farlus Almannorum rex occidentalium Francorum regnū ⁊ omnia regna quę sunt inter mare terrenum, ⁊ illum marinum sinum qui inter antiquos Saxones ⁊ Gallos adiacet, voluntario omniū consensu accepit, absque armoricano (i. minori Britannia) regno, qui Farlus filius Hloduuici regis filius fuit. Ipse vero *Hloduuic Germanus Karoli regis Francorū patris viz. Iudittæ reginæ prædictæ erat, qui etiā duo Germani fuerunt filii Hloduuici. Hloduuic vero ille filius Karoli magni ⁊ antiqui atque sapientissimi qui etiam fuit filius Pippini. Eodē anno beatæ memoriæ Marinus papa vniuersitatis viā migrauit, qui scholam Saxonum in Roma morantium, pro amore ⁊ deprecatione Ælfredi angulsaxonum regis ab omni tributo, ⁊ talento telonio benigne liberauit, qui etiam multa dona prędicto regi illa vice transmisit, inter quę dedit etiam nō paruam illius sanctissimæ ac venerabilissimæ crucis partē, in qua dominus noster Iesus Christus pro vniuersali hominū salute pependit. Eodem quoque anno ille paganorum exercitus qui in orientalibus anglis habitauit, pacem quam cum Ælfredo rege pepigerat opprobriose fregit. Igitur vt ad id vnde digressus sum redeam, ne diuturna enauigatione portū optatæ quietis omittere cogar, aliquantulū quātū notitiæ meæ innotuerit de vita ⁊ moribus, ⁊ ęqua cōuersatione atque ex parte non modica, res gestas domini mei Ælfredi angulsaxonum regis, postquam præfatam ac venerabilem de Merciorum nobilium genere coniugem duxerit, deo annuente succinctim ac breuiter ne qua prolixitate narrandi noua quæque fastidientium animos offendam, vt promisi expedire procurabo. Cum ergo nuptias honorabiliter in Mercia factas inter innumerabiles vtriusque sexus populos solemniter celebraret, post diuturna die noctuque conuiuia subito ⁊ immenso, atque omnibus medicis incognito confestim coram omni populo correptus est dolore. Incognitum enim erat omnibus qui tunc aderant, ⁊ etiam huc usque quotidie cernentibus quod proh dolor pessimum est, tantam diuturnitatē a 20. ætatis suæ anno vsque 40. ⁊ eo amplius annum per tanta annorum curricula incessanter protelasse, vnde talis dolor oriebatur. Multi nāque fauore ⁊ fascinatione circumstantis populi hoc factum esse autumabant, alii diabolica quadam inuidia, qui semper bonis inuidus existat, alii inusitato quodam genere febris, alii ficum existimant, quod genus infestissimi doloris etiam ab infantia habuit. Sed quodam tempore diuino nutu antea cum Cornubiam venandi causa adiret, ⁊ ad quandam ecclesiam orandi causa diuertisset, in qua Sanctus Guerirus requiescit, ⁊ nunc etiam Sanctus Neotus ibidem pausat subleuatus est.

Lodouicus.

Dona papæ Ælfredo.

Morbus Ælfredi.

Erat enim sedulus sanctorum locorum visitator etiam ab infantia; orandi & eleemosynam dandi gratia diu in oratione tacita prostratus; ita domini misericordiam deprecabatur; quatenus omnipotens deus pro sua immensa clementia stimulos praesentis & infestantis infirmitatis aliqua qualicunque leuiori infirmitate mutaret; ea tamen conditione vt corporaliter exterius illa infirmitas non appareret; ne inutilis & despectus esset. Timebat lepram aut caecitatem vel aliquem talem dolorem; qui homines tam cito & inutiles & despectos suo aduentu efficiunt. Oratione autem finita coeptum iter arripuit & non multo post tempore vt in oratione deprecatus fuerat; se ab illo dolore medicatum esse diuinitus sensit; ita vt funditus eradicaretur. Quamuis & hunc dolorem in primæuo iuuentutis suæ flore; deuota oratione & frequẽti deo supplicatione pius supplex nactus fuerat. Nam vt de beneuola mentis suæ deuotione deo succinctim ac breuiter quamuis præpostero ordine loquar; cum in primæuo iuuentutis suæ flore antequam propriam coniugem duceret; mentem suam propriam in dei mandatis stabilire vellet; & se a carnali desyderio abstinere non posse cerneret; offensã dei incurrere si aliquid contrariũ voluntati illius perageret metuẽs; sæpissime gallicantu; & matutinis horis clam consurgens; ecclesias & reliquias sanctorum orandi causa visitabat; ibique diu prostratus orabat; quo deus omnipotens propter suam misericordiam mentem illius amore suæ seruitutis multo robustius per aliquam infirmitatem quam posset sustinere; non tamen quo eum indignum & inutilem in mũdanis rebus faceret; ad se penitus conuersum corroboraret. Cumque hoc sæpius magna mentis deuotione ageret; post aliquantulum interuallum præfatum fici dolorem dei munere incurrit; in quo diu & ægre permultos annos laborans; se etiam de vita desperabat; quo vsque oratione facta a se penitus eum amouit. Sed proh dolor; eo amoto alius infestior in nuptiis vt diximus eum arripuit; qui a 20. ætatis suæ anno vsque ad 45. eum die noctuque incessabiliter fatigauit. Sed si aliquando dei misericordia vnius diei aut noctis; vel etiam vnius horæ interuallo illa infirmitas seposita fuerat; timor tamen ac tremor illius execrabilis doloris vnquam eum non deseruit; sed quasi inutilem eum vt ei videtur in diuinis & humanis rebus prope modum effecit. Nati sunt; ergo ei filii & filiæ de supradicta coniũge sua; sc. Æþelflœd primogenita; post quam Eadwerd, deinde Æþelgeofu; postea Ælfðryð; deinde Æþelweard natus est; exceptis his qui in infantia morte præueniente præoccupati sunt; de quorum numero est; Æþelflœd adueniente matrimonii tempore; Eadredo Merciorum comiti matrimonio copulata est; Æþelgeofu quoque monasticæ vitæ regulis deuota deo virginitate sub-

Ælfredi oratio.

Ælfredi liberi.

subiuncta ⁊ consecrata; diuinum subiit seruitium; Æthelweard omnibus iunior ludis literariæ disciplinæ; diuino consilio; ⁊ admirabili regis prouidentia; cum omnibus pene totius regionis nobilibus infantibus; ⁊ etiam multis ignobilibus; sub diligenti magistrorum cura traditus est. In qua schola vtriusque linguę libri latine; scz. ⁊ Saxonice assidue legebantur; scriptioni quoque vacabant; ita vt antequā aptas humanis artibus vires haberent; venatoriæ scz. ⁊ cæteris artibus quæ nobilibus conueniunt; in liberalibus artibus studiosi ⁊ ingeniosi viderentur. Eadwerd ⁊ Ælfðryð semper in curto regio nutriti cum magna nutritorum ⁊ nutricum diligentia; immo cum magno omnium amore; ⁊ ad omnes indigenas ⁊ alienigenas humiliata affabilitate ⁊ etiam lenitate; ⁊ cum magna patris subiectione hucusque perseuerant; nec etiam illi sine liberali disciplina inter cætera præsentis vitæ studia quæ nobilibus conueniunt; otiose ⁊ incuriose permittuntur. Nam ⁊ psalmos ⁊ Saxonicos libros; ⁊ maxime Saxonica carmina studiose didicere; ⁊ frequentissime libris vtuntur. Interea tamen rex inter bella; ⁊ præsentis vitæ frequentia impedimenta; nec non paganorum infestationes ⁊ quotidianas corporis infirmitates; ⁊ regni gubernacula regere; ⁊ omnem venandi artem agere; aurifices ⁊ artifices suos omnes; ⁊ falconarios; ⁊ accipitrarios; canicularios quoque docere; ⁊ ædificia supra omnem antecessorum suorum consuetudinem; venerabiliora ⁊ pretiosiora noua sua machinatione facere; ⁊ Saxonicos libros recitare; ⁊ maxime carmina Saxonica memoriter discere; aliis imperare; ⁊ solus assidue pro viribus studiosissime non desinebat; diuina quoque ministeria ⁊ missam scz. quotidie audire; psalmos quosdam ⁊ orationes; ⁊ horas diurnas; ⁊ nocturnas celebrare; ⁊ ecclesias nocturno tempore vt diximus orandi causa clam a suis adire solebat ⁊ frequentabat; eleemosinarum quoque studio ⁊ largitati indigenis ⁊ aduenis omnium gentium; ac maxima ⁊ incomparabili contra omnes homines affabilitate; atque iocunditate; ⁊ ignotarum rerum inuestigationi solerter se iūgebat. Franci autem multi; Frisones; galli; pagani; Britones; ⁊ Scoti; Armorici; sponte se suo dominio subdiderant; nobiles scz. ⁊ ignobiles quos omnes sicut suam propriam gentē secundum suam dignitatem regebat; diligebat; honorabat; pecunia ⁊ potestate ditabat; diuinam quoque scripturam a recitantibus indigenis; aut etiā si casu quodam aliūde adueniret; cum alienigenis pariter preces audire sedulus ⁊ solicitus solebat. Episcopos quoque suos ⁊ omnem ecclesiasticū ordinem; comites; ac nobiles suos; ministeriales etiam ⁊ omnes familiares; admirabili amore diligebat. Filios quoque eorum qui in regali familia nutriebantur; non minus proprijs diligens; omnibus bonis moribus instituere; ⁊ literis imbuere solus die

Nobilium educatio.

Ælfredi otia et negotia.

noctuque inter cætera non desinebat; sed quasi nullam in his omnibus consolationem haberet; ⁊ nullã aliam intrinsecus ⁊ extrinsecus perturbationem pateretur; ita tamen quotidiana ⁊ nocturna anxius tristicia ad dominum ⁊ ad omnes qui sibi familiari dilectione adsciti forent; quærelaretur ⁊ assiduo gemebat suspirio; eo quod deus omnipotens eum expertem diuinæ sapientiæ ⁊ liberalium artium fecisset; in hoc pium ⁊ opinatissimum atque opulentissimum Salomonem Hebræorum regem æquiparans; qui primitus despecta omni præsenti gloria; ⁊ diuitiis; sapientiam a deo deposcit; ⁊ etiam vtramque inuenit; sapientiam scilicet; ⁊ præsentem gloriam sicut scriptum est; quærite ergo primum regnum dei ⁊ iustitiam eius; ⁊ hæc omnia pręstabuntur vobis. Sed deus qui est semper inspector internarum mẽtium; meditationum; ⁊ omnium bonarum voluntatum instigator; nec non etiã vt habeantur bona desyderata largissimus administrator. Neque enim vnquam aliquem bene velle instigaret; nisi ⁊ hoc quod bene ⁊ iuste quisque habere desiderat largiter administraret; instigauit mentem eius intrinsecus non extrinsecus; sicut scriptum est; audiam quid loquatur in me dominus deus. Coadiutores bonæ meditationis suæ qui eum in desyderata sapientia adiuuare possent; quo ad concupita perueniret; quandocunque posset acquireret; qui subinde velut apis prudẽtissima quæ primo mane charis e cellulis consurgẽs æstiuo tempore; per incerta aeris itinera cursum veloci volatu dirigens; super multiplices ac diuersos herbarum; holerum; fruticũ; flosculos descendit; probatque quid maxime placuerit atque domum reportat; mentis oculos longum dirigit; quærens extrinsecus quod intrinsecus non habebat; id est; in proprio regno suo. At tunc deus quædam solatia regiæ beneuolentiæ tam beneuolam ⁊ iustissimã quærelam illius diutius non ferens; veluti quædam luminaria; transmisit Werfridum scz. Wigernensis ecclesię episcopum; in diuina scz. scriptura bene eruditum; qui imperio regis libros dialogorum Gregorii papæ ⁊ Petri sui discipuli de latinitate primus in Saxonicam linguam; aliquando sensum ex sensu ponens elucubratim ⁊ elegantissime interpretatus est. Deinde Plegmundum Mercium genere; Dorobernensis

Regis amor in eruditos.

ecclesiæ Archiep. venerabilem scilicet virum; sapientia præditum; Ædelstan quoque ⁊ Werwulfum Sacerdotes; ⁊ capellanos Mercios genere eruditos; quos 4. Ælfred rex de Mercia ad se aduocauerat; ⁊ multis honoribus ⁊ potestatibus extulit in regno occidentalium Saxonum; exceptis his quę Plegmundus Archiep. ⁊ Werfridus episcopus in Mercia habebant; quorum omnium doctrina ⁊ sapientia regis indesinenter desiderium crescebat ⁊ implebatur. Nam die noctuque quandocunque aliquam licentiam haberet libros ante se recitare talibus imperabat;

perabat; non enim vnquam sine aliquo eorum se esse patiebatur; quapropter pene omnium librorum notitiam habebat; quamuis per se ipsum aliquid adhuc de libris intelligere non posset; non enim adhuc aliquid legere inceperat; sed cum adhuc nec in hoc quoque regalis auaritia; sed tamen laudabilis grata esset; legatos vltra mare ad Galliam magistros acquirere dixerit; indeque aduocauit Grimbaldum sacerdotem; ⁊ monachum; venerabilem viz. virum; cantatorem optimum; ⁊ omni modo ecclesiasticis disciplinis; ⁊ in diuina scriptura eruditissimum; ⁊ omnibus bonis moribus ornatum. Iohanné quoque æque presbyterum; ⁊ monachum acerrimi ingenii virum; ⁊ in omnibus disciplinis literatoriæ artis eruditissimum; ⁊ in multis aliis artibus artificiosum; quorum doctrina regis ingenium multum dilatatum est, ⁊ eos magna potestate ditauit ⁊ honorauit. His temporibus ego quoque a rege aduocatus de occiduis ⁊ vltimis Britanniæ finibus ad Saxoniam adueni. Cumque permulta terrarum spatia illum adire proposueram; vsque ad regionem dexteralium Saxonum quæ Saxonice Suðseaxum appellatur; ductoribus eiusdem gentis comitantibus perueni; ibique illum in villa regia quæ dicitur Dene; primitus vidi. Cumque ab eo benigne susceptus fuissé; inter cætera sententiarum nostrarum famina me obnixe rogabat; vt deuouerem me suo seruitio; ⁊ familiaris ei essem; ⁊ omnia quæ in sinistrali ⁊ occidétali Sabrinæ parte habebam pro eo relinquerem; quod etiam maiori mihi remuneratione reddere pollicebatur quod ⁊ faceret. Respondi ego; me talia incaute ⁊ temerarie promittere non posse; iniustum enim mihi videbatur; illa tam sácta loca; in quibus nutritus; ⁊ doctus ac coronatus fueram; atque ad vltimum ordinatus pro aliquo terreno honore ⁊ potestate derelinquere; nisi coactus et compulsus. Ad quod ille ait; si nec tibi hoc suppetat subire; saltem dimidiam partem seruitii tui mihi accommoda; ita vt per 6. menses mecum fueris ⁊ tantundem in Britannia; ad quod ego taliter respondi; nec hoc suauiter ⁊ temerarie sine consilio meorum posse promittere. At vero cum illum meum seruitium (sed nesciebam quare) desiderare cognoscerem; promisi me iterum ad eum post 6. menses; sospite vita reuersurú; cum tali responso quod mihi ⁊ meis vtile; ac sibi placabile esset. Cumque sibi hoc responsum videretur probabile; dato reuertendi pignore statuto tempore; quarto die ab eo equitantes ad patriam remeauimus; sed cú ab eo discesseramus; in Wintonia ciuitate febris infesta me arripuit; in qua sedule per 12. menses ⁊ vna ebdomada die noctuque sine aliqua vitæ spe laboraui. Cumque statuto tempore ad eum sicut promiseram non peruenissem; transmisit ad me indiluculos qui me ad eum equitare festinarét; ⁊ causam remorationis perquirerent; sed cum equi-

Ælfredi studium de doctis cóparandis.

Asser ad regem aduentus.

tate ad eum non possem; alium transmisi ad eum indiluculum qui remorationis meæ causam illi patefaceret; ⁊ si de illa infirmitate resipiscere possem, me velle implere quę promiseram renuntiaret. Discedente igitur infirmitate ex consilio ⁊ licentia nostrorum omnium pro utilitate illius sancti loci, ⁊ omnium in eo habitantium regi ut promiseram, eius seruitio me deuoui ea conditione, ut per 6. menses omni anno cum eo commanerem; aut si simul possem 6. menses protelare, aut etiam per vices ut tribus mensibus in Britannia, ut tribus in Saxonia commanerem, ⁊ illa adiuuaretur per rudimenta sancti Degui in omni causa, tamen pro viribus. Sperabant enim nostri minores tribulationes ⁊ iniurias ex parte Hemeid regis sustinere, qui sæpe depredabatur illud monasterium, ⁊ parochiam Sancti Degui aliquando, expulsione illorum antistitum, qui in eo præessent; sicut ex nobis Archiep. propinquum meum, ⁊ me expulit aliquando sub ipsis; si ego ad notitiam ⁊ amicitiam illius regis qualicunque pacto peruenirem. Illo enim tempore, ⁊ multo ante omnes regiones dexteralis Britanniæ partis, ad Ælfred regem pertinebant, ⁊ adhuc pertinēt; Hemeid scilicet cum omnibus habitatoribus demeticæ regionis, ⁊ sex filiorū Rotri vi cōpulsus, regali se subdiderat imperio; Houil quoque filius Ris, rex Gleguising, ⁊ Brochmail, atque Fernmail filii Mouric, reges Guent, vi ⁊ tyrannide Eadred comitis, ⁊ Merciorum compulsi, suapte eundē expetiuere regē, ut dominiū ⁊ defensionem ab eo pro inimicis suis haberēt. Helised quoque filius Teudyr rex Brechoniæ, eorundem filiorum Rotri vi coactus dominiū regis præfati suapte requisiuit. Anaraut quoque filius Rotri, cum suis fratribus ad postremum amicitiam Norðanhymbrorum deserens, de qua nullum bonum nisi damnum habuerat, amicitiā regis studiose requirens ad præsentiam illius aduenit. Cumque a rege honorifice receptus esset, ⁊ ad manum episcopi in filium cōfirmationis acceptus, maximisque donis ditatus regis dominio cum omnibus suis eadem conditione subdidit, ut in omnibus regiæ voluntati sic obediens esset, sicut Æðered cum Merciis; nec in vanum illi omnes regis amicitiam acquisiuerunt. Nam qui desiderauerunt potestatem terrenā augere inuenerunt; qui pecuniam pecuniam; qui familiaritatem familiaritatem; qui vtramque vtramque. Omnes autem habuer amorem ⁊ tutelam ac defensionem ab omni parte, qua rex seipsum cum suis omnibus defendere potuit. Cum igitur ad eum aduenissem in villa regia quæ dicitur Leonaford honorabiliter ab eo susceptus sum, ⁊ cum eo illa vice 8. mensibus in curto mansi; in quibus recitaui illi libros quoscunque ille vellet, ⁊ quos ad manum haberemus. Nam hæc est propria ⁊ vsitatissima illius consuetudo die noctuque inter omnia alia mentis

⁊ corporis impedimenta; aut per se ipsum libros recitare; aut aliis recitantibus audire. Cumque ab eo frequenter licentiam revertendi quærerem ⁊ nullo modo impetrare possem; tandem cum ⁊ licentiam omnino exposcere statuissem; diluculo vigiliæ natalis domini; advocatus ad eum tradidit mihi duas epistolas; in quibus erat multiplex supputatio omnium rerum quæ erant in duabus monasteriis quæ Saxonice cognominantur Amgresbẏri; ⁊ Banuwẏlle; ⁊ mihi eodem die tradidit illa duo monasteria cum omnibus quæ in eis erant; ⁊ sericum pallium valde pretiosum ⁊ onus viri fortis de incēso; adiiciens his verbis; non ideo dedisse parva illa quod sequenti tempore nollet dare maiora. Nam sequentis temporis successu ex improviso dedit mihi Exancestre; cum omni parochia; quę ad se pertinebat in Saxonia; ⁊ in Cornubia exceptis quotidianis donis innumerabilibus in omni genere terrestris copiæ; quæ hoc in loco percensere longum est; ne fastidium legentibus procreent. Sed nullus existimet pro aliqua vana gloria; aut adulatione aut maioris honoris quærendi gratia me talia hoc in loco dona commemorasse; quod coram deo nec ideo fecisse testor; sed vt nescientibus propalarem quā profusus in largitate ille sit. Tunc cōfestim dedit mihi licentiam equitandi ad illa duo monasteria omnibus bonis referta; ⁊ inde ad propria revertendi.

Ælfredi in Asserium munificentia.

ANno dominicæ incarnationis 886. nati. autem Ælfredi regis 35. sæpe memoratus exercitus regionem fugiens iterum; ⁊ in occidentalium Francorum regionem venit; naves suas dirigens in flumen quod Signe dicitur; sursum contra longe navigans Parisiam civitatem adiit; ⁊ ibi hyemavit; ⁊ castrametatus est; intra quam partem fluminis prope ad pontem vt transitum pontis civibus prohiberet; quia illa civitas in medio fluminis sita est in insula parva; obsedit illam civitatem anno illo integro; sed deo misericorditer favente; ⁊ civibus viriliter se defendentibus munitionem irrumpere non potuit. Eodem anno Ælfred angulsaxonum rex; post incendia vrbium; stragesque populorum; Londoniam civitatem honorifice restauravit, ⁊ habitabilem fecit; quam genero suo Ætheredo Merciorum comiti commendavit servandam; ad quem regem omnes Angli ⁊ Saxones; qui prius vbique dispersi fuerant; aut cum paganis sub captivitate erāt; voluntarie converterunt ⁊ suo dominio se subdiderunt.

Londinū ab Ælfredo instauratur.

ANno Dominicæ incarnationis 887. nativitatis autem Ælfredi regis 36. supra memoratus Paganorum exercitus Parisiam civitatem derelinquens incolumem; eo quod aliter proficere sibimet non poterat; classem suam sub illo ponte sursum contra Signe longe remigando; tamdiu direxit donec ad hostium fluminis

quod Materne nominatur peruenisset; tunc Sigonam deserentes in hostium Maternæ diuertunt; contra quod diu ac longe nauigantes demum non sine labore vsque ad locum qui dicitur Caziei; id est; villa regia peruenerunt, in quo loco hyemauerunt integro anno. Sequenti anno in hostium fluminis quod dicitur Iona intrauerunt; non sine magno regionis damno; ⁊ illic remorati sunt anno vno. Eodem anno Carolus Francorum rex viam vniuersitatis adiit; sed Earnulf filius fratris sui sexta antequam defunctus esset ebdomada illum regno expulerat; quo statim defuncto 5. reges ordinati sunt; ⁊ regnum in quinque partibus conscissum est; sed tamen principalis sedes regni ad Earnulf iuste ⁊ merito prouenit; nisi solummodo quod in patruum suum indigne peccauit. Cæteri quoque 4. reges fidelitatem ⁊ obedientiam Earnulfo sicut dignum erat promiserunt. Nullus enim illorum 4. regum hæreditarius illius regni erat in paterna parte nisi Earnulf solus; v. itaque reges confestim Carlo moriente ordinati sunt. Sed imperium penes Earnulf remansit; talis ergo illius regni diuisio fuit; nam Earnulf orientales regiones Rheni fluminis; Rhodulf quoque internam partem regni accepit. Oda etiam occidentale regnū; Beorngar ⁊ Wida Languobardiam; nec non ⁊ illas regiones quæ in illa parte montis sunt; nec tamen tanta ⁊ talia regna inter se pacifice seruauerūt. Nam bis pleno prœlio inter se belligerauere; ⁊ illa regna persæpe deuastauerunt inuicem; ⁊ vnusquisque alterum expulit de regno. Eodem quoque anno, quo ille exercitus Parisiam ciuitatem deserens Caziei adiit; Æthelhelm comes Wiltunensium Ælfredi regis ⁊ Saxonum eleemosynam Romam duxit. Eodem quoque anno sæpe memoratus Ælfred angulsaxonum rex diuino instinctu legere ⁊ interpretari simul vno eodemque die primitus inchoauit; sed vt apertius ignorantibus pateat; causam huius tardæ inchoationis expedire curabo. Nam cum quodā die ambo in regia cambra resideremus; vndecūque sicut solito colloquia habentes; ex quodam quoddam testimonium libro illi euenit vt recitarem; quod cum intentus vtrisque auribus audisset; ⁊ intima mente sollicite perscrutaretur; subito ostendens libellum quem in sinum suum sedulo portabat (in quo diurnus cursus ⁊ psalmi quidam atque orationes quædam quas ille in iuuentute sua legerat; scripti habebantur) imperauit quo illud testimonium in eodem libello litteris mandarem. Quod ego audiens ⁊ ingeniosam beneuolentiam illius ex parte; atque etiam tam deuotam erga studium diuinæ sapientiæ voluntatem eius cognoscens; immensas omnipotenti Deo grates; extensis ad æthera volis; tacitus quamuis persolui; qui tantam erga studium sapientiæ deuotionem in regio corde

Francia in 5. reges diuisa.

Diuisio bellum generauit.

ser-

insereret; sed cum nullum locum vacuum in eodem libello reperirem in quo tale testimonium scribere possem (erat enim omnino multis ex causis refertus) aliquantisper distuli; & maxime quia tam elegans regis ingenium ad maiorem diuinorum testimoniorum scientiā prouocare studebam. Cui; cum me vt quanto citius illud scriberem vrgeret; inquam; placet ne tibi quod illud testimonium in aliqua foliuncula segregatim scribam? Incognitum est enim si aliquando aliquod taliter aut plura reperiamus; quae tibi placuerint testimonia. Quod si inopinate euenerit segregasse gaudebimus. Quod ille audiens ratum esse consilium inquit: quod ego audiens & gaudens festinus quaternionem promptam paraui; in cuius principio illud non iniussus scripsi; ac nulla eadem die non minus quam tria alia sibi placabilia testimonia illo imperante in eadem quaternione vt praedixeram scripsi; ac deinde quotidie inter nos sermocinando adhaec inuestigando alijs inuentis aeque placabilibus testimonijs quaternio illa referta succreuit. Nec immerito sicut scriptum est: super modicum fundamentum aedificat iustus; & paulatim ad maiora defluit velut apis fertilissima longe lateque gronnios interrogādo discurrens; multimodos diuinae scripturae flosculos inhianter & incessabiliter congregauit; queis praecordii sui cellulas densatim repleuit. Nam primo illo testimonio scripto confestim legere & in Saxonica lingua interpretari; atque inde perplures instituere studuit; ac veluti de illo foelici latrone cautum est dominum Iesum Christum dominum suum immoque omnium iuxta se in venerabili sanctę crucis patibulo pendentem cognoscente; quo subnixis precibus inclinatis solummodo corporalibus oculis quia aliter non poterat (erat enim totus confixus clauis) submissa voce clamaret memēto mei cum veneris in regnum tuū Christe. Qui christianae fidei rudimenta in gabulo primitus inchoauit discere; hic aut aliter quāuis dissimili modo in regia potestate S. rudimenta scripturae diuinitus instinctus praesumpsit incipere in venerabili Martini solempnitate; quos flosculos vndecūque collectos a quibuslibet magistris discere; & in corpore vnius libelli mixtim quāuis sicut tunc suppetebat redigere vsque adeo protelauit; quousque prope modum ad magnitudinem vnius psalterij peruenirent; quem Enchiridion suum i. manualem librum nominari voluit; eo quod ad manum illum die noctuque solertissime habebat; in quo non mediocre sicut tunc aiebat; habebat solatium. Sed sicut a quodam sapiente iamdudum scriptum est (inuigilant animi quibus est pia cura regendi) magnopere inuigilandum mihi censeo in eo quod ante aliquam quamuis dissimili modo similitudinem inter illum foelicem latronem & regē composuerim.

Namque patibulum exosum est vnicuique vbicunque male habet; sed quid faciat si non possit se inde eripere aut etiam effugere; vel qualicunque arte causam suam meliorare ibidem commorando; debet ergo velit nolit cum mœrore & tristitia sufferre quod patitur. Erat itaque rex ille multis tribulationum clauis confossus quamuis in regia potestate constitutus. Nam a *20.* ætatis anno vsque ad *45.* quẽ nunc agit grauissima incogniti doloris infestatione incessanter fatigatur; ita vt ne vnius quidẽ horæ securitatem habeat quo aut illam infirmitatem nõ sustineat; aut sub illius formidine lugubriter prope constitutus non desperet. Præterea assiduis exterarum gentium infestationibus quas sedulo terra marique sine vllius quieti temporis interuallo sustinebat; nõ sine materia inquietabatur. Quid loquar de frequentibus contra paganos expeditionibus & bellis & incessabilibus regni gubernaculis; de quotidiana nationum quæ in Tÿrreno mari vsque vltimum Hÿberniæ finem habitant. Nam etiam de Hierosolima Abel patriarchę epistolas & dona illi directas vidimus & legimus; de ciuitatibus & vrbibus renouandis; & aliis vbi nunquã ante fuerant construendis; ędificiis aureis & argenteis incomparabiliter illo edocente fabricatis; de aulis & cambris regalibus lapideis & ligneis suo iussu mirabiliter cõstructis; de villis regalibus lapideis antiqua positione motatis; & in decentioribus locis regali imperio decentissime constructis; qui maxima (excepto illo dolore) perturbatione & controuersia suorum qui nullam aut paruum voluntarie; pro communi regni necessitate vellent subire laborem: sed tamen ille solus diuino fultus adminiculo susceptum semel regni gubernaculum; veluti gubernator præcipuus nauem suam multis opibus refertã ad desideratum ac tutum patriæ suę portum; quamuis cunctis propemodũ lassis suis nautis perducere contendit: haud aliter titubare ac vacillare quamuis inter fluctiuagas ac multimodas præsentis vitæ turbines non sinebat. Nam assidue suos episcopos; & comites ac nobilissimos sibique dilectissimos suos ministros; necnon & præpositos (quibus post dominum & regem omnis totius regni potestas sicut dignum subdita videtur) leniter docendo; adulando; hortando; imperando; ad vltimum inobedientes post longam patientiam acrius castigando; vulgarem stultitiam & pertinaciam omnimodo abominando ad suam voluntatem & ad communem totius regni vtilitatem sapientissime vsurpabat & annectebat; & si inter hæc regalia exhortamenta propter pigritiam populi imperata nõ implentur; aut tarde incœpta tẽpore necessitatis ad vtilitatem exercentium minus finita non prouenirẽt; (vt de castellis ab eo imperatis adhuc nõ inceptis loquar) aut nimium tarde incœptis ad perfectum finem nõ perductis; ꝙ hostiles

copiæ

copiæ terra marique irrumperent; aut ut sæpe euenit utraque parte tunc contradictores imperialium diffinitionum inani pœnitentia pene exinaniti verecundabantur. Inanem enim pœnitentiam scriptura teste nomino; qua homines innumerabiles nimio detrimento pluribus insidiis perpetratis sæpe periculis dolent. Sed quamuis per hanc rem (heu proh dolor) Eulogii miserabiliter contristentur; & perditis eorum patribus; coniugibus; liberis; ministris; seruis; ancillis; operibus; & omni suppellectili flebiliter commoueantur; quid detestabilis iuuat pœnitentia; quando nec occisis suis propinquis succurrere valent; nec captiuos suos a captiuitate exosa redimere; nec etiam interdum sibimet qui euaserint adiuuare valent; quoniam propriam unde sustentent vitam non habent? Sera igitur pœnitentia nimium attriti pœnitent; & regalia præcepta incuriose despexisse dolent; & regalem sapientiam totis vocibus collaudant; & quod ante refutauerunt totis viribus implere promittunt; i. de arcibus construendis & cæteris communibus communis regni utilitatibus. De voto quoque & proposito excellentissimæ meditationis suæ quam inter prospera & aduersa sua nullo modo prætermittere poterat; prætereundum esse hoc in loco utiliter non existimo. Nam cum de necessitate animæ suæ solito cogitaret; inter cætera diuturna & nocturna bona quibus assidue & maxime studebat; duo monasteria construere imperauit: unum monachorum in loco qui dicitur Æthelingaeg; quod permaxima gronnia paludosissima & intransmeabili & aquis undique circumcingitur; ad quod nullo modo aliquis accedere potest nisi cauticis; aut etiam per unum pontem qui inter duas alias arces operosa protelatione constructus est; in cuius pontis occidentali limite arx munitissima præfati regis imperio pulcherrima operatione consita est; in quo monasterio diuersi generis monachos undique congregauit & in eodem collocauit. Nam primitus quia nullum de sua propria gente nobilem ac liberum hominem nisi infantes; qui nihil boni eligere nec mali respuere pro teneritudine inualidæ ætatis adhuc possunt; qui monasticam voluntarie vellet subire vitam, habebat; nimirum quia per multa retroacta annorum curricula monasticæ vitæ desyderium ab illa tota gente; nec non & a multis aliis gentibus funditus desierat, quamuis perplurima adhuc monasteria in illa regione constructa permaneant: nullo tamen regulam illius vitæ ordinabiliter tenente (nescio quare) aut pro alienigenarum infestationibus quæ sæpissime terra marique hostiliter irrumpunt; aut etiam pro nimia illius gentis in omni genere diuitiarum abundantia; propter quam multo magis id genus despectæ monasticæ vitæ fieri existimo; ideo diuersi generis monachos in eodem monasterio congregare studuit; primitus Iohannem

Monasteria ab Ælfredo condita.

Monastica vita deserta.

 nem

nem presbyterum monachum scilicet Ealdsaxonum genere Abbatem constituit; deinde vltramarinos presbyteros quosdam ⁊ diaconos; ex quibus cum hec adhuc tantum numerum quantum vellet haberet; comparauit etiam quamplurimos eiusdem gentis Gallicæ; ex quibus quosdam infantes in eodem monasterio edoceri imperauit; ⁊ subsequenti tempore ad monachicũ habitum subleuari; in quo etiam monasterio vnum paganicæ gentis edoctum in monachico habitu degentem iuuenem admodum vidimus; non vltimum scilicet eorum. Facinus quoque in eodem monasterio quodam tempore perpetratum muti taciturnitate silentii obliuioni tradere; quamuis indignũ facinus est; quia per totam scripturam impiorum turpia facta inter venerabilia iustorum sicut zizania ⁊ lolium in tritici segetibus interseminãtur; bona scz. vt laudẽtur sequantur; equiperẽtur; sectatores quoque eorum omni honore venerabili digni habeantur; mala vero vituperẽtur execrẽtur; ⁊ vt omnino effugiãtur; imitatores quoque eorum omni odio ⁊ despectione ac vindicta corripiantur. Nam quodam tempore cum instinctu diabolico quidam sacerdos ⁊ diaconus Gallici genere ex præfatis monachis inuidia quadam latenti excitati; contra suum abbatem præfatum Iohannem nimium latenter in tantum amaricati sunt; vt iudaico more dominum suum dolo circumuenirent ⁊ proderent. Nam duos eiusdem Gallicæ gentis seruulos præmio conductos ita fraudulenter docuerunt; vt nocturno tempore cum omnes delectabili corporis quiete grauiter dormirent; patefactam armati intrarent ecclesiam; quam post se iterum solito more claudebãt; ⁊ vnicũ abbatis aduentum in ea absconditi præstolarentur. Cumque solus solito orandi causa ecclesiam latenter intraret; ⁊ ante S. Altare flexis ad terram genibus se inclinaret; hostiliter irruentes in eum tunc eum ibidem occidere conabantur; cuius corpus exanime inde trahentes ante ostium cuiusdam meretricis quasi illic occisus esset in meretricando iactarẽt; quod etiam machinauerunt crimẽ crimini addentes sicut dictum est; ⁊ erit nouissimus error peior priore. Sed diuina misericordia quæ semper innocentibus solet subuenire impiam impiorum meditationem maxima ex parte frustrata est; quo non per omnia euenirent sicut proposuerant. Omni itaque mala doctrina a malis doctoribus; malis auditoribus; elucubratim exposita; ⁊ condicta nocte adueniente atque suppetenti; ⁊ impunitate promissa; latrunculos duos armatos; in ecclesia concluserunt; aduentum abbatis præstolantes. Cumque media nocte Iohannes solito furtim nemine sciente orandi gratia ecclesiam intrasset; ⁊ flexis genibus ante altare incuruaret; tunc duo illi latrunculi ex improuiso euaginatis gladiis in eum irrumpunt; ⁊ crudelibus afficiunt vulneribus; sed ille vt soli-

Monachorum facinus in Abbatem.

soli-

solito; ac semper acris ingenio ⁊ vt audiuimus de eo a quibusdam referentibus; bellicosæ artis non expers; si in meliori disciplina non studeret; statim vt sonitus latronum audiuit priusquam videret; insurgens acriter in eos antequam vulneratur; ⁊ vociferans quantū poterat reluctabatur inclamitans dæmones esse ⁊ non homines; non enim aliter sciebat; quia nec hoc homines ausos esse existimabat. Vulneratus est tamen antequam sui aduenirent. Sui ergo hoc rumore expergefacti; ⁊ etiam audito dęmonum nomine perterriti vtrique ⁊ inexpertes; ⁊ etiam illi Iudaico more domini sui proditores hinc inde ad ecclesiæ hostia concurrunt. Sed antequam aduenirent latrunculi præcipiti cursu ad proximantia sibi gronnæ latibula; semiuiuum abbatem relinquentes confugiunt. Monachi vero seniorem suum semiuiuū colligentes cum gemitu ⁊ mœrore domū reportauerunt; sed nec etiam illi dolori minus lachrymabantur innocentibus. Sed dei misericordia tantum facinus impunitum fieri non permittente; latrunculi qui hoc perpetrauerunt omnes tāti sceleris persuasores capti ligatique; per varia tormenta morte turpissima perierunt. His ita relatis ad incœpta redeamus. Aliud quoque monasterium iuxta orientalem portam Sceftesburg habitationem sanctimonialium habitabile idem præfatus rex ędificare imperauit; in quo propriam filiam suam Ethelgeofu deuotam deo virginem abbatissam constituit; cum qua etiam aliæ multæ nobiles moniales in monastica vita deo seruientes in eodem monasterio habitant; quæ duo monasteria terrarum possessionibus ⁊ omnibus diuitiis locupletatim ditauit. His ita diffinitis solito suo more intra semetipsum cogitabat; quid adhuc addere potuisset; quod plus placeret ad piam meditationem. Non inaniter incœpta; vtiliter inuenta; vtilius seruata est. Nam iamdudum in lege scriptū audierat, dominū decimam sibi multipliciter redditurum promisisse; atque fideliter seruasse; decimamque sibi multipliciter redditurū fuisse. Hoc exemplo instigatus; ⁊ antecessorum morem volens transcēdere; dimidiam seruitii sui partem diurni scilicet ⁊ nocturni temporis; nec non etiam dimidiam partem omnium diuitiarum quæ annualiter ad eum cum iusticia moderanter acquisitæ peruenire consueuerant; deo deuote ⁊ fideliter toto cordis affectu plus meditator se daturum spopondit; quod ⁊ quantum potest humana discretio discernere ⁊ seruare; subtiliter ac sapienter adimplere studuit. Sed vt solito suo more cautus euitaret quod in alio diuinæ scripturæ loco cautum est; si recte offeras; recte autem non diuidas; peccas; quod deo libenter deuouerat quomodo recte diuidere posset cogitauit; ⁊ vt dixit Salomon. Cor regis in manu domini; id est; consilium. Cōsilio diuinitus inuento omnium vniuscuiusque anni censuum successum bifa-

Ælfredi filia Abbatissa.

Ælfredi votum.

 rie

Diuisio bonorum per Ælfredum

re primitus ministros suos diuidere æquali lance imperauit. His ita diuisis partem primam sæcularibus negotiis pertinere addixit; quam etiam in tribus partibus sequestrari præcepit: cuius primã diuisionis partẽ suis bellatoribus annualiter largiebatur, itẽ suis ministris nobilibus; qui in curto regio vicissim commorabantur; in pluribus ministrantes ministeriis. Ita enim ordinabaliter agebatur regalis familiaritas tribus omni tempore vicissitudinibus; in tribus namque cohortibus præfati regis satellites prudentissime diuidebantur; ita vt prima cohors vno mense in curto regio die noctuque administrãs commoraretur; menseque finito ⁊ adueniente alia cohorte prima domum redibat; ⁊ ibi duobus, propriis quiuis necessitatibus studens, commorabatur mensibus. Secunda itaque cohors mense peracto adueniente tertia domum redibat; vt ibi duobus cõmoraretur mensibus; sed et ⁊ illa finito vnius mensis ministerio; ⁊ adueniente prima cohorte domũ redibat; ibidẽ commoratura duobus mensibus. Et hoc ordine omnibus vitæ præsentis temporibus talium vicissitudinum in regali curto rotatur administratio. Talibus itaque primam de tribus prædictis partibus partem; vnicuique tamen secundum propriam dignitatem; ⁊ etiam secundum proprium ministerium largiebatur. Secundam autem operatoribus quos ex multis gentibus collectos; ⁊ comparatos propemodum innumerabiles habebat in omni terreno ædificio edoctos. Tertiam autem eiusdem partem aduenis ex omni gente ad eum aduenientibus longe propeque positis; ⁊ pecuniam ab illo exigentibus etiam ⁊ non exigentibus; vnicuique secundum propriam dignitatem mirabili dispensatione laudabiliter; ⁊ (sicut scriptum est: Hilarem datorem diligit deus) hilariter impendebat. Secundam vero partem omnium diuitiarum suarum; quæ annualiter ad eum ex omni censu reueniebant ⁊ in fisco reputabantur; sicut iam paulo ante cõmemorauimus plena voluntate deo deuouit; ⁊ in quatuor partibus etiam curiose suos ministros illã diuidere imperauit, ea cõditione vt prima pars illius diuisionis pauperibus vniuscuiusque gentis qui ad eũ veniebant discretissime erogaretur. Memorabat etiam in hoc; quãtum humana discretio custodire poterat; illius S. Papæ Gregorii obseruandam esse sententiam; qua discretam mentionem diuidendæ eleemosynæ ita dicens agebat. Ne paruum cui multum; nec multum cui paruum; nec nihil cui aliquid; nec aliquid cui nihil. Secundam autem duobus monasteriis quæ ipse fieri imperauerat; ⁊ seruientibus in his deo (de quibus paulo ante latius disseruimus) tertiam scolæ quã ex multis suæ propriæ gentis nobilibus studiosissime congregauerat; quartam circum finitimis in omni Saxonia ⁊ Mercia monasteriis; ⁊ etiam quibusdam annis per vices in Britãnia; ⁊ Cornubia; Gallia; Armo-

rica

rica; Norðhymbris; ⁊ aliquando etiam in Hybernia; ecclesiis ⁊ seruis dei inhabitantibus; secundum possibilitatem suam; aut ante distribuit; aut sequenti tempore erogare proposuit; vita sibi ⁊ prosperitate salua. His ita ordinaliter ab eodem rege dispositis; memor illius diuinæ scripturæ sententiæ qua dicitur; qui vult eleemosynam dare a semetipso debet incipere; etiam quid a proprio corporis sui ⁊ mentis seruitio deo offerret prudenter excogitauit. Nam non minus de hac re quam de externis diuinis deo offerre proposuit; quin etiam dimidiam partem seruitii mentis ⁊ corporis; in quātum infirmitas ⁊ possibilitas; atque suppetentia permitteret diurno scilicet ac nocturno tempore; suapte totisque viribus se redditurum deo spopondit. Sed quia distantiam nocturnarum horarum omnino propter tenebras; ⁊ diurnarum propter densitatem sæpissime pluuiarum ⁊ nubium æqualiter dinoscere non poterat; excogitare cœpit qua ratione fixa; ⁊ sine vlla hæsitatione hunc promissum voti sui tenorem; læto tenus incommutabiliter dei fretus misericordia; seruare posset. His aliquandiu excogitatis; tandem inuento vtili ⁊ discreto consilio suos capellanos ceram offerre sufficienter imperauit; quam adductam ad denarios pensare in bilibri præcepit. Cumque tanta cera mensurata fuisset; quæ 72. denarios pensaret; 6. candelas vnamquamque æqua lance inde capellanos facere iussit; vt vnaquæque candela 12. vncias pollicis in se signatas in lōgitudine haberet. Itaque hac reperta ratione sex illæ candelæ per 24. horas die nocteque sine defectu coram sanctis multorum electorum dei reliquiis; quæ semper eum vbique comitabantur; ardentes lucescebant. Sed cum aliquando per diem integrum ⁊ noctem ad eandem illam horam qua anteriori vespera accensæ fuerant candelæ; ardendo lucescere non poterant; nimirum ventorum violentia inflante; quæ aliquando per ecclesiarum hostia ⁊ fenestrarum; maceriarum quoque atque tabularum; vel frequentes parietum rimulas; necnon ⁊ tentoriarum tenuitates; die noctuque sine intermissione flabat; exardescere citius plus debito ante eandem horā finiendo cursum suum cogebantur: excogitauit vnde talem ventorum sufflationem prohibere potuisset; consilioque artificiose atque sapienter inuento; lanternam ex lignis ⁊ bouinis cornibus pulcherrime construere La
imperauit; bouina nāque cornua alba ac in vna tenuiter dolabris erasa ini
non minus vitreo vasculo elucent; quę itaque lanterna mirabiliter ex lignis ⁊ cornibus vt ante diximus facta; noctuque candela in eam missa exterius vt interius tam lucida ardebat; nullis ventorum flaminibus impedita; quia valuam ad ostium illius lanternæ ex cornibus idem fieri imperauerat. Hoc itaque machinamento ita facto 6. candelæ vnaquæque post alteram; per 24. horas sine intermissione nihil citius; nihil tardius lucescebant; quibus extinctis aliæ incendebantur.

His ita ordinabiliter per omnia diuisis; dimidiam sicut deo deuouerat seruitii sui partem custodire cupiẽs; ⁊ eo amplius augere in quãtum possibilitas aut suppetentia; immo etiam infirmitas permitteret; tædiosus examinator in iudiciis veritatis arbiter existebat; ⁊ in hoc maxime propter pauperum curam; quibus die noctuque inter cætera præsentis vitæ debita mirabiliter incumbebat. Nam in toto illo regno præter illum solum; pauperes; aut nullos aut etiam paucissimos habebant adiutores. Nimirum; quia etiam pene omnes illius regionis potentes ⁊ nobiles ad secularia magis quam ad diuina mentem declinauerant negotia; magis enim vnusquisque speciali lucro in secularibus negotiis quam cõmuni inhiabat. Studebat is quoque in iudiciis etiam propter nobiliũ ⁊ ignobilium suorũ vtilitatẽ; qui sæpissime in concionibus comitũ ⁊ præpositorũ pertinacissime inter se dissentiebant; ita vt pene nullus eorũ quicquid a comitibus ⁊ præpositis iudicatum fuisset; verum esse concederet: qua pertinaci dissentione obstinatissime compulsi regis subire iudicium singuli subarabant; quod ⁊ cõfestim ab vtraque parte implere festinabãt. Sed tamen ille qui in sua parte aliquã de illa causa iniustitiã fieri cognosceret, ad talis iudicis iudiciũ contra voluntatẽ; tamen quãuis per vim lege ⁊ stipulatione venire coactus esset, voluntarie nolebat accedere. Sciebat enim ibidẽ nihil ex sua malitia confestim posse delitescere. Nec mirũ; erat namque rex ille in exequẽdis iudiciis sicut in cæteris aliis omnibus rebus discretissimus indagator. Nã omnia pene totius suæ regionis iudicia quæ in absentia sua fiebant sagaciter inuestigabat qualia fierent; iusta aut etiã iniusta; aut vero si aliquã in illis iudiciis iniquitatẽ intelligere posset; leniter aduocatos illos ipsos iudices; aut per se ipsũ aut per alios suos fideles quoslibet interrogabat; quare ita nequiter iudicassent; vtrum per ignorantiã aut propter aliã quamlibet maleuolentiã i. vtrũ pro aliquorũ amore vel timore; aut aliorũ odio; aut etiã pro alicuius pecuniæ cupiditate. Denique si illi iudices profiterentur propterea se talia ita iudicasse; eo quod nihil rectius de his rebus scire poterãt; tũc ille discrete ⁊ moderãter illorũ imperitiã ⁊ insipientiã redarguẽs aiebat ita inquiẽs. Nimium admiror vestrã hãc insolentiã; eo quod dei dono ⁊ meo; sapientiũ ministeriũ ⁊ gradus vsurpastis; sapiẽtiæ autẽ studiũ ⁊ operã neglexistis: quapropter aut terrenarũ potestatũ ministeria quæ habetis illico dimittatis; aut sapiẽtiæ studiis multo deuotius docere vt studeatis impero. Quibus auditis verbis perterriti; veluti pro maxima vindicta correcti comites ⁊ præpositi ad æquitatis discendæ studiũ totis viribus se vertere nitebantur; ita vt mirũ in modũ illiterati ab infantia comites pene omnes; præpositi ac ministri literatoriæ arti studerent; malentes insuetã disciplinam quã laboriose discere, quam potestatũ ministeria dimittere. Sed si aliquis litera-libus

Ælfredus pauperum tutor solus.

Ælfredus Iudex integer.

Seueritas in Iudices inferiores

libus studiis aut pro senio, vel etiā pro nimia inusitati ingenii tarditate proficere nō valeret, suū si haberet filiū; aut etiā aliquē propinquū suū; vel etiam si aliter non habeat suum proprium hominem liberum; vel seruum; quem ad lectionē longe ante promouerat; libros ante se die nocteque quandocunque vnquā vllā haberet licentiam Saxonicos imperibat recitare; & suspirans nimiū intima mēte dolebat; eo quod in iuuentute sua talibus studiis non studuerat; fœlices arbitrantes huius temporis iuuenes qui liberalibus artibus fœliciter erudiri poterant: se vero infœlices existimantes qui nec hoc in iuuentute didicerant; nec etiam in senectute; quamuis inhianter desiderarent; poterant discere. Sed hanc senum iuuenumque in discendis literis solertiā ad præfati regis notitiam explicauimus.

ANno dom. 900. Ælfredus viridicus; vir in bello per omnia strenuissimus, rex occidentalium Saxonum nobilissimus; prudens vero & religiosus; atque sapiētissimus; hoc anno postquā regnasset 29. annis & dimidiū super totā Angliam; præter illas partes quæ subditæ erāt Dacis; cum magno suorum dolore viam vniuersitatis adiit; die 7. Kalend. Nouemb. anno regni sui 29. & dimidio; anno vero ætatis suæ 51. indictione 4. Qui apud Wintoniam ciuitatem regalem decenter; & regali honore est sepultus in ecclesia S. Petri Apostolorum principis. Mausoleum quoque ipsius constat factum de marmore porfirio pretiosissimo. De cuius regimine laborioso hos versus proloqui dignū duxi.

Ælfredi mors.

Henr. Hūtingdon.

Nobilitas innata tibi probitatis honorem
Armipotens Ælfrede dedit, probitasque laborem;
Perpetuumque labor nomen: cui mixta dolori
Gaudia semper erant; spes semper mixta timori.
Si modo victor eras ad crastina bella pauebas:
Si modo victus eras & crastina bella parabas.
Cui vestes sudore iugi; cui sica cruore
Tincta iugi; quantum sit onus regnare probarunt
Non fuit immensi quisquam per climata mundi;
Cui tot in aduersis vel respirare liceret:
Nec tamen aut ferro contritus ponere ferrum;
Aut gladio potuit vitæ finisse labores.
Iam post transactos vitæ regnique dolores;
Christus ei sit vera quies; sceptrumque perenne.

Hic Iohannes Asser quondam episcopus Scireburnensis scripsit Ælfredi res gestas & Annales Britanniæ. Huius Asseri Annalibus vetustus quidam author Paralipomenon addidit; & eum obiisse scribit anno dom. 909.

FINIS.

Testamentum Ælfredi Regis.

EGo Ælfredus diuino munere; labore ac studio Aþelredi Archiepiscopi; nec non totius Westsaxoniæ nobilitatis consensu pariter & assensu; occidentalium Saxonum rex; quos in testimonium meæ vltimæ voluntatis complementi; vt sint aduocati in disponendis pro salute animæ meæ; regali electione confirmo tam de hæreditate; quam deus ac principes cum senioribus populi misericorditer ac benigne dederunt; quam de hæreditate quam pater meus Æþelwulfus rex nobis tribus fratribus delegauit; viz. Æþelbaldo; Æþeredo; & mihi; ita quod qui nostrum diutius foret superstes, ille totius regni dominio congauderet. Et si contigerit quod Æþelbald primogenitus patris nostri primus in fata decesserit; tunc recognoscat Æþeredus cum totius Westsaxoniæ nobilitate; quod sint nobis in testes de nostræ portionis in regno participatione, in die coronationis Æþeredi regis; quē in regē super nos post mortē Æþelbaldi fratris nostri primogeniti erigere toto nostro conamine insistemus, secundum assecurationem quā nobiscum fideliter fecit; viz. quod idem rex Æþeredus nostras distributiones nobis esse permitteret; sicut eas habuimus ante ipsius Æþeredi fratris nostri postgeniti coronationem: fidelitas vero nobiscum ab ipso promissa de hæreditaria distributione; erat modo consimili confecta; viz. quod de terris & dominiis quæ rex ipse Æþeredus omni nostro iuuamine & potestate, hominumque nostrorum sibi adquisierit; & etiam de dominiis quæ sibi iure hæreditario contingunt nobis fraternali affectione competenter impartiretur. Verumtamen si contigerit; quod Æþeredus succedat in regnum; idem & ipse compromitteret. Quando vero ita deus disposuit; vt Æþeredus regali diademate coronaretur; tunc ipsum Æþeredum rogaui coram omnibus testibus nostris; viz. quod de sua hæreditate nobis impartiri recognoscat; & quod mihi meam distribuat partem. Ipse vero his auditis statim mihi restitit; cōtestans se hoc nō posse; nec agere vellet vt impartiatur; ex quo illud tam diutino tempore in propria retinuit possessione: hoc tamen mihi respondebat; quod terras & dominia quæ ipse nobis auxiliantibus; & populo nostro; in suam ditionem perquisiuerit; & hæreditatem ad quam nascitur; post dies suos nemini in possessionem daret; vt suæ cōgauderet hæreditati; solummodo me excepto; sicque querimoniam contra fratrem remisi per verba prædicta complacatus; si vero contigerit (quod absit) quod nos omnes impiissimorum paganorum in manus inimicorum nostrorum Danensium inciderimus: tunc nobis est specialiter recognoscendum disponere salubriter pro filiis nostris;

quod

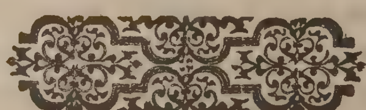
quod vnusquisque eorum successiue vnus post alium nostrum hæredi-
tatem possideat; ⁊ terris ac possessionibus nostris congaudeat;
quemadmodum ipsa hæreditas; terræ; possessiones ⁊ dominia; nobis
condonata fuerunt. Propterea nos in vnum congregati sumus apud
Suinburnam; vbi pronunciauimus in cognitione totius ƿestsaxoniæ;
principũ; dominorum; ac seniorum; quod ipsi fideliter testimonium
perhibeant; viꝫ. quod quis nostrum diutius superuiueret; quod ipse le-
gat alterius filiis ipsas terras quas nomet ipsi nostra virtute ac
potestate conquesti sumus; ⁊ terras ipsas quas rex Æþelƿulfus nobis
donauit; dummodo Æþelbald fuerat superster; præter illud quod no-
bis tribus fratribus pater noster rex Æþelƿulfus delegauit. Et su-
per hoc vnusquisque nostrum alteri fidem firmauit; quod quis nostrũ
diutius vitã viueret; quod ipse alterius terras possideret; ⁊ dominia
⁊ omnia quæ sui erant; præter illam partem quam vterque nostrum
filiis alterius legauit. Et si contingat quod Æþeredus rex viam vni-
uersæ carnis fuerit ingressus; ex tunc præter me non est quis qui su-
per hæreditatem scripturam habeat vel testimonium; nec quod sit a-
liquis alius hæres præter me; quod si aliquis hæreditatem prædictam
acclamauerit; ius suum perdet; nisi citius de hoc testes adducat. Et
tunc audiui quod omnes cognati mei in soporem mortis resoluti e-
rant. Et ita hæreditas Æþelƿulfi regis patris mei ad me deuoluta est
per chartam inde confectam; in consilio nostro generali apud Lang-
dene; quam quidem chartam libere legere iussi coram testibus totius
ƿestsaxoniæ: quando vero perlecta fuerat; tunc mandaui illos omnes
qui aderant; ⁊ securitatem mihi facere præcepi pro meo amore; si vn-
quam audient de aliquo vel cognoscerẽt; qui de hæreditate mea aliquod
ius acclamare iuste posset quod nunquam ad meum auditum antea per-
uenit. Et iterum loquutus sum ad eos in hæc verba. Rogo vos dilectis-
simi; quod nemo pro amore aut odio mei parcat veritatem annuncia-
re; sed summopere consentiat veritati; quia mea voluntas non est ali-
quem meorum cõsanguineorum in aliquo dishæritare. Et tunc omnes
principes ⁊ seniores populi mei sub firma attestatione dixerunt; quod
nunquam ad eos deuenit notitia de aliquo; qui iustiorem haberet titu-
lum quam ego; nec cogitare nouerunt de aliquo neque in scripturis in-
uenire potuerunt; ⁊ in seisinam meæ hæreditatis me iterum impo-
nentes dixerunt. Ecce iam habes tuam hæreditatem iterum in mani-
bus tuis; nunc de bonis ⁊ possessionibus conde testamentum tuum;
lega ⁊ dona tuo proximo sanguini; vel amicis tuis ⁊ cognatis sicut ti-
bi placuerit. Et omnes illi firmitatem irreuocabilem mihi fecerunt ⁊
subscripserunt; ipsos nunquam hæreditatem meam alicui homini ali-
ter peruertendo daturos; præterquam egomet legabo die proximo

iam instante; vnde ego Ælfredus diuino munere occidentalium Saxonū rex; præsentibus testibus intentionem meæ vltimæ voluntatis in-præsentiarum profero; vt implementum sortiatur post proprium in fata decessum. In primis concedo meo seniori filio Eaduardo illas terras apud Stratnet in Triconschire; ⁊ Hortingtune; cum tota libera terra quam Leofus a nobis per intea tenuit apud Carentune; ⁊ apud Kilsantune; ⁊ apud Burnham; ⁊ apud ƿedmore. Insuper ego cō-firmo custodi de Leodre; quod ipse illud habeat secundū assignationē a vobis prælocutā; cum terra illa apud Kintune; nec nō cum omnibus ad illud pertinentibus. Vlterius prædicto concedo custodi terras illas apud Kantune; ⁊ apud Bedeƿynd; ⁊ apud Beneseẏ; ⁊ apud Hussebürne; ⁊ apud Suttune; ⁊ apud Leodrian; ⁊ apud Altune; cum omnibus liberis terris quas in Cātio possidemus; ⁊ apud inferiorē Hussebürn; ⁊ apud Kẏseldene. Do illas terras meo principaliori seruienti apud ƿintoniam secundum assignationem; secundum quam illud pater meus prædicto seruienti per prius quam affectuose delegauit: alterum vero feodum quem ego Egulfo dedi vsque ad certū tempus apud inferiorem Husse-burne, prænominato seruienti concedo. Insuper do meo iuniori filio terras illas apud Ederingtune; ⁊ apud Dene ⁊ apud Mene; ⁊ apud Am-bresbirẏ; ⁊ apud Done; ⁊ apud Sture minster; ⁊ apud Zeule; ⁊ apud Cruerne; ⁊ apud ƿhitchurch; ⁊ apud Axanmuthe; ⁊ apud Branners-cumbe; ⁊ apud Columtune; ⁊ apud Trẏfird; ⁊ apud Millebürne; ⁊ a-pud Exam mẏnster; ⁊ apud Suþriþe; ⁊ apud Lintune; cum omnibus terris ad illud pertinentibus; quæ sunt omnes quas sub cælo ibidem possideo; solummodo Trẏconschire excepto. Insuper meæ filiæ con-cedo primogenitæ villam de ƿelewo; ⁊ meæ filiæ postgenitæ concedo villam de Clere; ⁊ de Condeuere; ⁊ meæ minori filiæ villam de ƿelige; ⁊ de Asketune; ⁊ de Chippenam. Aþelmo vero fratris mei filio do villam de Edingburn; ⁊ de Cumptune; ⁊ de Crundele; ⁊ de Bedingn; ⁊ de Din-gham; ⁊ de Burnham; ⁊ de Thumersfelde; ⁊ de Aschongum. Et fratris mei filio Æþelwaldo concedo villam de Godelming; ⁊ de Guldeford; ⁊ de Steningham. Et Osferþo cognato meo do villam de Beccanle; ⁊ de Riþeramƿeld; ⁊ de Diccanlingum; ⁊ de Suttune, ⁊ de Bulling minster; ⁊ de Angemeringū; ⁊ de Felþam; nec non ⁊ omnes terras ad illud per-tinentes. Insuper concedo Alsƿẏþo villā de Lamborne; ⁊ de ƿantingh; ⁊ de Eþandune. Præterea duobus filiis meis libras lego mille; cuilibet eorū quingentas libras. Et primogenitæ meæ; postgenitæ; ⁊ minori; nec non Alsƿiþo; ipsis quatuor lego libras quadringentas; cuilibet eo-rum centum libras: vlterius cuilibet armigerorum meorum centum mancas; singulis eorum per se centum mancas. Veruntamen concedo Aþelmo; Æþelwaldo ⁊ Osferþo etiam cuilibet eorum centum mancas.

Insu-

Insuper do Æþelredo principi militiæ meæ vnum gladium & viginti cé-
tum marcas. Et meo sequestri; cum quo iam Pascha imminente pac-
tum firmaui do ducentas libras; vt ipse det & distribuat inter om-
nes illos vbi placitum est sibi subire sepulchrum; secundum dispositi-
onem quam egomet sibi ad præsens conficio. Insuper Archiepiscopo do
centum marcas; & Esno episcopo; & Werfertho episcopo; & Assero epis-
copo de Schireburn; cuilibet eorum centum concedo marcas; ad dan-
dum & distribuendum pro me & pro patre meo. Et præter hoc quod
ipse perantea assignabat; etiam ego assigno ducentas libras quinqua-
ginta præsbyteris per totum regnum meum; & quinquaginta solidos
cuilibet deo seruienti per totum regnum meum; & quinquaginta soli-
dos ad distribuendum inter pauperes; & quinquaginta solidos ecclesiæ
in qua corpus meum traditur sepulturæ. Et vltra ista nescio vtrum
plus fuerit ad legandum; spero reuera quod plus non fuerit inuentū;
si vero plus repertum sit disponatur prout superius disponendum
censuimus. Et volo quod armigeri mei cum valectis; & omnes qui cum
ipsis in seruitio meo existunt; ista distribuant modo supradicto; nec
alio modo distribuant quam superius præscripsimus coram hærede
meo; cui præ cæteris maiorem quantitatem de bonis & possessionibus
meis prælargitus sum; secundū quod donare potui. Et tali concessioni
multi nobiles conscripserūt; & coram præsētibus omnibus his testi-
bus istæ donationes & cōcessiones in scriptis erāt redactæ. Et modo
principibus regni mei dedi in mandatis; omnibus viz. qui inueniri pote-
rant quod illi impedimentū nō inferant; quoniā voluntas mea de præ-
dictis implendi capiat effectum diuina fretus virtute. Et volo quod
illi homines qui prædictas possident terras; obseruent verba quæ de
patris mei hæreditate rediguntur in scriptis in quantum possunt; &
in quantum de futuro firmius poterunt. Etiam volo quod si ego ali-
cui dedi; vel feodum aliquem ad tempus accōmodaui; quod illi meis cog-
natis vel suis illud ostendant. Insuper volo quod illi homines quibus ego
meas liberas terras delegaui; non alienent illas a mea cognatione vl-
tra dies suos; & volo quod transeant diebus suis meæ propinquiori
cognationi; nisi ex se ipsis procreati fuerint filii legitimi. Et tunc
ex meo beneplacito permaneāt virili sexui ab ipsis primogenito; quā-
diu vnus ex eis vixerit super terram; nam & pater meus eodem modo
suam legauit hæreditatem. Quod si aliquo modo accidet; vt perueniāt
terræ prædictæ in manus mulierum; tunc volo quod post obitum ea-
rum reddantur consanguinitati meæ virili ex earum visceribus des-
cendenti; si ita fuerit quod ipsas has terras vita comite in proprijs
manibus retinere voluerit; si vero aliter acciderit tunc vltra dies
suos fiet ita sicut per prius delegauimus. Vlterius dico quod redda-

tur ab ipsis pro sustentatione victus consanguineorum meorum quibus oportet me prædictas terras legare; vtrū sint masculi vel fœminæ secundum quod mihi melius videtur. Et ego in nomine domini exhortor; ⁊ in nomine omnium sanctorum quod nemo consanguineorum meorum in posterum contra aliquem meæ consanguinitatis laboret quouismodo; quoad ea quæ ego ipsis dedi per antea pariter ⁊ legaui. Et mecum tota nobilitas westsaxonicæ gentis pro recto iure consentiūt; quod me oportet dimittere eos ita liberos; sicut in homine cogitatio ipsius consistit. Et ego pro amore dei ⁊ pro salute animæ meæ; volo quod ipsi sint in possessione libertatum suarum; ⁊ omnis cognatio eorum. Et ego in nomine dei sacri in mandatis committo; quod ipsis nemo contradicat; neque cum armis; potestate; nec virtute; neque aliquo alio resistendi modo; quod illi nō poterunt seisinare; vel introducere quemcunque illis placuerit in eorum terras; possessiones ⁊ dominia. Et volo quod homines mei dent domino de Domraham suas terras liberas ⁊ suas libertates; sic quod ipsi seisirent quemcunque illi placuerit pro me ⁊ pro Elfleda; ⁊ pro amicis suis quibus ipsa gratitudines tenetur impendere; ⁊ pro viuorum ac defūctorum omnium necessitates habentium salute; ⁊ quod habeant illas vt possint stare pro animæ meæ salute; ⁊ quod talis pia donatio sit in remissionem omnium peccatorum meorum; ⁊ ita desiderans altissimum humiliter deprecor; vt mea delicta ⁊ eorum pænas mihi misericorditer relaxet. Amen.

This is the Preface how S. Gregorie this booke made, which
Ðis is seo forespræc hu S. Gregorius þas boc gedihte þe
men the Pastoral doe call.
man Pastoralem nemnað.

Ælfred Kyng wysheth greetyng to Wulfsige Bishop hys worthy
ÆLFRED Kyning hateð gretung ƿulfsige Biscop his ƿorðum — alias gretun.
louely & frendly, & thee to know I wyll, that to me it comth very often in
luflice ⁊ freondlice; ⁊ þe cyðan hate; ꝥ me com sƿiðe oft on
mynde what maner of wisemē lōg since were throughout the English nation, both of
gemynd; hƿylce ƿitan geo ƿæron geond Angelcyn; ægðer ge
the spirituall degree as of the temporaltie, & how happy the times thē were amōgst
godcundra hada ge ƿoruldcundra; ⁊ hu gesæliglica tida þa ƿæron ge-
all the English nation, & how the kinges which than the gouernmēt had of the people,
ond Anglecyn; ⁊ hu þa cyningas þe þone anƿeald hæfdon þæs folces;
God & his will written they obeyed, & how they both in theyr peace
Gode ⁊ his æryndƿritū hyrsumodon; ⁊ hu hi ægðer ge heora sybbe
& in their expeditiō of war, & in their gouerning within borde or at home helde, &
ge heora sydo; ⁊ ge heora anƿeald innan borde gehealdon; ⁊
also without their noblenes did spread, & how they then sped, aswell in witte
eac vt hira eðel rymdon; ⁊ hu him þa speoƿ; ægðer gemid ƿige
as in wisdome. And also the deuine orders how earnest they were aswell
gemid ƿisdome. And eac þa godcūdan hadas hu georne hi ƿæron ægðer
about preaching, and about learnyng, & about all the seruices that they
geymbe lara; geymbe leornunga; ⁊ ymbe ealle þa þeoƿdomas þe hi
to God should do. And how men out abroade wisdome & doctrine hither in this land
gode sceoldon; ⁊ hu man vt onborde ƿisdome ⁊ lare hider on land
sought, & how we the same now must abroad get, if we them haue shall.
sohte; ⁊ hu ƿe hi nu sceoldon vte begitan; gif ƿe hi habbā sceoldō.
So cleane it was fallen amongst the english nation, that very few were on
Sƿa clæne heo ƿæs oðfeallen on Angelcynne; ꝥ sƿiðe feaƿa ƿæron be
this side Humbre which their seruice could vnderstand in English,
heonan Humbre þe hira þenunge cuðon vnderstandan on Englisc;
or els furthermore an epistle from latin into english to declare, & I
oððe furðon an ærendgeƿryt of ledene on Englisc areccan; ⁊ ic
wene that not many beyond Humbre were not. So few of them were,
ƿene ꝥ naht monige begeondā Humbre næron. Sƿa feaƿa heora ƿæron;
that I also one onely may not remember by south Thamise when as I
ꝥ ic furþon anne ænlepne ne mæg geþencan besuðan Thamise þa þa ic
to reigne vndertoke. God almighty be thanked, that we now any in stall
to rice feng. Gode ælmightigum sy þanc; ꝥ ƿe nu ænigne an steal
haue a teacher. Therfore I thee bid that thou do as I beleue that thou wilt,
habbað lareoƿa. Forþam ic þe beode; ꝥ þu do sƿa ic gelyfe ꝥ þu ƿylle;
that thou with these worldly thinges to them pourest out, as thou oftnest mayest,
ꝥ þu þe þissa ƿoruld þinga to þam geæmtige; sƿa þu oftost mæge;
that thou that wisdome which to thee God geueth wheresoeuer thou to them bestow
ꝥ þu þone ƿisdome þe þe God sealde þær þær þu hine befæstan
may thou bestow. Thinke what maner of punishmēts to vs then shall comen for this
mæge befæst; geþenc hƿilce ƿitu vs þa becomon for þisse

 ƿoruld;

world, when as we it neyther our selues haue loued, we also to other
ƿoruld; þa þa ƿe hit nahƿæðer ne selfe ne lufedon; ne eac oðrum
men haue left it. The names only we haue loued, that we christians were,
mannum ne lyfdon. þone naman anne ƿe lufedon; ꝥ ƿe cristene ƿærō;
& very few the dueties. When I this all do mynde, then bethought I also how
⁊ sƿiðe feaƿa þa þeaƿas. þa ic þis eal gemunde; þa gemunde ic eac hu
I saw before such tyme as it all spoyled was & burned, how the
ic geseah ær þam þe hit eal forhergod ƿære ⁊ forbærned; hu þa
churches throughout all the english nation stode with ornaments & bookes filled, & also with
circan geond eal Angelcyn stodon maðma ⁊ boca gefylled; ⁊ eac
a great multitude of gods seruantes, & then very little fruite of their bookes wist they,
micel mænigu godes þeaƿa; ⁊ þa sƿiðe lytle feorme þara boca ƿiston;
bicause that they of thē no thyng vnderstand might, bicause that they were not
forþam þe hi hira nan þing ongitan ne mihton; forþam þe hi næron
in their own countrey language written. Euen so they sayd our elders the which
on hira agenge þeode aƿritene. Sƿilce hi cƿædon ure yldran þa þe
these places before helde, they loued wisdome & through the same they gate
þas stoƿa ær heoldon; hi lufedon ƿisdome ⁊ þurh þone hi begeton
weale & to vs left it. Here a man may yet see theyr swathe, but we them
ƿelan ⁊ vs læfdon. Her mon mæg gyt geseon hira sƿæð; ac ƿe him
cannot after enquire, because we haue both let go aswell
ne cunnon æfter sƿyrigean; forþam ƿe habbað ægðer forlætō ge þone
welth as also wisdome, for that then we would not to the view with our mynde
ƿela ge þone ƿisdom; for þam þe ƿe noldon to þam spore mid ure mode
stoupe. When I then this all mynded, then wondred I greatly at their godly
onlutan. þa ic þa þis eall gemunde; þa ƿundrode ic sƿiðe þæra godena
wisemen which long ago were throughout the english nation, & those bookes fully all
ƿitena þe geo ƿæron geond Angelcyn; ⁊ þa bec be fullan ealle ge-
learned had, that of thē then no part they would not into their own cūtry speech
leornod hæfdon; ꝥ hira þa nanne dæl noldon on hira agenge þeode
turne, but I then quickly again my selfe aunswered, & sayd: they weened not
ƿendan; ac ic þa sona eft me sylfum andƿyrde; ⁊ cƿæð: hi ne ƿendon
that euer men should so retchlesse become, & this learning so decay.
ꝥ æfre men sceoldon sƿa receleaſe ƿurðan; ⁊ seo lar sƿa oðfeallan.
Therfore willingly they it let alone, & would that heare the more wisdome
Forþære ƿilnunge hi hit forleton; ⁊ ƿoldon ꝥ her þe mara ƿisdome
in this land would be, as we more languages they vnderstode. Thē remembred I how the
on lande ƿære; þi ƿe ma geþeoda cuðon. þa gemunde ic hu seo
law was first in the Hebrue speach found, & after that the Greekes had lear-
æ ƿæs ærest on Ebreisc geþeode funden; ⁊ eft þa Crecas geleor-
ned it, then turned they it into their owne speech wholly, & also all other
nodon; þa ƿendon hi hit on hira agenge þeode ealle; ⁊ eac ealle oðra
bookes, & again the latine people as soone as after they it had learned, they tran-
bec; ⁊ eft ledenƿare sƿa some siððan hi hit geleornodon; hi ƿen-
slated it wholly through wise interpreters, into their owne language, & eke all
don ealle þurh ƿise ƿealhstodas on heora agenge þeode; ⁊ eac alle
other christen people some part therof into theyr owne tonge haue turned.
oðra cristene þeoda sumne dæl hira on hira agenge þeode ƿendon.
Therfore me thinketh better if you so thinke, that we also some bookes, which
For þi me þincð betere gif geoƿ sƿa þincð; ꝥ ƿe eac sume bec þa

þemed

demed most nedefull be for all men to understand, that we thē into that
þemeð be þyrfyrta syn eallum mannum to ƿitanne; ꝥ ƿe þa on ꝥ
language turne that we all know may, & bring to passe, as we very
geþeode ƿendon þe ƿe ealle gecnaƿan mægen; ⁊ gedon sƿa ƿe sƿiðe
easily may with gods helpe, if we than quietnes haue, that all the
eaðe magon mid godes fultume; gif ƿe þa stylnesse habbað; ꝥ eall seo
youth that now is in the english nation of freeborne men, such as that wealth
geoguð þe nu is on Angelcynne freora manna; þara þe þa speda
haue, that they them maintayne may be to learnyng committed, that
hæbben; ꝥ hi þam befeolan mægen syn to leornunga oðfæste; þa
while that they none other occupation can, untill first that they will conne
hƿile þe hi nanre oðerre note nemægen; oð fyrst þe hi ƿel cunnen
english writing to read. Let teach men afterward further in latin speech, those
englisc geƿrit aræðan. Læremon siððan furðor on leden geþeode; þa
that men further teach will, & to higher degree do will. When I mynde
þe man furðor læran ƿylle; ⁊ to herran hade don ƿylle. þa ic gemunde
how this learnyng of the latine tonge before this fallen was throughout the
hu seo lar leden geþeodes ær þyssum afeallen ƿæs geond An-
english nation, & though many could skill the english writing to read. Then began
gelcyn; ⁊ þeah manega cuðon Englisc geƿrit aræðan. þa ongan
I amongst other diuers & manifold businesses of this kingdome,
ic gemong oðrum mislicum ⁊ manigfealdum bisgum þisses kynerices;
this booke to wynde into english that is named in latin Pastoralis, *& in*
þa boc ƿendan on englisc þe is genemned on leden Pastoralis; ⁊ on
english the Heardmās booke, *somtime word by worde, somtime understāding for understāding,*
englisc Hirde boc; hƿilum ƿord be ƿorde; hƿilum andgit of andgite;
euen as I them had learned at Plegmund myne Archbishop, & at Assere
sƿa sƿa ic hi geleornode æt Plegmunde minū Ærcebiscope; ⁊ æt Assere
my Bishop, & at Grimbolde my masse priest, & at Iohn my
minō biscope; ⁊ æt Grimbolde minū mæsse preoste; ⁊ æt Iohāne minū
masse priest. After that I of thē than learned had so as I thē understode
mæsse preost. Siððā ic hi þa geleornod hæfde sƿa sƿa ic hi forstod
how I to them most understandingly reach might, I them into english turned,
sƿa ic hi andgitlicost areccan meahte; ic hi on englisc aƿende;
& to eche bishops sea in my kingdome wyll one sende, & upon eche one
⁊ to ælcū biscep stole on minū rice ƿylle ane on sendan; ⁊ on ælcre
there is a stile that is of fifty markes, & I bid in gods
bið an æstel se bið on fiftigum mancessa; ⁊ ic bebeode on godes na-
name that man that style from these bookes take not, nor the bookes from the same
man ꝥ man þone æstel fram þære bec ne do; ne þa boc fram þam
mynstre, unknown how long there so learned bishops be, So as now
mynstre; uncuð hu lange þær sƿa gelærede biscepas syn. Sƿa sƿa nu
god be thanked euery where there are. Therfore I would that they alwayes at theyr
gode þanc ƿel hƿær sindon. For þi ic ƿolde ꝥ hi ealne ƿeg æt þære
places were, except the bishop them with him haue will, or els they
stoƿe ƿæren; buton se biscop hi mid him habban ƿylle; oððe heo
to some place lende be, until that some other be written out.
hƿær to læne sy; oððe hƿa oðre bi ƿrite.

¶ Liber loquitur.

This writyng Augustine ouer the salt sea from the South
Þis ærendgeƿrit Augustinus ofer sealtne sæ suðan
brought, to thinhabitantes of the land, euen as it before prepared had
brohte; egbugendum swa hit ær fore adihtnode
the Lordes seruant of Rome the Pope right Vicar ruling Gregory of discrete
drihtnes cempa Rome Papa riht spelmonig Gregorius gleaw
courage without fury, through senses, wisedome, pollicy, a free horde: Bicause
mod geondƿod þurh sefan; snytro; searo; þanca hord. Forþam
he of mankynde the most begat to heauen warde, of Romaynes the best
he mancynnes mæst gestrinde ƿodera ƿearde Romƿarena betst
man, of courage wealthiest, of power most free. After that me into english Æl-
manna; mod ƿeligost mærða gefrægost. Siððan me on englisc Æl-
fred the king turned worde eche one, & me to his writers sent, South
fred cyning aƿende ƿorda gehƿilc; ⁊ me his ƿriterum sende; suð
& North. To that ende he cõmaunded them such lyke me to bryng after theyr
⁊ Norð. Forþam he het him sƿilcra ma brengan be þære
copy that he to his bishops send them might, because they
bysyne þ he his biscopum sendan meahte; forþam hi
to certain of his bishops were nedefull, which the latin speech
his sume be þorftan þa þe leden spræce
lest vnderstood.
læste cuðon.

Hæc eſt Præfatio (oſtendens) quemadmodum *Sanctus Gregorius hunc librum fecit, quem homines* Paſtorale nuncupant.

AElfredus Rex optat ſalutem Wulfſigeo epiſcopo digniſsimo beneuolè et amātèr. Et te ſcire volo quod mihi ſæpenumero in mentem venit, quales ſapiētes diu abhinc extiterunt in Anglica gente, tam de ſpirituali gradu, quàm de temporali, quáq; fœlicia tùm tempora fuerunt inter omnes Angliæ populos, quemadmodū́q; reges qui tunc gubernationem habebant plebis, Deo & eius voluntati ſcriptæ obſecundarint, vtq́; in ſua pace, & bellicis ſuis expeditionibus, atque regimine domeſtico, domi ſe ſemper tutati fuerint, atque etiam foris nobilitatem ſuam dilatauerint, quomodoq́; tunc temporis tam ſapiētia quā prudentia floruerint. Præterea de gradu ſpirituali homines, quā diligentes fuerint tam docendo, quā diſcēdo, omnibuſq́; officijs (exequendis) quæ deo præſtare debebāt. Inſuper quemadmodum extranei ſapientiā & doctrinam hîc in hac noſtra terra quondā quæſierint: noſq́; iam (verſa vice) peregrinari oportet ad eam adipiſcendam, adeo funditus concidit apud gentem Anglicanam, vt pauciſsimi fuerint cis Humbrum qui vel preces ſuas cōmunes, in ſermone Anglico intelligere potuerant, vel ſcriptum aliquod è Latino in Anglicum tranſferre. Tam ſanè pauci fuerunt, vt ne vnum quidem recordari poſsim ex auſtrali parte Thameſis, tum cum ego regnare occæperam. Gratiæ Deo omnipotenti ſint quod nunc tandem aliqui in ſede ſint qui docere queunt. Quamobrem te iubeo vt facias (quemadmodū

te facturum credo) nimirum vt tu qui mundana hæc illis profundis quàm potes sępe, eam sapientiam quam tibi deus largitus est, illis vbicunq́; poteris vicissim impertias. Cogita quales pœnæ super nos tandem venturæ sunt propter hunc mundum, cùm neq; nosmetipsi sapientiam adamauerimus, neq; eam alijs reliquerimus. Nomina tantùm diligimus, quia Christiani nuncupamur, paucissimi verò officijs christianorum defungimur. Hęc omnia quoties in memoriam reuoco, subit etiam cogitatio, quemadmodum cuncta hic in Anglia viderim, priusquam deleta fuissent omnia & incensa, vtpote templa per omnem Anglicanam gentem steterint ornamentis, & libris instructa, magnaquè insuper multitudine seruorum Dei repleta. Quamuis certè fructum perexiguum ex libris suis perceperint, quandoquidem intelligere illos nequibant, eo quòd patrio sermone neutiquam conscriberentur. Qui quidem hac oratione vsi sunt. Maiores nostri qui hæc quondam loca obtinuerunt, sapientiam adamauerunt, & per illam opes sibi conflarũt, nobisq; reliquerunt. Quorum sapientiæ impressam nos veluti orbitã vidimus, sed eam adipisci non potuimus. Nam et opes et sapientiam planè perdidimus, quoniam ingenij neruos omnes ad eius contemplationem contendere noluimus. Cum igitur hæc omnia cogitatione complecterer, magnopere admirabar præclaros illos sapientes qui diu abhinc per vniuersam gentem Anglicanam floruerunt, atq; illos libros penitus omnes perdidiscerãt, quamobrem noluerunt horum partem aliquam in patrium sermonẽ transferre. Veruntamen protinus mihimetipsi respondebam, viz. quòd maiores illi nostri neutiquam opinati sunt, homines vnquam adeo socordes futuros, aut rem literaria

ria

tiam in tantum vnquam prolapſuram : ideoq; cõſulrò id omiſiſſe, exiſtimantes eò vberiorem hac in terra ſapientiam futuram, quò plures a noſtris linguæ pernoſcerentur. Tum verò venit mihi in mentem legem Dei primùm in Hæbreo ſermone fuiſſe inuentã, atq; poſtea Græcos cum eandem didiciſſent, eam vniuerſam, & alios inſuper omnes libros in ſuam linguã vertiſſe, nec non latinos etiam, quamprimum ipſi eam intelligentia comprehẽdiſſent, per prudentes interpretes ſuo ſermone eandem expreſſiſſe : eodemq; modo omnem vndiq; chriſtianam plebem partem eius aliquam in linguam domeſticã tranſtuliſſe. Quapropter optimum cenſeo, (ſi tu quoq; ſic exiſtimas) vt nos libros aliquos quos maximè neceſſarios arbitrabimur, qui ab omnibus intelligantur, eoſdem in linguã quam omnes intelligunt conuertamus : efficiamuſq; (quòd certè ope diuina perfacilè poterimus ſi pace perfruamur) vt omnis iuuentus quæ nunc eſt gentis Anglicæ (eorum præſertim hominum qui liberi nati ſunt, opeſq; habent quibus eos ad id alere poſſunt) literis addiſcendis addicatur: vtq; prius artem nullam imbibant, quàm Anglica poterint ſcripta perlegere. Poſtea autem homines in latinis literis eos inſtituãt quos volunt ampliùs erudire, atq; ad altiorem gradum prouehere. Cum itaq; mecum cõſiderabam, quomodo iſthæc doctrina ſermonis latini, per omnẽ gentem Anglicanam antehàc obſoleuiſſet, (quamuis plurimi potuiſſent Anglica ſcripta legere) tùm inter alia varia ac multiplicia negotia huius regni, cœpi librũ hunc vertere in ſermonem Anglicanum: (qui latinè Paſtoralis nuncupatur, Anglicè verò *the Heardmans booke*) aliquando verbum de verbo exprimens, interdum autem ſenſum ex ſenſu, ſicuti egomet ea didiſceram a

 Plei-

Pleimundo Archiep. meo, & Aſſero antiſtite meo, necnõ Grimbaldo,& Iohãne mihi a ſacris. A quibus poſteaquam librum ita didiciſſem,vt penitus perciperem quemadmodum facillimè ad eius intelligentiam peruenire poſſem,in Anglicum ſermonem eum conuerti, & ad vnamquãq; epiſcopi ſedem in regno vnũ miſi,ſuperq́; ſingulos libros ſtilum, qui eſt, quinquaginta mancuſſę. Et ego præcipio in Dei nomine ne quis de libris hunc ſtilum tollat, neq; librum de templo,incertum cum ſit, quàm diu futuri ſunt tales eruditi Præſules, quales nunc (honos Deo) vbiq; ſint. Quapropter volo vtî libri ſuis ſemper in locis remaneant,niſi illos Pontifex habere voluerit,aut commodatos alicui dederit,donec alij ex illis deſcribantur.

Caius de antiquit. Cantebr. pag. 208.

Liber loquitur.

HOc ſcriptum Auguſtinus trans ſalſum mare ab Auſtro ad incolas huius regni pertulit:ſicut illud antea præparauerat ſeruus domini Papa Romanus, rectus vicarius gubernans,Gregorius : cõſideratæ vir fortitudinis abſq; furore,ſummo ſenſu, ſapientia, conſilio pręditus,immenſus theſaurus, quoniã is generis humani partem maximã cœlo lucrifecit: Romanorũ vir optimus,mẽtis magnitudine abũdantiſſimus,maieſtate liberrimus.Poſtquã me in Anglicũ ſermonem Ælfredus rex cõuertiſſet ad verbũ, me per Auſtrum & Aquilonem ſuis ſcriptoribus delegauit,mandãs illis vtî ſecundùm exemplar plures tales deſcriberent, eum nimirũ in finem, quo epiſcopis ſuis illos mittere poſſet. Quandoquidem quibuſdam ex ſuis Antiſtitibus perneceſſarij eſſent futuri, qui linguam Latinam minùs intelligerent.

FINIS.

¶ Chronica Thomæ VValſingham, quondam Monachi S. Albani.

De tempore Regis Edwardi poſt conqueſtum primi.

ANNO GRATIAE. 1273. qui eſt annus regni regis Henrici à conqueſtu tertij. 57. & vltimus, cum idem Rex Henricus condignam vltionem Northwicenſibus dediſſet ſacrilegijs, Londonias redire decreuit. Et cum ad abbathiam ſancti Edmundi Regis & martyris declinaſſet, graui lãguore corripitur, qui eum non deſeruit vſque ad vitæ finem. Dum ægrotaret enim, venerunt ad eum Comites & Barones terræ cum Pontificibus, vt eius tranſitui intereſſent. Confeſſus eſt autẽ humiliter peccata ſua, tundens pectus ſuum, & malã remittens omnibus voluntatem, emendationem quoque vitæ promittens. Ex hinc abſoluitur à Prælato: deinde deuotè ſuſcepit corpus Chriſti, & vnctione delibatus extrema, Crucem Domini ſuppliciter adorauit, iubens debita ſua ſolui, & reſiduum indigentibus æquè partiri. Cùm hæc ritè peregiſſet, reddidit ſpiritum ſuum Deo. Corpus autem eius apud VVeſtmonaſterium honorificè traditur ſepulturæ. Regnauit quinquaginta ſex annis & amplius, quantum diſtat à feſto Sanctorum Simonis & Iudæ, vſque ad feſtum Sancti Edmundi Pontificis vz. viginti diebus. Duxerat autem in vxorem mulierem nobilem, filiam Comitis de Saueye, nomine Alienoram, de qua ſuſcepit filios, Edvvardum qui poſt ipſum regnauit, & Edmundũ qui fuit Comes Leyceſtriæ & Lancaſtriæ, & duas filias, ſcilicet Beatricem quæ nupſit Comiti Britanniæ, & Margaretam quæ fuit Regi Scotiæ coniugata. Iſte Henricus Rex inchoauit nouam fabricam Eccleſiæ VVeſtmonaſterij, ſed non perfecit.

Singulis námque diebus tres Miſſas cum nota audire ſolebat, & plures audire cupiens priuatim celebrantibus aſsiduè aſsiſtebat, ac cùm Sacerdos corpus Dominicum eleuaret, manum Sacerdotis tenere & illam oſculari ſolebat. *Mores Regis Henrici.* Contigit autem aliquando Sanctum Lodovvicum Francorum Regem cum eo ſuper hoc cõferentem dicere, quòd non ſemper Miſsis, ſed frequentiùs ſermonibus audiendis eſſe vacandum. Cui faceta vrbanitate reſpondens, ait ſe malle amicum ſuum ſepiùs videre, quàm de eo loquentẽ, licèt bona dicentem audire. Erat autem ſtaturæ mediocris, cõpacti corporis, alterius oculi palpebra demiſsiore, ita vt partem nigredinis pupillo celaret: robuſtus viribus, ſed præceps in factis. In quibus tamen quia fortunatos & fœlices exitus habuit, putant eum multi apud Merlinum fatidicum per lincem deſignatum omnia penetrantem. Cum igitur corpus magnifici Regis commiſſum fuiſſet honorificè ſepulturæ, quia Edvvardus filius eius primogenitus in terra Sancta detentus fuit Crucis negotio, & abſens regni adminiſtrationem nõ valebat exequi, die proximo poſt patris eius ſepulturam, Frater Robertus Kylvvardy Cantuarienſis Archiepiſcopus, & Gilbertus Comes Glouerniæ, cũ alijs prælatis ac regni proceribus Londonijs apud nouum templum conuenientes, Edvvardum abſentẽ Dominum ſuum ligium recognouerunt, paterníque ſucceſſorẽ honoris ordi- *Electio Edwardi Regis.*

nauerunt: & de assensu Reginæ matris statuerunt custodes regni, ministrósque fideles, qui regio fisco præessent, & prouentus regni ad opus regis noui ex integro reseruarent, cuius pacem iam vbique fecerũt per Angliam proclamari. Eodem anno Edmundus filius Regis Henrici, frater Edvvardi, redijt in Angliam de terra Sancta. Edvvardus igitur Regis Anglorum Henrici tertij ex Alienora filia Comitis Prouinciæ vel Sabaudiæ primogenitus, ætatis suæ anno tricesimo quarto patri succesit in regnum. Fuit autem prudens in gerendis negocijs ab adolescentia, armorum deditus exercitio, quo in diuersis regionibus eam famam militiæ acquisierat, qua totius orbis Christiani sui temporis Principes singulariter trãscendebat. Elegantis erat formæ, staturæ proceræ, qua humero & supra communi populo præeminebat. Cæsaries in adolescentia à colore penè argenteo vergens in flauum: in iuuentute verò à flauo declinans in nigredinem, senectutem in cigneam versa caniciem venustabat. Frons lata, cæteráque facies pariliter disposita, eo excepto, quod sinistri oculi palpebra demisior paterni aspectus similitudinem exprimebat, lingua blesa, cui tamen efficax facundia ad persuadendum in rebus non defuit perorandis. Brachiorum ad proportionem corporis flexibilis productio, quibus viuacitate neruica nulla cuiusque erant ad vsum gladij aptiora. Pectus ventri præeminebat, tibiarúmque longa diuisio equorum nobilium cursu & saltu, sessoris firmitatem prohibuit infirmari. Cum vacaret ab armis, venationibus tam auium quàm ferarum indulgebat, & maximè ceruorum quos in equis cursoribus solebat insequi, gladióque vice venabuli confodere apprehensos. Quem commorari in protectione Dei cœli notum erat. Nempe cum adhuc adolescens esset, & cum quodam milite in camera testitudinata ludo scaccarij occuparetur, subitò nulla occasione præstita, inter ludendum surgens discesit, & ecce lapis immensæ magnitudinis qui sedentem conquassasset cecidit in eundem locum quo sederat, propter quod miraculum beatam Mariam apud VValsingham propensiùs honorabat. Ei verò attribuebat quòd periculum istud euasit. Inerat ei præterea magnificus animus, iniuriarum impatiens, periculorum obliuisci cogens dum vindicari cuperet, qui tamen facillimè humilitate exhibita potuit emolliri. Nempe cum quodam tempore iuxta quandam ripam falconum aucupio se exerceret, vnum de Comitibus suis ex altera parte fluuij negligentius se habentem circa falconem, quæ anatem inter salices corripuerat, arguit, & obiurgationi minus vt videbatur obedienti, minas adiecit: at ille attendens nec pontem nec vadum consistere in propinquo, facilitate quadam respondit: Eya (inquit) sufficit mihi quod nos abinuicem diuidit fluuium istud. Quo responso exasperatus filius Regis, aquam ignotæ profunditatis ingressus equo natante, transiuit in crepidinem aluei fluminis decursu cauatam, & cum difficultate ascendens gladio extracto insequitur fugientem, qui tandem per fugam desperans euadere, regirato equo, nudatóque capite, humiliter collum prætendit, & Edvvardi se obtulit voluntati. Quo facto, ab incepto suo fractus Regis filius, gladium reposuit in vaginam. Deinde reuersi pacificè, falconis relicti pariter curam egerunt. Hęc de moribus & adolescentia filij Regis Henrici commemorauimus, ne posteris gesta talia sint ignota.

Mores Edwardi Regis.

Annalis conclusio.

Transit annus iste frugifer & fructifer inter vtrunque, Romanis desideratus, propter intronizationẽ Papæ: tristis terræ Sanctæ, propter discessum exercitus Christiani: Anglis lætus, propter electionem Regis noui.

Moritur Imperator.

ANno gratiæ millesimo ducentesimo septuagesimo quarto, qui est annus Edvvardi a conquestu primi primus, Principes Teutonicæ cognos-

centes

centes veraciter mortuum esse dominum Richardum Regē Alemanniæ, quondam fratrem Regis Anglorum Henrici, conuenerunt in vnum, & Radulphum de Asio Comitem Ruphum elegerunt in Imperatorem Romanorum, qui anno eodem in Regem Alemanniæ solemniter coronatur. Edvvardus iam Rex Angliæ præsignatus, dum moram apud Acton faceret, & Christianorum ac Tartarorum auxilia frustra diutiùs expectaret, consilio inito, relictis ad terræ Sanctæ defensionem stipendiarijs, naues repatriaturus ingreditur, cursúque veliuolo Siciliam vsque peruenit, vbi à Rege Carolo honorificè susceptus est. Cúmque per dies aliquot recreandi gratia se & suos ibidem continuisset, rumores primò de morte filij sui Henrici, ac postmodùm de morte patris accepit. Qui dum mortem patris anxius quàm filij sui plangeret, à Rege Carolo vice consolatoris assistente, plurimúmque mirante super hoc requisitus, dicitur respondisse; Iactura (domine Rex) filiorum facilis est, cū quotidie multiplicentur: Parentum verò mors irremediabilis est, quia nequeunt restaurari. Carolus autem Rex discedentem Edvvardum conduci fecit per Carolum filium suum, vsque ad vltimos terminos regni sui. Cum autem ad veterem vrbem (vbi Papa cum sua curia residebat) aduenisset, occurrentibus ei Cardinalibus omnibus, cū honore maximo ad Domini Papæ præsentiam est deductus. Cui super morte consanguinei sui Henrici de Alemannia, anxiam deposuit quærimoniam, quem non modò in offensam iuris humani à Gvvidone de Monteforti, dum Missarum solemnijs assisteret, constabat interfectū, sed in contemptū Ecclesiæ & scandalum nominis Christiani. Papa igitur hijs cōmotus, Gvvidonem excommunicauit, & omnes eundem receptantes, & quousque Ecclesiæ satisfieret terras eorum supposuit interdicto. Discedens denique Edvvardus à curia, per ciuitates Italiæ progreditur, vbique receptus à ciuibus cum gaudio maximo & honore. Ingressuro autem Sabaudiam, Prelati ac proceres Angliæ quamplurimi in descensu montium occurrerunt.

Edvvardus suscipitur à Rege Siciliæ cum honore.

Edvvardi responsio.

¶ *Rex Edwardus in torneamento reportat victoriam.*

CVmque Edvvardus pertransisset Sabaudiam, Comes Kabilanensis eum ad ludum militarem (qui vulgo torneamentum dicitur) inuitauit. Optabat enim ipse Comes cum multis alijs militiam Edvvardi opere experiri, cuius iam fama repleuerat totum orbem, quorum votis condescendens Edvvardus, se cum militibus suis licèt longa peregrinatione vexatis, partem velle tenere contra Comitem & suos proclamari fecit, ac quoscunque alios milites aduentantes. Die itáque statuto congrediuntur partes, gladijsqué in alterutrum ingeminantes ictus vires suas exercent. Comes verò cuneum Edvvardi penetrans, cum ipso cominus congreditur. Cui tandem abiecto gladio appropinquans, collum Edvvardi brachio circumduxit, & tota fortitudine astringens, ab equo detrahere conabatur. Sed Edvvardus inflexibiliter se tenens erectum, dum Comitem sibi sensit firmiùs adhærētem, equum vrgendo calcaribus Comitem à cella abstraxit quem ad collum suum pendentem fortius excutiens à se in terram deiecit. Commouentur exinde Burgundiones in iram, & vbique exercitium armorum in hostilem insultum, ceptúmque ludi, bellicum vertitur in tumultum. Cedunt igitur cedentes Anglici, & vim vi repellunt, fortiter impetus frangentes aduersariorum. Interim Comes refocillatus paululùm, Edvvardū secundò aggreditur, cuius super se manum sentiens aggrauari, dedidit se eidem. Sícque peregrinis concessa victoria, partes ambæ in vrbem pacificè reuertuntur.

¶ *Edwardus facit homagium Regi Franciæ.*

POſt hæc Edvvardus venit in Franciam,& à Philippo Francorum rege magnificè ſuſceptus eſt, fecitq́ue homagium pro terris ſuis quas de eo tenebat, ſub cõditione reſtitutionis terrarum patri ſuo in venditione Normanniæ promiſſarum. Deindè in VVaſconiam proficiſcitur ad compeſcendum nouos motus quos in eadem Gaſto de Bierna miles nobilis & ſtrenuus, ſed à fide domini ſui Edvvardi deficiens concitauerat. Cuius terras Edvvardus cum exercitu potentèr ingreſſus, ipſum in fugam coegit, & in quodam caſtro forti ac munito obſedit. Tanſit annus iſte frugifer & fructifer opulenter: Romanis, Anglis, & Francis ſub quiete tranſactus, Saracenis etiã & cunctis incredulis nociuus.

Edwardus trãſit in Waſconiam.

Annalis cõcluſio.

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo quinto, qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi ſecundus, fuit Rex Edvvardus ad natale in VVaſconia cum vxore ſua. Hoc anno Gregorius Papa decimus, Kalendas Maij apud Lugdunum generale cõcilium celebrauit, ad quod Græci & Tartari ſolemnes nuncios tranſmiſerunt, Græci ad vnitatem eccleſiæ ſe redire ſpondent, in cuius euidens ſignum cùm cantaretur Symbolum, hortante Domino Papa, trina vice nuncij eorum, & in Spiritum Dominum viuificantem, qui ex patre filióque procedit, replicauerunt celebriter & deuotè. Nuncij verò Tartarorum baptizati & infrà tempus concilij ad propria redierunt. Affuit ibi Prælatorum numerus, quingenti Epiſcopi, Abbates ſexaginta, prælati verò alij circa mille, vnde dixit quidam:

Conciliũ Lugdunenſe.

Gregorius denus, congregat omne genus.

Ibi ſtatutum eſt illud inſigne, & à retroſeculis inſolitum, quod omnes rectores curati deinceps forent ſacerdotes: prohibiti ſunt & Bigami primam tonſuram deferre, & quod nulli hominum deinceps liceat decimas ſuas ad libitum, vt antea vbi vellet aſsignare, ſed matrici Eccleſiæ omnes decimas perſoluerent. Ipſe quoque Gregorius decimam ſexennalem vniuerſali Eccleſiæ impoſuit, pluralitatem beneficiorum curatorum damnauit. Aliquos ſtatus de ordinibus mendicantium approbauit, vtpote prędicatores, & minores aliquos tollerauit, vtpote Carmelitas & Auguſtinenſes. Aliquos reprobauit, vt Saccinos qui intitulantur de pœnitentia, ſiue de valle viridi, & conſimiles. In via verſùs iſtud conſilium doctor venerabilis frater Thomas de Aquino de ordine Prædicatorum, in quadam Abbathia monachorum Ciſtercieñſium, quæ dicitur Foſſa noua, diem clauſit extremum. Cuius tam acuta, tam publica ſunt monumenta, vt doctor communis à viris Scholaſticis nuncupetur. Hic natione Campanus, filius Comitis de Aquino, inuitis parentibus qui eum monachari volebant, Prædicatorum ordinem eſt ingreſſus, miſſus verò ad ſtudium Pariſienſe, doctoratus gradum meritò eſt adeptus: ſuper libros ſententiarum quatuor ſcripta fecit, ſcripſit & primam partem de quæſtionibus diſputatis de veritate, ſcripſit & ſecundam partem de quæſtionibus diſputatis de potentia Dei, & tertiam partem de quæſtionibus diſputatis, quarum initium eſt de virtutibus. Item contra gentiles quatuor libros ſcripſit. Item ſummam Theologiæ quam in tres partes diuiſit, & ſecundam in duas, ſed morte pręuentus tertiam non cõpleuit. Quatuor Euangelia continuata expoſitione de dictis Sanctorum gloſauit. Literalis etiam expoſitionis in Iob, ædidit librum vnũ. Multáque alia ſcripſit ad vtilitatem legentiũ, quę diligens lector iuuenire poterit, intitulata in chronicis Nicolai Triuett. Sanctitati verò ipſius à vitæ meritis atteſtantur miracula quæ poſt eius tranſitum, & in vita ipſius plurima contigerunt. Nocte verò ipſa qua de hoc mundo tranſijt, apparuit in ſomnis germano ſuo Comiti de Aqui-

De geſtis & moribus Thomæ de Aquino

no in habitu ordinis sui, tradens eidem in manu literam quandam clausam. Qui cito post excitatus cum sentiret se literam habere in manibus, camerarium suũ aduocauit, iussítque lumẽ celeriter apportare, quo allato, literam aperiẽs, inuenit ibi aureis apicibus omne humanum artificium sua formositate excedentibus hoc inscriptum, *Hodie factus sum doctor in Hierusalem.* Conseruata itaque litera, per nuncios ad inquirendum de statu suo missos, ipsum eadem nocte qua apparuit sibi comperit ex hac luce migrasse.

SVb eisdem diebus Gasco de Bierna à Rege Anglorũ obsessus, cum omni iã via euadendi sibi præclusa attenderet rem esse in foribus, vt ad deditionem cogeretur, super negotio quod inter Regem Edvvardum & ipsum vertebatur, appellationem interponit ad curiam Regis Francorum, cui deferens Rex Edvvardus, nolens Regem Francorum (quem nuper Dominum suum pro terris in Francia recognouerat) contra se partem facere, dissentientibus multis de suis obsidionẽ ammoueri iussit, ministris suis committens, vt in curia Regis Franciæ causam prosequerentur contra Gasconem. In qua tandem iniuriosę rebellionis cõuictus per Regem Francorũ, Regis Angliæ adducitur voluntati. Edvvardus Rex postquã obsidionẽ dimiserat, ordinatis pro articulo tẽporis rebus VVasconiæ in Angliã properauit, vbi à clero & populo est recept⁹ cũ gaudio & honore.

Coronatio Regis & Reginæ. DOminica verò infra octauas assumptionis B. Virginis, in ecclesia VVestmonasterij vnà cum Alienora consorte sua à Roberto Cantuariensi Archiepiscopo inungitur in Rẽgẽ & solẽniter coronatur. Coronationis solẽnitati interfuerũt Regina mater, Alexãder Rex Scotorũ, Dúxq; Britanniæ, ambo Regis sororij, cũ Prælatorũ, Comitũ & Baronũ, aliorũq; nobiliũ, multitudine copiosa, & tũc tricesimi sexti ætatis suæ anni Rex impleuerat duos mẽses, qui in crastino coronationis suæ recepto à Rege Scotorum homagio, ipsum dimisit ad propria plurimũ honoratũ. *De prima peste ouium.* Eo anno infausta lues ouiũ surrepsit in Anglia, vt vbique repente ouilia peste grassante vacuarentur, quæ durauit sequentibus viginti octo annis. Ita vt nulla totius regni villa huius miseriæ clade careret. Causam huius morbi prius insuetã incolis, attribuebãt multi cuidam diuiti de Frãcorum partibus, qui applicuerat in Northumbriam, adducens secũ quandam ouẽ Hispaniæ morbidã, quæ totũ gregem Angliæ morbi traductione cõtaminauit, quę erat de biennalis bouiculi quãtitate. *Annalis cõclusio.* Transit annus iste frugifer & fructifer opulenter, ecclesię memorialis ac celebris propter honorabilis cõcilij celebrata statuta apud Lugdunum, VVasconibus inquietus propter rebellionem Gasconis, Anglis desiderabilis propter solemnitatem diu desideratæ regiæ coronationis.

ANno gratiæ millesimo ducẽtesimo septuagesimo sexto, qui est annus regni Regis Edvvardi à conquestu primi tertius, Gasco de Bierna in Angliam *De Gascone.* veniens cum resti circa collum, ad Regis præsentiam est adductus, quem ad suã misericordiã Rex recipiẽs, morte cõdonata in castro VVyntoniæ per annos aliquot custodiæ mancipauit, qui tandem per Regis gratiam liber dimissus ad propria, Regi Angliæ semper in posterum gratus extitit & fidelis. Hoc anno coactum est parliamẽtum Londonijs, ad quod inuitatus est per solemnes nuncios *Parliamẽtum.* Levvlinus Princeps VVallię, qui inuitatus regiæ coronationi primò contempserat interesse. Cúmque moneretur per nuncios, vt veniret & homagium debitum Regi faceret, finxit se nõ audere intrare Angliam, propter insidias quorũdam maiorum regni sibi insidiantium ea vice. Et ideò pro sua securitate filium Regis, & Gilbertum Glouerniæ Comitẽ, Robertúmq; Burnelij Regis Cancellarium obsides postulauit, quod Rex indignè tulit, sed tamen dissimulato negotio inceptum parliamentum consummauit. In quo statuta ędidit contra ma- *Statuta de manu mortua.* num mortuam ne de cætero possessiones terrarum seu redditum, sine speciali

Regis licentia ad manũ mortuã deuoluantur. Vocantur ergo statuta in præsenti parliamẽto ædita, statuta VVestmonasterij prima. Post parliamentũ verò Rex vt Levvlino Principi VValliæ liberior ad se pateret accessus, Cestriã vsque, quę in confinio VValliæ sita est, progreditur. Mißis iterum nuntijs, homagiũ exigit ab eodem. Quo mandatis regijs parere detrectante, Rex exercitum conuocat disponens Principem sibi denegantem homagium de suo feodo expugnare. Eodem anno in partibus Australibus Angliæ & Occidentalibus, Terræ motus horribilis contigit feria quarta infra octauas natiuitatis Virginis gloriosæ: pestilentialis etiam ægritudo oues consumens scabie plurimas interfecit. Hoc anno soluit populus Regi quintam decimam bonorum, quæ patri suo dicebatur præconcessa. Transit annus iste frugifer & fructifer Anglicæ regioni: Christianis & Incredulis à bellis vbiq́ue quietus.

Dissentio inter Regem & Principem Walliæ. *Terræ motus.* *Quinta decima.* *Annalis cõclusio.*

Comitissa Leycestriæ mittit filiam suam Principi Walliæ maritandã

ANno gratiæ millesimo ducentesimo septuagesimo septimo, qui est annus regni Regis Edvvardi à conquestu primi quartus, Comitissa Leycestriæ, relicta videlicet Simonis de Monteforti quondam Comitis Leycestriæ, quæ fuerat soror Henrici regis Angliæ, & occiso marito cum suis in Galliam fugeret, ac in domo Sororum de ordine prædicatorum apud Montargis à sorore viri sui fundata, morabatur: filiam suam transmisit in VValliam Principi (sicut patre viuente sub certis pactis conuentum fuerat) maritandã: ducem verò itineris ac procuratorem negotij Aimericum filium suum germanum puellæ constituit, aßignata eisdem comitiua. Qui suspectum habentes iter per Angliam, emenso multo maris spacio ad Insulas Siluias (quæ terminos Cornubiæ è vicino respiciũt) deuehuntur, vbi à quatuor nauibus Bristollensibus ex insperato superuenientibus comprehensi, ad præsentiam regis Angliæ deducuntur, qui retenta puella honorificè in comitiuam reginæ, Aimericum fratrem suum primò in castro de Corf. & postea in castro de Scherebourne sub custodia libera detinuit, sed secura. Eodem tempore Papa Gregorius apud Arescium defunctus, ibidẽ traditur sepulturæ, cui succeßit Innocentius quintus, natione Burgundus, de Tarentasia, dictus antea frater Petrus, qui in ordine prædicatorum studio scripturarum deditus, ac Doctor Theologiæ Parisius factus, sapientiæ suæ memoria multa scribendo vtilia posteris dereliquit. Qui cum esset vir Religionis eximiæ, expertæq́ue prudentiæ, primò Prior prouincialis Fratrũ suorum in Frãcia, deindè efficitur Archiepiscopus Lugdunensis, demúmque à Papa Gregorio ad Cardinalatum assumptus, constitutus est Episcopus Hostiensis. Factus autem Papa, sedit mensibus quinque, diebus duobus, moriturq́ue Romæ, & in Lateranensi ecclesia sepelitur. Cui eodem anno succeßit Adrianus quintus, natione Ianuensis, dictus antea Octobonus, qui tituli sancti Adriani diaconus Cardinalis à Papa Clemente quarto Legatus in Angliam missus fuit. Hic papa factus, statim constitutionem quam papa Gregorius decimus fecerat de inclusione Cardinalium pro electione summi Pontificis suspendit, proponens eam aliter ordinare: Sed morte præuentus, constitutionem suspensam reliquit: sedit verò mensibus duobus Papa. Adriano defuncto, succeßit Iohannes vicesimus primus, dictus Petrus Hispanus. Hic episcopus Tusculanus erat prius, in actibus diuersis famosus, sed scientiarum florem pontificalemq́ue dignitatem quadam morum stoliditate deformauit, adeò vt naturali pro parte carere videretur industria. In hoc tamen quamplurimũ laudabilis fuit, quòd se tam pauperibus quàm diuitibus communem exhibens, studiumq́ue literarum amplectens, multos in beneficijs ecclesiasticis promouit egentes. Rex Angliæ de Cestria in VValliam progrediens cepit castrum quod dicitur Rodolanum, misitq́ue in VValliam occidentalem militem nobilem dictum Paganum de Canusijs,

Obijt Gregorius Papa. *Adrianus quintus.* *Obijt Adrianus Papa.* *Walliæ deuastatio.*

nusijs, qui cuncta cæde incendioqúe vastauit. Hoc tempore Frater Iohannes de Derlington, ordinis Prædicatorum confessor, quondam regis Henrici autoritate papali in regno Angliæ collector efficitur decimarum, salua papali reuerẽtia contra sui ordinis professionem tali officio deputatus. Huius tamen studio & industria æditæ sunt Concordantiæ magnæ, quæ Anglicanæ vocantur. Hoc anno sextodecimo kalendas Iulij venerabile corpus beati Richardi Cicestrensis Episcopi est trãslatum, & in capsa argentea & deaurata honorificè collocatum. Transit annus iste frugifer & fructifer Anglicanis: sed propter tot Paparum interitum, tristis lugubrisqué Romanis: & non solùm orbi Christiano à bello generali, sed Saracenis Incredulisqué quietus.

Concordantiæ æditæ. *Translatio Sãcti Richardi.* *Annalis cõclusio.*

ANno gratiæ 1278. qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu primi quintus, Iohãnes Papa 21. cũ sibi vitæ spacium in annos plurimos extendi crederet, & hoc etiã corã multis assereret, subitò cũ noua Camera quã sibi Viterbij circa Palatium cõstruxerat, solus corruit & inter lapides & ligna collisus, sexto die post casum (sacramẽtis omnibus ecclesiasticis perceptis) moritur, & in ecclesia S. Laurentij sepelitur. Cui succesit Nicholaus tertius, priùs dictus Iohãnes Gagetanus de genere Vrsinorũ. Hic super regulam S. Francisci expositionem quandam ædidit, quam inter alias decretales de verborum significationibus inseri ordinauit. VVallenses occidentales per id temporis ad pacem Regis Angliæ venientes, Pagano militiæ regis in partibus illis capitaneo, castrum de Stredevvey cum adiacenti patria reddiderunt. Princeps verò VValliæ videns se regi Angliæ quotidiè inualescenti non posse resistere, pacem petijt & obtinuit sub hac forma, videlicet, quòd omnes captiui quos hactenus ratione regis Angliæ detinuit in vinculis, simpliciter & sine calumnia liberarentur. Item pro pace & beneuolentia regis habenda, daret quinquaginta milia librarum sterlingorum, quarum tamen solutio in voluntate & gratia Regis foret. Item quòd terra quatuor cantredorum sine omni contradictione Regi & suis hæredibus cum omnibus terris conquisitis per Regem hominesqué regios, excepta Insula Anglesèya, in perpetuum remaneret. Insula enim Anglesèya concessa est Principi, ita quòd soluat pro ea singulis annis Regi mille marcas, quarum solutio incipienda erat in festo Sancti Michaelis proximo tunc instantis: pro ingressu verò quinque milia marcarũ daret. Et si Princeps sine hærede de corpore suo moreretur, Insula illa in regis Angliæ possessione remaneret. Item quòd Princeps veniret in Natali Domini ad Regem in Angliam pro homagio faciendo. Item quòd omnia homagia VValliæ remanerent Regi, præterquam quinque Baronum qui in confinio Snovvdoniæ morabantur: quia se Principem conuenienter vocare non posset, nisi sub se aliquos Barones haberet ad vitam suam & post mortem eius. Quinque prędictorum Baronum homagium regi Angliæ fieret & suis hæredibus in æternum. Et pro assecuratione istorum, tradidit Princeps decem obsides de melioribus VValliæ absque incarceratione, exhæredatione, & termino liberationis. Et de omni Cantredo & de Snovvdonia, & de consilio Principis meliores, iurabunt tactis sacrosanctis reliquijs, quod quandocunque Princeps aliquem prædictorum articulorum infregerit, nisi admonitus se correxerit, abalienabunt se ab eo, & eidem in omnibus quæ poterunt hostes fient. Item præter hæc, princeps fratres suos quos læsit placabit, habuit enim tres fratres, quorum duos Ovvenum & Rodericum posuerat in carcere, tertius verò Dauid fuga dilapsus multis annis cum Rege Angliæ stetit, à quo contra morem gentis sui miles factus in ista gvverra, ob probitatem & fidelitatem suã plurimùm erat regi acceptus, vndè & eidem castrũ de Dimby cõtulit in VVallia cũ terris ad valorem mille librarum annui redditus, insuper & vxorem de-

Obijt Papa Iohannes ædium ruina oppressus. *Wallenses petunt pacem.* *Forma pacis inter Regem Angliæ & Principem Walliæ.*

dit filiam Comitis Derbeiæ, quæ nuper alio viro fuerat viduata. Ovvenus ergo fauore regio liberatur à carcere quem fregerat paulò ante. Rodericus verò fratrem fugiens, in Anglia morabatur. Rex autem in Occidentali VVallia apud Lampader Vaur ad cohibendum irruptiones VVallensium castrum construxit

Subsidiũ Regi concessum.

insigne. In subsidium huius vverræ concessa est Regi à populo vicesima pars bonorum. Transit annus iste frugifer & fructifer satis abundè, sine tumultu

Annalis cõclusio.

inter Christicolas & Sarracænos: Romanis notabilis, propter inopinabilẽ mortẽ Papæ: Anglis prosper propter subiectos rebelles VValliæ, sed ipsis VVallensibus infamis & odibilis propter admissionem dominationis insuetæ.

Archiep. Cant. fit Cardinalis.

ANno gratiæ millesimo ducentesimo septuagesimo nono, qui est annus regni Regis Edvvardi a conquestu primi sextus, Robertus Cantuariensis Archiepiscopus, per dominum Nicolaum Papam ad Cardinalatum assumptus, factus est Episcopus Portuensis. Rex Angliæ circa tempus istud filiam Comitis

Nuptiæ Principis Valliæ.

Leycestriæ Simonis de Monteforti, apud insulas Siluias, prout superiùs dictũ est, captam à Bristollensibus, & sibi adductam, Principi VVallię dedit vxorem, nuptiarum solemnitatem agens impẽsis proprijs, suáque ac Reginæ præsentia

Iudæi suspenduntur.

illas honorans. Hoc anno Iudæi de tonsura monetæ conuicti in magna multitudine vbique per Angliam suspenduntur: puniti sunt eo tempore & eorum

Statuta Glouerniæ.

consentanei pro prauis escãbijs & pro causa prædicta. Eodem anno tenuit Rex parliamentum Glouerniæ in octauis Sancti Iohannis Baptistæ in quo ædita sunt statuta quæ de Glouernia appellãtur. Circa mensem Augustum Rex Edvvardus transfretauit in Franciam, ad habendum colloquium cum Philippo

Restitutio terrarum Edvvardo Regi facta.

Rege Francorum, vnde tunc obtinuit restitutionem aliquarum terrarum, non tamen omnium quæ in venditione Normanniæ promissæ fuerãt patri suo. Per hoc tempus obijt Regina Castellæ, mater Reginæ Angliæ, ad quam iure hæreditario post mortem matris deuolutus est Pontini Comitatus. Istdanno an-

Rex Scotiæ venit in Angliã.

tequam Rex transiret in Gallias, Rex Scotorum Alexander in Angliã veniens, Regem consuluit de negotijs arduis terræ suæ. Impetrauit autem à Rege literas testificantes auxilium in guerra VValliæ præstitum nõ nomine seruicij factum esse. Hoc anno Robertus Burnel Episcopus Bathoniẽsis in Cantuariensem Archiepiscopum est electus, sed Papa electione cassata lectori curiæ fratri Iohanni de Peccham de ordine Minorum, eandem contulit dignitatem. Transit annus

Annalis cõclusio.

iste frugifer & fructifer, Romanis, Anglis & Francis, Scotis & VVallensibus sub silentio quietéque transactus, Sarracenis etiam otiosus.

ANno gratiæ millesimo ducẽtesimo octuagesimo, qui est annus regni Regis Edvvardi a cõquẽstu primi septimus, frater Iohannes Peccham Cicestrensis diœcesis, de ordine Minorum, venit in Angliam à Domino Papa in Cãtuariensem Archiepiscopum consecratus, hic Parisius in Theologia & Oxon. lectiones suas resumpserat. Deinde minister prouincialis Anglię, ac tandẽ lector palacij in Romana curia factus fuit, qui ordinis sui zelator pręcipuus, carminũ dictator egregius, affatúsq; pompatici fuerat, mentis tamen benignæ extitit & animi admodum liberalis. Hoc anno moneta Angliæ per tonsuram nimis deteriorata ex mandato Regis renouatur. Obolus quoq; qui prius formam semicirculi habebat, tanquam pars denarij in medio diuisi, fit rotundus, iuxta vaticinium Merlini dicẽtis: *Findetur forma commercij, dimidium rotundum erit.* Facti sunt etiam eo tẽpore primo & quadrantes. Illustris miles Rogerus de Mortuo mari

De rotunda tabula.

apud Kelingvvorthe, ludum militarem quem vocãt rotundam tabulam, centũ militum ac tot dominarum cõstituit, ad quam pro armorum exercitio de diuersis regnis confluxit militia multa nimis. Frater Robertus quõdam Cantuariensis Archiepiscopus, & post Cardinalis & Episcopus Portuẽsis, post aduentum suũ ad cu-

ad curiam grauiter infirmatur, ex qua infirmitate citò poſtea mortuus eſt. Eo tempore obijt VValterus Giffard Archiepiſcopus Eboracēſis, cui ſucceſsit magiſter VVilhelmus de VVikevvane in Romana curia conſecratus. Eodem anno frater Iohannes Peccham Cantuarienſis Archiepiſcopus conuocat concilium apud Radingiam vbi ſuffraganeis ſuis impoſuit, vt ſtatuta generalis concilij facerent arctius obſeruari. Tranſit annus iſte frugifer & fructifer, Anglis, Francis, Romanis, Sarraceníſque quietus.

Obijt Archiepiſcopus Eboracenſis.
Conciliū Radingiæ.
Annalis cōcluſio.

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo octuageſimo primo, qui eſt annus regni Regis Edvvardi a conqueſtu primi octauus, Nicolaus Papa tertius moritur. Succeſsítque ei Martinus quartus, prius dictus Simon Turonenſis, Gallicus natione. Hoc anno Edvvardus Rex Angliæ de lapidibus præcioſis iaſpidum quos ſecum attulerat de partibus Gallicanis, paternum ſepulchrū apud VVeſtmonaſterium fecit plurimùm honorari. Eodem anno Oliuerus de Suttona fit Epiſcopus Lincolnienſis, qui prius fuerat eiuſdem Eccleſiæ decanus. Frater Iohannes Pecchā Cantuariēſis Archiepiſcopus ne nihil feciſſe videretur conuocat concilium apud Lambheyth, in quo cōſtitutiones Ottonis, Octoboni quondam legatorum in Anglia innouās, iuſsit eas ab omnibus cuſtodiri. Tranſit annus iſte frugifer & fructifer, Romanis, Anglis, Gallicis, Sarracenis incredulíſque quietus.

Moritur Papa Nicolaus tertius.
Conciliū apud Lambbeth.
Annalis cōcluſio.

ANno gratiæ milleſimo ducēteſimo octuageſimo ſecundo, qui eſt annus regni Regis Edvvardi a cōqueſtu primi nonus, Martinus Papa Senator efficitur vrbis Romæ, qui in Romaniolā exercitū miſit contra Gvvidonē Comitē Montis Febri, qui in partibus illis terras eccleſiæ occupauit. Hic Martinus Papa capas fratrum Carmelitarū mutauit in albū, quæ priùs erant ſtragulatæ & birratę. Eo tēpore Dauid germanus Principis VValliæ, immemor beneficiorū regis Angliæ, qui eum promouerat & contra fratrē perſequētem protexerat, cōcitauit penè totā VValliā ad inſurgendū cōtra Regem. Et vt Principem nobiléſq; VVallenſiū ad ſeditionem faciliùs inclinaret, ipſe primus facinus aggreditur, & Rogerū de Clifford militem nobilē & famoſum, quē Rex illuc miſerat tanquā totius VVallię Iuſticiarium, nihil tale ſuſpicantē proditoriè in caſtro ſuo de Havvardin, dominica in Ramis palmarū cepit. Quoſdámq; milites eius volētes reſiſtere inermes occidit, exinde reuerſus ad Principē, collecto exercitu vnà cū eo Rodolanū venit, obſidionémq; poſuit circa caſtrū. Eo tēpore Rex Paſchalē ſolēnitatē in diœceſi Sarū tenuit apud Viſas, vbi ſuper hac cōmotione auditis rumoribus, iuſsit quāprimū totū exercitū cōgregari. Militiā quā tūc in prōptu habebat vſq; Rodolanū pręmiſit. Ipſe verò Rex clā Ambresbiriā adijt vt matrē ſuā ſalutaret quę tunc in illo monaſterio morabatur. Cōtigit autē dū ibi eſſet, vt quidam ad matris eius pręſentiā adduceretur, qui per tēpus aliquod cęcū ſe finxerat, viſúmq; ſibi ad Henrici Regis quondā mariti ſui tumulū dixerat reſtitutū. Edvvardus verò Rex hunc ab antiquo nouerat famoſum flagitijs, notatúmque malicijs ac fraudibus ab olim, & mendacijs aſſuetum, matríque narrationibus plurimum applaudenti ne crederet diſſuaſit, quæ in morem fæminarum vetularum ſubitò in iram verſa, filium grauiſsimè redarguit, camerámque ſuam euacuare præcepit. Cui iuſsis matris humiliter parenti, dum egrederetur occurrit Prior prouincialis fratrum prædicatorum, dictus frater Hugo de Māceſtria, vir magnę diſcretionis ac magiſter in Theologia, qui & ipſi Regi familiariter notus erat, quem Rex ad partem trahens, offenſam matris & omnia quæ contigerant enarrans per ordinem, finaliter hoc adiecit: Ego (inquit) iuſtitiam patris mei tantùm noui, quod potiùs huic ſcurræ eruiſſet oculos integros, quàm tantę iniquitati lumen perditum reſtauraſſet. Altera verò die accepta à matre licentia,

Papa fit Senator.
Dauid cōcitat Wallenſes contra Regem.

Acta in VVallia.

tiam cum celeritate ad militiam quam præmiserat, in VValliam properauit. Cuius audito aduentu, Princeps VValliæ obsidione soluta longiùs se subtraxit. Interim captum est castrum de Lampadernaur per Resum filium Maylgonis, & Griffinū filium Mereduci. Capta sunt etiā in illis partibus per alios nobiles VVallensiū castra plura. Eodē tēpore procurante fratre Io. Pecchā Cantuariensi Archiepiscopo, Aimericus de Monteforti, quem Rex in custodia detinuerat, liberatur, spondente pro eo clero se velle de periculo regni cauere. Qui transfretans in Gallias, non multò post curiam Romanam adijt, vbi post aliquot annos renuncians clericatui miles efficitur. Sed infaustus, nam citò postea defunctus est. Hoc anno translatum est in locum eminentiorem venerabile corpus beati Hugonis quondam Episcopi Lincolniensis. Eo tēpore Cantuariensis Archiepiscopus profectus in Snovvdoniam, Principem VValliæ, & germanum suum, sategit ad pacem reducere, sed frustratus, regressus in Angliam excommunicationis in ipsos sententiam fulminauit.

Nota de liberatione Aimerici.

De translatione Beati Hugonis.

Annalis cōclusio.

Transit annus iste frugifer & fructifer: Romanis infamis, Francis quietus, sed Anglis & VVallicis inquietus.

Rex Siciliæ expellitur per Regem Arragoniæ.

ANno gratiæ millesimo ducentesimo octogesimo tertio, qui est annus regni Regis Edvvardi à conquestu primi decimus, idem Rex cum exercitu valido de Rodolano per Anglesciam, cuius per nautas portum capi fecerat, versùs Snovvdoniam progrediens, vt viam pararet exercitui, vltra maris brachium quod insulam diuidit à continente iuxta Bangoriam, constituit pontem fieri ex nauibus inuicem colligatis. Hoc anno Petrus Rex Arragoniæ vendicans regnum Siciliæ iure hæreditario vxoris suæ, subitò cum nauigio regnum Siciliæ ingressus, Carolum Regem expulit de eodem, qui in Franciam fugiens, à Rege nepote suo pro recuperando regno subsidium implorauit. Papa verò Martinus, in Petrum prædictum, vel omnes ei fauentes, vel ipsum Regē appellantes, excommunicationis tulit sententiam, regno Arragoniæ eum priuans, & conferens illud Carolo filio Regis Francorum. Petrus verò de Arragonia missis ad Regem Siciliæ nuncijs, petiuit vt cum quadraginta tātùm militibus ad plana Burdegaliæ secum tot tātum habente milites dimicaturus veniret ad diem certū, sub certa pœna se ad hoc obligans: dū tamen Carolus modo se simili obligaret, & cui in hoc cōflictu cessisset victoria, ille sine cōtradictione regno Siciliæ potiretur. Eo tempore Gilbertus Comes Glouerniæ magnas prædas VVallensium cum militia sua faciens iuxta Lantilovvhir, facta copia apertæ pugnæ cum eisdem, duro prælio dimicauit. In quo peremptis multis de parte VVallensium, ipsemet Comes quinque milites perdidit, de quorum numero erat VVilhelmus Valentis, iunior consanguineus Regis Angliæ. Discedente autem Comite Glouerniæ, Princeps VValliæ intrauit terras de Cardigan & Stradevvy, deuastauítque terras Resi filij Mereduci, qui cum Rege contra Principem tenuit in hoc bello. Progressus deinde Princeps versùs terrā de Vueld, se cum paucis ab exercitu reliquo seperauit. Cui cum sua militia superuenientes viri nobiles Iohannes Giffard, & Edmundus de Mortuomari, nihil tamen suspicantes de Principe, ipsum cum socijs pugna aggredientes occiderunt feria sexta antè festum Beatæ Luciæ. Principis autem caput post mortem à quodam qui intererat agnitū, mox abscinditur, regíque defertur. Quod transmissum Londonias, positum est per tempus aliquod super turrim & hedera coronatum.

Acta in Wallia.

De Levvlino prædicto scripserunt duo religiosi metricè in hunc modum, VVallicus sic scripsit:

Hic iacet Anglorum tortor, tutor Venedorum,

Prin-

Princeps Wallorum, Lewlinus regula morum,
Gemma coæuorum, flos regum præteritorum,
Forma futurorum, dux, laus, lex, lux populorum.

Anglicus ita scripsit: *Hic iacet errorum Princeps & prædo virorum,*
Proditor Anglorum, fax liuida, secta reorum,
Numen Wallorum, trux dux, homicida piorum,
Rex Troianorum, stirps mendax, causa malorum.

Circa idem tempus milites quidam de Regis exercitu à seruiētibus VVallensibus territi, pontē quē Rex inchoauerat non dū perfectū, minus prudenter accelerantes transire, dū in multitudine cōglobata reuertētes fugiunt, submergū-tur, inter quos erat miles strenuissimus, Lucas de Thanay, & duo germani Roberti Burnel Bathoniensis Episcopi, & alij quāplures. Hoc anno B. Thomas Herefordensis in via versùs curiā de pręsenti sæculo nequā ereptus ad regna migrauit cœlestia, cū septē annis gregem sibi cōmissum solicita cura rexisset. Hic nobilibus ortus natalibus à puero Deo vixit deuotus, studij autē exercitatione literarum acquirens peritiam, primò in artibus liberalibus, deindè in iure rexit canonico, tandem ad theologiam totam transtulit intentionem, in qua licentiatus ad magisterium, cum sub fratre Roberto de Kylevvardby, ordinis Prædicatorum, quem dum prouincialis fuerat admodum familiarem habuit, decreuisset incipere, incidit negocij dilatio medio tempore, præfato fratre assumpto ad Cantuariensis ecclesiæ præsulatum. Sub quo tamen post consecrationem eius Oxonias veniente in Ecclesia fratrum Prædicatorum incepit iuxta sui desiderij complementum. In cuius commendatione (quæ fieri solet ante principium post disputationem quæ vesperiæ appellantur, de Bachalarijs magistrandis) asseruit præfatus Archiepiscopus (quem dictus Thomas ab olim confessorem habuerat) nullius ipsum mortalis criminis vnquā sensisse contagium. Quantíque meriti fuerit apud Deum crebrescentium ad sepulchrum eius miraculorum gloria, indubitata fide demōstrat. Post quem ad Ecclesiam Herefordensem electus & consecratus est Magister Richardus de Svvynefeld, Sacræ Theologiæ doctor, vir iucundus in verbis, & egregius prædicator. Hoc anno cassato electo VVyntoniensi, magistro Richardo de Mora: ex dono curiæ Romanæ magister Iohannes de Pontissa in eiusdem Ecclesiæ Episcopum consecratur. Hoc anno Rex de consilio Baronagij VValliam intrauit cum exercitu, ibíque per irruptiones VVallensium amisit de suo exercitu vexilla quatuordecim, quo tēpore perēpti sunt dominus VVilhelmus de Audeleya, & dominus Rogerus de Clifford iunior, alij quoque multi. Coactúsque est Rex intrare castellum de Opa. Cito postea Rex cepit insulam de Anglesеia: sed hæc antè mortem Levvlini Principis cōtigerunt. Non multò post Rex superior effectus penè totā VValliā subiugauit, villas & terras quæ erant in meditullio VValliæ, suis proceribus distribuit, sed retinuit maritima castra sibi, ex quo facto magna tranquillitas tēpore sequenti prouenit. Transit annus iste frugifer & fructifer copiosè. Romanis, Sicul. Apul. atque Francis solicitus & molestus, propter eiectionem Caroli Regis Siculorum: VVallicis exitialis, propter libertatem cum suo Principe perditam: Anglis varius, propter diuersos casus qui modò durè, modò prosperè contigerunt.

Milites transeuntes submerguntur.

Rex perdit multos in Wallia.

Annalis conclusio.

ANno gratiæ millesimo ducētesimo. 84. qui est annus regni Regis Edvvardi a conquestu primi vndecimus, Rex Angliæ ponte iam perfectò, cum exercitu suo in Snovvdoniam transijt, castra eius omnia sine notabili resistentia capiens & comburens. Comes verò Penbrochiæ castrum de Bere, quod erat quondam Levvlini Principis cepit, & citò post tota VVallia cum omnibus castris suis subacta est regiæ voluntati. Antè festum verò Sancti Iohannis Bapti-

Bellū in VVallia.

David capitur

Baptistæ captus est Dauid frater Principis per Regios exploratores, & Rodolanum adductus. Quem Rex ad sui conspectum admittere renuit, licèt ipse Dauid hoc instantius flagitaret. Rex igitur transmisit eum Salopiam, carceri mancipandum. Eodem tempore per quendam secretarium Principis allata est Regi crux dicta Neoti, magnam de ligno Dominicæ crucis cōtinens portionē.

De Cruce Neoti.

Quæ ideò Neoti dicitur, quòd per quendam Sacerdotem sic vocatum antiquitus de terra Sancta fuit in VValliam deportata. Post festum sancti Michaëlis habitum est parliamentum Salopiæ, in quo per deputatos ad hoc Iusticiarios,

Parliamētum Salopiæ in quo Dauid damnatur.

Dauid iudicialiter condemnatus, tractus & suspensus est, visceribúsque combustis, corpus capite truncatum & in quatuor partes est diuisum. Quibus in ciuitatibus Angliæ nobilioribus suspensis, caput Londonijs super palum fixū est ad terrorem consimilium proditorum. Resus autem Vazhan VVallensium nobilissimus, audita captione Dauid, Comiti Hertfordiæ se dedit, Regíque redditus ad turrim London. missus carceri mancipatur. Translata est hoc tempore Abbathia de Aberton, per Regem, ad locum alium, & constructum est in loco quo Abbathia fuerat, forte castrum ad irruptiones VVallensium

Nota de abbathia de valle Regis.

compescendas. Et Rex in Comitatu Cestriæ aliam Abbathiam Monachorum fecit Cisterciensium, quam multis ditatam prædijs, vallem Regalem voluit appellari.

Nota de subsidio.

Qualiter Guido de Monteforti à carcere liberatur.

Hoc anno Regi conceditur à populo in subsidium vverræ suæ tricesima & à clero vicesima pars bonorum. Eo tempore Papa Martinus Gvvydonem de Monteforti à carcere liberans, in quo per Gregorium Papam positus fuerat propter homicidium in Ecclesia commissum in Henricum Regis Alemanniæ filium cognatum Regis Angliæ, misit in Romaniolā, quam eo anno etiam obtinuit, excepta ciuitate Vrbinate, quā Gvvido incepit obsidere in manu potēti. Sed cito post, de licētia Papæ, omissa obsidione dictę vrbis in Tusciam redijt, vt hæreditatem vxoris suæ patre eius Comite Rufo mortuo occuparet. Carolus Rex Siciliæ prima die Iunij venit ad plana Burdegaliæ, Comitante eum Rege Francorum cum militia magna valde. De cuius aduentu Petrus quondam Rex Arragoniæ præmunitus, diem præuenit coram Senescallo VVasconiæ, protestans se paratum tenere pactum, sed non posse, Rege Francorum veniente cum tanta multitudine militum contra formam. Reuerso post hæc Carolo Rege Siciliæ in Apuliam Siculi contra Neapolim cum viginti septem ga-

Princeps Achaiæ capitur.

leis venerunt armatis. Aduersus quos Carolus filius Regis Caroli tunc Princeps Achaiæ egressus est cū magna galearum multitudine ad pugnandū, obtinētibus victoriam hostibus captus est cum multis alijs, & ad ciuitatem Messanā deductus captiuus. Eodem anno Rex Angliæ apud Acton Burnel tenuit par-

Parliamētum apud Acton Burnel.

liamentū post festum Sancti Michaelis, in quo æditum est statutum quod à loco cognominatum est. Ipso anno ossa beati VVilhelmi Eboracensis Archiepiscopi ad altiorem locum cum solemnitate maxima transferuntur. Transit annus

Annalis conclusio.

iste frugifer & fructifer satis frugaliter. Romanis sollicitus, Apul. Calabris atque Sicul. inuisus & odibilis propter vverras motas ibidē effectuum variorum, Frācis quietus, sed Anglicis & VVallicis inquietus. Hoc anno natus est filius Regi

Nascitur Edvvardus apud Karnaruan.

Angliæ apud Karnaruan in VVallia die Sancti Marci, & vocatus Edvvardus. Eodem anno Rex Edvvardus fecit leges Anglicanas per VValliam obseruari, Vicecomites ponens in ea.

Acta in VValia.

ANno gratiæ 1285. qui est annus regni Regis Edvvardi à conquestu primi duodecimus, Rex de Snovvdonia per VValliam occidentalem progrediens, intrauit Glomorganciam quæ ad ditionem Comitis Glouerniæ noscitur pertinere. Receptúsque à Comite cum honore maximo ab eodem pro-

priis impensis vsque ad terrarum terminos est deductus. Rex verò Bristolliam veniens, ibidem festum Dominicæ natiuitatis tenuit eo anno. Philippus filius Philippi regis Francorum duxit vxorem Iohannam filiam regis Nauarriæ primogenitam, accipiens cum eadem regnum Nauarrorum, & Campaniæ comitatum. Hoc anno mortuus est Carolus rex Siciliæ, cuius regni ac filiorum tutorem, Papa Martinus Robertum Comitem Atrabatensem constituit, largitus eidem pro hac re pecuniæ magnam summam. Eodem anno obijt apud VVindeleshore Alfonsus filius regis, iuuenis optimæ indolis, etiam admodum Deo deuotus: cuius corpus apud VVestmonasterium, cor verò apud Fratres prædicatores Londonijs (ordinãte sic Regina matre) traditur sepulturæ. Hoc quoquè anno obijt Robertus de VVickhãptona, Salesburiensis episcopus, cui successit VValterus Scammel ecclesiæ eiusdem Decanus. Eo tempore Maria filia regis Angliæ, Ambresbyriæ Sanctimonialis efficitur, parẽtibus licèt cum difficultate assentientibus, ad instantiã matris Regis. Transit ãnus iste frugifer & fructifer satis vbertìm: Romanis tristis, propter desolationẽ regni Siciliæ: Frãcis sollicitus propter eandem causam: Anglis verò mediocriter pacificus & quietus.

Filius regis ducit vxorem

Moritur Carolus.

Moritur Alfonsus filius regis.

Quomodo filia regis efficitur Sanctimonialis.

Annalis conclusio.

ANno gratiæ millesimo ducentesimo octuagesimo sexto, qui est annus regni Regis Edvvardi à conquestu primi tertius decimus, Rex Angliæ de Bristollia profectus Cantuariam, disposuit in Gallias transfretare: sed audito rumore de matris infirmitate, reuertitur Ambresburiam, missis nuntijs qui se apud regem Francorum (ad cuius colloquium speciale inuitatus fuerat) excusarent. Eo tempore Papa Martinus moritur, cui successit Honorius quartus, natione Romanus, prius dictus Iacobus de Sabella, cui pedum ac manuum ferè ossa abstulerat arcetica ægritudo, vndè sedendo in sella, ad hoc artificiosè facta, missarum solemnia celebrauit. Hoc anno Philippus rex Francorum profectus in Arragoniam vt regnum illud iuxta donationem papæ Martini filio suo Carolo adquireret, ciuitatem Girundam obsedit. Petrus verò rex quondam Arragoniæ, sed priuatus per Papã, inijt bellũ cum quibusdam militibus Gallicis, inter quos principales erant Radulphus de Nigella, Constabularius Franciæ, & Iohannes de Haricuria Normannus, miles streniuissimus & probatus. Cumquè durus ex vtraque parte conflictus inualesceret, Petrus Arragoniæ Rex lęthaliter vulneratur, qui mox se cum suis subtraxit à prælio, & mortuus est in breui. Philippus Francorum rex capta Girunda, hominibusquè suis munita, incipiens infirmari, discessit vsq; per Piniacum, vbi inualescente ægritudine, de pręsenti luce migrauit: cuius carnes & viscera in ecclesia Narbonensi, ossa verò apud Sanctum Dionisium, cor in choro Fratrum prædicatorum Parisius sunt humata. Huic successit filius eius Philippus, qui pulcher agnominatus est, ob corporis speciem excellentem. Medio tempore Arragonenses, naues Gallicorũ in portu Rosarum captas abducunt, vrbem etiam Girundam obsidẽtes ipsam, & Gallicos ad eius defensionem derelictos, ad deditionem breui tempore coegerunt. Eo tempore Alphonsus filius Petri quondam regis Arragoniæ, patre defuncto vt præmittitur, regnum illud gubernandum suscepit, inter quem & filiam regis Angliæ Alienoram, sponsalia facta fuerunt, patre adhuc viuente. Iacobus autem filius Petri iunior, cum matre Constantia transiens in Siciliam, se fecit coronari. Eodem anno tenuit rex parliamentum Londonijs, in quo ædita sunt statuta, quæ VVestmonasterij secunda dicuntur. Transit annus iste frugifer & fructifer plœbi communi: Romanis, Siculis, Apulæis, Calabris, Francis, Hispanis, & Arragonijs inquietus, propter bella mota, mortesquè regum: Anglicis tamen transcursus sub silentio & quiete. Hoc anno tanta fuit siccitas & æstus, vt homines morerentur.

Qualiter rex Edvvardus rogatur ad colloquium regis Franciæ.

Moritur Mar. Papa. 4.

Nota de bello in Hispania.

Mors Philippi regis Franc.

Philippus le Beau rex Frãciæ.

Alphonsus rex Arragoniæ.

Acta VVestm.

Annalis conclusio.

Honorius Papa.4 moritur

ANno gratiæ millesimo ducentesimo octuagesimo septimo, qui est annus regni Regis Edvvardi à conquestu primi quartus decimus, Papa Honorius quartus moritur, cui succedit Nicolaus quartus natione Romanus, prius dictus frater Ieronimus de ordine fratrum Minorum, hic idolum (vt dicitur) fratrum eiusdem ordinis multa priuatim statuit, quæ faciunt non solum superbire minores, sed etiam insanire. *Rex in Gallias transit.* Hoc anno Rex Angliæ in Gallias transiens Ambianis cum honorifica turba peruenit, cui occurrit ibidem honoris gratia Rex Francorum. Rex autem Angliæ fecit homagium Regi Franciæ, pro terris quas de eo in regno Franciæ tenere debebat Parisius, & interfuit parliamento quod Rex Francorum tunc Parisius tenuit, in quo multa (quæ pro libertate terrarum suarum pertinent) obtinuit, licet ipsa concessio Regis Francorum, & parium diu in suo robore non maneret. Expectauit autem Rex Edvvardus Parisius ad festũ Pentecostes, circa quod tempus fratres Prædicatores ibidem suum capitulum generale tenuerunt. Quod vterque Rex Francorum & Anglorum & vtraque Regina diebus diuersis sua præsentia honorarunt. Post Pentecostem verò Rex Angliæ de Parisio VVasconiam est profectus. Eo tempore Alienora Regina Angliæ, mater Regis Edvvardi, spreta pompa sæculi, apud Ambresburiam induit habitum monachorum. *Regina fit sanctimonialis.* Transit ânus iste frugifer & fructifer huic regno, & eo magis fructifer, quod fructum fecit centesimum, faciens de Regina Sanctimonialem. *Annalis conclusio.*

Acta inter Christianum & Iudæum quendam.

ANno gratiæ millesimo ducentesimo octuagesimo octauo, qui est annus regni Regis Edvvardi à conquestu primi.15. cum adhuc Rex Angliæ in VVasconia moraretur, Miles quidam Anglicus quendam Iudæum super detentione indebita cuiusdam manerij sibi impignorati, coram iudicibus conuenire decreuit, sed Iudæus versipell. respondere renuit, prætendens cartam Regis quondam Henrici, qua sibi indultum fuit, ne coram iudice aliquo, solo corpore Regis excepto, in iudicium trahi posset. Miles super hoc anxius VVasconiam adijt, vt super hoc à Rege remedium aliquod impetraret. Quem cum Rex audisset, non decet irritare facta parentum, quibus lege diuina iubentur reuerentiam exhibere, propter quod, factum patris mei reuocare non decreui, sed tibi cæterisqúe regni mei, æqua lege (ne potior videatur Iudæus quàm Christianus) indulgeo, ne pro quacúnque iniuria illi Iudæo illata quandiu charta sua gaudere voluerit, coram iudice aliquo (me excepto) conueniri possitis. Reuertente cum hoc priuilegio milite, attendens Iudæus sibi imminere damnum & periculum, spontaneè renuntiat suæ chartæ, optans & euacuata conditione priuilegij, pars vtraque legi communi valeat subiacere. *Conseruatio Regis miraculosa.* Eo tempore, die quadam cum Rex & Regina in camera quadam conuenientes super lectum quendam confabularentur, ictus fulminis per fenestram quæ eis erat à dorso, ingressus est, & inter eos transiens, ipsis penitùs illæsis, duos domicellos qui in eorum stabant præsentia interfecit: stupefacti admodum cæteri omnes qui aderant, ex euidenti quod contigerat perpendebant miraculo, diuini protectionẽ numinis saluti Regis non deesse. *Nouus Rex Ierusalem coronatur.* Sub eodem tempore Rex Cipri apud Acon in Regem Ierusalẽ coronatur. Quod comes Attrebatensis in preiuditiũ Regis Siciliæ qui regnũ illud vendicabat factum existimans, bona templariorũ & hospitaliorum (quia facto huic consenserant) vbiq; per Apuliam confiscauit. Per idem tempus Alfonsus Rex Arragoniæ missis ad Curiam Romanam nuncijs, reconciliari petiuit Ecclesiæ, de hijs quæ per patrem suum facta fuerant se excusans.

Annalis conclusio.

Transit annus iste frugifer & fructifer omni plœbi, Iudæis per Angliã tristis, & malorum inchoatiuus: Francis Anglisque quietus.

Anno

De amicitia fructuosa inter Regē Ed. et Carolum Principem Achaiæ.

ANno gratiæ millesimo ducētesimo octuagesimo nono, qui est annus regni Regis Edvvardi à conquestu primi sextus decimus, Carolus filius Caroli Regis quondam Siciliç, Princeps Achaiæ, procurante Rege Angliæ, liberatur à carcere sub hac forma, videlicet, quod data Regi Arragoniæ certa summa pecuniæ, ipse Carolus à Domino Papa pacem Arragonensibus impetraret, quam si infra terminū limitatū impetrare non posset, rediret ad carcerem. Quibus cōditionibus iuramēto firmatis, tradere debebat Carolus tres filios suos obsides, & alios milites nobiles quadraginta, pro quibus quousque venirent Rex Angliæ liberationem Caroli accelerans, nobiles viros qui secum erant obsides tradidit, & pecuniam vsque ad triginta millia librarum persoluit. Postquam autem filij Caroli venerant, Rex Angliæ militibus suis liberatis in VVasconiam reuertitur, & apud Blankforde crucis suscepit caracterem, moxqué Iudæos omnes tanquam crucis hostes expulit de VVasconia, & alijs terris suis omnibus quas in regno Franciæ posſidebat. Interim Resus filius Mereduci VValliam conturbauit, impugnaréque cœpit aliqua regis castra. Eo tempore Tripolis ciuitas trāsmarina à Soldano capitur, qui & in ea multa Christianorum millia trucidauit, ex cuius captione territi Christiani qui erant in Acon, à Soldano inducias impetrant biennales. Per idem tempus Edmundus Comes Cornubiæ, cui Rex Angliæ in sua absentia regni commiserat custodiam, magnum ducit exercitum in VValliam cōtra Resum. Cum autem castrum de Drusselau, quod erat Resi, obsideret, & muros eius suffodi faceret, casu illorum subitò vir nobilis VVilhelmus de monte Canisij, alijqúe milites plurimi & scutiferi opprimuntur. Hoc anno armiger quidam dictus Robertus Camerarius cum suis complicibus verè dæmoniacis, tentoria mercatorum apud sanctum Botulphum & mercimonia incendens, diffuso igne magnam partem villæ & ecclesiam fratrum Prædicatorum combussit, in diuersis nempe villæ locis ignem apposuerunt, vt ipsi liberiùs possent residua spoliare. Dúmque mercatores pro mercibus suis saluādis & extinguendo igne discurrerent, per dictum armigerum & suos trucidantur. Dicebatur reuera quod tota pecunia Angliæ vix restauraret damna ibidem facta. Currebant namque riuuli argentei & aurei & metallorum fusilium vsque in mare. Fuit autem hoc anno in Anglia tāta frugum abundantia, vt quarteriū frumēti alicubi pro viginti, alicubi pro sexdecim, alicubi pro duodecim denarijs vēderetur. Trāsit ann⁹ iste frugifer & fructifer mirabiliter: Iudæis lugubris: terræ sanctæ atq; Christianicolis lamentabilis: Angliç dānosus: sed Frāciç otiosus.

Ed. Rex cruce signatur & Iudæos expellit de Wasconia.

De Tripoli capta à Soldano.

Profectio in Walliam.

De damno irrecuperabili apud S. Botulphum.

Copia frugum & vilitas.

ANno gratiæ millesimo ducentesimo nonagesimo, qui est annus regni Regis Edvvardi à conquestu primi septimus decimus, Carolus Princeps Achaiæ Romam veniens, per Papam Nicholaum, à iuramento Regi Arragoniæ præstito absoluitur, & in Regem Siciliæ coronatur. Eodem tempore inter Iacobum occupatorem Siciliæ & Comitem Attrabatensem firmantur induciæ biennales. Circa tempus istud Rex Angliç de VVasconia reuersus, Londonijs solemniter recipitur à clero totáque plebe. Qui iudæos omnes eodem anno expellens de Anglia, datis expensis in Gallias, bona eorum reliqua cōfiscauit. Eodem tempore Rex auditis quæremonijs eorum Anglicorum, qui de regijs ministris volebant conqueri, omnibus exhibens iustitiam, Iustitiarios ferè omnes de falsitate deprehensos à suo officio deposuit, ipsos iuxta demerita puniens graui mulcta. Tempore quadragesimali huius anni cum Alexander Rex Scotorum vxorem suam filiam Comitis Flandriæ, quam post Margaretam filiam Regis Angliæ duxerat, nocte quadam admodum obscura visitare voluisset, cespitante equo lapsus & collisus grauiter expirauit. Hic de secunda vxore nullam, de prima verò prolem geminam, filium scilicet Alexandrum, & filiam

Caroli iuramentum irritū fit.

Iudæi fugati.

Iustitiarij mulctati.

Rex Scotorum miserabiliter interficitur.

Soboles Regis Scotiæ.

& filiam genuit nomine Margaretam. Alexander absque prole patrem in matura morte præuenit. Filia verò Margareta Regi Northvvagiæ desponsata filiam vnicam peperit nomine Margaretam, quæ matri mortuæ superuixit. Hác consulto Rege Angliæ magnates Scotiæ recognouerunt hæredem, quæ accersita per nuncios Regis Angliæ cum per nauigium tenderet in Scotiam, infirmata in mari apud Orkadas Insulas est defuncta. Hoc anno nocte Sanctæ Margaretæ descendit tempestas Imbrium, tonitrui & fulguris, à retro sæculis vix audita, concutiens sata & submergens, ita vt Londonijs modius tritici qui prius ad tres denarios vendebatur, ex tunc paulatim vsque ad duos solidos excreuit, sicq; per quadraginta ferme annos, vsque ad obitum Regis Edvvardi post conquestũ secundi, dicti de Karneruam, extitit Karistia bladorum & pręcipuè frumẽtorũ, ita vt aliquotiens Londonijs modus frumenti ad decem solidos venderetur. Circa præsens tempus iubente Papa Nicolao taxatæ sunt ecclesię Anglicanæ secundùm verum valorem, & ex tunc cessauit taxatio Norvvicensis, per Innocẽtium quartum prius facta. Transit annus iste primo frugibus opulentus, sed tẽpore frugum atque fructuum veniente, vtroque cõmodo destitutus. Iudæis per Angliam & iusticiarijs exitialis: Scotis dubius & solicitus propter destructionem regni, per mortem hæredum: Gallicis plenè quietus.

Tempestas inaudita. Fames. Ecclesiæ taxatæ. Annalis cõclusio.

ANno gratiæ 1291. qui est annus regni Regis Edvvardi à conquestu primi octauus decimus, mortua Margareta filia Regis Northvvagiæ, ex Margareta filia Regis Scotiæ Alexandri, ad quam iure hæreditario defunctis auo, patruo & matre regnum Scotiæ deuolui debebat, quis foret iustus heres Scotiæ apud omnes in dubium vertebatur. Propter quod Rex celebratis Londonijs nuptijs inter Iohannem filium & hæredem Ducis Brabantiæ, & Margaretam filiam suam secundam, ac inter Gilbertum Comitem Glouerniæ, & Iohannam filiam suam tertiam, versùs Scotiam dimicaturus de iusto hærede tanquam superior dominus dirigit iter suum. Sed dum finibus Scotię appropinquaret, Regina consors graui infirmitate correpta, quarto idus Decembris ex hac vita migrauit in villa de Herdeby iuxta Lincolniã, propterea Rex cœpto intermisso itinere Londonias funus deducẽdo reuertitur cum mœrore, qui cunctis diebus vitæ suæ eam plangebat, & Iesum benignum iugis præcibus pro ea interpellabat, elemosinarum largitiones & missarum celebrationes pro ea in diuersis regni locis ordinans imperpetuum & procurans. Fuerat nempè mulier pia, modesta, misericors Anglicorum, amatrix omnium, & velut columna regni totius. Cuius temporibus alienigenæ Angliam non grauabant, incolæ nullatenus per regales opprimebãtur, si ad aures eius vel minima quærela oppressionis aliqualiter peruenisset. Tristes vbique prout dignitas sua promittebat consolabatur, & discordes ad concordiam quantum potuit, reducebat. Huius corpori cum ad Sãctum Albanum appropinquasset, totus conuentus solemniter reuestatus in capis perrexit obuiam vsque ad finem villæ, quæ est ad Ecclesiã Sancti Michaëlis, ibidem deducendóque corpus, ante maius altare in monasterio collocarunt, vbi nocte illa à toto conuentu officijs diuinis ac sacris vigilijs assidua deuotione honoratur. Ab eo loco corpus defertur Londonias, vbi Rex cum tota regni nobilitate regníq; Pontificibus & Prælatis occurrit. Conditũ est ergo corpus aromatib⁹ in ecclesia VVestmonasterij, cũ summa omniũ reuerẽtia & honore. Cor verò in choro fratrũ pręedicatorũ Londonijs est humatũ. In omni loco & villa quib⁹ corp⁹ pausauerat, iussit Rex crucẽ miro tabulatu erigi ad Reginę memoriam, vt à transeuntibus pro eius anima deprecetur, in qua cruce fecit imaginem Reginæ depingi. Transit annus iste carus, sed nõ famelicus: Scotis turbulentus: Anglicis vicissim lætus & tristis.

Dubitatio de hæredibus Scotiæ. Filiæ Regis nuptui dãtur. Regina moritur. Mores Reginæ. Cruces eriguntur pro Regina. Annalis cõclusio.

ANno gratiæ millesimo ducentesimo nonagesimo secũdo, qui est annus regni Regis Edvvardi primi nonus decimus, Soldanus Babyloniæ lapsis iam treugis cum Christianis per biennium initis versùs Acon tendēs cũ magno exercitu in ipso itinere moritur, cuius filius Soldanus factus prosequitur cępta patris, & ciuitatem Acon obsidens à quarto die mensis Maij, per decem dies continuos fortissimè oppugnauit. Ciues verò viriliter vrbem defendentes, interim thesauros suos ac merces sacrosanctásque reliquias, senes etiam atque debiles mulieres & paruulos fecerunt in Ciprum nauigio deportari. Multi etiam tam pedites quàm equites discedentes, ad defensionem ciuitatis reliquerunt tantùm duodecim millia armatorum. Quintadecima verò die mensis tam graue dederunt Sarraceni insultum, quod cedente ferè Regis Cipri custodia, ciuitatem intrassent, nisi obscuritas noctis alienúmque subsidium obstitisset. Denique Rex Cipri commissa custodia sua ministro militiæ domus teutonicorum promittens, se mane rediturum aufugit in Ciprum. Sarraceni autem videntes in crastino custodiam Regis Cipri destitutam ex parte illa, impleto fossato ingressi sunt vrbem, prælióque ancipiti cum Christianis duobus diebus, nunc his, nunc illis præualentibus dimicarunt. Tertia tandem die irrumpente per portam Sancti Antonij Sarracenorum multitudine, interfectísque templarijs & hospitalarijs vrbem capiunt, muros eius cum turribus, ecclesiásque cum domibus alijs funditus euertentes. Patriarcha verò qui de ordine prædicatorum fuerat, & minister hospitalis læthaliter vulnerati, tracti à suis in Dromũdum in mari cum multis alijs perierunt. Per hoc tempus Carolus frater Regis Franciæ renuncians iuri suo in regnum Arragoniæ, vxorem duxit filiam Caroli Regis Siciliæ, qui cum ea prædicta renunciatione Andegauiæ & Cenomanniæ contulit Comitatus.

Soldanus pater moritur.

Soldanus filius Acon obsidet.

Acon capitur à Soldano.

Declaratio iuris Regij in regno Scotiæ.

EOdem anno post Pascha Rex Angliæ Scotiæ appropinquans, parliamentum tenuit apud Northumb. vbi consultis prælatis ac vtriusq; iuris peritis, reuolutísque priorum temporum annalibus, vocari fecit Prælatos ac Maiores regni Scotiæ, & coram eis in ecclesia parochiali de Northumb. ius suum in superius dominium regni Scotiæ fideliter declarauit, petiuítque vt hæc recognoscerent, protestando se ius coronæ suæ vsque ad effusionem sanguinis defensurum. Ob quam causam Rex isto anno omnia monasteria Angliæ, Scotiæ, & VValliæ perscrutari fecerat, ad dinoscendum quale ius posset sibi competere in hac parte. Et repertum est in chronicis Mariani Scoti, VVilhelmi de Malmesburia, Rogeri de Houeden, Henrici de Huntyngdon, Radulphi de Luzeto, quod anno domini nongentesimo decimo Rex Edvvardus senior, subegit sibi Reges Scotorum & Cumbrorum. Item ibidē, quod anno domini nongētesimo vicesimo primo, prædictę gentes elegerunt sibi Edvvardum prædictum in dominum & patronum. Item ibidem anno domini nongētesimo vicesimo sexto Rex Anglię Adelstanus deuicit regē Scotię Constantinũ, & iterum sub se permisit regnare. Itē Edredus frater Adelstani Rex Anglię, deuicit Scotos & Northumbranos, qui se submiserunt ei & fidelitatem iurauerunt. Item ibidem, Edgarus Rex Angliæ superauit Rinadum filium Alpini Regem Scotorum. Et ex tunc factus est Rex quatuor regnorum, scilicet, Angliæ, Scotiæ, Daciæ, & Norvvagiæ. Item ibidem Sanctus Edvvardus regnum Scotiæ dedit Malcolino filio Regis Cumbrorum de se tenendum. Item VVilhelmus Bastard, anno regni sui sexto, vicit Malcolinum Regem Scotię, & accepit ab eo sacramentum fideli-

Scotia subdita Angliæ.

fidelitatis. Item VVilhelmus Rufus, ſimile fecit quòd pater ſuus fecerat, erga Malcolinum Regem Scotiæ & contra duos filios Malcolini ſucceſsiuè regnantes. Item Alexander ſucceſsit fratri ſuo Edgaro in regnũ Scotiæ de cõſenſu Regis Henrici primi. Item Dauid Rex Scotiæ fecit homagium Regi Stephano. Item VVilhelmus Rex Scotiæ fecit homagium Henrico tertio, filio Regis Henrici ſecundi in coronatione ſua. Et iterum Henrico patri anno regni ſui viceſimo, ſicut patet in quadam conuentione inter eos inde facta. Item dicit Rogerus de Houeden, quod VVilhelmus Rex Scotiæ venit ad dominum ſuum Regem Henricum in Normanniam, & ſimiliter fecit Regi Richardo, & etiã Iohanni Regi apud Lincolniã. Item in Chronica ſancti Albani reperitur quod Alexander Rex Scotiæ, apud Eboracum deſponſauit Margaretam filiam Regis Henrici, anno regni ſui triceſimo quinto, & fecit ei homagiũ. Item reperitur in chartis regum Scotiæ. Itẽ repertum eſt in bullis Papalibus Scotiæ directis, Reges Scotorum excommunicatos fuiſſe, quia noluerant obedire dominis ſuis Anglorum Regibus.

Chronica ſancti Albani.

Multi recognoſcũt Regem Angliæ priorẽ dominum ſuũ.

CONuenientibus igitur apud Northumb. in finibus Anglorum verſus Scotiam Rege Anglorum, cum ſuis peritis, ac Scotorum valentioribus, cum ſuis prudentioribus, petiuit Rex Angliæ inprimis, vt Scoti pacificè aſſentirent ſuæ ordinationi ſuper Rege Scotiæ, præſertim cum ſibi competeret ratione ſui dominij capitalis. Scoti verò reſponderunt ſe ignorare quod talis ſuperioritas Regi Angliæ competeret, nec poſſe ſine capite Rege ad talia reſpondere, cui incumberet talem denunciationem audire, nec aliud reſponſum ad præſens debere reddere teſtabantur, propter iuramentum excommunicatione vallatum, quod poſt mortem Regis Alexandri ſibi inuicem fecerunt, vnde deliberatione librata fecit Rex Edvvardus Scotis literas ſuas patentes, quibus recognouit aduentum Scotorum in Angliam citra aquam Tvvede, non debere aliàs illis vrgeri in præiudicium iterum veniendi in Angliam. Poſt hæc Maiores Scotiæ & Angliæ qui vendicabant ius ſucceſsionis in regnum Scotiæ, per literas ſuas patentes recognouerunt ſe velle ſponte recipere iuſticiam coram dicto Rege Edvvardo tanquam coram capitali domino, & firmum tenere quicquid ipſe decreuerit in præmiſsis literarum dominorum vtriuſque regni qui ius ſucceſsionis in Scotorum dominium vendicabant.

Literæ recognitionis.

OMnibus præſentes literas viſuris vel audituris, Florentius Comes Holandiæ, Robertus le Brus dominus Vallis Anandiæ, Iohannes de Balliolo dominus Galvvidiæ, Iohannes de Haſtinges dominus Abergauennæ, Iohannes Comin dominus de Badenavv, Patricius de Dunbar Comes Marchiæ, Iohannes de Veſci vice patris ſui, Nicolaus de Sules, VVilhelmus de Ros, Salutẽ in domino. Cùm nos in regno Scotiæ ius habere credamus, & ius illud coram illo qui potiorem habet poteſtatem, iuriſdictionem & rationem, examinandi ius noſtrum habet declarare, vendicare & probare intendamus, nobiliſque Princeps dominus Edvvardus Dei gratia Rex Angliæ, per bonas ſufficienteſque rationes nos informauerit quod, ad eum ſpectat, & habere debet ſuperius dominium regni Scotiæ, & cognitionem in audiendo examinando & definiendo ius noſtrum. Nos de propria noſtra voluntate ſine omni violentia & coactione volumus, annuimus & cõcedimus, vt recipiamus ius corã eo tanquã ſuperiori domino terræ, volumus inſuper & promittim9, quod habebimus & tenebimus firmũ & ſtabile factum ſuum, & quod ille habebit regnum cui corã eo ius potiùs illud dabit. In teſtimonium iſtorum nos literis iſtis appoſuimus ſigilla noſtra. Data apud Northumb. feria tertia poſt aſcenſionem &c. Facta itáq; recognitione ſuperioris domini & ſubmiſsione recipiendi, quod coram Rege Angliæ

Angliæ iure fuerit definitum, petiuit Rex caſtra & terram totam ſibi reddi, vt per ſeyſinam pacificam ius ſuperioris dominij, quod iam per ſuas literas recognouerant, clareret vniuerſis. Annuerunt ſtatim Regiæ petitioni confectis ſuper hoc literis, & ab eiſdem ſignatis, continentibus in Gallico, ſicut priores literæ, hunc tenorem.

Literæ Seyſinæ datæ Regi Angliæ de toto regno Scotiæ.

OMnibus præſentes literas viſuris vel audituris, Florentius Comes Holandiæ, Robertus le Brus dominus Vallis Anandiæ, Iohannes de Balliolo dominus Galvvidiæ, Iohannes de Haſtings dominus Abergauennæ, Iohannes Comyn dominus de Badenavv, Patricius de Dunbar Comes Marchiæ, Iohannes de Veſci vice patris ſui, Nicolaus de Sules, VVilhelmus de Ros, Salutem in domino. Quia de bona voluntate noſtra & communi aſſenſu ſine omni coactione, annuimus & conceſsimus nobili Principi domino Edvvardo Dei gratia Regi Angliæ, quod ipſe tanquam ſuperior dominus terræ Scotię, poſsit audire, examinare & definire vendicationes noſtras & quas intendimus oſtendere, & probare pro iure noſtro recipiendo coram eo, tanquam ſuperiori domino terræ, promittentes inſuper quod factum ſuum habebimus firmum & ſtabile, & quod ille obtinebit regnum Scotiæ, cuius ius potius declaratur coram eo. Cum autem non poſsit præfatus Rex Angliæ iſto modo cognitionem facere nec complere ſine iudicio, nec iudicium debeat eſſe ſine executione, nec executionem poſsit debito modo facere ſine poſſeſsione & Seyſina eiuſdem terræ & caſtrorum eius, volumus, annuimus, & concedimus, quod ipſe tanquam dominus ſuperior ad perficiendum prædicta habeat Seyſinam totius terræ Scociæ & caſtrorum eius, quouſque ius in regnum petentibus fuerit ſatisfactum. Ita tamen quod antequam habeat Seyſinam, bonam & ſufficientem ſecuritatem faciat petitoribus, & cuſtodibus, cõmunicati regni Scotiæ reſtituendi, & idem regnum cum tota regalitate, dignitate, dominio, libertatibus, conſuetudinibus, iuſticijs, legibus, vſibus, poſſeſsionibus, & quibuſcunque pertinentijs in eodem ſtatu, in quo erant ante Seyſinam ſibi traditam, liberabit illi cui iure debetur ſecundùm iudicium regalitatis, ſaluo Regi Angliæ homagio illius qui Rex erit. Et debet hæc reſtitutio fieri infrà duos menſes, à die quo fuerit hoc ius diſcuſſum atque firmatum. Exitus dictæ terræ medio tempore recipiantur, & in ſaluo depoſito reponantur, & bene cuſtodiantur per manum camerarij Scotiæ, qui nunc eſt & illius quem aſsignabit ad hoc Rex Angliæ, & hoc ſub ſigillis eorum ſalua rationabili ſuſtentatione terræ & caſtrorũ, miniſtrorúmq; regni. In teſtimonium iſtorum omnium prædictorum appoſuimus ad has literas ſigilla noſtra. Data apud Northumb. die Mercurij proxima poſt aſcenſionem domini, anno &c. Has duas literas miſit Rex Angliæ ſub ſigillo ſuo priuato, ad diuerſa monaſteria regni ſui, vt ad perpetuam rei geſtæ memoriam in chronicis ponerentur.

Rex aſſecurat reddere regnum Scotiæ cui debetur.

IDcirco facta Scotis ſecuritate ex parte Regis Angliæ, de reſtituendo prout præfertur regno Scotiæ infra duos menſes, illi cui de iure hoc competeret, ſub pœna centum millium librarum ſterlingorum, Romæ in ſubſidium terræ ſanctæ ſoluendarum, ac etiam ſub pœna excommunicationis & interdicti in Regis perſonam & regnum Angliæ, ſi non reſtitueret fulminandum. Scoti per

chartas ſuas tradiderũt Regi Edvvardo, regnum Scotiæ cum caſtellis, iuribus, & conſuetudinibus, poſuerúntque cuſtodes qui medio tempore exitus & appromamenta terræ ad opus illorum quorum intererat cuſtodirent, quouſque videlicet debita diſcutione habita de legitimo conſtaret hærede. Quo facto, Rex Angliæ poſt longas diſceptationes vendicantium illud regnum diſcuſsis iuribus prætulit Iohannem de Bayllol, qui recognouit Regẽ Angliæ fore Scotiæ capitalem dominum, fecítq; ei homagium, & fidelitatem iurauit, vt in geſtis anni ſequentis plenius declaratur. Eodem anno circa feſtum beati Iohannis Baptiſtæ, Alienora mater Regis Angliæ Ambresbiriæ eſt defuncta, propter quod Rex de Scotia in Angliam redijt, vt funus maternum ſepulturæ traderet debito cũ honore. Sepultum eſt itáq; corpus eius in monaſterio Ambresburiæ, cor verò Londonijs in eccleſia fratrum minorũ, qui ſicut & cuncti fratres reliquorum ordinum aliquid de corporibus quorumcunque potentium morientium, ſibimet vendicabant more canum cadaueribus aſsiſtentium, vbi quiſque ſuam particulam auidè conſumendam expectat. Poſt feſtum ſancti Michaelis Rex iterum tendens in Scotiam, cum Eboracum veniſſet, morámque aliquam feciſſet ibidem, Reſus filius Mereduci captus illucque deductus iudicialiter cõdemnatur. Deinde Rex profectus in Scotiam, omnibus in regnum Scotiæ ius vendicantibus impoſuit, vt in feſto ſancti Iohannis Baptiſtæ proximo futuro coram ſe comparerent, & quo iure regnum illud vendicabant, plenius declararent. Tranſit annus iſte frugifer, ſed qui incolis vix ſufficeret: terræ ſanctæ flebilis, propter nobilem ciuitatem Acon, quæ Acres vel Tholomayda dicitur, ereptam Chriſtianis. Anglis & Scotis ſub magna expectatione tranſactus, dum vnuſquiſque ſcire cupit, quis in regno gentium dominabitur.

Obijt mater Regis.

Reſus Wallicus condemnatur.

Obijt Nicolaus Papa.4.

ANno gratiæ milleſimo duceteſimo nonageſimo tertio, qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi viceſimus, Nicolaus Papa quartus viã vniuerſæ carnis ingreſſus eſt, qui paulò ante Regem Angliæ ad recuperandam terram Sanctam inuitans, ducem & capitaneum omnium conſtituit Chriſtianorum. Hoc anno ſuborta eſt diſcordia inter Anglicos & Francos huiuſcemodi occaſione: duo nautæ (quorum vnus erat Anglicus, alter Gallicus de Normannia) conuenerunt apud Gaſconiam ad quendam fontem, vt haurirent aquam, vbi diſſentio facta eſt dum quiſque nititur prius haurire, cúmque diutius contendiſſent & mutua conuicia inuicem intuliſſent, parauit Gallicus Anglicum percutere pugione, ſed Anglicus vitato periculo Gallici pugnum tenuit quo gladium tenebat ſtrictum, eum eripere volens ſibi. Interea cecidit Normãnus ſuper mucronem ſuum, confoſſúſque morti ſubiacuit ſuo caſu. Cum verò caſus iſte Normannis fuiſſet cognitus, perſecuti ſunt Anglicum vt in eum necem ſocij vindicarent, ſed nautæ conſocij Anglici reſiſtunt Normannis & fit conflictus grauiſsimus inter eos, tandem Anglici ſine magno diſpendio euaſerunt. Tunc acceſſerunt ad Philippum Regem Franciæ, quibus grata fuit regni turbatio, & eius bilem contra Anglicos commouerunt dicentes: turpe fore ſibi gentíque ſuæ, vt à caudatis taliter tractarentur. Rex verò iuſsit nautis ſuis vt vbicunque obuiarent Anglicis de nece conſocij caperent vltionem. Feruebat igitur furor Gallicorum, & dum ſitiunt Anglicorum ſanguinem, multociens dãna grauia intulerunt. Vice quadam igitur dum maris obſeruant ſemitas, cõſpiciunt naues Anglicas à remotis, quibus curſu appropinquantes velociſsimo ſubitò prælium inchoarunt, inter congrediendum quandam nauem Anglicam inter conſocias ſuas vncis attraxerunt Gallici, & quendam Anglicum trahentes de naui ſua, mox in ſummitate mali nauis Normannici ſuſpenderũt. Quo facto (quia potentiores & plures pro tunc erant Gallici) ſine magna læſione receſſe-

Diſcordia inter Anglicos & Francos.

cesserūt. Ex his causis creuit timor & inuidia populis vtriusq; regni. Eo tēpore moritur Rex Romanorū Radulphus. In cuius successione elect⁹ est Adulphus Comes de Naasso, & sine contradictione in regem Alemanniæ solemniter coronatur. Alfonsus etiam Arragoniæ Rex mortuus est hoc anno.

Obijt Rex Romanorum.

Obijt Rex Arragoniæ.

REx Angliæ post festum sancti Iohannis Baptistæ in Scotiam veniens, receptis eorum qui regnum Scotiæ vendicabant allegationibus, pro iure suo eligi fecit quadraginta personas, videlicet, de Anglia viginti, & viginti de Scotia, qui istas allegationes deliberata diligentia discuterent: sententiam finalem vsque in festum sancti Michaëlis, primo venturum differens proferendam.

Processus de Scotia.

EO tempore Ericus Rex Norvvagiæ venit coram cōsilio domini Regis Angliæ per attornatos suos, & protulit quoddam scriptum in hæc verba: Omnibus præsentes literas inspecturis vel audituris pateat euidenter, quod nos Ericus Dei gratia Rex Norvvagiæ tenore præsentium fecimus, constituimus & ordinauimus, prout de iure & facto melius facere potuimus, nostros veros & legitimos attornatos & procuratores & nuncios speciales, nobilem virum Aduen. de Hagr̄, & magistrum H. Plebanum, plebis de Castillione arretino domini Papæ capellanum, & magistrum Petrum Algor̄, ad comperiēdum pro nobis & vice nostra, coram excellenti Principe domino, Dei gratia Edvvardo Rege Angliæ illustri, & superiori domino regni Scotiæ, & ad petendum nomine nostro, tanquam per superiorem dominum regni Scotiæ nobis adiudicari regnum Scotiæ supradictū, cū omnibus iuribus & pertinentijs suis cū ipsū regnū per mortē dominæ Margaretæ filiæ nostræ olim dominæ & Reginæ regni Scotiæ, sit ad nos iure hæreditario deuolutū legitimè. Item ad petendum nomine nostro adiudicari nobis & præfatis attornatis & procuratoribus nostris, assignari pro nobis fructus & redditus regni Scotiæ quatuor annorum, qui fluxerunt à tempore mortis domini Alexandri, bonæ memoriæ quondam Regis Scotiæ, vsque ad diem mortis dominæ Margaretæ filiæ nostræ, olim dominæ Reginæ Scotorum, qui percepti sunt vel percipi potuerunt de dicto regno, cum ad nos dicti fructus seu redditus pleno iure pertineant, tum quia fuimus legitimus administrator bonorum Reginæ præfatæ cum viueret, tum etiā quia grauia expensarum & sumptuum onera sustinuimus propter eam, dum in regno Norvvagiæ moram traxit, & postmodum mittendo eam ad regnum suum Scotiæ supradictum. Item ad petendum nomine nostro condemnari vniuersitatem regni Scotiæ, & ipsum regnum ad soluendum nobis seu dictis attornatis & procuratoribus nostris recipientibus vice nostra pœnam centum millium librarum sterlingorum, in quam inciderunt vniuersitas præfata & regnum prædictum non recipiendo liberè præfatam dominam Margaretam, filiam nostram, in dominam & Reginam regni Scotiæ, nec ei obediendo in aliquo. Et ad petendum supplementum septingentarum marcarum quas habere debemus à regno Scotiæ, occasione dotis dominæ Margaretæ olim filiæ nostræ & vxoris Regis Scotiæ prædicti, cum fructus & redditus terrarum nobis assignati pro septingentis marcis annuis, ad quingentarum marcarum summam non ascendant. Item ad agendum & defendendum, lucrandum & perdendum, coram præfato Principe domino Edvvardo Rege Angliæ, superiore domino regni Scotiæ debita quomodocunque, & qualitercunque, & ex quacunque causa vel causis nobis debeantur, & à quibuscunque personis, loco vel vniuersitate, & quocunque nomine illa iura censeantur, & ad omnia alia & singula facienda, quæ veri & legitimi attornati seu procuratores & nuncij facere possent in præmissis, & quilibet præmissorum si mandatum etiam exegerint speciale, & quæ nosmet facere possem⁹ si præsentes essemus, promittētes sub hypotheca & obligatio-

Rex Norvvagiæ vendicat Scotiam.

gatione omnium bonorum nostrorum, pactum firmum & gratum habere & tenere perpetuò, & non contrauenire aliquo ingenio vel modo, quicquid per prædictos attornatos seu procuratores nostros, vel duos saltem ex eis actum vel procuratum fuerit in præmissis, vel quolibet præmissorum. Datum Tonsborg. anno domini &c. anno regni nostri tertiodecimo, in cuius rei testimonium has literas fieri fecimus, & nostri sigilli munimine roborari.

Quod dies datus est Regi Norwagiæ.

REquisitum fuit de eisdē attornatis quid voluit addere, minuere vel mutare, & quod in petitione sua danda declararēt. Qui dicunt quod nolunt declarare antequam habuerint colloquium cum dicto domino Rege Angliæ, superiori domino regni Scotiæ, nec aliquid aliud proponere vel dicere ea vice. Et hæc requisitio fuit facta, quia aliàs in petitione sua, quæ coram ipsis fuit ibidem lecta, reseruauit sibi beneficium addendi, minuendi & mutandi, prout plenius ex tenore ipsius petitionis apparet, & datus est eis dies vsque ad diem Mercurij proximum sequentem, ad audiendum voluntatem domini Regis. Postea die Mercurij proximo post festum beati Martini, venerunt prædicti attornati Regis Norvvagiæ, coram consilio prædicti domini Regis Angliæ & superioris domini Scotiæ, & dictum fuit eis per consilium dicti domini Regis, quod declararent manifestè actionem domini Regis Norvvagiæ, per quam intendunt recuperare regnum Scotiæ tanquam ius domini sui, qui quidem attornati responderunt & dixerunt, quod voluerunt prius habere colloquium cum prædicto domino suo Rege Norvvagiæ, & ipsum super actione & petitione prædictis consulere antequam vlteriùs prosequerentur. Et multotiens requisiti, quod petitionem præfati domini sui manifestiùs declararent, tandem dixerunt præcisè quod petitionem supradicti domini sui noluerunt declarare, nec vlterius super hoc aliud dicere antequam eundem dominum suum consulti fuerint in præmissis. Ideo datus est eis dies de die in diem coram prædicto domino Rege Angliæ superiore domino dicti regni Scotiæ, ad audiendum iudicium suum de eo quod noluerunt vlterius prosequi petitionem Domini sui prædicti. Igitur post diligentem huius negocij discussionem inter cæteros, de assensu communi, Iohanni de Balliolo qui de filia Dauid Regis Scotorum descenderat seniore, adiudicauit Rex ex integro regnū ipsum. Robertus nempe de Brus, inter quem & ipsum Iohannē de Balliolo (exclusis cæteris) quæstio vertebatur, licèt vno gradu esset propinquior, tamen descendit à filia Regis Dauid secunda. Iohannes de Bailiolo in festo sancti Andreæ sequenti collocatus super lapidem regalem, quē Iacob supposuerat capiti suo, dum iret de Bersabee & pergeret Arā, in ecclesia canonicorum regularium de Stone solemniter coronatur. Post coronationem verò accedens ad Regem Angliæ, qui festū natiuitatis dominicæ apud nouū castrum tenuit super Tynam, eidem fecit homagium sub his verbis.

Iudicium cōtra Regem Northvvagiæ.

Iohannes Balliol obtinet regnum Scotiæ exclusis cæteris.

Qualiter Iohānes coronatur.

DOmine Edvvarde Rex Angliæ superior domine Scotiæ: Ego Iohannes de Balliolo Rex Scotiæ, me hominem vestrum de toto regno Scotiæ & omnibus pertinentijs & hijs quæ ad hoc spectant, quod regnum meum teneo, & de iure debeo & clamito tenere hæreditariè de vobis & hæredibus vestris regibus Angliæ, & de vita & membris, & terreno honore contra omnes homines qui putant viuere & mori. Et Rex Angliæ recepit homagium in forma prædicta suo & alterius iure saluo. Recepto autem Regis Iohannis homagio, Rex Angliæ eidem regnum Scotiæ integraliter cū omnibus pertinentijs restituit indilatè. Transit annus iste multùm frugifer nec famelicus: Anglicis & Francis discor-

Scotus facit homagium Regi Anglorum. Homagij forma.

Annalis cōclusio.

discordiæ inchoatiuus, Romanis & Arragonijs lugubris, propter mortem Papæ regúmque Alemanniæ & Arragoniæ: Scotis nec tristis nec hillaris de adoptione noui Regis.

ANno gratiæ 1294. qui est annus regni Regis Edvvardi à conquestu primi vicesimus primus, fuit idem Rex ad natale apud nouum castrum super Tynam, vbi suscepit homagium Regis Scotorum. Eo tempore Henricus de Hispania in carcere Regis Siciliæ diu detentus, euadens Hispanias, ad nepotem suum sanctum Regem venit. Per idem tempus mercatores Angliæ, varijs in mari lacessiti periculis, super mercium suarum amissione Regi Angliæ cōqueruntur. Qui Comitem Lincolniæ Henricum de Lacy ad Regem Franciæ trāsmisit, suppliciter petens, vt de assensu ipsius per Reges & eorum consilia, contra huiusmodi maritima dispendia prouideretur, cum celeritate de remedio competenti. Interim verò dum Comes responsum expectat, classis ducentarum nauium Normannicarum & amplius, quæ coadunata vt Anglos virtuosius inuaderet, & inuadente fortius propulsaret, in VVasconiam profecta fuerat, quicquid de parte aduersa obuium habuit prędæ ac morti facilè destinando. Dum onusta vino reuerteretur gloribunda quasi sibi soli maris cessisset libertas, à sexaginta nauibus Anglicanis capitur in portu Sancti Matthæi, in minori Brytannia, & in Angliam adducitur feria sexta ante vigiliam Pentecostes, submersis aut cæsis hominibus omnibus qui erant in nauibus, solis illis qui in scaphis vix sibi saluti fuerant fugiendo. Perdiderunt nempe Gallici quindecim millia hominum in hoc conflictu, tumor facti diffusus per Galliam, Regem consilium súumque non tam admiratione quàm indignatione vehementi commouit. Ordinantur igitur ambassiatores, qui ex parte regis Francorum à Rege Angliæ peterent, vt absque mora naues cum mercibus per homines suos raptas, & in regno suo receptas restitueret, si vellet sua negotia pro terra VVasconiæ in curia Regis Francię fauorabiliter expediri. Super mandato Rex deliberans habito consilio, Richardum Londoniensem Episcopum adiunctis eidem alijs viris prudentibus, ad Regem Francorum & suum consilium cum huiuscemodi transmisit responso, videlicet, cum Rex Angliæ curiam suam habeat nulli subiectam, si qui se læsos senserint per homines regni sui, veniant ad curiam suam, & declaratis sibi illatis iniurijs, Rex eis celerem fieri iusticiam ordinabit, quod, vt securius possint facere quibuscunque conqueri volentibus, rex de eundo & redeundo per terram suam saluum dabit conductum. Quod si hoc regi Francorum non placeat, eligantur hincinde arbitri qui pensatis damnis vtriusque partis prouideant, quomodo quærelantibus satis fiat, & Rex Anglorum dicto eorum, & laudo sub certa obligatione se submittet, dum tamen Rex Francorum se submittat & obliget pari modo. Si verò aliquid occurrat tam arduum, quod per arbitros discindi nequeat, definiendum regibus reseruetur. Et Rex Angliæ habito conducto ad Regem Franciæ accedentem, ad aliquam villam maritimam veniet, & de assensu mutuo finis negotio imponatur: quod si nec istud Rex Francorum acceptauerit, in summum Pontificem cuius est inter Reges & regna pacem fouere, transferatur de assensu mutuo negotium, vel quia tunc sedes sancti Petri vacabat, ad Cardinales omnes vel aliquos vt litis & discordiæ submota materia, pax inter eos & eorum populos refloreat vt solebat. Spreuit hæc omnia consilium Franciæ, nec nuncijs instanter flagitantibus dignatum est aliquid respondere. Misit denique Rex Francorum ad ciuitatem Agennum quæ ad Ducatum Aquitanniæ spectare dignoscitur, ibíque nominatim citari fecit Regem Angliæ, vt die certa Parisius compareret, de iniurijs & rebellionibus in terra factis VVasconiæ responsurus. Quem ad diem præfixum non comparē-

De homagio Regis Scotorum.

Congressus in mari apud sanctum Matthæū.

De mandato Franciæ regis.

Responsio regis Angliæ.

Citatur Rex Angliæ.

tem,

tem, rex Francorum in propria perſona pro tribunali ſedens, ſententiam prötulit iudicans in defectu. Moxque præcepit Conſtabulario Franciæ, vt in manu armata proficiſcens, Ducatum Aquitanię regis Francorum nomine occuparet, caperetqúe vel expelleret quoſcunque per regem Angliæ illius cuſtodiæ deputatos. Siquidem paulò ante miſerat illuc Rex Angliæ, Iohannē de Sancto Iohanne, militem diſcretum, in armis ſtrenuum, & in rebus bellicis exercitatum, qui ciuitates & caſtra per totum Ducatum muniuit armis, & victualibus & viris ſtrenuis ad bellandum. Rex Anglorum adhuc ſatagens regis Francorum animum emollire, mandauit germano ſuo Edmundo, qui tunc in Gallijs morabatur, vt conſilium Franciæ adiens, de aliqua forma pacis prouideret, quæ regi Francorum foret placita & ſibi non nimiū inhoneſta. Qui poſt tractatus multos fruſtrà habitos, iter verſùs Angliam arripuit, de pace & concordia penitùs deſperatus. Eodem anno circa feſtum Sancti Michaêlis, Alienora filia regis Angliæ apud Briſtolliam Henrico Comiti Barrenſi traditur in vxorem, de qua filium genuit Edvvardum, & filiam quam Iohannes de VVarremia Surreiæ & Southſexiæ Comes duxit. Tranſit annus iſte nec vber frugum, nec fertilis fructuum: Normannis flebilis, quia quod chariùs dilexêrunt, per Anglicos amiſêrunt: Francis & Anglicis diſcordiæ inchoatiuus, & damnorum irrecuperabilium cauſatiuus.

Nuptiæ filiæ regis.

Annalis conclufio.

Reginæ tractant de pace cū fratre regis Angliæ.

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo nonageſimo quinto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu primi viceſimus ſecundus, Edmundus frater regis Angliæ verſùs mare profectus, per reginas Franciæ, Iohannam regis conſortem, & Mariam eiuſdem nouercam, vt cum eiſdem pacis tractatum reſumat celeriter reuocatur. Deniquè mediantibus reginis, poſt plurima interloquia in forma ſubſcripta extitit concordatum, vt propter honorē regis Francorum, cui per miniſtros cuſtodiæ VVaſconię deputatos, vt videbatur nōnullis in pluribus fuerat derogatum, ſex caſtra, videlicet, Sanctonas, Talemund, Tourn. Pomerel, Penne, & Mountflaunkon, voluntati regis Franciæ dederentur. In omnibus verò ciuitatibus & caſtris totius Ducatus, exceptis Burdegalia, Baiona, & Regula vnus ſeruiens nomine regis Frāciæ poneretur. De miniſtris quoquè per regem Angliæ in VVaſconia poſitis, alijſqúe per totam terram pro libitu regis Francorum obſides traderentur. Quibus pactis rex Franciæ citationē in aula Pariſienſi publicatam faceret reuocari. Caſtra verò omnia, amotis ſeruientibus in ciuitatibus poſitis & caſtris, obſideſqúe ad petitionem duarum reginarum vel vnius earum reſtitueret ſine mora. Rexqúe Angliæ (conceſſo ſibi ſaluo conductu) Ambianis veniret, vt ibi habito mutuo regum colloquio, pax & amicitia in poſterum firmaretur. Super hijs confectis ſcriptis, vnum per reginas ſignatum Edmundo traditur, aliud ſignatum ab Edmundo, cōmendatur reginis. Quæ data fide in manu Edmundi promiſêrunt pacta in ſcriptis inita nullatenus violanda. Certificatus ſuper hijs rex Angliæ, per germanum ſuum literam vnam patentem directam omnibus miniſtris ſuis in VVaſconia, continentem mandatum, vt in omnibus regis Francorum obtemperent voluntati, tranſmiſit germano ſuo, (per eum cum ſibi videretur) vlteriùs in VVaſconiam tranſmittendam. Recepta litera, Edmundus veritus eam tranſmittere antequam ſibi conſtaret an rex ipſe acceptaret quæ facta fuerant per reginas, petiuit ab eis vt per dictum regis proprium ſuper præmiſſis certior redderetur. Deniquè pręſentibus Edmundo germano regis Angliæ, & vxore ſua Blanka, regina Nauarriæ, matre reginæ Franciæ, necnon Duce Burgundiæ & Hugone de Veer filio Comitis Oxonienſis, ac clerico quodam Iohanne de Lacy, rex ipſe promiſſa reginarum ac pacta per eas concordata in fidelitate regia ſe adimpleturum

Formula pacis.

pleturum spopondit. Moxq́ue miles quidam nomine Galfridus de Langleya, de familia Edmundi fratris regis Angliæ, cum literis regis Francorum reuocãtibus Constabularium Regis Franciæ, qui cum exercitu profectus fuerat vt VVasconiam expugnaret, missus est ad eum. Rex autem Angliæ, Cantuariæ solemnitatem Paschalem tenuit, ibidem vt Ambianis proficisceretur expectabat de conductu. Iohannes etiam de Lacy clericus prædictus, in VVasconiam transmissus est, cum litera ministris regis Angliæ directa, secundùm formam prædictam. Iohannes verò de S. Iohanne, quẽ rex Angliæ VVasconiæ prefecerat, auditis pactis initis, omnia quæ ad munitiones castrorum & vrbium prouiderat vendidit, discedẽsq́ue per Parisius versùs Angliam iter suũ direxit.

Inconstãtia regis Frãciæ

ET ecce procurante pacis æmulo, immutatum est cor regis Franciæ, conductusq́ue regi Angliæ denegatur, & litera Constabularij reuocatoria, per posteriorem literam irritatur. Et quia per Cõstabularium VVasconiam in manu potenti intrantem, custodibus & ministris iuxta tenorẽ literæ sibi apportatæ se subdentibus, in manu regis Francorũ accipitur terra tota. Ministri omnes regis Angliæ, terræq́ue custodes, obsides & captiui Parisius deducuntur. Post dies tantum aliquot, Edmundus reginas rogauit, vt iuxta promissa sua & pactiones initas, regem Franciæ interpellarent, super conductu regis Angliæ concedẽdo, citatione reuocanda, terra restituenda, & obsidibus liberandis. Rex verò Francorum per quosdam milites ad Edmundum missos inficiatur se quicquã de talibus pactis scire. Denique perpendens Edmundus se fratremq́ue suum regem Angliæ delusos, reuersus in Angliam, regem & consilium suum ad plenum informat & certificat de re gesta. Igitur rex Angliæ conuocato Londoniis Parliamento, cui Iohannes rex Scotorum interfuit, de consilio prælatorũ & procerum consentium terram sub dolo ablatam recuperandam gladio. Rex Angliæ ad regem Francorum misit nuncios, Hugonem de Mancestria de ordine predicatorum, & VVilhelmum de Ginesborn de ordine Minorum, Doctores theologiæ, viros prouidos ac discretos, mandans ei per eosdem, quòd cũ pacta inter progenitores eorum habita & ipsos, necnon & secretos tractatus, quos mediante germano suo cum eo habuit, violasset, non videbatur sibi quòd ipsum regem Angliæ, ducemq́ue Aquitaniæ, hominem suum reputabat, nec ipse homagio suo astringi vlteriùs intendebat. Eodem tempore rex Angliæ misso in Teutoniam Antonio Dunelmensi episcopo, confederauit sibi Radulphum regem Romanorum. Exercitum etiam in VVasconiam transmittendũ, adunari iubens apud Portesmutham, Iohannem de Brytannia nepotem suum Comitem Richmundiæ, eidem præfecit, dans ei consiliarios, Iohannem de Sancto Iohanne, & Robertum Typetot, milites prudentes & in bellicis rebus expertos. Nauigiũ etiam ad custodiendum mare in tres classes distinxit, tres preponens ei Admirallios, viz. Gernemuthensibus & cæteris illius partis nauibus, Iohannem de Botecurts: Portesmuthensibus, VVilhelmum de Leybourn: Occidentalibus verò nauibus & Hibernicis, militem quendam de Hibernia oriundum. Hoc anno concessum est regi in subsidium vverræ suæ medietas à clero, sexta à ciuibus, & a reliquo populo decima pars bonorum. Fuit autem hoc anno in Anglia maxima annonæ caristia, ita vt pauperes passim afflicti lienteria morerentur. Eodem anno post vacationem diutinam, electus est in summum Pontificem Petrus de Murrone, qui Monachus de ordine S. Benedicti existens heremeticam duxit vitam. Hic sublimatus in Papã dictus est Celestinus quintus, qui vnam ordinationem in mense Septembri faciens, creauit duodecim Cardinales. Exercitus regis Angliæ de Portesmutha circa festum S. Michaêlis progrediens, vi ventorum repulsus, applicuit Dortemutham. In crastino verò

Parliamentum Londoniis.

Cõfœderatio.

Nauigij dispositio.

Subsidium regi cõcessũ.

Eligitur Papa Celestinus.

S.Dioniſij captata aura curſu veliuolo ad Sanctum Matthæum in Britannia die ſecũdo perueniũt, diſcedentes à Brytannia in craſtino Sanctorum Criſpini & Criſpiniani, intrauerunt oſtia Girundiæ fluuij à Burdegalia diſcedentes, per quem aſcendentes, captis duabus villis bonis ac muratis, Burgo ſuper mare, ac Blanio, curſu proſpero tranſeuntes, coram Burdegalia Riſunciũ perueniũt, vbi reddita eis villa, equos ſuos de nauibus eduxerunt. Eodẽ tẽpore VVallẽſes inſurgentes cõtra regẽ, in diuerſis partibus, diuerſos ſibi principes præfecerunt. Aquilonares enim qui circa partes Snovvdoniæ habitant, capitaneum habentes & ducem, quendam de genere Levvlini principis vltimi, Madocum nomine, villam & caſtrum de Carnaruan combuſſerunt, magna Anglicorum multitudine (qui nihil tale ſuſpicantes ad nundinas venerunt) interfecta. Occidentales verò VVallenſes præpoſito ſibi quodam, nomine Mailgone, iuuene, in partibus Penbrochiæ & Carmerdin mala plurima perpetrarunt. Quidam etiam Morganus dictus, VVallenſes auſtrales concitans, Comitem Glouerniæ Gilbertũ, qui progenitores ſuos exhereditauerat, de terra ſua quæ Glamorgan dicitur expulit & fugauit. Rex Angliæ auditus hijs rumoribus VValliam ingreſſus, Edmundum germanum ſuum, & Henricum Comitem Lincolniæ, qui iam ſe parabant ad tranſfretandum in VVaſconiam, cum exercitu ad ſe in VValliam reuocauit. Quibus in die S.Martini appropinquantibus caſtello Comitis Lincolniæ de Dimby, VVallenſes in magna virtute occurrerũt, & cõſerto graui prælio repulerunt. Robertus de VVinchelſee Doctor ſacræ theologiæ à Papa Celeſtino confirmatus, & in Archiepiſcopum Cantuarienſem in curia conſecratus, Angliam veniens, Iohanni de Monemutha Doctori theologiæ Epiſcopatum Londinenſem auctoritate papali contulit, qui iam vacuerat multis annis. Celeſtinus papa ſe minùs ſufficientem ad regendum eccleſiam ſentiens, de conſilio Benedicti Caietani, ceſsit papatui, ædita priùs cõſtitutione ſuper ceſsione pontificum Romanorum. In vigilia natalis Domini apud Neapolim in Papam eligitur Benedictus Caietanus, natione Campanus, de Anagnina ciuitate. Hic Bonifacius octauus vocatus, ſtatim poſt ſuam creationem epiſcopum Oſtienſem ſuper quibuſdam in præſentia Cardinalium arguens duriſsimè, pallij vſu priuauit: & nihilominùs ab eodem ante reſtitutionem pallij coronatur. Hic quinto pontificatus ſui anno, qui Iubileus erat, vberes indulgentias limina Apoſtolorum viſitantibus conceſsit. Sextum librum Decretalium ædidit, in quo multa dubia decidit. Nonnullas extrauagantes conſtitutiones Honorij, Adriani, Innocencij, Clementis & aliorũ incorporauit, reprobanda reſecauit. De quo prædeceſſor ſuus Celeſtinus, vir vitæ anachoriticæ, eò quòd eum ad cedendum papatui ſubdolè induxiſſet, prophetauit in hunc modum prout fertur. *Aſcendiſti vt Vulpes, Regnabis vt Leo, Morieris vt Canis.* Et ita ſanè contigit: nam ipſum papam vt papatui cederet, & vt Papa quilibet cedere poſsit, cõſtitutionẽ ædere fecit, quã quidẽ poſtmodũ ipſemet Papa effectus reuocauit. Deinde rigidè regẽs generoſos quoſdã de Columna Cardinales depoſuit. Regi Francorum in multis non ſolùm obſtitit, ſed eum totis viribus deponere inſudauit. Igitur ſeneſcallus Frãciæ VVilh. de Longareto, vir quidem in agitilibus admodùm circũſpectus, & fratres de Columna prædicti, fœderatis viribus Bonifaciũ Papam comprehenderunt, & in equum effrenem verſa facie ad caudam ſine fræno poſuerũt, quem ſic diſcurrere vſque ad nouiſsimum halitum coëgerũt, ac tandem fame necauerunt. Sed hæc in ſequentibus, cum tempus occurrerit rei geſtæ.

Capitur Riſuncium. *Wallici inſurgunt.* *Rex ingreditur Walliam.* *Rob. Winchelſee epiſcopus Cãtuarienſis creatur.* *Quo pacto Celeſtinus diſceſſerit Papatu.* *Prophetia Celeſtini in Benedictum Papam.*

Annalis cõcluſio.

Tranſit annus iſte frugibus & fructibus deſtitutus, ita vt pauperes fame peribãt: Anglis ſubdolus, propter fallacitatem quæ de Francorum rege & regnis ſurrepſit, & ſollicitus, propter bella parata verſus VVaſconiam ſiue VValliam: Romanis varius, propter Papæ Celeſtini ceſſionẽ: Paganis, Saracenis & incredulis in terra ſancta quietus, propter chriſtianorũ diſſentionẽ.

Anno

Acta in Wallia.

ANno gratiæ millesimo ducentesimo nonagesimo sexto, qui est annus regni regis Edvvardi à côquestu primi vicesimus tertius, fuit idem rex ad Natale in VVallia apud Aberton. vbi Archiepiscopum Cantuariensem ad se venientem, misso ei obuiam ad securum conductum faciendum, quodam clerico Iohanne de Berevvico, cum manu armata gratiosè recepit, & eius fidelitatem quam ex more tenetur regi facere admissam cum fauore remisit.

Acta in Wasconia.

In die Circumcisionis domini reddita est Iohanni de Sancto Iohanne ciuitas Baionensis, quam die præcedenti ceperant nautæ fortiter expugnatam: multosquê de ciuibus quos regi Anglorum aduersari compertum est, præfatus Iohannes captos in Angliam per mare transmisit. Obsidionem verò posuit circa castrum, quod post dies octo cepit, Dominumquê asperi Montis qui id detinuerat, cum alijs custodiæ mancipauit. Duas etiam galias pulcherrimas, quas ad munimen vrbis rex Francorum fecerat, in vsum suum accepit. Non multùm verò post reddita est Anglicis villa Sancti Iohannis de Sordes, multasquê alias villas & munitiones ceperunt, quibusdam se spontè dedentibus, quibusdam violenter subactis. Auctus est in breui Anglicorum exercitus, multis fraude cognita Gallicorum, ad fidelitatem regis Angliæ reuersis in quatuor millibus peditum, equitibusquê ducentis.

Acta in Wallia.

Rex Angliæ eo tempore transito flumine de Conevvey vt vlteriùs progrederetur in VValliam, cum nondum totus comitaretur exercitus, captis bigis & curribus victualibus onustis, à VVallensibus, per aliquod tempus penuria coarctatur, ita vt quousque veniret ad eum reliqua pars exercitus, aquam melle mixtam biberet, paneq́ue cum salsis carnibus vesceretur.

Probitas Comitis Warwici

Comes VVarvvici, audito quòd VVallenses in maxima multitudine, in quadam planitie, inter duo nemora se aduniassent, assumpta secum electa militia, cum balistarijs & sagittarijs, de nocte superueniens, eos vndique circumcinxit: qui fixis in terra lanceis, cuspides in oppositum irruentium dirigunt, vt sic se ab impetu equitum tuerentur. Sed Comes inter duos equites posito vno balistario, ac iaculis balistarum magna parte eorum qui lanceas tenebant prostratis, cum turma equitum in reliquos irruens, tantam stragem intulit, quanta eis vna vice illata, non creditur temporibus retroactis.

Acta in Wallia.

Interim rex Angliæ ad compescendas VVallensium insolentias, castrum in Insula, quæ Anglesey dicitur, construxit, quod bellum Mariscum voluit appellari. Tandem VVallenses reliqui fame consumpti & inedia, ad pacem regis in breui venire coguntur. In hoc tempore succisa sunt nemora in VVallia, quæ belli tempore indigenis præstabant latibula, firmataquê sunt castra maritima circa loca. Citò post hoc captus est Madocus prædictus, capitaneus VVallicorum, & Londonias adductus, à quo tempore vverræ in VVallia quieuêrunt, & VVallenses more Anglicorum penè viuere inceperunt, thesauros congregantes & rerum damna de cætero formidantes.

Acta in Wasconia.

Eodem anno Carolus germanus regis Franciæ VVasconiam ingressus cum exercitu, Risunciũ obsedit, & fugiente eius capitaneo Iohâne de Brytânia, cum Roberto Typetot, paucis relictis ad tuitionem villæ militibus, feria quinta in hebdomada Paschæ cepit, milites quê ibi repertos scz. Radulphum de Gorges, Rogerum de Leybourne, & Iohannem de Cretingge, cum alijs militibus tresdecim, & scutiferis triginta tribus, Parisius captiuos transmisit. Occisus est ibi Adam de Cretingge, miles admodum probus, proditione cuiusdam militis, nomine VValteri, cognomento Giffardi, qui factus transfuga, moratus est in Gallijs annis multis. Eodem die reddita est Anglicis villa Sancti Seueri, cuius capitaneus Hugo de Veer constituitur. Carolus autem, euersis villo & castro Risuncij, Sanctum Seuerum (antequam sufficienter muniatur)

properat obſidere. Quam in magnum Gallicorum diſpendium qui ibidem fame moriebantur & peſte, tenuit præfatus Hugo treſdecim ſeptimanis. Deficientibus tandem hijs qui intus erant, per mediationem Comitum de Anudoys & Fuctenſis qui erat cum Carolo, obtenta eſt treuga dierum quindecim, infra quos liceret obſeſsis pro ſubſidio mittere in Baionam, quo deficiente ad terminum prætaxatum, reddita eſt villa Gallicis, ita quod ſaluata ſint recedentibus arma cum ſuppellectili ſua tota, dato conductu vſque ad duas dietas ab exercitu. Remanentibus verò nulla eſt illata moleſtia, ſed potiùs obſides priùs abducti Tholoſſam per Seneſchallum regis Franciæ in villa repoſiti ſunt, reſtitutis eis omnibus rebus ſuis. Carolus (poſitis in villa cuſtodibus) cum exercitu ſuo reuertitur in Franciam, poſt cuius diſceſſum infra paucos dies capta eſt villa ab Anglicis iterato.

Duo Cardinales veniunt in Angliam.

Eodem anno duo Cardinales, Albanenſis & Præneſtinus, primò ad regem Franciæ, poſteà ad regem Angliæ venerunt, miſsi à Papa Bonifacio pro pace inter reges & concordia reformāda. Qui circa feſtum Pentecoſtes venientes Londonias, ibidem ex mandato regis (adhuc in VVallia exiſtentis) eius præſtolabantur aduentum, qui fuit citra feſtum Sancti Petri ad Vincula. Cardinales igitur coràm rege nuntium ſuum proſequentes & pacem ſuadentes, treugam duorum annorum petentes, reſpondenteqúe rege quòd in pacem vel treugam abſque regis Romanorum conſenſu aſſentire propter fœdus inter eos initum iuramento firmatū non potuit. Rogauerunt regē, vt regis Romanorū conſenſum petendo inducias impetraret. Rege autem ob reuerentiam curiæ Romanæ, petitioni eorum annuente, circa natiuitatem Virginis glorioſæ in Gallias reuertuntur.

Galli, Monachum, direpto prioratu Doueriæ occidunt.

Circa præſens tempus claſsis Gallicana Doueriam veniens, emiſit prædones, qui ſpoliato Prioratu & vno Monacho ſene occiſo, partem magnam Oppidi incenderunt, quorum aliqui ante reditum ad naues interfecti ſunt, ſed plurimi euaſêrunt. Citò verò poſt, galia quædam Gallicorum caſu quodam ad portum de Hyda appulſa, capta eſt per Iohannem de Columbarijs militem nobilem, nautis qui eam conabantur abducere interfectis. Nautæ etiam Gernemuthenſes Cæſaris burgum in Normannia incendio vaſtauerunt Cherburgh, ſpoliataqúe Abbathia Canonicorum Regularium quendam ſenem in Angliam adduxêrunt. Porteſmouthenſes quindecim naues Hiſpanicas onuſtas mercibus tendentes in Dammonem portum Flandriæ, captas deduxêrunt Sandvvicum.

Rex Scotiæ fidem violat.

Iohannes rex Scotiæ, homagij & fidelitatis ſuæ immemor, deſtinatis ad regem Francorum nuntijs, VVilhelmo ſancti Andreæ, & VVilhelmo Dunkelaenſi Epiſcopis, Iohanne de Soules, & Ingelrame de Vmfreuile militibus, clàm contra Regem Angliæ fœdus inijt, petens in affirmationem negotij, matrimonium contrahi inter filium ſuum Edvvardum ac nobilem puellam Iohannam filiam Caroli germani regis Frācorum, ſpondēs ſe velle regnūm Angliæ totis viribus impugnare, & à vverra cum rege Franciæ impedire, ſicut in ſcriptis inter vtroſque reges confectis pleniùs continetur.

Scoti eligunt xij. pares.

Scoti verò per idem tempus elegêrunt ſibi duodecim pares, quatuor videlicet Epiſcopos, quatuor Comites, & quatuor Barones, quorum conſilio rex regnum ſuum gubernare debebat, per quos etiam vt in hanc conſentiret proditionem fuit inductus. Nempè horum conſilio, & precipuè Abbatis de Menros, cum ad Parliamentum veniſſet Regis Angliæ, illicentiatus clàm diſceſsit tanquàm fugitiuus, ad magnum dedecus perſonæ ſuæ. Ob quam cauſam rex Angliæ iuſsit omnia bona ſua mobilia & immobilia quæ habebat in Anglia cōfiſcari, qui eo tempore multas villas, & prædia pinguia in Anglia poſsidebat. Per idem tempus miles quidam dictus Thomas Turberuile in VVaſconia captus eſt, & Pariſius inter alios captiuos detentus.

tus. Qui procurante ciuitatis eiusdem Præposito, liber dimittitur, sponsione iuramento firmata, quòd contra regem Angliæ VValliam commoueret. Qui cum venisset in Angliam, proditionis cõuictus, tractus ac suspensus, dignas luit sceleris sui pœnas. Eo tempore Henricus de Hispania, mortuo nepote suo Sanctio, custos regni Castellæ & filiorum regis tutor efficitur. Iacobus frater Alfonsi quondam regis Arragoniæ, tradita fratri suo iuniori nomine Frederici Sicilia, regnum Arragoniæ post mortem fratris accepit, & vxorem ducens filiam Caroli regis Siciliæ, reconciliatur ecclesiæ, obsidibus quos frater suus tenuerat, liberatis. Rex Angliæ per idem tempus à rege Scotorum (ignorans eorum proditionẽ) cum auxilium pro vverra sua instanter petijsset, & sibi semper responderetur in dubijs, suspectum habens negotium, rogauit vt ob securitatẽ vsque ad finem vverræ suæ castra tria, videlicet Bervvici, Edinburgiæ, & Rokesburgiæ traderentur in manu sua, quæ post vverram restitueret, si eos sibi comperisset fideles. Quod cum Scoti facere renuissent, rex de proditione eorum certior, cum exercitu versùs Scotiam progressus, disposuit eam vi subijcere, nisi ab hijs quæ referebantur & quæ iam in opere ostendebantur, se possent legitimè excusare.

Thomas Turberuile suspenditur.

Rex cognouit Scotorum perfidiã in hac re.

Per idem tempus, cum maiores Flandriæ, qui Scabnij dicuntur in villis, renuissent stare iudicio Comitis in hijs propter quæ discordia suborta erat inter eos & communem populum, ad curiam regis Franciæ appellarunt. Vocatus autem Comes à rege, cùm Parisius venisset, detentus est ibidem, quousque filiam suam cum qua filius regis Angliæ matrimonium fuerat (vt dicebatur) contracturus, pro se regi Francorum obsidem reddidisset. Circa præsens tempus fecit rex Angliæ omnia regni monasteria perscrutari, & pecuniam inuentam Londonias apportari, fecitque lanas & coria arrestari: & subsecuta est magna caristia bladi & vini.

Comes Flandriæ arestatur Parisius.

Rex scrutatur Monasteria.

Transit annus iste molestus diuitibus, importabilis pauperibus, propter frugum inopiam magnamque caristiam: Anglicis, Gallicis, Aquitannis, Flandrensibus, atque Scotis turbulentus: VVallicis exitialis, & finis libertatis eorum: Sarracenis & incredulis à Christianorum bello pacificus & quietus.

Annalis conclusio.

ANno gratiæ millesimo, ducentesimonono, nagesimo septimo, qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu primi vicesimus quartus, Petrus & Iacobus de Columna, à Cardinalatu per Papam Bonifacium deponuntur. Circa conuersionem Sancti Pauli, Edmundus germanus regis Angliæ, associato sibi Henrico Comite Lincolniæ, cum exercitu valido in VVasconiam transfretauit, cui redditum est feria quinta S. cœnæ domini, castrum de Spera, & postea alia castra plura. Cum autem appropinquauit Burdegalæ ad reficiendum se cum exercitu, & posuisset in villula quadam nomine Rekele, feria quarta in hebdomada Pasche, Gallicorum exercitus de Burdegala egressus, disposuit ex improuiso, Anglicos tantum per duas leucas ab vrbe distãtes, celeriter occupare. Præmoniti aliqualiter Anglici de aduentu hostium, ad bellum se parant, & armati prout articulus temporis permisit, parti occurrerunt aduersæ, consertoque graui prælio, non sine strage multa Gallos cogunt ad vrbem reuerti: quos dum fugientes insequuntur, ingressi sunt duo milites Anglici, fratres domini Petri de Malo Lacu, & tertius VVasco cum duobus vexilliferis, Iohanne de Brytannia & Alano la Souche, quos ceperunt Gallici portis clausis. Deuastata verò magna parte suburbij, Edmũdus propter quasdam causas arduas reuertitur in Baionã, vbi nõ multò post in ægritudinem decidens, terminum vitæ clausit: cuius corpus emenso dimidio anno per mare aduectum pa-

Acta in Wasconia.

triæ, apud VVeſtmonaſterium ſepelitur. Poſt mortem Edmundi, Anglicanus exercitus obſedit vrbem Aquenſem, ſed penuria victualium coactus diſcedere, obſidionem amiſit. Eo tempore Comes Attrebatenſis per regem Francorum miſſus in VVaſconiam, munitiones quaſdam de manibus Anglicorum extorſit. Qui verò Burgum ſuper mare tenebãt, obſidente eos Domino de Sulliaco inducias impetrantes, vſq; Blanium pro ſuccurſu nuncios tranſmiſêrunt.

Probitas Simonis de monte acuto.

Vbi cum nauem victualibus onuſtam cæteri deducere recuſarent, Simon de Montacuto, miles ſtrenuus & cordatus, per medias galias Gallicorũ, quæ ad prohibendum tranſitum nauium fluuium obſeruabant, aſpirante flatu proſpero, vſque Burgum deduxit, quo cognito, ſoluta obſidione, Dominus de Sulliaco reuertitur in Gallias intento fruſtratus.

Rex proficiſcitur verſus Waſconiam.

Per id tempus rex Angliæ immenſo coadunato exercitu, venit ad nouum caſtrum ſuper Tynam, ad quẽ locum Iohannem regem Scotorum citari fecerat edicto publico, vt de hijs quæ ſibi debeant obijci reſponderet, quo ad diem præfixum nec per ſe comparente, nec per nuntium ſe excuſante, Rex de conſilio ſuorum decreuit vlterius procedendum. Interim miles quidã, Robertus de Roos, dominus caſtri de VVerk, non obſtãte fidelitate quam regi Angliæ iurauerat, ad Scotos tranſfugit. Super quo germanus eiuſdem, VVilhelmus de Roos, regem præmonens, petiuit ſibi mitti ſubſidium, quo poſſet caſtrum defendere contra Scotos. Miſit rex illuc viros mille, qui recepti in villa quadam dicta *Preſt feu*, omnes eadem nocte à Scotis, quorum capitaneus erat præfatus tranſfuga, Robertus de Roos, interfecti ſunt, exceptis paucis qui dilapſi ſunt fuga. Quo audito, mox rex cum exercitu ad caſtrum illud properat, gauiſus in hoc vt fertur, quod Scoti prima cœperunt hoſtilia exercere. Rex itaq; apud prædictũ caſtrum, Paſchalem ſolemnitatem peregit. Quo tempore, ſeptem Comites Scotiæ, videlicet, de Bovvan, de Menteth, de Stradeherne, de Levvenes, de Roos, de Athel, de Mar, ac Iohannes filius Iohannis Comyn de Badenau, collecto exercitu valido in valle Anandię, feria ſecunda Paſchæ Angliam ingreſſi, vaſtabant omnia cæde & incẽdio, non parcentes ætati vel ſexui: venientes Carleolum vrbem, ipſam obſidione cinxerunt. Combuſto autem ſuburbio, cum ad portam ciuitatis cremabilia congererent, nobilis quidam de Galvvidia dum portæ ciuitatis appropinquaret, ignoto ferro ab his qui ſuper portam erant attrahitur, confoſſúſq; lanceis enecatur. In carcere verò ciuitatis, quidam explorator detẽtus, cum aduentum ſuorum audiſſet, carcerem incendit: Cuius igne flatu venti in domos alios delato, vrbis pars magna crematur, viri tamen & mulieres ad muros concurrentes, lapidibus & telis, Scotos à muris propulſant, vrbem viriliter defendentes. Scoti videntes nil ſe proficere feria quarta omiſſa obſidione, in Scotiam redierunt.

Rex Angliæ capit Berwicum.

Eadem die ſcilicet feria quarta in hebdomada Paſchæ, Rex cũ exercitu progrediens, tranſito flumine quod Tvveda dicitur, Scotiam eſt ingreſſus, & Burgenſes Bervvici ad pacem inuitans, per vnum diem integrum expectauit. Quibus ad pacem venire nolentibus, cœpit in die veneris villę appropinquare, fixis tentorijs in domo monialium de Caldeſtreme, à quà diſtabat villa Bervvici per dimidiam tantum leucam. Aduenerunt autem & viginti quatuor naues Angliæ, quarum nautæ incaleſcente ſole exercitum regni in quadam planitie præparatum conſpicientes, vbi rex nouos milites fecerat, æſtimantes Regem velle dare inſultum, portum ingreſſi, & ad terram applicantes, conflictum ineunt cum villanis, vbi quatuor nauibus perditis, cæteræ cùm refluxu ſaluæ & integræ retrahuntur. Diuulgato autem in exercitu facto nautarum, Rex apertæ terræ trãſgreſſus ſine difficultate foſſatũ, quod Scoti fecerant, villam occupauit, vnico tantum de ſuis militibus interfecto. Mercatores Flandrenſes qui in villa

eadem

eadem domum admodum turris habebāt fortiſsimam, iacula mittentes in Anglicos & pila, Richardum de Cornubia fratrem Comitis de Cornubia, militem ſtrenuum caſualiter ſpiculo traiecerunt, ad quos cum non de facili pateret acceſſus, allato igne incendio ſuffocantur. Eadem nocte dormiuit rex in caſtro quod redditum eſt eidem, ſaluis vita & membris his qui in eo erant, & præſtito iuramento quod contra Regem Angliæ arma de cætero non portarent. Omnéſq; quo volebant abire permittuntur, excepto eorum capitaneo VVilhelmo, quem ſecum retinuit vſque ad finem vverræ. Et confeſtim iuſsit rex fodi profundam foſſam inter Scotos & Bervvicum, quæ eſſet terrori hoſtibus, & eoſdem arctaret ab incurſibus repentinis. Cúmq; rex villam Bervvici nouo foſſato muniret, circa ingreſſum menſis Aprilis, venerunt ad eum gardianus & lector Fratrum Minorum de Rokesburgh, deferentes literas Iohannis regis Scotiæ, tenorem huiuſcemodi continentes. Magnifico Principi Domino Edvvardo Dei gratia regi Angliæ, Iohannes eadem gratia Scotiæ rex. Cùm vos ac illi de regno veſtro, non ignorantibus vobis, vel ignorare non debentibus, per violentam potentiam nobis ac regni noſtri incolis graues, imò intollerabiles iniurias, contemptus & grauamina, necnon & damna enormia contra noſtras & regni noſtri libertates, ac contra dominium & iuſtitiā notoriè & frequenter intuleritis noſtra, extra regnū ad leuē quācunq; ſuggeſtionem pro libitu veſtræ voluntatis, citando & indebitè vexando caſtra noſtra, & terras & poſſeſsiones noſtras infra regnum noſtrum ſine noſtris demeritis, occupando bona noſtra ac ſubditorum noſtrorum, tam per terram quàm per mare rapiendo, & infrà regnum veſtrum receptando, mercatores, & alios regni noſtri incolas occidendo, hominéſq; noſtros de regno noſtro violenter abducendo, ipſóſq; ibidem detinendo & incarcerando, ſuper quibus reformandis, nuntios noſtros ſæpè tranſmiſimus, quæ non ſolùm adhuc remanent incorrecta, verùm etiam de die in diem per vos & veſtros prioribus deteriora cumulantur. Vos namque iam cùm innumerabili multitudine armatorū, veſtro exercitu publicè conuocato, ad exhæredandum nos & Regni noſtri incolas, fines regni noſtri hoſtiliter acceſsiſtis, & vltrà progredientes, in regno noſtro ſtrages & incendia, necnon inſultus & inuaſiones violentas, tam per terram quàm per mare commiſiſtis inhumanè: Nos dictas iniurias, contemptus, grauamina, & damna, necnon & hoſtiles impugnationes vlterius ſuſtinere non valentes, nec in fidelitate & homagio veſtro, licèt per violentam impreſsionem impreſſam extortis, manendo contra nos etiam ad defenſionem noſtram, & regni noſtri, cuius defenſioni & tuitioni vinculo iuramenti ſumus aſtricti, nos volentes erigere fidelitatem & homagium, tam à nobis, quàm ab alijs quibuſcunque regni noſtri, incolis fidelibus noſtris, ratione terrarum quas in veſtro regno tenebant, & etiam ratione menagij, ſeu retentionis veſtræ, nomine noſtro ac nomine eorundem omnium & ſingulorum vobis reddimus per præſentes. Rex Angliæ audita præſenti literà, reſignationi homagij ſui admiſit, & Cancellario præcepit hanc literam regiſtrari ad perpetuam memoriam. Interim comites Scotiæ nominati ſuperius, ad eorum comitiua apud caſtrum de Rodevvorth coadunati, profecti ſunt in Angliam, & vaſtantes omnia cæde & incendio, vſq; ad prioratum Hanguſtaldenſem, & in eodem, fugientibus canonicis, ſe quarto idus Aprilis receperunt. Mane verò facto Prioratum cum tota villa incendio deſtruxerunt. Progreſsi inde ad domum monialium de Ramelay, domibúſq; quibuſdam (ſalua eccleſia) incenſis, cum ingenti præda in Scotiam reuertuntur. Eodem tempore Patricius Comes de Dunbar ad regem Angliæ veniens, ſe eidem cum tota ſua poteſtate ſubdidit. Caſtrum de Dunbar in feſto Sancti

Rex Scotiæ reddit homagium.

Scoti combuſrunt Hexam.

Strages Scotorum & caſtrum Dunbar Scotis proditū

 Martini

Martini, obſeſſum à Scotis, fraude quorundam in eo exiſtentium redditum eſt eiſdem. Pro quo recuperando, miſit rex Iohannem Surreyæ & Southſexiæ, & VVilhelmum VVarvvici comites, cum militia magna valde. Quibus ſuperueniens Scotorum exercitus, vt obſeſsis ferret auxilium, excipitur pugna dura. Effugientibus tandem Scotis, inſequuntur Anglici per octo miliaria, ferè vſq; ad foreſtam de Selebarke, ſtragem nimiam inferentes, ita vt occiſorum numerus ad decem millia hominũ fuerat æſtimatus. Sabbato ſequente, videlicet decimo octauo calendas Maij, regi aduenienti redditum eſt caſtrum, in quo capti ſunt comites tres, de Menetez, & de Aſcales, & de Roos, Barones verò ſex, Iohãnes Comyn iunior, VVilhelmus de ſancto Claro, Richardus Sivvardus ſenior, Iohannes de Hic maritimo, Alexander de Muramia, Edmundus Comyn de Killebrid, cum alijs militibus viginti nouem, clericis duobus, & ſcutiferis octoginta tribus, quos ad diuerſa caſtra Angliæ, rex tranſmiſit in cuſtodia detinendos. Poſt captionem caſtri de Dunbar paucis diebus interpoſitis, acceſsit rex caſtrum Rokesburgiæ, quod ſtatim redditum eſt ei à Seneſcallo Scotiæ, ſaluis vita & membris ſibi & ſuis qui ſecum erant in caſtro. Deinde progreditur ad caſtrum Puellarum, quod octo diebus obſidione expugnatum eſt, cuſtodibus eius vita & membris conceſsis. Veneruntque ibi VVallenſes ad regem pedites in magna multitudine, & remiſit rex ferè in eodem numero Anglicos pedites fatigatos. Accedens deinde ad caſtrum de Stryuelin, vacuum illud inuenit, cuſtodibus dilapſis in fugam. Illuc cum militia ſua de Hybernia, venit comes Vltoniæ in ſubſidium regis noſtri. Rex autem mare Scoticanum tranſgreſſus, venit ad villam ſancti Iohannis de Port, in feſto Sancti Iohannis Baptiſtæ, vbi ſolemnitate peracta, per aliquot dies manſit.

Nota de captiuis.

Caſtrum de Rokeſburgh capitur.

Caſtrum de Edinburg.

Caſtrum de Striuelyn.

Rex Scotorum pacem impetrat.

Dum hæc agerentur, videns Iohannes Scotorum rex, quia non haberet poteſtatem reſiſtendi, miſsis ad regem Angliæ nuntijs, pacem & miſericordiam implorauit. Cui rex benignè annuens, remandauit vt ad caſtrum de Brithin cum magnatibus terræ ſuæ veniret, cùm his quos rex illuc mitteret nuncios, infrà dies quindecim tractaturus. Miſitque illuc rex, Anthonium Dunelmenſem Epiſcopum, cum plena poteſtate regia: ad quem venerunt infrà præſcriptum tempus, Rex Scotorum magnatéſque ſui. Qui poſt multos variósque tractatus, nudè & purè ſubiecerunt ſe, & Regnum Scotiæ Regiæ voluntati. Pro qua ſubmiſsione obſeruanda, Iohannes Rex Scotiæ filium ſuum obſidem tradidit, litteráſque confecit, continentes in Gallico hunc tenorem.

Subiectio Scotorum.

Iohannes dei gratia rex Scotiæ, omnibus præſentes litteras viſuris vel audituris ſalutem, Quia nos per malum conſilium falſumque, ſimplicitatémq; noſtram grauiter offendimus & prouocauimus dominum noſtrum Edvvardum dei gratia regem Angliæ, dominum Hiberniæ, Ducem Aquitaniæ, videlicet in eo quòd exiſtentes & manentes in fide ſua & ſuo homagio, alligauimus nos regi Franciæ, qui tunc hoſtis eius erat & adhuc eſt: matrimonium procurantes fieri cum filia domini Caroli fratris eius, & vt dominũ noſtrum grauaremus, regémq; Franciæ iuuaremus cum omni poteſtate noſtra per vverram modíſq; alijs. Deinde per noſtrum peruerſum conſilium antedictum, diffidauimus dominum noſtrum Regem Angliæ, & poſuimus nos extra fidem & homagium ſuum, & miſimus gentes noſtras in terram ſuam Angliæ, ad incendia facienda, & prædas abducendas, homicidia & alia damna plurima perpetranda: & terram Scotiæ quæ eſt de feodo ſuo, contra eum muniendo, ponentes & ſtabilientes gentes armatas in villis, caſtris, & alibi, ad defendendum terram contra eum de feodo ſuo, pro quibus tranſgreſsionibus, dominus noſter Rex Angliæ antedictus, ingreſſus terram Scotiæ in fortitudine ſua, eam conquiſiuit, & cepit, non

obſtante

obſtante omni eo quod facere potuimus contra eum, ſicut poteſt de iure facere tanquam dominus de feodo ſuo, quia nos ei homagium noſtrũ reddidimus, & fecimus rebellionem antedictam. Nos igitur exiſtentes adhuc in plena poteſtate noſtra, & libera voluntate reddimus ei terram Scotiæ, & gentem totam cum homagijs. In cuius rei teſtimoniũ, fecimus fieri has literas patentes. Dat. apud Brithin decimo die Iulij, Regni noſtro anno quarto. Conſignata litera factóq; ſigillo communi regni Scotiæ, proceſsit rex vt videret montana Scotiæ, præcedente eum ſemper per vnam dietam Epiſcopo Dunelmenſi. Cumq; trãſiſſet Morauiam, & perueniſſet vſque Eilgni, omnia videns eſſe pacata, conuerſo itinere reuertitur Bervvicum. In redeundo autem, tranſiuit per Abbathiam de Scone, vbi ſublato lapide, quo reges Scotorum tempore coronationis ſolebant vti pro throno, vſque VVeſtmonaſterium tranſtulit illum, iubens inde fieri cælebrantium cathedram ſacerdotum. Eo tempore, rex apud Berwicum conuocato parliamento, omnium magnatum Scotiæ fidelitates recepit, & homagia, qui ad rei geſtæ memoriam perpetuam, confecerunt ſuper hoc literas patentes eorum ſigillis munitas, continentes in gallico hunc tenorem.

Thronus regis Scotiæ lapis fuit quem erexit.

Parliamẽtum apud Berwicum.

Omnibus præſentes literas viſuris vel audituris, Iohannes Comyn de Badenauz. &c. qui ad fidem & voluntatem illuſtriſsimi Principis, ac chariſsimi Domini noſtri Edvvardi, Dei gratia Regis Angliæ, Domini Hiberniæ, ac ducis Aquitanniæ, venimus, promittimus pro nobis, & hæredibus noſtris, ſub pœna corporum noſtrorum & caſtellorum, ac omnium quæ habere poſſumus, quod nos ſeruiemus ei bene & fideliter contra omnes gentes, quæ viuere & mori poſſunt, omnibus vicibus quibus requiremur vel præmoniemur per antedictum dominum noſtrum Regem Angliæ, vel hæredes ſuos. Et quod nos nõ ſciemus damnum eorum, quin illud impediemus omnibus viribus noſtris, & eos præmoniemus. Et ad iſta tenenda & ſeruanda obligamus nos, & hæredes noſtros, & omnia bona noſtra. Inſuper & iuramus tactis ſacroſanctis Euangelijs, & poſteà nos omnes, & quilibet noſtrum, per ſe fecit homagium dicto domino noſtro regi Angliæ in hæc verba. Ego veſter homo ligius efficior de vita & membris, ac terreno honore, contra omnes homines qui poſſunt viuere & mori. Et idem dominus noſter rex, recepit hoc homagium ſub his verbis: Nos illud recipimus pro terris quibus eſtis ſeyſiti, ſaluo iure noſtro, aut alterius, & exceptis terris quas Iohannes de Balliolo quondam Rex Scotiæ nobis contulit, poſtquam nos ei regnum Scotiæ liberauimus, ſi fortè aliquas terras dedit. Inſuper nos omnes & ſinguli noſtrum per ſe fecimus fidelitatem domino noſtro regi prædicto in his verbis: Ero fidelis & legalis, fidémq; & legalitatem ſeruabo Edvvardo regi Angliæ & hæredibus ſuis, de vita & membris, & terreno honore, cõtra omnes qui poſſunt viuere & mori: & nunquã pro aliquo portabo arma, nec ero in conſilio vel auxilio contra eum, vel hæredes ſuos, in aliquo caſu qui poſsit contingere, ſed fideliter recognoſcam, & fideliter faciam ſeruitia, quæ pertinent ad tenementum, quod de eo tenere clamito, ſic me Deus adiuuet & omnes ſancti eius. In harum rerum teſtimonium factæ ſunt iſtæ literæ patentes, & ſigillis noſtris ſignatæ. Dat. apud Bervvicum, Anno regni regis Angliæ Edvvardi domini noſtri viceſimo quinto. His itaque geſtis ordinauit rex cuſtodẽ Scotiæ, Iohannem de VVarẽna Surreyæ & Southſexiæ comitem, theſaurariũ Hugonem de Creſſyngham, Iuſtitiariũ VVilhelmum de Ormesby: cui mandauit rex, vt omnes tenentes de rege terras aliquas vocaret, & eorum homagia fidelitatéſque reciperet. Iohannem verò Scotiæ quõdam regem, miſit Londonias ad turrim, aſsignata ſibi decente familia, liberúmque conceſsit exitum ad viginti miliaria circa vrbem. Iohannem verò Comin de

Literæ Scotorum de fidelitate ſeruanda.

De iuramento Scotorum.

Rex Scotiæ mittitur Londonias.

de Badenhau, & alium de Lovvan, cæteróſq; terræ illius magnates, tranſtulit in Angliam vltrà Trentam, ſub pœna capitis reditum in Scotiam interdicens, quouſque vverra ſua cùm rege Franciæ finiretur.

De parliamento apud ſanctũ Edmundum.

Poſt hæc rex Angliæ profectus in Angliam, apud ſanctum Edmundum parliamentum tenuit in craſtino animarum, in quo à ciuitatibus & burgis conceſſa eſt regi octaua, à populo verò reliquo duodecima pars bonorum. Clerus ob conſtitutionem Bonifacij Papæ hoc anno æditam, quæ prohibet ſub pœna excommunicationis ne talliæ vel exactiones à clero per ſeculares principes quocunque modo exigantur, vel eis ſoluantur de rebus Eccleſiæ, regi pro vverra ſua petenti ſubſidium denegauit. Rex autem vt de meliori reſponſo deliberarent, negotium in aliud parliamentum tenendum Londonijs in craſtino ſancti Hillarij diſtulit.

Cæleſtinus olim Papa moritur.

Hoc anno frater Petrus de Murrone quondam Papa Celeſtinus, per Bonifacium Papam captus & in arcta detentus cuſtodia, ſoluto præſentis vitæ ergaſtulo ad cœleſtia regna migrauit.

Hiſpania.

Eo tempore duo filij Blanchæ, vxoris quondam Ferrandi, hæredes regni Caſtellæ, videlicet Alfonſus, & Ferrandus, audita morte patrui ſui Sanctij, Hiſpanias petũt, & confederato ſibi Iacobo rege Arragoniæ, regnum Legionenſe acquirunt, quod Alfonſus primogenitus patruo ſuo Iohanni, qui in eius auxilium venerat, contulit, vt illud de ſe teneret in feodum.

Comes Flandriæ confederatur cum Anglis.

Guido comes Flandrenſis multis à rege Francorum iniurijs laceſsitus, confederans ſe regi Anglorum, homagio regis Francorum renunciauit per nuncios ad hoc miſſos. Vrbs Apamia hoc anno proprium recepit epiſcopum, à Tholoſano epiſcopatu per Papam Bonifacium ſeparata, ſed cito pòſt Lodovvicus filius regis Siciliæ epiſcopus factus epiſcopatum tenuit reunitum.

Cardinalis venit ad regem.

Circa iſtud tempus Cardinalis Albanenſis reuerſus in Angliam regem apud Bervvicum adijt, reſponſum requirens de treuga quæ conceſſa non fuerat propter confederationẽ cum rege Romanorum, à quo regi Angliæ reſponſum fuit, & per regem Cardinali, quod ipſe in treugam noluit aſſentire. Reuerſúſq; eſt Cardinalis in Gallias, intentione ſua in hac parte fruſtratus.

Diſcordia Oxoniæ coorta.

Hoc anno ſuborta eſt diſcordia grandis Oxoniæ inter clericos & laicos, propter duos garciones diuerſarum patriarum, qui pro leui cauſa ad pugnandum ſunt accenſi. Nam dum quidam ratione patriæ vnũ iuuare laborarent, quidã aliũ nituntur manutenere & fauere, tranſlata eſt pugna ad fautores partium diuerſarum. In tantúmq; creuit ſeditio, vt tam clerici quàm laici euacuatis domibus ad pugnam accurrerent glomeratim. Dum autem clerici de ſuis hoſpitijs egreſsi fuiſſent, cognoſcẽtes veſpiliones laici nullos vel ſaltem paucos remanſiſſe domi apud hoſpitia clericorum, intrant habitacula, & bona diuerſimoda aſportant, damnum clericis irrecuperabile ingerentes. In hac pugna peremptus eſt dominus Fulco de Neyrmeth rector Eccleſiæ de Pycheleſtorn, & plures alij de vtraque ſecta. Audita huius facti quærela, dominus rex iuſsit iuſtitiarijs villam adire, pacem reformare, homicidas iudicialiter condemnare. Qui venientes Oxonias, burgenſes compulerunt ſoluere pro damnis factis clericis ducentas libras.

Annalis concluſio.

Tranſit annus iſte aſper incolis frugum parcitate: Scotis pernitioſus pro nimia falſitate, ob quã cauſam eorum rex priuatur regia maieſtate: Anglis ſollicitus & damnoſus pro expenſarum nimia grauitate.

Natale celebrat. Londoniæ.

Anno gratiæ milleſimo ducenteſimo nonageſimo octauo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu primi viceſimus quintus, fuit idem rex ad natale Londonijs, vbi poſt feſtum Epiphaniæ Elizabeth filia regis Angliæ, cõnubio iungitur Iohanni filio comitis Holandiæ & hæredi. Quem pro hæreditate patris nuper occiſi, aſſequenda vnà cum vxore, conducente eos Humfredo de Boun, Herefordiæ & Eſtſexiæ comite, remiſit rex Angliæ cum honore.

Parlia-

Parliamentum coactum est Londonijs post festum sancti Hillarij, in quo clero in denegatione persistente subsidij, Rex ipsum à sua protectione exclusit. Pro qua tamen redimenda, multi per se, multi verò per mediatores, regi bonorum suorum dederunt posteà quintam partem. Rex archiepiscopum rigidiorem comperiens, terras eius omnes seysiuit, & de bonis eiusdem debita in rotulis Scaccarij inuenta præcepit cum celeritate leuari. Nam idem Archiepiscopus de consensu Cleri, procurauerat à Papa inhibitionem, ne quis clericorum regem respiceret de bonis Ecclesiæ.

Clerus excluditur à protectione regis.

Feria quinta ante Purificationem Comes Lincolniensis & Iohannes de Sancto Iohanne de Baiona, versus Beliagarda, quæ obsessa à comite Attrabatensi penuria victualium laborabat progredientes, vt eiusdem de victualibus prouiderēt, cum appropinquarent syluæ, quæ per tria miliaria loco præfato distabat, in duas se acies diuiserunt, quarum primã ducebat Iohannes de Sancto Iohanne, secundæ verò præerat ipse comes. Iohannes itaque de Sancto Iohanne suáq; acies transita sylua cum egrederetur in campi planitiem, obuiam habuit comitem Attrabatensem, qui eum præstolabatur cum magno exercitu, vbi statim commisso prælio, subtrahente se comite Lincolniensi pauci vincuntur à pluribus, capti sunt ibi Iohannes de Sancto Iohanne, VVilhelmus de Mortuomari, VVilhelmus de Bermengham, cum alijs militibus octo, scutiferisqúe nonnullis. Quos omnes transmisit comes Attrabatensis Parisius in pompam triumphi. Comes verò Lincolniensis cũ suis Baionam reuertitur.

Angli parantur in Wasconiam

Hoc anno auxit rex tributum de lanis, accipiens de quolibet sacco quadraginta solidos, cum prius vltra marcam dimidiam non daretur.

Augetur tributum de lana.

In festo Sancti Matthæi rex conuocatis quibusdam terræ maioribus apud Sarum, rogauit eos vt eorum aliqui in VVasconiam transfretarent, quibus renuẽtibus, cœpit inter regem & suos discordia popularis. Rex prouidè citari fecit omnes qui sibi seruitium debebant, cæterósque omnes qui viginti libratas terræ & amplius tenebant, vt parati essent Londonijs in festo Sancti Petri ad Vincula, cùm equis & armis, transfretaturi cum eo & regis stipendijs militaturi.

Citatio omnium seruientium regis.

Interim Cardinales qui à domino Papa missi fuerant, pro pace reformanda inter reges, indicentes duorum annorum treugam inter eos authoritate Papali, nihil proficere potuerunt.

Cardinales indicunt treugas.

Iohannes per id temporis cui Alfonsus regnum Legionense contulerat, ab hostibus capitur, pro cuius redemptione Alfonsus reddidit iam in Hispaniam cõquisita. Iohannes itaque liberatus à carcere, regnum Legionense reddidit aduersarijs, & tanquam spreto redemptore suo, hostibus se coniunxit. Alfonsus igitur omnium destitutus subsidio, fratrem suum Ferrandum pro auxilio petendo, primò in Franciam, deinde ad Romanam transmisit Curiam, sed ex neutra parte aliquid reportauit.

Ingratitudo.

Per hoc tempus Cardinales de Columna, per Papam Bonifacium depositi, ad vrbem se conferunt Nepesinam. Contra quos damnatos tanquam schismaticos & excommunicatos: Papa viros bellatores in Italia cruce signauit.

Discordia inter Papã & Cardinales.

Eodem tempore, Philippus rex Francorum Flandriam in manu potenti ingressus, villam Insularum obsedit, suburbium destruens, & totam deuastans per circuitum regionem. Comes verò Attrabatensis de VVasconia reuersus, & ingressus Flãdriam, commisso bello iuxta Furnas cepit, & citò post regi Francorum villa redditur Insularum.

Flandrenses affliguntur

Eodem anno mẽse Maio, (cœperunt Scoti instigante eos VVilhelmo VValeys, qui vt fertur latro publicus fuerat) rebellare. Iusticiarius Scotiæ VVilhelmus de Ormesby præceptum regis exequẽs, multos qui regi Angliæ homagium & fidelitatem facere recusabãt, exilio condemnauit. Qui præfatũ VVilhelmũ VValeys sibi in principem eligentes, associato sibi VVilhelmo Duglas qui in reddendo

Wilhelmus Waleys incitat Scotos ad rebellandum.

castrum

castrum Bervvici se regi dederat, in magnam turmam creuerunt. Comite autem Surreyæ & thesaurario in Anglia consistentibus, VVilhelmū de Ormesby, Iusticiarium apud Scone opprimere cogitabant: Sed ille licet præmonitus suis omnibus pœnè relictis ad spolia hostium eorum vix euasit insidias. VVilhelmus igitur VValeys, cum suis palàm debacchando in Anglicos, quoscunq; inuenire pōtuit, trucidauit. De quibus viros religiosos ligatis ad dorsum manibus, coēgit saltare in fluuium, eorum submersionem in ludibrium conuertendo. Rex commotione audita, pro veritate inquirenda misit episcopum Dunelmēsem, qui veritate comperta, rediens regē de omnibus informauit. Medio tempore, rex audiens afflictionē Flandrensium, doluit vehemēter, habens maximè cordi, iter in Flandriam ad iuuandum amicum suū Comitem. Militiam totam vltrà fluuium qui Trenta dicitur, assignauit comiti de VVarenna, præcipiens vt Scotorum audaciam celeriùs reprimeret, & auctores mali debita iustitia castigaret. Scripsit etiam Iohanni Comyn de Badenau, & comiti de Bovvan, vt memores fidelitatis suæ reuerterentur in Scotiam, & populi sui suscitatum iam tumultum sedarent. Qui iuxta mandatum acceptum, in Scotiam reuertentes, quæ pacis erāt segniter exequuntur. Comes de VVarenna in prouincia Eboraci coadunans exercitum, nepotem suum Henricum de Percy, cum militia cōmunitatis Carleoli præmisit in Scotiam. Qui vsq; ad villam de Are profectus, Galvvidienses ad pacem regis admittere disponebat. Audito autem quod Scotorum exercitus erat iuxta Irvvine, quod inde ad quatuor miliaria distabat, illuc profectus, vidit vltrà quendam lacum Scotorum exercitum consedentem, in quo capitanei erant episcopus Glascuensis, Andræas de Morima, Senescallus Scotiæ, & VVilhelmus VValeys. Miles autem quidam strenuus nomine Richardus de Liuidi, qui regi Angliæ nunquàm homagium fecerat, relictis Scotis factus transfuga, se statim Anglicis sociauit. Reliqui pacem petentes dediderunt se, saluis eis vita & membris, catallis & terris, ita vt omnia vsque in hanc diem essent simpliciter condonata. Quam pacem pro- missis obsidibus, & scripto confecto, admisit Henricus, si tamen hoc regi placeret. Qui super hoc consultus, ne accepto impediretur itinere, annuit postulatis. Adueniente comite VVarenne, cum Scoti tergiuersando de die in diem transferrent obsides reddere, & VVilhelmus VValeys interim populum adunaret, arbitrantes se Anglici proditos dum Scotos inuadere disponunt: Episcopus Glascuensis, & VVilhelmus Duglas, ne proditionis notam incurrerēt, se in sui excusationē protinus dediderūt, de quibus episcopus in castro de Rokesburgia, VVilhelmus verò in castro Bervvici custodiæ mancipantur. Parliamentum factum est hoc anno Londonijs in festo Sancti Petri ad Vincula, vbi in primis Rex recepit Archiepiscopum in gratiam suam, omnibus quæ eius erant restitutis eidem. Deinde præcepit magnatibus qui tunc aderant, vt fidelitatem filio suo facerent, ipsúmq; regni hæredem & suum futurum recognoscerent dominum. Rex verò de exactionibus in regno factis per necessitates werrarum diuersarum se erga populum excusauit. Comes verò Marescalli & Herefordensis se subtrahentes cum vocarentur vt sua officia transeundo in Flandriam exercerent, se super hoc per nuncios excusabant. Denique rex ipse funere fratris sui anno præterito in VVasconia defuncti, apud VVestmonasterium sepultis honorificè vsque ad sanctum Albanum proficiscitur, vbi de discretorum consilio Radulphum de Moynhermer militem, quem filia sua Iohanna comitissa Glouerniæ, clàm maritum accepit in grauem patris offensam, de castro Bristolliæ fecit educi, & vxori suæ reddi, restituens eis omnes terras ad comitatum Glouerniæ spectantes, seruitium quinquaginta militum

Afflictio Flandrensium.

Comes de Warenna proficiscitur in Scotos.

Reddunt se quidam Scoti.

De parliamento.

Rex parat ire in Flandriam.

in

in Flandria imponens eisdem. Liberauit etiam de carcere comites de Ascales & Menteth, & Iohannem Comyn, cum quibusdam alijs militibus de Scotia qui in castro de Dunbar capti fuerant, vt secum in Flandria militarent. Collecto denique exercitu qualem habere potuit, Thoma de Berkeley Constabulario, & Galfrido de Monibilza Marescallo factis, versùs mare in Flandriam profecturus iter suum dirigit, atq; iuxta VVynchelseyam, vbi portum elegerat, consedit, milites virósque bellatores de diuersis partibus ad se confluentes per dies aliquot expectando. Dum rex moraretur ibidem, quadam die ad portum ire disposuit consideraturus nauigiū quod adunatū fuerat pro exercitu suo in Flandriam transuehendo. Villa autem de VVynchelseya vbi portus erat, super montem sita est præruptæ altitudinis, ex eo latere quo vel mare respicit, vel imminet nauium stationi, vnde via quæ apertæ villæ deducit ad portum, non in directum, ne nimia decliuitate descendentes in præcipitium vel ascendentes, repere potiùs manibus, quàm ambulare cogat, tenditur: sed obliquata in latus, nunc ad vnam partem, nunc ad aliam sinuosis flexibus sæpiùs recuruatur. Cingitur nihilominus villa non muro lapideo, sed aggere terra facto, ac super latus hoc præruptum in modum nemorum ad humanæ staturæ altitudinem erecto, inter cuius propugnacula patet ad naues aspectus. Ingressus itaque Rex villam, cum iuxta hæc obequitaret aggeris propugnacula, contuendo classem in imo statutam, contigit vt molendino cuidam, quod vento agebatur (quorum in villa illa sunt plurima) appropinquaret. Equus verò regis strepitu velorum citatiùs circumactorū à vento territus, dū progredi refugit, & à rege vt progrederetur nunc flagelli (quod manu gestabat) ictibus, nunc subditis calcaribus vrgeretur, à latere aggeris propugnacula transiliuit, super quo tam equitum quàm peditum multitudo quæ vel regem sequebatur vel ipsum visura conuenerat, nemine aliud æstimare valente, nisi quod rex non comparens præcipitio in hoc saltu perisset, stabat admodum stupefacta. Sed diuina disponente virtute, equus à tanta altitudine in via quam descripsimus pedibus recipitur, in qua ex recenti pluuia, aliqualiter resoluta in lutum, licèt lubricando laberetur ad spacium duodecim pedum, non tamen cecidit, sed per habenam alteram à Rege paululùm regiratus, directè ascendit ad portam, per quàm rege ingresso incolumi, populus qui astabat, admiratione & gaudio multo repletur, super se solum diuinum in Regis salute miraculum contemplando. Rege moram adhuc faciente apud VVynchelseyam, venerunt ad eum nuncij ex parte comitum sui Regni petitiones in scriptis huiusmodi proponentes.

Miraculum de regis saluatione.

Hæc sunt nocumenta quæ Achiepiscopi, Episcopi, Abbates, & Priores, Comites & Barones, & tota terræ communitas monstrant domino nostro regi, & humiliter rogant eum, vt ea ad honorem suum & saluationem populi sui velit corrigere & emendare.

Petitiones cõmunitatis regni directæ regi.

In primis videtur toti communitati terræ, quod præmonitio facta eis per breue Domini nostri Regis non erat satis sufficiens, quia non exprimebatur certus locus, quo debebant ire, quia secundùm locum oportebat facere prouidentiam & pecuniam habere. Et siue deberent seruitium facere siue non: quia dictum est communiter, quod dominus noster vult transfretare in Flandriam, videtur toti communitati quod ibi non debent aliquod seruitiū facere, quia nec ipsi, nec prædecessores sui seu progenitores vnquā fecerunt seruitium in terra illa. Et quamuis ita esset quod deberent ibi seruitium facere, vt alibi, tamen non habent facultatem faciendi, quia nimis afflicti sunt per diuersa talliagia, auxilia, prisas, videlicet de frumentis, auenis, braseo,

Accusatio communitatis.

lanis, corijs, bobus, vaccis, carnibus, salsis, sine solutione alicuius denarij, de quibus se debuerant sustentasse. Propter hoc dicunt, quod auxilium non possunt facere propter paupertatem in qua sunt, propter tallagia & prisas antedictas, quia vix habent vnde se sustentent, & multi sunt qui nullam sustentationem habent, nec terras suas colere possunt. Propter hæc tota terræ communitas sentit se valde grauatam, quia non tractantur secundùm leges & consuetudines terræ, secundùm quas tractari antecessores sui solebant habere, sed voluntariè excluduntur. Sentiunt etiam se multi grauatos super hoc quod solebant tractari secundùm articulos contentos in magna charta, cuius articuli omnes sunt omissi, in maius damnum populo vniuerso. Propter quod rogant dominum nostrum regem, quod velit ista corrigere ad honorem suum, & populi sui saluationem. Propter hæc, communitas terræ sentit se nimis grauatam de assisa forestæ, quæ non est custodita sicut consueuit, nec charta forestæ obseruatur, sed fiunt attachiamenta pro libitu extra assisam, aliter quàm fieri consueuit. Præterea tota communitas sentit se grauatam de vectigali lanarum, quod nimis est onerosum, videlicet de quolibet sacco quadraginta solidos, & de lana fracta, de quolibet sacco septem marcas: lana enim Angliæ ascendit ferè ad valorem medietatis totius terræ: & vectigal quod inde soluitur ascendit ad quintam partem valoris totius terræ. Quia verò communitas optat honorem & salutem domino nostro regi, sicut tenetur velle, non videtur eis quod sit ad bonum regis quod transeat in Flandriam, nisi plus esset assecuratus de Flandrensibus, pro se, & pro gente sua, & simul cum hoc propter terram Scotiæ, quæ rebellare incipit ipso existente in terra, & æstimant quod peius faciét cum certificati fuerint, quòd rex mare transierit. Nec solum pro terra Scotiæ, sed etiam pro terris alijs quæ non sunt adhuc modo debito stabilitatæ.

De Regis responsione. Has petitiones cum rex apud Odemer iuxta VVynchelseyam recepisset, respondit se talibus non posse sine suo consilio respondere, cuius pars aliqua iam transit in Flandriam, pars verò aliqua Londonijs est relicta. Rogauit autem per eosdem nuncios præfatos comites, quòd si secum transire nollent, saltem regno suo in sua absentia non nocerent: sperabat enim (deo fauente) reuerti, & regnum suum debito modo obtinere.

Acta in Wasconia. Hac æstate comes Lincolniensis, & qui cum eo erant in VVasconia, amouerunt obsidionem quæ posita fuerat circa villam Sanctæ Catharinæ, fugatis qui eam obsederant Tholosanis, in quorum terris incendia & deprædationes multas fecerunt. *Rex transit in Flandriam.* Duodecimo calendas Septembris rex Angliæ naues ingressus indissoluta classe sulcato mari, sexto die sequente applicuit in Flandria, receptus in quadam villa iuxta portum quæ vocatur Exclusa. Quo tempore, nautæ Portesmuthenses & Gernemuthenses, mutuo flagitáte odio, euacuatis nauibus ab his rebus quæ erant militum, commiserunt ad inuicem grauem pugnam, sed succumbentibus Gernemuthensibus de nauibus eorum viginti quinq; incendio consumuntur.

Rex verò Angliæ ad Burgiam veniens, assensum villanorum in conditiones inter ipsum & comitem initas petiuit ex parte sua, & comitis medietatem expensarum, offerens ad muniendam cingendamqúe villam fossato. Quæ cum villani renuerunt, comperit eos à suo alienatos domino, & ad reddendam villam Gallicis inclinatos, reputansq; periculosum moram facere inter proditores, armato discedens exercitu versùs villam Gandauensem dirigit iter suum, vbi dum moraretur rex, suborta est apud villam Samonem discordia inter Villanos & Anglicos, qui armati villani multis interfectis deprædati sunt in magnam displicentiam regis nostri. Rex Francorum audito

aduentu,

aduentu regis Anglorum vehementer consternatus, ad vnius dietæ spacium se subtraxit. Interim Papa Bonifacius scripsit Principibus Alemanniæ, vt regem Romanorum Adulphum, cuius occursum in Flandria rex Anglorum sperauerat, vt simul cum comite Flandriæ oppressores inuasorésque suos Gallicos propulsaret, commoto bello inquietarent, & ab inuasione Gallicorum, modis omnibus, impedirent. Per idem tempus Comites Herefordiæ & Marescalli cum suis complicibus Thesaurario & Baronibus de Scaccario inhibuerunt, ne leuari facerent octauum denarium à populo qui regi concessus fuerat apud Sanctum Edmundum. Induxerunt etiam Ciues Londoniarum, vt pro recuperandis suis libertatibus secum starent. Hoc anno beatus Lodovvicus Francorum Rex à Papa Bonifacio Sanctorum Cathalogo est ascriptus. Eo tempore ciuitate Nepesina expugnata per milites Papæ Bonifacij, Cardinales de Columna se receperunt in oppidum de Columna.

Seditio creuit in Anglia.

Hoc anno insuper Papa Bonifacius constitutiones prædecessorum suorum quasdam extrauagãtes adiectis quibusdam nouis in vnũ volumen fecit redigi, & tertio die Maij in Consistorio lectum & approbatum, constituit sextum Decretalium appellari. Eodem tempore idem Papa fratri VVilhelmo de Hothum priori prouinciali fratrum Prædicatorum Angliæ, Archiepiscopatum contulit Dublinensem, indulgens eidem, vt à quocunque Episcopo Catholico & vbicunque decreuerit, valeat consecrari. Qui cum rege profectus in Flandriam ibidem à domino Dunelmensi munus consecrationis accepit. Per cuius mediationem ex parte Anglicorum, & ducis Brytanniæ ex parte Gallicorum inter reges acceptæ sunt induciæ, & vltrà datos terminos sæpius prorogatæ. Interim verò diuersi hinc inde habiti sunt de pace inter reges tractatus reformanda, quorum apud omnes finis sperabatur optatus, si de mutuo assensu reges fuissent, adinuicem collocuti. Itaque rege Angliæ in Flandria commorante, locum eius in Anglia tenuit filius suus Edvvardus. Cui quia minoris ætatis erat, pater rectores consiliariosqúe deputauerat, Richardum Episcopum Londoniensem, & VVilhelmum comitem VVarvvicensem, necnon & milites, Reginaldum de Gray, Iohannem Giffardi, Alanum Plokenet, viros emeritæ militiæ prouidos & discretos.

Sextus liber decretalium fit per Papam Bonifacium.

De tutore filij regis.

Exeunte mense Augusto, cùm Comes VVarennæ promissionem factam à Scotis de obsidibus decidere videret in nihilum, VVilhelmum VValeys commouentem populum & magnates, sub dissimulatione ista permittentes, de Bervvico progreditur vsque ad Striuelyn exercitu adunato, vbi venerunt ad eundem Comitem VVarennæ, Senescallus Scotiæ, & Comes de Levvenes, rogantes, vt quiesceret, dum ipsi populum Scotorum ad pacem regis reducere attemptarent. Concessit Comes quæ petierant, sed ipsi cùm nil proficerent redierunt, quarto idus Septembris, promittentes se cum quadraginta equis in crastino ad Comitis adiutorium redituros. Quo die missi sunt nuncij ad VVilhelmum VValeys & Scotos qui cum eo erant, inuitantes eos ad pacem Regis, & pro retroactis impunitatem spondentes. Qui responderunt se ad pugnam non ad pacem venisse. Erat iuxta Striuelyn pons arctus, qui ducebat vltrà aquam profundissimam, quem Anglici certatim transire nitebantur, sed dissuasit hoc Richardus de Lundy, asserens, quod non possent simul in multitudine aliqua progredi, sed tantum bini vel terni, ad plus, & si tali modo transiret exercitus, dicebat grande periculum imminere his qui primo transierunt, cum Scoti possent semper paucos pariter transeuntes, ad vota perimere. Comes tamen VVa-

Wilhelmus Waleys.

rennæ ſuadentibus alijs minus ſapientibus, elegit vt per pontem tranſirent. Et ecce antequam pertranſiſſet medietas exercitus, ſuperuenit multitudo Scotorum, & cùm his qui iam tranſierant congreſſa, penè omnes qui tranſierant trucidauit. Inter paucos qui euaſerunt, fuit Marmeducus de Tvveuge qui in magna virtute obtinuit pontem, vt ſaluus rediret. Comes VVarennæ cuſtos Scotiæ vſq; Bervvicum fugiens, commiſit cuſtodiam caſtri de Striuelyn Marmeduco. Seneſcallus verò Scotię & comes de Levvenes, videntes Anglicos corruiſſe, tranſfugerunt ad Scotos. Cecidit autem in hoc prælio Hugo de Creſſyngham theſaurarius Scotiæ, quem Scoti ob odium ſpeciale excoriantes, pellem eius in particulas diuiſerunt. Comes VVarennæ cuſtos Scotiæ de Bervvico fugit in Angliam ad filium regis Edvvardum, fugeruntqúe poſt eum & cæteri Anglici qui in Bervvico erant, villam Scotis vacuam relinquentes. Cuſtodes tamen caſtri illud tenentes viriliter defenderunt.

Bellum de Striuelyn.

Dum hæc agerentur à Scotis, ſuaſum eſt filio regis à conſilio ſuo, vt comites Herefordiæ & Mareſcalli vocaret, & ſi quo modo poſſet ad pacem alliceret. Qui cum vocati venirent, in formam pacis ſubſcriptam, voluerunt, & nullam aliam conſentire. Primò quod dominus Rex chartam magnam cum cæteris articulis adiectis, & chartam de foreſta annuat & confirmet; & quòd nullum auxilium vel vexationem exigat à clero vel populo, abſque conſilio & aſſenſu, & quod omnem offenſam comitibus, & eorum confœderatis dimittat. Articuli adiecti ad magnam chartam ſunt iſti. Nullum tallagium vel auxilium per nos vel hæredes noſtros, de cætero in regno noſtro imponatur ſeu leuetur, ſine voluntate & aſſenſu communi Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Abbatum, & aliorũ Prælatorum, Comitum, Baronum, Militum, Burgenſiũ, & aliorum liberorum hominum. Nullus miniſter noſter vel hæredum noſtrorum in regno noſtro capiat blada, lanas, coria, aut aliqua alia bona cuiuſcunq;, ſine voluntate & aſſenſu illius cuius fuerint. Nihil capiatur de cætero nomine vectigalis de ſacco lanæ. Volumus etiam & concedimus pro nobis & hæredibus noſtris, quod omnes Clerici & Laici de regno noſtro, habeãt omnes leges, libertates, & omnes conſuetudines, ita liberè & integrè, ſicut eas aliquo tempore conſueuerunt melius pleniuſqúe habere. Et ſi contra illas vel quemcunq; articulum in præſenti charta contentum ſtatuta fuerint ædita per nos vel anteceſſores noſtros, vel conſuetudines introductæ, volumus & concedimus, quòd huiuſmodi ſtatuta vacua ſint, & nulla imperpetuum. Remiſimus etiam Humfredo de Boun Comiti Herefordiæ & Eſtſexiæ, Conſtabulario Angliæ, Rogero Bigot comiti Northfolchiæ Mareſcallo Angliæ, & alijs comitibus, Baronibus, militibus, armigeris, Iohanni de Ferrarijs ac omnibus alijs de eorum ſocietate, confederatione & concordia exiſtentibus, necnon omnibus viginti libratas terrarum tenentibus in regno noſtro, ſiue de nobis, ſiue de alio quocunque in capite, qui ad tranſfretandum nobiſcum in Flandriam certo die notato vocati fuerunt, & non venerunt, rancorẽ noſtrum & malam voluntatem quam ex cauſis prædictis erga eos habuimus, & tranſgreſsiones ſi quas nobis vel noſtris fecerint, vſq; ad pręſentis chartæ cõfectionem. Et ad maiorem ſecuritatem huius rei, volumus & cõcedimus pro nobis & hæredibus noſtris, quod omnes Archiepiſcopi & Epiſcopi Angliæ in perpetuum in ſuis Cathedralibus Eccleſijs, habita præſenti charta & lecta, excommunicent publicè, & in ſingulis Parochialibus Eccleſijs ſuarum Dioceſium excommunicari faciant, ſeu excommunicatos denunciare bis in anno omnes qui contra tenorem præſentis chartæ, vim & effectum in quocunque articulo ſcienter fecerunt, aut fieri procurauerunt quouiſmodo.

Forma concordiæ inter comites Angliæ & regem.

Misis igitur in Flandriam nuncijs ad ipsum regem, confirmationem omnium istorum, sub sigillo suo (tanquam ab eo qui in arcto positus erat, cedendum malitiæ temporis censuit) obtinuerunt. Pro confirmatione & harum rerum omnium dedit populus Anglicanus Regi denarium nonum bonorum suorum. Clerus verò Cantuatiensis decimum, & Clerus Eboracensis quintum, quia propior damno fuit. Mandauit autem rex Angliæ eo tempore comitibus & magnatibus terræ suę, vt assisterent comiti de VVarenna custodi Scotiæ, ad comprimendum rebelliones Scotorum, præfigens eis terminum octauas sancti Hillarij, in quo parati forent Eboraci contra hostes vlterius progressuri: ad quem diem & locum mandauit maioribus Scotiæ vt venirent, alioquin hostes publici haberentur. Ante natale domini Robertus Clifford miles illustris, cum centum armatis qui erant in præsidio ciuitatis Carleoli Scotiam ingressus, cædes & incendia exercuit, & abducta præda magna Carleolum est reuersus. Transit annus iste pro penuria frugum illaudabilis: Clero Angliæ importabilis, quia de protectione regia est exclusus, & per regem nihilominus deprædatus: Anglis in VVasconia siue Scotia infortunatus, quia in vtraque regione populus Angliæ est prostratus: Regibus Angliæ & Franciæ sollicitus & laboriosus: Flandrensibus satis lætus, sed infidelibus inquietus.

Subsidium regi concessum.

Annalis conclusio.

ANno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo nono, qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu primi vicesimus sextus, fuit idem rex ad natale in Flandria apud Gandauum, ad quem venerunt in festo Sanctorum Innocentium, Magister ordinis prædicatorum, & minister generalis fratrum Minorum sub eadem forma, qua ante regem Franciæ, ex parte domini Papæ rogauerunt supplicantes, quatenus nuncios solemnes ad Curiam Romanam concessa eis plena potestate tractandi, ordinandi & perficiendi omnia quæ pacis reformationem tangerent, destinarent, & ipse apostolicus non tanquam iudex, sed vt bonus pacis mediator in nullius præiudicium, satageret ad pacem & tranquillitatem regnorum, regum amicitiam in statum pristinum reformare. Et quia hoc absque treugis fieri non posse iudicauit dominus Papa, ideò per hos nuncios biennales inducias, quas per Cardinales implorauerat, indixit de nouo, sub pœna excommunicationis & interdicti terrarum suarum.

Papa mittit legatos ad regem Angliæ.

Natale celebratum Gandaui.

Rex Angliæ perpendens se in Flandria periculosè commorantem illucque per informationem comitis Flandriæ minus prudenter attractum, regnúmq; proprium intestina seditione turbatum, fiduciámq; suam de rege Romanorū per papam sibi minus beneuolum regnum Teutoniæ turbātem frustratam, cōsensit in treugas indictas. Conueníq; inter eos vt captiui interim taxata eorū redemptione liberarentur, hinc inde ea conditione, vt si pax non fieret, redirent ad suas custodias, vel redemptionem soluerent iam taxatam. Transmittunt igitur reges vtrique solemnes nuncios cum plena potestate ad curiam Romanam, vt per mediationem Apostolici, non tanquam iudicis, sed amicabilis compositoris discussis negotijs pax inter reges & concordia reformetur. Post hæc apud Gandauum suscitata est seditio per filios comitis Flandriæ, & villanos contra Anglicos quorum villa per VVallenses incensa fuisset, nisi rex accurrente ad eum comite impetum impedisset. Eo tempore, Comes VVarennæ custos Scotiæ, ac comites alij, iuxta mandatum regium Eboracum conuenientes in octauis Sancti Hillarij, publicata confirmatione chartarum articulorum adiectorum, versus Scotiam processerunt. Maiores Scotorum Eboracum non venientes secundùm vocationem Regiam, se infrà terræ suæ terminos tenuerūt. VVilhelmus VValleys castrū de Rokesburgia iam multis

Rex pangit inducias biennales.

Seditio in Flandria.

Expeditio in Scotiam.

diebus obſederat. Sed audito aduentu Anglicorum, in multitudine magna diffugit. Comites verò regni Angliæ peruenientes Rokesburgiam, munito caſtro ac conſolatis obſeſsis, digreſsi ſunt vſque Kelſon, & inde reuerſi ſunt vſq; Bervvicum, quam iam Scotis vacuam inuenerunt. Dúmque ibi morarentur, mandauit eis rex de treugis acceptis inter ipſum & regem Fráciæ, & reditu ſuo celeri, iubens ne ante aduentum ſuum excepta occupatione Bervvici, aliquid quo paterent diſcrimini attemptarent. Comites igitur remiſſa maiori parte exercitus, & retentis qui ad defenſionem villæ poſſent ſufficere, aduentum regium expectabant contra principium quadrageſimæ tunc inſtantis. Intereà

Perfidia Scotorum.

Robertus de Clifford cum his qui erant in pręſidio Carleoli, ingreſſus Scotiam villam combuſsit Anandiæ, & rediit cum præda magna. Cùm rex Angliæ ad propria reuerſurus, veniſſet ad villam quæ Ardeburgia dicitur, Scoti ferè omnes quos ſecum in Flandriam duxerat, in expeditionem ab ipſo rege diſcedentes Pariſius abierunt. Rex Edvvardus in Angliam veniens, ad Regem Francorum miſit pro liberatione captiuorum iuxta formã cõdictam. Rex verò Francorum exegit à nunciis liberationem Iohãnis quondã regis Scotiæ, qui de ſuis fuiſſe aſſeruit alligatis. Super quo rex Angliæ requiſitus, cũ recuſaret eum reddere, dicens, cõuentionem tantùm de illis captiuis factam, qui in vverra VVaſconiæ capti fuerãt, hinc inde dilata eſt in annũ ſequentem liberatio captiuorum. Interim rex Angliæ Scotorum rebelliones diſponens reprimere, & eos ad debitam coërcere ſubiectionem, parliamentum tenuit Eboraci, vocatísq; Scotorũ maioribus, cùm non venirent, ſuis indixit, vt cum equis & armis parati eſſent Rokesburgiæ in feſto Sancti Iohannis Baptiſtæ. Rex interim viſitato ſancto Iohanne de Beuerlaco, rediẽs Rokesburgiam, inuenit ad præfixum terminum exercitum congregatum. Sub eiſdem diebus Comites Herefordiæ & Mareſcalli, quia confirmatio chartarum fuit facta in terra aliena, petiuerunt ad maiorem ſecuritatem eas iterum confirmari: ſpoponderunt autẽ pro rege epiſcopus Dunelmenſis, ac comites Iohannes Surreyæ, VVilhelmus VVarvvici, Radulphus Glouerniæ, quod obtenta victoria rex eas pòſt ſuum redditum confirmaret.

Parliamentũ Eboracenſe.

Rex proficiſcitur in Scotiam.

Proficiſcitur deinde rex cum exercitu ad villam quandam de Temple Hiſton, remiſitq; inde epiſcopũ Dunelmenſem, ad capiendum caſtrum de Driltone, cum duobus aliis caſtris, quorum cuſtodes præter alia mala inuaſerat extrema caſtrorum confinia. Quorũ primum cepit epiſcopus, cuſtodibus liberis dimiſſis, reliqua duo capta ſunt per nouos milites ibi creatos, & incenſa. Dum rex apud Temple Hiſton moraretur cum exercitu iuxta flumen, expectando aduẽtum nauium quæ apud Bervvicum oneratæ victualibus fuerant, contigit vt ipſis aduerſo vento impeditis per menſem, exercitus affligi inciperet inędia atque fame, quo cognito, Scoti maximum coadunant exercitum, ſperantes Anglicos iam fame deficientes opprimere ſine mora. Et ecce triduo antequam venirent Scoti, naues applicant cum victualibus: quibus diſtributis, reficiuntur ſinguli iuxta vota. Rex deinde audito quod aduenirent Scoti, obuiam progreditur, & nocte ſuperueniente in quadam campi planitie cum exercitu armato reſedit. In aurora verò terribilis quidam clamor inſonuit, quo excitati omnes, Scotoſqúe in vicino æſtimantes, celeriùs ſe parant ad pugnam. Dextrarius verò regis tumultuoſo actus clamore, regem iam aſcendentem recalcitrando deiecit, laterique eius calces poſteriores allidens, duas ei coſtas confregit. Qui nihilominus aſcendens eum, alium progredientem ad prælium comitari exercitum non omiſit. Itaque iuxta locum qui Fovvkyrke dicitur, in die beatæ Mariæ Magdalenæ, VVilhelmus VValeys conſtruxit ſepem inter Scotorum exercitum & Anglorum, longos palos in terram figens, & cum

Epiſcopus militem agit.

Rex ab equo deiectus, duas coſtas confregit.

cum funibus nectens & chordis, vt ingressum Anglicorum ad suos impediret. Deinde pedestrem Scotorum populum in prima acie collocauit, dicens eis patria lingua, **I haue brought you to the King, hop gif ye kun.**

Bellum de Fowkirk.

REx verò videns dispositionem Scotorum, iussit VVallensibus vt eos aggrederentur. Sed ipsi propter inueteratum odium quod gerebant ad regē, negotium distulerunt, credentes quòd Scoti, qui multò plures fuerunt quàm Anglici, victoriam reportassent, & per consequens ipsi votorum suorum effecti compotes, in Anglicos cum Scotis comitèr irruissent, & mala irrogata iàdudum genti suæ viriliter derogassent. Cumqúe eos cunctantes quidam miles cerneret, satyricè dixit regi:

Rex Edwarde, fidem si des Wallensibus erras,
Vt dederas prædam, sed eorum diripe terras.

Versus Satyrici in Wallos.

Rex verò dato signo prælij primæ cohorti, irruit in Scotos audaciter, sepémq; dirumpit. Congrediuntur igitur ambo exercitus, sed fugientibus statim Scotorum equitibus, Anglici insequuntur cædentes & stragem magnam ingerentes, vt eorum qui ceciderant de Scotis in hoc prælio numerus æstimetur sexaginta millia excesisse. In principio autem prælij, præceptor militiæ templi in Anglia & socius eius qui erat præceptor Scociæ, Scotorum agmini se immiscentes, ante alios oppresi, oppressorum multitudinē sunt perempti. VVilhelmus VValleys & maiores Scotiæ ab hoc prælio ad nemora confugerunt. Post hæc, vastata est villa Sancti Andreæ nemine resistente. Exinde per forestam de Felkirke venerunt Anglici, ad castrum de Are (quod Robertus de Brus fugiens incēdit vacuumqúe reliquit) trāseuntes per villam Anandiæ ceperunt castrum de Lovvmaban. Cum autem venisset rex Carleolum, Comites Herefordiæ & Marescalli, licentia accepta ad propria redierunt Rex verò primò Dunelmiam, deindè Tynemutham, & indè vsque Codingham iuxtà Beuerlacum progressus, ibidem vt festum Natale domini perageret expectauit. Hoc anno Albertus Dux Austriæ contra Adulphum regem Romanorum dimicans, ipsum interfecit in campo, & citò post in regem Romanorum loco Adulphi electus, solemniter coronatur. Petrus & Iacobus de Columna, quondam Cardinales, destructo castro de Columna per papales fugiunt Preneste, vbi ab exercitu Papæ obsesi, tandem se humiliant, & idibus Octobris ad Papam venientes, veniam postulant de commissis. Hoc etiam anno in crastino Sancti Bartholomei beatus Lodovvicus quondam rex Francorum de loco sepulchri in capsam præciosam ad hoc paratam transfertur. Transit annus iste frugibus nec abundans nec omninò inops fructuum: Alemannis propter bella grauis: Scotis exitialis, sed pacificus Anglis & Francis.

Scotorum strages.

Rex Romanorum occiditur

Cardinales reconsiliantur Papæ.

Annalis conclusio.

ANno gratiæ millesimo tricentesimo, qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu primi vicesimus septimus, fuit idem rex ad Natale ad Codingham iuxta Beuerlacum. Post quod, versus partes regni australes iter suum direxit. Eodem tempore Papa Bonifacius submissionibus regum receptis, pacem & concordiam inter reges ordinauit, ita vt rex Angliæ sororem, & filius eius filiam regis Francorum ducerent, certis pro vtrisque dotibus diffinitis, & quòd ducatus Aquitaniæ in manus domini Papæ traderetur quousque discussa vtriusque regis iusticia iusto domino redderetur, & quòd rex Angliæ naues superstites cum mercibus de illis quæ raptæ fuerant restitueret. Sed super hijs duobus articulis intercedit magna dilatio, rege Francorum partem quam in VVasconia occupauerat tradere renuente. Hoc anno filij Caroli regis Siciliæ, Philippus & Robertus ingresi Siciliam, dum Siculos satagunt expugnare, Philippus cum gente sua tota à Siculis capitur. Eodem anno rex Tartarorum ab vrbe

De pace inter reges.

Ierosolomitana expulit Saracenos. Frater huius regis Tartarorum ex filia regis Armeniæ genuit filium hispidum & pilosum, quem cùm pater cremari iuberet, mater sibi dari infantem petijt, quẽ fecit illico à pesbiteris baptizari. Quo baptizato, cecidit statim tota villositas, & puer apparuit lenis & pulcher. Quod miraculum cùm pater vidisset, credidit ipse & domus eius tota. Eodem tempore Carolus comes Valesij missus in Flandriam contra comitem, receptus est pacificè apud Burges. Sub eisdem diebus Petrus & Iacobus de Columna timentes sibi, iterum fugiunt, & toto tempore Bonifacij in loco latẽt ignoto. In principio Quadragesimæ rex Angliæ parliamentum tenuit Londonijs, vbi rogatus à Comitibus sæpè dictis, vt chartarum confirmationem renouaret, secundùm quod in Scotia promiserat, post aliquas dilationes instantiæ eorum adquieuit, hac additione, saluo iure coronæ nostræ, in fine adiecta. Quam cum audissent Comites, cum displicentia ad propria discesserunt. Sed reuocatis ipsis ad quindenam Paschæ, ad votum eorum absolutè omnia sunt concessa. Perambulatio autem forestæ commissa est per Angliam tribus Episcopis, totidem Comitibus Baronibusq́ue in eodem numero, vt ipsi deum habentes præ oculis executionem facerent, & si quæ emergerent dubia, illa secundùm deum & iusticiam declararent. In translatione Beati Thomæ Martyris venerunt nuncij Papæ ad regem Cantuariam, rogantes, vt Iohannem quondam regem Scotiæ suæ liberaret custodiæ, spondentes quòd regem & regnum ab omni quod per hanc liberationẽ posset contingere periculo prę seruarent. Quorum petitioni rex condescendens, respondit seipsum Iohannẽ tanquàm seductorem falsum & periurum ad Papam missurum. Ad quem nuntij responderunt: & nos eum pro tali suscipimus summo Pontifici præsentandum, Cúmque dictus Iohannes cum præfatis nuntijs venisset Doueriam, & cistæ suæ in nauem inferrẽtur, quidam regales qui eos ad mare deduxerunt, dixerunt quòd voluerunt videre quę continebantur in clitellis dicti Iohannis. Quibus apertis, inuenta est vna corona regia regni Scotorum aurea, & multa vasa aurea & argentea, & pecuniæ nõ parua summa, quæ vniuersa regi Angliæ sunt allata. Rex illico coronam auream offerri iussit beato Thomæ martyri, & sigillum commune Scotiæ, quod repertũ est ibidẽ inter cætera, iussit sibimet reseruari, pecuniã verò totam remisit dicto Iohanni, ad expensas itineris inchoati. Nuntij verò plurimũ cõmendantes regis sapientiam & regalem munificentiam, transtulerunt eundem Iohannẽ in terram Ballioli, quam habuit in regno Franciæ, & ibidem reliquerunt eum sub certorum custodia prælatorum. Posthæc & alij captiui à regibus detenti, hinc inde secundùm conditiones in treugarum concessione positas, liberantur. Rex Angliæ sperans se per matrimonium inter ipsum & sororem regis Francię contrahendũ, pace diuturna gratulari, ac si foret, iam omnia iura sua vltra marina cum noua nupta sorore regis Francorum dimidia consecuturus, interno gaudio æstuabat, discessitq́ue in Cantiam cum optimatibus suis, aduentum ibidem Dominæ præstolaturus. In nullo tamen, vt probauit expòst rei exitus, per hoc matrimonium promouit regnum suum. Post paucos dies redierunt Legati regis Angliæ, adducentes sororem regis Franciæ, nomine Margaretam, quã conduxit dux Burgundiæ cum non modica multitudine Gallicorum. Comes quoquè Brytanniæ, cum proceribus sibi subditis, ad has nuptias properauit. Cunctiq́ue ferè Principes nominati, qui citra Hispaniam morabantur, tantę desponsationi interesse gaudebant, quia nimirùm regis Edvv. magnificentia per orbem totũ dilatata, cũctos attraxerat in venerationem personæ regiæ & amorem. Igitur die. 4. post natiuitatẽ Virginis gloriosæ, agente Cantuariensi Pontifice, in Ecclesia metropolitana Angliæ inter regem & Margaretam prædictam solemnitas

Miraculum de filio cuiusdam Tartari.

Cardinalium fuga.

Parliamentum Londonense.

Nuntij Papæ intercedunt pro rege Scotiæ.

Corona regis Scotorum consecratur Thomæ Cant.

Desponsatio regis & reginæ Margar.

ſolemnitas matrimonij celebratur. Quæ fuerit ibidem, non ſolùm regni nobilitas, ſed diuerſarum regionum virorum cōgregata ſublimitas, quis conuiuij apparatus, quæ profuſio expenſarum, ſcribere ſuperſedeo, ne pannagericon videar conſcripſiſſe. Durauit iſtud tripudium per dies quatuor, poſt quos extranei accepta repatriandi licentia ſunt dimiſsi, maximis & varijs muneribus honorati. In feſto Sancti Martini parliamento habito apud Eboracum, Rex Bervvicum progreditur, intendens vlteriùs procedendo amouere obſidionem Scotorum, qui caſtrum de Striuelyn obſidebant, & vehementer arctabant obſeſſos. Sed cauſantibus proceribus loca paluſtria propter brumalem intemperiem eſſe immedibilia, rex præmonitis cautè obſeſsis, vt ſaluis ſibi vita & membris caſtrum redderent, vlterius non proceſsit. Deinde rex direxit epiſtolā Archiepiſcopo Cantuarienſi in hæc verba: Quia magnificauit dominus miſericordiam ſuam facere nobiſcum, dignum eſt, O pater, vt innumeris beneficijs ſuis dignis reſpondeamus operibus. Neque enim in gladio noſtro poſsidemus terram, & brachium noſtrum non ſaluauit nos, ſed dextera eius & brachium ſanctum eius, quin complacuit illi in nobis, vt huc vſque conſeruauit nos, & inimicos noſtros compeſcuit. Iuſtum proinde eſt, vt qui omnia ſubiecit ſub pedibus noſtris, ſubijciamus illi & nos animas noſtras, & vt hi quos nobis ſubdidit, eius ſubdātur legibus. Non enim ſegniter elaborare debemus punire ſacrilegos, rebelles comprimere, eripere pauperem de manu fortiorum eius: Sed & meæ ſolicitudinis eſt, pacem firmam in regno noſtro conſolidare, & inimicos noſtros expugnare. Quapropter orate pro me & regno noſtro, populo quoque noſtro, vt iter atque actus noſtros dirigat altiſsimus, vt ſit ad laudem nominis ſui & regni noſtri promotionem. Diuulgata hæc epiſtola per Eccleſias, omnis populus ſponte, & cum gaudio pro rege fecit orationes. Eodem tempore, iuſsit rex apportari in turrim Londoniæ omnes manicas ferreas & cathenas quæ inueniri poterant in omni loco Angliæ, ad inæſtimabilem multitudinem, ſed cauſa penitùs neſciebatur. Tranſit annus iſte nec plenè frugifer, nec penurioſus, ſicut bellicoſus: Saracenis formidoloſus: Tartaris martius: Scotis perfidia notabilis: Anglis & Francis ſub quiete decurſus.

Parliamentū Eboracenſe.

Epiſtola regis ad Archiepiſcopū Cantuarienſem vt pro ſe preces funderentur.

Omnes manicæ & cateræ in arcem Londinī congeruntur.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo tricenteſimo primo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu primi viceſimus octauus, fuit idem rex ad natale apud Bervvicum, Regina verò apud VVyndeleſhores. Infrà præſentis natalis ſolemnia prohibita eſt moneta alienigenarum ſurreptitia & illegitima, quam Pollardos & Cocodones, atq; Roſarios appellabant, qui paulatim & latenter loco irrepſerant ſterlingorum. Hanc monetam primò rex Edvvardus iuſſerat valere obolum, deinde omnino exterminauit. Gallici nempe hanc monetam fabricauerunt, quæ non erat argentea, ſed ſuperficialiter deargentata, & currebat in locis plurimis loco ſterlingorum, multiquè decepti fuerant per eandem. Poſt feſtū natalis Domini, rex reuerſus eſt in Angliam, de partibus Northūbranis. Hoc anno obijt ſine prole Edmundus comes Cornubiæ, filius Richardi quondā comitis Cornubię & regis Alemāniæ. Qua de cauſa redijt comitatus ille ad coronam. Corpus eiuſdem comitis apud Aſshernggēr, locum quem fundauerat, eſt humatum. Iſto anno Papa Bonifacius octauus indultum faciens omnibus verè pœnitentibus & confeſsis, qui per anni præſentis ſpacium, ac per quemlibet annum centeſimum futurum, Romam, ac beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli baſilicas voto peregrinationis humiliter acceſſerint, & deuotè, cunctorum ſuorum conceſsit indulgentiam peccatorum. Parliamentum Londonijs conuocatur in quadrageſimā, in quo rex confirmationes chartarū

Natale celebratum Bervvici.

Moneta adulterata, Pollardi & Kokodones, vocata.

Obijt Edmundus comes Cornubiæ.

Iubilæus inſtitutus.

Parliamentū Londonenſe.

renoua-

renouauit & ſtatuta quædam ædidit de finibus & liberationibus carcerum, quæ ſunt vtilia valdè regno. Eodem anno apud Brothorton natus eſt regi filius ex Margareta regina, quæ cùm parturiret afflicta doloribus beatũ Thomam Cãtuarienſem archiepiſcopum atque martyrem pro alleuiatione tantæ pœnæ ſuppliciter inuocauit. Moxqúe morti proxima pro partus difficultate videbatur ſibi quòd vires reſumpſit, & peperit filium, qui in honorem beati Thomæ Thomas eſt appellatus: qui mox vt cœpit mamillas ſugere mulieris Frãcigenæ, horrente ſtomacho, lac euomuit, donec adducta eſt mulier Anglica, de qua delectabiliter tãquam qui naturaliter diſcerneret lac alienigenæ ſibi fore minimè naturale.

Natus eſt regi filius dictus Thomas.

Hoc anno rex Angliæ profectus eſt in Scotiam cum exercitu copioſo & cepit caſtrum de Louhmaban. Deindè ingreſſus eſt Galvvideam, vbi maiores Scotorum petiêrũt à rege vt permitteret Iohannem de Balliolo pacificè regnare ſuper eos, & vt ſineret magnates Scotiæ redimere terras ſuas datas diuerſis perſonis Angliæ de illis quibus datæ ſunt per regem, aſſerẽtes quòd alioquin ſe defenderent quàmdiu poſſent. Sed rex in nullo illorum peticionibus condeſcendit. In craſtino verò rex profectus eſt vſque Svvinam, vbi moram traxit per octo dies, ad quem locum conuenêrunt Scoti innumerabiles cum ſuis ducibus, vt regem & eius exercitum infeſtarent. Rex autem cum filio ſuo ſuiſquè proceribus Scotis obuiam eſt profectus, qui mox meticuloſi & timidi velut lepores ad colles & nemora confugêrunt. Fuiſſetquè dies iſte Scotis exitialis, ſi Anglicis VVallici non defuiſſent, quibus innatum eſt vt inermes loca paludoſa pertranſeant, & colles agiliter occupent & aſcendant. Nempè Anglici tũc eorum carentes auxilio, cùm ipſi nimis põderoſè fuiſſent armati, Scotos inſequi non valebant.

Acta in Scotia.

Per idem tempus Scoti cognoſcentes Romæ omnia vænalia, donis dominum Papam vberrimis ditauêrunt, petentes ab eo conſilium, pariter ac auxilium contra dominum ſuum regem Angliæ. Quibus Papa promiſit in breui remedium contemplatione donariorum, iubens vt celeriter ſine tumultu repatriarent. Igitur Papa promiſsionis ſuæ non immemor, illico direxit quẽdam Lumbardum ad Archiepiſcopum Cantuariæ, iubens vt ſuæ legationis vices ageret in hac parte, & regem adiret cum literis imbullatis, eiqué mandata papalia demonſtraret. Archiepiſcopus verò poſt trium hebdomadarum ſpatium peruenit ad regem cum prædicto Lumbardo, quem inuenit contra Scotos dimicantem. Oſtendit ei igitur papale mandatum, cuius tenor fuit, vt Rex deſiſteret Scotos inquietare de cætero; quorum regio & perſonæ exemptæ ſpecialiter ſuæ capellæ vt aſſeruit pertinebant. Neque prout dicebat, eſſe poterat, quin ciuitas Ieruſalem ſuos ciues protegeret, & confidentes in Domino ſicut mons Sion confoueret.

Scoti corrumpunt Papam.

Romæ omnia venalia.

Rex autem intellectis hijs apicibus, mox allata voce ſic reſpondit: Per ſanguinem (inquit) Dei propter Sion non tacebo, & propter Ieruſalem non quieſcam dum ſpiritus fuerit in naribus meis, quin ius meum toti mũdo cognitũ toto poſſe defendam.

Regis reſponſio.

Poſt aliquot dies Scoti fræti papali fauore, ſuperciliosè mandauerunt regi Angliæ, vt permitteret eos trãquillè viuere, donec pares ſuos & regem Franciæ conſuluiſſent, cõminantes, niſi faceret, quòd Papa pro illis interponeret ſuas partes. Ad hæc rex indignando ſubriſit, dicens: Ex quò vos omnes & ſinguli mihi (tanquam præcipuo Domino regni Scotiæ) feciſtis homagia, putatis me terrendum per ampulloſa mendacia, vt (tanquam carens viribus) ius quod in vos habeo prætermittam? Cauete ne de cætero coram me cum tali mandato compareatis; quod ſi feceritis, Dominum teſtor, à mari vſque ad mare totam Scotiam deuaſtabo. Econtrà, Scoti ſatis audacter aſſerunt ſe in hac cauſa ſanguinem ſuum fuſuros pro defenſione iuſticiæ & patriæ libertate. Eodem anno Caſſanus rex Tartaro-

Papa inhibet regem à perdomandis Scotis.

rum

rum in plano Damaſci pugnauit contra Soldanum Babiloniæ, & victoria ceſſit ei, occiſis centum millibus Sarracenorum, veritus verò Soldanus fugit in Babiloniam, quæ ciuitas eſt Aegipti. Caſſanus verò ſciens diuina virtute datam ſibi victoriam, Chriſtianus illico eſt effectus. Et mox perſecutus eſt Soldanum vſque ad portas Babiloniæ, & die octauo menſis Auguſti iterum pugnam inijt cum Soldano ante portas Babiloniæ, & iterum victor effectus, miſit ad inferos animas ducentorum millium Sarracenorum. Peremptúſque eſt eodem die prędictus Soldanus in bello. Tertio verò die poſt prędictum prœlium, ciuitas Babiloniæ capta fuit & reddita regi Caſſano, qui liberauit à carcere cunctos Chriſtianos, qui in dicta ciuitate fuêre detēti in cuſtodia nimis dura. Hoc anno Edvvardus rex Angliæ fecit dominum Edvvardum filium ſuum & hæredē, Principem VVaIliæ & Comitem Ceſtriæ. Quod cum VVallenſes audiſſent, valdè gauiſi ſunt, reputantes eum legittimum dominum, quia in illis partibus natus fuit. Et mirum in modum cum expoſt ſibi Scotia rebellaret, & tota Anglia ab eo deſciuiſſet, VValenſes hunc coluerunt, dilexerunt, & eidem quantum poterant adhæſerunt, vices eius tam in vita quàm morte dolentes, & cantilenas pro eo lugubres lingua patria componentes, quas vſque in præſens ab eorum memoria nec metus aduerſantium, nec diuturnitas temporum abolêuit. Per idem tempus cùm Edmundus comes Cornubiæ naturæ debita perſoluiſſet, vt prætactum eſt procurantibus in parliamento nuper facto Londonijs quibuſdam magnatibus, Comitiſſa quondam vxor dicti Comitis dotata eſt quingentarum librarum porcione, domino rege huic ordinationi libentiſsimè annuente. Circa pręſens tempus diuulgatum fuit Romanæ Curiæ, quòd Sanctimoniales Angliæ vagabundæ inutiliter diſcurrebant per patrias, quæ vagatio, etſi omnibus religioſis eſſet contraria, nimirùm mulieribus eſſet tollenda, pręſertìm cū omne quod in mundo eſt, aut eſt concupiſcentia oculorum, aut concupiſcentia carnis, aut ſuperbia vitæ. Cupiens ergo ſummus pontifex, ſanctæ prouidere conuerſationi, talibus inordinatis diſcurſibus finem impoſuit, quamuis decreta pontificū velut fundamenta montium in conuulſis ligaminibus fixa ſint, & dictas ſanctimoniales hactenus neceſsitatis cauſa extra cellas ſuas exire permiſerint, cum plærunque tempeſtatibus & turbinibus ſecularium rerum religio Sanctæ dei Eccleſiæ maculis reproborum diſsipatur. Idcirco profuturum ſuccedentibus poſteris eſſe decreuit, vt ea quæ ſalubri conſilio ordinantur, & communi aſſenſu fratrum definiuntur, firmentur ſuarum robore literarum. Quapropter ſummus pontifex Bonifacius octauus ſcripſit Archiepiſcopo Cantuariēſi Roberto, & alijs coepiſcopis & ſuffraganeis diſtrictè, recipiens in virtute ſanctæ obedientiæ, & iniungens, vt oēs Sanctimoniales in ſuis diocœſibus habitantes includi facerent, vt non de cætero liceat eis de cellis ſuis progredi, quia nō expedit animabus earum. Dedit etiam idem Apoſtolicus Archiepiſcopo & ſuis Suffraganeis vnicuique in ſua dioc. poteſtatem viſitandi, terminos limitandi, ordinandi, & exponendi in cellis dictarum ſanctimonialium, quos terminos & limitationes præterire non licebit, quauis cauſa neceſsitatis, vt decretalis inde confecta teſtatur. Rex Angliæ direxit nuncios ad papam, Comitem videlicet Lincolniæ & dominum Hugonem de Spencer, qui declararent iniurias ſibi irrogatas per Scotos, & eorum falſitatem manifeſtarent. Inſuper & dominum Papam deprecarentur, ne mendacij fabricatoribus, Scotis videlicet veritate odientibus, proditoribus, & homicidis ſinum aperiret, de cætero protectionis, quorum fraudulenta falſaq; perſuaſio Papalem ſolicitudinem circumuenerat fraudulenter. Papa verò cuius ſtomachus á corruptioue Scotorum nondum geſtus fuerat, etſi noſcet iuſtam petitionem regiam, tamen præces armat & regi mandat,

Soldanus Babiloniæ ſuſus à Tartaris.

Filius regis fit Princeps VVal-liæ & Comes Ceſtriæ.

Dos Comitiſſæ Cornubiæ.

Sanctimoniales vagabũdæ.

Rex mittit legatos ad Papā aduerſus Scotos.

gi mandat, vt ſui contemplatione, Scotis treugas indulgeat à die omnium Sanctorum vſque ad Pentecoſten: quod & factum eſt. Eo tempore comes Flandriæ nimis arctatus cum ſuis reddidit ſe Carolo comiti Valeſij, ductúsque Pariſius cum duobus filijs, & apud compendium in cuſtodia eſt detentus. Eo tempore Radulphus filius Alberti Regis Romanorum Blancam ſororem Regis Franciæ Pariſius deſpõſauit. Eodem an no Lucetiæ vrbis Apuliæ Saraceni ſub tributo regis Siciliæ venientes capti necantur. Tranſit annus iſte Chriſtianis omnibus lætus & votiuus propter Iubilæi gratiam ipſis indultam, & propter victoriam de cœlo conceſſam regi Tartarorum in terra Sancta, vbi de Soldano & Saracenis glorioſiſsimè triumphauit: Anglis mœſtus propter amici captiuitatem, comitis videlicet Flandriæ, & ſollicitus propter rebellionem Scotiæ: Francis iucundus propter magnificas nuptias, & comitis Flandriæ captionem.

Capitur comes Flandriæ.

Annalis conclusio.

1302 ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo ſecundo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu primi viceſimus nonus, tenuit idem rex natale cum regina apud Northamptõn. Quo anno natus eſt ei filius ex Margareta regina ſecundus, quem vocauit Edmundum. Hoc tempore Appamenſis Epiſcopus de conſpiratione contra regem Franciæ accuſatus, & ad regis vocatus curiam, in cuſtodia detinetur. Menſe verò Februario ad mandatum domini Papæ liberatus iubetur vnà cum nuncio domini Papæ regnum euacuare infrà certũ terminum à rege præfixum. Papa talibus nouis exaſperatus omnes gratias à ſe vel ſuis prædeceſſoribus conceſſas Francorum regibus reuocauit, & in eundem regem citò poſt excommuncationis ſententiam fulminauit. Quam tamen regi nemo auſus eſt nunciare, vel in regno Franciæ publicare. Fecit etiam citari prælatos omnes de regno Franciæ, necnon & omnes magiſtros in theologia E & in iure, tam canonico quàm ciuili, vt corã eo Romæ in Calendis Nouembris comparerent. Rex verò Franciæ publico prohibuit edicto ne quis aurũ vel argentum ſeu merces quaſcunque aſportaret de regno ſuo ſub foriſfactione omnium bonorum, adiecta nihilominus pœna graui: fecit etiam omnes exitus & introitus vbique diligentiſsimè cuſtodiri. Eo tempore Papa legitimauit filios Sanctij regis Caſtellæ, cuius primogenitus Ferrandus obtinuit regnum patris. Rex Angliæ ſub his diebus parliamentum tenuit Stamfordiæ, ad quod conuenerunt comites & barones cum equis & armis eo prout dicebatur propoſito, vt executionem chartæ de foreſta hactenus dilatam extorquerẽt ad plenum. Rex autem eorum inſtantiam & importunitatem attendens, eorum voluntati in omnibus condeſcendit. Eodem anno Papa Bonifacius direxit literas regi Angliꝗ ſecũdarias, in quibus aſſeruit regnum Scotiæ ad ius Romanæ Eccleſiꝗ pertinere, regem Angliæ ſubiectioni eius contra Deum & iuſtitiam, & in præiudicium ſedis Apoſtolicæ vendicare, rationes allegans ſubſcriptas. Primò, quia cum rex Henricus pater iſtius auxilium obtinuiſſet in vverra ſua contra Symonem de monte Forti, à rege Scotorum Alexandro, ne hoc auxilium iure ſubiectionis cuiuſlibet, aut debiti petitum aut præſtitum putaretur, idem Henricus per literas ſuas patentes recognouit, non ex debito recepiſſe, ſed ex gratia ſpeciali. Item ad coronationem huius regis vocatus per litteras vt ei præſentiam amicabilem in tantis ſolemnijs amicus exhiberet, non venit ex debito, ſed ex gratia ſpeciali. Item pro terris de Tyndale & Penreth in regno Angliæ poſitis, cum rex Scotiæ ad præſentiam regis Angliæ ſe perſonaliter contuliſſet, eidem fidelitatem impenſurus pro eiſdem terris tãtum, in Anglia ſitis, non vt rex Scotiæ, nec pro regno Scotiæ fidelitatem eandem exhibuit, quia palàm coram populo proteſtatum eſt, quod pro regno Scotiæ fidelitatem aliquam regi Angliæ facere non debebat. Item quod prædictus rex Alexander

Natale celebratum Northamptoniæ.

Regi natus eſt filius.

Cauſa diſſenſionis inter Papam & regem Franciæ.

Rex Franciæ excommunicatur.

Legitimatio filiorum regis Caſtellæ.

Parliamentũ Stamfordiæ.

Papa ſcribit in gratiam Scotorum.

Rationes à Papa allegatæ, cur Scotia non pertineat ad regem Angliæ.

Alexander reliquit puellam, hæredem nomine Margaretam, neptem regis Angliæ, tunc minoris ætatis; cuius custodia non ad regem Angliæ velut ad dominum supremum pertienit, sed ad cæteros eiusdẽ regni Scotiæ proceres ad hoc electos. Redarguebat etiam Papa regem, eò quòd post mortem dicti Alexandri regis Scotos tanquam acephalos, & ducis suffragium non habentes, ipsos per vim sibi subiugauit, & metum in præiudicium & grauamen non modicum Romanæ Ecclesiæ adijciens, quòd cùm Dominus Papa officium legationis alicui committit exequendum in regno Angliæ, causa solutionis decimæ, vel etiam pro quauis alia causa rationabili, & huiusmodi legatio litteris & priuilegio speciali dictæ sedis Apostolicæ, ad dictum regnum Scotiæ se non extendat, resistendum est & obstandum huiusmodi legationi, prout tempore fœlicis recordationis contigit euidenter. Nam Legatus ipse ad præfatum regnum Scotiæ aliquatenus admissus non extitit, donec per literas Apostolicas speciales sibi legationis officium fuit in eodem commissum. Item addidit, quòd idem Regnum Scotiæ per beati Petri Apostoli venerandas reliquias, non sine superni dono muneris conuersum extitit ad fidei catholicæ vnitatem. Et qualiter etiam antiquis temporibus Eboracensis Archiepiscopus qui tunc erat, mota per eum super iure Metropolitano aduersus prælatos Scotiæ questione pro se nequiuit sententiam obtinere. His propositis monuit Papa regem per literas suas, quòd Episcopos, Abbates, Electos, & omnes alios regni Scotiæ, quos detinebat captiuos in carcere, liberè abire permitteret, & quòd Officiales suos de regno Scotiæ memorato reuocaret, quos in præiudicium & iniuriam & graue scandalum fidelium populorum & oppresionem iustorum in dicto regno statuerat & ordinauerat: ita quod acceptior & gratior fieret Deo, & fauorem Apostolicæ sedis, in hoc sibi acquireret pleniùs. Et si in eodem regno Scotiæ vel aliqua eius parte ius aliquod habere se assereret per procuratores & nuncios suos ad hoc specialiter constitutos, cum omnibus iuribus & munimentis huiusmodi negotium tangentibus, ad sedem Apostolicam destinaret super præmissis plenæ complementum iustitiæ recepturus.

LITERA REGIS MISSA PAPÆ.

REx Angliæ litteris Apostolicis ex deliberato apud Lincolniam conuocato *Responsio*
consilio pro iure suo declarãdo literã huius tenoris scripsit. Sanctissimo *regis.* in Christo patri domino B. diuina prouidentia Sanctæ Romanæ & vniuersalis Ecclesiæ summo Pontifici, Edvvardus Dei gratia Rex Angliæ, dominus Hiberniæ, Dux Aquitaniæ salutem, & deuota pedum oscula bonorum. Infrascripta non in forma, nec in figura iudicij, sed omnino extra iudiciũ proferenda, sanctæ paternitatis vestræ conscientiæ vobis transmisimus exhibenda. Altissimus inspector cordium vestræ scrinio memoriæ indelebili stilo nouit inscribi: quòd antecessores & progenitores nostri reges Angliæ iuris superioris, & directi dominij ab antiquissimis retrò temporibus regno Scotiæ, ac omnibus ipsius regibus in temporalibus & annexis eisdem præfuerunt. Et ab eisdem pro regno Scotiæ & eiusdem proceribus, à quibus habere volebant legalia homagia receperunt, & fidelitatis debita iuramenta. Nos iuris & dominij possessionem continuantes pro tempore nostro eadem tam à rege Scotiæ recepimus, quàm à proceribus ipsius regni. Quinimmò tanta iuris & dominij prærogatiua super regnum Scotiæ, & eiusdem regem gaudebant, vt & regnum ipsum suis fidelibus conferebant. Reges etiam ex iustis causis amouebãt & constituebant sub se loco ipsorũ alios regnaturos, quę ꝓculdubio notoria fuisse & esse credũtur apud oẽs, licèt aliud forsan paternis vestris aurib⁹ per pacis æmulos & rebellionis filios fuerit falsa insinua-

inſinuatione ſuggeſtum, à quorum machinoſis & imaginarijs figmentis, vt veſtræ ſanctitatis oculus auertatur, ſuppliciter quæſumus & paternam clementiã & excellentiam deuotis affectibus exoramus. Sub temporibus Heli & Samuelis prophetę, vir quidam ſtrenuus & inſignis, Brutus nomine, de genere Troianorum, poſt excidium vrbis Troiæ cum multis nobilibus Troianorum applicuit in quandam inſulam tunc Albion vocatam, & à gigantibus inhabitatam, quibus deuictis ſua potentia, & occiſis, eam de nomine ſuo Britanniam ſociósq; Britones appellauit. Poſtea regnum ſuum tribus filijs ſuis diuiſit: Locrino primogenito ſuo dedit illam partem, quæ quondam Loegria, nunc verò Anglia nominatur: Albanacto ſecundò filio dedit Albaniam quæ nunc Scotia vocitatur: Cambro verò tertio filiò dedit Cambriam, quæ nunc VValha appellatur, reſeruata Locrino ſeniori regia dignitate. Biennio poſt mortem Bruti, applicuit in Albania rex Hunorum, Humber nomine, qui Albanactum fratrem Locrini peremit: Quem mox Locrinus perſecutus eſt: Humber verò fugiens ſubmerſus eſt in flumine quod de ſuo nomine vocatur Humber. Et ſic Albania deuoluitur ad Locrinum Poſteà Dunvvallus rex Britonum Staterium Regem Scotiæ ſibi rebellem occidit, & terram in deditionem accepit. Item duo filij Dũvvallionis ſcilicet Belinus & Brennius inter ſe regnũ patris ſui diuiſerunt. Ita quod Belinus ſenior diadema inſulæ cum Britãnia, VVallia, & Cornubia poſſedit. Brennius verò ſub eo regnaturus Scotiam accepit. Petebat enim Troiana conſuetudo, vt dignitas hæreditatis primogenito perueniret. Item Arthurus rex Britonum famoſiſsimus Scotiam ſibi rebellem ſubiecit, & ferè totam gentem deleuit, & poſtea quendam nomine Anguſelum in regem Scotiæ præfecit: & poſtea cum idem rex Arthurus apud ciuitatẽ Legionum feſtum faceret celeberrimum, interfuerunt ibidem omnes reges ſibi ſubiecti, inter quos Anguſelus rex Scotiæ ſeruitium pro regno ſuo exhibens debitum, gladium regis Arthuri detulit ante ipſum, & ſucceſsiuè omnes reges Scotiæ omnibus regibus Britonum fuerunt ſubiecti. Succedentibus autem regibus Angliæ, in eadem inſula ipſius monarchiam & dominium obtinẽt cõſequenter. Edvvardus dictus ſenior filius Alfredi regis Angliæ, Scotorum, Cumbrorũ, & Stregvvallorum reges, tanquam ſuperiori domino, ſubiectos habuit & ſubmiſſos. Adelſtanus rex Angliæ Conſtantinum regem Scotorum ſub ſe regnaturum conſtituit, dicens: Glorioſius eſſe regem facere quàm regem eſſe. Et eſt dignum memoria, quòd idem Adelſtanus, intercedente Sancto Iohanne de Beuerlaco quondam Archiepiſcopo Eboracenſi, Scotos rebellantes ei diuicit. Qui gratias deo deuotè agens exorauit, petens vt interueniente beato Iohanne ei aliquod ſignum euidens oſtenderetur, quo tam ſuccedentes quàm præſentes cognoſcere poſſent Scotos Anglorum regno iure ſubiugari. Et vidit quoſdam ſcopulos iuxta quendam locum propè Dunbar in Scotia prominere, extractóq; gladio de vagina percuſsit in ſilicem. Qui lapis ad ictum gladij Dei virtute agente, ita cauatur vt menſura vlnæ in longitudine poſsit coaptari. Et huius rei hactenus euidens ſignum apparet, & in Beuerlacenſi Eccleſia, in legenda beati Iohannis, quaſi ſingulis hebdomadis, ad laudem & honorem Sancti Iohannis pro miraculo recitatur. Et de hoc extat celebris memoria tam in Anglia quàm in Scotia vſque in præſentem diem. Item Conſtantinus rex Scotorum & Eugenius rex Cumbrorum, ad prædictum regem Angliæ Adelſtanum poſt aliquã diſſentionem inter eos habitam veniẽtes, ſe cum ſuis regnis eidẽ Adelſtano dedidêre. Cuius facti gratia, filium Conſtantini ipſe Adelſtanus de ſacro fonte ſuſcepit. Item Edredo regi Angliæ Scoti ſine bello ſe ſubdiderunt, & eidem regi Edredo tanquam Domino fidelitatem iurauerunt, quodam Irico rege

Brutus. *Locrinus.* *Dunvvallus.* *Belinus.* *Arthurus.* *Edvvardus ſenior.* *Adelſtanus.*

rege super eos constituto. Item cum Edgarus rex Angliæ regem Scotorum Kynadium, & Cumbrorum Malcolinum, regem insularum Malkerium & alios quinque subregulos, videlicet Donevvaldum, Syfolh, Hunevvaldum, Iacob & Ruchill subiugasset, & remigando per fluuiũ de Dee iuxta Cestriam, in quadam naui propè proram sedisset, & nauim ipsemet gubernasset, fertur ipsum dixisse successores suos posse gloriari se reges Anglorum esse, cum tãta honoris prærogatiua fruerentur, quòd subiectam haberent tot regum potentiam. Post dictum Edgarum successiuè regnauerunt reges Angliæ, Sanctus Edvvardus martyr, Ethelredus frater eius, Edmundus dictus Ironsyde, filius Ethelredi, & Cnutus qui eorum temporibus regnum Scotiæ in sua subiectione pacificè tenuerunt. Hoc duntaxat excepto, quòd quintodecimo anno Cnuti prædicti, idem Cnutus Scotiam rebellantem expeditione illuc ducta, & regem Scotiæ Malcolinum paruo subiecit negotio, subditusque est eidem prædictus Malcolinus. Quibus Haraldus filius Cnuti & Hardecnutus frater eius, vnus post alium reges Angliæ successerunt. Quibus sic regnantibus subiectionem pacificam regni Scotiæ habuerunt. Item sanctus Edvvardus rex Angliæ regnum Scotiæ Malcolino filio regis Cumbrorum dedit de se tenendum. Item VVilhelmus bastardus rex Angliæ à Malcolino rege Scotiæ, tanquam à suo homine sibi subdito recepit homagium. Item VVilhelmo Rufo regi Angliæ Malcolinus rex Scotorum iuramento fidelitatis subiectus fuit. Item prædictus VVilhelmus Dunvvaldum de regno Scotiæ ex iustis causis amouit, & Duncanum filium Malcolini regno Scotiæ præfecit, & recepit ab eo fidelitatem & iuramentum. Dictóque Duncano dolosè perempto, dictus rex præfatum Donevvaldum, qui iterum regnum Scotiæ inuaserat, amouit ab eodem, & Edgarum filium dicti Malcolini regem Scotiæ cõstituit, & eidem regnum illud donauit. Cui successit Alexander frater Edgari consensu regis Angliæ Henrici primi, fratris dicti regis VVilhelmi Rufi. Item Matildi imperatrici filiæ & hæredi regis prædicti Henrici, Dauid rex Scotiæ fecit homagium & fidelitatem. Item regi Angliæ Stephano, Henricus filius dicti regis Dauid homagium fecit. Item rex Scotorum VVilhelmus pro regno Scotiæ, & Dauid frater eius, & comites & barones regni Scotiæ, deuenerunt homines Regis Henrici, filij regis Angliæ Henrici secundi, in crastino Coronationis prædicti Henrici, filij Henrici secundi, patre viuente, & fidelitatem ei iurauerunt contra omnes homines, salua fidelitate debita patri viuenti. Anno verò vicesimo regni regis Henrici prædicti secundi, prædictus VVilhelmus rex Scotiæ rebellare incipiens, venit in Northumbriam cum exercitu magno, & exercuit in populo stragem magnam. Cui occurrentes milites comitatus Eboracensis apud Alnevvik ipsum ceperunt, & dicto Henrico regi Angliæ reddiderunt. Anno sequenti quintodecimo Calendas Maij idem rex VVilhelmus permissus est liberè abire. Postea verò apud Eboracum, anno eodem, septimodecimo Calendas Septembris, idem VVilhelmus rex Scotorum de cõsensu prælatorum, Comitum & Baronum, & procerum & aliorum magnatum regni Scotiæ, domino suo regi Angliæ Henrico filio Matildis imperatricis, suis litteris patentibus cauisse noscitur, quod ipse & hæredes & successores sui reges Scotiæ, Episcopi, Abbates, Priores, comites & Barones, & alij homines regni Scotiæ, de quibus dominus rex Henricus habere voluerit, facient domino regi Angliæ homagium, fidelitatem, & ligiamentum, & vt ligio domino suo contra omnem hominem obedient. Et in signum subiectionis, Capellum suum & cellam atque lanceam, super altare beati Petri obtulit, quæ in eadem Ecclesia vsque in hodiernum diem remanent & seruantur.

Edgarus rex. *Sanctus Edwardus mar.* *Ethelredus.* *Edmundus Ironside.* *Cnutus.* *Haraldus.* *Hardecnutus.* *Sanctus Edwardus.* *Wilhelmus conquestor.* *Wilhelmus Rufus.* *Henricus. 1.* *Matildis imperatrix.* *Stephanus.* *Henricus filius Henrici. 2.* *Monumentũ subiectionis.*

Item Episcopi, Comites & Barones dicti regni Scotiæ conuentionauerunt; (vt verbis vtamur huiusmodi cōuentionis) domino rege Angliæ, & Henrico filio eius prædictis: quòd si rex Scotiæ aliquo casu à fidelitate regis Angliæ & conuentione prædicta recederet; ipsi cum regi Angliæ tenebunt, sicut cum ligio domino domino suo, contra regem Scotiæ, quousque ad fidelitatem regis Angliæ redeat.

Gregorius cōfirmat subiectionem Scotiæ

Quam quidem compositionem fœlicis recordationis Gregorius Papa quintus in diuersis rescriptis regibus Angliæ & Scotiæ directis mandauit firmiter obseruari, continentibus etiam quod VVilhelmus & Alexander reges Scotiæ regibus Angliæ Henrico & Henrico ligium homagium & fidelitatem facerent, quæ tenentur successoribus eorum Comitibus & Baronibus regni ipsius, & successoribus suis exhibere. Et item quod cum idem rex Scotiæ homo ligius sit ipsius Henrici regis Angliæ, & eidem præstiterit fidelitatis iuramentum, ad quod se principaliter astringit: in ipsius regis, & regni Angliæ detrimentum, nihil debeat penitùs attemptare.

Papæ Clementis literæ.

Et Papa Clemens scribens Regi Angliæ pro Iohanne Episcopo Sancti Andreæ expulso ab Episcopatu suo per regem Scotiæ, inter cætera rogabat quod VVilhelmum regem Scotiæ mouèret & induceret, & si necesse foret, destructione regali qua ei præeminebat, & de concessa suæ regiæ celsitudini potestate compelleret, vt dicto Episcopo omnem rancorem remitteret, & episcopatum suum in pace habere permitteret. Et præter conuentionem prædictam in Ecclesia beati Petri Eboraci coram prędictis regibus Angliæ & Scotiæ, Dauid fratre suo, & vniuerso populo, Comitibus & Baronibus, milites de terra regis Scotiæ iurauerunt regi Angliæ Henrico, & Henrico filio suo, & hæredibus eorum fidelitatem contra omnem hominem, sicut ligijs dominis suis. Et idem VVilhelmus rex Scotiæ ad mandatum regis prædicti venit Northamptoniam ad parliamentum domini sui, adducens secū omnes Episcopos, Abbates, & Priores totius regni sui. Venit etiam ad eiusdem regis mandatum in Normanniam. Et idem VVilhelmus rex, post decessum regis Henrici veniens Cantuariā, regi Angliæ Richardo, filio & hæredi dicti Henrici fecit homagium:

Richardus.
Iohannes.

quo Richardo viam vniuersæ carnis ingresso, sæpe dictus VVilhelmus Iohanni regi Angliæ fratri & hæredi dicti Richardi, extra ciuitatem Lincolniæ, super quēdam montem in conspectu omnis populi fecit homagium & iuramentum fidelitatis super crucem Cantuariæ Archiepiscopi Huberti, & eidem domino suo per chartam suam concesſit, quod Alexandrum filium suum sicut hominem ligiū suum maritaret, promittendo firmiter in charta eadem quod idem VVilhelmus rex Scotiæ, & Alexander filius suus, Henrico filio Iohannis regis Angliæ tanquam ligio domino suo contra omnes mortales fidem & fidelitatem tenerent. A quo quidem VVilhelmo rege Scotiæ postmodum pro eo quod desponderat filiam suā Comiti Boloniæ præter regis Iohannis domini sui assensum, pro transgresſione & temeraria præsumptione huius debitam satisfactionem suscepit.

Henricus.3.
Edvvardus.1.

Item Alexander rex Scotiæ sororius noster, regi Angliæ Henrico patri nostro, pro regno Scotiæ, & postea nobis fecit homagium. Vacante deinde regno Scotiæ per mortem Alexandri regis illius, & subsequenter per mortem Margaretæ eiusdem Scotiæ reginæ, & dominæ proneptis nostræ: Episcopi, Abbates, Priores, comites & barones, & cæteri nobiles ac communitates totius regni Scotiæ, ad nos tanquam ad defensionem, ducem, Aurigam, capitaneum & dominum capitalem eiusdem regni sic vacantis gratis & spontanea voluntate accedentes, prout tenebantur de iure, ius nostrum, progenitorum & antecessorū nostrorū, & possesſionē superioris & directi dominij in regno eodē & ipsius regni subiectionem ex certa scientia purè & simpliciter

& ab-

& abſolutè recognouerunt: & prꝗſtitis ab eis nobis tanquam ſuperiori & directo domino Scotiæ debitis & conſuetis fidelitatis iuramentis, ac ciuitatibus, burgis, villis, caſtris, & cæteris manſionibus eiuſdem regni, in manu noſtra traditis, ad cuſtodiā eiuſdem regni certos de iure noſtro regio officiales & miniſtros deputauimus quibus ipſi tēpore vacationis huius cōcorditer fuerāt obediētes, & intendētes regijs noſtris prꝗceptis & mandatis. Poſtmodū autem diuerſæ perſonæ ſuper ſucceſsione in dictum regnū Scotiæ iure hæreditario inter ſe contendentes, ad nos tanquā ad ſuperiorem dominum regni Scotiæ acceſſerūt, petētes ſuper ſucceſsione regni prædicti ſibi per nos exhiberi iuſtitiæ complementum, volentes & expreſsè conſentientes coram nobis, tanquam coram ſuperiori & directo domino in omnibus ordinandis ſtare & obtemperare. Ac demùm ſentētialiter propoſitis & ſufficiēter auditis, rimatis, examinatis, & diligēter intellectis partium iuribus, finaliter in prꝗſentia omnium prꝗlatorum & nobilium, quaſi totius regni Scotiæ, & de voluntate & aſſenſu expreſsè eorundem procedētes, Iohannem de Balliolo debitè prꝗfecimus in regem Scotorum. Quem tunc in ſucceſsione eiuſdem regni hæredis iura inuenimus habere potiora. Qui quidem prælati, comites & barones, ac cæteri regni ipſius incolæ ſententiam noſtram acceptauerūt, approbauerunt, & ipſum Iohannem de mandato noſtro virtute huius iudicij in regem ſuum admiſerunt. Ac idem Iohānes rex Scotiæ pro regno ſuo prædicto nobis homagium debitū & conſuetum fecit, & fidelitatis iuramentum præſtitit, & ex tunc tā in parliamentis, quàm conſilijs noſtris tanquam ſubditus noſter, ſicut alij de regno noſtro interfuit, & noſtris tanquàm domini ſuperioris ſui beneplacitis & mandatis in omnibus obediens & intendens extitit, donec idem Iohannes rex Scotiꝗ, & prꝗlati, Comites & Barones, nobiles, communitates, & cæteri incolæ maiores eiuſdem regni, ex præconcepta malitia, & prꝗlocuta ac prꝗordinata proditione communicato conſilio, cum tunc inimicis noſtris capitalibus & notorijs amicitias copularunt, ac (pactiones, cōſpirationes, & cōiurationes in exhæredationem noſtram & hæredum noſtrorum, ac regni noſtri, contra debitum homagium in crimen læſæ maieſtatis nequiter incidēdo) fidelitatis iuramentum inierūt cum eiſdem. Verùm cùm præmiſſa relatio & fama publica ad aures noſtras aduenifſent, volētes futuris periculis prꝗcauere, quæ ex his & alijs poſsēt nobis, regno noſtro, & regni noſtri incolis veriſimiliter prouenire, pro aſſecuratione regni noſtri acceſsimus, ad confiniū regni vtriuſq;, pluries mandantes eidem Iohanni tunc regi Scotiæ, vt ad certa loca in confinio prædicto ad nos accederet ſuper præmiſsis, & alijs aſſecurationis ſtatum tranquillitatem & pacem regni vtriuſque contingentibus tractaturus. Qui ſpretis mandatis noſtris in ſua perſiſtens perfidia ad bellicos apparatus cū Epiſcopis, prælatis, comitibus & baronibus regni Scotiæ, ac etiam alijs exteris conductitijs contra nos, regnū noſtrū, & regni noſtri incolas, hoſtiliter ſe conuertens accinxit, & ad hoſtiles aggreſſus & ingreſſus procedens regnum noſtrum inuaſit, & quaſdam villas regni noſtri Angliæ per ſe & ſuos deprædatus eſt, eaſquè vaſtauit incendio, homines noſtros interfecit, & nonnullis nautis noſtris per eos peremptis naues hominum noſtrorum regni Angliæ comburi fecit, & è veſtigio aggredi. Denegatiſq; nobis homagio & fidelitate tā pro ſe quàm pro alijs quibuſcunq; regni ſui incolis, per literas eiuſdem Regis verba offenſionum exprimentes, & inter alia verba diffidationis continentes.

Comitatus noſtros Northūbriæ, Cūbriꝗ, & VVeſtmerlandiæ regni noſtri Angliæ congregato exercitu ingenti hoſtiliter, per ſe & ſuos inuaſit, ſtragem innumeram hominum noſtrorum, incendia Monaſteriorum, Eccleſiarum, *Immanitas Scotorum.*

& villarum inhumanè perpetrando,& patriã vndique depopulando.Infantes in incunabulis, mulieres in puerperio decubantes gladio trucidarunt, & quod auditu horrendũ eſt,à nonnullis mulieribus mammillas atrociter abſciderunt, paruos clericulos primã tonſuram habentes,& grãmaticam addiſcentes,ad numerum circiter ducentorũ in ſcholis exiſtentes,obſtructis oſtijs ſcholarum igne ſuppoſito cremauerũt. Nos quoq; cernentes,tot damna,opprobria,facinora & iniurias in exhęredationem noſtram,& deſtructionem populi noſtri proditionaliter irrogari,nec valentes ratione iuramẽti, quoad conſeruationem iurium coronæ regni ſumus aſtricti,præmiſſa facinora vlteriùs concelare,nec iura noſtra relinquere indefenſata, cùm idem Iohannes rex & gens Scotorum, & noſtri ſubditi per leges ſe iuſtificari minimè permiſiſſent,ipſo regno Scotiæ (quod à longiſsimis retro temporibus ſic vt ſuperius exprimitur nobis & progenitoribus noſtris feodale exiſtit) ex cauſis premiſsis nobis commiſſo,deinde bello (iuxta leges & conſuetudines regni noſtri contra eos, de conſilio procerum & magnatum noſtrorum) indicto contra dominum Iohannem & gentem Scotorum vires potentiæ noſtræ extendimus prout de iure nobis licuit,& proceſsimus cõtra ipſos tãquã hoſtes noſtros,& proditores. Subiecto itaq; regno Scotiæ,& iure proprietatis noſtræ ditioni ſubacto, præfatus Iohannes quondã rex Scotiæ ipſum regnũ Scotiæ quatenus de facto tenuit,ſponte,purè & abſolutè reddidit in manũ noſtrã,proditiones,& ſcelera memorata corã nobis,& proceribus noſtris publicè recognoſcens. Quo peracto præfati comites & barones nobiles & cõmunitates regni Scotiæ,quos ad pacẽ noſtrã regiã ſuſcepimus,cõſequenter homagia & fidelitates nobis, tanquã immediato domino,ac proprio eiuſdẽ regni Scotiæ nobis fecerunt & præſtiterunt,ac ẽtiã redditis nobis eiuſdẽ regni ciuitatibus, villis, caſtris, munitionibus, ac cæteris locis omnibus ad dictũ regnum ſpectãtibus, officiales noſtros & miniſtros, ad regimen eiuſdem regni Scotiæ præfecimus iure noſtro. Cúmq; iure pleni dominij in poſſeſsione eiuſdem regni exiſtere dignoſcamur,nõ poſſumus,nec debemus,quin inſolentiã ſubditorum noſtrorũ rebellium,ſi quos inuenerimus præeminentia regia, prout expedire viderimus reprimamus. Quia verò ex præmiſsis & alijs cõſtat euidenter,& notorium exiſtit,quòd prælibatum regnum Scotiæ tam ratione poſſeſsionis quàm proprietatis ad nos pertinet pleno iure, nec quicquã fecerimus vel cauerimus,ſcripto vel facto, ſicuti nec poſſemus, per quæ iuri ac poſſeſsioni prædictis debeat aliqualiter derogari,Sanctitati veſtræ humiliter ſupplicamus,quatenus præmiſſa prouida meditatione pẽſantes,ex illis veſtrũ motũ animi dignemini informare, ſuggeſtionibus cõtrarijs æmulorũ in hac parte nequaquã fidẽ adhibẽdo,quin imò ſtatum noſtrũ & iura noſtra regia ſupradicta habere velitis,ſi placet,prõptis affectionibus cõmendata. Quãtum verò ad hoc quod Papa petiuit, quòd ſi rex Angliæ ius haberet in regno Scotiæ, vel in aliqua eius parte,procuratores & inſtructos mitteret,& fieret eis iuſtitiæ complementũ. Rex per ſe noluit reſpõdere, ſed hoc cõmiſit comitibus alijſque terræ proceribus,qui ſuper hoc domino Papæ huius tenoris literas reſcripſerunt.

Litera Communitatis Angliæ domino Papa.

Sancta Romana iure eccleſia, per cuius miniſterium fides catholica in ſuis actibus,cum ea (vt firmiter credimus & tenemus) maturitate procedit, quod nulli præiudicare,ſed ſingulorum iura conſeruari velit illæſa.Sanè conuocato nuper per ſereniſsimum dominum noſtrum Edvvardum, Dei gratia regem Angliæ illuſtrem , parliamento apud Lincolniam generali, idem dominus noſter quaſdam literas Apoſtolicas, quas ſuper certis negotijs conditionem & ſtatum regni ex veſtra parte receperat in medio exhiberi ac ſerioſè nobis fecit exponi. Quibus auditis & diligentiùs intellectis, tam ſenſibus admiranda,

quàm

quàm hactenus inaudita in eis audiuimus contineri. Scimus enim, Pater sanctissime, & notorium est in partibus nostris, ac nonnullis alijs non ignotum, quòd à prima institutione regni Angliæ reges eiusdem regni tam temporibus Britonum quàm Anglorũ, superius & directum dominium regni Scotię habuerunt in possessione, vel capitanei superioritatis & recti dominij ipsius Scotiæ successiuis temporibus extiterunt, nec vllis temporibus ipsum regnum in temporalibus pertinuit, vel pertinet quouis iure ad ecclesiam supradictã. Quin immo idem regnum Scotiæ progenitoribus dicti regis, nostris regibus Angliæ, atq; sibi feodale extitit ab antiquo. Nec etiam reges Scotorum & regnum alijs quàm regibus Angliæ subfuerunt, vel subijci consueuerunt, neque reges Angliæ super iuribus suis in regno prædicto, aut alijs suis temporalibus coram aliquo iudice ecclesiastico vel seculari, ex præeminẽtia status sui regiæ dignitatis & consuetudinis cũctis temporibus irrefragabiliter obseruatæ responderunt, aut respondere debebant. Vnde habito tractatu & deliberatione diligenti super cõtentis in literis vestris memoratis, cõmunis, concors & vnanimis omnium nostrum & singulorum consensus fuit, & erit inconcussè deo propitio in futurum. Quod præfatus dominus noster rex super iuribus regni Scotiæ, aut alijs suis temporalibus nullatenus respondeat iudicialiter coram vobis, nec iudicium subeat quoquo modo, aut iura sua prædicta in dubium quæstionis deducat, nec ad vestram præsentiam procuratores, aut nuncios ad hoc mittat, pręcipuè cum præmissa cederent manifestè in exhæredationem iuris coronæ regni Angliæ & regiæ dignitatis, ac subuersionem status eiusdem regni notoriam, necnon in præiudicium libertatis, cõsuetudinum, & legum paternarum, ad quarum obseruationem & defensionem ex debito præstiti iuramenti astringimur, & quæ manu tenebimus toto posse, & totis viribus cum dei auxilio defendemus. Nec etiam permittimus aut aliqualiter permittemus, sicut non possum⁹, nec debemus, præmissa tam insolita, indebita, præiudicialia, & aliàs inaudita prelibatum dominum nostrum regem, etiam si vellet facere seu modo quolibet attemptare. Quocirca sanctitati vestræ reuerenter & humiliter supplicamus, quatenus eũdem dominum nostrum regem, qui inter alios principes orbis terræ catholicum se exhibet, & Romanæ ecclesiæ deuotum, iura sua, libertates, & consuetudines & leges prędictas, absque diminutione & inquietudine pacificè possidere, ac illibata persistere benignius permittatis.

Proceres noluẽ suum regem coram Papa iudicio sisti.

In festo Pentecostes finitis treugis quæ cum Scotis initæ fuerant. Rex cõtra festũ S. Iohannis Baptistæ in Scotiam proficiscitur exercitu adunato. Dúmq; in Scotia hiemaret, sui multos equos magnos perdiderũt, ob defectũ foragij tempore frigoris hyemalis Transijt annus iste frugũ, nec opulentus, nec omnino inops: Papæ curiæq; Romanæ propter discordiam motam inter Papam & regem Franciæ malorum inchoatiuus, inquietudinis concitatiuus, scandali generatiuus: Anglis nec omnino martius, nec omnino quietus Scotis: suspiciosus, turbidus, & inquietus: Inimicis Crucis Christi, Saracenis videlicet, lugubris & molestus.

Rex hostiliter Scotiã ingreditur.

Annalis conclusio.

ANno gratiæ millesimo trecentesimo tertio, qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu primi tricesimus, fuit idem rex ad natale in Scotia, in loco qui dicitur Linsinco, cum exercitus manu potenti, sed ad instantiam regis Francorum cuius nuper sororem duxerat, Scotis treugas vsque ad festum omnium Sanctorum concessit. Ordinatísque rebus Scotiæ reuersus est in Angliam, & circa mediam quadragesimam parliamentum Londonijs conuocauit. Eodem tempore Papa Bonifacius per literas suas regem Anglorum interpellauit, vt regi Francorum guerram commoueret, ad quod faciendum ingens

Natale celebratum in Scotia ad Linsincum.

Rex regreditur in Angliã.

Papa Anglum in Francum concitat.

ingens ſubſidium pollicetur, ſed rex Angliæ aliàs domini Papæ erga ſe affectũ expertum infidum, rem diſtulit, ſi poſsibile foret recuperare per viam aliam, ſua malens. Sub his diebus in Flandria Burgenſes Gallicorum exactionibus iniuſtis minis oppreſsi, Iacobum Sancti Pauli, qui apud eos locum regis tenebat expulerunt de villa: plurimis in hoc tumultu Gallicis interfectis. Vocauerunt proinde in dominum & defenſorem ſuum Guidonem comitem Nannircij filium comitis Flandrenſis in cuſtodia adhuc detenti. Guido verò cum numeroſa multitudine bellatorum adueniens, auxit Flandrenſium animos plurimũ contra Gallos. Interea Robertus comes Attrabatenſis cum exercitu maximo miſſus in Flandriam, inter Tortunatum & Brugas tentoria ſua fixit. Contra quem Flandrenſes egreſsi omnes ferè pedites prælium grauiſsimum conſeruerunt cum Gallicis. Succumbentibus ergo Gallicis comites Atrabatenſis, Angi, & Albemarle viri nobiles, Godefridus ducis Brabantiæ germanus, cum filio ſuo filius comitis Hanoniæ, Radulphus de Nigella, Conſtabularius Franciæ cum fratre ſuo, Guidone Mareſcallo, Reginaldus de Tria miles emeritus, Camerarius de Tancreuilla, Petrus Flote regis Francorum conſiliarius pręcipuus, & exactionum prædictarum maximus, Iacobus Sancti Pauli in hoc prælio ceciderunt occiſi. Aliorum verò militum minoris gradus, ſcutiferorumque & peditum interfecta eſt maxima multitudo. Comites verò Sancti Pauli & Boloniæ Lodovvicus comitis Claremontenſis filius, cum alijs pluribus fugientes, reliquerunt Flandrenſibus ſpolia infinita. Per id temporis prælati Franciæ miſsis ad Papam tribus Epiſcopis de non veniendo ad diem citationis præfixũ, ſe per eoſdẽ excuſarunt. Papa verò Prælatis Franciæ non comparentibus miſit in Franciam Iohannem monachũ præsbyterum Cardinalem, qui conuocatis Prælatis Pariſius ſecretum conſilium habuit cum eiſdem. Eodem anno Philippus rex Franciæ maximo coadunato exercitu, cum iuxta ciuitatem Attrabatenſem toto menſe Septembri manſiſſet, licèt hoſtes de propinquo diutius eũ expectaſſent, nihil agendo Pariſius reuerſus eſt inglorius. Poſt feſtum omniũ Sanctorum elapſis treugis cum Scotis rex Angliæ Iohannem de Segraue militem nobilem cum exercitu miſit in Scotiam, committens ei eiuſdem terræ cuſtodiam. His diebus ciues Burdegalenſes dominium Gallicorum non ferentes illos de ciuitate ſua contra natale domini expulerunt. Tranſit annus iſte mediocriter frugifer & fructifer, conſequenter Gallicis infamis & notabilis, propter infortunia, & res bellicas male geſtas: Anglis honorabilis & confortabilis: Scotis odibilis, deteſtabilis & inuiſus.

Flandri rem bene gerunt. — *Strages Gallorum.* — *Legatio præſulũ Franciæ ad Papam.* — *Regis Francorum profectio & reditus inglorius.* — *Io. Segraue Scotiæ præfectus.* — *Annalis concluſio.*

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo quarto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à cõqueſtu primi triceſimus primus, tenuit rex natale apud VVeſtmonaſterium Londonijs. Quo anno Scoti cœperunt rebellare contra Regem Angliæ duce & capitaneo conſtituto VVilhelmo VValeys, qui eos ad ſeditionem commouerat, propter quod rex coadunato ingreſſus exercitu prætermiſſo caſtro de Striuelyn, quod contra eum munitum fuerat, totam terram peruagatur, nemine apertæ pugnæ ſibi copiam faciente. Eodem tempore rex Francorum ob detentionem VVaſconiæ iniuſtam, timens ſibi à rege Angliæ per dominum Papam ad hoc inſtigato guerram patari, vt eius amicitiam ſibi compararet, quicquid VVaſconiæ in manu ſua tenebat, eidẽ ſponte gratiſq; reſtituit, prout videbatur ignorantibus veritatem. Tunc etiam & Burdegalia regi Angliæ ſponte ſe ſubiecit. Philippus filius Comitis Flandriæ coadunatis multis Teutoniæ ſtipendiarijs, ingreſſus Franciam caſtrum Sancti Audomari obſedit, ſed cum nihil proficeret, diſcedens vrbem Mormorum incendit. Philippus Francorum rex, verſus Flandriam progreſſus cum exercitu, acceptis

Natale apud VVeſtmon. celebrat. — *Scoti iterum rebelles.* — *Rex Franciæ reſtituit VVaſconiam regi Angliæ.*

treugis inglorius est reuersus. Guido comes Flandriæ, & filius eius Robertus, à custodia per regem Franciæ soluti, vt Flandrenses ad pacem reducerent in Flãdriam transmittuntur. Sed cum nihil proficerent fidelitate seruata debita, ad loca suæ pristinæ custodiæ reuertuntur. Eo tempore VVilhelmus filius Comitis Hanoniæ Iohannis, & Guido Traiectensis episcopus eiusdem VVilhelmi patruus, contra Flandrenses qui maximam partem Flandriæ occupauerant prælìantes succumbunt, capto Episcopo, sed VVilhelmo per fugam elapso.

Guido comes Flandriæ carcere liberatus.

Scoti Anglos vincunt.

Hoc anno circa principium Quadragesimæ Scoti latentes in insidijs Iohannem de Segraue cum paucis armatis transeuntem, iuxta castrum quod dicitur Puellarum subitò inuaserunt, peremptisqué hinc inde nonnullis, Scoti præualentes multitudine, ceperunt aliquos milites Anglicos, inter quos & ipsum Iohannem Anglorum capitaneum grauiter vulneratum, sed superuenientes milites alij de exercitu Anglicorum, ipsum Iohannem à suis ereptum custodibus abduxerunt. Dum fieret iste conflictus, miles quidam nobilis Robertus de Neuile missarum audiens solemnia (erat nempè dominica prima Quadragesimæ) quæ gesta fuerant penitùs ignorabat. Post missam verò egressus, cum audisset à redeuntibus Scotos in Anglicos præualere, illuc cum suis armatis properans multos peremit, multósq; fugauit, & captiuos aliquos reduxit. Nec de his qui missæ cũ eo intererant, quisquã captus fuit, aut grauiter vulneratus, sed nec corruit vnus solus. Rex Angliæ rebellione Scotorum apud Rokesburgiam in Scotia ex edicto publico in festo Pentecostes exercitum adunauit, progrediensqúe paruis dietis totam terram vsque Catenesiam, quæ est in vltimis Scotiæ finibus perlustrauit, nemine aperti prœlij copiam faciente. Videntes itaque Scoti se non posse resistere, missis nuncijs petiuerunt humiliter à rege ad pacem suã recipi, & vt permitteret eis dato precio ab his quibus per eũ collatæ erãt redimerent terras suas. Acquieuit rex eorum precibus, & rediens castrum de Striuelyn, quod Scoti occupauerant, & contra regem defendebant (cuius expugnatio in progrediendo gratis erat omissa) per suos obsedit. Ipse verò non longe à loco eodem apud Dunfermlyn hyemauit. Hoc anno circa festum Sancti Iohannis Baptistæ milites quidam in præsentia Cleri & populi Parisius congregati, Papæ Bonifacio multa imposuerunt enormia, putà hæresim, simoniam & homicidia, propter quæ per regem Franciæ appellatum est cõtra eum, ad illum cuius interest, donec conuocato consilio se à criminibus purgaret obiectis.

Rex Angliæ Scotiam peruadit armata manu.

Rex in Scotia hyemauit.

Papa hæresis simoniæ & homicidij accusatus.

Rex Franciæ appellat à Papa.

Circa festum natiuitatis beatæ virginis, videlicet in vigilia natiuitatis eiusdem venit summo mane magnus exercitus hominum armatorum missus ex parte regis Franciæ & Cardinalium Columnensium damnatorum repente ad portas ciuitatis Anagum, in quam Papa confugerat pro tutela, quia ibidem natus fuerat. Inuenientes igitur portas apertas ingressi sunt ciuitatem, & mox dederunt insultum Palacijs domini Papæ, & Marchionis nepotis Papæ, & triũ Cardinalium. Cõmunitas verò villæ comperto quod Scaira frater Columpnensium Cardinalium, & VVilhelmus de Longareto senescallus regis Franciæ aduenissent ea conspiratione, vt Papam deponerent vel necarent, statim pulsata communi campana, & tractatu habito, in communi elegerunt sibi capitaneum quendam Adnulphum, vnum ex maioribus dominis de Campana per quem instanti negotio regerentur. Qui quidem Adnulphus illis ignorantibus, domini Papæ extitit capitalis inimicus. Interim domini Papæ aduersarij eius Palatio & Marchionis nepotis sui triúmq; Cardinaliũ acerrimos dederũt insultus. Sed familiaribus domini Papæ & Marchionis viriliter se defendentibus illorum palacia inuadere nequiuerunt. Trium tamen Cardinaliũ palatia qui

Papa obsidetur.

qui reputabantur specialiter amici Papę, per vim & potentiam sunt ingressi, & omnia bona ibidem reperta diripuerunt & asportauerunt. Ipsi verò Cardinales à tergo per latrinam vix euaserunt. Interea superuenit dominus Adnulphus villę capitaneus adducens secum dominum Reginaldum de Supine, qui habuit in Campania magnum dominium, & erat Papæ capitalis aduersarius, cũ quo etiam venerunt filij domini Iohannis de Chitan, quorum patrem Papa tunc in carcere detinebat. Cúmq; dictus Capitaneus cum suis socijs supradictis venisset ad Schairam de Columpna, & eius exercitum, statim cum omni populo quem ducebat, coniunxit se eidem. Et communibus votis, irruerunt tantùm in Papam & nepotem suum, quod diu vt putabatur eis resistere non valerent. Ob quam causam dominus Papa timens sibi, treugas petijt à Schaira, quas sibi cõcessit & nepoti suo, vsq; ad horã nonam dictę diei, quæ videlicet treugæ captæ fuerant hora prima. Durante treuga Papa misit secretè ad populum Anagũ supplicans vt saluarent vitam suam, promittens, quod si hoc facerent, quod ipsos in tantum locupletaret, quòd omnes suo perpetuo merito gaudere deberẽt. Populus verò se excusauit, dicens se nil posse iuuare in hac parte, præsertim cũ tota potestas villæ capitaneum sequeretur. Tunc Papa supplicauit Schairę, vt significaret articulos, in quibus fuerat iniuriatum sibi & suis fratribus, & ipse paratus esset secundùm consilium Cardinaliũ facere restitutionẽ sibi. Schaira verò respondit quod non permitteret Papam viuere, nisi duos Cardinales fratres suos plenè restitueret, scilicet Petrum & Iacobũ de Columpna, quos prius damnauerat, ad temporalia & spiritualia, & non solùm illos restitueret, sed & omnes de eorum sanguine vel parentela. Et quod idem Papa post huiusmodi restitutionem renunciaret papatui. Et quod postmodum corpus eius esset ad voluntatem ipsius Schairæ. His auditis ingemuit Papa, & ait, Heu me, durus est hic sermo: cumq; concordari non possent, & aduenisset hora diei nona, iterum Schaira cum exercitu dedit insultum Papæ & nepoti suo: at ipsi se viriliter defendebant, tandem videntes aduersarij quod principalis Ecclesia Anagum, quæ erat de Sancta Maria, esset eis impedimento quo minus poterant accingere pro votis Palatium Papæ, apposuerunt ignem ad ostium Ecclesiæ supradictæ. Itaq; valuis ecclesiæ combustis, totaliter ingressi sunt ecclesiam homines Schairæ, & despoliauerunt omnes Clericos & laicos mercenarios, habentes cultellos ibidem & alia mercimonia ad vendendum, ita quod non dimiserunt valorẽ quadrantis ex omnibus quæ apprehendere potuerunt. Tandem Marchio nepos Papæ perpendens quod se vlterius non posset defendere, reddidit se dicto Schairæ & capitaneo memorato, ea conditione, vt vitam ipsius & filij sui saluarent seruientiúmq; suorum. Quibus auditis Papa fleuit amarè. Post hæc ruptis ostijs & fenestris Palatij Papæ, & pluribus locis igne supposito, per vim ad Papã exercitus est ingressus. Quem tũc permulti verbis contumeliosis sunt aggressi, minæ etiam ei à pluribus sunt illatæ. Sed Papa nulli respondit. Enimuerò cum ad rationem positus esset, an vellet renunciare papatui: constanter respondit non, immo citiùs vellet perdere caput suum, dicens in suo vulgari, *Et le col, & le cape*, quòd est dicere: Ecce collum, ecce caput. Et statim protestatus est coram omnibus, quod Papatui nunquã renunciaret, quamdiu posset habere vitam. Schaira verò voluit libẽter interfecisse Papam, sed per quosdam fuit prohibitus, ita quod Papa malum in corpore non recepit. Attamen ostiarijs Papæ fugatis, & quibusdam interfectis, eiectisq; tam maioribus quàm minoribus de sua familia, deputati sunt custodes Papæ per Schairam, & Capitaneum dominus Reginaldus de Suppine, & multi alij cum eodem. Acta sunt hæc in vigilia natiuitatis Sanctæ Mariæ, septima hora diei. Exercitus verò postquã

Cardinales fugiunt.

Papa pacis cõditiones flagitat.

Conditiones pacis.

Marchio Papæ nepos se dedit.

Papa capitur.

Papa emori potius vult quàm Papatui cedere.

irrupit

Irrupit palatium, mox despoliauit Papam, & eius cameram atque thesauriam suam, & asportauit vestimenta cum ornamentis & aurum atq; argentum cum omnibus alijs rebus inuentis ibidem. Et reuera creditur, quòd omnes reges mundi non possent tantum de thesauro reddere infra vnum annum, quantum fuit de Papali palatio asportatum, & de palatijs trium Cardinalium & Marchionis. Remansit autem Papa & nepotes sui sub custodia militum & custodũ Schairæ vsq; in diem tertiã. Medio tempore Schaira tractauit cũ suis quomodo Papã morti traderet, vel mitteret ad regem Franciæ corpus eius. Sed populus Anagum hoc comperiens, facta conuocatione secreta ignorantibus capitaneo & Scharia, quasi ad decem millia hominum concurrunt ad Palatium vbi Papa seruabatur in custodia, & expulsis atque peremptis custodibus, ingressi sunt, & deliberauerunt Papam & nepotes eius, habituri eorum custodiam penes se.

Infinita pecunia.

Papa liberatur.

Sed ante hæc omnia sciendum, quòd cùm primò Schaira & capitaneus cum Seneschallo regis Franciæ comprehendissent Papam, in equum posuerunt effrenem ad caudam versa facie, & sic discurrere ferè vsque ad nouissimum halitum coegerunt, & tandem penè fame necauerunt, donec eum populus Anagum (vt præmittitur) liberasset. Schaira verò propter id offensis villæ communibus cum exercitu de villa recessit. Tunc populus fecit Papam deportari in magnam Plateã, vbi Papa lachrymando populo prædicauit, inter omnia gratias agens deo & populo Anagum de vita sua. Tandem in fine sermonis dixit: Boni homines & mulieres, constat vobis qualiter inimici mei venerũt & abstulerunt omnia bona mea, & nõ tantũ mea, sed & oĩa bona Ecclesiæ, & me ita pauperẽ sicut Iob fuerat dimiserunt. Propter quod dico vobis veraciter, quòd nihil habeo ad comedendum vel bibendum, & ieiunus remansi vsque ad præsens. Et si sit aliqua bona mulier quæ me velit de sua iuuare elemosina in pane vel vino, & si vinum non habuerit, de aqua permodica, dabo ei benedictionem Dei & meam, & omnes qui quicquam portauerint quantulumcunque modicum in meam subuentionem, absoluo ab omnibus peccatis suis. Tunc omnes hæc audientes ex ore Papæ, clamabant, Viuas Pater sancte. Et mox cerneres mulieres currere certatim ad palatium, ad offerendum sibi panem, vinum, vel aquam, in tantum, quòd statim camera Papæ victualibus repleta fuit. Et cùm non inuenirentur vasa ad capiendum allata, fundebãt vinum & aquam in area cameræ Papæ in maxima quantitate. Et tunc potuit quisque ingredi & cum Papa loqui sicut cum alio paupere qui volebat. Tunc Papa exiens, absoluit omnes existentes in ciuitate ab omnibus peccatis eorum generaliter, præter despoliatores Ecclesiæ Romanæ. Spoliatores etiam Cardinalium, & aliorum de curia non absoluebat, nisi bona huiusmodi infra triduum reportarent. Veruntamen Papa remisit expresse omnibus qui bona sua asportauerant, dum tamen illa bona de thesauro Ecclesiæ non fuerunt, & statim protestatus est coram omnibus, quòd voluit habere pacem cum Columpniensibus Cardinalibus & suis alijs inimicis, & paratus erat ipsos restituere ad temporalia & spiritualia Cardinales, & hoc fecit proclamari per villam. Interea reportata fuerunt bona illius quædam, sed non omnia prius ablata. His itaque gestis, Papa subitò & inopinatè recessit de villa Anagum, progrediens versus Romam cum maxima multitudine armatorum. Et cum peruenisset ad Sãctum Petrum, ex timore quem cõceperat quando captus fuit, & mœrore rerum inæstimabilium perditarum, & fame quam contraxerat sub custodia aduersariorum suorum citò deficit, & sic completa est in eo prophetia prædecessoris sui qui dixit: *Ascendisti vt vulpes, regnabis vt Leo, morieris vt Canis.* Successit ei à Cardinalibus, mox electus, Bene-

Papa ignominiosè tractatus.

Oratio Papæ.

Cibum ieiunus emendicat.

Mulieres eum cibo reficiunt.

Papa famelicus familiaris.

Papa moritur vt canis.

Cœlestini prophetia impleta

Benedictus eligitur in Papam. Distichon.

Benedictus vndecimus, Lumbardus natione, quem Papa Bonifacius de ordine Fratrum Prædicatorum, cuius magister erat, assumptum fecerat Episcopum Ostiensem. De isto Benedicto quidam sic ait, *A re nomen habe, benedic, benefac, Benedicte. Aut rem peruerte, maledic, malefac, maledicte.* Columpnienses mortuo Papa Bonifacio, de suis egressi latibulis ad Papam Benedictum venerunt, misericordiam implorantes. Quos ille benignè suscipiens absoluit, ac bonorum suorum tribuit facultatem. Sed eos ad gradum Cardinalatus tam subitò restituere non decreuit. Papa Benedictus per hoc tempus fratrem Nicholaum de Prato Episcopum Spoletanum ad Cardinalatum assumēs, fecit Episcopum Ostiensem, fratrem etiam VVilhelmum de Makelesfield, doctorem sacræ Theologiæ, ordinis prædicatorum, natione Anglicum, diœcesis Couentrensis, tituli Sanctæ Sabinæ fecit præsbyterum Cardinalem. Qui antequam ad eum rumor perueniret in fata concessit. Cuius morte cognita, Papa fratrem VValterum VVynterborne similiter ordinis prædicatorum regis Angliæ confessorem Sarisburiensis diœces. ad eundem titulum Cardinalatus promouit.

Duo Angli Cardinales facti.

Annalis conclusio.

Transit annus iste durus diuitibus, pauperibus penuriosus, Papæ curiæque Romanæ probrosus, propter malam captionem Papæ, incarcerationem & mortem consequenter. Sed tamen in hoc etiam consolari potuit, quia nullus eorum qui eius captioni interfuit, vel facinori tanto consenserit, iudicium vltionis euasit. Nam quidam insanabili acti sunt furia, quidam & præcipuè qui manus iniecerunt Christi vicario, manus proprias comederunt. Regis etiam Franciæ consanguinitas & cognatia tacta est vsq; in generationē septimam igne sacro. Annus iste commoditate famosus fuit: Flandrensibus & Francis infamis: Scotis durus: Anglicis inquietus.

Natale celebratur ad Dunfermlyn in Scotia.

Rex obsidet castrum de Striuelyn.

ANno gratiæ millesimo tricentesimo quinto, qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu primi tricesimus secundus, tenuit idem Rex natale apud Dunfermelyn in Scotia, cui interfuit Anglicanus. Transacta hyeme Rex ad obsidionem castri de Striuelyn accedens personaliter diuersis præparatis machinis illud fortiùs impugnauit. Qui verò custodiebant castrum illud fortiter defendentes, cum machinis suis plurimos occiderunt. Die quadam cum rex castrum considerando obequitaret, ac quodam loco infra iactum balistarum obequitando appropinquaret, iaculum quoddam de castro emissum superiori eius armaturæ affixum est sine vlla corporis læsione. In quod extractum rex expuens conuersa ad castrum facie, alta voce ei qui illud emiserat (iaculum ostendendo) suspendium minabatur. Castellani vidētes obsidionem super se grauari, obtulerunt castrum regi, saluis vita & membris, ac postea simpliciter se in eius gratia posuerunt. Sed neutro modo voluit Rex eos admittere, sed tantùm in ea forma, vt purè & simpliciter se dederent Regiæ voluntati. Quod licèt eis primò difficile videretur, tamen cum fossata conspicerent terra impleri & lapidibus, scalásque ad transcensionem murorum qui assiduis ictibus petrarum conquassabantur parari tandem in die Beatæ Margaretæ virginis castrū reddentes, se regis placito subdiderunt. Quorū capitaneū VVilhelmū Olifardi militem admodum strenuum & cordatū, ad turrim Londoniarum, reliquos verò ad alia castra diuersa transmisit carceribus mancipandos. Edvvardus rex subacta ad votum Scotia, commissáque eius custodia Iohanni de Segraue, in Angliam est reuersus. Cumquè venisset Eboracum iussit sessionem iustitiariorum qui dicuntur, de banco, & Scaccarium, quę iam septennio manserat Eboraci, Londonias ad antiquum locum transferri. Eo anno obijt Iohannes de VVarenna Comes Surreyæ & Southsexiæ, cui successit nepos eius ex filio, Iohannes nomine, vxorem accipiens neptem regis

Deditio castri Striuelyn.

Rex subacta Scotia in Angliam reuertitur.

regis,& filia Alienora, quam duxit comes Barrensis. Hoc anno ordinati sunt iusticiarij qui de malefactoribus diligenter inquirerent, quantum ad cæteros articulos,& iuxta demerita punirent inuentos. Hij iusticiarij vocati sunt ab hominibus popularibus Traybaston, quod sonat, *trahe baculum*. Papa Benedictus per idem tempus considerans pium esse etiam ouem errantem licet inuitam perducere ad ouile, regem Francorum non petentem, à sententia excommunicationis per prædecessorem suum lata in eum absoluit. Per idem tempus rex Franciæ offensus abbati Cisterciensi, quia in appellationem contra Papam Bonifacium non consenserat, omnia monasteria eiusdem ordinis in regno Franciæ constituta plurimum molestauit, propter quod Abbas vltro regimini ordinis sui cessit. Rex Franciæ Philippus hoc anno in manu valida copias fudit Flandrensium, inter quas cecidit VVilhelmus de Iuliarijs, qui eorum capitaneus fuerat constitutus. Et non multò post reddiderunt se regi Francorum duæ villæ Flandriæ nobiles Insulaci & Duacũ. Hoc anno die nonarum Iulij moritur Papa Benedictus Perusij. Post cuius obitum cum cardinales in electione summi Pontificis dissiderent, à ciuibus secundùm constitutionem Gregorij decimi includuntur. Transit annus iste frugum vel fructuum fertilitate, nec inops nec abundus, Romanis lugubris propter dissentionem Cardinalium in electione Papæ, Francis & Anglicis propter subactos aduersarios gloriosus: Scotis & Flandrensibus nimis odibilis propter regibus datam victoriam de eisdem.

Iusticiarij vocati Traybaston.

Rex Franciæ excommunicatione liberatus.

Flandri à Frãcis fusi.

Obijt Benedictus papa.

Annalis conclusio.

CAPTIO ET MORS W. WALEYS.

ANno gratiæ millesimo tricẽtesimo sexto, qui est ann⁹ regni regis Edvvardi à conquestu primi tricesimus tertius, fuit idẽ rex ad natale Londonijs cum regina multisque proceribus regni sui. Hoc anno VVilhelmus VValeys qui Scotiam frequenter commouerat, per milites regis in Scotia captus est, & Londonias vsque ductus, vbi iudicialiter condemnatus, trahitur, suspenditur, & vltimò decollatur. Cuius caput Londonijs in loco eminenti figitur super palum, corpus verò in Scotiam transmissum est in quartas, quæ ad aliorum terrorẽ in diuersis vrbibus suspenduntur. Hic ex infima gente procreatus, processu temporis factus est vir sagittarius, illius artis peritia quæritans victum suum. Cumque semel & secundò suam fortitudinem pariter & audatiam expertus fuisset, altiora appetens, petiuit a Scotis licentiam vt possit Anglicos infestare, promittens se totam Angliam conquisiturum, & Scotos victores vsque Londonias producturum. Scotis verò citò sibi consentientibus & ipsum eorum ducem constituentibus, militiæ donatus est cingulo à quodam Comite regionis illius. Inde cæpit peruagari prouincias vsque Northumbriam, maximum tumultum concitando, villas & agros depopulando, prædas agendo, & magnã partẽ patriæ incendio deuastando. Vidẽtes ergò Scoti viam suã prosperari, confluebant ad eum in multitudine vix numerabili, non solùm iuuenes, sed etiam ipsi senes, ita vt in breui tantum conflarit exercitum quanto nullus princeps iuxta Scotorum opinionem resistere præualeret. Igitur de tanta multitudine gloriabundus, concepit audaciã præsumptibilem dominũ suum regem Angliæ inquietandi, sed quæ merces pro demeritis sibi prouenerit superius satis claret. Circa dies istos Bertrandus Burdegalensis Archiepiscopus, natione Vasco, in Papam est electus, & Clemens quintus dictus est. Qui mense Octobri Lugduni, conuenientibus illuc Cardinalibus, regéque Francorum Philippo suam præsentiam exhibente, papali diademate coronatur. Qui dum coronatus ad Ecclesiam beati Martini equitando duceretur, murus quidam à latere, (in quẽ multi spectaturi quæ gerebantur ascenderant) corruens,

Natale celebratum Londini.

Willelmus Waleys vnde ortus.

Clemens quintus papa.

Dux Britanniæ muri ruina oppressus.

ruens multos oppreſsit, inter quos erat dux Britanniæ, vir ſenex & diſcretione inſignis. Idem Papa ante natale vnam ordinationem faciens, creauit duodecim Cardinales, inter quos de ordine fratrum Prædicatorum frater Thomas de Iozi, doctor ſacræ theologię, natione Anglicus, titulus Sanctæ Sabinæ, factus eſt præsbyter Cardinalis. Hoc anno miſit rex Franciæ ad regem Anglæ, rogans eum vt Flandrenſes ab Anglia expelleret, ſicut ipſe ad ſuam inſtantiam Scotos à Francia eiecerat paulò ante, cuius rex precibus acquieſcens Flandrenſes omnes de Anglia exbanniauit. Tranſit annus iſte fructum faciens, frugéſque producens, Francis & Anglicis otioſus, Flandrenſibus odibilis atquè Scotis. Hoc anno Antonius Dunelmenſis Epiſcopus donante Papa Clemente fit Patriarcha Ieroſolymitanus.

Flandri ab Anglia expulſi.

Annalis concluſio.

Natale celebratur Londini.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo ſeptimo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu primi triceſimus quartus, tenuit rex natale Londonijs. Circa quod tempus, videlicet quartò Calendas Februarij, Robertus de Brus aſpirans ad regnum Scotiæ, nobilem virum Iohannem Comyn, quia ſuæ proditioſæ factioni aſſentire noluit, apud villam de Dunfres, in cuius caſtro Iuſticiarij regis Angliæ tunc ſedebant, in Eccleſia Fratrum Minorũ ſacrilegus interfecit. In feſto verò Annunciationis beatæ Virginis in Abbathia Canonicorum regularium de Scone ſe fecit in regem ſolenniter coronari. Vxor Comitis de Bovvan, à marito ſuo tunc furtiuè diſceſsit, omnes equos eius magnos ſecum adducens, & properans vſque Scone, vt diadema imponeret capiti noui regis, quia frater eius Comes de Fif, ad quem iure hæreditario ſpectat hoc officium, tunc abſens in Anglia morabatur. Hanc autem comitiſſam eodem anno captam ab Anglicis, cum quidam perimere voluiſſent, non permiſit rex. Sed in domuncula quadam lignea ſuper murum caſtri Berevvici poſita eſt, vt poſſent eam conſpicere tranſeuntes.

Robertus de Brus homicida rex Scotiæ coronatur.

Edvvardus filius regis Scotiam proficiſcitur.

In feſto Pentecoſtes, Edvvardus filius regis Angliæ, cum numeroſa ſocietate iuuenum nobilium Londonijs à patre militaribus armis cinctus eſt. Qui exinde cum tyronum multitudine Scotiam continuatis dietis contendit, ad reprimendum conatus Roberti de Brus inuaſoris regiæ dignitatis: præceſſerant verò eum Aymericus de Valentijs, comes Pembrochiæ, Robertus de Clifforde, & Henricus de Percye, miſsi à rege cum manu armata, ad nouis motibus reſiſtendum. Ipſe verò rex lento gradu ſecutus conuocauerat exercitum, quem apud Carleolum iuſsit eſſe paratum in quindena Sancti Iohannis Baptiſtæ in occurſum filij ſui, cum eodem vlteriùs progreſſurum. Interim Robertus de Brus circuiens terram & homagia multorum recipiens, coadunato exercitu copioſo, appropinquauit villæ Sancti Iohannis, in cuius pręſidium nuper aduenerat Aymericus de Valentijs ſupradictus. Equites autem Scotorum omnes lineis ſuper arma ſua, ne diſcernerentur, induti erant ex iuſſu Principis ſui noui. Miſit ergò Robertus de Brus inuitans Aymericum ad congreſſum. Qui reſpondit, quod cum eo non die illo, ſed in craſtino dimicaret. Igitur ſubtrahente ſe Roberto cum ſuis ad ſpatium vnius milliarij, & reficere ſe volente, appropinquante hora veſpertina Aymericus cum ſuis armatis egreditur: & ſubitò ſuperueniens Scotos, multos interemit inermes. Cui cum aliquantulum Robertus, cæteríque qui ſe cum celeritate armauerant reſtitiſſent, tandem præualentibus Anglicis fugere ſunt coacti. Quos inſecutus Aymericus cum ſuis vſque in inſulam de Kentyr, caſtrum illius loci putans Robertum ſe recepiſſe, in eo obſedit. Expugnato tamen caſtro, non eum inuenit, quia fugerat ad extremas inſulas regionis, ſed vxorem ac fratrem ſuum Nigellum ibi cepit, cum quibuſdam alijs,

Scoti in fugam acti.

quos

Henricus de Percy fugatus.

Supplicium de Perduellibus.

quos omnes vsque Berevvicum fecit deduci. Non multò pòst captus est comes de Athel, qui de castro fugerat antedicto. Circa festum Sancti Michaelis reuersus est Robertus de Brus vsque Keyntyr, & Henrico de Percye in propinquo existenti superueniens, quosdam de familia eius occidit: equosque dextrarios & alia spolia multa cepit. Ipsumq; Henricũ in castro loci eiusdem obsedit, quousque robore exercitus à rege misso obsidionem dimittere cogeretur. Intereà rex apud Lauercoste iuxta Carleolum cõmorans, misit Berevvicum Iusticiarios, quorum iudicio Nigellus de Brus, & qui cum eo capti fuerant tracti sunt & suspensi, & vltimò decollati: vxorem verò Roberti de Brus, rex transmisit in Angliam, iubens eam iuxta statum suum decenter tractari. Comitem verò de Athel iam secundò contra fidelitatem suam regi rebellantem, misit Londonias, vbi ad tempus tentus sub custodia, tandem proditionis suæ meritas pœnas luit. Posthæc captum est castrum de Lochdor, in quo inuentus est Christoferus de Scotun, sororius Roberti de Brus, quem cum non Scotus esset, sed Anglicus, iussit rex deduci vsque Dunfres, vbi quendam militem de parte regis occiderat. Ibique iudicium subire coactus, tractus & suspensus est & vltimò decollatus: vxorem verò Christoferi, & filiam Roberti de Brus in diuersis monialium monasterijs collocauit. Episcopos verò Glascuensem & Sancti Andreæ, abbatémque de Scone, cùm eodem anno capti essent, misit in Angliam ad diuersa castra sub custodia detinendos. Hoc anno Clemens Papa curiã transtulit de Lugduno in Burdegalam, vbi Episcopum Pictauensem, qui sibi (dum Archiepiscopus fuerat) aduersabatur, à pontificali deposuit dignitate. Primatum etiam Aquitaniæ de Bituricẽsi transtulit ad Ecclesiam Burdegalensem. Per idem tempus rex Angliæ Robertum Cantuariensem apud dominum Papam accusauit, super eo, quòd pacem regni sui perturbauit, sibiquè rebellantes defendit & fouit. Propter quæ vocatus est Archiepiscopus ad curiam, & ab executione officij suspensus, quousque de sibi impositis legitimè se purgaret: obtinuitqúe rex à domino Papa absolutionem à iuramento, quod inuitus præstiterat super obseruantia libertatum aliàs à Comitibus & Baronibus exactarum, vsus consuetudine & cautela paterna, qui quotiens instabat necessitas de facile iurare voluit se satisfacturum votis suorum, & eadem facilitate voluit resilire quotiens sibi tempus commodior arrideret, prætendens semper Papalem absolutionem à præstito iuramento.

Robertus Winchelsey accusatus à rege.

Absolutio Papalis causa periurij.

Rex Franciæ per hoc tempus petijt per suos nuncios à Domino Papa ossa prædecessoris sui Bonifacij, ad comburendum tanquam hæretici, instantia importuna. Petijt etiam Sanctorum Cathologo ascribi fratrem Petrum de Murrone, qui quondam fuit Papa, dictus Celestinus quintus. Hoc anno Rex Angliæ Petrum de Gauerston apud se à diuersis accusatum, regnum Angliæ abiurare coëgit. Ad Annunciationem dominicam aderat rex Edvvardus cum magnatibus apud VVestmonasterium acturus Deo gratias & beato Edvvardo, pro triumpho de Scotis potito, compassusqúe super iniusta carceratione Monachorũ VVestmonasterium, iussit mox fieri liberationem ipsorum: sed superabundante peruersorũ iudicum malitia prolongantium iniquitatem suam vltrà præceptum regis, retinuerunt per octo dies monachos in prisona, quo audito, præcepit rex iusticiarijs, vt omissis cæteris curis, incarcerati monachi eorum abbati continuò redderentur. Eodem anno quidam hæreticus apostata surrexit in Venetia, nomine Doncinus, qui plurima cõtra fidẽ predicauit, & inter cetera finẽ mũdi infra triẽnium nunc instare fallaciter vt veraciter prædicauit, qui multos sibi congrega-

Rex Franciæ Bonifacij Papæ ossa exurere voluit.

Monachi Westmonast. carcere liberati

Hæreticus exortus Venetijs.

uit. Asseruit etiam hominem quemuis cum quauis muliere commiscere non esse peccatum, & mulierem renuentem cuiusque hominis amplexum, dignam ignibus concremari, qui non ita multò post captus, & ignibus est combustus. Transiit annus iste similis multis annis præcedentibus, in frugum fructuumq; procreatione, qui non solùm nesciebant abundare, sed nec ad satietatem omnium fructum ferre: fuit etiam quietus Gallicis: sed inquietus Anglicis, atque Scotis.

Annalis conclusio.

Natale celebratur Carleoli.

ANno gratiæ millesimo trecentesimo octauo, qui est annus Regni Regis Edvvardi à conquestu primi tricesimus quintus & vltimus, fuit idem rex ad natale apud Carleolum, cum magna multitudine populi Anglicani. In octauis Sancti Hillarij rex parliamentum habuit Carleoli, in quo per maiores, graues depositæ sunt quærimoniæ de oppreßionibus Ecclesiarum & monasteriorum multiplicibus, & extortionibus pecuniarum per Clericum domini Papæ magistrũ VVilhelmũ Testa nouiter in regno inductum. Præceptúmq; est eidem Clerico de assensu comitum & baronum, ne de cætero talia exequatur. Ordinatum fuit etiam quòd pro remedio super his obtinendo, ad dominum Papam nuncij mitterentur. In eodem parliamento ædita sunt statuta quædam religiosos, tangentia qui domos suas principales in alio regno habebant. Ad istud parliamentum venit transmissus per dominum Papam Cardinalis quidam, Petrus Hispanus dictus, pro matrimonio inter filium regis Angliæ & filiam regis Franciæ, secundùm quod à Papa Bonifacio tanquam mediatore pacis ordinatum fuerat consummando. Cui per regem responsum est, paratum se fore implere quæ ordinata sunt, dummodò rex Francorum velit ex parte sua quæ ad ipsum pertinent adimplere. Dederat enim rex Franciæ dum VVasconiam tenuerat, castrum quod Malileonis dicitur cuidam militi, qui illud adhuc detinebat, nec ad mandatum regis Franciæ illud curabat restituere, ob quam causam fertur illud matrimonium hactenus fuisse dilatum. Redijt itaque Cardinalis Londonias, vbi super his certitudinem expectaret. Interim Robertus de Brus terram circuiens, multos sibi rebelles peremit, misitq; cum parte exercitus duos fratres suos, Thomam militem, & Alexandrũ clericũ, ad aliã partem terræ, vt homines terræ ad se allicerẽt blanditijs atquè minis. Qui Anglicis superueniẽtibus capti sunt, & ducti ad iusticiarios, ac condemnati, primò tracti ac postea sunt suspensi. Tempore huius regis, fratres qui dicuntur minores, seu quod latiùs publicatur, & nequius comprobatur totius ecclesiæ exploratores, ad illicita legis suæ aspirantes, obtulerunt summo pontifici quadraginta millia de florenis aureis, & pecuniam multam nimis, pro terris, prædijs, redditibusq; licitè obtinendis. Quibus Papa, vbi est (inquit) illa vestra pecunia? At illi dixerunt, in manibus mercatorum. Et datis fratribus inducijs trium dierum responsionis habendæ, absolutis mercatoribus à depositi custodia, præcepit Papa sub interminatione anathematis, pecuniam ipsam eius neceßitatibus custodiri. Respondítque fratribus regulam Sancti Francisci canonizatam se nolle sensu aliquo violare, nec fratres ab ea aliquando declinare, sed secundùm eam degere semper debere. Sicquè factũ est, vt quod iniustius acquisierant æquißimè amiserunt. Eodem anno ventus vehemens & damnosus prostrauit arbores, ædificia & campanilia multa, in regno Angliæ per diuersa loca. Eius quoquè tempore rex Tartarorum & rex Armeniæ, & rex Georgianorum, congregato exercitu qui fuerunt decies centena millia, & quadraginta millia in equis, inuocato contra Sarracenos Christi adiutorio dimicarunt. Et cæsa sunt apud Halapiam, Alachemala, & Gararam, & Damascum ex Saracenis plusquam ducenta & quadraginta millia in vltionem sanguinis

Papa per legatum nuptias conciliat.

Nuptiæ hæ celebratæ sunt 25. die Ianuarij.1307. apud Boloniam iuxta mare.

Papa fratres minores grandi pecuniarũ summa emungit.

Ventus vehemens.

Saracenorum strages per Tartaros.

nis

nis Christianorum effusi apud Acon, Tripolim, & cætera loca sancta. Horum Tartarorum conuersionis vt fertur extitit ista causa: Frater magni regis Tartarorum, Casſiam (cum eſſet Paganus) adamauit, filiam regis Armeniæ Christianam, quam à patre petijt in coniugem ſibi dari. Rex autem Armeniæ noluit acquieſcere, niſi fieret Christianus. At ille præualens viribus & potentia, ſibi intulit minas belli: tandem Rex accepto conſilio, quod meliores ſunt nuptiæ quam pugnæ, annuit poſtulatis. Denique ſuſcitata prole maſculini ſexus inter eos, inuentus eſt hiſpidus & piloſus velut vrſus. Quo patri oblato, dixit non eſſe ſuum, quemquè iuſsit ſtatim igne cremari, mater verò contradicens, petijt ſibi dari infantem, quo accepto, iuſsit eum baptizari, & ſtatim poſt trinam immerſionem in ſacro fonte, cecidit omnis piloſitas de infante, & apparuit lenis & pulcherrimus puerorum. Hoc viſo, credidit pater & domus tota. Poſt Paſcha Robertus de Brus, aucto iam ſuo exercitu, congreſſus cum Aymero de Valentijs ipſum compulit in fugam, paucis de his qui erant cum eò peremptis. Infra triduum etiam ſequens fugauit Comitem Glouerniæ, multiſquè hinc inde occiſis ipſum obſedit in caſtro de Are, quoſque per exercitum à rege miſſum fuit obſidio diſſoluta. Ex tunc autem in ſequentibus cum Anglicis fugit ad loca paluſtria & nemoroſa, in quibus latibula quæritantem comprehendere minimè potuerunt.

Ratio conuerſionis Tartarorum ad fidem.

Robertus de Brus Anglos fugat.

Hoc anno cum placeret fratribus de VVeſtmonaſt. transferre Sebertum regem de veteri Eccleſia in ſuam nouam baſilicam, qui primò de Regibus Anglorum ibidem in honore Sancti Petri Apoſtolorum principis fundauit Eccleſiam, & cum deuotionis ardore eius aperuiſſent ſepulchrum, inuenerunt manum eius dexteram integram in carne, cute, vnguibus, & oſsibus compactis vſque ad medium brachij, qui iacuerat ibi per annos circiter ſeptingentos. Tunc rex Edvvardus miſsis per Angliam nuncijs, præcepit ſub graui pœna, vt omnes qui ei debebant ſeruitium parati eſſent apud Carleolū infrà tres ſeptimanas poſt feſtum Sancti Iohannis Baptiſtæ. Interea rex grandæuus vexari cœpit diſſenteria, & quia iam deſperabat de vita diuturna miſit ad filium, vt maturaret audire patris extrema colloquia. Quem inter cætera miſericordem fore monebat, & iuſtum & affabilem vniuerſis, conſtantem in dictis & factis, familiarem bonis, & præcipuè miſeris miſericordiam impartiri. Deinde præcepit ne poſt mortem ſuam feſtinaret ad coronam Angliæ ſuſcipiendam, donec paternas iniurias in Scotos honorificè vindicaſſet, ſed moraretur in partibus, & aſſumeret ſecum oſſa paterna in aliquo vaſe recluſa, quæ ſecum faceret deportari, donec totam Scotiam peruagaſſet, & omnes ſuperaſſet aduerſarios vel cepiſſet. Quoniā (inquit) nullus te poterit ſuperare, dū oſſa mea ſecum feceris deportari. Præcepit etiam vt fratres ſuos, Thomam & Edmundum diligeret & foueret, quorum vni Thomæ videlicet, dederat comitatū Cornubiæ, Edmundo verò comitatū Mareſchalli. Præterea, monuit vt matrem ſuam Margaretam reginam, tanquam bonus filius coleret, & amaret: iuſsit etiam ſub interminatione maledictionis ſuæ, ne Petrum de Gauerſtō communi decreto exiliatum ſine communi fauore præſumeret reuocare. Intimauit ei quoque quod crucem ſuſcepiſſet pro negotio terræ Sanctæ, quā propoſuit perſonaliter adiuiſſe, ſed turbatus per molitiones Roberti de Brus nouas & varias, impeditus fuit à propoſito, & bellum in Scotiam transferre coactus eſt omiſſo negotio memorato. Triginta (inquit) & duo millia librarum argenti præparaui ad exhibendum ſepties viginti milites honorificè in terra ſancta cum ſua familia, quia mihi non datur votum perficere in perſona propria, qui cor meum illuc deferent & reponent. Quod cum ſecum deportauerint,

Translatio Seberti regis.

Hortatio regis ad filium.

Rex laborat diſſenteria.

Edvvardus rex ſua oſſa per Scotiam deportata hoſtes fugare poſſe exiſtimabat.

portauerint ſpero in deo meo, omnia illis proſpera ſucceſſura. Præcipio, ait igitur, diſtrictè ſub pœna maledictionis paternæ, ne dicta pecunia in alios vſus expendatur. Sed filius regis patre defuncto nihil horum complere voluit, ſed vverras Scotiæ mox deſeruit, & regnare feſtinauit. Petrum de Gauerſton contra ſuorum voluntatem procerum reuocauit, quem militem mox creauit, & totam pecuniam quam pater ordinauerat ad ſuccurſum terræ ſanctæ prodigaliter ſibi donauit. Qui proinde in tantam ſuperbiam eſt euectus, vt deſpiceret terræ magnates, publicè vocando Thomam Lancaſtriæ comitem hiſtrionem, Eymerum de valentia Penbrochiæ comitem, Ioſeph Iudæum, eò quod pallidus eſſet & lõgus. Comitẽ VVarvvichiæ Guidonem, eò quod fuſcus eſſet, appellauit, D. de Arderna nigrũ canem: ſicq; laceſsiuit inſolentijs regni nobiles, donec priuatus capite, docuit ſuo miſerabili fine nobiles milites non laceſſendos. Sed hæc in ſequentibus videbit lector pleniùs ſuo loco: vltiones variæ quæ contigerunt Edvvardo pro contemptu monitionum paternarũ. Edvvardus verò quia patris neglexit monita, infeliciter regnauit, poſtea iugiter ipſum & Barones ſuſcitata diſcordia, cõtinua perſeuerãte cariſtia, & præcipuè tribus annis, quibus incolæ moriebantur pro panis inopia, & iumenta peſtilentia perierunt. Et quod plus, neſcio, vtrum verecundandum aut formidandum eſt, quondam Scoti ſubditi toto ſuo tempore in bellis mortalibus, in cunctis penè conflictibus, ex Anglicis vbique victoriam reportarunt, tantumqúe metum incuſſerunt eis, vt viginti non auderent congreſſum expectare trium Scotorum. Ipſe autem rex turpiter à Scotis vict⁹ eſt circa ſeptimum annum regni ſui, nobileſqúe multi perempti ſunt ab eiſdem. Ad conſilium etiam miſeriarum ſemper ducebatur malo conſilio, donec efferatus in tyrannidem, Thomam Lancaſtriæ Comitem, & plures ex ſuis naturalibus peremiſſet. Tandem poſt infelicem regni non dicimus gubernationem, ſed potiùs deuaſtationem, turpiter regno deiectus, à ſuis inhumaniter eſt peremptus. Hæc omnia cunctorum opinione ſibi contingentibus, quia iuſſa patris ſpreuit, & maledictionem vetuli paruipendit, quæ cuncta in ſequentibus plenius enarrantur, ſed nunc ad materiam reuertamur. Cum rex Edvvardus præmiſsis monitis, vt præfertur, filium inſtruxiſſet, & de ſua poſtrema voluntate pleniùs docuiſſet, miſit eum in Angliam, vt ſecundùm ea quæ à rege audiret Franciæ, proficiſceretur ad connubium cum eiuſdem filia contrahendum. Pro qua cauſa parum ante in Angliam miſſus fuerat quidam Cardinalis, dictus Petrus Hiſpanus, vt pacta nuptialia confirmaret. Poſt deceſſum filij, cæpit rex prout ante vexari diſſenteria, mouit nihilominus de Carleolo, quinto nonas Iunij, paruis dietis verſùs Scotiam proficiſcens. Pridiè verò nonas Iulij venit ad Burgum ſuper Sandes, vbi inualeſcente morbo, die craſtina, ſcilicet feria ſexta, præſenti vitæ valefaciens, dies ſuos in bono, & annos ſuos in Angliam conſummauit. Regnauit autem annis triginta quatuor, menſibus ſeptem, diebus viginti vno, compleuitqúe ætatis ſuæ annos ſexaginta octo & dies viginti. Duxit autem rex iſte nobilis duas vxores nobiles, primò videlicet Alienoram ſororem regis Hiſpaniæ, viuente patre ſuo Henrico illuſtri regi Angliæ, de qua quatuor filios generauit, Iohannem primogenitũ, Henricum, Alfonſum, & Edvvardũ qui ſibi ſucceſsit in regno, & quinq; filias: Alienoram ſcilicet, quã dominus VVilhelmus comes de Bares cepit in vxorẽ: Iohãnámq; de Acres, quę data eſt Gilberto de Clare comiti Glouceſtriæ in vxorem, quæ poſt deceſſum Comitis quendam bachalarium nomine dominum Radulphum de Monhermer accepit in maritum inconſulto patre: Margaretam quæ deſponſata fuit domino Iohanni Duci Brabantiæ; Mariamqúe, quæ habitũ Sanctimonialium accepit apud

Filius immorigerus patris mandata negligit.

Rex filium remittit in Angliam.

Vxores & liberi regis Edwardi primi.

apud Ambresbirie: Et Elizabethã, quam comes Holandiæ duxit in vxorem. Quo mortuo dominus Humfridus de Boũ, comes Herefordiæ, duxit eandem. Secundò duxit rex præfatus in coniugem Margaretam sororem Philippi regis Franciæ, de qua genuit duos filios, Thomam dictum de Brotherton, & Edmundum, & vnam filiam nomine Margaretam.

Hæc idcirco dignum duxi scribere, ne posteris lateat generatio tanti regis. Fuerat autem in armis strenuus, bellicosus etiam & victoriosus: totam Angliã de manu Symonis de Monteforti, & eidem adhærentium Comitum & Baronum acquisiuit. VValliam de manu Levvlini in suos vsus accepit. Aquitaniam quoque de manu regis Franciæ sapienter extorsit. Scotiam sæpiùs subiugauit, sed ea capta per Robertum le Brus ipse in lecto mortis iacens, ex magnanimitate cordis iussit corpus suum ibi remanere insepultum, & deferri in exercitu donec tota Scotia esset finaliter subiugata, de quo quidam sic scripsit:

Victoriæ.

Dum viguit Rex, & valuit tua magna potestas,
Fraus latuit, pax magna fuit, regnauit honestas.

Post principis prædicti decessum, venerabilis pater, dominus Petrus Hispanus Cardinalis, & Clerus Angliæ, cunctique regni nobiles qui interesse poterant, obuiam corpori vndiq; occurrerunt, solemnes processiones, ad quas venerat, per Ecclesias faciendo. Requieuit autem corpus venerabile inhumatum in Ecclesia Canonicorum de VValtham vsque in diẽ sepulturæ suæ, scilicet, per sexdecim septimanas, per quod tempus ex mandato executorum regis illuc destinati sunt de singulis magnis Monasterijs vicinis in circuitu hebdomadatim, sex Monachi seu Canonici, vel alij religiosi, qui circa corpus vigilias facerent & exequias solemniter continuarent, non sine grauibus laboribus & expensis. Nec cuiquam licebat recedere donec arbitrio executorum licentiatus fuisset. Cardinalis autem indulsit veniam vnius anni omnibus dicentibus orationem dominicam cum salutatione angelica pro anima dicti regis.

Exequiæ.

Indulgentia Cardinalis sacrilega.

Cumque à festo translationis sancti Thomæ martyris vsque ad festum apostolorum Simonis & Iudæ iacuisset inhumatũ corpus regium, tandem ipso die Apostolorum apud VVestm. est sepultum, patre venerabili Antonio Patriarcha Ierosolymitano & Dunelmensi episcopo missam celebrante, & extremas exequias faciente.

Sepultus VVestmonasterij.

De Edwardo poſt conqueſtum ſecundo.

Edwardus de Caerneruan.

POST MORTEM toti mundo deflendam Edvvardi regis inuicti, ſucceſsit ei filius ſuus Edvvardus cognomẽto de Caerneruan, nõ tã iure hæreditario quàm vnanimi aſſenſu procerum & magnatũ. Non tamen coronatus eſt vſq; ad duodecimũ Cal. Martij, quando vnà cum noua coniuge ſua filia regis Franciæ Iſabella, regale diadema ſuſcepit. Et in die Sancti Matthiæ Apoſtoli coronantur dominus Edvvardus rex Angliæ & domina Iſabella regina apud VVeſtmonaſt. ab Epiſcopo VVintonienſi cõmiſsione Archiepiſcopi Cantuarienſis ſpeciali in finibus tranſmarinis per bienniũ exceptis ſeptem ſeptimanis exulantis, propter iram domini regis Edvvardi nuper defuncti, quam certis de cauſis incurrebat: cui quidem coronationi interfuerunt dominus Carolus & dominus Ludouicus de Claro monte, fratres regis Franciæ, dux quoque Brabantiæ, & Comes de Fens, & cæteri magnates vtriuſq; Franciæ & Angliæ, & Domicella de Artoys miræ pulchritudinis iuuẽcula. Eodem anno, dominus rex reddidit Gilberto de Clare terram ſuam, redemptione facta pro tempore minoris ætatis. Sed hoc anno prius octauo Calen. Februarij Edvvardus deſponſauit Iſabellam, filiam regis Franciæ, apud Bolon ſuper mare, quibus nuptijs celebrandis interfuerunt quatuor reges, videlicet Philippus rex Franciæ, rex Nauarræ filius regis Franciæ, rex Almaniæ, & rex Ciciliæ, Regina Franciæ Maria, mater Margaretæ reginæ Angliæ, regina Angliæ domina Margareta Edvvardi primi ſponſa, regina Nauarræ cum copioſa dictorum regnorum multitudine. Nihilominus defuncto patre, fidelitates & homagia à Prælatis proceribúſq; ſuſcepit. Sed medio tempore priuſquam corpus paternum ſepulturæ traderetur poſuit maculam in gloria ſua, erectus in tyrannidem, vnde mox contraxit infamiam perſeueraturam temporibus diuturnis. Nam Ceſtrenſem Epiſcopum dominum VValterum de Langtona, regni theſaurarium, & patris executorem præcipuum, executione teſtamẽti penitus impedita, capi fecit & includi, ac dei timore & ſanctæ matris Eccleſiæ honore poſtpoſitis, inhumanè fecit tractari eundem. Cauſa inimicitiæ fuit, quia dictus Epiſcopus, patre ſuo viuẽte, de ſuis corripuit inſolentijs, & ſuperfluis compeſcuit ab expenſis. Ex cauſis præmiſsis infenſus Epiſcopo effrenis iuuenis, eum ſqualore carceris coarctauit, & omnibus bonis ſuis, ac etiam ſibi debitis ſpoliauit, nec erat in regno qui pro eo verbum facere auſus fuit, tanta fuit bilis iuuenis contra eum. Fecit inſuper iuſticiarios inquirere de perſona ſua, vt ſi quicquam inordinatum reperiſſent, Rex proculdubio ab eo vltrà pœnas meritas exegiſſet. Rationem etiam rex petijt ab eodẽ de officio theſaurarij, & tempore ſuæ miniſtrationis: Sed pontifici ſemper congruis datis ad obiecta reſponſis, nullo ſenſu potuit culpabilis inueniri; tandem aſpirante diuina gratia, & auctoritate Papali mediante ad ſemigratiam regis recipitur, rebus ſuis omnibus reſtitutis. Eodem tempore rex iuuenis reuocauit ab exilio Petrum de Gauerſtone, qui dudum tempore patris ſui certis de cauſis aſſenſu cõmuni procerum & magnatum exilio perpetuo fuerat condemnatus. Iſte Petrus filius fuerat cuiuſdam generoſi, ſed alienigenæ de VVaſconia, qui in obſequio militauerat laudabiliter Regis patris, cuius obſequij gratia rex hunc Petrum puerulum in ſuam ſuſcepit Curiam, adiungens eum filio ſuo curia, cum

Epiſcopus Ceſtrenſis regis mandato in carcerem ſine cauſa coniectus.

Petrus de Gauerſtone reuocatus ab exilio.

quo

quo à pueritia adoleuit. Inuenit autem tantam gratiam coram regis filio, vt ipse spretis vel paruipensis magnatum regni filijs, huic solummodo adhæreret, eius tantummodo seruitium acceptaret. In tantumque lapsu temporis creuit amor, vt ab eo vsque ad mortem saltem animo non posset separari. Ille verò & si eum facietenus reamaret, eius ni fallor, munera plus amauit, dum thesaurum & regni iocalia quæ filij regis esse debuerant, penes se collegit, & transmarinis mercatoribus ad vsus suos proprios tradidit conseruanda. Igitur cùm (vt diximus) dictum Petrū ab exilio reuocasset, inconsultis cunctis regni proceribus illi contulit comitatum Cornubiæ, & insulam Man, quæ specialiter spectat ad coronam. Eodem anno tertio idus Octobris tenebatur parliamentum Northamptoniæ, in quo fuit ordinatum, vt moneta regis Edvvardi patris istius regis, quę apud incolas viluerat, post decessum eius curreret more solito, sub pœna vitæ & membrorum. Et quinta decima clericorum, ciuium & burgensium totius terræ, & laicorum vicesima regi nouo concederetur. Sub eodem tempore capti fuerunt omnes templarij per totam Angliam præcepto regio vno die, propter plurima inhonesta & enormia fidei catholicæ inimica, super eisdem prius per vniuersum orbem captis reperta & probata, & in diuersis regni castellis incarcerantur. Transit annus iste frugum ferax & fructuum qui communitati sufficerent, si non nimium recondarentur: Francis ociosus, Anglicis & Scotis inquietus. Et super hæc Anglicis præcipuè flebilis pro amissione tanti regis, cui non par in mundo eo tempore habebatur.

Insula Man propriè ad coronam spectat.

Annalis conclusio.

ANno gratiæ millesimo trecentesimo nono, qui est annus regni regis Edvvardi nondum coronati à conquestu secundi, secundus, tenuit idem rex natale apud VVy, manerium Abbatis de Bello, cum familia multa nimis: paucis post natale diebus transactis, transfretauit in Franciam, vt regis Francorum filiam in vxorem duceret nomine Isabellam, quæ paulò plus annos duodecim habuit in amore. Commisit autem regni custodiā Petro præfato, ob quam causam murmur immodicus inter proceres regni succreuit. Nuptijs in Francia apud Boloniam iuxta mare, quibus quatuor reges interfuerunt, videlicet rex Franciæ, filius regis Franciæ Rex Alemaniæ, & rex Ciciliæ, celebratis, solenniter ad regnum Angliæ reuertitur cum vxore. Igitur proceres occurrunt regi suo coniugique nouæ, & à cunctis elaboratur, quis propensiorem honorem impendere possit illis. Occurrit inter cæteros ipse Petrus, quem mox rex in amplexus specialiùs admittebat, & familiariùs respiciebat. Inuidebant ergò proceres, sed vindictam in tempus aliud differebant. Eodem anno sexto Calendas Martij die videlicet Sancti Matthiæ Apostoli, rex & regina cum solemnitate maxima apud VVestmonasterium ab Episcopo VVintoniensi, commissione Archiepiscopi Cantuariēsis exulantis, magnificè coronatur. In die quo rex debebat coronari coram Carolo & Ludouico comitibus patruis reginæ, Iohanne duce Brabantiæ, & Margareta ducissa, Comite Sabaudiæ & multis alijs nobilibus, tractauerunt comites & barones regni Anglię de statu regni, petierūtq; à rege amotionem Petri de Gauerston à regno, sed rex noluit consentire, idcirco proposuerunt Comites coronationem regiam impedire. Quod rex intelligens, promisit bona fide se facturum illis in parliamento proximo quicquid peterent, tantùm ne coronatio differatur. Interim rex misit post regale Sancti Edvvardi in ecclesia monachorum ibidem, in quo post missam est in palatium reuersus, & ad prandium est sessurus. Cancellarius regni & thesaurarius de iure portare debent calicem Sancti Edvvardi cum patena, si præsbyteri fuerint, ante regem: tradidit autem rex nō quibus debebat, sed voluntariè portiunculas regales sancti Edvvardi, putà crucem, sceptrum, virgam, calcaria & gladios, sed coronam

Natale apud Wye maneriū Abbatis de Bello.

Coronatio.

Proceres petūt vt Petrus de Gauerston in exilium mittatur.

coronam Sancti Edvvardi tradidit Petro ad portandum manibus inquinatis, ex quo non immeritò indignati sunt populus atque clerus. Fuit autem ibi tanta compressio populi, vt quidam miles Iohannes de Blackvvel qui ab antiquo hostis illi⁹ ecclesię fuerat sine viatico expiraret. Sed nec regi coronando, nec episcopis ipsum coronaturis pepercit violentia populi. Et ideo cum festinatione nimia & quasi sine reuerentia fuit ista solennizatio consummata. Illo die missa in ecclesia diu post nonã, & prandiũ in pallatio de nocte sunt finita. P. de Gauerstõ, se intra se continere nesciens, Torniamentum fecit iuxta castrum apud VValingfordiã proclamari, & tantam sibi militiam ex diuersis partibus aggregauit, quòd penè cunctos Anglorum nobiles contra se venientes vilissimè conculcauit, inter quos extitêre præcipui, Thomas comes Lancastriæ, Humfridus Herefordiæ, Eymerus Penbrochiæ, & Iohannes VVarenniæ, quasi totius regni primores. Hi nempè durè ferentes & Petri supercilium & acceptum opprobrium, de die in diem quomodo Petrum perderent cogitabant. Transit annus iste fruges & fructus afferens, quietus à bello Francis, Anglicis atq; Scotis: Magnates indignantur de Petri superbia.

Io. Blackvvel populi concursu oppressus.

Torniamentum

Ann. conclusio.

ANno gratiæ millesimo trecentesimo decimo, qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu secundi, tertius, perpendentes regni magnates, & proceres, alijque terræ fideles, regem in Petrum deperire prefatũ, in tantum, vt nullius consilium, nullius consortium, nulliusúe solatium curare videbatur, nisi Petri solius, & quòd tota regni dispositio fiebat illius arbitrio, nec in regali curia cuiusquam negotia vel promoueri poterant vel expediri sine Petri conniuẽtia, indignati sunt pro eo maximè, quòd idem Petrus plus dilexit pecuniam quàm æquitatem, plus respexit munera quàm causarum qualitates, & ipsam pecuniam quam nequiter adquisiuit commisit custodiendam, vel ad vsus suos ampliandam, transmarinis mercatoribus, sicut prius. Et super hæc omnia, iusta satis illis accreuit ira, quòd viderent se contemptui, & alienig[illegible] quem nec virtus, nec sapientia commendabant, super se suprà merita subli[illegible], & eis in locis omnibus anteferri: dicebant igitur adinuicem, videtis quia nihil proficimus, expedit vt iste tollatur è medio, ne per potentiam inducat extraneos, qui non solùm nostras leges, nostras adnullent consuetudines, sed nostrum forsitã tollat locum.

Proceres inuident Petro Gauerston.

Creuit hæc voluntas indies, & quotidiè hoc propositum firmabatur, tandem licet serò, prout moris est Anglicis, cum ad extremam necessitatem peruenerunt parant erumpere, & regem super hijs & alijs conuenire. Ad regem igitur sine strepitu accedentes, rogant humiliter, vt Baronum suorum cõsilijs tractare negotia regni velit, quibus à periculis sibi & regni imminentibus, non solùm cautior sed tutior esse possit. Annuit rex votis eorum, & ad Parliamentũ omnes qui interesse debebant de consuetudine cõuocauit, vbi tractatu diligenti habito, postulatum est à rege cum instantia, vt liberam Baronibus disponendi quosdam articulos, sibi regnoqúe suo necnon ecclesiæ Anglicanæ vtiles, concederet facultatem. Suspicatus mox Rex quò eorum intendebat intentio, quòd videlicet vel tenorem magnæ chartæ, vel chartæ de Foresta peterent confirmari, vel certè (quod plus timebat) Petrum de Gauerston ordinarent in exilium destinari, diu renuit annuere postulatis. Tandem, ad importunam cunctorum instantiam consensum præbuit, & iurauit se ratum tenere quicquid proceres ordinauerint. Consensu Regis habito, Barones sibi sex Episcopos adsciuerunt, & plures de clero prudentes cum multis de communibus discretis viris, qui prædictos articulos ordinarent. Petrus verò de Gauerstõ in hoc parliamento elatus in superbiam, barones despexit, & conuitia nonnullis intulit,

Proceres petũt leges quasdam condendi facultatem.

intulit, eorũmq; personas verbis procacibus dehonestauit, tollerauerunt tamen nobiles regni hæc omnia, quia sperabant in proximo vindictã sumere de eodẽ, sed hoc fieri posse minimè credidit dictus Petrus. Hoc anno Robertus Archiepiscopus Cantuariensis ab exilio reuocatur iussu præsentis regis, qui iam per biennium exulauerat propter offensam patris sui. Transit annus iste perexiliter fruges reddens siue fructificans: Anglicis sollicitus & suspiciosus: Scotis & Gallicis ociosus.

Insolentia Petri de Gauerston.

Archiepiscopus ab exilio reuocatur.

Anni cõclusio.

ANno gratiæ millesimo trecentesimo vndecimo, qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu secundi quartus, tenuit idẽ rex natale apud VVindesore cum solemnitate magna. Post natale dominicum, conuenit vniuersa multitudo regni nobilium ad parliamentum Londonijs, vbi communi decreto articuli per barones dudũ prouisi regi proponebantur, instantibus importunè Baronibus, vt rex ipsas prouisiones confirmaret, & sui sigilli signaculo roboraret, præstaret insuper iuramentum de eisdem prouisionibus conseruandis. Rex verò pro tunc nihil esse ratus denegandũ magnatibus, corporale præstitit iuramentum in hac parte, proceribus acquiescens. Quo facto, dominus Cantuariensis Archiepiscopus, Magister Robertus de VVinchelsey, mox cũm cæteris suffraganeis excommunicationis sententiam in omnes contra dictos articulos veniẽtes solemniter promulgauit. His expeditis, articuli in Ecclesia sancti Pauli Londonijs in pręsentia prælatorum, magnatum & communium totius regni, rege præsente, publicè legebãtur, inter quos tenor magnæ chartæ, cũ alijs prouisionibus Ecclesiæ & regno necessarijs petebatur, & prout dominus rex pater suus iusserat alienigenas à sua curia regnóque suo pelleret, & malos à se consiliarios amoueret. Et vt omnia regni negotia cum cleri magnatúmque consilio tractaret de cætero, nullámq; guerram inciperet, vel quocunquè extra regnum diuerteret sine consensu communi. Rex autem, & si hæc omnia dura sibi & importabilia videbantur, magnatum tamen præbuit prouisioni consensum, & dictum Petrum in Hiberniam exilio relegauit: sed articulos cæteros non dum effectui mancipauit: gaudebant nihilominus terræ proceres quòd id produxerant ad effectũ, vt Petrus cunctis odibilis exularet. Soluto parliamento præfato cunctis cũ gaudio ad sua discedẽtibus rex mansit tristis, molestè ferens exilium dicti Petri, & disperquirens omni studio qualiter ipsum posset ab exilio reuocare, communicatóq; super hoc cum suis priuatis consilio suggestum est, quod si sororem comitis Glouerniæ, qui tunc erat iuuenis toto regno dilectus, & sub tutela regis, præfato Petro daret in coniugem, posset ipsum Petrũ ab exilio reuocare intrepidè. Rati sunt etiam propter amorem Comitis, pariter & honorem, cuius esset sororius, magnates cæteros cum posse magis æquanimiter tollerare. Igitur cum festinatione maxima missum est in Hiberniam, & Petrus in Angliam est reductus. Nec mora, rex inter Petrum & dictam sororem comitis fecit nuptias celebrari, licèt multum comiti displicerent. Exinde Petrus erexit cornua, & plus solitò regni nobiles vilipendit. Nec his quidẽ quieuit, sed regem adeò eneruauit, ne dicam infatuauit, vt cor eius auerteret, & voluntatem à pacto quod pepigerat, ne videlicet tractaret regni negotia sine communi consilio dominorum. Cœpit etiam (sicut prius) indies thesaurũ regis colligere, & negotiatoribus vltrà marinis commendare, non quidem ad regios sed ad vsus suos, & in tantum expilauit regem, vt non haberet vnde solueret expensa consueta vel necessaria domus suæ. Nec solùm rex rei familiaris penuria, Petri stultitia laborauit vel magis auaritia: sed regina tantùm rebus necessarijs arctabatur, vt regi Franciæ patri suo lachrymabiliter quæreretur honore debito destitutam. Ob quam causam rex Franciæ cunctos Anglicos

Natale celebratur apud Windesore.

Parliamẽtum Londini.

Articuli procerum confirmati.

Petrus Gauerston exulatur.

Rex conatur Petrum reducere.

Petrus reuocatus sororem comitis Glouerniæ ducit.

sibi notos pro talium abusionum tollerantia durius increpauit. Inter hæc Petrus spiritu exagitatus superbiæ, regni deridebat proceres, subsannabat mediocres iactitando se sicut prius, ipsis inuitis omnia facturum, nec esset qui suæ voluntatis propositum quomodolibet impediret. Igitur Barones considerantes quod eorum pacientia Petro malignandi præstabat audaciam, concepto spiritu fortitudinis, domino Regi assensu communi denunciabant, vt vel dictum Petrum à sua propelleret comitiua, articulosq; prouisos effectui manciparet, vel ipsi certè in eum tanquam periurum insurgerent pari voto. Durus videbatur hic sermo regi, quia Petro carere nesciuit, sed magis videbatur imminere periculum si non suis obtemperaret Baronibus in hac parte. Considerauit nempè suam notabilem paupertatem, & suorum abundas diuitias, suam impotentiam, & eorum vires, & idcirco ad tempus censuit illorum condescendere voluntati. Idcircò plus timore quàm amore, plus necessitate quàm voluntate coactus, Petrum regnum abiurare permisit, addita Baronibus conditione, quòd si vlteriùs in Anglia vel quacunque terra regis Angliæ ditioni subiecta potuisset inueniri, illico caperetur, & velut hostis terræ publicus damnaretur. Igitur sub præmissa conditione, dato sibi conducto, Angliæ regnum lugens deseruit. Cuius aduentu cognito, rex Francorum mandauit regni sui ministris, vt dictum Petrum vbicunque possit inueniri caperent & commendarent diligenti custodiæ, ne videlicet iterato rediret in Angliam, & filiam suam reginam, regniq́ue proceres conturbaret. Sed mandatum regis Franciæ Petrum non latuit, quã obrem regnum Francorum mox deseruit, & intrauit Flandriam, tutas ibidem latebras quæsiturus. Cumq́ue nec illic satis tutum sibi videretur, vagabundus per alia diuersa loca ferebatur, vbique quærens requiem, quam non inuenit, tandem in se reuersus iterum cogitauit regnum Angliæ reuisere, concepta fiducia de regis amicitia & comitis Glouerniæ, cuius sororem duxerat in vxorem. Et assumptis secum alienigenis, remeauit in Angliam, & parum ante natale dominicum se regis obtutibus presentauit. Rex præ gaudio aduentus sui, iuramenta, pacta, promissa negligens, eum suscepit hilariter, tanquam cæleste munus, & secum detinuit cum familia sua tota. Hoc anno quarto nonas Septembris parum ante horam nonam ignitegij visum est fulgur horribile, quod durauit, per totam noctem sequentem, cum magno tonitru & crebris ictibus circa mediam noctem sequentibus, ita quod sepes & arbores in multis locis suam viriditatem penitus amiserunt. Eadem hora Ecclesia de Midleton in comitatu Dorset Sarum diœcesis cum campanili & campanis, ornamentis, libris & munimẽtis monachorum dicti loci, eodem fulgure, conuentu ad matutinas existẽte, combusta & consumpta est: pridiè nonas eiusdem mensis ortus est ventus validissimus, quo arbores innumerabiles cum suis fructibus prosternuntur, & campanilia de Modeforde & Geuelton ad terram similiter ceciderunt. Hoc anno Archiepiscopus Robertus excommunicauit VValterum Couentrensem episcopum, quia noluit in prouinciali consilio respõdere, super eo quòd ipse fuit iuratus ordinationes seruare Baronum, sed post & contra eas adhæsit consilio regis, & fecit Petrum de Gauerston reconciliari, & ordinationes infringi, vndè dictus episcopus ad sedem Apostolicam appellauit, & personaliter ipsam adijt, & Adam Mirimouth contra eum per Archiepiscopum destinatus. Eodem anno nonis Iunij combusti sunt in ciuitate Parisiensi, iudicio domini Philippi regis Franciæ quinquaginta quatuor Templarij. Hoc anno Calen. Octobris sub Papa Clemente quinto celebratum fuit concilium apud Viennam, in quo Templariorum ordo damnatus est. Et ante illud concilium per vniuersum orbem generaliter fuit diuulgatum, quòd omnes & singuli religiosi exempti, ad ius

Proceres aut Petrum in exilium agi volũt aut se rebellaturos minantur.

Petrus in exilium ablegatus.

Petrus in Angliam reuertitur, & à rege humaniter accipitur.

Fulgur horrendum.

Ecclesia de Midleton cõcremata.

Templarij cremati.

Templariorũ ordo dãnatus.

ius transirent cõmune, vnde solus ordo Cisterciensis Papam adijt ante dicti cõsilij celebrationem pro exemptione sua pristina pacificè obtinenda. Quod & obtinuit donis datis. In isto consilio petita fuit & concessa decima sexennalis in subsidium terræ sanctæ, & annis successiuis soluta. Philippus rex Franciæ cogitauit vnum de filijs suis, regem Hierosolomitanum facere, & impetrare sibi omnes redditus & prouentus templariorium. Et hac occasione priùs multos templarios in regno suo, & præcipuè magistrum magnum ordinis, & alios multos procurauit comburi, & totum ordinem procurauit, & fecit in consilio prædicto damnari. Sed tamen propositum suum de eorum redditibus non est consecutus, quia Papa hospitalarijs hæc assignauit non sine magnæ pecuniæ interuentu. Depositum nempè fuit contra Templarios & compertum, quòd quando receperunt quenquam ad ordinem, amotis omnibus, exceptis fratribus eiusdem ordinis, adduxerunt illum ad locum priuatum, & totaliter denudauerũt, & tunc vnus accederet ad eundẽ, & eum oscularetur in posteriori parte, deinde induceretur & cingeretur corrigia de sambuco. Et post crux portaretur, & ibi diceretur sibi, quod crucifixus non est Christus, sed quidam falsus propheta deputatus per Iudæos ad mortem propter delicta sua, & fecerunt eum ter spuere super illam, & posteà proiecerunt crucem ad terram, & eam pedibus conculcari fecerunt, deinde ostenderunt sibi caput cuiusdam idoli quod quotidiè adorabant. Et præter hæc depositum est contra eos quod vitio fœdabantur Sodomitico, statuentes, quod nullus vtatur mulieribus, sed quilibet alteutro cũ voluerit, vnde posteà cũ factũ fuisset cõcilium prouinciale in Anglia Londonijs contra Templarios super his articulis, quod quidem concilium durauit à mense Maij vsque ad mensem Iunij, in quo Templarij capti & accusati fatebantur famam, sed non factum, nisi vnus vel duo ribaldi in omni statu. Omnes tamen fatebantur finaliter, non posse de sibi impositis se purgare, & ideò adiudicati fuerunt per concilium perpetuæ pœnitentiæ. Ita quòd singuli in singulis monasterijs possessionatis detruderentur pro perpetua pœnitentia peragenda, qui posteà in huiusmodi monasterijs bene per oĩa se gerebant. Cũ in concilio Viennensi tractaretur, an propter vocationem singulorũ personarũ ordinis Templariorũ, vel propter acta cõtra eosdẽ posset totus ordo damnari propter singulariũ delinquentiũ vocationes, cũ constaret quod dictus ordo non fuerat vocatus, definitum fuit ꝑ dictum cõciliũ quod nõ de iure. Ideò Papa Clemens in bulla sua condemnatoria ordinis, adiecit hanc clausulam. Quanquam de iure non possumus, tamen ad plenitudinẽ potestatis dictum ordinem reprobamus. Transit annus iste mediocriter fruges ferens, fructus quoque proferens: Anglicis nunc quietus, modò sollicitus: Francis pacificus: Scotiæ ociosus.

Decima sexennalis in subsidium terræ sanctæ.

Templariorũ scelera de quibus damnati sunt.

Annalis conclusio.

ANno gratiæ millesimo trecentesimo duodecimo, qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu secundi quintus, tenuit rex Natale domini Eboraci, cui interfuit Petrus de Gauerstone, quondam comes Cornubiæ, cum suis alienigenis, Rege gaudente, quia receperat Petrum sanum, tota curia cum Regina mœrente, eo quòd regem cerneret malè sanum. Post natale rumore ventilatò per Prouinciam de Petri reuersione, tota patria meritò commouebatur, maioribus & minoribus perpendentibus, non dum quicquam suum ingenium, sensum, consilium, vel prouisionem præualuisse, vt dictum Petrum arcerent à regia comitiua, indignati sunt igitur regni potentes, & disperquirunt qualiter meliori modo possint cum cõmmuni consilio finem imponere futuræ turbationi. Bellum nempè in patria suscitare timebant, Regémque inquietare publicè verebantur. Tamen librato vtrobique

Natale celebratum Eboraci.

Proceres capiunt consilium de tollendo Petro de Gaverston.

periculo, inueniunt quod viuente Petro eſſe non poterit pax in regno, nec rex abundare theſauro, vel regina gaudere regis amore debito. Cumq; diutius prætenta, præſentia vel futura pericula ponderaſſent, tandem reperto conſilio, ſtatuunt omnia extrema citiùs experiri, quàm vt hactenus per alienigenam vilipendi. Eligunt ergò ducem pro futuro negotio dominum Thomã de Lancaſtria theſauro diuitem, ſtirpe nobilem, armis ſtrenuum, moribus & iuſtitia præpollentem, cuius originem hic retexere dignum duxi. Henricus rex Angliæ tertius à conqueſtu ex vxore legitima duos ſuſcepit filios, Edvvardum primogenitum, & Edmundum. Edvvardo ſibi ſucceſſuro contulit Ceſtriæ comitatum, Edmundo iuniori filio conſulatum Lancaſtriæ aſsignauit. Et poſt cum comes Leiceſtriæ, Simon de Monte forti & comes de Ferarijs occubuiſſent in bello contra regem moto apud Eueſham, & eorum comitatus ad manum regis fuiſſent per eskeatam deuoluti, Rex prædicto Edmundo vtrunque contulit conſulatum, ſibi & hæredibus ſuis iure perpetuo poſsidendum, qui licèt tres comitatus, videlicet Lancaſtriæ, Leyceſtriæ, & de Ferarijs obtineret, nomẽ tamẽ Lancaſtriæ retinuit ſibi ſemper. Duxit autẽ in vxorem mulierem nobilem, quondam regis Nauarræ coniugem, nuper viri ſolatio deſtitutam. Cuius filia hæres effecta Nauarræ, filio & hæredi regis Franciæ maritatur. Quamobrem extunc regnum Nauarræ regno Franciæ eſt vnitum. Genuit autem ex dicta domina Thomam de Lancaſtria, de quo fit ſermo, & duos alios filios nobiles Henricum ſcilicet & Iohannem. Qui omnes ex parte matris eorum fratres erant reginæ Francorum. Igitur cum Edmundus in ſenectute bona hominem exuiſſet, Thomas iure hæreditario comes Lãcaſtriæ, Leyceſtriæ, & de Ferrarijs eſt effectus. Proceſſu tẽporis dictus Thomas filiam vnicam comitis Lincolniæ deſpõſauit, videlicet Henrici de Lacy, vnde de magno maior effectus, poſt deceſſum dicti comitis Lincolnienſis, qui etiam & Saliſburię comes fuit, quinq; comitatuum dominus exiſtebat. Comes verò Lincolniæ memorat⁹, cum propinquaſſe cerneret terminũ vitæ ſuæ, vocato Thoma genero ſuo, monuit vt cogitaret quomodo deus eum præ cunctis in regno ditauerit, honorauerit, & gloria fecerit abundare. Quapropter ait, & deum diligere & honorare præ cæteris obligaris. Cernis ſanctam eccleſiam Anglicanam honorabilem quondam & liberam, per Romanorum oppreſsiones & regũ huius regni iniuſtas exactiones (prôh dolor) ancillatã: vides & plebem regni tributis & tallagijs apporiatam, & de conditione libertatis in ſeruitutem actam. Cernis regni nobilitatem (quandoq; toti Chriſtianitati venerabilem) iã ab alienigenis in terra propria vilipenſam. Adiuro te igitur per nomen Chriſti, vt virum induas, exurgas, & erigas te ad honorem dei & Eccleſiæ & patriæ liberationem, adhibeáſq; tibi virum ſtrenuum, nobilem & prudentem, Guidonem VVarvvicenſem comitẽ cũ neceſſe fuerit de regni tractare negotijs, qui & cõſilio præeminet, & maturitate pollet. Non verearis inſurgentes aduerſitates tibi dimicaturo pro veritate. Si his meis monitis acquieueris, in æternum honorem & gloriam conſequeris. Cum comes vetulus feciſſet finem huiuſcemodi monitis, ſæculo valefecit, cuius corpus in Eccleſia Sancti Pauli Londonijs eſt humatum. Igitur Thomæ Lancaſtriæ comiti pro releuanda ſanctæ matris eccleſiæ oppreſsione & recuperanda regni debita libertate adhæſerunt viri nobiles, Humfridus de Boun comes Herefordiæ, Aymerus de Valencijs comes Penbrochiæ, Guido de Bello Campo comes VVarvvici, comeſq; Arundeliæ cum multis alijs Baronibus, quorũ nomina ſcribere longũ foret. Comes verò Mareſcallus qui viuaciſsimus fuit exactor libertatum, iamdudũ mortuo comite de Hereford ſeniore, cernens ſe ſolũ nõ poſſe proficere in præmiſsis, cum hærede

Genus Thomæ Lancaſtrenſis.

Quinq; comitatuum dominus.

Oratio Comitis Lincolniæ ad generum.

Romanorum oppreßiones.

Comitum conſpiratio ad liberandã remp.

careret legitimo, timore ductus est, vt superius dictum est, regem Edvvardum patrem istius constituit heredem suum, sed ipso post modici temporis interuallum sublato de medio, rex dictum comitatum intrauit, & domino Thoma de Brotherton filio suo ex secunda regina genito, fratri regis huius dimidio comitatum Marescalli donauit, iure perpetuo possidendum. Gilbertus comes Glouerniæ ætate iuuenis quia nepos regis erat natus ex sorore sua, nec regem volebat offendere, nec paribus deesse, in petendis libertatibus mediatorem se exhibuit pro bono pacis. Comes VVarenniæ qui diu fluctuauerat & fauerat parti regis, per Cantuariensem Archiepiscopum introductus suis paribus iam consensit. Thomas igitur de Lancastria dux electus, regni nobilium communis decreti sententia, honorabiles misit domino regi nuncios, qui moram traxit tunc temporis Eboraci, deprecans per eosdem ex parte communi, vt vel dictum Petrum eis traderet, vel vt ordinatum fuerat, regnum euacuare præciperet. Rex verò sinistro ductus consilio, & tales supplicationes paruipendit, & ab Eboraco recessit, & donec peruenit ad nouum castrum super Tynam non quieuit, vbi vsque ad festum Ascentionis dominicæ perhendinauit, Regina apud Tynemutham interim commorante. Itaq; non tam despectum quàm delusum de consensu communi collegit exercitum, & versus nouum castrum cum proceribus memoratis cum omni celeritate direxit iter, non quidem vt domino suo regi quicquam iniuriæ vel molestiæ irrogaret, sed vt ipsum Petrum captum secundum leges communiter æditas iudicarent. Cumq; rex audisset barones cum armis & exercitu aduenturos, quasi proscriptus aut exul fuisset, fugit cũ dicto Petro celeriter Tynemutham aduentantibus atq; cum suis Baronibus ad nouum castrum, & de facili ingressum obtinentibus, illico rex quandam nauem petijt. Et quamuis regina tunc pregnans plena lachrimis supplicaret vt secum moram faceret, nihil omnino compassus eidem, assumpto Petro, Scardeburgiam nauigauit. In quo quidem loco castrum regis habebatur fortissimum, sed nec armis nec victualibus communitum. Rex autem præcepit suis qui erant in castro, vt custodiam Petri susciperent, & castellum victualibus instaurarent, dum ipse ad partes VVarvvichiæ se transferret. Barones itaque cognoscentes fugam Petri, equos & arma, & bona cætera quæ Petrus reliquerat in nouo castro appreciari fecerunt, & loco tuto seruari, dehinc post Petrum lora dirigunt sine mora, cum autem ad castrum de Scardeburgh peruenissent, tentoria fixerunt ibidem, sed cum aduertissent nullum adesse impedimentum in patria quo minus castrum expugnare valerent, Thomas cum suis exercitibus recessit à loco, ne forte multitudo victualibus arctaretur, dimissis ibidem ad expugnationem castri, comitibus Penbrochiæ & de VVarrenna, qui facientes insultum, custodes in breui adeò fatigarunt, vt resistere vel defendere se nequirent. Tunc Petrus cernēs se non posse fugere, eisdem se reddidit, sub conditione, quòd simpliciter (omni exceptione seclusa) staret ordinationi baronũ, nihilque postulauit aliud, nisi vt domini sui regis saltē semel frui colloquio copiã sibi darent. Rex verò audiens Petrum captum, rogauit vt colloquio eius potiretur: precatus est insuper, vt eius vita saluaretur, pollicens eo pacto se magnatum votis in omnibus satisfacturum, quam quidem pollicitationem amplectens comes Penbrochiæ, suasit baronibus, vt hanc petitionem regi concederent, promittens se sub pœna amissionis terrarum suarũ omniũ, saluo seruaturum dictum Petrũ donec habuisset cum rege colloquium, & ex post baronũ arbitrio commissurum. Concesserũt ergo dicto comiti Petri custodiã, eisdē die & loco præfixis sine fraude restituendum. Comes autē Petrũ ad partes VVallingfordię proposuit perduxisse, sed cũ declinasset ad villam de Dadington propè VVarvvicũ, comes cõmisit suis Petri

Legatio Lancastriæ ad regem de remouendo Petro.

Proceres arma capiunt.

Rex fugit vnà cum Petro.

Proceres Petrum insequuntur.

Petrus venit in potestatem procerum.

Rex petit vt cum Petro colloquatur.

custodiam, ipso coniuge sua Comitissa in vicino pernoctaturo. Quod comperiens comes VVarvvici, cũ magno strepitu & armatorũ multitudine superuenit, & eadem nocte de manibus famulorum comitis Penbrochiæ Petrum rapuit, & ad castrum suum duxit. Cum igitur foret ibi quędam ambiguitas quid esset faciẽdum de Petro, vtrum foret vtilius mox eum neci tradere, an regiæ voluntati reddere, quidam vir astutus & profundi consilij sic respondit: prædam (inquit) quam diu insecuti sumus, & non sine labore iam cepimus, superuacuum foret iterum foras quærere, si eam penès nos possemus quomodolibet detinere, pensare debemus viri scelera, & per eum patriæ illata damna, quæ semper sequebantur verba ridicula, superba responsa. Recolere quoq; fas est labores publicos & priuatos, expensas innumeras, vexationes varias, vix vnquam terminabiles, quæ sustinuimus ante prædam captam, & idcirco decerno, vt nunc solus priùs moriatur hîc homo, quam per guerras amplior turbatio crescat in regno. Assentiunt vniuersi viri consilio, & Petrum eijciunt de ergastulo, capite plectendum cõmuni iudicio. Ducitur ergo Petrus ad locum Blackelovve vocitatum, & tanquam legum subuersor, & publicus regni proditor capite truncatus est. Et qui quondam vocauerat Guidonem VVarvvici comitem, nigrum canem de Arderina, iam iuxta comitis vaticinium morsus amarissimos sensit eiusdem. Cadauer Petri per fratres prædicatores Oxoniam est delatum, & inter eosdem plus biennio conseruatum, donec rex illud ad manerium suum de Langley transferri fecisset, & in Ecclesia fratrum Prædicatorum, quos ibidem constituit de regio fisco victuros, & pro anima Petri & regiorum progenitorum celebraturos honorificè condidisset.

Petrus à comite Penbrochiæ eum ad regem deducente capitur.

Petrus capite truncatur.

Magnates regni modo præfato de Petro cõsecuto proposito, miserunt ad regem, proteruè postulãtes prouisiones suas per eum confirmari & effectui demandari, comminantes nisi maturiùs ista faceret, ad ipsum venirẽt, & præmissa complere cogerent manu forti. Nec segniùs impleuere legationem, sed cõtinuò viribus adunatis totam patriam circa Dunstapliam occuparunt, rege Londonijs existente. Cernentes autem regni prælati vnà cum Gilberto comite Glouerniæ talem dissentionem Ecclesiæ regniq; periculosam, totis viribus insistebant, vt pax reformaretur, & pars vtraque quietior esse posset.

Proceres petũt quosdam articulos confirmari.

Legati pontificij & præsules intercedunt pro pace.

Eo tempore venerunt cum regni pontificibus & dicto Gilberto comite nuncij Papæ duo, ad Sanctum Albanum, vt ibidem hospitati, faciliùs possent ferre & referre partis vtriusque responsa: vnus illorum Cardinalis extitit tituli sancti Priscæ, qui quondam Abbas fuerat montis frigidi in VVasconia, de ordine Cisterciensi, & Viceccancellarius modò Papæ: alter verò fuit Episcopus Pictauensis, & posteà Cardinalis. Hij quosdam clericos præmiserunt de sancto Albano ad villam de VVathamstede, vbi tunc erant barones cum suis exercitibus, cum literis summi pontificis eis pro pace roganda directis. Magnates audientes extraneos eis literas apportasse, ipsos quidem pacificè receperũt, sed literas recipere noluerunt, dicentes se non esse literatos, sed armis & militia exercitatos, & ideo videre literas non curarunt. Tunc qui missi fuerant requisierunt, si placeret eis habere colloquiũ cum dominis suis domini Papæ nuncijs, qui pro pace reformanda personaliter accedere cupiebant. Ad hæc proceres respõderũt se in regno multos habere probos & literatos episcopos, quorũ cõsilijs vti volebant, & non extraneorum quibus non esset cognita causa commotionis suæ, præcisequè dixerunt se nullo modo permissuros vt aliquis alienigena vel forensis intromitteret de factis suis aut quibuscunq; negotijs eos tangẽtibus infra regnũ. Nũcij domini Papæ tali modo perterriti, in crastino sũmo mane iter versùs Londonias maturarunt, qui apud sanctum Albanum (loci commoditate

Proceres Papæ legatos reijciunt.

Obserua.

illecti)

illecti) moram traxiſſe per mēſem vel amplius cogitauerāt. Epiſcopis verò regni cum Gilberto comite ſic intercurrentibus, ſic ſatagentibus, ſic demum mediantibus, res eſt temperata, quod barones theſaurum, & equos, & cuncta iocalia quæ dicti Petri fuerāt, & apud nouū caſtrū ceperāt, domino regi vel eius atturnato apud ſanctū Albanū viuēti reſtituerent, & tunc dominus rex eorum petitiones perduceret ad effectū. Veniētibus igitur ad ſanctū Albanū Iohāne de Sandale regni theſaurario, & Ingellardo de VVarle cuſtode Garderobę regiæ, iuxta condictum ſunt omnia reſtituta. Hoc anno Iſabella regina peperit regi Angliæ filium ſuum primogenitum die ſancti Bricij apud VVindeſore villam regis, & licèt ibidem tunc præſens eſſet Ludouicus filius regis Franciæ, dictæ reginæ frater, & multi magnates Franciæ ſexus vtriuſque, voluiſſéntq; impoſuiſſe puſiolo nomen regis Franciæ, magnates Angliæ hoc permittere noluerunt, ſed eum nomine patris ſui vocauerunt Edvvardum, in cuius ortu tota Anglia ingenti plauſu lætata eſt. Et pater eius tam hilaris eſt effectus, vt dolorem quem de morte Petri conceperat, temperaret. Ab illo die Deo diſponente creuit amor filij, & euanuit in eius corde Petri memoria, & rex voluntati ſuorum procerum faciliùs ſolito condeſcendit. Eodem anno die Iouis in craſtino ſanctæ Luciæ virginis, eclipſis lunæ incepit in noctis crepuſculo, & per trium horarum ſpacium perdurauit. Tranſit annus iſte fruges producens, & fructus faciens: ſed tam rarus extitit, vtrinq; Gallicis Scotiſq; tollerabilis: Anglis varius, ſollicitus, & formidoloſus.

Pax inter regem & proceres.
Regi naſcitur filius Edwardus.
Proceres prohibent ne puer regis Franciæ nomen referret
Eclipſis lunæ.
Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo trecēteſimo decimo tertio, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi, ſextus, tenuit rex natale apud VVindeſore, cum multi nobiles ex Gallijs interfuerūt, ſuſurrones inuiſi, & detractores Deo odibiles. Per hoc tempus regni Barones criminari penès regem toto conamine inſiſtebant, & ipſius regis animum in odium conuertere eorundem. Effecerunt igitur vt rex eorum conſilia paruipenderet, & ab eis affectum auerteret, & cultum debitum & conſuetum. Factū eſt igitur vt rancor inueteratus inter regem & proceres fomentum reciperet rediuiuum, & quicquid vni parti placuit alteri diſplicebat. Anno ſub eodem citati ſunt ad parliamentum Londonijs faciendum cuncti magnates, & qui de conſuetudine citari debuerant, vel de iure. Cunctis igitur clericis congregatis, & laicis, dominus rex grauem depoſuit querimoniam de contemptu ſuo, & damnis ſibi illatis per Barones dudum apud Nouum caſtrum ſuper Tynam, & quod plus doluit de captione Petri, & impia trucidatione perpetratis per eoſdem Barones. Barones verò ad has quærelas vnanimiter reſpōderunt, ſe in præmiſsis nullatenus deliquiſſe, imò potiùs regis gratiam & amorē promeruiſſe, cum non in cōtemptū regium cōtraxerunt pro tunc exercitum, ſed vt regni inimicum publicū multotiēs per cōmunitatem Angliæ ex duorum regū aſſenſu extrabannitum deſtruerēt, per quem læſa fuit in immenſum fama regia, per quē expilabatur non ſolùm regis ſed regni ſubſtantia, per quem ſuſcitata fuerat inter regem & ſuas naturales diſſentio perículoſa. Et addiderunt, ſe velle videre finem negotiorum circa quæ plura expenderant, grauiter laborauerant, & ſe & ſuos minis vexauerant, nec profecerant ad hoc tempus. Dicebant inſuper, nolle vanas promiſsiones & infructuoſas, cuiuſque de cætero præſtolari. Eoq; perducta eſt Baronum animoſitas iſta vice, vt citiùs mori præeligerent, quàm vt hactenus ridiculoſè differri. Quod videns Regina cum Prælatis regni, & comite Gilberto Glouerniæ, ſollicitè intercurrebāt, partium animos diligenter ſedare ſtudebant, & pacem facere totis viribus ſatagebant. Et factum eſt per laudabilem mediationem eorundem, vt tali pacto rancor regius conquieſceret,

Natale celebratur apud Windeſore.
Diſcordia recrudeſcit inter regem & proceres
Parliamentum Londonijs.
Rex quæritur iniurias ſibi à proceribus illatas.
Defenſio procerum.
Regina & præſules pacem conciliant.

esceret, si videlicet ipsi Barones cum suis assentatoribus in aula VVestmonasterij, & pleno parliamento venirent, & se humiliarent domino suo regi, & de his in quibus ipsum offenderant veniam precarentur. Et dominus rex eosdem ad gratiam & firmam pacem sine fictione reciperet, & vt ligios & fideles in amore suo tractaret de cætero & foueret, articulosq; petitos ad finalem effectum perduceret, nec pro morte Petri quenquam impeteret, sed chartam cuilibet exigenti de indemnitate concederet. His itaque vtrobique peractis, magnates regis considerantes indigentiam, sponte illi quintum decimum denarium bonorum temporalium concesserunt, & sic à dicto parliamento cum gaudio & pace recesserunt. Eodem anno magister Robertus de VVinchelsey Cantuariẹ Archiepiscopus, qui toto suo tempore nobiliter rexerat Anglicanam ecclesiam, & in temporibus duorum regum firmiter steterat cum magnatibus pro repetendis regni libertatibus, hominem exuens, migrauit ad Christum.

Obijt Archiepiscopus.

Quo sepulto, monachi primæ Metropolis Cantuariæ magistrum Thomam de Cobham virum supereminentis literaturæ, multisq; virtutibus redimitum in pastorem regi præcipuũ concorditer elegerunt, quamuis Papa priusquã dictus Robertus cessisset in fata, illius honoris collationẽ sibimet reseruasset.

Thomas de Cobham eligitur in Archiepiscopum.

Dictus verò Thomas electioni de se factæ consentiens, Anniuoniã (vbi tũc erat curia) properauit, petiturus confirmationem electionis suæ. Et licèt non potuisset inueniri in electi persona vitium, summus tamen pontifex electionem suam post reseruationem sibi factam omnino nullam esse pronunciauit.

Papa electum repudiat.

Et quia constabat Papæ ecclesiã Anglicanam multis laborare tribulationibus cogitabat, sollicitè prouidere Ecclesiæ viduatæ de viro, per quẽ vexationes melius sedari possent. Habito super his tractatu prouidè, tandem in dominum VValterũ Reynalde VVigorniẽsem Episcopum domini regis Cancellarium oculos, dirigebat considerans nimirũ quantam gratiam coram domino rege præ cæteris regni prælatis inueniebat, quàm maturè se in suo officio Cãcellario, & quã sapienter habebat, quanta discretione motus & rancorẽ inter regem & proceres temperabat, sperans talem virum Ecclesiæ & regno plurimũ profuturum. Huic igitur honorem Cantuariensis Ecclesiæ gratis cũ pallio conferebat. Dicto verò magistro Thomæ spem promotionis honorificæ habere iussit. Prædictus verò VValterus honorem sibi collatum reuerenter suscipiens, accessit ad Ecclesiam Cantuariensem dominica Quinquagesimæ, quæ tunc erat tertiodecimo Calendas Martij, vbi eodem die post consecrationis suæ solemnia, cõuiuium splendidissimum domino regi & reginæ multisquè magnatibus causa ipsius illuc accedentibus præparauit.

Walterus Reynaldes Archiepiscopus Cant. præficitur à papa.

Rex & regina interfuere consecrationi Archiepiscopi.

Hoc anno obijt domin⁹ Guido de Bello campo, comes VVaruvici, qui in parliamento vltimo cõsilio regio fuerat deputatus, sed priuati regis inuidentes ei (vt dicitur) eum impocionauerunt. Eodẽ anno rex & regina miserunt se in mare versùs Parisius cum multis terræ nobilibus, & interfuerunt Parisius coronationi domini Philippi filij regis Franciæ in regem Nauarræ ibidem creati die Pentecostes.

Rex & regina interfuerunt coronationi regis Franciæ.

Transit annus iste nec satis frugifer, nec abundans fructibus: Angliæ multipliciter varius: nunc nubilus, nunc serenus, nunc turbidus, nunc amœnus: nunc pacificus, nũc inquietus: suspiciosus regi & suis assentatoribus: sollicitus plebi, terræ, regniquè proceribus: Franciæ pacificus: Scotis otiosus: Inimicis crucis Christi in terra sancta à christianorum bellis (prôh dolor) expeditus.

Annalis conclusio.

ANno domini millesimo trecentesimo decimo tertio, qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu secundi, septimus, tenuit rex natale Londonijs.

Natale celebratur Londonijs.

Hoc anno Scoti intrantes Northumbriam, prædabantur patriam, trucidabant incolas, & villas plurimas incẽdebant. Eodem anno papa Clemens diem clausit extre-

Clemens Papa obijt.

extremum, qui prius fuerat Archiepiſcopus Burdegalenſis, & vacauit ſedes per biennium. Succeſsit autem ei Iacobus Epiſcopus Anniuoniæ, & vocatus eſt Iohannes. Rex venit in vigilia Palmarum ad ſanctum Albanum, & obtulit beato martyri quandam crucem auream diuerſorũ ſanctorum reliquijs inſertam, & lapidibus precioſis, cõmendans ſe & ſuos neceſſarios eiuſdem ſancti tutelæ & precibꝰ monachorum. Cumq; ſuggeſtũ fuiſſet ei, quod pater ſuus chorum ſancti Albani renouaſſe propoſuerat, deſideriũ patris explere, geſtiẽs contulit mox centũ marcas argenti, & maremiũ apud Dyneſleyam querendũ ad opus illud, iubens vt pecuniæ nullo modo parcerent, quin opus illud ad honorẽ dei & beati Albani Anglorum prothomartyris irreprehenſibiliter cõſummarent. In craſtino diei Palmarum rex iter verſus inſulam Elienſem arripuit, vbi ſolemnitatem Paſchalẽ tenuit nobiliter & feſtiuè: Quo tempore, Eliẽſes mentiẽtes ſe corpus habere ſancti Albani Anglorũ prothomartyris, manifeſtiſsimè confutauit coram regni nobilibus & monachis dicti loci, iã cũ ad alleuiandum moram ſuam in monaſterio oculis diuerſa ſubijceret, phanáq; videre vellet ibidem, tandem incidit menti eius, vt videret quid eſſet contentum in feretro quod beati Albani vocãt, in eccleſia memorata. Dixitq; epiſcopo qui tunc aderat Elienſi: ſcis (inquit) quod fratres mei apud ſanctũ Albanum corpus eiuſdem martyris putant veraciter ſe habere, & in hoc loco dicunt monachi ſe dicti ſancti corpus tenere: per animã (inquit) dei, volo videre in quo loco reliquias ſancti corporis debeo potiſsimum venerari. Cumq; præſul verba regis Priori & fratribus retuliſſet, illi velut exangues effecti, quid reſponderent, quid facerent neſciebant, ex vna parte timentes amittere tantum theſaurum, ſi verum eſſet quod apud eos foret, ex altera conuinci de mendacio metuentes, quia hoc prædicauerant ſe habere. Neſciebant enim pro tunc quid in dicto feretro continebatur. Epiſcopus videns ſuorũ cõſternationem, animauit eos, monens vt cõſiderẽt, quia non ad auferendum tantum theſaurũ, ſed venerandũ, rex aſpectum reliquiarũ requiſiuit. Ventum eſt igitur in eccleſiam, & feretrũ ſolutũ & apertum eſt per quẽdam monachum, Alanum de VValſingham dictum, qui poſteà proficientibus meritis Prior factꝰ eſt illius eccleſiæ, qui & ipſe peritus erat in opere aurifabrili, & ideò ad ſoluendum feretrum tunc vocatus. Rex verò cũ vidiſſet cunctos clauos extractos, & feretrũ patefaciendum, acceſsit & leuauit operculum manu ſua. Et ecce vident Locellũ illum à ſummo vſq; deorſum, quodam panno villoſo ita occupatum, vt nihil poſſet aliud continere. In ſuperiori verò parte veſtimẽti, cõſpiciũt cruoris coagula denſè reſperſa, ita noua, ita recẽtia, quaſi pridie fuiſſent effuſa. Conſtat hanc veſtẽ fuiſſe Caracallã quã ſanctus Albanus in cõuerſione acceperat à ſancto Amphibalo magiſtro ſuo in ſignũ religionis, in quo idem martyr ſentẽtiã ſubijt capitalem. Et fas eſt credere quòd ad honorẽ ſancti, diuino miraculo ſanguis eius ſic in hac veſte ſeruatꝰ, ſicut in puluere ſui ſepulchri per multa ſecula legitur cõſeruatus. Cuius pulueris maſſam in qua rubebat adhuc ſanguis martyris, ſanctus Germanus Altiſsiodorenſis epiſcopus ſecũ abſtulit, & detulit ad natale ſecũ Altiſsiodoro, capellam cõſtruens in honorem martyris memorati. Rex igitur & omnes aſsiſtentes, de tanto miraculo ſtupefacti, proni corruerunt in terrã. Et facta eſt nõ parua hæſitatio quis accederet ad deponendum operculum & feretrũ contingendum. Tandem rex ipſe cæteris animoſior, operculum detraxit ad locum ſuum, & tũc primò cognouerunt Elienſes quid de ſancto Albano haberent, quid non haberent, cum oculata fide cernerent in dicto feretro præter Caracallã nihil omnino cõtineri. Rex verò hilarior effectus de rei comperta veritate, dedit illic dona varia, reſiduum temporis quo manſit ibidem ducens in ſumma lætitia, frequenter cõferens de merito

Iohannes ſuccedit.

Elienſes mentiti ſunt ſe ſancti Albani corpus habere.

Rex falſi Albani corpus intueri vult.

Villoſus pannus pro corpore inuentus.

Mendacium aliud alio excuſatur.

Caracalla Albani.

Craſſa cæcitas.

martyris Albani & gloria, & iudicans non sine diuina factum prouidentia vt in duobus locis tam celebribus specialis veneratio martyris haberetur. Et ait Eliensibus, gaudete de Dei munere, gaudete de tanti martyris meritis & sanctitate, quia si prout dicitis, hîc Deus per illum plura facit miracula ratione vestis, credatis quòd apud Sanctum Albanum ampliora facit miracula ratione corporis illic sanctissimi quiescentis. Rex de insula Elyensi transiuit Lincolniam, deindè ad Eboracum & nouum castrum super Tynam, Berevvicum perueniens, expectauit ibidem omnes qui sibi debebant seruitium militare, cunctisq; illuc peruenientibus qui sibi huiusmodi debebant seruitium, præter Thomam comitem Lancastriæ, & comites VVarenniæ, VVarvvichiæ, & Arundeliæ, qui venire nolebant, eo quòd articulos petitos totiens & concessos ad effectum detractauit perducere. Disposuit militiæ suæ turmas, & ad obsidionem castri de Striuelin dissoluendam cum grandi exercitu maturauit. Cumq; fixisset propè locum tentoria, quidam de regis Anglorum exercitu equitationes coràm cuneis Scotorum facientes, ipsos atrociter prouocabant, quibus illi viriliter occurrentes, multos Anglorum nobiles die Dominico in Sancti Iohannis Baptistæ vigilia peremerunt. Quo casu Anglici exacerbati, in crastino vindicari firmiter proponebant, cumq; dies illuxisset crastinus ad pugnam se vterque exercitus præparabat. Circa verò horam diei tertiam appropinquantes sibi vtriusque partis acies, iuxta rei militaris regulam turmas ad præliandum disponunt. Duces Anglorum pedites cum arcubus atque lanceis in prima componunt acie, equites diuersis alis retrò constituunt. Ex parte verò Scotorum omnes erant pedites, eo quòd in bello commisso quondam iuxta Fenkyrke non prosperè cessisset equitibus eorundem, qui deserta pugna fugerunt, pedites in prælio deserentes. Robertus de Brus qui se regem Scotorum nominauit, pedes Scotorum præcessit exercitum, dans suis exemplum, vt nemo de fuga cogitaret. Cumqúe iam ventum fuisset ad manus, vt confligerent collidentibus cateruis ad inuicem, plures attoniti, multi saucij, multiqúe mortui currerunt, ibi lancearum cõfractarum fragor horribilis, ensiũ in casides vibratorum tinnitus terribilis, securum Scoticarum vis intollerabilis, sagittarum & spiculorũ in vtrâmque partem missorũ nubes formidabilis, etiam bene cordatos poterant terruisse. Congeminatio ferientium, vox cohortantium, strepitus conclamantium, gemitus morientium poterant vltrà quàm dici fas est procul audiri, variante fortuna vices dum certatum est, nec poterat per longum discerni tempus, quæ pars potior videretur. Tandem sæuiente Bellona, discrimini patuit pars Anglorum. Quod cernens Gilbertus comes Glouerniæ, velut aper infrenduit, & feritate concepta, cum suis commilitonibus in Scotos irruit, quorum quosdam mucrone mutilat, truncat & trucidat, & gladium suum cruore Scotico multipliciter madefacit, quemcunque gladio feriebat vel caput illi vel membrorum aliquod amputabat. Cernentes Scoti tam sæuum aduersarium suis tam crudeliter insistentem, conglobati concurrunt suorum succursui, circumuallantes Gilbertum ex omni latere, conuertuntqúe in eum pondus prælij, lateribus eius applicantes cuspides lancearum & ensium, hinc indè impingentes cum tot viribus, tanta feritate, donec ad terram caderet suis viribus destitutus, tunc rabidi & inhumani Scoti caput eius securibus bisacutis & gladijs tundunt, pungunt, & feriunt, donec inter pedes sonipedum spiritum exhalaret. Quod videntes sui famuli, fugere festinarunt.

Rex in Scotiam properat.

Bellum Striuilinense.

Prælium atrox inter Anglos & Scotos.

Comes Glouerniæ in medios hostes irruit.

Gilbertus cæsus.

Nobilis etiam baro Robertus de Clyfforde cum multis alijs viris nobilibus in hoc funesto conflictu peremptus est, ceciderunt nempè die illo dominus Paganus Typetotte, dominus VVillielmus Marescallus, dominus Aegidius

de Argenten,

de Argenten, dominus Edmundus de Maule, cum multis alijs quorum nomina præsentibus inserere longum foret, ad numerum videlicet, & scutiferorum septingentorum. Comites de Hereford & de Penbroke videntes suorum plagam terga verterunt, sibi fugæ præsidio consulturi. Sed comes Herefordiæ in fugiendo captus est iuxta castellum de Bosuilla: capti sunt autem & in custodia detenti barones & baronetti viginti duo, milites sexaginta octo, clerici & scutiferi numero excessiuo, de quibus dominus Rogerus de Northburghe, custos targiæ domini Regis, quæ ab eodem ibidem per Scotos est ablata, in captiuitate ductus. Summa verò totalis, tam comitum, baronum & baronettorum, quàm militum interfectorum & captorum ibidem centum quinquaginta quatuor.

Nomina & numerus cæsorum.

Comes Herefordiæ capitur

Interea dominus Radulphus de Mounthemer, qui desponsauerat dominam Iohannam de Acres comitissam Glouerniæ & regis præsentis sororem, captus fuerat apud Striuelin, inuenit gratiam in oculis Scotorum, ratione cuiusdã familiaritatis cum Rege eorundem quondam in curia Regis Angliæ habitæ casu fortuito, ita quòd redemptio sua fuit sibi perdonata. Qui in Angliam rediens, tergiã domini Regis, modo quo permittitur, à custode eiusdem ablatã per Scotos, secũ vsu ipsius reportauit, ratione pula ex toto nihilominus interdicto. Rex verò etsi ardenter cuperet vindicari, & instaret ad fundendum Scotorum sanguinem, à suis tamen de loco discriminis inuitus educitur, & ad fugiendum cõpellitur, pro tanto infortunio gemebundus. Commissum est autem istud cruentum prælium iuxta castrum de Striuelin, in loco qui Bannekemora vulgariter appellatur, Scotorum tripudio, luctui Anglicorum, quia ab hoc die creuit Scotis animus & audacia, Anglis timor & vecordia, vt in sequentibus plenius apparebit.

Radulphus de Mounthemer liberatur.

Cum autem Gilbertus comes Glouerniæ tam infausto conflictu tam lamentabiliter corruisset, & nullum superstitem masculini sexus reliquisset hæredem, expectatum est per duos annos si Comitissa coniux sua fortasis impregnata fuisset, sed cum frustrà præstolatum fuisset biennale tempus super huiusmodi euentu, diuisa est hæreditas inter tres sorores comitis supradicti, quarum primam duxit in vxorem dominus Hugo de Spencer, secundam verò dominus Hugo de Audeley, quam prius habuerat dominus Petrus de Gauerstone quondam comes Cornubiæ. Tertiam verò duxit dominus Rogerus de Tamari, quam prius desponsauerat dominus Iohannes de Burgo, filius & hæres comitis Vltonię de Hibernia: & sic diuisus est comitatus nobilissimus in tres baronias, qui quondam dicebatur & erat altera regni columna.

Partitio hæreditatis Gilberti.

Igitur post bellum de Striuelin Robertus de Brus interfectorum spolia fecit colligi, quæ suis stipendiarijs & his qui pro suę partis defensione dimicauerant, distribuit larga manu. Captiuosq; quos ceperat tam ciuiliter tractari fecit, tam honorificè custodiri, quòd corda multorum in amorem sui indiuisibiliter commutauit. Corpora comitis Glouerniæ & baronis de Clifford regi Angliæ apud Berevvicum moram trahenti transmisit sine prætio, sepelienda regia voluntate. Et cum comes Herefordiæ, dominus Humfridus de Boun (vt præmittitur) captus fuisset, deliberatus est, facta commutatione pro dicti Roberti de Brus coniuge, quæ iam diu in custodia regis Angliæ fuerat detenta captiua. Cæteri verò captiui per redẽptionem seu commutationem sũt similiter liberati. Sed rex tamẽ amaro factus animo cunctis diebus suorũ deplorauit infortunium, constituens in futurum vel certè perimi, vel in aduersarios vindicari, recedensq; de Berevvici partibus peruenit Eboracum, vbi magnum cum clero tenuit concilium & regni magnatibus vniuersis. Soluto concilio, rex se transtulit ad partes Australes. Eo tempore plures ex Anglicis facti transfugę se Scotis confœderauerunt, & à regis Anglię fidelitate desciuerũt, reuersiq; cum Scotis Northumbranam plagam deprædati

Humanitas Rob. de Brus.

Parliamẽtum Eboracense.

sunt,

sunt, vastantes villas & casalia, captiuos secũ trahentes incolas, abigentes animal:a & iumẽta, agros depopulãtes, incẽdia cedésq; facientes, vbiq; nemine resistente. Nempè tunc Anglis in tantum consueta adempta fuit audacia, vt à facie duorum vel trium Scotorum fugerent Angli centum. Hoc anno obijt Papa Clemens, qui nunquam suo tempore Romanam Ecclesiam visitauit. Ipse pontificatus sui anno tertio multas & magnas dedit indulgentias proficiscentibus vel conferentibus ad subsidium terræ sanctæ, vt qui pro eodem terrę passagio die Parascæues 24. quadrantes conferunt, viginti quatuor annorum indulgentiã cõsequerẽtur, cæteris verò anni diebus Veneris duodecim denariorum valorẽ cõferẽtib⁹, duodecim annos indulsit, reliquis verò diebus omnib⁹ p hebdomadam sex denariorũ valorem conferentibus, cõtulit indulgentiam sex annorum. Ipso anno obijt rex Franciæ Philippus le Bovvs, & successit sibi Ludouicus filius suus, qui priùs fuit rex Nauarræ: Cuius vxor regina Nauarræ & filia comitis Burgundiæ, propter adulterium sibi impositum, cum domino Iohanne Danne fuit suffocata. Qui quidem Ludouicus eodem anno duxit vxorem filiam regis Hungariæ Clementiam appellatam. Hoc anno latens erat odium inter regem & proceres, & præcipuè inter comitem de Lancastria, & comitem de VVarvvico, & adhærentes eiusdem. Transit annus iste nec satis frugifer, nec bene fructifer: Anglis lugubris, probrosus & damnosus, propter infamem Scotorũ victoriam: Scotis cõmodus, lætus, hilaris, propter accrescẽs initium libertatis: cæteris mundi partibus multiplici varietate transactus.

Angli pusillanimes effecti.
Obijt Clemens Papa.
Obijt rex Frãciæ.
Regina Nauarræ ob stuprum suffocata.
Annalis conclusio.

ANno gratiæ millesimo trecẽtesimo decimo quinto, qui est annus regni regis Edvvardi à cõquestu secũdi octauus, tenuit rex natale ad VVindesore cum multis regni prælatis. Eodem tempore in die octauarum sancti Iohannis Euangelistæ, rex cõuocatis Cantuariẽsi Archiepiscopo, & alijs quatuor pontificibus, cũ abbatibus pluribus, & multis viris ecclesiasticis, corpus Petri de Gauerston de loco translatũ, vbi iã diu quieuerat inter fratres prædicatores Oxonijs, fecit apud manerium suũ de Langley honorificè tumulari, huic tamẽ solemnitati pauci de regni nobilibus interesse curabãt. Hoc anno in crastino Purificationis, conuenerunt ad Parliamentũ Londonijs vniuersi penè regni prælati, cũ procerib⁹ & cõmunibus, ad tractandũ de statu regni, & alleuiatione precij rerum vænaliũ, quę modò tam caræ factæ fuerant, vt vix posset viuere plebs cõmunis. Ordinatum est igitur, vt melior bos vnus venalis, crassus de grano nõ pastus, vendatur de cætero pro sexdecim solidis: & si de grano pastus fuerit & sit crassus, pro viginti quatuor solidis ad plus vẽdatur: Vacca melior viua & crassa, vendatur pro duodecim solidis: quilibet Porcus duorũ annorũ crassus vẽdatur pro iij. solidis. iiij d. Multo tonsus crassus pro quatuordecem denarijs. Multo lanatus crassus vendatur pro viginti denarijs: Auca crassa pro duobus denarijs & obolo: Capo bonus pro duobus denarijs: Gallina bona pro vno denario: Columbellę quatuor pro vno denario, vendantur de cætero, & vendentes aliter fecerint, res vænales Regi remaneant forisfactæ. In quindena Paschæ rex per breuia citari fecit ad Parliamentum Londonijs Prælatos & Proceres, regníque communes. Sed quia multi de magnatibus impedimentorum causas prætenderunt, per quas meritò excusari poterat eorum absentia; dictum parliamentũ tunc temporis nullum sortiebatur effectum. Sed vnusquisq; tũc Londonijs cõgregatorũ quò sibi placuit diuertebat, & qui terrã defendere tenebantur, vacabant otio siue iocis. Scoti per hoc tempus crudeles & inhumani, flamma, rapinis & cæde partes occidentales Northumbriæ, de Carleolo donec venirent Eboracum, sine resistentia deuastarunt, nec erat locus in illis partibus, vbi tutè latere potuerunt Anglici, nisi in Carleolo, & nouo castro super

Natale celebratur apud Windesore.
Corpus Petri de Gauerston Oxoniã translatum.
Parliamẽtum Lõdini, in quo de annonæ charitate actum est.
Parliamẽtum indictum, sed non celebratũ.
Scoti omnia ad Eboracum vsque depopulantur.

ſuper Tynam, & prioratu de Tynmutha, & paucis caſtellis alijs, quæ cura diligenti cuſtodiebantur. Factáque eſt patria longo tempore Scotis tributaria, donec miſeri partiotę nihil haberent, vnde tributa penderent, ſic vt prius vlila de Berevvico vix ab Anglicis eſt retenta. Dunelmenſes poſt multa grauamina ad tempus ſibi pacem pro pecunia comparabant. Eo tempore Robertus de Brus tranſmiſit exercitum in Hiberniā, cui ducem conſtituit Edvvardū fratrem ſuū vterinum, vt terras regis Angliæ in illis partibus occuparet, & Anglicos ibidem exiſtentes pro viribus infeſtaret. Eodem anno velut deo diſplicerent ſtatuta præcedentis parliamenti, omnia vænalia ſolito cariora facta ſunt: Carnes animalium reperiri non poterant: Capones & anſeres minimè comparebant, quia rariſsimè videbantur: Oues peſtilentia moriebantur: Porci nutriri nequibant, quarterium frumenti, fabarū & piſarum pro viginti ſolidis vendebatur, braſij verò pro marca. Salis autem quarterium pro. 35. ſolidis vendebatur, tantáque penuria populus terræ cōmuniter premebatur, vt cum rex apud Scm̄ in vigilia ſancti Laurēcij declinaſſet, vix inueniri poterat panis pro ſuæ ſpecialis familiæ ſuſtentatione. Hoc anno Levvlinus Bren capitalis VVallenſis, qui villas multas cōbuſſerat, & Anglos interfecerat, per milites fortiores de regis camera miſſos contra eum, captus eſt cum duobus filijs ſuis, & regi Londonias deſtinatus. Eodem anno obijt Ludouicus rex Franciæ, cui ſucceſsit Philippus comes Pictauiæ frater ſuus. Tranſit annus iſte ſæuus Anglicis & crudelis, duplici contritione conterens Anglicos, fame videlicet & peſte, quam ex fame contraxerant: fruges ſiue fructus fraudulenter faciens patriotas per ganeones, Scotos immiſericorditer opprimens, toti regno tum luctuoſus quàm ſuſpicioſus propter procerum diſsimulationes, qui regis honorem, regni cōmodum non curabant: Franciæ, Flandriæ, cæterisq; vicinis regionibus ocioſus.

Vænalia poſt parliamentum cariora.

Obijt rex Franciæ.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo treceteſimo decimo ſexto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi nonus, tenuit rex natale apud Clipſton in Shirvvood, vbi multa tribuit dona. Circa feſtum verò Purificationis apud Lincolniam habito magno conſilio, ex conſenſu baronum ſuorum prouiſiones de venditione victualium reuocauit, præcipiens, vt vnuſquiſque ſua vænalia meliori foro quo poſſet venderet in futurum. Cariſtia nēpe quæ tranſacto anno inceperat menſe Maio, durauit vſq; ad feſtum natiuitatis beatæ Mariæ in eodem anno. Pluuiæ ſiquidem autumnales, tam abundanter deſcenderunt, quod fruges matureſcere nequiuerunt, vix enim ad diē natiuitatis ſanctæ Mariæ colligi poterant, pro nimia madefactione. Et tunc quidem oportebat piſtores triticum in clibanos ad deſiccandum mittere priuſquam moleretur, tātum ebiberat de humore. Circa feſtū ſancti Michaelis eiuſdem anni in parte fuerat cariſtia temperata, ſed ad ſequēs feſtū natalis dominici iterato redierat aggrauata. Panis qui fiebat, nō habebat virtutem nutritiuam, nec ſubſtantiale robur, quia grana à calore ſolis æſtiui non habuerant nutrimentum, vnde contigit vt comedentes ex hoc, licèt magnam quantitatem ſumerent, elapſo breui interuallo famelici redierunt. Nec eſt ambigendum quin pauperes fame tabeſcebāt & inędia, quando diuites continuò eſurierunt poſt refectiones opulentas.

Natale apud Clipſton.

Edictum de vendenda annona reuocatur.

Factū eſt igitur vt præualēte fame, tā magnates quàm religioſi familias ſuas minuerent, eleemoſinas conſuetas ſubtraherent, & amputarent fercula ſuperflua & delicata. Contigit ergò vt qui expulſi fuerunt à curijs, quondam ſoliti vitam ducere in delitijs, cum nec valerent fodere, & erubeſcerent mendicare, compulſi penuria, manus extenderent ad aliena bona, inſiſtentes cædibus & rapinis, effectíq; ſunt tot veſpiliones, vt vix fuerit aliquis de communi vulgo qui non fuerit ſpoliatus. Eodem anno Hugo Gerold, qui fuit referendarius Papæ Clemen-

Graſſatio furum.

Clementis & episcopus Gaturcensis, cui fuit impositum quod in mortem Ioãnis Papæ fuerat machinatus, perpetuo carceri mancipatur. Sed postquàm fuit degradatus & tonsus capite, veste stragulata indutus traditur curiæ seculari, videlicet marescallo Papæ, qui ipsum trahens de palacio Papæ ad pedes equorũ per totam ciuitatem, postremò fecit in campo igne cremari.

Referendarius Papæ exustus.

Hoc anno, circà festum Paschæ conuenerunt Londonias ad Parliamentum regni proceres & magnates super statu regni tractaturi, durante verò adhuc parliamento, creuit fames in regno Angliæ vehementer, ita vt quarterium salis & frumenti ante festum Natiuitatis Sancti Iohannis Baptistę pro triginta solidis venderetur, & ab illo die vsque ad festum assumptionis beatę Virginis ad quadraginta solidos accrescebat. Famem igitur totã terrã generaliter inuadentem, mortalitas hominũ est secuta, & præcipuè egenorum, in tantum, vt vix possent viui mortuos sepelire.

Grauis pestilentia.

Nempè dissenteria ex cibis corruptis generata, penè cunctos infecit, quam comitabatur febris acuta, quæ multos ad extrema perduxit. Et non solùm homines ex ciborum corruptione lædebantur, sed pecora ex herbarum putrefactione corrupta cadebant, vndè contigit vt esus carnium cunctis esset suspectus. Nec fuit illo tempore quisquam tam annosus, qui meminit, se tantam famem, pestem aut caristiam præuidisse. Nec valuit contra pestem prædictam prudentia Physicorum, quia medicinales herbæ quæ leuamen languidis conferre solebant, per aëris intemperiem & elementorum inæqualitatem, contra naturam effectæ degeneres, virus pro virtute reddebant.

Regina nascitur filius apud Eltham Iohãnes.

In festo Assumptionis beatæ Virginis natus est regi filius apud Eltham, qui vocatus est Iohannes.

Grauissima fames.

Eo tempore ita fames inualuit, vt quatuor denariatus de grosso pane in die vni non sufficerẽt comedenti: carnes animalium quæ infectæ non fuerant erant raræ, carnes equorum pauperibus preciosæ, multi canes pingues furabantur & eorum carnes edebant: quidam (vt dicebatur) filiorum suorum & filiarum suarum in locis abditis (compulsi penuria) comedebant: quidam paruulos alienos furabantur & eos furtim mactabant, & eorum carnes edebant. Fures & qui in carceribus tenebantur ad eos nouiter venientes discerpebant, & semiuiuos illico deuorabant. Per dictum tempus lagena ceruisiæ tenuis pro duobus denarijs, melioris pro tribus, optimæ verò pro quatuor denarijs vendebatur.

Edictũ de victualibus vendendis.

Londonienses per idẽ tempus, quia frumentum inbrasiatum maximè consumebatur, statuerunt ne in ciuitate id de cætero fieret, & ideò constituerunt vt lagena melioris ceruisiæ pro tribus obulis venderetur, debilioris verò pro denario & non vltrà. Rex autem clamori plebis compatiens, iuxtà statutum Londoniarum misit breuia vicecomitibus vniuersis per totum regnum, iubens vt tam infra libertates quàm extra, in comitatibus, burgis, villis mercatorijs & campestribus, lagena ceruisiæ pro denario venderetur, & ne frumentum vlteriùs in ceruisiam conuerteretur inhibuit sub graui forisfactura, qui nisi celeriùs hoc mandatum promulgari fecisset maxima pars populi fame & inædia deperisset.

Iohannes papa.

Hoc anno post mortem Clementis Papæ electus est in Papam apud Lugdunum, cum sedes vacasset duobus annis quatuor mensibus & quinque diebus, octauo idus Augusti Episcopus Anniuoniæ, & vocatus est Iohannes vicesimus secundus. Iohannes de Kendale regni thesaurarius fit Episcopus VVintoniensis.

Primitiæ beneficiorum papæ soluuntur.

Summus pontifex reseruauit camerę suę primos fructus beneficiorum omnium in Anglia per triennium vacantium. Rex celebrauit concilium apud Clarindon, sed magnates noluerunt interesse. Transit annus iste nec frugifer nec fructifer, sed mortalibus multis pestifer propter famem & sitim, dissenteriam & febres acutas, & varia morborum genera quæ contraxerunt & inædia & aëris lætifera corruptela: Scotis votiuus: Anglicis ea parte nociuus.

Natale celebratur apud Clipston.

ANno gratiæ millesimo trecentesimo decimo septimo, qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu secundi decimus, tenuit rex natale apud Clipston, prout fecerat anno transacto, solemnitatem verò paschalem apud Clarendoniam. Eodem anno die Lunæ ascẽtionem dominicam præcedente, rapta est comitissa Lancastriæ nobilis viri domini Thomæ comitis Lãcastriæ vxor legitima, apud Canforde in Dorsetia, per quẽdam militẽ de domo & familia Iohãnis comitis VVarrenæ, cõuocatis ad illud factũ detestabile fautoribus (vt dicebatur) assensu regio plurimis Anglicorũ: ducta est autem pompose nimis in despectũ comitis dicti Lancastriæ, ad dictum VVarennę comitem, ad castellum suum de Rigate.

Comitissa Lancastriæ rapta.

Dumq; sic fœmina duceretur, ecce in itinerando, inter sepes & nemora inter Haulton & Farnaham existentia, ductores vident eminùs vela & vexilla. Aderant enim sacerdotes cum populo, facientes processiones more solito circa campos. Ductores igitur dictæ comitissæ timore subito & horrore percussi, putantes comitem Lancastriæ, vel aliquos per ipsum missos ad auferendum dictam dominam, & tantam iniuriam in ipsos vindicãdũ, cum omni celeritate fugerũt, domina penè sola relicta, sed rei tandem veritate comperta, reuersi sunt cum minis & pompa.

Pauiens timor.

Comitissa turpiter nubit Richardo de sancto Martino.

Cùm quibus, quidam miseræ staturæ, claudus & gibbosus, suisq; perpetuò intendẽs malicijs (Richardus dictus de sancto Martino) dominam (prôh dolor) supradictam delusam miserabiliter (magno suffultus adiutorio) in suã exegit vxorem, firmiter protestatus, quòd ipsam fide media cognouit carnaliter antequã fuerat desponsata comiti supradicto, quod etiã planè prædicta domina palàm vbique recognouit, ac etiam verũ esse fatebatur, nullo ducta timore. Ac sic quæ toto tempore vitæ suæ nobilissima fuerat reputata domina, subitò vergente rota fortunæ, quòd dictu turpè est, per totum orbem spurcissima meretrix acclamatur. Igitur dictus Richardus se supra se extollens, nomine vxoris suæ præsumit in curia regia vendicare comitatus Lincolniæ & Sarum, sed incassum, prout rei gestæ sequentia pleniùs explanabunt. Fama facti huius ad summi Pontificis aures allata, misit idem Pontifex duos Cardinales, vt pacem facerent inter regem & barones, & præcipuè Thomam comitem, vt patebit inferiùs loco suo.

Mulier histrionis habitu literas mordaces regi affert.

Rex hoc anno celebrauit festum Pentecostes apud VVestmonasterium in aula magna, vbi cum regaliter resideret in mensa, præsentibus regni sui principibus, intrauit quædam mulier ornata histrionali habitu, equum bonum insidens histrionaliter phaleratũ, quæ mensas more histrionũ circuiuit, & tandem ad regis mensam per gradus ascendit, & quandam literam corã rege posuit, & retracto fræno, (salutatis vbique discũbentibus) prout venerat ita recessit. Rex verò fecit literam aperiri, vt cognosceret eius tenorem, qui talis erat in sensu: Dominus rex minùs curialiter respexit suos milites, qui patris sui tempore, & sui ipsius periculis diuersis se exposuerant, & suas substantias pro illorum honore vel perdiderant, vel diminuerant, & alios qui pondus negotij nondum portauerant, nimis abundè ditauit. His auditis, discumbentes se inuicem contuentes, mirabantur de tanto ausu fœmineo, & ianitores vel hostiarios quòd permiserant eam ingredi, duriùs increpabant: qui se excusantes, responderunt: Non esse moris domus Regiæ histriones ab ingressu quomodolibet prohibere, & præcipuè in tantis solemnitatibus vel diebus festis. Mittitur idcirco ad quærendum mulierem, quæ de facili inuenitur, capitur, & carceri mancipatur, & cur ita fecerit dicere cogitur, veritatémque respondit, se ad hoc faciendum conductum à quodam milite mercede condigna. Tunc milites quæritur, inuenitur, capitur ac ducitur coràm rege, & super præmissis conuenitur, qui nihil omninò metuens, quòd ipse sit author literæ fatetur audacter, & pro

Author literarũ capitur.

& pro honore regio id fecisse. Promeruit ergò dictus miles sua cõstantia fauorem regium cum donis vberrimis, & mulierculam à carcere liberauit. Hoc anno tenuit rex tractatũ Londonijs super iacturis & damnis sibi & suis per Scotos illatis, comite Lancastriæ nec ad hunc tractatũ, nec ad illum habitum Clarendoniæ volente venire, vnde regis inimicus & regni palàm & notoriè in regis hospitio appellatur. Sub eodem anno videntes quidam de Northumbria Scotorum crebras irruptiones, deprædationes, depopulationes, & incendia quasi totius patriæ, & nemine volente succurrere tantis malis, velut in defectu regis & procerum, sumunt arma, & resistere Scotis parant. Sed cum aliquandiu id probè fecissent, tandem deficientibus tam victualibus quàm pecunia, de tyronibus facti sunt tyranni, de defensoribus destructores, de propugnatoribus proditores. Conuenientibus autem ad eos plurimis, pari voto despoliabant domi ruricolas, in campis accolas, eorum boues de plaustris vel carucis soluentes & ad cibum suum mactantes. In villis verò nihil reliquerunt, quod ad esum videbatur aptum, sed panes, frumentũ, vaccas, oues, porcos, cæteráq; carnes, capones & gallinas, caseos & auenas diripuerunt sibi, & non solùm perpetrauerũt mala talia, sed plebanos despoliauerũt vsque ad fæmoralia, aurũ, argentum, vestes & vasa rapientes: factus est itaq; tam grandis eorum numerus, vt neminem penè timerent, continuauerúntq; dictam rabiem quatuor ferè annis.

Latrones grassantur in confinibus Scotiæ.

Duo Cardinales in Angliam veniunt pacẽ confecturi.

Intereà applicuerunt in Anglia Cardinales rogatu regis dominus Caucellinus domini Papæ vicecancellarius, & dominus Lucas de Flisco, nuncij domini Papæ Iohannis vicesimi secundi, vt pacem inter regna Angliæ reformarẽt, & Scotiæ, & vt comitem Lancastriæ pacificarent regi, etiam attulerunt bullas Papales quibus Papa Scotos excommunicauit, eò quòd desciuissent à domino suo rege Angliæ, nisi redirent ad pacem eius: qui prout moris est Romanorum in externas terras venientiũ, semetipsos ostentare volentes, contulerunt se sub omni festinatione in partes boreales infausta hora, vt dominũ Ludouicum de Bellomonte, cui dominus Papa ad regis instantiam Episcopatum contulerat Dunelmensem, electo eiusdem loci cassato, cum pompa Romana intronizarẽt, quamuis præmoniti fuissent, vt in comitatu Eboraci se continerent, & vltrà progredi non præsumerent nisi regia manu fulti. Cumq; venissent propè villam de Derelington, subitò de valle quadam erumpentes dicti grassatores (ducibus Gilberto de Midleton, & VValtero de Selby) inopinatè irruerunt in familiam Cardinalium, & futuri Episcopi Dunelmensis: iniectisq; manibus sacrilegis de thesauro & equis suis (nulla habita ad tãtas personas reuerentia) spoliarunt. Ludouicum verò Episcopum Dunelmensem, duxerunt ad villam de Morpath, ad redemptionem grauissimam compellentes. Captus est insuper à dictis populatoribus Henricus de Bellomonte, cum equis & thesauris plurimis, & ductus est ad castrum de Midforde, vbi detentus est donec magnã summam pecuniæ persoluisset. Cardinales verò restitutionem quarundam rerum habuerunt, putà de equis, vestimentis, & huiusmodi, sed restitutione plenaria caruerunt. Sine læsione tamen corporum, cum suis familijs Dunelmiam peruenerunt, vbi per dies aliquot perhendinantes, & Scotorum arbitrium præstolantes, infecto negotio pro quo venerant, reuersi sunt sub conductu regio Eboracum. Quò cum peruenissent, & viderent se positos in statione secura, tulerunt horribilem sententiam in malefactores Northumbriæ, & omnes eis quomodolibet adhærentes. Quam sententiam per totam Angliam publicari fecerunt: & mox Londonias redierunt, octo denarios de marca (pro damnis & expensis) à clero sibi dari cum instantia postulantes: non habentes respectum ad quatuor denarios sibi de marca priùs concessos

Romanorum ostentatio.

Cardinales à grassatoribus spoliati.

Cardinales fulminant in latrones.

Cardinales octo denarios de marca petunt.

pro

pro mora quam facturi fuerãt in hac terra. Clerus verò tractatu habito respõdit, quod contemptus & damna illis illata sibimet imputare deberent, cũ locũ à clero limitatum sibi, ciuitatem videlicet Eboraci, auaritię agitati stimulo transgredi præsumpserunt. Quamobrẽ octo denarios de marca dare clerus Anglicanus noluit, quatuor verò denarios quos prius cõcesserat dare, bene cõsensit.

Cardinales per idem tempus fecerunt pacẽ sub certis conditionibus inter regem & Thomam comitem, quas conditiones rex citò post fregit iniustè. Inde aucta est dissentio quæ priùs extincta putabatur. Interim adductus est quidam miles comiti Lancastrię tendens per Pontfret, versùs partes boreales, cum quo alba charta regio sigillo magno, aliquæ literæ regis sigillo priuato signatæ credentiam innuentes inuentæ sunt, vt cum Rege Scotorum pro morte dicti comitis pacisceretur. Quem comes de veritate confessum, tractum deinde suspensum, retentis penes se in argumentũ fidei chartis suis & literis, mortis fecit subire supplicium, fixo capite suo super castrum Pontis fracti. Et hic vt dicebatur paulò anteà de familia comitis fuerat specialis. Contigit ergò, quod hac de causa populus Anglicanus, qui priùs comitem ferè spreuerat, cognita veritate, contemptis Anglicis adhæsit comiti, vitam ipsius & salutem iugiter in spiritu postulans humilitatis.

Pax inter regem & comitẽ Lancastriæ.

Populus in comitis partes inclinat.

Per idem tempus, cum multa damna Prioratui de Tynemutha Gilbertus de Midleton antedictus, cum suis complicibus intulisset, & multos de cõuicinis suis captiuasset, & ad graues redemptiones compulisset, multos autem statim non valentes soluere, in custodia detinuisset: quidam de regione illa nobiles eorum detentionem iniustam durè ferentes, ad ipsum accesserunt, sub conductu saluo (quasi pro vicinorum deliberatione mediante pecunia tractaturi) habito, quosdam tunc à custodia liberatos secum abduxerunt, quosdam verò pro securitate soluendæ pecuniæ secum obsides dimiserunt. Finalis verò solutionis veniente die &, satellibus dicti Gilberti ad prædandum egressis, venerunt, qui pacti fuerant solutionem facere dicto Gilberto, dicentes se pecuniã attulisse, quam in villa secretiùs occultauerant propter metum prædonum, pro qua querenda liberum exitum & introitum in castellum sibi concedi petebant. Cumq; ad castri portas velut exituri venissent, trucidatis mox ianitorib[9], multitudinem armatorum foras latentium introduxerunt. Qui subitò irruentes in eum nil tale cogitantem inflictis plagis ceperũt, & vinculis ferreis acriter constrixerunt, deinde quàm citò potuerunt eum cum fratre suo qui tamen captus fuerat, Londonias transmiserunt, vbi iudicialiter condemnatus in oculis cardinalium quos spoliauerat, tractus & suspensus est. Illi verò qui sibi famulatum prębuerant, audientes eum captum, ad VValterũ de Selby suæ consortem malitiæ se contulerunt, qui in refortiuncula sua de Horton latens, vicinis similem iniuriam inferebat. Hoc anno dominus papa septimum librum decretalium à predecessore suo compositum & quasi ab ipso deletum, promulgauit, instituit, & cõfirmauit. Instituit etiam festum solemnitatis corporis Christi, quod ab Vrbano Papa quarto sumpsit exordiũ. Transit annus iste sterilis in multis partibus regni huius, sed miseria copiosus, dũ prouincia Northumbrana nunc Scotis attrita, nunc prædonibus illius patriæ pauperata, quasi inter incudem & malleum versabatur, regi, regniq; magnatibus interim putibundè stertentibus & simulantibus damna suorum.

Dux latronũ captus plectitur.

Stratagema.

Septimus liber decretaliũ.

Institutio solemnitatis corporis Christi.

Annalis conclusio.

ANno gratiæ millesimo trecẽtesimo decimo octauo, qui est annus regni regis Edvvardi à cõquestu secũdi vndecimus, tenuit rex natale apud VVestmonast. cui pauci de magnatibus interfuerũt propter discordiam motam inter regem & proceres, eò quòd totiens articulos petitos & promissos noluit obseruari.

Natale apud Westmonast.

obſeruari. Sed quia regnum per Scotorum irruptiones in grandi fuit periculo conſtitutũ, nempè Scoti vſq; ad Eboracum ex vna parte, & vſq; ad Lancaſtriã ex alia parte, comburendo, vaſtando, prædando, nullo reſiſtente, peruenerant: prælati regni accitis ſibi cardinalibus regem adeunt, precaturi quatenus articulos totiens expetitos totienſq; promiſſos pro ſtatu regni & Eccleſiæ bona fide confirmaret, & vſu vel actu ſtabiles eſſe permitteret, ne ſibi regnóq; ſuo graue periculum eueniret. Rex inclinatus humilibus precibus prælatorum ſimul & Cardinalium, diem ſtatuit ſancti Iohannis Baptiſtæ quando congregatis Leiceſtriæ, tàm clero quàm proceribus ſatisfaceret petitionibus tam diu concupitis. Quo die veniente, & populo cum magnatibus loco præfixo aſsiſtente: Rex more ſolito promiſſos articulos conceſsit obſeruari. Sed citò poſtea conceſsio apparuit non ſolùm friuola, ſed penitùs fraudulenta. His expletis, Cardinales quaſi grande quid patraſſent in regno accepta licentia ad curiam redierunt, quæ tunc fuerat Ambianis. Eodem anno tenuit rex parliamentum Londoniæ circa feſtum Sancti Michaëlis, in quo fuit ordinatum, quòd haberet in auxiliũ contra Scotos electos homines de qualibet ciuitate vel villa regni quæ homines exhibere poſſet. De ciuitate Londoniarum dati ſunt ducenti viri armati ad vnguem, de Cantuaria quadraginta, de villa Sancti Albani decem, & ſic conſequenter de ciuitatibus & villis regni iuxta villarum vel vrbium æſtimationẽ. Qui congregati magnum conflauerunt exercitum & hoſtibus melius formidandum. Sed cum perueniſſent ad Eboracum, ſuborto tumultu pariter & ſimultate cum alijs impedimentis, infecto negotio licentiati ad propria redierũt. In craſtino Sancti Bricij terræmotus fuit magnus & horribilis deterrens corda mortalium plurimorum.

Scoti vſque ad Eboracum & Lancaſtriam graſſantur.

Rex iterum articulos concedit ſed non obſeruat.

Parliamentum Londini.

Singulæ ciuitates armant homines contra Scotos.

Terræmotus.

Edvvardus de Brus captus & Scoti fuſi in Hibernia.

Per idem tempus Edvvardus le Brus, frater regis Scotorum, qui iam per triennium Hiberniam infeſtauerat, & ſe ibidem in regem coronauerat nullo iure, à fidelibus regis Angliȩ captus eſt, & propter ſuam præſumptionem & ſuperbiam decollatus in Dondalk: occiſis baronettis de Scotia .29. in eodem campo, & .5. millibus & octingentis alijs præter milites & nobiles ſupradictos, primate de Armach pro rege Anglorum capitaneo exiſtente, ſicquè quodammodo mors comitis Glouceſtriæ nuper perempti apud Striuelyn, multorúmque Angliæ nobilium virorũ occiſio ibidem facta, inſignum ruinæ maioris vitæ vltionis diuinȩ pariter & humanȩ recepit Robertus de Brus. Intereà rex Scotorum cum communicantibus authoritate curiæ Romanæ ſolemniter & publicè in regno Angliæ & Scotiæ omnibúſq; terris adiacentibus extitit excõmunicatus, eo quòd venit contra fidelitatem regi Anglorum ab antiquo debitam, regnumquè Scotiæ generali ſupponitur interdicto. Tranſit annus iſte qui frugibus & fructibus nec ſufficeret incolis nec alienis: Anglicis & Scotis inſtabilis & inquietus: Hibernicis lætus & hilaris, eo quòd excuſſum eſt iugum dominationis alienæ de ceruicibus eorundem.

Rex Scotorũ excommunicatur regnumquè interdicitur.

Annalis Concluſio.

ANno gratiæ milleſimo trecẽteſimo decimo nono, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi duodecimus, tenuit rex natale apud Beuerlacum cum Proceribus plurimis & Prȩlatis, quo tempore prouidit ſibi de exercitu copioſo, vt Scotorum ſi quo modo poſſet humiliaret ſuperbiam, & ab illorum irruptionibus Angliam liberaret. Accidit eo tempore ad malorum cumulum, quòd quidam perfidus dictus Petrus de Spalding, cui cuſtodia villæ de Berevvico commiſſa fuerat, Scotis vẽderet dictã villam & intrare permitteret, quod factum regem grauiter contriſtauit. Cogitauit igitur obſidionem ponere circa villam, cumquè collegiſſet exercitum & plantaſſet obſidionem, fuiſſetq; ſollicitus qualiter villam caperet, Scoti collecto exercitu quaſi viginti millium, per

Natale celebratum apud Beuerlacum.

Berwicum Scotis proditum.

per partes obliquas intrauerunt Angliam, eo proposito, vt reginam caperent perhendinantem propè Eboracum in quadam villa minus cautè, quam vendiderant illis quidam ex Anglia proditores. Sed cooperante dei gratia & regina præmonita, fugit ad loca tutiora, & Scoti cognouerūt se fore deceptos. Qui dolentes & de inaniter fusa pecunia & de præda perdita, in iram conuersi & rabiem, ad omnem malitiam laxauerunt habenas, discurrentes per patriam, & obuia quæq; flamma ferróq; vastantes. Igitur dum quilibet pro parte sua obsidionem Berevvici fideliter satis ageret & seruaret, rex fatuitate solita prorupit in hæc verba: Dominum Hugonem le Spencer faciam custodem castri huius, & dominum Rogerum Tamàri capitaneum huius villæ cum eam ceperimus. Quod verbū durè ferens Thomas comes Lancastriæ, mox cum multis alijs se subtraxit, quamobrem à toto exercitu proditor est clamatus, nempè prout dicebatur, si se non subtraxisset, villa cum castro in manus regis data fuisset.

Scoti conātur reginam Angliæ armis capere.

Regis fatuitas in causa fuit cur comes Lancastriæ regem in obsidione Berwici desereret.

Eboracenses considerantes scelera quæ Scoti perpetrabant, vbique animositate concepta, collectis Anglorum decem millibus sunt egresi, vt ciuium & patriotarum sanguinem vindicarent. Scoti tunc propè villam de Mitone sitam iuxtà fluuium de Svvale, solitis facinoribus intendebant. Nostrates verò videntes Scotorum cuneos, incunctanter se ad prælium ingerebant Sed quia iam penè totus eorum exercitus in armis fuerat, mox contra nostros inexercitatos, & inexpertos, & sine duce vel ordine venientes ordinatissimè occurrerunt, & leui negotio nostros fuderunt, & ad tria millia hominum in ore gladij peremerunt, & magna pars eorum qui fugerunt in fluuio de Svvala perijt rapaci gurgite suffocata. Commissa fuit hæc infortunata congresio in vigilia Sancti Matthæi apostoli & Euangelistæ, cui prout dicebatur, multi præsbyteri seculares, multiquè religiosi interfuerant mala hora. Cumquè rumor huius facti peruenisset ad aures regias, dimissa obsidione Berevvici, festinauit cum suis omnibus obuiare Scotis, priusquam attingerent terram suam, & cum eis per partes Orientales iuxta nouum monasterium obuiare disponeret. Scoti præmoniti, cum pomposa victoria hominum & armentorum præda per aliam viam reuersi sunt in regionem suam, fauillas, & cineres & vapores fumi ac peremptorum cadauera in omni villa per quam transierant pòst se in suæ crudelitatis memoriam relinquentes. Igitur Rex sentiens quotidie sua damna cumulari, de communi consilio in treugas iurat biennales, Scotis libenter has acceptantibus, non tamen quia iam fuerant bellis fatigati, sed quia fuerunt Anglica præda ditati.

Scoti Anglos vincunt.

Rex soluit obsidionem Berewici.

Induciæ biennales cum Scotis.

Eodem anno inaudita pestis animalium, dubium vnde nata, succreuit in Anglia quæ circa tempus Paschale incepit in Estsexia, & diffusa est in breui per totam insulam, durans per totum annum, & inficiens penè cuncta pecora regionis. Et quod est auditu insolitū & fortassis erit futuris incredibile, canes de cadaueribus pecorum morientium comedētes, & corui, illico intumuerūt, quasi toxicati veneno, & mortui corruerunt. Quamobrem nullus erat hominum qui fuit ausus carnes bouinas edere, quia in bob⁹ maxime valuit pestis illa: dicebatur etiam quod tota Gallia per idem tempus eadem peste fuit infecta. Hoc anno multi pastores pecudum, & quidam alij, ac mulieres de Anglia, & alijs mundi partibus collegerunt se, volentes acquirere terrā sanctam, & inimicos Christi interficere vt dicebant. Et quia non potuerunt mare magnum pertransire, multos Iudæos in partibus Tholosanis & Aquitaniæ peremerūt, asserentes eos inimicos fidei. Ob quā causam multi eorum capitalē sententiā subierunt, & alij frustrati suo proposito redierunt, & sic vertitur in nihilum quod fuit ante nihil. Transit annus iste pauper frugum, inops fructuū, probrosus,

Lues animalium.

Obseruā.

Multi se frustra parant ad recuperationē terræ sanctæ.

Annalis conclusio.

probrosus, damnosus Anglicis: gratus & accommodus Scotorum latrocinijs: Gallicis pestifer, sed quietus.

Natale celebratur Wintoniæ. *Obijt Episcopus Winton.* *Papa cooptationem episcopi Winton. sibi reseruat.*

ANno gratiæ millesimo trecētesimo vicesimo, qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu secundi tertius decimus, tenuit rex natale VVintoniæ, cum magna multitudine militum, armigerorum & regalium famulorum. Hoc anno Iohannes de Kendale VVintoniensis Episcopus obijt in viam Patrum, cuius morte comperta, summus pontifex sibi collationem dicti beneficij, quia pingue fuerat reseruauit, sed monachi reseruationem prædictam nihil pendentes, obtenta à rege licentia, ad electionem processerunt, & virum eminentis literaturæ quendam monachū de suo monasterio cōsensu vnanimi elegerunt in Epm & pastorē. Rumore igitur ad aures Papæ delato, Papa dictam electionem nullam esse pronuncians, cassauit electionem memoratam, & domino Rigando Clerico suo speciali, VVintoniensem contulit præsulatum, qui cum post multas tergiuersationes regis beneuolentiam adeptus fuisset, in monasterio sancti Albani ad Romanam Ecclesiam nullo modo pertinente, munus consecrationis accepit per manus Londinensis Episcopi, in præsentia Eliensis & Roffensis Episcoporum, obtenta priùs licentia ab eiusdem loci Abbate & conuentu. Et ne ipsius consecratio futuris temporibus priuilegijs monasterij supradicti præiudicialis existeret, literas super indemnitate priuilegiorum fecit fieri, quas conuentui tradidit sigillo suo signatas. Consecratus est autem in die Sancti Edmundi Archiepiscopi Cantuariensis ad maius altare, cùm magna præsulum deuotione. Sub hoc anno venit Oxonias quidam pauper iuuenis, & prædicauit ibidem se fore regis Edvvardi nuper regis hęredem, & quod Edvvardus qui modò regnat, non erat regis filius, sed cuiusdam Carectarij dolosè subintroductus ad reginam. Quod audientes ciues Oxonienses, ceperunt dictum iuuenem, & miserunt ad regem tunc Northamptoniæ existentem, qui à ministris regis in vltionem mendacij tractus & suspensus est, extra villam in loco vocato le Coppeddethorne, inter Northāptoniā & Killingvvorth, ad terrorem & exemplum talium nebulonum. Per idem tempus rege existente Eboraci, Scoti intrauerunt Angliam, & illuc vsque peruenerunt, & suburbana ciuitatis Eboracensis cremauerunt, & captiuos ceperunt dominum Iohannem de Bretayne comitē Richemūdiæ, & plures alios qui grauissima redemptione sunt postea liberati. Hoc anno leprosi quasi per totam christianitatem fuêre diffamati quod iniissent fœdus cum Saracenis ad intoxicandum Christianos vbique terrarum, quod in multis fecerunt partibus, ponendo venenum in fontibus, puteis, dolijs, & locis alijs, super quo multi de prouincia & Francia conuicti combusti sunt, & Iudæi detenti & incarcerati propter auxilium eis præstitum & consensum.

Quidam se regis filium falsò mentitur. *Scoti capiunt comitem Richmundiæ.* *Leprosi de veneficio conuicti.*

Natale celebratur apud Westmon. *Noua occasio coniurationis procerum.*

ANno gratiæ millesimo trecentesimo vicesimo primo, qui est annus regni regis Edvvardi, à conquestu secundi quartus decimus, tenuit rex natale Londonijs, apud VVestmonast. cum magna gloria & honore. Hoc anno miles quidam perdiues à parentela, sed dissipator substantiæ sibi relictæ, dictus VVilhelmus de Brevvs, qui baroniæ dignitatē possedit, à parentibus in marchia VVallia quandam portionem terræ ipsum hæreditario iure contingentem, diuersis dominis obtulit ad vendendum. Terra verò quam vendere voluit, terræ de Govvers antiquitus vocabatur. Comes autem Herefordiæ, quia dicta terra contigua fuit terris suis pro quadam summa pecuniæ cum dicto VVillihelmo conuenit, & eò promisit vberius soluere, quo nouit terram vtiliorem præ cæteris sibi fore, vnde obtēta à rege licentia, dictam terram ingredi disponebat tanquam propriam possessionem. Duo etiam milites prępotentes, quorum quilibet vo-

bet vocatur Rogerus de Mortuomari, videlicet auunculus atq; nepos, quia terra illa sibi videbatur accōmoda propter vicinitatem terrarū suarum, nescientes de pacto prælocuto, accesserunt ad dictum VVilhelmum de Brevvs, & cum eo conuenerunt sub pacto quodam de terra prædicta sibi & suis habenda & tenenda, & quasi securitatem de dicto VVilhelmo reportarunt. Dominus Iohannes de Moubray qui filiam dicti VVilhelmi duxerat in vxorem, quæ hæres vnica fuit illi de tota terra præfata, tanquam vxori suæ hæreditario iure debita securior existebat. Nouissimè ad omnium malorum cumulum, Hugo dispensator iunior, concupiscens terram sæpius memoratam, quia terris suis vndique vicina fuit, quia domini regis erat camerarius, ampliorem à rege gratiam de terra comparanda obtinuit, & specialiorem à domino dictæ terræ adeptus est fauorem in emptione terræ præfata, ita quod finaliter terram illam exclusis omnibus alijs comparauit. Igitur præfati proceres videntes se circumuentos & delusos ab Hugone, & à suo proposito defraudatos, commoti sunt valde & ad iracundiā cōcitati. Comes verò Herefordiæ, Humfridus de Boun, conquestus est super iniuria sibi facta Thomæ comiti Lancastriæ, qui allicientes cæteros penè cunctos comites & barones in partem suam, cōiurationem fecerunt maximam ad viuendum & moriendum pro iustitia, & regni proditores pro viribus destruendis, & præcipuè vtrunque Hugonem de Spencer, patrem scilicet atq; filium, quos odio inexorabili perstringebant, eo maximè quia regem ducebāt, pro suæ voluntatis arbitrio, in tantum quod nec comes nec baro, nec episcopus quicquam valuit expedire in curia sine horum consilio vel fauore. Omnium ergo liuore persequebantur, qui omnibus penè dominabantur, & quo plus creuit eorum gloria, & eò amplius contra illos creuit inuidia, quæ semper accrescit abundantia aliorum. Igitur Barones duce Thoma de Lancastria apud Shirborne in Elmedon conuenerunt, fœderati prout dicitur & iuramentis astricti ad prosequendum propositum vsq; ad corporis & animæ diuisionem. Sed tamen penè cuncti præter Thomam de Lancastria & Humfridū comitem de Herefordia & paucos alios āte finem negotij retrorsum abierunt, & præ timore mortis se regi dederūt: sed hæc inferiùs plenius videbuntur. Cūq; barones vt præfertur apud Shirburnam conuenissent, quosdam articulos in præscriptionem dictorum Hugonis & Hugonis composuerunt, sed tamen vias iuris & æquitatis in hac parte penitus omiserunt, suorum pro tempore exequentes impetus animorum. Nam illorum bona qui illis vel amicitia vel affinitate iuncti fuerant, furibundè inuadebāt, capientes castra per violentiam, vastantes prædia per malitiam, & perimentes famulos repertos in custodijs eorundem, dolentes ob hoc tantummodo, quòd eorum personas capere quos oderunt minimè potuerunt. prædicta furia de die in diem vires sumente, barones vexillis explicatis ad sanctum Albanum veniunt, per viam diripientes vbique victualia, & pauperes terræ grauantes. In hac comitiua fuerunt quidam, qui propter inueteratum odium monasterium Sancti Albani dictíque loci Monachos se grauaturos deuouerant. Sed tamen disponente Deo qui neminem temptari permittit supra vires, horum magister & autor tantæ malitiæ in villa de Alysbury priusquam ad sanctum Albanum attingeret morbo percussus irremediabili, proprijs seipsum discerpit manibus, & post duos dies miserabiliter expirauit. Cæteri tam formidabili tremefacti vindicta, casum pro miraculo reputantes, ab executione voti illiciti timore magis quàm amore destiterunt. Magnates verò apud sanctum Albanum cum suis armatis exercitibus per triduum perhendinantes, miserunt solennes ad regem nuncios Londonijs commorantem, Londoniensem, Sarisburiensem, Eliensem,

Coniuratio procerum.

Hugo de Spencer omnibus inuisus.

Monachi se suaq; miraculis tuentur.

Legatio procerum ad regem.

Herefordenſem & Ciceſtrenſem præſules qui tunc apud Sanctum Albanum conuenerant pro pace reformanda, mandantes, vt dominus rex non ſolùm ſuã vacuaret curiam, ſed regnum ſuum de regni proditoribus Hugone & Hugone le Spencer per communitatem terræ in multis condemnatis articulis, exilium q; meritum ſubire permitteret ſi diligeret regni pacem. Petierunt barones inſuper, vt rex ipſis & omnibus qui in eorum comitiua arma mouerant, literas patentes indemnitatis concederet, & ne pro tranſgreſsionibus trãſactis vel præſentibus à rege ſeu quouis alio futuris temporibus puniretur. Ad hæc dominus rex reſpondit, quòd Hugo le Spencer pater in ſuo negotio mare tranſierat,

Reſponſio regis. & Hugo iunior in mari erat ad cuſtodiendum quinque Portus, prout ex officio tenebatur, qui de iure vel conſuetudine exulare non debent ante reſponſa data per eoſdem. Adiecit præterea quòd eorum petitio iuris & rationis fundamento carebat, eò maximè quòd dicti Hugo ſenior & Hugo iunior parati ſemper fuerant omnibus de ſe conquærentibus in forma iuris reſpondere, & ſi probare poſſent eos in aliquo ſtatuta terræ læſiſſe, parati ſemper fuerant legibus regni parere. Poſtremò cum iuramento addidit, quòd noluit ſacramentum violare ad quod aſtrictus fuerat in Coronatione ſua, concedendo literas pacis & indulgentiæ tam notoriè delinquentibus in ſuæ perſonæ contemptum, & totius regni perturbationem, & maieſtatis regiæ læſionem. Hijs auditis, proceceres acti in furiam, confeſtim ad arma proſiliunt, & milites quidam ſuper armatura cotucas induerunt vocatas quarteloys, Armigeri verò indumenta bendas habuerunt, quibus indumentis expoſt induti, tracti ſunt & ſuſpenſi plurimi de procerum comitiua. Cum faſtu igitur & pompa nimia barones Londonias adierunt, hoſpitatiq; in ſuburbio ciuitatis, manebant pacificè donec licentiam ingredi ciuitatem obtinuiſſent: obtento à rege ciuitatis ingreſſu, magnates

Rex metu periculi aſſentitur. ſicut prius in petitione ſua fortiter perſtiterunt. Tandem interueniente regina & præfatis epiſcopis laudabiliter mediantibus, rex inductus eſt propter vverræ periculum euitandum, vt condeſcenderet votis & petitionibus procerum prædictorum. Edictóq; ſuper hijs per comitem Herefordiæ in aula VVeſtmonaſterij publicato, Hugo ſenior in exilium actus eſt. Sed Hugo iunior in

Hugo ſenior exulat, iunior latitat. diuerſis locis latitans in Anglia & in mari permanſit. Hijs itaq; peractis, barones obtentis à rege literis de impunitate & pace regis ad propria redierũt, nec hilares de dicta pace conceſſa prout præmittitur, nec ſecuri, quia de regis beneuolentia deſperabant, & ideò armati ſemper incedebant & loca tuta quærebant.

Alia diſcordiæ cauſa. Interea caſus accidit eiſdẽ magnatibus plenus infortunio & generatiuus moleſtiæ ſubſequentis. Iſabella nempè regina (quæ nutrix pacis & concordiæ ſemper fuerat inter regem & barones) peregrinatura verſùs Cantuariam, in caſtro de Ledes hoſpitari & pernoctare diſpoſuit. Quod caſtrum dominus Bartholomęus de Batleſmere, qui diu ſeneſcallus regis fuerat, à rege in excambium pro quibuſdam terris alijs ſibi & ſuis hæredibus impetrauerat, in quo ſuam coniugem cũ paruulis & magni theſauri copia dimiſerat pro tutela, dum fidem domi-

Regina prohibetur ingreſſu caſtri de Leeds ni ſui regis deſerendo, adhæſit baronibus in turbatione præfata. Igitur præueniens dominam ſuã reginæ Mareſcallus, petijt ingreſſum caſtri, vt illuc neceſſaria cõportaret & pararet pro familia domoq; reginæ. Sed qui in caſtro fuerãt procaciter reſponderunt, ſe nec reginę nec cuiquam alteri ingreſſum caſtri permittere ſine iuſsione vel literis domini dicti caſtri. Reſpõſum mox ad aures reginæ puenit, quæ illuc in propria perſona perueniens petijt ingreſſum caſtri, ſed nullã ſpẽ intrãdi potuit à reſpondẽtibus obtinere, & ideò aliàs pro nocte illa quæſiuit hoſpitia, illo expreſsè ſibi denegato. Cũq; rediſſet ad regẽ, de iniuria cõquęritur ſibi facta, ex cuius relatione rex prouocatus ad irã, collectis pluribus armatorum

millibus

millibus cum multis Londoniẽsibus, ad dictum castrum accessit personaliter, inclusis præcipiens vt redderent sibi castrum. Renuentibus castellanis parêre iussis regijs, rex arctat inclusos obsidione, & tam diu perseuerat ibidem donec victus inclusis & victualia defecissent. Tandem redditum est castrum in manus regis cum omnibus quæ intus erant. Thomas Colpeper custos castri captus est inprimis, qui tenuerat castrum contra regem, & pro rebellione tractus & suspensus est, mulieres ibi repertæ Londonias missæ sunt in turri Lõdoniarum sub arcta custodia conseruandæ, seruientes diuersis multati pœnis in locis varijs sũt perempti. Thesauri reperti cum armis & equis, regijs sunt vsibus deputati. Quibus ita peractis, rex suis militibus custodiam castri commisit, & victoriosè progrediens versùs Cirecestriam, obiter cepit multa castra sibi rebellantium manu forti procerum. Circa festum omnium Sanctorum proximò subsecutum, Hugo dispensator iunior filius videlicet senioris, ascendit è mari & peruenit ad regem, cuius consilio & quorundam aliorum rex mandauit breuia sua ad omnes vicecomites totius Angliæ, ad congregandum exercitum contra barones, quia cupiebat vindicari de despectu & rebellione nuper Londonijs sibi factis. Barones verò præmoniti de tanta molitione se muniuerunt pro viribus, & ipsi multitudinem exercitus colligentes, vt vim vi repellerent & viriliter defenderent causam suam, illud poëticum concorditer retinentes,

Rex obsedit castrum, & in deditionem accepit.

Rex conatur se vindicare ad uersus proceres.

Proceres defensionem parant.

Fœlix qui quod amat defendere fortiter audet.

Transit annus iste sicut cæteri illaudabilis, prouentu frugum vel fructuũ damnosus, proceribus & mediocribus suspectus, molestus & turbulentus: regi sollicitus & inuisus: Scotiæ propter magnatum Anglorum regni discordiam iocundus & hilaris: Franciæ, Flandriæq; pacificus, & (quod dolendum fuerat) Sarracenis & incredulis fertilis & quietus.

Annalis conclusio.

ANno gratiæ millesimo trecentesimo vicesimo secundo, qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu secundi quintus decimus, tenuit rex solemnitatem Natalis dominici apud Cirecestriam, cum magna militum scutiferorum & architenentium numerositate. Illuc ergo grandem conuocauit exercitum contra barones, proponens proculdubio vel mori viriliter, vel velut rex super suos subditos imperialiter dominari. Audientes multi de Baronibus regis propositum, diffidentes & animo concidentes neglecto iuramento quod in cõmune præstiterant, ad regem meticulosi venerunt, se suæ gratiæ in omnibus submittentes. Inter quos duo Rogeri de Mortuomari primi vel inter primos accesserunt se voluntati regiæ supponentes, qui partem baronum in magna parte debilitauerũt, eò quòd essent strenui & bellicosi, potentes reb⁹ sæculi & famosi, & præ cæteris causæ communis incentores, sed tamen secùs accidit eis quã sperabant. Nam cum se regi reddidissent, missi sunt ad turrim Londoniarum, donec rex considerasset quid de eis facere debuisset, qui quem finem sortiti sunt sequentia declarabunt: comprehendit rex dominum Hugonem de Audeley seniorem, & dominum Mauritium de Berkley, & misit illos ad castrum VValling fordiæ conseruandos. Alios verò multos blandis delusos promissionibus simili sorte cepit & varijs custodijs commendauit. Cúmq; comes Herefordiæ cæterique barones adhærentes sibi hæc veraciter cognouissent, ad partes Glouerniæ se contulerunt, deinde vnà cum Thoma Lancastriæ comite, exercitu grandi collecto, versùs Burton super Trentam vexilla verterunt, rapinis indulgentes vbique ad magnum patriæ nocumentum. Quos è vestigio rex insequens, reperit collectos & paratos ad resistentiam faciendum. Impediueruntq; regem per tres dies continuos quo minus pontem dictæ villæ de Burton transire posset, occisis quibusdam de regis exercitu qui pontem transire animosius institerunt.

Natale apud Cirecestriam.

Multi se regi dedunt.

Rex hostes insequitur.

stiterunt, vnde rex coactus est transitum aliunde quærere vltra Trentam, per transito Trentæ fluuio rex hostiliter equitauit versus comites supradictos.

Comes Lancastriæ fugit.

Thomas verò comes videns iam res agi pro capitibus, cum suis commanipularibus exijt villam de Burton, & exercitum in campo statuit contra regem, expectans regis aduentum in eodem campo. Sed cum vidisset regis exercitum tàm numero quàm potentia multò suis præstantiorem, confusus fugit in dedecus sempiternum. In fugiendo verò diuersas fecit deprædationes baronum exercitus, dum vi non tantùm victualia per viam rapiunt, sed etiam substãtias diripiunt incolarum. Nec segnior rex ipsos fugientes persequitur, dietas continuas prout possibilitas suppetebat. Thomas verò de Lancastria, cum baronibus & exercitu fœderato, peruenit ad Bourghbrigge; vbi repererunt magnam resistẽtiam de borealibus partibus congregatam. Nempè ad dictum locum conuenerant custos Eboraci dominus Symon VVard, & custos Carleoli dominus Andræas Herkle, cum sufficienti manu ad pugnandum parati, vbi cum dominus Humfridus de Boun comes Herefordiæ pontem transire voluisset, à quodam sub ponte latente lancea transfixus est & peremptus ibidem. Thomas verò de Lancastria non valens sustinere pondus prę lij in eum versi, nec de loco fugere, captus est ab Andręa de Herkle custode Carleoli milite mediocris fortunę: capti sunt etiam ab eodem dominus Rogerus de Clyfforde, dominus Iohannes de Moũbray, dominus VVarrinus de Insula, cum multis alijs, & adducti ad regis præsentiam ad Pontem fractum, vbi rex cum duobus dispensatoribus Hugone seniore & Hugone iuniore morabatur. Et cum Thomas comes introductus fuisset in villam, à tota gente derisus est, & acclamatus rex Arthurus, & vndiq; subsannatus. Quod tantummodò iustè dicebatur accedisse sibi, eò quòd ipse regem pari forma dehonestauerat, cùm rex parùm ante à partibus borealibus diuertisset & venisset ad Pontem fractum. Nam Thomas irreuerenter egrediens cum suis hominibus exijt castrum ad despiciendum regem, & acclamans in ipsum regem vilissimè & contemptibiliter cum magno tumultu, in maximum contemptum ipsius, acsi non fuisset eius dominus, nec rex eius. Idcircò venerunt super eum mala præsentia prout creditur, vt per hæc purgatus, faciliùs post hanc caducam mereretur consequi vitã beatam. Tertio nempè die à captione sua sederunt principes, & in eum sententiam dictauerunt, Dominus rex inprimis, assidentibus Edmundo comite Cantij, Hugone comite VVintoniæ, Aymero comite Penbrochiæ, Iohanne de VVarena comite Southreyæ, Dauide comite de Athefel, Roberto comite de Angos, vbi adiudicatus est tractioni, suspensioni, & decollationi. Tamen quia idẽ comes de parentela fuit excellenti & nobilissima procreatus, rex ob reuerentiam parentelæ suæ remisit de sua speciali gratia dicto Thomæ comiti executionem duarum pœnarum, quòd idem Thomas comes non traheretur nec suspenderetur, sed quòd executio fieret tantũmodò super ipsum, quòd decapitaretur, sicq; decapitatus est extra villam de Pontefracto à captione sua die tertio vt præfertur. VVarrinus de Insula, VVilhelmus Toket, Thomas Mandut, Henricus de Bradbourne, VVilhelmus filius VVilhelmi, & VVilhelmus Cheyne qui capti sunt cum Thoma comite, propter roberias & felonias, & resistentiam quam fecerũt contra regem ad villam de Burton, occidentes regis famulares, & regis transitum prohibẽtes, ac partem villæ prædictæ in recessu suo comburentes, cæteraque perpetrantes quæ dicto Thomæ comiti imponuntur, adiudicati sunt de prædictorum comitum & baronum consilio, tractioni & suspensioni apud Eboracum. Dominus Rogerus Clyfforde, dominus Iohannes de Mounbray eodem iuditio eodemnati sunt & suspensi. Gosselinus de Inuylla simili sorte vitam finiuit, expost

Comes Herefordiæ occumbit.

Lancastrensis capitur.

Lancastrensis ludibrio habitus.

Lancastrensis capite plectitur.

parumper

parumper, dominus Henricus Tyes captus, Londonijs tractus & ſuſpenſus eſt. Deindè dominus Bartholomæus Batleſmere captus eſt & Cantuariæ decollatus. Solus dominꝰ Rogerus Tamari morte obijt naturali. Cętera qui voluerit videre pleniùs, in chronicis VVilhelmi Riſanger apud ſanctum Albanum latiùs poterit reperire, vbi recordatum regis habetur de omnibus memoratis.

Chronica Riſanger.

Rex igitur elatus de tanta victoria, qui potiùs gemuiſſe debueret de tanta nobilium turba malè perempta; quia tunc fuit verè victus quando tot vicit prudentes milites, collegit exercitum fortem nimis & magnum cõtra Scotos, quãtus à longo tempore non eſt viſus. Qui abſq; victualibus in graui pompoſáq; multitudine in borealibus adunatus partibus, peruenit ad regem, ad villam de nouo caſtro ſuper Tynam. Inde rex hoſtiliter profectus eſt in Scotiam lento greſſu, permetiens quaſdam partes illius prouinciæ, cuius aduẽtu præcognito, Scoti bona ſua cum neceſſarijs ad loca tutiora comportauerunt, fugientes ad montes, nemora, vel paludes: ſicquè contigit, vt cum rex ſuis nullam reſiſtentiam inueniret, nulláq; victualia reperiret, ſed omnia deſerta, vacuata & vaſtata perpendit, conſumptis igitur victualibus, tam per terram, quàm per mare pro exercitu comportatis, magna pars exercitus fame & inædia tabefácta protinus eſt extincta. Quia (prout dicit Vegetius de re militari) *Sæpiùs penuria quàm pugna conſumit exercitum, & ferro ſeuerior fames eſt.* Cernens autem rex plebem ſuam perire tam miſerabiliter, dolens domum regreditur infecto quocunq; negotio fructuoſo. Cumquè multi de regis exercitu perueniſſent ad propria, & guſtaſſent cibos auidiùs, mox vel diruptis viſceribus moriebãtur, aut conſumpta natura ſemper imbecilles & debiles permanſerunt, vires præhabitas recuperare non valentes.

Rex conſcribit exercitum in Scotos.

Regis exercitus fame afflictus dimittitur.

Contigit eo tempore, cum rex in partibus moram traheret borealibꝰ, in loco qui dicitur Regalis vallis minꝰ cautè, Scoti (per exploratores perfidos quos habebant Anglicos) edocti de regis malè cauta perhendinatione, ingreſsi ſunt regnum ſubitò, ſperãtes regem incautum capere vel cęrtè perimere, ſi fortuna fauiſſet: ſed deo volente, rex præmonitus de Scotorum molitionibus receſsit à loco, quẽ velut fugientẽ Scoti perſecuti ſunt vſq; ad Abbathiã de Byland, ſed nec ibi tutus locus regi fuerat propter Scotorum violentiam, quamobrem rex vix arreptis armis, fugit Eboracum celeriter, theſauro ſuo, victualibus & vtenſilibus direptioni relictis. Scoti verò videntes vias ſuas proſperari, patriam peruagãtur, omnia ferro flãmáq; vaſtantes, & captiuos multos ſecum trahentes, inter quos virum nominatiſsimum dominum Iohannem de Bretayne ceperunt, comitem ſcilicet Richmundiæ, & multis ſpolijs domum proſperè ſunt regreſsi. Eodem anno dominus Hugo de Spencer pater, factus eſt comes VVintoniæ, cui rex dedit caſtrum & honorem de Donyngton, quod fuit de Lincolniæ comitatu. Ipſo anno obijt rex Franciæ Philippus, filius Philippi, cui ſucceſsit in regno Carolus frater eius, qui priùs fuerat comes Marchiæ VVaſconiæ. Tranſit annus iſte parũ frugifer, aliàs ſatis fructifer: Angliæ damnoſus, probroſus, luctuoſus propter inteſtinam diſcordiam, & nobilium terræ iugulationem. Regi verò infamis notabiliter, propter tyrannidem in ſuos naturales, inuiſus propter infœlicem profectionem ad partes boreales, & in Scotiam, vbi penè perdidit mediam gentem ſuam putibundè maximè, propter fugam ſuam ante Scotorum faciem in proprio regno ſuo, & theſaurorũ ſuorum perditionem.

Rex propè circumuentus à Scotis.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo viceſimo tertio, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi ſextus decimus, tenuit rex natale dominicum Eboraci, diſsimulãs damna probroſa, quæ perceperat dudum per Scotos, & geſtãs vultu lætitiam quamuis immaniter in animo torqueretur. Eodẽ

Natale celebratum Eboraci.

tempore

tempore quidam de mediocri familia Thomæ quondam comitis Lancastriæ captus est, qui pro rebellione quam fecerat insurgendo contra regem in vverra baronum, & notabilibus deprædationibus & incendijs, iudicio publico condẽnatus est. Sed quia quandoq; steterat in regis curia, & placuerat quibusdam de maioribus regi assistentibus, multi regem adierunt deprecaturi pro vita eius. Quos cum rex audisset instantiùs pro eius saluatione precari, commotus est vehementissimè, cum verbis imperij ita respondens: væ vobis susurrones infandissimi, detractores maleuoli, nequam consiliarij, pro vita deprecamini nebulonis notissimi, qui pro vita mei consanguinei militis illustrissimi Thomæ comitis, nullas preces facere voluistis. Et quidem si ipse vixisset, mihi totiq; regno necessarius extitisset. Hic verò quanto diutiùs in hac vita perstiterit erit tanto scelestior, quippe qui hactenus repleuit sceleratis facinoribus totum regnum meum, per animum (inquit) dei morte debita morietur. Et mox iussit executionem fieri de iudicio dato super eum, motus maximè contra suos qui noluerunt preces fundere pro Thoma comite, quem rex intimè diligebat. Eo tempore venerunt ad regem Angliæ nuncij noui regis Fräciæ Caroli, videlicet dominus de Beomble, & dominus Andræas de Florentia, ad citandum & monẽdum eum quòd veniret infra certum tempus ad faciendum homagium suum ipsi Carolo nouo regi pro ducatu Aquitaniæ. Et licèt Hugo de Spencer filius & Robertus de Baldock cancellarius procurassent ipsos nuncios quòd non notificarent regi aduentus sui causam, ipsi tamen in suo recessu monuerunt eum quòd veniret infrà certum tempus, quasi consulendo ad homagium faciendum. Super qua monitione siue citatione subdola, dictus Andræas de Florentia, qui fuit notarius, fecit publicum instrumentum, virtute cuius, rex Franciæ fecit processum contra regem, & terras multas VVasconiæ seisire fecit in pœnã contumaciæ regis Angliæ, qui fuit informatus per malos consiliarios, quòd ipsum præfata citatio vel monitio non arctabat. Eodem anno episcopus Glascuensis & Thomas Rondolf comes Morauiæ missi sunt per Robertum Brus & totum regnum Scotiæ ad curiam Romanam pro habẽda relaxatione excommunicationum & interdicti sententiarum in regnum & regnicolas Scotiæ per Cardinales autoritate Papæ latarum. Contra quos rex Angliæ misit quendam simplicem clericum, qui obtulit se coràm Papa ex parte regis Angliæ ad probandam Scotorum manifestam & notoriam offensam, non solùm contra regem & regnum Angliæ, sed etiam contra sedem apostolicam fore cõtractam, ita quòd ante satisfactionem non possent dictæ censuræ laxari de iure. Contigitq; clerici dicti diligentia, quòd Scoti infecto negotio redierunt. Per idem tempus Andræas Herkle de probo factus improbus leuauit calcaneum contra regem, qui illum de pusillo magnum creauit & fecerat ei nomen iuxta nomen magnorum qui sunt in terra. Siquidem cum dictus Andræas ad pontem Burgi barones à facie regis fugiẽtes viriliter excepisset, & Humfridum de Boun per suos vt præfertur peremisset, & Thomam comitem Lancastriæ tanquam captiuum cepisset, reliquos verò fugasset vel occidisset pro libito, & cum magna pompa à rege acceptus fuisset & pro tanta victoria cogitauit rex qualiter talẽ virum posset vberiùs honorare: tandem deliberato consilio, proprijs manibus eum cinxit gladio militari, donans ei comitatum de Carleo, cuius per ante ciuitatis & castri diu fuerat constabularius siue custos. Qui mox honore tanti nominis eleuatus, Hugonem dispẽsatorem cœpit persequi propter rancorem quem per lõgum tempus conceperat contra eum. Sed cum videret dictum Hugonem de die in diem proficere & exaltari, insuper & per regem manu teneri, contra eum indignatus quãmaximè, quòd iuxta malitiam cordis sui vindicari non poterat, contra fideli-

Pœnituit regem de morte Lancastrensis.

Rex Franciæ à rege Angliæ sibi homagium fieri postulat.

Fraus gallica.

Scoti legatos Romã mittũt vt ab excõmunicatione liberentur, sed non impetrant.

Andræas Herkle ingratus transfugit ad Scotos.

tatem, quam domino suo regi iurauerat, iunxit se Scotis inimicis regis publicis, & eorum consilijs se immersit, qui mox ab illis hilaritate tanta susceptus est, ac si cœleste munus, quia nullus vnquam fuerat illis infestior aut acrior expugnator. Nempè in regnorum confinio semper habitans damna innumerabilia illis intulerat, modò prędas agens, modò faciẽs equitationes, modò captiuos secum trahẽs, modo flammis villas prædiáq; deuastans. Cumq; per dies aliquot moram fecisset inter eos, & ipsi iam securi facti fuissent de eius nefanda perfidia contra regẽ Angliæ, cogitauerũt eum quantùm poterant honorare, in tantùm, vt sororem Regis Scotiæ vellẽt sibi cõiugio copulare. Rex interim Anglię cognoscẽs (per relatores) quid Andræas fecerat, doluit quòd tanta beneficia contulerat tam ingrato. Erat tũc in partibus borealibus miles famosus & strenuus, vocatus Antonius, cognomẽto de Lucy, qui & regis fauorem cupiebat acquirere, & patriam de tam nefando proditore protinus vacuare. Hic per exploratores edoctus, quòd Andræas apud Carleolũ satis securè (nihil mali suspicatus) morabatur, repentè cum manu valida irruit super eũ. Quẽ illicò captum, misit ad regẽ Londonijs cathenatũ, vbi quadridrifario iudicio condemnatus est. Nempè primò degradatus est, amputatis securi ad talos suos calcaribus, & sic vicissim discinctus est baltheo militari, ablatis calceis & chirothecis. Deindè tractus, suspensus, & in quartas diuisus est. Et partes quatuor principalibus ciuitatibus Angliæ sunt transmissæ: caput eius super pontem Londoniarum fixum est, versùs partes respiciẽs Scoticanas. Eodem anno Robertus de Brus per literas missas per solennes nuncios, requisiuit regem Angliæ de treugis per annos tresdecẽ duraturis. Rex verò Angliæ fatigatus per vverras Scotiæ multipliciter, cõcessit in treugas voluntariè, quæ sub tresdecim articulis clauduntur, quos qui videre desiderat, respiciat Chronicas fratris Henrici Blankforde monachi sancti Albani, quæ habẽtur in monasterio memorato. Sub eodem anno facta est grandis coniuratio multorum, qui cum baronibus steterãt in vverra sua, vt omnes qui in carceribus detenti fuerant ratione dictæ vverræ per totũ regnũ, vna eadémq; nocte eriperent, & à vinculis liberarent. Venerunt igitur quidam de coniuratis ad castrum VValyngfordiæ, in quo tenebantur viri nominatissimi, Mauricius de Berkley, & Hugo de Audeley, & latenter ingressi sunt per posticium versùs aquam Thamisiæ, vt complerent opera pręconcepta, sed eorum furtiuus introitus villanos non latuit, vnde mox clamor & tumultus factus est nimis per totam villam, ex quo tota patria est cõmota. Aduenit igitur ex illis partibus indiscreta multitudo, vt obsiderent eos qui castrũ sic ingressi fuerant, & eos obsiderũt, donec venirent ad continuandũ obsidionem comites Cantij & Lincolniæ, cũ vi maxima armatorum. Videntes autem qui castrum sic ingressi fuerant se non posse resistere tantæ violentiæ, ad capellam dicti castri pro refugio Ecclesiastico cõfugerunt. Qui tamẽ inuitis decano & presbiteris dicti collegij, qui eos nitebãtur defendere, de capella sunt violẽter abstracti, & vel diuersis pœnis ad mortẽ traditi, vel carceribus mancipati, donec rex crudelius de eorũ supplicijs statuisset. Factũ est igitur, vt hac occasione, cuncti per Angliam incarcerati arctius solito stringerentur. Circa festum sancti Michaëlis Archangeli, rex circuiuit comitatus Eboraci & Lancastriæ, & Marchiã VValliæ, ingrediens ciuitates & villas, & inquisitiones faciens de pacis perturbatoribus, de vulgi cõmunis oppressoribus, de prouinciarũ prolocutoribus & ductoribus, qui p nundinas siue fora soliti fuerant concitare seditiones, fouere partes cõtra partes, manutenere malefactores, & notatos captos & cõuictos puniuit iuxta suæ demerita prauitatis, antiquisq; ꝓfligatis erroribus, leges terræ pręcepit in locis oĩbus obseruari. Eodẽ anno papa citauit ducẽ Bauarię in imperatorẽ electum, vt infra certum terminum veniret ad curiam, & de electione & iure suo doceret, & quia non venit in terminũ excõmunicauit eum,

Scoti transfugam cupidè suscipiunt.

Andræas captus regi traditur.

Induciæ inter Scotos & Anglos.

Coniuratio de liberandis omnibus carceribus inclusis.

Papa electionē imperatoris pro suo arbitrio frustratur.

Episcopus Winton. obijt.

& postmodum pronunciauit eum nullum habere ius in imperio, vel ad illud, & si quod habuit priuauit eundē. Hoc anno vacauit ecclesia VVintoniensis per mortem domini Rigaudi de Assero in curia, cui Papa prouidit de Magistro Iohanne de Stretforde in curia tunc præsenti.

Transit annus iste mediocriter lætus frugibus, sed fœcundus fructibus: formidolosus regni malefactoribus Angliç: Scotiæque votiuus propter treugas captas.

Natale apud Kenelsworth.

Parliamentum Londini.

Subsidium negatum.

ANno gratiæ millesimo trecētesimo vicesimo quarto, qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu secundi septimus decimus, tenuit rex Natale apud castrum de Kenelsvvorth in magnificentia & gloria, & magna frequentia sexus vtriusque. Eodem anno in sequenti quadragesima, conuocari fecit rex ad parliamentum Londonijs celebrandum regni proceres, & Prælatos, ad tractandum de varijs regni negotijs, & præcipuè consulendum quid foret respondendum regi Franciæ, qui regem Angliæ pluries iam vocauerat, ad faciendum homagium sibi pro VVasconia, & cæteris terris quas tenebat in regno Franciæ & dominio regis Francorum, super quo, ex consensu procerum & omnium assistentium decretū fuit, quòd in propria persona non transiret, sed priùs mitteret solennes nuncios si fortè vel hac vice de nō comparendo posset obtinere dilationem vel omnimodam excusationem. Præthereà rex petijt in præfato parliamento, tam de clero quàm de populo laicali subsidium pecuniarū, pro redemptione nobilis viri Iohānis de Britannia comitis Richmūdiæ, nuper capti per Scotos apud Abbathiam de Byland. Sed hæc petitio mōstrabatur per multas rationes iniusta fore, & tandem voce publica penitùs est negata sub ista replicatione, quòd tantùm pro rege, regina & filiorū regis primogenito (si in captiuitate tenerentur) foret contributio facienda: & sic quieuit tributum, cessauit exactor. In eodem Parliamento arrestatus fuit Adam Episcopus Herefordensis, in magnum cleri dedecus, & præiudicium totius ecclesiæ Anglicanç, & examinatus de proditione & crimine læsæ maiestatis coram rege & proceribus vniuersis. Impositum nempè fuit sibi, quòd quosdam inimicos nuncios regios suscepisset, & fouisset in magna copia armatorum, & quòd eis impendit auxilium, consilium & fauorem. Ille verò, prout erat vir maturus & literis abundanter imbutus, patienter hæc tulit, ad conuitia & opprobria nihil omninò respondens. Tandem pulsatus diuersimodè sic ora resoluit. Domine rex (vestra regiæ maiestatis reuerētia semper salua) ego sanctæ ecclesiæ Dei minister humilis, membrum eius, & Episcopus consecratus (licèt indignus) ad tam ardua nequeo respondere nec debeo absque domini Cantuariensis Archiepiscopi (post summum pontificem mei directi iudicis (cuius etiam sum Suffraganeus) authoritate, & aliorum parium meorum Episcoporum conniuentia vel consensu.

Episcopus Herefordensis de crimine læsæ maiestatis accusatur.

Accusatio episcopi.

Defensio sui ad Archiepiscopum prouocantis.

Quo responso prolato, mox Archiepiscopi & Episcopi omnes & singuli qui affuerunt surgentes, regis clementiam pro collega & coepiscopo implorabant. Sed rege tot supplicationibus non placato, aut ab ira concepta nullatenus pacificato, totus clerus dictum episcopum & membrum ecclesiæ vindicauit. Deliberatus est igitur custodiç Cantuariensis Archiepiscopi, donec rex discerneret quando ad obiecta vel obijcienda aliàs responderet. Paucis exactis diebus, rex vt prius episcopum prędictum conuenit. Quo rumore ad aures perlato pontificū, Cantuariensis Eboracensis, & Dublinensis Archiepiscopi, cum alijs decem Episcopis, erectis crucibus ad locum iudicij cum omni celeritate venerunt & confratrē eorum & coepiscopum solum stātem & nimium desolatum in suam custodiam susceperunt, & cum absq; respōso dato, cum illis protinus abduxêrunt, iniungētes firmiter ex parte Dei & sub pœna anathematis vniuersis qui aderant, ne quis in eū manus pręsumeret inijcere violentas. Quo sic abducto, rex de tanta cleri commotus audacia

Præsules episcopum quasi vi ad se abducūt.

quasi

quasi ex officio iudicis obiectis precepit fieri inquisitionem. Ac iurati de patria conuocati, plus regis terreni metuentes offensam, quam sempiterni iudicis vltionem, absentem Episcopum reum fuisse de omnibus obiectis articulis præsentarunt. Quod rex ducens pro maximo confiscari fecit omnes redditus, & terras suas, & quod erat intollerabilius, omnibus suis victualibus & vestibus in plateis proiectis & dispersis, eum permisit inhumaniter spoliari. Episcopus verò remansit sub tutela Cantuar. Archiepiscopi gratiã regis expectans. Eo tempore Episcopus Lincolniensis cuius temporalia per biennium in manu detenta fuerant (adepta regis beneuolẽtia) suis est possessionibus restitutus. De quibus omnibus quidam Satyricus illius temporis ita dictauit:

Episcopus per iuratos laicos reus pronunciatur.

Nostri cornuti, sunt consilio quasi muti, *Et quia non tuti, nequeunt sermonibus vti,*
Sunt quasi confusi, decreto legis abusi. *Sic perit Ecclesia, iuris & ipsa via.*

In eodem parliamẽto terræ, possessiones, & dominia quondam templariorum, assensu cõmuni totius cleri & populi, hospitalarijs conceduntur, iure perpetuo per omnes regni prouincias possidenda. In eodẽ parliamento electi sunt viri nobiles, comes, videlicet Cantij, germanus regis, & Archiepiscopus Dublinensis, ad excusandum penès regem Franciæ, regẽ nostrum, quia citatus nõ comparuit corã rege Franciæ, vt superius memoraui. Qui cũ transfretassent, à rege Frãciæ honorificè sunt suscepti. Non tamen effectum negotij potuerunt cõsequi, donec de quadam transgressione nuper facta in Aquitania in dedecus regis Franciæ sibi foret plenius satisfactũ. Acceperat nempè rex Franciæ quandam terræ particulã ibidem per excambiũ, in qua municipium cõstruxerat, propter amœnitatem loci & villam in circuitu cum ædificijs sumptuosis, cuius habitatores erecti in superbiã, freti dominio regis Franciæ, nõ solùm leges & decreta populi Aquitanici, sed etiã Senescallũ regis Angliæ, dictũ Radulphum Basset, spreuerunt, & contemptibiliter vilipenderunt. Et cũ legibus debuissent paruisse illius terræ cõmunib[9], idẽ Radulphus (collecto exercitu) venit ad locũ, & oẽs aut vertit aut gladio interfecit, & vniuersa ædificia cõplanauit. Quãobrem dictus Radulph[9] vocatus ad curiã regis Frãciæ venire cõtempsit, sed ꝓ oĩbus allegatis respondit audacter se nihil aliud in hac parte fecisse, quã quòd sui officij debitum exigebat. Super quo responso cõmoti Frãci Senescallũ præfatum regis Angliæ cum suis vocatũ complicibus iterato, & non comparẽtem, proscripserunt. Præfatus verò Radulphus, cognito Francorum decreto, ad castrum de Monpesade bene munitum se contulit, vbi potuit à Francorum incursibus tutùs esse. Hunc ergo à prædictis nuncijs petijt rex Franciæ sibi reddi cũ suis complicibus, vnà cum castro ad quod confugerant memorato, iuxta Francorum consuetudinem puniendũ. Comes Cantij pro bono pacis cũ suis laicis, regis volũtati cõsentire decreuit. Sed Archiepiscopus irregularitatis notam timẽs incurrere, distulit cõsentire, donec à rege Angliæ habuisset aliud in mãdatis. Quocirca mox mittuntur ad regẽ nostrum nuncij, qui quærerent quid agendum foret. Rex verò sine mora impetuosũ comitis cõsẽsum penitùs reuocauit, nolẽs pro bono facto militiæ tãtum militẽ quomodolibet ꝑ aduersarios molestari: sicq; reuersi sunt nũcij sine itineris sui fructu. Rex Franciæ per idem tẽpus, misit dñm Carolum de VValleys patruũ suum in VVasconiã cũ magno exercitu, ad inuadũdum possessionẽ totius ducatus Aquitaniæ, pro eo quòd rex Angliæ nõ venit ad faciendum homagium suũ ꝑ ducatu & comitatu Põtini, quã seisiuit, ad quod faciendũ fuit vocatus, sicut superiùs est expressum. Venit ergò in obuiã dño Carolo comes Cantij, Edmundus de VVoodstock frater regis Angliæ, cum multis nobilibus de regno Angliæ, qui illuc destinati fuerant, ad resistendum Carolo supradicto. Nullo tamen resistentiam faciente, Carolus totam Agennam equitauit,

Hospitalarijs conceduntur possessiones templariorum

Legantur qui excusent regẽ de homagio non facto.

Legati infecta re domum redeunt.

Rex Franciæ mittit exercitum in Wasconiam.

& illas partes seisiuit vsque ad villam de Regula, in qua fuit dictus Edmundus comes Cantij tenens villam. Finaliter verò fuit treuga inita inter eos vsq; ad certum tempus, quo possent de pace tractare, & reddita Carolo villa illa, vtraque pars ad propria remeauit. Eodem anno in festo Sancti Petri ad vincula, Rogerus de Mortuomari, dominus de VVygemore, qui cum Rogero auunculo suo post vverram Baronum regis gratiæ se submiserat, & in eminentiori nihilominus & acriori loco turris inclusus fuerat, data suis custodibus soporifera potione, euasit per omnes turris custodias, quas vvardas vocamus, & peruenit ad flumen, vbi quandam cimbam reperiens, à quodam coadiutore sibi præparatam illam intrauit, & cum conscio sui secreti peruenit ad mare. Quo cum summa felicitate transmeato, se contulit ad regem Fráciæ sine mora, vbi quorundam de sua consanguinitate prę sidio vitam duxit diutinam, gratiam recóciliationis expectans. Rogerus auunculus huius Rogeri ferè per quinquennium squalore carcerali detentus, ibidem satis inciuiliter tandem diem clausit extremum, cuius corpus delatum Bristolliam sepelitur. Missi sunt eo tempore & alij nuncij pro pace impetranda, quorum vnus erat natione Francus, dictus dominus de Suliaco, alter Anglicus, magister Iohannes de Shordiche appellatus. Sed Iohannes de Suliaco ibi de quadam transgressione notatus & accusatus vix (interuentu reginæ Franciæ) mortem euasit, collega suo sine fructu legationis domum transmisso. Intereà mercatores vtriusque regni dissentiones Regales deplorabant, quia neque Francis in Anglia, neq; Anglis in Francia negotiari licebat. Familiares quoq; reginæ quotquot erant oriundi de Francia, terram sine spe reuersionis exire cogebantur in Francorum odium & cótemptum. Terræ quoq;, scilicet prædia & castella reginæ, in manus regis seisita fuêre, datis dictæ reginæ stipendijs de bursa regis. Religiosi autem & beneficati in hac terra de gente Francorũ in maxima miseria degere cogebantur, cum eorũ redditus, possessiones & beneficia vniuersa & singula cófiscabãtur, exilissimo victu eisdem de rebus proprijs deputato. Transit annus iste illaudabiliter fructus & fruges producens: Anglis & Francis inuisus propter guerrram motam in VVasconia, & præcipuè propter negotiatorum varia impedimenta quæ dissentionem generauerunt: Ecclesiæ Anglicanæ molestus: Scotis quietus.

Rogerus de Mortuomari profugit è carcere.

Legati in Fráciã pro pace.

Franci Anglia pulsi.

Annalis cóclusio.

ANno gratiæ millesimo trecentesimo vicesimo quinto, qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu secundi octauus decimus, cum treugæ apud Eboracum fuissent firmatæ inter Anglicos & Scotos per vtriusq; regni prudentiores viros, tenuit rex apud Notingham natale dominicum nobile & solenne. Per idem tempus dominus Papa paci regnorum Angliæ & Franciæ piè prospiciẽs, Archiepiscopum Viennensem, & Episcopum Auriacẽsem ad vtriusq; regni prĩcipes destinauit, qui pacis monita darẽt vtrisq;. Qui cũ nihil profecissent, facto in clero tallagio, videlicet de singulis marcis accipientes quadrantẽ pro suis expensis, infecto negotio sunt reuersi. In octauis sancti Hillarij factum est parliamentũ Londonijs apud VVestmonast. in quo tractabatur de saluatione ducatus Aquitaniæ quæ iã dudũ p Gallos fuit multipliciter lacerata. Missi sunt ergò solennes nũcij ad regẽ Fráciæ, VVintoniensis & Norvvicensis episcopi, & vir illustris Iohánes de Británia comes de Richmũd. Qui post multas disceptationes, allegationes & excusationes factas, tandẽ quãdã pacis formã à rege Franciæ receperũt. Remissus est ergo in Angliã VVintoniẽsis Episcopus collegis in Gallia remanentibus, qui nunciaret regi nostro quæ facta sunt. Tandem post longũ tractatũ familiares regis laudauerũt reginã transmittendã ad regem Franciæ fratrẽ suũ pro pacis negotio cófirmando cũ familia moderata, quæ satis humiliter suscipiẽns legationis officium, cũ vno solo barone, scilicet domi-

Natale celebratum apud Notingham.

Papæ legati intercedunt pro pace.

Parliamẽtum Londoniæ.

Regemittitur in Franciã actura de pace.

no Iohanne

no Iohanne de Cromvvell quatuorquè militibus tranſfretauit. Mediatrice igitur regina Angliæ Iſabella tali pacto, fuit finaliter concordatum, vt rex Angliæ daret Edvvardo filio ſuo primogenito ducatum Aquitaniæ, & comitatũ Põtini, vt rex Franciæ reciperet homagiũ ab eodẽ regis filio, & redderet ſibi ſtatim comitatũ Pontini, & terras in Aquitania, de quibus placita mota fuerunt, & de alijs æquitatis per Carolũ auunculum ſuũ faceret ſibi iuſtitiæ complementũ. Super quibus omnibus miſit rex Franciæ ſuas patentes literas in Angliã, & alias literas de cõductu ſaluo, tam pro filio quàm pro rege Angliæ, ſi ipſe mallet in perſona propria venire. Super qua optione fuerunt multi & magni tractatus apud Languedon & apud Douoriam, multis conſulentibus quòd rex in perſoſona propria tranſiret. Sed vterque diſpenſator pater & filius, qui nec audebant mare tranſire, nec rege tranſeunte in Anglia remanere propter odium regni nobiliũ, qui perfecto odio oderant illos, dederunt conſilium & præualuerunt, vt filius regis tranſiret. Cuius tranſitus in caput ipſorũ ſicut patebit, ex ſequẽtibꝰ redũdauit. Vnde dominus rex Angliæ fecit chartã filio ſuo prædicto de dictis ducatu & comitatu, habendũ & tenendũ ſibi & hæredibꝰ regis Angliæ, & ſi cõtingeret ipſũ mori in vita patris ſui, terræ redirẽt ad ipſum patrẽ. Ita etiã quòd rex Frãciæ nõ poſſet dictũ filiũ regis maritare, nec tutorẽ aut curatorẽ ſibi dare. Quæ ordinatio fuit facta Douoriæ ꝑ chartã regis, ex cõſenſu prælatorũ & aliorũ nobiliũ regni præſentiũ, tunc ibidẽ in craſtino natiuitatis beatæ Mariæ. Et in die Iouis ſequẽte idẽ Edvvardꝰ filius regis mare trãſiuit, & cũ eo VVilhelmꝰ Epus Oxoniæ, & alij in numero cõpetẽti. Et circa feſtũ ſancti Matthęi fecit homagiũ auunculo ſuo regi Frãcię, ſub quibuſdã ꝓteſtationibꝰ fuit etiã à cõtrario proteſtatũ. Acta ſunt hæc in Frãcia in manerio regis Franciæ appellatũ Boydeuincẽs, corã multis proceribꝰ regni Frãcorũ. Dona verò quæ Frãci regi Anglorum præparauerat, & exẽnia filio regis manu largiflua tribuebãt, quorũ fauorẽ iuuenis regis filius indicibiliter cõſecutꝰ eſt. Eodẽ anno Guelfi veniẽtes de Florẽtia ad Lucã, ſumptibus & de mãdato Papæ ꝑ Gibellinos capti fuerãt, & multi interfecti, ac cæteri in fugam acti. Hoc anno in æſtate, & etiam anno ſequenti tanta fuit ſiccitas, quòd verè dici poſſet illud Theodoli de hac terra:

Conditiones pacis.

Regis filius proficiſcitur in Franciam.

Edwardus filius regis homagiũ facit regi Francorum.

Siccitas immenſa.

Anglorum terras iam feruida torruit æſtas,
In Cancro ſolis dum voluitur aureus axis.

Quia fluuijs etiã maioribus deſiccatis, & fontibus riuorum aquæ penè in locis omnibus diſparuere. Quamobrẽ multa animalia tam domeſtica quã ſilueſtria prę potus penuria defecêre. Eodẽ anno ſtatim poſt feſtũ S. Michaelis voluit rex Angliæ, quòd domina regina cõiux ſua, & filius ſuus Edvvardus facto homagio, vt præmittitur, citò & ſine mora rediſſent. Sed regina & filius ſuus remiſſa magna familia vtriuſq; in Angliã, ꝑ totũ illũ annũ remãſerũt ibidẽ (vt dicebatur) inuiti. Alij verò aſſerebãt quod voluntariè propter nimiã familiaritatẽ tunc cõtractã inter dicti reginã, & dñm Rogerũ de Mortuomari, ſine quo & alijs nobilibus de Angliæ præfugatis noluit dicta regina redire, & maximè in odiũ illorũ diſpenſatorũ, & Hugonis qui anno præcedenti ꝓcurauerãt familiã reginę ab ipſa remoueri. Quod propoſitũ reginę poſtea rei exitus cõprobauit. Quod percipiẽs VValterus, Epiſcopus Exoniẽſis de comitiua dictę reginę clã receſsit. Per idẽ tempus iuſsit rex Angliæ, Iſabellã reginã Angliæ, & Edvvardũ filium ſuum primogenitum (cõtra voluntatem ſuam in vltramarinis cõmorantes) Londonijs tanq̃ regni inimicos notorios, & regiorũ inimicorum receptatores & fautores publicè proclamari. Et banniuit eos cum omnibus qui illis adhæſerant de regno ſuo. Sub eodem tempore euaſerat de caſtello de Corf, vir verſutus & ſubdolus, ſed manu tamen fortis, Robertus de VValkefare miles, qui captus

Regina annum in Frãcia commoratur conſuetudinẽ habens cum Rogero de Mortuomari.

 fuerat

fuerat in vverra baronum, mota contra regem, eò quòd magnus discidij suscitator & promotor fuerit, & non dico ductor, sed seductor illius viri nobilis & magnifici comitis de Hereford Humfridi de Boun, & satis iustè carceri mãcipatus. Nempè comitibus & baronibus, & alijs regni nobilibus studentibus in illa vverra pro pace patrię, pro republica, pro honore dei & ecclesię, ipse semper cor apposuit ad rapinas, cædes & depopulationes: hic inquã continuans sua scelera, constabulariũ castri de Corf crudeliter interfecit, & ad reginam tũc exulem se contulit vltrà mare. Auctus est ergò numerus fugitiuorum multipliciter, ita vt rex ipse timeret illorum reditum in hanc terram. Quamobrem iussit omnes portus maris diligentissimè custodiri, ne repentè fieret per exules reuertentes, aut per Gallicos illis fauentes, vllus motus in regno. Eodem tempore dominus Oliuerus Ingham, miles iuuenis, sed cordatus, factus fuerat custos Aquitaniæ per iuuenem ducem Edvvardum assensu regis patris sui, qui grandi collecto exercitu, de stipẽdiarijs militibus Hispanicis, Arragonicis, & VVasconensibus prouinciam Agennensium occupatam per regem Franciæ contra pactum inuasit, eamq; dominio regis Angliæ restituit integraliter & subiecit.

Oliuerus Inghã prouinciã Agennensium Anglorum imperio adiecit

Sub eisdem diebus tres Admirallij trium plagarum Angliæ, videlicet dominus Iohãnes Oturuin, dominus Nicholaus Kiriel, & dominus Iohannes de Felton, custodiam maris habentes, & facultatem plenam per regis commissionem inuadendi, infestandi, & diripiendi quoscunque de Francia mercatores, cum Gernemuthensiũ, & Portesmuthensiũ, & occidentalium classe oceanum sunt ingressi. Et nõ segniter cõmissionis suæ negotiũ exequẽtes, infrà breue tempus centum viginti naues Normanicas ceperunt, & in Angliam attraxerunt.

Admirallij regis iussu Frãcos mari infestant & 220. naues capiunt.

Suscitatum est igitur odium inexorabile inter reges, & damna vbiq; pro viribus inferũtur. Quod cernens dominus Papa, & vehemẽter cõdolens, misit in Angliam nuncios duos Episcopos, qui primò pacem studerent facere inter regem & reginam, & secundariè inter reges. Qui reuerenter admissi, nihil præter reuerentiam receperunt, vnde dolentes reuersi sunt, de pace penitus desperantes.

Legati Papæ de pace, in Angliam veniunt & ea infecta recedunt.

Eodem anno coronata fuit Parisius regina Franciæ, cui solennitati interfuêre reges multi, duces plurimi, comites & barones numero penè incredibili, cum suis militibus plusquam quingentis. Inter quos Edvvardus filius regis Angliæ & dux iam Aquitaniæ, cũ sexaginta & decem militibus celebrius festũ fecit.

Regina Franciæ coronata.

Intereà crescente odio inter regem Angliæ & reginã, regem Franciæ & regem Angliæ, & vtrunque regnũ, multa mala fiebant. Inter quæ rex Angliæ (prout dicitur) procurauit mortem vxoris suæ, & filij sui Edvvardi. Cuius sceleris executionem fecisset dominus Iohannes de Britannia comes Richmundiæ, qui cum regina familiaris fuit. Sed deo prohibente, illa machinatio fuit penitùs impedita.

Rex reginæ & filij mortem molitur.

In fine verò anni præsentis, cũ regina cerneret magnates Franciæ fore corruptos magnis muneribus Anglicorum, & nusquam tutã fidem, festinauit egredi calorẽ domus Rechab, & Frãcos suos familiares & consanguineos (vsa sapiẽti consilio) latenter fugit, & ad comitem Hãnonię se contulit cum sua familia & filio suo Edvvardo, petitura auxilium & fauorem, à quo cum filio & suis omnibus magnificè est suscepta, & honorabiliter (prout tantam reginam decuit) exhibita, pro tempore moræ suæ. Trãsit annus iste mediocriter hilaris, frugum fæcunditate vel fructuum: Francis varius propter res perditas cum classe sua: Anglis suspectus propter pericula verisimiliter imminentia toti regno per Francorum odium, per iram exulum, & redditum eorundem.

Annalis conclusio.

Natale celebratur ad sanctum Edmundum.

ANno gratiæ millesimo trecentesimo vicesimo sexto, qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu secundi nonus decimus, tenuit rex natale apud

pud Sanctum Edmundum, timens vehementer reginæ redditum, & exulum qui cum ea fuerunt.

Hoc anno Isabella Regina Angliæ contractis sponsalibus inter filium & comitis Hanoniæ filiã, Philippã nomine, in Angliã ire disposuit, adiutorio comitis dicti fulta. Assumptis igitur filio suo duce Aquitaniæ ferè quatuordecem annos ætatis habẽte, domino Edmundo de VVodstock comite Cantij, germano regis Angliæ, domino Rogero de Mortuomari, domino de VVigomor, & alijs multis viris illustribus de regno Angliæ profligatis, duce domino Iohãne, viro strenuo, fratréq; comitis Hãnonię, quem sequebantur milites stipẽdarij de Alemannia & Hãnonia plures valdè, ita quòd numerus eorundem fuit duo millia septingenti quinquaginta septem hominũ armatorũ, parata classe per comitem Hanonię, peruenit ad mare, & satis audacter cõmittens se pelago, feliciter nauigauit, peruenitq; ad Orevvell cum familia integra, & in portu de Hervviche Angliam est ingressa in terra comitis Marescalli, cui mox comes Marescallus & comes Leycestriæ alijq; barones & milites illarum partium adhæserunt, cum Prælatis ferè omnibus, & præcipuè Lincolniensi, Herefordensi, Dublinensi, & Eliensi Episcopis, qui iuncti reginæ, magnum exercitum conflauerunt. Alij verò, & præcipuè VV. Cantuariensis Archiepiscopus sibi pecuniam ministrauit. Recreato exercitu, apud Sanctum Edmundum progressa est ad quærẽdum suos regníq; aduersarios, qui se semper sub alis protectionis regię adhęrẽtes, eius pręsentiæ occultabant. In progressu quotidiè Reginæ augebatur exercitus, & minuebatur regius numerus, ita vt per totam Angliam non inueniretur aliquis qui volebat cõtra reginam regis stipendijs militare. Nec lædebat Reginæ exercitus quosque in corporibus aut catallis, nisi solùm aduersarios quos quærebãt, quorum proposito bona vbiq; locorum inuenta suis vsibus applicabant, & prędia destruebant. Erat autem rex Londonijs, quando regina dicto modo applicuit. Et primò quidem istis rumoribus renuit dare fidẽ, sed cum certissimè cognouisset rerum fidem, multum consternatus, petijt Londoniẽses vt sibi præberent auxilium militare. Qui post deliberationem habitam respõderunt, quòd dominum regem, reginam, & filium eorundem, hæredẽ regni legitimum, honorarent obsequio debito, sed extraneis & regni proditoribus ianuas clauderẽt, & resistere toto nisu: exire verò ciuitatem suam se nolle fatebantur ad pugnam, nisi possent (iuxtà libertatem eis cõcessam) ipso eodem die reuerti ante solis occasum. Quo responso rex accepto sed nullatenus acceptato, turrim Londoniarum communiuit armis & victualibus, in quo reliquit filium suum iuniorem Iohannem de Eltham, & vxorẽ domini Hugonis de Spencer iunioris, neptem suam: ipse verò loca regni occidua adijt, quęsiturus tutamina, vbi collocaret exercitum contra reginam. Ante recessum suum de Londonijs, proclamari fecit, vt vnusquisque sub forisfactura rerum & corporum, resisteret applicatis, & eos inuaderet & occideret si quo modo posset, exceptis solũmodo regina & Edwardo filio suo, & comite Cantij germano suo, qui si cõmodè possent viui caperẽtur illæsi. Proclamatum est insuper, vt nullus communicaret cum eis, vel victualia vẽderet, vel quouismodo ministraret, aut quicquam boni eis faceret aut de eis prædicaret sub pœna prętaxata. Item quicunque caput vel corpus mortuum siue viuum domini Rogeri de Mortuomari regi deferret, mille libras de fisco regio reciperet, ꝑ mercede. Econtrà de regina (vbi illa fuit) proclamatũ erat vt omnes de pace bona sperarẽt, exceptis (inimicis regni publicis) dispẽsatoribus patre & filio, & Roberto de Baldock regis Cancellario, eorũq; fautoribus, per quos præsens regni perturbatio contingebat. Proclamatũ etiã, vt nullus caperet inuito possessore valorem trium denariorum, sub pœna mutulationis digiti, nec valorem

Regina venit in Angliam.

Proceres se Reginæ adiungũt.

Londonienses cum rege aduersus Reginã se exituros negant.

Regis edictum in aduersarios

Edictum Reginæ.

lorem ſex denar. ſub pœna manus amputandæ, nec valorem duodecim ſterlingorum ſub pœna capitis amputandi. Et quicũque caput Hugonis diſpenſatoris iunioris amputatum reginæ deferret, reciperet duo millia librarum de theſauro reginæ. Ab hoc ergo tempore pars de parte cauebat. Rege cum ſuis licèt cum paucis fugiente, & regina cum magna multitudine eum ſollicitè inſequente,

Rex confert ſe ad Glouerniam.

Tranſtulit autem ſe rex cum duobus diſpenſatoribus ad partes Glouerniæ, & poſtmodùm ad Strogoil, & dimiſit dominum Hugonem de Spencer patrem, ad cuſtodiam villæ & caſtri de Briſtollia. Rex autem ingreſſus eſt aquam cum domino Hugone de Spencer iuniore, Roberto de Baldock, & alijs valdè paucis, vt inferius continetur.

Epiſcopus Herefordẽſis habita concione Oxoniæ, explicat cauſam aduentus reginæ.

Regina verò cum filio ſuo & exercitu inſequebatur regem per Oxoniam, vbi epiſcopus Herefordiæ prædicauit, præſente regina & filio ſuo, de cauſa aduentus illorum, quòd videlicet fuerat ad aũferendũ malum regimen de regno iſto. Deindè venit regina cum ſuis ad Glouerniã, vbi multùm creuit eius exercitus per aduẽtum dominorum de Percy & de VVake, & aliorum de partibus borealibus & de Marchia. Dum hæc aguntur ex parte reginæ,

Londonienſes tumultuantes, prætorem in reginæ partes vi impellunt.

Londoniẽſes (quibus nunquã deeſt furia cum adeſt inſoleſcendi licentia) congregatis de cunctis artificijs infimis perſonis, ad arma proſiliũt, & Maiorem Ciuitatis qui partem fouebat regiam, violenti capiunt, & cõſentire cõpellunt, interminata capitali pœna, vt conſentiat illorum ordinationibus per præſtitum fidei ſacramentum, qui (licèt inuitus, timens ſibi vim inferri) adſtandum eorum ordinationibus publicum præſtitit iuramentum. Fecerunt igitur coniurationem vt reginæ aduerſarios vbicunque poſſent inueniri, cuiuſcunque conditionis aut ſtatus exiſterent, vel qui damnum aliquod libertatibus ciuitatis procuraſſent, captos plecterent ſententia capitali. Cuius iuramenti prætextu diſcurrentes, quendam de ſuis ciuibus dictum Iohannem le Marchal, comprehenderunt. Qui quia familiaris fuerat domino Hugoni de Spencer iuniori, putabatur ciues accuſaſſe, quamobrẽ illicò caput eius immiſericorditer amputarunt, & bona eius omnia rapuerunt. Eodem die (continuantes ſuã rabiem)

Londonienſes epiſcopũ Exonienſem trucidant.

incurrerunt ad hoſpitium Exonienſis epiſcopi magiſtri VValteri de Stapulton, & ſuppoſito igne in ianuis concito, ſunt ingreſsi, non inuenientes autem epiſcopum, ad quem perdendum venerant, iocalia ſua cum vaſis argenteis & vtenſilibus rapuerũt. Accidit autem hora infortunata Epiſcopum de campo reuerti, qui quamuis præmonitus fuiſſet de hijs molitionibus, eos tamen nullatenus metuebat, & cũ ſatis audacter equo ſedens veniſſet ad oſtium boreale S. Pauli, mox à furenti populo comprehenſus eſt, percuſſus, laniatus, deiectus, & tandem ad ſupplicij locum tractus. Cumq; traxiſſent eum ad vicum de Chepe, vbi acclamauerunt eum publicum proditorem, regis ſeductorem, & eorum ciuitatis libertatum deſtructorem. Indutus autem fuit Epiſcopus quadã armatura quam Aketon vulgariter appellamus, qua ſpoliatus & etiam alijs omnibus indumentis, decapitatus eſt. Alijs duobus de ſua familia, ſcutifero ſcilicet & valecto ſimili ſorte peremptis. Perpetrato ſacrilegio, velut pro triumpho caput fixerunt epiſcopi in longo palo, vt eſſet aſpicientibus diuturna memoria ſceleris attemptati. Cadauer verò pontificis in quodam veteri cœmiterio quod fuerat quondam fratrum quos *Freres Pyes* veteres appellabant, ſed tamen penitus derelicto abſque vllis exequijs, velut excommunicatum, in quadam ibidem fouea proiecerunt.

Cauſa odij popularis erga epiſcopũ Exonienſem.

Cauſa inimicitiarum fuerat, quia cum eſſet regni Theſaurarius, apud Regis conſilium procurauit vt Iuſticiarij itinerantes ſederent in ciuitate Londoniarum. Qua occaſione, quia in multis ciues deliquerant, in amiſsione libertatum & emuncione pecuniæ, ac caſtigatione corporum multipliciter, prout meruerant, ſunt puniti. Dicebatur etiam quòd maximam pug-

natorum collegerat multitudinem contra reginam, & filium suum ducem Aquitaniæ, & ideò Londonienses studierunt, vt dicebant, suas molitiones tempestiuiùs præuenire. In crastino decollationis præfati Episcopi Londonienses casu fortuitò comprehenderunt militem strenuum, dominum Iohannem (Constabularium turris Londoniarum) de VVeston, & ab eo claues turris ceperunt, licèt inuito, & intrantes turrim omnes incarceratos liberauerunt. Et ita fuerũt omnes incarcerati, quasi per totam Angliam liberati, & omnes banniti & fugitiui reuersi sunt. Londonienses verò omnes ministros regis in turri Londoniarum amouerunt, & nouos constituerunt sub nomine domini Iohannis de Eltham filij regis, quem custodem ciuitatis & terræ nominauerunt. Ipsi tamen multas rapinas & alias insolentias facere non cessarunt. Regina verò per illud tempus de Glouceſtria transiuit per Berkeleiá, vbi restituit castrum (priùs à domino Hugone de Spencer iuniore detentum) domino Thomæ de Berkley, qui fuit hæres domini Mauricij de Berkley defuncti parũ ante apud VValyngforde in carcere, cum omnibus pertinentijs, & rebus mobilibus ad honorem de Berkley pertinentibus quibuscunque: expost regina pergens cum exercitu obsedit villam & castrum de Bristolhia. Quod fuit citò reginæ redditum, & filio suo duci vnà cum villa. Et in crastino aduentus ipsius, ad clamorem vulgi fuit Hugo de Spencer pater, tractus & suspensus ibidem in armis proprijs extra villam super communi furca latronum. Rex intereà vagabundus, nunc hic, nunc ibi, pro varietate locorum, in spem erectus, in magna solicitudine versabatur, nusquam expectare præsumens. Quod videns dominus Thomas de Blount miles emeritus, domini regis Seneschallus, se cum tota sua familia, assumptis victualibus, armaturis & dextrarijs, multis valdè contulit ad reginá. Quem illa cum filio suo benignè suscepit, & quosdam de suis secum retinuit, quosdam datis literis protectorijs in pace dimisit. Rex verò cum Hugone iuniore de Spencer, & Roberto Baldock, ingressus aquam primò ad insulam de Londay inexpugnabilem, vel certè in Hiberniam disposuit confugisse, sed inter maris discrimina positus, miserabiliter per vnam hebdomadã vacillauit. Tandem applicuit in Glamorgan, & transtulit se ad Abbathiam & castrum de Neth; & ibi confisus promissioni VVallentium latitauit. Hugolinus, filius filij Hugonis despensatoris castrum de Kersilli detinuit satis strenuè per idem tempus, contra milites reginæ & filij sui ducis Aquitaniæ, vsque ad Pascha. Tandem accepta securitate de vita & membris, & rebus omnibus concernentibus obsessos in eodem castro, castrum reddidit in manus militum reginæ & filij sui Edvvardi. Rege intereà fugiente, & extra regnum vagante, fiebant proclamationes publicè in exercitu reginæ quotidiè, in quibus rex cõmuni vocabatur edicto ad redeundum, & regnum suum reaccipiendum, si suis se vellet ligijs conformare. Quo non comparente, magnates regni, Herefordiæ consilium inierunt, in quo filius regis, Edvvardus dux Aquitaniæ, factus est custos Angliæ cõmuni decreto. Cui cuncti tanquam regni custodi fidelitatem fecerunt per fidei sacramentum. Deinde Episcopum Norvvicensem fecerunt Cancellariũ, Episcopũ verò VVintoniensem regni Thesaurarium statuerunt. Morabatur autem regina Herefordiæ ferè per mensem, quo medio tempore misit in VValliam dominum Henricum comitem Lancastriæ, & dominum VVilhelmum la Souch, & magistrũ Vphovvell, qui fuit priùs de carcere Lõdonijs liberatus, quia in illis partibus erant noti, quia ipsi tres habuerant terras & dominia in VVallia, propè locum vbi rex latitabat, vndè ipsi VVallensium adiutorio, de quibus confidebant, ipsum dominum regem & dominum Hugonem de Spencer filium, ac Robertum de Baldock, & Simonem de Reding ceperunt,

Londonienses vrbis arcẽ occupãt, & vinctos dimittũt.

Regina obsidet castrum Bristollense.

Hugo de Spẽcer pater suspensus.

Rex fugit in Walliam ad Glamorgan.

Hugolinus tradit se reginæ vnà cum castro.

Edwardus filius custos Angliæ constituitur.

Rex cum quibusdã è suis capitur.

ceperunt, non sine magnæ pecuniæ interuentu, de alijs regis familiaribus non curantes, & regem quidem comitis Lancastriæ Henrici consanguinei sui custodiæ liberauit. Captus est autem rex.16. Calend. Decembris, in die Sancti Edmundi Archiepiscopi, iuxtà castrum de Laturssan. Comes verò Lancastriæ duxit regem per Monumutham & Ledebury & alia loca, vsq; ad castrum suū de Kenevvorth, vbi per hiemē totam mālit. Dominum verò Hugonē de Spencer filium, Robertum de Baldock, & Simonem de Reding ad reginā (quæ fuit Herefordiæ) conduxerunt, sed ante eorum aduentum fuerunt decollati comes de Arundel, Iohānes Daniel, & Thomas de Michildeuere, per procurationem domini Rogeri de Mortuomari, qui illos oderat, qui etiam consiliarius familiarissimus reginæ fuit, & sine quo nihil penè regina attemptare voluit in hijs agendis. Illi verò qui adduxerunt ad reginam dominum Hugonem de Spencer supradictum, pro mercede duo millia librarum (prout promissum fuerat) acceperunt. Post hæc dominus Hugo prædictus apud Herefordiam fuit morti adiudicatus sine respōsione, vbi tractus & suspensus est in furca habēte quinquaginta pedes in altitudine, & posteà decapitatus est & quaterizatus, & partes ad quatuor plagas regni missæ. Caput verò super pontem Londoniarum fixum fuit, tractus autem fuit in collobio armis inserto proprijs, in quo legibiliter fuit scriptus bonis literis Psalmus, *Quid gloriaris in malitia*, vsq; ad versum *Ego autem sicut Oliua*, de quo quidam sic scribit:

Aliquot Proceres supplicio affecti.

Hugo de Spēcer capite plexus.

Funis cum lignis, à te miser, ensis, & ignis, Hugo securis, equus, abstulit omne decus.

Funis, quia tractus fuit: ligna, quia suspensus: ensis, quia decollatus: ignis, quia exentratus & viscera concremata: securis, quia in quartas diuisus: equus, quidem eum traxit.

Eodem die Simon de Reding tractus fuit & suspensus in eadem furca qua Hugo suspendebatur, sed inferius per decem pedes. Hic de familia regis fuerat, & plura cōuitia irrogauerat sæpè reginæ, vndè iam suo docuit exemplo quàm periculosum est regem vel reginam blasphemare. Acta sunt autem hæc diebus Lunæ in vltionem necis domini Tho. Lancastriæ, qui passus fuerat die Lunæ. Robertus de Baldock post multas contumelias fuit carceri Episcopi Herefordię liberatus, vbi mansit vsq; ad festum Purificationis beatæ Mariæ. Et tunc Episcopus Herefordensis fecit eum duci Londonias ad eiusdem ædes. Londonienses verò conglomerati, ipsum de custodia episcopi (vt putabatur consentientis) rapuērunt, & ad Nevvgate incarcerauērūt, & inhumaniter tractauērūt, adeò quòd postmodum circà festum Ascensionis domini obijt in tormentis. Regina verò expeditis præmissis se transtulit cum filio suo Duce, domino Rogero de Mortuomari & alijs, ad castrum de VValingforde, vbi Natale domini celebrauit. Transit annus iste frugifer & fructifer plus quàm anni præcedentes diu: Francis immemorabilis, quia nihil relatu dignum actum fuit ibidem; Anglis notabilis propter regis fugam & captionē, & lugubris quibusdam propter nobilium infamem necem, quibusdam hilaris propter patriam à proditoribus liberatam: Scotis totus ociosus propter treugas captas, & ademptam bellorum formidinem ea vice.

Simon de Reding suspenditur.

Robertus Baldock in vinculis moritur.

Annalis cōclusio.

ANno gratiæ millesimo trecentesimo vicesimo septimo, & regni Regis Edvvardi à conquestu secundi vicesimo & vltimo, tenuit regina Natale, cum filio, Cantuariensi & Eboracensi Archiepiscopis, VVintoniensi regni Thesaurario, & Norvvicensi Cancellario, Lincolniensi, Eliensi, Couentrensi & Herefordensi Episcopis, alijsquè Prælatis, regni proceribus, & nobilibus, VValyngfordiæ, cum summo gaudio & honore, rege detento in castro de Kenelvvorth, vt supradictum est. Post Natale, regina cum filio suo

Natale celebratum apud Wallingeford.

ante

ante festum Epiphaniæ venit Londonias, vbi cum magno gaudio & muneribus est suscepta. Conuenit etiam illuc tota regni nobilitas citata per prius ad parliamentum tenendum ibidem in crastino dicti festi, vbi cuncti censuerunt regem indignum diademate, & propter plures articulos deponendum, & Edvvardum filium eius primogenitum in regem vnanimiter eligendum. Quod etiam cõsequenter factum fuit, & electio in aula magna VVestmonasterij publicè diuulgata, per quendam ex magnatibus sapientem. Cui electioni consensit populus vniuersus. Archiepiscopus verò Cantuariæ præsenti consensit electioni, vt omnes prælati: & Archiepiscopus quidẽ assumpto themate, *vox populi, vox dei*, sermonem fecit populo, exhortans omnes vt apud regem regum intercederent pro electo. Facto sermone discessum est. Vt autem innotuit reginæ filij sui electio, & viri deiectio, plena dolore (vt foris apparuit) ferè mẽte alienata fuit. Edvvardus quoque filius suus materno dolori compassus, iurauit, quòd inuito patre nunquam susciperet coronam regni. Idcirco communi decreto, ex parte totius regni tres Episcopi, duo comites, & duo abbates, quatuor barones, & de quolibet comitatu regni tres milites, ac etiã de Londonijs & alijs ciuitatibus & magnis villis, & præcipuè de portubus, de qualibet certus numerus personarum missi sunt ad regem apud Kenelvvorth, qui nunciarent electionem filij sui, & requirerent diligenter, quòd renunciaret dignitati regiæ & coronæ, & permitteret eundem filium suum regnare pro eo, alioquin ipsi redderent sibi homagia, & procederent in prætactis. Rex autem vt hæc audiuit, cum fletu & eiulatu respondit, quod multùm doluit de eo, quod sic demeruit ergà populum sui regni, & ab omnibus qui aderant veniam precabatur. Sed ex quo aliter esse non potuit, gratias egit, quod filium suum primogenitum elegissent. Nuncij verò ad parliamentum Londonias redeuntes cum regis responso & insignijs, plebem lætam fecerunt: mox tota regni cõmunitas, Edvvardum iuuenem quatuordecim annos habentem, in regem promptissimè admiserũt, & vicesimum diem Ianuarij, diem primum regni sui esse decreuerũt, & in omnibus comitatibus pacem eius proclamari fecerunt sub hac forma:

Regina Londinum venit.

Rex dignitate regali abdicatur, & filius substituitur.

Regina videtur viri abdicationem grauiter ferre.

Rex electionẽ filij probat.

Edvvardus Dei gratia rex Angliæ, dominus Hiberniæ, dux Aquitaniæ, vicecomiti de N. salutem. Quia dominus Edvvardus nuper rex Angliæ, pater noster, de communi consilio & assensu prælatorum, & comitum, & baronum, & aliorum magnatum, necnon communitatum totius regni prædicti, spontanea voluntate se amouit à regimine dicti regni, volens & cõcedens, quòd nos tanquam ipsius primogenitus, & hæres ipsius, regni gubernationem & regimen assumamus: Nosquè ipsius patris nostri beneplacito in hac parte de consilio & auisiamento prælatorum, comitum & baronum prædictorum annuẽus, gubernacula suscepimus dicti regni, & fidelitates, & homagia ipsorum prælatorũ & magnatum recepimus vt est moris. Desiderantes igitur pacem nostram pro quiete & tranquillitate populi nostri inuiolabiliter obseruari, tibi præcipimus, quòd statim visis præsentibus, per totam balliuam tuam pacem nostram facias publicè proclamari, vniuersis & singulis ex parte nostra inhibendo, sub pœna & periculo exhæredationis & amissionis vitæ & membrorum, ne quis dictam pacem nostram infringere seu violare præsumat, sed quilibet actiones & querelas absque violentia quacunque prosequatur, secundùm leges & consuetudines regni nostri. Nos enim parati sumus, & semper erimus omnibus & singulis conquerentibus tam diuitibus quàm pauperibus in curijs nostris plenam iustitiam exhibere. Teste meipso. &c. Calendas Februarij die dominica in vigilia Purificationis.

Proclamatio pacis noui regis.

Edvvardus iuuenis suscepit arma militaria, cum multis alijs iuuenibus genero-

Rex capit insignia militaria.

generosis, per dominum comitem Lancastriæ, præsente domino Iohanne fratre comitis Hannoniæ, qui in Anglia tunc agebat, & multis alijs tam indigenis quàm externis. Et eodem die coronatus est apud VVestmonasterium per Cantuariensem Archiepiscopum VValterum, regina (prout prætendebat vultu) in doloribus existente. Eodem tempore assignata fuit dos reginæ talis & tanta, quòd regi filio regni pars tertia vix remansit. Per idem tempus Burgenses de sancto Edmundo de Bury se clàm vnanimiter adunantes hora meridiana, fractis ianuis, Abbathiam intrauerunt, & resistere volentes tam Monachos quàm seculares inhumaniter tractauerũt, & chartas & munimẽta loci, diuersaquè iocalia & indumenta ecclesiastica, necnon & olosericā preciosa, dei timore postposito asportauerunt, detinentes omnia donec Abbas & Conuentus suam sibi concesissent erroneam voluntatem. Eo tempore quia videbatur quibusdam quòd dominus Edvvardus pater regis apud Kenelworth fuit nimis delicatè tractatus, ordinabatur quòd dominus Thomas de Berkeley & dominus Iohannes de Matrauers haberent ipsius custodiam, vndè circa ramos palmarum fuit vsque ad castrum de Berkeley ductus secretè. Et quia timuerunt aliquorum aduentum ad liberandum ipsum, de loco prædicto fuit deductus nocte ad loca diuersa, videlicet ad Corf, & alia secreta loca: sed finaliter ductores reduxerunt eum ad castellum de Berkeley, ita quòd vix sciri potuit vbi fuit. Sed semper dominus Thomas de Barkeley habuit eius custodiam vno mense, qui eum satis tractauit humaniter, & dominus Iohannes Mautrauers alio mense, qui ergà eum aliter se habebat. Regina verò misit sibi indumenta delicata & literas blandientes, sed tamen ipsum videre nolebat, fingens quòd communitas regni non permisit. Expensas autem habuit videlicet centum marcas per mensem. Eodem anno iuuenis rex Angliæ cum matre sua & stipendiarijs suis alienigenis congregans magnum exercitum, versùs Scotiam se transtulit, cum quo iuerunt plures voluntariè quàm inuiti, quia optimè præsumebant de auspicijs iuuenis. Nempè terra tunc recepit vbertatem, aër lætam temperiem, ecclesia libertatem. Sed tamen cum venissent Eboracum, orta discordia inter Anglos & Hannonenses, conflictus grauissimus factus fuit: Angli tamen peiorem calculum reportabāt. Facta tamen pace per bonos mediatores, se versùs Scotiam concorditer transtulerunt, & venẽrunt ad Stanneparke, vbi exercitus Scotorũ fuit. Et licèt exercitus regis Angliæ fuit in triplo maior & fortior, Scoti tamen per proditionem quorundā magnorũ Angliæ sine læsione fugẽrũt, vndè rex iuuenis est cũ dolore & sine honore reuersus, & citò posteà remisit Hānonenses & stipendiarios ad partes suas. Eodem anno circà festum S. Matthæi Apostoli & Euangelistæ cum multi conspirarent ex amicis Edvvardi nuper regis sed depositi, ad eius liberationem, cũ veru ferreo & ignito inter celandā cõfossus nefariè est peremptus in castro de Berkley vbi fuerat carceri mācipatus: & licèt multi abbates & priores, milites & burgenses, de Bristollia & de Glocestria ad videndũ corpus suum integrum vocati fuissent, & tale superficialiter conspexissent, dictum tamen fuit vulgariter, quòd per ordinationem dominorum Iohānis de Matrauers & Thomæ Gorney fuit per cautelam occisus, ipso prostrato & sub ostio ponderoso detento ne surgeret, dum tortores imponerent cornu in ano suo (quod dictu verecundum est) & per foramen immitterent ignitum veru in viscera sua, ne videlicet vestigia adustionis in cute sua aliqualiter apparerent, de cuius meritis an inter sanctos connumerandus sit frequens est in vulgo disceptatio, sicut de Thoma comite Lancastriæ quondam fuit. Dominus Iohannes Matrauers & Thomas Gorney timentes pœnas soluere pro morte regis, repentè fugerunt. Sed dictus Thomas fuit post tres annos notus & captus apud

Coronatio Edwardi tertij.

Debacchatio ciuium de S. Edmundbury.

Rex pater humanius tractatur.

Regina nō fert aspectum mariti.

Regis profectio in Scotiam

Discordia exorta inter Anglos & Hānonenses.

Scoti fugiunt.

Edwardus pater veru confossus.

Inauditū crudelitatis genus

apud Marciliam, & remissus versùs Angliam pœnam pro demeritis recepturus, qui tamen illùc non peruenit, sed in mari decapitatus fuit, & sub quodam colore ne fortè magnas personas & magnos Prælatos Angliæ de consensu necis regiæ & conniuentia accusaret. Iohannes Matrauars se transtulit in Alemanniam, & ibi mansit per plures annos, vt infra plenius apparebit.

De multorum obitu.

Hoc anno obijt dominus Carolus de Valeys patruus regis Franciæ, qui(vt prædictum est) in VVasconia contra fratrē regis Angliæ equitauit, qui Carolus in vita sua Anglos habuit exosos. Eodem anno obijt Robertus le Brus, relicto filio suo Dauide septem vel octo annorum, quem Scoti receperunt pro rege suo. Eodem anno obijt Rex Franciæ Carolus, tertius frater, qui post mortem Philippi patris sui regnauit, cui successit in regno Philippus domini Caroli de Valeys filius, qui Anglicos nunquam dilexit.

Iuuenis rex ducit vxorem.

Item hoc anno Edvvardus iuuenis rex Angliæ duxit filiam comitis Hānoniæ in vxorem, quæ etiam fuit filia sororis domini iuuenis regis Franciæ, licèt illa affinitas nec aliqua alia cum Francigenis vnquam contracta Anglię profecisset.

Parliamētum Northamptoniæ.

Eodem anno tenuit rex iuuenis Angliæ Parliamentum Northamptoniæ, vbi facta fuit turpis pax inter Anglos & Scotos, ita quòd Dauid filius Roberti de Brus duxit sororem regis Angliæ in vxorem, & rex Angliæ, cum matre (sed infrà ætatem existens) fecit chartas Scotis, quarum tenor ab Anglicis penitùs ignoratur: & hoc totum factum est per ordinationem reginæ & Rogeri de Mortuomari & Iacobi Duglas Scoti. Rex autem Angliæ post dictum Parliamentum se transtulit versùs Herefordiam, vbi fuerunt solennes nuptiæ inter filias Rogeri de Mortuomari & quosdam nobiles, videlicet filium comitis Marescalli, & hæredem domini Iohannis de Hasting.

Obijt Archiepiscopus Cantuariensis.

Mense Nouembris obijt VValterus Cantuariensis Archiepiscopus, cui successit per electionem magister Simon de Mepham magister in Theologia, & canonicus Cicestriæ, de Cantio oriundus.

Parliamētum Londonijs.

Hoc anno in festo sancti Bricij rex Edvvardus tertius tenuit Parliamentum apud VVestmonasterium, in quo ciuibus London omnes libertates prius perditas, & de nouo alias, ac etiam quòd omnes pro latrocinio infrà libertatem London capti, coram Maiori in domo communi adiudicarentur, liberè concessit. Rex Angliæ excitatus & inductus per matrem suam, fuit occasio matrimonij prædicti inter Dauidē prædictum & sororem regis, ac etiam per Rogerum de Mortuomari, ad resignandū omne ius & vendicationem superioritatis quod ipse vel primogenitores sui temporibus quibuscunque in regno Scotiæ habuerunt. Illis enim diebus Rogerus de Mortuomari thesaurum regium congregauit, potestatem regiam vsurpauit, regem (vt videbatur) suppeditauit, ita quòd comes Lancastriæ Henricus, in coronatione regis per procerum consensum regis custos deputatus, regi appropriare, consulere, nec custodire valens, consilio Archiepiscopi Cantuariensis, episcoporum ac aliquorum procerum ductus, circa festum sancti Hilarij cum magno exercitu (vt defectus reformaret, errataq; pro posse corrigeret) contra dictum Rogerum circa Leycestriam & Bedfordiā moram traxit; mediante Archiepiscopo & multis alijs, comes Henricus se regi humiliauit, & quòd in Parliamento responderet errori inter eos satisfaciendo repromisit.

Annalis conclusio.

Transit annus iste fœlix, & fertilis frugum productione & fructuum: Angliæ lætus: iucundus Hannoniæ: hilaris Galliæ: votiuus Scotiæ & quietus.

De tempore regis Edwardi tertij.

Parliamentum apud Sarum.

ANno domini millesimo trecentesimo vicesimo octauo, & regis Edwardi tertij à conquestu secũdo, post quindenam Sancti Michaêlis tenuit rex parliamentũ apud Sarum, in quo fecit tres comites, scilicet D. Iohannem de Eltham, fratrem suum comitem Cornubię, & dominum Rogerum de Mortuomari comitem Marchię & VVallię, & Pincernã Hibernię comitẽ de Ormonde. Ad quod parliamẽtum comes Lancast, dominus de VVake, & alij quidã nobiles nõ venerunt, licèt propè venerant armati, de quo rex fuit offensus, qui tamen postmodum in æstate, se gratię regis (procurãte Archiepiscopo) submiserũt.

Obijt Wilhelmus de Norwico.

Eodem anno obijt dominus VV. de Norwico die sancti Vincentij martyris. Item eodem anno circa festum Ascensionis rex Angliæ transiuit mare, fratre suo comite Cornubiæ custode in regno relicto, & fecit homagium suum regi Frãciæ Carolo, p toto ducatu Aquitaniæ, & comitatu Põtiuæ, super quibusdã protestationibus, videlicet quod non admisit homagium pro terris, quas pater suus Carolus sibi vendicauit, quousque esset sibi satisfactum de damnis & expensis &c.

Prouinciale consilium.

Eodem anno die Veneris post purificationẽ beatæ Mariæ, Simõ Archiepiscopus Cantuar. tenuit cõcilium prouinciale Lõdõn, in quo ordinauit aliqua licèt modicũ põderãda: scilicet quod in die Parasceue, & in cõmemoratione omniũ animarũ ab omni seruili opere cessaretur. Item ipse & omnes episcopi pręsẽtes excõmunicarunt & excõmunicatos denunciarũt omnes illos qui VValterum de Stapleton, Exon. episcopũ interfecerunt, seu manus violentas quomodolibet iniecerunt, & oẽs qui eis opẽ, assensum vel consiliũ prębuerunt. Itẽ Archiepiscopus statuit de cõsensu cõsilij, quòd festũ cõceptionis beatæ Mariæ solẽniter celebretur.

Moritur Robertus Brus.

Hoc anno Robertus Brus rex Scotię lepra percussus obijt. 7. idus Iunij.

Coro. Reginæ.

Hoc anno dominica Quadragesimæ, Philippa regina Angliæ coronatur, & in prima septimana Quadragesimæ factum est parliamẽtum apud VVinton. vbi in crastino S. Gregorij Edmundus comes Cantij auunculus regis fuit arrestatus, & in vigilia S. Cuthberti morti adiudicatus, ab hora verò prima vsque ad quintam extra portas castri, (nullo in eũ manũ mittẽte) stetit cõdemnatus, donec miser quidã de Mareschalla eum missus est decollare.

Decollatur Ed. auũculus regis.

Eodem anno Petrus de Corbario de ordine fratrum minorum, de consilio & auxilio Ludouici ducis Bauariæ in ciuitate Romana in Papam se fecit coronari. Deinde idem Petrus antipapa eundem Ludouicum in regem Romanorum contra statutum ecclesiæ coronauit. Iste antipapa Cardinales & alios officiarios quos verus Papa solebat habere creauit. (*)

(*) Ab hoc ano vsq; 1336. partim Th. Walsing scripsit partim extrac. ex A. Muremuth, & multũ variant in ãnis, nam Muremuth incipit annũ in festo Mich. vbi Th. Walsing. incipit in festo natalis Christi.

Episcopus London accusatur.

ANno gratiæ millesimo trecentesimo vicesimo nono, qui est annus regni regis Edvvardi tertij tertius, Episcopus Lõdonensis fuit accusatus de eo quòd quidam confingentes patrem regis viuum, & quòd ipse & alij conspirauerunt eum liberare, & ad statum regni reducere, inter quos etiam Robertus Taunton eadem de causa carceri mancipatur, & eadem de causa Edmundus comes Cantij, & propter quasdam confessiones suas & quasdam literas secum inuentas, anno præterito decollabatur, licèt nullæ illarum confessionum vel literarum (etsi veræ essent) deberent causam tribuere morti suæ.

Quædam recognitio comitis Cantij.

Ista recognitio fuit facta corã Roberto Houel Coron. de hospicio domini regis, & posteà corã senioribus & proceribus illius terræ apud VVinchestr. 16. die

Martij

Martij anno.4. Nimirùm quia Edmundus comes Cantij cognouit,quòd apoſtolicus ſibi pręceperat ſub pœna ſuæ maledictionis,quòd vires ſuas & diligentiam adhiberet ad liberandum E. ſuum fratrē iā olim regē Anglię,& quòd ipſe hac de cauſa ſua ſuſtineret expēſa.Et dixit quòd quidam frater prędicator Couent. London ipſum cōuenit apud Reuſsington propè London, & ipſe dixit ſe excitaſſe dæmonium,quibus ſibi pro certo affirmat,quod E.ſuus frater iam olim rex Anglię viuit.Et dixit quòd Archiepiſcopus Eborac. ad illum miſit per quendam capellanum dominum Aeyn epiſtolam fidelitatis, & fidelitas fuit talis quòd ipſe ad illū miſit pro liberatione fratris ſui ad. 500. hominum, & eo amplius, quantum habuit,& quantum potuit reddere. Et dixit quòd dominus Ingeram Berenger aiebat ad illum Londini à domino VVilhelmo de Souch, quòd niteretur quātum potuit ad liberationē ſui fratris.Et dixit quòd dominus VVilhelmus de Cliff ad ipſum venit in eodem mādato per tales inſtructiones, quòd ipſe ſinat cōpoſitionē fieri inter VVockingū & Gildefordum:& ſibi dixit ſe velle oppugnare ciuitatem Herefordenſem, propterea quod eius neptis de fratre de familia Spencer,qui fuit in eadē ciuitatę de Gildeford,& ipſe dominus VVilhelmus ſecum cōfabulatus eſt de affinitate inter filiū Ricardum comitē de Arundel,& eius filiā,& dixit vlterius,quòd hoc illi foret maximus honos, qui vnq̄ illi potuit accidere, & quòd ipſe neruos intenderet quantum potuit, ad hoc faciēdum.Et dixit quòd dominus VVilhelmus de VVerhā clericus fratrū ſuorum,& frater Thomas de Brounfield forēt illi,qui ſibi magis gratū̄ facerēt,& allicerētur ad has res ſupradictas faciēdas.Et dixit quòd dominus Rob.de Taunton ab Archiepiſcopo Ebor. in pręcepto habuit has res ſupradictas,& ipſe dixit, quòd habuit in paratu quinq; millia hominū ad hoc negotiū ſupradictum cōplēdum.Et quòd idē dominus Robertus & duo fratres prędicatores qui ſunt extra eorū ordinē, quorum vnus fecit ſe appellari Edmundū Sauage, & alter Iohannē,iſti fuerunt factores iſtius negotij.Et dixit quòd dominus Fouke, filius VVaryn,ad ipſum venit VVeſtmonaſt.& ipſum rogauit,& ipſum exhortatus eſt hāc rē incipere,& ad hoc faciēdum,& ſibi dixit quod hoc foret maxim⁹ honos qui ſibi vnq̄ cōtigit,& illi dixit quod ſibi opē præberet quantum potuit. Et dixit quòd dominus Ingeram Berēger ad ipſum venit à dn̄o Iohāne Peche qui fuit de hoc cōſilio,& ad hoc voluit adiuuari quantum potuit. Et dixit quod dominus Hēricus Beamōd,& dn̄s Thomas Roſſelin ad ipſum locuti ſunt Lutetijs in cubiculo ducis Brabātiæ, quòd parati erāt venire in Angliā in auxiliū horum prędictorū,vt quòd illi ſe inſtigarūt ad has res cōficiendas. Et quòd applicuerūt verſùs partes Scotiæ, p̄ Abbatē de Donalder de Maar, quòd ipſe foret paratus p̄ eorū auxilio ad tuēdum partes ſuas quantū ille potuit,ſed tēpus de illorum aduētu fuit trāſactū.Et dixit quòd dominus Richar.de Pōfret cōfeſſor dominę N. ad illū venit ad Reuſington in coronationē,& poſtea ad Arūdel ab Archiepiſcopo Eborac. pro his rebus ſupradictis. Et dixit quod monachus de Quarier, & Iohānes Ciminge eius cognatus habuerūt ſimiliter cymbā paratā ad deducēdū fratrē ſuū,& ipſum à ſua turri de Arundel.Et dixit quod patefecit has res ſupradictas E.de Mounchiuer & Georgio de Percy,& dixit quòd literæ quas miſit ad dominū Buges de Baiouſe & Iohannē Euroille,firmatę ſunt de ſuo ſigillo,quas ipſis miſit;& quòd vna litera ſcripta fuit manu vxoris ſuæ. Et dixit quòd Ingeram Berenger,Mauchein Muſarder & Iohannes Cyminge opem tulerunt, & neruos intenderunt ad has res faciēdas.Et dixit quod dominus Ingeram Berenger ad ipſum venit ab Arundel in cubiculū ſuper capellā, & dixit quòd Epiſcopus Lodō ipſi ſuccurerret in liberationē ſui fratris quantū potuit,& iſtas res cognouit eſſe veras,& ſic fatetur ſe nō vacare culpa. Ideo ponit ſe in miſericordia.

Hoc

Ecclesia Sarū vacat.

Hoc anno circa mediam Quadrages. vacauit ecclesia Sarū per mortē M. Rogeri de Mortinans, cui ecclesiæ Papa prouidit de Rob. VViuil, qui scripsit speciales literas reginę, viro vtiq; cōpetenter illiterato & minimè personato, quē si Papa vidisset, nunquā eum (vt creditur) ad tantū apicem promouisset.

Obijt Episcopus Bathon.

Itē hoc anno mortuus fuit Iohānes episcopus Bathon. Et licet magister Radulphus de Salopia fuisset cōcorditer electus, cōfirmatus & consecratus per Simonē Cantuar. Archiepiscopum, post tamē de curia Romana se redemit, vt rata essent facta de ipso, non sine magna pecuniæ quantitate.

Papa contra imperatorem &c.

Hoc anno Papa fecit graues processus contra ducem Bauariæ electum imperatorem, & contra sibi adhærentes, & pro sustinenda guerra contra eum, omnes fructus beneficiorum vacantium per quadrienniū reseruauit.

Edwardus quartus natus est.

Die Veneris ante festum S. Botulphi, videlicet. 15. die Iunij. 1329. natus est regi filius suus Edvvardus quartus apud VVoodstock.

Rex Scotiæ coronatur.

In festo S. Clementis coronati sunt & inuncti Dauid rex Scotiæ, & vxor sua Iohanna soror regis Edvvardi tertij.

Parliamētum apud Notingham.

Factum est parliamentum apud Notingham, in crastino S. Lucæ Euangelistæ, & rex arestari fecit Rogerum de Mortuomari, Galfridum filium suum, Simonem de Bedford, & ad turrim Londoniensem transmisit.

Rogerus Mortimerus suspensus.

In vigilia S. Andreæ dictus Rogerus comes Marchiæ Londini tractus est & suspensus, ac post duos dies fratribus minoribus conceditur, & honorificè sepelitur. Dominus verò Simon de Bedforde Lōdini tractus fuit & suspensus. In hoc parliamento rex de communi consensu procerum, recepit in manu sua omnes terras priùs matri suę concessas, & quòd singulis annis mille libras perciperet, ordinauit.

Homagiū factum regi Franciæ.

Die Iouis in septimana Paschæ, rex Edvvardus cū paucis mare transiuit, & regi Franciæ Philippo, pro terra VVasconię homagium fecit, & rediit, & infra. 15. dies apud Dortforde torneamentum tenuit. Die Lunę post festum Sancti Matthæi Londonijs inter Crucem & Soperlane, 13. milites hastiludia contra quoscūq; venire volentes, per tres dies tenuerunt.

ANno gratiæ millesimo trecentesimo tricesimo, qui est annus regni Regis Edvvardi à conquestu tertij quartus, P. antipapa. 25. die Augusti conuersus ad fidem catholicam, & fecit confessionem suā corā domino Papa I. & cardinalibus in pleno cōsistorio, & papa ipsum absoluebat.

Papa concedit decimas regi.

Hoc āno cōcessit Papa decimas regi Angliæ omniū bonorū ecclesiasticorū in Anglia per quadrienniū mediatè sibi retentas.

Causa mortis comitis Marchiæ.

Causæ verò antedicti comitis Marchiæ, quæ imponebātur eidem sequuntur. Prima quia dicebatur, quod ipse fuit consentiens, quod pater regis in castro Berkley fuit suffocatus, ex qua causa dominus Iohannes Matrauers, & dominus Thomas de Gorney senior, qui fuerunt deputati custodiæ dicti patris regis ibidem, & quidam alij se retraxerunt ad partes transmarinas, & propterea dominus Simon de Bedford fuit suspensus. Secūda causa imposita fuit, quod impediuit honorē regis & regni apud Stannoppark, vbi Scoti fugerunt, qui capi & interfici faciliter potuissent, si ipse qui fuit maior de cōsilio regis, Anglicos cū Scotis tunc cōgredi fecisset. Item quod ipse receptis. 20. mille libr. à Scotis illos tunc promisit euadere, & turpem pacem postmodum inter Scotos & regem iuuenē fieri procurauit, & super hoc chartam regis eisdem fecit fieri, & etiā illud vile matrimoniū contractum inter sororem regis Angliæ, & Dauid filium Rob. de Brus fieri consuluit & procurauit. Itē quòd male consumpsit totam pecuniam inuētam in thesauris regis, & domini N. de Spencer & omnia bona regni, postquā Angliam regina intrauit, ita quòd ipse & regina abundabant, & dominus rex fuit egenus. Item quòd appropriauit sibi custodias & maritagia pinguia per totam Angliam, & fuit malus consiliarius regi & reginæ matri, & nimis secretus cum ea: at de alijs taceamus.

Edwardus Baliol regnum Scotiæ vendicat.

Hoc anno Edvvardus de Balliolo ius in regnū Scotiæ vendicans, in principio Augusti, habens in suo

ſuo exercitu,Henricũ de Bellomõte comitem de Bogham, Gilbertũ de Vmfreuile comitẽ de Angus,& Dauidẽ comitẽ de Athels.cũ.2500.armatis & peditibus, Scotiã apud Kingcorn intrauit,vbi comes de Fif, & Robertus de Brus filius regis Roberti nothus,cũ.10.millibus Scotorũ, Anglicos in ripa maris ad pugnam prouocantes,per paucos arcitenentes,& alios pedites, antequã armati terrã tangere poſſent repelluntur,reliquis in fugam lapſis. 900. vnà cũ Alexandro de Seton filio Alexandri interficiuntur. Et confeſtim verſus Abbathiam de Dunfermlin victualibus refertã proceſſerũt. Quadraginta quoq; millia Scotorũ in loco qui Gaskinor vocatur, parati ad pugnã venerant, ſed Anglici per diem illum videntibus Scotis, in ripa cuiuſdã aquę morantes in nocte (Alexandro de Moumbray pręcedẽte aquã tranſeuntes, montẽ vbi Scoti erant aſcenderũt. Mane autẽ facto, exercitibus dimiſsis (exceptis.44.Alemannis retrò in equis exiſtẽtibus) cõgrediuntur. Scoti virtute diuina reuera, nõ humana, deuincuntur. Comites de Mar, de Meneth, de Athels, de Moref, Robertus Brus nothus, comes de Carrike, vitæ finem dederunt. Nigellus Brus.12.barones. 800. milites. 200. armatorũ.13300. peditũ interficiuntur. Ex parte verò Anglorũ ceciderunt milites.33.ſcutiferi. Et in tranſitu aquæ nocte præcedẽti, Rogerus de Svvinardiſtõ miles fuit ſubmerſus. Durauit hoc bellum ab ortu ſolis vſq; ad horam diei tertiã. Cadauera enim Scotorũ altitudine vnius lanciæ, vt ferebatur, fuerant eleuata, & multò plures corporibus oppreſsi, quàm in ore gladij interfecti, fuerant ſuffocati. In craſtino verò Anglici villam ſancti Iohãnis victualibus repletam ſuſceperunt, foſsis largis & profundis circumducũt. Poſthæc, Patricius comes de Dunbar, Arthebandus Duglas cũ.12.millibus villam obſederunt: Iohanni Crabbe nautæ cuidam experto, genere Flãdrenſi, apud Berevvicum morã trahenti, ad ſubmergendũ & comburendũ naues Anglicorum in aqua Tye, cum nauigio ſuo feſtinare miſerunt. Qui cum.10. nauibus ſuperueniens bargam Henrici de Bellomonte ſubito cepit, ſed Anglici viriliter reſiſtentes, omnes naues Scotorum vnà cum barga prædicta incendunt, homines ferè omnes (Iohanne Crabbe prædicto vſq; ad Berevvicum vix per terram fuga dilapſo) aut ſubmerſi, aut ore gladij interfecti, die ſancti Bartholomæi apoſtoli. Cognito autem huius rei euentu, dimiſſa obſidione, Scoti ad ſua redierunt.

Scotorũ clades maxima.

Fuerunt occiſi plus quàm 20000.

ANno gratię milleſimo trecẽteſimo triceſimo primo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à cõqueſtu tertij quintus, tenuit dominus rex ſolẽniter natalẽ apud VVelliã vſq; Epiphaniã: vbi fiebãt multa mirabilia ſumptuoſa. Archiepiſcopus verò Cãtuarienſis viſitans dioc. Bathoniæ, tũc tenuit natale apud VVembliſcumbe, qui poſtmodũ mãdauit ſe velle inchoare viſitationẽ ſuam in eccleſia Exoniæ. Et poſtmodũ in ciuitate Exoniæ, die Lunæ prox. poſt feſtũ Aſcẽtionis domini: quod ne fieret epiſcopus Exon. appellauit, qua appellatione nõ obſtãte dicto die Lunę acceſsit idẽ Archiepiſcopus ad ciuitatẽ Exon. ſed nõ fuit ſibi permiſsũ eccleſiã neq; clauſtrũ intrare, armata multitudine reſiſtẽte. Hoc anno circa feſtũ natiuitatis beatæ Mariæ fuit conſilium prouinciale Londini congregatũ: ſed propter diſcordiam inter Archiepiſcopũ & ſuos ſuffraganeos ſine effectu aliquo terminatũ. Item Parliamentũ tunc ibidẽ ſine aliqua vtili expeditione finitur. Rex tamen habuit quintam decimam à populo, & decimam à ciuibus & burgenſibus ſibi per vnum annum conceſſam. Eodem anno quidam maligni fulti quorundam magnatum præſidio, regis adoleſcentiam ſpernentes, & regnum perturbare intendentes, in tantam turbam creuerunt, nemora & ſaltus occupauerunt, ita quòd toto Regno terrori eſſent. Rex militarem manum congregans, & contra impios viriliter agens, quoſdam captos carceribus intruſit, quoſdam excapitauit, & regni perturbatio quieuit.

Natale apud Welliam.

Epiſcopus Exonienſis reſiſtit Archepiſc. in viſitatione.

Concilium per diſcordiam fruſtratur.

Edwardus Baliol coronatur in regem Scotiæ.

Hoc anno. 5. calendas Octobris Edvvardus de Baliolo apud monasterium de Scone in Scotia, in regem solenniter coronatur, & inde rediens apud Rokesburgh cũ Scotis cõgressum habuit, vbi & Andræas de Morauia captus fuit apudq; Dunelmũ ducitur, & in custodia detinetur. Post hæc comes de Dunbar & Arthebãdus Anglus ab Edwardo de Baliolo vsq; ad Purificationẽ beatę Mariæ treugas petierunt, & obtinuerunt, vt tunc habito Parliamento, pars vtraque pro pacis reformatione plenius tractaret. Rex verò Edvvardus dolum nesciens gentem suam ad propria remisit. Die enim assignato Scoti armati accedentes quotquot subitò inuenerunt, Edvvardo sibi vix sua consulente, peremerũt. Hoc anno septimo idus Martij Edwardus rex Scotiæ, & multi nobiles Angliæ Scotiam intrarunt, interficientes & cõburentes fortalitiũ, in quo capti sunt Robertus Coluile. 10. armati, & pedites quamplurimi, quos etiam captiuos vsq; Berevvicum secum duxerunt, quam potenter per terram & per mare obsederunt.

Berewicum obsidetur.

Post hæc verò ante Annunciationem dominicam, Arthebandus Duglas Angliæ marchiam cum. 3000. intrauit villas de Gillesonde, per. 16. leucas in longum, & 6. in latum combussit, cum magna præda & captiuis, in Scotiam regressus est. Hoc tempore Antonius de Lucy miles, & VVilhelmus de Lacu Mabonis cum. 800. hominibus nocte quadam per duo miliaria Scotiam intrarunt, in regressu verò eorum combusserunt, occiderunt, & maximam animalium prædam ceperunt. Quibus VVilhelmus Duglas cum magna multitudine occurrit. Sed deuictus est & captus, vnà cum VVilhelmo Barde, & 100. alijs. Humfridus de Bosco, Humfridus de Gardino milites, VVilhelmus de Carleolo. 160. valentibus gladio perierunt.

Wilhelmus Duglas cum suis capitur.

Anno gratiæ millesimo trecentesimo tricesimo secundo, qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu tertij sextus, rex Anglię cum militia magna. 6. Calendas Maij ad obsidionem Berevvici venit, & tam per mare quàm per terram. 15. Calend. Iunij villa fortiter expugnatur, diu ante insulium superuenit horribile incendium infra villam, compulsique ciues gratiã regum, misericordiam & treugas vsque in crastinum, factis certis promissionibus de villa, & castro reddendis, posteà tamen non obseruatis obtinuerunt. Post hæc verò quinto idus Iulij omnes proceres ferè Scotiæ, cum exercitu magno congregati obsessorum pro succursu vsque Tvvedemouthe accesserunt, quibus ne quoquo modo obsessis succurrere possent, per Anglos impediti partes Northumbriæ per sex dies comburendo, & multa mala inferendo, & incolas deuastando rediẽrunt. Septimo verò die per suos de castro, & villa Berevvici, & præcipuè per VVilhelmum Deketh militem rogati & reformati, quòd si redirent, & ad pugnam cum duobus regibus sę disponerent indubitanter præualerent. Redierunt igitur & 14. Calendas Augusti dictos reges inuaserunt, virtuteq; diuina deuicti sunt, & cuncti ferè proceres Scotiæ cum multitudine maxima popularium corruerunt, vno tantùm milite & peditibus Anglicis decem interfectis. Numerus verò occisorum & fugatorum per æstimationem se extendebant ad. 60. millia. Facta igitur voluntate regis de his qui fuerunt in villa & castro, & relicta custodia nomine suo in ipsis, quia dixit illa sua esse iure hęreditario, & ex conquestu antecessorum suorum, dimisit Edvvardum de Baliol, cum alijs nobilibus qui secum erant, ad custodiam totius regni Scotiæ; & ipsemet rex Angliæ cum modica familia loca deuota Angliæ, ad quæ sua deuotio eum duxit, peregrè est profectus. Prælati verò totius regni Scotię in Franciam fugierunt, & aliqui ad summum Pontificem de eorum infortunio, adiutorium & remedium requirentes. Sed hucusque suo desiderio sunt frustrati. Hoc anno parum ante festum Sancti Michaêlis, vacauit Ecclesia Dunelmiæ,

Scoti vincuntur.

Custodia villæ Berewici committitur Edwardo Baliol.

Prælati regni Scotiæ fugiunt.

miæ, per mortem domini Ludouici de Bellomonte, de cuius successore infrà proximo anno patet.

ANno gratiæ millesimo trecentesimo tricesimo tertio, qui est annus regni regis Edvvardi tertij à conquestu septimus, circa festum Sancti Calixti Papæ, vacauit Ecclesia Cantuariens. per mortem magistri Simonis de Mepham, qui septimo Calendas Nouembris Cãtuariæ est sepultus, in cuius locũ capitulum Cantuariense magistrũ Iohannem Stretford VVintoniensẽ elegit Episcopum. Sciuerat enim quòd dominus rex scripsit summo Pontifici, & ipse fuit bene in gratia Papæ. Cui Papa prouidit de dicto Archiepiscopatu primo die Decembris, non virtute postulationis capituli Cantuar. sed proprio suo motu. Eodem anno, primo die Decembris transtulit Papa magistrum Adam de Orelton de ecclesia VVigorniæ ad ecclesiam VVintonię ad preces regis Francię. Cuius translationem dominus rex Angliæ non habebat acceptam, imponens sibi, quòd tunc ipse fuit nuncius ipsius regis Angliæ ad regem Franciæ, & quòd ipse plus placuit regi Franciæ, quàm regi Angliæ negotia vtilia procurauit. Et quòd idem rex Francię scripsit Papæ pro ipso ad ecclesiam VVintoniensem transferendo. Item ex eo rex Angliæ fuit magis offensus, quòd ipse pro alio, domino Papę scripsit ꝓ episcopatu eodem, sibiq; visum fuerat, quòd preces suæ pro episcopatibus & dignitatibus in Anglia citius audiri debent, quàm preces regis Franciæ supradicti. Ideò retinuit dominus rex temporalia episcopatus VVintoniensis in manibus suis vsque ad diem Veneris post exaltationem sanctę Crucis, quo die Archiepiscopus & cæteri Episcopi in Parliamẽto Londonijs rogarunt pro ipso, ita quòd mandauit sua temporalia sibi reddi. Hoc anno citò post festum sancti Michaêlis Capitulum Dunelmensis ecclesię elegit vnum monachum eiusdem Ecclesiæ, nomine Richardũ de Bury, qui citò postmodûm per Archiepiscopum Eboracensis ecclesiæ fuerat confirmatus, & ante festum natalis Domini in ecclesia Eboracensi solemniter consecratus, nõ obstante fama per totam Angliam volante, quòd contra regis voluntatem erat promouendus. Item Papa commendauit ipsum episcopatum domino Richardo de Bury Clerico dicti domini regis, ad preces ipsius domini regis, quam famam rei exitus postmodum comprobauit. Nam idem dominus Richardus citò post festum natalis domini (obtentis literis Apostolicis) super sua prouisione se fecit autoritate Apostolica in Monasterio de Chertsey per dominũ VVintoniensem episcopum consecrari, & à domino rege obtinuit sibi temporalia ipsius episcopatus integra liberari, quod prius dicto monacho facere denegauit: quo viso & intellecto, idem monachus electus & consecratus ad claustrum (sine episcopatu episcopus) est reuersus, & citò postea expirauit. Hoc anno dominus Edvvardus de Baliol rex Scotiæ tenuit Parliamentum citò post festum sancti Michaêlis, ad quod venerunt nobiles regni Angliæ terras & possessiones ibidem habentes, & finito Parliamento sunt in pace reuersi. Hoc anno tenuit rex Angliæ natiuitatem Domini apud VVallingforde cum regina peregrinãte, & finitis festis dimisit eam apud VVoodstock ad pariendum, & ipse post purificationem beatæ Mariæ transtulit se versus Eboracum ad tenendum Parliamẽtum ibidem, quod in die Lunæ in secunda hebdomada Quadragesimæ inchoauit, ad quod Parliamentum vocatus fuit Edvvardus rex Scotiæ; sed non venit propter insidias inimicorum suorum in insulis iuxta Scotos latitantibus, propter quod misit excusatores solemnes, scilicet dominos N. de Bellomonte, & VV. de Monteacuto, & quosdam alios milites seu barones. Hoc anno rex Edvvardus Scotiæ 14. Calend. Iulij apud nouum castrum super Tynam in domo fratrum prædicatorum fecit & iurauit homagium & fidelitatem regi Angliæ Edvvardo

Obijt Archiepiscopus Cantuariensis.

Translatio episcopi Wigorn. ad Winton.

Richardus de Bury consecratur in episcop. Dunelm.

Rex Scotiæ tenuit parliamẽtum.

Natale apud Wallingeford.

Parliamẽtum Eboraci.

Rex Scotiæ fecit homagium regi Angliæ.

tertio, pro toto regno Scotiæ & insulis Scotiæ adiacentibus. Occasione huius homagij communitas Scotię contra vtrunq; regem insurrexit, & plures eis adhærentes cepit, & aliquos occidit. Interim verò rex Scotiæ ad Angliam se transferens, apud Rauenshelin per tempus moram traxit. Cui post principium mensis Nouembris rex Angliæ apud nouum castrum in adiutorium venit. In fine verò mensis Decembris, rex Scotiæ cum exercitu sibi per regem Angliæ assignato, per vallem Anandiæ vsque Glascovv, Cairik, & Cõnigham se transferens cuncta deuastauit. Rex Angliæ verò Londoneam & partes adiacentes inuasit, quosdam malefactores cepit, & eorum capitaneos interfecit. Redeuntibus verò regibus versùs Bervvicum, comes Patricius ab eisdem recedendo homagium suum per suas literas eis remisit. Circà finem mensis Iulij rex Angliæ cum exercitu Scotiam ingressus plura loca deuastat. Hoc idem rex Scotiæ cum comite VVarennæ faciebat. Tandem apud villam sancti Iohãnis ambo reges conuenerunt, vbi comes de Athels & Alexander Moumbray & alij qui propter homagium à rege Scotiæ Angliæ regi exhibitum ab illis discesserant, sub certis condicionibus vtriusque regis gratiæ se submiserunt. Comes verò de Athels regimen vltra mare Scoticum suscipiens, in breui à Scotis atrociter est occisus. Comes Morauiæ per VVilhelmum de Prestfeu captus, Londonias est transmissus. Hoc anno vocauit rex Angliæ Prælatos & magnates quòd infra sex dies post translationem S. Thomæ venirent ad eum apud Notingham pro consilio & alijs tractatibus habendis ibidem: & tunc ordinauit Parliamentum London. & Archiepiscopus conuocauit clerum ibidem ad Sanctum Paulum die Lunæ post festum exaltationis sanctæ Crucis. Et quia noua venerunt ad Parliamentum, quòd Scoti omnes insurrexerunt & ceperunt dominum Richardum Talebot & sex alios milites & multos pedites occiderunt, Rex promisit se iturum versùs Scotos pro Scotorum malitia refrenanda: populus concessit sibi .xv. denarium de Temporalibus, & de ciuitatibus & burg. decimum denarium, & clerus concessit vnam decimam. In dicto Parliamento dominus rex concessit quòd iret in terram sanctam proprijs sumptibus, sed certum tempus inchoandi iter non expressit, sed ordinauit mittere Archiepiscopum Cantuariensem ad Papam, & ad regem Franciæ, vt possent de tempore concordari. Ita quòd illi duo reges possent cum suis potentijs simul arripere dictum iter.

Expeditio regũ in Scotiam.

Cõcilium apud Notingham.

Subsidium.

ANno gratiæ millesimo trecentesimo tricesimo quarto, qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu tertij, octauus, Iohannes Archiepiscopus Cãtuariensis in festo Sancti Dionisij intrauit ecclesiam suam Cantuariæ, & solenne conuiuium more solito celebrauit, & in festo Apostolorum Simonis & Iudæ transiuit mare versùs regem Franciæ cum alijs nuncijs, sicut prius fuerat ordinatum. Hoc anno circa festum Sancti Martini dominus Edvvardus le Boun fuit submersus in marchia Scotię, dum voluit liberari domicellum suum fugantem prædam animalium, ita quòd neuter euasit. Item hoc anno in nocte sancti Clementis per nimiam inundationem maris per totum regnum Angliæ, & maximè in Thamisia fuerunt rupti muri maritimi, & animalia infinita submersa, & terræ fructiferæ in salsuginem sunt conuersæ, adeò quòd ad fertilitatem solitam per multa tempora non speratur posse redire. Item hoc ãno quarto die decembris obijt Iohannes Papa vicesimus secundus in palatio suo Anniuoniæ, & in ecclesia beatę Mariæ eidem palatio contigua est sepultus, in qua ipse fuit Episcopus ante Cardinalatus honorem: vacauit sedes Apostolica per quindecim dies. Rex Angliæ tenuit festum natalis Domini apud Rokesburgh. Et vicesimo die mensis Decembris fuit electus in Papam frater Iacobus T.T. sanctæ Priscæ præsbiter Cardinalis, qui fuit Monachus ordinis Cisterciensis &

Archiepiscopus mare transit.

Edvvard. Boun submersus.

Inundatio maris.

Iohannes Papa obijt.

Natale apud Rokesburgh.

Visitatio Archiepiscopi Cantuar.

fis & magister in Theologia de comitatu Sluxensi, iuxta partes Tholosanas oriundus, & die dominica post Epiphaniã tunc sequente fuit coronatus apud fratres prædicatores. Auinioni Archiepiscopus Cantuariensis redijt circa Epiphaniam, & statim post Purificationem, Ecclesiam, ciuitat. & dioc. suas Cãtuariæ visitauit. Et citò post Epiphaniam, rex Franciæ misit nuncios Regi Angliæ, scilicet Episcopum Abricensem, & quendam pro pace Scotorum, qui vsque in diem Lunæ mediæ Quadragesimæ in Angliam expectarunt, & tunc apud Notingham, concessę fuerunt treugæ vsque ad festum Sancti Iohannis proximè tunc futurũ, vt interim fieret parliamentũ super illis, & alijs tãgentibus statum regni. Circa finem mensis Maij Rex Angliæ misit Henricũ filium comitis Lancastriæ cum exercitu magno ad regem Scotiæ, qui villam Sancti Iohannis ingressi, partes adiacentes vndique destruxerunt. Post modicum verò tempus, rex Angliæ cum paucis admodũ ad eos accedens vltra mõtes Scotiæ cum exercitu vndique vastando procedebat. Et vsque Eglin in Morauia, & in Dernesse, & per multa miliaria vltrà quàm vnquã fuit auus suus depopulando. Interim verò apud Aberden interfectus fuit quidã miles strenuus per nauigium adueniens, Thomas Roscelyn nominatus, vnde offensus rex, per Eberden veniens villam, comburi fecit, & partes adiacentes secundùm rebellãtium demerita deuastauit. Castra de Striuelyn & Lotheuile reparauit & muniuit. Dimissáq; cum rege Scotiæ militia Angliam redijt. In fine mensis Octobris Iohannes de Eltham germanus regis Angliæ, comes Cornubiæ, obijt in villa sancti Iohannis, & Londini sepultus. Obijt & ibidem Hugo de Frenes comes Lincolniensis mense Decembri, profluuio ventris suæ, vt ferebatur, frigore per posteriora contracto.

Filius comitis Lancastriæ proficiscitur in Scotiã.

Obijt comes Cornubiæ.

ANno gratiæ millesimo trecentesimo tricesimo quinto, qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu tertij nonus, mense Martij rex Angliæ tenuit parliamentum apud Londonias, vbi filium suum primogenitum Edvvardum quartum, tunc comitem Cestriæ, ducem fecit Cornubiæ, & sic ab omnibus præcepit nominari, fecit & idem rex in eodem parliamento. 6. comites, videlicet Henricum de Lancastria iuniorem, comitem Derby, VVilhelmũ de Monte acuto comitem Sarũ, Hugonem de Audley comitem Glouerniæ, VVilhelmum de Clinton comitem Huntingdon, VVilhelmũ Boun comitem Northampton, Robertum de Rifford comitem Southfolciæ, in quorum solennitatem fecit rex apud VVestmonasterium solẽne conuiuium dominica. iij. Quadragesimę. Intereà dum hæc agerentur. comes Patricius, & Andræas de Morauia, & VVilhelmus Duglas, plura fortalicia, videlicet Sancti Andreæ & Botheuile inuadentes ceperũt, & castrum de Striuelyn obsederunt. Quo audito, rex Angliæ ad partes Scotiæ iter dirigit, Scoti quoque castrum fortiùs aggrediuntur, & in conflictu VVilhelmus Deketh, qui de obsidentibus principalis fuit, interfectus est. Et sic dimissa obsidione ante regis aduentum recesserunt. Rex verò castrum victualibus & nouis stipendiarijs muniens, vulneratos, debiles & infirmos in Angliam secum duxit. In hoc parliamento apud Londoñ statutum fuit, quod nulla lana crescens in Anglia exeat, sed quod ex ea fierent panni in Anglia, & quod omnes operatores pannorum, vndicunque in Angliã venientes reciperẽtur, & quod loca oportuna assignarentur eisdem cum multis libertatibus & priuilegijs, & quod haberent vadia regis quousque cõmodè de sua arte lucrari possent. Item statutum fuit, quod nullus vteretur panno extra Angliã operato, & imposterum deferendo, rege, regina & eorũ liberis duntaxat exceptis. Item quod nullus vteretur pellibus trãsmarinis, nisi haberet in redditibus centũ libras, quorum statutum nullus sequebatur effectus,

Parliamẽtum Londini.

Creatio comitum.

Rex proficiscitur in Scotiã

Statuta in parliamento Londini.

nec

nec aliquis ea ſeruari curauit. Poſt feſtum corporis Chriſti, rex Angliæ apud

Legatio in Franciam.

Stamford magnum conſilium tenuit, nuncióſq; ſolennes ad regem Frãciæ pro pace inter eos reformãda, videlicet epiſcopum Lincolnienſem, comites Sarum & Huntingtõn, & alios plures nobiles tranſmiſit. Qui naues intrantes, apud Boloniam in principio menſis applicuerunt. Intelligentes voluntatem regis mutatam, tranſitúmq; ſuum forè periculoſum, verſùs comitatum Hanoniæ quàm citius poterant properabant, cùm Ludouico duce Bauariæ, regnum Alemanniæ contra voluntatem Papæ tunc occupante, & cum comite de Selets, ac alijs proceribus multis fœdus in regis Angliæ ſubſidium inierunt.

Legati Galliã à pace auerſum ſentientes cum duce Bauariæ fœdus ineunt.

Redeuntes verò duas naues de Flandria verſùs Scotiam nauigantes, multitudine Scotorum oneratas, ſcilicet. 250. capiunt, reperti enim ſunt ibi Epiſcopus Glaſcuenſis, Iohannes de Stevvard, & alij filij nobilium de Scotia, videlicet Dauid de la Hay, Hugo Giffard, Iohannes de la Mor, VVilhelmus Baly, Alexander Friſell, cum duobus clericis, magiſtro Thoma Figas, magiſtro VVilhelmo Muffet, & vno Monacho de Dunfermlyn, cum mulieribus quibuſdam nobilibus, quibus ferè omnibus interfectis, Epiſcopus obijt lethaliter in capite vulneratus.

Scoti capti.

Rex Angliæ cuſtodiam Marchiæ Scotiæ comiti VVarvvici, & alijs proceribus cõmiſit. Quia diuerſis vicibus Scotiam intrantes modicum profecerunt, ſed Scoti ter Angliam intrantes, plura loca combuſſerunt, & caſtrum de Edenburgh obſederunt. Rege tamẽ Scotiæ ſuperueniẽte obſidionem dimittere ſunt coacti. Hoc anno in eccleſia de Edeligh VVinton. dioceſſ. & decanatu de Aulton, in die Palmarum, poſt prædicationem cuiuſdam ſacerdotis literati Iohannes de Vecca nomine, mulier quædam Iohãna, coram populo, à iuuentute ſua corpus ſuum libidini & obſcœnitati fuiſſe expoſitum, ac alia facinora lachrymabiliter confeſſa eſt inaudita, obnixè flagitans pœnitentiam à ſacerdote prædicto ſibi imponi ſalutarem. Sacerdos quoque de diuina miſericordia confidens, poſt ſacræ ſcripturæ nominata ne deſperaret, ſed in domino peccatores ad pœnitẽtiã miſericorditer expectante ſpem poneret, ſex dierum in pane & aqua in ſuorum remiſsionem dixit delictorum, illa quoque pœnitentiã talem ſuorum reſpectu facinorum parum fore ſeu nihil aſſerente, pœnitentiam qualemcunque agere poſſet ſibi iungi ſimpliciter exorauit. Ille verò diebus poſtea tribus in petitione muliere perſeuerãte, in expiationẽ omnium peccaminum ſuorum indixit ieiunium. Proſtrata verò illa coram imaginibus Eccleſiæ, flens & eiulans, ac preces ad deum deuotè fundens, pronãq; in terra ſe proſternens, in corporis Chriſti eleuatione exanimis & albiſsima eſt reperta.

Commentũ de muliere pœnitẽtiam agente.

In foreſta de VValmer capta eſt hinnula, duo habens capita equalis magnitudinis, cum duobus collis, cætera membra erant ſimplicia, nutrita autẽ aliquanto tẽpore & cuſtodita in curia Edvvardi de ſancto Iohanne militis dictæ foreſtæ magiſtri.

Hinnula biceps.

1535.

Hoc anno nocte Pentecoſtes in parochia de Kingeſlay VVinton. dioc. & decanatu de Aulton, mulier quædã Iohanna nomine, in ſomnis amaſium ſuum VVilhelmum, à quodam viſitare monita, in craſtino, à ſpiritu incubo dilecti ſui ſpem ſibi apparente in foreſta de VVolmer eſt cognita. Redeunte autem ad domum ſuam, mulier grauiſsima infirmitate eſt detenta. Quod verò per ſpiritum malignum fuerat ſeducta, veritas per dilectum ſuum propalatur. Muliere autem eiulante & deuotè dilecto confitente, intollerabili quaſi fœtore domus repletur, poſt triduum toto corpore inflato, vnà cum ventre & labijs in nigredine obijt, ab. 8. viris ad tumulum eſt vix delata.

Mulier ab incubo oppreſſa.

1536.

Hoc anno comes Sarum & multi nobiles Angliæ 5. calendas Februarij caſtrũ de Dunbar obſident, ſeptimaniſquè. 19. durauit obſidio, acceptiſq; tandem treugis ſub certis pactis Angliam redierunt. Quæ quidem obſidionis dimiſsio & treuga, Maioribus Angliæ & multis ibidem congregatis

Angli obſidẽt caſtrum de Dunbar.

gregatis displicuit, fuerat enim (vt ferebatur) ipsa dispendiosa, nec honorifica, nec secura, sed Scotis vtilis atque grata: Et sic mediantibus nuncijs Papæ, & regis Franciæ, multi tractatus pacis inutiles habebantur, & multæ treugæ ex parte Scotorum subdolè agentium concessæ fuerunt, sed nihil efficaciter expeditum, quia illis pendentibus comitem de Arcell interfecerunt. Rex autem non permisit Iohannem Archiepiscopum Cantuariensem ab ipso longè distari.

ANno gratiæ millesimo trecentesimo tricesimo sexto, qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu tertij decimus, habuit rex decimã à burgensibus, quindecimam ab alijs, decimã à Clero, & circa Pentecosten habuit parliamentũ Northãptoniæ, vbi dimisit Prælatos & alios tractare, & ipse secretè equitauit versus Scotiã cum paucis admodum, vsque Berewike, & indè (assumptis secum paucis armatis) equitauit ad villam Sancti Iohannis, vbi inuenit suos, qui de suo stupebant & mirabantur aduentu, & ibi dictam villam fecit muniri fossatis & muris, & suos comites misit cum rege Scotiæ, per patriam si possent inuenire Scotos resistentes, sed nulli audebant eos expectare, sed per montes, paludes, & nemora latitabant.

Parliamẽtum Northamptõ.

Hoc anno dominus rex in singulis Ecclesijs cathedralibus fecit capi totam pecuniam collectam, & repositam in subsidium terræ sanctæ. Item hoc anno Papa reuocauit sexennalem concessam in subsidium terræ sanctę, pro eo quòd rex Franciæ versus terram sanctam minus distulit iter suum, & voluit quòd solutum redderetur, sed in Anglia nihil fuit redditum, quia fuit per Clerum regi concessum.

Hoc anno mense Martij in villa de Leighton, iuxta Huntingdon ad sex milliaria, natus est Vitulus duo habẽs capita, & octo pedes. Quædam naues & galeæ (vt ferebatur) Normannicæ in vigilia Annunciationis beatæ Mariæ apud Portesmuthã applicuerunt, villam quasi totaliter præter ecclesiam parochialem & hospitalem combusserunt, & illęsi cum spolijs ad naues regressi sunt.

Normãni Portesmutham incendunt.

Hoc anno hyems asperrima extitit in Anglia, & durauit gelu maximum à quinto Calendas Decembris, vsque ad quartum idus Februarij, & niues nullæ, vnde & triticum charum, sed cætera blada abundanter terra produxit. In multis locis Angliæ salices in Ianuario flores protulerunt, rosis in quantitate & colore persimiles. Sambuci verò arbores fructus cerasis sine lapidibus tum simillimos produxerunt: interpretetur qui poterit signi prodigiũ.

Hoc anno rex Angliæ cum regina & comitibus de Derby & Northampton, ac Sarum, ac militia copiosa, idibus Iulij apud Orevvell in mare se posuit cõtra regem Franciæ. Hic transito prosperè mari apud Andevverpe moram traxit, habitoquè iuxta Coloniam cum Ludouico de Bauaria consilio, de toto imperio citrà Coloniam eius vicarius factus est, & de omnibus imperium tangentibus vicem eius gerens. Misit quoque rex Angliæ summo Pontifici literas ius suum in regno Franciæ declarantes in hunc modum.

Rex se cõmittit mari contra Francos.

Amabilium deo patrum sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalium collegio venerando, Edvvardus dei gratia rex Angliæ, dominus Hibernię, & dux Aquitaniæ salutẽ, & sinceræ dilectionis affectũ. Sãctissimo patri domino summo Pontifici post debita reuerentiæ munera scripsimus in hæc verba: Ius naturæ præuiũ pariter animalia cuncta docens contra violentas iniurias licentiam defensionis indulsit, statuens vniuersaliter iure factum, quod quisq; (vim iniuriámque propulsans) suam fecerat ad cautelam. Sanè cum dudum animosa guerrarum pericula, iniuriosa damnorum discrimina nobis mota fuerunt & illata, quæ toti mundo notoria ex nostra etiam intumatione fræquenti Apostolicæ sedi facta, satis pro constanti supponitur beatitudini vestræ nota.

Rex Angliæ ad Papã scriptis literis imperium regni Franciæ vendicat.

Nos

Nos cor habentes pacificum (nouit deus) pro vitandis illis & pacificis inducendis, obtulimus nos voluntariè persequenti, reuerenter & humiliter fortè, nimis amabiles vias pacis, non sine nostrorũ magno iurium interesse, vt neglecta persecutione alia cuiuslibet iuris nostri, tempore illo iusti doloris, quo propter accẽsam furoris Soldani Babyloniæ rabiem, & crucis hostium aliorum ex causa iurati contra eos passagij, & solenniter publicati in partibus trãsmarinis peribant, & pereunt Christiani, & crescunt immaniter iniuriæ crucifixi: possemus sicut deberemus & propensius anhelamus intendere causę crucifixi, quę negligitur, immò verius imponitur in magnam cuiuslibet Christicolæ regis maximè demerentis infamiam & ignominiæ magnæ notam. Sed nescimus veniat quo peccato, quòd de pacificis oblatis humiliter (ex quibus surgere debuit pacis amor) in eo qui nos sola voluntate prosequitur, maioris iracundiæ, maiorisquè duritię creuit tumor contra nos, tum illum non prouocat (Deo & conscientia nostra teste nobis) aliquod factum nostrum, vel attemptatum per nos aliquid cõtra eũ, imo vident oculi mũdi, publici testes nostri, præfatus persecutor noster (Frãcię regem se nominans) damnosis iniurijs quot & quantis nos & nostra iura vulnerat & desolcat. Ipsius quidem regni Franciæ (quod ad nos omni successorio iure legitimo pertinere dinoscitur) est inuasor & illicitus occupator, regnum ipsum (quod debuit nobis vocatis vel defensis legitimè debito iuris ordine petere) non veritus occupare, cum vir essemus, & quòd persona essemus cuius principaliter interesset, notoriè certum esset, & in regno ipso ius nostrum foret tam notorium quàm communi iure fundatum supposito, sicut euidentia facti notorij præsupponit, quòd celebris recordationis Philippus olim rex Franciæ, pater claræ memoriæ Caroli regis Frãciæ immediatè defuncti, & serenissimæ dominæ Isabellæ reginæ Angliæ matris nostræ, fuerit auus noster, cum eidẽ Carolo tempore mortis suæ, ex descendentibus secum ab eodem Philippo masculus superstes proximior fuerit nullus nobis. Et persona fœminea dicti regni per ius in eodem regno seruatum antiquitus sit non capax, quòd ius regni præfati, fauorem in viam causæ finalis attendens, ne regnum ipsum sub fœminea fragili gubernatione labatur, & propter hoc personam mulieris excludens, non excludit personam masculi, per sic exclusam fœminam descendentis, ne fiat iuribus semper odibilis protogatio odiorum personæ, videlicet ad personam, sexus ad sexum, causæ ad causam, odij ad fauorem, ne contra legum traditiones communes, fœmineum genus vbi maximè de odio agitur concipiat masculum: ad hoc etiam, per ius memoratum à regno fragilitas muliebris excluditur, vt regno salubrius consulatur & proximior masculus admittendus. Aliàs admittatur potissimè ad ius illud, qui primordialiter à matre sic exclusa non oritur, sed in nepotem propagatum ab auo originaliter deriuatur, alioquin sequeretur & alia iniquitatis absurditas, per prorogationem odibilem supradictã, quòd excluderẽtur collaterales coniunctorũ, vt remotior vocaretur, cum ipso iure gẽtium naturali, fratres & sorores eorumq; filij in successione mutua, collateralibus alijs alterius lineæ pręferantur, & inde dictum ius pro regum fauore, ac odij fœmineæ inhabilitatis ad regnum, exoritur tam iuris quàm descendentium ne per fœmineam masculorum iniuriã occasio nasceretur. Nec est putanda quòd memorati iuris intentio sit iniqua, vt matrem & filium natione contraria scilicet damnet. Imo contrario iuris eiusdem iudicio quo mater à successione expellitur, filio gradum matris ingresso successio tunc differtur, similitudine filij, qui gradum parentis deficientis ingreditur, vt ad patris successionem cũ patruis etiam admittatur, vt sic merito tristis mater præfato rigore regia hæreditate nudata, substitutione taliter sibi de filio gaudeat consolata, nec afflictio-

ni

ſij afflictionem accumulat, quod ſanctá conſideratio legis horret, ſicut videmus etiam vbi onus afflictionis prçamabile non intulit lex, ſed caſus in lege, ſcilicet quæ conſuetudinariam legem damnat, bona concedentem alij naufragorum, qua ratione quod in expreſſo legali pro vitanda afflictionis adiectione corrigitur, multò fortius in tanto prohibetur, legi igitur regni Fráciæ ſufficiat, plus quàm plenę matri, non ſuo vitio, ſed naturæ fato, quæ fœminam fecit illam radices regias ſuccidiſſe, quodquè mater expreſsè per legem ipſam exhæredationis propriæ, quaſi quoddá naufragium patiatur abſque eo quod ex legis præfatæ conſequenti tacito, omni iure contrario, cum filio exherædato iterum naufragetur, & ſine culpa pœna inueniatur augeri, cùm vbi etiam culpa eſt, debeat emolliri, aliter etiamſi pro eo quòd mater ex iure non admitteretur ad regnum, repelli iure filius intelligeretur à regno. Iudæorum regnum contra fidei fundamentum non perueniſſet legitimè ad Ieſum, qui tamen natus dei myſterio, non virili cóſortio, ex fœmina regali prole Dauidica Maria virgine, ad regnum huius non admiſſa, nec etiam admittenda, per certam fidei veritatem, rex verus & legitimus extitit Iudeorum. Abſit etiam, quòd Ieſus filius Dauid regalis ſucceſsio legalis obſeruantiæ, ſiue nodi fuerit fractura ſiue ſolutio, cùm legem non venerit ſoluere, ſed implere: hoc autem excellentiſsimum legitimæ ſucceſsionis exemplum rationabiliter imponit ſilentium loquacitati contrarij iuris noſtri in regno Franciæ memorato, ne quoad legitimum gradum & ordinem ſuccedendi ſeparemur in conſtitutione vel interpretatione iuris, quos quoad hoc pacificat idemptitas rationis. Ne dum autem debita noſtri vocatio, noſtráque defenſio (vbi de tanto noſtro agebatur præiudicio) eſt admiſſa, ſed etiá noſtri procuratores qui inſtantiam petierant, vt pro nobis & noſtro iure legitimè comparerent, non ſolùm fuerunt in iudicio non admiſsi, ſed mortis horribilis comminatione repulſi. Et ſic noſtrum titulũ memoratum (factum duodecim Pariũ Franciæ) non excuſat, qui quoad nos (quibus ætatis tenellæ minoritas tunc fauebat) relictis partibus iudicum, ex hoc functi partibus ſunt prædonum. Quorum proceſſum factum in noſtrum præiudicium, ipſa iure noſtra minor ætas fecit inualidum. Qui quoad maiorem etiam efficax non fuiſſet, taliter defenſione ſublata, quæ competit homini ex iure naturæ, quod tolli nequit à principe, nec à iure. Notum etiam communiter eſt vbiquè, qualiter in Aquitaniæ noſtro ducatu ſemper inuaſerit & colliſerit iura noſtra, terras noſtras inuadens & diſsipans, quas capere potuit, alijs noſtris terris quas occupauit adiungens, & (ius ſibi dicens ad libitum, Dei timore poſtpoſito) ſibi tenens. Scoti enim, quos noſtræ coronæ ſubiecerant iura temporum antiquorum, iniqua rebellionis dementia, contra naturalem Dominum calcitrantes, continuati in noſtros prædeceſſores, & nos, læſæ maieſtatis criminis rei erant, vt contra nos nihil iniuriæ committerent ad noſtras iniurias fœdere adiunxit, in tanto crimine noſtræ iniuriæ fouens eos qui iure ſanguinis, & natura debuit potius nos iuuare. Cumque prçmiſſa omnia non implerent de noſtris iniurijs votum ſuum, collectis vndique viribus quicquid potuit, vt nos iræ ſuæ torrens abſorbeat aggregauit, tollere nos de mundo ſollicitus, ad illud non intentos, forſitan ex intento facto ſuo contra nos, noſtrum contra ſe metitus intentum, quod colligere vel metiri nequeunt per alicuius actus noſtri iudicium nondum actum. Donum inſuper nobis impenſum diuini ægrè muneris ferens æſtimare viſus eſt ſuper iniuriam in Angliæ regno noſtro nos viuere ſuper terram, & quantum dabat dominus proſperè, ſaltem per omnia pacificè quoad eum, quodquè ſeruiens nobis populus, vel veriùs cui ſeruimus,

noſtris temporibus Dei dono fuerit glorioſus. Hæc autem non ſtatim audita vel cognita nos mouerunt, ſed illa ſub diſsimulatione tranſiuimus, nulli parcentes oneri vel honori, vt contra nos perſecutio ſua iniuriaquè quieſceret, noſtrumquè cum eo pacificum tempus eſſet, donec propinquum nobis vidimus gladium noſtræ ac noſtrorum neci & exterminio præparatum: ſed nunquid aliquis eſt qui credat quòd auunculus nobis cognitus, princeps tantæ potentiæ etſi (vt præmittitur) occupatis nobis, fuerit negligendus, qui ſuæ iuribus volũtatis armatus, potentia vndiq; vocata vallatus vt poſsit liberiùs pro ſua voluntate nos perſequi iuratã deſerit cauſam Chriſti. Quid igitur pro ſuo iure ſuaquè ſecuritate non licuit regi ſui ſtatus ſuiq; periculum iam videnti, dicat qui nouerit, quid non liceat homini de vitandis iniurijs damniſquè certanti, in illis præſertim quæ ad vitæ ſtatuſquè radices ſecurim ponere probant, leuis ne timor dici poterit aut vanus, qui pro nobis ſe potuit coniunctorum nobis illuſtrium fortiumquè conſtantia corda concutere, multò fortiùs etiam debet nos terrere, quos ſolos periculorum concepta molimina cõcernebant. Propter hoc igitur iure naturæ dictante, facti tam noſtri quàm noſtrorum iurium, non voluntarij ſed neceſſarij defenſores, ac opportunis cautionibus attendentes iuxtà rei militaris documenta probata illuſtrium antiquorum, quòd potentiæ magnæ pericula conſpirata periculoſius expectantur, in laribus illis nuper currẽtibus ad noſtræ lucis & ſalutis occaſum conſultiùs venimus in occurſum, ne contra nos fortè diſcriminoſè procederent, ſed ſui ortus præfocarentur loco eorum, freti conſilio & auxilio nobis oblato, quos nobis cõſanguinitas & affinitas cõiungebat, & ad quos ſimiliter ſpectabat nobiſcũ periculis noſtræ deſtructionis occurrere, illaquè conſilijs & auxilijs præcauere, ponentes in manu Dei quam in manibus Apoſtolicæ ſedis veſtræ vel aliorum bonorum virorum cõmunium, ponere quondam voluimus, iuſtificatam quantum potuimus cauſam noſtram, vt ipſe rectum ex alto proſpiciens, ſentẽtiam iuſtam ferat, & in ſui gladij viribus exequatur. Nec credimus alme pater, quòd arbiter quiuis rectus, vel etiam iudex iuſtus, ſic interpretetur aut torqueat noſtrum factum, vt quod pro noſtrorum tuitione & aſſecutione iurium in tanto diſcrimine noſtrâtum fecimus (fieri ad alterius, quam non intendimus, non agimus nec agemus) putet iniuriam vel offenſam, immò credimus & certi ſumus quòd facti noſtri intentio attendetur. Et quid, vbi, aut propter quid fiat, debita conſideratione librabitur, & iuſti ſtatera iudicis appendetur. Et ſicut ſanctio legis docet, non factum ex dicto, ſed dictum penſetur ex facto. Non eſſet equidem iuris præſumptio, nobilis quòd ſupponit factum ab homine fieri ſuo iure, non benigna interpretatio vel ciuilis, qualem ſemper fieri dictat cenſura legalis, ſi noſtri iuris vſum notorium, noſtræquè defenſionis compendium, diſpendium offenſionis illicitè quis diceret alienæ eſſe. Ceſſet igitur quæſumus omnis coniectura in actibus noſtris, certiſquè locũ duntaxat ſibi vẽdicet, nõ autẽ in incertis. Deniq; forſitã accuſator calũnioſus noſtræ actionis interpres, quia ſuſcepimus hominẽ contra quẽ proceſsiſſe fertur vel eccleſia vel parentis eccleſię vicarius, non dicet quòd fratris vel affinis vicibus fungimur, non quòd ad iuris habendum titulum neceſſarium nobis potentiæ ſolum vſum aſciſcimus vt neceſſario fulti præſidio vbi nunc ſumus, nos à congeſtis in noſtri ruinam periculis defendamus; & pro noſtrorum iuſta iurium aſſecutione certemus. Non dicet quòd intendimus nos defendere, pro noſtro iure certare, non etiam impugnare vel eius impugnationi fauere, pro cuius vtiquè certaremus honore, nullius habita reſpectione periculi, ſicut catholicam excellentiam regum decet, cùm tamen vt omnis iuris cenſet intentio, ac cuiuſlibet

iuſlibet

iuſlibet actionis finalis cauſa, vel ratio principaliter attendenda, & ex notitia voluntatis atque propoſiti, ſurgat diſtincta certaquè cognitio operis accuſati, ſolumquè geſtis hominum realis actio non verbalis conceptio ponderetur. Non dicet quòd facimus de materia iſta ſcutum contra eum qui noſtro minabatur capiti mortis ictum. Quodquè fecerimus medici ſapientis exemplo, qui materiam morte plenam, currentem ad partes corporis vbi vita ſe recipit, diuertere facit ad membra in quibus materia nequit fore ſuſpecta, quæ ad proximum fuerat interitum præparata. Sic loquitur ſancte pater, ſic loquitur propter vehementiã, qui in ſuis inſidijs nos inuenire quærebat incautos & penitùs imparatos: ſed proculdubio cautius fuit nobis iuxta militarẽ theoricam edocentem, quod more talis guerræ periculũ plus euitat, qui eam à terræ ſuæ limite proſequeſtrat, cõtra notorium hoſtem noſtrum pro iure noſtro nos cõgredi, & terris potentum potentibus ſociatos, quàm in propria perſona noſtra ſolos. Non igitur apud veſtræ viſcera miſericordiæ & ſanctitatis locum inueniat detrahentium informatio æmula, vel ſiniſtra facta de filio, qui ſuorum hæreditario iure maiorum, in veſtra, & apoſtolicæ ſedis gratia & obedientia ſemper inconcuſsè perſiſtet. Immò ſi quæuis de filio taliter facta ſuggeſtio pulſauerit beatitudinis forſitan aures, non priùs à veſtra dignatione ſancta credulitas illi detur, quàm auditus ſit filius qui tangitur, qui confidit, & indeſinenter intendit, ante ſanctitatis veſtræ iudicium omni præſidens creaturæ (quod negare hæreſim eſt probare) iuſtam dicere, vel iuſtam facere quamlibet cauſam ſuam. Illud demùm dicimus ad veſtræ intentionis maioriſquè deuotionis euidentiam ſubiungentes, quòd ſi ſit aliquis de nobis fœdere naturæ cõuinctus, nobiſquè ad noſtram defenſionem adiunctus, qui per viam obedientiæ apoſtolicæ ſedis veſtræ non ambulet ſicut debet, dare intendimus, quam non parùm vtiliter dare poſſe fidimus operã indefeſſam, vt omnium dimiſſo deuio ad viam obedientiæ redeat, omnemq; faciat ſemitam ſuam rectam. Vnum rurſus quod à multis audiuimus, petita venia cum reuerentia, non tacemus, quod aliàs inauditum fuit. Quantò conſideretur attentiùs pungit atrociùs mentem noſtram, videlicet quòd aduerſarij noſtri manus notoriè nunc (vt priùs) ad noſtri tantum laborantis exitium cum guerram faceret, nemo ſibi nec ipſe alij niſi nobis de Chriſti patrimonio ſit armatus, quòd certè reges Angliæ noſtras prædeceſſores illuſtres Chriſti pugiles, fidei athletas, ſanctæ Romanæ iuris Eccleſiæ amantiſsimos zelatores, eiuſquè mandatorum deuotiſsimos ſeruatores, vt nos etiam nec ſcimus nec credimus meruiſſe. Et licèt propter hoc dicatur à pluribus, non à nobis quòd contra nos facta ſubuentio, quòd ad nos actus patris vel matris non extiterit, ſed nouercæ: nihilominùs tamen conſtanter aſſerimus quòd ſumus, & perſeueranter erimus veſtræ ſanctitatis veſtręquè ſedis deuotus & humilis filius non priuignus. Ex quo non ſine ratione ſperamus, quòd noſtra humilitas facta maior & firmior per illud quòd non meruit nocumentum veſtræ paternæ charitatis, & gratiæ inuenire debeat exuberantius incrementum, vt quòd nobis inſontibus intulit, quæ non præceſsit aſperitas punctionis ſequens debeat, & compenſet veſtræ bonitas vnctionis. Hunc autem noſtræ iuſtitiæ, & contra nos iniuriæ ſic multiplicatæ proceſſum præeminentiam veſtri ſancti culminis intimamus, vt veſtrà ſumma ſanctaquè menſura boni & æqui cuius adeò ſibi competit, dare claues, aperire & claudere in terra poſitas portas cœli, prout exigit plenitudo ſuæ poteſtatis, & præcellentia ſui fori, quantũ fuerit rationis fauere debeat noſtro iuri, parati ſemper nedum à veſtro ſancto cũctis pręſidẽte iudicio, immò & à quolibet alio de veritate cõ-

trarij, si quis eã nouerit humiliter informari. Et qui sponte rationi subijcimur, aliã datam nobis intelligi veritatẽ cũ plena & humili gratitudine cõplectemur. Quia verò nobis patres circumscripti estis in partem sollicitudinis & consilij dicti domini summi Pontificis condignis meritis euocati, sibique lateraliter ad dandam plebi Christi salutis scientiam assidetis, ista vestrę patere cupimus noticiæ, vt cognita causæ nostræ iustitia, veritati possitis impendere quod debetis, ad quod circumspectionem vestram prouidam, quæ solet sine personarum acceptione iura singulorum æquo libramine ponderare, votiuis precibus excitamus. Et si forsan in facto nostro quicquam appareat cautelæ, exposcentes cõsilij sanioris à vobis, super hoc cupim⁹ salubriter informari, parati in agẽdis nostris singulis cedere rationi. Datæ apud Andwerp. 16. die Iulij, anno domini. 1339.

Rescripsit ei summus Pontifex in hunc modum.

BEnedictus Episcopus seruus seruorum dei, charissimo in Christo filio Edvvardo regi Angliæ salutem & apostolicam benedictionem. Dudum te fili charissime clara imitari vestigia progenitorum tuorũ regum Anglię, qui ergà deum & sacrosanctã Romanam ecclesiam, velut peculiares eius alumni & deuoti filij plenitudine deuotionis & fidei claruerunt, suæque splendorem prosapiæ à quauis obfuscatione nubili contagij præseruarũt, eaque in te prælucere clarius cupientes, ob paternæ charitatis & dilectionis affectum quo te statũque tuum prosequimur, nostras tuæ celsitudini literas direxisse meminimus, inter cætera recensentes qualiter excessus per nobilem virum Ludouicum de Bauaria olim vt asserebatur, discorditer in regem Romanorum electũ aduersus deum, & eandem Romanam ecclesiam ac fœlicis recordationis Iohãnem Papam 22. prædecessorem nostrum per coaceruationem multiplicium & attrocium offensarum nequiter perpetrati tuum præterire nequibant auditum, quos velut toti mundo notorios, non omnes, (cum longa & prolixa nimis eorũ narratio extitisset.) Sed ex eis aliquos in eisdẽ literis prouidimus vt sequitur recitandos. Idem namq; Ludouicus contra processus prædecessoris eiusdem & inhibitiones ipsius de consilio fratrum suorũ eiusdem Romanæ ecclesiæ Cardinalium factos & habitos, diuersas spirituales & tẽporales pœnas & sententias continẽtes: intrauit Italiam, & nonnullos hæreticos de hæresi publicè & notoriè condemnatos in consortium publicæ participationis admisit, & asserens hæreses manifestas ac fouendo secumq; tenendo hæreticos publicè dogmatizantes prędictarum hæresium detestabiles & horrendos horrores, hæretica quoque dogmata scienter, immò potius dementer approbans, & euidẽtiam approbationis huius, per diuersas literas sigillo suo noto munitas, deduxit, in aliarum discrimen nacionum, sibi etiam nomen imperiale postmodum vsurpare, & administrare iura imperij in eadem Italia & Alemannia, contra processus & prohibitiones prædictas detestabili temeritate præsumpsit. Ex hijs præter pœnas alias, excommunicationis & anathematis sententias incurrendo, & tandem ausus ausibus, & excessus accumulãdo excessibus se conferre non expauit ad vrbem, vbi in illam nequitiæ prorupit insaniam, vt meditatus vrbi & orbi vniuersalis schismatis suscitare dispendium, quendam hypocritam diabolicæ præsumptionis virum, nomine Petrum de Corbaria velut abhominationis horrendæ simulacrum in apostolica sede pro Romano pontifice statuere moliretur. Idque quantum in eo fuit pro vi actum, fuit veneratus vt Papa, cõsecrationũque immò potius execrationum diadema imperiale de facto recepit ibidẽ, vt de multis infanis & alijs processibus quin immò detestandis excessibus per eosdem Ludouicum & Petrum præsumptione perpetratis hæretica taceretur. Propter

quæ dictus prędecessor præfatum Ludouicum fore à dominio denunciauit omni honore & dignitate priuatum, & in eum tantarum hæresium & schismatum maculis irretitum, exercens gladium apostolicæ potestatis cum omnibus qui adhærerent eidem vel præstarent auxilium, consilium, vel fauorem, seu pro Romano rege aut imperatore scienter haberent, tenerent, vel nominarent eundē, non solùm excommunicationis & anathematis, sed etiam alias pœnas & sententias tanquā in fautores hæreticorū & schismatis promulgauit, & à iure declarauit prolatas sicut in diuersis processibus per præfatū prædecessorem habitis seriosius continetur, super quibus quidem pœnis quantumcunq; per ipsum Ludouicum promeritis, & in eum iusto Ecclesiæ iudicio promulgatis, si verè pœnitens se humiliasset ad gratiam, benignam reperisset eandem ecclesiam, quæ ipsum tanquam filium prodigum de longinquo redeūtem, ad suum gremium apertis brachijs recepisset, immolatura pro eo (in vbertate diuinæ laudis) vitulū saginatum. Rursùs adiecimus in literis supradictis, quòd quanq̄ tam prædictorum excessuum contra eorundem processuum (per dictum prædecessorem contra dictum Ludouicum exigēte iusticia) postmodum habitorum noticiam habuissemus & etiam habemus, vt tamen ipsum à peccatorū nexibus liberatum de faucibus sempiternę mortis possemus eripere, postquam fuimus ad apostolatus summi apicem assumpti, diuersos nuncios eius (diuersis vicibus & temporibus ad nos missos) receperamus benignè, ac pro reconciliatione ipsius p fructū veræ pœnitentię promerenda, proloeutiones varias habueramus cū eis, & tunc pendebat etiam ad proloquendum vlterius, terminis assignatis in quo proculdubio per nos non stetit, quo minus vlteriùs fuerit (super negotio reconciliationis eiusdem) processum. Quare (fili dilectissime) serenitatem tuam requirendam tunc duximus per easdem literas, & rogandam, vt (prudēter aduertens & in scrinium internæ considerationis adducens, grauitatem pœnarum in quas inciderent, & sententiarum quas incurrerent, quantisq; periculis & discriminibus implicarent, qui præfato Ludouico sic notoriè & publicè, ab omnibus hæresis, & sic odiosi toti Christianitati schismatis condemnato, antequam reconciliationis gratiam eiusdem ecclesiæ meruisset præcipitare præsumerent, sibique impenderent auxilium, consilium & fauorem, vel sibi tanquam imperatori vel regi Romanorum reuerentiæ cultum seu titulum regalis vel imperialis nominis assignarent scienter, ac cuiuslibet participationis fœdera contrahendo cum ipso, & exhibitione reuerentiæ & honoris sibi tanquam regi vel imperatori, quousque dictus Ludouicus reconciliationis eiusdem ecclesiæ meruisset gratiam obtinere, penitus te retrahere, & totaliter abstinere curares, vt tibi famæ integritas & illibata tui generis claritas seruarētur, cum autem rumor implacidus & admodum infestus ad nos pduxit hijs diebus, quòd tu fili requisitionibus & rogationibus nostris vtique salutaribus & de fonte prodeuntibus charitatis, non sine detrimento tuæ salutis & famæ, quod dolentes referimus obauditis, non solùm cum prædicto Ludouico, non dum eidem reconciliato ecclesiæ, nec à pœnis & sententijs, quibus (propter præmissa & alia multa grauia commissa) per ipsum prędecessorem nostrum implicatus esse noscitur liberato, nec etiam processus sępèfati prædecessoris, per quos (vt præmittitur) aduersùs omnes & singulos cuiuscunq; præeminenciæ, dignitatis, conditionis, vel status, etiamsi pontificali, regali quacunque, vel alia ecclesiastica seu mundana dignitate fulgerent, præfato Ludouico adhærentes seu præstantes, directè vel indirectè, publicè vel occultè, consilium, auxilium, vel fauorem, vel sibi tanquam imperatori aut regi Romanorum reuerentiam exhibentes, seu titulum regalis vel imperialis nominis asignantes seu ascribentes, graues

tes graues, ſpirituales ac temporales pœnæ & ſententiæ infligũtur (nequaquam relaxatis, immò in ſui roboris efficacia perdurantibus) participationes, confœderationes, ſibiquè adhærere, ac præſtare fauorem, auxilium & conſilium præſumpſiſti: imò quód pernicioſius (proh dolor) & damnabilius noſcitur exiſtere (ſi veritas relationibus ſuffragetur) vicariatus officium per totam Alemãniam, & Germaniam, ac vniuerſas & ſingulas earũ prouincias, ſiue partes, ab eodem Ludouico (ſub imperialis nominis titulo, vt aſſeritur) ſuſcepiſti de facto: cum ipſe Ludouicus, nec rex nec imperator (vt præfertur) ſit, cuius prætextu nonnullis prelatis eccleſiarum, & perſonis eccleſiaſticis in terris imperij deſtitutis, ac in noſtra & Eccleſiæ memoratæ deuotione ac fidelitate debitis perſiſtentibus, ſub pœnis grauibus, per tuas ei literas comminatas mandaſſe diceris, & diſtrictius iniunxiſſe, vt ad te tanquã eiuſdẽ Ludouici in Alemãnia & Germania, & partibus ſupradictis vicarium, & audituri ſententiarum & iudiciorũ ipſius Ludouici, tuorumq; mandatorũ rectitudinẽ, ac præſtituri eidem Ludouico, vel tibi eius nomine, recognitiones, homagia de terris, bonis & iuribus quę tenent ab imperio, conuenirent. De te igitur (fili) vt ſit tua tuorúmq; conſiliariorum prudentia, ex ea præſertim nõ ſufficimus admirari. Quòd cũ tu (ſicut audiuimus) pro illorum repetitione iuriũ (quæ ad te aſſeris pertinere) non ſine grãdium perſonarum periculis, ac expenſarum & ſumptuum profluuijs peregrinatus ſis ad partes Alemãniæ, & multos ſuper hoc feceris apparatus, nunc ſpretis eiuſdem prædeceſſoris proceſsibus, & deductis damnabiliter in contemptum pœnis & ſententijs ſupradictis, quibus te manifeſtè (ſi quę nobis referũtur, vera ſint) non abſque horrenda nota, quæ nõ parũ obfuſcat tui claritatem generis, quã procuͤldubio multiplicaſti. Et nihilominus quãuis nos te nunq̃ offẽderimus, nec contra te aliquid fecerimus, quanquam & intelleximus falſò & fallaciter ſuggeſtum tibi per eos, qui te, ſalutem, & honorem tuum minimè diligũt, fuerit: quòd nos chariſsimo in Chriſto filio noſtro Philippo regi Fráciæ illuſtri, (in auxilium guerræ ſuæ) ingentem pecuniæ quantitatem, de noſtra camera dederamus, quodq; inſtitutionẽ perſonarum eccleſiaſticarum eidem conceſſeramus in omnibus Eccleſijs regni ſui, quæ omnimoda carere veritate noſcuntur, talia namq; nunq̃ fuerunt poſtulata à nobis, nec ea cõceſsiſſemus quomodolibet, cum quantacunque inſtantia petita fuiſſent, nec decimas contra te regi Francorum conceſsimus: ſed aduerſus Teutonicos Ludouico adhærentes, prædictæq; ipſius Eccleſiæ Romanæ inimicos, qui ad inuaſionem regni Franciæ, ſe (vt habebat rumor publicus & notorius) diſponebant, ſicut in conceſsione decimarum ipſarum continetur expreſsè. Non fuit nempè noſtræ intentionis aduerſus te fomentum miniſtrare diſcordiæ, vel eos alicuius ſubſidij adminiſtratione fulcire. Quinimmò ſtatum regni tui & etiam regni Franciæ, pacis & concordiæ proſperitate & vnanimitate potiri, ſummis deſiderijs affectantes, ad hoc, ſerenitati tuæ, & dicto regi Franciæ per nos ſæpè directis literis, & etiã nuncijs (videlicet ſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalibus, ad partes illas de latere noſtro miſsis) votis ardentibus laborauimus, & laborare non ceſſamus, nec ceſſabimus, vt inter te & regem eundem, & vtrúſque regna, pacis & vnitatis ſerenitas illuceſcat. Tu tamen fili chariſsime, fide (vt videtur) adhibita prædictis falſis ſuggeſtionibus & mendoſis, te noſtrum & eiuſdem Romanæ eccleſiæ perſecutorem & hoſtem, inuadere ac occupare honores & iura noſtra, ac eiuſdem Eccleſiæ (ad quos regimen & adminiſtratio imperij Romanorum eo vacante, (ſicut nunc vacare noſcitur) pertinent pleno iure) moliri, moleſtando prælatos & perſonas Eccleſiaſticas in noſtra & ipſius Eccleſiæ deuotione ac fidelitate debitis, vt præmittitur perſiſtentes, ipſoſq; ad obedientiã dicti

dicti Ludouici de diuerſis (vt pręmittitur) hæreſibus & ſchiſmatibus, aliiſque criminibus ſententialiter condemnati, ac iure regio & imperij (ſi quod ad eum forſan competierat vel competebat) iuſto Dei & eccleſiæ iudicio priuati, ac præſtationem huius recognitionis & homagij ſibi vel tibi eius nomine faciendam attrahere, & inducere coactiuis impulſionibus & commonitionibus ſatagendo, vtinam fili (antequam de his tam periculoſis & deteſtandis inuoluas amplius) attentè conſideres, & matura deliberatione præuia conſtituas ante oculos mentis tuæ, circuitus periculoſos & nodoſos laqueos, quibus te (ſubtilibus ingenijs & fraudibus exquiſitis) aliqui de ſuis potiùs quàm de tuis ſolliciti negotijs & commodis præmiſsis inuoluere, tibiq; onus (quod à ſe quodammodo reijcere cupiunt) nō minus leue, ſi diligenter circumſtantias attēderis, imponere moliti ſunt, & nō ſine periculo tui pręcipitij moliuntur. Nec te latere volumus, quòd præfatus prædeceſſor, olim per quandam conſtitutionem ab ipſo deditorum fratrum ſuorum editā cōſilio, in omnes & ſingulos (cuiuſcunq; ſtatus, dignitatis, vel conditionis exiſterent, etiamſi patriarchali vel quauis alia ſuperiori, aut Pontificali, vel regali dignitate fulgerent) qui abſque ſedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali, vicarij ſeu cuiuſcunq; alterius officij nomen in prędicti terris imperij (eo vacante, ſicut tunc vacabat & nunc etiam vacat, vt præmiſſum eſt) aſſumere vel aſſumptum vltrà terminū duorū menſiū præſumerēt retinere, ſeu dimiſſum reaſſumere quoquomodo, inobediētes ac non parētes & intendētes eiſdē, excōmunicationes & alias graues ſententias promulgauit. Nos itaq; (qui erga te fili claudere viſcera paternæ dilectionis nequiuimus, & cordis dolore tangimur intrinſecus) cum talia percipimus ad te, tuumque honoris ſtatum ſalutis & famæ diſpēdium machinari, tuam rogamus magnificentiam, requirimus, & in domino attentius exhortamur, ſano paternóq; tibi nihilominus conſilio ſuadentes, quatenùs ea quæ præmiſimus & alia quæ circa illa tibi poſſunt occurrere, deducens in rectæ deliberationis & diſcuſsionis examen, ac inſuper tenens certiùs & attendens, quòd dictus Ludouicus (vt præmiſimus) nec rex, nec imperator eſt, nec aliqua quæ ipſe fecerit, vel faciet, quàmdiu fuit & erit, dictis proceſsibus ac pœnis & ſentētijs irritatus quicquā valuerunt, vel valent, nec ſunt aut fuerunt alicuius authoritatis, roboris, vel momēti: quodquè tibi periculoſum eſt, aut multipliciter formidādum, te bellorum ſubijcere diſcriminibus, maximè ſi omnibus ſupradictis proceſsibus, pœnis, & ſentētijs (à quibus liberari non poſſes, niſi duntaxat per ſedem apoſtolicam, quę abſolutionem earum ſibi expreſsè retinuit) inuolutus, ac dei & eiuſdem Romanæ eccleſiæ perſecutor & hoſtis effectus, à quibus te miſericordiarū dominus protegat & defendat. Conſideránsq; pręterea diligenter, quòd licèt humanum ſit peccare, in peccatis tamen perſeuerātia diabolica eſt cenſenda, quódq; à pręmiſſis ſingulis ſic horrendis deuijs ad illa forſan declinaueris ſerpentina deceptione ſeductus, antequam inualeſcant pernicioſiùs, ſeu in conſpectu dei & hominū fæteant deteriùs & putreſcant, cupimus te reſilire penitùs pedéſq; tuos ad viā rectā, Deo placitā, ac tuis ſtatui, ſaluti, honori congruā dirigere, quàm vt decreta poſtponas eorundem Cardinalium qui te ſtatumq; tuum ſincerè diligunt: ſuper reformatione pacis inter te dictūq; regem mutua, placabili Deo & hominibus amabili acquieſcens. Videtur equidem, quod etiamſi prædicti vicariatus valeret officium aſsignari, tamen tuum (qui tam magnus tantuſquè Rex & Princeps exiſtis, tantoquè nomine ac titulo regio exiſtere noſceris inſignitus in orbe) non deceret honorem, quòd nominareris vicarius alicuius domini temporalis, quantò minus igitur tuam decuit vel decet excellentiam illius Vicarium appellari, qui authoritate nulla (vt ſæpè dictum eſt ſuperius) præemi-

net Sed (prôh dolor) tantorum exiſtit reſperſus labe criminum, tantiſquè grauibus pœnis & ſententijs, cum omnibus ſibi adhærentibus implicatus, ſciturus (fili amantiſsime) quòd ſi his monitis noſtris ſalutaribus acquieueris, cum effectu (tibi ſic impulſo, vt caderes) manum benignam porrigemus (quantum cũ Deo poterimus) ſubleuãtem: aliàs autem non poterimus deſiſtere, cum id à nobis exigat officium Apoſtolicæ ſeruitutis (quo minus ſuper prædictis prouidere de optimis remedijs) procedendo contra te, (quod moleſtum & graue nobis erit admodum) ſi neceſſe (quod abſit) fuerit, prout exigente iuſtitia debebit & poterit fieri, procuremus. Dat. apud Auinionem. &c.

REx Angliæ Brabantiam (vt præmittitur) intrans, fidelitate ſibi iurata, relicto domino naturali, in amicitiam ſuam Flandrenſes attraxit, mutatóque *Rex Angliæ inſignia mutat.* ſigillo & armis proprijs vtriuſque regni, Francorum ſcilicet & Anglorum, arma integra more tum quadripartito ſibi appropriauit, regem Angliæ & Franciæ cum literis ſe vocauit: miſit quoq; literas ſuas patentes ſigillo ſuo ſignatas locis Flandriæ conterminis, inter cætera continentes, quòd rege Francorum *Rex miſsis literis per Flandriam ius ſuũ in Francia denuntiat.* domino Carolo viam vniuerſæ carnis ingreſſo, ipſi tanquam vero ac propinquiori hæredi, germanæ ſororis dicti Caroli ſine liberis decedentis filio, regnũ Franciæ hæreditariè fuerat deuolutũ. Inſuper quòd dominus Philippus de Valeſio filius auũculi dicti regis Caroli, in longinquiori gradu perſiſtens, dummodo minor ætas ipſum Edvvardum fouebat, cõtra dominiũ & iuſtitiam regnum Franciæ memoratum per potentiam occupauit, & iniuſtè detinere non deſiſtit. Ipſe quoque Edvvardus (grandi mediante deliberatione) regni ſæpedicti regimen aſſumpſerat & nomen. Sed quia rex Francorum ſuperiorem in temporibus non recognoſcit, nec etiam proceſſus, neque iudicium inpræſentiarum iniuſtè regnum occupantem amouere valerent: idcirco nulli mirandum foret, ſi in manu armatorum valida regnum intraret: ſed veraciter gentium mortalitatem neque depopulationem ſe quærere aſſerebat. Verùm etiam de ſua ſpeciali conceſsit, quòd omnes de dicto Francorum regno cuiuſcunque forent ſtatus aut conditionis, qui ipſum verum dominum recognoſcerent, bona ſua omnia in pace poſsiderent. Literas quoque talia conti- *Rex Angliæ Franciam populatur.* nentes, in portis Eccleſiarum rex affigi fecit. Rex Angliæ cum militia ſua vnà cũ duce Brabantiæ, comite Gerlenſi, Gillers, ac multis nobilibus, in menſe Octobris cum exercitu maximo Franciam intrauit, & fermè (vt dicebatur) mille villas combuſsit igni, & damna non modica in bladis, beſtijs, & *Francus Angliam ad prœliũ laceſsit.* alijs, in pagis Cameracenſi & Vermũdinenſi intulit. Quibus auditis, rex Franciæ innumerabili quaſi exercitu congregato, vſque Sanctum Quintinum peruenit. Miſit quoque Conſtabularius exercitus Francorum (iuſſu regis) literas Anglorum regi, inter cætera continentes, quòd ſi rex Angliæ locum arboribus, foſſatis, & aquis, nequaquam munitum præeligeret certo die, rex *Francus territus recedit.* Franciæ cum illo bellum committeret. Illud idem rex Bohemiæ, & dux Lotharingiæ literis ſigillis ſuis roboratis affirmarunt. Adueniente autem certaminis die, regeque Angliæ ad bellum in campo cum ſuis parato, rex Franciæ ad vnum miliare & amplius (vt dicebatur) cum exercitu perſiſtens, neſcio quo infortunio, metu, ſiue terrore ductus (mille equis ſubito & repentino regreſſu in palude quadam, & eò amplius collapſis) in Franciam remeauit, quo comperto, rex Angliæ in Brabantiam regreſſus eſt. Citò poſt hæc Papa regi Angliæ ſcripſit in hunc modum:

Bene-

Benedictus Episcopus seruus seruorum dei, charissimo in Christo filio, Edvvardo regi Angliæ illustri salutem & apostolicam benedictionem. Dum diligenter attendimus, & profundis cogitationibus meditamur, quanta summi & æterni regis fuerit benignitas, & misericordissimæ affluentia pietatis, quòd pridem tuis (charissimè fili) & charissimi in Christo filij nostri illustris Fraciæ regis, eiusq; collegiatorũ ordinatis aciebus, & multum ex propinquo ad confligendum terribiliter, & animosè dispositis hinc & inde secuta nõ extiterunt pericula, quæ tantus fragor armorum & armatorum impetus minabatur, eidẽ laudum exoluimus præconia, cum & hoc ad donum dei maximum & grande operatum misericorditer à clementia diuinæ prudentiæ, qui in sui dispositione non fallitur miraculum reputetur. Et quidem colligi potest etiam apertiùs, quòd, altissimo qui bella conterit, & gentibus ea volentibus per prophetã, dissipationis exterminium comminatur, tantum sanguinis redemptorum preciosò cruore dominico fusum, quantum si conflictum sibi dedissent acies prædictæ tunc temporis in totius Christianitatis damnum & opprobrium, ac animarum multarum periculum; non placebat. Regalis quoque circumspectio potest etiam aduertere quantum & cum rex prædictus indignationum haberetis formam diuinam, si plures de eis quos ipse à periculis animarum & corporum eripuit, sic benignè iterum simili subijcere discrimini curaretis, timendum esset, proculdubio vt à deo attenderetur, & præsertim vehementius contra illum, qui huius discrimini daret ampliorem operam, & ira dei, vt tanta strages tantáq; confusio sequeretur, quòd tota concuteretur christianitas & reformatio pacis & concordiæ, non solùm difficile, sed impossibile, quod non sinat miserator & misericors dominus contingere, redderetur. Et insuper nec minus considerandum videtur quantum occasione guerrarum præsentium, multis & varijs modis, vt fertur, regij subditi non modicum sunt exhausti pecunijs & alijs bonis suis, & etiam si continuatione talium onerum, quòd absit amplius grauarentur. Quodq; bellorum euẽtus est dubius, & multùm, vbi dei timetur indignatio, formidandus. Ideoquè regiam magnificentiam rogamus in domino attentius, & hortamur, nihilominus per dei misericordiam obsecrantes, quatenus præmissa & alia quæ possunt occurrere circumspectioni regis in hac parte reuoluens infra claustrum regij pectoris & deducens in exactę deliberationis examen, ad reformandam pacem cum rege præfato, & treugas ineundas, vt tuis dilectissime fili, tuorúmq; obuiaretur periculis: & deo, qui pacem dirigit, & in viris pacificis delectatur, magis placeas, téque acceptiorem eidem efficias totum corrobores regnum, & inclines dilectorum filiorum nostrorum Petri tituli, Sanctæ Praxedis presbyteri, & Bertrandi, Sanctæ Mariæ in Aquiro diaconi Cardinalium apostolicæ sedis, nunciorum zelatorum vtrique regij honoris & commodi, quos dudum ad partes illas propterea de consilio fratrũ nostrorum destinauimus, monitis & salutaribus circa hoc persuasionibus effectualiter nihilominus acquiescens. Sanè cũ præterea quæ præmissa sunt, & quia huiusmodi & alijs innumeris periculis ex guerris prædictis imminẽtibus obuiari salubriter possimus, & vt inter te fili amantissimè, dictũq; regẽ, nexu propinquo sanguinis & affinitatis coniũctũ pacis plenitudo & mutuę charitatis dilectio vigeant, pacis reformationẽ huius feruentibus desiderijs peroptamus, si forsan per eosdem Cardinales ad pacem illam attingi non possit in illis partibus, túque percharissime fili, rex prædictus vos ad mutuam habilitates concordiam, Deo placabilem, hominibus amabilem, Christianitati vtilem, ac vtrique vestrum multipliciter optimam, consentire volueratis, vt & nos ad pacem ipsam reformandam, tanquam tractatores amicabiles propria persona intendamus,

mus, & initis aliquibus inuicem treugis vel concessis sufferentijs ab inuasionibus & commotionibus bellicis vsque ad tempus optimum, infra quod tractatus pacis inchoari, continuari, & si misericordiarum dominus dederit, ad finem possit deduci fœlicem, & votiuos nuncios mandatis suffultos idoneis ad vos propterea destinando. Nos licèt arduis & importabilibus agitemur continuè supra vires, paratos ob desiderium pacis prædictæ, nos offerimus quantum cōmodè cum honestate fieri poterit, prætermissis efficaciter super reformatione huius pro quiete, vtilitate, ac honore vtriusq; partis interponere, sicut præmisimus, prout ex alto nobis ministrabitur sollicitudinis nostræ partes, super quibus matura deliberatione præuia rescribat nobis, quæsumus regalis magnificentię suæ beneplacitum voluntatis. Rescripsit autem summo pontifici rex Angliæ in hæc verba:

REuerenter & deuotè recepimus sanctitatis vestræ literas ab vltimo nobis missas, per quas pacem reformandam, vel treugas ineundas, cum domino Philippo de Valesio nobis vestra benignitas persuasit, clementer adijciens vos velle ad ipsam reformandam in persona propria, tanquam tractator amicabilis intendere, si nos & prædictus Philippus ad hoc voluerimus consentire. Nos quidem sanctam affectionem vestram, de filiorum quiete sollicitam in domino contemplantes, de salubri persuasione vestra oblatione tanta tamquè pia grates & gratias vobis humiliter exsoluimus quas valemus, & sub firma dilectione rectitudinisq; vestræ fiducia sanis vestris cupimus inhærere consilijs, nosquè sanctis vestris beneplacitis specialiter conformare, sed in publicam notitiam iam deuenit, qualiter idem Philippus regnum nostrum Franciæ, ad nos per mortem celebris memoriæ domini Caroli, vltimi regis Franciæ, auunculi nostri legitimè deuolutum, sibi contra iusticiam vsurpauit. Et eo non contentus, terras nostras in ducatu Aquitaniæ sibi attraxit iuxta vires: Insulas nostras in mari, & etiam regnum Angliæ nostrum inuadens hostiliter cum nauigio, quod sub colore sancti passagij transmarini parare se finxerat, deformat, cum iurauerat in causam Christi. Scotos etiam in nostri rebellionem concitauit machinans omnino nos deprimere, vt sic dictum regnum nostrū Franciæ, & alias terras nostras hæreditarias iuxta insatiabile suum dominandi desiderium liberius possit retinere. Cui sicut aliàs sanctitati vestræ scripsisse nos meminimus, plures obtulimus amabiles vias pacis, volentes ab eo pacem redimere, cū non modico nostrorum iurium detrimento, sed ipse per tractatus varios diu protrahens sub incerto, & magnis sumptibus nos exponens vt nostrū exhauriret ærarium, & sic nos ad nostrorum recuperationem iurium efficeret impotentes, finaliter aliquid nobis facere nō curauit, sed semper in nos grassando persecutio sua creuit, propter quod impellente necessitate, ad partes venimus transmarinas, ad inducēdum nostrorum amicorum potentiā, pro reformādis illatis & propulsandis inferendis per eum nobis iniurijs, & iuribus nostris hæreditarijs obtinendis, pro certo negligere non intendimus, sed ea vbi aliam viam congruam poterimus, prosequemur pro iuribus deo duce. Et licèt corā reuerendis patribus Petro tituli Sanctę Praxedis presbytero, & Bertrando, sanctæ Mariæ in Aquiro diacono Cardinalibus, & sanctitatis vestræ nuncijs, qui circa pacis negotium laudabiliter & sollicitè laborarunt, petitum sit nomine nostro dictum regnum Francię, quod ad nos pertinere noscitur omniū iure: nosquè præfatis Cardinalibus sub certis vijs pacis, velle nostrum bona fide fecerimus aperire, offerentes semper ad omnem viam pacis rationabilem, nos paratos pro certo tum de voluntate partis aduersæ, nec per dictos Cardinales, nec per alios huc vsque scire quiuimus, quòd idem dictus Philippus, quicquam nobis

nobis facere voluerit, vel offerre. Et reuera si nobis oblationem etiā mediocrē tunc fecisset, ad vitāda guerrarum discrimina & expēsarum profluuia, super ea responsionem rationabilem fecissemus, sed iā non videmus quid per viam pacis vlterius cū honore nostro facere valeamus, si tamē adhuc placet præfato domino Philippo nobis offerre rationabilem viam aliquam, vel etiam vestra consideratio prouida, seu dicti domini Cardinales huius viam congruam (cui prædictus Philippus consentire voluerit) nobis fecerint aperiri, statim (cum de illa cōstiterit) deliberationem habere volumus super ea, ac talem in omni celeritate facere responsionem, quæ sanctitati vestræ (& cunctis consideratam) rectam, & ordinatā habentibus rationem videri debeat rationabilis & accepta. Et si forsitan in supradicta via nostrorū amicorum & fidelium, foret requirendus & obtinendus assensus circa illum obtinendum, poneremus omnem diligentiā quam possemus, ita quòd per nos non stabit, quin concordia bona fiat, si pars altera velit condescendere rationi. Supplicamus igitur vestræ clementiæ toto corde quatenus vestras iustitiam & intentionem in veritate fundatas, velitis si placet debitè ponderare, nosquè, vos & sancta Romana ecclesia in omniū deuotionis plenitudine & solidæ dilectionis & fauoris gratia incidenter confouere, de nobis vt de filio deuotissimo sentiētes. Nam testis est nobis conscientiarum dominus deus, quod honores & libertates ecclesiasticas extollere cupimus & tueri. Et si deus nobis prosperari concesserit, ad ipsius bella inimicos fidei peragenda deuotis & humilibus affectibus aspiramus. Conseruet. &c.

ANno gratię millesimo trecentesimo tricesimo septimo, qui est annus regni regis Edvvardi à cōquestu tertij vndecimus, tenuit rex natale apud Rokesburgh. Hoc anno villa de Southampton per galeas regis Franciæ, ferè totaliter est combusta, quo anno orta est grandis discordia inter reges Angliæ & Frāciæ, eò quòd rex Franciæ multas terras & oppida in VVasconia improbè vsurpauerat. Qua de causa rex Angliæ plures oblationes humiles regi Franciæ fecerat, si saltem sic possit recuperare terras suas, sed cum nihil proficeret, collectis vndecunque pecunijs mare transire disposuit. Nempè in parliamēto apud Nottingham exegit quintumdecimum denarium de communi plebe, decimūquè de burgis. In hoc parliamento ordinatum est, vt omnes lanifici Flandriæ aliarumq; terrarū, volentes inhabitare Angliā) pacificè aduenirent. Reuera per tres annos elapsos, vt dictum fuerat, passagiū de lanis cessabat, vt citiùs Flandrēsium superbiam rex deuinceret, qui plus saccos quam Anglicos venerabantur. Eodē anno propter instantem vverram inter regna, rex Angliæ confiscari fecit bona Longobardorum, & Cluniacensium monachorum & Cistercēsium, per totū regnum. Circa Calendas Augusti, id est, per quindenā præcedentem & quindenam sequentem, cometa apparuit, præsignans fortassis durum bellum futurum inter regna, quæ partim radios emittebat circa orientem, & partim versùs Austrum. Hoc anno concessa fuit regi decima Ecclesiæ Anglicanæ per tres annos sequentes. Transit annus iste fruges & fructus faciens copiosè: Anglis, Francis & Scotis sumptuosus, dispendiosus & odibilis propter guerras motas.

Natale celebrat. apud Rokesburgh.

Southampton per Francos incensa.

Parliamētum.

Monachorum bona confiscata.

Cometa.

Decima cōcessa regi à clero.

Annalis conclusio.

ANno gratiæ millesimo trecentesimo tricesimo octauo, qui est annus regni regis Edvvardi à cōquestu tertij duodecimus, tenuit idem rex natale apud Rokesburgh. Hoc anno cum compertum fuisset, Cardinales (qui pro pace venerant reformanda inter reges Angliæ & Franciæ) plus fauere regi Frāciæ quā regi Angliæ, vt patebat in sermone vnius Cardinalis ad clerum habito, surrexit Archiepiscopus Cantuariensis, & prædicauit publicè assertiones Cardinalis fore vanas. Et post modicum temporis, manifestè dicebatur per totā Angliā

Natale apud Rokesburgh.

Cardinales de pace in Angliā missi, in Frāciæ partes inclināt.

quòd rex Angliæ habuit ius in regnum Franciæ quod prosequi intendebat.

Eodem anno dominus VValterus Manny ductor nauigij regis Angliæ versùs terram Hannoniæ, cum applicuisset ad quandam Insulam, vocatam Ageneys, pro aqua recenti haurenda, & sui fuissent dispersi per Insulam, mox insulani dederunt insultum super eos, cum fratre comitis Flandriæ, qui fuit dux eorum, vbi post multa discrimina hostium, virtute sagittariorum superati sunt, ita quod dictus frater comitis Flandriæ, reddidit se VValtero, & populus vniuersus. Qui quidem frater comitis, ductus est in Angliam, & regiæ traditus voluntati. Quidam verò de insulanis, cum ad quãdam ecclesiam confugissent, à VVallicis, qui cum nostris profecti fuerant, circa tria millia cum ecclesia conflagrati sunt. Post festum Pentecostes habuit rex consilium apud Bury de transfretando vltra mare, & subsidio sibi conferendo: & in illis partibus vsque ad suum transitum morabatur, vbi VVallici multa damna fecerunt per illam moram, qui noxij sunt vbique. Interea cum nunciatum fuisset duci Bauariæ, qui se appellauit imperatorem, quòd rex Angliæ aduenisset, accersiri eum iussit, & circà Calendas Augusti occurrit sibi iuxta Coloniam, vbi cũ maximo apparatu & gloria se inuicem salutarunt. Quidam autem ferebant, quòd Bauarus indignè ferebat quòd rex Angliæ non se submisit ad oscula pedum suorum. Cui responsum fuit quòd rex Angliæ rex erat inunctus, & habet vitam & membrum in potestate sua, & idcircò non debet se submittere tantum sicut rex alius non inunctus.

Walterus Mãny Flandros fortiter deuicit.

Parliamẽtum apud Bury.

Dux Bauariæ regem Angliæ humaniter suscipit.

Rex Angliæ nemini subest.

Post mutuam collocutionem & pristinæ confœderationis renouationem, dictus Bauarus qui se dicit imperatorem, cõstituit regem Angliæ vicarium suum & redijt ad loca sua. Rex verò Brabantiam est regressus, vbi per annum iugiter moram traxit, maximam partem exercitus & familiæ suæ propriæ remisit in Angliam vnà cum VVallensibus, qui in omni loco erant importabiles & nociui. Rex autem Angliæ per hanc moram in Brabantia, consilio Brabantinorum & Flandrensiũ arma Franciæ suis armis immiscuit, & boreales partes Franciæ vsq; ad Tornatum incendit & vastauit. Eo tempore natus est regi filius tertius apud Andvverp, & vocatus est Lionellus, in vigilia S. Andreæ. Hic posteà comes fuit Vltoniæ, & tandem dux Clarentiæ est creatus. Hoc anno Cardinales prædicti de Anglia sunt egressi. Eodem anno à quinto Calendarũ Decembris vsque quartũ idus Februarij gelu maximum durauit in Anglia, & niues nullæ: quo anno prodigium apparuit in hac terra, salices nempè in mense Ianuario flores protulerunt rosis in quantitate & colore persimiles, quanquã eo anno fuisset hyems tanta, quanta non fuerat per transactos retrò viginti annos. Interpretetur qui poterit signi prodigium, cuius relator esse delegi potiùs quàm expositor. Hoc anno rex Edvvardus se regem Franciæ & Angliæ constituit appellari. Transit annus iste frugifer satis & fructifer, temperatus æstate, hyeme verò gelidus supra modum: Francis inuisus, dispẽdiosus, sollicitus: Anglis honorificus: Scotis in vtrunque.

Rex Angliæ Franciæ insignia cum suis coniungit.

Regi nascitur filius Lionellus.

Prodigium.

Rex Angliæ primum Angliæ & Franciæ rex appellatus.

Anna. cõclusio.

ANno gratiæ millesimo trecentesimo tricesimo nono, qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu tertij tertius decimus, tenuit idem rex natale in Brabantia apud Andwerp, cum regina Philippa & multis proceribus illarũ partium & exercitu Anglicano. Circà festum Purificationis rex Edvvardus rediuit in Angliam, vxorem tamẽ suam apud Andvverp in Brabantia dimisit cũ liberis, quasi in sui redditus assecurationem, peruenitq; ad turrim Londinarum subitò nocte media, & non inuenit in eodem nisi pueros suos, & tres seruientes. Cuius constabularius erat tunc Matthæus de la Beche. Rex igitur offensus, accersiri fecit Maiorem Londinarum, quem mox direxit pro Cancellario, & Thesau-

Natale apud Andwerp.

Rex in Angliam redijt.

thesaurario domino de la VVake, Iohanne de sancto Paulo, Michaele VVath, Philippo Thorp, Hērico de Stratford, Iohāne de Sconore Iusticiario de banco, & hos omnes prȩter Cancellarium & Thesaurariū, arestauit & imprisonauit. Et ex post in diuersis regni partibus fecit arestari Iohannē de Pulteney, VVilhelmū de la Pool, VVilhelmū Schishull, Richardū VVilloughby, Iohannem de Schardelovv, & Thomā de Ferrarijs, qui omnes diuersis custodijs missi sūt, sed citò post dominus de la VVake honorificè deliberatus est. Eodē anno factū est parliamentū apud VVestmonast. in quo cōcessa sunt regi, nonū vellus, nonus agnus, nona garba, per biennium, ab omnibus qui per baroniā tenerent, & ad parliamentū venire tenerentur, & prælati religiosi, ac cæteri de clero (vt præmittitur) soluētes decimā regi antea cōcessam, soluere minimè arctarētur illa vice. Insuper illi qui ad parliamentū venire nō cōsueuerunt prælati, scilicet religiosi, & cæteri de clero solū decimas antea regi cōcessas soluere tenerentur. Pro hac autem concesione remisit dominus rex, & condonauit omnia catalla, felonum & fugitiuorū euasiones incarceratorū, fines, exitus & forisfactiones & amerciamēta murdrorum, & omnia alia delicta infra forestas facta, adiudicata, vel adiudicāda, releuia, scutagia vsq; ad passagiū suum versus Brabantiā, videlicet .16. diem Iulij, anno regni sui .12. Et insuper auxilia faciendi filiū suum militem & filiam suā maritandi pro toto tempore suo. Insuper cōdonauit & remisit omnimoda debita computata, id est, arreragia firmariorū, & compotū quocunq; modo sibi debitum de tempore progenitorum suorum, quàm tempore suo vsque ad annum regni sui decimum. Insuper concesit quòd debita terminata in scaccario ante tempus suum, & in tempore suo de debitis antiquis ante tēpus suū debitis essent condonata, remissa & adnihilata imperpetuū. Ita tamen quòd terminamenta facta de debitis sibi debitis & suo tempore ortis starent in robore suo. Confirmauit etiam magnam chartam de foresta, & aliqua alia. Eodem tempore dux Austriæ requisiuit à rege Angliæ eius filiam suo filio desponsandam, mittens sibi litteram cuius stili principium tale fuit. Excellenti & magnifico pricipi domino Edvvardo regi Angliȩ illustri, sincero, & amico suo charisimo: Octo dei gratia dux Austriæ, Stiriæ, & Carynthiæ, dominus Carmolæ, Marchiæ, ac Portusaonis, comes in Hapeburgh, & in Chibugh, necnon Lādagrauius Absaciæ, cū sinceræ dilectionis affectu votiuorū successū & cōtinuū incremētū. &c. Per idē tēpus ciuitas Burdegalię fuit obsessa p militiā regis Frāciæ. Ciues verò tanquā inualidi ad resistendū, cautelosè finxerunt se velle reddere dictis Frācis, & apertis ianuis intromiserūt multos de Gallicis, & arma regis Franciæ in turribus erexerunt. Quod videntes tam qui intus erant quàm de foris, deposuerunt arma sua, ciuitatem captā & eis redditam æstimantes. Dominus Oliuerus de Ingham, miles nobilis & custos dictȩ ciuitatis & terræ, subitò cum magna manu irruit super eos inermes, & cū ciuiū adiutorio magnā eorum multitudinē interemit, vnde rex Angliæ promisit eis auxiliū affuturum in proximò tam per terram quàm per mare, ita scribens. Gaudere debetis quia per magnanimitatem vestram & constantiam, comparastis vobis nomen per sȩcula gloriosum, quod semper extollere laboretis, & sic vos remunerare curabimus, quod exemplo retributionis vestræ reddentur alij promptiores ad exponendum pro nobis se & sua. &c. Sub eodem tempore, Comes Sarum VVilhelmus de Monte acuto, & comes Southfolchiæ, Rob. de Vfford, post regis Angliæ recessum in transmarinis moram continuantes, inconsultè cōuolarunt ad arma, vt cum Flandrensium adiutorio inimicos contererent regis sui, & post multas peractas victorias nimis de semetipsos præsumentes, ad vrbem Lisle vocatam accesserunt, vt eam ab oppresione Gallicorum liberarent, vbi Francorum

Parliamētum. Subsidium.

Decima.

Relaxationes à rege concessæ

Arreragia res missa.

Dux Austriæ petit filiam regis Angliæ in vxorem filio suo.

Stratagema.

Comites Sarū & Southfolciæ capti.

corum nimia multitudine occurrente, dum neuter vellet cedere, captus eſt vterque, & ad regem Franciæ in ramis palmarum Pariſius deſtinatus. Qui quamuis lætus effectus eſſet de ipſorum præſentia, eos tamen artè carcerari cuſtodi commendauit.

Regi natus filius.

Hoc anno natus eſt domino regi Angliæ quartus filius apud Caudanum, & vocatus eſt Iohannes, qui poſtea factus eſt comes Richmundiæ, & tandem dux Lancaſtriæ eſt effectus. Tranſit annus iſte opulentiſsimè frugifer, & abundanter fructifer apud Anglos, nam tãta fuit rerum copia, & æris inopia, quòd quarterium frumenti Londonijs duobus ſolidis vendebatur, & ad dimidiam marcam bos pinguis. Fuit autem annus iſte, Anglis honorificus: Francis decoroſus: Scotis ſub quiete decurſus.

Annalis conclusio.

Rex tenet natale Londini.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo quadrageſimo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij, quartus decimus, tenuit idem rex natale Londonijs cum familia multa nimis. Hoc anno cum rex Edvvardus firmiter propoſuiſſet in animo iterum tranſfretare, circa feſtum ſanctæ Trinitatis ſuſcepit noua à comite de Gilercs de conſpiratione Francorum & Normannorũ contra eum, qui iam cũ ducentis nauibus & multis galeis, necnon viginti quinque millibus electorum pugnatorum portum de Scluys occupauerant, parati ad eum capiendum, & Philippo regi Franciæ, iuxta tenorem iuramenti quod ſibi præſtiterant, viuum vel mortuũ præſentandum. Rex verò ne ſuo propoſito fruſtraretur, licèt ipſe iam ducentas naues adunaſſet, & multam valentem militiam, miſit tamen dominũ VValterum de Burghvvaſh, Epiſcopum Lincolniẽſem ad auſtrales partes regni, & ipſemet Gernemutham acceſsit perſonaliter, pro maiori parte nauium, & militiæ numero congregando. Deinde in vigilia ſancti Iohannis Baptiſtæ ingreſſus eſt mare verſùs Flandriam profecturus, & aura ſibi (immò deo) fauente cæpit proſperè nauigare. Et cũ perueniſſet iuxta maritima Flãdriæ, claſſem Francorum copioſè inſtructam obuiam mox habebat. Qua de cauſa per totum diem illum cũ ſuis deliberãs: in craſtino ſuperueniẽte in eius auxilium nobili milite Roberto de Morleya, cum boreali claſſe Angliæ, cõmiſſum eſt bellum nauale cruentiſsimum, quale circa oras Angliæ, Franciæ, ſiue Flandriæ nuſquã viſum fuit, vbi fauore diuino Franci & Normanni acriter ſagittati, per Anglos ſunt glorioſè deuicti. Qui partim cæſi, partim ſpõte ſubmerſi, partim capti ſunt, nauibus eorũ (exceptis paucis quę aufugerãt) totaliter occupatis. Franci vtique & Normãni cum vidiſſent ſuos ita copioſè cadentes à ſagitta volante in die illo, & vbertim ſterni ab enſe, & ſecuri furente, elegerunt potius in mari ſemetipſos mergere, quã tã horribilibus ictibus ſubiacere. Ceciderũt igitur ibi in ore gladij, vel ſecuris, ſagittæ volãtis & ſaltus præcipitis, triginta millia hominũ armatorũ, vnde ex poſt cum nullus auderet referre belli præſentis exitum regi Franciæ, affamiliares quendam ſtultum eiuſdem regis ſubornauerunt, vt per eius verba quodammodo rex intelligeret quod factum fuit. Nempe dictus fatuus in regis præſentia conſtitutus, cæpit vehemẽter vituperare vecordiam Anglicorum, & huiuſmodi materia multiplicitare verba. Rex autem ignorans quid ſibi vellent verba morionis, interrogat quare dicit Anglicos tam vecordes. Cui ille: Quia (inquit) timidi ſunt, & in mare ſaltare non ſunt auſi, vt fecerunt noſtri Normanni & Gallici generoſi, per quod verbum illico rex ſuos intellexit fore deuictos, & Anglicos forè victores. Ceperunt autem Anglici in dicto conflictu ducentas naues, in quarum vnà quadraginta corpora Normannorum repererunt, cæteris eorum nauibus in fugam conuerſis. Eodem anno cum Papa vidiſſet Regem Angliæ in ſuis actibus proſperari, Flandriam ſuppoſuit interdicto,

Victoria de Francis inſignis.

quia

quia domino capitali relicto auxilium præstiterant regi nostro. Quàm sententiam paruipendentes Flandrenses, responderunt, quòd quamuis Philippo de Valeys (eò quòd se regem esse prętendebat) homagiū fecerant, tamē non regi, cum ipse coronam iniustè detineret, & regni dominationem indebitè vendicaret. Hoc anno peperit regina Philippa (postquam in Angliā est reuersa) filiam in turri Londoniarum (vocatam Blanchiam) quæ inter lactandum defuncta apud VVestmonast. est sepulta. Eodem anno mensibus Iulij, Augusti & Septembris, Rex Angliæ Edvvardus, cum sua militia Franciam intrauit, villas nō paucas incēdio deformauit, blada vastauit, prędas egit, ciuitatem Tornacensem victualibus & armatis optimè munitam obsedit. Rex autem Francię collecto exercitu quasi innumerabili, & nostris temporibus inaudito, iuxta Tornacum ad tria milliaria aqua profunda vtrunq; exercitū secernente, loco (vt ferebatur) paludibus circumsepto, castrametatus est, sed tandem mediante præcipuè comitissa Hannoniæ, adiectis conditionibus nonnullis, captiuisquè interim partis vtriusq; liberè dimissis, vsq; ad festū Iohannis Baptistę initæ sunt treugæ. Quibus elapsis, paceque inter reges nondum reformata, ad carceres captiui redirent, vel redemptiones soluerent prætaxatas, sicquè comites duo Sarum & Southfolchiæ, qui dudum cū paucis villæ quæ Insula dicitur, minus prouidè appropinquantes, à loci incolis conclusi fuerant & capti, Parisiúsq; diu in carcere detenti, initis treugis liberè dimissi, Angliam intrarunt. Ferebant enim nōnulli pecunię inopiam regem plurimum coarctasse: si enim thesaurum habuisset, treugis nunquam consensisset. Posuerat quoque in regno suo custodes & ministros auaritiæ suæ (vt videbatur) consulentes, profectibusquè proprijs inhiantes, salutem honoremq; regium parum curātes, regem quasi pecunia destitutum dimiserunt & egenum. Re enim vera si gesta regum à monarcha primo Anglorum reuoluissent, accuratèq; considerassent præteritorū, filiū .28. annorum talem insulam produxisse minimè reperissent. Ante Tornaci obsidionem miserat rex Angliæ Francorum regi literas, ipsum nullatenus regem sed Philippum de Valesio nominando, inter cætera talia continentes, quòd quia per nuncios suos, plures vias rationabiles ei pro iure suo in regno Francorum hæreditatequè debita recuperandis siue possidendis, hactenus ab ipso contra Deum & iustitiam detentis ac occupatis obtulisset, nec ei rationem neque iustitiam, vt videbatur, facere decreuisset, idem rex Angliæ per medium Flandriæ sicut dominus superior transierat, collectáque secum terræ eiusdem fortium potentia, versùs ipsum se attraxerat in iure suo, finem Deo placabilem affectans facere breuiorem. Et quia causa inter ipsos duos fuerat mora, pro oppressione populi, vastatione ac strage euitandis etiam ipsorum, bellum faceret singulare. Et si via fortè ista sibi contingeret non placere, ex parte vtraq; centum cum rege suo fortiores ac validiores conuenirent, bellumq; committerent. Quòd si ista Philippus prædictus acceptare non curaret, infra decem dies iuxta ciuitatem Tornacēsem cum vniuerso exercitu suo bellum daret. Et quid prædictorum eligere deliberaret, ei per literas suas remitteret sine mora.

Regina Angliæ Philippa peperit filiam vocatam Blanchiam.

Rescripsit rex Franciæ in hunc modum. Philippus Dei gratia rex Francorū, Edvvardo Regi Anglorū. Literas vestras curiæ nostræ Phil. de Valesio missas, aliquas petitiones dicto Philippo factas continentes perspeximus. Et quia litteræ prædictæ nec petitiones sicut illarum tenore euidenter apparet, nobis missæ nequaquā fuerant, nec factæ, vobis nullatenus respondemus. Sed quia per prædictas litteras & aliter intelleximus quòd regnum nostrum Franciæ in manu armatorum valida intrastis, damna nō modica nobis, regno nostro ac populo, voluntate ductus non ratione, ea quæ homo ligeus domino suo facere tenetur

minimè considerando intulistis. Intrastis siquidem dudum homagium nostrum ligium, nos (sicut ratio exigit) regem Franciæ recognoscés, obedientiamquè qualem ligio domino suo quis promittere tenetur, sicut litteris vestris patentibus magno sigillo vestro signatis, quas penes nos habemus, & etiam vos habere debetis, liquet manifestè, promisisti. Nostra verò existit intentio cum aptum nobis decreuerimus ad honorem nostrum, regni nostri populiquè cõmodum, vos de regno nostro eijcere ac effugare. Et ad hoc quoque complendum perficiẽdumquè, firmam spem, à quo nobis data est potẽtia, habemus in Christo. Per vestram quippe guerrã voluntariè irrationabiliterquè motã, secundũ passagium vltramarinum retardatur, non modica Christianorum copia morti est adducta, seruitium diuinum minoratum, sanctáq; ecclesia minus æstimatur. Quod verò asseritis vos Flandrensium animos siue auxilia posśidere, æstimamus certè quòd ipsi patriæq; tota communitas erga consanguineum nostrum Comitem Flandriæ dominum suum, nosq; superiorem dominum taliter se habebunt, quod honorem suum fidelitatémq; seruare non omittent: & quòd huc vsque commissum esse dinoscitur, per malum eorum consilium, qui commune commodum siue vtilitatem non considerant, sed proprium, perpetratum est.

Eodem anno mensibus Iulij, Augusti & Septembris, rex Anglię, aśsistentibus sibi duce Brabantiæ comite Hãnoniæ, ciuitatibusquè & villis de Bruges, Gaunt & Ipres, boreales partes Frãciæ iterum est ingressus, & ciuitatem Tornacensem obsidione vallauit. Interim comes Hãnoniæ, & dominus VValterus Manny, & Reginaldus de Cobham plus quàm trecentas villas magnas & paruas, prædis & spolijs, hominibusquè armorum plusquam mille peremptis igne deuastauerunt. Rex Francorum interea cum magno exercitu se tenuit à remotis, resistere non est ausus, sed pluribus sui exercitus fame & siti mortuis, per duos Cardinales treugas dari petijt in Ecclesia de Espletelyn, die lunæ, vicesimo quinto die mensis Septembris, anno domini proximo supradicto. Rex autem Angliæ ob defectum pecuniæ, quam sui segnes procuratores in Anglia misissent & non miserunt, obsidione dimissa, treugas concesśit, & sic vterque rex ad propria remeauit.

Rex Edvvardus Angliam intrauit, ministros suos, videlicet cãcellarium, thesaurarium, & alios amouit nõ clericos, immò seculares ad placitum suum substituit, nonnulla (vt in sequentibus patebit) fautorũ ductus consilio inchoauit, vnde & Iohannes Cantuar. Archiepiscopus ei litteram scripsit in hunc modũ.

Charisśime domine, dominationi vestræ scire placeat, quòd res excellentisśima, quæ reges & principes debito optimóq; detinet statu, sapiens est consilium. Et ideò dicit sapiens, vbi multi consiliarij, videlicet boni, ibi saluatio. Scribitur enim libro regum, quod Salomon regum sapiẽtisśimus, seniores, sapientioresq; terræ suæ asciuit, quorum prouido consilio, sensuquè proprio totam terram Israel in pace obtinuit, & quietè, omnésque reges sibi conterminos voluntati suæ tributarios habuit & subiectos. Illo viam vniuersæ carnis ingresso, regnauit filius suus Roboam, qui prætermisso seniorum (qui cũm patre steterant) consilio, iuuenibus sibi placere volentibus adhæsit, vnde & terram Israel præter duodecimam partem sibi à domino reseruatam iustè amisit. Multiq; reges Israel terrarum insuper aliarum malo ducti consilio ad magnas inopias deuenêre. Et ne vobis domine displiceat recolitis quidem, quòd per iniquum consilium dudum domini vestri regis patris vestri, quem Deus absoluere dignetur, contra legem terræ, magnamquè chartam maiores terræ, aliosquè cepit, morti adiudicauit, diripuit bona, nõnullosquè redemptionibus grauisśimis vexa-

vexauit. Et quid sibi illa de causa acciderit, vobis manifestum est. Post eius verò tempus, per cõsiliarios vobis adhærentes ferè corda populi terrę amisistis, à quibus (vt sibi placuit) vos eripuit Iesus Christus. Posthęc autem, per bonam circumspectionem, discretionemq; prælatorum, magnatum, ac terræ sapientum, negotia vestra taliter sunt deducta, vt integrè corda populi vestri posside-tis, & ita clerici sicut & laici magis quàm alicui progenitorum vestrorum manus porrexerūt adiutrices. Sicquè sano mediante consilio, populi vestri suffragio, gratia necnon vobis à Deo collocata, de inimicis vestris Scotiæ & Franciæ gloriosè triumphastis, inter christianos princeps nobilior estis reputati. Sed in præsentiarum, per iniquum quorundã terræ vestræ consilium, aliorumq; (qui magis commodum proprium siue vtilitatem, quàm honorem vestrum, populiuè salutem affectare noscuntur) clericos & alios terræ vestræ capi facitis, processus contra leges terræ, quas per sacramentum in coronatione vestra factum custodire tenemini, peragitis indebitos, necnon contra chartam magnam contra quam venire præsumentes per prælatos Angliæ, bullamq; papalem quam penes vos habere dinoscimur, sunt excommunicati. Quæ quidem in animæ vestræ non modicum periculum, status honorisq; detrimentum (proh dolor) acta sunt. Et quanquam ijdem qui rectores terræ, magis etiam quàm statui illorum congruit, se faciunt, & consiliarios, intelligere nos conantur, quòd ea quæ in præsenti peragitis, populo vestro cõplacebunt, certissimè tamẽ asserimus, modo nullatenùs inchoato, & hoc reperietis. Dubitamus enim non modicum, quòd si modum prosecuti fueritis iam inceptum, corda gentis vestræ, necnon auxilia, bonum ac rectum amittetis, & querelam taliter citra mare contra vos concitabitis, quòd guerram vestram perficiendi nequaquam vires possidebitis nec potestatem, inimicis vestris occasionem insurgendi contra vos dabitis, & destruendi, bonamquè famam vestram ac terram (quod Deus auertat) amittendi. Quare (Domine) ob honoris vestri terræq; saluationem, querelam vestram necnon confouendam, magnates, terræ ac sapientes coadunare, & vt negotia vestra fœlicem sortiantur effectum seniorum ac magnatum secundũ capere assensum, quorum sine auxilio consilioquè terram vestram regere, nec etiam quærelam potestis perficere, velitis operari. Et quia aliqui vobis collaterales adulantes siue fauentes, proditionem vobis & falsitatem imponere non formidant, eos excommunicatos forè denunciamus. Et sicut pater vester spirtualis pro talibus eos tenere velitis exoramus. Ob quorundam insuper vobis ministrantium inertiam iniqua etiam nostri absentia sine famulatu, villam Tornacensem alios necnon honores quamplurimos amisisse nos asserunt & imponunt, velitis si placeat, prælatos, magnates, terræquè nobiles, vbi cũ prælatis securè conuenire poterimus, loco competenti congregare, & in quorum manibus ab initio guerræ vestræ, lanæ, denarij, & alia quæque vsque in hodiernum diem vobis concessa deuenerunt, qualiterquè ministrata fuerint, per quorumq; defectum Tornacensis ciuitas non subacta, sed taliter extiterat dimissa, diligenter inquirere, & velut dominus æquus & iustus secundùm leges terræ, prout demerita exigerint culpabiles castigare. Et quantum nos attinet, iudicio parium nostrorum, vt sancta ecclesia statuet, ordine nostro alias (sicut sæpè scripsimus) semper saluis, in omnibus nos submittere parati sumus. De nobis itaque nec alijs terræ vestræ legalibus ac probis, priusquam veritas cognoscatur, nisi bonum credere, vel etiam cuiusque dictis fidem adhibere velitis. Si enim gentes sine responso (veritate ne agnita) puniantur, de bonis & malis; reis & insontibus vnum iudicium foret & idem, inimicos siquidem vestros Galliæ & Scotiæ adeò fortes attentius matureque considerare curetis.

 Si enim

Si enim prælati, magnates, ac totius terræ sapientes, die noctequè sine diuisione aliqua seu discrepatione, vna voluntate forent congrua & assensu, negotia vestra supra modum ardua discretè ac circumspectè ordinando, guerram vestram iam inceptam, honorē vestrũ, terræquè saluationē conseruando, satis modicũ foret & exile. Nec vobis displiceat (domine reuerēde) quòd veritatē vobis simpliciter sic mittimus & grossè. Affectio siquidem magna quàm erga vos habuimus, & semper deo auctore habebimus, honoris vestri ac terræ conseruatio, & quanquam indigni, Primas tamē totius Angliæ existimus, & pater vester spiritualis, excitare vos dinoscitur, pericula animæ vestræ ac status detrimentum dicere, mandare, ac præmunire cum effectu. Spiritus sanctus Domine corpus & animam saluet & custodiat, gratiamquè bonum consilium habēdi & sanum, ac credendi, victoriam necnon inimicorum vobis concedere dignetur. Dat. Cantuar. primo die Ianuarij. Rescripsit etiam idem Archiepiscopus Cancellario Angliæ in hæc verba.

Iohānes permissione diuina Cantuariē. Archiepiscopus, totius Angliæ Primas, & sedis Apostolicę Legatus, domino Roberto Bouser Cācellario Anglię, libertates sanctæ Ecclesiæ & terræ leges illibatas conseruandi voluntatē. Dicit enim sapiēs, quod veritas præcognita & pręuisa, ac pręmissa pericula nō modica euadere facit post futura. Ideò vos intelligere volumus, quod decimæ sanctæ Ecclesiæ per vnum annum per clerum nostræ Cantuar. prouinciæ domino nostro regi vltimo concessæ circa festum sancti Iohannis Baptistę proximò futurum, certis terminis cum alijs decimis à retrò existentibus persoluēdæ, sub certis concessæ fuerant conditionibus, certisquè articulis à domino nostro rege dicto clero concessis, & per chartam suam confirmatis. Et insuper, quòd dictus clerus nulla alia portione seu contributione domino regi faciendis, vel etiam concedendis illa vice foret onerandus. Post hæc quoque, in parliamento apud VVestmonast. quadragesima proximè elapsa congregato, concessa sunt Regi nonum vellus, nonus agnus, nona garba, certis tamen modis, cōditionibus adiectis, videlicet, quòd nulli prælati, vel etiam aliquis de Clero prædicto, ad huius nonę portionis contributionem aliquatenùs tenerentur, nisi tantùm illi qui per baroniam tenerent, & ad parliamentum tenerentur venire. Quodquè ad solutionem decimæ, (vt pręmittitur) concessę, prælati & cæteri de clero nonam portionem prædictam soluentes, nullatenùs forent astricti, sed quidam nostræ prouinciæ dictæ nonę portionis collectores, à prælatis & cæteris de Clero, qui decimam antedictā soluunt, & per baroniā de rege nihil tenent, nec ad parliamentũ venire astricti sunt, nonā (vt præmittitur) concessam, leuare, & per districtiones varias nitũtur exigere. Insuper, & ab his qui ad solutionē huius nonæ astringuntur, contra deũ & iustitiam, ac cōcessionem sæpedictam, viros ecclesiasticos onerando, decimam exigunt memoratam. Quare vos hortamur in domino, & requirimus, quatenùs personas religiosas & ecclesiasticas nisi secundùm formam & concessionem antedictas onerari vel vexari nullatenùs permittatis, nec etiam consilium seu assensum in dictæ chartæ præiudicium, seu priuilegiorum ac libertatum ecclesiasticarum subuersionem præbeatis quoquomodo: si verò breue, commissio præceptumuè aliud contra formam magnæ chartæ, priuilegia, ac libertates antedictas, à cancellaria huc vsquē fuerint transmissa infra decem dies post harum receptionem litterarũ, sicut tenemini, reuocari & annullari faciatis. Volūtas reuera domini regis, chartam præfatā, priuilegia, ac libertates ecclesiasticas, (vt certi sumus) fouere existit, & conseruare. Nec est siquidem voluntatis eius, nec esse debet, quòd clerus vltrà concessionē suam spontaneam, à quoquam oneratus sit, vel grauatus: hoc enim in præiudi-

cium

cium ſanctæ Eccleſiæ (quod tollerare non poſſumus) nō modicum vergeret & grauamen, ſi verò prędicta reuocare (vt pręmittitur) nequaquā curaueritis nec annullare, remedium quale ſancta Eccleſia permittere poterit apponere nō omittemus. Et quid in præmiſsis feceritis, velut filius ſpiritualis, fidelis, & deo acceptus poſt tempus ſupra dictum infrà octo dies per literas veſtras vos certificare curetis. Spiritus ſanctus ſicut iuſticias ſuas ſibi ſeruaueritis illibatas, corpus veſtrum & animam ſaluare dignetur & cuſtodire. Datæ Cantuariæ. 28. die menſis Ianuarij anno vt ſupra conſecrationis noſtræ. 7.

Miſit quoque Archiepiſcopus regi ac conſilio ſuo ſchedulam ſiue bullam in hunc modum continentem.

Domino noſtro regi, conſilioquè ſuo, ac omnibus & ſingulis dicti conſilij ſui perſonis monſtramus nos I. permiſsione diuina Cantuarien. Archiepiſcopus, totius Angliæ Primas, & ſedis Apoſtolicæ Legatus, quòd cum omnes clericos capientes, in carcerem inuitè mittentes ſiue detinētes, ac eos quocunque voluerint ire non permittentes, illos vt publicè ac notoriè pro talibus reputatos ſcientes, & vt clericos ſe habentes, qui crimina non confeſsi, nec de criminibus conuicti nec indictati, nec etiā notoriè in criminibus ſunt deprehenſi à canone latæ ſententiæ exiſtūt innodati: Illámq; ſententiā in eccleſia Cantuar. publicamus, & per omnes fratres noſtros ſuffraganeos prouincię noſtrę Cantuarię fecimus publicari. Poſt cuius ſiquidē ſententiæ denunciationem ſiue publicationem (vt præmittitur) factam capti ſunt, & in caſtellis diuerſis & locis Angliæ in carceres miſsi ac inuitè detenti, Iohannes de ſancto Paulo, Michael de VVath, Robertus de Chickvvell, Iohannes de Thorp, & Henricus Stretford, in præiudicium dei, & eccleſiæ ſanctæ, cōtra leges ac clericorū priuilegia omniū, necnō illorum animarum in periculum, qui talia cōmiſerunt, conſilium dederunt & aſſenſum. Quare dominū noſtrū regē, qui libertates ſanctæ eccleſiæ, prout in actibus ſuis dominus deus temporibus elapſis fœliciter monſtrauerit, clarūquè fecerit & iura ac priuilegia ſemper conſeruare curauit illibata exoramus, quatenus dictorum clericorum & ſingulorum cōtra chartam magnam, leges terræ & conſuetudines detentorum, exceptionem à carcere ſiue deliberationem dominationi ſuæ præcipere valeat indilatè. Rogamus inſuper & obſecramus in domino omnes conſiliarios qui talia committendi cōſilium regi dare præſumpſerunt, deliberationi detentorum nullatenus obuiare. Diſsimulare enim nō valemus, quin ea quæ nobis incūbunt, faciamus in hac parte. Item quòd perſonæ laici, hominesquè liberi, cōtra magnam chartam, leges ac terræ conſuetudines capti, adhucquè in carcere detenti, eijciantur, prædictaq; alia, ac ſecundùm formam in bulla Innocentij quarti contentam, per quam omnes contra chartam magnam venire pręſumentes ſeu illam violantes, ſentētiam excommunicationis incurrunt, dominus rex reformare placeat ac emendare. Item quòd nō ſolùm miniſtri ſui diuerſæquè conditionis officiales terram peragrantes, domos, grangias, & alia loca Archiepiſcoporum, epiſcoporum, religioſorum aliorum, necnon virorum eccleſiaſticorum intrant, ſiue cuſtodum firmariorum voluntate, bona pro libito capiunt, inuitequè aſportāt, immò præmiſſa fieri præcipientes actáq; ſuo nomine rata habentes & grata, ſæpe facta ſententia ſunt innodati. Dominus rex dignetur remedium apponere oportunum, diſsimulare enim non poſsumus quin contra tales (prout paſtoralis officij cura exegerit) & per fratres noſtros & ſuffraganeos, quòd nobis, & eis incumbit exequamur. Noſtræ tamē intentionis non exiſtit, dominum noſtrum regem, dominam reginam, aut liberos eorundem, dictis ſententijs inuolui ſeu comprehendi, quatenus de iure poterunt excuſari.

Misit quoq; idem Archiepiscopus, Episcopo Londini literas in hunc modum.

Iohannes permisſione diuina Cantuar. Archiepiscopus, totius Angliæ Primas, & Apostolicæ sedis legatus, venerabili fratri. &c. Sacrosancta ecclesia quæ debet libera esse, varijs exactionibus indebitè, & angarijs infestis opprimitur, his diebus, cuius bona (ad quæ laica manus nõ debet extendi) pro libito diripiũtur in prædã. Clerus quoq; nostrę Cantuar. prouinciæ vexatur iniustè, ac probroso contemptu nequiter conculcatur, iustitia (quæ principaliter elucere deceret, & quæ regibus dat regnare, ac populo quietem præparat oportunam) debito cultu non colitur, sed ad iniurias & oppresſiones iniquas multorũ frænum laxatur impunè. Nos oppressorum gemitibus paterno compacientes affectu, ac considerantes attentè, quòd ad Apostolicam dignitatem nos ideò diuina clementia sublimauit, non vt dies nostros in quiete & delitiarum affluentia duceremus, sed vt ex iniũcto nobis administrationis officio, nostrorũ prædecessorũ exemplis salubriter instructi, pro domo domini ascendentibus ex aduerso nos murum inexpugnabilem præparemus, vt errantes ad viam veritatis inspirante domino reducamus, quasdam excommunicationum sententias à sanctis patribus & prædecessoribus nostris in subscriptis casibus aduersùs delinquentes hactenus promulgatas, per denunciationes publicas in locis eminentibus faciendas per nos & cæteros cõfratres, ac suffraganeos nostros, palam duximus omnibus intimare, ne ignorantiæ affectatæ nebula se valeãt, qui nequam sunt, aliqualiter excusare prætextu veritatis vecorditer occultatæ, & vt decet minimè publicatæ, sed vt singuli melius sibi caueant de futuro. Nostræ tamen intentionis nõ existit, dominum nostrum regem Angliæ illustrem, dominã reginam aut liberos eorundẽ dictis sententijs, vel aliqua earũ inuolui, seu sub denũciatione huius comprehendi, quatenus de iure excusari poterunt in hac parte.

Mandantes. &c. quatenus. &c. Dat. &c. Tenor verò huius articulorum talis est. In dei nomine amen. Nos I. permisſione diuina. &c. Omnes & singulos qui ecclesias suo iure priuare, vel per malitiam infringere seu perturbare præsumunt libertates & liberas consuetudines earundem, & illos præcipuè qui antiquas libertates aut liberas consuetudines nostræ Cantuar. ecclesiæ violauerint, seu in aliquo diminuerint, vel contra priuilegia eidem indulta scienter venerint, aut contra ea fecerint, necnon & illos qui pacem & tranquillitatem regis, aut regni Angliæ nequiter & iniuriosè perturbare præsumũt, seu ad hoc dederint cõsilium, auxiliũ vel fauorẽ, maioris excõmunicationis sententiã, sicut sunt à sanctis patribus, innodatos & excommunicatos fuisse & esse denunciamus, & à limitibus sanctæ matris ecclesiæ sequestramus, authoritate dei Patris omnipotẽtis, beatisſimæ Mariæ virginis matris suæ, beati Thomæ martyris gloriosi, sanctorũq; omniũ publicè & solenniter in his scriptis. Item cum magna charta Henrici quondam regis Angliæ, sit concessum ac etiam ordinatũ, quòd nullus liber homo regni Angliæ capiatur vel imprisonetur, aut disseiseatur de libero tenemento suo, vel libertatibus aut liberis cõsuetudinibus suis, seu vthlagaretur, aut exulet, aut aliquo alio modo destruatur, quodquè super liberum hominem huiusmodi lex non ibit, nec mittet nisi per legale iudicium parium suorum, vel per legem terræ Anglicanæ, & quòd rex nulli negabit, nulli vendet vel differret rectum vel iustitiam. Quodq; ciuitas Lõdini habeat omnes antiquas libertates & liberas consuetudines suas, aliæq; nonnullæ libertates & liberę consuetudines in dicta charta regno Angliæ ad laudẽ & gloriã, ecclesię catholicæ pacem, & regni quietem prouidè sunt concessæ, & ab Archiepiscopis, & Episcopis dicti regni excommunicati, anathematizati, & à liminibus sanctæ Matris Ecclesiæ fuerunt sequestrati. Qui post concesſionem dictæ Chartæ liber-

libertates & liberas consuetudines in ipsa & in charta de Foresta contentas & concessas ecclesiæ Anglicanæ quacunque arte vel ingenio violauerint & infregerint, diminuerint, seu mutauerint, clam vel palam, facto, verbo vel consilio, contra illas vel illarũ aliquam in quocunque articulo temerè veniendo. Quãplures nihilominus præmissorum non ignari, contra dictas chartas, libertates, & liberas consuetudines in chartis huius concessas venire temerè iam conantur, & eas infringere plurimum sunt moliti. Nos ipsorum ausus nephandos opprimere cupientes, & velatam ignorantiam & captatam fugare, ad omnium notitiam deducentes præmissa, monemus in genere omnes & singulos qui contra præmissa fecerunt in aliquo quouismodo contra dictas chartas, vel earum alteram, statuta ædiderint, vel ædita seruauerint, consuetudines introduxerunt vel seruauerint introductas, scriptores etiam statutorum nec non consiliarios & executores, & qui secundùm ea præsumpserint iudicare, quòd debitè se corrigant, & ordinariorum arbitrio plenè satisfaciant de commissis infra .15. dies, à tempore monitionis nostræ continuè numerandos, quos non parentes, ex tunc indictam maioris excommunicationis sententiam, per Innocentium Papam quartum ex certa scientia confirmatam denunciamus publicè & solenniter incidisse. Item omnes & singulos qui de domibus, manerijs, grangis, aut locis alijs ad Archiepiscopos, Episcopos, vel alias personas Ecclesiasticas pertinentibus, quicquam præter voluntatem dominorum, vel eorum qui sunt huius rei custodes deputati abstrahere, capere, consumere vel contrectare præsumpserint, capi, consumi, vel contrectari fecerint, vel huius abstractionem, captionẽ, consumptionem, aut contractionem sub nomine, vel à familiaribus suis factã ratam habuerint, ecclesiasticæ libertatis & immunitatis violatores existere, & excommunicationis maioris sententiam dictam cõtra violatores libertatum ecclesiæ in concilio Oxon. latam, ipso facto incurrere denũciamus, publicè & solenniter in his scriptis. Item, quia temporis malitia clericos laicis tradit infestos, adeò quòd ipsos capiunt & detinent inuitos, aut quo voluerint abire liberè non permittunt: nos omnes & singulos clericos & laicos nostræ Cantuariæ prouinciæ subditos, qui sciẽtes esse clericos, & publicè ac notoriè pro clericis habitos & reputatos, & etiã se gerẽtes de crimine nõ cõfessos, nõ conuictos, nec etiã indictatos, in custodia vel carcere ponũt, & detinẽt, aut inuitos temerariè in casu, à iure vel de consuetudine regni Angliæ non permisso in cleri opprobriũ, & iniuriam manifestam, maioris excommunicationis sententia à canone lata in hac parte denunciamus publicè & solenniter inuolutos. Item, cum omnes & singuli qui in nostra Cantuar. prouincia alicui vel aliquibus crimen falsò ex odij fomite maliciosè imponunt, cum super crimine hîc imposito apud bonos & graues priùs non fuerant infamati, cuius impositionis occasione quouismodo grauentur maioris excommunicationis sententia in concilio Oxoniæ cõtra diffamatores huius à sanctis patribus ritè lata sint, & fuerint innodati, ac delinquentes sciẽter in Archiepiscopos, aut eos patres spirituales, Christi legatos, ecclesiæ columnas, ex dignitate offensarum culpam grauiorem committant, nos ea authoritate qua fungimur, omnes & singulos qui in nostra Prouincia Cantuar. Archiepiscopo vel Episcopo, vel alij cuicunque crimen proditionis seu aliud quodcunque falsò nequiter & malitiosè, hactenus imponere, ac publicè præsumpserint, vel in futurum imponent contra constitutionem prædictam, dicta maioris excommunicationis sententia in præfato consilio prouidè lata, denunciamus publicè innodatos, & à sanctæ matris Ecclesiæ liminibus sequestratos.

Misit insuper Archiepiscopus antedictus literam istam præcedentem ad omnes

nes confratres & suffraganeos suos, vt & ipsi etiam in suis diœcesibus & locis singulis sententias (vt præmittitur) publicè promulgarent: mandatumq; suũ executioni demandarent. Auditis itaque literis Archiepiscopi, & singulis intellectis, alijs insuper nonnullis ab Anglicis regijs (vt putabatur) Archiepiscopo impositis, Rex Edvvardus misit Episcopo Londoniensi literam, vt subsequitur continentem.

Edvvardus Dei gratia. &c. Venerabili in Christo patri R. eadem gratia Episcopo Londoniensi salutem. Veteribus probatis historijs, & ex hijs quæ quotidie gerũtur, clarius elucescit, quomodo multi probitatẽ principum & honorẽ qui in eos collatus est, in superbiã abutẽtes, nituntur interdum malitiæ suę commentis regum laudabilia studia deprauare. Et vt manifestius quod dicimus cunctis fidelibus nostris innotescat, à nostra & eorum memoria non credimus excidisse, quòd nos dudum in annis adolescentiæ ad regni solium exaltati, in eiusdem suscepto regimine, sanis consilijs dirigi cupientes, quia Iohannem tunc V. Vinton. nunc verò Cantuar. Archiepiscopum fidelitatis & discretionis virtute credebamus alijs præeminere, eiusquè consilio super his quę animæ nostræ saluti expediunt, & regni nostri augmẽtum & conseruationem respiciunt, spiritualiter & temporaliter vsi sumus, & in tantam familiaritatem est à nobis susceptus, ac illam in se humanitatem expertus, vt pater noster vocaretur, & adoraretur ab omnibus post regem secundus. Cumq; postmodum regnum Frãcię ad nos iure successorio fuisset deuolutum, & à domino Philippo de Valesio de facto notoriè occupatum, idem Archiepiscopus nobis oportuna instãtia persuasit cum principibus Alemanniæ, contra dictum Philippum fœdus inire, & guerrarum dispendijs exponere nos & nostra, promittens & affirmans, quòd expensas ad hoc necessarias, de terrarum nostrarum prouentibus & aliundè quæsitis subsidijs abundanter faceret ministrari, adijciens insuper, quod solummodo de personis ad bella doctis & strenuis solliciti essemus. Quia ipse pecuniam necessariã pro nostris necessitatibus, & eorum stipendijs efficaciter procuraret: vnde nos mari transito, manum ad ardua misimus, & circa bellicosos apparatus immensas, vt oportuit, expensas fecimus, & confœderatis nobis, in maximis pecuniarũ summis nos obligauimus, de promisso nobis auxilio (vt prę-mittitur) confidentes. Sed heu quãtum in illusoris baculo arundineo, cũ iuxta sententiam propheticam, si innixus fuerit homo, intrabit in manum eius & perforabit, eam fiduciam posuimus, & subtracto nobis, (vtinam non fraudulenter sperato) subsidio, necessitate compulsi, sub vsuris grauissimis, quasi importabilia contraximus onera debitorum, & sic retardata expeditione vlteriori, coacti sumus ab inchoatis magnanimiter hostium aggressibus ea vice desistere, & in Angliam remeare, vbi expositis præfato Archiepiscopo nostris ærumnis multiplicibus & infortunijs memoratis, cõuocatoquè super hoc parliamento, prælati, proceres, cæteriquè fideles eiusdem regni nostri, nonæ partis garbarum, agnorum & vellerum suorum, præter decimam nobis à clero concessam, tale nobis dedêre subsidium, quod si fideliter collectum fuisset cõgruo tempore & obtentum, ad expeditionem dictæ guerræ, debitorum solutionem, & inimicorum confusionem non modicum, nobis præstitisset, & fortè (secundùm multorum opinionem) verisimiliter suffecisset. Idem Archiepiscopus ad dicti subsidij collectionem, & aliorum nobis necessariorum subministrationẽ iterum promisit efficaciter interponere partes suas, vnde nos eius promissionibus inhærentes, resumptis viribus nauigio ad hoc congregato, versùs Flandriam nauigantes, commisso graui prelio nautico cum hostibus, qui in nostram & totius gentis nostræ Anglorum prauissimè coniurauerant, misericordissima

eius

eius clementia, qui ventis & mari imperat, nō nostris meritis, obtinuimus de tantorum hostium multitudine numerosa victoriam & triumphum. Quo pacto cum prægrandi exercitu, pro iurium nostrorum recuperatione exinde progrediētes, castrametati sumus propè ciuitatem fortissimam Tornacensem, in cuius obsidione aliquandiu iugiter occupati, & continuatis expēsis & laboribus fatigati, præstolantes in silentio, promissum nobis adiutorium sperabamus indies ministerio dicti Archiepiscopi in tot & in tantis nostris necessitatibus releuari. Tandem spe concepta frustrati, licèt per plures nuncios & diuersas literas plenè significauerimus præfato Archiepiscopo & alijs consiliarijs nostris sibi adhærentibus nostras indigentias, & pericula varia quibus expositi fuerimus propter defectum promissi subsidij memorati, vtilitatem insuper & honorem quos ex succursu pecuniȩ conspeximus nos posse faciliter obtinere, nullum tamen ab eis emolumentum recipere potuimus, quia sua non nostra negotia curantes, & cōmoda propria procurantes, friuolis excusationibus & fucatis verborum phaleris, suam desidiam, ne dicamus fraudem vel maliciam, palliabant, similes illusoribus qui (vt ait Isaias) deridendo ludificant, dicentes, manda remanda, manda remanda, expecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi: vndè (proh dolor) factum est, vt dum triumphandi super inimicos nostros arrideret nobis gloriosissimè spes propinqua, præualente penuria cogeremur inuiti treugis initis consentire, cum verecunda nostræ expeditionis retardatione, & exultatione nō modica æmulorum. Reuersis nobis Flādriam, cum essemus pecunia vacui & æris alieni mole pressi, nec superesset quicquam in nostris aut nostrorum marsupijs, vndè possemus nostris necessitatibus consulere, & debita stipendia nostro obsequio militantibus erogare, compulsi sumus vsurarum voragine nos submergere, & humeros supponere cumulatis generibus debitorum. Tandem conuenērunt ad nos amici fideles, peregrinationis nostræ comites & tribulationis nostræ participes, cum quibus tractatum habuimus diligentem super optatis remedijs, quibus à tanta infortuniorum tēpestate possemus commodiùs respirare. Visum est omnibus præfatæ retardationis euentum tristabilem & egestatis nostræ incommoda multiplicia, culpa vel desidia, ne dicamus malicia prȩfati Archiepiscopi, de cuius discretione tota regni nostri negotia cōstituimus, accidisse, & vehementer mirantes ac contra nos murmurantes. Super hoc quòd dictorum Archiepiscopi & officialium insolētiam regia mansuetudo tanto tempore relinquere voluit incorrectam sua publica potestate, quod nisi super hijs faceremus congruum remedium celeriter adhiberi, oporteret eos de nostris obsequijs se subtrahere, & ab inito fœdere retroire, & hoc vtique in regni nostri subuersionem, & nostram perpetuam ignominiā, & nationis Anglicanæ sempiternum opprobrium redundare, quod auertat temporibus nostris clementissimi patris benignitas, in cuius soliditate fixa immobiliter anchora spei nostræ, vndè nos ad disciplinam & correctionem nostrorum officialium mentis aciem dirigentes, quosdam ex eis quos ex causis pluribus de mala administratione, iusticiȩ subuersione, ac subditorū nostrorum oppressione, acceptorum munerum corruptione, ac alijs offensis grauibus suspectos habuimus, à suis fecimus officijs (prout nobis licuit) amoueri, alios quoque inferioris gradus in præmissis culpabiles sub custodia tuta detineri, ne si liberatione solita potirentur, supplantaretur eorum astutia iusticiæ executio, & deluderetur callidè inquisitio veritatis. Quam cum ex dicti Archiepiscopi animi latebris eò certius & plenius elicere crederemus, quò nihil eorū ad informationem in hac parte conferre poterāt, ipsum verisimiliter latere debuerat cui totius reipublicæ nostræ administrationem & summam rerum gerēdarum

darum à multo tempore duximus committendam, ſibiquè per fidelem noſtrũ Nicholaum de Cantilupo, ad hoc ſpecialiter deſtinatum, mandauimus, quòd ad noſtram pręſentiam, quia perſonali eius colloquio perfrui volebamus, Londoniã venire maturius nõ tardaret. Ipſe verò ſemper tumidus in proſperis, & timidus in aduerſis, trepidans timore vbi non erat timor, ſibi periculum per aliquos nobis aſsiſtentes intemptatum & comminatum, ſi ab eccleſia Cantua. recederet, imminere minus veraciter allegauit, quia hoc (teſte Deo & pura conſciẽtia) nunquam in mentem noſtram cecidit, nec alicuius nobis aſsiſtentis (vt credimus) tetigit cogitatum. Et quãquam clero & populo regni noſtri malignitatis ſuæ merito ſe reddidit odioſum, nos autem qui cũctos ad noſtram præſentiam accedere, præcipuè noſtris ad hoc litteris vel nuncijs conuocatis, plena volumus ſecuritate gaudere, ad conuincendam eius malitiam, dilectum & fidelem noſtrum Radulphũ de Stafford, hoſpitij noſtri Seneſcallum ad ipſum deſtinauimus, vt ei ſecurum conductum offerret & faceret, regias ſuper hoc nihilominus litteras patentes, ſigillo regio conſignatas ei fecimus præſentari, iteratò mandantes, quod ad nos perſonaliter accederet, inchoatam ſolicitudinẽ noſtram informaturus ſuper regni negotijs, quæ longo tempore geſſerat, vt præfertur. Ipſe verò precum & mandatorum noſtrorum lenitate contempta, vultu & animo indignato reſpondit, quod ſe noſtris conſpectibus, ſeu colloquijs nequaquam conferret niſi in pleno parliamento noſtro, quòd in his diebus ex cauſis rationabilibus nullatenùs expedit conuocari. Sicquè idem Archiepiſcopus, quem regalis benignitas beneficijs & honoribus magnificis ampliauit, & in ſuæ familiaritatis ſacrarium & vnanimitatem amicitiæ, & vinculum fœderis accerſiuit, ſuper quem ſicut patrem chariſsimum totus noſter ſpiritus & animus requieuit, quin etiã dum eius voluntatibus per omnia acquieuimus, ſophiſticæ dilectionis faciem fuco mendacis beneuolentiæ palliatã, more patris amabilis nobis prætendere conſueuit, ſubitò in victricũ oneroſum & grauem crudeliter eſt conuerſus, & beneficijs acceptis ingratus tumoris arrogantia beneficum perſequitur, & illam nobis retributionem, (iuxta vulgare prouerbium) Mus in pera, ſerpens in gremio, ignis in ſinu, ſuis conſueuerat hoſpitibus exhibere. Nam licèt nobis ad regale faſtigium iure hæreditario diuina cooperante gratia ſublimitatis deteſtabile ſemper ſit & ſuerit, abuti potentię magnitudine, qui ſummis deſiderijs affectamus clemẽtia & lenitate cum moderamine iuſticiæ gubernare ſubiectos, vt optata cunctis mortalibus pace fruamur: ipſe tamen noſtram innocentiam, ac conſiliariorum & officialium noſtrorum regalem iuſticiam proſequentium, fidelitatem & diligentiam conuicijs lacerat, publicè prædicando, & ſuis literis patentibus in diuerſis partibus publicare mãdando, quòd poteſtate regia modernis temporibus contra iuſticiam opprimitur populus, clerus confunditur, regnũ varijs exactionibus collectis & tallijs prægrauatur. Et quia nomen boni paſtoris (quo hactenus ſemper caruit) cum ſit reuera iuxta communem opinionem & confeſsionem publicam propriam publicè (vt fertur) emiſſam notoriè mercenarius, fallaciter nititur vſurpare, fucatum zelum vulpinæ caliditatis fuci perizomate palliatum ad liberationem eccleſiæ, cuius vexationes ſi quas in rebus vel perſonis noſtro tempore ſuſtinuit, præfati Archiepiſcopi duntaxat remiſsioni, & calidis adinuentionibus ac reprobis conſilijs ſunt veraciter aſcribendæ, nequiter ſimulat ſe habere & quaſdã excommunicationũ ſententias in eccleſiaſticæ libertatis & magnæ chartæ violatores in genere dudum latas ad ſuggillandam opinionem regiam & præfatos miniſtros regios diffamandos, ac ſeditiones in populo nobis commiſſo proditoriè ſuſcitandas, & deuotionem comitum, procerum, & baronum, magnatũ regni

noſtri, maieſtati regiæ ſubtrahendam ſpecificatis nonnullis articulis, præter & contra ſolitum medium in concilio prouinciali traditum, mandauit per ſuas literas in pluribus locis inſignibus publicari. Quamobrem nos volentes vt tenemur integritati famæ noſtræ proſpicere, & præfati Archiepiſcopi maliciæ obuiare, paratoſq; nobis & noſtris ab ipſo laqueos cautiùs declinare: prouidimus præter ea quæ ſuperiùs expreſſa ſunt, vt ad præſens multis de eius actibus taceamus aliqua deducere in publicam notionem. Népè eius improuido conſilio & ſuccurſu in minori ætate conſtituti, tot donationes prodigas, ac alienationes ꝓhibitas, ac gratias fecimus exceſsiuas, quòd per eas ærarium noſtrum totaliter eſt exhauſtum, & fiſcales redditus ſunt enormiter diminuti, ipſumq; munerũ acceptione corruptum, magnas pecuniarum ſummas nobis debitas quibuſdam ſine rationabili cauſa (cùm id nulla neceſsitas vel vtilitas expoſcebat) comperimus remiſiſſe, & plurimos prouentus & redditus qui pro noſtris vtilitatibus & neceſsitatibus conſeruari debuerant, ſuis ſuorumq; vſibus applicaſſe, & alijs perſonis malè meritis erogaſſe. Qui etiam ne dum munerum, ſed etiam perſonarum acceptores, qui votum noſtrum & pręſtitum nobis fidelitatis iuramẽtum ſolitum, ad officia publica in terris noſtræ ditioni ſubiectis, dignis & bene meritis poſtpoſitis, & repulſos & indignos admiſit, multaquè alia animo infrænato temerè attemptare præſumpſit, in ſtatus noſtri detrimentum, & dignitatis regiæ læſionem, ac populi nobis ſubditi damnum non modicum & grauamen, poteſtatẽ traditã & commiſſũ ſibi abutendo officiũ. Qui ſi in elata obſtinatione & obſtinata rebellione & continuata præſtiterit, congruis loco & tempore intendimus apertiùs declarare, vobis firmiter iniungendo mandamus quatenùs hæc omnia & ſingula ſingulatim & clarè locis quibus expediri videritis, publicetis & faciatis per alios publicari piam intentionem quam habemus ad ſubducenda incõmoda ſubditorum, ipſis iuxtà datam & vobis à Deo ſapientiam commendantes, & in hijs taliter vos habentes, quòd veſtram debeamus ſollicitudinem meritò commendare. Teſte meipſo apud VVeſtmonaſterium duodecimo die Februarij anno regni noſtri quindecimo.

Scripſit Ludouicus dux Bauariæ regnum Alemanniæ occupans, Anglorum regi Edvvardo ſub hac forma.

LVdouicus dei gratia Romanorum imperij ſemper Auguſtus, Edvvardo regi Anglorum fratri ſuo chariſsimo ſalutem & fraternæ dilectionis affectum. Licèt innumera grandiaq; negotia noſtris incumbant humeris, & circa illa multipliciter & aſsiduè diſtrahamur, tamen cùm diſcordia inter te & Philippum regem Francorum affinem veſtrum prædilectum orta tibi & tuo regno quamplurium perſonarum & rerum diſpendia, ipſa non ſedata in futurum poterit generare, & noſtris ſe repræſentant obtutibus, mentemquè noſtram ſpecialiter angit & excitat, vt ad tollendã ipſam, ſtudium & operam noſtræ ſollicitudinis apponamus. Propterea te ſcire volumus quòd præfatus Philippus ad requiſitionem noſtram dedit nobis ſuis litteris poteſtatem tractandi inter te & ipſum ſuper diſcordia inter vos ſuſcitata, quam & tibi & tuo regno penſatis diligenter omnibus conditionibus & allegatorum tuorum multipliciter expedire credentes, amicitiæ tuæ perſuademus, teq; cum diligentia hortamur, vt ad hoc tuum aſſenſum præbeas, quòd te & ipſum reuocare poſsimus ad concordiam inter vos pacis fœdera ordinare, ad quæ libenti animo vacare volumus & impendere oneroſa proſecutione labores. In quo ſi conſilijs noſtris conſentire volueris & acquieſcere, vt ſperamus, placeat tibi tuis literis nobis dare poteſtatem præmiſſam tractandi concordiam, & treugas per annum vel biennium ordinãdi. Nec te moueat amicitia inter nos & Phil. regem Francorũ inita & cõtracta.

Nam exquo in treugas & certos terminos ad tractandum de concordia inter te & prædictum regem Francorum accepiſti, abſque noſtro ſcitu, voluntate, & aſſenſu de conſilio noſtrorum principum, qui ligias, pacta, & vniones noſtras nouerunt, quibus viſum fuit quòd hoc (ſaluo honore noſtro) facere poſſemus, concordiam & amicitiam cum dicto rege Francorum contraximus, & vnionē & vniuimus, vicariatum tibi per nos commiſſum, ex cauſis reuocamus prænotatis. Pro firmo ſciturus, quòd in tractatibus noſtris ſic tibi fraternè prouidebimus, quòd ſi noſtris conſilijs acquieſcere volueris, cauſa tua ad finem bonum, (mediante conſilio noſtro) producetur: ſuper quibus tuam amicitiam de noſtra intentione pleniùs informaturum, religioſum virum Fratrem Edvvardum lectorem ordinis fratrum Heremitarum ſancti Auguſtini, ſpecialem noſtræ curiæ Capellanum, tuæ fraternitati tranſmittimus, quem petimus ſuper præmiſſis celeriter expeditum remitti. Dat Francfordiæ. &c. anno imperij noſtri. 27.

Rex autem Angliæ Edvvardus, Ludouico prædicto reſcripſit in hæc verba.

SErenissimo principi domino Ludouico Dei gratia Romanorum imperij ſemper Auguſto, Edvvardus eadem gratia rex Franciæ & Angliæ, & Dominus Hibernię ſalutem, & votiuis ſemper ſucceſsionibus gratulari. Serenitatis veſtræ literas reuerenter recepimus, inter alia continentes, quòd Philippus de Valeſio ad tractandum inter nos & ipſum concordiam dedit vobis ad requiſitionem veſtram ſuis litteris poteſtatem. Et ſi placeret vobis, poteſtatem huius vobis dare, libenti daretis animo labores & operam ad dictam concordiam reformandam, & quòd amicitia inter vos & Philippum minimè nos moueret, nam exquo ſine ſcitu & aſſenſu noſtro treugas ad terminos ad tractandum de pace inter nos & dictum Philippum, accepimus dictam amicitiam cum eo de conſilio principum veſtrorum, quibus viſum fuerat quod hoc (ſaluo honore veſtro) poſſetis facere, contraxiſtis, vicariatum nobis per vos commiſſum reuocaſtis. Et quidem zelum quem habetis ad faciendam dictam concordiam, plurimùm commendamus. Et reuerà votiuum foret nobis admodùm & acceptum ſi poſſet fieri per tanti mediatoris inſtantiam pax optata. Sed quia ſcimus ius noſtrū in regno Franciæ ſatis clarum, illud arbitrio dubio non proponimus ducere alicui, per noſtras litteras committendas, verùm dum attenta meditatione penſamus, qualiter veſtra conſideratio circumſpecta videns noſtram patentem iuſticiam, & dicti Philippi duritiam obſtinatam & iniuriam, nobiſcum contra dictum Philippum veſtri gratia ligiam feciſtis, velut in ſpecialem adoptionis filiū de dilectionis exuberantia nos admittentes, vt cum pace veſtra loquamur mirari non ſufficimus, quòd prępotens veſtra ſublimitas, quę ad laudem bonorum & vindictā malorum eſt diuinitùs inſtituta, cōtra nos dicto Ph. iniuriatori noſtro notorio ſe ligauit. Et id quod dicitur nos ſine ſcitu & aſſenſu veſtro cum pręfato Ph. treugas ad tractatum pacis iniſſe, non debuit conſideratis facti circumſtācijs rationabiliter mouiſſe, quia dum obſidebamus ciuitatē Tornacenſem, oportuit nos eorum ſequi conſilia, qui nobis auxilia & comitiuam tunc fecerunt, & hyemis ſubita vicinitas ac locorum diſtātia veſtram ſuper hoc conſulere celſitudinem minimè permiſerunt. Immò nobis aliàs (ſi recolitis) conceſsiſtis, quòd ſi opportunitas arrideret tractare poſſemus de pace vobis inconſultis, ita tamen, quòd ſine conſenſu veſtro pacem finalem cum dicto P. nullatenùs faceremus, quam nunq̄ facere proponebamus priuſq̄ veſtrum ſuper hoc habuiſſemus ꝓuidū conſiliū & aſſenſum. Sed in votis geſsimus vobis in omnibus facere quod debuimus iuxta vires, ſperantes quòd fraternæ veſtræ plenitudo beneuolentiæ, nos ad tempus benigniùs ſupportaſſet. Videtur etiam aliquibus quòd reuocatio dicti vicariatus facta fuerit præmaturè iuxta ſponſionem ſuper hoc per impe-

riales

rales nobis factā, non debuissent fieri quousq; regnū Franciæ, vel maiorē partem eiusdē fuissemus adepti. Præmissa quæsumus velit vestra nobilitas debitè pōderare, & vlterius facere quod debet, quia per dei gratiā vobis & vestris semp iuxta mensurā impensæ nobis beneuolentiæ gratiā faciemus pro viribus repēsiuā. Celsitudini vestræ donet altissimus votiuæ fœlicitatis augmentum. Dat. Londini anno regni nostri Franciæ 2, regni verò nostri Angliæ. 15.

Mortuo Benedicto 12. successit Clemens 6. Hic de abbate ordinis S. Benedicti factus est Attreba. episcopus, postea successiuè ad archiepisc. Senonēsem, & Rothoma. assumptus, deindè ad Cardinalatū, & tandem ad Papatum ascendit. *Obijt Papa Benedict. 12.*

EDvvardus dei gratia rex Angliæ & Franciæ, & dominus Hiberniæ, vener. &c. salutē. Terribilis in iudicijs & inscrutabilis in consilio Rex cœlestis, qui dignè flagellat filios quos diligit, ostendit plerunque peccanti populo dura, peccantes propter iniquitates suas humilians, vt sic ad se reuersi, quærant humilius nomen eius. Pensantes itaque quantis guerrarum incommodis & aduersitatibus nos & subiectus nobis populus peccatis nostris, vel ipsius populi seu vtriusque forsitan exigentibus, fuimus à longè retrò temporibus, & adhuc sumus inaniter lacessiti, ac facultatibus collapsi grauiter & exhausti, ac considerantes periculosa discrimina nobis & nostris verisimiliter imminentia, nisi diuina prouidentia clementiùs respexerit nos ex alto, tanta tribulatione malorum & dolorum dum nostrum conspicimus imperfectum, diuinam contemplamur omnipotentiam operantes, quòd iustus iudex, verax deus, benignè respiciet causæ nostræ veritatem & iustitiam, & humiliabit calumniatorem, & sic sub miserationis diuinæ fiducia rem aggredientes arduam, passagium nostrum versùs partes Franciæ ordinauimus validum & festinum, & alium exercitum versùs partes Scotiæ duximus transmittendum, vt sic, per dei gratiā cōminatis nobis occurramus periculis, & fidelibus nostris post magnā quā passi sunt inquietudinē quietis pulchritudinē præparemus. Cū igitur cōstituti sitis pro hominibus à domino, vt offeratis dona & sacrificia pro peccatis, attēdite quæsumus prædicta, nedū nostra, sed publica pericula, preces pro fœlici progressu nostro fundētes altissimo, supplētes vices Mosis, vt nos & nostri possimus aduersarijs in vestrarū erectione manuū præualere, & vt augmentū gratiæ nobis multiplicatis intercessoribus largiatur, faciatis per nostras ciuitates & diœc. prædicationes & pcessiones fieri, & alia piæ placationis officia misericorditer exerceri, vt Deus misericordiarū super nos & exercitus nostros manū suæ benedictionis extendat, & actus nostros in beneplacito suo sic dirigat, vt sibi cedant ad laudem, nobis ad meritum & subiectis nobis fidelibus commodum & quietem. Dat. &c. Anno regni nostri Angliæ 16. regni verò nostri Frāciæ 3.

HOc anno inita est treuga inter reges Franciæ & Angliæ, mediantibus duobus Cardinalibus, in hunc modum, videlicet, quòd super omnimodis cōtrouersijs & dissentionibus, mittantur ad curiā Romanā aliqui de sanguine regum dictorum nobiles, & alij habentes potestatem concordiam ordinādi, affirmandi & roborādi, super causis, à partibus ostensis, secundùm tractatū domini Papæ & nobilium prædictorum. Et poterunt partes dicere & præponere rationes suas coram domino Papa, non tamē ad finem dissentionis & dandi sententiam, sed pro facienda pace meliori & tractatu. Item quòd antedicti nobiles, qui ad curiam mittentur Romanam, sint in curia citra festum sancti Iohannis Baptistæ proximò futurum, negotiaq; præfata diuino mediante suffragio, summi necnon pontificis instantia, citra festum natalis domini, etiam de assensu dictorum nobilium, termino illo nullatenùs prolongato maneant expedita. Si verò dominus Papa fuerit impeditus, vel pacem & concordiam inter

reges prefatos reformare nō poterit, treugæ nihilominus vsque ad terminū infra positū perseuerent, & firmiter ab omnibus conseruentur. Ad finem quoque illum quòd negotia supradicta meliorem pleniorem[que] sortiantur effectū, cōcedantur treugæ, vt ad festum sancti Michaelis in mense Septembri proximò futurum, & à festo illo vsque ad finem trium annorum proximè sequentium, inter prædictos reges Angliæ & Franciæ regém[que] Scotiæ, comitem Hannoniæ, duces Brabantiæ & Gelrę, Marchionem de Gillers, dominum Iohannē de Hānonia, & gentem Flandrię, omnes[que] eis adhærentes in omnibus terris eorūdem à tempore datæ treugarum præsentium, per totum tempus supradictum. Insuper rex Scotiæ, comes Hannoniæ, & dictis regibus cæteri nobiles alligati, mittant nuncios suos ad curiam præfatam, cum potestate consentiendi & affirmandi, secundùm tractatum coram domino Papa habendum, in quantū eos attinet, citra festum sancti Iohannis prænotatum: si verò dictorum nobiliū aliqui nuncios (vt pręmittitur) ad curiam Romanam mittere non curauerint, negotia supradicta nequaquam ob hoc maneant prolōgata. Conseruentur quoque prædictæ treugæ in Britannia inter supradictos & eis adhærentes, quanquam in ducatu illo ius se dixerint possidere. Durante verò treuga, ciuitas de Vanes in manibus Cardinalium nomine domini Papæ detineatur, elapsis[que] treugis, de vrbe illa suam faciāt voluntatem. Cardinales insuper partes suas diligenter apponant, pro absolutione Flandrensium, & sententijs quas incurrerunt amouendis, & quòd via bona & rationabilis inueniatur, curiosè studeant laborare. Comes Flandriæ sicut dominus sine medio, & medius velut superior, durante treuga remaneat in Flandria, ita tamē quòd hoc fiat de assensu populi Flādriæ, si verò aliqui in VVasconia, vel alibi, durāte treuga, vicinis suis vel inimicis partis alterius guerrā suscitent, dicti reges p se, nec p alios, directè vel indirectè, se nullatenùs intromittant, nec ob hoc treugę violatę sint infectę. Dicti verò reges partes suas diligenter sine fraude apponant, nec vnius partis subditi durante treuga, parti alteri in VVasconia & Britannia guerrā moueant quoquomodo, nec aliquis vni parti obediens, pēdente treuga, parti alteri fœdus siue amicitiam inire permittatur, nec detur vel promittatur quicquam durāte treuga directè vel indirectè pro guerra suscitanda, & tam per terrā quàm per mare treugæ firmiter ab omnibus sint cōseruatæ. In VVasconia verò & in Flandria infra 15. dies, in Anglia & in Scotia, infra 40. dies treugæ fiant proclamatæ. Omnes captiui partis vtriusque à dominica ante festum sancti Vincentij proximò præterita, vsque ad diem præsentem, de carceribus eijciantur, bona rapta reddātur, & liberi, prout ratio exigit, dimittantur. Nulla nocumenta vel inuasiones durāte treuga inter partes in præiudicium treugæ fiant vel despectum. Dicti quoque reges & eis adhærentes durante treuga in tali remaneant possessione & seisina, qua hodie persistunt in omnibus bonis, terris & possessionibus, quas detinent vel acquisierant quoquomodo. Et securè de vna terra in alteram redibunt, & omnes mercatores cum mercibus, & cæteri singuli fideles, tam per terram quàm per mare & aquas consuetas, tamen in regno persolutis, ita liberè veniant & securè, sicut tempore prædecessorum dictorum regum ire solebant & redire, exceptis bannitis dictorum regnorū pro alijs causis & pro guerris regum supradictorū: sed Barones VVasconiæ & cæteri de ducatu eodem banniti in dicta guerra cōtinentur, & ire & redire poterunt, durante treuga sępedicta, banniti verò & fugitiui patrię Flandrensis, qui fuerunt ex parte regis Franciæ durante treuga, Flandriam intrare non poterāt: dictæ verò treugæ continebunt & comprehendent Hispanos, Cathalanos, Ianuenses, Prouinciales, Episcopum Cameracensem, & capitulum cameratum, castra Pagi Cameracensis, domi-

dominum de Brette vicecomitem de Frōſas, dominum de Tynbon, dominum Iohannem de Vernun, Dominum de Roya. Dominus verò Odo dux Burgundię, dominus Petrus dux de Burbon, in animam domini Philippi regis Franciæ: & dominus Henricus Lancaſtriæ, dominus VVilhelmus de Boun, dominus VVilhelmus de Monte acuto comites, in animam domini Edvvardi regis Angliæ ſecundùm mādatum eis per reges ſæpefatos factum, tactis ſacroſanctis Euangelijs iuramentum pręſtiterūt concordale. Dat. in Prioratu ſanctæ Mariæ Magdalenæ de Maletrete, ordinis ſancti Benedicti, diœceſis Nanet. 19. die Ianuarij, anno domini. 1342.

Natale celebratum apud Windeſor.

ANno gratiæ milleſimo trecēteſimo quadrageſimo primo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à cōqueſtu tertij quintus decimus, tenuit rex natale apud VVindeſore. Eodem anno rex Edvvardus cum ſuo nauigio Britanniam nauigauit, vbi per cibos & potus incōgruos plures amiſit de ſuis. Quo tempore miſſi ſunt ad eum duo Cardinales, qui ex parte Papę treugas triennales indixerunt inter reges, ſub quo ſpacio de iure quod rex Angliæ vendicauit in regnū Franciæ diſcuti poſſet ad plenùm. In redeundo quoque de Britannia maxima incōmoda per marinam tempeſtatem perpeſſus eſt, quę vtique dicebantur per nigromanticos regis Franciæ procurari. Hoc anno quinto die Iunij apud maneriū regium de Langele, iuxta ſanctum Albanum, domina Philippa regina peperit filium, qui baptizatus eſt à domino Michaele Abbate de ſancto Albano, & nominatus eſt Edmundus. Tranſit annus iſte frugifer & fructifer, rerum venaliū copioſus: regionibus Franciæ atque Scociæ otioſus: Angliæ laborioſus, ſumptuoſus, & ſtudioſus.

Regina peperit quintū filium vocatum Edmundum.

Natale apud Kenington.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo quadrageſimo ſecundo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij ſextuſdecimus, tenuit rex natale apud Kenyngton ſolenniter, cum multitudine tam incolarum quàm alienigenarum magna nimis. Hoc anno Ludouicus de Bauaria, qui ſe imperatorem appellauit, fœdifragus & falſus, vicariatum citra Coloniam a rege Angliæ, (vt ferebatur minus conſultè ſuſceptum) per ſuas litteras reuocauit, & ſpretis fœderibus regi Angliæ ſacramento firmatis, amicitias contraxit cum rege Francorum. Sub eodem anno rex Angliæ tranſfretauit in Britanniam Armoricam, iteratò recepto prius homagio de domino Iohanne de Monteforti, pro Ducatu Britanniæ, qui fuit verus hæres ducatus eiuſdem, volens iuuare ipſum contra Dominum Carolum de Bloys, qui deſponſauit filiam alterius fratris germani, vbi rex Edvvardus plures villas, munitiones & caſtra rebellātia fortiter cōquiſiuit, & poſt obſedit ibidem villam de Vanes. Et quamuis Philippus de Valeys rex Franciæ ſibi cōglomeroſa multitudine occurriſſet, & treugas feciſſet, nihilominùs remanſit villa prædicta regi Angliæ ſubiugata.

Natale apud VVoodſtock.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo quadrageſimo tertio, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij ſeptimus decimus, tenuit rex natale apud VVoodſtock, cum regina Philippa, & filijs eorundem, ac primogenito ſuo principe VValliæ, & Comitibus ac Baronibus multis valde. Eodem anno Clemens ſextus, quondam Rothomagēſis Archiepiſcopus, ſucceſsit Benedicto duodecimo. Iſte Clemens vir inſignis litteraturæ fuit, ſed prodigalitatis profuſiſsimæ, adeò vt dignitates Eccleſiaſticas vacantes in Anglia, ſuis conferret Cardinalibus, nouoſquè pro eis in Anglia titulos moliretur imponere, qua de cauſa Rex Angliæ offenſus, prouiſiones per dominum Papam factas ceſſauit. Et ne quis deinceps tales prouiſiones afferret, ſub pœna carceris atque capitis interdixit. Hoc anno per totum regnum Angliæ decimæ tam temporalium quàm ſpiritualium regi ſolutæ ſunt.

Eodem anno dominus Henricus de Lancastria, comes de Derby, cum comitibus de Glouernia, de VVarvvico, Northamtonia & Oxonia, Barone de Stafforde, Roberto de Vfforde iuniore, & alijs multis valentibus, & exercitu numeroso profectus est versus Scotiam, ad dissoluendam obsidionem quam Scoti plantauerant circa castellum de Louhmaban, quod quidem castrum cõmissum fuerat custodiæ comitis de Northamtonia, VVilhelmo de Boun, qui quendam militem dictum VValterum de Selby custodem in eodem castro constituerat loco suo, sed probitate dicti VValteri, & Episcopi Carleolensis, nec non domini de Lucy fuerat obsidione liberatum, antequam supradicti heroes aduenissent, sic quòd redierant negotio nullo facto. Circa præsens tempus Henricus Burghvvash Lincoln. episcopus in Flandria apud Gandauum diem clausit extremum. Cui succeßit Thomas le Beck, clericus nobilis & excellens. Iste Henricus quondam Lincolniensis episcopus cupidus & auarus, apud prędium suum de Tynghurst, parcum fecerat, & suorũ terras contiguas ipsis iunctis eidem parco adiecerat, & sepibus ac fossatis incluserat, non sine diris illorum increpationibus ademerat terras suas. Post mortem verò suam apparuit cuidam ex armigeris suis quõdam, cum pharetra & arcu, sagittis & cornu, indutus breui tunica, & ipsa viridi, & ait ei. Nosti quòd nõ sine dei offensa & iniuria pauperum clauserim istum parcum, datus sum igitur nõ sine pœna ad custodiam huius parci prout vides, quousq; terræ istic inclusæ pristinis possessoribus restituantur. Vade ergo ad fratres meos Lincolniẽses canonicos, & roga eos ex parte mea, vt hæc omnia pauperibus possessoribus redonentur, à quibus cum iniuria ea tuli. Canonici verò hæc audientes, & iniuriam prælibatam non ignorantes, miserunt vnũ de canonicis VVilhelmum Bacheler appellatum, ad restituendum sua singulis, & sepes extirpand. fossatáq; complananda, qui rediens per Abbatem de Sancto Albano Michaelem, sibi narrauit hæc omnia seriatim.

Eodẽ anno Papa Clemens iterum fecit in Anglia prouisiones duobus Cardinalibus de beneficijs proximò vacantibus præter Episcopatus, & Abbathias ad extentam duarum millium marcarum. Quod rex & tota regni nobilitas pati noluit, sed procuratores dictorum Cardinaliũ sub pœna carceris Angliam exire coegit. Et citò post rex direxit Papæ illam famosam epistolam pro libertate ecclesiæ Anglicanæ contuenda, quam præsentibus duximus inserendam.

Epistola missa Papæ Clementi pro libertate Ecclesiæ Anglicanæ, plena fructu, cui pro tunc Papa aut Cardinales respondere rationabiliter nesciebant.

SAnctißimo in Christo patri ac domino, domino Clementi, diuina prouidentia sacrosanctæ Romanæ ac vniuersalis ecclesiæ summo Pontifici, Edvvardus eiusdẽ gratia rex Frãcię & Anglię, & dominus Hibernię, deuota pedũ oscula beatorum. Pensata sedis apostolicæ clementia, quæ de fomento deuotionis Christi fidelium, & animarum salute, solet esse summè solicita, non quærens quę sua sunt, sed quæ sunt potius Iesu Christi, tenet probabiliter nostra fiducia, quòd vestra maturitas in specula celsitudinis Apostolicæ præclaritate meritorum & sciẽtiæ diuinitus iam erecta, ea quæ decus ecclesiæ, & deuotionẽ plebis attenuãt, ac animarum & rerum pericula comminantur, curabit misericorditer reformare. In publicam autem nõ ambigimus notitiã prouenisse, qualiter ab exordio nascentis ecclesiæ in regno nostro Angliæ progenitorum nostrorum regum Angliæ, & procerum ac fideliũ dicti regni dignè recolẽda prioritas propter diuini cultus augmentum cõstruxit ecclesias, & ipsas amplis dotauit possessionibus & priuilegijs cõmuniuit, ponens in eis ministros idoneos, qui fidẽ catholicã in subiectis sibi linguis, & populis fœliciter pegerũt, p quorũ curã & solicitudinẽ vinea dñi sabaoth in cultu & fructu, ibidẽ mirificè fœcũdauit,

tiit, sed quod dolendū est, ipsius vineæ propagines degenerātur in labruſcas, & exterminant eam apri de ſilua, ſingulareſquè feræ depaſcunt eam, dum per impoſitiones & prouiſiones ſedis apoſtolicę, quæ ſolito grauius inualeſcunt, ipſius peculium contra piam voluntatem & ordinationem donatorum, manus occupant indignorum, & præſertim exte. orum, & eius dignitates & beneficia conferuntur pinguia perſonis alienigenis, plerunq; nobis ſuſpectis, qui non reſidēt in dictis beneficijs, & vultus commiſſorum eis pecorum non agnoſcunt, linguā non intelligunt, ſed animarum cura neglecta, velut mercenarij ſolummodò temporalia lucra quærunt, & ſic diminuitur Chriſti cultus, animarum cura negligitur, ſubtrahitur hoſpitalitas, eccleſiarum iura deperiunt, ruunt ædificia clericorum, attenuatur deuotio populi, Clerici dicti regni viri magnæ literaturæ & conuerſationis honeſtę, qui curam & regimē poſſent ſibi ſalubriter peragere, & forent pro noſtris & publicis conſilijs opportuni, ſtudium deſerunt, propter promotionis congruæ ſpem ablatam, quæ diuinæ ſcimus non eſſe placita voluntati. Quinimmò graue noſtrum & fidelium noſtrorum verſatur præiudicium & ineffabile periculum, niſi ſuper hoc citiùs & conſultiùs caueamus. Nam ius patronatus quod nos & fideles noſtri in talibus obtinemus beneficijs eneruatur. Curia noſtra in qua duntaxat cauſæ ſuper iure patronatus dictorū beneficiorum tractari debent deluditur, & ſic iura coronæ noſtræ tam probroſè quàm damnoſè deperiunt, & regni theſaurus ad extraneos, ne dicamus noſtros maleuolos aſportatur, ſubtili forſan coniectura, vt regni depreſſo ſacerdotio, & eius exhauſto theſauro, reddatur regnum debilius in aduerſis, quæ ſingula & alia quæ ex præmiſsis ſequuntur incommoda, fuerunt nuper coram nobis in parliamento noſtro generali pro communitate dicti regni palam expoſita, vnanimi & feruenti petitione ſubiuncta, vt prædictis diſpendijs quæ dictæ communitati videntur intollerabilia celeriter occurramus. Nos autem Anglicanæ depreſsionē eccleſiæ, & exhæredationem coronæ noſtræ, ac mala prædicta quæ diſsimulata diutius adijcerent veriſimiliter grauiora, patulo cernentes intuitu, ad vos ſucceſſores Apoſtolorum principis, qui ad paſcendum non ad tondendū oues dominicas, ac ad confirmandum, & non ad deprimendum fratres ſuos mandatum à Chriſto ſuſcepit, iſta deferrimus votiuis affectibus ſupplicantes, quatenus præmiſsis debitè ponderatis ac conſideratis, quòd de iure creandi ſunt de vico populi magiſtratus, & iuxta dictum Prophetę, dandi ſunt de eodem loco populi vinitores, quod per beatos Apoſtolos legitur eſſe factum, dum gentibus viros linguarum ſuarum habentes notitiam tranſſumpſerunt, penſata etiam deuotionis plenitudine, qua domus noſtra regia, & clerus & populus dicti regni perſtiterunt hactenus in obedientiam dictæ ſedis, propter quod non haberet paternus affectus eis onera & grauamina cumulare, vt pater filijs theſaurizans, alleuians dictarum impoſitionum, & prouiſionum, ac onerum tam per ſedem apoſtolicam inualeſcentium grauitatem, permittentes vlterius vt patroni patronatus ſui ſolacium non amittant, eccleſiæquè cathedrales & aliæ dicti regni liberas electiones & earum effectum habeāt, quas quidem eccleſias dicti progenitores noſtri dudum ſingulis vacationibus earundem perſonis idoneis iure ſuo regio liberè conferebant, & poſtmodum ad rogatum & ad inſtantiam dictæ ſedis ſub certis modis & conditionibus conceſſerunt, quòd electiones fierent in dictis eccleſijs per capitula earundem, quæ conceſsio fuit per ſedem apoſtolicā ex certa ſcientia confirmata. Sed contra formam cōceſsionis & confirmationis prędictarum, dicta ſedes per reſeruationes & prouiſiones ſuas dictis capitulis electiones adimit ſupradictas, & nobis ius & prærogatiuam, quæ iuxta formam dictæ conceſsionis nobis competunt in hac parte, propter quod iuxta legē dicti

regni nostri, ex quo lex in concessione posita non obseruatur, concessio reuoluitur, & rei status reuertitur in primæuum super præmissis. Itaque dignetur quæsumus vestra benignitas ad honorem Dei & salutem animarum, necnon ad tollendum scandala & prçiudicia prçlibata, festinum & salubre temperamentũ apponere, vt nos & nostri qui personam vestram sanctissimã & sanctam Romanam ecclesiam reuereri cupimus vt debemus, cessantibus dictis malis intolerabilibus, in paternæ vestræ dilectionis dulcedine quiescamus, reuirescat vestraq; deuotio per ostensam nobis piæ moderationis vestræ clementiã recreata. Conseruet vos altissimus ad regimen Ecclesiæ suæ sanctę per tempora prospera & longæua. Datæ apud VVestmonasterium.26.die Septembris, anno regni nostri Franciæ quarto, regni verò nostri Angliæ, decimo septimo.

Epistola regi directa pro Cardinalibus, quibus prouisiones prius fecerat, expulsis de suis prouisionibus.

CLemens episcopus seruus seruorum Dei, charissimo in Christo filio, Domino Edvvardo regi Angliæ illustri salutem & apostolicam benedictionẽ. Dudum post creationem nouorum sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinaliũ, prouida & matura deliberatione præuia per nos facta, honoribus dei & ecclesię suæ sanctæ, ac vtilitati reipublicæ conuenire, quòd Cardinales ipsi, qui super expediendis negotijs ad alueum Apostolicæ sedis vndique confluentibus nobiscum labores & onera partiuntur, & haberent congruè vndè suis valeret necessitatibus secundùm status sui decentiam prouideri. Demùm excogitatis vijs & modis licitis, quibus absque minori ecclesiarum & personarum ecclesiasticarũ grauamine huius prouisio sequi posset, de beneficijs ecclesiasticis tunc in diuersis regnis in partibus Christianitatis vacantibus, & in antea vacaturis vsque ad certam sũmam, pro singulis eorundem nouorũ Cardinalium, & sub certis formis & limitationibus prçfatis Cardinalibꝰ distinctis eis, prout expedire vidimus prouincijs, gratias fecimus speciales. Cum autẽ duobus ex eis de ducatu Aquitaniæ oriundis, videlicet dilectis filijs nostris Adamare, titulo sanctę Anastasię, & Geraldo, titulo sanctæ Sabinę præsbiteris, Cardinalibus de huiusmodi beneficijs in regno & terris tuis (fili charissime) cõsistentibus in forma pro ipsis & alijs prçdictis Cardinalibus cum magna deliberatione consilij ordinata, gratias huiusmodi prouiderimus faciendas, ipsique pro eis consequendis gratijs certos procuratores & nuncios suos ecclesiasticos, viros scilicet prudentes & literatos, ad partes regni tui Angliæ destinarent, ipsi procuratores & nuncij postq̃ ad regnum peruenientes prçdictum, inceperunt ibidem dominorum suorum prçdictorum negotia prosequi supradicta, per gentes & officiales regios non solùm impediti super eis, quinimmò captiuati, & tandem de regno prçdicto expulsi cum ignominia, sicut infestis nimis relatibus percepimus, extiterunt. Profectò (fili dilectissime) si præmissa quæ de procuratoribus prædictis præmittimus veritate nituntur attenta, deuotione sincera, quam ad dominum & sacrosanctam Romanã ecclesiam matrem tuam gerere dinosceris, sicut claræ memoriæ progenitores tui reges Angliæ gesserunt, dum in humanis agerent, ea de tua processisse conscientia faciliter credere non valemus. Certum est autem, quòd non solùm in regno & terris tuis prædictis, immò quasi in omnibus regnis & partibus tam propinquis quàm remotis, vbi catholicæ fidei viget cultus, alijs nouis Cardinalibus consimilem gratiam fecimus, in quibus rebellionem aliquam præter prædictam, quã (si vera sit) cum dolore cordis referrimus factam, nullatenùs audiuimus vsquequaq;: satis namque honoribus & cõmodis regijs credebamus & credimus expedire, quòd Cardinales, & illi maximè qui naturaliter

afficiuntur

afficiũtur ad honores & cõmoda tua regia, in regno & terris tuis beneficia obtineant ecclesiastica, quia ex hoc proculdubiò libentiùs & fræquentiùs ad promouendos profectus regios inducuntur, & vtinam illi qui nutriti de micis eiusdem Romanæ ecclesiæ, & ad honores & status exaltati per eam, impedimenta & alia prædicta procurasse, non absq; magnæ ingratitudinis vitio, & alijs suis periculis verisimiliter extimantur, ex quibus præter hoc excommunicationis & alijs pœnis & sententijs promulgatis aduersùs tales à canonibus, se periculosè nimium subiecerunt, quæ salutis, famę, & honoris regij fœlicia respiciunt incrementa, fidelibus intenderunt studijs, & contrarium acceptando nequaquã lucra propria sub manu regia venarentur. Demùm regiam rogamus excellẽtiam, & in Domino attentiùs exhortamur, quatenùs hijs quæ pręmisimus & alijs quæ in hac parte circumspectioni regiæ possunt occurrere, diligenti præmeditatione intra pectoris regij claustra discussis, ea quæ contra dictos procuratores & quosdã alios præfati Adamari Cardinalis, qui postmodùm in eodem regno capi & detineri dicuntur, facta fuerunt, reparari & reuocari decenter & benignè faciat, ipsosquè procuratores regio fauore suffultos, circa prosequenda in eodem regno supradicta negotia, plena securitate gaudere, pro diuina & nostra dictæquè sedis reuerentia faciat regia celsitudo, aures non accomodando regias illis aliquã in Dei offensam, Ecclesiæ prædictæ contumeliam, ac honoris, salutis & famæ tui culminis læsionem, possent quomodolibet redundare, vt Dominum tibi semper propitium, & sedem prædictam super tuis oportunitatibus constituas promptiorem. Rescripturus nobis fili dilectissime, quæ tua regalis circumspectio circa hæc prouiderit ordinanda. Datæ apud villam nouam Aniuoniæ diœcesis quinto calendarum Septembris, Pontificatus nostri anno secundo.

De procuratoribus missis ad curiã Romanã

Per idem tempus rex Angliæ misit procuratores ad Romanam curiam, Dominos Henricum de Lancastria comitem de Derby, Hugonem le Spencer, Radulphum de Stafford, cum Oxoniensi episcopo & multis alijs, dans eis plenam potestatem & mandatum speciale ad tractandum coram summo Pontifice de iure suo in regnum Franciæ, non vt Iudice, sed vt priuata persona & amico cõmuni, non in forma, nec in figura iudicij, &c.

De quodam iuuene mirabiliter sensu alienato.

Eodem tempore contigit quoddam mirabile in partibus borealibus, de quodam iuuene qui fuerat in familia domini I. Baronis de Graystok, qui cum equitaret lætus & hilaris per quendam campum seminatũ cum siligine, & cerneret siliginem in modum æquoris fluctuare, repentè considerat quendã homunculũ rubeum de siligine caput erigere, qui quantò plus considerauit eundem, tantò plus videbatur sibi eum crescere in statura, qui appropinquans arripuit frænum eius, & vellet, nollet, duxit eum in siliginem, ad locum vbi (vt sibi visum fuit) pulcherrima domina cum multis puellis sibi similibus residebat, quę mox iussit eum equo deponi, & pellę carnibusq; lacerari, & demùm excoriari mandauit. Deindè prædicta domina caput suum secans per medium, cerebrũ (vt putabat) abstulit, caput vacuũq; reclusit. Quibus ita gestis, eum leuari fecit in equum, & abire demisit. Nec mora, expers & inops ingenij, cæpit furere, & furiosos gestus continuare. Cumquè peruenisset ad villam proximam, quædam puella quæ & ipsa de domini sui familia fuerat, & eum multùm dilexerat, venit ad eum & curam illius egit, & ne damna inferret sibi ministrantibus, cathenis eum coarctari fecit, quæ duxit eum ad multos sanctos transmarinos pro consequenda sanitate, sed cum nil profecisset ibidem, regressa est in Angliam cum eodem. Non tamen defuit sibi ille rubeus & rufus qui sibi prius apparuit, sed vbique visibilis sibi affuit. Et licèt tribus aut quatuor cathenis ligatus fuisset, eas semper sol-

uere consueuit. Tandem apud sanctum Iohannem de Beuerlaco post sex annos huius miseriæ recepit integram sanitatem. In placidum nempè soporem resolutus, visum fuit sibi pulcherrimam dominam eius caput iteratò diuidere, & cerebrum per priorem ablatum dominam, restituere loco suo. Restitutus prouidè pristinę sanitati, duxit præfatam puellam quę eum circumduxerat, & ex ea quindecim filios generauit; quâ defuncta, ad sacros ordines se contulit, & presbyter est effectus, & promotus ad Ecclesiam de Thorpbasset. Dum autem missam cum deuotione summa celebraret, & corpus Christi (prout moris est) populo videndum manibus eleuaret, apparuit rufus ille præfatus, & ait, Sit amodo tibi custos, quem tu tenes in manibus, nouit nempè ipse te quàm ego melius custodire. Hoc anno Antonius Beck obijt, Episcopus Norvvicēsis, cui successit VVilhelmus Bateman. Hic auditor papalis palatij satis famosus, hoc tempore missus est à Papa ad regem Angliæ, qui inter cætera retulit regi, quòd dux Bauariæ Papæ in omnibus se submisit, & absolutionis beneficiū promeruit ab eodē: & sic Papa imperium quòd prius iniustè renuerat, sibi iustè cōtulit & gratiosè. Rex verò cùm hęc audisset ira cōmotus ita respondit: Et si ipse componat cum rege Franciæ, ego tamen paratus sum confligere cum vtroq;.

Obijt episcopus Norvvicensis.

Hoc anno ad turrim Lōdoniarum iussit rex florenos fieri, scz. denarium, obolum & quadrantem. Sub his diebus, ciuitas de Algazira capta est per regem Hispaniæ, qui eam per triennium, per terram & per mare obsederat, cum penè innumerabili populo Christiano. Rex verò de Garnade qui eam occupauerat cum Sarracenis deuenit vassallus regis Hispaniæ, & eidem constituit censum annuum duodecim millium florenorum. Dominus Papa his auditis, in dicta ciuitate sedem statuit Episcopalem, & episcopum illius vrbis subiecit tāquam suffraganeum Metropolitanę Ecclesiæ Hispalensi.

De florenis factis primo.

ANno gratiæ millesimo trecentesimo quadragesimo quarto, qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu tertij octauus decimus, Rex Edvvardus fecit cōuocari plures artifices ad castrum de VVindesore, & cæpit ædificare domum, quæ rotunda tabula vocaretur: habuit autem eius area à centro ad circumferentiam, per semidiametrum centum pedes, & sic diametrū ducentorum pedum erat. Expensæ per hebdomadam erant primò centum librę. Sed expost propter noua quæ rex suscepit de Frācia, resecabantur ad 20 l. eò quòd censuit pro alijs negotijs thesaurum plurimum comportandum. Eodem tempore Philippus de Valeys rex Francię hoc facto regis Angliæ prouocatus, cæpit & ipse rotundam ædificare tabulam in terra sua, vt sic sibi attraheret militiam Alemanniæ & Italiæ, ne ad regis Angliæ tabulam properarent. Per idem temporis rex Franciæ concessit suis hominibus liberam facultatem prosternendi arbores pro nauibus faciēdis in omnibus balliuis suis, vndè infra breue tēpus maxima copia nauium fabricata est, quæ multa damna Anglicis intulerunt.

Rotunda tabula in Anglia.

Rotūda tabula in Francia.

Eodem anno quædam puella quinquennis, apud molēdinum de Bettlespole iuxta Redburnam cadens in aquam, subitò submersa est, & cum eodem tempore molendinum moleret, & rota vehementius per aquę abūdantis decursum volueretur, eiusdem puellæ corpus pertransiuit rotam, sed quod credebatur sub rota contritum vel conquassatum, integrum permansit & illęsum, saltem ab ipsius rotæ oppressione. Cumq; plurimi occurrissent ad spectaculum, vt viderent matrem puellæ vehementiùs lugere, & compati natæ suæ, fundentes vnanimiter orationem ad beatum prothomartyrem Albanum, & mensurantes corpus puellæ, idemque plicantes, quod mirum dictu est, cæpit puella reuiuiscere, & post modicum temporis perfectæ se vitæ redditam demonstrare. Clerus Anglicanus regi concessit decimas triennales, & rex concessit eisdem per

Miraculum factum per S. Albanum.

chartam

chartam ſuam, quòd nullus Archiepiſcopus ſiue Epiſcopus ſit arenatus coràm Iuſticiarijs ſuis cauſa cuiuſcunq; criminis, ſi ipſe ſpecialiter non præceperit, quouſque aliud remedium ordinetur. Item quod nullus clericus ſit arenatus coram Iuſticiarijs ſuis, ſiue ad ſectam ſuam, ſiue partis, ſi clericus ſuæ clerimoniæ ſe ſubmittat, dicens ſe membrum Eccleſiæ ſanctæ, non debere ipſis Iuſticiarijs reſpõdere. Et ſi ſibi imponatur, quod duas vxores duxerit, ſiue vnam viduã, quod ſuper hoc Iuſticiarij nõ habeãt cõmiſsionem nec poteſtatẽ ad tractãdum per inquiſitionẽ, vel alio modo bigamiam, ſed mittatur curiæ Chriſtianæ &c. Venit eo tempore quidam medicus Saracenus, ad comitem de VVarẽna petens licentiam capiendi quendam ſerpentẽ in dominio ſuo in partibus VValliæ, in loco qui Brumfield appellatur. Qui cum per incantationes cepiſſet ſerpentem, dixit eſſe in cauerna loco vicino vbi ſerpens habitauerat, magnam ſummam theſauri. Quod audientes viri de Hereford, conſilio cuiuſdam Lumbardi, qui vocabatur Petrus Pikard, fodere cæperunt illic. Et reperientes verum eſſe quod Sarracenus prędixerat, illuc in noctibus ſæpius conuenerunt donec explorati à famulis dicti comitis capti ſunt, & carceri mancipati, comes verò non modicum lucrum ſumpſit ex hoc facto. Hoc anno Papa Clemens in cõſiſtorio publico dominum Ludouicum de Hiſpania creauit principem Inſularum fortunatarum, qui tunc fuit vnus de Ambaſſatoribus regis Francię. Et aſſumpſit Papa pro themate, Faciam principem ſuper gentem magnam. Illę autem inſulæ ſunt in mari mediterraneo valde fertiles, quarum incolæ, nec ſunt Chriſtiani, nec de ſecta Mahometi. Donum vtiq; laude dignum, ſi poſſeſsionem pacificam contuliſſet.

Priuilegia cõceſſa clero per regem.

De quodam caſu mirabili.

Creatur nouus princeps inſularum Balliarum.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo quadrageſimo quinto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij nonuſdecimus, Hẽricus de Lancaſtria comes de Derby, in VVaſçoniã tranſfretauit, cũ ſexcẽtis hominibus de armis, totidẽq; ſagittarijs. Qui in primo inſultu vrbẽ munitiſsimã de Brigerack cepit, & vndecim nobiles in ea exiſtentes, & plurimos de plebeis capitauit. Vrbes inſignes & villas ibidẽ numero quinquaginta ſex, regis Angliæ ditioni ſubiecit. Paulò poſt, exercitum Francorũ cum manu valida apud Allebrok contra eum venientem contriuit, captis nobilibus viginti tribus, cum alijs quaſi innumeris viris armorũ. Cæteris verò aut peremptis gladio, aut turpiter actis in fugam. Erat enim tam liberalis, tam profuſus in donatiuis, vt dulce quiſq; reputaret militare ſub ipſo. Nam cum villam aliquam vi occupaſſet, parùm aut nihil ſibi collegit, ſed exercitui vniuerſa permiſit. Reuera cum villam nobilem de Brigerack poſt magna pericula & ſudores hoſtiliter ingreſſus fuiſſet, permiſit cuilibet domum vel manſum occupanti, tam domum quàm in ea contenta. Accidit vt quidam miles, nomine Reth, domũ infringeret vbi monetarij illius terræ monetam in magnis & longis ſaccis poſuerant pro tutela. Cumquè miles tantam conſpexiſſet pecuniam, rem comiti nunciauit. Erat enim in ſuperficie moneta nigra de ære prout moris eſt, ibidem fabricare. Requiſiuit igitur quid comes vellet fieri de eadẽ. Qui ait, Tua (inquit) eſt domus, tua ſunt & in ea reperta. Regreſſus miles, dum effunderet è ſaccis illam pecuniam, vt ſciret eius ſummam, ſubitò conſpicit ineſtimabilem ſummam monetæ de argento puro percuſſæ, & obſtupuit ipſa reuiſa. Aeſtimanſquè multò plus ibi eſſe de pecunia, quàm congruebat ſuæ fortunæ, reuerſus ad comitem rem protinus enarrauit. Cui comes: Non (ait) decet me dare & donum reuocare more puerorum, volo quòd tibi permaneant quæ conceſsi, & ſi foret pecunia triplo maior. Eodem anno obijt Epiſcopus VVintonienſis Adam, qui magno tempore cæcus fuerat ante mortem. Cui ſucceſsit VVilhelmus Edyndon theſau-

De probitate Henrici comitis de Derby.

De liberalitate comitis de Derby.

ſaurarius Angliæ. Hic fundauit domum apud Edyndone, de ordine qui neſcitur, de ſecta fratrum de Aſherugh. Eodem anno obijt dominus Henricus comes Lancaſtriæ pater Henrici comitis de Derby, & ſepultus eſt Leyceſtriæ in monaſterio canonicorum, præſentibus rege & regina tã antiqua quã noua, Archiepiſcopis & epiſcopis, comitibus & baronibus quaſi totius regni. Filius eius & hæres eo tempore in VVaſconia, vt præfertur, actus bellicoſos & ſtrenuos exercebat: quamobrem intereſſe non potuit exequijs patris ſui. Scoti ſub his diebus collecto exercitu quaſi triginta millium, duce VVilhelmo Duglas, apud VVeſtmerland hoſtiliter Angliam ſunt ingreſsi ad inſinuandum erga ipſorum malitiam Carleolum & Penreth, & multas alias villulas combuſſerũt. Epiſcopus igitur Lugubaliæ, & Thomas de Lucy miles ſtrenuiſsimus, cũ parua manu ex omni parte Scotorum exercitũ circuierunt in noctibus, & lituis & cornibus & nocturnis clamoribus ſic inquietauerũt, vt nec pro victualibus exire auderent, nec mẽbra dare ſopori. Tandem cũ Scotos omninò vrgeret neceſsitas, Alexander Stragan coadunatis de audacioribus ſuæ gentis pabulatum exire diſpoſuit. Cui mox obuiam fit Carleolenſis Epiſcopus cum Roberto Oggil, & acriter irruunt ſuper Scotos, demùm ſors contulit, vt Robertus Oggil cum Alexandro præfato haſtiludiare valeret. Qui cogens dextrarium vehementer cum lancea præacuta, ipſius Alexandri corpus perforauit, non ſine læſione ſui ipſius. Nam & ipſum Scotus in latere, ſed nõ lethaliter vulnerauit. Epiſcopus à Scotis ab equo & ipſe deijcitur, & penè capitur, ſed ſuorum laudabili probitate & equo reſtitutus eſt, & à Scotorum manibus liberatus. Et quamuis Scoti viſi ſunt primò propter ſuam multitudinem præualere, cõmendabili tamen Anglorum conſtantia victi ſunt, multis occiſis, & pluribus captiuatis. Interea domini de Percy & de Neuile ex parte vna, dominus de Lucy ex alia, & viri de comitatu Lancaſtriæ ex tertia, Scotos iam requie & prandio deſtitutos in ſuis tentorijs inuadere condixerunt, quod Scoti per exploratores cognoſcentes, antedictorũ dominorum aduentum in ſuam patriam meticuloſè fugêrunt.

Scoti combuſſerunt villas in Anglia.

ANno gratiæ M.CCC.xlvj. qui eſt annus regni regis Edvvardi à cõqueſtu tertij viceſimus, rex Edvvardus miſsis ad curiam Romanam literis, in quibus aſſeruit per regem Franciæ Philippum, & eius complices, certis rationibus aſsignatis treugas eſſe violatas: menſe Iulij ingreſſus eſt mare in feſto ſancti Thomæ Archiepiſcopi, omnibus ignorantibus quorſùm tẽderet. Tãdem cuiuſdam militis de Harecourt nuper de Francia exlegati, in auſtrali parte Normanniæ apud Hogges, iuxta Sequanam flumen applicuit, mox Cadonũ hoſtiliter ingreſſus, cepit, ſpoliauit, combuſsit, & poſtea multas vrbes: verùm quia Philippus rex Franciæ pontes fluminum verſùs Franciam in cunctis locis, quibus tranſitus eius eſſe poterat, ante confregerat, nec facultas daretur exercitibus cõfligendi adinuicem, Rex Edvvardus Normanniam penetrauit, & in ſuo tranſitu Picardiam deuaſtauit & conflagrauit, & tandem veniens Puſianum, fractũ pontẽ ibidẽ iuſsit reparari. Interim comes Northãtoniæ flumẽ Sequanæ tranſiens, quingentos ex illis qui pontium reparationem impedire conabãtur occidit. Mox rex Edvvardus 16. die Auguſti Sequanam flumen pertranſiens, patriã vbicunq; perrexit, circumcirca deſtruxit, deprædatuſq; eſt illius incolas, & captiuauit aquam de Sũme, vbi antea nuſquam fuit tranſitus, illæſus cum toto ſuo exercitu pertranſiens, & de Gallicis qui tranſitum impedire conati ſunt, duo millia interfecit. Interim dominus Hugo de Spencer villam de Crotoye cepit viriliter, & quadringẽtos armatos qui ad villæ cuſtodiã deputati ſunt interemit.

Rex intrat Franciam, & capit Cadonũ, vaſtat Picardiam, & trãſit aquã de Sũme.

Rex Franciæ Philippus audiens, & cognoſcens animoſitatẽ, probitatem & cõſtantiam regis Edvvardi, cum iamdudũ comparatis & conductis exercitibus

De bello de Creſſy.

parat

obuiam regi Edvvardo. Igitur vicesimo sexto die Augusti, reges sibi obuiant cum suis exercitibus apud Cressy in Pontino, vbi cōmissum est bellum atrox valde, & multum sanguinis effusum ex parte Gallicorum. Nempè rex Franciæ Philippus ibi deuictus est, cum innumerabili exercitu conducticiorū & fugatus. Duo etiam reges qui in auxilium venerant regis Franciæ, scilicet Boemiæ & Maioricarum ibi perempti sunt. Feruntque regem Boemiæ cecutientem fuisse, & res positas à remotis cernere non potuisse, qui quæsiuit à suis qualiter Anglici collocati essent. Cui responsum est quòd dispositi erant pulchrè per bella, & quod statuissent à tergo omne cariagium eorundem. Ipsi (inquit Boemius) vel mori volunt in campo die ista, vel certè victores existere. Relatum est præterea regi Boemiæ, quòd multi alites, scilicet corui, cornices, & monedulæ, & aliæ cadauerum sectatrices supra Francorum exercitum volitarent: Prodigium (inquit Boemius) est hoc & dirum signum, significat (inquit) exercitum fore mactandum. Attamen, inquit, applicate me ad aliquem nobilem, cum quo congredi valeam, si potestis. Et mox eius milites collocauerunt eum in loco vbi copiam habere potuit pugnādi, cum Edvvardo regis Angliæ primogenito. Cumque constanter & bellicosè pugnaret, circumclusus & oppressus ab Anglicis est peremptus. Cecidit ibi præterea dux Lotharingiæ, cū duobus Episcopis, octo comitibus, & pluribus alijs nobilibus, quorum nomina singulatim scribere longū foret, duoq; millia militum ibidem prostrati sunt, & vulgus cuius numerus ignoratur, in hoc bello necatur. Qui gladios, lanceas, secures & sagittas Anglorum potuerunt euadere, cum rege suo fugerunt. Philippus verò rex Franciæ, dum suos hortabatur, & animare conatus est, dum in Anglos, vt lupus inter agnos desinit: dū multos prosternit & perimit, in gutture & femore vulneratur, & bina vice per regem Angliæ equo suo deijcitur. Captusq; fuisset ibidem nisi citius sibimet fuga consuluisset. Quo fugiente, plena victoria cessit Anglis. Post præfatam victoriam, rex Edvvardus recreato, remunerato & refocillato suo exercitu, mox nono die sequente, plantauit obsidionem circa villam Calesiæ ab olim sibi regnóque suo toto infestissimæ, quam obsidionem per annum & amplius protelauit, per quod tempus ibi multi de Anglicis cum corruptione cadauerum & intestinorum animalium, cum reliquis incommodis, & maximè fluxu ventris perierunt. Per idem tempus Dauid le Brus rex Scotiæ animatus per instigationem regis Franciæ, cum Scotorū exercitu glomeroso ausus est intrare Angliā, æstimans nō remansisse in terra nisi clericos & pastores, autumnabat enī omnē regni malitiā cū cæteris viris defēsoribus exisse regnū cū rege suo. Nec vtiq; sibi cōstabat de glorioso triūpho, quē rex Angliæ de rege Franciæ reportauerat, sed progrediens vsq; Dunelmā, putabat se posse montes æquare vallibus & cūcta ad libitū sibi licere, sed eū opinio sua citò fefellit. Nā per clerum Eboracensem, & paucos laicos, non sine confusione maxima in vigilia sanctæ Lucę Euangelistæ deuictus & captus est, cum VVilhelmo Duglas, & multis alijs nobilibus de regno suo, & carcerali custodiæ mancipatus. Qui verò dictam (volente Deo) fecēre victoriam, fuerunt dominus VVilhelmus la Zouche Episcopus Eboracensis cum clero suæ diœc. dominus Gilbertus de Vmfreuyle comes de Angos, Henricus Percy, Radulphus Neuile, VVilhelmus Dayncourt, & Hēricus Scroop, cum exercitu quem collegerant Anglicorum, prout poterāt in tanta temporis districtione. Et quamuis penè tota militia Scotiæ ibi capta fuerat vel perempta, pauci tamen ibi (Deo laudes) ex Anglicis ceciderunt. Ibidem fuerunt Robertus Comes Morauiæ, & Moritius Comes de Stratherne. Cum rege verò capti sunt Comes de Fyfe, de Menteth, & de VVygyton. Et reuera hic dies fuisset vltimus obsti-

Obsidio Calesiæ.

Bellum Dunelmiæ inter Scotos & Anglos

natæ Scotorum rebellionis, ſi prædis & captiuis tūc omnino neglectis, Anglici gentem ab antiquo rebellem perſequendo de terra viuentium deleuiſſent. Eodem anno tertio calend. Auguſti regina peperit filiam nomine Margaretā.

Probitas Thomæ de Dagworth.

Eodem anno Thomas de Dagvvorth miles, genere Anglus, cum octoginta armatis & centum ſagittarijs, tertio nonas Iunij contra Carolū de Bloys & magnates Britanniæ & multos extraneos circumquaq; collectos habito conflictu valido velut alter Machabæus, per duas vices præualuit die illa, deletis nempè plurimis in ore gladij multos cepit: habuit enim idem Carolus in exercitu ſuo mille quingentos armatorum, octo millia baliſtariorum, & triginta millia peditum.

Acta comitis de Derby.

Eo quoque anno menſe Auguſti, tenente concilio in Aquitannia domino Henrico de Lancaſter comite de Derby cum ſuis magnatibus, Iohannes primogenitus regis Franciæ, qui villam de Aquilon longo tempore obſederat, ſed eam obtinere non poterat, miſit ad Henricum pro treugis habendis, quæ ſibi negabantur expreſsè. Iohannes ergo quanquam iuraſſet, ſe non receſſurum antequam villam intraſſet: relictis tamē ſarcinulis & tentorijs confuſus abſceſſit. Expoſt mox idem Henricus dictam villam de Aquilon, & villam de Reas, aliaſq; multas villas cum caſtellis de Agoneys, & Tonyngges ſibi ſtabiliuit. Deindè progrediens per Seyntonge, cum mille armatis hominibus pernoctauit in villa de Salueterre, tunc ſibi reddita prę timore. Poſt hæc villas ſancti Iohannis de Angeleyn & de Liueſham potenter cepit per inſultum, captis reſiſtentibus vel occiſis, & quodam Epiſcopo, cum quatuor baronibus, & multis alijs fugiētibus ex alia parte ciuitatibus, in qua cum cepiſſet ſpolia quanta placuit, redijt Burdegaliam cum triumpho.

De captione Caleſiæ, & reditu regis in Angliam, & periculo quod perpeſſus eſt in mari.

ANno gratiæ milleſimo treceteſimo quadrageſimo ſeptimo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij viceſimus primus, cum rex Angliæ ſtrictiùs obſideret Caleſiam, rex Franciæ iuxta promiſsionem quam obſeſsis promiſerat, collecto exercitu Caleſiam appropinquat, ad diſſoluendū obſidionem, ſi quoquo modo valeret. In craſtino verò aduentus ſui clam aufugit diluçulo relictis tentorijs, cum victualibus abundè refertis, metuens nimirum Anglici regis audaciam quam expertus fuerat parum ante damno ſuo. Qui in Caleſia villam tenebant contra regem Angliæ, viſo quòd rex Franciæ aufugiſſet, iam omninò deſperantes de ſuccurſu, & eò maxime quod fame & inædia tabeſcebant, villam regi Angliæ reddiderunt, ſaluis vita & membris. Rex autem ingreſſus, villam eius diſpoſitioni & ordinationi totaliter intendebat, quaſi per ſpacium vnius menſis manens ibidem. Papa verò conſiderans rem contigiſſe contrariam votis ſuis, & iam regem Angliæ effectum celeberrimum inter omnes reges, interpoſuit partes ſuas vt treuga fieret inter regna. Et poſt hæc cum ſumma laude & gloria rex Edvvardus circa feſtum ſancti Michaëlis in Angliam eſt reuerſus. Sed in redeundo, ſicut quondam de Britannia minori, repatrians, maximam tempeſtatem perpeſſus eſt in mari, vbi multos valentes & probos de ſuis amiſit, ſic & modo magnas pertulit aduerſitates vndè beatæ virgini conqueſtus eſt dicens: Sancta Maria (inquit) domina mea, quid eſt quòd tendendo verſùs Franciam, fœlici aura, potior mare placatur, & cuncta proſperè mihi ſuccedūt: in redeundo verò verſùs Angliam mihi eueniūt ſæua infortunia, & nimis aduerſa. Eodem anno Thomas de Dagvvorth ſupradictus cū trecentis armatis, & quadringentis ſagittarijs, Carolum de Bloys in obſidione

De captione Caroli de Blois

rupis Dirianæ laborantem. 12. Calend. Iulij in aurora diei ſuperueniens eſt aggreſſus multitudinem, ad prælium præparatam, & eius aduentum præſtolantem proſtrauit, Carolum cepit cum multis nobilibus, triumphumquè obtinuit, futuris ſeculis merito cōmendabilem. Erat autem in exercitu Caroli mi-

litum

litum & scutiferorum mille ducenti, & aliorum armatorum sexcenti, balistariorum duo millia, & peditum copia magna valde.

De pace & gloria regni Angliæ isto anno.

ANno gratiæ millesimo trecentesimo quadragesimo octauo, qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu tertij vicesimus secundus, composita pace per totam Angliam videbatur Anglicis quasi nouus sol oriri, propter pacis abundantiam, rerum copiam, & victoriarum gloriam. Nam nullius nominis erat fœmina, quæ non aliquid de manubijs Cadomi, Calesiæ, & aliarum vrbium transmarinarum vestes furruras, culcitras, & vtensilia possidebat: mappæ mensales, & monilia, ciphi aurei, & argentea linthea & lintheamina, sparsim per Angliam in singulorum domibus visebantur. Tunc superbire cæperūt matronæ Anglicanæ in apparatibus matronarum Galliç celticem, & vt illæ dolebant de rerum suarum amissione, sic istæ gaudebant de rerum dictarum acquisitione. Hoc anno fuit magna pluuiæ inundatio, quæ durabat à festo natiuitatis sancti Iohannis Baptistæ, vsque ad natale domini proximò sequens, quā secuta mox est mortalitas in oriente Sarracenorum & incredulorum aliorum, in tantùm, vt vix decimum vitæ relinqueret Sarracenum, qui putantes hanc eis pestem immissam propter incredulitatem suam, ad fidem se Christi conuerterunt, sed comperto, quòd in secta Christiana eadem pestis inualuit, iterùm ad vomitum reuertuntur.

De magna pluuiæ inundatione.

De magna mortalitate in Anglia quæ à modernis vocatur prima pestilentia.

ANno gratiæ M.CCC.xlix. qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu tertij vicesimus tertius, magna mortalitas hominum grassata est per orbem, incipiens ab australibus & borealibus plagis, tantáq; clade deseruiens, vt vix media pars hominum remaneret, tunc villæ olim hominibus refertissimæ suis destitutæ sunt colonis, & adeo crebra pestis inualuit, vt vix viui potuerunt mortuos sepelire. In quibusdam verò religiosorum domibus de viginti vix superfuerant tantùm duo. Aestimabatur autem à pluribus, quòd vix decima pars hominum fuisset relicta ad vitam. Hanc pestilentiam è vestigio lues animalium est secuta, tunc redditus perierunt, tunc terra ob defectū colonorum qui nusquam erant, remansit inculta. Tantáque miseria ex his malis est secuta, quòd mundus ad pristinum statum redeundi nunquam postea habuit facultatem.

De fraude Gallorum apud Calesiam, & eorum casu.

Eodem anno quidam miles nomine Galfridus Charney, vnus de secretarijs regis Franciæ, venit clam & subdolè cum multitudine pugnatorum ad capiendum Calesiam, secundo die Ianuarij, secundùm quod erat per prius dolosè cōductum inter ipsum & custodem illius villæ, vt saltem si villam obtinere non posset, ad minus castrum villæ sine dubio obtineret. Et vt ita fieret effectualiter, soluit præ manibus præfato custodi (qui fuit oriundus ex Ianua) pecuniæ magnam summam. Quod cum regi Angliæ Edvvardo fuisset intimatum, nescientibus Francigenis, illuc secretè cum suis aduenit armatis ad vnguē. Miles verò predictus, iuxta conuentionem inter ipsum & Ianuensem factā, misit quosdam de suis vt liberum introitum obtinerent, suo nomine, in castrū prædictum. Quibus ingressis, pons ligneus subitò eleuatus, ante fores inclusit ingressos, & exclusit de foris existentes. Mox rex Edvvardus extra villā Calesiæ cum suis egressus animosè, Francigenas est aggressus. Orta est ergo grauis pugna inter Francos & Anglicos, & tam acriter pugnatū est ex vtraq; parte, quòd vix cū rege Edvvardo remanserunt triginta de suis, tam constanter, tam feruidè erant cum Gallicis occupati. Rex Edvvardus prouidè frendens apri more, & ab ira & dolore turbatus, euaginato gladio, Sanctum Edvvardum, & Sanctum Georgium inuocauit, dicens: **Ha Sainct Edwarde, Ha Sainct George,** quibus auditis & visis, milites confestim Anglici confluebant ad Regem suum.

Et facto impetu contra hostes tam animosè insteterunt, quòd ducenti ex illis ceciderunt interfecti, & miles supradictus captus est cum pluribus alijs suæ gentis. Nonnulli verò fugæ præsidio sunt saluati. Interim sequente peste in Anglia, dominus Papa Clemens concesſit plenam remiſsionem causa huius epidemiæ omnibus verè contritis & confeſsis per totum regnum morientibus. Item obijt Symon abbas VVestmonast. cui succeſsit Symon Banham, qui mox factus est regni Thesaurarius, deinde Episcopus Eliensis, ex tunc regni Cancellarius, deindè Archiepiscopus Cantuar. demùm præsbyter Cardinalis titulo sancti Sixti, postremò Episcopus Prænestinus.

Plena remiſsio.

De bello apud Winchelsee.

ANno gratiæ millesimo trecentesimo quinquagesimo, qui est annus regni regis Edvvardi à cõquestu tertij vicesimus quartus, commissum est bellum nauale inter Anglicos & Hispanos quarto Calendas Septembris. Edvvardus nempè rex Angliæ cum paucis nauibus obuiauit nauigio Hispaniæ, viris bellicosis refertiſsimo iuxta VVinchelsee. Et facto atrociſsimo conflictu, multi læsi sunt ex vtraque parte. Nam tam feruens erat bellum, tam crebra vulnera inflicta ex omni parte, quòd ab illo prælio vix aliquis euasit illæsus. Demùm (Deo volente) victoria cesſit Anglis. Captæ sunt ibi igitur viginti sex naues magnæ, reliquis submersis, vel in fugam versis. In hoc conflictu dum Hispani timidi & superbi, atque fidentes in robore suo & strenuitate dedignãtur se reddere iussu regis Edvvardi, omnes miserabiliter perierunt, alij ferro cæsi, alij aquis submersi. Hoc anno obijt magister Thomas Bradvvarden Cantuariensis Archiepiscopus, cui succeſsit magister Symon Islep.

Translatio sancti Thomæ Herefordensis.

Eodem anno cum magna veneratione facta est translatio sancti Thomę Herefordensis episcopi, rege præsente cum nonnullis ecclesiæ Anglicanæ prælatis regniquè nobilibus & alijs plebeis in multitudine copiosa. Eodem anno factum fuit duellum in palatio regis apud VVestmonast. inter dominum bastard filium Philippi regis Francorum, & quendam militem de Ypres, cesſitquè victoria Iohanni pręfato. Annus iste erat Iubileus, quo multi de populo vtriusque sexus, pro gratia remiſsionis suorum peccaminum consequenda, Romã sunt profecti. Quo quidem anno, venerunt in Angliam penitentes viri nobiles & alienigenæ, qui sua nuda corpora vsque ad effusionem sanguinis, nunc flendo nunc canendo acerrimè flagellabant, tamen (vt dicebatur) nimis hoc faciebant inconsultè, quia sine licentia sedis apostolicæ.

De anno Iubileo.

De fabricatione grossorum & dimidij grossi.

ANno gratiæ millesimo trecentesimo quinquagesimo primo, qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu tertij vicesimus quintus, VVilhelmus de Edyngdon VVintoniẽsis Episcopus, regni thesaurarius, & vir magnę prudentiæ, & qui plus regis dilexit commodum quàm communitatis: excogitauit & fecit insculpi nouam monetam, scilicet, grossum, & dimidium grossum, sed hęc erant minoris ponderis quàm correspondens summa sterlingorũ. Quę res fuit expost occasio quod victualia siue mercimonia fuerunt per totam Angliam magis cara. Operarij verò & artifices ac seruientes prouidè callidiores solitò sunt effecti. Contra quorum astutiam & superbiam, nequitiam & auaritiam, ordinata sunt statuta per parliamentum ad VVestmonast. Expost anno regni regis Edvvardi tertij à conquestu. 28. & . 35. sed parum ante nihil communibus profecerunt.

De bello Mauronæ & probitate domini Walteri de Benteley.

ANno gratiæ M.CCC.lij. qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu tertij vicesimus sextus, in vigilia Aſſumptionis beatæ Mariæ, dominus VValterus de Benteley miles egregius, & custos Britanniæ Armoricæ iuxta Mauron inter villas de Reynes & Plumerel, cum trecentis hominibus armatis & totidem Sagittarijs debellauit, & vicit Mareschallum Franciæ venien-

venientem hostiliter cōtra eum, cum exercitu excessiuo. Nempè ex parte Gallicorum cæsi sunt ibidem viri nobiles, id est, domini tredecim, milites verò cētum quadraginta, scutiferi quoque centum, tot autem pedites, quòd eorum numerus non facile poterat deprehendi. Capti sunt ibidem insuper, nouem domini, milites & armigeri centum quadraginta. Gallici & Britanni per hunc euētum sunt maximè consternati, & eorum fastus & superbia inclinati. Obijt Clemens Papa, cui succesit Stephanus episcopus Hostiensis, qui Innocentius sextus est vocatus. Eodem anno Haymo Atthethe Episcopus Roffensis, sponte & votoriè renūciauit Episcopatui, resignans illum in manus Papæ. Cui Papa prouidit de magistro Iohanne de Shepey monacho & priore dictæ sedis. Sub quo tempore incepit magna caristia rerum venaliū, id est, ferri, plumbi, æris, & omnium aliarum. Eodem anno VVilhelmus dux Selandiæ duxit in vxorem filiam Henrici comitis Lancastriæ.

Obijt Clemens Papa.6.

ANno gratiæ M.CCC.liij. qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu tertij vicesimus septimus, tenuit rex parliamentū apud VVestmonast. post festum Paschæ, in quo statutum est inter cætera quòd seruientes & operarij & cæteri frequētatores seruilis operis de cętero pro dictis suis siue annuis famulatibus plus mercedis vel stipendij nō accipiant, quàm solebant accipere ante annum pestilentiæ quouis modo. Præterea statutum est ibidem, vt panni venales per totam Angliam sint in longitudine & latitudine, sicut olim statutum est apud Northamtoniam. Et quod omnia molendina & alia queq; impedimenta nauium, limborum, & omnium aliarum vectuarum per riuos aquarū omniū in Anglia, tollantur & deleantur. Quæ omnia expost (mediante pecunia & singulari dominorum amicitia) stare permittebātur ad communium detrimentū. Eodem anno tanta fuit siccitas à mense Marcij, vsq; ad mensem Iulij, quod vix per totum tempus hoc plueret super terram, vnde contigit vt sementa, herbæ, & omnia alia olim fructifera perierunt. Ob quā causā Anglia semper fertilis, ab alijs regionibus petere alimoniam coacta est. Cuius miseriæ cōdolens VVilhelmus dux Selandiæ, naues plures onustas siligine Londonias destinauit, quę non parùm profecit incolis regionis. Hoc anno Hēricus comes Derby & Lancastriæ apud VVestmonast. dux Lancastriæ est creatus, & Radulphus de Stafforde, comes Staffordiæ factus est.

Statuta fiunt in parliamēto Londoniæ, sed frustra.

Primus dux Lancastriæ.

ANno gratiæ millesimo trecentesimo quinquagesimo quarto, qui est annus regni regis Edvvardi à cōquestu tertij vicesimus octauus, facta est cōcordia & iuramēto firmata inter reges Angliæ & Frāciæ, excepto quòd sigilla eorū ad scripta indentata nondum fuerant apposita. In quibus continebatur quòd Rex Angliæ haberet omnes terras suas ducatus Aquitanniæ, quas sibi rex Franciæ iniustè vsurpauerat, si rex Angliæ totum ius & clameum quibus regnū Franciæ vendicabat regi Francorum remitteret, ac imperpetuùm renunciaret, super quo negotio ex parte regis Anglię missi sunt solennes nūcij ad Romanā curiā, videlicet, dominus Henricus Lancastriæ, Rich. comes Arundeliæ, VVilhelmus Norvvicensis episcopus, & Guido de Bryan, vt dominus Papa dictam cōcordiam confirmaret. Sed dolo & fraude Gallorum, quibus iugiter adhærebāt, vnà cum conniuentia domini Papæ à concordia est discessum. Rex verò Edvvardus ex hoc non modicum exasperatus, copioso exercitu congregato, regnum Franciæ confestim intrauit, ac illud vastare cæpit.

De prolocutione concordiæ inter regem Frāciæ & Angliæ, quæ frustra fuit dolo Francorum.

Hoc anno feria tertia in hebdomada Pentecostes, combusti sunt apud Auinionem duo fratres Minores, pro quibusdam erroneis opinionibus prout Domino Papæ & suis Cardinalibus videbatur. Illo quippe anno, grandis seditio inter laicos & Scholares Oxonienses est exorta: Laici nempè

collecta multitudine virorum de patria conuicina, in scholares atrocissimè irruerunt, & quosdam vulnerauerunt, quosdam crudeliter peremerunt. Tandẽ more prædonum bona Scholariũ diripientes, eos de villa fugere compulerunt, propter quòd Oxonia diu postea erat supposita ecclesiastico interdicto, sed demùm mediantibus regni magnatibus, & eorum amicis, pax inter eos tali pacto firmata est: vt ciues Oxonienses qui causas discordiæ ministrauerant, firmiter & perpetualiter obligarent se nunquam de cętero scholaribus Oxoniẽsibus fore nociuos, vel eis læsionem aut iniuriam illaturos: regiménq; totius villæ cancellarius vniuersitatis qui pro tempore fuerit, & nullus alius saltem laicus imposterum obtineret.

De venditione lanarum.

Eodem anno per consilium regis Angliæ stapula lanarum de Flandria reuocatur cum omnibus ad eam pertinentibus, & stabilitur in Anglia sed tamen diuisim per loca, videlicet VVestmonasterij, Cantuariæ, Cicestriæ, Bristoll. Lincolniæ, & Hull. in omnibus libertatibus, consuetudinibus, & iuribus eidem concessis imperpetuùm.

Transfretatio ducis Lancastriæ.

Per idem tempus transfretauit Henricus dux Lancastriæ cum magnificentia & honore ad ineundum singulare certamẽ Parisius cum duce de Brounsvvike, qui res suas deprædatus est, cum ediret de Romana curia, sed interuenientibus dominis nihil actum fuit.

Princeps accepto principatu Aquitaniæ trãsfretauit. Mors regis Franciæ.

ANno gratiæ millesimo trecentesimo quinquagesimo quinto, qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu tertij vicesimus nonus, dum rex Anglię teneret consilium apud VVestmonast. nunciatur eidem Philippum regẽ Franciæ fore mortuum, & Iohannem filium eius in regem Franciæ coronatum, eũdemq; Iohannem Carolo filio suo seniori, qui dictus est Dolphinus de Viẽna, ducatum Aquitanniæ contulisse. Quibus auditis, rex Anglię indignatus, aduocato coram suis proceribus domino Edvvardo primogenito suo, illi ducatum Aquitanniæ assignauit, quia sibi iure hæreditario pertinebat, præcipiens vt se contra suos aduersarios tueretur. Qui mox vnà cum patre suo imploraturus auxilium, in Anglia loca sanctorum visitans, diuersis diuersa munera condonauit.

De capite sancti Benedicti.

Quo tempore rex pater apud VVestmonast. caput sanctissimi obtulit Benedicti. Deindè princeps VValliæ Edvvardus præfati regis primogenitus. 2. calend. Iulij paratis omnibus in expeditionem tanti negotij, ac comitantibus eum comitibus de VVarvvike, Suffolk, Sarum, & Oxon. & mille hominibus armatis, totidemq; sagittarijs, in natiuitate sanctæ Mariæ apud Plymmouth velificare cæpit. Igitur cursu prospero perueniens Aquitãniam, à nobilibus regionis honorificè susceptus est. Quibus aduentus sui causam notificans, & habita deliberatione optima, decimo die Octobris equitare cępit, transiens per patriam de Iuliack sibi subiectam, deinde per patrias de Armenack de la riuer. Cunyngerslee, Tholous, Carcason, & Nerbon iuxta mare Græcum, villasquè quamplures, quasdam muris clausas per octo hebdomadas eundo & redeundo, captis prędis & spolijs igne deuastauit, nulla restentia sibi facta. Ex tunc hiemauit ibidem. Interim proceres sui multas villas muratas & castra sibi subiugauerunt, quamobrem territi multi nobiles, sese cum suis dicto domino Principi, submittentes, fide Anglici deuenerunt.

De transfretatione regis Angliæ.

Hoc anno circa principium mensis Nouembris rex Angliæ Edvvardus audiuit Iohannem regem Franciæ ad sanctum Audomarum velle expectare aduentum suum, & paratum ad dimicandum contra eum. Qui mox Calesiam transfretauit cum duobus filijs suis, Leonello comite Vlton, & Iohanne de Gaunt comite de Richemund, ac domino Henrico duce Lancastriæ, comitibusq; Northamton. Marchiæ, & Staffordię, alijsq; magnatibus & hominibus armatis, scilicet ad duo millia bellatorũ. Secundo die Nouembris egressus Calisiam, profectus est versùs sanctum Audomarum, vbi putauit regem Frãciæ cum ingenti exercitu expectare. Sed rege

Angliæ

Angliæ appropinquante, rex Franciæ retrocesſit, vaſtando patriæ ſuæ victualia, ne eis Anglici fruerêtur. Quem ſic fugientem rex Angliæ inſecutus eſt vſq; Heden. Et viſis defectu victualium, vecordiaquè ſui aduerſarij, redijt vaſtando totam patriam per dies decem. Et dum hæc agerentur, Scoti ſubdolè & nocturno tempore ceperunt villam de Berevvico, nullos niſi reſiſtentes occidendo, caſtrum tamen remanſit in manibus Anglicorum, ob quā cauſam rex Angliæ reuerſus eſt. Eodem anno in Parliamento apud VVeſtmo. conceſſum eſt regi vt habeat de quolibet ſacco lanæ, per ſex annos ſequentes proximò. 50. ſolidos. Eodem anno ſeptimo idus Ianuarij natus eſt regi Edwardo apud VVoodſtock filius, & vocatum eſt nomen eius Thomas.

Fuga regis Franciæ.

Villa Berewici capitur per Scotos.

ANno gratiæ M.CCC.lvj. qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tercij treceſimus, Rex Edvv. adiuit partes boreales cum exercitu populoſo, vt villam de Berevvick eriperet de Scotorum manibus perfidorum. Igitur. xiij. die Ianuarij rege Edvvardo in caſtro de Berevvicke exiſtente, & exercitu eius propè villam, Scoti ſibimet metuentes, ſine damno vel difficultate villam Regi reddiderunt; ſed tamen quidam ex Anglis interim deuiantes captiuantur à Scotis. Confeſtim poſtea viceſimo quinto die Ianuarij apud Rokesburgh dominus Edvvardus Baylyol rex Scotiæ, regnum & coronam eiuſdem tranſtulit in Edvvardum regem Angliæ, literis ſuis patentibus & autenticis indè confectis.

Rex recipit villam Berewici, & corona regni Scotiæ in regem Angliæ transfertur.

Eodem anno dominus Edvvardus primogenitus Edvva. regis Angliæ, princeps VValliæ, exiſtens in VVaſconia, conſulit Burdegalenſes & proceres illius patriæ de aggrediendo regno Franciæ, alijſquè terris ſibi nondum ſubiugatis. Cuius propoſitū comes de Armenack domini ſui proditor, regi Franciæ illicò nunciauit, & quæ mala regno Franciæ imminebant. Quod veraciter agnoſcens Iohannes rex Franciæ, ſtatim iuſsit proſterni omnes pontes ſuper fluuiū de Leyre quos veteres non ſine magnis expenſis extruxerant. Princeps autem Edvvardus hæc audiens, exercitu congregato ſexto die Iulij cæpit de Burdegalia proficiſci, tranſiens per patrias de Agiues, Peregor, Lymoſin, Berry, & de Saloigne. In quo tranſitu plures villas ſibi rebelles incendit, & plures cum caſtris & munitionibus ſibi redditas obtinuit ſub tributo. Itinerando quoquè hominum armatorū plus quàm ſex millia captiuauit. In patria verò de Saloigne capta villa de Remorantin, caſtrum eiuſdem ſex diebus obſedit. Cui obſeſsi nō valentes reſiſtere, caſtrum reddiderunt, vbi capti ſunt Dominus de Cron, & Burſegraunde, alijquè milites, & armati homines octoginta. Deindè progreſſus eſt per Toreigne & Peyton, & ibi propè Chaueny proceres ſui ſeptimo decimo die Septembris conflictum cum Gallicis habuêre, in quo plures quàm centum homines armati cecidêre perempti. Sed etiam comites de Aunſer & de Synny ac ſeneſchallus regis Franciæ cum centum hominibus armatis capti ſunt ibidem.

Eodem anno nonodecimo die Septembris quaſi in fine anni aduentus ſui in VVaſconiam, occurrit regi Franciæ iuxtà Poyteres, cum mille nongentis hominibus, totidemq; ſagittarijs, venientem contra eum cum ſeptem millibus electis armatorum, alijſquè armatis pauiſarijs ac baliſtarijs in numero exceſsiuo. Aderant ibi duo Cardinales, quorum vnus erat dictus Petragoricenſis, ad perſuadendum pacem inter gentes paratas ad bellum, à latere domini Papæ miſsi. Quibus cum Papa arctius iniūxiſſet præſens pacis negotium, reſpondiſſe fertur eidē Petragoricēſis. Verò inquiens, Pater beatiſsime, aut pacem ſuadebimus aut ſilices & petræ clamabunt. Tanta fuit illi fiducia, quòd dominus Princeps cum tanta paucitate non auderet congredi contra tot hoſtes quot venerant contra eum. Hoc autem à ſemetipſo non dixit, ſed cum eſſet Pontifex illius tempo-

Bellum de Poyteres & victoria miraculoſa.

ris prophetauit de euentu belli futuri. Quia cum sagittarij nostri omnes sagittas expendissent, in hostes leuauerunt de agro petroso lapides, & cominus accedentes proiecerunt in gallicos, percutientes galeas, cassides atque clypeos eorũdem, vt sonus proueniens ex petrarum ictibus in campi circuitu reboaret, & sic quodãmodo impleta est prophetia Cardinalis qui spopondit, dicens, quia pacem habebimus aut lapides clamabunt: sed hoc postmodum. Igitur cum Cardinales inter vtrunque populum diligentissime discurrissent, & vidissent se nõ posse persuadere pacem, indignantes recesserunt. Et mox acies conuenerunt, vbi primò fractis lanceis, cum gladijs, securibus & bipennibus rem egerunt. Ibi claruit victoria domini Iac. Arũdel militis, qui potenti virtute confregit & perforauit aciem Gallicorum, & fuit ipso die necis occasio hostium plurimorum. Ibi patebat fides & constantia comitum de VVarvvick & de Southfolk, & cæterorũ procerum, qui tam animosè, tam feruidè, tam atrociter pugnauerunt, donec manus gladijs & securibus obriguessent eorundem. Nec minus laudabilis erat ipse princeps & dux exercitus Anglicani, qui non solùm se ducem exhibuit in hoc bello, sed probatum militem & expertum, vniuersa tentans, audiens & faciens quæ miles fecerat animosus. Nec momentaniè vel leuiter transit ista pugna. Sed tribus vicibus eo die præ multitudine superuenientium hostium oportebat Anglicos bellũ instaurare. Tandem Deo nostris tribuente longanimitatẽ, & immittẽte Gallicis formidolositatẽ, nostris insistentibus Galli fugerunt, occisis priùs ibidem duce de Burbon & Athenis, episcopo de Chaluz, alijsquè dominis & nobilibus ad numerum viginti duorum, militibusq; peremptis ex hominibus armatis prælectis duobus millibus, & de communibus octogintis. Rex insuper Franciæ captus est ibidem, & Philippus filius eius iunior. Capti sunt etiam domini Iacobus de Burbon & Archiepiscopus Senonensis, ac comites vndecim, domini nobiles viginti duo, milites & homines armati plusquam duo millia. Quidam verò asserunt fuisse peremptos in hac pugna duos duces, decem & nouem magnos dominos, & quinque millia armatorum, vulgus autem quòd sub numero non cadebat. Expedito, finitoquè præfato bello, princeps rediit Burdegaliam cum gloria & triumpho, ducens secum Iohannem regem Franciæ, vbi acceptus est à clero honorificè, atquè ciuibus cum omni gaudio & honore. Dominus Henricus dux Lancastriæ dum hæc agerentur in Britannia circa obsidionem ciuitatis Rauensis moram traxit, quam expost obtinuit.

Princeps redit in Angliam cum rege Frãciæ captiuato.

ANno gratiæ M.CCC.lvij. qui est annus regni regis Edvvardi à cõquestu tertij tricesimus primus, dominus Princeps Edwardus cum Iohanne rege Franciæ & filio eius Philippo, alijsquè magnatibus, rediit in Angliã de VVasconia, & quinto die mensis Maij applicuit in portu de Plymmuth cum præda nobili captiuorum. In vicesimo autem quarto die mensis eiusdem, ducens secũ dictum regem Franciæ, captiuosquè prædabiles, per pontem & ciuitatẽ Londoniarum, & ingressus circa horam diei tertiam, tẽdendo versùs VVestmon. vbi ruit circa eos tanta populi multitudo in auditum videre mirabile, quòd vix impediente populo post meridiem potuerũt ad palatium peruenire. Et citò post missi sunt in Angliam ex parte domini Papæ duo Cardinales, pro pace reformanda inter duo regna, dominus videlicet Tarilaudus episcopus Albanensis, & Nicholaus titulo sancti Vitalis. Tertius verò Cardinalis venit in Angliam gratia visitandi regem Francorum, qui in Anglia moram traxerunt biẽnalem, sæpiùs cum regibus & eorum consilijs colloquentes, sed tandem discordes recesserunt.

De gente sine capite in Francia.

Sub hijs diebus consurrexit in Francia illa famosa societas quæ Cens sine capite vocabatur, quæ primò parua, postea magna aggressa, magnam Franciæ

partem

partem occupans sine legibus, expulsis vel subactis locorum dominis, subiugauit. Erantq; non tantùm de vna gente vel natione, sed de pluribus regionibus congregati. Hoc anno Dauid le Brus Rex Scotorum circa festum omnium Sanctorum de diutina custodia qua tenebatur in castro de Odiam liberatur, mediante redemptione centum millium marcarum soluendarum in proximò sequentibus decem annis, præter expensas hospitij sui. Eodem tempore orta est tempestas grauissima tam in terra quàm in mari, quam maxima infortunia sunt secuta. Quo quidem anno concessum fuit domino Iohanni regi Franciæ soluere pro redemptione sua sexcenta millia Florenorum circa festum Sancti Martini. Sed ista conuentio fuit facta ante, id est, in mense Maij, secundo die mensis eiusdem. Ad habendam ergo maiorem securitatem istius summæ soluendæ, postulatur ex parte regis Angliæ habere potentiores & valentiores personas regni Franciæ in obsedes, sed huic petitioni noluerunt Gallici consentire, quamobrem vicesimo die Nouembris responsum est Francis, vt se defendant & præparent ad bellandum. Eodem anno calendis Aprilis relaxatur interdictum Oxoniæ, quòd authoritate domini I. episcopi Lincolniensis propter clericidium & sacrilegia anno proximo præterito fuit illatum. Isto anno obijt mater domini regis Edvvardi tertij domina Isabella, die sancti Rufi martyris, & vicesimo septimo die Nouembris in ecclesia Fratrum Minorum Londonijs sepelitur nondum dedicata. Hastiludia insuper hoc anno Londonijs facta sunt præsentibus regibus Angliæ, Franciæ, & Scotiæ, & plebe numerosa. *Redemptio regis Scotorum.*

ANno gratiæ M.CCC.lviij. qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu tertij tricesimus secundus, immediatè post Septuagesimam tenuit rex Angliæ Parliamentum apud VVestmonasterium, vbi de pace reformanda inter duo regna, persæpè colloquentes nusquam concordarunt. Quo quidem tempore magna controuersia coràm summo Pontifice facta est inter magistrū Richardum Fizraf primatem Hiberniæ Armachanū videlicet, & clerum Anglicanum ex vna parte, & quatuor ordines mendicantium ex altera, super statu & regula eorundē Fratrum. Qui videlicet Armachanus opiniones suas erga Fratres coràm summo Pontifice diu, pluresquè sustinuit, & ipsos manifestè à suis deuiasse regulis multis rationibus demonstrauit. Sed tandem (proh dolor) clero Anglicano sibi subtrahente promissa, & exuberante in curia Fratrum satis magna pecunia, adhuc lite pendente, Fratres sua priuilegia sicut per ante sub data noua obtinuerunt. Eodem anno frater Iohannes Lile Eliensis episcopus nimis iniustè fatigatus, anno proximo elapsō contra voluntatem domini regis ad curiam transfretauit, propositisquè causis ibidem de iniurijs sibi illatis & suæ ecclesiæ per dominam Blanchiam de VVake & alios de consilio suo, coram domino Papa motus est. Idem Papa vehementer & omnes aduersarios dicti episcopi fecit excommunicari publicè, mandans per litteras suas domino I. Lincolniensi episcopo & alijs quibusdam prælatis Angliæ, vt si quos nouerunt dictorum excommunicatorum mortuos & sepultos, à sepulchris extraherent, quod & factum est. Vndè rex indignatus, quia dictorum excommunicatorum quidam erant de consilio suo, dictos prælatos grauiter infestabat. Qua de causa venerunt quidam missi de curia Romana ex parte dicti episcopi Eliensis, obuiātes domino I. Roffensi episcopo (tunc regni Thesaurario) armati, tradētes litteras apostolicas violenter dicto Thesaurario, quarū tenor cōmuniter ignoratur, & illicò euanuerunt, quos regales insequentes, quosdā captos incarcerabant, & coràm regis Iusticiarijs morti condemnatos, in carcere atque furcis interfecerunt. Eodem anno Normannia & Britannia Armorica graui clade vastātur per Philippum fratrem regis Nauariæ, dominū Iacobum de la Pype, *De Parliamento apud West. & Archiepiscopo Armachano deceptante contra ordines Mendicantiū.* *Normānia & Britannia vastantur per R. Knolles.*

& Ro-

& Robertum Knolles, aliosquè complures Anglicos, quos sine iussione regis Edvvardi, qui in illis regionibus per tres annos & amplius hostiliter permanserunt. Ex quibus Robertus Knolles ex paupere mediocri què valeto mox factus ductor militum, ad diuitias vsque regales excreuit ibidem. Quo tempore quidam natione VVasco surrexit in Francia, vulgariter nuncupatus Archipræsbiter, ducens vnam magnam comitiuam per diuersas partes Franciæ, ipsas hostiliter deuastando, & potissimè prouinciæ regionem.

ANno gratiæ M.CCC.lix. qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu tertij tricesimus tertius. 14. calen. Iunij dominus I. de Gaunt, comes Richmundiæ Blanchiam filiā Henrici ducis Lancastriæ cōsanguineam suā de dispēsatione curiæ, apud Radingū duxit vxorem. Eodem tempore dominus I. rex Franciæ sub vmbra pacis & dolosè obtulit regi Angliæ Flandriam, Picardiam, Aquitanniam, aliasquè terras quas equitauerat & vastarat, pro quibus omnibus ratificandis idem rex Edvv. in Franciam nuncios suos direxit, quibus omnibus Frāci contradixerūt, vndè motus rex Angliæ, celeriter se & suos præparauit ad trāsfretandū, ducens secum Principem VValliæ Edwardum suum primogenitum, ducem Henricum Lancastriæ, & ferè proceres omnes, quos comitabantur vel sequebantur penè mille currus, habuitquè apud Sanvvicum instructas optimè vndecies centum naues, & cùm hoc apparatu ad humiliandum Francorum fastum Franciam nauigauit, relicto domino Thoma de VVoodstock filio suo iuniore, admodum paruulo, Anglici regni custode, sub tutela tamen. Igitur vicesimo septimo die mensis Octobris peruenit Calesiam, & quarto die mensis Nouembris diuiso exercitu suo in tres turmas propter victualia, vnam turmam fortem Henrico Lancastriæ duci commisit, Edvvardo verò Principi turmam aliam fortiorem, & fortissimam retinuit penes ipsum. Deindè profecti prætereuntes ciuitates & castella, tandem in festo sanctæ Luciæ propè ciuitatem Remensium peruenerunt, vbi moram traxerunt vsque in diem sancti Hilarij, sed nihil omninò profecit hæc mora, quia nihil eis reddebatur. Eodem die mouit exercitum versùs Burgundiam: cui venit obuiam dux Bugundiæ, promittens eidem septuaginta millia Florenorum soluendorum sibi fideliter si toti Burgūdiæ parceret & contineret ab incendijs & rapinis. Quod rex concessit eidem. Mansitquè ibidem remis, videlicet vsque ad quintum diem post festum Sancti Gregorij Papæ. Interim Normanni cum non modica classe nauium apud VVinchelsee applicuerunt, ipsamquè villam idibus Martij inuaserunt, & pro parte combusserunt, ac omnes sibi resistentes interfecerunt, sexui, ætati, vel ordini nil parcendo. Matronas insuper & virgines ac mulieres illorum oculis blādientes captiuas ad naues duxerunt, & plurima spolia asportauerunt, & tandē sine læsione aliqua recesserunt. Quorum vnum facinus istic ponam, cum Frāci applicuissent existentibus multis, tam viris quàm mulieribus, tempore missarum in ecclesia, ad eandem ecclesiam cum omni festinatione cucurrerūt, & interficientes multos, & deprædantes ecclesiam, aspexerunt inter cæteros quandā fœminam pulchram nimis & elegātis formæ, quæ cū vicinis conuenerat vt audiret missas. Ad quam nebulones satis intemperanter in eadem ecclesia accedentes, mox suæ libidini vt erant armati prostrauerunt. Et tam diu ei vnus post alium coeundo illuserunt, donec mulier fatigata spiritum exhalaret. Quæ cuncta cum relata fuissent, rex Angliæ turbatus nimium & exacerbatus, exercitum suum versùs Parisius mox conuertit. Interea prælati in Anglia vndique confluxerunt ad arma cum clericis & laicis, vt per terram & mare dictis resisterent inimicis. Sed cum se & suos parauissent ad pugnam, nihil actum est hostibus illis valefacientibus cum cachinno.

Rex transfretauit ad frangendum fastū Francorum.

Hoc anno ſanguis effluxit de tumba domini Thomæ quōdam comitis Lancaſtriæ apud Pontem fractum. Eodem anno rex Edvvardus incepit nouum ædificium in caſtello de VVindeſor vbi natus fuerat. Ob quam cauſam illum locum amplioribus ædificijs & ſplendidioribus decorare præ cæteris procurauit. Cuius operis conſtituit ſuperuiſorem dominum VVilhelmum de VVicham, virum prouidum & diſcretum. Eodem anno obierunt viri nobiles & præclari Rogerus comes Marchiæ, Thomas comes Oxon, I. le Gray tunc ſeneſchallus Angliæ, Galfridus le Say, & multi. Et de exercitu domini regis in partibus trāſmarinis plures quàm mille nominati periērūt. Obijt etiam hoc anno dominus Rogerus de Northburgh, Couentrenſis & Lichfeldienſis epiſcopus.

ANno gratiæ M.CCC.lx. qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij triceſimus quartus, tenuit rex Natale in partibus tranſmarinis, iuxtà Remenſium ciuitatem, manſitquè ibidem (vt prædicitur) vſq; ad feſtum ſancti Gregorij Papæ, quando ſe conuertit Pariſius, exercitum in nouem aciebus diſpoſuit ad bellandum, & creauit milites quadringentos. Deindè mittitur dominus Henricus dux Lancaſtriæ ad portas ciuitatis, hijs qui intus erant proferens campeſtre prælium, ſub hac conditione, vt ſi rex Angliæ deuictus foret ibidem nunquam poſteà regnum Franciæ vendicaret. Et accepto breui reſponſo, quæ audiuit regi nunciauit. Mox noui milites armati cum alijs ciuitati dederunt inſultum, & illico eius ſuburbana deſtruxerunt. Per idem tempus Londonienſes cum cæteris regni incolis congregata claſſe octoginta nauium, & quatuordecim millibus hominum cum ſagittarijs dedecus apud VVinchelſee, per prius factum affectantes vendicare, maria perſcrutando inimicos quærebant. Et tandem in Francia applicantes, inſulam de Sans animoſè ceperunt. Sed tamen licèt hæc omnia Franci benè ſatis cognoſcerent, rumor facti ad Edvvardum regē nondum peruenerat. Igitur præuenire cupientes hos rumores, dominus abbas Cluniacenſis, comes Tankeruile tunc Franciæ Seneſchallus, Burſegaldus cōſtabularius dicti regni, & nonnulli alij viri venerabiles, de cōſenſu domini Caroli regentis Franciam, conuenerunt ad regem Angliæ, pacem finalem & firmam oſtenſis conditionibus inſcriptis humiliter poſtulantes. Quæ cum deliberatione inſpectę domino regi & conſilio minimè placuerunt, vndè rex commotus prohibuit ne ſollicitarent eum amplius, niſi habita ad eius beneplacitum prolacione prædictorum. Et in craſtino octauis Paſchæ conuertit ſigna cum exercitu verſus Aurelianum prædando, vaſtando, & igni conſumendo plurima, quo tempore ingruebat tam ſæua tempeſtas & inaudita, vt plura millia hominum & equorum in regis exercitu itinerando perirent, ſubitò mortua corruendo præ frigoris imminentis aſperitatē. Quæ tantùm regem nec ſuos terruērunt, quin procederent cum inceptis. Circa inuentionem ſanctæ Crucis dicti nuncij iuxtà Carnotum domino regi formam pacis optimè de communi conſenſu regentis & maiorum Franciæ circumſpectiſsimè ordinatum accedentes obtulerunt ſub data apud ciuitatem Carnotum quintodecimo die menſis Maij, requirentes benignum dominum ſuum ac beneuolentiam conſenſumquè gratioſum in ſcriptis oſtenſa, rata & grata ac firma ſibi & hæredibus ſuis imperpetuum admittere. Quibus inſpiciendis ſapienti deliberatione habita, rex annuit vt iuratis in corpore dominico partibus, tactiſquè ſacroſanctis Euangelijs, pacta ſtabilirentur. Mittuntur igitur ex vtraque parte, Angliæ videlicet & Franciæ, duo barones, duo quoque milites, corporale ſacramentum domini Caroli regentis Frāciæ primogeniti I. regis eiuſdem, ac domini Edvvardi regis Angliæ, audire & admittere. Pariſius igitur celebrata ſolenni miſſa, dictoq; ter Agnus dei, adiecto Dona nobis pacem, dictus Carolus in præſentia prædictorum & aliorum

Franci petunt pacem.

aliorum plurium, dextram ſuper patenam, cum corpore dominico, & leuam ſuper Miſſale poſuit, hæc verba proferens: Nos Carolus iuramus ad ſacroſancta corpus domini & euangelia firmiter ſeruare penes nos pacem & concordiam formatas inter reges, & nullo modo in contrarium venire. Poſthæc datis militibus reliquijs de corona Chriſti in teſtimonium omnibus valefecit. Simile ſacramentum dominus Edvvardus primogenitus regis Angliæ proxima Sexta feria præſtitit apud Louers. Ambo inſuper reges & eorum filij, maioreſquè vtriuſq; regni infra annum proximè ſequentem, idem corporale ſacramētum ſolemniter præſtiterunt.

Obſides dãtur regi Angliæ.

Ad corroboranda quoque complendaquè prædicta & alia partes tangentia, rex Angliæ petijt & accepit maiores Franciæ in obſidatum, videlicet, dominos duces Aurelienſem, Burbonenſem, Lougan, Berry, & de Bloys: comites verò de Lauſon, Sainct Poule, Derencourt, Pourlay, Valentinoys, Baumund, Brayne, Foreſt: dominos quoque de Recori, Priaunce, Valentinois, de ſainct Venaunce, de Garentz, de Angeſt, de Merenthi, Daunſin, de Auerne, Guill. de Cram, Boys de Arecourte, I. Hugain cum alijs. Aſsignataquè ſunt dies & tempus quibus conuenirent ambo reges cum conſilijs ſuis apud Caleys prædicta conſummare. Sigillatis ſcriptis indentatis, rex Angliæ vſque mare continuò proficiſcitur, & apud Humflete ingreſſus mare nonodecimo die Maij in Angliam applicuit, venienſquè ad palacium in feſto Sancti Dunſtani, quieuit pauliſper, & mox I. regem Franciæ in turri Londonijs viſitauit. Et facta concordia quid idem pro redemptione ſua ſolueret, ab omni carcere liberauit. Summa verò pecuniæ ſoluendæ erat tres milliones Florenorum. Quibus ita geſtis rex Angliæ regē Franciæ in turri & in palatio itinerando verſùs mare multimodis ſolatijs regaliter confortauit. Rex Franciæ prouidè nono die Iulij trāſfretauit in regnum ſuum, deliberaturus & tractaturus cum ſuis de prædictis & alijs ſe tangentibus & regnum ſuum. Eo tempore in Anglia plures homines, beſtiæ & arbores violento fulgure perierunt, & Diabolus in humana ſpecie apparens locutus eſt.

De pacis articulis.

Concurrentibus in vnum duobus regibus, poſthæc cum ſuis conſilijs apud Caleis conuenerunt de pace & concordia præformatis apud Carnotum, & iurauerunt (vt prædicitur) eas firmiter ſeruare penes ſe. Quarum articuli erant iſti, videlicet, Rex Angliæ vnà cum illis quæ tenet in VVaſconia habebit ſemper ciuitates, villas & caſtella, comitatus & patrias de Peyteres & de Peyton cū feodis de Tonard, & terra de Bekeuil, de Saintes, & de Saintoinge, citra & vltra la Charente, Dangleſine & Daugoloſinois, de Limoges & de Limoſin, de Caours & de Caeurſin, & de Paragort & de Paragnis, de Rodes & de Rorgnes, de Agent & de Ageneys, de Charbe, & de Bigor, & de Caure. Et ſi aliqui domini teneant aliquid inter limites dictorum locorum, facient homagium regi Angliæ. Tenebitquè rex Angliæ prædicta, modo quo rex Franciæ ea tenuit à ſexaginta annis vſq; nunc, videlicet, in dominio quæ ſunt in dominio & in ſuperioritate Habebit etiā ea quæ antiquitùs tenuerunt reges Angliæ in villa de Mounſtroil ſuper mare cū pertinēcijs, & eorū comitatum Pontinæ, exceptis rebus alienatis per reges Angliæ, ad alias perſonas quàm reges Franciæ. Quæ ſic alienata ſi rex Franciæ teneat in pręſenti, tenebitur ea reddere ac liberare regi Angliæ, exceptis terris obtentis per excambium, cum alijs terris. Quo caſu rex Angliæ reddet regi Franciæ ſic tradita per excambium, vel permittet alienari. Et ſi alienata fuit perſonis alijs quàm regibus Franciæ per reges Angliæ, & poſt venerunt ad manus regis Franciæ per putagium, ſeu aliam iuſtam cauſam, Rex Franciæ non reddet ea niſi debeant homagium vel alia ſeruitia, tunc tradet

illa per-

illa personis quæ facient homagium, aut alia seruitia Regi Angliæ.... Habebitquè rex Angliæ castella, villas, & dominium de Saleys, Meerk, Stangate, Colne, Hamme, VVale, Oye, cum omnibus suis pertinentijs, ciuitatem de la Rochel, & villam Sancti VVallerici. Habebit etiam Rex Angliæ castellum, villam, & totum Comitatum de Guysnes, cum omnibus ad se pertinentibus, tam integrè, sicut Comes eiusdem tenuit in vita sua. Obedientquè sibi omnes viri Ecclesiarum, & aliarum conditionum, infra limites dicti comitatus, sicut obediebant aliquando regi Franciæ, vel comiti de Guysnes. Et tenebit Rex Angliæ omnia de Meerk & Caleys contenta in præsenti articulo, & articulo præcedenti in dominio, exceptis hæreditatibus, quæ morantur Ecclesijs ibidem, & hæreditatibus alijs in partibus illis quæ morabuntur hæredibus vsque ad valorem centum librarum monetæ de patria, sed de hæreditatibus infra villam de Saleys ordinet rex Angliæ ad libitum suum, & sic habitãtium in comitatu, villa & terris de Guysnes, stabit dominium integrum. Rex verò Angliæ & hæredes sui, omnes Insulas, patrijs prædictis adiacentes tenebunt, vnà cum insula quas tenent in præsenti. Et rex Franciæ & filius suus senior pro se & hæredibus & successoribus infra Sanctum Michaêlem proximo tunc futurum ad vnum annum reddent, liberabunt & transportabũt regi Angliæ & hæredibus suis omnes obedientias, homagia, feoda, iustitias, recognitiones, iurisdictiones, patronatus ecclesiarum, omnimodas dominationes & superioritates, & omnia iura quæ habent vel habere poterint in prædictis terris, patrijs, villis & rebus alijs. Et mittent ad omnes superiores Ecclesiarum, & alios dominos temporales terrarum, patriarum, comitatuum, & locorum prędictorum, vt obediant regi Angliæ & hæredibus, sicut obediebant regi Franciæ, & per suas litteras se acquietabunt de omnibus homagijs, feodis, seruitijs, obligationibus, subiectionibus, & promissionibus factis per aliquem eorum regi & coronæ Franciæ. Et Rex Angliæ tenebit prædicta omnia in dominio & in superioritate, quæ in superioritate. Si verò donationes aliquæ, alienationes, obligationes, vel aliqua onera fiebant prædictorum per aliquem regem Franciæ à septuaginta annis vsque nunc, nulla erunt, & res alienatæ, donatę, seu oneratæ reddentur regi Angliæ citra festum Sancti Michaêlis proximò futurum, excepto quod supradictum est in articulo de Poitieu, quod permanebit in virtute sua, & exceptis omnibus collatis seu alienatis ad Ecclesias, quæ illis pacificè permanebunt. Habebit etiam rex Angliæ, & tenebit ciuitates & patrias præfatas, quę antiquitùs non erant regis Angliæ, sicut rex Franciæ aut filius suus senior tenet in præsenti, & infra limites patriarum prædictarum, quæ ab antiquo erant Regis Angliæ cum aliquibus rebus quæ aliquando eiusdem fuerant, vndè rex Franciæ in possessione præfuerat in die belli de Peiton, erunt & permanebunt Regi Angliæ. Rex quoque Angliæ omnia prædicta tenebit tanquam vicinus regis Franciæ, absque recognoscere superioritatem, facere homagium, resortem, vel aliqua seruitia alia, seu recognitiones Regi seu Coronæ Franciæ. Rex quidem Franciæ & filius suus senior, renunciabunt dictæ resorti, superioritati, & iuri quæ habent, vel habere poterunt, quæ præsenti tractatu debent pertinere regi Angliæ. Similiter rex Anglię ac filius suus senior renunciabunt omnibus, quæ per præsentem tractatum non eis traduntur, & exigentijs quas fecerunt per speciale nomini vel iuri coronæ Franciæ, omnibusq; homagijs & superioratui ducatus de Toraygne, Normanniæ & Britanniæ, & comitatus ac patriæ Flandriæ, Baniot, & Maigne, & alijs omnibus exigentijs quas fecerunt seu facere potuerũt regi Franciæ

pro quacunque sit causa, exceptis illis quæ sibi tradentur per præsentem tractatum.

Valor redemptionis regis Franciæ.

Rex quidem Franciæ pro sua redemptione soluet Regi Angliæ tres milliones Scutorum, quorum duo valebunt vnum Nobile, videlicet sex solidos & octo denarios argenti. Et omnia ista tradita Regi Angliæ permanebunt in tali securitate, ac libertate, prout sunt in præsenti, & confirmentur à dictis dominis & successoribus suis. Nec aliquis vel patria aliqua qui ante fuerant sub obedientia vnius partis, & per concordiam istam veniet in obedientiam alterius partis, pro factis præteritis damnetur. Omnes autem exhæreditati vel de terris ablati vel onerati aliquo onere vel redonatione, quasi banniti, vni parti adhærentes vel alteri, & similiter de Ecclesijs causa istius guerræ restituentur in integrum cum omni iure sicut ante guerram. Omnesquè forisfacturæ indulgeantur, excepto vicecomite de Frousard, & domino Iohanne de Galard. Confederationes enim bonæ fient semper inter reges, non obstante qualicunque confederatione quam habent cum aliqua persona. Rex tamen Franciæ & filius suus senior pro se & successoribus suis regibus Franciæ se separabunt à confederationibus quas habent cum Rege Scotiæ, absque iuuare Scotos, vel confederationes facere contra regem Angliæ seu regnum suum. Similiter Rex Angliæ & filius suus senior, facient confederationibus quas habent cum Flandrensibus, valebuntquè omnes collationes & prouisiones factæ durante guerra, per partes & beneficijs vacantibus, & eorum fructus morabuntur illis qui eos leuauerunt, facientquè reges omnia prædicta confirmari à domino Papa, & impetrabunt absolutiones & dispensationes taugentes complementum præsentis tractatus. Poterunt studentes vtriusque regni in vtroque regno, vt sibi placuerit studere, & gaudebunt priuilegijs ac libertatibus studentium, per istum tractatum omnes alij tractatus & prælocutiones factę temporibus præteritis anullabuntur, nec partes iuuare poterunt. Iurabitur, etiam confirmabitur pręsens tractatus à duobus regibus, facietquè rex Franciæ litteras confirmatorias, & alia necessaria sub manu publica, & mittet regi Angliæ, & rex Angliæ remittet consimiles litteras regi Franciæ. Fient igitur litterę optimæ de omnibus prædictis, sub sigillis vtriusque regis, & filiorum suorum, & iurabunt ambo reges & filij sui, vigintiquè de mari prole vtriusque regni, tenere, complere, & teneri facere atque compleri omnia prædicta, ac ponere rebelles & inobedientes vtriusque regni in veram obedientiam, & consurgent ambo reges contra tales inobedientes, & per illud renunciabunt omnibus gentibus pro se & regnis suis futuris causa inobedientiæ prædictæ, & se supponent coertioni & correctioni domini Papæ. &c. His ita gestis, confestim mittuntur nuncij summo Pontifici, pro pace & pactis mutuis confirmandis. Quo quidem tempore ad præceptum domini Papę, quieuit controuersia inter clerum & ordines Mendicantium. Eodem anno erat communis mortalitas senum & puerorum.

Parliamētum rex tenet.

ANno gratiæ M. CCC. lxj. qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu tertij tricesimus quintus, rex Angliæ celebrato natali apud VVodstock venit VVestmonasterium ad parliamentū, in quo pręsentibus omnibus qui interesse debeat, proponitur cōcordia inter reges stabilita. Placuit igitur vniuersis dictam concordiam recipere & tenere. Quamobrem celebrata missa de sancta trinitate à Cantuarię Archiepiscopo cū magna solemnitate, astante rege cum filijs suis & accensis luminaribus, & crucibus erectis super sacrosanctum corpus dominicum & missale, singuli qui non prius iurauerunt, hoc sacramentū præstiterunt in scriptis, Archiepiscopo Cantuariensi incipiente. Nos Nicholaus

Archiepiſcopus Cantuarienſis iuramus ad ſacroſancta corpus Dominicum & Euangelia, firmiter ſeruare penes nos pacem & concordiam firmatas inter Reges, & nullo in contrarium venire. Quibus expletis, ſinguli ſuas ſchedulas regijs notarijs tradiderunt. Rex autem Francorum cum ſuis nobilibus idem præſtitit iuramentum. Sicquè firmata pace inter duo regna, liberatus eſt rex Iohannes.

De eclipſi ſolis.

Eodem anno. 6. die Maij in meridie fuit Eclipſis ſolis, Eodem menſe Burgundiæ cecidit pluuia ſanguinea, & ſextò Calendarum Iunij in feſto corporis Chriſti Boloniæ apparuit Crux ſanguinea in aëre à mane vſque ad horam ſextam, eam multis videntibus: & tunc ſe mouebat, & in medio mari cecidit. Conſequenter in partibus illis egreſſæ vulpes de ſyluis villas petierunt, & viuos quoſdam homines deuorauerunt. Et in æſtiuo tempore huius anni in Anglia & in Francia in locis deſertis & planis, pluribus ſæpe videntibus, ſubitò apparuêre duo caſtella, de quibus duo exercitus egrediebantur armatorum, quorum vnus ſignis militaribus ornabatur, alter verò nigro colore veſtiebatur: & congredientes milites vicerunt nigros. Interim adunati nigri milites ſuperabant, & regredientes in caſtella omnia diſparuerunt.

Diuerſa mirabilia.

Et hoc anno poſt feſtum Sancti Michaelis Roſaria protulerunt roſas colorem & odorem perfectum habentes. Corui quoque & aues aliæ pullos produxerunt. Dominus Iohannes Gaunt comes Richmundiæ hoc anno factus eſt Dux Lancaſtriæ, iure vxoris ſuæ filiæ & hęredis quondam ducis Lancaſtriæ, qui eodem anno diem clauſit extremum.

Dominus Iohannes Gaunt fit dux Lancaſtriæ.

Eodem anno illa magna & famoſa Comitiua de diuerſis nationibus adunata, cuius Duces pro maiori parte erant Anglici, partes Franciæ verſus Auinionem inuaſerunt, & villam Sancti Spiritus ceperunt, cum villis & caſtellis multis in Francia, quos nulla virtute vel arte potuit rex Franciæ expellere de terra ſua. Eodem tempore ſurrexit & alia ſocietas, quæ alba comitiua vocabatur, quæ tranſijt per prouinciam in Lumbardiam, & duces huius comitiuæ erant Anglici, qui aliquando erant ſtipendiarij, aliquando ex proprio capite diſcurrerunt, accipientes redemptionem de diuerſis villis & caſtellis ac ciuitatibus, nec penè ſecurè vixit quiſquam in illis regionibus, qui non iſtorum beneuolentia fruebatur.

De magnis comitiuis.

Iſto anno Edvvardus Princeps VValliæ deſponſauit Iohannam Comitiſſam Cantij, relictam domini Thomæ de Holande, quæ olim fuit ſeparata à comite Satum militis prædicti cauſa. Hoc etiam anno fuit grandis peſtilentia, quæ viros potiùs conſumpſit quàm fœminas. Quo in tempore obijt Reginaldus VVigornienſis, Michael Londinenſis, & Thomas Elienſis Epiſcopi. Quibus ſucceſſerunt prouiſione Papæ Iohannes Barnet ad VVigornienſem, Symon Langham Abbas VVeſtmonaſterienſis ad Elienſem, & magiſter Symon de Sudbury ad Londonienſem Eccleſias. De nobilibus verò deceſſerunt dominus Henricus dux Lancaſtriæ, Reginaldus Cobham, VVilmus Fitzvvaryn, & Iohannes Moubray.

Princeps diſponſat ſuam conſanguineã.

ANno gratiæ milleſimo treceenteſimo ſexageſimo ſecundo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij, triceſimus ſextus, tenuit rex natale apud VVyndeſor, & quinto decimo die ſequente ventus vehemens, nothus auſter Affricus, tãta vi erupit, quòd flatu ſuo domos altas, ædificia ſublimia, turres, & campanilia, arbores, & alia quæque durabilia & fortia violenter proſtrauit pariter & impegit, in tantum, quòd reſidua quæ modò extant, ſunt hactenus infirmiora. Hoc anno vendebatur libra ceræ pro 18. dena. Quo etiam anno magna ſocietas quæ præualuerat in Francia & excreuerat, cõmiſit bellũ.

cum Francis, & vicit plures nobiles captiuando, & multa fortalitia capiendo. Eodem tempore Cardinalis Adrianus abbas Cluniacēsis tertio die in fine Aprilis venit Lōdinū tractaturus cū rege & cōsilio suo pro redēptione regis Franciæ minuēda, obsidibus liberādis, & matrimonio cōtrahēdo cū sanguine regis Angliæ & Caroli Bloys, sed de his pauca vel nulla expediuit. Eo tempore fiebat Londini in Smithfield hastiludia quinq; primis diebus Maij, præsente rege & regina, & maiori militia Angliæ & Franciæ aliarumq; terrarum. Ad quæ venerunt Hispani, Cyprij, & Armenij milites, auxilium regis Angliæ requirentes contra Paganos, qui inuaserant fines suos. Stapula lanarū non obstante sacramēto regis & aliorum maiorū Angliæ mutatur ad Caleys. In festo Apostolorum Petri & Pauli rex Ed. 3. apud VVestmonast. obtulit vestes in quibus beatus Petrus Apostolus celebrauit, & dedit per chartam suā Abbati & conuētui VVestmonast. duos ceruos de venatione sua capiendos annuatim in foresta de VVyndesore.

Edwardus princeps Aquitaniæ.

Edvvardus regis primogenitus eo tempore circa festū sanctæ Margaretæ apud VVestmonasteriū, præsentibus regni maioribus, suscepit à patre suo Principatum Aquitanniæ, fidelitate prius & homagio sibi factis, sed tamen principatum VValliæ, ducatum Cornubiæ, comitatus Cestriæ & Cantij, non reliquit, qui circa festū Purificationis beatę Mariæ proximò sequētē cū vxore & tota sua familia in VVasconiam transfretauit. Eodē anno Simon Islep Cantuar. Archiepiscopus deuotionē multorum aut infecit, aut subtraxit, literis suis patentibus sub pœna excōmunicationis præcipiens vniuersis Ecclesiarum rectoribus & vicarijs suæ prouinciæ, & illorum subditis, vt de cætero non abstineant in festis quorundā Sanctorum, ab operibus manualibus & seruilibus, quæ prius in talibus festis fieri non licebant. Si tamen benefecerit, iudicet hoc caput Sanctorum cū membris, qui mortem quōdam regis Anglię VVilhelmi Rufi tradidit in manus, & arbitrium sancti Albani prothomartyris huius regni. Idem insuper Archiepiscopus assignauit & statuit, non plus dari Sacerdotibus pro annuali stipendio quā sexaginta sex solidos. 8. den. quod plures furari coëgit. Eodem anno cœpit parliamentum Londini. 17. Calen. Nouēbris quod continuatum est vsq; in festū sancti Britij, quo die rex natus fuerat, annis ætatis suæ quinquaginta expletis: vnde in suo Iubileo populo suo se exhibuit gratiosum, reis maiestatis suæ regiæ offensas indulgendo, vinctos liberè abire permittēdo, & exules reuocando: ad petitionem etiam cōmunitatis, placita in lingua materna & non Gallica versari iussit. Leonellum quoq; filium suū fecit ducem Clarenciæ, & Edmūdum comitē Cantabrigiæ. In dicto parliamento cōcessum erat regi per tres annos sequentes recipere. 26. solid. & . 8. denar. de quolibet sacco lanæ transuehendo vltra mare. Ordinatum est insuper nullum in regno pręter regē, reginam ac duces, in posterum prouisores habere victualium, nec vt aliquid caperent, nisi denarijs præsolutis, & vt hæc transgrediētes stricto iudicio puniantur.

Obijt Papa Innocentius. 6.

Obijt hoc anno mense Augusti Papa Innocentius sextus. Cui successit dominus Gillerinus Abbas ordinis sancti Benedicti Marciliat. patria Anglicus, doctor egregius, & auditor in curia. Et 2. Calend. Nouemb. consecratur, & vocatur Vrbanus quintus. Hic cum longum tempus in curia transegisset, & nullum à Papa gradum accepisset, cuidam amico suo cōquestus est dicens: Puto (inquit) veraciter ô amice, etsi omnes ecclesiæ mūdi caderent, nulla caderet super caput meum. Cum coronatus fuisset, accedens ad illum dictus amicus suus quondam, ait. Dudum conquesti estis pater beatissime dicens: Et si omnes ecclesiæ mundi caderent, nulla caderet super caput vestrū. Ecce quomodo Deus disposuit in hac parte. Omnes siquidē ecclesię mūdi modo super caput vnū pariter ceciderūt. Obijt eodē anno I. episcopus Lincoln.

cui

cui succeſsit per prouiſionẽ I. de Buckinghã, & Rob. Epiſcopus Ciceſtriæ, cui ſucceſsit prouiſione domini Papæ magiſter VVilhelmus de Lenne. Eodẽ anno obijt domina Iohanna regina Scotiæ & Londonijs ſepelitur. Moriebantur etiam plures morbo litargiæ, multa infortunia prophetantes: mulieres inſuper deceſſere per fluxum, & erat cõmunis peſtis beſtiarum.

Annus morbidus.

ANno gratiæ M.CCC.lxiij. qui eſt annus regni regis Edvvardi à cõqueſtu tertij. 36. tenuit rex natale apud VVyndeſore. Quo anno Papa pluralitates reuocauit, decernẽs facto decretalis horribilis ſufficere clerico rectoriã cũ quatuor præbendis, minoribus verò minus. Iſte Papa fratrẽ ſuũ Epiſcopũ Anniuoniæ ordinauit. Et ſequenti proxima Paraſceue Iohannem regem Franciæ cũ alijs regibus & proceribus cruce ſignauit. Propè tempus illud quidã ſpiritu diabolico inſtigati, corpus cuiuſdã ſacerdotis Londonijs in quatuor partes diuiſerunt, quas per quatuor partes dictæ ciuitatis cõtemptibiliter proiecerunt: authores verò huius ſceleris vſq; ad præſens latent. Eodẽ anno menſe Octobri tenuit rex parliamẽtũ Londini, à quo nullus magnus ſe potuit abſentare. In quo omne ornamentũ aureũ ſiue argẽteũ erat damnatũ, ſcilicet in cultellis, cingulis, monilibus, annulis, & cęteris corporũ ornamẽtis, niſi in talibus qui poſſent per annũ expendere decem libras. Ordinatũ eſt ibidẽ etiã ne mercatores Angliæ, cũ ſuis mercimonijs, vel ad vina quęrenda de cætero trãsfretarent, & vt ſinguli artes ſuas exercerent, & vt nulli pannis præcioſis, aut pellura vterentur, niſi qui poſſent expendere per annũ centum libras. Et vt plebei operarij, & agricultores non veſcerentur cibis delicatis aut potibus. Sed hæc omnia nullum effectum capiebãt. Eiſdẽ diebus venerunt tres reges, videlicet Frãciæ, Cypriæ, & Scotiæ, viſere & alloqui dominũ regem Anglię, à quo plurimũ honorati, & donis donati, Reges Cypriæ & Scotię ad ſua reuerſi ſunt, ſed rex Frãciæ graui morbo correptus Londonias apud Sauey diem clauſit extremum. Sed hoc contigit anno ſequenti. De obitu regis huius, exequias rex Anglorum in diuerſis locis ſolenniter fecit celebrari, ac vſque Douerjam ſuis ſumptibus per reuerendos viros corpus eius more regio conduci fecit, qui tandem ſepultus eſt iuxta Pariſium apud ſanctum Dionyſium, & regnauit pro eo Carolus filius ſuus maior.

Tres reges inuiſunt regem Angliæ.

Eodem anno. 7. Idus Decembris cæpit gelare, perdurauitq; gelu fortiſsimũ vſque. 14. Calend. Aprilis. Rex Cypri itinerando in Anglia plura perdidit per latrones. Ob quam cauſam rex Edvvardus conceſsit Londonienſibus poteſtatem copioſiorẽ malefactores iuſtificandi & incarceratos infra ciuitatem liberandi iuſticiarijs regis, vt priùs ſolebant ad hoc non vocatis. Hoc anno obijt bonæ memoriæ dominus Radulphus de Shreusbery, epiſcopus Bathonienſis, ad quam ſedem tranſlatus eſt magiſter Iohannes de Barnet, de Eccleſia VVigornienſi, & Io. de VVyttleſeye de Roffenſi tranſlatus eſt ad Eccleſiam VVygornienſem, cui ſucceſsit Thomas Trilleck in Roffenſem eccleſiam. Hoc anno fuit tanta frumenti cariſtia, vt venderetur ſumma frumenti. 15. ſolidis. Generale cap. nigrorum monachorum fuit hoc anno Northamton. præſidente domino Thoma Abbate ſancti Albani, in quo ſtatutum eſt inter cætera perpetuam fieri iugemq; memoriam per totum ordinem pro viuis & defunctis, in omnibus horis diurnis pariter & nocturnis.

Latrones graſſantur.

Annonæ caritas.

ANno gratiæ M. CCC. lxiiij. qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu tertij triceſimus octauus, tenuit rex Edvvardus natale apud VVyndeſore. Quo tempore Abbas de Bello itinerando verſus Londinum obuiauit cuidam damnato ad furcas ex Mareſcalcia regis, quem virtute libertatum Priuilegiorum ſuorum, erectũ & liberatum à mortis periculo ſecum adduxit. Et quãuis Rex & Magnates alij ferrent grauiter factũ iſtud, chartas tamen ſuas

per placitum ibidem habuit approbatas. In feſto ſancti Michaêlis Carolus le Bloys cum gente multa bellica ad numerum trium millium ſexcentorum, irruit ſubitò ſuper Iohannem de Monteforti, & dominum VVilhelmum Latimer, dum obſiderent villam cum caſtro Doueroy, qui vix mille ſexcentos de Anglis & Britonibus & omni gente habuerunt, vbi facto congreſſu abſq; deliberatione, ceciderunt ex parte ducis ſeptem viri, & ex parte Caroli intruſorum, ipſe Carolus cum domino de Rochford, & VVilhelmo Vango, militibuſquè & armigeris penè mille. Et capti ſunt de parte Caroli duo comites, viginti ſeptem domini, & armati viri ſtrenui mille quingenti. Hoc anno. 5. idus Aprilis obijt (vt prædicitur) I. rex Franciæ, cuius mors vtrunq; regnum non modicum perturbauit. Eodem anno Longobardi mercatores ſunt accuſati per ſocios ſuos de magna infœlicitate in mercimonijs ſuis facta regi, vnde maior pars illorum in turri Londoniarum recluditur, quouſque finem regi feciſſent ad eius beneplacitum. Eiſdem diebus Edmundus de Langley filius regis Edvvardi, filiam & hæredem deſponſaſſet Comitis Flandriæ, niſi propinquitas conſanguinitatis prohibuiſſet. Vndè pro habēda diſpenſatione miſſum eſt ad Papam, ſed rex Franciæ Carolus ne matrimonium iſtud procederet callidè impediuit. Quæ mulier expoſt copulata eſt Philippo fratri regis Franciæ duci Burgundiæ, qui quondam patri ſuo in Anglia fuerat concaptiuus. Sub eodem tempore in planis Turkeyæ in die omnium Sanctorum cōmiſſum eſt bellum atrociſsimum inter Chriſticolas & Paganos, vbi Chriſtiani (quamuis graui ſuo damno) fuêre victores. Attamē de chriſtianis ibidē cecidere principibus I. rex Hungariæ, Sivvardus rex Gorgoniæ, & magiſter Hoſpitalis Inſulæ de Rhodes, & chriſtiani ad numerum quinque millium ducentorū & decem, de Paganis miſsi ſunt ad Tartara virorum quadraginta millia robuſtorum, quæ perempta ſunt ibidem cū alijs popularibus, quorum numerus non potuit comprehēdi. Et fuerunt principes paganorum Soldanus Babyloniæ, rex Turkię, rex Baldok, rex Belmarinus, rex Tartarorum, & rex de Lettovve, ex quibus tres interfecti fuerunt, vt hij qui interfuerant dicto prælio referebant.

Carolus le Blois in prælio ſuccumbit.

Chriſtianorū & Paganorū cædes.

ANno gratiæ milleſimo trecēteſimo quinquageſimo quīto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij triceſimus nonus, natus eſt Edvvardo principi VValliæ & Acquitanniæ apud Angoliſmum filius, & vocatus eſt nomine patris ſui Edvvardus. Hic anno ætatis ſuæ ſeptimo diem clauſit extremum, non tamen præmaturè vt plurimi aſſerebant. Eodem anno Ingelranus dominus de Comyn apud VVyndeſorā deſponſauit Iſabellā filiam regis Edvvardi. 3. cū magna ſolemnitate. Hoc etiam anno rex Cypriæ cepit Alexandriā magnam quæ clauis eſt Aegypti, perempta illic non modica multitudine Paganorum. Principes igitur prędictorum cū Soldano illud factum indignè ferētes, in numeros adunantes Sathanę ſatellites venerunt contra eum. Quorum multitudini rex & ſui ſe cernentes omninò impares, cùm non haberent exercitum, qui cuſtodire poſſet tertiam partem ciuitatis, vſi cōſilio ſapienti, deprædati ſunt illā partem quam ceperant, auferentes ſpolia & diuitias quæ quemlibet exaturare valuiſſent. Nempè non ceperunt niſi vnā partem vrbis ex vna parte fluuij, qui brachium quoddam marinam vrbem ſecat. Reliquā partē tenuêre pagani. Ditati nihilominùs omnes fuerunt à maximo ad minorem: Et poſtquam ſpolia collegiſſent ad placitum, quarto die captionis eius, vel quinto, recedētes illæſi, ciuitatem deprędatam incredulis reliquerunt. Omnia verò genera ſpecierum trāſmarinarum diu poſthæc & rariora & cariora fuêre, quamuis Soldanus in deſpectu Chriſtianorum proclamari feciſſet in partibus, ne mercatores ſe ſubtraherent ab eadem vrbe, ſed more ſolito illuc aduenirent, habituri tam bo-

Rex Cypriæ capit Alexandriam.

num

num forum rerum venalium, ficut ante captionem dictæ ciuitatis, fed tamen non ita euenit. Interfuerunt autem huic captioni cum rege Cypriæ plures Anglici & Aquitannici, referentes tam in Angliam, quàm in Aquitanniam pannos aureos, & holefericos, fplendorefquè gemmarum exeticos in teftimonium tantæ victoriæ illic factæ.

ANno gratiæ M.CCC.lxvj. qui eft annus regni regis Edvvardi à conqueftu tertij quadragefimus, natus eft domino Edvvardo principi VValliæ & Aquitanniæ apud Burdegaliam Richardus filius fuus fecundus, quem Richardus rex Nauarriorum de facro fonte fufcepit. Circa idem tempus Rex Franciæ & maiores regni, interpellauerunt auxilium regis Angliæ contra magnas comitiuas quæ debacchabantur in Francia, quarum ductores erant Anglici pro maiori parte, vel faltem de domino regis Anglorum. *De magna comitiua.* Qui primò iufsit per litteras fuas vt exirent Franciam, & non præfumerent illud regnum vlteriùs infeftare. Qui valdè ridiculofè talia mandata ferentibus refponderunt, fe nihil ibidem tenere de rege Angliæ, nec velle pro eodem fuas municiones relinquere, fiue victũ fuum quæ tantis laboribus adquifiuiffent. Quorum refpõfis exacerbatus rex Anglię, parauit fe ad transfretandum. Sed rex Francię cùm audiffet de tanto regis apparatu, timuit, putans fortafsis fe regnum amiffurum, fi contingeret regem Angliæ fore victorem. Quapropter mifit ad regem, rogans vt a cæptis defifteret, & domi fe contineret. Quæ quidem mifsio regem Edvvardum iterum in tantum contriftauit, vt iuraret per fanctam Mariam fe nunquã furrecturum in auxilium regis Franciæ, licèt dictæ comitiuæ regem cum fuis omnibus nitantur expellere regno fuo. Nihilominùs expoft ad iuffum regis Angliæ redditis regi Frãcię villis & caftellis per prædictas comitiuas diu poffefsis, Bertrandus Cleikin miles infignis & belliger, cum magna comitiua procefsit cõtra dominum Petronem regem Hifpaniæ, vt illum deponeret, fretus auxilio & fauore Papæ. Fuit vtique ifte Bertrandus femper quietis impaciens, bellum diligens plus quàm pacem. Dicebatur de ifto rege, quòd vixit inter fuos tanquã pefsimus maleficus, & tyrannus, profcribens & interficiens fuos naturales homines, & quod peius eft, fpreta religione chriftiana, cum quadam fe Iudæa fæmina mifcuiffet. *Bertrãdus mouens bellum in Hifpaniæ regem fugit.* Qui cùm audiffet aduentum illius terribilis comitiuæ, mox timore perterritus fugit in VVafconiam ad dominum principem VValliæ, pofcens ab eo fubfidium & iuuamen. Quo fugato, Henricus frater eius baftardus affenfu maioris partis dominorum Hifpaniæ fiue communium, & auxilio comitiuæ prædictæ factus eft rex ibidem. Erat autem numerus comitiuæ prędictæ circiter fexaginta millia bellatorum. Hoc anno obijt Symon Iflepe Archiepifcopus Cantuarienfis, cui fuccefsit Simon de Langham epifcopus Elienfis prouifione Papæ. I. Barnet de ecclefia Bathonienfi trãflatus eft ad Elienfem ecclefiam. Magifter I. Harevvell contemplacione domini Edvvardi principis VValliæ confirmatus eft à Papa in epifcopum Bathonienfem. Item hoc anno obijt VVilhelmus de Edingdone epifcopus VVintonienfis, cui fuccefsit per electionem, domino rege procurante, dominus VVilhelmus de VVickam, portator priuati Sigilli.

ANno gratiæ M.CCC.lxvij. qui eft annus regni regis Edvvardi à cõqueftu tertij quadragefimus primus, princeps Edvvardus condolens calamitatibus domini Petronis regis Hifpaniæ, profectus eft in regnum illud cũ electa multitudine bellatorum Angliæ, Scotiæ, Nauarriæ, Aquitanniæ & Britanniæ, & aliarum gentium plurimarum, ad quem cum multis accefsit dominus Hugo de Caluerlee, deferto Henrico Baftard, eò quòd noluit ftare contra dominum principem primogenitum regis fui: venit infuper ad principem dominus Ro-

bertus Knolles cum electa multitudine magnæ comitiuæ prædictæ. Qui duo de ſua militia multùm auxerunt, confortauerunt,& animauerũt partem eius. De Anglia venit ad eum dominus I. dux Lancaſtriæ cum multis valẽtibus militibus & armigeris, alijſquè armatis. Eratquè cum eo Rex Nauariæ cum multis de gente ſua. Ex aduerſa parte venit ipſe Henricus Baſtardus, & cum eo Bertrandus Cleikin cum magna parte illius magnæ comitiuę quæ ipſum ſecuta eſt non tantum amorę quantum ſpe prædæ. Venerunt inſuper cum Baſtardo penè omnes domini & potentes Hiſpaniæ, & de Gallijs infiniti, partim miſsi per regem Franciæ, partim lucri contemplatione. Saraceni præterea & vlteriores Hiſpani, ſed increduli, confluxerunt cum intruſore prædicto, qui præ multitudine dinumerari non valebant. Igitur poſt paucos dies aduentus principis in

Rex Nauariæ capitur.

Hiſpaniam, rex Nauariæ ſe gerens incautè captus eſt repentè à militibus Bertrandi Cleikin. Qui tamen domino principi expoſt citò fuit redditus, capto eodem Bertrando qui mortis incurriſſet ſupplicium niſi eum protinùs iudicaſſet. Remanſit tamen idem Bartrandus captiuus poſtea per longum tempus, captus quippè fuerat antequam acies conuenirent ad feriendum, in initio belli huius.

Bellum apud Nazar.

Citò poſt hæc acies ad inuicem percuſſerunt, ſagittarijs Anglicanis laudabiliter rem agentibus, & Hiſpanos vndique cum incredulis ferientibus: Dominus I. dux Lancaſtriæ, & dominus I. Chaundois miles famoſiſsimus, quibus aſsignati fuerunt illi qui de magna comitiua adhæſerunt principi, primam aciem habuerunt. Super hos pondus belli ſtetit, ſuper hos Saracenita phalanx incubuit, ſuper hos Hiſpanorum innumera multitudo diu ſæuit. Sed tandem ſuperueniente domino Roberto Knols cum electa gente quæ eum ſecuta fuerat, & noſtra pars augetur & animatur, & pars aduerſa debilitatur & terretur. Tunc retrocedunt Hiſpani, corruunt Saraceni, & ad inferna properant per centenos. Ipſe dux partis aduerſæ pauefactus hijs viſis, & maximè de ſagittis quæ eum vndique circumuolauerant, reliquit ſonipedem quem inſederat, & equum velociorem inſiliens feſtinauit ad fugam, non tamen illæſus, quia prout dicebatur

Victoria ceſsit Anglis.

erat in inguine ſagittatus. Cognita verò fuga ducis ſui Hiſpani, vltra reſiſtendi ſpiritum non habentes, in fugam illicò conuertuntur. Quos noſtrates inſequẽtes percutiunt, perforant, & proſternunt, quoſdam captiuantes, plurimos perimentes. Captus eſt ibidem ſiquidem comes de Dene cum multis ex nobilioribus illius regni. Captus eſt inſuper (vt prædicitur) ipſe Bertrandus Cleikin, qui fuerat principalis conſiliarius ex parte Baſtardi, & dux primę aciei. In hac pugna etiam & fuga predicta occiſi ſunt ex gente Hiſpanica & auxiliarijs plures quàm ſeptem millia bellatorum. In fluuio nempè de Nazar ſuffocati ſunt multi rapaci gurgite illius aquæ, in tantùm, vt vnda appareret rubra vel ſanguinea per ſpacium milliarij, præ numeroſitate vulneratorum, vel illic ſe præcipitantium, vt ibidem per Anglicos peremptorum. Commiſſum eſt prælium iſtud tertio die Aprilis, vel vt quidam volunt, in vigilia Dominicæ annunciationis. Igitur obtenta tanta victoria, princeps illuſtriſsimus præfatum dominum Petronem reſtituit in regnum ſuum. Qui expoſt ingratus & infidelis eidem principi non tenendo præmiſſa, initium magnorum dolorum fuit illi. Reuera cùm ſperaſſet de eo recepiſſe pecuniam cum qua ſatisfeciſſet ſuis conductitijs, & pręcipuè magnæ comitiuæ quam de Gallijs accerſiri fecerat, deficiente ipſo in præmiſsis, confringi & comminui fecit vaſa ſua aurea & argentea, & monetam exindè fieri, quam ſuis ſtipendiarijs erogauit, ipſo paupere remanente. Miſit præterea quendam ex ſuis militibus vt caperet nomine ſuo ſeiſinã in comitatu de Algezira & alijs terris quas idem rex Petro ſibi præconceſsit, ſed nunquam tamen fuit in poſſeſsione pacifica de eiſdem, & ita regreſſus eſt in Aquitanniam,

tanniam, depauperatus nimium, quia consumpserat omnes thesauros suos in hac expeditione (vt præfertur.) Ob quam causam compulsus est manus mittere ad bona subditorum suorum, & in toto dominio VVasconensi nouas taxas exigere & insuetas. Quamobrem citò postea defecerunt ab eo, & rebellare cœperunt. Sed hæc postea. Per idem tempus Bertrandus Cleikin soluens redemptionem suam, à captiuitate liberatur, & pergens in Hispaniam regi Petro recõciliatur. Persuasit igitur sibi tanquam cõmunis amicus & pacis moderator, vt reciperet Henricum Bastardum fratrem suum in gratiam, quem promisit futurum fidelem sibi. Cuius verbis credens, idem Petro iussit vt ad eum adduceret, spondens se omnem rancorem & cunctas forisfacturas remissurum. Procurauit proinde idem Bertrandus, vt dictus Henricus adueniret cum armata manu, eo tempore quo rex sedebat in prandio, & subitò præoccupatum lancea perforaret. Quod & factum est, & mox Bastardus inuasit regnum iterum, adeptus proditione quod non potuit aperto marte. Edvvardus princeps per idẽ tempus (vt dicebatur) intoxicatus fuit, à quo quidem tempore vsque ad finem vitæ suæ nunquam gauisus est corporis sanitate. *Edvvardus intoxicatur.* Sed & plures strenui & valentes post victoriam Hispanicam, fluxu ventris & alijs infirmitatibus perierunt ibidem ad magnum detrimentum Anglicani regni. Eodem anno circa principium mensis Maij Papa Vrbanus quintus de Auinione cum plena curia se trãstulit versùs Romam, quò circa festum sancti Lucæ euangelistæ sanus peruenit, & summo cum honore ab omnibus est receptus, quia à tempore Papæ Bonifacij octaui ibidem visus fuerat Papa nullus, statimquè loca sancta collapsa & ecclesias dirutas reparauit, reliquias sanctorum auro, argento & gemmis præciosis pulcherrimè decorauit, & multa bona fecit ibidem propter quæ infinitas benedictiones post mortem ab omni populo reportauit.

ANno gratiæ M.CCC.lxviij. qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu tertij quadragesimus secundus, mense Martio visa est stella Comata inter partes Septentrionales & occidentales, quæ versùs Franciã radios suos porrexit. Quo anno mense Aprilis Leonellus dux Clarenciæ regis Edvvardi tertij filius cum electa multitudine nobilium Anglicorum transiuit versùs Mediolanum, ad accipiendum in vxorem filiam domini Gallias domini Mediolani, cũ qua medietatẽ eiusdem dominij fuerat habiturus. Sed tamen modico tempore super coniuge vel dominio gaudere permissus est, morte (quæ cuncta disiungit & separat) mox præuentus. Celebrato nempè inter eos cum maxima gloria matrimonio, Leonellus circa festum natiuitatis beatę Mariæ proximò sequentẽ diem clausit extremum. Eodem anno Franci pacem fregerunt, equitantes in terras Angliæ in comitatu de Pontyf, castella, villas, oppida, & municiones ex insperato capientes, partim vi, partim proditione, homines verò regis Angliæ quosdam peremerunt, quosdam captiuauerunt, rege Francię hæc omnia ignorante. *Franci frangũt pacem.* Et ad circumueniendam regis Anglię innocentiam, rex Angliæ versutus & dolosus misit ei nuncios qui dicerent eum fore paratum soluere quod residuum fuerat de redemptione patris sui quondam regis Franciæ Iohannis, & omnes cõdiciones pacis apud Caleys factas obseruare. Interea princeps VValliæ direxit nuncios ad patrem suum de VVasconia, mandans per litteras suas, ne Francorum regi fidem daret, qui proculdubiò paratus fuit ad decipiendum eum, & iam pacem fregerat, vastando terras suas. Sed rex Angliæ quorundam ductus consilijs qui dicebant principem temerarium & quietis impacientem, quippe qui nihil magis quàm bella cupiuit, & ob id infamauerat regem Francorum satis innocentem, filij sui literas monitorias paruipendit. Eo tempore rex Franciæ ad decipiendum plenius regem Angliæ misit ei vina de Bohemia,

& alia

& alia donatiua indicia bonæ fidei & dilectionis. Et factum est, adhuc Gallicis nuncijs cum rege existentibus, noua deportantur ad regem, quòd rex Franciæ diripuisset hostiliter pagum Põtinum, villas vastasset, & homines captiuasset. Insuper & magnam villam & fortem de Abuile cepisset, & prædas multas cepisset ibidem. Cùm autem audisset rex de captione de Abuile, contristatus est valdè, & nuncijs quidem præcepit cum donis redire, nolens eis damna inferre. Sed iussit eis vt referrent regi suo eius se infidelitatem quammaximè detestari, quam proculdubio lueret in futurum. Quibus domum properantibus, Calesienses facti sunt obuiam, & vina diripientes, Calesiam adduxerunt. Franci nihilominùs vt erant semper fraude & dolositate pleni, causam fractionis pacis cautelosè & subdolè imposuerunt Anglicis. Hoc anno mense Octobri dominus Simon de Langham Archiepiscopus Cantuariensis creatus est in Cardinalem, & sequenti anno mense Aprilis versùs curiam iter cepit. Igitur Papa trãstulit magistrum VVilhelmum de VVittlesey episcopum VVigorniæ, ad ecclesiam Cantuariensem, & magistrum VVilhelmum de Lenne episcopum Cicestriæ ad ecclesiam VVigorniensem, & magistrum VVilhelmum Reed ad episcopatum Cicestrensem promouit.

Archiep. Cant. creatur in cardinalem.

ANno gratiæ M.CCC.lxix. qui est annus regni regis Edvvardi à conquestu tertij quadragesimustertius, circa finem mensis Maij rex Edvvardus tenuit Parliamentum apud VVestmonasterium, in quo tractauit de rupto fœdere inter ipsum & regem Francorum. Quapropter sicut olim totum regnum Franciæ iterum vendicauit. In cuius rei negotium circa festum Natiuitatis beatæ Mariæ misit filium suum I. ducem Lancastriæ, & Humfridum de Boun, comitem Herefordiæ, cum valida manu militum in Franciam ad pugnandum pro iure suo. Qui ducentes exercitum versùs montem Morianum, qui vulgò dicitur le Chalkhil, propè Calesiam, in quo consederat Francorum exercitus aduentum Anglicanæ militiæ præstolando, ad oppositum montis illius tentoria sua fixerunt. Dux igitur illic adhibitis certis dominis ad corporis sui custodiam qui noctium vigilias inter se diuiderent, pro tutela sua, diu moram ibi protelauit, tam inutilem quàm damnosam. Erant ibi tunc multi valentes barones & milites, qui cernentes plebem Anglicanam quotidiè fame, pesteque perire, eò quòd primùm nullum sinebant pabulatum egredi, decreuerunt pugnare cũ Gallicis priusquam gens Angliæ peste seu fame nimis infirmata fuisset. Sed tamen ductores (vt fertur) huiusmodi noluerunt consilio consentire, causantes se non habere sufficientem manum ad congrediendum cum tanta multitudine pugnatorum. Dubium quoque fuit vtrum eis virtus hominum aut audax mens defuerat. Dominus Thomas Beuchamp comes VVarvvicensis, belliger animosus, audiens quòd die statuto Franci pugnare vellent cum nostratibus illic existentibus, mox electa valida virorum fortium comitiua, peruenit ad mare, & ascensis nauibus quas paratas reperit, cœpit versùs Calesiam nauigare. De cuius aduentu Francorum exercitus ita stupefactus extitit, quòd relinquerent latenter tentoria cum suis victualibus, & clam aufugerent antequam terram attingeret idem comes. Cumquè applicuisset, ducum quos reperit ignauiam multum redarguens detestatus est, qui consulerunt sibi ne progrederetur. Ipse verò commotus; Ego (inquit) progredi & pugnare volo dum adhuc panis Anglicanus in virorum meorum ventribus remanet indigestus. Et sine mora cum suis progrediens, Normanniam properauit, & insulam de Cavvs ferro flammaquè vastauit, nemine sibi audente resistere. Sed heu, in redeundo versùs Calesiam morbo pestilentiali correptus repentè de medio est sublatus, parem sibi in armorum strenuitate, & regi regniq; fidelitate superstitem minimè

Rex Angliæ regnum Franciæ iterũ vendicat.

Angli peste pereunt.

declin-

derelinquens. Cæteri duces (vt præfertur) exercitum ferè vniuersum quem eduxerunt, quo nunquam vllus validior nostris temporibus lectus fuit, de terra Anglicana, miserabiliter amiserunt, famе, & peste quem ex fame contraxerat in partibus transmarinis. Per idem tempus Papa fouebat guerram contra dominos Mediolanenses, quia ipsi tyrannicè & iniustè terras, redditus, & castella de patrimonio beati Petri longo tempore detinebant. Pro Papa verò militant dominus de Spencer, qui laudabiliter se gessit ibidem post mortem ducis Clarenciæ cum quo peruenit ad partes illas. Eodem tempore floruit ille miles egregius & famosus Iohannes Haukvvoode Anglicus natione, habens secum illam albam comitiuam prætactam superius, qui nunc contra Papam, nunc contra præfatos dominos Mediolani arma gerebat, cuius pars quocunque verteret semper vincebat. Multa itaque facta egregia ibidem operatus est cum suis, immò mirabilia inaudita, si quis vellet eius gesta per singula enarrare. Eodem anno mortua est domina Philippa regina Angliæ in die Assumptionis beatæ Mariæ, mulier nobilissima, & Anglorũ amatrix constantissima, quæ apud VVestmonasterium honorificè tumulatur, fundente sumptuosas expensas rege Edvvardo marito suo, circa eius exequias & sepulturam. Obierunt hoc anno insuper Thomas Percy Norvvicensis, Lodovvicus Sherleton Herefordensis, & I. Graunson Exoniensis episcopi, quibus prouisione Papæ successere VVilhelmus Courtnay ad Herefordensem, Henricus le Spencer ad Norvvicensem, & Thomas Brauthingham fauore litterarum domini regis Edvvardi ad Exonien. ecclesias. Hoc anno fuit magna pestilẽtia hominum & grossorum animalium, & per inundationes aquarum sequebatur & magna bladi dampnificatio, in tantum vt sequenti anno modius frumenti tribus solidis venderetur. Obijt Blanchia ducissa Lancastriæ, & in ecclesia sancti Pauli Londoniæ sepelitur. Hoc etiam anno tenuit rex parliamentum apud VVestmonasterium, in quo regi conceduntur decimę triennales in tribus annis sequentibus persoluendæ. Et à laicis triennalis quintadecima conceditur pari modo.

Io. Haukvvood miles strenuus

Moritur Philippa regina.

Pestis & annonæ caritas.

ANno gratiæ M.CCC.lxxi. qui est annus regni regis Edwardi à conquestu tertij quadragesimus quartus, rex Edwardus sinistro vsus consilio, magnas summas pecuniæ à prælatis, dominis temporalibus, mercatoribus, alijsq; diuitibus mutuò petijt & accepit, asserens, quòd in defensionem ecclesiæ & regni illas expenderet, sed tamen nihil inde profecit. Expost verò circa natiuitatem sancti Iohannis Baptistæ rex Edvvardus congregari fecit exercitum magnum valde de valentioribus viris & magis expertis in bello qui in regno poterant inueniri. Inter quos erant domini de Graunson, de Fitzvvater, & plures, tam armigeri quàm milites nobiles & valentes. Hijs præfecit ducem dominum Robertum de Knols, virum prouidum & audacem, qui bella transmarina tractauerat per ante multoties gloriosè, cuius discretione & industria voluit eos totaliter regulari, & eius imperio in omnibus obedire. Qui tandem mari transito, in regnum Franciæ peruenerunt, vbi quamdiu fuerunt, vnanimes Franci eos aggredi non audebant. Demùm circa principium hyemis orta est discordia inter dictos dominos iuuenes & Robertum Knolles ducem eorum, qui de proprijs virtutibus nimis cõfidentes, estimabant se multùm humiliatos, quòd eiusdem Roberti consilijs, & mãdatis eius oportuit obedire. Erat tunc inter eos quidam miles stipendiarius, dictus I. Menstervvorth, qui vna & aciem prędicti ducebat exercitus, manu quidem promptus, sed mente fallax & peruersus, & Roberto Knols (cui tenebatur maximè) infidelis. Hic multũ instigauit dictos dominos contra Robertum, dicens in eorum grande redundare dedecus, quòd ei subiecti essent, satis scientem & fortem quemlibet eorum astruens, ad perficiendum iniunctum

Exercitus Anglicorum in Francos.

iniunctum negotium sine consilio Roberti Knols, quem Vespilionem veterem appellauit. Vndè factum est cum Robertus præfatus consuleret eos egredi Frāciam eo tempore hyemali, & in Brytannia hyemare, noluerunt ei consentire vel acquiescere, sed ibidem dixerūt se velle per totam hyemem expectare. Quapropter se in diuersas turmas pueriliter diuidentes, hyemationis loca quesiuerunt. Robertus verò Knolles vt prudens & exercitatus miles, cùm non posset eis persuadere salutem, diuertit cum suis in Britanniam, & in castello suo se cum suis prudenter recepit.

Robertus Knolles detrahitur.

Gallici verò sine mora in cæteros sic diuisos, & non dum in locis suis constitutos, irruerunt acriter, duce Bertrando Cleikin, & pro maiori parte vel occidunt vel capiunt vniuersos, in magnum regno Angliæ dedecus & detrimentum. Dictus verò I. Mensterwvorth multis de suis amissis, vix euasit. Veniensquè in Angliam dominum Robertum Knolles accusat instantiùs, imponens illi infortunij totius causas, eum insuper asserens proditorem. Sed nomen antiquū & probitas viri nota cunctis Anglicis id fecère, vt idem I. mendax reputaretur, & ingratus illi Roberto diceretur ab omnibus & crederetur. Rex Edvvardus nihilominus subtraxit ab eodem Roberto dona quædam quæ per ante sibi contulerat, vndè contigit vt dictus Robertus Angliam non auderet intrare antequam regis gratiam magna pecunia comparasset. Sed hæc inferius plenius innotescent. Igitur dictus I. Mensterwvorth cernens suam fraudem non posse procedere, & se cognoscens deprǽhensum in mendacio, fugit ad regem Franciǽ, domini sui effectus infandissimus proditor, vt infra patebit.

Obijt Vrbanus papa.

Hoc anno Vrbanus Papa de Roma redijt Anniuoniam, ea de causa, vt reges Anglorum & Francorum ad concordiam inuitaret. Sed (proh dolor) ante tam pium opus inceptum morte prǽuetus, vicesimo secundo die Decembris ab hac luce instabili est subtractus. Sepultusq; fuit ibidem ad tempus in ecclesia cathedrali iuxta magnum altare, sed post anni spacium eius ossa ad Abbathiam sancti Victoris iuxta Marciliā (vbi quondam Abbas fuerat) deportantur, & in ecclesia quam ipse pro maiori parte de nouo construxerat, iuxta principale sepeliuntur altare. Et cum in vtroque loco deo cooperante fiunt clara miracula, ex quibus cuius meriti fuit apud deum, cunctis fidelibus apertissimè declaratur. Huic successit Gregorius vndecimus, diaconus cardinalis, priùs Petrus Rogerij nuncupatus. Eodem anno ciuitas Lemonicensium contra principem rebellauit, sicut & plures aliæ villæ cum castellis in VVasconia, propter graues exactiones & impositiones, ac alia quodammodo importabilia per dominum principem & suos (vt dicebatur) eisdem imposita. Quamobrem se separantes à principe, regi Franciæ adhæserunt, vndè commotus, Lemonicensium rebellionem primò disposuit vindicare crudeliter nisi maturiùs resipiscerent, & eius gratiam quererent, humili satis prece. Sed ipsos quos tutabant muri fortes, victualium abundantia & bellicosorum virorum copia: nil terruit legatio principis iubentis eos ad pacem redire.

Leonicensium vrbs solo æquatur.

Quorum cernens princeps obstinatiam, per nuncios mandat eis, dicens se totam ciuitatem funditus destructurum, & omnes inuentos in ea igne vel gladio perempturum, nisi citiùs sibi submitterent & traderent ciuitatem. Sed indisciplinatum vulgus, nihil horum audire voluit, sed & nuncios oculo superbo despexit, & ciuitatem arctiùs vndique communiuit. Mox dominus princeps plantata obsidione, diris oppugnatibus & insultibus ciuitatē circumquaque fatigat, nullam inclusis requiem indulgendo. Demùm arte fodientium corruentibus muris, illam capit, & captam solo tenùs ferè destruxit, inuentosquè in ea peremit, paucis captis & reseruatis ad vitam. Quibus ita gestis festinauit in Angliam remeare, tum propter iuges infirmitates quibus vexabatur, tum propter defectum pecuniæ qua bellatores cōduceret ad reforman-

dum

pum rebelles. Igitur circa principium menſis Ianuarij cum vxore & paruulo filio ſuo Richardo obſequente familia apud portum de Plimmouth applicuit, relinquens poſt ſe in V Vaſconia duos fratres ſuos Io. ducem Lancaſtriæ, & Edmundum comitem Cantebrigiæ cum alijs viris ſtrenuis & militibus bellicoſis. Qui mox vt venit ad patrem, totum dominium V Vaſconiæ in eius manus reſignauit. Eodem anno venit ad regem Edvvardum ipſum accerſientem rex Nauarriæ apud Claryndonam, vbi tractauerunt de certis negotijs tangentibus vverram regis Angliæ, ad cuius aduentus ſecuritatē dimiſsi ſunt de Normannia obſides quidam Epiſcopi, & comites ac barones de Anglia, vſque dum idem rex rediret, ſed poſt multos tractatus, ab ipſo hoc quod petijt non potuit obtinere Rex noſter Edvvardus: attamen dictus rex receſsit magnis à rege noſtro donarijs oneratus. Hoc anno ille famoſus, ſapiens, ſtrenuus miles & bellicoſus Iohannes Chandos, interfectus eſt ab hoſtibus in V Vaſconia, quos prius ſuperauerat, dum incautè caput ſuum diſcoperuiſſet, ad magnum detrimētum vtriuſque regni. Nempè ferunt regem Franciæ, audita morte ſua, maximè doluiſſe: & aſſeruiſſe, quòd eo mortuo, non fuit vllus miles ſuperſtes qui eſſet habilis ad faciendum pacem inter Franciæ & Angliæ reges & regna, tantùm metuebatur, tantus eſtimabatur, tantùm ab omnibus amabatur.

Iohannes Chādos interficitur.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo primo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij quadrageſimus quintus, celebrato parliamento apud V Veſtmonaſterium in Quadrageſima, rex Edvvardus petijt à clero & populo ſubſidium quinquaginta milliū marcarum argenti, quod ſub deliberatione, in conuocatione cleri facta poſt paſcha, fuit conceſſum tam à Clero quàm à populo laicali. Ad quam quidem ſummam perſoluendam ſacerdotes ſtipendiarij ſecundùm valorem pecuniæ quam perceperunt per annū taxati fuerunt. Minuta etiam beneficia, quæ nunquam prius erant taxata ad complementum illius ſolutionis ſimiliter taxabantur. In iſto parliamento ad petitionem dominorum in odium eccleſiæ amoti ſunt epiſcopi de officijs cancellar. & Theſaurar. & Clericus de priuato ſigillo. Et loco illorum ſeculares ſubrogati fuère. Durante parliamento venerūt Londonias ſolemnes Ambaſsiatores miſsi à domino Papa nouo, ad tractādum cum domino rege de pace inter eum & regem Franciæ confirmanda, qui Papa, videlicet, deſiderauit in hac parte ſui prædeceſſoris exequi voluntatem, ſed tamen nullus ex his pręmiſsis ſequebatur effectus.

Clerici amouentur laici ſurrogātur.

ANno gratiæ M.CCC.lxxij. qui eſt ānus regni regis Edvvardi à cōqueſtu tertij. 46. nono die menſis Iunij rex Edvvardus tenuit parliamentū apud V Vintoniam, ad quod de clero moniti ſunt venire quatuor Epiſcopi, & quatuor abbates tantùm, quòd factum fuit (vt putabatur) propter mercatores Londonienſes, Norvvicenſes, & alios in diuerſis ſua mercimonia promouentes, de quibus dicebatur, quòd contra regem Edvvardum rebellare volebant.

Eodem anno dux Lancaſtriæ & comes Cantebrigiæ frater ſuus cum duabus ſororibus filiabus domini Perronis quondam regis Hiſpaniæ de V Vaſconia in Angliam redierunt, quas poſtea in coniuges acceperunt. Dux quidem ſeniorem vocatam Conſtantiam, & comes iuniorem Iſabellam appellatam. Sub quo tempore, Iohannes dux Lancaſtriæ ratione vxoris ſuæ regem Caſtellæ nominauit & ſcripſit. Per idem tempus iuſſu domini Papæ egreſsi ſunt duo Cardinales ad tractandum de pace inter duo regna, Anglicus videlicet & Pariſiēſis, acceptis procurationibus abſq; pacis effectu ad curiā ſunt reuerſi. Hoc anno commiſſum eſt bellum nauale inter Anglicos & Flādrenſes, de quo Anglici reportauēre victoriam, captis viginti quinque nauibus ſale onuſtis,

& interfectis hominibus & ſubmerſis. Anglici reuera neſcientes quòd Flandrenſes eſſent, cum inſolenter prouocati fuiſſent ab eiſdem, vt prædicitur, vniuerſos perimerunt: vnde grauis diſcordia, & plura damna peruenıſſent vtriqꝫ populo ex hac occaſione niſi pax amicabilis fuiſſet citius reformata. Eodem tẽpore Franci obſederunt villam de Rochel, & in terra illa multa mala fecerunt. Quamobrem miſſus eſt comes de Penbroke, iuuenis viginti quinque circiter annorum in VVaſconiam, ad refrænandum Gallicorum immoderatos impetus, & ad diſſoluendũ obſidionem prędictam, cũ magna multitudine armatorum. Qui cum ſatis ſecuri perueniſſent ad portum de Rochel, repentè ruit ſuper eos claſsis Hiſpanica incautos tũc & inordinatos ad pugnam, feriendo, ſternendo, mactando: vnde contigit quòd victoria ceſsit Hiſpanis, Anglicis penè cũctis in hoc congreſſu captis, vulneratis lethaliter vel occiſis. Hiſpani inſuper nullum genus damni quod irrogare poterant prætermittentes, naues omnes flammis voracibus combuſſerunt, captumqꝫ comitem cũ viginti millibus marcarum ſuſceptarum à rege Angliæ ad continuandam ibidem guerram, necnon dominum de la Spar aliosqꝫ multos nobiles & robuſtos in Hiſpaniam abduxerunt. Contigit autem iſtud infortunium in vigilia natiuitatis ſancti Iohannis Baptiſtæ, in qua feſtum ſanctæ Etheldredæ virginis ſemper occurrit. Quod quidem infortunium plures aſſerunt ſibi contigiſſe propter iniuriam quam intulit eccleſiæ ſupradictæ virginis, in cauſas inter eandem eccleſiam, & eccleſiam ſancti Edmundi regis & martyris de Bury, priuſquam recederet de terra ſua. Pecunia verò ſupradicta, quia collecta fuerat de ſãcta Eccleſia, prout fertur, fuit domino regi minimè fructuoſa. Alij ſiquidem aſſerunt dicta mala comiti accidiſſe, principaliter tribus de cauſis, primò, quia ipſe vxorat[9] rupto fœdere cõiugali, cum alijs mulieribus rem nephariam, adulterando commiſit. Secundò, pernitioſus quadam dementia & inſania fatigatus, iura & libertates eccleſiaſticas in quodam parliamento deleuiſſe ex animo affectauit. Tertiò, ipſe protinùs exagitatus nequitiæ ſtimulo, ſuaſit regi, ſuoquè conſilio, vt viri Eccleſiaſtici bellorum tẽpore grauiùs quàm alij ſeculares mulctarẽtur. &c. Iſta vero vltima ſummè dominis temporalibus placuerunt, quæ deinceps quaſi in conſuetudinem licèt nunquam gaudentes traxerunt, reputantes ſe in hoc magnum aliquid conſequutos, ſi quandocunque ſanctam Eccleſiam nouis impoſitionibus & tallagijs valeant onerare. Igitur qualiter hi profecerint ſubſequenter vel regno Angliæ, & incolis eius ſucceſſerit, ſatis nouit & palàm prædicat totus mundus.

Rex intrat mare, ſed inaniter.

Eodẽ anno menſe Auguſto rex Edvvardus parato nauigio copioſo, cum magno nimis exercitu intrauit mare ad diſſoluẽdum obſidionem de la Rochel, ſed ventus contrarius non permiſit eum longiùs à terra recedere, licèt per magnum tẽpus propè littus maris, ventum proſperum expectaſſet. Cum vidiſſet igitur ſe nullo modo poſſe procedere, redijt ad terram triſtis, poſt cuius reditum, ſtatim ventus ad partes oppoſitas ſe conuertit. In hoc apparatu erat cum illo filius ſuus princeps, & nobilitas regni quaſi tota. Expendiſſe quidẽ fertur eo tempore pluſquam nonies centum millia librarum in vanum.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo tertio, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij quadrageſimus ſeptimus, Iohannes dux Lancaſtriæ filius Regis, & frater Principis, cum ingenti exercitu tranſfretauit in Franciam, ad experiendum ibi iterum ſuam fortunam. Tranſiuit igitur equitans per Pariſium in Burgundiam, & ſic per totam Franciam, nemine ſibi volente, immò nec audente reſiſtere. Sed in hac expeditione modicum vel nullum damnum Francis intulit, niſi quia redemptionem diuer-

ſis villis & locis impoſuit, aliàs verò neminem moleſtauit ex hoſtibus, tandē deſeruit Franciam cum exercitu, in qua victualia ſibi fuêre ſufficientia, vbi & epulabantur quotidie ſplendidè, & ingreſſus eſt deſerta montium Aluerniæ regionis, vbi nec reperiri poſſent hominibus victualia, nec beſtijs alimenta, ibidem ergo fame & peſte perijt exercitus ſui magna pars, ſed & equi ferè omnes interierunt in loco præfato. Tandem ingreſſus eſt Aquitanniam mœſtus de infortunio, & ſic peruenit Burdegaliam. Nam qui ingreſſus Franciç apud Caleſiam triginta & amplius millia equorum in ſuo comitatu habuerat, perpaucos vt fertur equos Burdegaliam ſecum viuos adduxit, vbi cernere poſſent ſpectaculum miſerandum, milites famoſos & nobiles, delicatos quondam & diuites in terra Anglicana (amiſsis hominibus & iumētis) hoſtiatim mēdicādo, panem petere, nec erat qui eis daret. Deſtructa nempè fuerat terra illa ante aduentum illorum per Gallicos. Ideoquè inculta remanſerat ad tempus illud, qua de cauſa facta eſt tanta fames in terra procul & iuxta Burdegaliam, vt ibidem ſumma frumenti pro quadraginta ſolidis venderetur. Dux nichilominus hiemauit ibidem. Decimo autem die Aprilis anno ſequenti erat dies belli præfixus inter ipſum, & ducem Andegauiæ iuxta ciuitatem Tholoſam. Interim verò captæ fuerunt treugæ inter duo regna ab hinc vſque ad viceſimum diem mēſis Maij proximo ſequentem, minus cautè, prout dicebatur, quia dictæ treugæ regem Angliæ omninò latebant. Adueniente verò die ſtatuto, aderat illic Francorum magnus exercitus per præfatum ducem Andegauiæ congregatus, ſed nichilominus die illo tranſijt abſque bello, non ſine pudore & vituperio Anglicorum, quia Gallici iactitabant ſe fuiſſe paratos in campo die ſtatuto ad expectandum illorum aduentum qui non venerunt. Quamobrem Anglis multa intulere conuitia, aſſerentes eos eſſe falſos, timidos & vecordes, & hic fructus expeditionis iſtius. Eodem anno rex Edvvardus miſit ambaſsiatores ad dominum Papam, rogans eum vt ſuper reſeruatione beneficiorum in curia ſua facta in Anglia de cętero ſuperſederet, vt etiam Clerici ad Epiſcopales dignitates, ſuis electionibus pleno iure gauderent, & vt à ſuis Metropolitanis prout antiquitus fieri conſueuit, idem clerici confirmari valerent. Sicquè ſuper his & alijs diuerſis (in quibus, tā rex quàm regnum ſentiebant ſe grauari plurimùm) remediū poſtulabāt, ſuper quibus quidem articulis nuncij à Papa certa recepêre reſponſa, de quibus cum redirent in Angliam, deberet Papæ reſcribi per regem de voluntate ſua & procerum, antequam aliquid determinaretur ſuper prædictis. Hoc anno in parliamento erat decretum, quòd Eccleſiæ cathedrales ſuis gauderent electionibus, & quòd rex de cætero contra electos non ſcriberet, ſed per litteras ſuas ad eorum confirmationem iuuaret, ſed tamē hoc ſtatutum in nullo profecit. Obijt hoc anno magiſter I. Thoresby Archiepiſcopus Eborac. Magiſter I. Barnet Elienſis, & magiſter VVilhelmus Lynne VVygornienſis Epiſcopi. Quibus ſucceſſerunt authoritate Papali, magiſter Alexander Neuyle ad Eborac. Thomas filius comitis Arundeliæ ad Elienſem, & dominus Henricus VVakefeld ad VVygornienſem eccleſias. In ſupradicto parliamento conceſſa fuit regi vna decima per Clerum, & vna quintadecima per populum laicalem. Hoc anno caſtellum de Lizimaco Francis redditur pro redemptione domini Thomæ Percy.

Anglorum penuria.

Francorum iactatio.

Decretum de electionibus caſſatum.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo quarto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij, quadrageſimus octauus, dux Lancaſtriæ redijt in Angliam de VVaſconia, poſt cuius receſſum tota Aquitania pręter Burdegaliā & Baionē defecit à rege Angliç, & ad regē Fraciç ſe conuertit.

Aquitania deo fecit à rege Anglorum.

Circa idem tempus, ſcilicet quinto die Iulij, obijt magiſter VV. VVyttleſeye

Cantuarienſis Archiepiſcopus, vndè monachi illius Eccleſiæ ad eligendum adepti à rege licentiam, Cardinalem Angliæ in Archiepiſcopum poſtularũt. Qua cauſa rex commotus aduerſùs eos ira maxima, propoſuit dictos monachos exlegiſſe. Idcircò plura bona expenderunt antequam potuerunt ſuper illo facto regis gratiam obtinere. Poſtulationi nempè factæ de Cardinale rex conſentire noluit, ſed nec Papa, nec cardinales. Circa principium menſis Auguſti fuit tractatus apud Bruges ſuper diuerſis articulis inter Papam & regem Anglorum pendentibus, qui videlicet tractatus durauit ferè duobus annis. Tandem concordatum eſt inter eos, quòd Papa de cętero reſeruationibus beneficiorum minimè vteretur. Et quòd rex beneficia per litteras Quare impedit vlterius nõ cõferret, ſed de electionibus tactis ſuperius, pro quibus Ambaſsiatores anno præterito fuerũt miſsi ad curiam Romanam, in iſto tractatu nihil penitùs erat tractatũ. Et hoc aſcribitur aliquibus qui ſciebant ſe pòtiùs per curiam Romanam quàm per electiones ad dignitates epiſcopales quas ambiunt promoueri.

ANno gratiæ milleſimo tricẽteſimo ſeptuageſimo quinto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij quadrageſimus nonus, I. dux Lancaſtriæ ordinatus fuit per conſilium ad eundum in Flandriam ad tractandum de pace vel ſaltem treugis inter regna Angliæ & Franciæ. Proficiſcens autem, habuit in comitiua ſua Archiepiſcopum Cantuarienſem dominum Symonẽ de Sudbury, & plures alios proceres, cum familia magna valde. Ad quem locum occurrit ex parte Francorum dux Andegauiæ cum multis regni tam epiſcopis quàm proceribus, perſonis grauibus & famoſis: durauit itaq; tractatus iſte ferè per biennium, vbi poſt horribiles expenſas & incredibiles, poſt longam morã & diutinam toti regno Angliæ deflendam, quàm infructuoſè tractauerunt in breui, poſtea ſenſit Anglia damno ſuo: reuerà per totum tempus illud Franci fraudulenter non de pace ſed de prælio cogitabant, ſed reſarcientes arma vetera, nouáq; fabricantes, omnem apparatum belli in promptu habere certabant: & contra, Anglici qui neſciunt prudentia, & prouidentia, ſed ſolùm more brutorum animalium cum punguntur agitari ſtimulo, nihil tale cogitabant, ad ſpem ſuam ponentes in ducis ſapiẽtia, & credentes quòd ipſe ſua facundia gaudia pacis afferret epulis, diuerſis iocis inuigilauêre. Factum eſt itaq; in hac occaſione quòd Angli circũuenirentur incauti, quando nõ ſperabãt, vt in ſequẽtibus clariùs elucebit. Nam diſceſſum eſt vtrunque ſine pacis effectu. Per idem tempus nũcij domini Papæ, tam illi qui venêrũt pro pace, quàm illi qui venêre ad tractandũ inter regem Angliæ, & dominũ Papam, prout ſupra fit mentio, plures procurationes à clero regni Angliæ recepêrunt. Hoc anno quarto idus Maij tranſlatus eſt magiſter Simon de Sudbury Londonienſis Epiſcopus, ad eccleſiã Chriſti Cantuariæ, & magiſter VVilhelmus Courtney Herefordenſis Epiſcopus tranſlatus eſt ad eccleſiã Lõdonienſem, & ad eccleſiã Herefordẽſem tranſlatus eſt Epiſcopus Bangorẽſis. Circa tẽpus iſtud cõceſſę ſunt treugæ inter duo regna, à feſto natiuit. ſancti Iohannis Baptiſtæ, vſque ad idẽ feſtum anni ſequentis. Eo tempore dux Britanniæ I. Monfort habens ſecũ filiũ regis Angliæ, Edmundũ comitẽ Cantabrig. comiteſq; Marchiæ, de VVarvvike, de Stafford, & dominum le Spencer, cum multis alijs bellicoſis hominibus, in partes Britãniæ trãsfretauit. Quibus citò poſtea fuit reddita villa ſancti Mathæi ſupra mare, & duo caſtella, ſcilicet de Breſt & de Orrei, villámq; de Kemperle ab eis obſeſſa, in qua fuêre tunc incluſi omnes ferè maiores Britãniæ, indubitanter cepiſſent, niſi quidã miles afferẽs noua de treugis captis inter regna ſuperueniſſet, & pręcepiſſet eis ex parte regis Angliæ, vt dimiſſa obſidione ad Angliam feſtinarẽt: quo nũcio cõpulſi ſunt (obſidione ſoluta) recedere anxij cũ triſtitia & mœrore.

Anglorum mores.

Eiſdem

Eiſdem ferè diebus inſula de Cõſtantin (in qua ſituatur caſtrum ſancti Saluatoris domini) obſeſſa à Francigenis, eis redditur cum ſuis pertinentijs vniuerſis, in non modicum regni Angliæ detrimentum. Ob quam cauſam poſtea dominus Io. Anneſlee miles, Thomam Karrington armigerum de proditione appellauit. Hoc anno fuêre calores nimij, quo tempore grandis peſtilentia tam in Anglia quàm in alijs diuerſis mũdi partibus ita deſæuit, quòd infinitos vtriuſq; ſexus morte repentina cõſumpſit. Quapropter dñs Papa ad inſtantiã Cardinalis Angliæ cõceſsit cũctis decedentibus in Anglia, qui de peccatis ſuis contriti forent & confeſsi, plenã remiſsionẽ per duas bullas ſex menſibus duraturas. Eodem tẽpore obijt Epiſcopus Sarũ Robertus VVyfeld, cui ſucceſsit magiſter Radulphus Argis. Obijt quoq; tũc dominus Edvvardus le Spencer, & in monaſterio de Teukesburie traditur ſepulturæ. Comes de Penbroke qui captus fuerat ab Hiſpanis, & ductus in Hiſpaniam quarto ab hinc anno, nimis inhumanè tractabatur ibidẽ. Non ferẽs igitur Hiſpanorum ſupercilium, miſit ad Bertrandum Cleikin Franciæ Conſtabularium, rogans vt eum de inhumanorũ prædonum manibus liberaret. Qui miſsis litteris ad regem nothum, pro hac ipſa re recepit eum à baſtardo Hiſpaniæ qui ſe regem dixit, in partem ſolutionis pecuniæ ſibi debitæ ab eodem, perductuſquè eſt ad Pariſium, vbi cum aliquandiu moram traxiſſet, aſsignata eſt redemptionis ſuæ ſumma. Et citò poſtea idem comes cæpit ægrotare vſque ad mortem. Forſitan intoxicatus fuerat ab Hiſpanis, qui hanc artem dicuntur habere impotionandi, vt quidam viuant per quatuor aut quinque annos poſtea, quidam eodem anno, nõnulli verò ſtatim vitam finire cogantur. Metuentes verò Gallici ne moreretur inter illos antequam ſolueretur ſua redemptio, cum omni feſtinatione eum aduehere viuum Caleſiam ſatagebant, ſed fruſtra, nam inter illorum manus itinerando inter Pariſium & Caleſiam in fata deceſsit, in die videlicet ſanctæ Etheldredæ virginis, quam ante egreſſum Angliæ (vt dicebatur) offendit. Plures nempè tradunt illam dictã virginem offendiſſe multipliciter, & ideò talia infortunia ſuis diebus feſtinis ſibi aſſerunt contigiſſe.

Comes Penbroke capitur ab Hiſpanis.

Comitis mors.

ANno gratiæ milleſimò trecenteſimo ſeptuageſimo ſexto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij quinquageſimus, in principio menſis Maij rex Edvvardus fecit parliamentum maximum apud VVeſtmonaſt. celebrari, in quo more ſolito petijt à communitate quoddam ſubſidium ſibi concedi pro defenſione regni ſui: cui reſpondentes illi de cõmunitate, dixerũt ſe fore iugiter talibus impoſitionibus multipliciter fatigatos, nec onera talia diu poſſe ferre abſque maximo detrimento veraciter affirmabant. Nã liquido conſtabat eis regẽ pro defẽſione regni ſui ſufficiẽter habere ſi regnũ foret prudenter & fideliter gubernatũ, ſed quãdiu tale regimẽ quale tũc per malos officiarios haberetur in regno, nunquã illud rerũ copia vel diuitijs abundaret. Hoc itaq; ſe offerebant effectualiter probaturos. Et ſi poſt hanc probationẽ inuentũ eſſet regẽ alterius indigere, ipſum iuxta ſuas facultates adiuuarent. In progreſſu verò plura fuêre delata de regis familiaribus & alijs diuerſis regis officiarijs, & potiſsimũ de domino Latymer ipſius Camerario, qui peſsima gubernatione regem rexit. Quare dux Lancaſtriæ, dominus Latymer, & plures magni regis officiarij fuerunt amoti, & in eorum locis alij ſubrogati. Item ad petitionem comunitatis extitit ordinatum, quòd certi Epiſcopi & comites, ac alij domini conuerſationis laudabilis, regem & regnum de cætero gubernarent, eò quòd rex iam vergebat in ſenium, & gubernatoribus indigebat huiuſmodi. Sed iſta ordinatio impedientibus illis qui amoti fuerunt à rege (vt prædicitur) vix tribus menſibus perdurauit. Item milites parliamentales grauiter con-

Subditi negãt ſubſidium regi.

conquesti sunt de quadam, Alicia Peres appellata, fœmina procacissima, quæ nimis familiaris extiterat domino regi. Hanc vtique accusabant de malis plurimis per eam & fautores eius factis in regno. Illa etenim modum mulierum nimis est supergressa: sui etenim sexus & fragilitatis immemor, nunc iuxta Iusticiarios regis residendo, nunc in foro Ecclesiastico iuxta doctores se collocando pro defensione causarum suadere, ac etiam contra iura postulare minimè verebatur, vndè propter scandalum, & graue dedecus quæ exinde regi Edvvardo, non solùm in hac terra, sed in exteris regionibus nimium resultabat, milites petierunt hanc ab illo penitùs amoueri. Item in hoc parliamento quidam defectus notabiles de Richardo Lions, & Adam de Bury Londoniarum ciuibus & mercatoribus in lucem fuêre deducti. Quorum primus, mediante pecunia, à vindicta debita valde sagaciter, immo prudenter euasit. Secundus stupefactus ad sibi imposita, protinùs de regno profugit in Flandriam, vt semet ibi saluare valeret. Qui autem omnium militum prolocutor parliamenti extiterat, & hæc vniuersa proposuit Petrus de la Marc fuerat appellatus, vir vtiquè facundus & sapiens, cui pro sui maturitate, discretione, siue prudentia talia negotia meritò præ cunctis alijs crederentur. Hic prout erat informatus, contra prædictam Aliciam & quosdam alios de domini regis Edvvardi consilio verba fecit. Quamobrem ad instantiam præfatæ Aliciæ idem Petrus expost fuit apud Notyngham perpetuo carceri adiudicatus, in quo, licèt eius amici pro eius liberatione sæpius supplicassent, biennio moram traxit.

De morte Edvvardi principis.

Octauo die Iulij durante adhuc parliamento apud VVestmonasteriũ, in regali palatio defunctus est dominus Edvvardus Princeps VValliæ, regis Edvvardi primogenitus, in festo videlicet Trinitatis. Quo die idem Princeps ob reuerentiam tanti festi, in quocunque loco fuerat, semper solebat quolibet annô solemnitatem maximam celebrare. Cuius fortunam militiæ tanquam alterius Hectoris omnes gentes tam Christiani quàm Pagani, dùm vixit incolumis plurimùm formidabant. Eo igitur obeunte, omnis obijt spes Anglorum. Quo quidem superstite nullius hostis incursum, quo præsente nullius belli congressum Anglici timuerunt. Qui nunquam eo præsente passi sunt probra malè gestæ siue desertæ militiæ, qui nullam gentem adijt quam non vicit, nullam ciuitatem obsedit quam non cepit. Igitur extincto principe extinctus est cum eo profectò parliamenti præsentis effectus. Nam communes cum quibus ipse tenebat, dicti parliamenti sortiti non sunt talem exitum qualem pro meliori habuisse sperabant. Dominus Richardus de Burdegalia, filius Edvvardi principis VValliæ, in hoc parliamento factus est comes Cestriæ, & non post multos dies patriæ suæ suscepit integrum principatum.

De iniuria facta Abbati de Euesham.

Hoc annô circa principium mensis Iunij homines & tenentes comitis de VVarvvike maliciosè & nequiter insurrexerunt contra Abbatem & conuentum de Euesham, & tenentes eorundem elaborantes Abathiam destruêre cum dicta villa, & eorum famulos diris verberibus affligentes, nonnullos verò crudeliter iugulantes, accedentes insuper ad monachorum maneria clausuras parcorum confregerunt, & incendendo combusserunt & occiderunt feras ingerentes, finaliter omne damnum quod eorum crudelitati sors ingerebat in illa furia perpetranda. Nec his contenti, capita viuariorum dissipantes, aquas excurrere permiserunt, piscesquè ceperunt, & secum asportauerunt, & alia damna multa illi loco omnino & dispẽdia grauissima intulerunt. Et pro certo dictã Abbathiam cum suis membris secundũ quod tunc verisimile videbatur destruxissent irrestaurabiliter, nisi rex manus adiutrices apposuisset citius, mittendo mãdata sua litteraliter ad præfatũ comitẽ, & præcipiendo arctius vt huiusmodi malefactores & pacis perturbatores cõpescerent.

ceret. Sicq; timor regis & amicorũ meditacionibus, pax inter eos reformata fuit, non tamen plena ſatisfactio facta parti læſæ, quia maius erat damnum quod irrogauerant, quàm poſsibilitas ad dictũ damnũ reſarciẽdum. Fuerunt quidam quòd per iſtam brigam rex per illos dominos in Parliamento conſtitutos noluit vlteriùs gubernari, vndè filium ſuum ducem Lancaſtriæ ad ſui & regni regimen reaſſumpſit. Qui vſque ad obitum regis ſtetit regni gubernator & rector. Qui ilico contra ſtatuta Parliamenti permiſit regem recipere in gratiam dominum de Latymer, & Richardum Stury, & alios plures qui in Parliamento prædicto iudiciali ſententia ab eius præſentia fuerant perpetuò ſequeſtrati. Rex inſuper reuocat pellicem Aliciam Peres ad ſuum contubernium, quæ fuit eliminata iudicialiter ab eodem propter ſcandala ſiue probra quæ de eius procacitate prouenerunt contra ſacramẽtum quo ſe aſtrinxerat eadem Alicia, quod & ipſe dominus rex ratificaueerat, videlicet, quòd ad regis præſentiam non accederet quouiſmodo, quæ & permanſit cum eo vſque ad mortem eius. Eodem anno Florentini excommunicantur à Papa propter rebellionem & enormia facta quæ contra Romanam eccleſiam perpetrarunt, qui inter cætera ſua facinora & facta crudelia quæ geſſerunt peſsimè, quendam Monachum illuc á domino Papa miſſum cum mandatis Papalibus candẽtibus fuſcinulis ferreis viuum excarnificauerunt, & nondum mortuum in terram foderunt, quorum quidam poſtea venientes in Angliam & regis pacem habere rogantes, manſerunt ibidẽ donec Papa per ſuas bullas declaraſſet quantis eſſent ſceleribus inuoluti. Extunc verò Florentini deuenerunt ſerui regis tanquam natiui, cum omnibus bonis & catallis eorum, ſecudùm tenorem literarum Papalium, quòd aut ita facerẽt, aut ad curiam feſtinarent ſubmiſſuri ſe gratiæ domini Papæ & curiæ ſupradictæ. Florentini igitur elegêrunt (vt ſibi videbatur) de duobus malis minus malum, ſeruire, videlicet more natiuorum regi Angliæ, quàm ſubditi arbitrio Romanorum. Viceſimo ſecundo die Iulij obijt Simon Langham cardinalis Anglicus.

Florentini deueniunt serui regis Angliæ.

Obijt Cardinalis Anglicus.

ANno gratiæ M. CCC. lxxvij. qui eſt annus regni regis Edvvardi à côqueſtu tertij quinquageſimus primus, tanta aduecta eſt in Angliã vinorum abundantia, quanta multa tranſacta tempora non viderunt. Circa Natale verò dominicum tanta excreuit aqua in partibus Northumbrorum de reſolutione niuium, quæ per ante in magna denſitate terram operuerant, vt aqua de ſupercilijs montium deſcendendo iuxta cum fruſtis glaciei domos colonorũ ſubuerteret, bona quæ ſuper terram aceruauerant, putà carbones, molares, lapides, ligna cum ſegetibus auferret ſuo impetu, inſuper in mare deſcendens, per vim & colliſionem dictarum fruſtarum naues quaſdam tam violenta impulſione glaciei aut inutiles reddidit, aut omninò demerſit. Circa feſtum Purificationis beatæ Virginis factum eſt Parliamentum Londonijs, cogente Duce, qui vices gerebat regis, ipſo irrecuperabiliter infirmato. In quo ex parte regis poſtulatum eſt ſubſidium à clero & populo laicali. Cui taxa conceditur hactenùs inaudita, videlicet, quòd à qualibet laica perſona ſexus vtriuſq; annos excedẽte quatuordecim reciperet vnam groſſam vel quatuor denarios, exceptis notorijs pauperibus qui publicè mendicabant. Et de cunctis religioſis vtriuſque ſexus & qualibet eccleſiaſtica perſona promota. xij. denarios, & de ſingulis alijs nõ promotis, vnam groſſam, exceptis fratribus quatuor ordinum Mendicantium. Qui quia in labore hominũ non ſunt cũ hominibus, non flagellabãtur. In hoc autem Parliamento abrogata ſunt ſtatuta Parliamenti ſuperioris, quod bonũ meritò vocabatur. Et rege ſic volente, perſonæ abiudicatæ priſtino ſtatui reſtituuntur.

Parliamentum.

Per idem tempus ſurrexit in vniuerſitate Oxonienſi quidam borealis, dictus

De Io. VVickleſ, & eius opinionibus.

magiſter Iohannes VVickleſ, ſecularis in theologia, tenens publicè in ſcholis & alibi concluſiones erroneas & hereticas, ac ſtatui vniuerſalis eccleſiæ contrarias & abſurdas, & præcipuè contra Monachos & alios religioſos poſſeſsionatos venenoſè ſonantes, qui vt ſuam hæreſim cautiùs palliaret, ac ſub exquiſito colore dilataret latiùs, congregauit iniquitatem ſibi, videlicet, comites atque ſocios vnius ſectæ inſimul Oxonijs & alibi commorantes, talaribus indutos veſtibus de ruſſeto, in ſignum profectionis amplioris, incedentes nudis pedibus, qui ſuos errores in populo ventilarent, & palàm ac publicè in ſuis ſermonibus prædicarent. Qui inter cætera iſta quidem tenuerunt ad vnguem, videlicet, quòd Eucharistia in altari poſt ſacramentum non eſt verum corpus Chriſti, ſed eius figura. Item, quòd Eccleſia Romana non eſt caput omnium eccleſiarum, plus quàm vna alia Eccleſia, nec maior poteſtas per Chriſtum data fuit Petro, quàm cuilibet alteri Apoſtolo. Item, quòd Papa Romanus non habet maiorem poteſtatem in clauibus eccleſiæ, quàm quiſcunque alius in ordine ſacerdotij conſtitutus. Item, quòd ſi Dominus eſt, domini temporales poſſunt legitimè ac meritoriè auferre bona fortunæ ab Eccleſia delinquente. Item ſi Dominus temporalis nouerit Eccleſiā delinquētem, tenetur ſub pœna damnationis eius ab ea temporalia auferre. Item, quòd Euangelium ſufficit ad regulandum in vita iſta quemlibet chriſtianum: & quòd omnes aliæ Sanctorum regulæ ſub quarum obſeruantijs degunt diuerſi religioſi non plus perfectionis addunt Euangelio quàm addit albedo parieti. Item, quòd Papa nec alius prælatus eccleſiæ deberet habere carceres ad puniendum delinquentes, ſed quilibet delinquens poſſet liberè quocunque vellet tranſire, & facere quæ ſibi placeret. Iſta & plura alia in ſubuerſionem noſtræ fidei aſſeruerunt & affirmauerunt dicti ſeductores, in tātùm, quòd domini & magnates terræ, multiquè de populo ipſos in ſuis prędicationibus confouêrunt, & fauêrunt prędicantibus hos errores. Eò nempè maximè, quia poteſtatem tribuerunt laicis ſuis aſſertionibus ad auferendum temporalia à viris eccleſiaſticis & religioſis.

Silentium inducitur Iohāni VVickleſ.

Cum autem concluſiones iſtę & deliramenta fuiſſent exhibita & perlecta coram Papa, viginti tres earum tanquam hæreticas & vanas ipſe damnauit, dirigens bullas ſuas Archiepiſcopo & epiſcopo Londinenſi, vt ipſarum authoritate dictum Iohannem facerent comprehendi, ac ſupra dictis concluſionibus diligenter examinari. Quo facto, atque habita declaratione ſuper iſtis, licèt ficta & vana, dictus dominus Archiepiſcopus ſibi & omnibus alijs ſuper illa materia, præſente duce Lancaſtriæ cum domino Henrico Percy indixit ſilentium, prohibens ne de cætero illam materiam quouiſmodo tangeret aut tractaret, & ne illam permitteret alios ventilare. Igitur tam ipſe quàm ſequaces ſui aliquandiū ſiluerunt. Sed tandem contemplacione dominorum temporalium eaſdem opiniones & alias multò peiores illis poſtmodùm auſi ſunt reaſſumere, & laicis ſpargere quàm ſparſere priùs. Hi vocabantur à vulgo Lollardi, incedentes nudis pedibus, veſtiti pannis vilibus, ſcilicet de ruſſeto, vt per vitam pœnalem faciliùs incautos traherent ad ſectam ſuam. Eo verò die quo pręmiſſa Londonijs erant peracta, propter verbum quoddam iniurioſum & inſolens à duce Lancaſtriæ epiſcopo Londinenſi prolatum, confeſtim Londonienſes vnanimiter inſurgentes, arreptis armis, ipſum occidere proponebant. Sed dictus epiſcopus ne hoc fieret omninò prohibuit, & niſi tunc epiſcopus ſe oppoſuiſſet eorum conatibus, hoſpitium dicti ducis de Sauey eo furoris ſui tempore combuſsiſſent, qui vix ab illo propoſito antiſtitis interuentu refrænati ſunt. Tandem ad nutū pontificis quieuerunt. Inter cætera verò probra quæ duci intulerat, arma eius in foro ſunt publico reuerſata. Dux autem & Henricus Percy, quem ad occidendū

Dux Lancaſtriæ à Londonienſibus malè afficitur.

in

in hoſpitio ſuo ciues queſierant, admoniti de tanta commotione, relicto prandio fugerunt ad manerium de Kenington, vbi tunc Richardus filius principis cum matre ſua caſualiter morabatur, coram quibus de opprobrijs illis illatis horribiliter ſunt conqueſti. His igitur alijſquè cauſis multis Londonienſes duci facti ſunt odibiles, in tãtùm, quòd maiorem & ſeniores qui tunc tẽporis præfuerũt, exauctorari faceret & deponeret, eorũq; loco alios ſubrogaret. Sub eiſdem diebus captus eſt Iohannes Menſtrevvorth miles proditioſus & transfuga in ciuitate Nauarriæ pampilona, & adductus Londonias, primò trahitur, deindè ſuſpenditur, poſteà decollatur, poſtremò corpus eius quadripartitum ad quatuor ciuitates famoſas Angliæ miſſum fuit: caput verò eius ſuper pontem Londoniarum longo tempore poſteà ſtetit affixum. Fuerat nempè iſte I. regi infidelis & regno, ambitioſus, peruerſus, fallax, ſimulator, & cupidus, qui frequenter magnas ſummas pecuniæ à rege pro ſtipendijs hominum armatorũ acceptas in proprios conuertit vſus. Et propter hæc atque alia ſibi impoſita vel imponenda timens pœnas dare, & mortem incurrere quam meruerat, ad regem Franciæ (vt præfertur) aufugit. Cui facta fidelitate, promiſit claſſem Hiſpanicam ſe adducturum ad regnum Angliæ inuadendum, ſed Deus iuſtus, iuſtè permiſit illum intercipi & puniri, quàm vt doloſè atque malitioſè dominum ſuum regem ſolumquè natale nequiter infeſtãdo, ſuum iniquum propoſitum talis proditor adimpleret. Sub eiſdẽ diebus nuncij qui pro pace in Franciam ſunt profecti, in Angliam reportauêre niſi belli rumores. Quo tempore rex Edvvardus in feſto ſancti Georgij martyris apud VVyndeſore, Richardo de Burdegalia hęredi ſuo, filio filij ſui Edvvardi principis VVallię, contulit ordinem militarem.

De captione I. Meſtrevvorth

De moribus eiuſdem.

Rex Edvvardus tertius cũ quinquaginta & ferè vno annis regnaſſet, viceſimo primo die Iunij apud maneriũ ſuum de Shene diẽ clauſit extremum: Cui per totum tempus ſuæ decubationis aſsiderat (pròh dolor) illa infanda meretrix Alicia Peeres, quæ cuncta quæ chariora ſunt medio tempore ſemper ſuggeſsit eidem, nihil omninò tractans aut tractari permittens de animæ ſuæ ſalute, ſed ei iugiter ſanitatem corporis repromittens, donec in eo vidiſſet indubitata mortis indicia per vocis præcluſionem. Tunc nempè cũ cerneret vocem ademptam ſibi, & oculorum acies hebetari, caloréq; naturalem extremitates relinquere: mox inuerecunda pellex detraxit annulos à ſuis digitis & receſsit. Solus tunc quidam ſacerdos aſsidebat regi moribundo, cæteris circa rerum intentis direptionem, qui ei eò quòd loqui non poterat, nec confeſsionem ore tenùs facere, perſuaſit vt veniam peteret pro commiſsis, afferens ſibi crucis imaginem, quam dedit in manus eius. Rex autem cum reuerentia ſumma illam accipiens oſculabatur deuotiſsimè, nũc manu, vt poterat, in ſignum optandæ veniæ protendendo, nunc verò de ſuis oculis lachrymas vberes emittendo, & pedes imaginis frequentiſsimè oſculando. Tandem cum ad nutum præsbyteri motibus & ſignis quibus potuit petiſſet primò & principaliter de peccatis à deo remiſsionem, & ſecundariè à cunctis creaturis, quas vel ſcienter vel ignoranter offenderat, ſpiritum exhalauit, corpuſquè eius apud VVeſtmonaſterium cum omni reuerentia eſt humatum.

De morte regis Edvvardi & fallacia Aliciæ Peeres.

Fuerat nempè rex iſte inter omnes Reges orbis & Principes glorioſus, benignus, clemens, & magnificus, dictus antonomaſicè gracioſus, propter gratiam ſingularem qua præcelluit, quia virtute gratiæ diuinitùs ſibi conceſſæ vniuerſos prædeceſſores ſuos quadam excellentia gratiæ præcellebat. Erat & corde magnanimus, qui licèt aliquando infortunia diuerſa aut incommoda emergentia noſceret ſe paſſurum, nunquam expalluit aut mutauit vultum.

De moribus & fœlicitate r

Belli-

Belliger quoque fuit insignis & fortunatus qui de cunctis congressibus in terra & in mari, semper triumphali gloria victoriam reportauit. Familiaris, humilis, & mãsuetus erat omnibus, tam externis quàm internis, subditos omnes suos fouens, diligens, promouens, & piè regens, deo deuotus extitit, peregrinationes sæpè faciens, & ministros ecclesiæ venerans & honorans. In curis temporalibus prouidus & tractabilis, consilioque discretus. In eloquij suauitate mitis & affabilis, in gestu & moribus compositus & maturus. Orphanis erat quasi pater, afflictis compatiens, miseris condolens, oppressos releuans, & cunctis indigentibus impendens auxilia oportuna. Nempè in conferendis beneficijs vltra omnes viuentes fuit semper profusus & promptus: in rerũ modestus affluentia, non elatus aut superbus, sed se semper intra se continens, & inferioribus quasi parem se præbuit, & inter orbis primores & principes se dominum demonstrauit. In ædificijs construendis curiosus & sollicitus, in regni sui locis diuersis plura consummauit ædificia arte exquisitissima, structura elegantissima, situ pulcherrima, & sumptibus præciosa, moderatè supportans gaudia, leuiter ferens damna. Recreationum erant ei solatia aucupatio & venatio, quibus quotiens vacauit prout tempus anni obtulit, multum indulsit. Largus erat in donis & hilaris, prodigus in expensis. Corpore fuit elegans, statura quæ nec iustum excederet, nec nimis depressioni succumberet, vultum habens humana mortalitate magis venerabilem, similem Angelo, in quo relucebat tam mirifica gratia, vt si quis in eius faciem palàm respexisset, vel nocte de illo somniasset, eo proculdubio die sperabat sibi iocunda solatia prouentura. Regnum verò suum vsque in senium strenuè, sapienter & magnificè gubernauit. Et quia fuerat in vniuersa morum honestate præclarus, sub eo viuere regnare fuit, prout suis subditis videbatur. In tantum nempè eius fama percrebruit apud nationes barbaras & remotas, vt æstimarent se fælices qui vel eius erant dominio subditi, vel et aliquatenùs fœderati. Nullum enim credebant fore sub cœlo regnum, quod tam nobilem, tam generosum & fœlicem produxit Regem, aut eo extincto imposterum suscitabit. Luxus tamen & motus suæ carnis lubricos etiam in ætate senili non cohibuit, alliciente eum satis inuerecundè (vt fertur) dicta meretricula A. P. vnde citiùs (vt putatur) propter illius immoderantiam vitam finiuit. In hoc loco summè notandum est quòd sicut in eius primordijs cuncta grata & prospera successiuè ipsum illustrẽ reddiderunt & inclitum, ita eo ad senilem ætatem vergente, & ad occasum declinante, peccatis exigentibus, paulatim illa fœlicia decrescebant, & infortunia multa infausta & incommoda succrescebant, quæ minuêre (prôh dolor) famam eius.

¶De tempore regis Richardi secundi.

ANNO Dominicæ incarnationis millesimo trecentesimo septuagesimo septimo: Cognito quòd illustris rex Angliæ Edvvardus tertius à conquestu, in vigilia S. Albani Anglorum prothomartyris, videlicet vicesimo primo die mensis Iunij diē suum clausit extremum, Londonienses miserunt de valentioribus ciuibus ad Kyngston, vbi tunc morabantur tam princeps quàm mater eius principissa, vt ciuitatem & ciues Lōdonienses recommendarent eisdem. Iohannes verò Philpot Londoniensis ciuis, facturus verba pro conciuibus, orationē huiuscemodi inchoauit. Noua afferimus excellentissime domine, quæ sine magno mœrore referre non possumus, de morte indubitanter imminente inuictissimi nostri regis Edvvardi, qui nos & regnum istud (vt ita dicam) per secula multa in tranquilla pace custodiuit & rexit, & iam manifestis in eo mortis signis desinit esse rector noster. Vndè rogamus ex parte ciuium & ciuitatis Londoniensis, vt habeatis recommendatam erga vestram reuerentiam, ciuitatem vestram, cameram scilicet vestram, qui in proximò eritis noster rex, quem solum regem recognoscimus, cuius solius subijciemur imperio, flectemus arbitrio, parituri sumus dominio, famulabimur, tā personæ quā verbo, & vt cætera exequamur nostræ legationis nuncia, nouerit vestra reuerentia ciuitatem vestram indicibiliter perturbari, eò quòd vestram præsentiam elongastis ab ea, quæ tantùm vobis noscitur esse deuota, vt non solùm parata sit, bona sua temporalia, sed etiam si necesse sit, pro vobis impendere vitam suam. Igitur ad vestram præsentiam accessimus, precaturi, vt ibidem tam ad consolationem ciuium quàm vestri securitatem & solatiū morari velitis. Deprecamur insuper (Princeps illustrissime) vt discordiæ quæ inter ciues nostros & dominum nostrū ducem Lancastriæ nuper quorundam simultatibus orta est, nullorum quidem commodo, sed plurimorum dispendio finem imponere dignemini, ipsi duci & nostris ciuibus fructuosum. Hæc & his similibus ab eo peroratis, responsum est à principe & suo consilio, quòd satageret in omnibus eorum satisfacere voluntati. Et hoc modò dimissi læta nūcia suis ciuibus retulerunt.

Legatio Londoniensium ad nouū regem.

In crastino, qui est dies sancti Albani, missi sunt Londonias ex parte regis, dominus de Latymer, dominus Nicholaus Bonde, dominus Symon de Burley, & dominus Richardus Adderbury, qui nomine regis noui salutauerunt ciues. Nam vt diximus, dominus rex Edvvardus die obijt præcedente, & retulerunt eis tristia de morte regis antiqui, & læta de indole regis noui, qui videlicet eos & eorum ciuitatem se delecturum promisit, & ad eorum vrbem forè venturum ibiquè vt petierant moraturum, exequentes & alia regis noui mādata, dixerunt dominum regem pro eis ad ducem verba fecisse, & quòd dominus dux se in omnibus voluntati regis in hac causa submisit: quapropter esse voluntatis regiæ, vt eodem modo, & ipsi se submittāt, & dominus rex elaborabit, vt pax inter eos firmetur ad honorem ciuium & cōmodum ciuitatis. Ciues verò de tali forma pacis territi, respōderunt se hanc rem nullo modo facturos, præcipuè quia nouerunt regem puerum & infirmum ad patrocinandum eis in tanto motu, & quòd non per eum, sed per eorum aduersarios & inimicos capitales eorum causa ventilaretur, & eorum arbitrio punirentur: si regis manda-

Legatio ex parte regis Londoniens.

mandatis in hoc articulo conſentirent. Tandem (poſt tractatum habitum inter eos ſuper iſto negotio per ſex horas & amplius) in hanc ſententiam conuenerunt, vt ſi idem milites vellent ſe ciuibus obligare, quòd eorum ſubmiſsio in nullius ciuium damnum temporale vel diſpendium corporale, ſeu in ciuitatis eorum præiudicium reſultaret: regijs libenter iuſsionibus acquieſcerent. Milites autem ſupradicti, & regijs votis ſatisfacere, & ciuium paci ſtudētes conſulere, ſub ſacramento fidelitatis ſuæ militiæ ſpoſponderunt eis, non ad præiudiciū (vt prætactum eſt) ſed ad cōmodum eorū fore, ſi ſe regi ſubmitterent, ſicut ſe ſubmiſerat prius dux. Hac ſecuritate percepta, ciues verſùs Schene maneriū regium iter capiunt, vbi reperiunt nouum regem, & eius matrem, ducémq; Lancaſtriæ, & fratres ſuos regis filios, ac plures epiſcopos cōgregatos circa corpus defuncti regis. Quorum aduentu cognito, Rex ſtatim eos accerſiri iuſsit: qui vt prius, deprecati ſunt eum de adhibenda diligentia ſua pro pace reformanda inter ducem & ciues, aſſerentes ſe paratos eſſe per omnia, ad ſubijciēdū ſe regis arbitrio. His dictis Dominus Percy & Seneſchallus regni, videlicet dux Lācaſtriæ cum militibus eiſdem adiunctis inequitantes equos nobiles & prægrandes, vt viam inter turbas regi facerent inoffenſè incedebant. De quibus nimirum contigit, quòd cum fuiſſent per ante formidabiles, non ſolùm vulgo ſed ipſis regni magnatibus pro eorum affluentia & aſſentatorum frequentia, in hac equitatione adeò modeſtè ſe habuerunt, turbas tam honeſtè, tam facetè,

Dux Lancaſtriæ Londinenſium fauorem recipit.

vt viæ cederent monuerunt, vt è tanta turba nullum illo die, nec in craſtino verbo vel facto læderent quouiſmodo, vndè contigit, vt penè totius vulgi fauorem (quibus ante ſuſpecti fuerant & odibiles) lucrarentur. Rex autem inſidens magnum dextrarium tantæ perſonæ aptum, ſtratumquè regaliter, ſequebatur illos. Cuius gladium manibus eleuatum portabat ante eum dominus Simon Burlee, dominus quoque Nicholaus Bonde eius frænum duxit, incedendo pedes. Regem verò ſequebantur milites & Coetanei ſui, atque domus regiæ familiares. Nec defuit tantæ turbæ magna vis lituum & turbarum, nam quælibet turba ſeorſim ſuos tubicines præcedentes habebat, ſtatutiquè fuerunt per Londinenſes ſuper aquæductum, & ſuper turrim quæ in honorem regis facta fuerat, tubicines qui clangerent in aduētu regis. Qui omnes ſimul iuncti clangentes, ſonum mirabilē audientibus reddiderunt. Fuit igitur dies ille iocunditatis & lætitiæ dies, vt ita dicam, clangoris & buccinæ dies diu expectatus, renouationis pacis & legum patriæ, quæ iam diu exulauerant, deſidia regis ſenis & auaritia obſecundantium ſibi ſeruorum eius. Ad honorē inſuper regium ciues ordinauerunt, vt per fiſtulas aquæductus efflueret abundans vinum, & per totum tempus equitationis, id eſt, per tres & amplius horas iugiter emanaret. Factum etiam fuerat quoddam caſtrum habens turres quatuor

Quomodo rex Richardus recipitur à Londinenſibus.

in ſuperiori parte fori venalium quod Chepe nuncupatur: de quo etiam per duas partes vinum defluxit abūdanter. In turribus autem eius quatuor virgines ſpecioſiſsimæ collatę fuerāt, ſtaturæ & ætatis regiæ, veſtibus albis indutæ, in qualibet turri vna quæ aduētanti regi procul aurea folia in eius faciem efflauerunt, & propiùs accedenti, florenos aureos, ſed ſophiſticos ſuper eum & eius dextrarium proiecerunt. Cum autem ante caſtellū veniſſet, ciphos aureos acceperunt, & implētes eos vino ad fiſtulas dicti Caſtelli, regi atq; dominis obtulerunt. In ſummitate caſtelli, quæ ad modū tali inter quatuor turres eleuata fuerat, poſitus erat angelus aureus, tenens aureā coronā in mali manibus, qui in tali ingenio factus fuerat, vt aduentanti regi coronā porrigeret inclināndo. Adinuēta ſunt illo die in ciuitate & alia multa, in honorem Regis, quæ numerare per ſingula longum foret. Nam ſinguli per vicos & plateas decertarunt quis ei pro-

penſiorem

penſiorem reuerentiam exhiberet. Igitur cũm tanto plebis ciuiumque tripudio, cum tanto dominorum procerumq; gaudio, perductus eſt ad palatium regium propè Monaſterium occidentale, vbi illa nocte quieuit.

Ordo coronationis Richardi ſecundi.

Die Iouis, id eſt. 16. die Iulij, videlicet. 17. Calend. Auguſti, vigilia Sancti Kenelmi regis, conuenientibus Archiepiſopo & Epiſcopis regnique proceribus ad VVeſtmonaſt. ſummo mane, ordinata proceſsione Monachorum in capis, epiſcopi cum monachis ad oſtium regij thalami peruenerunt, & paratum regem reperientes ibidem, per manus qui eius lateribus aſtiterunt, perduxerunt in Eccleſiam Sancti Petri, cãtantes Antiphonam in honorem apoſtoli, cum oratione competenti adiuncta & hac oratione: Deus humilium viſitator, qui nos tua miſericordia conſolaris, prętende ſuper famulum tuum regem noſtrum miſericordiam tuam, vt per eum tuũ in nobis adeſſe ſentiamus aduẽtum. Rex verò mox vt altare peruenit, proſtrauit ſe ſolo tenùs ante altare, pauimentum autem ſtratum fuit pallijs & tapetis. Proſecuta vt diximus oratione, archiepiſcopus cũ epiſcopis qui aderãt, proſtrauit ſe ſuper pauimentum circa regẽ. Interim duo Epiſcopi Letaniã deuotè cantarunt. Qua expleta, erectus rex, ductus eſt ad ſedẽ ſuam: Choro hãc Antiphonam decantante, Firmetur manus tua. Tunc Epiſcopus ſermonẽ fecit de materia regis & regni ad populũ, qualiter rex ſe haberet in populo, & in quibus populus ſibi debuit obedire. Quo completo, iurauit rex coram Archiepiſcopo & proceribus qui ibi aderant, quoniã ipſi ſoli eius iuramentũ audire potuerũt, quòd eccleſiã ſuis permitteret gaudere libertatibus, & eã & miniſtros eius honoraret, & fidẽ rectã teneret, & rapacitatem & omnes iniquitates in omnibus gradibus interdiceret. Secundò, vt leges terræ bonas vbiq; ſeruari faceret, & pręcipuè leges S. Edvvardi regis & confeſſoris qui in eadẽ requieſcit eccleſia, & malas leges faceret abrogari. Tertiò, vt non eſſet perſonarum acceptor, ſed iudicium rectum inter virum & virum faceret, & præcipuè miſericordiã obſeruaret, ſicut ſibi ſuam indulgeat miſericordiam clemẽs & miſericors deus. Quibus expletis, Archiepiſcopus præcedẽte eum Mareſcallo Anglię domino Henrico Percy, cõuertit ſe ad oẽs plagas eccleſiæ, indicans populo regium iuramentum, & quærens ſi ſe tali principi ac rectori ſubijcere & eius iuſsionibus obtẽperare vellet. Et reſpõſum eſt à plebe tiſono clamore, quòd libenter ſibi parerę vellent. Archiepiſcopus regem his orationibus benedixit, videlicet, Omnipotens & ſempiterne Deus, benedic domine hũc regẽ noſtrum, qui regna omnium moderaris à ſæculo, tali eum benedictione glorifica, vt Dauidicæ teneat ſublimitatis ſceptrum, & glorificatus in eius propitius reperiatur merito, da ei tuo inſpiramine, cum mãſuetudine ita regere populum ſicut Salomon feciſti regnum obtinere pacificum. Tibi cum timore ſemper ſit ſubditus, tibiq; militet cum quiete, ſit tuo clypeo protectus cum proceribus, & vbiq; tua gratia victor exiſtat. Honorifica eum præ cunctis regibus gẽtium. Felix populis dominetur, & fæliciter eum nationes adorent, viuat in gentium cateruis magnanimus, ſit in iudicijs æquitatis ſingularis, locupletet eum tua prædiues gratia, fructiferam habeat patriam, & eius libetis tribuas profutura. Præſta ei prolixitatem vitę per tempora, vt in diebus eius oriatur iuſticia, à te robuſtum teneat regiminis ſolium, & cum iucunditate & iuſticia æterno gloriatur in regno. Iſta pmiſſa benedictio poſt primã orationẽ ad modũ prefationis ab archiepiſcopo cantabatur, qua cãtata, dicta eſt & alia oratio ſup eũ, ſcilicet, Deus ineffabilis, cũ Antiphona, Cõfortare & eſto vir fortis: &c. Tũc Archiepiſcopus acceſsit ad eũ, & veſtimẽta ſua diſcindẽs manibus ſuis à ſummo vſq; ad imum, exuit eum præter camiſiã veſtimẽtis ſuis. Cuſtodes verò quinq; portuum ex officio tã in proceſsione quã in vnctione & Miſſa, & poſt Miſsã dum iret ad palatiũ ab eccleſia, ſemper tenuerunt vmbraculum ſericum magnũ, coloris aërij. 4. haſtis per quatuor angulos colligatum. Sed nõ obſtante vmbraculo ſupradicto, mox antequã Archiepiſcopus

Iuramentum regis ante coronationem ſuam.

Preces dicendæ in coronatione.

ſcopus eum ſuis veſtibus exuiſſet, allatus eſt pannus aureus à comitibus, ſub quo latuit dũ vnctionis perciperet Sacramenta. Archiepiſcopus (vt diximus) eo nudato, vnxit manus eius de oleo ſanctificato, vndè vncti fuerunt reges & prophetæ, & ſicut vnxit Samuel Dauidẽ in regem, vt ſis benedictus & conſtitutus Rex in regno iſto ſuper populum iſtum, quẽ dominus Deus tuus dedit tibi ad regendum & gubernandum. Item dixit orationem, Proſpice omnipotens deus. Poſt hæc vnxit Archiepiſcopus caput eius, & pectus, & ſcapulas, ambaſquè compages brachiorum, dicens: Vnguantur caput iſtud, pectus, & ſcapulæ, & compages brachiorum de oleo ſanctificato &c. vt ſupra. Et interim chorus cantauit Antiphonã, Vnxerunt regem Salomonem in Gyan, Sadock ſacerdos, & Nathan propheta, & aſcendentes læti, dixerũt, viuat. Alleluya. Poſtquam ſubiunxit Metropolitanus, Deus dei filius Ieſus Chriſtus dominus noſter, qui à patre oleo exultationis vnctus eſt præ participibus ſuis, ipſe per præſentem ſacri vnguinis infuſionem ſpiritũ paracleti ſuper caput tuũ infundat, benedictioneq; eandem vſq; ad interiora cordis tui penetrare faciat, quatenùs hoc viſibili & tractabili dono inuiſibilia percipere & temporali regno iuſtis moderaminibus executo æternaliter cum eo regnare merearis. Mox finita oratione, Archiepiſcopus cũ Epiſcopis, hymnũ, Veni creator ſpiritus, rege interim proſtrato in lõga venia, & circa eũ Metropolitano cũ ſuffraganeis ſuis. Expleto hymno, erect⁹ eſt rex ab archiepiſcopo, & indutus eſt primò tunica S. Ed. & poſt eiuſdẽ dalmatica, ꝓiecta circa collũ eius ſtola, Archiepiſco orationes cõpetentes interim proſequẽte. Poſt hęc Archiepiſcopus cũ epiſcopis tradidit ei gladiũ, ita dicẽs: Accipe gladiũ per manus epiſcoporũ, licèt indignas, vice tamẽ & autoritate ſanctorũ apoſtolorũ cõſecratas tibi regaliter impoſitũ, noſtręq; benedictionis officio defenſionẽ ſanctę eccleſię diuinit⁹ ordinatũ, & eſto memor de Pſalmiſta qui ꝓphetauit, dicẽs: Accingere gladio tuo ſup femur tuũ potentiſsime, vt per eundẽ vim æquitatis exerceas, molẽ iniquitatis potẽter deſtruas, & ſanctã dei eccleſiã, eiuſq; fideles propugnãdo protegas, nec minùs ſub fide falſos q̃ chriſtiani nominis hoſtes execreris ac deſtruas, viduas & pupillos clemẽter adiuues ac defẽdas, deſolata reſtaures, reſtaurata cõſerues, vlciſcaris iniuſta, cõfirmes bene diſpoſita, quatenùs hęc in agẽdo virtutũ triũpho glorioſus iuſticię cultor egregius, cũ mũdi ſaluatore, cuius typũ geris in nomine, ſine fine merearis regnare. Tũc duo comites eũ gladio accinxerũt: quo facto, Archiepiſcopus armillas dedit ei, dicẽs: Accipe armillas ſinceritatis & ſapiẽtię, diuinęq; circũdationis indiciũ, quibus intelligas oẽs operationes tuas contra hoſtes viſibiles & inuiſibiles poſſe eſſe munitas. Poſteà induit eũ Archiepiſcopus regali pallio, ita dicẽs: Accipe palliũ quatuor nũcijs formatũ, ꝑ quod intelligas quatuor mũdi partes diuinę poteſtati eſſe ſubiectas, nec quenq̃ poſſe fæliciter regnare in terris, niſi cui poteſtas regnãdi fuerit collata de cœlis. Interim dũ Archiepiſcopus benedixit coronã regiã, duo comites calcariauerũt, ad quorũ officiũ pertinebat. Benedicta corona, Archiepiſcopus impoſuit ſup caput, dicẽs: Coronet te deus corona gloriæ atq; iuſticię, honore & ope fortitudinis, vt ꝑ officiũ noſtrę benedictionis, cũ fide recta, & multiplici bonorũ operũ fructu ad coronã peruenias regni perpetui. Tũc dedit ei Archiepiſcopus anulũ, cũ his verbis: Accipe anulũ regiæ dignitatis, & per hunc, vitę catholicę fidei ſignaculũ, quia vt hodie ordinaris caput & prĩceps regni ac populi, ita pſeuerabis author & ſtabilitor chriſtianitatis & chriſtianę fidei, vt fęlix in opere, locuples in fide, cũ rege regũ glorieris. Statim poſt hęc acceſsit dñs de Furneual, ex officio offerẽs ei rubeã chirothecã, quã archiepiſcop⁹ benedixit & impoſuit manui regię, dãs ei ſceptrũ his verbis, dicẽs: Accipe ſceptrũ regię poteſtatis inſigne, virgã ſcilicet regni rectã, virgã virtutis qua te ipſũ bene regas, ſãctã eccleſiã, populũ videlicet chriſtianum tibi à deo cõmiſſũ, regia virtute ab improbis defẽdas, prauos corrigas, rectos põtifices & vt viã rectã tenere poſſint tuo iuuamine dirigas,

dirigas, quatenus de tēporali regno ad æternū regnum peruenias. Tunc dedit ei Archiepiscopus virgā in alia manu, habētē in summitate columbā, nā sceptrum quod susceperat cōsurrexit de rotūdo globo aureo quē tenebat ī manu chirothecata, & habebat in sūmitate signū crucis, & accepit virgam prędictā cum verbis his, accipe virtutis & æquitatis qua ītelligas te mulcere pios, & terrere reprobos, errātes viā doce, lapsisq; manū porrige, disperdálq; superbos, & releues humiles, vt aperiat tibi hostiū Iesus Christus dn̄s noster. Post hæc benedictus est rex ab archiepiscopo ita dicente: Benedicat te deus, custodiatq; te, sicut te voluit super populum suū esse regem, ita in præsenti sęculo fælicem æternę fælicitatis tribuat esse consortē. His itaq; peractis, osculatus est rex episcopos omnes & abbates, à quibus statim ductus est postea ad regale solium, episcopis inchoātibus hymnū *Te deū laudamus*. Finito hymno, Archiepiscopus ita eum allocutus est: Sta & retine amodo locū quē hucusq; paterna successione tenuisti hæredariè, indico tibi delegatū per authoritatem dei omnipotētis, & præsentem traditionē nostrā, scilicet omniū episcoporū cęterorūq; dei seruorum, & quantò clerū sacris altaribus propinquiorē, tantò ei potiorem in locis congruis honorē impendere memineris, quatenùs mediator Dei & hominum, te mediatorē plebis in hoc regni solio confirmet, & in regnū æternum regnare faciat Iesus Christus dominus noster.

His itaq; peractis, inchoata est missa cōgruēs coronationi regiæ, cuius officiū fuit, *Protector noster aspice deus &c.* Epist. *Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter deū. &c.* Gradale. *Dirigatur domine oratio mea.* Alleluya. *Domine in virtute.* Euangeliū. *Abeuntes Pharisæi*: quod legit episcopus Eliensis, Epistolā episcopus VVigorniens. Offertoriū. *Intende orationi meæ rex meus.* Lecto Euangelio, rex de regali solio ductus est ad offerendū. Primò igitur obtulit archiepiscopo gladium suum quē susceperat, & postea aurum quantum placuit, sed non minùs marca propter consuetudinem: nā plus potest offerre Deo & sancto Petro si placuerit. Post oblationem pecuniæ, obtulit Archiepiscopo panem & vinum ad modum monachorum, vndè posteà, tam Metropolitanus, quàm ipse rex, communicati fuerunt. Quo facto, Comes ad cuius officium pertinebat portare gladium coram rege, gladium quem obtulerat dato præcio redemit, & assumens eum, portabat coram illo. Percelebrata missa vsq; ad cōmunionem reductus est rex ad altare, & genuflexo corā Archiepiscopo, dixit, cōfiteor. Quo absoluto, cōmunicatus est, & iterum reductus est ad sedem suam. Interea præparauit se quidam miles dominus Iohānes cognomento Dimmock, qui clamabat se habere ius ad defendēdū iura regis illo die, & etiā si opus esset duello cōfligēdū, si aliquis pręsumeret affirmare regē nō habere ius in regno Angliæ, quanquā per ante dominus Baldvvinus Freuill idem officiū calumniasset, sed minimè obtinuisset. Iste ergo domin⁹ Iohānes memoratus circa finē Missæ incessit ad valuas ecclesię armatus decētissimè, insidēs dextrariū pulcherrimè phaleratum, caput etiā & pectus armatum, quē idem dominus Iohānes assumpsit de stabulo regio, vtēs videlicet auita cōsuetudine tam in equo quàm armis eligēdis de thesauro Regis. Nā & optimū equum præter vnum, & præter vnā præcipuā armaturā facturus dictum officium elegit ad vota sua. Veniens igitur ad ostium monasterij, præequitantibus duobus, qui eius lanceam & clypeum portauerunt, expectauit ibidē finem Missæ. Mareschallus autem Dominus Henricus Percye, facturus viam coram Rege cum Seneschallo Angliæ, scilicet Duce & Cōstabulario domino Thoma VVodstock atque fratre eiusdem Mareschalli domino Thoma Percy, qui omnes magnos inequitauēre dextrarios, venit ad dictum militem, dicens non debere eū ea hora venire, sed quod vsq; ad prandium regis differret aduentum suum. Quapropter monuit vt rediret, & deposito tanto onere armorum, quiesceret ad

Solemnizatio missæ in die coronationis.

Iohannes Dymock athleta regis.

illud tempus. Miles verò iuxta conſilium Mareſchalli facturus abſceſsit. Illicò poſt deceſſum militis præequitantibus regem dominis ſupradictis ſuper dextrarios ſuos, necnon præcedente magno numero diuerſi generis hiſtrionum, portatus eſt in humeris militum vſq; ad regale palatium, ductus quoq; in camerã, pauliſper quieuit: debilis enim fuerat præ labore parum comedẽs. Poſtea veniens in aulam, creauit quatuor nouos comites antequam acceſsit ad menſam. Dominum namq; Thomam VVoodſtock auunculum ſuum comitem Buckingham, datis ſibi mille marcis annuatim de theſauro regio donec ſibi de terris tanti valoris prouidiſſet. Dominum etiam Gifardum de Angoliſmo quõdam magiſtrum ſuũ fecit comitem Huntington, datis inſuper ſibi mille marcis annuis vſquequo prouidiſſet ſibi de redditibus tanti valoris. Domino de Moubray dedit comitatũ Notynghamiæ, & domino Henrico Percy Northumbriæ comitatum: Milites quoque fecit nouem eodem die. Quibus expletis, aſcendit ad menſam, vbi epulabatur cum eo ſplendidè Epiſcopi, comites & barones, & innumera multitudo plebis cõfluxerat in illã aulã prægrãdem, quòd niſi dux Lãcaſtriæ, videlicet Seneſcallus Angliæ, & comes Buckinghamiæ regni Cõſtabularius, & dñs Henricus Percy Mareſchallus, cũ multis alijs, viã ſuper equos grãdes ſeruiẽtibus in aula feciſsẽt, ferẽtes fercula ad cõuiuas minimè penetraſſent. Si numerare cõtenderẽ conuiuij apparatũ, diuitias vtẽſiliũ, varietatẽ ferculorũ, forſitan lector percuſſus tã tãtarũ rerũ precio q̃ magnitudine credere formidaret. Vnũ ſolũ quod ad magnificentiã regiã oſtendẽdã fuerat ordinatũ, alijs omiſsis æſtimo proferendũ.

Coronatio regis.

In medio regalis palatij eleuata fuerat quædã colũna marmorea, concaua ſup certos gradus, cuius ſummitatẽ occupabat grandis aurata aquila, ſub cuius pedibus in capitello columnæ p. 4. partes vina diuerſi generis decurrebãt per totũ diẽ coronationis regiæ, nec erat qui aliquẽ vel pauperẽ virum haurire vetaret: facta eſt coronatio hæc anno. 11. ætatis ipſius regis.

Generalis proceſsio.

In craſtino facta eſt generalis proceſsio pro rege & pace regni, cui reueſtiti interfuerũt omnes prælati, videlicet Archiepiſcopus cum epiſcopis & abbatibus qui coronationi interfuerant, necnon ipſe dux cũ magnatibus & plebis multitudine copioſa. In progreſſu autẽ proceſsionis cõcionatus eſt ad populũ epiſcopus Roffenſis, hortãs vt diſſentiones & diſcordiæ ortæ, & diu cõtinuatæ, inter plebẽ & dominos ſopirẽtur, probãs per multa argumẽta huiuſcemodi diſſentiones deo plurimũ diſplicere, hortatus eſt inſuper dominos, ne tãtis de cætero ſine cauſa taxationibus populum onerarent. Monuit etiã vt ſi cauſa ſubeſſet rationabilis qua oporteret eos omninò iuuare regem & regnũ, vt patienter & ſine murmure atq; ſeditionis ſcrupulo facerẽt quod oporteret.

Concio Roffenſis epiſcopi.

Inſup exhortatur eos generaliter qui regi puero & innocẽti adhærerẽt, vt relictis vitijs quibus inſeruiebãt, videlicet ſtupris in fornicationib9, & adulterijs, eius puritati & ĩnocẽtiæ ſe cõformare ſtuderẽt, aſſerẽs hoc omninò patri patriæ oportunũ, pfacileq; regi à recto deuiare, regnũ & populũ periclitari, ſi tales eſſent qui ei ſedulò & eius cõſilio miniſtrarent. Sermone finito, domini & vniuerſi prælati ad ſua ſecedunt.

Poſt paucos dies vidẽs dux iam mortuo patre ſuo, & nouo rege cõſtituto cũcta noua in regno futura, & ſuã ſolicitudinem totaliter inter nouellos paruipẽdendam, & metuẽs ſi aliqua ſiniſtra cõtingerent regi vel regno, ſibi putarentur, & pro bonis grates nullas ſiue modicas reportaret, accepta à rege licentia ad ſua diſceſsit, promittens regi ſi indigeret eius adiutorio ſe vẽturum cum abundãtiori apparatu, quàm aliquis dominus Angliæ ad ſuccurrendum ſibi, ſiue aliud faciendum, quod eius cõmodo cederet vel honori. Erubuit (vt dicebatur) & doluit quòd rex ceperat de eo caſtrum Herefordiæ, vbi propoſuerat maximè moratus fuiſſe: & ob hoc maremium emendicauerat ad fortificandum caſtellum

de ſuis

de suis vicinis possessoribus in circuitu eius, ad magnam profectò iacturam eorundem, de quibus talia postulauerat, quia non audebant eius voluntati contraire, eo præcipuè tempore quo talia postulauit. Recessit ergò (vt diximus) à curia ad castrum suum de Killingvvorth, sed ante recessum eius conniuentia ordinati sunt qui regis hærerent consilio, & qui quodammodo tutelam haberent. Ordinati sunt autem ad consiliū viri boni, prudētes, & famosi, Dominus VVilhelmus de Courtney episcopus Londinensis, & dominus Edmundus de Mortuomari, comes Marchiæ, & quamplures alij de quibus opinabatur optimè plebs communis. Sed quia Sarisburiensis episcopus, & dominus Latymer illis mixti fuêre, murmuratio succreuit in vulgo. Per idem tempus Mareschallus Angliæ, dominus Henricus Percy comes Northumbriæ resignauit virgam officij sui, & ad sua discessit. Cuius loco subrogatus est dominus Iohannes de Arundele, frater comitis Arundeliæ, qui strenuè Gallicis restitit quādo impetū fecerunt ad villam de Southampton, & eos viriliter arcuit ab ingressu villæ, ad mare fugatis.

Comes Northumbriæ infestat Scotos.

Propè tempus illud ex leui quadam causa orta dissentione in nundinis apud Rokesborough inter Anglos & Scotos, & occisis quibusdam ex vtraque gente Scoti peius calculum reportarūt, vndè in furorem versi, paulò post redeuntes ad eandem villam, duce comite de Dunbarre, & nocte eam occupātes, peremerunt ciues, eorum bona diripientes infestis manibus, & villam flammis voracibus coardentes. Quibus cognitis, nouus comes Northumbriæ tactus dolore cordis intrinsecùs, maximè pro morte ciuium de prædicta villa, statuit vindictam retribuere in hostes eorum, & auferre opprobrium terræ populi sui. Et intrans terram Scotiæ cum decem millibus hominū, prædas agit in terris Comitis de Dunbarre, qui author extitit totius mali præscripti, & triduo donans obuia quæque flammis, post congruam vltionem inimicis repensam, reuersus est cum suis omnibus in terram suam.

Gallici capiūt insulam de Vecta.

Et ne solùm Anglis gaudia impermixta dolori contingerent: Gallici eodem anno vicesimo primo die mensis Augusti, insulam (vt ita dicā) incapabilem de VVight capiunt, minus virtute quàm astu, quæ à nullo hominum fuisset captiuata si diligenti custodia fuisset conseruata. Sed Insulanorum malè cauta securitas eis induxit exterminium, Gallicis insperatum tripudium, & Anglicis opprobrium & graue damnum. Reuera Gallici ad insulam tempestate pulsi, temptauerunt irrumpere insulam supradictam, æstimantes insulanos inscios eorum aduentus, sed Vectuarios nō latebat consilium Gallicorum: Quare permiserunt eos ingredi terram suam, vt certis intromissis quibus præualere rebantur, cæteri ab ingressu arcerentur: sed secùs accidit quàm credebant. Nam (vt diximus) quibusdam intromissis, conati sunt Vectuarij adimere cæteris ingressum terræ, sed frustrà, quoniam Gallici tam abundè proruperunt, quàm constanter Insulanos à maris custodia repulerunt, vt iam compellerentur latebras fugiendo quærere, qui priùs credebant se posse pro suæ voluntatis arbitrio Gallicos captiuare. Gallici igitur tali modo Insula prædicta potiti, vndique peruagantur, stragem ex incolis faciendo, villas quasdam comburendo, & incolarum substantias abradendo. Tandem, ad Castellum quod in eadem Insula est venientes, & eam leui negotio occupare putantes, inuenerunt ibidem incredibilis asperitatis stimulum, dominum Hugonem Tyrrell, custodem Castelli prædicti, qui eis audacter propè castellum occurrens fecit maximam stragem inter illos, ob quam causam ab illius castelli infestatione destiterunt, & de cæterò non arbitrantes tutum cohabitare tam vicino serpenti, prædam quam potuerant ex Insula colle-

runt,& inſulanos coegerunt extorquere ab amicis quos habebant extra inſulam mille marcas argenti pro ſaluatione domorũ ab ignibus & reſiduo bonorum ſuorum. Inſuper accepto iuramento de fidelitate ab eiſdẽ conſeruanda, & quòd non reſiſterent eis per circulum vnius anni,quotienſcunq; placeret eiſdem ingredi terram illam, à loco receſſerunt. Poſt occupationem inſulæ ſupradictæ, Gallici galeas iterum repetentes circuierunt orã maritimam vſq; dũ peruenerũt ad obiectũ villæ de VVinchelſee. Et cognoſcentes abbatem de Bello ad illam conuolaſſe cauſa cuſtodiæ,miſsis nuncijs, petunt vt vllam redimat. Abbas verò negat ſe empturum,quod non perdiderat, quin potiùs denunciat, vt ab infeſtatione villæ deſiſtant ſub interminatione damni quod eis poterit prouenire. Gallici eius reſpõſo exaſperati,petunt(ſi bellum velit) vt ſinguli ex vtraque parte mittantur,vel certè plures qui ſpectante vtroque exercitu cõgrediantur: ſed nec hanc petitionem Abbas admiſit, dicens ſe religioſum virum eſſe, & non licere ſibi huius petitiones admittere,nec illuc belli cauſa,ſed tuitionis & conſeruationis pacis patriæ aduenisse. His auditis, Gallici æſtimantes animũ abbatis ſuorũq; defeciſſe: mox admotis inſtrumentis bellicis,ſcilicet miſſilibus quorum copia fruebãtur, villã acriter infeſtabãt, pugnãtes à nona vſque ad veſperũ: ſed abbatis & eorũ qui cũ ipſo erãt laudabili probitate minimè profecerunt. Interim dũ pugnant ibidẽ mittũt partẽ nauiũ ad villam de Haſtings, quæ reperientes villã penè vacuã,cõbuſſerunt eã.Gallici verò vidẽtes ſe nil prę-ualere apud VVynchelſee receſſerunt.

Prior de Levves capitur à Gallis.

Eodẽ anno Gallici intrauerunt ad villã de Rottyngdene, propè villam de Levves, vbi obuiauit eis Prior de Levves, cum parua manu, & ſuperueniente copia Gallicorum captus eſt,ductuſquè ad naues eorum cum duobus militibus qui ſibi adhæſerant, videlicet domino Iohanne de Falleſley, & domino Thoma Cheyne, & vno armigero,cuius nomẽ erat Iohannes Brokas. Quidam autem armiger qui diu fuerat in obſequio prioris de Levves natione Gallicus, tam viriliter, tam animoſè pugnauit ibidem contra Gallicos, donec effunderentur eius viſcera ad pedes ſuos, & ipſe inſequendo hoſtes, quod eſt dictu horribile,ea per grande ſpacium poſt ſe primò protraheret, tandem omninò relinqueret. Deſuerunt autem in illo conflictu ex Anglicis propè centum.

Gallici capiũt villam de Arde

Igitur(vt diximus)Gallici cum omni claſſe ſua repatriauerunt,cuius ſumma ſe extenderat ad triginta ſeptem Galeias, octo cogones Hiſpanicas,& nonnullas bargias.Mox igitur vt patriam attigerunt,quidam illorum profecti ad obſidionem,quæ tunc circa villam de Arde proditione quæ eis ſemper familiaris exiſtit, tradẽte eis cuſtõde caſtelli eiuſdem villæ quodam Alemanno,ſcilicet Domino de Gunny, villam primò, mox munitionem occupauerunt,Ob quam cauſam idem cuſtos captus à domino Hugone Caluerley cuſtode Caleſiæ Angliã miſſus eſt, & carcerali cuſtodiæ mancipatus.

Tho. de Hiltõ capitur in Aquitania.

Dum hæc agerentur in Gallia, accidit toti Angliæ luctuoſus euentus in Aquitania. Egregius miles dominus Thomas de Hilton, cui commiſſa fuerat cuſtodia prouinciæ Aquitaniæ,nimis inconſultè cum paucis ſuper plures Gallicorum irruens,ab eorum multitudine oppreſſus & captus eſt,cum multis nobilibus eiuſdem terrę, qui parti Anglicanæ fauebant. Hoc autem infortunium contingebat propè villam quæ Rule nuncupatur.

Parliamẽtum in quo proſcribitur Alicia Peeres & taxa regis.

Per idem tempus coactum eſt parliamentũ Lõdonijs, quod à feſto Michaêlis vſque ad feſtum beati Andreæ Apoſtoli protelatur. In eo parliamento fuêre penè omnes milites cum prædicto domino Petro de la Mare, qui ita nobiliter perſtiterunt in eo parliamẽto, quòd bonum meritò appellatur pro incremento patriæ atque regni commodo. Hij itaque reſumentes petitiones ſuas eo in loco quo prius dimiſerant, inſtiterunt pro bannitione illius Aliciæ Peeres,quæ con-

tempto

tempto ſtatuto parliamenti, & iuramento quo ſe aſtrinxerat, curiam regis ingredi auſa fuit ad ſuadendum & impetrandum ab eo quæcunque ſibi placerent. Quæ quamuis plures ex dominis, & omnes legiſperitos Angliæ pecunia corrupuiſſet, qui pro ea non tantùm occultè, ſed publicè allegarunt, diligentia tamen & ſapientia prædictorum militum ore ſuo conuicta proſcribitur, omnibus bonis ſuis mobilibus & immobilibus fiſco regio iudicatis. Conceſſa ſunt autem in adiutorium regi ab eccleſia & clero duæ decimę eodem anno perſoluendæ, ea tamen conditione, vt videlicet rex de cætero populum, non grauet talibus peticionibus extorquendo pecuniam ſubditorum, ſed de ſuis viuat, & cõtinuet guerram ſuam, quę vtique (prout reſponſum fuerat ibidẽ) bona ſua propria regalia ſibi ſufficiunt, tam ad regiæ domus exhibitionem quàm ad guerræ ſuſtentationem, ſi eadem bona miniſtros idoneos ſortiantur. Et deputati ſunt ad huius pecuniæ cuſtodiam duo ciues Londini, VVilhelmus VValvvorth, & Iohannes Philpot.

Circa tempus illud audientes Anglici multitudinem nauium Hiſpanorum apud Scluſiam venti penuria detineri, collecta copia armatorum cum ingenti claſſe mare ingredi meditantur, cupientes eis vicem rependere pro damnis quæ Anglis irrogauerant, ferentes auxilium Gallis æſtate præcedente. Cuius claſſis primi fuêre: Dominus Thomas VVodſtock comes Buckingham, dux Britãnię: dominus de Latimer, dominus Fitzvvater, dominus Robertus Knolles, & nonnulli alij valentes cum eis: qui ingreſſu maris ſæuam experti ſunt fortunam. Nam nimium inſurgente vento imbreque nociuo, mox naues ad inuicem ſeparatæ in partes dilabuntur, confringuntur mali, vela dirumpuntur, plura de minoribus vaſis quæ victualia exercitui fuerant allatura, ſubmerſa. Dum qui in ea conceſſerant, timore tempeſtatis ipſa relinquerent, ingrediendo naues maiores, vel iuxta ſuam opinionem fortiores, diuina tandem ſuperueniente clementia naues inuicem recollectæ ad terram Angliæ ſunt appulſæ. Et reſarcitis eiſdem iterum, bellatoribus inſtauraturæ & iterum mare petunt.

Anglici mare ingrediuntur.

Propè dies illos dominus Hugo Caluerley faciens expeditionem verſùs Boloniam, fortuitò repperit in portu prędictæ villæ bargiam, quæ Aden villa nomẽ habuit, cum alia quæ erat regis Frãciæ, & nauibus maioribus & minoribus numero viginti ſex: quas omnes repentè iniecto igne cremauit cũ magna parte de ſuburbanis illius villæ, in quibus etiam eodem die à capellano ſuo miſſam celebrari fecit, quam & ſatis audacter ad finem audiuit, qua completa, eandem partem villæ direptioni dedit, abducens ſecum quæque concupiſcibilia quæ ibidem repperit, cum nonnullis captiuis qui ei obuiauerunt infauſta hora. Magnũ etiam numerum ouium & armentorum coram ſe agebat, quę repererat in paſtura propè villam, quæ victui Caleſienſium meritò ſufficerent per magnũ tempus. Eius namque laudi adijciendum eſt, quòd caſtellum de Merk, quo nõ poſſet eſſe locus magis infeſtus Caleſiæ, ſi parti aduerſariorum faueret, cuſtodum incuria perditum, ipſo eodem die ſtrenuè recuperauit, quo ipſum Gallici occupauerant, & antiquo dominio parere fecit. Siquidem dominus Robertus de Salle miles ne gregarius, ſed inter famoſiores ſtrenuus, prædicti caſtelli capitaneus in Angliam conceſſerat de certis cauſis, commiſſa ipſius munitionis cuſtodia quibuſdam minus cautis. Qui eo abſente, debitò negligentiores effecti, ludis & ſagittationibus indulſerunt. Cumque certo die ſagittationem inſtituiſſent non procul extra dictum caſtellum, videntes ſtipendiarij qui in ea erant Picardi, videlicet quod genus hominum apud Gallicos falſiſsimum reputatur, quòd omnes Anglici exiuiſſent, portas claudunt, caſtellum muniunt, & Gallicos quibus proditione fauebant admittũt, excluſis hoc ingenio Angli-

Geſta domini Hugonis Caluerley.

cis, quibus castelli fuerat custodia deputata. Quod comperiens, vt prælibauimus, dictus dominus Hugo, facto insultu castellum cepit, Gallicos qui aduenerant captiuauit, & omnes Picardos tanquam proditionis reos excapitauit. Transit annus iste lætus temperie, abundans fruge, sed fructibus arborũ penè carens: quod autem ad pacem pertinet, Angliæ inquietus & suspectus, non minus fraude ciuium quàm terrore Gallicorũ: Gallicis immanitate expensarũ & lucri exilitate nimiũ onerosus: nã à Pascha vsq; ad festum Michaêlis, ad stipendium triginta septem galearum & octo cogonum à Francis pendebantur diebus singulis mille marcę, quę profecto summa cõtinuata tãto tempore, depauperasse poterat quodque prædiues regnum.

Natale apud Windesore.

ANno dominicæ incarnationis millesimo trecentesimo septuagesimo octauo, qui est annus regni regis Richardi secundi primus, tenuit idem rex natale apud VVindesore. Paucis diebus ante natale dominicum, misit dominus Papa bullam suam vniuersitati Oxonię, ministerio magistri Edmũdi Stafford, increpãs eos correctione paterna super eorum desidia manifesta, eò quòd tanto tempore opiniones erroneas ipsius Antichristi discipuli, scilicet magistri Iohãnis VVicklef radicari permiserant inter eos, dum non fuerat qui ferrum doctrinæ catholicæ assumere laboraret ad extirpandum tam pestiferæ plantationis radicem. Cuius vniuersitatis moderni procuratores siue rectores quantum degenerauerint à prudẽtia seu sapiẽtia antiquorum per hoc facilè conijci poterit, quod audita causa aduentus dicti papalis nuncij, diu in pendulo hærebant vtrum papalem bullã deberẽt cum honore recipere, vel omninò cum dedecore refutare.

Oxonienses dubitant recipere bullam Papæ.

Oxoniense studium generale quàm graui lapsu à sapientię & scientiæ culmine decidisti, quod quondam inextricabilia atque dubia toti mundo declarare consuesti, iam ignorantiæ nubilo obfuscatum dubitare non vereris, quæ quemlibet è laicis christianis dubitare non decet. Pudet recordationis tantæ imprudentię, & ideò supersedeo in huiusmodi materia immorari, ne materna videar vbera decerpere dentibus, quæ dare lac potum scientiæ consueuêre. Igitur bullæ papalis tenor missæ Oxoniæ studio, talis est.

GRegorius episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filijs Cancellario & vniuersitati studij Oxoniẽsis, Lincolniensis diœc. salutem, & Apostolicam benedictionem. Mirari cogimur & dolere, quod vos propter gratias & priuilegia vestra, studio Oxoniensi ab Apostolica sede concessa, & propter scientiam scripturarum, in quarum pelago fœlici remigio (dante domino) nauigatis, tanquam pugiles & propugnatores orthodoxæ fidei (sine qua salus animarum nõ prouenit) esse deberetis, lollium inter purum triticum campi gloriosi studij vestri prædicti per quandam desidiam & ignauiam permittitis pullulare, & quod est perniciosius etiã adolere, nec circa extirpationem huius lollij (sicut nuper apud nos insonuit) curam aliquam adhibetis, non sine clari nominis obfuscatione, & animarum vestrarum periculo, & contemptu ecclesiæ Romanæ, & memoratæ fidei detrimento. Et quod nos torquet acerbius, priùs de incremento lollij prædicti sentitur in Roma quàm in Anglia, vbi tamen extirpationis remedium apponeretur. Multorum siquidem fide dignorum insinuatione admodum dolentiũ nostris est auribus intimatum, Iohannem VVycklef rectorem Ecclesiæ de Luttlevvorth Lincolniensis diœc. sacræ paginæ professorem, vtinam non magistrum errorum, in illam detestabilem erupisse vecordiam, nõnullas propositiones & conclusiones erroneas & falsas, ac prauitate hæreseos sapiẽtes, quæ statũ totius ecclesię, & etiã secularem policiã subuertere & eneruare nituntur, quarumq; aliquę, licèt quibusdã mutatis terminis, sentire videntur peruersas opiniones & doctrinam indoctam damnatæ memoriæ Marculij de

Padua,

Padua, & Iohannis de Gandauo, quorumlibet per fælicis recordationis Iohannem Papam. 22. prædecessorem nostrum reprobatus extitit, & damnatus in regno Angliæ nempè glorioso potentia, & copia facultatum, sed gloriosiore pietate fidei rutilante, sacræ paginæ claritate consueto viros producere, diuinarum scripturarum recta scientia illustratos, morum grauitate maturos, deuotione cōspicuos, & catholicæ fidei defensores, dogmatizare, & publicè prædicare, seu potiùs de virulento claustri sui pectore euomere nō veretur, nonnullos Christi fideles earum respersione commaculās, & à fidei præfatæ recta semita in pręcipitium perditionis abducens. Quare cum tam læthiferā pestem, cui si eius nō obstetur principijs & ipsa radicitùs euellatur, serò posset medicina parari quū per contagionem plurimos infecisset, noluimus prout nec velle debemus sub conniuentia pertransire. Vniuersitati vestræ per Apostolica scripta in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna priuationis omnium gratiarum, indulgentiarum, & priuilegiorum vobis ac studio vestro à dicta sede concessorū, districtè præcipiendo mandamus, quatenus conclusiones & propositiones in bonis operibus & fide, malè sentientes licèt eas proponentes sub quadam verborum siue terminorum curiosa implicatione nitantur defendere, de cætero nō permittatis asseri vel proponi: dictumq; Iohannem authoritate nostra capiatis, seu capi faciatis, & ipsum venerabilibus fratribus nostris Archiepiscopo Cantuar. & Episcopo Londoniensi, aut eorum alteri sub fida custodia transmittatis. Contradictores quoque de dicto studio vestræ iurisdictioni subiectos, si qui forsan (quod deus auertat) essent huiusmodi erroribus maculati, si in illis pertinaciter persistiterint ad similem captionem & missionem, aliasquę prout ad vos spectat, firmiter & sollicitè procedatis, perindè vestram suppleturi diligētiam, hactenùs in præmissis remissam, nostramquę & dictæ sedis præter diuinæ retributionis pręmium & meritum, gratiam & beneuolentiam adepturi. Dat. Romæ apud Sanctam Mariam maiorem. 11. Calendas Iunij, Pontificatus nostri anno septimo.

Bulla papalis missa Archiepiscopo Cantuar. & episcopo Londoniensi ad monendum regem & magnates Angliæ ne prædicto Iohanni faueāant vel adhæreant quouismodo.

VEnerabilibus fratribus Cantuar. Archiepiscopo & Episcopo Londoniensi salutē. &c. Super periculosis admodū erroribus quarūdā detestabiliū propositionū & conclusionum ad eneruationē totius ecclesiastici status tendentium, scriptas in cedula inclusa præsentibus. Iohannes VVycklef, rector Ecclesiæ de Luttlevvorth Lincolniensis dioc. dictus theologiæ professor, asseritur tam impiè quàm temerè suscitasse, pleniùs vobis scribimus, per alias nostras patentes litteras, quas cum præsentibus destinamus. Volumus igitur & vestræ fraternitati mandamus quatenus clarissimum in Christo, Edvvardum regem Angliæ illustrem, & dilectos filios nobiles viros natos dicti regis, ac dilectam in Christo filiam nobilem mulierem Iohannam Principissam Aquitaniæ & VValliæ, & alios magnates de Anglia & consiliarios regis p vos & alios magistros & peritos in sacra pagina, non maculatos huiuscemodi erroribus, sed in fide sinceros & feruidos studeatis facere, plenariè informari, ac eis ostendi, quanta verecūdia deuoto regno Angliæ oriatur exinde, & quòd non solū sunt ipsæ conclusiones erroneæ in fide, sed si bene aduertātur, innuunt omnem destruere politiā. Et requiratis eos strictissimè, quòd extirpationem tantorum errorum pro reuerentia Dei & Apostolicæ sedis, & nostra, ipsorumquè merito apud Deum & honorem sæculo, tanquam Catholici principes & pugiles dictæ fidei, omni qua poterunt efficacia tribuant auxilium & fauorem. Dat. Romæ apud sanctam Mariam maiorem. 11. Cal. Iunij anno septimo.

Alia bulla de eadem re.

VEnerabilibus fratribus Archiepiscopo Cantuar. & Episcopo Londoniensi salutem. &c. Nuper per nos non sine graui cordis turbatione, & pluriū

fidę

fide dignorum relatione, percepto quod Iohannes VVicklef, rector eccleſiæ de Luttlevvorth Lincolnienſis diœc. ſacræ paginæ profeſſor, vtinam non magiſter errorum in tã deteſtabilẽ veſaniam temerè prorupit, quòd nonnullas propoſitiones & concluſiones erroneas, ac falſas & malè in fide ſonantes, quæ ſtatum totius Eccleſiæ ſubuertere & eneruare nituntur, quarumquè aliquæ (quibuſdam mutatis terminis) imitari videbantur peruerſas opiniones, & doctrinam indoctã damnatæ memoriæ Marſilij de Padua, & Iohannis de Gandauo, quorumlibet perfælicis recordationis Iohãnem Papam. 22. prædeceſſorem noſtrum reprobatus extitit & damnatus, non verebantur in regno Anglię aſſerere, dogmatizare, & publicè prædicare illis nonnullos Chriſti fideles malignè inficiens, ac à fide catholica (ſine qua nõ eſt ſalus) faciens deuiare. Nos attendentes quòd tam perniciosum malum, quod in plurimos ſerpere poterat, eorum animas læthali contagione necando, non debebamus, prout nec debemus ſub diſſimulatione tranſire, vobis per alias litteras noſtras commiſimus & mandauimus, vt vos vel alter veſtrum de dictarum propoſitionum & concluſionum aſſertione, quarum copiam ſub bulla noſtra miſimus intercluſam, vos ſecretè informantes, ſi ita eſſe inueniretis, præfatum Iohannem authoritate noſtra capi & carceribus mancipari faceretis, eumquè ſub bona cuſtodia teneretis in vinculis, donec à nobis ſuper hæc reciperetis aliud in mandatis, prout in dictis litteris pleniùs continetur. Conſiderantes vtique quod præfatus Iohannes huiuſmodi captionẽ & carcerationẽ fortè præſentiens, poſſet (quod abſit) perfugere, ſeu latitationis præſidio dictum noſtrum mandatum in grauiſsimum fidei detrimentum eludere: nos (ne tam damnabiles propoſitiones & concluſiones indiſcuſſæ, & earum temerarius aſſertor impunitus remaneret in detrimentum grauiſsimum fidei prælibatæ) fraternitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus vos vel alter veſtrum per vos vel alium ſeu alios, præfatum Iohannem, ſi per vos capi & incarcerari non poſsit, per edictũ publicum proponendum in ſtudio Oxoniæ Lincolnienſis diœc. & alijs locis publicis, de quibus ſit veriſimilis coniectura, quod ad dicti Iohannis notitiam peruenire valeat, & de quibus vos expedire videatur, ex parte noſtra peremptoriè monere & citare curetis, quod infra trium menſium ſpacium à die citationis huiuſmodi in antea computandũ, vbicũq; tunc nos eſſe contigerit, comparere, ac perſonaliter coram nobis ſuper propoſitionibus & concluſionibus huiuſcemodi reſponſurus, ac auditurus & facturus quicquid ſuper eis duxerimus ordinandũ, & ordo dictauerit rationis prædicendo in huiuſmodi citationis edicto, quod ſiue idem Iohannes in huiuſmodi termino comparuerit, ſiue non comparuerit, nos ſuper pręmiſsis, & contra eum vſque ad debitam condemnationem ipſius incluſiuè procedemus, prout eius demerita exigent, ac nobis ſecundùm deum & conſeruationem fidei videbitur expedire. Volumus autem & præſentium tenore ſtatuimus, quòd prædicta citatio ſic facta, prouidè præfatum Iohannem arctet, acſi ſibi perſonaliter inſinuata & intimata fuiſſet, conſtitutione quacunque contraria non obſtante. Diem verò citationis, & formam, & quicquid feceritis in prædictis, nobis per veſtras litteras ſigillis munitas harum ſeriem continentes, fideliter & quam citiùs poteritis intimare curetis. Dat. Romæ apud Sanctam Mariam maiorem. 11. Calendarum Iunij, anno ſeptimo.

Alia bulla de eodem negotio.

VEnerabilibus fratribus Archiepiſcopo Cantuarienſi, & Epiſcopo Londonienſi ſalutem. &c. Regnum Angliæ glorioſum nempè potentia & abundãtia facultatum, ſed glorioſius pietate fidei, & ſacræ paginæ claritate coruſcũ conſueuit viros producere diuinarum Scripturarum recta ſcientia præditos, matu-

maturitate graues, deuotione præclaros, & pugiles fidei orthodoxæ, & qui nō solùm proprios, sed alienos populos documentis instruebant verissimis, & in mandatorum domini semitam dirigebant. Et sicut ex effectu contingentiū temporis antiqui colligitur, dicti regni presules in specula sollicitudinis positi, proprias excubias exercentes sollicitè, non permittebant aliquod oriri erroneum, quod posset inficere oues suas, sed si oriretur zizania ex inimici hominis inspersione, illā protinus euellebāt, crescebat assiduè purum triticum in dominicum horreum inferendum. Sed (prôh dolor) nunc apparet quòd in ipso regno officio vigiles, negligentia verò desides, nō circuunt ciuitatem, dum hostes ingrediuntur in eam, animarum thesaurum preciosissimum prædātur. Quorum latētes ingressus, & patentes aggressus, priùs sentiuntur in Roma intercapedine longa remota, quàm eis in Anglia resistatur. Sanè plurium fide dignorum significatione admodùm dolenter audiuimus, quòd Iohannes VVycklef rector Ecclesiæ de Luttlevvorth Lincolniensis diœc sacræ paginæ professor, vtinam nō magister errorum, in illā detestabilem vesaniam dicitur temerè prorupisse, quòd nōnullas propositiones & cōclusiones erroneas & falsas in fide malè sonantes, quæ statum totius Ecclesiæ subuertere & eneruare conantur, quarumq; aliquę, licèt aliquibus quibusdā mutatis terminis sentire vidētur peruersas opiniones & doctrinam indoctā damnatę memoriæ Marcilli de Padua, & Iohannis de Gāduno, quorumlibet per fælicis recordationis Iohannē Papā.22. prædecessorem nostrum reprobatus extitit & damnatus, non veretur in præfato regno asserere, dogmatizare & publicè prędicare, nōnullos Christi fideles eis malignè inficiens, ac à fide catholica (sine qua non est salus) faciēs deuiare, de quibus sic subortis, & non extirpatis, seu saltem eis nulla facta resistentia, quam sciamus, sed transactis seu tolleratis, cōniuentibus oculis tam negligēter transeundo non immeritò deberetis rubore perfundi, verecundari, & in proprijs cōscientijs remorderi. Quare cum tā perniciosum malum, quod non præcisum seu radicitùs extirpatum serpere posset in plurimos in animabus eorum (quod absit) læthali contagione necandos, nolumus (sicut nec debemus) sub dissimulatione transire. Fraternitati vestræ per Apostolica scripta committimus & mandamus, quatenùs receptis præsentibus, vos vel alter vestrum de dictarum propositionum & conclusionum assertione, quarum copiam vobis mittimus sub Bulla nostra inclusam, vos secretè informantes, si inueneritis ita esse, præfatum Iohannem faciatis authoritate nostra capi, & carceribus mancipari, eiusquè confessionem super eisdem propositionibus seu conclusionibus recipere studeatis, ac ipsam confessionem, & quæcunque dictus Iohannes dixerit seu scripserit, super earundem propositionum & conclusionum inductione ac probatione, & quicquid feceritis in præmissis sub vestris sigillis clausa, & nemini reuelata, nobis per fidelem nuncium transmissuri, eundemq; Iohannem sub fideli custodia teneatis in vinculis, donec à nobis super hoc aliud receperitis in mandatis. Contradictores. &c. Inuocato &c. Nō obstantibus fælicis recordationis Bonifacij Papæ.8. prædecessoris nostri cōstitutionibus, in quibus cauetur ne aliquis extra suam ciuitatem vel diœc. nisi in certis exceptis casibus, & in illis vltra vnam dietam à fine suæ diœc ad iudicium euocetur, seu ne iudices à sede apostolica deputati aliquos vltrà vnam dietam à fine suæ dioc. euocare pręsumant, & de duabus dietis in consilio generali, ac expensionis & alijs priuilegijs, constitutionibus, & literis apostolicis prædicatorum Minorum & hæremitarum Sancti Augustini, & sanctæ Mariæ de monte Carmeli, & alijs quibuscunq; mendicantium, vel alijs ordinibus, & locis aut specialibus personis seu capitulis & conuentibus ipsorū generalibus vel specialibus, quorumcunq;

tenorum

tenorum exiſtant, necnon ſtatutis & cõſuetudinibus eorundem ordinum, & locorum contrarijs, per quę effectus præſentiũ impediri valeat quomodolibet vel differri, etiamſi de eis eorumq; totis tenoribus ac de verbo ad verbũ plena & expreſſa mentio in noſtris litteris ſit habenda, ſeu ſi Iohanni prædicto vel quibuſuis alijs cõmuniter vel diuiſim à dicta ſede ſit indultum, quòd perſonaliter capi aut quòd ius dici, ſuſpendi, vel excõmunicari non poſsint per litteras Apoſtolicas, non facientes plenã & expreſſam, ac de verbo ad verbũ de indulto huiuſmodi mentionem. Dat. Romæ apud S. Mariam maiorẽ. 11. cal. Iunij, anno. 7.

Epiſtola Papæ ad regem de eadem re.

CHariſsimo in Chriſto filio Edvvardo regi Angliæ illuſtri, ſalutem. &c. Regnum Angliæ quod altiſsimus tuæ ſuppoſuit poteſtati, glorioſum nempè potentia & abundantia facultatum, ſed glorioſius pietate fidei, & ſacrę paginæ claritate coruſcum conſueuit viros producere diuinarum Scripturarum recta ſcientia præditos, maturitate graues, deuotione feruentes, & catholicæ fidei defenſores, qui non ſolùm proprios ſed alienos populos præceptis ſalutaribus inſtruebant, dirigebantquè in diuinorum ſemitam mandatorum. Sed nuper cum ingenti cordis amaritudine plurimorum fide dignorum ſignificatione percepimus, Iohannem de VVickief rectorem eccleſiæ de Luttlevvorth Lincoln. diœceſis, ſacræ paginæ profeſſorem, vtinam non magiſtrum errorum, in illam nefandam & abhominabilem prorupiſſe dementiam, quòd nonnullas propoſitiones & concluſiones plenas erroribus, & manifeſtam hæreſim continentes, quæ ſtatum totius eccleſiæ ſubuertere & eneruare nituntur, quarumq; aliquæ, licèt quibuſdam mutatis terminis ſentire videntur peruerſas opiniones, & doctrinam indoctam damnatæ memoriæ Marcilli de Padua & Iohannis de Ganduno, quorũlibet per fælicis recordationis Iohannem Papam. 22. prædeceſſorẽ noſtrum reprobatus extitit & damnatus, in dicto regno dogmatizare & publicè prædicare, ſeu potiùs de virulento clauſtro ſui pectoris euomere non veretur, nonnullos Chriſti fideles earum reſperſione commaculans, & à præfatæ fidei recta ſemita in præcipitium perditionis abducens. Nos itaque tantum malum quod nõ præſciſum ſeu radicitùs extirpatum ſerpere poſſet in plurimos, in animabus eorum (quod abſit) læthali contagione necandos, nolentes prout nec velle ſine noſtræ morſu conſcientiæ, poſſumus cõniuẽtibus oculis pertranſire, venerabilibus fratribus noſtris Archiepiſcopo Cantuarienſi & Epiſcopo Londinenſi per litteras noſtras commiſimus & mandauimus, vt ipſi vel alter eorum receptis per eos dictis noſtris litteris de dictarum propoſitionum & concluſionum aſſertione, quarum copiam eis ſub bulla noſtra miſimus interclusã, ſe informantes (ſi inuenirent ita eſſe) facerent præfatum Iohannem authoritate noſtra capi & carceribus mancipari, eius confeſsionẽ ſuper eiſdẽ propoſitionibus ſeu concluſionibus recipere ſtuderent, ac ipſam confeſsionẽ & quæcunque dictus Iohannes dixerit vel ſcripſerit ſuper earundem propoſitionum & concluſionum inductione, & probatione, nobis per fidum nuncium tranſmittere non poſtponant. Cum itaque dicti archiepiſcopus & epiſcopus in proſecutione huius negotij noſcantur fauore & auxilio tuæ celſitudinis indigere, maieſtatem tuam quam & tui progenitores incliti catholicæ fidei, cuius in hac parte res agitur, ſemper conſueuẽrunt eſſe & præcipui zelatores, requirimus & deprecamur attentè quatenùs ob reuerentiam dei dictę fidei, & Apoſtolicę ſedis, & noſtrum intuitum digneris præfatis archiepiſcopo & epiſcopo, & alijs qui huiuſmodi negotium perſequentur, in ipſa proſecutione tui fauoris & auxilij patrocinium exhibere prouidè; præter humanæ laudis præconium diuinæ retributionis pręmium, noſtram & dictæ ſedis, adepturus beneuolentiam ampliorem. Datæ Romæ apud ſanctam Mariam maiorem. 11. Cal. Iunij, anno. 7.

Hæc

Propositiones siue cōclusiones quas Io. Wickclef publicè prædicauit.

PRima. Totum genus humanum citrà Christum nō habet potestatem simpliciter ordinandi: vt Petrus, vt omne genus suum dominetur policiter, imperpetuum super mundum.

2. Deus non potest dare homini pro se & hæredibus suis imperpetuum ciuile dominium.

3. Chartæ humanitùs adinuētæ de hæreditate ciuili ꝑpetua sunt impossibiles.

4. Quilibet existens in grátia gratificante finaliter, nedum habet ius, sed in re habet omnia dona dei.

5. Homo potest solùm ministratoriè dare tam naturali filio quàm inuitatio nis in schola Christi tam temporale dominium quàm æternum.

6. Si deus, domini temporales possunt legitimè ac meritoriè auferre bona fortunæ ab ecclesia delinquente.

7. Nunquid ecclesia est in tali statu vel non, non est meum discutere, sed dominorū temporalium examinare, & posito casu confidenter agere, & sub pena damnationis æternæ eius temporalia auferre.

8. Scimus quod non est possibile vt vicarius Christi purè ex bullis suis, vel ex illis, cum voluntate & consensu suo & sui collegij, vel habiliter vel inhabilitet.

9. Non est possibile hominem excommunicari nisi prius & principaliter excommunicetur à seipso.

10. Nemo ad sui deteriorationem excōmunicatur, suspenditur, vel alijs censuris cruciatur nisi in causa dei.

11. Maledictio vel excommunicatio non simpliciter, nisi quantum fertur in aduersarium legis Christi.

12. Non est exemplificata potestas à Christo vel suis discipulis excōmunicādi subditos, præcipuè propter negationem temporalium, sed è contrà.

13. Discipuli Christi nō habēt potestatē coactè exigere tēporalia ꝑ censuras.

14. Non est possibile de potentia Dei absoluta, quod si Papa vel alius prætendat se quouismodo soluere vel ligare, eo ipso soluit vel ligat.

15. Credere debemus quod solū tunc soluit vel ligat, quādo se conformat legi Christi.

16. Hoc debet credi catholicè, quòd quilibet sacerdos ritè ordinatus habet potestatem sufficientem sacramenta quælibet cōferendi, & per consequens quemlibet contritum à peccato quolibet absoluendi.

17 Licet regib⁹ auferre tēporalia à viris ecclesiasticis ipsis abutētib⁹ habitualiter.

18 Siue domini tēporales siue sancti Papæ, siue Petrus, siue caput ecclesiæ, qui est Christus, dotauerat ecclesiam bonis fortunæ vel gratiæ, & excommunicauerit eius temporalia auferentes, licet tamen propter conditionem implicitam delicto proportionabiliter eam temporalibus spoliare.

19. Ecclesiasticus îmo & Romanus pōtifex potest legitimè à subditis & laicis corripi, & etiam accusari. Istæ fuerūt propositiones vel potius deliramēta sæpedicti Iohannis, quę ad aures domini apostolici peruenēre, vnde iustè cōcitatus præscriptas bullas huius tanti negotij executores, & statum contingent vniuersalis ecclesiæ prædictis episcopis demandauit. Qui quā indeuotè, quàm segniter commissa sibi mādata compleuerint, melius est silere quàm loqui. Ho tantùm posterorum notitiæ declarare studuimus, quòd cum ipsi Episcopi tant dignationis fauorem & apices suscepissent, animati plurimùm, nec imme ritò, profitebantur se nullius precibus, nullius minis vel muneribus esse fle ctendos, quin in ista causa recta iustitiam sequerentur, etiam si periculum c: pitis immineret. Sed instante die examinationis ipsius apostatæ, à timore à vento arundinis agitatæ, molliti sunt sermones eorum super oleum in iactùram publicam propriæ dignitatis, & totius Ecclesiæ detrimētum. Et qui n

ipſis dominis regniq; principibus ſe obtemperare deuouerant, donec exceſſus ipſius hæreſiarchæ puniuiſſent iuxta mandata papalia à facie cuiuſdam, nec nobilis militis neque potentis de curia principiſſæ: Iohanne videlicet Ludouici Cliffordꝫ pompoſè vetantis ne præſumerent aliquid contra ipſum Iohannem ſententialiter diffinire,tanto timore concuſſi ſunt,vt cornibus eos carere putares factos velut homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones. Inſuper nec illud eſſe ſilendum æſtimo, cum Epiſcopi prædicti, cum iſto ſchiſmatico in capella Archiepiſcopi apud Lambheth conueniſſent, non dico ciues tantùm Londonienſes, ſed viles ipſius ciuitatis ſe impudenter ingerere præſumpſerunt in eandem capellam, & verba facere pro eodem, & iſtud negotium impedire,cõſili(vt reor) de ipſorum præmiſſa negligentia prælatorum. Talibus occaſionibus ſeu commentis pſeudopropheta, & verus hypocrita pro tunc euaſit,amplius non comparitur coram dictis Epiſcopis circa mortem Gregorij Papæ. Cuius obitum non modicum fideles contriſtauit,ſed in fide falſos ipſum Iohannem & ipſius aſſeclas animauit.

Istæ ſunt declarationes factæ per I.W.

IN principio proteſtor publicè ſicut ſæpè feci aliàs,quòd propono & volo, ex toto corde meo,mediãte dei gratia, eſſe integer Chriſtianus,& quàmdiu mãſerit in me halitus,profiteri atque defendere, quantum ſufficio legem Chriſti. Et quòd ſi ex ignorantia vel quacunque alia cauſa in iſto defecero : rogo deum meum de venia. Et nunc prout ex tunc reuoco & retracto ſubmittens me humiliter correctioni ſanctæ matris Eccleſiæ. Et quæ per pueros ſententia eſt fidei quam dixi in ſcholis & alibi,ac magis per pueros etiam vſq; ad Romanã curiã tranſportata, ideo ne Chriſtiani ſcandalizentur in me,volo in ſcriptis dare ſententiam,ex qua impetitus ſum,quã volo vſq; ad mortem defendere,ſicut credo omnes chriſtianos debere,ſed ſpecialiter Romanum pontificem & cæteros ſacerdotes eccleſiæ. Intelligo autem concluſiones ad ſenſum & modũ loquendi ſcripturæ, & ſanctorum doctorum,quem paratus ſum exponere,& dato quòd ſunt fidei contrariæ,volo ipſas paratiſsimè reuocare. Prima concluſio. Totum genus humanum concurrentium,citrà Chriſtũ non habet poteſtatem ordinãdi ſimpliciter vt Petrus & omne genus ſuũ dominetur imperpetuum policitè ſuper mũdum, patetq; nõ eſſe in hominum poteſtate impedire aduentũ Chriſti ad finale iuditium quòd oportet ereare iuxta illum articulũ fidei, Inde venturus eſt iudicare viuos & mortuos. Ex hinc enim ſecundùm fidem ſcripturæ, ceſſabit hominum politia. Intelligo autem dominationem pollicitam vel ciuilem dominationem ſecularem , pertinere laicis actiuis viantibus dum peregrinantur à domino. De tali enim dominatione politica loquũtur philoſophi. Et quamuis periodicũ vocatur,quãdoq; perpetuũ,quia tamẽ in ſcriptura ſacra in vſu Eccleſiæ & libris philoſophorum perpetuũ, ſumitur cõmunis pro æterno apertè,poſt in illa ſignificatione famoſiore ſuppono terminũ illũ capi: ſic enim canit eccleſia, Deo patri ſit gloria, eiuſque ſoli filio,cum ſpiritu paracleto, & nunc & in perpetuum : Et tunc eſt concluſio immediata principijs fidei, cum non ſubiacet hominum poteſtati , ordinare peregrinationem Eccleſiæ ſine fine. Deus non poteſt dare homini pro ſe & hæredibus ſuis imperpetuum ciuile dominium. Intelligo autem ciuile dominium vt ſupra intellexi dominationem pollicitam & imperpetuum, vt ſupra , ſicut Scriptura intelligit in beatitudine perpetuas manſiones.Tunc dixi primò , quòd Deus de potentia ordinata non poteſt dare homini imperpetuum ciuile dominium. Dixi ſecundo, quod probabile videtur,quòd Deus de potentia ſua abſoluta non poteſt dare homini imperpetuum tale dominium,eò quòd non poteſt vt videtur ſemper incarcerare ſponſam ſuã in via,nec pro ſemper differre vltimũ ſuæ beatitudinis cõplementũ. Multę chartæ humanitùs adinuẽtæ de hęreditate ciuili

ciuili potentia sunt impossibiles. Iste veritas est incidens, non enim oportet catholicare omnes chartas à quolibet iniustè occupante. Sed hoc confirmato fide ecclesiæ daretur charitatis occasio confidendi in temporalibus & petendi licentia: sicut enim omne verum est necessarium, sic omne falsum est possibile ex suppositione, vt patet testimonio scripturæ, & sanctorum doctorum loquentium de necessitate futurorũ. Quilibet existens in gratia gratificante finaliter nedum habet ius in rem, sed pro suo tempore ius iure super omnia bona dei, patet ex fide scripturæ Math. 24. quia veritas promittit ciuibus intrãtibus in gaudium suũ: Amen dico vobis super omnia bona constituet eum. Ius enim communionis sanctorum in patria fundatur obiectiuè super vniuersitatem donorũ dei. Homo potest solùm ministratoriè dare tam naturali filio inuitationis & temporale dominium & ęternum, patet eò quòd omnis homo debet recognoscere se in omnibus operibus suis humilem dei ministrũ vt patet ex fide scripturę. Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, imò Christus sic ministrauit & docuit suos præcipuos apostolos ministrare. In patria verò dabunt sancti cõfratribus dominia bonorũ vt patet de suis corporibus, & bonis eis inferioribus in natura, iuxta illud Lu. 6. Mensurã bonã & confertam & coagitatã & superefluentem dabũt in sinum vestrũ. Si deus est, domini temporales possunt legitimè ac meritoriè auferre bona fortunę ab ecclesia delinquẽte. Ista est correlatiua primo articulo fidei. Credo in deũ patrem omnipotentem. Intelligo autem posse modo scripturæ cõcedentes quòd deus de lapidibus potest suscitare filios Abrahæ. Aliter enim omnes Christiani principes forent hæretici. Pro prima conclusione formatur sic ratio. Si deus est ipse est omnipotens. Et si sic, ipse potest præcipere dominis tẽporalibus, sic auferre. Et si sic, possunt legitimè sic auferre, ergo à primo: vnde in virtute illius principij christiani principes practizauerũt illam sententiã, sed absit ex illo credere, quod intentionis meæ sit seculares dños, licitè posse auferre, quãdocũq; & quomodocũq; voluerũt vel nuda autoritate sua, sed omninò autoritate ecclesię in casibus & forma limitatis à iure. Scimus quòd nõ est possibile, vt vicarius christi purè, ex bullis suis vel ex illis cũ volutione & cõsensu suo ac collegij quenq̃ habilitet vel inhabiliter, patet ex fide catholica cũ oportet dñum omni operatione vicaria tenere primatũ. Ideò sicut in omni habilitatione subiecti priùs exigitur gratia & dignitas habilitati, sic in omni inhabilitatione pri⁹ exigitur dignitas ex demerito inhabilitati, & per cõsequens nõ purè ex ministerio vicarij Christi sit talis habilitatio vel inhabilitatio. Sed desuper aliunde, nõ est possibile hominẽ excõmunicari ad sui damnũ nisi excõmunicetur primò & principaliter à seipso. Patet cum oportet talem excõmunicationẽ originari à peccato dãnificati: vnde Augustinus de verbis domini sermone. 21. Tu te noli conculcare, & te non vincet homo. Et adhuc canit fides Ecclesiæ, quòd nulla nocebit aduersitas, si nulla dominetur iniquitas, suppositum habemus octauę. Omnis tamen excommunicatio ex causa multiplici est timenda, etiam licèt excommunicatio Ecclesiæ sit humili excommunicato non damnabilis sed salubris. Nemo debet nisi in causa Dei, excommunicare, suspendere, interdicere, vel secundùm quamcunq; censuram Ecclesiasticam vindicando procedere, patet cum omnis causa iusta sit causa Dei, cuius ratio debet maximè ponderari, immò amor excommunicati debet superare zelum vindictæ & appetitum temporalium quorumcunque cum aliter ipse excommunicãs seipsum damnificet, suppositũ nonæ. Isti tamẽ cõgruit, vt prelatus excõmunicet in causa hominis prĩcipaliter tamẽ secũdũ rationẽ, quia fit iniuria deo suo, vt patet 13. q. c. inter quærelas. Maledictio vel excommunicatio non ligat finaliter nisi de quanto fertur in aduersariũ legis Christi, patet cum deus ligat omnem ligatum

ſimpliciter, qui non poteſt excõmunicare, niſi propter præuaricationem legis ſuæ ſuppoſitũ decimę. Iſti tamẽ cõſonat, quòd cẽſura eccleſiaſtica nõ liget ſimpliciter, ſed ſecũdariè ſecundũ rationẽ, quia fertur in aduerſariũ membri eccleſiæ. Non eſt conceſſa poteſtas à Chriſto ſuis diſcipulis excõmunicandi ſubditũ propter negationem temporalium, ſed è contra patet ex fide ſcripturę qua creditur, quod deus eſt ſuper omnia diligẽdus, & proximus & inimicus, & pluſq̃ omnia temporalia huius mundi neceſſariò, quod lex Dei non eſt ſibi ipſi cõtraria. Diſcipuli Chriſti non habent poteſtatẽ ad exigendũ coactione ciuili tẽporalia per cenſuras, vt patet ex fide ſcripturę. Luc. 22. qua Chriſtus prohibuit ſuos Apoſtolos ciuiliter dominari. Reges, inquit, gentium dominantur eis, vos autem non ſic. Et ad iſtũ ſenſum exponitur à beato Bernardo, beato Chryſoſtomo & alijs ſanctis, ſuppoſitum habemus duodecimæ. Iſti tamen non obſtat quòd exigant temporalia per cenſuras eccleſiaſticas acceſſoriè ad vindicationem dei ſui. Non eſt poſsibile de dei potentia abſoluta, quòd ſi Papa alius vel Chriſtianus prætendat ſe quouiſmodo ſoluere vel ligare, eo ipſo ſic ſoluit vel ligat. Oppoſitum iſtius deſtrueret totã fidem catholicam, tamẽuè implicaret blaſphemiam vſurpãtem talem abſolutam potẽtiam domini, ſuppoſitum habemus tertiodecimæ. Per iſtam concluſionẽ non intendo derogare poteſtati Papæ, vel cuiuſcunque prælati Eccleſię, quin poſſunt in virtute capitis ligare & ſoluere. Intelligo autem conditionalem negatam, vt impoſsibilem ad hunc ſenſum, quòd non poteſt eſſe, quòd Papa vel alius prælatus Eccleſiæ prætendit ſe quouiſmodo ſoluere vel ligare, niſi eo ipſo ſic ſoluerit vel ligauerit, & tunc nõ poteſt eſſe peccabilis. Credere debemus, quòd tunc ſolùm ligat vel ſoluit Chriſti Sacerdos, cũ ſimpliciter legi Chriſti paret, pro eo quòd non licet ſibi ſic facere, niſi in virtute legis illius, & per conſequens niſi quando eſt conformitas legi illi. Hoc debet credi pro catholico, quòd quilibet ſacerdos ritè ordinatus ſecundùm legem gratiæ habet poteſtatem ſecundùm quam poteſt Sacramenta quælibet ſecundùm ſpeciẽ miniſtrare, & per conſequens ſibi confeſſum de quocunque peccato contritum abſoluere: patet ex eo, quòd poteſtas ſacerdotalis non ſufficit maius vel minus in ſua eſſentia: poteſtates tamen inferiorum ſacerdotum, nunc ſunt rationabiliter reſtrictæ, & aliàs in vltimo neceſsitatis articulo ſunt laxatæ, ſuppoſitum habemus quintodecimæ: & ſic ſecundùm doctores eſt dare in prælato duplicẽ poteſtatem, ſcilicet poteſtatẽ ordinis, & poteſtatẽ iuriſdictionis ſiue regiminis, & quoad illã ſunt prælati, vt ſuperioris maieſtatis & regiminis. Licet regibus in caſibus limitatis à iure, auferre tẽporalia à viris Eccleſiaſticis ipſis habitualiter abutẽtibus, patet ex hoc quòd domini tẽporales debent plus inniti ſpirituali eleemoſinæ fructus vberiores ferẽti quã eleemoſinæ corporali neceſſario, quod foret in caſu opus elemoſinæ ſpirituales clericos damnificantes ſe in corpore & anima ꝑ ſubtractionẽ huiuſmodi caſtigare. Caſus autẽ quẽ iura limitant foret defectus correptionis ſpiritualis præpoſiti, & demũ fidei clerici corrigendæ, vt patet. 16. q. 7. filijs. 40. di. Si Papa, ſiue domini temporales, ſiue quicunq; alij dotauerint eccleſiam temporalibus, licet eis in caſu auferre temporalia medicinaliter ad cauenda peccata, non obſtante excõmunicatione, vel alia cenſura eccleſiaſtica, cũ nõ niſi ſub conditione implicata ſunt donata: patet ex hoc quod nihil habet impedire à præcipuis operibus charitatis neceſſariò, quòd in omni opere humano debet ſubintelligi cõditio diuini beneplaciti neceſsiariáq; lege ciuili collationes decorãdi c. 5. in fine collationis. 10. ſuppoſitũ habemus ſeptimę decimę. Abſit quòd illis verbis detur occaſio tẽporalibus ad auferendũ bona fortunæ in detrimentũ eccleſię. Eccleſiaſticus etiã Romanus pontifex poteſt in caſu à ſubiectis corripi, & ad vtilitatem eccleſiæ, tã à clericis q̃ à laicis accuſari poteſt

ex hoc quod ipse est peccabilis citra peccatũ in spiritũ sãctũ, vt supponitur ex sanctitate, humilitate, & reuerẽtia debita tanto patri. Cũ enim sit frater noster peccabilis, subiacet legi correptionis fraternę, & cũ totũ collegiũ patet esse defes in correptione pro necessaria prosperitate ecclesiæ, patet quòd residuũ corpus ecclesię, quod possibile est secũdũ plurimũ stare in laicis, patet medicinabiliter eũ corripere accusare, & ad frugẽ melioris vitæ reducere. Casus autẽ possibilis tãgitur dist. 40. Si papa fuerit à fide deuius, sicut enim nõ debet supponi in dño Papa sine patẽti euidẽtia tãtus lapsus, sic nõ debet suppositionẽ lapso de possibili tãta obstinatia quin medelã superioris sui, quoad deũ humiliter acceptabit, vnde practica istius cõclusionis multę chronicę attestãtur. Absit ab ecclesia Chrsti quòd damnetur veritas, quia malè sonat peccatoribus vel ignaris, quia tũc tota fides scripturæ foret damnabilis. Hoc eodẽ modo idem versipellis I. VVycklef ponẽdo intellectum in suis nefandis propositionibus, vt dictũ est, fauore & diligentia Londinensium delusit suos examinatores, episcopos derisit, & euasit. *Assertiones I. Wycklef.* Quæ omnes si simpliciter caperentur secundùm modum quo ipse in scholis & in publicis prædicationibus eas protulit, hereticam proculdubiò sapiunt prauitatem Non enim circumlocutionẽ aliquã eis immiscuit, quando eas laicorum aurib⁹ instillauit, sed nudè & apertè vt præscribũtur eas docuit, captãs per talia gratiã laicorũ, qui libẽter audiũt quę peruersa sunt, pręcipuè tamẽ de ecclesia, & personis ecclesiasticis, & libẽtius impellũtur ad damna vel iniurias inferẽda religiosis & clericis, cum aliqua oportunitas se ingesserit quæ omnino extat eis desiderabilis & votiua. Idemq; memoratus hypocrita cum ab Episcopis mandata cepisset, ne vlteriùs in scholis seu sermonibus propter laicorum scãdalum tales propositiones frequentaret, spreto sui Metropolitani præcepto obstinatus & inobediens, alias nouas conclusiones ponere non omisit, adeò malè vel peius quàm priores sonantes, vt patet. 1. Dominiũ ciuile, dominiũ proprietariũ actum viatoris super bonis plenè secundũ leges humanas. 2. Non stat purè clericum absq; mortali peccato ciuiliter dominari, & intelligit per purè clericos, Papam, Cardinales, episcopos, diaconos & alios sacerdotes. 3. Papa non potest dispensare contra Apostolum sicut nec cum clerico, vt habeat ciuiliter proprium. 4. Dominium ciuile formaliter dictum sapit inseparabiliter peccatũ.

5. Actus ciuilis est actus rationalis creaturę factus secũdum legem humanã.

6. Sicut Deus nõ potest exercere actus ciuiles, nec homo in statu innocẽtiæ, sic illicitum est alicui purè clerico actus ciuiles exercere.

7. Quodcunq; collegiũ clericorum quod acquirit bona fortunæ, redditus vel prouentus, nec eis ciuiliter dominetur, peccat mortaliter.

8. Est impossibile de dei potentia absoluta Christum regnasse ciuiliter.

9. Monachi sicut apostoli Christi nil haberẽt ciuiliter vt planè potest elici ex regula & professione vnanimi monachorum.

10. Maior pars accumulationis bonorum fortunæ, in manibus religiosorum esset dissoluta, si iura regni Angliæ essent debitè executa, & intelligit per illum terminum religiosorum in dicta conclusione Episcopos, sacerdotes, monachos & canonicos ac omnes purè clericos.

PRopè tempus illud redijt nauigiũ Anglicanum, quod supra retulimus magna pertulisse pericula maris & ventorũ in procinctu primæ profectionis. *Nauigium Angliæ rediit.* Sed maiora in hoc secundo progressu non tantum tempestatibus quantũ perfidia defectionis suorum, in quibus sperare debebant. Namq; hoc satis patuit per classiarios quibus præpositus fuerat dominus Fitzvvater. Qui cũ eo tempore quo classis dñi Thomę de VVodstock comitis Buckinghã, nauigiũ Hispaniæ inuadere decreuisset, ipsi quos gubernasse debuerat idem dominus Fitzvvater, non solùm se mouere in auxilium eiusdem Thomæ solatium festinare pro

viribus impediuerunt, & ipsum eosdem pro huiusmodi negato subsidio duriùs increpantē ad mortem vsque prosecuti fuissent, si non idem dominus Cantius se subtraxisset. Qui tandem penè solus fugiens in quodam Balingario, peruenit ad eundem comitem, & ei auxilium praestitit pro posse suo, vnde factū est vt tunc caperentur octo naues Hispaniæ in mari Armoricanę Britannię propè portū castelli de Brest. Et plures forsitan captæ fuissent, si præscripti desertores militię & defēsionis socij adfuissent. Itaq; re minùs laudabiliter gesta, reuersum est nauigium post natale, quod à primo pręcincti modò imbribus, modò niue, modò ventis & spiritibus procellarum, modò intestino dissidio, ita aduersum impeditum & conturbatum fuerat, velut caruisset diuino fauore. Solus dominus Thomas Percye ex hoc nauigio pro suæ clasis emendatione remanserat, alijs (vt diximus) secunda vice proficiscentibus, qui non solùm euadere meruit maris incommoda, sed & adipisci diuino fauore, non tantùm sibi, sed & toti regno perampla commoda. Hic namq;, postquam sui nauigij infirma firmassent, profectus est cum vna magna naui & duabus bargijs, alijsquè minoribus vasis paucis, & factus est obuiam quinquaginta nauibus onustis mercibus Gallicorum, quarum quædam fuêre Flandrenses, quędam Hispanicæ, ipsas intrepidè est aggressus, denuncians primò Flandrēsibus, vt secederent ab Hispanis. Quibus nolentibus socios derelinquere, eò quòd videbantur eorum bona cōmuniter cum Francorum vehere necessarijs, sine delectu rates inuasit. Quæ cernentes eius constantiam animosam, & putantes in proximo magnum sibi subsidiū affuturum, resistere destiterunt. Et mox octo & viginti fuga prolapsis, viginti duæ se protinus reddidêre, sicquè solus idem Thomas re bene gesta redijt commēdabilis, alijs nil reportantibus præter fuscam famam. De quibus prędicatum fuerat eos expedisse minus prosperè, quòd non solùm publicas meretrices ausi sunt secum ad marina bella traducere, sed & comprouincialium coniuges adulteri & incesti.

De Roberto Knoll. Eadem tempestate Robertus Knoll, cui custodia commissa fuerat castelli de Brest, per exploratores edoctus didicit non post multos dies quosdam Britones aduenturos hostiliter ad prædandum patriam circa eum, vt ipse prouocatus hoc modo exiret inconsultius ad repellendum eos, vndè si fortuna faueret, ipsi Britones fiduciam ipsum interficiendi conceperant, sed frustra; nam eorū fraudes ipse præueniendo delusit, & præcurrente diuina gratia, quod in ipsum meditati fuerant in ipsos ille peregit, ceciderúntque in foueam quā fecerunt, captis octoginta & carceribus mancipatis.

Dominus Hugo Caluerle & sui spoliāt mercatores Bolonienses. Paucis euolutis diebus post natale, dominus Hugo de Caluerle otiositatem sibi inimicam existimans, nolens etiam inimicos in otio transigere diu dies, conuocatis omnibus vicinis suis qui parebant Anglicanæ fidei, vniuersisquè suis stipendarijs, post magnam cœnam factam, cum omnes hilariores è vino factos esse cōspiceret, querit (si necessitas vrgeret) vtrum ei libenti animo ad cōmunia siue damna siue commoda secuturi essent: quibus Sacramento firmantibus se eius signa quocunq; vellet prompto animo secuturos, tunc quidē singulis gratias agens eos ad propria loca remisit. Quos vix elapso triduo armatos adesse rogauit. Quibus eius iussioni parentibus, ipse intimauit quid mente cōceperat quiduè facere communis vtilitatis causa decreuerat. Moxq; cunctis in sua conspirantibus eos secretò armatos educit, & ad villam de Stapul quàm festinanter potuit properauit. Erant autem nundinæ in eadem villa ad quas confluxerant mercatores Bolonienses, Nosterlenses, Ambianenses, Parisiacenses, cū multis alijs qui mercandi gratia illuc aduenerant nihil periculi metuentes. Nocte igitur dominus Hugo delitescens cum suis, notata hora congrua, villam ingre-

ingreditur cum armatis. Qui illicò irruentes in vulgus inerme, plurimos interficiunt, multos in vincula coniiciunt captiuorũ more pecunia redimendos. Exhinc omnia mercimonia hostili more diripiunt, villámq; comburunt igne supposito, præter pauca loca quæ diligentia dominorũ à flamma redempta saluantur, vna etiã aliáq; mercimonia, grossoriaq; quòd secum opportunè tollere non valebant, minatus est idem Hugo diffundere vel gurgiti demãdare, nisi mercatores (fide interposita) pro ipsarum rerum conseruatione taxatam summã pecuniæ pro suæ voluntatis arbitrio soluere spospondissent. Hijs ritè peractis, Calesiam cum suis omnibus incolumis repedauit, afferens secum è nundinis quæ suorum Calesiensium commodo meritò cederent multis annis.

Viri de VVinchelsee & de Ria, hijs diebus collecta multitudine, & ascensis bargijs, egressi sunt versùs Normanniam, si quo modo possint damna anni præteriti eis illata per aduersarios eorundem, cupientes incommodum resarcire, noctuquè terræ applicantes, villam quæ Portus Petri dicitur, ingrediuntur armati, quosq; obuios in ore gladij trucidantes peruagantur vicos, quos dignos captiuitate iudicant, eos videlicet qui dignam summã pecuniæ pro redemptione pendere poterant, vinculatos ad vasa deducunt, domos cum ecclesijs spoliant, in omnibus remetientes eis eandem mensuram quã prius mensi fuerãt apud Riam, vbi tandem inuenerunt multa spolia quæ abduxerant de villa de Ria, & præcipuè campanas quas tulerant de ecclesia, cum plumbo etiam quod detraxerant infaustis manibus de eadem. Tandem commendantes vniuersa Vulcano, descẽdunt de VVilet non procul positam properantes & similia facientes ibidem, domum cum præda opulentissima sunt egressi.

Per idem tempus Iohannes dux Lancastriæ instanter expetijt vt pecunia præconcessa regi in vltimo parliamento à clero & laicis, sub arbitrio suo traderetur, affirmans se inimicos à finibus Angliæ per annum integrum cum ipsa pecunia arctaturum, & insuper aliquod prægrande commodum allaturum. Cuius importunæ petitioni licèt inuiti magnates assensum nõ sine cordis amaritudine (prout dicitur) præbuerũt, prænoscentes fortunam aduersam sibi, & ipsum etiã tantum in regno valere, vt omninò non expediret eius contradicere voluntati. Primum ergo diem mensis Marcij statuunt diffinito consilio, in quo omnes & singuli qui huic profectioni interessent, ad mare parati per omnia conuenirent. Et ne interim custodia mare careret, conductæ sunt nouem naues de Baionensibus, quæ mare & aridam tuerentur ab incursibus & latrocinijs Gallicorum. Quæ instructæ sufficienti manu armata, in breui mare sulcantes obuiant nauigio & mercimonijs Hispanorum. Initoq; conflictu, classem vehementer inuadunt Hispanicam, & in breui captis decem & quatuor ratis onustis baccho, cæterisquè necessarijs, læta noua reuertentes Angliæ nunciarunt, domino tamen Roberto Knoll, custodi municipij de Brest, de suis spolijs dedêre primitias centum dolia vini præcipui, dum transitum per eum facerent versùs terram istã. *Petitio ducis Lancastriæ.*

Henricus interea Bastardus qui se dicit regem Hispaniæ, audito quòd Baionenses tot damna suis hominibus intulissent, & quòd dux Lãcastriæ ad ingressum maris secum turbam copiosam præparasset, timuit vehementer, æstimans eum non ob maris custodiam solùmodò accessurum, verũ sed ob eius regnũ, (quod idem dux petebat ratione vxoris hæredis legitimæ regni ipsius Hispaniæ) hostiliter vindicandum. Quare idem Henricus supradictus nauigium de tota terra sua parari iussit, vt vel ipsum ducem ab ingressu terræ suæ viriliter perturbaret, vel si fortuna faueret ipsum (propiciãte Marte) captiuaret. Quod forsitan effecisset, si rex Portingaliæ sibi impedimento non fuisset. Nam ortis quibusdã simultatibus inter ipsos, Rex Portingaliæ cum innumerabili penè Christiano- *Henricus Bastardus nauigium parat.*

rum & Sarracenorum turba regnum Hiſpaniæ hoſtiliter eſt ingreſſus, eo quidem tempore quando idem Baſtardus ſe contra ducem ad præcinctum itineris præparaſſet. Qua Baſtardus occaſione turbatus, ratus eſt tutiùs in terra morari ad repellendum eos qui iam occupauerant regnum eius, quàm dubium exitum arripere ad cõquirendum eos qui non dum attigerant fines ſuos. Dum igitur res ſe haberent (vt diximus) circa ducem, & ipſe nil feſtinare diceretur ad mare, ſed profectionem ſuam in dies retardaret, moti hij qui claſsi præfuerunt, non expectato duce, maris alta cum nonnullis viris bellicis petierũt, ibidem eius aduẽtum expectaturi, glorioſius reputantes in mari de manibus hoſtium victitare, quàm in patria de ſpolijs incolarum. Cum diebus aliquot maris peregraſſent ſemitas, obuij fiunt eis Hiſpani cum armata manu. Qui mox conſertis viribus vtrobique ducti prædæ cupidine pugnauerunt, ſed noſtri aduerſa tempeſtate defuncti victoriam hoſtibus cõceſſerunt, quibuſdam fuga prolapſis, quibuſdam captis per manus hoſtiles. Captus eſt in eo conflictu dominus Hugo Courtney miles egregius inter multos, infortunium verò totum duci Lancaſtriæ eſt aſcriptum, eò quòd ipſe præſentiam ſuam tam diu ſubtraxit ab eis, ſed ſi Dux in culpa fuerat ignoramus. Non enim ſemper rectè iudicat vulgi furor.

Eodem tempore circa feſtum Sancti Iuonis Epiſcopi menſe Martio ſcilicet 7. Calend. Aprilis obijt Papa Gregorius.11. bonus vtiq; vir & iuſtus, qui multum doluerat de damnis vtriuſque regni, & multum laborauerat vt pax fieret inter illa. Ipſe etiam ob amorem domini Simonis de Langham Cardinalis & Epiſcopi Præneſtini quondam Cantuarienſis Archiepiſcopi, dum peſtilentia inualuiſſet in hac terra, per bullas ſuas omnibus tunc morientibus verè contritis & cõfeſsis plenam remiſsionem de theſauris eccleſiæ indulſit exceptis his qui ære alienæ grauantur. Magnum vtique beneficium & omni acceptione digniſsimum, & quo maius incolis non potuit impendiſſe. Huic ſucceſsit Bartholomæus Barenſis Archiepiſcopus, qui multiplices tribulationes pertulit à Cardinalibus pro cultu iuſtitiæ, adeò vt ipſi niterentur eum cum dedecore papatu priuare, vt inferius declarabimus ſuo loco.

Circa tempus illud filius Iohannis Mercer, natione Scotus, collecta non parua manu Gallicorum atque Scotorum, ac etiam Hiſpanorum, dum adhuc dux Lancaſtriæ Iohannes in terris ageret, aggreſſus eſt naues quaſdam apud Scarburgh, quas incautas leui negotio cepit, & ſecum ad mare deduxit, occiſis prius quibuſdam qui nauibus illis præerant, quibuſdam vinculis mancipatis. Et ideo quam maximè noſtratibus irrogauerat in vltionem opprobrij patris ſui, qui antea ab Anglis captus fuerat, & in caſtello de Scarburgh mãdato regio cuſtoditus. Eſt autem pater eius equè Scotus tam gente quàm patria, & regi Franciæ propter diuitias multas prædilectus, nam erat mercenarius, & vir ſatis vafer & conſilio prouidus, cuius non immeritò oris decreta in his quæ Angliam contingebant ipſe rex & omnes Gallici ſequebantur. Hunc caſu interceptum cum quibuſdam nauibus, Northumbrenſes eorum comiti præſentarunt. Qui vt diximus in eodem caſtello cuſtodiæ deputatus, citò poſt deliberatus fuerat ad magnum damnum totius regni & omnium incolarum. Nam ſi redemptus fuiſſet captiuorum more, regem & regnum ineſtimabili pecunia diuites effeciſſet. Huius filius vt prælibauimus poſtq̃ damna noſtratibus apud Scarburgh intuliſſet, gloriabatur de arridente ſibi fortuna, & maiora Angliæ damna nõ ſolùm meditabatur, ſed etiã publicè minabatur, ſed eius conatus ipſe impediuit qui ſuperbos humiliat & exaltat humiles. Tum verò ſuſcitauit deus contra eũ vnum ex ciuibus Trinouantum, qui eum humiliauit, & à timore eius regnum

Angliæ

Angliȩ liberauit, vt patebit inferius volentibus intueri. Iohannes Philpot ciuis Londoniensis vir & ingenio præditus & potentissimus opibus, ducis Lancastriæ & ceterorum dominorum defectum, ne dicam falsitatem, qui regnum defendisse debuerant attentè considerans, & oppressionibus condolens incolarum de propria pecunia conduxit mille armatos, qui & prędicto Iohanni Mercer eriperent naues & bona quæ latrocinando ceperat, & regnum Angliæ à talibus incursibus tuerentur. Et factum est vt omnipotens qui semper assistit pijs votis, sibi & suis successus prosperos ministrauit, ita vt in breui eiusdem Iohannis Merceri filium iure bellico sui conductitij caperent, cum omnibus quæ apud Scarburgh ipse violenter abduxerat, & alijs quindecim nauibus Hispanorum, onustis multis diuitijs, quę sibi auxilio fuerant eodem tempore infausta hora. Fit ergo in plebe vniuersa tripudium, omnibus laudantibus & admirātibus, tādem ipsius viri erga regem beneuolentiam & charitatem, iamquè solus Iohannes Philpot ore omnium laudabatur, & admirationi habebatur, de nostris verò proceribus & militia quæ dudum conducta fuerat, dicebātur probrosa verba, aspera & inuectiua, prout cōmune vulgus solet inferre vario motu suo. Londonienses præcipuè obloquebātur, dicētes, iam per paucorum procerum corda fore cum rege, eos solos sibi fideles esse, quorum rex, licèt ironicè, vocabatur à nonnullis proceribus, eò quòd ipsi multum iuuissent eum in coronatione sua.

Magnanimitas Iohannis Philpot erga patriam.

Proceres regni Angliæ scilicet Barones & comites, vidētes tā laudabile factū Iohānis Philpot, cōscientiæ propriæ stimulis agitati, illud ægrè ferebāt. Et quāuis se reos agnoscerent & culpabiles, in tantum, vt iam plebi eorum foret inertia manifesta, tamen eidem Iohanni Philpot non solùm occultè insidiari, sed publicè improperari cęperunt, dicentes, non licere sibi talia facere sine consilio regis & regni, acsi non licuisset benefacere regi vel regno sine consilio comitum & baronum. Quibusdam autem talia memorantibus, & præcipuè omnium penè minori sed prolocutori præcipuo, scilicet comiti de Stafford Hugoni, idem Iohānes dicitur respōdisse, prænoscerit absq; dubio, me neq; pecuniam meā, nec meos ad maris pericula ideò destinasse, vt tibi vel collegis tuis surriperem militiæ nomen bonum mihiquè lucrarer, sed condolens plebis patriæquè miseriæ, quæ iam vestra desidia de nobilissimo regno dominia quoquè gentium, est in tantam deuoluta miseriam, vt cuiuslibet vilissimæ gentis direptioni pateat, cum sit nullus ex vobis qui ad defensionem eius manus apponat, Ego me meáque exposui pro proprię gentis saluatione, & patriæ liberatione, Comes autem non habuit quod responderet.

Æmulatio procerum aduersus I. Philpot.

Adhuc dux in Anglia morabatur nolens maris experire fortunam temporę limitato, scilicet nec in vere nec in prima æstate, nescitur quibus detentus impedimentis. Sed eius persuasu ingressi sunt mare duo comites, Sarum & Arundeliæ, qui scrutatis vbiq; locorum hostibus & socijs mare ingressurū nulla pericula nunciarent. Comes verò Sarum dominus VVilhelmus de Monte acuto vocatus, vir in armis & iuuentute exercitatus & strenuus, mox vt mare ingressus est, compulit naues ad terram oppositam, vt aliquid damni aduersarijs irrogaret, vbi dum moram trahit nociuam aduersarijs, componit cum habitatoribus villę de Scarburgh, quæ pertinebat regi Nauariæ, qui iam & ipse inimicus factus fuerat regi Franciæ, vt eadem villa cederet dispositioni & arbitrio regis Angliæ, ita duntaxat vt idem rex Angliæ manucapiat custodiam eiusdem villæ aduersus Gallicos, ad commodum tam regis quàm regni Angliæ, & nocumentum Gallicorum, quod & factum est. Mox comites Sarum & Arundeliæ remiserunt ad regem & regni consilium certificantes eos de tam glorioso

Comites Sarum & Arundeliæ componunt cum habitatoribus de Scarburgh pro vila.

cuentu,

euentu, & vt destinarent illuc ex Anglis qui villæ custodiam obtinerent. Missi sunt igitur ad custodiendum villam illam ex Anglicis quot sufficere videbantur, & paulò post comites in Angliam redierunt.

Hugo Caluerle per idem tempus (cuius memoria benedictione est dormire) non sinens Gallicos propè eum, cepit quoddam castellum cui nomen erat Merke, & ad solum vsque deiecit, cum ecclesia quadam quæ castello vicina erat, & magnum præsidium Gallicorum. Et paruo interiecto, versùs sanctum Audomarum proficiscens, cepit innumerabilem multitudinem animalium diuersorum, & ad Calesiam vsque deduxit nullo audente conatus eius impedire, quia deus erat cum eo & omnia opera eius dirigebat. Eius est insuper laudibus ascribendum, quòd capitaneum castelli de Arde, qui eum dolosè decepisse decreuerat, ipse iustè deceperat, & in foueam quam effoderat eundem tali occasione impulerit sapienter. Petierat idem capitaneus à rege Franciæ auxiliares vires, videlicet quosdam milites & instrumenta bellica, machinas & tormenta, & alia quibus vel infestari vel omninò prosterni solent munitiones hostium, promittens se magnum damnum nostris municipijs præcipuè sitis propè Calesiam illaturum. Præfinito igitur die quo hæc omnia ad villam de Arde veherentur, timens idem capitaneus solicitudinem eiusdem Hugonis, qui vix vnquam sinebat Gallicos vel eorum bona propè eum impune transire, vt eum teneret attentiùs occupatum, quo minus impedirentur eius vota quæ conceperat, mittit ad eum, nuncians vt aliqua velit tractare cum eo, & hoc cautè egit, vt eodem die foret iste tractatus, quomodo omnia prędicta peruenirent ad eum. Hugo verò vir perspicax, æstimans non pro nihilo eundem capitaneum tam solicitè eidem talem diem ad tractandum deputasse, sibi quidem cōcessit ipso die saluũ conductum tractaturo de quibuscunque placeret; suis autem proprijs hominibus misit occultè, mandans vt viam ipsam obsiderēt, secretiusquè ducit de Bolonia ad villam de Arde, ne fortè idem capitaneus noua aliqua ipsis nociua vel contraria moliretur. Et factum est volente Deo vt hæc omnia ab hominibus ipsius Hugonis prosperè caperentur, & ad Calesiam ducerentur cum omni apparatu armatorum & aliarum rerum, ipso capitaneo de Arde non dum egresso de prædicto colloquio, quod ipse dolosè confinxerat ad decipiendum Hugonē. Videns igitur omnia venire Calesiam, expauit vehementissimè, recedens cum gemitu atq; murmure, & dolum quem imaginauerat fatebatur, asserens ingeniosè deceptum & in aduentione propria circumuentum.

Dolus dolo cõpensatur.

CONtigit sub eisdem diebus Anglicis graue damnum & dedecus toti regno imprudentia & superbia Northumbrorum. Quorum (vt est proprium loqui) sublimia grādia temerè attemptari, ita de facili succumbere & sine grandi negotio eneruari. Hi nāquè de sua virtute fidētes, inconsultè nimis eruperunt de occidentali Marchia in terrā Scotorum, putantes se posse ibidem montes æquare vallibus, lapidesquè conterere sine auxilio vicinorum. Scoti verò de eorum eruptione satis edocti, congregata sufficiēti armata manu, eis obuiam processerunt, & sine magno eorum dispendio maiorem partem eorum crudeliter peremērunt. Quo facto, accreuit Scotis audacia, vicinis Anglis timor & inertia, adeò vt iam effeminatos crederes, quos parum ante cordis magnitudo equauerat leopardis. Missus est ergo dominus Edmundus Mortimer comes Marchiæ, ad tractandum cum Scotis, vt moris est singulis, in die quam Anglici & Scoti, diem Marchiæ consuetudinaliter appellant. Qui id effecit, vt treugæ stabiles inter vtrūque populum, sed paruo tempore firmarentur.

Propè dies istos dux Lancastrię (cuius memoriā sæpè per ante fecimus) post lōgam & diutinā moram in terra quam iam licèt protraxerat se conuersaturus

in aquis validis accingitur cum turba ſatis valida verſùs mare. Quæ quidē multitudo ad reſiſtendum quibuſlibet hoſtibus ſuffeciſſet, ſi dei gratia tanto agmini minimè defuiſſet. Sed pudet recordationis tot rerum tam malè geſtarum ipſo tempore, adeò vt ſilentio multa tegamus quę ſcribere deberemus, ne fortè ab incredulis ſiue noſtris æmulis odij ſeu malitiæ regni taxemur. Ne ergo lateant omninò poſteris facta noſtratum parciùs quàm geſta ſunt omnia tūc temporis, locuturi ſumus curſim tranſeundo potiùs quàm ſilendo infortunia, quàm in talibus immorando. Ingreſſus mare dux poſt non multos dies ad Brytanniam eſt traiectus Armoricam, vbi combuſtæ ſunt quædam villæ per dominum Robertum Knol, ſed impune, nam plures amiſit ex valentioribus viris ſuis. Dux verò ad ſanctum Maloum ſe cum omnibus copijs contulit villam inter omnes villas Britanniæ munitam, vt illa capta feciſſe aliquid magni videretur. Sed villani (vt dicitur) de tanti exercitus multitudine tremefacti obtulerunt duci villā, eo pacto, vt ipſe eos à rapinis & incēdijs tueretur cum omnibus bonis ſuis. Sed dux hanc ciuium ſubmiſsionem æſtimans eſſe vecordiā, prout dicebatur à pluribus, audita tam gratioſa conditione, non ſuſcepit eos ſed repulit, in tantum, vt pacem oblatam ſperneret, mandans vt ſine conditione aliqua redderent ſibi villam facturo de ea & ciuibus quæcunque ſibi placerent. Ciues verò poſtquam hæc audiſſent, videntes rem agi pro capitibus, concepta audacia villam alacriter munierunt. Dux verò collectis exercitibus & rebus expugnandę villæ neceſſarijs, iuſsit ſuis vt irent ad experiendum vires cum villanis, dum ipſe interim ſe contineret alongè contemplaturus bellantes, & optimos pro meritis remuneraturus. Conferunt ergo manus Anglici & Britanni, & vtrobique acriter decertatum eſt, illis cupientibus res & capita cuſtodire, iſtis è contrario nitentibus villanos atterere, & ciuibus & eorum poſſeſsionibus dominari. Sed tandem vt creditur iniuriam paſsis fortuna fauit, & præualuerunt Britanni, Anglicis à muris turpiter ſatis deiectis, & quāplurimis ex valentioribus interfectis. Quid plura? doluit dux ſuorum facta fœdari, cum ſuis militibus præſtantiores in opere martio reperiret. Quapropter receſsit iratus, dedignans accedere ad hoſtes tam truces: ſed illis cōmiſit proprijs arbitrio & voluntati. Sed dū hæc aguntur, Gallici mare oceanum peruagantes, villas in Cornubia licenter incendunt, videlicet Fovvey & quaſdā alias abſque reſiſtentia ſiue licentia Anglicorum. Hæc tamen in ducis abſentia facta ſunt in terra iſta, ſicquè ſub hac tempeſtate hic illicquè percutiuntur, vbique verò generaliter flagellamur. Quia ſi bubo lapidi iactetur vel lapis illi, *Ictus damna grauis ſemper habebit auis.*

REm ſcripturus ſum plus quàm tragicam, qui comediam ſcripſiſſe ſemper optaueram ſcelus à noſtris ſeculis intentatum, ſed in noſtris diebus (proh dolor) perpetratum. Qualiter videlicet Sathanæ ſatellites irrumpentes templū, inauditum perpetrāt ſceleris exemplum. Pollutionem vtique illius aulæ dei ab Apoſtolorum principe dedicatę, & ad præſens tempus ab ipſis etiam incredulis & ſine fide hoſtibus impollutæ. Sed inuenit tempus noſtrum (proh dolor) homines chriſtiano nomine inſignitos peiores & infidelibus & irreuerētiores ipſis Ethnicis aut Paganis. Reuera Pagani ſuorum ſacrorum immunitates & iura quæ non Soldanorum Admiralliorum ſiue regum chartis fulciuntur. Sed ſolū deuotione plebis adeò illibata cuſtodiunt, vt capitale ſit infra ambitum templi illius hominem percuſsiſſe. At templa tāta gaudent immunitate, vt nulli liceat damnum aut grauamen inferre hijs qui ſe talibus libertatibus contulerunt. E contra verò Chriſtiani modernis temporibus ſub fide falſi & deteriores Ethnicis, non ſinunt domum Dei, portam Cæli, ianuam Paradiſi, Summi ſacerdotis aulam, videlicet domini Ieſu Chriſti ſponſam non ſolùm liberam & immunem

munem esse, sed etiam incestis manibus, funestis gladijs, truci proposito nõ tãtùm ancillare, sed insuper polluere humano sanguine non verentur. Quid ergo dicendum est? vbi fides perijt, ius euanuit, deuotio friguit & abscessit: vel quid scribendũ vbi omnis conspirat in deteriora cõsensus? Dolor autẽ nos silere cõpellit, magis autem ipsa periculosa tempora, in quibus perfidi christiani Antichristi discipuli, diuini verbi prædicatores, siue ipsorum motum detestabiliũ cõscriptores odijs, damnis, & iniurijs persequẽtes. Sed tamen ne videamur magis homines vereri quàm deum, etsi non vniuersa mala quæ fiunt in terra scribere decreuimus, illa saltem tradémus notitiæ posterorum, quæ pro sui magnitudine latere non debent. Erant ergo in his temporibus duo armigeri quibus non facilè vel in Anglia vel in Francia validiores reperiri valerent. Nomen vni Robertus Haule, alteri verò Iohannes Schakel. Hij ante decennium in bello quod illustrissimus Princeps Edvvardus contra Hispanos gesserat, in quo & Henricum Bastardum deuicit, & Petrum fratrem eius iniustè pulsum regno restituit, ceperant comitem de Dena, virũ non ignobilem, qui iudicio principis & Iohannis Chandos dictorum armigerorum magistri, eorum captiuus est effectus, super quorum decretis Christi armigeri chartas tam principis quàm dicti Iohannis sigillis firmatas obtinuerant, ne alicuius imposterum impeticio præpediret eos, quo minus emolumentum tantæ personæ perciperent. Dictus igitur comes de Dena filium suum primogenitum eis dederat in obsidem pro eo, dum ipse dictorum armigerorum indulgentia ad propria remissus esset. Comes autem postq̃ Hispanias peruenisset, paruipendit fidem datam hijs qui eum ceperant, filio (vt dictum est) obside in Anglia derelicto. Huic ergo postq̃ naturæ debita persoluissent, duo illustrissimi Edvvardi, videlicet rex pater, filius quoque princeps, consiliarij noui regis ad opus eiusdem timidè petierunt, vt quibusdam verò placet hoc factum est in gratiam ducis Lancastriæ, qui habebat ius in regnum Hispaniæ, vt habito tanto comite ad predicti regni possessionem facilius perueniret. Alij verò asserebant factum propter dominam Matildam sororem regis relictam domini P. de Courtney, vt illa sibi desponsata & illa tanto viro promoueretur, vt pax & concordia accresceret per tales nuptias inter regna, sed nullo modo prædictam personam extorquere poterãt ab illorũ manibus rex nec ipse dux, quin ipsam occultarent & ab eorum manibus elongarent. Quapropter capti & in turri Londinensi trusi sunt. De qua custodia euadentes, de curia ad VVestmonasterium confugerunt. Quod dux grauiter ferens & eorum æmuli consiliarij, consilium inauditum, vt videlicet spretis tot sanctorum regum sanctionibus, tot summorum Pontificum confirmationibus, & tot contrauenientium terribilibus sententiarum comminationibus, postremoque diuino timore ac sanctæ matris ecclesiæ reuerentia statuerunt, eos à sanctuario perturbatos, ad turrim vsq; reducere & ibidem cautiùs conseruare, vel vt putatur tot malis affligere, vt vitam deserere cogerentur. Proindè mittuntur ex aulicis ad VVestmonasteriũ causa huius incuriæ in homines, deum, & ecclesiam committendæ, quinquaginta armati, secretè tamen propter metum Londoniensium, ne fortè tumultus fieret in plebe illa. Qui ingressi sanctuarium sancti Petri, astu quidem primum scilicet Iohannem Schakel circumuẽtum libertate ecclesiæ exuerunt, & ad turrim ilico reduxerunt. Ad secundum autem eodem die Robertum Haule cum venissent, & ipse missarum solẽnijs, in crastino videlicet sancti Laurentij interesset, conuenerunt eum de satisfaciendo regi super hijs quibus eius offenderat maiestatem, quia cum esset eius ligius homo, regijs nõ tantũ postulationibus quantum precibus eius spretis, cõtra eum tergiuersari tam procaciter ausus fuit. Ille verò dum non regem, sed

eius

eius consiliarios de iniustitia, auaritia, falsoq; consilio accusare niteretur: & illi manus inijcerent, ad extrahendũ de ecclesia violẽter: extracto quodã curto gladio, mox omnes armatos ipse inermis ad fugam coëgit. Et saluare se cupiens bis circa chorũ monachorũ currẽdo pro refugio, tandẽ in ipso choro ab ipsis vndiq; circumuallatur. Quid multa? ex omni parte strictis pugionibus impetitus, vt se reddat perstrepunt horribiliter exclamando, & sanctissimum illum cõuentum monachorũ, necnõ sacerdotem, sacro astantem altari, post perlecta sancti verba Euangelij conturbãdo, amplius etiam exarsit eorum furor, in tantum, vt domũ dei nõ solùm haberent despectui: sed etiam in ipsos Christi famulos, qui iam vt dictum est, domino in choro astabant, ministerio iniquitatis vasa conuerterent, pectoribus singulorum figentes cuspides gladiorũ, vetantes eos sub pœna mortis horridæ ne subsidio forent illi quem perimere laborabant. At illi qui eundẽ Robertum Haule circumsteterant, dum pacem ecclesiæ peteret, dum causam tãti sceleris quæreret, dum se tãdem cancellatis manibus sub his verbis deo & Ecclesiæ commendaret, inquiens: *Deo me reddo talium iniuriarum vindici, & libertati sanctæ matris Ecclesiæ,* vnus eorum inter hæc verba, gladio percutiens caput eius, eum in choro propè altare stantem crudeliter excerebrauit: alius verò eius corpus in eodem momento mucrone transfodit à tergo. Quidam autem ex famulis ipsius Ecclesiæ, qui conatus fuerat eos impedisse à tanti sceleris perpetratione, precando atque monendo ne verendum illud templum miraculosè ab apostolorum principe dedicatum, & hactenùs impollutum fœdarent, cuiusdam framea mox in ipso loco per latera traiectus interijt, vt credimus martyrio coronatus. Dicti verò ministri sceleris non contenti aut satiati, tot execrandis maleficijs, ipsius Roberti Haule cadauer examine per pedes arripiũt, & illud horrendè trahentes per sacratissimum locum chori, ac per ecclesiam, eius sanguine siue cerebro cuncta fœdãtes, demùm irreuerenter foras eijciunt, vtpotè delitæ debacchantes, quæ nec timuerunt deum, nec hominem reuerentur. Sic verò prophanatum est sanctuarium, luget Syon, Sancti Petri sacrarium sedet in tristitia, regum receptaculũ, domina ecclesiarũ facta est in opprobrium & derisum, viæ Syon lugent, quia omnes portæ eius destructę, sacerdotes eius gemẽtes, & ipsa oppressa amaritudine, facti sunt hostes eius in capite, inimici illius locupletati sunt, quia dominus locutus est super eã: Et quid locutus est dominus? prædixit vt à senioribus nostris audiuimus, istud facinus prædixit & vindictam deferendã ob necem sancti Thomæ martyris & Archiepiscopi Cantuar. donec sacrarium VVestmonast. humano sanguine fœdaretur timenda est vindicta, rogandus est dominus vt fiat pax & veritas in diebus nostris.

Cædes perpetrata in templo Westmonast.

Peracta apud VVestmonasterium cæde prædicta, pastores ecclesiæ congregati, aliquandiu dubitauerunt quid faciendum foret, vtrum videlicet metu materialis gladij, gladio spirituali percuterẽt, vel omninò renũciarent potestati & viribus sancti Petri: tandẽ (quãuis tardè) concepta audacia, Metropolitanus pontifex cum quinque suffraganeis procedit in publicum, & terribiliter fulminauit excommunicationis sententiam in omnes qui huic nephario operi interfuerant, vel qui illis cõsilium impenderant aut iuuamen: pręcipuè autem & nominatim in dominũ Alanum Buxhul, & dominũ Radulphum de Ferrarijs, qui horum malefactorũ fuêre capitanei & ductores, demùm tamen regem & matrem eius, necnon & auunculum ducẽ Lancastriæ ab hoc anathemate specialiter exceperunt. Londoniensis verò antistes apud sanctum Paulum, dominicis ferijs quartis & sextis, in dictos malefactores diu prædictam continuãdo sentẽtiã terribiliter publicauit, vndè factũ est, vt plures ex illis tam terribilis fulminis adustione perculsi, citiùs pœnitendo ad pacem ecclesiæ se conferrent.

Prima executio per episcopos in malefactores.

Dux aggerat sibi inuidiam.

Pactum est per idem tempus consilium apud VVindesor, ad quod dux Lancastriæ cum cęteris qui eum ad mare (vt superiùs dictum est) comitati fuerant, iam post exhaustam pecuniam & nil gestum prosperè redierat, vt ore communium dicebatur. Dum igitur venisset & audisset de tam terribili fulmine indiesab ore misso Londoniẽsis præsulis, egrè tulit, & præcipuè autem abhominari se dixit tantam in eo proteruiam, qui cum litteras regias supplicatorias accepisset, vt desisteret, vt differret publicationem prędictæ sententiæ, ipse nihilominùs Regijs contemptis precibus, perseuerasset in pertinacia præconcepta. Et maius absurdum asseruit inuitatus à rege ad idem cõsilium venire, superbè contempsisset. Quapropter affirmauit, si rex iuberet, se velle properare Lõdonias, & illum contumacẽ episcopũ, inuitis Londoniensibus (quos ribaldos vocabat) violenter ad consilium adducturum. Præterea dicebantur omnia quæ scelerate gesta retulimus apud VVestmonast. eius iussu & conniuentia perpetrata, vndè commota sunt corda multorum & ora ad male sentiendum vel loquendum de persona sua.

Parliamẽtum Glouerniæ.

Circa festum sancti Lucæ Euãgelistæ factũ est parliamentum apud Glouerniam, instigatione quorũdam peruersorum, qui semper aliquid noui moliebãtur incommodi sacerdotio siue regno, & ea causa quammaximè, quia credebãt episcopos & plebem regni communem, necnon & Londonienses minus audere resistere vel cõtradicere votis eorum in partibus tam remotis. Nempè retulit fama vulgaris, quòd inestimabili summa pecuniæ decreuerant regnum mulctasse, ac etiam sanctã ecclesiam de pluribus possessionibus spoliasse, si fuissent suum peruersum propositum consecuti. Et idcirco locum illum elegerant præmeditato facinori, ne Londoniẽses, si Londonijs fuisset parliamentum prædictũ, sua auctoritate vel potentia eorum conatus vllatenùs impedirent. Sed ipse consiliũ eorum dissipauit qui perdit sapientũ sapientiam, & prudentiam prudentium reprobat solo nutu. Reuera cor archiepiscopi & cęterorum episcoporum, vt creditur, à domino confortatum & visitatum est, & tam firmiter solidatum, vt decernerent inter se nihil concedendũ, quod in præiudicium ecclesiæ vel damnum aliquod redundaret, quorũ consilio maligno non latuit. Quare ipsi verentes pati repulsam cum dedecore, se in lucis angelos transformarunt, nihil pro tunc omnium quæ decreuerãt temptaturi, sed vniuersa facturi quæ ipse Archiepiscopus & suffraganei pro tunc vel discernerent vel iuberent. Ne autem omninò nullum damnum inferrent patriæ, hoc egerunt, vt regi de quolibet sacco lanæ per annum præsentem vna marca à mercatoribus penderetur, & de qualibet argenti libra rerũ venalium, quæ de vltramarinis partibus aduehuntur, & ab emptoribus cõparantur, sex denarios regi persoluẽdos cẽsuerũt.

Nuncij Papæ noui.

Ad idem parliamentum venerunt solemnes ex Italia Papales nuncij, petentes succurri domino Papæ in arcto constituto per regem & magnates, declarantes iniurias & damna, quę idem dominus Papa pertulit insolẽtia apostatarum Cardinalium, qui nitebantur eundem cum vniuersa ecclesia subuertere & infirmare. Venerunt & nuncij eorundem Cardinalium, afferentes litteras decem signatas sigillis, petentes & ipsi auxilium præstari Cardinalibus, allegantes fortiter pro eisdem. Sed domino deo fauente qui cuncta iustè disponit, repulsi sunt apostatici, & admissi Papales, promissumq; subsidium domino Papæ gratanter quam citò tempus exigeret oportunũ. Cantuariensis nempè Archiepiscopus perpendens publicã falsitatẽ & errorem manifestũ per scripta eorundẽ, in quo idẽ cardinales voluntariè versabantur, & execrans eorũ actus sceleratos vehementer, spiritu Dei subitò agitatus, cepit hoc thema: Vnus erit pastor noster. Nam inuenit in eorum litteris electionem factam de illo Apostolico, & ita lu-

& ita luculenter illorum populo declarauit errorem, & permulta argumenta, & præcipuè per eorum dicta propria, vt omnibus constaret illorum malitia, & error innotescat execrandus. Abierat tunc quidam è Cardinalibus, qui quondam fuerat Ambianensis episcopus, iussu venerandæ memoriæ Papæ Gregorij supradicti, ad sedandum quasdam dissentiones apud Pysas, quæ ortæ fuerant inter Papam & ciues eiusdem vrbis. Qui audito de morte Papæ Gregorij, & de electione noua facta, tunc quidem ibidem morari decreuit donec noua reciperet à fratribus aut à Papa. Quod & factũ est. Sed expost in breui apicibus accitus Apostolicis, properauit ad curiam mandatis Papalibus pariturus. Post cuius aduentum cum nouus Pontifex intrasset consistorium, cæpit ethicè tractare de multis, & inter multa disputare contra Cardinalium auaritiam, qui fuluo corrupti metallo, aut excæcati pecunia, plus venabantur argentum quàm pacem gentium ad quam missi fuerant inter regna reparanda.

Cardinalium Increpatio à Papa.

Ambianensis autem amplius publicè detestabatur & condemnauit perfidiã, imponendo sibi cum sæpius missus fuisset à Papa Gregorio prædecessore suo, vt quoquomodo pacem inter Angliæ & Franciæ regna firmaret, & ipse inestimabiles auri & argenti summas pro labore sui itineris iussu Papæ de vtroq; regno cepisset, omisso suæ legationis officio, non curauit paci prouidere regnorum, sed potius elaborauit vt dissentiones & odia continuarentur inter reges diutiùs, vt dum ipse sæpiùs descenderet taliter sub vmbra firmandæ cõcordiæ, rediretq́ue multoriens, infecto negotio, suo prouideret vberiùs infando marsupio de malè quæsita pecunia releuata de Christi patrimonio vtroque regno sophisticè spoliato. Ambianensis verò his auditis, in furore mentis erexit se cum indicibili fastu, & in propatulo extento digito domino Papæ hæc verba furiosè respondit. Tu (inquit) tanq̃ Barrensis mentiris. Et mox relicto consistorio cum contumelia recessit à conspectu Papali. Quem illico secuti sunt plures è Cardinalibus qui parti suæ fauebant, vel consimilia scelera obligabant. Quos omnes dominus Papa confestim suis priuauit titulis, & alios ordinauit numero viginti nouem diuersorum regnorum, homines excellentiorum dignitatum, vtpotè Archiepiscopos, Episcopos, Archidiaconos, inter quos & Londoniensem de regno Angliæ censuit eligendũ. Cardinales igitur Apostatici guerram apertè contra Papam ausi sunt suscitare, & ipsum & sibi fauentes persequi vsque ad diuisionem corporis & spiritus statuerunt. Et vt eorum conatus ampliora sortirentur robora, eligunt quendam altis ortum natalibus in Papam ex Gallia, qui ipsi Francorum regi & pluribus ex Franciæ magnatibus linea consanguinitatis erat iunctus: amplius autem ad diffiduciandum dominum Papam hanc eidem Epistolã plenã minis & terroribus transmiserunt.

Furiosa respõsio Cardinalẽ à domino Papa.

Episcopi, præsbyteri, & diaconi, cardinales apostolica sede vacãte, Bartholomæo quondam Archiepiscopo Barrensi spiritum consilij sanioris. Exigit sanctitas, & catholicæ fidei puritas, & christiani populi deuotio salutaris, totiusquè ecclesię status clara professio ac salus animarũ Christi fidelium singularis, vt ea quæ dissimulatam in fide maculã, subuersionẽ in Christicola populo, status Ecclesiastici eneruationẽ, ac euidentia animarum pericula inducerent, palam notificentur omnibus, & annuncientur in populis, & iuxta doctrinam euangelicã super tecta prædicentur, ne per indiscretum silentium in errore relinquãtur hi qui poterant erudiri, ac hij ad quos ex officio pertinet subiaceant reprehensioni prophetæ, dicentis: Prophetæ & prædicatores tui videbant tibi falsa & stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, vt te ad pœnitentiam prouocarẽt. Cum igitur Apostolica sede vacante, per obitũ pię recordationis domini Gregorij Papę vndecimi, qui mẽse Martio proximo pręterito in vrbe diẽ clausit ex-

Epistola erronea Cardinalium apostatorum.

tremum, nos pro electione futuri pontificis (vt iuris & moris est) celebranda, in conclaui ad hoc in apostolico palatio, in quo idem sanctæ memoriæ dominus Gregorius obierat deputato, conuenissemus, populus Romanus etiam ad campanæ sonum congregatus hostili more locum totum circundans, abintus & ab extra totum ferè implens palatium, & cum terrore vehementi minas etiam superaddens, quòd nisi elegerimus & sine mora Romanum vel Italicum, statim inciderem ur per frusta. Etiam congruo spacio, omnes in quo saltem de persona idonea deliberare possemus, penitùs nobis subtracto contra voluntatem & propositum nostrum ad eligendum Italicum, subitò & ex abrupto per violentiam & metum corporis coëgerunt inuitos. Propter quod, ad euitãdum mortis duntaxat periculum aliàs non facturi, vt etiam tunc palam inter nos diximus, te in Papã duximus eligendum, æstimantes te, cui tam infanda impressio, sicuti & toti clero & populo nota erat, talis esse conscientiæ, quòd eam nullatenus acceptares. At tu propriç salutis immemor, omni pura conscientia procul pulsa, ambitiosus aliàs, mundani honoris ardore quammaximè inflãmatus præsentatione electionis huiusmodi, ab illis qui à nobis in vrbe remanserant, etiam per metum extorta contra canonicas sanctiones in scandalum maximum cleri & populi Christiani, ac exempli pernitiem electioni huiusmodi, licèt nullæ & inualidæ ipso iure cõsensisti. Necnõ metu & ipsius metus causa adhuc proculdubio perdurante in vrbe intronizatus & coronatus de facto, te in Papam nominasti. Qui à sanctis & sapientibus patribus, & à iure communi apostaticus anathematizatus, Antichristus & totius christianitatis inuasor ac destructor potiùs & merito nominaris. Nempè igitur cum ista tua tam nephãda intrusio in papatu iam sit diuulgata per orbẽ, veluti tã notoria, quòd iã alicubi celari nõ potest, cũ hoc tẽpore videlicet modicũ ante pascha factũ fuerat, quãdo de vniuersis partibus Christianitatis maior adest populi multitudo in vrbe, quòd errores plurimi pululare inceperũt, & fideliũ Christianorũ illaqueari conscientiæ, tuq; diutiùs expectatus, & in secreto charitatiuè admonitus immemor salutis propriç, totũ in præcipitiũ cupiens trahere clerũ & populum vniuersum, ad cor redire non curas: sed inanẽ & transitoriam mundi gloriam, saluti animæ, & aliorum Christi fidelium anteponens, animo obstinato satagis ipsum papatum tyrannide possidere, qui per ostium nõ intrasti. Nos non valentes præmissa saluis cõscientijs amplius sub dissimulatione transire, ad tuam & aliorum Christi fidelium notitiam, omnia prçmissa, licèt ipsa tam sibi quàm penè toti clero & populo existant notoria, deducentes te anathematizatum ac tanquam intrusum ad papatũ, nulla electione canonica præcedente, totius christianitatis inuasorem, qui caput ipsius christianitatis inuadere non formidas, destructoremquè qui vt sub tua occupatione tyrannica efficere satagis, vt ferè Sacramenta deficiant, & vt Christicola populus tanquam vero pastore carens per abrupta deducatur in deuium. Publicamus & etiam denunciamus te nihilominùs exhortantes & obsecrantes, per viscera misericordiæ Iesu Christi, cuius Ecclesiam sponsam suam non erubuisti inuadere, vt de fine cogites, ad quem te trahit plenitudo dierum, ad deum & puram conscientiam dirigas aciem mentis tuæ. Ipsámque beati Petri sedem sanctissimam, quam sine titulo occupas, liberam & vacuam omninò dimittas, insigniáq; deponas papalia, & ab administratione spiritualium & temporalium, papatus & Romanæ Ecclesiæ abstineas indilatè, ac alias Deo & ecclesiæ suæ sanctæ per fructus verç pœnitentiæ satisfacere studeas iuxta posse. Quod si feceris, gratiam Dei & gloriam mundi, & laudes cleri & populi, ac acerbarum pœnarum per iura canonica tibi impositarum ac imponendarum remissionem cum vniuersa diligentia

mereberis

mereberis obtinere, aliter indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli, ſanctorumque omnium non immeritò incurſurus. Noſque diuinũ & humanum cõſilium cum Chriſti ſponſa & omnium Chriſtianorum quorum mater parte proculdubiò violatur inuocabimus, alijſq; vtemur remedijs per canonicas ſanctiones conceſſas abinde, & anteà nullam ſpem de miſericordia habiturus.

Hanc ergo epiſtolam plenam veneno & malitia, idem cardinales ſchiſmatici doloſè confinxerunt, & eã publicè domino Papæ (vt ſupra retulimus) trãſmiſerunt, deſiderantes per eandem commune vulgus & innocentem populũ à vero paſtore ſuo fraudulenter auertere, & in fauorem eorum talibus inclinationibus inclinare. Vndè ipſo elaborante qui noſtris gaudet in periculis, & Eccleſiæ lætatur perturbationibus & procellis inimico homine, qui ſolet puro tritico ſuperſeminare zizaniam, multi ſeducti ipſarum doctrinarum ſequerẽtur errores in breui ex diſcipulis facti magiſtri, vtpotè potentes Francorum cũ ipſo eorum rege, & alijs qui nõ parum nauiculam Petri, ſponſam Chriſti, matrem Chriſtiani populi perturbarunt hoc modò ſuis miniſtris mille artifex viam prouidit quà deſiderium eorum attulit eis, & non ſunt fraudati à deſiderio ſuo ſaltem pro tempore, quo ſponſus eccleſiæ Chriſtus Petri nauiculam inter tot fluctuum perturbationes agitari permiſit.

VNiuerſi Chriſti fideles, ſuo ſacroſancto charactere inſigniti, ſuper firmam petram fidei ſic fundati, vt manutenente domino, & noſtrę ſanctæ fidei irrigante radicẽ, nullo turbine hæreticę ſeu ſchiſmaticæ perſuaſionis extirpari poterimus aut euerti: Iohãni epiſcopo Præneſtino, Gulielmo titulo ſancti Stephani in Celio monte. &c. nõ prout nobis ſcribitis miſeratione diuina ſanctæ Romanæ eccleſię Cardinalibus, immo ſup vos maledictione fulminante, lupis rapaciſsimis totius gregis Chriſti inuaſoribus, ac vulpibus callidiſsimis vineam domini Sabaoth cupientibus demoliri, non ſalutem ſed languorem, non gaudium ſed mœrorem, & indui ſicut duploide confuſione veſtra. Tenor inſipidus litterarum veſtrarũ, quas inſtigante diabolo, per omnes & ſingulas Chriſtianitatis prouincias temerè deſtinaſtis, corda & intima quæq; noſtra ſauciauit, non inquam fidei noſtræ læſione, ſed pia cordis compaſsione de tam horrendo ſcandalo in eccleſia ſancta dei nouiter ſuſcitato, verũtamen de vobis per quos ſcãdalum venit. Nam pallida facta eſt matris Eccleſiæ facies, pallore nempè turbationis immenſæ, & ex errore ſcelerum veſtrorum à ſæculis inaudito, qui putabamini eſſe legis ęmulatores, ſed eſtis ſacrilegij, rubor verecũdiæ interdum conſpergitur, dum ex veſtris actibus ſcandaloſis fines totius Chriſtianitatis vruntur. O veſtra deteſtabilis & infælix ambitio, qui tunicã domini inconſutilem, quam ſors beata veſtræ diſpoſitioni non annuit, ſcindere nititur, & partiri, quę diuiſionem non patitur, ſed congaudet potius vnitati. Serui nequam, ex ore veſtro iudicandi modum electionis ſummi Pontificis nuper celebratæ nobis per litteras veſtras declaraſtis, dicentes, quòd conclaue veſtrum vallauit armatorum indomita multitudo, minas vobis facientes terribiles & læthales niſi eligeritis Italicum vel Romanum, nullam tamen certam vobis limitando perſonam ad quam compellerent eligendam.

Reſponſio epiſcoporum catholicorum ad litteram pſeudocardinaliũ.

Manifeſtum eſt igitur quod perſonam quam vos conceditis elegiſſe liberè & non coactè, & ſic quantum ad perſonam à vobis tunc electam tenemus firmiter, & tenebimus ipſam electionem eſſe & fuiſſe ritè & canonicè celebratam, & ipſo electo, intronizato, & coronato tanquam ſacroſanctæ eccleſiæ vero capiti, & Petri ſucceſſori, & in terris Chriſti vicario fideliter adhæremus, & ipſius monitionibus, & dictis, & factis vt veri fideles & catholici humiliter

permittimus obedire, vestram perniciosam rebellionem & sacrilegam ac hæreticam contumaciam, in exemplum damnabile non trahentes. Detestemur insuper vestram vecordiam, qui cum in acie ecclesiæ sitis constituti velut pugiles & oppugnatores orthodoxæ fidei, & ecclesiæ libertatis capellos in capitibus rubeos comportantes, ob signum strenuitatis & audaciæ, quòd intrepidè vsque ad mortem certare pro iustitia deberetis, quomodo metus mortis vos inuasit & vicit, vt perire iustitiã sineretis, quomodo qui vos columnas ecclesiæ nominatis, facti estis & infirmi & debiles, vt sustinere nõ possetis tectum quin rueret. Nũquid affuit ibi Sampson, qui longè prius obierat. Sed dicetis fortasse ad excusationes in peccatis, quòd Petrus petra fidei, & post Petrum Christum primum Ecclesiæ fundamentum ad vocem ancillæ hostiariæ expauescens ipsum Christum detestando & iurando negauit. Cuius infirmitatis vos estis particeps & sequaces, Genimina viperarum, callidi serpentes veneno nutriti, si amaram gustatis herbam, gustate similiter dulcẽ & suauem. Et post capitis vestri damnabilem negationem redite cum Petro ad confessionem. Verùm verbum hoc seminamus super Petram, cum vestra detestabilis obstinatio, inde proditoris vos efficiat participes & cõsortes, cuius iniquitas residet super talentum plũbi. Cæterũ non existimet vestra stulta cęcitas & cæca stultitia, quòd illa verbã, quæ interdũ in vestris literis videtur sapere pietatẽ & zelũ domus dei, nos cõmoueãt vel quicquã vobiscũ consentiendo persuadeant, satis enim luculenter perpendimus, quòd ipsa verba fermento Pharisæorum conduntur, à quo in euangelio Christus suos cauere præcepit. Locum ergo quẽ elegistis vestris sceleribus perpetrandis idoneum vobis nominatis, ostendentes clarè vos verum caput ecclesiæ reliquisse, & effectos membra diaboli in desertum abijsse cum Iuda proditore, vbi vosmetipsos estis laqueo suspensuri, vt de vobis verificetur id propheticum: Fiat habitatio eorum deserta, & in habitaculis eorum non sit qui inhabitet. Et iterum de singulis vestrum dictum est: Fiant dies eius pauci, & Episcopatum eius accipiat alter. Præterea comitis fundorum claram famam vestris commendationibus in toto Christicola populo denigrastis, cum dicat poẽta: Idem est laudari à turpibus & ob turpia. Animaduerte igitur fundorum comes, quod per quamplures Christianorum fines eras incognitus, & eo infæliciùs præsertim, cum iam tibi non nomen sed ignominiam perquiris, inimicos Christi & vnitatis ecclesię diuisores, ac pacis & tranquillitatis totius christianitatis turbatores inuitando, eos in ipsorum detestabili perfidia confouendo, vt etiam contra Christum & populum catholicum ædificasse videaris asylum. Exurge ergo ô comes, & mures de pera proijcias, de tabernaculo tuo fuga serpentes, & carbones sulphureos à sinu tuo excute, ne flamma inextinguibili te exurant, & dei gratiã & benedictionẽ totius populi Christiani, gloriã mundi & cõmendationem adipisceris, & diuinam mereberis effugere vltionẽ. Dat. &c.

Captio castri de Berẽwico.

Circa idem tempus, videlicet die Iouis proximo ante festũ Sancti Andreæ apostoli, latrones de Marchia regis Scotiæ furtiuè intrauerunt castrum de Bervvico noctanter, per quoddam foramen cuiusdam turris, & constabulariũ dicti castri Dominum Robertum de Boynton militem strenuum ibidem imparatum inuenientes occiderunt, vxorem verò eius & filios, ac etiam familiares alios exire permiserunt, sub conditione reddendi eisdem duo millia marcarũ infra tres septimanas sequentes, vel aliàs, reddendi eorum corpora custodię carcerali. Deinde in crastino, idem vespiliones exeuntes patriam conterminã peruagantes, oues & boues & diuersi generis animalia rapuerunt, & ad castrũ pro eorũ victu perduxerunt. Sperabatur autem à multis, quòd hæc facta sunt consilio & fauore procerum regni Scotorũ. His auditis, dominus comes Northum-

thumbrorum animoſè ad obſidendum dictos malefactores aduolat, & abſque mora (adunatis quaſi quadringentis armatis) inſultum facit ad caſtrũ, deterres incluſos inſuper cũ petrarijs & alijs machinis bellicis per lõgam moram. Collocauerat autem idem comes ſemetipſum & filium ſuum primogenitum Hẽricum, qui primo tunc ſuum vexillum diſplicuit, ad magnam portam ipſius caſtelli. Dominum verò Alanum de Heton, cũ ſuis ad aliam partem, dominũ Thomam de Ilderton cum ſuis ad aliam partem, & vniuerſos de familia de Herones ad quartam partem. Et adiutorio altiſsimi inuocato, inſultum fecêre vnanimiter quilibet in ſua cuſtodia contra muros. Nec defuit incluſis animus, quin fortiter & viriliter repellerent Anglos inſiſtentes contra eos, & arcerent eos ab ingreſſu amplius quàm per duas horas. Tandem poſt magnum longũq; conflictum, fortuna noſtratibus arridente, captum eſt caſtrum miraculoſè quidem, quum omnes quos diximus reſediſſe in circuitu eius, domini ſimul & ſemel intrauerunt, quilibet videlicet in ea parte quam ceperat expugnandam. Occiſi ſunt ex Anglicis tantũ duo, & plurimi vulnerati. Ex Scotis verò ad numerum quadraginta & octo contriti ſunt gladioq; cõſumpti, vno tantummodò ad vitam reſeruato, qui Scotorum conſilia ediceret noſtræ genti: ſicquè operarij iniquitatis ceciderunt (fauente deo) in foueam quam fecerunt, & penè omnes malefactores Marchiæ contriti ſunt ſuperbia ſua repentè, qui putabant ex hoc vno ſucceſſu Anglis exterminium irrogaſſe. Cum vtique primò eorũ irruptio in dictum caſtellum comiti Northumbrorum nunciata fuiſſet, miſit ad comitem de Dunbarre, qui eſt cuſtos Marchiæ ex parte Scotorũ, inquirens ſi eius cõſciẽtia vel conſilio fuiſſent treugæ taliter violatæ, & hæc omnia perpetrata. Qui affirmauit ſe nullo modo horum conſcium extitiſſe, nec iſtam iniuriam præſciuiſſe, quinimmo promiſit ſe velle communiter cum comite Northumbriæ ad locum properare, & quantum in ipſo foret auxilium impendere ad extorquendum ipſum caſtrum de manibus perfidorum. Veniens autem iuxta condictum, requiſiuit eos virtute treugarum, vt redderent caſtrum (quod iniuſtè occupauerãt) regi Angliæ vel comiti Northumbriæ, ſeu attornato regis. Qui more gentis eorum reſponderunt tam breuiter quàm procaciter, ſe nullatenus regi Angliæ caſtrum illud nec regi Scotiæ reddituros, quinimmò ſeruarent illud vſibus regis Franciæ contra omnes homines quamdiu viuerẽt, quod & opere compleuerunt. Nam octo diebus ſeruantes illud, nono die (vt prædicitur) gladio perierunt.

REx Francorum eiſdem diebus coacto parliamento Pariſius, proceres Britanniæ qui adfuerãt, iurare compulit ad reddẽdũ villas munitas & caſtella quæ habebant in manibus, ſibi vel eius aſsignato, quãdocunque placeret eidem regi petere ab eiſdem. Nolentes autem quoſdam ſe aſtringere huiuſmodi iuramento, mortis interminatione deterruit, & iurare coëgit multos. Britanni verò poſt dictum Parliamentum feſtinantes ad propria, munierunt ſua loca, comportantes frumentum & cætera neceſſaria ad inſtaurandum caſtella ſua. Rex autem Frãciæ paulò poſt miſit Bertrandum Cleykin cum exercitu copioſo, ad extorquendum præfatas munitiones de manibus Brytannorum, & imponendum Francos ſuos. Sed Britones non ignari de aduentu eorum reſtiterunt eis viriliter, arcentes eos à finibus Britanniæ cum armata manu valida, & retrocedere compulerunt. Et hac occaſione facta eſt diſſentio inter regem Franciæ & Britannos. *De diſſentione inter regẽ & Britones.* Tranſit annus iſte lætus & habundus victualibus: Eccleſiæ perturbatus propter errores excreſcentes in clero: Triſtis propter mortem Papæ Gregorij, Angliæ, Franciæ, atque Scotiæ: Britãniæ ſuſpectus, moleſtus, & inquietus, propter motus varios & euentus. *Annalis concluſio.*

ANno dominicæ incarnationis milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo nonô, qui eſt annus regni regis Richardi ſecundi poſt conqueſtum ſecundus, eodem anno dominus Robertus Rous, miles egregius & cuſtos villæ de Scherbourgh, poſtquam Gallicos pluries infeſtaſſet, & cepiſſet Oliuerum fratrem Bertrandi Cleykin, & alia multa regno Angliæ feciſſet vtilia, reuerſus eſt in Angliam, & miſſus eſt ad cuſtodiam illius loci Dominus Iohannes Herleſton.

Hugo Caluerlee à Caleſia reuocatur.

Dominus Hugo Caluerlee per idem tempus vocatus eſt à Caleſia, quam ſtrenuè cuſtodierat, ad totius Angliæ commodum & honorem, & factus eſt Admiralius maris. Et dominus Thomas Percy aſſociatus eſt ei ad obſeruandũ ſemitas maris per vnum annum. Dominus VVilhelmus de Monte acuto comes Sarum miſſus eſt Caleſiam loco Hugonis Caluerlee, qui non modicum poſt aduentum ſuum prædas egit infra Galliam, & inſtaurauit Caleſiam de non parua multitudine diuerſi generis animalium & iumentorum.

Acta Hugonis Caluerlee & Tho Percy in mare.

Eodem tempore dominus Hugo Caluerle, & dominus Thomas Percy profecti ſunt ad mare cum magna multitudine armatorum, qui Britannicum perſcrutantes Occeanum, obuiauerunt ſeptem nauibus onerarijs, & vni naui bellicæ, onuſtis vino, quas leui negotio ſubactas ceperunt & Briſtolium tranſmiſerunt. Quum autem circa littus maris Armorici perueniſſent, exierunt de hominibus dictorum Hugonis & Thomæ ad deprædandum patriam conuicinam. Quidam verò miles nomine Galfridus Cormel in inſidijs deliteſcens, cũ magna manu bellicorũ hominũ irruit in eos improuiſos inſidiarum talium, & cepit quotquot aſcenderant ſuper terram. Mandauerat tamen ſuis ne cuiquam nocerent ex ipſis, ſed captos illæſos omninò ſeruarent. Quod & factũ eſt. Igitur dominus Galfridus ſumens homines quos iure belli ceperat, properauit ad dominum Hugonem Caluerlee ſub conductu, & reddidit ſine redemtione homines ſupradictos, promittens, ſi idem dominus Hugo vellet in regionem aſcendere, multum placeret dominis & habitatoribus ipſius terræ, & quòd ipſi parati fuerunt ad liberandum ſibi villas munitas & caſtella, ſi tamen vellet morari ad regionis cuſtodiam. Obtulit inſuper idem Galfridus nomine principum regionis ſibi victualia, & mille equos exercitui ſuo, ſi placeret ei per patriam equitare. Sed idem dominus Hugo, quoad equitationem vel moram excuſans ſe, dixit aliud ſe habere opus cõſummandũ quod ſuſceperat, nec poſſe vacare pro tunc vllo modo, ad ſatiſfaciendum votis eorum.

Archiepiſcopus Caſsiliẽſis.

Sub eiſdem diebus venit à Roma Archiepiſcopus Caſsilienſis Hibernicus, qui illuc miſſus fuerat vrgentibus quibuſdam cauſis, reportans magnam poteſtatem ligandi & ſoluendi indultam ſibi ab Apoſtolico. Cum autem veniſſet Londonias, habito ſermone ad populũ, denunciauit regem Franciæ, & quotquot Antipapæ adhærebant inuolutos excommunicationis ſentẽtia, aſſeuerans etiam iam Angliæ fore tempus acceptabile tam in cauſa regis Angliæ ad inuadendum regnum Franciæ, præſertim cum eſſet veriſimile quòd rex anathematizatus non haberet fiduciam reſiſtendi.

Proclamatio contra Papã.

Circa idem tempus rex Franciæ fecit proclamari per vniuerſum regnum ſuum, quòd nullus pareret vel obediret Vrbano Papæ. Quod ſi aliquis attemptaret decollandum ſe noſceret, & omnia bona ſua Regijs vſibus confiſcanda.

Parliamẽtum Londini.

Eodem anno factũ eſt parliamentum Lõdonijs, in quo fuit ordinatũ, quod immunitates & priuilegia eccleſiæ VVeſtmonaſt. illibata manerẽt, ſed appoſita eſt modificatio ſatis rationabilis atque vtilis ſuper impunitate illorũ, qui pro debito illuc eſſent de caterò fugituri. Nam cum prius quidam quibus erat ſuperabundans ſubſtantia ad reddendum quibus obligãtur debita, ſcrupuloſam

ſibi

sibi formantes conſcientiam, illud fugerunt, ibidem lætos ducẽtes dies in commeſſationibus & conuiuationibus, quorũ bona ſeu poſſeſsiones eadem gaudebãt immunitate vbicunq; locorum ſiti eſſent, qua ipſorum domini exiſtentes, intra libertatem VVeſtmonaſterij fruebantur, ac per hoc nonnunquam hi quibus debebantur pecuniæ defraudabantur nequiter & depauperabantur, dum eorum debitores commorantes ibidẽ, vel omninò recuſabant ſoluere quæ debebant, vel quibus debebant, dimidiũ pro toto recipere compellebant, & ita (vt diximus) ſemper pars iuſtior iniuſtè grauabatur. Statutum eſt, vt Eccleſia quæ iuſta debet vniuerſa diſponere, iuſticiæ non præiudicet, ſed ſicut illa ſuis debet gaudere priuilegijs, ita debet omnem iuſticiam adimplere. Quapropter ordinatum eſt, vt pro debito confugientes ad libertatem VVeſtmonaſt. ſi actor hoc expetierit preconis voce, facta proclamatione in loco vbi eſt veriſimile quòd talis proclamacio debet venire ad audientiam debitorum, moneantur parere iuſticię. Quod ſi noluerint, extunc liceat miniſtris regijs inueſtigari bona debitorum, vel intrare poſſeſsiones eorũdem, & venditionẽ facere de bonis ſeu poſſeſsionibus talium, donec plenè creditoribus perſoluatur. Item cõniuẽtibus quibuſdam qui ſemper aliquid incommodi nunciabant, ordinata eſt noua taxa ad opus regis, parcendum enim decreuêre communibus qui exactionibus præteritis penè depreſsi fuerant. Duces videlicet Lancaſtriæ & Britanniæ ſoluerent viginti marcas, ſcilicet quilibet eorum decem marcas, Archiepiſcopi verò tantum. Comites autem ſex marcas, Epiſcopi quoq; & abbates mitrati tantum, nõ obſtante quod Abbates tenerentur ſoluere pro ſingulis capitibus monachorũ ſuorum. 40. denar. In quo de certo patet manifeſtiùs eos bono modico caruiſſe, qui talia ſtatuêre, dum quilibet pauperrimus abbas pro cornibus ſuis teneretur ſoluere tantum ſicut ditiſsimus comitum vel Epiſcoporum, & vltra pro Monachis ſuis donec excederet taxam dictum. Nullus præterea iuſticiatius, vicecomes, miles, vel armiger, rector, vicarius, vel ſimplex capellanus ſubterfuget hãc taxam, ſed ſi habitura ſit euentus ſordida præda bonos, deus nouit.

Hoc anno poſt Paſcha domini Vrbani Papæ milites cum Romanorum & Italicorum exercitu inierunt bellum aduerſus Antipapę exercitum, qui dicit ſe Clementem, & aduerſus Britones qui omninò fauebant eidem: & ceſsit noſtris victoria fauente deo. *Bellum Papæ contra Antipapam.* Occiſique ſunt ex antipapalibus quinque millia, ſiue plures, ex cõmunibus exercitus & campi milites ſexaginta, cum eorum campi ductore Bernardo Delſale. Quod audiens, non Clemens ſed penè demens factus antipapa, cõcito fugit, ad quoddam caſtrum reginæ Neapolis, quod vocatur ſpelunca, ibidem latitans, & in terra comitis fundorum donec furtiuè tranſuectus eſt à ſchiſmaticis Auinion. Sperabat nimirum in vmbra alarum regis Francię, quem nouit parti ſuæ fauere, & idcircò illum locum pro maiori ſecuritate cenſuit expetendũ. O deteſtanda, prophana, damnãda, non ignorantia ſed malicia huius regis, qui non ignorat quàm iniuſtus, quàm inualidus, quàm vilis ſit titulus huius pſeudopapæ, & tamen non ſolùm in perniciem animæ ſuæ, ſed multorum damnationem & interitum, & totius eccleſiæ ſubmerſionem nititur tale idolum adorare, colere & exaltare. Conſtabat vtique ſibi quòd non intrauit per oſtium, ſed aſcendit aliundè, videlicet per maceriam, & ideò damnabilis eius fauor omnibus fidelibus eſſe videtur. Suſceperat equidem epulas eiuſdem poſt electionem Vrbani Papę de eius electione concordi, de eius intronizatione, ſolio, & alijs quæ verum Petri ſucceſſorem decerent, vndè nihil aliud videtur facere, niſi talibus conſentire qui dicunt verum falſum, & falſum verum. Audiuerat inſuper ſicut nec eum latere poterat, Epiſtolas quas idem de greſſu Vrbani Papæ ſuo conſanguineo comiti Flandriæ direxerat, quibus eum

verbis

verbis commendauerat, quorum (effectum etsi nō omninò) tenorem dicam, vt per hæc eius malitia clariùs fidelibus elucescat. Erat siquidem hic antepapa (vt præmisimus) comitis Flandriæ consanguineus, vir & nobilitate generis præclarus, & scientia literarum non minus spectabilis, si genus & scientia ac perfidia minimè maculasset. Hic igitur mox vt Vrbanus Papa pontificatum est ingressus, adhæsit eidem familiariùs cęteris, vndè & eius consilijs specialiùs est accitus. Quod & compertum est comiti Flandriæ memorato, gauisus est quasi per ipsum multa esset apud Papam facturus & impetraturus. Nec secùs accidit quam sperabat. Nam confestim ad ipsum suas destinauit Epistolas oneratas præcibus & promissis, vt quendam clericum sui comitatus, Præpositū videlicet Sancti Donati transferre laboraret ad Episcopatum Mormensem, ac quendam alium clericum de sua familia in Præpositum Sācti Donati faceret promoueri.

Papa facile annuit comiti Flandrensi.

Quibus acceptis, statim Cardinalis respectu tanti viri consanguinei sui, domino Papæ eius petitiones curauit exponere, nec segniùs à Papa quæ petierat impetrauit. Expeditus igitur pro suæ volūtatis arbitrio Flandrensis petitionibus, cōfestim remisit eidem suas literas, nuncians & suas petitiones auditas, & quàm benignum dominū Papam repererat erga suam personam, cōmemorans etiam multa de sanctitate Papæ & iusticia, vndè precabatur obnixius vt & ipse comes esset amicus eius, quem senserat inprimis suis petitionibus sibi tam fauorabilē, ac insuper in suis literis curaret eidem Papæ ipsum Cardinalem specialiter recōmendare. Quæ omnia idem comes adimpleuit. Expost verò cum ipse Cardinalis & cæteri de collegio quibus Ecclesiæ perturbacio cōplacebat, viderent

Vrbanus Papa iustitiæ deditus.

Vrbanum Papam vt summum pontificem per omnia condecenter agere, contra auaritiam ipsorum disputare, aduersùs iniusticias deceptare, & in omnes Simoniacos intrepidè terribiliter fulminare, pænituit eos fecisse hominem. Augebat insuper furorem eorum quòd protestatus fuerat se iustitiam facturum inter virum & virum, & maximè inter reges Francorum & Anglorum, per quorum penè discordias tota Christianitas detrimentum accepit.

Cardinales desciscunt à Papa.

Fauebant nimirum regi Francorum, eius illecti muneribus, vndè & metuebant ne aliquid salubriter statueret contra eum, per quod vel eorum minueretur commodum, vel eorum opinio penes regem. Hijs itaque & hijs similibus causis desciuerant ab eo quasi vir vnus, & istum de quo fit sermo ad instar Baal quod interpretatur vanitas erigentes statuerunt simulacrum suum, & ambulauerunt post vanitatem, & vani facti sunt, & procidentes curuauerunt genua sua ante Baal. Relicti sunt tamen viri aliquot, viri iusti, timentes dominum ex collegio Cardinaliū, qui nō incuruati sunt ante eum, sed cum Vrbano in vnitate Ecclesiæ permanserunt. Ex quibus præmissis (vt dixeram) manifestè clarescit quantum periculum suo capiti rex Francorum aggerauit, qui hæc omnia sciens, sed dissimulans, nitebatur viribus & substantia totam Christianitatem trahere in erroris abyssum.

Deditio Castelli Sancti Angeli.

Cum hæc ita se haberent, arridere cæpit aliqualis aura serenior domino Vrbano Papæ populóq; Romano, Domino auferente opprobrium ex Israel, & conterente portas æreas, & vectes ferreos confringente. Portas inquā & vectes munitissimi castelli, videlicet sancti Angeli, quod fuerat eis spina in oculo, in latere stimulus, quamdiu antepapales, Britanni videlicet, illud municipium occuparunt. Britāni reuera ad eius custodiam mox in initio dissidij inter Papam & Cardinales destinati, illud viriliter munierunt, bellicosè gubernarūt, & strenuè seruauerunt, adeò autem, vt ignominiam Romani populi redundaret, quicquid meditati sunt, quicquid machinati sunt, quicquid deniq; opertè compleuerunt. Romanorum namq; bona diripientes in castellum comportarunt, loca vicina deuastarūt, & obiecta quæq;, scilicet domos & palacia quę eis nullo

modo

modo esse possunt impedimento, machinis, trabiculis missilibus, & petrarijs conquassarunt. Erat ibidem cernere (nescio vtrum magis miserandum an dolendum) spectaculum, populum cuius patribus nulla ciuitas, nulla prouincia, nullum regnum, deniq; nec totus mundus quandoq; resistere potuit, iam proprijs finibus ita arctari, ita vexari ab eo, reprobabiliter deturbari à facie mediocris castri, vt penè omnem spem amitteret resistēdi, proprijs vtiq; diffidens viribus, quendam Anglicum militem Iohānem Havvkvvode in Italiæ & Lumbardiæ partibus cum non parua manu militum & armatorum militantem vocandum, vel potius multa pecunia coëmendum ad suum auxilium peroptimū fore putauit. Sed Britones qui in castello erant cùm hæc audissent, tutiùs rati sunt se occultè domino Papæ reddere, quàm eius aduentum in sui perniciem expectare. Constabat namq; eis Romanos sicut à malitia veterum & probitate exciderant, sic à clementia & pietate quæ semper antiquos Romanos victores comitari solebant. Et reuera Romani moderni crudelissimi viri sunt, & nulla pietate præditi, præcipuè penes eos quos armis subiugare contingit. Hac ergo causa præcipuè coacti sunt Britones occultè cū domino Papa cōponere, vt saluis corporibus, tamen illæsi permitterentur abire. Dominus verò Papa, vt vir pacificus eorum petitionibus adquieuit. Redditum est itaq; castrum domino Papæ, sed occultè & in nocte, ne fortè venirent Romani & tollerent ipsum locum & gentem. Constabat autem domino Papæ Romanos nullis eorum petitionibus inclinandos, nullis præcibus fore flectendos, & ideo dimisit eos occultè propter metum qui oderunt eos. Numerus quidem eorum qui castrum ita tenuerāt, qui Romanos velut aspis in sinu afflixerant, vix excreuit ad septuaginta quinq;, vndè & eos maiori odio perstringebant, cum videbant à tam paucis eorum posse cōtundi superbiam, & ipsos Romanos amplior rubor confusionis inuasit. Quare (vt diximus) nullo modo saluti eorum consensissent, si dominus Papa pro liberatione eorum Romanorum arbitrium expectasset. Britonibus itaque de castello egressis, & papalibus iuxta cōdictum immissis, per totam noctem aurum & argentum, vasa concupiscibilia, & vniuersa quæ vsui Papæ prodessent fecit Dominus Papa ad suum palacium comportari. Illucente crastino, senatus populusq; Romanus cum comperissent deditionem castelli, occurrit ilico cum securibus, ligonibus, & omnis generis instrumentis ad diruendum castellum, in vltionem tanti opprobrij accepti per Britones castellanos. Confractum est itaque castellum in ipsa die, & dirutum pro magna parte, & ita Romani de visibili materia crudelem quodammodo cepêre vindictam.

Romanorum mores.

Eodem anno stipendiarij qui erant cum domino Iohanne Harleston apud Scherburg, & maximè hij qui remanserant post recessum domini Roberti le Rous, versi in seditionem dixêrunt hanc multitudinem, præsertim cum gallici omnes penè aditus, omnes vias conclusêrint, per quas spes victus esse possit. Dominus Iohannes verò eorum necessitudinibus compassus, eorum lenire cupiens amaritudinem, dixit ad eos. Cernitis cōmilitones me eadem necessitate, præssum vobiscum comiter qua vos vrgeri doletis. Et quid est quod vltra facere vobis debeā, decernite quid me vultis facere pro salute vestra, paratum me habebitis siue ad vitam siue ad mortem: cui illi: Est hîc (inquiunt) non procul Ecclesia & quoddam molendinum, in quæ hostes nostri sua victualia comportarunt, transeamus illuc instructis armis, & expereamur si fortè nobis arrideat fortuna serenior. Meliùs est enim & honorificentiùs nobis mori fortiter, quàm fame & inædia cum dedecore deperire. Applaudit ille dictis eorum, & nocte sequenti accinguntur ad iter: ad loca ergo prædicta perueniunt, sed ea Gallicis repleta reperiunt. Nec mora, insultum dant acerrimum ad vtrunq; locum, & fit

Acre certamen inter Anglicos & Gallicos apud Scherburgh pro victualibus.

fit vtrinq; magnus strepitus, hinc Anglicis certantibus pro cōmuni victu, illinc Gallicis eos viriliter propellētibus, pro custodia vtrarūq; rerum, victus videlicet

Famis vis.

atq; vitæ. Ibi videres in Anglicis non per speculum vel enigma, sed facie tenùs, quid fames imperat, quid inedia stimulat, dum nostrates potiùs læthale ferrum hostium appetunt, saxa libenter subeunt, muros alacriter (sed periculosè) inuadunt, quàm famis incōmoda seipsos tollerare permittunt. Quid multa? pro victu

Bellum inter Anglos & Gallicos.

instatur audaciùs, pugnatur ardentiùs, occupant famelici saturatos, Anglici Gallicos, & captiuos accipiunt pro libito iure belli, redeunt onusti spolijs, gaudent victoria affectata. Sed non diu perseuerat ista iocunditas, non longum tenet Vua comas, nec Populus vmbras, nam in ipso itinere obuios habēt quosdā ex Gallicis qui bellum eis indicunt, aut captiuitatem omnibus repromittunt. Turbantur Anglici à facie verborum eorum, Gallici redeunt ad ipsos qui miserunt eos. Nec mora, apparent Anglicis qui delituerant in insidijs Gallici, vndè nostrates certiores effecti de pugna, parant se ad gloriosè viuendum aut fortiter moriendum, instruunt acies, turmas disponunt iuxta disciplinam militaris ordinis, præponunt sagittarios, stabiliunt pedites, & ipsi qui equites fuerant pedites efficiuntur. Gallici ergò videntes apparatum talem, & ipsi se parant & mutuis exhortationibus se confortant. Deindè venitur ad pugnam, manus conferunt. Sed Gallici multò nostratibus fortiores, primo impetu nostros retrocedere vi compellunt. Interim architenentes nostris præsidio fiunt, dum denso sagittarum imbre Francos obnubilant, dum plures vulnerant, & Plutoni commendant. Nec tamen cedunt Gallici, sed instant animosiùs, pugnant alacriùs, mortem si contingat subire pro gloria reputantes. Fit itaque personantium grandis tumultus inuicem se collidentium, gladiorum galearumq; tinnitus, vndè non mediocriter animantur partes ad res bellicas magis strenuè peragendas ibidem.

Io. Harleston comprimitur.

Dominus Iohannes Harleston Anglorum ductor & capitaneus primus, vel vnus è primis Francos inuadens fortiter, concidens horribiliter, prosternēs immisericorditer, & ipse à multitudine eorum se circundantium sicut apes opprimitur, solo tenùs deijcitur, pedibus & hominum & equorum cōteritur, & ibidem relinquitur semiuiuus. Illic cernendum Anglorum animositatem & fidē, qui cum suum ita deiectum cernerent campiductorem, non cedere, non fugere demùm, nec mente concidere, sed audaciùs & fiducialiùs mortem contemnentes, in campo prostrare didicerunt. Dum hæc aguntur, & Bellona pro parte Francorum desæuiret, dominus Galfridus VVorselee, miles & manu prōptus & bello strenuus, quem nostrates ex industria ad succurrendum (si necessitas vrgeret) reliquerant, improuisè cum turma sua superuenit, durissimis armata securibus, & Gallorum stationem petit, ipsosq; inuadit, dissipat & prosternit.

Angli victores fiunt.

Omnes itaque qui conuenerant Anglici cum eodem, viri fortes, scientes bellum, eleuatis securibus Gallicos mactant vt pecudes, dum nullus ictus effectu careret, nullus feriendo laboraret in vanum. Quicunq; hostem vno ictu percusserat, non opus erat vt secundum adderet. Cernere erat ibidem fortissimas galeas à viris fortibus omnino dissectas, nonnullas autem ita collisas, vt omninò vel conquassato capite, vel contrito, vnū latus adhæreret alteri, nulla arte leuandum, nulla ratione reformandum sine dissolutione totius operis. Affuit etiam & alia turba garcionum & aliorum, qui ad custodiam equorum remanserant, & ad sarcinas, quæ videns iam statum belli ex parte Francorum aliqualiter inclinatum, sumpta audacia, & assumptis instrumentis, vel quæ de proprijs habere poterant vel quæ de cadentibus Francis extorserant, repētè ex aduerso super Gallicos irruunt, & eos duplici contritione conterendo, dum hij istac cedunt, Illuc vt diximus Dominus Galfridus memoratus & sui sæuiunt, dissipacionem

adducunt, & violenter, immo turbulenter ad deditionem compellunt, occisis primitùs plusquam centum viginti, & captis penè prisonibus ad numerum supradictum. Facta est igitur in illa die magna salus in gente Anglorum, & collaudabant dominum omnipotentem, cui nō est difficile saluare in paucis æquè vt in multis. Et reuersi sunt ad municipium cum magna gloria & spolijs multis, digni per omnia quibus dicatur, Vos estis qui fecistis salutem in Israel, & abstulistis opprobrium de gente.

Flandrenses perfidi pro crudelitate in Anglos pœnas luunt.

Eodem anno circa festum Natiuitatis sancti Iohannis Baptistæ manifestata est hominum malitia dolosè diligentium, & consequenter deo volente in dolosos iusta animaduersione vindicatum. Malitia quidem hominum impiorum fictè loquētium, hominum perfidorum Flandrensium, qui more Samaritanorum Iudæos quondam colentium inter prospera, persequentium inter aduersa, Anglicos vicissim & amant, & odiunt varietate temporū. Hij siquidem & Anglos colunt & diligunt dum constat eos esse superiores, aduersis fortiores hostibus, fortunatiores aduersantibus, solito ditiores; ac cōtra, cùm cernunt eis aduersa consurgere, præualentes hostes insurgere, miserias crescere, ærumnas augeri, negant consilium, negant auxilium, negant fiduciam, negant notitiam; & postremò ipsi efficiuntur eisdem cunctis hostibus sæuiores: patuit hoc non semel aut iterum, siue tertiò, sed puto infinities, si ab origine gentis eiusdem retexere cuncta fas sit. Patet in præsenti tempore quod nostris damnis sentimus, effectualiter cernimus. Enimuerò cùm dominus Hugo Caluerlee, & dominus Thomas Percy ad custodiam maris destinati fuissent, obuia fuit eis bargia quædam Cornubiæ, de Villa de Foivvaye, quæ tam transacto tempore à rege sibi deputato ad maris custodiam ante ingressum dictorum militum Hugonis & Thomæ, consumptis stipendijs domum redire parabat. Quam cum cognouissent idem milites, & causam ipsius reditus petierunt, & qui in ea erant cum eodem vase reuerterentur cum eis, promittens se interim quosdam ex suis Angliam remissuros pro eorum stipendio renouando. Ipsi verò proprijs cessurum commodis arbitrantes si quid ex hostium manubijs leniter lucrari valerent, negant se pro tunc redituros, sed potiùs ducunt se nauigaturos ad propria, & postea nouis victualibus, nouis vtensilibus, nouo robore reuersuros. Quid multa? velificant ipsi versùs patriam. Milites cum suis ad maris custodiam & tutelam, cùm volucri cursu semoti essent procul ab inuicem, & vtrisque visus & cognitio ablatus, obuiam habent Cornubienses quandam nauem Flandrensem, armatis onustam, perfidis repletam, crudelibus refertam, impijs oneratam. Qui cernentes bargiam solam, & cognoscentes nostrum nauigium in alias partes concessisse operi consueto dantes operam, fide profligata, pietate repulsa, sumpta audacia, in nostros arma conuertunt: sed & nostrates cernentes rem agi pro capitibus, & ipsi se parant ad viriliter resistendum. Fit igitur conflictus atrocissimus, nostris pro rebus & vita certantibus, Flandrensibus contra laborantibus, ne eorum in hac parte perdatur dolus & falsitas, si non contingat eos superiores existere seu victores. Sed quid pauci contra multos, fessi contra fortes valerent, siquidem nostri diutina maris experti incommoda, eis erant impares, qui & plures erant, & minimè fluctibus fatigati. Cessit ergo victoria hominibus inhumanis, trucibus & cruentis. Reuera bargiam occupantes, occidunt, prosternunt & demergunt nostros, nulli parcentes, nulli deferentes, nullum deniq; quem sors eorum crudelitati obtulit reseruantes. Occisis tandem (vt arbitrabantur) omnibus, bargiam profundo commendant, vt videlicet eorum fraudulentia, dolositas, & dolosa fraudulētia Anglicis fieret manifesta: superfuit tamen quidam garcio ex eadem bargia,

Flandrensium piratæ captæ in Anglia.

qui dum instantissimè vtrinq; pugnaretur, cernens nostros perdendos, transierat in nauem Flandrensium, descendensq; in sentinam ibidem latuit, nulli cognitus donec idem Flandrenses portum Anglicum attigissent. Hic ergo per tres dies sine victu perseuerãs dum audisset Flandrenses Anglicis colloquentes, & ydioma suorum agnouisset, repẽtè surrexit ex profundo nauis, fidem & suffragium Anglorum clamitans magna voce, accurrunt Anglici, turbantur Flandrenses, nulli tamen rei veritas erat nota, sed demùm inualescente clamore res innotuit Anglicis sicut erat. Et mox Flandrenses capti sunt & carceribus destinati, recepturi pro facinoribus mercedem dignam. Nauis autem & bona eorum regijs sunt vsibus confiscata.

Sed Anglis nunquam damna sola veniunt quin potiùs multiplicata concurrũt. Accidit Anglis eodem anno graue dispendium & toti insulæ deplorandũ. Nam vir armipotens & bellicosus, prudens & strenuus, Iohannes Clerke, socius & collega strenuissimi militis domini Hugonis de Caluerlee, dum in Armoricam Britanniã concessisset, & moraretur in castello ibidem, quædam galea portum intrauit dicti castelli tanquam naues eiusdem incensura. Videntes autem hoc qui cum eodem Iohanne erant, mox armati ad vasa concurrunt, & ipsi defensuri naues ab incendijs vel rapinis. Dictus autem Iohannes (cui nunquam defuit quòd ducem deceret) cernens suos ita grauiter pro rerum defensione concurrere, & ipse leuiter armatus descendit, accurrit nauem, ingreditur, asserens se velle fortunæ suorum fore socium, siue aduersa futura esset siue secunda. Qui verò in galea erant, cernentes rem pro votis accedere, nostros scilicet persequi incircumspectè, quasi in meticulosè fugiendo nostros lacescunt iaculis & missilibus donec venirent ad introitum ipsius portus. Et egressis vtrisq;, illis fictè fugientibus, nostris cum ardore sequentibus, mox nostri proditos se senserunt. Nam repentè se inter quinq; galeas qui in insidijs delituerant conspexerunt. Quid tunc nostri facerent, quò se verterent dubitabant. Tum subitò Iohannes memoratus sumpta audacia velut gigas fertur in hostes, hos prosternens, istos repellens, vt ipse solus contra tot sufficere videretur. Mirantur & hostes animositatem hominis & audaciam, & in ipsum solum vires, mentes, odium, arma, cõuertunt. Interim quidam ex suis eius hortatu portum reintrant, eius protecti præsidio, forti defensi brachio, saluati periculo. Ipse tandem cernẽs omnes suos posse saluari, eos qui in eius naui erant ducit ante eum, ipse murus pro illis effectus contra hostes, dum illi terram attingunt, nec priùs satageret, donec omnes suos cerneret saluos & incolumes terram præoccupasse ante eum. Demùm cùm ille nauem relinquere vellet, saltando de naui, cuiusdam securi percussus in femore corruit & illico captus est. Factum est vtiq; femur eius illo ictu & tibia ferè à corpore separata, vir spectatæ bonitatis & audaciæ, posteris multarum peroptimè rerum à seipso gestarum monumenta relinquens.

Iohãnes Clerk miles strenuus in femore percussus corruit.

Bargia quædam Eboraci vnà cum hominibus submersa.

Ad malorum autem cumulum amissa est eodem tempore & nobilis bargia Eboraci, quæ dum nimis inconsultè galeas inuaderet, repentè circumuallata vndique à multitudine galearum, capitur à viris eorundem, sed malè gauisi sunt hostes tanto lucro, nam mox vt barbari eam intrassent quodammodo, & suis & nostris quos captiuos iam tenebant esset impleta, subitò & insperatò petijt profundum maris abyssi, & demersa est cum vniuersis Anglicis atque Barbaris qui in eam concesserant, rebusque omnibus quas comportarant in eam perditis, cum manus consererent nostrates, & hostes in profundo eiusdem, quod latuit tam nostros quàm hostes, donec effectualiter dispendia vitæ sentirent, submersione præfata.

Dux Armoricæ Britanniæ à suis honorificè susceptus.

Sub eisdem diebus dux Armoricæ Britanniæ (quem prædiximus vocatum à suis ad recipiendum ducatum suum, à quo velut eiectus fuerat) multis annis susceptis obsidibus & sufficiente securitate transfretauit ad sua, applicuitq; ad portum iuxta sanctum Maloum pridie nonas Augusti. Cui occurrẽtes domini, milites, armigeri, mercatores, ciues penè præ gaudio visionis domini sui naturalis, semetipsos inter se capere non valebant, tanta erat vniuersis hilaritas, omnibus in commune gaudium & iocunditas, vt cernentes certatim ipsos populi principes splendidissimè armatos, indumentis præciosissimis circumamictos, præ desiderio videndi, recipiendi, honorandi, quem eorum anima diligebat, sua ornamenta velut vilissima quæq; contemnere, & se maris fluctibus præcipitanter ingerere, & ad nauem deuotè in qua dux eorum dominus erat accedere, ac in ipsis Neptuni gurgitibus prout poterant genua flectere, quibusdam eum honorem aduentanti certantr impendere pelagi fluentis ad genua, nõnullis ad pectora, plerisque ad mentum vsq; totaliter madefactis. Inter alios occurrerunt ei ad eundem portum de villa de Dimiam, dominus Carolus de Dimiam, dominus de Mountafillan: Item dominus de Beaumaueris, dominus Petrus Turnemeyne, dominus de Hannaday: Item vicecomes de Dimiam, capitaneus de Dimiam & de Selidort: Item dominus de sancto Gyell, dominus de Ferris, dominus de Plesiers, dominus de Mountaban, & plures alij milites, quorum nomina scribere supersedi: venerunt & armigeri innumerabili numero cum eisdem vsque ad numerum vt vsu vulgari loquar CCC. sexaginta lãcearum. Septimo die Augusti venit ad eum cõstabularius de Reynes, & plures alij ad numerum .60. lancearum. Octauo die Augusti venit ad eum dominus de la Vale, dominus Castelon, dominus de Mouford, & plures alij milites & armigeri nonaginta lancearum. Decimo die Augusti venit ad eũ vicecomes de Rone, quondam fortissimus & infestissimus inimicus sibi, cum quo venerunt alij plures milites & armigeri ducatus sui vsq; ad numerũ quadringentarum lancearum. Qui oẽs eum vt eorum dominum naturalem & legitimum honorauerunt, recognouerunt ac susceperũt, & pacem secundùm eius arbitriũ cum eo fecerunt. Reperitq; idem dux (quod mirum dictu est) post ipsius patriæ tot discidia, tot bellorum chorusca fulgura, tot hostium direptiones, & vespilionum furta publica, quæ iugiter per multos annos pertulerat ipsa regio, omnem domus suæ suppellectilem & thesaurum, omnia deniq; bona quę possederat relinquẽs patriam, adeò intacta & integra, ac si ipse personaliter ea cum omni virtute sua & robore conseruasset. Tanta itaq; constantia arserãt populares in amore domini, tanta fide viguerant in amore principis, tanta perseuerantia perstiterant in amore ducis, vt priùs, vt citiùs, vt potiùs paterentur propria in direptionem & prędã dari, quàm quicquid minueretur de hijs quæ apud eos reliquerat eorum dominus naturalis. Tributum insuper regionis quod soliti fuerãt in pace colligere vsibus sui ducis, etiam in vastitate hostili colligi fecerunt, & ad securum locum comportari, vt quandocunq; aduenisset ad tractandum eos in mansuetudine & lenitate vt accidit, thesauros tam insperatos q̃ inestimabiles reperisset. Dux autẽ omnia ista considerans præter spem euenisse, indicibili repletus gaudio, gratias agit deo, qui quando vult, transfert & mutat regiones & regna, & quibus vult ea tribuit. Et interim cũ tempus miserandi eius aduenerit, restituit ea timentibus nomen eius. Deinde plebi pro incredibili fide & gratitudine quam in eis inuenit regratiatur vberrimè, promittens se de cætero eis, non vt tirannus aut hostis, præfuturum cum fauore, sed vt pius princeps cum iustitia & amore.

Nec obliuioni esse tradendum æstimo factum notabile, factum non minùs

Memorabile factum domini Hugonis Caluerlee.

laudabile quàm memorabile illius virtutũ & fortitudinũ exemplar, illius præfulgentis ſpeculi militaris domini Hugonis Caluerlee, qui tamen ſua ſapientia, animoſitate & virtute ipſum ducem ſeruauit à deriſionibus hoſtium, & inſuper cõmune vulgus quod ſequebatur apparatus aulę, ſeu cameræ Theſauros publicos & priuatos, arma bellica, vaſa aurea & argẽtea, omnemq; ducis ſuppellectilem defendit à rapinis & inuaſionibus barbarorũ. Cum autem vt præfatus dux Britanniæ & dominus Thomas Percy e cęteriq; maiores portũ prę occupaſſent, ſimulq; cum eis dominus Hugo memoratus, nec eũ naues onerare quæ victualia vehebant, & cætera quæ prædiximus portum attigiſſent, non enim poterant oẽs ſimul intrare, quia portus arctus eſt & periculoſus, ecce repentè veſpiliones Gallici ſimul cum Hiſpanis vecti galeis aduolant, rati cuncta ſibi ceſſura pro votis, cum naues noſtræ quæ iam portum tenebant, reuerti nõ poterant ad ferenda præſidia, duplici vt eis viſum eſt de cauſa, quia videlicet & aura erat eis cõtraria & malitia loci ſuſpecta. Nec mora, conſuetis adhibitis inſtrumentis, miſsilibus ſcilicet, quæ vulgus gunnas vocant, terribiliter feriũt & conquaſſant ipſam claſſem, & adeò conſtanter inuadũt, vt omnis ſpes liberationis earum & ipſis & illis qui iam terram tenebãt eſſet adempta. Vidit hæc dominus Hugo Caluerlee, & ingemuit, & cõcaluit cor eius intra ſe, & oblitus totius periculi, imperat nauclero vt conuertat nauem in qua erat ad hoſtes, quoniam inquit pudendum eſt nos affici incõmodo duplici, videre noſtros cum noſtris deperire, & auxilium ferre non poſſe. Citiùs deberemus mortem amplecti quàm tam probroſè dãna talia cum cachinnis hoſtiũ ſuſtinere. Ne igitur dicant nos noſtratibus vel noluiſſe, vel auſos nõ fuiſſe in tantis periculis tuliſſe ſolacium: ſentiãt quid deus valeat, ſentiant & nobis animos non deeſſe. Diutius verò reluctanti nauclero, & impoſsibilitatem prætẽdenti reuertendi ad noſtros, & pericula commemoranti quę paſſuri eſſent ſi fortè reuerterentur, comminatus eſt pęnas niſi laboraret reuerti, ſicq; factum eſt vt cum maxima difficultate reuertendo penetrarent ad hoſtes. Quo cum perueniſſent, mox dominus Hugo & ipſe ſua preparat inſtrumenta, & ſagitarijs imperat vt iam demõſtrent hoſtibus, quid manus, quid brachia, quid arcus, quid tela ſua præualent. Ipſi verò non ſegniter iuſsis eius parent, & tam animoſè, tam denſè ſagittas in hoſtes emittunt, vt tempeſtas grandinis deſcendere conſueuit in ortu primi veris. Igitur nullus locus, nullus angulus ſagitta volante tectus erat, quin vbicunq; locorum conceſſerant hoſtes vel læderentur, vel configerentur, vt ſaltem per ſagittas impedirentur à cæptis, ſicq; dum ſagittarij eminus, gladiatores noſtri non comminus præliantes, parata eſt via & occaſio nauibus onerarijs euadendi. Nec priùs deſtitit Hugo quoadusq; omnes prædictas naues tutam ſtationem cepiſſe viderat. Tunc demùm & ipſe inſequitur hoſtes viriliter à ſua rate perturbans, qui eum inſecuti fuerant & eorum conatus tam vi quàm aſtu deludens, donec & ipſe cum ſuis portum ſalutis reintraſſet. Viderant hæc omnia vna parte Britones cum ſuo duce, qui ob facta fortia eiuſdem Hugonis & Anglorum qui cum eo fuerant, in tantum amorem eorum exarſerunt, quòd vitam & animam pro eis ponere, ſi neceſsitas hoc exigeret, cum iuramẽto dulce reputarent: ſed & ipſe dux vix vnquam à gratiarum actione ceſſabat, nunc dei collaudans virtutem & gratiam, nunc Hugonem extollens & magnificans, quaſi per eum ex inope factus fuiſſet opulentus, quippe qui opes & ſubſtantiam turpiter & cum dedecore perdidiſſet, niſi iam Hugonis animoſitas, ſtrenuitas atque probitas opem tuliſſet. Stabant ex aduerſo in muris & turribus villæ ſancti Maloi Gallici cum eorum Capitaneo Bertrando Cleykyn, quin & ipſi non minùs quàm Britones viri auſus laudantes & facta, afficiebantur ibidem, timentes (vt aſſolet vulgus)

casum-

casum aut capcionem viri quem diligit, & quanquam hostes existerent, tamen pro eius incolumitate dominum præcabantur. Ipse insuper Bertrādus Cleykin publicè protestatus est se maluisse omnes Gallicos illo cōflictu deperijsse, quàm quicquam aduersi tantus vir pertulisset, quibus laudibus ipse vir dignus habetur, qui & suis salutem, per hostium detrimenta tulit, & tamen pro virtute sua hostium promeruit laudem & fauorem. Profectò nostris temporibus non est inuentus in ordine militari similis illi qui conseruaret legem excelsi, & idcirco reor omnia hæc sibi contigisse præter solitum, vt cognoscant posteri quantum erga deum deuotio, erga sanctos affectio, erga matrem Ecclesiam veneratio, ac postremum erga cultum iusticiæ feruor & dilectio valeant obtinere. Nullus quippe vt verū fateor, eo virum magis sanctitati deditum, orationibus aut Elemosinis assuetum nostro tempore facilè reperisset.

Diues quidam mercator Ianuensis à mercatoribus Anglicanis inuisiosè peremptus.

Eodem tempore quidam nobilis & prædiues mercator Ianuensis veniens in Angliam & pluries cōmoda regi regnóq; promittens si rex dignaretur permittere eum apud Hampton castellum de nouo constructum occupare & ibidē sua mercimonia recondere, repente interemptus est à mercatoribus Anglicanis, magno detrimento plebis & regni, nam promiserat, & effectualiter compleuisset (vt dicebatur) si consecutus fuisset vota sua, & vita priuatus subitò non fuisset, eo prouexisse portum Hamptonium, quòd nullus portus in hijs occiduis Europæ partibus æquiperari potuisset eidem. Reuera quicquid ex orientalibus regionibus per mercatores Ianuenses, Flandriæ, Normanniæ, Britanniæ Armoricę solebat inferri ante, nostris temporibus & regionibus fuisset allatum. Et ita cōsequenter compulli fuissent ab Angligenis exteri suas merces requirere, à quibus ipsi nō sine magno periculo suas diuitias petere consueuêrunt, sed tantis cōmoditatibus obuia fuit nostrorum malitia, minis licenter efferata est in virū innocentem & molientem nostra commoda. Mercatores siquidem suis cessura damnis arbitrantes quæcunq; in hac parte publico proficerent incremento, vt ferunt hominem nihil doli suspicantem noctu repente circumuentum Londoniæ, in platea publica ante fores obtruncant hospitij sui, per quosdam conductos ad illud facinus exequendū. Sicq; nostrorum detestāda malitia nec minùs execrabilis auaricia nobis inimicitias peperit amicorum, Ianuensium videlicet & aliarū nationum quæ in circuitu nostro sunt, & paucorū perfidia suspectā reddidit fidem omniū incolarum. Quis enim externus audebit se fidei nostrę committere cui tanta infidelitas siue inhumana crudelitas nota erit? Quis nō timebit nostras versutias & abhominabitur nomen nostrū? Et super hæc omnia metuendus est dominus quem tam proteruè nostris peccatis offendimus, cuius mandata adeò infinitè despicimus, vt non iam negligenter quidem delinquimus, sed tanquam serui qui sciunt domini voluntatem & non faciunt, voluntariè suis legibus cōtraimus. Scimus enim eum cōminando præcepisse: Innocentem & iustum non interficies, sed nihili pendit mādata diuina auara cupiditas, & legis naturalis scita refugit ambitio mundialis, plùs valet apud inhumanos homines lucrū temporalis substantiæ quàm charitas vel affectio socialis vitę, quæ nos generaliter fratres efficit. Timendū est igitur ne nobis iratus est dominus, vt vltionem subitæ necis comminando dicens improperet: Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra, & maledicta terra in opere tuo, quæ aperuit os suum & suscepit sanguinis fratris tui. Quis autem frater carnalis vnquam maiora commoda fratribus suis elaborauit inferre, quàm iste nostratibus machinatus est? reuera dicebatur, quòd libram piperis pro quatuor denarijs vendidisset, & ita consequenter de singulis faciendo generibus specierum, quod profectò tractu temporis indicibile emolumentum incolis peperisset.

Magna pestis in partibus Borealibus, Scotiq; tunc partes illas inuadentes.

Eodem anno tempore æstiuali tanta pestis exorta est in partibus borealibus ex iniquo sydere, quãta nunquam antea visa fuit, adeò namq; inualuit ipsi ipsa mortalitas, vt penè totam patriam de probatissimis viris subitò spoliaret, & de mediocribus (quid dicẽdum,) euacuauit quamlibet ferè domum, vt penitùs sola remaneret, familias amplissimas absorbendo deleuit, non vsq; ad vnum, sed vsquequo nullũ superstitẽ derelinqueret. Sed hęc perpauca sunt respectu eorũ quę sequuntur. Enimuero in tãtũ aggrauata est manus domini super eos, vt villas & oppida olim viris bellicis, prudẽtibus & prædiuitibus, ac ipsis colonis refertissima, suis habitatoribus destitueret & in solitudinem redigeret & desertum. Et super omnia, Scoti vt patet humani generis inimici, nõ compati tot Christianorũ mortibus, non condolere tot calamitatibus didicẽrunt gentis miseræ, postremò nec manum domini tam vicinam eis vereri sciuẽrunt, sed inhumaniores brutis, efferatiores feris, istud tempus accõmodatum eorum crudelitati putãtes, in gentem morbo & peste tabescente efferati, quos dominus percusserat persecuti sunt, & dolorem vulnerum eorum addiderunt, percutientes in ore gladij viros bello aptos, quos non dum morbus aut pestis infecerat, & plurimorũ amputatis capitibus, vesano spiritu agitati, ipsa capita ad inuicẽ pede percutere & repercutere ad modum cum pila ludentium non horrebant. Et cum nullum tot malis obuiantem, nullũ resistentem conspicerent, exindè audatiores effecti vniuersa sibi licere putantes, patriam peruagantur, villas prædantur, diuitias asportant, fugant bestias coram eis & iumenta, in tãtum vt ipsos greges porcorum coram ipsis abigerẽt, quod animaliũ genus nullus ante Scotorum abducere prætemptauit. Cum autẽ patriæ præmeditati fuissent direptionem, antequam ingrederẽtur regionem illam, accitis quibusdam ex incolis soliciti scitati sunt cur ipsis tantùm tanta pestis acciderat plus quàm Scotis aut alijs gentibus cõuicinis. Qui simpliciter responderunt se nescire causam tantæ mortalitatis, quippe quibus occulta fuęre diuina iudicia: sed vnum constanter affirmabant, quòd omnis calamitas, omnis mortalitas, demùm omnis aduersitas quæ eis acciderant, ex speciali dei gratia contingebant: quandoq; propter peccata sua vt luerent in hac vita commissa nepharię, & malis operibus dediti timore mortis desisterẽt ab inceptis:

Cur deus affligat.

aliquãdo propter exercitium iustorum, vt maiorem fidem in deo habeant, quemadmodum scriptum est, Iusti & timebunt & sperabunt in domino: & aliquoties propter multas causas occultas quas non expedit vobis scire. Cùm verò Scoti aut ab incolis pestem eis illatam dei gratia trepidauerunt timore vbi non erat timor, saltem talis qualem assumpserant satis bestialiter, vndè ingressuri terrã, & postquam ingressi sunt eam quotidie mane, signauerunt se tali benedictione ab ipsis magna deliberatione cõposita, & multum necessaria vt eis visum fuit. Senior igitur vel maior natu inter ipsos taliter inchoauit, Benedicite, & respondebatur Dominus: deindè maior prosecutus est, Deus & sanctus Kyntegernus, sanctus Romanus & sanctus Andreas seruẽt nos hodie à diuina gratia, & fœda morte qua Anglici moriuntur. Et post istã benedictionẽ se satis protectos satisq; munitos putabãt à cũctis malis casibus quę superuenire valebant, quę benedictio multò ridiculosius sonat in ipsorum ydiomate q̃ lingua latina, & propterea illã

Scotorum imprecatio.

in præsenti loco scribere dignũ puto, nam isto modo sonat: **Gode and S. Mango, saint Romayn, and saint Andrew, schield vs this day fro Goddis grace, and the foule death that Englisch men dien vpon.** Sperandum est ergo etsi non in præsenti, in futuro tamen precum suarum cõsequentur effectum, & inhumanitatis crudelitatem quam exercuerunt in populum humiliatum sub flagello dei, peste videlicet laborante, digna compensatione persentient, lento namq; gressu progreditur diuina seueritas, sed tarditatem iræ grauitate pœnæ compensat.

Eodem tempore intercurrentibus personis grauibus qui multũ de iniuria irrogata personis dudũ in Ecclesia VVestm. videlicet Roberto Haule & Iohãni Schakel piè iusteq; doluerãt, reddita est pax & libertas Iohãni Schakel, quem supra docuimus irreuerenter extractũ de eadem Ecclesia, & ad turrim Londini tractum, ibidemquè carcere mancipatum. Cõuenit siquidem inter dominum regem, & ipsum depostulantibus viris venerabilibus, vt Iohãnes Schakel captiuum suum filium comitis de Deua, qui iam nuper defuncto Papa & ipse hæreditariè comes effectus est, domino regi publicaret, non dum enim sciebant quis aut qualis esset, vel vbi moram traxerat ita diu. Et præterea ordinatum est, vt dominus rex daret eidem Iohanni pro possessione prædicti captiui, terras ad valorem centum marcarum per annum, & in pecunia quingentas marcas, & quòd dominus rex de bonis regijs fundaret vnã cantariã pro animabus eorum, quos eius ministri in ecclesia supradicta peremerãt de quinq; sacerdotibus perpetuis temporibus duraturam, firmatis istis conditionibus, regi captiuus redditur, & Iohannes Schakel pristinę libertati. Iussus autem exhibere captiuũ, cunctis admirantibus ministrum suum obtulit, qui ei astiterat, & more valecti seruierat in omni tribulatione sua, & ante persecutionem quæ sibi illata fuerat in carcere, & extra carcerem, & ita fideliter sibi adhæserat, vt non potuisset agnosci ita impensè ministrauerat, vt putari conducticius suus famulus meritò potuisset. Erat cernere inter Anglos ibidem confusionem magnam, & verecundiã de tanta viri fide, dum quisque non haberet in summa tranquillitate, quòd ipsum in maxima perturbatione & regni totius commotione habuisse conspiceret, omnibus inter se quærẽtibus quisnam ex ipsis inueniri potuisset similis, qui potuit transgredi & non est transgressus, vt honorificus dominus habitus à rege fuisse regniquè proceribus, & omnia respectu fidei q̃ magistris suis debuit cõtempsisse, ac demùm in ipsa persecutione suis magistris illata penè caput suũ intuitu fidelitatis ipsis gladijs posuisse. O constantia iuuenis prædicanda, quæ licèt posita inter pressuras persequentium, nulla tamen varietate fortunæ frangi potuit, quo minùs inueniretur perfectè stabilis inter aspera, securus inter dubia, fide cernens nil aduersa. Anglice quisquis es, qui pecunia corruptus aut alijs donis illectus perditionem patriæ tuæ moliris, respice speculum huius externi, fidem scilicet huius viri, qui non Anglicus, non indigena, sed quodam iure hostis & alienigena, & ita tamẽ, ita proteruè, ita pertinaciter fidem seruat, iuramẽtum obseruat quo magistris suis, vt ita dicam, se adiunxerat, quòd pauper & inops, & seruus miseriæ magistrorum infidelitate plus eligit effici, quàm in fidei læsione semetipsum prodẽdo, damno magistrorum in rege regniquè proceribus iuxta conditionem sui generis in abundãtia, iocis, ac diuitijs gloriari. Hæc idcirco scripsi, vt pudeat Anglos præsentes & futuros proditionis infamia, qui respectu huius Hispani in promptu habent fidei non fictæ sed perfectæ speculum, & discant quanta laus & gloria fide & probitate perquiritur, & è contrà quàm pudenda recordatio, quàm fœda memoria sequitur proditores.

Iohannes Schakell libertati pristinæ restitutus.

Hispani miranda fidelitas.

Sub eisdem penè diebus, Comes Flandriæ, dum nouas consuetudines à suis communibus, dum nouas exactiones exquirit, dum noua onera minùs prudenter imponit, dum insueta contra suorum libertates inquirit, cum omni domo sua, vniuersa familia, totoquè consilio de terra sua vi cõmunium est expulsus. Et mox exercitus plebis citò deligitur viginti milliũ & eo amplius virorũ de cõmunitate, electorum ad custodiendum fines patriæ ab incursu fauentium comiti, suo videlicet domino naturali, & ad obsidendum & capiendum eundem comitem, si persistendum inceptis putaret. Interim vt assolet fiunt direptiones & prędæ bonorum comitis sibiq; fauentium, incendia prædiorum, mor-

Comes Flandriæ dum nouas à suis communibus exigit consuetudines, expulsus est.

 tes fa-

tes famulantium, & cuncta quæ vel odio personarum geri solent, vel vindicta victorum sensit damni partem. VValeranus comes Sancti Pauli, qui per idem tempus ad partes illas concesserat ad muniendum castra sua in illis partibus constituta. Cum comperissent eum fauere parti comitis, mox ad quoddam eius manerium vniuersi se transferunt in spiritu furoris & iracundiæ, & totum illud prædiũ, quod in ædificijs & pulchritudine omnia comitatus excedebat, prædia solo complanant, non relinquẽtes tignum super parietem, aut lapidem super lapidẽ, vt omnib⁹ luceret clariùs illos in corde & ex corde odio persequi dominũ suum comitem, & omnes qui ei familiaritate aliqua iungebantur. Cum igitur elapsis iam multis diebus, comes cerneret eos in sua perseuerare pertinaciã, & priùs mori velle quàm cõsuetudines suas auitas amittere, & ipse pertæsus damni quòd patriæ inferebatur medio tempore, mittit ad eos qui eorum palparent animos si forte interim flexi fuissent, vel labore militiæ aut expensarum nimietate animo concidissent. Sed vbi didicit eos nullo modo deflexos, nullis laboribus fatigatos, decernit descendere suorum voluntati. Et idcirco renunciauit illis se fore paratum ad præsidendum eis vt dominus placidus, sed si ipsi in cæteris modo consueto sibi submittant. Ipsi verò nequaquã se subijciẽdos renunciant, nisi omne consilium remoueatur ab ipso, & recipere solum velit consiliarios ex communis vulgi decreto, & insuper vt tradat in manus plebis ipsos qui huiusmodi perturbationis seu commotionis causa fuêre. Comes igitur nullam aliam viam cernens ad recuperandum eius dominium, licet inuitus adiudicauit fieri petitionem eorum, & ita postremò est suo comitatui restitutus.

Edmundus Brumfielde fraudulenter agit in acquisitione Abbathiam Sancti Dauidis.

Per idem tempus venit à curia Romana Edmũdus Brumfield monachus ecclesiæ sancti Edmundi de Burgo, afferens secum bullas, in quibus dono & prouisione domini Papæ asseuerauit se Abbatem & pastorem ipsius ecclesiæ confirmatum. Iste siquidem Edmundus promotus ex substãtia illius Monasterij vsque ad summum gradum, quotiẽs à studio reuocabatur ad Monasteriũ, semper contentiosus & seminator discordiarum & odij concitator extiterat inter fratres, vndè fratres illius loci fatigati sæpe per ipsum, cum consilio domini Iohãnis Bryuele, patris tunc & pastoris eorum, decreuerunt quouis pacto aut per fas aut per nefas deliberari à persona sua, ne videlicet vna oũis morbida totum gregem ipsius Monasterij contaminaret, & vt illorum propositum cautius & secretiùs ac sine fratrum, vel loci aut ipsius Edmũdi scandalo sortiri valeret effectum, offerunt sibi officium procuratoris domus illorum, vt vadens ad Romanam curiam, ibidem pro ecclesię necessitatibus iugiter moraretur, ac sic per consequens domus illa sua præsentia vacuaretur, & fraterna quies suis simultatibus imposterùm minimè turbaretur. Sed antequam hoc negotium eũ exequi, aut ab eis recedere permiserunt, cogitantes plerunque quod cœli diuersa facies, vel externa regio non mutant conditiones quorundã, nec potest Aethiops mutare pellem suam, exegerunt ab illo iuramentum de nõ acquirendo aliquo beneficio ipsius domus, & de non procurando, quod in ipsius ecclesiæ cederet præiudicium quouismodo. Quod & iurauit, facto coram eis publico sacramẽto. Posteà verò præsidentibus capituli generalis id procurãtibus, impositum est ei onus procuratoris generalis totius nigri ordinis, & vt fauorabiliùs acceptaretur à summo pontifice, litteras commendatorias (quanquam aliqualiter contra consciẽtias) tam præsidẽtium, quàm suę domus, accepit ad Papam, quæ postea magno detrimento domus suæ fuêre, vt inferiùs declarabo. Cum ergo Romam venisset, & ibidem longam moram traxisset, nec assecutus ab Apostolico vllum fuisset beneficium, tandem audiuit D. Iohannẽ Briuole quondã Abbatem suum diem clausisse supremum, & putans iam tempus oportunum ar-

tisisse sibi sit ad procurandum & consequendum quod diu mente conceperat, accessit ad quendam aduocatū, sed filium qui tamen morabatur in curia, & vocabatur magister Iohannes Shipdam, & promisit ei magnam summam pecuniæ annuè si id efficeret, vt abbas de Burgo quoquo pacto creari posset. Et si contingeret eum in hoc negotio minimè expedire, procuraret sibi aliquem ex vacantibus Episcopatibus, aut si hoc non posset assequi, prioratum de Derhirst obtinere laboraret eidem, habiturus pro labore suo pro quolibet annuatim vnam summam ex eis. Dictus verò Iohannes, quosdam è Cardinalibus qui nunquam aurum respuunt ad partem suam traxit, vt ipsorum interuentu, & fauore Edmundi prædicti negotia efficatiùs expediret, securus ergo de ipsorum Cardinalium adiutorio, proponit coram domino Papa causam Edmundi, asserens eum verum electum capituli & omnium fratrum vocis optatum ad ecclesiæ eidem præessendum. Dominus verò Papa considerans malitiam ipsius temporis, & sui aduersarij antipapæ quotidianum incremētum, & sperans Edmūdum magno adiutorio sibi adfuturum si abbas efficeretur ibidem, de facili inclinatus ad confirmandum, vel si electio ritè celebrata non fuisset, ad gratis dādum ipsi Edmundo beneficium supradictum. Quid multa? cōsequitur Edmūdo dono & fauore Papę imaginarium appetitum, & ad repatriādum cum bullis suis se præparat toto nisu.

Fratres verò de Bury post mortem statim Abbatis sui ad electionem conuenerunt, & vnanimi consensu eligerunt in Abbatem dominum Iohannem virum idoneum de Tymvvorth, domus suæ suppriorem & ordinis zelatorem. Qui audientes Edmundum eos taliter præuenisse, mox festinarūt duos Monachos ad Romanā transmittere curiam, ad certificandum dominum Papam de falsa suggestione Edmundi, & ad petendum confirmationem ipsorum electi. Deferunt ergo secum litteras regias, & plurimorū dominorum supplicatorias pro confirmatione electi, & Edmundi depositione. Sed Papa pro tunc plus fauens Edmundo quàm monachis, permisit eosdē ibi damnosam trahere diu moram. Interea Edmundus cogitans quòd mora trahit periculum, & semper nocuit differre peractis, properat ad burgam sancti Edmundi, & ibidem alliciens sibi vicinos de patria, in breui magnum exercitum in partem suam traxit. Stipatus igitur multis assētatoribus publicari fecit in parochialibus ecclesijs suas bullas, vt fieri solet in talibus. Plebs auida semper ac cupida nouorū, suis credit assertionibus & fauet honori, maximè quia patriota fuerat & vicinus eis. Videns autem Edmundus principia sibi cessisse pro votis, sperat cœlos miscere terris, & spiritum carni cōiungere, & claustrum foro, monachos scilicet, conflare laicis, & vnum serere in vtrisque. Intrat ergò capitulum cum turba multa, mittens notarios qui inuitarent monachos ad capitulum, ex parte domini Papæ, ad audiendum sub pœna inobedientiæ eiusdem mandata. Simpliciores verò fratres timentes hanc notam, capitulū intrauerunt. Alij quoq; qui pericula mēte librauerūt & incommoda quæ monasterio possent emergere per talem prouisionē, à turba se & capitulo subtraxerunt. Edmundus igitur in capitulo residēs, de facili traxit in partem suam fratres qui aderant, partim timore censuræ, partim affectione, partim dominandi cupidine, præcipuè quos amor administrationū temporaliū detinebat. Erāt idcirco post expressata negotia sua, & postquā vidit partē fauere, nouos obedientiarios statuit, & deponit antiquos, sed & electum eorum dominum Iohannem de Tymvvorth restituit officio supprioris, si tamen idem electus putet cedentium electioni & mandatis eius parendum. Dehinc cum illa parte conuentus quæ conuenerat ad capitulum & eius suasioni acquieuerat intrat Ecclesiam, & arreptis pontificalibus ornamentis, Missam solem-

ſolemniter celebrat more abbatis loci, agens diem ſolennem in cõdenſis, non tamen vſque ad cornu altaris, ſed vſque ad ipſas menſas & conuiuium, magna vtique ſexus vtriuſque frequentia atque plauſu, ſed non diu iſtud gaudium durat, quin perturbatio atque luctus eius extrema occupat. Nam paulò poſt regales tam milites quàm armigeri cum lictoribus ad burgum conueniunt, & Edmundum ſine magna difficultate ſecum ducunt ad reſpondendum regi ſuper præmiſsis. Egreſſus autem cum illo Edmundo pars conuentus quæ ſibi fauebat, ſecuti ſunt illum monachi circa decem & octo, cumquè ad VVeſtmonaſterium perueniſſet, requiſitus eſt à Cancellario domino Richardo Scrob milite, cur ſine licentia regia Abbathiam de Burgo ſancti Edmundi intrare, & vices ibidem agere præſumpſiſſet. Quo reſpondente ſe tanquã legitimum paſtorem intraſſe ouile propriũ, vt & ouibus ſuis infectis peſte præſtaret ſolatia, & morbidis ſalutifera ꝓcuraret remedia. Subintulit Cãcellarius, puto te (inquit) in ipſo loco nec ægras oues, nec ſanas poſsidere, præſertim cum ſine conniuẽtia regia, imò contra ius regium, & approbatas regni cõſuetudines, nõ vt paſtor, ſed nec vt mercenarius tantùm, ſed vt lupus potiùs ſubintraſti. Et ideo ſcire te debes, & omnes tui ſimiles læſæ maieſtatis Regiæ tanquàm proditores arcendos & carceribus mancipandos, præcipuè propter ſtatutum parliamentale æditum. 22. anno Edvvardi regis vltimi, quod docet oẽs tales vel decapitandos vel carceribus detrudẽdos. Decernimus ergo te ad turrim Londoniarum mittendũ & ibidẽ conſeruãdum, donec voluntatẽ regiã & decretũ parliamẽti futuri ſup iſto negotio pleniùs cognoſcamus. Nec mora, cũ verbũ & decretũ perficiebatur. Deducti enim ſunt ad turrim vnà cum eo qui conſentientes aderant, & proclamatũ eſt Londonijs, vt cõmitterentur pari cuſtodiæ ſi inueniri poſſent huius viæ monachi non præſentes. Factũq; eſt, vt qui quietem clauſtralem ſpõte deſeruerant, inuiti commendarentur inquietudini carcerali. Expoſt tamen vel propter regales expenſas minorandas, vel propter zelum religionis, conſilium regale decreuit, vt Monachi qui Edmundum ſecuti fuerant, diuerſis monaſterijs mitterẽtur, cum mandato regio ſuper eiſdem, vt videlicet Abbates vel Priores quibus directi fuerant eorum cuſtodiam agerẽt, reſponſuri pro corporibus eorundem domino regi in parliamento ſequenti.

Edmundus ſupradictus cũ ſuis adhærentibus turri Londonienſi commiſſus.

Ipſo anno etiã propè feſtũ ſancti Nicholai præſulis exercuit dominus manũ magnã ſup Anglicos, in quoſdã vindicta deſinens, quibuſdam verò miſericordiam ſuã prætendẽs. Cum enim iam regium conſilium in parte ſuccurrendum putaſſet duci Britanniæ, cui poſt reditum ſuum in terram ſuam Francorum hoſtilis incurſio terrorem iniecerat magnum, communi decreto miſsi ſunt armata manu ad auxilium ſibi dominus Iohannes Arundel, dominus Hugo Caluerle, dominus Thomas Percy, dominus VVilhelmus Elinham, dominus Thomas Morevvs, dominus Thomas Lancaſtre, & plures alij milites & armigeri, quos enumerare longum foret. Hi ergo armis & equis inſtructi nobiliter poſt perceptum à rege aurum ſtipendiarium, ad confinia maris properant, ibidem auram proſperam præſtolaturi. Qui ſicut generis præeminentia & in armis exercitata prudentia, ac bellatorum ſequentium populoſa fræquentia Anglicis & Britannicis fiduciam magnam, & bonam ſpem hoſtes conterendi pepererãt, ita & Gallicis metum grandem incuſſerant, nec meritò, quia profectò ſi deo non diſplicuiſſet talis exercitus, pro virium gloria, pro præliandi cautela, pro reſiſtendi cõtra hoſtes audacia, nõ temerè fuiſſet cũctis Gallicis metuẽdus. Sed quid valet vis humana? quid aſtutia? quid opulentia? ſi cui hæc accõmodãtur, perſona diſpliceat creatori, vtiq; non ad gloriam proficiunt, ſed ignominiã, & forſitan tendũt ad damnationis augmẽtum. Sed de his hactenùs, iam ad materiam

Exercitus mittitur in Francos ad ſuccurrendum duci Britanniæ D. Iohannes Arũdel & ſui milites polluunt ſanctimoniales.

riam

riam reuertamur. Cū igitur vt prędiximus dominus Iohannes de Arūdel cum suis cōplicibus ad mare peuenisset & nec dū aura secūda flaret eisdē, statuit vt optabat operire tēpus gratioris venti. Perrexit intereà ad quoddā monasteriū monialiū virginū nō procul sitū, & cū suis ingrediēs petijt à matre monasterij, vt ibidē suos cōmilitones in negotijs regijs laboratores permitteret hospitari. Sanctimonialis autē fœmina mente librans pericula quæ per tales hospites possent emergere, & quia omninò religioni talis petitio cōtraibat, cū reuerētia & humilitate qua decuit exposuit sibi iuuenes plures qui cū eo venerāt & impelli posse de facili in scelus inexpiabile, quod non solùm in opprobrium & infamiam illius loci, sed in periculum & pernitiem sui & suorum redundaret, qui nō modo castra pudicitiæ impugnare vitarent, sed etiam omne genus peccati effugere laborarent, si id agerent, obtinerent, quod viros ad bellum profecturos oporteret. E cōtra, ille insistere magis feruidè cæpit in proposito, dicens illam falli in suis suspitionibus, & non esse verisimile quod mente imaginariè pertractaret. Cui illa solo prostrata: scio (inquit) domine viros tuos viros effrenes esse, indomitos, qui deū forsitan nō verentur, & omninò non expedire vobis, nec tibi ingrediantur claustra nostra. Quapropter cōiunctis manibus, tuam generositatem oro, atque obtestor, vt hoc dimisso proposito, alibi tibi tuisquè requiras hospitia, quæ superabundant in patria conuicina. Ille verò persistens in proposito contemptibiliter, præcepit vt surgeret, iurans se nullo modo flectendum quin in eodem loco suis hospitia prouideret. Confestim ergo iubet suis, vt domos ingrediantur, & cameras publicas occupent & priuatas, donec velificandi tempus instaret. Qui mox (vt creditur) diabolico spiritu agitati, irruūt in claustra monasterij, & vt assolet in tam indisciplinato vulgo, ille istam, iste illam erumpit cameram, in quibus virgines filiæ maiorum prouinciæ seruabantur ad discendas litteras, & pleræq; iam paratæ fuerāt ad suscipiendū sacræ religionis habitū, & in proposito virginitatis mētē fixerāt suscipiēdā, quas (spreta loci reuerētia & dei timore postposito) opprimunt & polluunt violenter, & nō solū in istis eorum libido furit, sed & vidualem continentiam & coniugalē vinculū pollutioni tradere minimè verebantur. Nam plures illuc viduæ confluxerant hospitandi gratia (vt moris est in talibus abbathijs) vel pro rei familiaris inopia, vel pro perfectiùs & securiùs seruāda continentia. In mulieres etiā coniugatas quæ illuc ex causis præmissis conuenerunt adulterium commiserunt publicū, sed violentum. Nec tātis contēti nequitijs (vt fertur) ipsas sanctimoniales ad suā luxuriam attraxerunt, paruipendentes incesti & stupri notam. Qua de re primò patientes iniuriam, mox vniuersi qui in vicinia morabātur, ad quos notitia tanti mali peruenerat, maledictiones congerunt super eorum capita horribiles, & eis quicquid infortunij, quicquid aduersi deus eis suscitare valeat, imprecati sunt. In his omnibus dominus Iohannes Arundel nihili pendens tantum clamorem, tot execrationes, talis infamiæ dedecus, adiecit peccata peccatis, addit mala malis. Reuera permisit suos quodammodo spoliare patriam, apporiare vulgus, dum victualia vel cætera necessaria vi afferentes non compulit ad soluendum, sed potiùs eorum fauebat violentiæ, & ipse particeps effectus erroris: vndè protestati sunt illius regionis incolæ maluisse aduētum in terrā quorumuis, præter domorū incendia, quàm ipsius domini Iohannis cum sequela sua. Pauca sunt ista, immò parua sunt ista respectu eorū quæ sequuntur: Die nāq; illo quo mare ingressuri erant sui, & ipse cum eis, quandam nouam nuptā, & illo eodē die per manus & orationes sacerdotis viro de prouincia copulatā, de ecclesia post Missam & sponsalia celebrata reuertētem violenter rapiūt de medio & manibus eam ducentium, & ad naues vsque deducunt, operaturi in ea opus

Iohannis Arūdel in sanctimoniales sæuit.

pus nefarium post ingressum eorum in mari, non considerantes nec putantes tanta scelera celeriter punienda. Et Abbathia etiam (vt fertur) prę dicta, fœminas coniugatas, viduas & virgines abduxerunt, & in suis manibus collocarunt, nec istis saturati, quidam ex ipsis ad sacrilegia manus extendunt. Nempè post auditā Missam, vt apparuit indeuotè, ante sacerdos casulam deponere potuisset, accedentes, & calicem de altari rapientes, cum summa festinatione, lætabundi quasi de præda, currūt ad naues, sacerdote eos in sacris vestibus, scilicet alba stola & fauone persequente, & sub interminatione census calicem repetente, cūq; nisi sannas & terribiles minas nisi retrocederet accepisset, non sic quidem silere decreuit, sed accitis conuicinis sacerdotibus, ad littus vsque processit, cum candelis accensis, campanilis, libris, & his quæ sententijs huiusmodi promulgādis requiruntur, ibique petijt sub pœna excōmunicationis, sententiā terribiliter & publicè fulminauit, & iactu in mari cereum extinguēdo, dominus Hugo Caluerle, & dominus Tho. Percy, & nonnulli alij quos hæc præmissa latebant, antequam naues ascensuri erant, fecerunt proclamari per patriam voce publica, vt venirent ante diem nauigationis qui molestati fuerant per suos vllo modo, vel per illatas iniurias, vel per alias quascunque vias vel causas, habituri condignam satisfactionem de quibuscunq; transgressionibus cōqueri voluissent: vndè contigit, vt ipsos deuota precans populus prosequeretur ad mare, sicut è contra dominum Iohannem Arundel diris imprecationibus fuerant insequuti. Post hęc euolutis nō multis horarum spacijs, cū ventus flauisset paulò turgidiùs, imperat dominus Iohānes vt oēs naues ingrediātur, & mandat naucleris velis expansis & in altū deductis, cōmittāt nauigia ventis. Nautæ verò in cuius nauem ipse dominus Iohannes cōcesserat, videlicet Robertus Rust de Blackney præsagus intemperei futuræ, dissuadet ei se pro tunc mari cōmittere, dicens tempestatem post modicum tempus affuturam, quæ & indubitatum ferret periculum, & forsitan naufragij causa foret. Ipse autem quem sua fata trahebant aurem accommodare noluit verbis eius, sed magis vrgebat ad velificandū. Igitur nauta cernens non posse persuaderi dicto Iohanni, vt remorari deberet, dat Neptuno naues, & in breui ingreditur alta maris, & vt ita dicam, postquàm altum tenuêre rates, mox venti velut agmine facto incubuere mari, ceruleusquè supra eorū caput imber astitit, nocte hyemēq; ferēs, & inhorruit vnda tenebris, continuoq; venti voluunt, maré magnáq; surgunt æquora, & dispersi iactantur gurgite vasto. Inuoluere diem nymbi, & mox humida cœlum abstulit, itaque incertis errat in vndis, præsentemq; eis intentant omnia mortem. Et quod ipsa morte terribilius est, vt ferūt, diabolica visio siue spiritus apparuit inter eos, quæ visibiliter videbatur eorum perditioni, qui in nauem dicti Iohannis Arundel concesserant imminere: quis clamor, quantus luctus, quales gemitus, quot lachrymę sunt inter mulieres, quæ vi vel sponte in naues ascenderant vsque ad cœlos, & descenderent vsque ad abyssos, cum iam nō mortis imaginem, sed ipsam mortem præsentem cernerent, & continuò morti dari minimè dubitarēt. Quāta perturbatio, mētisquè trepidatio, corporisq; magnus remorsus, & anxietas conscientiæ viros inuasit, qui pro explēda libidine mulieres ad pericula maris traxerāt, ipsi oportunè referre nouerint, qui participes existentes tanti mali, quandoq; domino miserante, salutis portum contingere meruerunt. Idcirco quid interim agerēt dubitabāt, cū hinc ventis & procellis, illinc fluctibus & fœminarū clamoribus vrgerētur. Tentauit ergo primò alleuiare vasa proijcientes impedimenta vilia, dehinc quæque præciosa, si fortè vel sic eis exurgeret spes salutis. Sed cum ita non minùs desperationem, sed potiùs augeri cernerent, refundūt causas infortunij in ipsas fœminas ac in spiritu furoris eisdem manibus,

Ioh. Arundel calicem sacerdoti aufert.

Visio diuina in Ioh. Arundel.

quibus

quibus ante illas blādè actrectauerat, ijſdem brachijs, quibus eas libidinoſè demulſerant, arreptas in mare proijciunt, ad numerum (vt fertur) ſexaginta fœminarum, piſcibus & marinis beluis deuorādas, ſed ita quidem non ceſſauit tēpeſtas, ſed excreuit per amplius, vt cunctis omnem ſpem adimeret mortis pericula euadendi. Cumquè diebus aliquot atque noctibus, non tantùm in mortis periculo, quantùm in mortis faucibus, non ſine trepidatione maxima tranſegiſſent, tandem vidit quoddam littus, & quandam inſulam in regione Hiberniæ circa littus illud in fluctibus marinis ſitam, vndè momentaneo gaudio perfuſus dominus Iohannes Arundel, mox iubet vt nautæ ſe transferant ad littus illud, ſi fortè eis terram contingere donaretur. Nautis autem reluctantibus, & aſſerentibus in tantis turbinibus magis tutum fore maris alta tenere, quàm vi ventorum illidi arenæ vel ſcopulis appropinquando terræ, irruit in eos dictus Iohannes furibundè, & quoſdā ex eis crudeliter (vt fertur) interfecit. Robertus verò de Ruſt, cuius erat nauis ipſa, timens etiā ſibi de dicti Iohannis violentia, promiſit ſe, ſi non deſit gratia, nauem impulſurum non procul à terra. Cui dictus dominus Iohannes: Nonne conſpicis illam inſulam propè terram? ſaluemur in ea aſcendendo ſaltem in ipſam, & refocillando membra noſtra, fortaſsis qui in terra ſunt videbunt nos & noſtræ miſeriæ condolebunt, & victualia nobis adferent vel efferēt ad terram ſuam, vel certè quod graue videtur, naufragos captiuabunt. Eſto captiuamur ad tempus, minus graue eſt hoc quàm in mari totiens ante mortem mori, & tandem mortem dedecoroſam euadere nullo modo poſſe. Aut ſi inimici ſunt qui in hac terra ſunt, citiùs eligo per manus hoſtiles interfici, forſitan cadaueri ſepulturam indulgebunt, quàm more pecoris marinis mergi fluctibus, & fieri pælagi monſtris cibus. Cum hæc audiſſet Robertus præfatus nauis rector, omni niſu elaborauit vt nauem impelleret inter terram & prædictam inſulam, ſperans inſulam poſſe protegere nauem à ventis, & æſtimans facilē fore aſcenſum in terram: ſed cum illic nauis perueniſſet, cernit ſcopulos miræ magnitudinis ex vtraq; parte, & ſe in medio ſubitò conſtitutum. Qui mox more morituri in clamorem erupit, & ſocijs cōfeſsionem facere monuit, & quemlibet hortabatur ſe morti parare. Quoniā (inquiens) iam nullus ſupereſt euadendi locus. Cumquè in tam horrendo periculo huc illucquè per magnum tempus iactati fuiſſent, & nauis illæſa ſcopulis iam vndas admiſiſſet, repentè apparuit aſcenſus in Inſulam, ſed arduus & difficilis propter ſcopulos & arenas. Nauta igitur omnem vim exercens, impulit nauem in arenam, vt vel ſic ſaltem fracta naui daretur eis occaſio euadendi. Et cum nauem marinis fluctibus quantum poſsibile fuerat expuliſſet, ipſe primus in arenam exilijt, deindè multi ſaltando poſt ipſum inſulam prefatam ſunt ingreſsi. Demùm dominus Iohannes Arundell & ipſe ſaltauit, & arenam attigit, ſed (vt videbatur) ſalutis ſuæ nimis ſecurus fuit, nam quaſi tamen nihil metuendum exiſteret, in arena viua ſtans, cæpit aquas excutere veſtimentis ſuis, quæ in naui aquis marinis fuerant madefacta. Quod cum vidiſſet memoratus Robertus Ruſt, pericula librans quæ nondum Iohannes euaſerat, deſcendit in arenam, & arripiens manum eius nitebatur ſecum trahere de ſtatione periculoſa: ſed dum alienæ ſaluti nimis cautè conſulit, & ſuam negligeret, vitam perdit. Reuera dum nititur dictum dominum Iohannem ſecum trahere, mare vndoſum & inquietum (quippe quòd tunc fluxit) in vlteriora fluctus dirigens, vtrūq; proſtrauit, & in regreſſu ſuo ambos in maris profundiora traxit, & hic finis eorum. Armiger ſpecialiſsimus domini Iohannis memorati, nomine N. Muſard, vir inter magnos maximus & decentiſſimus, & inter oēs Anglicos audaciſsimus & fortiſsimus, qui & ipſe ſaltauerat

in arenam, & nauis quendam ſcapulum detinuerat, alluuione maris dum flueret, violenter auellitur ab ipſa petra, & longiùs in mari proijcitur, & hac illacquè modò ſupinus, modò reſupinus defertur, donec mare fluxu eum ad ſcopulos illidendo confregiſſet. Alter armiger vocabulo Deuyok ſimilem finem ſortitus eſt. Nobiliſsimus miles dominus Tho. Banaſtre, dominus N. Trumpington, & dominus Thomas de Dale, dum ſaltant de naui, dum quiſque contendit alium currendo præcedere, quilibet exiſtit alterius impedimento: vndè contigit, vt ſimili aſcenſu, ſicut prius, mare eos & plures alios rapiens, ſecum traheret in abyſſum. Pauci qui euaſerunt, & in inſulam attigerunt, pannos non habentes, an ſi fortaſsis habebant quidam, tamen aquis erant pleni, vndè abundantioris frigoris cauſa fuêre, cùm domos non inueniſſent ibidem, frigore moriebantur. Cæteri modò currendo, modò luctando, quoquo pacto frigus deludere contendebant, degentes etiam ibidem in magna miſeria à die Iouis vſque ad nonam dominicæ ſubſequentis, qua hora poſt mare ſedatum, Hibernienſes aſcenſis nauiculis ad inſulam nauigarunt, & reductos ad terram exiliter refecerunt: fuerant enim penè inedia exanimati. Perdidit in dicta procella dominus Iohannes ſupradictus, non ſolùm vitam, ſed omnem ſuppellectilem ſuam, & omnem apparatum, qui meritò ornatum regium ſuperaret. Habuit nempè quinquaginta duos pro proprio corpore nouos apparatus, vel aureos vel auro textos (vt ferunt) quos omnes mare abſorbuit, cum equis & dextrarijs, qui ad valorem decem millium marcarum taxabantur. Præterea. 25. naues aliæ quæ ſecutæ ſunt eum cum hominibus & equis alijſquè diuitijs ſorte conſimili perierunt. Corpus eiuſdem domini Iohannis, & eorum corpora qui cum eò ſimilem experti ſunt fortunam, ab his qui remanſerant poſt triduum ſunt inuenta, & in quadam abbathia in Hibernia tumulata.

Claret militia domini Thomæ Percy.

Dominus Thomas Percy & dominus Hugo Caluerle, necnon dominus VVilhelmus Elinham, & nonnulli alij ſpacioſè diſperſi, ſed tamen pelagi profunda ſuſcitantes, iuxta meritũ ſinceræ vitæ & bonæ fidei euadere meruerunt, apud quos illud mirabile cõtigit. Cum dominus Thomas Percy poſt tantũ fragorem & horrendam mortis diutinam expectationem, magis aptus fuiſſet ad refocillandum membra inædia, vigilijs, laboribus, & tot ærumnis debilitata & fatigata lecto vel molliori ſtramine, irruit repentè ſuper eum, nauis Hiſpanica, armatis onuſta, qui putabant eum leui negotio poſt tot infortunia ſuperandum. Sed quid ageret tunc miles inuictus, non opus extitit de deliberatione, ſed mox vbi nec locus nec tempus pro huiuſmodi ſuppetebant, intra ſe cenſuit illud modicum vigoris, & ſpiritus militaris quod remanſerat in hoſtes expendere, & ſic ſaltem ſi victoria negaretur, vitam honeſtè finire. Sed fortuna parti ſuæ, immò Deus ſibi ſuiſquè robur contulit & audaciam, & de inimicis victoriam gratioſam. Nec fuit conflictus iſte momentaneus vel citò pertranſitus, ſed per tres horas ante deditionem hoſtium continuè perdurauit.

Igitur poſt mare ſedatum, cum ipſa naui, quam ſuperatam ceperat & captiuis redijt, reparando duplicem regioni lætitiam de ſua ſalute ſeruata, & de victoria prælibata. Qui mox vt incolarum colloquio frui potuit, nauem quam ceperat pro cautione poſuit, acceptis à patriotis centum libris argenti. Cum quibus illicò audacter ingreditur mare iterum, & curſum verſùs Caſtellum de Breſt, cuius erat concapitaneus, cum Hugone Caluerlee dirigit, ne locus ille diutiùs Capitaneo deſtitutus vllum incurrat infortunium per manus hoſtiles, ad quem locum domino ducente, fœliciter in breui iuxta vota peruenit. Ac non multùm poſt hæc, dominus Hugo Caluerle, & dominus VVilhel-

mus

mus Elinham, & quidam alij diuersa littora in Anglia & Hibernia attigerunt. Sed in his mirandum, quòd cum cæteri vix vita saluata euadere potuerunt, dominus Thomas Percy, & dominus Hugo Caluerle, nullum ex suis hominibus, sed nec equos quidem aliquos perdiderunt. Intueri libet in præfato negotio & euidentem vindictam diuinæ seueritatis, & manifestam misericordiam dominicæ pietatis. Sed ne iudicemur odio vel fauore prosequi quorum infortunia vel fortunas declarauimus, istam materiam conferendam ad quemcunque sensum placuerit lecturis derelinquimus: hoc pro certò adijcientes, quòd omni fuco mentiendi, circumloquendi, excitandi, vel commouendi proposita, solidam veritatem, vt ab eis qui his omnibus interfuere didicimus, quibus nos non decet describere, scripsimus vniuersa.

Per idem tempus Hispani & Gallici magnam vim nauium ex vniuersa Gallia, Hispania, Portingalia, & regionibus illis subiectis congregauerant, ad impediendum nostrorum profectionem prædictam versus Britanniam, vel potiùs ad dimicandum contra nostrates, vt debilitatos, vel certè captos, desistere compellerēt ab inceptis. Sed ne libertas eis accresceret gaudendi super nostris infortunijs, manū domini super eos similē senserūt, & nō tamē similē, sed multò (vt dicitur) grauiorē. Nā & maiorē numerū nauiū, & plures personas hominū perdiderunt in procella superiùs memorata. Transit annus iste frugifer, & satis fructifer: ecclesiæ Romanæ, modò lætus, modò lugubris: Franciæ desidiosus, sed suspitiosus: Angliæ opportunus propter euentus diuersos tam leues quàm asperos: Britanniæ serenus & iocundus propter receptionem domini naturalis: Flandriæ sollicitus & infamis propter eiectionem comitis: Scotiæ fauorabilis, quia Borealibus nostris fuit infestus propter pestem. *Annalis conclusio.*

ANno dominicæ incarnationis millesimo trecentesimo octogesimo, qui est annus regni regis Richardi secundi post conquestum tertius. Hoc tempore circa festum natalis domini redijt à Calesia dominus VVilhelmus de Monte acuto comes Sarum, qui annalem custodiam egerat illius villæ, cui subrogatur dominus Iohannes Deuros miles ab antiquo exercitatus in armis.

Circa dies istos redijt de custodia villæ de Scherbourgh nobilis miles, dominus Iohannes Harleston, cui successit ad custodiam dictæ villæ dominus VVilhelmus VVindesor miles strenuus.

Isto anno post octa. Epiphaniæ coactum est parliamentum Londini, quod vsque caput Calendarum Martij continuè perdurauit, in quo regni communitas petijt aliquem ex baronibus ordinari ad tutelam regiam, qui sciret forinsecis prudenter dare responsa, & esset maturus moribus, potens operibus, tractabilis & discretus. Electus est ergo communi sententia Dominus Thomas Beauchamp comes VVarvvici, vt iugiter cum rege moram traheret, & de thesauro regio quandam summam pecuniæ pro labore, vt decuit perciperet annuatim. Deputati verò fuerant ad idem negotium anno præcedenti certi Episcopi, Comites & barones cum Iusticiarijs, & multis alijs, qui eius astarent consilio cōmodisquè vacarent. Qui omnes per annum magnam pecuniæ summā de regis ærario exhauserunt, & nullum aut modicum fructum protulerunt, vndè iam (vt diximus) communitas vnum petijt, amotis alijs qui omnia & singula satis expleret, quæ omnes antea perfecerunt. In hoc etiam parliamento dominus Richardus Scrop cessit officio Cancellariæ: & Archiepiscopus Cantuariensis magister Symon de Sudbury contra gradum suæ dignitatis, vt plurimi conclamabant, illi officio militaturus accessit, sed si ipse illud procurauerit aut sponte susceperit, nouit Deus. *Parliamētum Londini.*

Processus contra Edmūdū de Bury.

Ad istud etiam parliamentum venerunt quidam à Romana Curia, non directè missi à Papa, sed à Cardinali de Agapito, ferentes secum eiusdem Cardinalis litteras. In quibus idem Cardinalis fatebatur dominū Papam sibi mandasse, vt Archiepiscopo Cantuariensi, capitulo Sancti Edmundi Regis de Bury, & domini Papæ Collectorio scriberet, & mandaret vniuersis & singulis, vt visis eius litteris & intellectis, sine dilatione rescriberent singulas litteras, certificantes eum de statu domini Edmundi de Brumfield (cuius superiùs egi memoriam) si videlicet acceptus in gratiam Regiam admissus fuisset ad possessionem pacificam Abbathiæ de Bury. Causa autem huius missionis ista dicitur extitisse. Postquam dictus Edmundus de Brumfielde recessisset à curia, vt dominus Papa audiuit & vidit tot litteras supplicatorias pro confirmatione electi de Bury, ac regi regniquè magnatibus displicere prouisionem suā quam fecerat, conferendo ei dictam Abbathiam, mente turbatus est vehementer. Et reuoluens in animo quantum auxilium Rex cum magnatibus contra aduersarium suum Antipapam conferre valeret, si eorum frueretur amicitia, & quanto detrimento foret eidem, si aduersarentur, statuit cameraliter, non quidem dictum Edmundum deponere, sed quia Clericus, & eius creatura fuerat, ad quendam Episcopatum in Hibernia tunc vacantem transferre. Quod audiens supranominatus falsidicus, magister Iohannes Shipdam, confestim in crastino cum Procuratores electi de Bury in consistorio adfuissent coram Papa, & petijssent confirmationem electi prædicti, adfuit ipse, allegans hoc nequaquam debere fieri, maximè quia dictus Edmundus iam receptus esset in gratiam Regiam, & suis temporalibus inuestitus. Quod vt probaret ita esse, introduxit quendam Monachum Cisterciēsem, & quendam presbyterum, qui paulò ante de Anglia venerant, quos & conduxit, vt iurarent coram Papa, se pro certo scire dominum Edmundum admissum in regis gratiam: & non solùm in gratiam, sed & attractum ad eius familiare consilium, & suis temporalibus inuestitum. Ac vt maiorem fidem facerent in præmissis, iurauerunt se oculis suis vidisse eum ante eorum egressum de Anglia Londinum nobiliter incedentem, vt tantum Abbatem decuit, stipatum magna caterua præeuntibus eum bis senis armigeris in vna secta. Quæ omnia Procuratores electi constanter refellebant, asserentes hoc nullatenùs ita esse. Quapropter dominus Papa distulit in causa procedere, donec alia certiora noua de ista materia cepisset. Et hæc (vt dixi) fuit causa quare dictus Cardinalis præfatus dicto modo scripsit.

Rescript. Archiepiscopi certificatorium Papæ.

Archiepiscopus ergo Cantuariensis inprimis maturauit scribere domino Papæ, & eundem certificare super his quibus fuerat oneratus. Qui post præmissa verba subiectionis & reuerentiæ debitæ, innuit se ob Apostolicam reuerentiam institisse penes regem & proceres pro Edmundi prędicti deliberatione, & vt Edmundum ecclesiam Papali sibi prouisione collatam pacificè ingredi paterentur. Sed post pauca in progressu asseuerat pro firmo se ex responso regali ac regni procerum intellexisse, nunquam eos passuros ingressum Edmundi in Abbathiam de Burgo, sed nec egressum eius à carcere timore vel interuentu alicuius personę, nisi solummodò contingat eos flecti per ipsius domini Papæ preces sollicitas & instātes. Explicat præterea eū ius regiū & regni cōsuetudines ab initio talibus prouisoribus contrauenisse. Et inter cætera deprecatur, vt temporis præsentis considerata malitia, condescendat voluntati regiæ intuitu vndecunque periculorum emergentium, Electum de Bury iuxta regis & magnatum regni desiderium confirmando. Hortatur præterea humilitate, qua cōdecet, vt nullius credat literis, nullius fidem det sermonibus qui aliter scripto

vel verbo suæ significabunt reuerentię, quam ipse proprijs litteris commendauit. Hæc tempore prędicti parliamenti acta fuêre.

In eodem parliamento concessum est ab ecclesia vna decima & à laicis vna quintadecima ad opus regis adiecta conditione, quòd ab illo tempore, scilicet à Cal. Martij vsq; ad festum S. Michaêlis anno reuoluto, aliud non fieret parliamentum: sed conditio ista non seruabatur, vt in sequentibus demõstrabimus.

Nuptiæ factæ sunt eodem anno in oct. Páschæ apud VVyndesore, tubicinũ & histrionum magna fręquentia, Francorum gaudio, nullius commodo, sed liuore & odio plurimorum: siquidem dominus VVallerânus, comes Sancti Pauli externus & alienigena, adamatus dominæ Iohannæ Coutteney sorori regis in tantùm, vt nullius Anglici respectu illius dignaretur amplexum, duxit (vt prædictum est) eam supra memoratis loco & tempore in vxorem. Et quia contra consilium matris suæ quondam principissæ, tunc matris regis, & omnium amicorum, eadem Iohanna ista præsumpsit, ipsorum destituta subsidijs meritò & indignationem incurrit, & de gẽte sua opprobrium non leuiter transiturum. Rex tamen quia soror eius erat consilio eorum qui astabant ei contulit eis villam suam & manerium de Bifleet, vt videlicet & illam honoraret, & comitis animum suæ fidelitati magis & obsequijs inclinaret.

De duello inter I. Anneslee & Thomam Katrington.

Res noua per hoc tempus in Anglia visa est, quæ cum magis insolita, tantò plures ad spectaculum sui traxit, propterea quòd natura humana gaudet non solùm varijs sed insuetis. Miles quidem nomine Iohannes Anneslee in parliamento (quod bonũ merito appellatur) tẽpore domini Edvvardi regis tertij post conquestum, Thomæ Katryngton armigero (quõdam custodi castelli de sancto saluatore, quod recolendæ memoriæ dominus Iohannes Chaundos construxerat in Gallijs, intra insulam de Constantin) imposuerat notam proditionis, eò quòd dictum castellum, vt asseruit, vendiderat Gallicis pro inestimabili summa pecuniæ, cum nec defensio sibi, nec victualia defuissent, in qua causa, cum eodem armigero armorum lege obtulit se pugnaturum. Ad eum namque (ratione vxoris suæ cui debebatur hæreditas tãquam proximæ de affinitate dicti Iohannis Chandos) dominium illius castri spectasset: si non proditiosè alienatum fuisset commentis dicti Thomæ. Prædictus autem Thomas pro hac causa captus & incarceratus fuit pro tunc, sed citò post, quando duci licuit, quicquid libuit dum rex pater eius in extremis agebat, deliberatus est interuentũ (vt dicitur) domini de Latymer, cui idem armiger in pace, & in bello, in iustis & in iniustis, in veris & in falsis perante militauerat. Nec potuit Iohannes Anneslee sui clamoris effectum per totum tempus sequens consequi vsq; modò, quibusdam asserentibus contra iura regni fore aliquem de ipso regno pro vlla causa tali lege in regno pugnare. Obstabant quammaximè qui simili nota percelli tumebant, sed tandem coactis viridicis & senioribus militibus regionis, diffinitum est pro causa extrinseca sicuti pro præsenti causa, quæ non infra regni limites orta est, & pro possessione rerum transmarinarum bene licere, quenquam duello confligere, si Constabulario & Mareschallo regni, per ante causa fuisset notificata, & in eorum præsentia duellum à partibus acceptatum. Statuitur ergo dies belli, & interim præparantur duello necessaria in curia apud VVestmonasterium, limites videlicet quas listas vocant de lignis fortissimè fabrefactis, tanquam perpetuò duraturæ. Adueniente die præfixo, conueniunt de cunctis regni partibus ad insuetũ belli spectaculum, in tanta quidem copia, vt numerus Londoniæ confluentium, multitudinem eorum qui ad regis coronationem paucis annis ante confluxerant excessiuè (multorum testimonio) superaret. Ipso verò die summo

Incarceratio Thomæ Katr.

mane rege cum proceribus & regni cõmunitate locum ingreſsis (prout moris eſt) miles intrat armatus, inſidens dextrarium decentiſsimè phaleratum. Nam appellator debet ingredi primò locum, defenſoris præſtolaturus aduẽtum. Deindè, poſt aliquam horam vocatus eſt armiger ad defendendum cauſam ſuam tali forma. Thoma de Katrington defenſor compareas defenſurus cauſam tuã, pro qua dominus Iohãnes de Anneſlee miles & appellator te publicè & in ſcriptis appellauit. Hoc autem ter voce preconis belli factum fuit. Tertia vocatione completa, adeſt armiger, & ipſe armatus, equitans dextrarium ſtratum regaliter ſtramentis præferentibus arma dicti Thomæ. Qui mox vt ad liſtas peruenit, deſcendit de equo, ne iuxta conſuetudines prælij Conſtabularius vendicaret eum, ſi limites fuiſſet ingreſſus. Sed nihil ſibi valet aſtutia ſua: nam equus iuxta liſtas diſcurrens, aliquotiens totum caput & pectus iniecit vltra limites. Ob quam cauſam Conſtabularius dominus Thomas de VVodſtocke equum vendicauit, iurans ſe velle caput eius habere, videlicet quantum inter liſtas de equo viſum fuit, vndè adiudicatus eſt ei equus: ſed hæc expoſt, iam ad formam duelli reuertamur. Armigero itaque limites pedes ingreſſo, per Mareſchallum & Conſtabularium allata eſt indentura, quondam coram ipſis confecta conſenſu & voluntate partium, in qua continebantur articuli depoſiti contra eum per militem aduerſarium, & in omni audientia legebantur. Armiger autem quem conſcientia ſtimulabat, nitebatur exceptiones facere, vt quoquo pacto ſua cauſa purior effici valuiſſet. Dux verò Lancaſtriæ cum vidiſſet eum tardare, & audiſſet eum exceptiones iam velle facere, publicè iurauit, niſi iuxta conditiones duelli & leges armorum vellet admittere cuncta in indentura conſcripta, quæ nõ ſine eius aſſenſu cõfecta fuerant, quòd mox tanquam proditionis reus ad ſuſpendendum traheretur. Quo facto, Dux multorum ſibi conciliauit gratiam & partem infamiæ ſuæ antiquæ abſterſit. At armiger vt iſta perſenſit, fatebatur ſe audere pugnare cum milite, non tantùm in his caſibus, ſed in omni caſu mundi. Fidebat vtique plus in robore fortitudinis ſuæ & fauore amicorum, quàm in cauſa quam ſuſceperat defendendam. Erat enim magnus ſtatura, cùm miles inter mediocres minimus videretur: & habebat amicos potiſsimos, dominum de Latimer, dominum de Baſſet, & plures alios, quorum nomina ſupprimemus ad cautelam, quorum interuentu fulciri ſperabat, ſi fortè quicquam aduerſi paſſurus eſſet. Huiuſcemodi occaſionibus animatus, ingreditur locum pugnæ, & præmiſſo ab aduerſario ſuo milite iuramento prout moris eſt. Et ipſe idem iurauit audacter, videlicet quòd cauſa in qua pugnaturus erat vera fuit, & quòd non erat conſcius vllius artis magicæ, per quam de aduerſario poſſet reportare victoriam, nec geſtabat ſuper ſe herbam aut lapidem, nec experimenti genus quibus ſolent malefici de hoſtibus triumphare. Quibus paratis, & ab vtroque deuotè oratione fuſa, pugnam ineunt, primò lanceis, deinde gladijs, poſtremò cultellis rem agentes, pugnatum eſt ergo diutiùs, donec omnia inſtrumenta bellica armigero ſubripuiſſet. Tãdẽ armiger à milite virtuoſè proſternitur, & miles ſe prępatat ad irruendum in eum, ſed tamen ſudore decurrẽte per caſsidẽ aliqualiter viſu hebetatus, dũ credit ſemetipſum proijcere ſup eũ, à latere corruit armigero nõ appropinquãs. Quod perſentiẽs armiger, quãquã iam penè exanimis factus eſſet præ labore, ſe conuertit ad militem inferiorem exiſtentẽ, & ideo quantotiùs deuincendum. Alij verò dicebant militem in proximo ſurrecturum, & victoriam de armigero habiturum. Interea rex pacem clamari præcepit, & militem leuari de terra. Quid multa? mittuntur qui armigerum erigunt, ſed cum perueniſſent ad militem, rogauit eum inſtantia vt dominus

rex

rex permittat eum modo prætacto iacere, afferēs sibi bene esse & victoriam reportaturum, si armiger reponatur modo quo priùs iacuit super eum. Tandem cum miles non posset vota sua consequi in hac parte, permisit se leuari de terra. Qui mox postquā leuatus est, sine fulcimento cuiusquā perrexit ad regem alacriter. Cum armiger postquam leuatus fuisset, sine sustentamēto duorum hominum, nec stare nec quaquam progredi potuisset, & idcirco depositus in cathedra se dedit quieti. Miles igitur cum ante regē venisset, rogauit eum & proceres vt sibi illam cōcederent gratiam, vt iterum in loco quo priùs, posset reponi, & armiger super eum: persenserat enim armigerum iam penè vltimum flatum emissurum præ nimietate & caloris & armorū suorum ponderositate, quæ sibi vitales ferè spiritus subripuerant. Rex verò & proceres cum vidissent militē tam animosè, tam viuidè bellum repetere, & insuper magnā summam auri offerre publicè vt id posset effici, decreuerunt eum iterū reponēdum, & armigerum super eum modo vniuersaliter seruato quo iacuerant ante prostrati. Sed interim armiger deficiēte spiritu repente de cathedra corruit quasi mortuus inter astantium sibi manus. Accurrunt ergo multi, hominem vino perfundunt & aqua, sed nihil omninò proficiunt donec detractis armis & omnibus indumentis ad corpus vsque nudatus fuisset. Quod factum, & militem victorem probauit & armigerum esse victum. Post diutinam autem moram paululum reuixit spiritus armigeri, & apertis oculis cępit caput erigere & terribiliter vnūquēq; respicere circumstantem: quod vt nunciatum est militi, accessit armatus, quippe qui nihil deposuerat armaturæ à pugnæ principio, & alloquens eum & proditorē & falsum appellans, quærit si iterū audeat duellum repetere. Illo verò nec sensum, nec spiritum habente respondendi, clamatum est pugnam finitam, & vt quisq; ad propria remearet. Armiger igitur mox vt ad lectum delatus est cæpit furere, & in insania mentis perseuerās, in crastinum circa horam nonam spiritum exhalauit. Actū est bellum præfatum septimo idus Iunij, cōmunis vulgi gaudio, proditorum dolori.

Circa istos dies rex Angliæ & eius consilium validum cōflantes exercitum, miserunt in succursum ducis Britanniæ qui penè ab omni spe exciderat resistendi Gallias, postquam audisset videlicet dominum Iohannem de Arundelia & eius exercitum in mari (vt prædiximus) expertos tam dira fata. Præfecti sunt autem huic exercitui dominus Thomas de VVodestoke comes Buckingamiæ regis Auunculus, dominus Thomas Percy frater domini Henrici Percy comitis Northumbriæ, dominus Hugo Caluerlee, dominus Robertus Knoll, dominus de Basset, dominus Iohannes Harleston, dominus VVilhelmus de VVyndesore, omnes profectò viri quibus singulis meritò exercitus quisque committi posset, præ sapiētia, fortitudine & arte bellādi. Hij, quia tutum non erat directo cursu ab Anglia in Britanniam nauigare, propter galleias obseruantes maris semitas, & propter paucitatem nauium quæ non plures simul ex eis transuehere poterant; elegerunt à Doueria & Sandvvico ad Calesiam copias transferre, & ita per omnem Franciam equitare donec Britanniam peruenirent, ne per longinquum mare spersim traiecti, dispendia numeri suorum hominū piratarum paterenter incursu. Iohannes Philpot ciuis Londoniarum in ista profectione laudem promeruit & honorem, qui & eis naues proprio labore conduxit, & grauatos ære alieno, propter longam iuxta mare morā, vt assolet pro expectatione nauium aut ductorum, absoluit à debitis creditoribus, satisfaciens & cauciones suis dominis restituēs, qui loricas, laminas, casides, galeas, arcus, lāceas & alia armaturæ genera pro victualibus vadiauerant, quibus necesse fuerat vel non transire pro defectu (vt dicitur) armaturæ præfato modo expositæ, vel certè

Exercitus Anglicanus equitat per regnum Franciæ nemine resistente.

inermes omninò proficiſci. Accepti vtiq; ab ore eiuſdem Iohannis Philpot, quòd mille loricas vel tunicas (quas vulgo Iackes vocāt) redemerit de manibus creditorum. Profecti autem noſtrates omnem Galliam, circumequitando girauerunt, patriam deprædantes in vaſtitate hoſtili, villas & prædia ſuccendentes, & populum ſine reſpectu in ore gladij perimentes, donec ad confinia Britanniæ perueniſſent, nemine eorum auſus impedire præſumente de tam famoſo regno. Tātus vtiq; terror ipſos Francos inuaſit, vt in ampliſsimo regno, in quo mille ſemper viri ſingulis ex Anglicano exercitu opponi potuerāt, citiùs eligerent more fœminarum latebras ſe occultando quærere, quàm glomeratim Anglicanis manipulis obuiare. Tua ſunt opera hæc Chriſte, tua miracula Ieſu bone, cui poteſtas eſt dimicare, ſeu vincere, in paucis æquè vt in multis, qui tibi famulantibus inter confertiſsimos hoſtes tutum iter præbes, & vindictam retribuis in hoſtes noſtros, tu enim feciſti, vt eſsēt immobiles quaſi lapis, donec pertranſiret populus tuus domine, exercitus Anglicanus, qui non in ſuperbia & in abuſione regnum Franciæ ſubiugare laborant, ſed in iuſticia & æquitate, & innocentia regis ſui iuſti hæredis Francorum regni confiſi.

Capitur nauis Scotica.

Per iſtud tempus viri de villa de Hul & de Nouo caſtro ſuper Tynam, communibus votis egreſsi, ad piratarum qui tum abūdabāt maliciam retundendā, fortuitò cuidam naui de Scotia obuiantes, cognito quòd hoſtes eſſent in ea, nauem inuadūt hoſtiliter, & occiſis vel captis qui in eam conceſſerant, ratem pertrahunt ad partes ſuas, cum bonis ad valorē ſeptem milium marcarum eſtimatis. Nec mora, huius euentu rei cognito, comes Northumbriæ dominus Henricus Percy citiùs aduolat, & partem vel totum dictæ prædæ obtinere cupiens regis nomine præcipit, ne diſtractionem rerum ipſius nauis facere præſumant ſine eius conniuentia quouiſmodo. At boreales mox ſpiritum habentes in naribus, prout moris eſt illius gentis, ſatis incompoſitè ore diſtorto naribus pręfurore vento repletis, turgidè reſponderunt cum ſumma indignatione latrātes ſe mortis periculis obtuliſſe pro regis regniq; commodis, & per magna diſpendia hoſtium bona ab ipſorum manibus extorſiſſe, nec debere eos qui tantum laborauerant ipſius arbitrio partes capere, ſed potiùs ipſorum eſſet in diuiſione diſcretio, quorum fuerat in adeptione periculum, & idcirco quantocius iubent illum recedere, ne cogātur in illum arma vertere pro rebus proprijs, pro quibus iterum ſe fatebantur citiùs dare diſcrimen magis equanimiter quàm ſufferre in earum diuiſione eius arbitrium qui in earum adeptione minimè laborauit. Comes hæc audiens, quanquā ſitiens auidè bona præfata, iratus valdè diſceſsit, imaginaturus contra eos malum quos ſciuit ſibi nihil in hac parte velle deferre. Adquiſiuit ergo breuia ad capiendum eos tanquam ſibi & per conſequens regi rebelles, quippe qui vices regis ibidem gerebat. Sed interim nec ipſe nec viri de nouo caſtro qui maximè ſibi reſtiterant gauiſi ſunt de præda, quin potius à deſiderio ſuo fraudati & ridiculoſè deluſi abalienati ſunt retrorſum, bonis prædictis ab eiſdē abductis cauteloſè, & ad alias partes trāſuectis. Occaſio huius facti fuit. Quidā de villa de Hull qui (vt præmittitur) in dicta profectione ſocius laboris fuerat, & poſtquā comes præfatus (vt diximus) rerum diuiſionē petierat nec obtinuerat, petijt à ſocijs ſibi dari partes ſuas pro quibus laborauerat, timuit reuera ſi mora longior intercederet, quòd nec ipſe nec ſocij gauiſuri eſſent bonis præfatis. Socij verò ſui de nouo caſtro & de conuicinis locis reſponderunt bona prætacta non dū partiri debere, prǫſertim cum neſcirent quid comes Northumbriæ contra imaginaturus eſſet. Altercantibus autem illis pro hac cauſa, & exorta rixa cum verbis, poſtremò negantibus viro de Hull quicquam de præda, receſsit ad ſua, & poſt paucos dies cū armata manu ex inprouiſo adueniens,

ſoluit nauem cum bonis omnibus,& nullo audente reſiſtere,reuertitur ad villam de Hul infidis ſocijs ſpoliatis,& comite ſupradicto à ſuo deſiderio cũ ſannis & cachinnis excluſo.

Hoſtes in Hibernia capiuntur.

In feſto ſanctæ Margaretæ virginis, Franci & Hiſpani, qui maritima loca Angliæ multipliciter infeſtauerant, & naues plures rapuerant, dum conſueta ſuæ nequiciæ opera continuare contendunt, per viros de occidentalibus partibus Angliæ ſubitò ſuper eos irruentes coacti ſunt quendam portum capere in Hibernia, vocatum Kynſale ab incolis, vbi virtute & animoſitate Anglicorũ & Hibernicorum capti ſunt duces eorum, videlicet Iohannes de Verſe admiralius & capitaneus Franciæ, Iohannes Perys de Verris, Iohannes frater eiuſdem Gounſalue, Martinus de Moterigo, Turgo dominus de Moraunts, dominus de Reyth Perys, Martinus de Vermevve, Iohãnes Medite de Vermevve, Seymch de Veillale, Seniſchall.de VVergario, Iohannes Seniſchall.de ſancto Audiro, Cornelius de ſancto Sebaſtiano, Paſchalus de Bykey, Iohannes Martinus Sopogorge de ſancto Sebaſtiano, & plures alij nominati, pluribus interfectis, quorum numerus ſe extendit ad quadringentos viros. Recepta ſunt autem ibi vaſa, quæ ipſi noſtratibus abſtulerunt, viginti etiam vnum maiora & minora cũ quibuſdam vaſis eorum, ſcilicet quatuor bargijs & vno balingario. Euaſerunt noſtrorum manus ex Hiſpanicis quatuor, nominati, Martinus Graunts, Iohannes Peris Montago, Iohannes Huſch de Gytario & Greſsiæ, & de ſancto Sebaſtiano.

Scoti capiunt nundinas de Penreth.

Hac æſtate Scoti nauem de qua locuti ſumus captam eſſe dolentes, Northumbrenſibus vices rependere ſtuduerunt,& ſimilia pro ſimilibus machinari. Ingreſsi namq; cum populoſa multitudine gẽtis rabidæ fines noſtros, gẽtes VVeſtmarorum & Cumbrorum inuaſerunt, ſpoliarunt & occiderunt, & vltra progreſsi, de foreſta de Ingelvvode diuerſi generis animalia in Scotiam fugauerunt, ad numerum (vt dicitur) quadraginta milium, vbiq; furentes, vbiq; cedentes, & quæ poterant flammis contradentes. Nec hijs contenti, nocte iter ingreſſi furtiuè & repentè ſuper villam de Penreth irruunt, vbi tunc nundinę celebrabantur multorum populorum frequentia, in quo loco & occiſis quamplurimis, multiſq; captis, cunctiſq; fugatis reliquis, congregatas aſportant diuitias, quæ nimirum cuiuſlibet cupidiſsimi exercitus auiditatem explere potuerunt. Deinde per vrbem redeuntes Carleolenſem, eam inuadere decreuerunt, ſed tamen fama territi, quòd nocte præcedente pænè innumerabiles de appendicibus comitatibus ad eius defenſionem occultè confluxiſſent, ſtatuerunt quidem iter agendæ circa ciuitatem prædæ, ne fortè aliquo dolo circumuenti ſi ibi morari cõtingeret, partas manubias apud Penreth, & in patria dimittere cogerẽtur, quod & factum eſt: ſed tamen tranſeundo per quoſdam ſagittarios VVeſtmarorum & Cumbrorum, nonnullos ex ſuis amiſerunt, vndè cõtigit, vt cũ metu prætereundo recederent feſtinanter, agentes tamen coram eis prædas captas, & in Scociam traducentes. Comes Northumbrij pulſatus eorum iniurijs, quippe cui amplius damni quàm mille marcatus intulerant, dum ad arcendum eos, vel pro damnis damna parat reddere, per ſcriptum repètè regium eis quicquam facere prohibetur. Vndè cũ feſtinacione veniens ad conſiliũ regale Londonias, quærit quidnam hoc eſſe poteſt, quod inhibitum ſit per regis ſcriptum & regni reſiſtere tam immanibus inimicis. Qui blandè mox accepto reſponſo & diem Marchiæ quem annis ſingulis Angli ſimul tenent & Scoti, expectare iuſſus, receſsit, nihil acturus vſque ad diem præfinitum.

Deluſio.

Villa Wynchilſceæ capitur.

Hac ipſa æſtate Galeæ iugi peruagatione per diuerſa littora plura damna patriæ irrogarunt. Nam veſpiliones qui in eis erant, vbi cuſtodiam deeſſe conſpexerunt,

ſpexerunt, egreſsi prædas agebant impunè multociens, & quandoque etiã villas iniectis flammis cõmbuſſerunt, ſed more mergorum, vbi aliquem armatum aduenire videbant, ad aquas præcipitnater cucurrerunt. Quos aliquando fortuna noſtris obtulit, vnde cõtigit, vt quandoq; octoginta, quandoq; centum ſimul intercepti, antequam ad mare peruenire poſſent ſagittis præforati, remorati coacti ſunt. Interq; dedecoroſa damna quæ patriæ intulerunt, villam de VVinchilſee cæperũt, & abbatem de Bello ſuccurſum eidem villæ præbere conantem ad fugam cum ſuis omnibus compulerunt, capto quodam ex ſuis Monachis qui illuc cum cæteris armatus cõuenerat. Comes de Arundelia Richardus, quẽ paternę diuitiæ & auita hęreditas ſublimem effecerãt, nihil horũ minuere quouis pacto decernẽs, poſtpoſita pompa rei militaris & nominis, ne damna inferret clauſtris inexorabilibus, cum in partes ſuas prædicti nebulones aſcenderent, cum notabili familia ſanè incompetẽti tali perſonæ cum vna lancea (vt vſu vulgari loquar) egreſſus eſt non ad terrendum hoſtes, ſed eiſdem præſtandi animũ ad vilipendendum comitatus dignitatem & nobilitatem militiæ Anglicanę, dũ cernerent vel audirent quempiam è nobilioribus, ditioribus & potioribus regionis cum tantilla familia egreſſum, non in occurſum prędonum, & vt patriæ ſpem reſiſtendi pareret, ſed potiùs (vt vulgò ferunt) metum incuteret, minoribus ipſo ſed melioribus, qui procul dubio eos ſatis viriliter arcuiſſent, ſi ipſe timidè non interpoſuiſſet manus ſuas.

Thomas Helton carcere liberatur.

Per idem tempus, dominus Thomas de Helton pacta redemptione à carcere in Aquitania liberatur, qui domum rediens, obuiauit Anglicano exercitui (quẽ ſupra diximus in Franciam deſtinatum pro ſuccurſu ducis Britanniæ) quem oẽs Domini cum ſumma iocunditate ſuſceperunt, & per dies aliquot cum eis detinuerunt. Qui medio tempore moræ ſuæ plura ſalutis monita dedit eis, & eoſdem inſtruxit de multis præcauendis periculis, quæ eis expoſt (vt apparuit) non paruo momento fuere.

Crudelitas comitis Flandriæ.

Circa menſis Septembris initium orta ſimultate inter comitem Flandriæ & communes ſuos de Ypres & de Gandauo, dum Yprenſes conueniſſent ad tractandum cum magnatibus comitis, repentè venit comes inopinatè cum magna armatorũ multitudine, & irruit ſuper ciues Yprenſes, & occidit ex eis ad octo millia virorum, adorſus fortaſsis facinus in ſeipſo acriùs puniendum: deinde iuxta naturam ſui crudelis animi è veſtigio cingit vrbem Yprenſem obſidione, quam captam, mox ſuccendit partem ex ea, partem ad teſtimoniũ victoriæ ſuæ intactam reliquit à flammis. Quadraginta verò de maioribus illius villæ decapitari præcepit, & totidem ad villam de Brugges direxit carcerali cuſtodiæ deputandos. Quibus feraliter perpetratis, commune vulgus conuocat, & ſe illorum fore Dominũ ſuperbè pronunciat. Quapropter mandat de cæterò, caueant illi reſiſtere, ne ſimilem omnes pœnam incurrant, quam decapitatos diximus excepiſſe, ſacramento affirmans ſe vindicaturum in illos, ſi vnquam ſibi reſiſtendum putauerint, vt in conciues eorum vltus eſt, omnes generaliter plectendo ſententia capitali. Præterea cũ pulſaretur clamoribus relictarũ fœminarũ quarum maritos obtrũcauerat, quærit quænam ſint vel quæ cauſa clamoris earum. Cumq; didiciſſet has relictas virorum morte punctorum, mox vt nihil plenæ deeſſet crudelitati, & has decapitari præcepit, mandans vt ſuis mittantur maritis, ne diutius in viduitate detentæ cogantur prolixiùs inaniter lamentari. Quibus geſtis, Gandauum cum cẽtum millibus de plebe ſua obſidione vallauit, nam & illam vrbem ſubuertere cogitabat, non ſolùm quia rebellem iudicabat eandem, ſed ideo maximè, quia Gandauenſes villam de Dindermoun igni ſuccenderant, eò quòd comiti nimis fauere viſa fuit, ſed Gandauẽſes nihil eum

veriti, nec eius exercitum metuẽtes, eleuatis portis de suis cardinibus, & in medium forum villæ perlatis, latum iter sibi & suis si intrare audeant patefaciunt.

Hac æstate Carolus qui dictus est rex Fräciæ, qui & illud regnum post periurium occupauit iniustè, maximus aduersarius regis Angliæ & domini Vrbani Papæ, concessit in fata, à suis prius impocionatus vt ferunt, satisq; pænitens de suscitatione belli iniusti contra regnum Angliæ & adhæsione antipapæ, qui cum consilio suorum procerum, ducem Burgundiæ iuniorem, scilicet fratrem suum constituit regni Francorum rectorem, antequam moreretur, eiq; commendauit paruuli filij sui omnisque domus suæ tutelam, eò quòd infantulus nondum aptus fuerat ad regnandum. Andegauensis autem dux, maior frater Caroli, post mortem eius ægrè ferens minorem fratrem sibi prælatum, nam ad ipsum ratione ętatis spectasset (vt asseruit) regni tutela, cępit aduersari manifestè sibi, adhærente suæ parti domino de Clisson & nonnullis alijs de potentioribus regionis, facta est dissentio publica atque notoria inter eos, ita vt penè plus timerent inuicem alterutrã crudelitatem, quàm nostri exercitus Angliæ, qui tunc impune circum patrias equitabat, potentiam siue numerositatem. Dux tamen Burgundię vt ostenderet se idoneum regni custodem, iam tunc cum fratre confligere non reputauit expediens, quando cerneret nostrates circunquaq; patrias perimere, patriam vastare tam flãma quàm gladio: quare collecta apud vrbem de Troys qua potuit multitudine de tota terra præter terras Andegauensis Ducis & domini de Clisson, quas sciuit propter memoratam dissentionem sibi parere nolle, ad numerũ ferè quatuor millium armatorum, & de comuni plebe magna multitudine, statuit nostratum impedire viam, eos in itinere pręueniendo, vt quoquo pacto compelleret ad pugnandum: quod vt nostris est cõpertum, decreuerunt Francos pręcedere sine mora, ne fortè eis aliquod impedimentum contingere posset si Gallici eos præcessissent: & factum est ita. Collectiq; sunt nostri subitò ante eos, non modicùm mirantibus ipsis, quo modo nostratibus, ita citò ipsorum consilium innotuisset. Cumque certam nostri elegissent stationẽ, vt armatos statuissent ordinatè & pulchrè dispositos per turmas suas, cariagiũ quoq; (quod Garcinas appellamus) à tergo locasset, ecce quidam ex Gallicis egressi sunt, transgredientes quandam nouam fossam quam ijdem Gallici sibi fecerant pro sui exercitus maiori tutamine ad pugnãdum contra nostrates, quos illico sine grandi negotio quidam è nostris fossam relinquere & ad suos retrocedere compulerũt, obtenta ex eis eadem fossa, & multis super eandem interfectis, quod factum Gallicis mox pauorem incussit adeo quidem grandem, vt ampliùs dictam fossatam egredi non auderent. Ciues autem vrbis de Troys tantus metus inuasit, vt sine mora (collectis quibusque de rebus præciosissimis) ad partes alias pauidi transmigrarent: credebant namq; nostros repentè irruituros super eos & eorum vrbem, quam rebãtur nullo modo custodiri posse contra eos. Nostrates verò post prædictum certamen, per aliquot horas expectantes in loco, cum nullum è Gallicis vlteriùs eos infestare vel impetere velle percepissent, sine magno damno cum victoriæ gloria recesserunt, diutius ibidem immorari cauentes immò quammaximè, quia nesciebãt qualiter res cum duce Britanniæ (in cuius adiutorium missi fuerant) se haberent, quãquam fortassis si post prædictum conflictum, vel Francos impetere vel dictam vrbem inuadere decreuissent, magnum eisdem commodum excreuisset tali facto. Sed amor ducis & inuictum mandatum quod acceperunt ad festinandum ad succursum suum, eos à tali proposito auerterunt, qui tamen tam periculosa itinera peragrasse, tam confertos hostes & loca hostilia penetrasse, tantos labores non consummasse sed inchoasse, in aduentu & approximatione Britanniæ cognouerunt.

Caroli Fräciæ regis mors.

Acta nostratum in Fräcia.

uerunt. Enimuero dux, cuius amoris intuitu hæc omnia tẽptare,(vel inductus metu vel allectus mercede) in partem consenserat aduersam per ante, vt multis constaret sanioris capitis, cum magis timore quàm amore Anglicis videntur impendere gratiam vel fauorem, si tamen gratia siue fauor sunt dicenda, quæ vel ab inuito, vel coacto quouis pacto extorquentur. Iam nunc vel serò saltem cognoscere possunt Anglici suam proteruam & indisciplinatam imprudentiam & stultitiam irrefrænabilẽ, qui omniũ credẽtes spiritui, sensum, vires suas, atque substantiam in omnem ventum dispergentes, & velut metuentes ne terra sua habitatores eius deuoret, eosdẽ emittũt, qui defensio, protectio & iuuamen esse possent, in mari vel peregrinis regionibus consumendos. Et dum magis cauent alienis periculis, ipsi iacturam irrecuperabilem patiũtur, & periculis se exponunt, ipsorum more, qui vitãtes Scylleam voraginem in Charybdim impingunt. Quis enarrare poterit quanta dispendia, quantos luctus mors domini Iohãnis de Arundelia, & nobilium perditio qui cum eo similem sensêre fortunam, induxit incolis Anglicanis? quæ plaga regionis, quæ prouincia, quæ ciuitas siue villa quenquam non amisit in illa infausta expeditione, in quam de toto regno valentiores conuenêre? Puto nullus aut rarus angulus in tota terra vacauit à luctu, vbi non mater filium, vel vxor maritũ, aut quis affinẽ vel cognatum in ipso naufragio se doluit amisisse. De substãtia rerum præciosarũ amissarum, siue pecunia qua pauperes aporiati sunt, & terra depauperata pro illius exercitus, exhibitione silendũ existimaui, cum anima sit plus quàm esca, & corpus quàm vestimentum, cum insanabilis sit plaga terræ tot fortibus morte percussis, tam generosis perditis, tam probis submersis: & tamen hijs omnibus non obstãtibus, adhuc insensata patria iterum militiam legere, iterum expensas parare, iterum optimos & probatissimos regionis dubijs fatis committere non veretur. Ecce enim in expeditionem Britannicam emittitur simul ferè tota nobilitas ad hostes manifestos & publicos, priuatos & dubios destinatur, quæ si non magis diuina cura quàm patriæ suæ fide fota fuisset, forsitan nunquam patriam reuidisset. Præsertim cum hinc Gallici certi hostes, illinc Britones dubij vel occulti (in circuitu eorum constituti) dolos & malitiã, insidias & fraudem iugiter meditantes, eos quouis pacto prodere vel circumuenire tentabant. Nam quotiens à Francis, dum per totum regnum Francorum audacter equitabant, dum vastabant patrias flammis atq; ferro, dum quicquid libuit, pro voluntate in ipso itinere versus Britanniam disponebant, ibidem insidias occultas & manifestas sunt perpessi, dicere longum foret. Nouissimè Britãniam subintrantes, & cuncta reperientes ibi confusa, ducem dubium & instabilẽ & nutantem, incolas perfidos & fraudulentos quis diffidere poterit, eos in maximis periculis constitutos, & quod magis est hijs omnibus, suæ gentis propriæ perpessi proditionẽ, dum mox, vt terram Angliæ sunt egressi, derelicti velut mortuus à corde, è vestigio pacta confracta, promissiones infectę, & penè omnis spes auxilij est subtracta, vndè nisi dominus custodiuisset eos propter vitæ munditiã, cordis innocentiam, quibus effulsere qui ductores fuerunt huius exercitus, nunquam terram propriam reintrassent. Nempè campi ductores huius turbæ, nõ vt plærique cæteri qui duces ante eos fuêre, patriam passi sunt deprædari propriam ingressu suo, nõ maledictiones pauperum incolarum, plebem ad prælia processuram fuerũt promereri, sed potius quicquid fauorem, gratiam, beneuolẽtiam totius populi inuitaret in terra, antequã ingrederentur maris alta, agere studuerũt. In Francia quoque constituti, cum penè per totum regnum Franciæ ipsi inuitis Gallicis illęsi transissent, adeò vt nullum è suis per totum illud iter perdiderunt, in tanta fælicitate nullatenus obliti sunt dei sui, sed regi & proceribus & omnibus

bus

bus religiosis Angliæ, preces douotissimas litteraliter direxêre, vt orationes continuare, processiones pro eisdem facere, & alia pietatis opera exercere dignarentur. Contigit ergo vt fælici fine in propria regione quamuis in terra hostili insidias paterentur, benedictus deus cui placere comprobata sunt ipsorum opera, cuncta conclusit, & ad propria, cum salute, cum honore gratiosè reduxit. Et quidem ipsorum fuit graciosa regressio, qui vbi amicos reperisse initio putauere, hostes familiares (Britones videlicet) repererunt. Ipse etenim dux Britanniæ, pro cuius amore (vt pręmisimus) Anglia tot valentes amisit & nobiles, pro quo (illis omnibus non obstantibus) isti tam periculosa itinera transierunt vt opem ferrent eidem, in ipsorum aduentu, mox vt ad eũ peruenêre, colloquio cum illis habito, de eorum recessu non de mora tractare curauit. Cuius inconstantiam ipsi mente librantes, & pericula quæ eis parabantur præuidentes, (nam per certos viros partis aduersæ qui eosdem imo diligebant amore, præmoniti nisi cautiùs & citiùs atque subtiliùs sibi prouiderent, quòd vniuersi (proditione mediante) vel interirent, vel saltem vi hostibus traderentur) oblatum ab eodem duce aurum non modicum, ea conditione vt recederent susceperũt, & ita (deo volente, & eos dextera sua protegente) ad propria sunt reuersi sine suo vel suorum damno vel lęsione, excepto quod equos omnes vel in mari redeundo, vel in Britãnia perdiderunt, & præter illud, quòd in obsidione quam fecêre frustra circa Maumentensium ciuitatem, nonnullos valẽtes amisêre, inter quos nobilissimum militẽ dominum Hugonem Tyrel viderunt iniquis fatis succumbere à quodam balistario traiectum.

Hoc anno mense Nouembris coronatus est filius Caroli quondam regis Francorum in regem, ætatis videlicet decem aut vndecim annorum. Post cuius coronationis exacta celebria, cùm vniuersa ferè nobilitas regni Franciæ Parisius cõuenisset, repentè orta est seditio magna cõmunis vulgi & tumultus, & murmur magnum excreuit inter proceres, eò quòd totiens non tam apporiassent, quàm despoliassent patriam diuersis taxis, quas Gabelas appellãt, iam exhibitas Galliarijs & nautis qui nihil commodi regni contulerunt, iam diuersis exteris, qui eos tutarẽtur & Anglis officerent, qui nihil proficerunt, iã dominis & regni proceribus qui eos protegerẽt, sed in vanum, nam ipsi proceres qui eis defensio fuisse debuerãt, & ipsi patronis opus habebant, cùm cernerent exercitũ Anglicanum per totum regnum equitare, flammis & ferro quæq; vastare, & nullum è suis non tamẽ eisdem se obuiare, sed nec quidem respicere ausum, sed quẽlibet more fæminarũ, vel in vrbibus vel castellis occultare. Quare pudendũ fore dominus asserebant, quòd in tanto regno, vbi tot nobiles, tot magnates, tot milites, tot bellici esse debuerant, vt meritò cõtra quẽlibet de exercitu Anglicano decem de facili producere potuissẽt, quòd nullus ex omnibus pro regno auderet se opponere, vel pro plebe. Pudendũ insuper esse dicebãt, quòd pulchris pollicitationibus totiens populum falsè circũuenissent, promittẽdo si iã & iam tantũ soluissent, se Angliã subiugaturos, si modò tamẽ pendidissent pacẽ habituros, & nullum ipsorum verum verbum stetisse, quin etiã nunc Anglos in mediũ eorũ cõuenisse, & Frãcos mẽticulosè domi residere, nihil omninò patriæ prouidere, sed vniuersa Anglorum direptioni derelinqui. Quapropter scirent proculdubio plebẽ nullatenùs velle vel taxari, vel taxationibus acquiescere, quin potiùs relictis rege suo & proceribus qui cõtinuè eorum apporiationi studebãt, ad Anglos se cõferre, quos sciuerũt magis placidè dominaturos super eos quã Gallicos suos dominos naturales. Et talia conclamantes, vix manus poterant continere, quin in quosdam regios familiares & consiliarios inijcerent manus suas. Duces igitur & magnates cernentes populum exacerbatum, vim sibi timentes

Coronatio regis Franciæ & tumultuatio communium Parisiensium.

tes inferri, plebem cum omni manſuetudine demulcentes, vix ad horam ſedare vel compeſcere potuerunt. Igitur rex & regni maiores in quendam locum munitum ſe contulerunt, facientes illud Poëtæ conſilium, *Dum furor in curſu eſt, currenti cede furori*, ibidem rerũ euentum præſtolaturi. Plebs verò ſequenti nocte cum furoris continuatione progrediens, domum cuiuſdam ex maioribus ciuitatis, cuius conſilijs imputabãt ſe totiens taxis vexatos fuiſſe, funditùs diruerũt, & omnia vbiq; vrbis loca perluſtrantes, quotquot ex Ianuenſibus galeiarijs reperire poterant immiſericorditer trucidarunt, quoniam (vt ipſi aſſerebãt) penè exhauſerant ſine fructu totam pecuniã regionis. Et reuera grandis fuit ſumma quam quotidiè receperũt, quæ nimirùm excreuit per dies ſingulos ad ſeptingẽtas quinquaginta libras, quæ per equales porciones viginti quinq; galeijs diuidebantur, & quidem per tempus prolixum, ab initio menſis Maij, quo menſe primò Galeæ audent occiduum ſulcare Occeanũ, vſq; ad finẽ menſis Auguſti, poſt quem pertimeſcũt in noſtro mari propter procellas & turbines immorari.

Profectio ducis verſus Scotiam & depauperatio regni.

Dux Lancaſtriæ Iohannes ſæpiùs nominatus, per hoc tempus ad infeſtandum Scotos perfidos & rebelles mittitur in partes boreales, cum decẽtiſsima ſatis turba ad exturbandum ſi expediret totum regnum Scotorum. Occaſio profectionis iſtius extitit Scotorum irruptio turbulenta, dum (vt præmittitur) ſatis inhumanè partes Cumbrorum & VVeſtmarorum, nec non villam de Penreth hoſtiliter inuaſiſſent. Sed quid dux ibidem tractauit, quàm fructuoſa eius profectio fuerit, conijcere poteris ex vniuerſis ſuis profectionibus anteactis: nam Scoti verſipelles & falſi, poſt eius tractatũ (licèt elaboraſſet pro pace) tam illorum quàm noſtratiũ quãmaximè, plura damna irrecuperabilia regno Angliæ irrogarunt. Nam, vt prætermittamus plurima, Scoti nos non ſolùm deceperunt ſed deriſerunt. Eo tempore vaſtata fuit penè prouincia Northumbrorum, noſtri exercitus hoſpitatione, in tantum, vt prouinciales iuramẽto firmarent magis equanimiter aduentum Scoticani exercitus pertuliſſe, quibus legaliter ſiue licitè poterant reſtitiſſe, quàm Anglorũ aduentãtium ea vice, de quibus reuerentia cognitionis & patriæ, nec non metu legum, non poterant vindicari. Poſt idcirco apporiatam patriã, poſt expenſam incredibilem auri ſummã, videlicet vndecim millium marcarum per ante collectarum de cõmuni plebe, reuerſus eſt exercitus, nil boni reportans patriæ, præter equos quos ſuſceperat ad vſus proprios comparatos à Scotis ea vice.

Literæ repertæ contra Radulphum de Ferrarijs.

Hijs diebus quos inanes duxit noſtra militia, quidam pauper inuentas litteras quaſdam ſigillatas attulit Iohanni Philpot, qui conuocatis ſocijs ciuibus, vnam aperiẽs, patriæ proditionem legit in ea, & ſigillo exteriori inſpecto, cognouit ſigillum fore Radulphi de Ferrarijs militis, qui inter regios conſiliarios ferè tenuit primum locum: moxquè alias quatuor litteras eodem firmatas, primò regni cancellario, deindè regi defert: quibus inſpectis, & ſigno Radulphi cognito, necnon conſiderato quibus perſonis directæ fuiſſent, rex, regiſquè quod pro tũc aderat, conſilium plurimùm admirati ſunt, & eò præcipuè, quòd miles tam ſenex, in quo etiam magna ſpes patriæ ſita fuit, proditionibus inſeruiret. Namque directa erat vna ex ipſis Bertrando Cleykyn, alia Bruero de là Riuer & Franciæ Camberlano, vna verò domino de Clyſſon, & vna patrono Galeiarum, & duci Francorum & Hiſpanorum exercitus, qui eodem tempore per diuerſa loca maritima remigantes, plurima damna patriæ inferebant. Cõtinebant adeò profunda regis & regni conſilia, vt nulli veniret in dubium alium quàm Radulphum Ferreis, vel talem qui priuato regis conſilio aſsiſtebat, potuiſſe vel imaginaſſe, vel ſciuiſſe, vel talia denudaſſe. Igitur cum ſumma feſtinatione miſsi ſunt quidam milites cum dicto Iohãne Philpot ad ducem,

qui

qui tunc (vt prædiximus) ad tractandũ cum Scotis in partes concesserat Boreales, cum quo etiã & Radulphus de Ferrarijs eadem tempestate fuit, sigilli verò inpressionibus duci secretè monstratis, vocatus est Radulphus de Ferrarijs, & sigillum proprium monstrare iussus, collatione ita facta, impressionem compertum est nihil omninò differre: ad cumulum etiam maioris suspicionis, fatebatur idem Radulphus se nulli commisisse sui sigilli custodiam per tres annos anteactos, vndè visum fuit hijs qui tunc aderant, satis manifestè conuictus. Præcepit eũ dux arestari, & in castello Dunelmensi seruari, reuersisquè ad regẽ, quos diximus hac de causa ducẽ petisse, missa sunt ad eũ verba cõsolatoria, mandantia ne concideret in hoc casu vultus eius, sed esset forti animo, sciens pro certo se nulla dãna passurũ pro præmissis. Vndè mox vt talia plebi fuêre cognita, cõtra ducem multa dixerunt verba acerba plena cõtumelia. Sed qualiter idem Radulphus euaserit, sequens quod scripturus sum parliamentũ declarabit. Idem Radulphus de Ferrarijs, & Barones quatuor qui Parliamẽto proximo interfuêre, manucaptus est, donec per magis euidentes rationes suã innocentiã declarasset.

Comes sancti Pauli eijcitur.

Comes sancti Pauli VValerannus, qui cum coniuge sua Iohãna Courtenay sorore domini regis Angliæ paulò antè egressus est de terra, vel vt veriùs asseritur, expulsus est in propriam regionẽ propter sua facinora, sine strepitu tamẽ, ne persona regia dehonestari potuisset per eum qui tam arcta affinitate eidẽ coniunctus fuerat, mox vt aërem attraxit proprium, more gentis suæ, prodere voluit se non ex corde cũ Anglicis ambulasse, sed fictè potiùs & dolosè: reuera nacta mox oportunitate vt peruenit ad propria, magnates Francorum adijt, qui nouo regi astiterunt, filio scilicet Caroli supradicti, qui eius negotia regi regisq; cõsilio promouerent: nec mora, gratanter ab vniuersis admissus, regis Camerarius est effectus, factusq; est aduersarius publicus, ita vt cunctis constaret Anglos ex eo fouisse serpentem.

Flandrenses faciunt pacẽ.

Flandrenses videlicet de Gandauo post multa ac damnosa litigia, post diutinã obsidionem, sed inanẽ, post cædes ac mortes quibus affecti sunt, & patriotas ex parte comitis affecerunt, quibus & superiorem manum cõtinuè reportarunt, id comite postulante & obsidionem dissoluente, pacem fecêre cum eodem, sed modico tempore duraturam.

Parliamentũ apud Northampton.

Circa festum sancti Martini, nutu quorundam cõsiliariorum, contra voluntatem & citra consensum penè cũctorũ regni magnatum, & præcipuè contra voluntatem Londoniẽsium, coactũ est Parliamentum apud Northãptoniã, eo quidem omnibus magis graue, quòd cõtra hyemem & in tali loco fuit celebrãdum, vbi nec copiam focalis facilè potuit reperire, nec hospitia apta tãtæ turbæ. Causa verò quare prædicti consiliarij ibidẽ parliamentum esse constituêre, fuit appetitus vltionis quam sumere auebant de Iohanne Kyrkeby, qui fuerat interfector ipsius Ianuensis mercatoris, de quo supra tetigimus in hoc libro. Reuera considerauerunt animositatem Londoniensium, cogitaueruntquè prout erat futurum si Londonijs parliamẽtum fieret, nequaquam Londonienses passuros eundem I. Kyrkeby pro occisione prędicti Ianuensis morte puniri, quin potiùs, si talia Londonijs temptare conarentur, sibimet periculum imminere. Vndè pręhibito secum consilio, vt præmisimus Northamptoniæ Parliamentũ fieri procurarunt, in quo nimirùm Parliamento trahi & suspendi fecerunt eundem Kyrkeby, Londoniensibus vniuersa cernentibus: & nouam taxam ad opus regis & eorũ præcipuè qui nuper cũ domino Thoma de VVodestoke per Franciam in Britanniam Armoricam missi sunt, coegerunt exigi, scilicet de quolibet sacerdote religioso dimidiam marcam, & tantum de vnaquaque fœmina religiosa, de sacerdotibus quoque secularibus tantum, & ex singulis

capitibus regionis, virorum scilicet coniugatorum & non coniugatorum, ac etiam mulierum, duodecim denarios, non sine diris imprecationibus leuari fecerunt: quod quidem factum causa fuit inauditi mali in terra, vt exposteris elucescet.

ANno dominicæ incarnationis millesimo trecentesimo octogesimo primo, qui est annus regni regis Richardi à conquestu secundi quartus, post festi natalis domini gaudia celebrata, coactum est consilium Londonijs, in quo absolutus est ab officio thesaurarij dominus Thomas Brantygham episcopus Exoniæ, & subrogatus est dominus Robertus Hales magister hospitalis, miles in primis magnanimus atq; strenuus, sed qui non placeret communitati. Circa præsens tempus aduectæ sunt Tieres Southamptonam, quas caricas alij vocare solent, refertæ multi generis speciebus & vinis, alijsq; diuitijs, quæ nō modicū profuêrunt incolis vniuersæ terræ tempore Quadragesimali.

Opiniones Iohannis Wicklif.

Eodem tēpore ipse vetus hypocrita, angelus sathanæ, Antichristi præābulus non nominandus, Iohānes VVycklif, vel potiùs VVickebeleue hæreticus, sua deliramenta continuans visus est absorbere Iordanem, & omnes Christianos mergere in abissum, reassumens quidem damnatas opiniones Berengarij & Oklefe, astruere laborauit post consecrationem in missa à sacerdote factam, remanere ibidem verum panem & vinum vt fuêre per priùs, Christum ibidem vt vbiq; assistere, sed specialiùs, & non plus valere panem illum quàm alium, nisi solùm propter benedictionem à sacerdote datam. Quinimmò si ibi esset corpus Christi, asseuerauit in fractione se posse frangere collum dei sui. Affirmauit præterea Christianos errare in veneratione illius sacramenti, quod panem esse dicebat & rem inanimatam, & potiùs venerandum esse bufonem, vel quodlibet animatum, quàm illud, quia multò præstantiorem esse fatebatur rem animatam quàm quæ carebat anima: & talia delirando multos seduxit in eundem errorem.

Factum militis de corpore Christi.

Vndè quidam miles de comitatu VVilshire iuxta Sarisburiam, nomine & cognomine Laurentius de sancto Martino, non dissimiliter seductus, cùm instante festo paschali viuificum sacramentū sumere debuisset, petijt à sacerdote suo vt in vigilia ipsius festi sibi daret cōmunionem sanctam, qui iuxta vota post missarum solemnia obtulit quod petebat. Miles verò post datam à sacerdote hostiam, illam manu recepit, & continuò surgens, ad domum suam (portans corpus dominicum) properauit. Sacerdos igitur pręter solitùm videns militem delirare, & mox insequitur, clamans & adiurās ne tantam iniuriam faciat sacramēto, sed illud sibi restituat, vel Christianorum more honorificè tractet & sumat: sed nihil omninò preces illius profecêre vel clamores, quin miles illud excluso pręsbitero, adhibitis ostreis diuideret, & partem cum ostreis, partem cum

Panis quiuis cum deo missæ comparandus.

cæpis, & partem cum vino deglutiret, affirmans quemlibet panē apud domum suam tanti esse valoris quanti fuit ille, quem sumpsisse tali modo gaudebat. Famuli verò sui qui de tam horrendi facti nouitate stupuerunt, hęc omnia exteris retulerunt. Sacerdos igitur parochialis, quem stimulabat nimia amaritudo mētis ob tantum scelus cōmissum à milite, Sarisburiensi episcopo, Magistro Radulpho Ergom, cūcta per ordinem inordinatè patrata narrauit. Episcopus autē mox militē citari mandauit, quē cōparentem & factū nullatenùs abnegantem, admonuit, quia vir in illis partibus magnę estimationis fuerat, vt domū rediens diuersos sibi notos clericos aggregaret, & cū illis de ipsa re tractatum haberet, si fortè diuinitus respectus interim gratiā consequeretur salubriùs sentiēdo de pręfato sacramēto, cōpariturus interim certo die corā episcopo supradicto: quod & factū est, & die pręfixo rediens, iuxta doctrinā clericorū qui ad eū cōfluxerāt in

huius

huius rei gratiam confeſſus eſt ſe malè ſenſiſſe de ſacramento altaris, multumquè peccaſſe in dehoneſtatione ſacramenti: quare ab Epiſcopo & cunctis qui aderant, veniam ſuppliciter depræcatus eſt. Epiſcopus ergo eius videns conuerſionem, & attendens humilem confeſsionem, in partem pænitentiæ iniūxit eidem erigere Sariſburiæ (in loco publico) crucem lapideā, in qua per ordinē tota ſeries huius rei ſculperetur, & vt ſingulis ferijs ſextis vitæ ſuæ diſcooperto capite, nudis pedibus, in ſola interula & femoralibus, ad eandem crucem veniret, & coram ea totius facti peccatum publicè & per ordinē (flexis genibus) fateretur: aliaſq; iniunxit ei pænitentias, tam publicas quàm priuatas, quas longum foret huic paginæ commendare. Hæc idcirco ſcripſi plenius, vt omnibus eluceſcat quanta mala beſtia (quæ aſcendit de abiſſo) collega ſathanæ, Iohannes VVicklif ſiue VVickebeleue ſeminauit in terra.

Cardinalis papæ Angliam expilat indulgentijs.

Pileus tituli ſanctæ Praxedis, præsbiter Cardinalis, per iſtud tempus venit in Angliā cum duce Tarſiliæ & multis nobilibus ex parte Imperatoris, locuturus de conditione matrimonij contrahendi inter ſororem eiuſdem Imperatoris & regem Anglorum, & regnum de ineſtimabili ſumma pecuniæ vacuaturus. Nam (vt aſſeruit) poteſtatē afferens inauditam, in breui totum regnū ad ipſum confluere fecit pro diuerſis gratijs impetrandis: reuera diuerſa diuerſis beneficia contulit, indulgentias quas dominus papa concedere ſolūmodò conſueuit & ipſe conceſsit, biennales, triennales, cōfeſsionales litteras quibuſlibet ſoluentibus gratanter indulſit. Ad capellanatum domini Papæ, tam poſſeſsionatos quàm mendicantes admiſit, nec aurum eorum reſpuit, qui notarij publici effici precabitur. Altaria quoq; portatilia nulli pecuniam offerenti negauit. Quadraginta libras cum alijs donis Ciſtercientium nō repulit, quum glorioſè concederet eis licentiam generalem veſcendi carnibus extra monaſteriū indifferēter, vt in monaſterio edere conſueuerunt. Excōmunicatis gratiam abſolutionis impendit. Vota peregrinationis ad Apoſtolorum limina, ad terram ſanctam, ad ſanctū Iacobum, nō prius remiſit, quàm tantā pecuniā recepiſſet, quantā iuxta veram eſtimationem in eiſdem peregrinationibus expendere debuiſſent. Et vt cuncta cōcludam breuibus, nihil omninò petendū erat, quod nō cenſuit intercedente pecunia concedendū. Interrogatus autem in qua poteſtate hæc faceret, cum ſumma indignatione reſpondit, ſe Romæ (ſi ſcire vellent) eius poteſtatem omnibus reſponſurum. Iam iamq; adeò referti erant argento eius ſacculi, vt aduenientibus eius miniſtri reſpondere dedignarētur, niſi aurum afferrent, dicentes, afferte nobis aurum, argento enim veſtro pleni ſumus. Receſſurus autē, aurum nec argentum poſt ſe nequaquam relinquere voluit, ſed ſecum ſuper ſummarios deferri fecit, ad tantam quidem ſummam, quantam nunquam Anglia in taxa vel talliagio ſemel pendere conſueuit.

Profectio vel expeditio in Portugaliam.

Per idem tempus collectus eſt copioſus exercitus ducis Lancaſtriæ conniuentia, qui in adiutorium regis Portugaliæ mittendus fuerat cōtra regem Hiſpaniæ qui aduerſabatur eidem. Aſſeuerauit enim idem dux expediens fore regno, vt illuc armatorum copia cum auri abundantia mitteretur. Quatenùs rex Portugaliæ qui pro eis miſerat, maiori charitate regno Angliæ & incolis regionis aſtrictus, maris prohiberet tranſitum apud Gades Herculis, quas moderni vocāt, Stricta de Marrachia, galeis quæ de neceſsitate per eum & eius ibidem dominium tranſire in adiutoriū Gallicorū & Hiſpanorum ad Occeanum. i. mare infeſtandum Britannicum vel Anglicum debuerunt. Sic itaq; & Angliam fore tutam, & prædicta duo regna, & præcipuè Franciam deludendā aſſeruit. Cōſtituti ſunt duces & primarij huius profectionis, dominus Edmundus de Langeley, comes Cantebrigiæ, regis auunculus: dominus VVilhelmus

Beauchamp, dominus Botreus, & dominus Mathæus Gournay, & alij plures milites quos nō expedit numerare. Qui mare tranſeuntes fæliciter quidem peruenerunt Vlixibonam, ciuitatem metropolim regionis, & à rege gratanter ſunt accepti. Sed præ paucitate ſua ad laceſcēdam bello Hiſpaniam minùs apti, tamen regno Portingaliæ plurimùm profuerunt, quia ſatis fortes erant ad defendendum fines regni, & impediendum Hiſpanos, vel ne intrarent regnum hoſtiliter, vel pro votis damna incolis irrogarent. Hiſpani verò putantes ſe plurimùm profuturos ſi Vlixibonam obſiderent, in quam noſtrates conceſſerant, adhibitis nauibus & Hiſpanorum magna turba, vrbem obſidione vallarunt; ſed tunc datum eſt eis cognoſcere virtutem Anglorum. Nam cùm per multos dies vrbem circumſediſſent, & nihil præter verbera & cruenta vulnera lucrati fuiſſent, tandem (cum dedecore ſoluentes obſidionem) ad propria receſſerunt. Noſtrates igitur eorum cognoſcentes ignauiam, plus animati ſunt, & ſæpius pro viribus & numero Hiſpanos irritantes, expectabant audaciùs in terra illa, donec fortaſsis ex Anglia plures bellatores mitterentur eiſdem.

De miſeria quæ contigit Angliæ in tumultuatione ruſticorum & aliorum communium.

Circa tempus illud Anglorum regnum pro peccatis affligendum, magnum repentè & inauditum cunctis ſæculis ſenſit è ſuis membris diſpendium emanaſſe, quod niſi deus miſericordiarum dominus ſolito bonitatis intuitu citiùs compreſsiſſet, & regimen omninò deſtructum, & factum fuiſſet cunctis gentibus in ſibilum & deriſum. Ruſtici namq; quos natiuos vel bondos vocamus, ſimul cum ruralibus accolis in Eſtſexea maiora ſuis cōcipientes viribus, & ſpem habentes omnia ſubijcienda ſuæ ſtoliditati, conglobata multitudine pro libertate tumultuare cæpere, & pares dominis effici, & nulli omninò alicuius de cætero aſtringi ſeruicio meditati ſunt. Et vt efficaciùs ſua vota perducerent ad effectum, mox ad quamlibet primò paruam villam, viri tantùm duarum villarum qui auctores & primi motores huius mali fuêre, mittere curauerunt, vt omni excuſatione poſtpoſita, omnes, tam ſenes quàm florētes ætate, ad eoſdem confluerent armis inſtructi, prout quiſque poterat, ſcientes eorum bona qui venire ſuperſederent, negligerent, aut contemnerent, diſsipanda, domos conflagrandas vel deponendas, capita amputanda. Terribilis ergo comminatio cunctos coëgit accurrere, vt aratri relictis negocijs, ſeminandiq; commoditatibus, vxoribus ſuis & prædijs, in breui tantus coactus ſit numerus, vt ad quinq; millia recenſerentur viliſsimorum communium & ruſticorum, quorum quidam tantùm baculos, quidam rubigine obductos gladios, quidam bipennes ſolummodò, nōnulli arcus præ vetuſtate factos à fumo rubicundiores ebore antiquo, cum ſingulis ſagittis (quarum plures cōtentæ erant vna pluma) ad regnum cōquerendum conuenêre. Inter mille verò de talibus, de facili non videndus erat vnus armatus, ſed omnes vt magnum numerum conficere, credebant totum regnum illis reſiſtere non valere. Vt autem maioris roboris firmamento lætari poſſent, Cantium tranſmiſerunt nuncios, qui eos certificarent de illorum voluntate ſimul & propoſito, & inuitarent ad occurrendum eiſdem pro libertate adquirenda, pro iſto negotio contuendo, demùm, pro regno regniq; malis conſuetudinibus immutandis. Cantiani itaque rem audientes votis per ante deſideratam pluries, tollentes moram illicò & ipſi, cōgregata nō parua manu communiū & ruſticorum ijſdem comētis, quibus diximus Eaſtſaxones ſuas cōgregaſſe turbas, in breui ferè totam prouinciā ſuam ad ſimilē tumultuationē concitauerunt. Moxq; vias oēs quibus peregrinando itur Cantuariā obſidentes, & peregrinos vniuerſos cuiuſcūq; cōdicionis exiſterēt, areſtātes iurare cōpulerūt, Primò vt regi Richardo & communibus fidelitatem ſeruarent, & nullum regem qui vocaretur Iohannes acceptarent, ob inuidiam videlicet Iohannis du-

cis Lancastriæ, qui propter maritagium filiæ Petri quondam regis Castellæ, & heredis, se dicit regem Castellæ. Et quòd parati essent quandocunque placeret pro eisdem mittere, ad veniendum & obuiandum eisdem, & quòd omnes conciues vel consortes suos inducerent ad tenendum cum eisdē, & nullæ taxæ de cætero leuandæ in regno acquiescerent aut consentirent, nisi quintædecimæ quam patres & antecessores eorum solummodò nouerunt & acceptauerunt. Itaque factum est, vt mox fama huius facti in Southsexiam, comitatus Hertfordiæ & Cantebrigiæ, Suffolchiam & Northfolchiam repentè diffunderetur. Eratq; magna expectatio totius plebis, quid sibi vellent hæc omnia, & quorsum tenderent cepta tam audacter multis conijcientibus pro meliori futura, quibusdam timentibus ea in pernitiem totius regni cessura. Diuisionem namque regni præloquebantur talibus ausis euenire, & per consequens eius desolationem & destructionem. Et cum acciperent indies incrementum huiuscemodi congregationes, & iam ferè factum fuisset eorum numerus infinitus, ita vt nullius resistentiam pertimescerent, cæperunt facta monstrare quædam quæ mente conceperant, & omnes & singulos iuris terræ peritos, tam apprenticios quàm senes iusticiarios, & cunctos iuratores patriæ, quos apprehendere poterant, sine vllo respectu pietatis, capitis truncatione mulctare asserētes, non, priusquam illis occisis, terrā ingenua libertate posse gaudere. Placuit iste sermo vehementer rusticis, & ex minoribus maiora concipientes, statuerunt omnes curiarum rotulos, & munimenta vetera dare flāmis, vt obsoleta antiquarū rerum memoria, nullum ius omninò ipsorum domini in eos in posterum vendicare valerent: factumque est ita. Nec dum euigilare voluere domini ad obuiandum tantis nequitijs, sed velut stertentes, domi quiescētes, immobiles permanebant: donec Kentenses & Estsaxones appropinquantes sibi vnum conflassent exercitum, quasi de centum millibus communium & rusticorum. Currebatur reuera ad eos ex omni parte ab his qui vel oppressi fuerant ære alieno, vel censurā iuris timebant propter malefacta, & fiebat plebanorum conglomeratio, quantam nullus meminisse potuit vel audisse insulis conuenisse. Cum tāta ergo fræquentia ventum est ad locum vocatum Blackheth, vbi statuerunt turbam videre collectam, & sociorum multitudinem numerare. In quo loco dum constitissent, venerunt ad eos ex parte regis milites, qui causam inquirerent commotionis eorum, & quare illuc tantum populum contraxissent. Quibus responsum est se pro certis causis & negotijs ad habendum cum rege suo colloquium conuenisse, & debere eosdem nuncios regios remeare ad regem, & intimare ei oportere eum omninò ad eosdem venire, ad audiendum desideria cordis eorum. Nunciatum est igitur responsum regi, & suasum à nonnullis, vt ad eos pergere festinaret. Archiepiscopus verò Cantuariæ pro tunc regni Cancellarius magister Symon de Sudburia, & dominus Robertus de Hales magister Hospitalis sancti Iohannis, tunc regni thesaurarius, obnixè restiterunt talia suadentibus, dicentes, nequaquam debere regem adire tales discaligatos, ribaldos, quin potiùs disponendum esse aliter ad comprimendum superbiam ganeonum. Quæ cum audissent responsa vulgares, in furorem versi, iurauerūt se regios traditores, Archiepiscopum, scilicet, & Robertum prædictum quæsituros, quo tutiores habere pedes se credebant, & eorum capita ablaturos. Et cōfestim iter versus Londonias arripientes, venerunt ad Southvverk, & omnia loca repleuerunt ibidem, & in regione vicina. Maior ergo Londoniarum & Aldermanni metuentes vrbi, portas mox claudere decreuerunt: sed commune vulgus ciuitatis, & præcipuè pauperiores, fauētes rusticis, prohibuēre Maiorem à clausura portarum, inferētes vim, & mortem comminantes eidem si id facere

attemptaret. Itaque factum eſt, vt per totam noctem ſequentem, id eſt, vigiliā feſti corporis Chriſti, liberè gauderent exitu & introitu nebulones. Animauit communitatem Londoniarum, & etiam totius regni ad fauendum eis, quòd aſſerebant eorum eſſe propoſitum regni tantummodò proditores ſcrutari, & poſtea ceſſaturos. Et eò maiorem fidem adhibuēre dictis eorum, quòd nihil rapuerunt omninò, ſed omnia emerunt iuſto præcio. Et ſi quenquam repeiſſent in furto, capite priuauerunt, tanquam qui fures maximè deteſtarentur.

In craſtino autem, hoc eſt in ipſo feſto corporis Chriſti, intrantes & exeuntes vrbem, & de libertate acquirenda, de proditoribus capiendis, & maximè de duce Lancaſtriæ, quem inprimis odio habuerūt, cum ſimplicibus communibus Londoniarum verba ferentes, in breui pauperiores omnes in eorum vota fecēre de facili conſpirare. Cum autem eodem die ſol altiùs eleuatus incaluiſſet, & ipſi pro votis vbique vina diuerſa & precioſiſsima pocula prægustaſſent, & facti fuiſſent non tam ebrij quàm dementes (nam Londoniarum Maiores & plebs communis cuncta cellaria illis aperta reliquerant) cęperūt cum ſimplicioribus ciuitatis multa tractare de proditoribus, & inter cætera ſe mutuò cohortati ſunt, vt properantes Saueyam, hoſpitium ducis Lancaſtriæ, cui nullum vſquam in regno in pulchritudine & nobilitate potuit comparari, iniectis flammis conflagrarent, ad diffiduciandum videlicet ipſum ducem, quem proditorem vocabant, & metum cæteris proditoribus incutiendum. Placuitque ſtatim ſermo vulgaribus Londoniarum, & ipſi in primis fœdum reputātes, ſi quiſquam duci ante eos iniuriæ aut damni aliquid irrogaret, illicò velut amentes cucurrerunt, & ignibus in giro coniectis, deſtructioni loci vacabant. Et vt pateſceret totius regni cōmunitati eos non reſpęctu auaritiæ quicquā facere, proclamari fecerunt ſub pæna decollationis, ne quis pręſumeret aliquid vel aliqua ibidem reperta ad proprios vſus ſeruanda contingere, ſed vt vaſa aurea & argentea quæ ibi copioſa habebātur, cum ſecuribus minutatim cōfringerent, & in Tameſim, vel in cloacas proijcerent. Pannos aureos & holoſericos dilacerarent, & pedibus conculcarent, anulos & alia iocalia cum lapidibus præcioſis impoſita, mortariolis contererent, vt poſteà nullis vſibus apta forent. Et factum eſt ita. Deindè, vt nullum genus dedecoris præterirent, quin duci cuncta imaginabilia irrogarent, arreptum quoddam veſtimentum præcioſiſsimum ipſius, quale Iacke vocamus, & impoſitum lanceæ, pro ſigno ad ſagittas ſuas ſtatuerunt. Et cum parùm damni inferre ſagittando valerent, depoſitum ſecuribus & gladijs confregerūt. Quibus perpetratis ſatis malicioſè, etiam locum qui vocatur Temple Barre, in quo apprenticij iuris morabantur nobiliores, diruerunt ob iram quam conceperāt contra Robertum de Hales, magiſtrum Hoſpitalis ſancti Iohannis, de quo præfati ſumus, vbi plura munimenta quæ iuridici in cuſtodia habuerunt, igne conſumpta ſunt. Et amplius inſanientes, illā domum nobilem Hoſpitalis ſancti Iohannis de Clerkenvvell, immiſſo igne ardere fecerunt per continuos ſeptem dies.

Illuceſcente die Veneris, die iræ, die tribulationis & anguſtię, die calamitatis & miſeriæ, non dum finitis matutinis apud ſanctum Albanum, venēre de villa de Barnet ſub feſtinatione maxima, qui nunciarent communes mādaſſe, vt aſſumptis ſecum communibus villarum de Barnet & de ſancto Albano, cū armis quibꝰ ſe defēdere ſciuēre melius, Lōdonias feſtinare properarēt: ſin aliàs, viginti millia eorum ſimul acceſſura ad incendendum villas præfatas, & eos cū poteſtate magna adductura. Res ſtatim notificatur Abbati, qui timens eorū aduentum, & damna ex eo ſecutura, confeſtim conuocatis vniuerſis curiæ ſuæ famulis & villanis, Londonias feſtinare rogauit, ad mitigādum eorū malitiam,

tiam,& impediendum aduentum. Nec mora,villani feſtinant & abbatis armigeri ad occurrendum eis & Londonias iter accipiunt cum feruore. Diſsimiliter tamen hij & illi, de Abbathia ſcilicet & de villa, quia noſtrates ad proficiendū, villani verò ad officiendum ſe pararunt. Cum enim ventum fuiſſet non procul à Londonijs iuxta prædium quoddam Magiſtri Hoſpitalis Sancti Iohannis, cui nomen Heybury, vident ibidem quandam multitudinem (quaſi viginti millium ruſticorum & communis vulgi) qui immiſſo igne in æditiſsimas domos, quæ iam ardebant inextinguibiliter, nitebantur cum diuerſis inſtrumentis cuncta quæ incendio diſſolui non poterant ſubuertere machinamentis ſolo tenùs. Viſi autem à quodā illorū ductore, qui vocabatur Iohannes Stravve: mox accerſiti & coacti, fidem ei fecerunt quòd regi Richardo & communibus adhærerent. Erant pro tunc turbæ ruſticorum in tres partes ſeparatæ, de quibus vna pars vacabat (vt diximus) deſtructioni prædij ſupradicti. Alia iuxta Londonias expectauit in loco le Mileende vocato. Tertia verò occupauerat montem turris. Ea autem turba quæ propè turrim erat, ita inuerecunda & inſolēs habebatur, vt victualia regis quæ ad turrim vehebantur, diriperet inuerecundè. Et inſuper, tanta agitabatur inſania, vt regem compelleret ad concedendum eis Archiepiſcopum & magiſtrum Hoſpitalis ſancti Iohannis, aliosquè in ipſa turri occultatos, quos omnes proditores vocabāt: aliàs ſciret ſemetipſum vita priuandū. Rex igitur in arcto conſtitutus, permiſit eos in turrim intrare, & loca ſecretiſsima pro ſua voluntate nequiſsima perſcrutari, qui nihil negare tutè potuit quod petebant. Erant eo tempore in ipſa turri ſexcenti viri bellici, armis inſtructi, viri fortes & expertiſsimi, & ſexcenti ſagittarij, qui omnes (quod mirum eſt) animo ita conciderant, vt eos magis ſimiles mortuis quàm viuis reputares. Mortua enim erat in eis omnis memoria quondam benegeſtæ militiæ, extincta recordatio ante habiti vigoris & gloriæ, & vt concludam breuiter, emarcuerat à facie ruſticorū penè totius Loegriæ omnis audacia militaris. Nam quis vnquam credidiſſet, non ſolùm ruſticos, ſed ruſticorum abiectiſsimos, non plures, ſed ſingulos audere thalamum regis vel matris eius, cum baculis ſubintrare viliſsimis, & vnumquemq; de militibus deterrere minis, & quorundam nobiliſsimorum militum barbas ſuis incultiſsimis & ſordidiſsimis manibus contrectare, demulcere, & verba modò familiaria ſerere de ſocialitate cum eiſdem habenda de cætero, modò de fide ſeruanda ipſis ribaldis, modò de iuramento præſtando, vt communiter cum eis regni quærerent proditores, cum ipſi manifeſtè proditionis notam deuitare non poſſent, quippè qui vexilla & pennicellos erigentes, tali modo cum armata manu pro modulo ſuo, ſcilicet modo prætacto incedere nō timebant. Et cū hæc omnia facerent, & (vt diximus) plærique ſoli in cameras conceſsiſſent, & ſedendo, iacendo, iocando ſuper lectum Regis inſoleſcerent: & inſuper matrem regis ad oſcula inuitarent quidam, non tamen (quod mirum dictu eſt) audebant plures milites & armigeri, vnum de tam inconuenientibus actibus conuenire, non ad impediendum manus inijcere, nec verbis ſecretiſsimis muſitare. Intrabant & exibant vt domini, qui quondam fuerant viliſsimæ conditionis ſerui, & præferebant ſe militibus, non tamen militum, ſed ruſticorū ſubulci. Quia (vt credimus) Deus Anglicis demonſtrare voluit, quòd non in fortitudine ſua roborabitur vir, nec in arcu vel gladio fore ſperandum, ſed in eo qui ſaluat nos de affligentibus nos, & cuſtodientes nos ſua miſericordia & pietate confundere conſueuit. Sed de iſtis hactenùs: modò de his quæ geſta ſunt circa Archiepiſcopū calamum dirigamus.

Cum ergo fatalis hora veniſſet, in qua manifeſtatum eſt diuinā vltionem incubuiſſe

cubuiſſe

De his quæ geſta ſunt circa Archiepiſcopum.

cubuiſſe regno Angliȩ, ruſtici, ribaldi perditiſsimi, ganeones dæmoniaci, patrẽ communem totius populi Archipræſulem & Primatem quæſituri, inſtinctu diabolico portas turris (vt prætactum eſt) illi per vias glomeratim, & cum clamore terrifico ſunt ingreſsi, reperto verò quodam ibidem è famulis, imperant furibundè, vt eos ducat ad locum in quo pius pater (quem proditorem nominauerunt) deliteſcebat. Is autem eorum mandato contrauenire non audens, deduxit eos ad capellam, in qua poſt celebratam Miſſam, & ſacram perceptam cõmunionem, Archiepiſcopus orationibus inſiſtebat. Nempè non inſcius Archipræſul eorum aduentus & propoſiti, totam noctem prȩcedentem duxerat in confeſsionibus orationibuſquè deuotis: & ideò cum magna ſecuritate eorum intrepidus expectauit aduentum, frȩquentiſsimè (tam in Miſſa ſua, quàm poſt Miſſam ab eo celebratam) mores eorum arguens tali modo: Quando (inquiens) ſunt venturi? deus bone, quid expectant? iam enim tempus eſſet ſi deo placeret vt venirent. Cùm autẽ eos aduẽtantes audiſſet, cũ magna cõſtantia dicit ſuis: Vadamus modò (ait) ſecuri, prȩſtat enim mori cũ nõ iuuat viuere, neq; enim ante in vita noſtra in tanta ſecuritate cõſcientiæ mortui fuiſſemus. Et poſt puſillum ingreſsi tortores, clamauerunt: Vbi eſt regni proditor? vbi cõmunis vulgi deprædator? Archiepiſcopus verò tanquam nihil omninò turbatus ad clamores eorum, ita reſpondit: Bene (ait) veniſtis filij, ecce, ego ſum Archiepiſcopus quem vos quȩritis, non proditor aut deprȩdator. Igitur eo viſo, mox membra diaboli (iniectis in eũ manibus ſceleratis) rapiunt de capella, nullum deferentes honorem loco ſeu ſacris altaribus, aut imagini crucifixi, quæ in ſummitate baculi eius figurata erat, poſtremò nec corpori dominico, quod ſacerdos coram eo tenebat: ſed peiores dæmonibus (qui Chriſti ſacramenta verentur & fugiunt) nihilipendentes ſaluatoris præſentiam, trahunt per brachia, per caputium, per diuerſa loca, ad eorum ſectæ ſatellites extra portas ad montem turris. Quò cum perueniſſet, factus eſt clamor horrendiſsimus, non ſimilis clamoribus quos edere ſolent homines, ſed qui vltrà omnem æſtimationem ſuperaret omnes clamores humanos, & maximè poſſet aſsimulari vlulatibus infernaliũ incolarum. Qualibus etiam clamoribus vſi in omni decapitatione cuiuſlibet, & proſtratione domorum, quamdiu Deus permiſit eorum nequitiam impunitam. Non tamen reſonabant verba inter horrificos ſtrepitus, ſed replebantur guttura multiſonis mugitibus, vel quod eſt veriùs vocibus pauonum diabolicis. Cum itaq; ſtaret Archipontifex inter eos (vt diximus) circundatus nebulonũ millibus, & gladios cerneret circa caput eius extractos in numero exceſsiuo, mortem ſibi minitantes circũſtantibus dixiſſe fertur. Quid eſt, chariſsimi filij, quid eſt quod proponitis facere? quod eſt peccatum meum quod in vos commiſi, propter quod me vultis occidere? Cauendũm vobis eſt, ne me interfecto, qui paſtor, prælatus & Archiepiſcopus veſter ſum, veniat ſuper vos indignatio iuſti vindicis, vel certe pro tali facto, tota ſupponatur Anglia interdicto. Vix hæc verba finire potuit, antequam horriſono clamore perſtreperent, ſe nec interdictum timere, nec Papam, ſolùm ſupereſſe ſibi vt collum ſubmittat, qui falſus fuerat communitati & regni proditor, gladijs amputandum. Cernens autem Archiepiſcopus ſibi mortem indubitatam imminere, nec ſupereſſe viam euadẽdi, poſt plura piæ exhortationis documẽta, poſt prædicata verba ſalutaria, vt erat vir eloquentiſsimus, & incomparabiliter vltrà omnes regni ſapientes ſapiẽs, nouiſsimè poſt remiſsã ſpiculatori, qui eũ decollaturus erat (quantum in ipſo fuit) offenſam necis ſuæ, vt plenè videretur ſaluatorem moriendo ſequi, patrem pro perſecutoribus exorauit, flexis genibus collum ferienti ſuppoſuit. Percuſſus verò in collo ſecuri, ſed non læthaliter, appoſita manu vulne-

ri,

ri, ita dixit: Ah, ah, (inquit) manus domini eſt. Non dum manū de loco doloris amouerat, & ſecundò percuſſus, ſummitatibus digitorum amputatis, & arteriarum parte, cecidit, ſed non dum occubuit, donec octauo ictu miſerabiliter mutilatus in collo, & in capite dignum (vt credimus) martyrium compleuiſſet. Iacuit ibidem corpus eius inhumatum toto illo die Veneris, in quo fuit feſtū ſancti Baſilij, & in craſtino, nemine illud audente tradere ſepulturæ, propter metum irrationabilis vulgi vndique debacchantis. Percuſſor eius mox diuinā ſenſit vltionem, in furiam actus, & cæcitate percuſſus. Quidam etiam ex ruſticorum turba inſtigatus auaritia, nocte ſequenti eius decollationem, latenter acceſsit ad corpus, vt anulū (qui in digito eius fuerat) furtiuè detraheret. Quidā inſuper à multis annis cæcus, quem idem Pontifex diu ex elemoſina ſua ſuſtentauerat, audita morte eius & cauſa, fiducialiter petijt à Deo per eius merita ſibi viſum reſtitui, & viſum recepit. In ſepultura ſua quidam de Doueria, qui iam duos annos in cæcitate tranſierat, per viſum admonitus ad corpus venit, & ea nocte lumen ſibi redditum fore gaudebat. Mulier quædam quæ inpregnata fuerat, & parere nullo modo poterat, poſtulato eius auxilio, eodem die deliberata eſt de tribus maſculis puerulis, qui omnes baptizati ſunt. Multaque miraculorum ſigna alia poſt eius mortem diuinitùs ſunt oſtenſa, & diuinæ vltionis iudicia manifeſta in eos qui vel mortis eius authores fuêre, vel in eius necem voluntariè conſenſêre, quæ in ſequentibus cum res & tempus poſtulauerint inferemus. Interfecti ſunt cum eo Robertus Hales miles ſtrenuiſſimus, magiſter Hoſpitalis Sancti Iohannis & regni theſaurarius, & Iohannes Leg, vnus ex lictoribus regijs, & quidam frater de ordine Franciſci, ob iram ſcilicet & rancorem quem in ducem gerebant Lancaſtriæ Iohannem de Gandauo, quia familiaris ei fuiſſe dicebatur. Decapitati ſunt eodem die quamplures, tam Flandrenſes quàm Anglici ob nullam quidem cauſam, ſed ad explendum crudelitatem tunc dominantium ruſticorum. Erat namq; eis ſolemnis ludus, ſi quem apprehendere poterant qui eis fidem non fecerat, aut cum eiſdē pari mente non gradiebatur: aut ſi quis ex ipſis quenquam exoſum habuiſſet, repentè tali detrahere caputium cum clamore conſueto, & mox in plateis certatim ruere ad decollandum eum, nec vllam reuerentiam impendebant ſacris locis, ſed de ipſis Eccleſijs, & in ſanctuarijs paſsim, trucidabant quos odio habuerunt. A fide digno etenim referente, cognoui treſdecim Flandrenſes violenter extractos fuiſſe de eccleſia fratrum Auguſtinenſium, quæ ſita eſt Londonijs, & in ſtrata publica decollatos: & ab alia parochiali eccleſia in eadem vrbe decem & ſeptem, qui omnes (ſpreta reuerentia ſanctuarij, deiquè timore, quia tunc temporis ipſa turba maledicta hominem nō reuerebatur) conſimili mulctatione capitum fuiſſe peremptos. Cum idcircò tantas tranſgreſsiones perpetrari viderent Rex & qui de eius conſilio fuerant, poſt repentinos tractatus & ſubitos, quia tempus illud diutinam nō permittebat deliberationē, & maximè, quia omnes & ſinguli cōſternabantur de occiſione Cantuar. Archipræſulis, & regni theſaurarij, qui potiſsimi in regno fuerunt: & quia timebant, occiſis maioribus, minoribus non eſſe parcendū. Dominus rex cum deliberatione conſilij, quod tunc cum eo fuit, vt ſedaret furorem qui tūc in curſu extitit, obtulit eis pacem, ea conditione, vt ceſſarent ab incendijs domorum, & deiectionibus, & hominum interfectionibus, & redirent ad propria, ſine pluri ibidem præſtolaturi chartas confirmatorias pacis prædictæ. Quod Eſtſaxones libenter audierunt, eò quòd iam pertæſi diutini laboris, afficiebatur quodammodò domibus, vxoribus & liberis reuiſendis. Statuerunt tamen quoſdam ex ipſis, qui cum illis recedentibus remanerent, pro chartæ regiæ acquiſitione. Factumquè eſt, vt recedentibus

Miraculum de mortuo Archiepiſcopo.

dentibus

dentibus remanerent Kentenses tota nocte sequente.

Rustici disposuerunt Londonias spoliasse.

Crastinus dies aduenerat, quæ fuit dies Sabbati, dies sanctorum Viti & Modesti. 17. Calend. Iulij infra octa. festi corporis Christi, & ecce Kentenses penè nihil remisiùs egerunt in omnibus sceleratis operibus, quàm die fecerant præcedente: sed mortibus hominũ, domorũ deiectionibus, & incendijs, vacauerũt. Rex autẽ ad Kentenses misit, qui nunciarẽt socios recessisse, de cætero victuros in pace, & velle eis eandem formam concedere si eis acceptare placeret. Ductor ergo eorum maximus, dictus VValterus Helier, vel Tyler (nam talia nomina sibimet imposuerũt) & ex industria vir versutus, & magno sensu præditus, si ingeniũ decreuisset bonis vsibus adaptasse, pacem quidem se dixit amplecti, sed si conditiones secundùm eius arbitrium dictarentur. Decreuerat vtique regẽ regisquè consilium (quia fortior illis esse videbatur) vsque in crastinum cauillationibus suspendisse, vt nocte sequenti suum peruersum propositum liberiùs consequi potuisset. Cogitauerat etenim in ipsa nocte, quia cuncti communes pauperes, videlicet vrbis Londoniarum illis fauebant, ciuitatem despoliasse, occiso prius rege & maioribus sibi adhærentibus, & eam quatuor locis iniectis ignibus conflagrasse. Sed qui superbis resistit Deus, humilibusquè dat gratiam, non permisit eius impias imaginationes & affectus ad finem vsque perduci, sed gratiosè & subitò iniquum eius consilium dissipauit. Cùm enim trina vice chartæ fuissent sibi conscriptæ, secundùm formam quam in sequentibus demonstrabimus, & nulla illarum illi placere potuisset, nouissimè rex destinauit ad illum quendam è suis militibus, qui vocabatur Iohannes Nevvton, vt non tam inuitaret quàm rogaret eum, quia superbia eius nota erat satis, regi ad accedendum, & tractãdum cum rege de articulis pro quibus instabat suæ chartæ inserendis, de quibus vnum inseram nostris chronicis, vt legentibus constet clariùs cæteros fore contrarios rationi.

De superbia Walteri Tyler

Voluit namquè ad alia commissionem pro se & suis obtinuisse, ad decollandum omnes iuridicos, Escaetores, & vniuersos qui vel in lege docti fuêre, vel cum iure ratione officij communicauêre. Mente nempè conceperat, doctis in lege necatis, vniuersa iuxta cõmunis plebis scitũ de cætero ordinari, & nullam omninò legem fore futurã, vel si futura foret, esse pro suorũ arbitrio statuenda. Fertur reuerà cũ superbia magna dixisse, pridiè quàm ista fierent, apposita manu sua suis labijs, quòd ante quatriduum omnes leges Angliæ de ore suo & labijs emanarent. Igitur cum (vt diximus) dominus Iohannes Nevvton pro acceleratione instaret penes eum, indignando respondit: Si tibi (ait) multum festinandum fuerit, redeas ad dominum tuum regem, ego verò veniam cùm placebit. Post regressum verò militis, & ille vectus equo subsecutus, sed tamẽ paulò tardiùs: Cũquè venisset vt esset nõ procul à loco in quo rex constitutus fuerat, Smithfield appellato, destinatus est ad eum secundò prædictus miles, ad audiendum & referẽdum vota sua. Miles autem dextrarium insidens accessit ad eum, auditurus quid dicere proponebat. Ille quidem indignatus quia equo vectus miles accesserat, & non pedes, mox cum furore dixit, decere eum potiùs pedes quàm equum insidens suæ præsentiæ propinquare. Miles verò non dum oblitus omninò militiæ suę veteris probitatis, illicò sic respondit: Sedenti (inquit) tibi in equo, non est iniuriosum me equitem accessisse. Ad quod verbum indignatus nebulo, mox extracto cultello, quem dagger vulgò dicimus, ictum militi minabatur cum adiectione verborum quibus eundem militem proditorem appellauit. At miles abhorrens illud nomen, eum mentiri asseruit animosè, extracto contra eum æquè tali cultello. Econtrariò ribaldus non ferens inter suos rusticos illatã contumeliã, parauit in militem irruisse. Rex igitur videns militi

periculum

periculum imminere, vt mitigaret animum pro tempore ganeonis, militem iuſsit equo deſcendere, & cultellum quem extraxerat reddere nebuloni. Cumquè non ſic mitigari poſſet eius elatus animus, quin omnibus vijs & modis vellet in militem irruere furibundè, acceſſerunt ad regem (qui iuxta ſtabant) Maior Londoniarum VVilhelmus VValvvorth, & plures de militibus & armigeris regijs, aſſerentes dedecus inauditum & interminabile, ſi illis præſentibus, rex permitteret nobilem militem tam pudendæ morti ſuccumbere coràm eo. Quapropter ſuccurrendum fore ſibi celeriùs, & ribaldum areſtandum. Quibus auditis, rex (quanquam puer eſſet & tenerioris ætatis) concepta audacia, iuſsit Maiori Londoniarum vt eum areſtaret. Maior autem vir incomparabilis animoſitatis & audaciæ, indubitanter eum illicò areſtauit, librato ictu eius capiti, qui eum plurimùm perturbauit. At mox ab alijs miniſtris regijs circumcluſus gladijs, diuerſis in locis corporis tranſuerberatur. Corruenſquè de equo in terram, primùm dedit ſpem Anglicanæ militiæ ferè mortuæ communibus poſſe reſiſti. Statimquè vt communes viderunt eius ruinam, præ dolore mortis clamauerunt: Mortuus eſt Capitaneus noſter, proditioſè peremptus eſt ductor noſter: Stemus ſimul, moriamur cum ipſo, ſagittemus & vindicemus viriliter mortem eius. Tenſis ergo arcubus ſagittare pararunt. Rex verò vltra ætatem mirabiliter ingenio præuentus, & audacia concitus, calcaribus vrgens equum ad eos acceſsit, & in circuitu eorum equitans, dixit eis: Quid eſt hoc homines mei? Quid agitis? Nunquid ſagittare vultis regem veſtrum, non cauſemini, nec ſitis triſtes de morte proditoris & ribaldi. Ego enim ero rex veſter, ego capitaneus & ductor veſter, ſequimini me in campum, habituri omnia quæcunque vos petere delectabit. Hoc autem fecit rex ne ruſtici in amaritudine mentis conſtituti ignem immitterēt in domibus apud Smithfeld, vbi fuerunt quando ductor eorū præfatus proditor eſt occiſus. Igitur in apertum campum ſecuti ſunt regem & milites qui cum eo erāt, nō dum plena deliberatione certi, vtrum regem perimere debuiſſent, an omninò conquieſcere, & domū cū charta regia remeare. Interea Maior Londoniarū cum ſolo quodā famulo feſtinanter equitans ingreſſus ciuitatis, clamare cæpit: Ciues optimi, gratiſsimi, pijſsimi, ſuccurrite ſine mora regi veſtro perimendo, mihiq; ſuccurrite veſtro Maiori in eodem periculo conſtituto, vel ſi non decernitis mihi ſuccurrendum propter mea demerita, tamen nolite relinquere regem veſtrum. Hæc cùm audiſſent optimates de Londonijs, & cæteri quorum cordibus amor regis inhæferat, ſubitò decenter armati ſunt ad numerum mille virorum. Et mox parati in plateis conſtituerunt, expectantes quenquam ex militibus qui eos ducere poſſet ad regem. Obtulitq; fortuna pluribus Robertū Knolles, quem omnes rogauerunt, vt eſſet ductor eorū, ne incompoſitè & inordinatè veniētes faciliùs frangi poſſent. Qui gratāter duxit partem illorum, partem verò alij milites fulgētem armis ſplendidiſsimè ad regis pręſentiam perduxerunt. Rex autem & qui cū eo erant milites & armigeri de inſperato armatorū numero lætificati, repentè circūcinxerunt omnē turbā vndiq; ruſticorum viris bellatoribus, velut cùm oues caulis includūtur, vſq; dū mercenario cōplacuerit quas vult in paſtutam emittere, & quas vult morti deputare. Cernere erat ibidē mirabilem dextræ dei mutationē, modò proiectis baculis, ſecuribus, bipēnibus, gladijs, arcubus & ſagittis, ruſticos ad terrā ruere ſuppliciter, gratiā poſtulare, qui parū ante & regis & regaliū vitā in ſua non gratia ſed poteſtate habuiſſe gloriabātur: deliteſcebāt miſeri in frugibus, in foueis & antris, in ſiluis, per fugam vel abſconſionem vitam ſaluare cupientes, in quorū iamdudum manibus, mors & vita nobilium penè totius Loegriæ ſitæ fuerunt.

Milites idcircò qui cum rege fuerunt, cupientes nō tam eorum iniuriam quàm infamiam in ruſticos vindicare, rogauerunt regem, vt permitteret eos vel ſaltem centum vel ducenta capita nebulonum tollere, vt monumentum eſſet in poſterum, viros ordinis militaris, vel aliquid in ruſticos valuiſſe. Rex verò eorum poſtulationibus noluit acquieſcere, aſſerens plures ex ipſis timore ductos turbam fuiſſe ſecutos, & poſſe tali modo euenire, fortaſsis vt qui nihil peccauerant plecterentur, & delinquentes impunitate gauderent. Iuſsit tamen vt Londonijs ſtatim proclamaretur, ne ciues de cætero communicarent cum illis, nec admitteret quenquam ex illis in Ciuitate ea nocte, ſed permitterent eos ſub diuo ruri pernoctare. Chartam nihilominùs (quam petierant ſcriptā ac ſigillatam, ad deuitandum maius malum pro tempore) tradi iuſsit eiſdem, ſciens nondum Eſtſexeiam pacificatā, aut Cantium fore ſedatum, quarum prouinciarum communes & ruſtici parati erant ad inſurgendum, ſi citiùs eorum non ſatiſfaceret voluntati. Tenor chartæ extortæ per vim à domino rege talis extat, mutatis nominibus communitatum, prout diuerſis comitatibus mittebantur.

Charta regis de manumiſſione ruſticorū.

Richardus Dei gratia rex Angliæ & Frāciæ, & dominus Hiberniæ, omnibus balliuis & fidelibus ſuis, ad quos præſētes literæ peruenerint, ſalutē. Sciatis, quòd de gratia noſtra ſpeciali, manumiſimus vniuerſos ligeos & ſingulos ſubditos noſtros, & alios comitatus Hertfordiæ, & ipſos & eorū quēlibet ab omni bondagio exuimus, & quietos facimus per præſentes, ac etiam perdonamus eiſdem ligeis ac ſubditis noſtris omnimodas felonias, proditiones, tranſgreſsiones & extortiones, per ipſos vel aliquem illorum qualitercunque factas ſiue perpetratas, ac etiam vt legariam vel legarias, ſi qua vel quæ in ipſos vel aliquem ipſorum fuerint vel fuerit his occaſionibus promulgata vel promulgatę, & ſummam pacem noſtram eis & eorum cuilibet indè concedimus. In cuius rei teſtimonium has litteras noſtras fieri fecimus patentes. Teſte meipſo apud London. 15. die Iunij Anno regni noſtri quarto. Habita iſta charta, communes ad propria receſſerunt: ſed tamen priora mala facere minimè ceſſauerunt, prout demonſtrabimus in ſequentibus, in proceſſu videlicet quem poſt redditum ſuum, villani de ſancto Albano fecerunt. Qui vt pleniùs cognoſcatur altiùs materiam repetemus, reincipientes à die exitus ipſorum, ſcilicet die Veneris præcedente.

Proceſſus de maleficijs & malicia villanorū de ſancto Albano contra Abbathiam.

Cvm ergo (vt in anterioribus eſt prædictum) villam de Sancto Albano, & famuli de Abbathia perueniſſent ad prædium de Heybury, ipſo die Veneris in craſtino feſti corporis Chriſti, & indè pertranſiſſent: & Londonias perueniſſent. Mox villani Abbathiæ famulos relinquentes, ad malignitatis ſe commenta conuerterunt, adeuntes namquè Eccleſiam Sanctæ Mariæ de Arcubus, quæ ſita eſt Londonijs, ibidem tractare cæperunt de ancillatione Monaſterij, & quomodo ea quæ diu inter eos ſecretè voluerant, perducere poſſent ad effectum, vt videlicet nouis gauderent bundis circa villam, in quibus liberè ſua paſcerent animalia, & piſcationem ſine calumnia in certis obtinerent locis, necnon venationes & aucupationes iterum haberent in certis locis, & pro ſuæ voluntatis arbitrio, molas erigerent manuales vbicunque placerent. Et vt balliuus libertatis nihil interponeret infra villæ limites, & obligationes repoſcerent, quas fecerant, quondam parentes eorum piæ memoriæ Abbati Richardo de VVallyngforde, & alias chartas, ſi quæ forent illis præiudiciales, omnia quoq; perſcribendo quę forent munimēta in Abbathia, vel illis firmamento, vel Monaſterio detrimento. Et vt celeriùs optatum conſequerentur effectum, quidam laudauerunt VValterum Tyler adeundo ducē ribaldorum

dorum & rusticorum de Cantio, vt accepta ab eo potestate, quia nunquam putauerunt maiorem in regno futurum, nec leges terræ de cætero valituras, eò quòd iam maxima pars iuridicorum perempta fuerat, & reliqua iuxta æstimationem ipsorum fuerat perimenda, domum redirent, & strictis conditionibus expeterent quæ volebant. Vt videlicet si Abbas decerneret negandum esse quod peteret, mox incendium comminarentur domui, & mortem monachis, necnon postremò totius Monasterij demolitioni, vt in eo non relinqueretur lapis super lapidem. Alij verò asserebant esse securiùs adeundam regis præsentiam, quæ tunc nulli neganda fuit, & ab eo esse petendam litteram, sub priuato sigillo Abbati dirigendam, vt videlicet Abbas redderet eis libertates, & iura quæ patres & antecessores eorum Henrici regis temporibus habuerũt. Laudatum est vtrunq; consilium, & tam regem pro littera Abbati dirigenda, quàm VValterum pro mittendis (si necesse foret) in subsidium eorum & loci destructione ganeonibus adierunt. VVilhelmus Gryndecobbe qui plura debebat Monasterio, tum quia educatus, nutritus, & exhibitus ibidem fuerat, tũ propter propinquitatem Monachorum, qui eius consanguinei fuerant, & pro tunc fuerunt, maximus prosecutor istorum negotiorum extitit penes regem, ita vt sexta vice coram turba regi genua flecteret pro dicta littera, quam obtinuit, obtinenda. Ipse etiam in primis prolocutor extitit principalis pro istis negotijs ipsi VValtero idolo rusticorum. Fuerunt tamen quamplures alij coadiutores maliciæ suæ penes ipsum, qui tantùm Abbatem & Priorem, & quosdam è monachis deprauarunt de iniusta dominatione in suos rusticos, de oppresione cõmunium, de retentione stipendiorum pauperum, & seruientium, vt commouerent ipsum VValterum, quanquam non fuisset propositi sui, recedere de Lõdonijs, nec quenquam à se de suis sequacibus mittere, ad promittendum eis aduentum suum, ad radendum barbas Abbatis & Prioris, & cæterorum Monachorum, id est, ad decapitandum eos, cum numero viginti millium, si necesse foret, vel si ducerent mittendum esse pro ipso. Ita duntaxat vt ipsi in omnibus mandatis eius parêrent, & nihil præterirent de vniuersis quæ mandaret. Et dedit mandata quæ facerent mox post eorum aduentum ad propria, sicuti dederat vniuersis & singulis qui de eo recesserant, vel recessuri erant, sub affirmatione iuramenti, quòd nihil præterirent intactum de eius iussionibus & doctrina, quæ in sequentibus educemus: hac ergo accepta securitate, domum redire disponunt. Præuenit tamen eorum aduentum quidam de famulis Abbathiæ, cursu equorum velocissimo, & mortuum nunciauit Archiepiscopum, mortuum thesaurarium, mortuos esse quamplures alios, & nullum inesse communibus misericordiam aut gratiam, sed quoscunque ordirentur sine pietate trucidare, decollãdum fore Priorem, & alios cæteros monachos periculo subiacere, si vim & aduentum communium expectarent.

Fugit ergo Prior, & cum eo quatuor monachi, alij quoque familiares Monasterij nonnulli, & per longa itinera, per magnáq; pericula, quidam è monachis equis vecti, quidam pedibus ad Tynemutham tandem trepidi peruenerunt. Villani verò non diu post recessum Prioris (vt dicitur) redierunt: sed ante omnes VVilhelmus Gryndecob & VVilhelmus Cadyndon pistor festinarunt, vt ipsi saltem aliquid fecisse viderentur ante aduentum sociorum. Cupiebant reuera specialiùs aliquid illis ascribi posse præ cæteris, vt magni postea haberetur. Hij igitur in aduentu illorum nunciauerunt cuncta sibi prosperè euenisse, de cætero non seruos sicut hactenùs, sed dominos futuros esse, de magnis & mirabilibus negotijs contra Abbathiã expedisse. Et ideò in primis ad diffiduciandũ Abbatẽ, faldas quę fecerat in Fauconvvod & siluis alijs, esse frãgãdas ipsa nocte,

& portas de Eyvvood & alias siluas quantocius excindendas, domumquè subcellararij, quæ ex aduerso stratæ stabat vbi pisces venduntur, quia videbatur aspectum burgensium impedire, & nobilitatem ciuium prægrauare: sic enim se iam vocabant omnibus vijs & modis, illicò diruendam. Nec mora, stulti stultorum consentientes assertionibus, ipsa nocte ante quietem vniuersa (vt præmittitur) in fractione Faldarum, excisione portarum, & domus subuersione in magna mentis insania perpetrarunt. Et hic finis diei Veneris apud Sanctum Albanum, & initium malorum subsequentium, quę pro parte in proximo capitulo perorabo, distinguendo iam diem Sabbati à die Veneris, vt posteris facti notitia melius nota fiet.

Quod actum sit die Sabbati

Igitur die Sabbati manè surgentes villici de Sancto Albano, tractaturi de his quæ perpetrata fuerant: Villani cum pompa magna egrediuntur ad Favvcon vvoode, facta priùs proclamatione, ne aliquis domi remaneat qui arma ferre præualet, sed omnes & singuli statim sequentes egrediantur cum armis & vtensilibus quibus se melius defendere poterant vel sciebant, sub pena decapitationis, & nihilominùs si domum haberet propriam, deiectionis domus suæ, & amissionis omnium bonorum inibi repertorum. Grauis interminatio beneuolos & maleuolos coëgit accurrere, & accuratius subsequi incentores nequitiæ: VVilhelmum Gryndecobbe, cuius nomen ante præmisimus, & VVilhelmum Cadyndon, & alios quos supersedeo numerare. Ventum est ad locum præfixum cum turba multa, habitum & diffinitum est consilium, quid peterent, quid facerent, quid minarentur. Consultum est de faldis in siluis, de siluarum portis, vt primò si quid pridem fuerit relictum eis integrum, ita vt mox contereretur, ne vllis vsibus de cætero foret aptum: secutum est opus maliciosum, consilium impium, & factum est ita. Deindè, cum eadem turba regrediuntur ad villam, vbi iam expectabant eorum reditum de villis circumiacentibus, & dominio Monasterij rustici, & cõmunes qui per eos non inuitati sed citati, conuenerant duo millia vel amplius ribaldorum. Dederant namquè in mandatis hominibus villarum de libertate sancti Albani, vt omni excusatione postposita, & sub pœna præmissa concurrerent simul, & semel, petituri & habituri libertates quascunque petere decreuissent, & vt nullum permitterent generosum domi residere, sed omnes secum ducerent in auxilium eorundem. Nolentes verò cum eis communiter pergere, & fidem eis facere, decollarent, & eorum habitacula diruerent aut conflagrarent, sic enim docendo præceperat eis VValterus Tyler, dominus & magister ipsorum. Cumquè vidissent turbam quæ conuenerat ipsorum iussu, magnos se reputantes, non modicè confortati sunt, & eleuatum est cor eorum: moxq; iungentes dexteras, fidem acceperunt ab inuicem & dederunt. Deindè cum superbia magna ad portas monasterij properarunt, demonstraturi quantam potestatem adepti fuerant de VValtero prædicto. Cum itaq; peruenissent ad portas quæ eis apertæ fuerunt, carcerem à ianitore illis aperiri cum indicibili fastu iusserunt. Qui non ignarus illorum propositi, quid videlicet præcepturi sibi fuerant, quidue facturi (nam Abbas per quosdam de villanis, quorum tetigerat deus corda, occultè de omnibus edoctus fuerat, & quid facturus esset, ianitorē edocuerat) confestim ostia carceris reserauit. Ingressi ergo cunctos vinctos eduxerunt, & liberos abire iusserunt, ita duntaxat, vt communitati fidem de cætero deberent & gratiam, & eis inseparabiliter adhęrerent. Quendam autem quem morte dignum iudicabant, inter alios extractum de carcere, ipsi iudices effecti & carnifices decollauerunt in larga terra ante ianuas Abbathię, & caput cum clamore diabolico, quem Londonijs didice-

rant in decollatione Archiepiſcopi, deferentes ad colliſtrigium in ſublime fixerunt, vt cunctis pateſceret eos nouis vti poſſe legibus, nouis fultos eſſe priuilegijs. Non multò poſt iſtud factum, venerunt & villani de Barnet, villanis de ſancto Albano fœderati, ad ſupplendum prauorum numerum, & ipſi venientes ſimili mente contra Abbathiam. Circa horam diei tertiam, curſu velociſsimo equi ſui vectus, venit de Londonijs Richardus de VValingforde maximus villanorum Sancti Albani, qui ibidem remanſerat pro littera deferenda, pro qua ſupra retulimus VVilhelmũ Gryndecobbe regi totiens ſupplicaſſe deferens ante eum vexillum, vel pencellum diſplicatum, de armis Sancti Georgij, iuxta morem illorum qui Londonijs tot ſcelera perpetrarunt. Huius aduentum cum cognouiſſent villani, aſſumpta ſtatim cum eis turba cõmunium patriæ & ruſticorum, quæ (vt diximus) citata per eoſdem aduenerat, obuiam accurrunt eidem ad largam terram, vbi deſcendens equo ſuo, & figens ſtandardum ſuum, iuſsit vt omnis populus veluti ſit in bello adhæreret ſtandardo. Et poſt modicum temporis ſpacium quod indulſit colloquio & cõſilio villanorum de habendo tractatu cum Abbate, præcepit communi plebi cum ſtandardo ſtare, & eorum reditum ibidem expectare, donec videlicet reſponſum certum obtinerent, quid Abbas decerneret efficiendum, de petitionibus ei ex parte populi porrigendis. Ingreſſus eſt igitur in Eccleſiam ipſe & plures de maioribus, & illicò pro Abbate miſſum eſt in cameram, vt veniret & communibus reſponderet. Ita enim tunc temporis gloriabantur eo nomine, vt nullum cenſerent nomen honorabiliùs nomine communitatis, nec quenquam de cætero reputaturi fuerunt dominum (iuxta eſtimationem ſuam ſtolidam) niſi regem ſolummodò & communes. Abbas verò qui iamdudum citiùs mori decreuerat pro libertate tuẽda monaſterij, quàm quicquam facere quod eccleſiæ ſuæ cederet præiudicio, pulſatus ſuorum Monachorum precibus, monitionibus & aſſertionibus, qui dicebant nil præualere monaſterio mortem ſuam in hac cauſa: & ſi omninò mori decerneret, cùm irrationabile vulgus firmiter propoſuiſſet vel obtinere petenda, vel illum & Monachos ſuos morti tradere, Monaſteriumquè cremare, tandem victus deſcendit ad eos. Qui cum veniſſet in eccleſiam, poſt breuem ſalutationem, Richardus de VValyngford porrexit eidẽ breue regiũ, quod nuper VVilhelmus Grindecobbe, nõ tam obtinuit quàm extorſit à rege, (ſicut prædiximus) cuius tenor eſt talis.

Littera regis directa Abbati pro chartis regijs.

TReſcher en Dieu, à la petition de nous amez lieges de la ville de ſainct Alban, nous voulons & mandons, qui certeines Chartres eſtans en voſtre garde, faits par noſtre progeniteur le roy Hery, aux lez burgeoiz & bonnes genz de la dite ville, de commune & de paſture, & de peſcherie, & de certeines autres commodités expreſſeés en meſmes les chartres, à ceo qu'ils diſoiẽt faites cea que loy & raiſon le requirent, par ainſi qu'ilz n'ayent matiere de plaindre deſore à nous pur celle cauſe. Donnez ſoubs noſtre ſignet, à Londres, le.15. iour de Iuin, l'an de noſtre regne quart.

Acta apud ſanctum Albanũ die Sabbati.

Dominus autẽ Abbas, recepta cũ reuerẽtia debita & perlecta litera, informare nitebatur, & commouere eos, qualiter omnia talia perplacita fuêre ſuorum patrum temporibus terminata, & exinde recordum eſſe apud VVeſtmonaſt. in rotulis regijs, vndè iuxta leges regni antiquitùs vſitatas aſſeruit eos nullum ius vel clameum debere habere in omnibus quæ petebãt. Richardus de VVallingford, omniũ prolocutor, reſpõdit ad hæc dicẽs, cõmunes iã pro tempore dominari leges, penitùs nõ curare, nec rationes tales velle vel expectare vel acceptare, quare cõſulo (inquit) vos & hortor ne quouiſmodo cõmunitatẽ exaſperare tẽtetis, quę nullatenùs eſt ſedanda, donec cuncta quę mente conceperant vno modo

vel alio nanciſcatur. Cumquè nondum acquieſceret Abbas, ſed rationes & allegationes pro ſe plures faceret, quare nõ deberet petita cõcedereri, idem Richardus cum maioribus villæ qui adfuerunt iſto colloquio ſubintulerunt. Conſiderate (inquiunt) ad millia populi ante fores monaſterij feſtinum reſponſum præſtolantis, qui in nos proculdubiò ſuum furorem conuertent, ſi diutiùs immorati fuerimus pro hac cauſa: aut enim decreuerũt obtinere petita repentè, aut pro VValtero Tyler nũcios mittere, vt cum viginti millibus veniat in ſubuerſionem loci iſtius & periculum capitum monachorum. Abbas verò tactus dolore cordis intrinſecùs, cum audiſſet talia, dixit eis: Heu, heu (inquit) boni proximi, iam triginta duo anni ſunt ex quo Abbas & pater veſter extiti, & nũquam vos infeſtaui vel contriſtaui, ſed quotiens in tribulatione fuiſtis & anguſtia, laboraui veſtris neceſsitatibus & miſerijs depellendis, & vos me omninò ſubuertere nitimini amicum veſtrum & placidum dominum ſine cauſa. Cui illi: Fatemur (inquiunt) vos & æquum & placidum nobis fuiſſe dominum, & idcircò nequaquam propoſuimus in diebus veſtris, vos pro cauſa huiuſcemodi moleſtaſſe. Expectauimus ſiquidem diem mortis veſtræ, vt poſt fata veſtra de ſucceſſore veſtro in hac cauſa triumphaſſemus, ſed iam nihil vobis & nobis ſupereſt, niſi vt pro periculo vos deuitando celeriùs acquieſcatis: & nos, ne mora nobis etiam vitæ periculum generet, aut communes cum vno reſponſo vel alio reuertamur. Abbas igitur librans pericula quæ incumbebant, ad deuitandũ maius malum, minus malum elegit incurrere, & conceſsit eiſdem vniuerſa quæ petere voluerunt. Cernentes idcircò villani iam tempus ſuæ malitiæ arridere, mox petitiones (vt præmiſimus) ſpecificant, poſtulantes nouas chartas illis fieri libertatum, & obligationes quas fecerãt ex parte eorum monaſterio, ipſis protinùs redonari: nec mora, cupiens Abbas eorũ importunitate carere, tradi iuſsit obligationes quæ petebantur, facturus chartas pro illorum arbitrio de quibuſcunque libertatibus voluiſſent. Igitur mox obligationes cum quibuſdã domus munimentis & rotulis quas extorſerant ab Archidiacono, quia nec iura ciuilia, nec canonica de cætero frequentare cogitauerant, in foro villæ iuxta crucem flammis conſumpſerunt: ſed iſta ſufficere non valebant indiſciplinato populo, quin quandam chartam antiquam repoſcerent de libertatibus villanorum, cuius litteræ capitales fuerunt de auro, vna altera de azorio, ſine qua non poſſe ſatisfieri votis populi aſſerebant. Abbas autem affirmauit ſe nullam talem chartam ſcire, nec quidem de illa audiſſe perante, ſed contentos eos eſſe rogauit ad præſens, quòd omnia obtinuerant ab eo quæ potuit conferre eis, & nihil negauerat quod duxerant poſtulandum, velle ſe chartam inter munimenta requirere ſi vſpiam inueniri poſſet, & eis ſine fraude reſignare, tantùm iam quieſcerent à furore. Igitur à maioribus de Eccleſia ad minores renunciatur eiſdem reſponſum Abbatis, renunciatur omnia adepturos firmamento ſigillorum Abbatis & conuentus poſt nonam, quieſcere debere ad tempus illud. Tamen interim ribaldi cum inſtrumentis clauſtrum ingrediẽtes, de locutorio forinſeco lapides molares (qui in pauimento hoſtij locutorij in monumentum & memoriam antiqui placiti inter villanos & Monaſterium quondam Abbatis Richardi locati fuerant) leuauerunt, aſportauerunt, & ad communes detulerunt, & ibidem minutant & confregerunt, dantes partem cuique, vt panis benedictus dominicis partiri & conferri in Eccleſijs parochialibus conſueuit, vt videlicet videntes eaſdem particulas, apud ſe recognoſcerent ſe olim in ea cauſa de Monaſterio vindicaſſe. Indultum eſt ſpacium prandio monachorum, ſed quod non proficeret manducantibus, quoniam à facie mœroris & angoris, triſtitiæ & pauoris, cibabantur pane lachrymarum, & pa-

nem vtique doloris manducabant, & potus eorum fletibus miſcebatur. Quis enim ſanus, vel ſapiens pro tunc lamentari nō debuit, videns mutatum rerum ordinem, ſeruos verſa vice dominis imperare, in tantum; vt vbiq; vita & mors eſſent in manibus ruſticorum qui dominari neſciunt, miſereri nolunt? Quis temperaret à fletibus; cernēs nobile caput regni, vrbem dico Londoniarum perditam per diem & noctem integram, & cōmunium voluntati ſubiectam? Quis non expaueſceret cum ipſum caput cleri digniſsimum à viliſsimæ condicionis hominibus obtruncatum audiret, Archiepiſcopum ſcilicet in medio regni tam crudeliter interfectum, & regni Theſaurarium cum eo pariter decollatū? Quis non doluiſſet, regem Angliæ (& nobilitate & dignitate cunctis mundi regibus præferendum) in tantū à ſeruis arctari, vt nihil præter eos facere præualeret, & ipſam nobilem & approbatam regni militiam in conſpectu ſilere ruſticorum, & eorum ſequi per omnia voluntatem?

Congregatiō villanorum ad portas Sancti Albani.

Nouiſsimè vt ad Sanctum Albanū redeamus. Quanta triſtitia putandum eſt fuiſſe repleta corda Monachorum, qui videbant illud celebre monaſterium iam vel conſtare ſuorum indulgentia natiuorū, qui nec indulgere ſciunt, nec amare dominos, vel ipſorum furore & iracundia conflagrandum? Talibus ergo ferculis miniſtrabatur monachis eo die, donec tempus poſt nonam, quo villani pro charta libertatis obtinenda venerunt. Venientibus autem illis, conuenit ad portā monaſterij turba copioſa, amplius quàm duo millia nebulonū, qui omnes vna voce, vna mente firmarunt, vel portam magnam illicò diruendam, vel chartas Burgenſibus eſſe tradendas. Fecerat autem dominus Abbas quādam chartam fieri ſecundùm petitionem eorum, & miſit vt legerent eam in concione villanorum, & ſi dignarentur eam acceptare, paratus erat ad confirmandum eam roboramine ſigillorū Abbatis & conuentus: ſed non potuit placere eis quod ipſi non conceperant, ſed cum magna ſuperbia miſerunt Abbati per quendam armigerum ipſius, vt deſtinaret ſuum clericum cum incauſto & pargameno, vt quod ipſi decernent, ipſe ſcriberet, & expoſt Abbas & conuentus apponerent ſigilla ſua. Abbas verò renunciauit eiſdem ſe confirmaturum vniuerſa quæ vellent, vt tantùm de cætero forent amici & deſiſterent ab inceptis. Sed poſtquam & clericum habuiſſent, & chartam confeciſſent iuxta vota ſua confirmandam & ſigillandam, non tamen ſatisfactum eſt eis, ſed dixerunt quādam ſupereſſe chartam in monaſterio, libertatum ſuarum antiquarum, quam iurauerunt eis eſſe reddendam, vel monaſterium diruēdum. Abbas autem bonos & honoratos armigeros patriæ miſit ad eos, qui nunciarent eum velle ſi cuperent in craſtino corā eis miſſam celebrare, & ſuper ſacramentum (quod ſumpturus erat) cum omnibus ſuis monachis, vel quos ipſi ducerent adhibēdos, iuramento firmare ſe nullam talem chartam penes eos ſcienter retinere. Sed nec ſic quidem poterāt mitigari, aut omninò recepturi erant quod haberi non poterat, aut in prima ſententia permanſuri. Abbas ergo quid faceret, quem anguſtiæ pręmebant vndique & dolores nimij affligebāt, remiſit eoſdem viros quos ante miſerat, qui nunciarēt eis Abbatem in omnibus voluntati ſuæ velle parere, eos quoddam impoſsibile exigere, rogare vt condeſcenderent rationi, & ex quo talis charta nō potuit inueniri, componerent ipſi chartam quibuſcunq; vellēt libertatibus aut conditionibus exaratam, de tēporibus Hērici regis, & Abbatis qui tunc ſuperęrat annotandam, & ſigillis protinùs firmaretur. Sed adhuc ita nō potuit ſatiſfieri ganeonibus, affirmantibus ſe nulli iuramēto fidem daturos, velle chartam irrecuperabilem recuperare, aut monaſterium ignibus concremare. Tandē (deo volente) quia plura dāna illaturi erant ſuis proximis, & non poterant vacarę deſtructioni monaſterij ſimul & proximorum detrimento, conuentum eſt, vt more treu-

garum Abbathia gauderet indemnitate, vsque in crastinum ad horam nonam; tunc proculdubio subitura dispēdium, nisi charta præfata quæ non habebatur, communibus exhiberetur. Nihilominùs rustici & natiui Abbatis & cōuentus simul cum cōmunibus patriæ, & quibusdam de villanis ad numerū mille quingentorum hominum omnis cōditionis, persistentes ante magnā portam, instigante sola malitia, totum ædificium portæ destruere se velle dicebant, si quisquā vellet percutere primum ictum. In tantum enim natiui monasterij infesti fuêre suis dominis, vt quāuis concederentur eis chartę libertatis, potiùs destruere monasterium cuperent, quàm chartas obtinere præfatas. Mittebatur eis ceruicia abundáter cum panibus in magnis cunis ad portam, vt quilibet biberet & tolleret quod volebat, vt vel sic pro beneuolentia ostensa cōquiescerent: sed nihil hæc omnia profecerūt, donec quidam de maioribus villę veniret & periculo se obiectaret inter illos conscientia ad hoc inductus. Hic ergo cum venisset, satis cautè compescuit eos, dicens: vos ribaldi quid facitis? quid molimini? nunquid vos intenditis dare primum ictum in prostratione huius ædificij, qui estis extranei vel aduenticij? & non nos potiùs qui sumus Burgēses & liberi huius villæ? quiescite ab inceptis & Burgenses sequimini, & quid ipsi decernunt facere faciatis, ipsi enim vos ducent & adducent ad loca diruēda vel certa faciēda. Hoc cōmento fecit eos à porta recedere, & ad aliā congregationem similium ribaldorum quę in villa fuerat properare. Vbi quicquid restabat temporis illius diei, consumpserunt in deiectione domorum, in confractione vtensilium, vel rerum inuentarum in eisdem secundùm quod didicerant Londonijs à VValtero præfato.

Proclamatio per villanos.

Præsumpserūt insuper sub vexillo regio displicato proclamationes facere de vigilijs locādis circa villam, in numero copioso, ne fortè venirent armati in adiutorium Abbathiæ & occuparent incautos de semitis obseruandis & vijs circa fluuium & sanctum Germanum, ne vllus exiret ibidem monachus vel intraret, & si ibi aliquis apprehendi valeret, vel decollaretur, vel vsque in crastinum secura custodia seruaretur, vndè contigit plus quàm centum illas obseruare partes, vt si fortè Prior monasterij, vel qui cum eo recesserant reuersi fuissent per illam viam inter ribaldos, decollati fuissent. Proclamauerunt etiam vt si cuiquam deberetur pro mercede vel stipendio, vel pecunia de Abbate, Priore, vel monachis cæteris, venirent in crastinum petiturus, & Burgenses villæ sancti Albani satisfacere curarent de bonis monasterij, quantum sufficere possent ipsa bona cuilibet sic petere volenti. Pluraque magisteria præsumpserunt, quæ nimis lōgum esset per singula numerare. Dum ergo illi circa talia satis inutiliter occuparentur, intrauit quidam cum gladio & perma pēticium Abbatis, audacter petens centum marcas ab Abbate donari sibi, vel certè mox congregata familia impia, ignem immitteret in grangiam sancti Petri, & maneriū de Kyngesburi quæ sunt sita propè villam. Fuerat namq; quondam firmarius de Kyngesburi, & cum deberet magnam summam pecuniæ conuentui & non haberet vndè redderet, fugam latenter arripuit, legum censuram timens. Iam ergo reuersus, affirmauit se timore Prioris qui eum pro eadē pecunia persecuturus fuerat non fugam iniisse, sed ad amicos transisse, qui ei succurrissent de tāta pecunia (quanquam iniustè) soluenda, & modò se petere tantam summam pro damnis illatis sibi ratione subitæ trāsitionis de manerio, quæ quidem damna dixit se incurrisse per Priorem, cùm nihil omnibus computatis debuerat: sed cui debebantur centum marcæ de terminis quibus occupauit manerium supradictum, velle sibi satisfieri iam de præfata summa, quia tempus eam recuperandi arriserat, vel certè prędicta loca daret flāmis. Habebat nāq; (vt asseruit) duo millia cōmuniū propè loca, qui nisi Abbas citiùs satisfaceret, adustione locorum eius iniurias vindicaret.

caret.

caret. Quid multa? nulla in tantis turbinibus alia restabat via, nisi vt Abbas satisfaceret suæ petitioni, fraudulentè tamen pulsatus ribaldus multorum precibus de centum marcis recepit viginti libras, & abijt, iurans se malle quàm totam illam pecuniam Prioris habere personam, vt suas iniurias in eius capite valeret vlcisci, qui nihil vtiq; vnquam sibi iniuriatus fuerat, sed potiùs eum fouerat & in multis adiuuerat, donec sensit apertè ipsum fuisse dānosum monasterio, & inutilem debitorem. Hijs & multis similibus damnis, iniurijs & terroribus, afficiebantur abbas & monachi eo die.

Tumultuātur villani de Sancto Albāno.

Pertransita nocte mæroris, in qua monachi constituti fuêre in maxima perplexitate, quid agendum foret eo die de condicione proposita per villanos, nisi charta redderetur quę nō potuit reperiri, nec noua fieri, cuncti consiliū ceperāt, fugiendi propter malitiam villanorū (qui occasiones quærebāt destruendi monasterium per talem impossibilem conditionem propositam,) cæpit illucescere dies dominicus, in qua & arridere fauorabiliùs diuina consolatio pauore depressis, mærore confectis, nempè supercilium villanorum repentè humiliatum est, & superbia hesterna hodiè concidit insperatò. Rumores vtique illis plurimùm displicentes spergebantur de morte turpissima fœdæ memoriæ ganeonis sæpèdicti VValteri Tyler ipsorum magistri, quòd occisus fuerat coram rege, & quòd communitas Londoniarum confluxerat copiosa ad succurrendum regi, & vnanimiter resistendum cōmunibus de Cātio & Estsexia, alijsq; nitentibus se leuare contra regem. Venerat insuper summo mane quidam ex regis militibus qui proclamari fecit pacem ex parte regis, vt omnes ligei regis sub forisfactura vitæ & membrorum conquiescerent ab hac hora. Dominus quoque rex misit præterea chartā protectoriā Abbati pro monasterio & omnibus locis eidem pertinentibus, in hæc verba:

Litera protectoria regis pro Abbate sancti Albani.

Richard par la grace de dieu Roy d'Angleterre & de Frāce, & seigneur d'Irland, à tous noz lieges & cōmunes des counteéz de Hertford, & de tous autres counteés adioinantz & procheins. Nous vous prions, chargeons, & mandons le plus estroictement que nous pouons, & sur la foy & ligeance que vous nous deuez, que à nostre treschier en dieu l'Abbé S. Auban, ne à nostre maison & monastere dudit lieu, que est de nostre patronage, ne à nul de gentz, moignes ne autres, ne à nul dez biens dez le dit Monastere & l'enclos d'icelle & en quelconques autres places de dite Abbey esteians, ou à luy & à les siens apertenants, vous ne faces, ne soeffres estre fait en tant come en vous est, aulcun gref, damage ne moleste quelcōques en cors ne biēs en quelcōque manier, car si le dit Abbé ou aucun de siēs ayt mespris deuers vous, nous mesmes de luy ferōs le redresser & amēder si come raison vouldra. Et ceste nostre mandemēt prenez si à cueur que nous vous en deuons sauoir gre sur tout lamour & loyalté que vous portes à nous. Donné soubs nostre grand seale à nostre Cité de Londres le 15. iour de Iuin l'an de nostre regne quart.

De malitia villanorum sancti Albani.

Oppidani tamē de sancto Albano cùm hæc omnia comperissent, & noua frequenti relatione suis votis contraria percepissent, ad huc insensati & sine ratione libertates quidem expetere decreuerunt, ipso die dominico dum adesset turba, quæ ipsorum iussu citata fuerat sub forma prænotata, de villis de Lutona, de VVatforde, de Barnet, de Rukemersvvorth, de Trenge, & alijs circumiacentibus vicis & villis, ne viderentur ab hijs quos tanto fastu vocauerant, nimis faciliter fuisse territi, vel regijs mandatis & monitionibus paruisse. Nihil etenim futurum prçuidentes, sed omnia præsentia solummodo considerantes, desideria cordis eorum sine vlla impostetū reuocatione implenda putabant. Quapropter paruipendētes chartam regiam quæ pacem obtulit cessantibus ab iniustis leuationibus

uationibus & extorsionibus à die veneris & deinceps, necnon pericula & damna quę eos manebāt imposterùm pro huiusmodi insurrectionibus & turbationibꝰ, cōuenerūt cū turba multa mane prima sabbati, hoc est dominica, vt ea quæ hesterno petierant, hodierno pleniùs recuperarent. Non tamen tam turbulentè, tam immodestè sicut priùs, sed pacem & tranquillitatem simulantes, petebant chartas præfatas, beneuolentiam promittentes ex hijs inter villanos & monachos orituram, & imperpetuum duraturam, non attendentes quod: *Quia de malè quæsitis vix gaudet tertius hæres : Nec habet euentus sordida præda bonos.* Vtquè omnia hæc tutiùs agere viderentur, & à maiori velamine obumbrarent chartam de forisfacturæ remissione, quam quidam ex ipsis à rege pro comitatu Hertfordiæ die præcedente obtinuerant & attulerant, quæ (vt prædiximus) cōdicionaliter remissionem & gratiam & manumissionem promisit, communibus occultare & recipere statuerunt, donec ea quæ petituri erant de Abbate per phas aut nephas cōsequi potuissent, vt videlicet si eis aduersitas vlla pro hijs in posterum oriretur, excusationem scrupulosam possent prætendere, se scilicet ante diuulgationem chartæ præfatæ hæc petijsse & obtinuisse, tanquam voluissent scienter contrauenisse mandatis regijs, cùm apertè constabat eos & scienter & voluntariè sed dolosè non tam petisse, quàm cum terroribus & minis extorsisse chartas prætactas.

Igitur vt pręfati sumus, die & hora præmissis, intrauerūt cameram Abbatis maiores villanorum, & iuxta cōdictum hesternum chartas libertatis exquirūt cum instantia, & pro votis accipiunt, ipsis dictantibus quæ volebant, & clerico assidentibus & astantibus, donec in eorum præsentia cuncta forent inserta quæ pro eorum libertate fuerant meditati, sic enim oportebat fieri, quia nōdum turba plenè sedata, nō pacificata fuerat, sed omnia adhuc turbulēta fuerūt & intrāquilla. Obtenta autem charta secundùm voluntatem propriam, de villę libertatibus chartam exquirunt, qualem sæpè memorauimus Abbatem aut monachos nullatenùs habuisse. Sed quia minus valuit isto die quàm heri rusticorum audacia, nō tam feruidè instabant pro eadem vt priùs, sed obligationem eis petunt fieri & sigillo Abbatis & conuentus firmari, de mille libris Sterlingorum, quòd si idem Abbas citra festum annunciationis beatæ virginis aliquā talem chartam inuenire poterit, eam villanis restituet sine dolo. Et si nulla talis charta poterit reperiri, paratus erit Abbas cum duodecim senioribus monachis monasterij ad iurandum super Eucharistiam se nullam huiusmodi chartam penes se scienter retinere nec habere, & ex tunc volunt obligationē præfatam nullius esse roboris aut valoris. Abbas autem & fratres quos dudum nimius dolor afflixerat de irrationabilitate villanorum, iam cernentes mitigatam esse hesternam sæuitiā, gaudio gauisi sunt quòd cōceperant spem saluandi monasterij, & eò ampliùs congaudebāt, quòd sperabāt meliora noua de regis audire dominio, & subiectione rusticorū in proximo, maximè quia dominus Hugo Segraue regis Senescallus, & dominus Thomas Percy milites, Abbatem cōfortauerant ipso die literaliter, præcipientes vt in vniuersis pareret vulgi petitionibus, sciens pro certo sibi nec suo monasterio de talibus concessionibus vllum dispēdium aut pręiudiciū prouenturum. Paruit idcircò Abbas petitioni præsenti villanorum, & iuxta vota eorum scriptum obligatorium sub forma præmissa (apposito sigillo proprio & sigillo conuentus) confecit & tradidit manibus eorundem. Ipsi autem in hijs omnibus nō tanquam subditi, sed velut domini, in camera Abbatis, in capella, in penticio, pro libito deambulabant, & interfuerunt scripturæ ipsi, dictantes hoc quod scribendum fuerat, & sigillationi curiosius intendentes: nam pro tunc sigilla Abbatis & conuentus ibidem fuerunt. Vndè mirabile illud contigit cum

charta

charta de libertate villæ vel villanorum sigillari debuisset, quòd cum omni cautela & diligentia cera apposita à scientibus sigillo communi fuisset, in quo vetustissimo opere imago gloriosi prothomartyris Britannorum Albani figuratur tenens in manu palmam, nulla potuit arte per tres vices auelli vel remoueri de sigillo, prænosticans proculdubio martyrem nolle eos fore dominos, sed velle dominari vt hactenus super eos. Adepti chartam libertatum villæ, & obligationē præfatam, oppidani ibant gaudētes, tunc demùm diuulgaturi ad crucem publicè chartam quam obtinuerant de monasterio, vnà cum charta regia, quæ (vt diximus) videbatur indulgere ligeis hominib⁹ regis, felonias, proditiones, trāsgressiones & extortiones per ipsos factas &c. & manumissionem natiuis promittere modo prætacto. Chartam insuper protectoriā quam dominus rex miserat monasterio, facta proclamatione demonstrauerunt, tanquam omnimodā foris beneuolentiam simulantes, cum intùs malicia regnaret in mensa, vt ex posteris elucebit.

Nota mirabile de sigillo communi.

Die lunæ & martis sequentibus conuenerunt natiui omniū villarum pertinentium monasterio, asserētes se in mādatis habere, vt omnibus alijs curis postpositis, exigerent chartas manumissionis & libertatis secūdùm tenorem chartæ regalis, qui omnes consimiles chartas acceperūt in hæc verba: Vniuersis sanctæ matris ecclesiæ filijs præsentes literas inspecturis, Thomas permissione Abbas monasterij sancti Albani & eiusdem loci conuentus, salutem in domino. Noueritis nos literas domini regis inspexisse in hæc verba. Richardus dei gratia &c. Harum litterarum tenorem antea fusè explicuimus, in quarum fine adiunctum est in charta Abbatis & conuentus: quas quidem litteras volumus & mandamus in villa de N. firmiter obseruari. In cuius rei testimonium tam sigillum nostrum, quàm commune capituli nostri præsentibus apposuimus. Et hij omnes qui venerūt talia petituri, citati fuerant per villanos sancti Albani in grauamen Abbatis & conuentus, & monasterij detrimentum: nam mox acceptis chartis prædictis, rustici estimabant se super lineam regiam generosos, & quietos ab omni seruicio & consuetis operibus impendendis, vndè nullum omninò opus, nullas consuetudines, postremò nec redditus quidem facere vel reddere decreuerunt. Hæc de natiuis sancti Albani, quibus similia perpetrauerunt natiui, vbicunq; terrarum turbatio prædicta desinit. Iam ad alia loca progrediemur, in quibus aliquod facinus abhominabile perpetratum est: reincipimus à dicto die Sabbati, vt pleniùs cognoscantur tempus & dies mali.

Charta cōceditur cunctis natiuis sancti Albani.

Exigit historiæ cōfusum ordinem, confusio rerum in locis plurimis perpetrata, & vix pro varietate locorum, & diuersitate facinorum vno tempore commissorum, seruari potest ordo scribendi. Ecce enim, dū magna & nimis magna facinora scribo diebus Veneris atq; Sabbati gesta Londonijs, vix eorum explicare possum tragædiam, quin eisdem diebus occurrunt scribenda similia apud sanctum Albanum vt prætactum est. Nec dum apud sanctum Albanum exarare possum cōmissam miseriam, antequam se offerat alibi aliquod par aut magis execrabile seu notabile nephas. Eodē die Sabbati (vt generalis esse videretur ista tempestas) in partes Southfolciæ & Northfolchiæ misit deus iram indignationis suæ, indignationem & iram, & tribulationum immissiones per angelos malos, quosdā videlicet perfidis Estsexcēsibus periculosiores, Angelos sathanæ, qui informarent populum in quiete degentem, populum innocētem ad tumultuationem superioribus similem, & connecterent in suos dominos corda seruorum. Qui confestim efficientes magis quàm proficiētes, duce quodam sceleratissimo præsbitero, dicto Iohanne Stravv, qui & ipse Londonijs fuerat pridiè, & instructus à ganeone præfato VValtero Tylero, de facili congregauerūt turbam

Furia acta in Northfolkia.

turbã,cuius numerus excedebat (vt ferunt) quinquaginta millia plebanorum. Hij autem iuxta maiorem eorum qui Londonijs furuerunt,in vniuersis furentes, domos & prædia magnorum virorum legis peritorum prostrauerunt, legis apprenticios occiderunt,& dominum Iohannem Cauendisch Iusticiariũ regni principalem interceptum decollauerunt, & super collistrigiũ,in foro villæ sancti Edmundi de Bury,dominum Iohannem de Cantebrigia, virum industrem & solertem, Orpheum Tracem, Neronem Romanum, Belgabred Britannum vocis dulcedine pariter & cantus scientia superantem, dum à facie eorum fugere niteretur repentè captum, crudeliter capitis truncatione peremerunt. Causa mortis eius satis nota est, quia cùm esset circumspectus & prudens,causas domus suæ suscepit tuendas. Et quia fideliter decertauit contra villanos de Bury pro iure monasterij,accepit (vt diximus) sentẽtiam capitalẽ propè villam de Mildenhale,quæ ad ius eiusdem monasterij pertinere dinoscitur, non tam villanorum prædictæ villæ de Bury suorum aduersariorum, sed propriorum seruorum & natiuorũ arbitrio simul & iudicio addictus morti. Corpus eius fuit vsq; ad staminum nudatum & femoralia,in aperto campo subdio iacuit inhumatum quinque diebus, nemine præsumente illud vel auferre, vel naturæ debitum illi minùs impendere, propter sententiam rusticorum.

Nota de Iohanne Straw ductore plebis.

Perpetrato prædicto piaculo,proceres perfidiæ cum plebe perfida,dictus scilicet Iohannes Stravv,cum præfata turba ad villam de Bury properant, & nemine resistente subintrant,caputq; Prioris prænominati in conspectu villarum tanquam processionaliter circũeundo inditũ super lanceam perferentes, donec ad collistrigium peruenirent:quò cùm accessissent,in signũ antehabitę victorię, & amicitiæ inter Priorem & Iohannem de Cauendisch,& derisionẽ vtriusque personæ,capita modò velut ad auriculãdum, iam quasi ad osculãdum inuicem super summitates lancearum cum maxima amentia coniunxerunt. Postremò cùm talibus saturati fuissent ludibrijs, vtriusque caput iterum super collistrigium posuerunt. Deindè mox in odium Prioris quandam domum quam ędificauerat, & à fundamentis de nouo cõstruxerat diruerunt, quibus perpetratis, claustra ingressi monasterij,dominum Iohannem de Lakynghuythe custodem Baroniæ illis tradi iusserunt,comminantes incendium monasterio nisi traderetur. Cumq; staret inter illos (mirum dictu) nulli eorum nota fuit persona sua. Sed hęc omnia perfecerunt instinctu villanorũ,qui ad hæc eos (vt facilè erit probare ex sequentibus) occultè conduxerant,ipsis se à turba subtrahentibus,vt vel sic à tantis sceleribus esse viderentur immunes. Igitur præfatus Iohannes cauens domus suæ periculo,respõdit se esse quem quærebant, interrogans ad quid à communibus peteretur: ad quem illi,ad mortem (inquiunt) proditor te modò quęrimus,non iam enim diutiùs vitam protelabis: quibus ille,ad mortem quidem paratus sum,quam & libenter amplector, ita duntaxat vt istud monasterium nullum causa mei detrimentum patiatur. Moxq; tractus ab eis,cum ingenti vociferatione quòd inuenissent filium,monachum adduxissent proditorem,in foro publicè decollatus est, octies percussus antequam caput esset à corpore separatum,cuius caput illico super collistrigium capiti Prioris sociauerũt. Nec hijs contenti,quendam alium monachum,videlicet VValterum Todington ad consimilem mortis pœnam quæsierunt: sed is occultatus diligentissimè, cùm non posset inueniri mortis periculum euitauit. Posthæc euocatis cunctis monachis,dixerunt eos iam diuturno tempore per potentiam oppressisse consocios eorum Burgenses villæ de Bury,quapropter voluerunt vt in conspectu cõmuniũ modò redderet obligationes quibus obligati fuerãt regi & Monasterio, si contigisset eos aliqua temptasse contra Abbathiã,necnon & chartas libertatũ

villæ

villæ, quas Cnuto fundator monasterij quondã concesserat, & quas successores sui reges vsq; in præsens ad firmamentum monasterij concesserunt. Monachi verò sibi & suæ domui metuentes, si non parerent voluntati communiũ, omnia quæ petebantur, quæ scilicet vel villanorum firmamento vel illorum detrimẽto esse poterant, in forum coram omnibus protulerunt, iurantes inueniri nõ posse plures chartas (quæ villanorũ cõmodo cedere posśint) apud eos. Cõmunes autẽ fidem dictis eorum vix dare volebant, sed vocatis villanis qui simulabãt in istis tristitiam, tanquam displicerent quæ gesta sunt, præceperunt eis vt diligẽti scrutatione superuiderent obligationes & chartas præfatas, & si ex hijs non possent consequi veteres libertates edicerent, quibus gaudere solebant. Et Abbas qui in carcere tenebatur apud Notingham, Edmundus Bromfeld, quẽ deliberare proposuerãt (vt in sequenti festo Iohannis Baptistæ in suo monasterio solemniter diuina celebrare deberet, post quadragesimum diem aduentus eius exinde cõfectam chartam sigillo suo muniret, & conuentus idem facere sigillo suo communi non differret. Placuit hæc oratio monachis extrema, metuentibus & compellentibus communibus, & ita faciendum esse dictantibus, iocalia domus maxima, quãdam crucem aureã, & vnum calicẽ de fuluo metallo præciosum, aliaq; nonnulla iocalia elata de monasterio, quorum præcium excedebat mille libras monetæ tradiderunt vice pignoris manibus villanorũ, ea videlicet cõditione, vt si Edmũdus Bromfeld (vt præmittitur) deliberatus à carcere gauderet ibidem Abbatis honore, sigillum apponeret propriũ, vnà cum cõsensu cõmuni & sigillo conuentus infrà tempus limitatum libertatibus eorundem. Quod si cõditio prędicta non esset impleta, remanerent prædicta iocalia imperpetuũ penes villanos. Et ita quidem apud Bury res se habebant mirum in modũ, cõmunibus petentibus pro villanis quæ ad eos minimè pertinebant. De quibus rebus etiam scire non poterant, qualia quoq; facere non debebant, nisi informatione & instigatione villanorum. Quis vnquam crederet cõmunes quenquam ex monachis eis inuisum, incognitũ, innocentem, ad mortẽ, petisse, quẽ insuper eis astãtem nõ cognoscebãt, si ad hæc minimè inducti per alios extitissent? Quid ad eos pertinuit libertates exquirere pro villanis? Hæc omnia displicebant, cur recedẽtibus communibus & pace reddita ablata restituere distulerunt, inexcusabiles prorsus mihi videntur vt ex posteris clariùs apparebit.

Consimilia facta in comitatu Cantebrigiæ & insula Eliensi.

Exaratis pro parte quæ apud Burgum sancti Edmundi contigerunt, prætermisśis facinoribus apud Cantebrigiam perpetratis & in comitatu Cantebrigiæ, nec non in insula Eliensi, quæ non fuêre disparia, sed omninò similia sceleribus in mortibus hominum & locorum demolitionibus, cæteris quoque malis quæ docuimus alibi perpetrata, ad ea quę in Northfolcia gesta sunt trãsiemus. Igitur conglomerata ibidem communiũ turba non modica, Duce quodã tinctore de Norvvico cuius nomen erat Iohannes Litteſtere, cæperunt vt vbiq; locorum alij fecerant, & ipsi facere, nihil prętermittentes ex omnibus quæ audierant cõmunes in alijs locis egisse, sed maiora insuper præsumentes, ad rapinas cæperunt extendere manus suas. Igitur nullus penè locus tutus ab hijs esse poterat, quorum omnium conspirauerat ad mala consensus. Et quoniã parua videbatur eis ad tanta mala facienda auctoritas propria: comitem Southfolchiæ, dominum VVilhelmum Vfforde duxerunt adhibendum turbæ cõmuniũ, vt si cõtigeret inferiores impeti pro talibus causis inposterum, exhibere possent maiorem & parem, sub cuius vmbra vel conniuentia hęc fecissent. Sed comes præmonitus de eorũ aduentu, repentè surrexit à cæna ad quam cõsederat, iter faciẽs per desertas patrias, per loca vltra citraq; proposita semper declinãs turbas communiũ peruenit ad sanctũ Albanũ, & ita peruenit ad regem, garcionẽ domini Rogeri de Boys se similãs, manticamq; post tergum ducens. Cõmunes autem

eo frustrati, subitò loca quorundam aliorum militum occupantes, & eos in eisdē inuenientes, compulerunt in sua vota iurare, ac pro maiori cautela cum ipsis per patriā equitare. Quod nisi fecissent confestim morti turpissimæ succubuissent. Nomina militum qui eos sequi cōpulsi sunt, fuêre, dominus de Scales, dominus VVilhelmus de Morlee, dominus Iohānes de Brevves, dominus Stephanus de Hales, dominus Robertus de Salle, qui Robertus nō diu viuus permansit inter eos, quia dissimulare nesciuit vt cæteri, sed cæpit eorum facta cōdemnare publicè & horrere, ob quam causam à quodam rustico repētè percussus in cerebro, natiuo scilicet proprio, expirauit miles qui mille ex eis solus terruisset si contigisset eum aperto marte pugnasse contra eos. Cæteri verò cernentes vel esse dissimulandum, vel turpiter moriēdum, casu consimili & periculo docti præfati militis, decreuerunt vniuersa laudanda quæ ipsi laudarent, & vituperanda quæ eis displicerent. Vndè cōtigit vt in gratiā recepti dicti nebulonis, Iohannis Littestere, qui se regem cōmuniū appellabat, mererētur prægustatores effici ciborū eius & potuum, & flexis genibus ei obsequi in prādio residēti. Nempè dominū Stephanū de Hales quia miles honorabilis fuerat, ad scindendū corā eo prælegit, & prægustādū cibaria quæ sumpturus erat, cæteris quoq; alia officia designauit. Cūq; iam fatigari cōmunes cæpissent, & multi dies pertransissent, consiliū inierunt vt mitterent duos ex militibus, dominum scilicet VVilhelmum de Morlee, & dominum Iohannē Brevves, cum tribus in quibus fidebāt ex cōmunibus, ad regē Lōdonias vel vbicūq; posset inueniri, pro charta manumissionis & remissionis obtinēda, quæ vt specialior esset cæteris chartis alijs comitatibus cōcessis aut cōcedēdis, magnā summā pecuniæ, quam ceperant de ciuibus Northvvicensibus sub obtētu saluādæ vrbis à cædibus, incēdijs, & rapinis, præfatis nūcijs tradiderunt, vt videlicet pacē & libertatē quam ipsi nō meruerant pecunia impetraret.

Animositas Episcopi Northvvicensis.

Milites ergo acceptis comitibus de comitiua cōmuniū, ad exequēdum properant iniunctum mandatū, & cùm peruenissent ad villam de Ickinghā quæ nōdum multum distat à villa quæ dicitur Nouum forum, inopinatè fit eis obuiam Episcopus Northvvicensis, dominus Hēricus le Spēcer, vir idoneus satis armis gerēdis bellicis, & ipse armatus ad vnguem. Audierat namq; famam cū moraretur apud maneriū suum de Burlee propè castellū regis de Okam in partibus Stanfordię, tumultuationis Northfolkensiū, quare propè fuit illuc descēdere ad videndum vtrum clamorem opere compleuerint vel cōpleuissent. Habebat tūc in comitatu suo non plures quàm octo lanceas, & sagittarum numerū perexilē. Videns autem milites & quosdam è communibus, præcipit sub ligeantia sua militibus, vt edicerent si qui ex proditoribus regis præsentes essent cū illis. Milites verò quos dudū rusticalis timor absorbuerat, dissimulabant respōdere, estimātes episcopum quia iuuenis erat & audax, inconsultè talia verba protulisse, nec habere qui adiuuarent si proditores prodidissent. Episcopus autem cernens & considerans rem vt erat, hortabatur eos vt confidenter agerent, & si qui adessent traderēt proditores. Tunc milites detersa ignauia & sumpta audacia responderūt, duos ex maximis concitatoribus inter eos adesse, tertium pro eorū coëmendo prandio alibi cōcessisse, sed & causam eorum itineris per ordinem narrauerūt. Episcopus ergo statim illos duos decapitari fecit, & tertium ipsemet requirere studuit, ouē suam quæ videlicet perierat, & dum à regia fide desciuerat, & quæ peritura fuerat tunc Episcopali decreto capite puniēda. Fixis ergò capitibus eorūdem apud Nouum forum, Episcopus cum militibus properat festināter versus Northfolchiam, ad Northvvalsham videlicet, locum in quo cōmunes expectasse decreuerāt responsum regium & reditum sociorum. In pertrāseundo ergo patriam, semper numerus Episcopalis augebatur, quia de ordine militari & plures è patria generosi qui delitescebant timore cōmuniū, videntes Episcopum

militem

militem induiſſe,& galeā aſſumpſiſſe metallicā, & loricā durā quam nō poſſent penetrare ſagittæ; necnon gladiū materialem ancipitē arripuiſſe, eius lateri ſeiūxerūt. Epiſcopus itaq; cū perueniſſet ad locū præfatū, ſtipatus turba decenti reperit ruſticos more bellatorum foſſata circūcinxiſſe locum in quē cōuenerāt, & ſuper foſſam, tabulas, feneſtras, & oſtia cū palis in defenſionē ſui fixiſſe. A tergo autem conſpicit eorū cariagium & carectas locatas, tanquā de fuga minimè cogitarent. Nec mora, Epiſcopus Martius aperto marte pugnaturus, cōmotus ſuper audacia nebulonū, iubet tubicinibus & clangatoribus ſuis canere. Et ipſe arrepta dextera manu lancea, vrget cornipedem acutis calcaribus, & tanta animoſitate, tanta audacia effertur in eos, vt curſu velociſsimo foſſam præoccuparet citacior ſagittis ſuis; nec erat opus architenentibus ſagittarijs, cū res iā manu ad manum cominùs ageretur. Antiſtes ergo belliger velut aper frendens dentibus, ſibi nec hoſtibus ſuis parcens, vbi manus conſpicit eſſe periculū, dirigit robur ſuum, hunc perforando, illum deijciendo, alium vulnerando, non ceſſat lædere vehementer, donec omnis turba quæ eum ſecuta fuerat nacta foſſa ad cōfligendum parata foret, idcirco pugnatum eſt acriter ab Epiſcopalibus, nec ſecùs à cōmunibus, donec (vt aſſolet) infirmior cōſcia partē terreret iniuſtam, & animū ab audacia & voluntate ſubtraheret moriendi. Nihil eſt infæliciùs quā bella gerere cauteriata cōſcientia, qua timor & confuſio ſemper ſolent ingeri, nunquā victoria prouenire. Fugiunt idcircò meticuloſi plebani; & quia nulla alia reſtabat via vltra carectas ſuas & cariagia (quæ retulimus eos à tergo ſuo locaſſe) per ſaltus iter facere elaborant. Sed præſul imperatoris circumſpecti vbiq; gerēs officium, hos conatus elidit, & fugere meditantes cedendo impedit, impediendo cedit, donec captis maioribus turbę concitatoribus, & ipſo eorum rege Iohanne Litteſtere, & quot volebat ad vitam reſeruatis, plena victoria potiretur.

Epiſcopus itaq; præfatum Iohannē idolum Northfolcorū adduxit tractioni & ſuſpendio, nec non decapitationi. Quem auditum & abſolutum virtute officij, ipſemet proſequebatur ad furcas, demōſtrans in eo, quanquā viciſſet eum, opus māſuetudinis & pietatis, ſuſtentans videlicet caput eius ne collideretur à terra dum ad ſuſpendium traheretur. Quibus ita geſtis, nōdum quieuit Epiſcopus donec perſcrutatis per totam patriā malefactoribus, iuſticia fieret de eiſdē. Sicq; pacem peperit regioni, & indicibile toti regno cōmodum, laudanda probitas & audacia commendanda pontificis bellicoſi.

Finis Iohannis Litteſtere regis Northfolchiæ.

Expeditis paucis quę in Northfolchia geſta fuerunt, ſuperſedeo ſcribere quæ mala in Northfolchia, quot damna in reliquis comitatibus per viros diabolicos in turbationē totius regni ſunt expleta: niſi enim dęmonijs pleni fuiſſent, nequaquā in deſtructionē ſacroſanctæ Eccleſiæ & chriſtianæ fidei, necnō in regni exterminiū cōſpiraſſent. Probāt hæc eorū opera, probāt cōfeſsiones quorundā qui expoſt capti ſunt, quæ narrabimus loco ſuo. Ex operibus quippe iudicādi ſunt, quia patrē totius cleri & caput Eccleſię Anglicanæ Archiepiſcopū Cātuariēſem occiderūt. In fidei quoq; detrimētum quid fecerunt, magiſtros ſcholarū grāmaticaliū iurare cōpulerunt ſe nunquā paruulos inſtructuros in arte præfata. Ampliùs quid fecerunt? munimenta vetera ſtuduerunt dare flāmis, & de nouo quis reperiri valeret, qui vetera ſine noua de cætero poſſet vel noſcet cōmendare memoriæ, huiuſmodi trucidabant: periculoſum erat agnoſci pro clerico, ſed multò periculoſiùs ſi ad latus alicuius attramentarium inuentum fuiſſet. Nam tales vix aut nunquam ab eorum manibus euaſerunt. Quid in regni deſtructionem cogitauerant, probat cōfeſsio Iohannis Stravv, qui fuit poſt VValterū Tyler maximus inter illos. Hic cùm captus & Londonijs (Maiore dictante ſententiam) capite priuandus eſſet, Maior Londoniarum poſtquam damnatus fuiſſet, pu-

Capitulū probans eos in Eccleſiæ & fidei Chriſtianæ necnon regni deſtructionem conſpiraſſe.

blicè eũ taliter eſt allocutus. Iohannes (inquit) ecce mors tua inſtat abſq; dubio, & nullam ſperare potes viam euadendi. Quapropter in adiutoriũ tui exitus & pro ſalute animæ tuæ, abſq; mendacio narra nobis propoſitum quod inter vos concepiſtis, ad quem finem turbam communiũ cõmouiſtis. Cumq; aliquandiu hæſitaret & differret loqui, Maior ſubiunxit: ſcias firmiſsimè ô Iohãnes quæ præcipio, ſi hijs parueris in animæ tuæ cõmodum conuerſura, ſed & ego in adiutorium animæ tuæ plures triennales miſſas faciã celebrari, multiq; qui aderant ex ciuibus idem promiſerunt, vnuſquiſq; pro perſona. Ipſe verò iam animatus tam pulchris pollicitationibus ita cæpit: Iam (ait) mentiri nõ expedit, nec fas eſt falſa proferre, præſertim cùm per ea nouerim ſpiritum meum tormentis arctioribus deputandum, & quia duplex ſpero cõmodum ex veritate dicenda, primò quia reipublicæ profectura ſunt quæ dicam, & poſtea iuxta promiſſa veſtra, poſt mortem veſtris ſuffragijs adiuuari, ſine fuco eloquar falſitatis. Eo tempore (inquit) quo ad le Blackheth conuenimus, quando pro accerſendo rege deſtinauimus, propoſiti noſtri fuerat, cũctos milites, armigeros, & cęteros generoſos qui cum eo veniſſent morti ſubitò tradidiſſe. Ipſum quoq; regem inter nos regaliter exhibitum in vniuerſis, nobiſcum de loco ad locũ traduxiſſe, vt eo viſo, omnes & præcipuè cõmune vulgus ad nos & noſtram turbam tranſmigrare debuiſſent audaciùs, qui viderent ipſum regem eſſe velut auctorẽ noſtræ commotionis. Cumq; innumerabilem turbam cõflaſſemus per omnes patrias communis plebis, repentè dominos mortificaſſemus, in quibus conſilium contra nos vel reſiſtentia eſſe potuiſſet, & primò & principaliter deſtructioni hoſpitalariorum vacaſſemus. Poſtremò regem occidiſſemus & cunctos poſſeſſionatos, epiſcopos, monachos, canonicos, rectores inſuper eccleſiarũ de terra deleuiſſemus. Soli mendicantes vixiſſent ſuper terram, qui ſuffeciſſent pro ſacris celebrandis aut cõferendis vniuerſæ terræ. Cùm verò nullus maior, nullus fortior, nullus ſcientior nobis ſuperfuiſſet, leges condidiſſemus ad placitum, quibus ſubiecti regulati fuiſſent. Nam & reges creaſſemus VValterum Tyler in Cantio, & in cęteris comitatibus ſingulos præfeciſſemus. Sed quia iſtud noſtrũ propoſitum impeditum fuit per Archiepiſcopum, maiori odio exarſimus contra eum, & citiùs ſtuduimus tradere eum morti. Rurſum eo die adueſperante, quo occiſus eſt VValterus Tyler, propoſuimus, quia cõmune vulgus Londonienſium nobis fauebat & præcipuè pauperiores, iniectis ignibus in quatuor partibus ciuitatis vrbẽ repẽtè cremaſſe, & omnia præcioſa reperta inter nos pro libito diuiſiſſe. Et addidit, hęc fuerunt in noſtro propoſito, ſicut deus me adiuuet in exitu vitę meæ. Poſt hãc confeſsionẽ factam decapitatus eſt, & caput eius poſitũ ſuper pontẽ Lõdonijs iuxta caput collegę ſui VValteri Tyler. Ecce hic edocuimus qualiter in regni deſtructionẽ conſpirauerunt. Ne autem inſufficiens videnda fuerat iſta vnius cõfeſsio, cõfeſsi ſunt eadem vel omninò ſimilia plures alij, dum mortem adeſſe præ oculis cernerent, qui expoſt capti ſunt.

Confeſsio Iohannis Straw.

Si quis ſcire delectat nomina eorum qui incentores & ductores fuêre communiũ, inueniet hic inſerta pro parte. Primus & principalis dicebatur VValterus Tyler, vel vt quidã dicunt VValterus Helyer, ſecundus Iohannes Stravv, tertius Iohannes Kyrkeby, quartus Alanus Threder, quintus Thomas Scot, ſextus Radulphus Rugge. Hic multos multis poſſeſsionibus inueſtiuit tẽpore ducatus ſui. Hij & plures alij ductores Kentenſium & Eſtſaxonum extiterunt. Eorum qui apud Mildenhale, & Burgum ſancti Edmũdi inſanierũt, Robertus VVeſtbrom, qui ſe regem fecerat, nominatiſsimus fuit poſt Iohannẽ Stravv, qui quoniã pręsbiter erat (vt diximus) coronã apponere voluit ſuper coronã, ſed cõtẽtus vna corona, quę erat ei ſatis cõpetẽs, ſacerdotali videlicet, nomẽ regiũ & co-

Nomina ductorum communium.

ronam

ronā ſi placeret, dereliquit præfato Roberto. Apud Northvvalham, præfatus Iohānes Litteſtere & nomen & poteſtatem, vt præmittitur, regiam exercebat.

Opiniones cur hæc male acciderunt.

Acciderunt hæc mala omnia aduerſis prouincijs vno eodémq; tempore, iiſdē ferè diebus, quanquam itinere longiſsimo loca diſtarent, infra octauas videlicet feſti corporis Chriſti, multis opinantibus propter remiſſam curiam Archiepiſcopi, cæterorumq; cōprouincialium Epiſcoporum, huius rei præcipuè, quā curaſſe debuerant, qua fides & ſtabilimentum Chriſtianę religionis conſiſtit. Nēpè cùm nouiſſent indignè agere filios ſuos, Iohannē VVyclif & eius ſequaces, dogmatizando peruerſam & damnatam doctrinam Berengarij de Sacramento corporis & ſanguinis chriſtiani, & longè latéq; per patrias populum maculando ſuam prædicationem dilataſſe, ita vt penè maiores prouinciarum eorum ſequerentur errorem, quia ſciebant quòd *Mobile verſatur ſemper cum principe vulgus*, & maiorum exempla minores ſequerentur. Nec fuit vllus cornutus qui volebat vel audebat tantis malis occurrere, & filios perfidos correptione debita caſtigare, miſiſſe creditur à multis domini tribulationem præfatam, eo præcipuè tempore quo ſpecialem de tranſlatione corporis chriſti facit ſacroſancta eccleſia mentionem. Archiepiſcopum verò, quanquā credibile eſt eum martyrio finiſſe vitam, tamen propter teporem curæ quam adhibuiſſe debuerat in hac parte, horrenda mortis paſsione puniſſe videlicet ſpiritum, piè cōſulens vt ſi quid hac occaſione purgādum in eo fuerat, aut ex alia leui culpa, quia ſine peccato in carne iſta non viuitur, quia dicente ſapiente, ſepties in die cadit iuſtus & reſurgit, tā terribili, tāq; graui, & tam aſpera paſsione in hac vita pænitus purgaretur. Alij peccatis dominorum aſcribebant cauſam malorum, qui in deū erant fictę fidei, nam quidā illorū credebant (vt aſſeritur) nullum deum eſſe, nihil eſſe ſacramētum altaris, nullam poſt mortem reſurrectionem, ſed vt iumentum moritur, ita & hominem finire. Erant præterea in ſubditos tiranni, & in pares diuerſi inuicem ſuſpecti, viuendo inceſti, violatores coniugij, eccleſiæ deſtructores. Alij imputandum eſſe cōmunis vulgi facinoribus, dicebant eſſe quod accidit, quia in pace degētes, bono pacis abutebātur, dominorū facta rodētes, noctes inſomnes in potationibus, ebrietatibus & periurijs tranſigentes, viuebāt in terra pacis ſine pace, rixādo, litigādo, cū proximis cōtentēdo, fraudes & falſitates iugiter meditādo, libidini dediti, fornicationibus aſſueti, adulterijs maculati, vnuſquiſq; poſt vxorē proximi ſui hinniebat. Et ſuper hæc oīa, in fide & fidei articulis plurimi claudicabāt. Quare nō immeritò opinatū eſt irā dei deſcēdiſſe in filios diffidētię.

Nota contra fratres mendicantes.

Mihi quoq; videtur, tempora mala non tamen iſtis imputāda, ſed generaliter cunctorum habitatorum terræ peccatis incluſiuè ordines ſumendo Mendicantium, ad cumulandū cauſas malorum. Qui ſuæ profeſsionis immemores, obliti ſunt etiam ad quid ipſorum ordines inſtituti ſunt, quia pauperes & omninò expeditos à rerum temporalium poſſeſsionibus, eorum legiſlatores viri ſanctiſsimi eos eſſe ideo voluerunt, vt pro dicenda veritate, non haberent quod admittere formidarent: ſed iam poſſeſsionatis inuidentes, procerum crimina approbantes, commune vulgus in errore fouentes, & vtrorumq; peccata comedentes pro poſſeſſionibus acquirendis, qui poſſeſsionibus renunciauerant pro pecunijs congregandis. Qui in paupertate perſeuerare iurauerant, dicunt bonum malum, & malum bonum, ſeducentes principes adulationibus, plebem mendacijs, & vtroſque ſecum in deuium pertrahentes. In tantum etenim illam veritatis profeſsionem ſuam peruerſè viuendo macularunt, vt in diebus iſtis in ore cuiuſlibet, bonum ſit argumentum tenens tam de forma quàm de materia. Hic eſt frater, ergo mendax. Sicut & illud: hoc eſt album ergo coloratū. Sed ne videamur liuore ſcripſiſſe præſentia, fateamur nos omnes in culpa,

& emendemus in meliùs quæ sciẽter peccauimus, & deum pacis & dilectionis deprecemur attentiùs vt fiat pax & veritas in diebus nostris.

Rex colligit exercitum magnum valde contra Kentenses.

Scripsimus non sine labore in præcedentibus historiam tragicam ad posterorum notitiã, & cautelam, de dominatione rusticorũ, debacchatione cõmuniũ, & insania natiuorum. Modò redeundũ rectè videtur ad enumerandum quos fructus collegerint viarum suarum, regis & nobilium dominio respirante. Occiso (vt præmittitur) superbissimo nebulone VValtero Tyler, corruit spes & fiducia rusticorum: sed quia adhuc fluctuabant animi regis & regaliũ, cõspicientes plebem pronam esse ad malum, cõcesserunt eis chartas manumissionis (vt diximus) & remissionis forisfacturę, & eorũ quæ sequuntur, & abire permiserũt. Quibus gestis, congregari fecit rex exercitum de Lõdonijs, & misit per patrias vt qui diligerent regẽ & honorem regiũ, accelerarent ad eũ Londonijs, armis instructi & equis vecti, nullus veniret inermis, nullus pedes, & qui nõ habebãt arma remanerent domi. Et cõsimiliter quibus equi defuerunt. Et factum est vt infrà triduũ numeraret circa se quadraginta millia equitũ decẽtissimè armatorum. Exibat quotidie ad le Blackheth ad recensendum numerũ aduentantium, ipse rex in primis inter armatos equitans dextrarium grãdem, & vexillum ante faciem eius portabatur, in exercitu gaudebat conspici, & ab hominibus suis dominus recognosci. Cum ergo tantus coactus esset exercitus quãtus nunquam in Anglia fuit ante conspectus, audiuit rex Kentenses iterum conspirasse, iterum impiam familiam in totius regni perniciem congregasse. Quid multa? indignatur rex, excandescit exercitus, & extẽplo in Cantium proficisci, & totum illud germen Kentensium & iunctorũ statuerunt de terra viuentium eradicare. Sed procerum & maiorum Cantij interuentu, qui fideiussẽre pro communibus, placatus factus est & qui cum eo erant super malignitate quam dixerant facere toti populo imperito. Et tunc primò missi sunt Iusticiarij ad sedendum & inquirendum de malefactoribus, & eis principaliter, qui auctores, incentores, & concitatores fuẽre turbarũ in Cantio, & siluit terra illa in conspectu eorum, & timuerunt valdè. Tunc Maior Lõdoniarũ & ipse sedens pro tribunali, cepit tam vrbis illius malefactores q̃ cũ ctos qui cõprehendi potuerũt de Cantio, Estsexia, Southsexia, Northfolchia & Southfolcia, & cęteris comitatibus, vbi cõmunes fuerunt, infrà libertatẽ ciuitatis Londoniarũ, ad iudicium audacter trahere publicum, & vniuersos quos reperit respersos præfata perfidia, decollare.

Decollatio ductorum communium Londonijs.

Tunc Iohannes StraVV, Iohannes Kyrkeby, Alanus Treder, ductores communiũ decollati sunt. Tunc etiã Iohannes Starling de Eltsexia, qui gloriabatur se Archiepiscopum decollasse, & ipse decollatus est. Iste mox post illud perpetratum facinus arreptus à Diabolo insanire cępit, & domũ veniens, nudum gladium à collo suo suspendit ante pectus suum, & cultellum (quem dagger dicimus) etiam euaginatum suspendit ad tergum, & ita vesanus circuibat per plateas & vicos, clamans & protestans, se cum eis Archiepiscopũ occidisse. Et cùm per dies aliquot domi moram fecisset, redijt Londonias, affirmans se mercedem accepturum ibidem illius facti. Quò cum peruenisset, & constanter fateretur se Archiepiscopum decollasse, recepit capitalem sententiam pro mercede. Sed & hoc aduertendum, quòd cuncti de Cantio vel Estsexia qui manus apposuerunt noxias super Archiepiscopũ, consimili modo cõfessi sunt (quanquã inuiti) (spõte tamẽ veniẽtes, qui in eũ cõmiserãt, & Lõdonijs pro maiori parte decollati sunt.

Nota de villanis Sancti Albani.

Tunc quoq; accidit & villanis de S. Albano prognosticũ futurorũ malorũ in eadem vrbe. Nã cùm quidam illorũ conducti & missi fuissent per Abbatem in supplementũ regalis exercitus, noluerũt tamẽ, (dubiũ an pro malitia aut pro superbia) fateri eos missos ad regẽ p Abbatẽ, sed velut propria venissent auctoritate iactitare.

iactitare. Accidit tunc Richardū Peeres, quendā ex armigeris Archiepiscopi, qui & in obsequio etiā erat Abbatis, & ad robas eius, eos in vrbe videre, & recognoscere quòd quidam eorum malefactores fuerunt, & incentores malorū gestorum apud sanctum Albanū. Quos sine mora (adhibitis balliuis) trahi fecit ad carcerem, in crastino proculdubio capitibus puniēdos, nisi citatum remedium per Abbatis adiutorium adfuisset. Nempè carceri mācipati, nullo modo alio sperauêre salutem, nisi vt missis nuncijs ad conuicaneos suos villanos, edicerent quibus periculis constituti essent, & eisdem exponerent, quòd nisi ipsi iam adire curarent Abbatem pro saluatione eorundem, in crastino sine vlla dubitatione fuerant puniendi. Acciderunt hæc in vigilia passionis sancti Albani, octauo videlicet die ab illo die Veneris, quo cœperunt primò contra martyrem calcitrare. Quid plura? venerunt lugubres maiores villę tempore matutinarū quæ solemnes erant in honore passionis dicti martyris, dum conuentus hymnum laudis cātabat, scilicet *Te deum laudamus*, quæsituri remedium proximis suis, & accepturi ab Abbate. Cumquè finitis laudibus matutinis, exposuissent hæc omnia coram Abbate, ingemuit Abbas vehementer, & vltra modum tristis effectus, maledixit armigero suo, qui causa fuerat miseriæ prædictorum, iurans se maluisse traiectum fuisse gladio, quàm talia audiuisse, præsertim cùm ipse eos illuc misisset, & ascribenda esset sibi calamitas quam patiebantur. Nec mora, accersito quodam ex commonachis suis, iussit vt festinātissimè Londonias properaret, non parcendo cornipedi, nec dimittendo donec incarceratos liberos abire vidisset: qui non segniter iussa complendo, sine somno nocte perdurans Londonias properauit. Iniunctum est ergo præfato Richardo, vt desisteret ab inceptis, sicut diligeret honorem Abbatis: & iuratum coram Maiore, eos missos fuisse per Abbatem ad incrementum exercitus regij. Et sic demùm post magnos timores, ipso die S. Albani dimissi sunt, pręstito priùs iuramēto vt fideles essent dn̄o Richardo regi, & dn̄o eorūdē Abbati S. Albani. Et hoc initium malorū quæ cōtigerunt illis. Nec fuerunt Albanenses villani absq; terroribus cunctis ferijs sextis & sabbatis ex post sequentibus, vsque ad illam sextā feriam, qua rex (vt dicemus) venit ad sanctum Albanum, ad vlciscendum iniurias martyris exasperati per eos. Sed hæc pleniùs dicemus suis locis, interim scribendo acta regis vsq; ad tempus prænotatum. Rex ergo intereà modò Londonijs, modò ad VValtham morabatur cum turba plurima, cogitans quid agendum pro communi regni commodo & quiete. Placuit tandem regis consilio huiuscemodi literas per patrias destinare.

Pro resistendo pacis regni perturbatoribus.

Richardus dei gratia rex Angliæ & Franciæ, & dominus Hiberniæ, vniuersis & singulis vicecomitibus, Maioribus, & balliuis, & alijs fidelibꝰ nostris comitatus N. salutē. Quia datum est nobis intelligi, quòd diuersi subditi nostri qui cōtra pacem nostram & inturbationē populi in diuersis comitatibus regni nostri Angliæ se leuarunt, & in diuersis conuenticulis & congregationibus se posuerunt, & damna plurima fidelibus nostris perpetrando populo nostro comitatuum prædictorum, dant intelligi, & affirmant se dictas congregationes & leuationes ex nostris voluntate & authoritate fecisse & facere, ac damna perpetrare. Vobis innotescimus per pręsentes, quod huiusmodi leuationes, cōgregationes & damna, ex nostra voluntate seu authoritate minimè processerūt, prout nec procedere aut fieri debent, sed inde quantum plus potest, nobis displicet in immensum, & ea in nostri maximum vituperiū & coronæ præiudicium, & totius regni nostri damnum, & turbationem redundare sentimus. Et ideò vobis & cuilibet vestrum iniungimus & mandamus, quòd hoc in locis vbi meliùs & celeriùs pro pace nostra in hac parte conseruanda vobis videbitur faciendum,

endum, publicè proclamari, & pro resistentia quorumcunq; contra pacem nostram (vt prædictum est) leuantium manu forti, pro toto posse vestro, si necesse fuerit, taliter ordinari faciatis, quòd pro defectu huiusmodi proclamationis & resistentiæ, damna vel mala aliqua in comitatibus prædictis per huiusmodi cōgregationes seu leuationes, vel alio modo, minimè fiant seu perpetrētur, & sub forisfactura omnium quæ nobis forisfacere poteritis nullatenùs omittatis. Pręcipientes vniuersis & singulis ligeis & subditis nostris, quòd ab huiusmodi congregationibus & leuationibus & damnis penitùs desistentes, ad propria se trahant, & ibidem in pace morentur sub forisfactura vitæ & membrorū, & omniū aliorum quæ nobis forisfacere poterūt. Teste meipso apud Londonias. 17. die Iunij, anno regni nostri quarto.

Hæc commissio fideles regis & regni plurimùm confortauit, & perfidos nec immeritò conturbauit. Compulsi sunt igitur quærere latebras qui antea videri appetebant & ausi sunt de cauernis egredi iuristè, & qui primitùs à facie furoris fugiebant, ibi sub silentio iam expectabant, tremētes iudicium & iusticiam in eos statuenda. Isti detersa formidine gaudentes erigebantur ad iniurias suas vindicandas, attamen non in omni parte ad similem timorem rustici sunt perducti, quin vbi primùm pululauit insania in Eststexia. Rustici recollecta noua multitudine, ad Billerica, quæ est villa propè villam de Hatfeld Penerell, sic nuncupata, nimis fidentes suis viribus, propria decepti superbia, decreuerunt vel extorta libertate gaudere, vel pro eadem pugnando mori.

Mittuntur nuncij per rusticos ad regē de Estsexia pro libertate.

Mittuntur ergo ad regem qui tunc ad VValtham morabatur, qui sciscitarentur ab eo si cogitaret pmittere eos præmissa libertate gaudere, & amplius peterēt vt essent in libertate pares dominis, & quòd nō essent cogendi ad curias, nisi tantummodò ad visum Franciplegij bis in anno. Rex autem & consilium quòd tunc aderat, super tanta temeritate rusticorum admirantur quammaximè, & aliquandiu hęsitatum est quale responsum reportarent, donec rex in persona propria taliter respondisset: O (inquit) miseri & odibiles terræ mariquè, nec viuere quidem digni petitis dominis comparari. Morte turpissima mulctādi fuissetis proculdubiò, si nō decreta nuncijs obseruasse statuissemus. Sed quia more nunciorum aduenistis, non in præsenti moriemini, sed vita gaudebitis, quatenùs nostra responsa vestris consocijs narratione veridica nuncietis. Proferte ergo ista collegis ex parte regis. Rustici quidem fuistis & estis, in bōdagio permanebitis, non vt hactenùs, sed incomparabiliter viliori. Nam ad hoc dum viuimus & regno deo dante pręfuerimus, sensu, viribus & catallis nostris elaborabimus vos suppeditare, taliter vt exemplum sit posteris vestræ seruitutis offensum, & habeant præsentes & futuri vobis similes semper coram oculis, & tanquam pro speculo vestram miseriam, & vobis maledicendi materiam & timorem vobis similia perpetrādi. Vos autē qui nuncij aduenistis, expleto nostro mādato & vestræ legationis officio, si ad nos redire decernitis, & in nostra perseuerare fidelitate & ligeātia, vitā viuetis. Iam ergo eligite, quod meliùs iudicabitis, cū ad vestros socios pueneritis & cōsūmaueritis nostra mādata. Cūq; abijssent prædicti nuncij, missi sunt in Eststexiam è vestigio cum armata manu, Dominus Thomas VVoodstoke comes Buckynghamiæ, & dominus Thomas Percy frater comitis Northumbrorum, ad prædictorum comprimendam audaciam rusticorum. Rustici verò (vt prædiximus in superioribus Northfolcos fecisse) per omnia se munierāt in fossatis, plagis, & cariagio, præterquā isti fruebantur maiori siluarum & nemorum tutamento. Qui quamuis fuisset eorum magnus numerus, leui negotio dissipati sunt, à decem tantùm (vt vsu vulgari loquar) lanceis qui pręcesserūt dominos supradictos. Domini itaq; cū vidissent

eos

eos fusos tali modo, sepserunt siluas, ne vllus quidem euaderet, licèt periculosum fuisset eos persequi intra siluas. Et factum est vt occiderentur à viris vtriusque diuersis in locis quingenti, cæteris beneficio nemorum protectis & saluatis. Cesseruntquè ibidem in vsus militum octingenti equi, quos rustici secum duxerant, pro sarcinis trahendis aut portandis, sed nondum statim finis post istã victoriam, malitiæ nebulonum ausi sunt, qui euadere poterant, tantam cladem iterum calcitrare, iterum malignari. Nempè recollecti qui dispersi fuerant, ad Colcestriam properauerunt, & oppidanos, sollicitare cęperunt ad nouã tumultuationem & vesaniam similem, summis precibus, magnis minis, pluribus argumentis: sed cum nihil profecissent, ad Sudburiam commigrarunt. Cognoscentes autem eorum transitum dominus Fitzvvater, & dominus Iohannes Harleston, subsecuti sunt eos cum viris armatis, & repentè cùm proclamationes solitas facerent ex parte communium, inopinatè irruerunt super eos, & quot placuit occiderunt, & reliquos vel ad vitam dimiserunt, vel carceribus recluserunt.

Rebus ita se habentibus in Estsexia & Southfolchia, dominus rex volẽs Estsexiam sua iustificare præsentia, se contulit ad prædium suum, quod dicitur Hauering at the Boure, deindè ad villam de Chelmesforde, vbi constituit dominum Robertum Tresilian Iusticiariũ, vt sederet & inquireret de malefactoribus & turbatoribus patriæ, & secundùm regni consuetudines puniret delinquentes. Cùm ergò viderent Estsaxones fortunam aduersam, & librarent mala imminentia, supplices venerunt ad regem quingenti & eò amplius viri nudatis pedibus & discoopertis capitibus, veniam ab eo & misericordiam petituri. Qubus ea conditione concessa est venia, vt malefactores maiores & concitatores præfatæ turbationis proderent & traderent ipsi regi. Factum est ergo, vt multi custodiæ traderẽtur, super quibus deliberandis vel occidendis, Iusticiarius onerauit viginti quatuor homines in eorum conscientijs, vt nulli parcendo fauorabiliter, nec quenquam propter odium persequẽdo, de eorum factis & moribus dicerent veritatem. Et factum est vt plures, dictante duodena, tractione & suspendio interirent, aliquando suspensis super vna trabe decem & nouem. Vsi sunt tamen priùs Iudices qui sederunt in Estsexia, Cantio, & Londonijs, propter multitudinem perimendorum decollationibus rusticorum, donec visum fuisset pœnam capitalem non correspondere tantis tamquè facinoribus manifestis, quia quodammodò erat nimis secreta punitio tam euidenti delicto. Ob quam causam, expost iuxta regni cõsuetudines decreuerunt omnes expertos sceleratiores (vt diximus) protractione suspensione punire: & in Estsexia res vtique taliter se habebant. Interea placuit regi regisquè consilio has litteras diuersis prouincijs demandare.

Littera renouationis libertate.

RIchardus dei gratia rex Angliæ & Franciæ, & dominus Hiberniæ, omnibus ad quos præsentes litteræ peruenerint, salutem. Licèt nuper in turbatione detestabili, per quosdam ligeos & subditos nostros contra pacem nostram insurgentes horribiliter facta, certæ literæ nostræ patẽtes ad ipsum insurgentiũ instantiam importunam factæ fuissent, continentes quòd nos vniuersos ligeos nostros & subditos communes, & alios cæterorum comitatuum regni nostri Anglię manumisimus, & ipsos & eorum quemlibet ab omni bondagio & seruitio exuimus, & quietos fecimus. Ac etiam quòd perdonauimus eisdem ligeis & subditis nostris omnimodas insurrectiones per ipsos contra nos factas, equitando & eundo per diuersa loca in regno nostro cum hominibus armatis, sagittarijs & alijs vijs manu armata, cum vexillis, pennicellis displicatis: ac etiã omnimodas proditiones, felonias, transgresiones & extortiones, per ipsos vel aliquem

quem ipsorum factas siue perpetratas, ac etiam vtlegariam, & vtlegarias si qua vel quæ in ipsos vel aliquem ipsorum fuerint, vel fuerit his occasionibus promulgata vel promulgatæ, vel firmam pacē nostram eis & cuilibet eorum concessimus. Quòdque volumus quòd ijdem ligei nostri & subditi nostri liberi essent, ad emendum & vendendum in quibuscunq; ciuitatibus, burgis, villis, mercatorijs, & alijs locis infra regnum Angliæ, & quod nulla acra terræ in comitatibus prædictis, quæ in bondagio vel seruitio tenens, altiùs quàm ad quatuor denarios haberetur: & si qua minùs antea tenta fuisset, in posterum non exaltaretur. Nos tamen pro eo quòd dictæ litteræ de curia nostra, absq; matura deliberatione, & indebitè emanarunt, perpendentes concessionem litterarū prædictarum in nostri & coronæ nostræ maximum præiuditium, ac tam in nostri, & prælatorum, procerum & magnatum dicti regni nostri, quàm sacrosanctæ Ecclesiæ Anglicanæ exhæredationem, necnon dispendium & incōmodum reipublicæ tendere manifestè, dictas literas, & quicquid exinde fuerit subsecutū, de auisiamento cōcilij nostri reuocauimus, cassauimus, irritauimus, & penitùs adnullamus. Nolentes quòd aliquis cuiuscunq; status seu conditionis fuerit, libertatem siue commodum aliquid de prædictis litteris quomodolibet habeat seu reportet. Volumus enim & intentionis nostræ existit, talem gratiā singulis subditis nostris, quamuis enormiter ligeantiam suam forisfecerint de auisiamento sani consilij nostri in posterum impartiri, quæ Deo placabilis, nobisquè & regno nostro vtilis fuerit, & vndè fideles nostri subditi reputabunt rationabiliter se cōtentos & hæc omnibus quorum interest innotescimus per præsentes. Damus autem tam vniuersis & singulis dominis, magnatibus, & alijs fidelibus ligeis & subditis nostris, vicecomitibus, & alijs ministris nostris comitatus N. tenere præsentium firmiter in mandatis, quòd ipsi præsentes literas nostras in singulis ciuitatibus, burgis, & alijs villis & locis in comitatu prædicto, tam infra libertates quàm extra, vbi expediens fore viderint, & necesse ex parte nostra publicè proclamari faciant, vlteriùs districtè præcipiendo, quòd omnes & singuli, tam liberi quàm natiui, opera, cōsuetudines, & seruitia, quæ ipsi nobis, aut alijs dominis suis facere debent, & ante turbationem prædictam facere consueuerunt, absque contradictione, murmure, resistentia seu difficultate faciant aliquali prout ante solebant. Insuper inhibendo eisdem, ne ipsi opera, consuetudines & seruitia sua prædicta, istis turbationum temporibus magis solito retrahant, seu nobis aut prædictis dominis suis facere vllo colore retardent. Nec aliqua alia libertates siue priuilegia exigant, vindicent, siue clament, quàm ante turbationē prædictam rationabiliter habuerunt. Et quòd ipsi qui prædictas literas nostras manumissionis & perdonationis penes se habent & custodiunt, eas statim penes nos & consilium nostrum deferant & restituant cācellandas, sub fide & ligeantia quibus nobis tenētur, & sub forisfactura omnium quæ nobis forisfacere poterūt in futurum. In cuius rei testimonium has litteras nostras fieri fecimus patentes. Teste meipso apud Chelmesforde secūdo die Iulij, anno regni nostri quinto.

Hæc in Estsexia (vt ante docuimus) facta sunt, vbi erat rex moram trahens. Iam redeundum est ad scribendum processum factum apud sanctum Albanū, vt eo discant posteri villanorum dolos magis fæliciter præcauere, quoniam, *Fælix quem faciunt aliena pericula cautum.*

Processus factus apud sanctum Albanū per Walterum at Lee, militē.

Cum itaq; rex in Estsexia aliquandiu moram traxisset, & multorū relatione didicisset, quas iniurias & damna villani de Sancto Albano, non tam procurassent quàm irrogassent monasterio, proposuit cum omni turba sua quæ erat copiosa valdè, personaliter locum adire, de transgressoribus iusticiam rectā facturus.

rus. Sed huic propoſito obſtitit toto niſu dominus VValterus atte Lee miles, quia de patria illa fuerat, timens videlicet patriæ deſtructionem, ſi tantus illuc populus aduenisset. Ob quam cauſam perſuaſit regi & conſilio, ſe facturum bonam pacem inter villanos & Abbatem monaſterij ſancti Albani, ſi placeret eis ſibi committere cauſam iſtam. Qui fidem adhibentes verbis eius, dant commiſsionem, ſociantes eidem Edvvardum Benſtude, & Galfridum Stukle & quoſdam alios, quorum nomina non occurrunt. Feria ergo ſexta in vigilia Apoſtolorum Petri & Pauli, vt non deeſſent eis miſeriæ illa die, in qua ipſi immiſericorditer miſeros (vt retulimus per ante) afflixerant, cognoſcẽtes villani prędictum VValterum cum armata manu in craſtino aduenturum, factis proprijs torti, & conſcientijs malè conſcijs fatigati, cæperunt pauere & tædere. Iamiamquè multi fugam iniſſent, niſi obſtetiſſet improba, animoſitas VVilhelmi Grindecobbe, quem inter oppidanos ſupra retulimus magnum fuiſſe. Hic namquè perfidos in infidelitate confortauit, dicens: Eſtote viri cordati, locupletes enim ſumus, non deerunt nobis auxilia, quandiu non defuerit noſtra pecunia. Ecçe villæ circumiacentes nobis fœderantur, quæ nobis erunt adiutorio ſi oportuerit. Egrediamur manè velut homines, in obuiam militis extra villam equis vecti, & inquiramus antequam appropinquet villę noſtrę vtrum pacificus ſit aduentus eius. Qui ſi non fuerit, fugabimus eum verberibus à villa noſtra. Placuit ergo ſtultus ſermo ſtultis, & manè iuxta verbum eius egreſsi ſunt. Militem verò latuit cauſa huius obuiationis pro tunc. Qui tamen benignè poſtquam obuiaſſent ſibi (vt videbatur) ſalutatus ab eis, & reſalutauit eos, & conduxerunt eum ad villã honorificè more ſuo. Habebat autem ſecum miles quinquaginta lanceis, & Architenentium vndecunque collectorũ magnum numerum, qui forſitan ſi militi aliquod periculum contigiſſet, quia de patria fuerant quidam, & villanis fœderati, in primis reſtitiſſent eidẽ. Mox itaq; poſt aduentum ſuum ad villam in ipſo feſto Apoſtolorum Petri & Pauli, fecit proclamari, vt omnes villani, & qui citati fuerant ad comparendum de villis vicinis coram eo, conuenirent in campum de Derffold voluntatem, & mandatum regium audituri poſt horam nonam. Conuenerunt ergo omnes ad horam & locum præfatum, & ipſe vnà cum eis ſtipatus armatorum multitudine pariter eſt egreſſus. Cumq; locaſſet ſe & armatos circa eum ſub ſilua de Derffold, & cunctum populum ſtare diſpoſuiſſet coram eo ad modum arcus cæleſtis, ad eos ſermonem huiuſcemodi perorauit.

Oratio militis habita ad villanos.

Domini (inquit) & amici, qui citati conueniſtis ad hunc locum, antequam quicquam aggrediar cauſam aduentus mei vobis exponere, conueniens reputaui. Noſtis enim q̃ grauiter pacis perturbatores regiam maieſtatem offenderint. Ob quam cauſam dominus rex modo in partibus Eſtſexiæ, exercet iudicia maxima & magnum grauamen ſuper patriã vniuerſam & habitatores eius, vt iugum eorum aggrauat vehementer. Qui audiens de perturbationibus & damnis & iniurijs factis in hac villa & monaſterio, cuius patronus eſt & aduocatus, vltrà quàm credi poteſt indoluit, & vindicari cupiens in tranſgreſſores, ſtatuit perſonaliter cum exercitu qui cum ipſo eſt huc aduentaſſe, qui ſi veniſſet cum ea turba quam ibidem retinet, proculdubiò omnes fructus, cuncta blada patrię neceſſariò deuaſtaſſet. Tãtus nimirum eſt cum eo exercitus, quòd per quinque milliaria in eorũ circuitu, nõ fœnum, nõ blada aliqua, nõ fructus terræ noui, nõ antiqui ſuperſunt, ſed omnia cõſumpta & conculcata ſunt. Cõdolens ergo elaboraui in his, tantis damnis patriæ meæ prouenturis, præcauens & compatiens conuicinis, parte regis eneruare propoſitum, & impedire aduẽtum, aſſumens quidem pro patriotis onus graue ſuper humeros, ſed tamen voluntarium

quia

quia ſperaui aliquid patriæ tali occaſione conferre. Commiſſa eſt ergo mihi poteſtas, licèt non ſine difficultate, ad precum mearum inſtantiam patriam iuſtificandi, vice regis, cui non extranei, nõ incogniti, ſed proximi veſtri & amici in commiſsione ſunt iuncti. Agite igitur quod expediat & alacriter principales concitatores turbarum tradatis, & abbati huius Monaſterij ſatiſfacere ſtudeatis, quem inuenitis (vt reor) ſatis rationabilem, quia vir ſanctus & iuſtus eſſe dinoſcitur, & regiam beneuolentiam & tranquillam recuperabitis tali facto. Finitis his ſermonibus applaudunt multi, & eius conſilijs ſe velle parere promittunt. Tunc miles (conuocata duodena de villanis) onerat, vt in craſtino venientes iuxta formam iuramenti edicant quoſcunque reos ſciuerint in hac cauſa, & ſic ea die dimiſſa turba, & ipſe ad hoſpitium eſt reuerſus. In craſtino autẽ quia propoſuerat malefactores, quos iudicandos putauit per præfatam duodenam ſine ſtrepitu apprehendiſſe, vocauit viros duodenæ ad cameram ſuam, vt ſciret quos iudicaſſent. Qui cùm veniſſent, reſponderunt ſe neminem indictare poſſe, neminem accuſare velle, omnes eſſe bonos & fideles regis, neminem alium noſſe inter eos. Quibus auditis, & cognito quorſum intentio eorundem vrgeret, quòd videlicet peiorando mallebant ſuas conſcientias maculare, quàm quemlibet ex proximis accuſare, miles conticuit, arte artem deluſurus. Poſt auditam miſſam monuit eos reddere chartas quas extorſerant de monaſterio, dicens ex tali facto eis non modicum commodum prouenturum. Illi verò pro tũc promiſerunt ſe ſurſùm poſt nonã, chartas præfatas reddituros. Cùm verò poſt nonam reueniſsẽt ad cameram Abbatis vbi comederat dictus miles, excuſationes nouas prætendentes, innuebant ſe chartas reddere non valere propter metũ communitatis, & maximè, quia non ſciebant pro certo quis eas in cuſtodia detinebat. Miles igitur commotus nec immeritò, iurauit quòd exirent de præſentia ſua donec chartas reddidiſſent. Ob quam cauſam mendaces & falſi, expoſt dixerunt ſe impriſonatas fuiſſe in camera Abbatis iniuſtè. Abbas autem ne materiã vel occaſionẽ haberent malè loquẽdi, quos ſciunt pronos ad mendacia, interceſsit pro eis penes militẽ, dicens ſe tantũ in eorũ cõfidere cõſciẽtia, quòd nõ eſſet opus alio mediatore inter ipſos pręter eoſdẽ & ſemetipſum. Quibus verbis miles mitigatus, dimiſit eos. His itaq; geſtis, miles omnem turbam, iuſsit cõuenire ad le Barnet vvood, vbi parum aut nihil agens propter metum villanorum qui aggregauerant illuc, propè trecentos ſagittarios de villis circumiacẽtibus, inter quos præcipui fuerunt Barnetenſes, & viri de Berkhamſtede, qui omnes, ſi aggreſſus fuiſſet aliquam publicam iuſtitiam facere in eo loco (vt credebatur) inſurrexiſſent in eum, & hi fortaſsis qui cum eo venerant, eo relicto alijs adhæſiſſent, nihil pro tunc aliud decreuit apertè, niſi mouere eos de ſatisfaciendo Abbati, & chartis reddendis. Secretis verò ſeorſum conuocatis Balliuis & Conſtabularijs, iuſsit ex parte regis, vt mox poſt ſubtractionẽ turbæ, quæ ad villam conuenerat, elaborarent circa captionẽ VVilhelmi Grindecobbe, VVilhelmi Cadyndon, & Iohannis Barbitonſoris, qui videlicet (vt ſupra retulimus) petras molares abſtulerat de locutorij pauimento, & quorundam aliorũ quos dixit ita apertè accuſatos de tã manifeſtis maleficijs, quòd oportebat omninò pro honore villæ & ſaluatione villanorum eos ad tempus arctari. Iniunxit inſuper, vt apprehenſos adducerent Hertfordiã in craſtino hora tertia corã eo. Poſt hæc repentè aſcenſo compede cum omnibus qui cum eo venerant, Hertfordiã feſtinauit. Et factum eſt poſt receſſum eius, magnanimitate, diligẽtia & probitate armigerorum, qui tunc in obſequio Abbatis erant, ſcilicet Richardi Peeres, Iohannis Chiual, Thomæ Eydon, VVilhelmi Eccleſhale, & balliui quãquam inuiti inducerentur ad capiẽdum præfatos viros: & capti ſunt

eadem

eadem nocte tres nominati superiùs, & in prisona positi apud Portam.

In crastino verò iuxta pręceptũ militis Hertfordiã sunt deducti, comitãtibus eos maiorib⁹ & valẽtioribus villę S. Albani, & cũctis armigeris & valectis abbatis decẽter armatis: sic enim pręceperat miles, vt venirẽt ad fortificãdũ eũ, qui iusticiam & iudiciũ eo die erat facturus. Post quorũ recessũ cępit turbari vniuersa villa & ampullosa verba fundere, & iuramẽta supuacua miscere, quòd videlicet centũ pro vno occiderẽtur, si cõtingeret quẽquã ex proximis eorũ occidi. Hinc cęperũt eodẽ die à villanis frequentari cõsilia, congregari cõuenticula, nõ tamen in villa, sed in cãpis, siluis, & extra villã locis, vndè credebatur quòd ipsa die immisissent ignẽ in Abbathiã, quia nullus domi erat qui defẽderet: vel hostili more monasteriũ obsidione vallassent. Ex qua causa abbas & cõmonachi in timore maximo cõstituti, miserunt pro quibusdã generosis de patria, qui locũ tuerẽtur si necessitas accidisset. Abbas etiã cùm cognouisset quo abissent armigeri sui, & quòd intẽdebãt prædictos captiuos ad mortẽ insequi, cõfestim misit ad eos literaliter, pręcipiẽs vt dimissis omnibus, festinantissimè remearẽt ad eũ pro pręcauendis periculis, quę sibi de nouo emerserãt insperatò. Erãt, cùm ad eos hęc noua plata fuissent, stãtes corã iudice, & cõstãter pręditos captiuos accusãtes, & de eis secundũ iura regni iudiciũ fieri postulantes. Viderãt autẽ in quosdam eis similes capitis punitionis animaduersũ ibidẽ, vndè cõceperãt spẽ eos cõsimiliter puniendi. Visis ergo literis abbatis, armigeri vehemẽter doluerunt, eò quòd cõpellẽdi erant ad recedẽdum antequã vidissent finẽ de pręditis. Qui si expectassent, proculdubiò eo die vidissent eosdẽ decollatos. Redierunt idcircò notificata prius militi legatione domini sui, cũ sũma celeritate, quia ignorabãt causas tã repẽtinæ reuocationis. Quibus recedẽtibus, instęterũt villani de sãcto Albano, qui ibidẽ erãt, pro manucaptiõe dictorũ, sed duob⁹ detẽtis in carcere, terti⁹, scilicet VVilhelmus Gryndcobbe deliberatur, eisdẽ obligãtibus se, pro eisdẽ tribus de vicinis suis in trecẽtis libris, singulis etiã integra summa obligatis, quòd eum carceri restituerent die Sabbati proximo sequente. Nam tunc erat dies Lunæ in octauis sancti Iohannis Baptistæ, nisi contingerent eos inire concordiã cum Abbate infra dictos dies. Reuertuntur igitur cum VVilhelmo sua æstimatione laudabiles, quòd manucapere poterant pro amico, nisi timor surrepsisset de fuga VVilhelmi, quæ si contingeret, semetipsos æstimabant perituros. Tractant intereà cum vicinis super deliberatione VVilhelmi, affirmantes vnũ è duobus necessarium, aut Abbati restitutis chartis satisfacere, aut eundem VVilhelmum in suo reditu capite priuari, & plures forsitan ex vicinis consimili pœna percelli. Cumquè intrarent & responsa suspenderent, VVilhelmus Gryndecobbe, cuius cor iam induratum in malo fuerat, ita ait: Conciues quos iamdudum parca libertas de oppressione diutina releuauit: state modò dum stare licebit, & de mea mulctatione minimè timeatis, qui in causa libertatis acquisitę moriar, si nunc contingat occumbere, fœlicem me reputans per tale posse martyrium vitã finire. Agite hoc in tempore, vt facere debuissetis, si Hertfordiæ hesterno decollatus fuissem. Nam nihil obstabat quin finem vidissem vitæ, si nõ Abbas armigeros suos tempestiuiùs reuocasset. Nempè ipsi me in multis accusauerant, & iudicem fauorabilem eis habebant, & in sanguinem meum pronũ. Quid multa? Indurantur & villani, & iurant se nondum libertates recuperatas dimissuros, quin potiùs æstimant se infortunatos & vecordes, qui cũ tantã turbam eis fauẽtem habuissent, quòd caput militis, qui in burgũ eorum & burgenses tanta præsumpserat, ad terrorem vbique terrarum Iudicum & falsorum Iusticiarior, viriliter amputassent, & super collistrigium collocassent. Pœnituit tamen VVilhelmũ Grindcobbe, sed serò, stultitiæ suę, quia vicinos elatos in superbiã,

& cum vellet nō potuit à ſtultitia reuocare. Adueniēte ergo ſabbato, vt diebus Sabbati innouaretur tribulatio eis qui eo die multos cōturbauerāt, reductus eſt ad carcerem per eos qui pro eo fideiuſſerāt; VVilhelmus antedictus, & ibidē cuſtoditus vſq; ad tempus illud, quo reductus eſt ad ſanctū Albanum, ad iudiciū ſubeundum in aduentu regis, vt expoſt dicetur. Interea non ceſſabant coniurationes, elationes inter villanos per illā hebdomadam vſq; in diē Veneris, quo die VVilhelmus Grindecobbe miſit illis noua multū diſplicentia, de aduentu comitis VVarvvici, & domini Thomæ Percy, qui mittendi fuerāt in fauorem Abbatis, ad iudicium exercendum in eos cum mille viris armatis. Nam & ipſe VVilhelmus fratrem habuit, qui ad intercedendum pro eo curiam regis adiuerat Chelmeſſordam, & ibidem audiens talia, prædicto VVilhelmo fratri ſuo nunciari curauit, & VVilhelmus vicinis ſuis. Tunc mœror & luctus iterū, tremor & horror inuaſerunt perfidos, ſuperbos, elatos villanos. Tunc de nouo tractare cœperunt de chartis Abbati reddendis, de nouis fœderibus feriendis, de concordia ineunda. Venerunt idcircò in craſtino .i. die Sabbati in octauis Apoſtolorū Petri & Pauli, hora completorij, ad reddēdum chartas, & quendā librū in quo veteres placitę inter Abbathiam & villanos habitæ cōtinebantur, quem quidē librum abſtulerāt in die furoris ſui: ſed abbas non reputauit illam horam idoneam, ad tractandū cum illis ſuper re tam ardua. Quapropter miſit ad illos fratrē VVilhelmum Killingvvorth, Priorem de VVymundham, qui librum ab eis reciperet, ſed chartas reacceptare differret, & ducentas libras quas pro emendis faciendis obtulerant, vſque in craſtinam horam primam.

Accidit autem vt comes VVarvvici, cui cauſa Monaſterij commiſſa fuerat iuſtificanda eodem tempore, audiret à referentibus in partibus ſui dominij grauem turbationem exortam eſſe, quare cauſis extrinſecis omninò dimiſsis, oportebat eum ad ſua quantocius feſtinare. Miſsis ergo qui eum excuſarent de ſuis militibus ad Abbatē, & eum cōfortarent, ne concideret vultus eius pro dilatione aduentus ſui, abijt in viam ſuam. Cùm verò in craſtino cognouiſſent villani pro certo comitem non eſſe venturum, in deriſiones diſſoluuntur, & ſannas ad inuicē garrulantes. Quid eſt quod timebamus? quare à verbis mendacibus formidauimus? num putādum eſt exercitum hic fuiſſe contrahendum ad preces Abbatis? ſtulti ſumus, inepti credidimus, vt fatui operati ſumus. Nunquam de cætero eſt offerēda pecunia, nunquā chartæ reddēdæ. Et ſi reddendæ chartæ forent, quare nos primi meticuloſè in pernicioſum exēplum inciperemus? Nō cōtingat hoc dedecus in perſona noſtra, fallat interim abbas carnes quas mactauit, ne putreſcāt: & vendat ceruiſiā quā pandoxauit: ne aceſcat: & panes quos pinſuit ne induteſcāt aut muſcidi fiant, aut à muribus corrodātur. Huiuſcemodi verbis ꝑ ſingulos dies improperabāt Abbati & famulis de abbathia, donec quidā ex armigeris abbatis zelo ducti domino regi tantas moleſtias indicaſſent. Qui cū audiſſet talia, cōmotus & ipſe, nimirū iurauit ſe acceſſurū perſonaliter ad tātas inſolētias cōpeſcēdas. Villani verò (vt videbatur) interim de pace reformāda minimè cogitabant. Requiſiti autē cur chartas non redderent, reſponderunt ſe timore Barnotenſium & VVatfordenſiū & cæterarū villarum differre, qui incendiū villæ cōminati fuerāt, & eis exterminiū, ſi ipſi primò id attēptare præſumerent: ſed falſi quidē locuti ſūt falſa, vt rerum exitus cōprobauit. Nā Barnotēſes & cæterarū cōterminarum viri villarum, priuſquā illi & chartas humiliter reddiderūt, & ſe in miſericordia domini poſuerūt, & ſe paratos eſſe ad pugnandū cū eis dixerunt, videlicet cū ſingulis ſinguli, aut cū decē totidē, aut cū omnibus oēs in hac cauſa, quòd ſcilicet mēdoſè de eis talia ꝓtuliſſent. Sed de his hactenùs, iā ad ſuperiora reuertamur. Dū igitur hęc agerentur, allati ſunt rumores flebiles ad

ſanctum

sanctũ Albanũ, quòd rex aduentare disponeret, & ibidẽ iudicia præsentialiter exercere. Doluit idcircò abbas, qui timuit per tantũ populũ patriã deuastandũ. Doluerunt villani sed dispariter, quia metuebant subire iudicium debitũ maleficijs eorundem. Abbas quem reipublicæ charitas detinebat, alijs satis benignè præcauere cupiens: misit Lõdonias ad dominum Hugonem Segraue senescallum, amicũ suum, & alios amicos, & notos quos habebat in curia, rogans & efflagitans vt regis impedirent aduentum, si quoquo modo possent. Monachus verò qui hęc executurus exiuerat, cũ nihil omnino proficere posset ille vel amici præfati, redijt infecto negotio, narrans Abbati regem pro nullo velle mutare propositum, quin omninò accederet infra duos dies. Tristatus est ergo Abbas vltra quàm credi potest, nõ pro se, sed pro miseris oppidanis sancti Albani, nec non pro patria conuicina, quibus sciuit per aduentũ regiũ prouenturum maximũ detrimẽtum, quãquam idem villani expost mendacia fabricantes, asseuerauerũt Abbatem regi contulisse mille libras vt in excidium eorum properaret. Sed fallax turba, gens perfida, populus dolosus, viri mẽdaces, homines fraudulẽti, proximi vicini inuidi, beneficijs semper ingrati, talia confinxerunt ad diffamandum eorũ velint nolint dominũ & patrẽ spiritualẽ, vt verę iniquitatis filij, patrẽ totius ingratitudinis & mẽdacij diabolum imitantes. Hi cũ audissent regẽ proculdubiò aduenturum, conducunt quendam militem causidicum, scilicet VVilhelmum Croyser magno precio, quia ipsimet propter maleficia sua iuxta opinionẽ propriam non merebantur audiri ad intercedendum & proloquendũ pro eis, si fortè abbas pro reuerentia mediatoris, induci posset ad ignoscendum eis. Nouerat apud abbatem laborem hunc facilem, qui ignosceret deprecãtibus, ita tamen vt damna resarcirent ecclesiæ, quæ intulerant perturbatione præfata. Conuenit igitur inter Abbatem & villanos, mediãte præfato milite & timore aduentus regij, vt eo die post nonam, quo die rex erat venturus, reportarent tot molarum manualium lapides, quot asportarunt de pauimento hostij locutorij forinseci, & restaurarent proprijs sumptibus domũ quam diruerant, præter id quod Abbas cõcessit eis maremiũ, quod remãsit de domo pręfata, & quòd soluerẽt eidẽ abbati, vel successoribꝰ suis, pro dãnis & iniurijs illatis sibi pariter & expẽsis suis, ducẽtas libras argẽti bonę & legalis monetę citra festũ S. Michaëlis Archangeli proximi sequentis, ad quã summã soluendã obligauerunt se plures de maioribus appositis sigillis suis, sub pœna duplici. Et quòd Abbas nullã deponeret quęrimoniã penes regẽ pro illatis ꝑ illos iniurijs, sed si contingeret eos impeti per regẽ pro factis suis in turbatione pręfata, idẽ apponeret diligẽtiã suã pro acquietatione eorũdem & gratia obtinẽda. Quibus promisit abbas se nullã quærimoniã depositurũ de eis, si cõdicta seruarẽt, penes regẽ verò se intercedere velle pro posse, ꝓmisit, siquidẽ eius preces possent exaudiri, cæterũ se nolle promittere eis veniã publicè protestatus est, quę tantũmodò esset de regia gratia processura, quia ignorabat si id impetrare posset. Quod verbũ acceperunt de ore eius maiores pariter & cõmunes, asserentes illis sufficere bonam volũtatem abbatis, cũ rege autẽ se optimè conuenturos de his quæ spectant ad regiã dignitatem. Et ita pro tunc solutũ est cõsilium & dimissa. Circa horam vesperarum allati sunt lapides molares sex, quot videlicet asportauerant, & ministerio villanorum positi iuxta locum de quo alij fuêre leuati. Chartas insuper & obligationem quas extorserant timore ducti suppliciter veniam deprecati sunt, & chartas redonauerunt, & quamplures se obligauerunt ad satisfaciendum iuxta quantitatem delictorum suorum. Et ista vtique eo die quo rex erat venturus facta sunt.

Finitis vesperis cum processione solemni obuiam regi processum est ab Abbate & conuentu ad occidentale hostium monasterij, acceptusq; est honorificè

cum pulſationibus campanorum cantuq; tam debito quàm deuoto. Aduenerunt autem cum eo ad millia Architenētium, & armatorum, inter quos dominus Robertus Triſilian miles, Iuſticiarius peritiſsimus, vir multum habens pectoris & prudentiæ ſerpentinæ. Hic in craſtino ſedens pro tribunali in villa apud le Moothal, accerſiri iuſsit ex Hertfordia, VVilhelmū Gryndcobbe, VVilhelmum Cadyndon, & Iohannem Barbitonſorem quem ſupra retulimus pauimentum locutorij confregiſſe, & molares abſtuliſſe, & cōminuiſſe in ſpiritu furoris ſui. Cùm ergo veniſſent ad Sanctum Albanum, iuſsit eos in cuſtodia conſeruari vſque in diē lunę, quo videlicet die iurati qui onerati fuerant primo die ſeſsionum ad prodendum malefactores qui regiam pacem perturbauerant, dicturi erant veredictum onerationis eorundem. Erat autem primus dies quo eum ſediſſe deſcripſimus dies Sabbati, & primus dies caniculariū, qui ex poſt infauſti fuêre villanis.

De Iohanne Ball præſbytero.

HOc die præterea Iohannem Ball præsbyterum captum à viris Couentrenſibus, & pridie ductum ad ſanctum Albanū & regis præſentiā, cuius maieſtatē cōuictus eſt læſiſſe enormiter, auditū & confeſſum turpiſsima ſcelera, tractioni, ſuſpendio, decollationi, exenterationi & quarterizationi vt vſu vulgari loquar, idem Robertus adiudicauit, cuius mors dilationem accepit vſque in diē lunæ, interuentu domini VVilhelmi Londonienſis Epiſcopi, qui circa ſalutem ſollicitus ſuæ animæ illud ei ſpacium pœnitentię impetrauit. Hic per viginti annos, & amplius ſemper prędicans in diuerſis locis ea quæ ſciuit vulgò placentia, detrahēs tam perſonis eccleſiaſticis quàm dominis ſecularibus, beneuolentiā magis cōmunis populi, quàm meritū penes deum captabat. Docuit nempè plebem, decimas non eſſe dandas curato, niſi is qui daturus eſſet foret ditior quàm vicarius qui acciperet ſiue rector. Docuit etiam decimas & oblationes ſubtrahēdas curatis, ſi conſtaret ſubiectum aut parochianum melioris vitæ fore quàm curatum ſuum. Docuit etiā neminē aptum regno dei qui nō in matrimonio natus fuiſſet. Docuit & peruerſa dogmata perfidi Iohannis VVicklef, & opiniones quas tenuit & inſanias falſas, & plura, quæ longum foret recitare: propter quæ prohibitus ab Epiſcopis in quorum parochijs hæc præſumpſit, ne in eccleſijs de cætero prædicaret, conceſsit in plateas & vicos, vel in campos, ad prædicandum. Nec defuerunt ei de communibus auditores, quos ſemper ſtuduit per detractiones prælatorum & placentia verba allicere ad ſermonem. Poſtremò excōmunicatus, cùm nec deſiſteret, carceri mancipatur, vbi prædixit ſe deliberandum per viginti millia amicorum. Quod poſtea euenit in turbatione regni præfata, cùm omnes homines carceres confregerunt & incarceretos abire compulertū. Cumq; taliter deliberatus fuiſſet, eos ſecutus eſt, inſtigans ad plura mala perpetranda, & prædicans ita omninò fore faciendum. Et vt ſua doctrina plures inficeret, ad le Blackheth, (vbi ducenta millia hominū cómunium fuêre ſimul congregata) huiſcemodi ſermonem eſt exorſus.

Whan Adam dalfe and Eue ſpan, who was than a Gentleman?

Thema ſermonis Iohannis Ball.

Continuanſq; ſermonem inceptum, nitebatur per verba prouerbij quod pro themate ſumpſerat, introducere & probare, ab initio omnes pares creatos à natura, ſeruitutem per iniuſtam oppreſsionem nequam hominum introductam contra Dei voluntatem, quia ſi deo placuiſſet ſeruos creaſſe, vtique in principio mūdi cōſtituiſſet, quis ſeruus, quiſue dominus futurus fuiſſet. Cōſiderarent igitur iā tēpus à deo datū eis, in quo (depoſito ſeruitutis iugo diutius) poſsēt ſi vellēt, libertate diu cōcupita gaudere. Quapropter monuit vt eſſent viri cordati, & amore boni patrisfamilias excolentis agrū ſuū, & extirpantis ac reſecātis noxia gramina quæ fruges ſolēt opprimere, & ipſi in præſenti facere feſtinarēt. Primò

maiores

maiores regni dominos occidendo. Deindè Iuridicos, Iuſticiarios, & iuratores patriæ perimendo. Poſtremò quoſcunq; ſcirent in poſterũ cõmunitati nociuos tollerent de terra ſua, ſic demũ & pacem ſibimet parerent & ſecuritatem in futurum. Si ſublatis maioribus eſſet inter eos æqua libertas, eadem nobilitas, par dignitas, ſimiliſq; poteſtas. Cumq; hæc & plura alia deliramenta prædicaſſet, commune vulgus eum tanto fauore proſequitur, vt acclamarent eum Archiepiſcopum futurum, & regni cancellarium, ſolum eum dignum Archpræſulatus honore, Archiepiſcopum qui tunc ſuperſtes erat, cõmunium & regni proditorem fuiſſe, & idcircò decapitandum vbicunq; poſſet in Anglia comprehendi. Miſerat inſuper ductoribus communibus in Eſtſexia quandam literam ænigmatibus plenam, ad hortandum eos vt incepta perficerent, quæ expoſt inuenta eſt in manica cuiuſdam ſuſpendendi pro turbatione præfata, cuius tenor talis eſt.

Litera Iohannis Balle, miſſa communibus Eſtſexiæ.

John Schep ſometime ſeint Mary prieſt of Yorke, and now of Colcheſter, greeteth well John Nameleſſe, and John the Miller, and John Carter, and biddeth them that they beware of guyle in borough, and ſtand together in Gods name, and biddeth Piers Plowеman goe to his werke, and chaſtiſe well Hob the robber, and take with you John Trewman, and all his fellows, and no moe. John the Miller hath yground ſmal, ſmall, ſmall: The kings ſonne of heauen ſhal pay for all. Beware or ye be woe, know your frende fro your foe, Haue ynough, and ſay hoe: And do wel and better, & flee ſinne, and ſeeke peace and holde you therin, & ſo biddeth John Trewman & all his fellowes.

Hanc literã idem Iohannes Balle confeſſus eſt ſe ſcripſiſſe, & cõmunibus tranſmiſiſſe, & plura alia fatebatur & fecit, propter quæ (vt diximus) tractus, ſuſpenſus, & decollatus apud ſanctum Albanum idibus Iulij, præſente rege, & cadauer eius quadripartitum quatuor regni ciuitatibus miſſum eſt.

Comitia celebrantur apud S. Albanum.

Robertus Triſilian Iuſticiarius, Idibus Octobris apud Sanctum Albanum conuocari fecit duodenam, quam tridie onerauerat ad indictãdum & prodendum malefactores & pacis regiæ turbatores. Venerunt igitur iurati de villa, & dixerunt ſe nullum talem ſcire, nullum indictare iuſtè poſſe, cunctos fideles & obſequentes regi fore, ſemperquè fuiſſe. Videns autem Iuſticiarius, quò tendebat iſta reſponſio, vt erat vir ſapiens & profundæ intelligentiæ, præcepit vt redirent & memores eſſent verbi illis dicti ex parte regis, quando ſuppliciter egreſsi in obuiam regi, miſericordiam & veniam poſtulabant. In hoc videlicet & perdonationem & veniam conſequuturos, ſi incentores & authores turbationis regni tradidiſſent, ſin aliàs, iuxtà ſermonem regis eos ſubituros prædixit eãdem pœnã quã pertuliſſent ijdẽ malefactores ſi depræhenſi fuiſſent. Regreſſi ſunt igitur dicti iurati, quos è veſtigio ſecutus eſt Iuſticiarius ad locũ in quo erant de præmiſsis tractaturi. Et proferens de ſua manica quandam rotulam, in qua & nomina plurimorum, & malefacta continebantur, ante eos: En (inquit) depoſita proximorũ veſtrorũ ſcelera per bonos viros & fideles patriæ, quæ neminẽ penè latẽt, & vos putatis nos omnes deludere veſtro ſilẽtio, vel excæcare. Nequaquam fiet quod putatis, cũ in promptu habeamus, & nomina & facta ſceleratorũ, quos vos iuſtos mõſtrare velletis. Agite propterea quæ vobis expediunt, & vitã veſtram ſeruare ſatagite, ne dum nimis inutiliter cauetis proximis, vobiſmet periculum excitetis. Turbati ergo villani, eſtimauerũt ſalubriùs indictare reos vicinos, quàm in ſemetipſos dicta mala cõgerere, & indictauerũt quamplures, tã de patria quàm de villa. Tunc Iuſticiarius, conuocata ſeorſum alia duodena, demõſtrauit eis & nomina & indictamenta perſonarũ per primã duodenã (vt pręmittitur) exarata, interrogans quid illi vellent dicere de perſonis prędictis ſi illi onerati eſſent ſuper præmiſsis. Viri autem de ſecunda duodena cernentes cuncta fore vera quæ per primam duodenam fuêre ſcripta,

reſponderunt ſe eo modo feciſſe quo illi, ſi fuiſſent onerati. Igitur hanc duodenam ſeruauit Iudex ad dicendum veredictum de præfatis perſonis, quæ nullo modo potuit aliter dicere in reddendo veredicto, quàm dixerant cùm interrogarentur de præmiſsis: ſed oportuit illos, vellent nollent, damnare eos quos antea fatebantur ſe voluiſſe indictaſſe de prædictis ſceleribus, vel cum rubore falſi apparere. Et hoc commento, Iuſticiarius induxit eos (quanquam falſi eſſe maluiſſent) ad dicendū veritatem. Onerauit nihilominùs & tertiam duodenam ſuper eadem re, quæ cùm vidiſſet primæ duodenæ depoſita, eadem depoſuit quæ prima deſcripſit, ita vt nullus damnaretur niſi per ora triginta ſex virorum: ſed ſecunda duodena (vt diximus) ſemper ſeruabatur pro veredicto dicendo, poſtquam prima & tertia duodena indictamenta feciſſent.

Executio quorundam malefactorum.

Tunc damnatus eſt VVilhelmus Gryndecobbe, VVilhelmus Cadyndon, Iohannes Barbitonſor, & quidam alij malefactores, pro turbatione pacis regiæ, & tracti ſunt & ſuſpenſi, ad numerum decem & quinque virorum. Incarcerati ſunt de maioribus villæ ad ſectam regis, ſuis conuiciniis eoſdem indictantibus, Richardus VValyngforde, Iohannnes Garlek, VVilhelmus Berevvill, Thomas Putor, & plures alij mediocres. De patria verò commendati ſunt cuſtodiæ carcerali ad numerum octoginta perſonarum, qui expoſt regis indulgentia ſunt dimiſsi.

Abbas & Cōuentus ſancti Albani accuſantur de perturbatione & cōmotione prædicta.

Interim villani (vt nullum lateret eorum malicia) quanquàm dominus Abbas ſæpiùs pro eis interceſsiſſet domino regi, & pro ſalute & vita ſupplicaſſet eorundem, & frequenter ob id iram regiam metuiſſet, quia proclamatum fuerat nullum debere pro quoquam preces fundere, non onerati, non iuſsi, nō coacti, ſed ſponte, in Abbatem & conuentum dolum cogitantes, & mendacia fabricantes, eoſdem indictauerunt de prima commotione villanorum, quòd ſcilicet Abbas iuſsiſſet & coëgiſſet eos egredi ad turbam quæ erat Londonijs congregata, cùm villani parum aut nihil de talibus cogitaſſent: quare aſſeuerauerunt Abbatem & conuentum & famulos eorundem incitatores & authores primos fuiſſe turbationis quæ in villa poſtea contingebat: & inſuper eos direxiſſe in adiutorium inimicorum regis & regni. Cùmque iuſticiarius hęc audiſſet & vidiſſet, abhorrens nimium & execrans tantam tamquè manifeſtam villanorum malitiam, dixit eis: dicatis ait ô perfidi in animabus veſtris hoc, quod creditis vtrum Abbas iſta fecerit, tanquam regis & regni proditor, vel pro meliori, id eſt, pro periculo præcauēdo, ne turba veniens quæ furebat, damna tam vobis quàm ſibi inferret. Edicite ſi ſibi & vobis optauit exitiū, aut ſi intentionis eius fuerat, vt reuertentes cum tāto numero, inferretis damna quæ ſibi & vicinis veſtris intuliſtis. Dicatis per iuramentum veſtrum, ſi reus eſt Abbas horum quæ numerauimus in præſenti. Illi autem confuſi in aſtutia propria, nec habentes quid reſponderent, aliquandiu conticuerunt. Vrgebat autem Iuſticiarius vehementer vt dicerent quid ſentirent. Tandem verecundi compulſi ſunt dicere veritatem, aſſerētes Abbatem ſatis fidelem tam regi quàm regno fore, & hæc omnia iuxta intentionem ſuam pro meliori feciſſe. Tunc Iudex deteſtatus eſt eorum perfidiam coram multis, & increpauit eos aſperrimè, præcipiens vt ſine mora ipſimet manibus ſuis indictamentum prædictū confringerent & caſſarent. Quod & villani, licèt cum mala voluntate, fecerunt. Cōſiderantes verò quòd fraudati fuerāt ſuo nequā deſiderio in hac parte, cogitauerūt qualiter abbatē moleſtare poſſent per alias adinuentiones. Hoſpites namq; ſuos, milites & armigeros de regis familia, qui apud eoſdē copioſè hoſpitati fuerant, fictis inſimulationibus credere compulerunt, Abbatem fore hypocritā, & per ſpeciem ſanctitatis quā foris mōſtrabat, pleroſque dominorū regniquè magnatum deludēdo decipere,

vndè

vndè cõtigit vt eorum fultus patrocinijs, tirãnides impunè exercere, & iniuſtè ſubiectos opprimere non timeret. Aſſerebant inſuper eundem Abbatem burgenſium ſancti Albani iura & libertates auitas nequiter per falſa cõmenta ſurripuiſſe, & eoſdem liberos homines tanta oppreſsione contriuiſſe, vt nemini liceret in domo ſua molam manualem erigere, ſed more natiuorum cuncti compellerentur molere ad ipſius Abbatis molendina. Dicebant etiam eum infinitam auri quantitatem regi dediſſe, vt adueniens ſecundùm quod accidit, cõciues eos ſuſpendi iuberet. Perſuadebãt præterea muneribus, vbi verba defuerunt, vt quoquo pacto regales inducerent ad malè loquendum de Abbate, ſi ſaltem mala irrogare actualiter non valerent. Suadebant & mulieres eorum, quòd viri non valebant, quæ ſatis communes fuerunt eiſdem tempore hoſpitalitatis eorum. Sicq; factum eſt, vt tot excreſcerent maliloqui, quòd penè cunctos amicos monaſterij conturbarent, licèt proclamaretur publicè viros ſuſpendendos qui Abbatem accuſare falſè præſumerent, & fæminas concremandas. Et hæc quidem erat retributio villanorum quam retribuerunt Abbati, qui reddere mala pro bonis feſtinabant, & odium pro dilectione ſua, ac pro eo quòd eũdem diligerent detrahebant ſibi. Cùm dominus rex iam fuiſſet octo dies apud Sanctum Albanum, intelligens & prænoſcens eius conſilium quod tunc aderat, natiuorum & ſeruorum monaſterij corda nõ recta futura cum ſuis dominis, id eſt, cum Abbate & conuentu in poſterùm, niſi cautiùs ageretur cum eiſdem, iuſſu regis remedium apponere ſtatuerunt huiuſmodi malis futuris, magno regis ſigillo firmatum. Nam regis Cancellaria tunc tenebatur in domo capitulari, vndè faciliùs conſequi potuit idem Abbas quæ volebat.

RIchardus dei gratia rex Angliæ & Franciæ, & dominus Hiberniæ, dilectis ſibi Iohanni Lodevvyke, Iohanni VVeſtvvycombe, Iohanni Kenting, Richardo Perers, VValtero Graunford, Richardo Gyffarde, Thomæ Eydon, & VVilhelmo Eccleſhale ſalutem. Mandamus vobis & cuilibet veſtrum, firmiter iniungentes, quòd ſtatim viſis præſentibus, quacunq; excuſatione ceſſante, in ſingulis villis & locis in comitatibus Hertfordiæ & Buckingham, tam infra libertates quàm extra, vbi expediens fore videritis & neceſſe, ex parte noſtra faciatis publicè proclamari, quòd omnes & ſinguli tenentes dilecti nobis in Chriſto Abbatis de ſancto Albano, tam liberi quàm natiui, opera, conſuetudines, & ſeruitia quę ipſi prædicto Abbati facere debent, & ab antiquo (ante turbationem in diuerſis comitatibus regni noſtri Angliæ iam nouiter exortam) facere cõſueuerunt, abſque contradictione, murmure, reſiſtentia, ſeu difficultate aliquali, faciant prout antea facere ſolebant. Et vlteriùs, ex parte noſtra diſtrictè inhibeatis, quòd ijdem tenentes aut natiui, ſeu alij quicunq;, opera, conſuetudines, aut ſeruitia ſua prædicta, iſtis turbationum temporibus magis ſolitò non retrahant, ſed nec ea prædicto Abbati facere vllo colore retardent, nec aliqua libertates ſiue priuilegia exigant, vendicent, ſiue clament, quàm ante præſentem turbationem habuerunt, ſub fide & ligeantia quibus nobis tenentur, & ſub foriſfactura omnium quę nobis foriſfacere poterunt in futurum. Et omnes illos quos poſt proclamationem & inhibitionem prædictas, contrarios inueneritis ſeu rebelles, areſtetis & capiatis, & ipſos in priſonis noſtris mancipetis, in eiſdem moraturos, quouſq; de eorum punitione aliter duxerimus demãdandum. Et hoc ſicut nos & honorem noſtrum ac ſaluationem iuris regni noſtri diligitis nullatenùs omittatis. Teſte me ipſo apud villam de ſancto Albano. 15. die Iulij, Anno regni noſtri quinto.

Commiſsio ad inquirendum, vt omnes tenentes ſancti Albani reddãt ſeruitia conſueta Abbati prædicto.

IN die ſanctæ Margaretæ virginis poſt refectionem, dominus rex tranſiturus ad Caſtellũ de Berkhamſtede, in magna curia Abbathiæ apud ſanctum Al-

Homines de Comitatu Hertfordiæ præstant fidelitatem regi.

banum fidelitatem ſuſcepit de hominibus comitatus Hertfordiæ, qui ſummoniti fuerant vt ibi comparerent coram eo, cuncti videlicet qui erant inter quintum decimum & ſexageſimum ætatis annum. Qui omnes ſimul data fide iurarunt ſe de cætero fideles domino ſuo regi futuros, & nunquam iterum contra pacem ſurrecturos, ſed citiùs morituros, quàm regni turbatoribus parituros, & eoſdem regni turbatores pro viribus comprehenſuros, & carceribus adducturos, opera & ſeruitia conſueta facturos fideliter. Et ſi qui inter eos eſſent qui ductores, concitatores turbarum fuerant, continuò captos regi monſtraturos. Poſt quod iuramentum dimiſsi ſunt in ſua, rege ad Berkhamſtede properante, vbi cùm aliquandiu moratus fuiſſet, tranſiuit venandi gratia ad villam de Eſthamſtede, quo in loco relatum eſt ſibi, ſuſpenſos apud Sanctum Albanum fuiſſe depoſitos, & à furcis longiùs fuiſſe remotos. Dominus autem multum miratus ſuper tanta audacia, & commotus immodicè propter contumeliam in hac parte ſibimet irrogatam, illico breue ſuum miſit balliuis villæ de ſancto Albano in hæc verba.

Corpora proditorum iuſſu regio ferreis cathenis ad furcas ſuſpenſa ſunt.

RIchardus dei gratia rex Angliæ & Franciæ, & dominus Hiberniæ, Balliuis villæ de Sancto Albano ſalutem. Quia certitudinaliter informati ſumus quòd diuerſi malefactores (timore noſtræ regiæ maieſtati abiecto) corpora diuerſorum proditorum & felonum apud villam prædictam, qui pro eorum maleficijs in præſenti perturbatione contra nos & ligeantiam ſuam factis, vt ſuſpenderentur & penderent quandiu poſſent durare adiudicati fuiſſent, prædictis proditoribus & felonibus iuxta iudicium prædictum ſuſpenſis, à furcis vbi pendebant, ceperunt & aſportauerunt, in noſtri vituperium & cõtemptum, ac contra iudicium ſupradictum, vndè quamplurimùm cõmouemur, nec immeritò conturbamur. Vobis igitur in fide & ligeantia quibus nobis tenemini præcipimus, firmiter iniungentes, quòd ſtatim viſis præſentibus, cathenas ferreas fieri, & corpora prædictorum ſuſpenſorum vbicunq; inuenta fuerint, ad furcas prædictas reduci, & ea cum eiſdem cathenis reſuſpendi faciatis ibidem, quandiu durare poterunt penſura iuxta formam iudicij ſupradicti. Et hoc ſub foriſfactura omnium quæ nobis foriſfacere poteritis nulatenùs omittatis. Teſte meipſo apud Eſthamſtede tertio die Auguſti anno regni noſtri quinto.

Villani regio mandato coacti, ciues ſuos reſuſpendunt.

Hoc mandatum villanos de ſancto Albano, iamdudum pro libertate tumultuantes, turpis & abhominabilis ſeruitutis ſeruos effecit, dum non habentes qui huiuſmodi obſequium pro eiſdem vellet agere, compulſi ſunt proprijs manibus ſuos conciues reſuſpendere cathenis ferreis, quorum iam corpora, tabe fluentia, ſcatentia vermibus, putida & fœtentia, odorem ipſis teterrimum refundebant. Et quidem meritò hoc erat fædum officium, virorum vſurpantium minus iuſtè nomen ciuium, vt aptè vocarentur & eſſent ſuſpenſores hominum, ipſo facto incurrentes opprobrium ſempiternum. Et qui veritatem reticere & peiorare maluerant, quàm ſibi ſimiles proditores prodere non temere, ipſos eoſdem ſuſpendere ſunt coacti. Conſequuti quoque ſunt canes eorum, quod domini non merebantur, dum per dominos (detractis cathenis quibus ligati fuerant) libertati donati ſunt, ipſis cathenis ſedentibus in vſus ſuſpendendorum hominum, & magiſtros eorundem canum ſuſpendendum (vt præfertur) miniſtrantibus, ac per hoc (vt dicitur) in turpiſsima morantibus ſeruitute: Quia videlicet par erat, vt periuri & deo odibiles detractatores, canibus (dei iudicio) monſtrarentur peiores, dum canibus eorum dimiſsis liberis, ipſi necterentur tam execrandæ ſeruitutis obſequijs. Et hæc quidem apud ſanctum Albanum geſta ſunt circa feſtum inuentionis eiuſdem martyris, quem probati ſunt peccabiliter offendiſſe, & in multiplices miſerias corruiſſe.

Dux

Treugæ bien-nales inter Anglos & Scotos.

Dux Lancastriæ Iohannes, quia parum ante predictæ tumultuationis tempus pro die Marchiæ (prout moris est) tenēda inter Anglos & Scotos annis singulis, in partes cōcesserat boreales, cùm audisset de dominatione seruili, & quid rustici nebulones tempore quod datum eis fuerat præualere, vel in dominos, vel equales illis perpetrauerant, consternatus est valdè. Et præcauens in futurum, vtile iudicauit sub festinatione pacem facere cum gente Scotorum, ne si peruenissent rumores tam flebiles ad aures eorum, non solùm illis afferrent insperatum gaudium, verùm etiā audaciam inculcarēt, refutatis pacis conditionibus, in nostram regionem hostiliter irruendi. Et factum est (Deo volentè) vt firmarentur treugæ ad instantiam ducis prædicti, antequam notitia facti daretur Scotis, concessis priùs eisdem certis terrarum spacijs, quibus per plures annos non fuerant ante gauisi. Sed nimietatem huius concessionis excusat nimietas supradictæ turbationis, quæ quemlibet etiam constantissimum turbasse & terruisse meritò potuisset. Scoti verò cùm iuramento firmassent biennales treugas se fideliter seruaturos, & earum formam in chartas redactam sub chirographorum signis munissent: audierunt à suis exploratoribus de turbatione præfata, qualiter vel regi dominabantur & turrim Londoniarū occupauerant, vel cancellarium seu thesaurarium regni decollauerant, & cætera per ordinem quæ facta sunt hijs diebus. Tunc primùm dolere cæperunt, se tam citò condescendisse pacis cōdicionibus, quia miscuisse se desiderabant tantis turbationibus, & terram replesse cædibus & rapinis. Tamen quia turpe videbatur eisdem tam citò notari periurio, ducem confortare cęperunt, & ei suadere, vt acceptis viginti millibus bellatorum de gente Scotorum, quos ei concederent animo liberali, ad Angliam properaret, vindicaturus eorum ope & auxilio, communes dominorum iniurias, & emendas accepturus de damnis & dehonestationibus illatis irreuerenter personæ suæ, sed renuit planè Dux promissa, dicens proculdubiò si id attemptarent, futurum quòd bellum contra eos paratum reperirēt satis asperum antequam ad Eboracum peruenirent, etiam si cum eis contraherent potestatem gentis Scotorum: noscere se dixit multitudinem, fortitudinem quoq;, nec non audaciam Anglicorum, qui nihil minùs quàm bellum timebant, quibus asseuerauit Scotos in breui fore ludibrio, etsi in duplo maior numerus eorum esset. Tamen quia dubiam cernebat fidem multorum quos fideles sibi reperisse putauerat, putà comitis Northumbrorum, aliorum quoq; militum qui in illis partibus habebant custodias Castellorum, insuper & suorum militum commensalium, nec nō totius penè suæ familiæ, quippe à facie formidinis prædictæ tumultuationis contabuerant, in tantum, vt vix pauci cum eo starent. Audierant nempè regem timore ductum corpus domini sui ducis donasse communibus id petentibus. Rogauit Scotos dux, vt si eum diligerent vt dicebant, cōcederent ei saluum conductum in terras eorum, & facultatem morandi quamdiu sibi placeret inter illos, necnon emittendi in Angliam quoscunq; de suis vellet, & eos vel alios admittendi, qui ad eum ex Anglia pacificè venire vellent, ac etiam potestatem quandocunq; sibimet hoc placeret, sine impedimento ad Angliam remeandi. Scoti verò cuncta petita liberaliter concesserunt, & eum venientem honorificè susceperunt, & longo tempore confouerunt.

Discordia inter ducem Lācastriæ & comitem Northumbrorum.

Talibus occasionibus orta est discordia grauis inter ducem & comitem Northumbrorum, quæ (vt ex post dicetur) totam Angliā deterrebat. Comes etenim audiens tam horrenda mirabilia à parte duci parere vel timebat, vel (vt quidam asserunt) contemnebat. Cuius exemplum comprouinciales secuti, duci non paruum timorem imprimebant. Quod factum posteà non solùm comitis inobedientiæ, sed & ingratitudini dux ascripsit. Et quoniam scriptum est, vexatio tantùm

tantùm dabit intellectum auditui. Tunc primò dux ipse conuersus ad religionem, cæpit accusare vitam suam pristinam, non solùm priuatis sed publicis cōfessionibus: tunc suis peccatis ascribere causas malorum quæ contigerant: tunc sibimet imputare mortes, nō solùm nobilium, sed reliquorum qui illo tempore manu impia strati sunt: tunc illius Katherinæ Svvynford consortium abhorrere vel potiùs abiurare, & fletibus ac singultu facere videbatur pænitētiæ dignos fructus, quibus commentis (vt creditur) iram domini complacuit. Igitur regione pacificata, & oppressis vel occultatis malefactoribus, cæpit dux de reditu cogitare. Tamen ante regressum suum, vt se regi regnoq; monstraret humiliatum vsquequaq;, pręmisit qui nunciarent regi eius fugam, & fugæ causas, quam maluit ipsemet migrationem in Scotiam nominare. Nunciarent etiam si placeret res, & id opus expeteret, se velle reuerti cum ingenti Scotorum multitudine ad comprimendos rebelles, vel si hoc displiceret, cum propria familia quam recollegerat, & illucescente pace, de latebris ad eundem emerserat, quę satis fortis erat ad obuiandum cunctis rusticis regionis. Quòd si nec sic placeret aduentus eius, vel si eum multitudo viuentium cum eodem regi siue regis consilio suspectum redderet, determinaret rex cum consilio assistente personas quas vel quot placeret eisdem, & ipse dimissis reliquis, paratus erat ad regem venire, etiam si contingeret determinari solùm tres personas, militem, armigerū, & valectum. Si verò nec ista regi placerent, & ipse ita inuisus esset vel proceribus vel communibus regionis, vt putarent per eum, vel regnum turbandum, vel pacem minuendam, paratus erat, si dominus rex id dictaret, regno discedere velut exul, Angliam denuò non visurus, dummodo pacem consequeretur rex & regnum eius. Rex autem & proceres compatientes afflicto, renunciarunt sibi, vt dimissa gente Scotorum, cōfidenter rediret cum tota familia propria, quæ si non præstaret, assumeret de vnaquaque villa per quam transiturus erat certum numerum ad conducendum eum vsque ad villam aliam pro tutela, donec veniret ad regem. Et factum est ita, rege præbente sibi cōmissionem: veniensq; ad dominum suum regem honorificè susceptus est. Post paucos dies deposuit quęrimoniā contra comitem Northumbrorum, quòd nō solùm inobediēs, sed infidelis & ingratus extitisset ei, prout (vt pręmittitur) turbationis generalis tēpestate. Ob quam causam vocatus est comes ad Berkhamstede, vbi congregati fuerunt ad interessendum consilio penè cuncti comites totius regni, vbi cùm dux plura dixisset contra eum, comes impatiens (more gentis suæ) contra prohibitionem regiam in verba contumeliosa est resolutus, cùm tamen dux tacere iussus, ad primam iubentis vocem satis humiliter tacuisset. Cuius inobedientiæ occasione, comes tanquam reus læsæ maiestatis regiæ protinùs arrestatur, sed fideiubentibus pro se comitibus VVarvvici & Southfolciæ, quòd veniret ad proximum parliamentum & suam præsentiam exhiberet, dimissus est, & consilium resolutum.

Parliamentū Londini.

Circa festum omnium Sanctorum conuenerunt ad parliamentum Londonias Barones regniq; communitas, ad quod dux cum tanta copia conuenit armatorum, vt facilè dinumerari non posset. Contraxit & comes de partibus borealibus non inferiorem numerum, & Londonias vsque peruenit. Sed dux suspectam putans fidem Londinensium propter inueteratum odium, non estimauit tutum Londonias hospitari. Comes verò ad ciuitatem fiducialiter cum suis accessit, qui protinùs à ciuibus acceptus est cum fauore, illis obuiam in equis procedentibus, illis xenia opipara præmittentibus, hospitia sua præbentibus, & pasturas quas in circuitu ciuitatis possidebant armentis quæ secum duxerat, pro tanta familia copiosa nimis comodātibus, & eidem (si oporteret) promittētibus

tibus fidele iuuamen. Erat igitur comes tunc multum auctus, & numero & fauore Londinenſium, & iam multò fortior partibus ducis pars eius exiſtere videbatur. Erat interea cernere miſerandum ſpectaculum, regnum quod olim pacis tranquillitate præ cūctis regnis gauiſum fuerat, vndiq; (verſa vice) turbationis fluctibus agitari, hinc ſeditione communium, illinc diuerſis factionibus optimatum. Reuera viri diuerſi partis ducis & comitis armati contra regni conſuetudinem, ad VVeſtmonaſterium diebus aliquot conuenêre, inuſitatum de ſemetipſis incolis præbentes ſpectaculum, ſed ſapientioribus non modicum tali facto inculcantes metum. Expectabatur tot diebus à pacis perturbatoribus, vt ignis conceptus arderet in publicum, & furor dominorum procerum liberè prodiret ad actum. Nutans commune vulgus non curabat quem illorum magnatum ſequeretur ad pugnam, dum tali occaſione (ſicut priùs turbationis tempore) irrefrenatas diſcurſandi poſsidere poſſet habenas, & materiam vindicandi ſuorum complicum proditorum, decollationes, tractiones, & ſuſpenſiones factas per regem & fideles regni. Totus clerus autem pluresq; de populo, quorū deus corda tetigerat, interim conſtituti erant in timore magno, & expectatione, propter mala quæ ſuperuentura erant vniuerſo orbi Britanniæ, occaſione diſſentionis eorundem, ſi effutire pararent odium præconceptum, vndè fiebant in clero orationes publicæ & priuatæ, vt deus (cuius natura eſt bonitas) inter illos ſpirare concederet auram pacis. Tandem cùm diu parliamentum protelatum fuiſſet inaniter propter diſſenſionem ſupradictam, intercurrentibus regni proceribus, cepit rex querelas eorum in manus ſuas, ne propter dominorū diſcordiam, cuncta regni negotia non ſolùm paterentur impedimētum, ſed & irrecuperabile detrimentum. Sicq; ſoluta ſunt à metu corda fidelium, domino miſerante.

Proceſſum eſt perindè ad tractandum de regni regiſq; negotijs in parliamento præſenti, ſed immoratum eſt inaniter in eodem diu, nec ad aliquem effectum quicquam productum, quamuis non ſine magnis fuiſſet ibidem ſumptibus demoratum: & cùm iam effectus aliquis ſucceſsiſſe putaretur, ſuperuenêre noua de aduentu nouæ reginę Caleſiā, ſororis videlicet regis Boëmiæ VVynceſlai filij quondam regis Boemiæ, & Imperatoris, qui & ipſe expectauit in Imperatorem coronari, & ſe Imperatorem vbique literaliter nominauit. Hanc igitur magno præcio, multiſq; peremptam laboribus, habendam rex præelegerat, quanquam cum ineſtimabili auri ſumma oblata fuiſſet ei filia domini Mediolanenſis Barnabonis. Audito igitur (vt retulimus) de aduentu reginæ futuræ, ſoluitur parliamentum, reincipiendum poſt regales nuptias & natale dominicum. Et inſuper laborat vnuſquiſque pro viribus tantas nuptias honorare muneribus inſuper & obſequijs fauore dignis. Miſſum eſt ergo in obuiam tantæ virgini, & conducitur cum omni gloria mundi ad portum vſq; Doueriæ, comitantibus eam multis nobilibus tam ſuæ patriæ quàm iſtius terræ. Accidit illo die mirabile cunctis auſpicium, iuxta multarum opinionem fauorem dei, fælicia fata terræ affutura præmonſtrans. Nam cùm pedem terræ intuliſſet è naui, & ſaluo cunctis egreſsis, nauigio reliquo, ſequuta eſt è veſtigio tanta maris commotio, quanta diu ante viſa non fuerat, & ipſas naues in portu conſtitutas adeò agitauit, vt diſsiparentur ſubitò, & colliderentur, naui prius in qua regina conſederat diſſoluta, & in multas partes horribiliter comminuta. Quidam verò aliter interpretati ſunt ſupradicta, putantes eſſe futurum, vt regnum turbaretur per eā, vel regioni incōmodum aliquod eueniret. Sed iſtius dubiæ perplexitatis obſcuritatem geſta ſequentia declarabunt.

Diſſoluitur Parliamentū.

Soror regis Bohemiæ honorificè ſuſcipitur.

Anno

Dux Britanniæ à Britonibus comminatus, dimittit Anglos.

ANno dominicæ incarnationis milleſimo trecẽteſimo octuageſimo ſecũdo, qui eſt annus regni Richardi regis à cõqueſtu ſecundi quintus, circa præſens tẽpus Britones in Armorica Britãnia indignati, quòd Anglici in tanto cõſtituti eſſent honore penes dominum ſuum ducem Britanniæ, verſi in ſeditionem, cõuenerunt aduerſùs dominum eorundem, imperioſè mandarunt, vt dimiſsis à ſuo famulatu cunctis Anglicis, tantummodò gauderet ipſorum obſequijs, ſcilicet Britonum, vel mortem inferrent eiſdem, inſuper & ab eius obſequijs cuncti Britones deſciuerent. Igitur dux in arcto conſtitutus, conuocatis de familia ſua Anglicis, enarrat dolenter inſtans periculum, & licèt inuitis à ſua terra quantocius vniuerſos iubet abire. Cõturbati verò & conterriti ſuper audita Angli, cum omni feſtinatione parant indemnes abſcedere, ne fortaſsis eis queant deteriora contingere incolarum malitia dictę terræ. Audiens Anglorum receſſum repentinum dominus de Cliſſon, & cauſam diligenter inquirens & agnoſcens, (nam & ipſe reconciliatus erat duci) vehementer iraſcitur contra autores receſſus Anglorum, & conuocatis tam militibus quàm armigeris, cęteris quoque quos nouit in hac cauſa peccaſſe, quærit cuiuſmodi auctoritate id efficere præſumſerunt, vt à duce ſuo domino remouerent viros domino ſuo fidelißimos, & qui vltrà nationes alias ſuis dominis decenter obſequi & placere ſciuerunt, & eis reuerentiam omnem impendere commodum prouidere. Nullus inquit veſtrum tanto honore dominum ſuum colere, affectu tanto diligere, tantæ humanitatis obſecundatione venerari nouit, vt Anglici, quos inuidia pleni, in vituperium domini veſtri atque dedecus abieciſtis. Quapropter redire ſinatis ad domini veſtri ſolatium, quos ad eius tædium amouiſtis, & eidem eos pacificè deſeruire permittite, aut (deum teſtor) ſuperbißimos è vobis faciemus ſuſpendio ſtragulari. Quibus dictis, mittit qui reuocarent familiã eiectam, præhabitis officijs iterum gauiſurã, ſed fruſtrà, quia iam plures ad Angliam tranſfretauerant, & relicti fuerunt pauci admodùm, qui deficiente nauigio ſiue vẽto poſt ſocios remãſerunt, quos reuocatos iterũ reſtituit curiæ domini ſui Ducis.

Regales nuptiæ.

Poſt feſtum Epiphaniæ conuenit Londonias vniuerſa regni nobilitas, ad intereſſendum regalibus nuptijs, & obſequium deferendum iuxtà conſuetudinem à quolibet antiquitùs vſitatam. Benedicitur apud VVeſtmonaſterium Imperialis puella in ſponſatam regiam, à domino Cantuarienſi Archiepiſcopo in reginam cum gloria & honore coronatur. Haſtiludia quoq; fiũt pro magnificentia tantæ celebritatis per dies aliquot, in quibus & Angli & virtutem ſuam, & patriotæ reginæ ſuam probitatem publicè demonſtrarent. In quibus non ſine damno perſonarum vtriuſque partis laus eſt acquiſita, & rei commendatio militaris.

Parliamentũ nuper ſolutũ incipitur.

Expletis nuptiarum ſolemnijs, incipitur Parliamentum quod omiſſum prædiximus propter cauſas præmiſſas, in quo plures articuli ſunt propoſiti & decreti, videlicet de extraneis admittendis ad vendendum perſonaliter, ſine impedimento mercatorum Angliæ, liberè ſua mercimonia. De abrogatione pelluræ, & apparatus argenti in zonis &c. à communibus ſtatus inferioris: de præcio vini ſic appoſito, videlicet dolium non excedere ſex marcas. Multa ſunt & alia quæ ſtatuta ſunt ibidẽ. Sed quid iuuant ſtatuta Parliamentorũ, cùm penitùs expoſt nullum ſortiantur effectum? Rex nempè cum priuato conſilio cuncta vel mutare vel delere ſolebat quæ in Parliamentis ante habitis, tota regni non ſolùm cõmunitas ſed & ipſa nobilitas ſtatuebat. Editum eſt & ibi ſtatutum contra communitatem impoſterùm inſurgentem, vt non expectato alieno ſuffragio, videlicet breui regio, fideles regni vbicunque viderent ruſticos vel communes excitare ſuſpecta conciliabula, ſenos aut ſeptenos, eos capere foret

eis

eis licitum,& in custodia detinere.

Comes Southfolciæ VVilhelmus Vfforde in isto præsenti parliamento dum à militibus comitatuum fuisset electus ad pronũciandum ex parte illorum negotia reipublicæ,die & hora quibus exequutus fuisset susceptum negotiũ,cùm gradus ascendere incepisset ducentes ad cameram in qua regni nobilitas tota cõcesserat,repentè corruit,& inter suorũ manus illicò spiritum exhalauit,quãuis iucundus & nihil mali sentiens aulam VVestmonasterij parùm ante & velut immediatè subintrasset. De cuius morte subitanea non parùm consternati sunt,non tantùm cuncti regni proceres, sed & omnes mediocres & pauperes, quia cunctis se in omni vita amabilem exhibuerat. Post cuius mortem finis est impositus Parliamento, postquam mercatores Angliæ concesìssent regi pro subsidio cõsuetudines lanarum iterum, quos Maltot vulgares appellãt,per quadriennium ex post sequens. Ordinatus est etiam in hoc Parliamento (petẽtibus hoc magnatibus & cõmmunibus,)Richardus Scrop miles,cancellarius, vtpotè vir qui spectabili scientia & inflexibili iustitia nõ haberet ex sua fortuna parem in regno.Ad officium vero thesaurarij dominus Hugo Segraue miles subrogatur.Per idem tempus comes Marchiæ dominus Edmundus de Mortuo mari in Hibernia cõcesit in fata,postquam illam terram totam penè perduxisset ad pacẽ,& nobilissimè & sapientissimè gubernasset. Circa dies istos magister VVilhelmus Courtney Episcopus Londoniensis transfertur ad Archiepiscopatum Cantuariensem, & magister Robertus Braybrok effectus est Londoniensis.

Comes Southfolciæ morte obijt repentina.

Circa tempus illud Carolus de pace(de quo superiùs pauca perstrinximus) post coronatus est à domino Papa in regem terræ laboris Neapolis, quã intrauit in manu forti possessurus terram illam, & nemine resistente peruenit in pace Neapolim, ciuitatem Metropolitanam regni, vbi cum honore decenti à ciuibus est susceptus,& vt successus correspon derent ei iuxta domini Papæ vaticinium,dicentis in quodam sermone habito ad populum eiusdem Caroli pacis: Est tibi fili charissime non abs re cognomen inditum,quoniã proficisceris in pace, & pax erit tibi in ingressu tuo,pax in progressu, & pacis successione gaudebis. In terra illa redditæ sunt ei pacificè sine cuiusque belli tumultu vel dispendio, vrbes Gaietana, Capua, Beneuentum, Auersana, & plures alij, quarum nomina non tenemus. Et illa meretrix magna quæ sedit super aquas multas & vocabatur regina Neapolis, à facie formidinis Caroli & eius exercitus fugit in castellum vrbis eiusdem,quod vocatur castrum nouum, quam mox Carolus obsidere curauit, & protelauit obsidionem quadraginta & duobus diebus. Igitur quadragesimo die obsidionis præfatæ, insultum fecit asperrimum ad castellum. Et cùm maximè desudaret ipse & suus exercitus ad perturbandum castellanos,& castellum violenter occupandum, repentè superuenit à tergo Caroli & ipsius exercitus intromissus in vrbem(mediante proditione)dominus Otto de Bronnesvvich, (maritus prædictæ reginæ) cum Marco de Monte Ferrando,& armatorum copiosa turba, ad irruendum in Carolum, & succurrendum reginæ. Erat tunc in exercitu Caroli quidam miles, dictus Iomitus, qui & ipse princeps erat exercitus, vir vtique & in bellis prouidus & manu promptus. Hic repentè sentiens dolum proditorum, & periculum quod imminebat, partem exercitus locat ad muros, quæ castellanos prohiberet ab irruptionibus, dum manus conferreret pars exercitus altera cum Ottone, cui mox obuiatum est cum audatia à Carolo & Iomito, & pugnatum est atrocissimè, donec hostilis exercitus dissipatus & victus est, plurimis occisis, & multis captis. In qua pugna peremptus est Marcus de monte Ferrando, & Otto de Bronnesvvich læthaliter vulneratus & captus.

Carolus coronatur à Papa in regem Neapolis.

Quem confeſtim reginæ monſtrantes, minabantur in machina poſitum proiecturos ad illam in caſtellum, niſi mox reddere vellet illud. Sed tamen nocte ſuperueniente, nõ fecerunt ita. Igitur regina nocte illa tractatum cum ſuis faciens, in craſtino ſe reddidit & caſtellum, in quo repertæ ſunt diuitiæ infinitæ. Capta autem, in cuſtodia ſeruabatur, donec Carolus cum domini Papæ conſilio deliberaret quid agendum eſſet de perſona ſua. Captus eſt in eodem caſtello cum regina, comes cancellarius, cum comite camberlano, & multis alijs, quos longũ foret per ſingulos nominare. Hoc modo parata eſt pax Carolo de pace, & paratum eſt regnum in conſpectu eius. Ferunt quidam, quòd regina poſt captionem ſuam (mediantibus vtriuſq; partis amicis, Papa ſic volente, & Carolo permittente) ingreſſa ſit religionem monialiũ, quæ de ordine Sancti Franciſci ſunt, & Minoriſſę vocantur, quæ ſi conſequutura ſit de tanta perfectione meritum, nouit deus cui omne cor patet.

Propoſitiones ſeptem magiſtri Iohannis Wiclif.

ADuerſarius fidei chriſtianæ, Hæreſiarcha recordationis execrabilis, Iohannes VViclif, ſollicitus peruertere tam maiores q̃ minores regionis incolas ſuis nequam adinuentionibus, ſuas damnabiles opiniones modò per ſe, modò per ſequaces ſuos, modò ſcriptis, modò prædicationibus, per totum tempus iſtud dilatare contendit. Et quia minus ſatisfaciebat eius affectui, prædicationibus in vulgari plebe inexecrabiliter declamatis, ſcribit ad dominos & magnates, qui circa feſtum Sancti Iohannis ante portam latinam Londonias ad Parliamentum coadunati fuerũt machinationes nouas, quibus & illos allicere poſſet, & in errorem trahere: ſub hijs verbis modum ponemus promiſſum vt in eius ſchedula ſcribitur, erat nempè iſta præſcriptio.

Magiſtri Iohannis Wiclif ſeptem interpretationes, ad tutelam regni Angliæ per eius proceres exequendæ.

Quòd rex aut regnum, nulli ſedi vel prælato obediat, niſi de quanto ex fide ſcripturæ ſonat in obedientiam Ieſu Chriſto. Patet, quia aliter proponetur Chriſto in obedientia antichriſtus: Omnis enim obedientia quæ non fit Chriſto, fit antichriſto: Quia Luc. 2. *Qui non eſt mecum &c.* Quòd nec curiæ Romanæ nec Auinonicæ, nec alicui exteræ emittatur regni pecunia, niſi doceatur hoc eſſe debitum ex ſcriptura ſacra, patet, quia aliter foret rapina lupi rapacis, quàm Chriſti. Math. dicit eſſe à fructibus cognoſcendum. Quòd nec Cardinalis nec alius habeat fructum eccleſiæ vel præbendæ de Anglia, niſi vel ritè reſideat, vel occupetur legitimè in cauſa regni à proceribus rationabiliter approbata. Patet, quia aliter non intraret per Chriſtum, ſed aliundè aſcenderet vt antichriſti diſcipulus, & per traditiones ſæculi tanquam latro prædaretur regnum in ſubiectis pauperibus, ſine equiualentia pecuniæ recompenſæ. Quòd rex & regnum tenentur deſtruere regni proditores, & ſuos à ferocibus inimicis defendere. Quòd regni cõmunitas non oneretur tallagijs inſuetis, antequam totum patrimonium quo clerus dotatur deficiat, patet, quia omnia iſta ſunt bona pauperum charitatiuè exponenda ad eorum agentiam, viuente clero in perfectione primariæ paupertatis. Quòd quocunque Epiſcopo vel curato dotato de Anglia in contemptum dei notoriè incidente, nedum liceat regi, ſed teneatur ſua temporalia confiſcare: patet, quia aliter regnum poſtponeret, Chriſtum regis domini temporalis contemptum ponderans pluſquã viginti. Quòd rex nullum Epiſcopum vel curatum mancipiet ſuo miniſterio ſeculari, patet, tam rex quàm clerus foret proditor Ieſu Chriſti.

Aliæ propoſitiones Iohãnis Wiclif.

QVòd rex nullum propter moram in excommunicatione incarceret, antequam ſecundùm legem dei mora iſta ſit docta eſſe illicita, patet quia ſæpè excommunicantur multi improuidè, vbi ſecundùm legem dei & Eccleſiæ debeant excommunicationes perpetuæ tollerare, auctorizare incarcerationem hominis propter hoc quod facit, & debet fore opus dęmonij merediani. Con-

traria

traria autem istorum licèt sint insensibilia non curata, tamen nimis confundunt rempublicam, quia res insensibiles parui pensæ sunt maximæ in vigore. Vt autem periculosiùs traheret auditores suos, scripsit eo tempore, & publicauit alias conclusiones ab omni ecclesia anathematizandas, & sunt istæ. Substantia panis manet post consecrationem, & substantia panis post consecrationem est corpus Christi. Deus de potentia sua absoluta non potest facere quod in sacramento altaris essent accidentia sine subiecto.

Nulla hæresis vel falsitas in tota doctrina magistri Iohannis Wiclif poterit probari.

Deus debet obedire Diabolo. Papa plus tenetur Imperatori quàm è conuerso. Omnes monachi de ordine sancti Benedicti nolentes labore manuum victum adquirere, non solùm non sunt Apostatæ ab ordine sancti Benedicti, sed quod veriùs est, à discipulatu Christi. Nullus est dominus, simul nullus Episcopus, nullus est prælatus dum est in peccato mortali. Si ordines fratrum essent certi & in Christo fundati, non quærent confirmationem à Papa. Vbi leges humanæ non fundantur in scriptura sacra, subditi non tenentur obedire. Has delirationes execrabiles posuit idem Iohannes ea vice, sed ad damnationis suæ cumulum, emisit viros apostatas de fide catholica pessimè sentientes, ad dogmatizandum & prædicandum, & alias conclusiones periculosissimas, quas audiens quisque fidelis, meritò tinnirent aures eius. Inter quos erat quidam vultum & habitum præferens heremitæ, veniens equidem in vestimentis ouium, sed intrinsecùs erat lupus rapax. Hic emissus per dictum Iohannem, publicè prædicauit Leicestriæ dominica in ramis palmarum abhominationes istas.

Conclusiones Iohannis Wiclif.

Prima conclusio. Quòd homines qui dimittunt audire verbum dei & Euangelium prædicatum propter excommunicationes hominum, sunt excommunicati & in die iudicij traditores dei habebuntur, & etiam illi qui dimittunt prædicare propter talem excommunicationem. 2. Excommunicatio quæ datur ad impediendum homines audire verbum dei, excommunicatio antichristi est, & non christiani. 3. Quòd nullus prælatus debet excōmunicare aliquem nisi priùs sciat ipsum excōmunicatū à deo, & si quis aliter aliquē excōmunicauerit, ipse excōmunicatus est & hæreticus. 4. Nullus debet aliquem excōmunicare nisi ex charitate & pro salute animæ suæ. 5. Prælatus excōmunicans clericū qui appellat ad regem & consilium regni, eo ipso traditor dei est & regis regni. 6. Prælati Ecclesię adquirunt beneficia sua per aurum, & sic sunt Simoniaci & hæretici. 7. Contra antiquam legem est, & etiam cōtra nouam, quòd viri ecclesiastici habeāt possessiones temporales. 8. Nunquā erit bona pax & plenaria in regno isto, quousq; ista temporalia auferantur à viris ecclesiasticis, & ideo rogabat populum (manibus extensis) vt vnusquisq; adiuuaret in ista materia quantum posset. 9. Quòd viri Ecclesiastici dummodo vixerint in diuitijs & voluptatibus sicut iā viuitur, sunt inhabiles ad orandū pro populo, pro quo fine fuerunt principaliter ordinati. 10. Si rex haberet in manu sua tēporalia Ecclesiasticorum, nō oporteret eum tunc accipere tallagia, nec cōmunitatem regni spoliare. 11. Beatus Paulus acquisiuit victum pro se & discipulis suis suis manibus, & sic deberent religiosi manibus suis laborare, & non publicè mendicare. 12. Quòd istæ nouæ sectæ quæ quasi hesterno die venerunt, asserunt vitam suā perfectiorem quàm religionem Christi cōmunem & Apostolorū, & volūt sic facere Christū fatuū. 13. Quòd sacramentū altaris post cōsecrationē est verus panis & verū corpus Christi, & illa rotunditas quæ videtur & albedo & huiusmodi sunt panis, & hæc est sententia Apostoli, doctorū antiquorum & sanctorū, & in ista materia doctores nouelli vel contradicunt inter se, vel non dant sufficientem huius sacramēti descriptionem. 14. Religiosi prædicātes qui

nolunt dicere populo & scribere veram descriptionem huius sacramenti, & fidem fundatam in Euangelio & sacra scriptura, sunt excommunicati & hæretici, & si quis talibus Eleemosinam suam dederit, ipse est fautor illorum, & cum ipsis excõmunicatus, & quòd fratres verecundãtur dicere fidem suam de sacramento altaris. Cõfirmatione autem omniũ dictorũ suorum, dixit quòd hæc est fides quam debent habere ex Euãgelio & dictis Apostolorum, & si quis oppositum prędictorũ diceret vel prędicaret, quòd nullo modo esset ei credendũ. Hæc & multa alia erronea dixit publicè & prædicauit idem zizaniæ seminator, in detrimẽtum ecclesiæ & fidei orthodoxæ. Nec suffecit huic diei malitia sua, nisi vt & apponeret iterũ in die sancto Parasceues prædicare nequitiam inauditam in eodem loco, rectoribus ecclesiarum non valentibus prohibere eum ob fauorẽ popularem qui libentissimè eũ audiebant, & se periculo mallebãt exponere pro eodem, antequam vel prohiberetur prædicare, aut quicquã contra eum per viã iuris tentaretur. Reuera loquebatur eis placentia, & quicquid proferre nouerat in derogationẽ prę latorum, detractionẽ magnatum, quæ vulgus cõmune solet libenter audire, lingua protulit venenata, captãs per singula verba sermonis sui fauorem, laudem quoq; vulgi, callidè cõmentis talibus seducens & decipiens populum imprudentem. Vndè postea contigit, cùm Episcopus Lincolniensis eum correxisse parasset, & ab eo facultatem prædicandi tulisse, sęuiens turba demens, Episcopum adeò deterrebat, vt nihil auderet agere cõtra eum. Ad notitiã igitur posterorum, vt cognoscãt quantũ nostris temporibus præualeret inimicus, & impunè debacchatus fuerit, cõclusiones vel potiùs abusiones, quas in die Parasceues, vbi supra proclamauit, huic paginæ inseremus.

Conclusiones in die Parasceues.

1. Quòd si parochiani sciuerint curatum eorum incontinentem esse, & malum, debent subtrahere ab eo decimas, & aliàs sunt fautores criminis, & consentiẽtes eius malis operibus. 2. Quòd decimæ sunt puræ Eleemosinę, & in casu quo curati fuerunt mali, possunt licitè eas alijs cõferre. 3. Quòd homines possunt debita ex charitate petere, sed nullo modo propter debita aliquem incarcerare. 4. Quòd curatus malus subditos excõmunicans pro decimarum detẽtione, non est nisi pecuniã ab eis indebitè & malè extorqueri. 5. Si aliquis capellanus, vel compatres aut commatres infantium puerorum, temporibus quibus huiusmodi pueros seu infantes baptizauerunt & leuauerunt de sacro fonte, fuerint in aliquo mortali peccato detenti, infans huiusmodi siue puer non est baptizatus, nec recepit tẽpore huiusmodi sacramentũ baptismi. 6. Quicũq; Episcopus cõferens alicui sacros ordines præsbiteratus, huiusmodi personaliter ordinatus, nõ est prębiter ratiõe collationis huiusmodi sibi factę, nisi sit electus à deo. 7. Item idem dixit publicè & expressè in prædicatione sua corã maiori Leycestriæ & multis alijs, quòd deus nunquam constituit missam celebrari, & quòd bonum esset istis temporibus vt pauciores missæ celebrarentur quàm celebrantur. 8. Item dixit publicè & expressè coram vicario de Fusby, decano de Gosecote, & multis alijs in prædicatione sua, quod quicunque parochianus dans decimas suo curato, sciens ipsum in mortali peccato, vel tenere aliquam mulierem suspectam publicè vel occultè, quòd ipse conferens decimas huiusmodi curato suo, manu tenet ipsum in peccato suo huiusmodi, & est particeps criminis eiusdem. 9. Item dixit quod sacræ canones sunt traditiones humanæ. 10. Item idem VVilhelmus dixit publicè & expressè in prædicatione sua Leycestriæ, quòd sciuit bene quòd illud quod tractabatur in altari, fuit corpus dominicum, sed (vt asseruit) sciuit plus dixisse de ista materia si voluisset, & sic per huiusmodi verba sua per eum prolata, nequiter & perplexè indicata simplici populo Christiano, eosdem Christi fideles fecit per sua

erronea

erronea multipliciter deuiare, & de fide Catholica desperate, & quod deterius est, omnes laicos de ipsa patria à tramite iustitiæ & veritatis quasi penitus declinare, diocesano (vt retulimus) timore turbæ, cui quammaximè complacuêre sermones eius, quicquam contra eum agere non audente.

Fuerunt eo tempore & plures alij huius nefandæ doctrinæ sequaces & discipuli, qui prædicauerunt & ista & plura alia magis enormia, non in quibuscũq; villis aut ciuitatibus, sed in ipsa vniuersitate Oxoniæ, profestis diebus, Cãcellarius pro tunc magister Nicholaus Hertford, acerrimus sectator Iohãnis VViclif, & quidam canonicus Leicestriæ, & alij qui non ascenderant per ostium in ouile scholarum, sed aliũdè, potestate magnatum cõtra fratrum suorum & Abbatis proprij voluntatẽ. Hij omnes & plures alij ex eorum cõplicibus peccatum suum quasi Sodoma prædicauerũt, nec absconderunt, nec suffecit scholis malè sentire de fide Catholica aut de cæteris in quibus errabant articulis, nisi publicis prædicationibus traherent in suæ prauitatis deuium Christi fideles. Ex quibus ille canonicus Leicestriæ (vt pateret quàm imperfectè viuẽdi normam didicerat ex doctrina sanctorũ) asseruit in quadam prædicatione sua, se solummodò laudare suum ordinẽ, ex hoc quòd cæteris ordinibus erat propior & cõformior vitæ seculari. Qui vt erat in ceremonijs propior, optabat vt & in habitu cõformis esset, hoc solùm eis deesse ad gradum perfectionis asseruit, quòd in habitu essent secularibus disconformes. Monachorum vitam & aliorum religiosorũ imperfectionem esse dicebat, quòd pluribus obseruantijs astringebantur.

N. Hertford & quidam canonicus Leicestriæ discipuli & sequaces Iohannis Wiclif.

Hijs clamoribus excitatus dominus Cantuariensis magister VVilhelmus Courtney, vt erat vir (vt creditur) spiritu dei plen⁹, nõ passus est tãtas nequitias habenas liberas possidere, sed mox vt erat in Christum domini consecratus, vt doceret sibi non iustitiã Phinees sed facultatem hactenus defuisse in refrenandis animis irruentibus & infrænatis, conuocatis fratribus suis suffraganeis, tractat de malitia temporis, edicit miseriam, & cõqueritur de filijs proditionis, qui sinu foti matris Ecclesiæ, conantur discerpere matrem suam. Tandem post tractatum habitum, auditis quorundam super ista re sententijs, deliberat penes se vel tot enormitates ad rectam regulam retorquere, vel caput exponere pro causa dei. Disposuit ergo primùm, adhibitis quibusdam coepiscopis qui post Baalim non abierunt, & pluribus de sacræ paginæ professoribus, diuersitates lepræ discutere, quibus respersæ erant oues erraticæ, & diligenter inspectis opinionibus infirmis, discernere inter lepram & lepram. Igitur afferuntur in medium tantæ fæditatis vlcera pastoris palpanda manibus, eiusquè ministerio Anathematis ignibus consumenda. Quæ seorsum singillatim ponemus, prout damnari meruerunt.

Archiepiscopus rem agit cum coepiscopis de conclusionibus Wicliffi.

1. Quòd substantia panis materialis & vini maneat post consecrationem in sacrosancto altaris. 2. Quòd accidentia non maneant sine subiecto post consecrationem in eodem sacrosancto. 3. Quòd Christus non sit in sacrosancto altaris ydemptice, verè, & realiter in propria præsentia corporali. 4. Quòd si Episcopus vel sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, conficit, nec baptizat. 5. Quòd si homo fuerit debitè contritus, omnis cõfessio exterior est sibi superflua vel inutilis. 6. Pertinaciter asserere non esse fundatum in Euangelio, quòd Christus missam ordinauerit. 7. Quòd debent obedire Diabolo. 8. Quòd si Papa sit præstigiator & malus homo, ac per cõsequens membrum diaboli, non habet potestatẽ supra fideles Christi ab aliquo sibi datam, nisi fortè à Cæsare. 9. Quòd post Vrbanum sextum non est aliquis recipiendus in Papam, sed viuendum est more Græcorum sub legibus proprijs. 10. Asserere quod est contra sacram scripturam quòd viri Ecclesiastici

Articuli Ioh. Wiclif ab Archiepiscopo, &c. damnati.

habeant possessiones temporales.

Notatis grauioribus culpis, dominus Archiepiscopus consequenter descendit ad minores, vt euellat & destruat, dissipet & disperdat, quæ filius perditionis seminauerat, omnia scandala in regno Dei, quæ partim hic inferius annotantur. 1. Quòd nullus prælatus debet aliquem excōmunicare, nisi prius sciat ipsum excommunicatum à deo. 2. Item quod sic excommunicans ex hoc sit hæreticus vel excommunicatus. 3. Quòd prælatus excommunicans clericum qui appellauit ad regem & cōsilium regni, eo ipso traditor est dei, & regis, & regni. 4. Item qui dimittunt prædicare seu audire verbum Dei vel Euāgelium prædicatum propter excōmunicationem hominum, sunt excōmunicati, & in die iudicij traditores dei habebuntur. 5. Asserere quòd licet alicui Diacono vel præsbytero prædicare verbum dei absque auctoritate sedis Apostolicæ vel Episcopi Catholici, seu alia, de qua sufficienter constet. 6. Quòd domini temporales possunt ad arbitrium eorum auferre bona temporalia ab Ecclesiasticis habitualiter delinquentibus, vel quòd populares possunt ad arbitrium eorum dominos delinquentes corrigere. 7. Quòd decimæ sunt puræ Eleemosinæ, & quòd parochiani possunt propter peccata suorum curatorum eas detinere, & ad libitum alijs conferre. 8. Quòd speciales orationes applicatæ vni personæ per prælatos vel religiosos, non plus prosint eidem personę, quàm generales orationes eidem cæteris partibus. 9. Eo ipso quòd aliquis ingreditur religionē priuatam quamcunq;, redditur ineptior & inhabilior ad obseruantiam mandatorū dei. 10. Quòd sancti instituentes religiones quascūq; priuatas, tā possessionatorum quàm mendicantium, in sic instituēdo peccauerunt. 11. Quòd religiosi viuentes in religionibus priuatis, non sunt de religione Christiana. 12. Quòd fratres teneantur per laborem manuum & non per mendicationē victū suum acquirere, error damnatus ab Alexandro Papa quarto.

Archiepiscopus Cantuariensis mittit mādatū suum Cancellario Oxoniæ contra articulos prædictos.

Damnatis prædictis conclusionibus hæreticis & erroneis à domino Archiepiscopo & cætu sapiētum, cōsequenter idem Archiepiscopus mandatum mittit cancellario Oxoniæ Roberto Rugge, in quo declarauit damnationem, & mādauit vt per se vel per alium easdem esse dānatas faceret publicè declarari. Prohiberet insuper hæc & cætera talia vel in scholis communicari, vel in prædicationibus attrectari de cætero, & eò effectualius laboraret in executione mandati sibi directi, quo dominus Archiepiscopus posset apertè cognoscere eū nullatenùs talibus erroribus maculatum, aut talium prædicatoribus adhærere, sed dissimulari non potuit malitia pręconcepta in corde suo, quin patenter foris ostenderet venenum, quòd in eius animo firmauerat sibi sedem. Reuera diebus solenioribus, quibus eius incumbebat officio sermones in populo facere, cōmisit onus verbi hijs quos sciuit acerrimos Iohannis VViclif sectatores, spreto vel paruipenso Archipontificali mandato. Et quidem Philippo Ripindon præfato canonico de Leycestria, sermonem dicēdum assignauit in festo corporis Christi, in quo sermone inter multa quæ dixit abusiua talia perorauit. In doctrina autem speculatiua cuiusmodi est materia de sacramēto altaris: Ponam (inquit) custodiā ori meo donec deus aliter illustrauerit siue instruxerit corda cleri. Factūq; est, vt non emendationem malorum, sed augmēntationem, idem Cancellarius mādato Archipræsulis vteretur, & ad irritationem paternæ patientiæ & lenitatis. Quibus rebus nimirū Archiepiscopus exacerbatus, iterū recollecto cætu magistrorū, citari fecit expost prędictū Cācellariū & cæteros superiùs nominatos, ad respondendum de tanto contemptu coram eis publicè, & declarādum quid de præmissis damnatis articulis ipsi sentirent. Qui tandem post multas tergiuersationes, imponendo duplicem sensum in eisdem, & cauillationes diuersas,

coacti

coācti sunt, licèt inuiti, simpliciter proferre sentire suū de prēmissis, facta prius protestatione, quòd vellent & intenderet esse humiles & fideles filij, & ecclesiæ in omnibus obedire. &c. Concesserunt igitur cunctas præmissas conclusiones, intelligendo eas, prout verba sonant, fore vel hereticas vel erroneas, iuxta quod dominus Archiepiscopus & magistrorum cœtus (vt ante retulimus) plena deliberatione definierant de eisdem.

Comes Flandriæ expellitur de terra sua.

Comes Flandriæ circa dies istos expellitur cū dedecore grandi de terra sua, qui dum plus studet falsitati quàm veritati, iniustitiæ quàm æquitati, sentit repentè manum domini aggrauatam super eum. Reuera Gandauenses cùm iam nullatenus eum fidem erga eos seruaturum agnoscerent, nec eis more domini debito præfuturum, postquam multa mala eis latenter & apertè irrogasset, vindicari statuunt in eum & adhęrētes sibi, si fortuna permittat. Quapropter in die Inuentionis sanctę Crucis, qui est dies celeberrimus in tota Flandria, dicti Gandauenses latenter (cōgregatis innumeris de communibus & stipendiarijs Zelandensibus, necnon Brabantis & quibusdā Anglicis) hostiliter egressi sunt, & pęnè subitò ad tertium miliariū à villa de Burges peruenerunt. Ductore quodā Philippo de Northfeld arcta villa, qui quondam consanguineus extitit Anglorum reginæ Philippæ. Comes ergo audiens de aduentu Gandauensium, repentè cum multis obuiā est egressus. Bellum igitur est commissum inter eos atrocissimum, & cadunt hinc vicissim plurimi. Sed Burgenses sensere totum penè dispendium, prostratis in breui septem millibus ex eisdem. Cernēs autem comes partem suam totaliter infirmatam, & animos deficere reliquorū, concidit & ipse animo, & timidè fugiendo festinat ad Burges, quem Gandauenses è vestigio insecuti sunt ad villam vsque de Burges, & portas violenter effregerunt, & fossas aqua repletas leui negotio transierunt. Nam villa non munitur muro, sed optimis fossis circumdatur & profundis: & sic in villam velociter irruperunt. Impedimento erat eis paulisper fossatum transilitio quibusdā de villa repugnantibus, cùm interim qui in villa fuēre quinq; bella licenter ordinauerunt contra eos, & intra villam locauerunt. Quæ penè sine difficultate vicerunt, dissipauerunt, & occiderunt, & comitem in Franciam fugere compulerunt. Peracta tandem strage belli, ad cædes ciuium conuertuntur. Discurrentes ergo per totam villam, scrutantur vbicunque locorum frequentatores istarum artium, videlicet piscariorum, pellipariorum, carnificum, & eorum quos Macleres vocant lingua sua, qui mercedes recipiunt ex vtraque parte pro negotijs expediendis: de quibus quosque repertos in ore gladij peremerunt. Excreuit autem numerus occisorum ad decem & septem millia virorum de Burges. Nonaginta verò de maioribus villæ de Burges, captos Gandauum transmiserunt, veruntamen nulli mercatori extraneo nocuerunt vel quicquam molestiæ intulerunt. Sed & Anglicis præcipuè pepercerunt, adeò vt si quis conuinceretur de bonis cuiusquā Anglici aliquid rapuisse, mox sine respectu misericordiæ capite plectebatur. Et cùm cuiusdam Anglici compotorium, quòd Comitor vocamus, esset confractum in prædicta deprædatione, & idem Anglicus de hoc deposuisset querelam capitaneo eorundem, cùm interrogatus nesciret dicere quis hoc fecisset, capitaneus dedit ei equum suum, præcipiens ne de hac re vlteriùs quæreretur, pro quo dictus Anglicus mox recepisse potuit octoginta florenos, cùm resarcire damnum suum potuisset minus quā decem marcis. His itaque gestis, Gandauenses tam prudenter disposuerunt pro villa de Burges, vt infra triduum, omnia mercimonia & mercata ibidem (quod mirum dictu est) non minus apertè & quietè tenerentur & frequētarētur, quā triduò vel quatriduo tenebātur ante conflictum. Deposita villa more suo, Gandauen-

dauenſes regreſsi ſunt Gandauum in multis ſpolijs & triumpho, mittentes ex eis qui ſequerentur, & obſiderent eos qui ad munitionẽ de Vdenarde confugerant, & eandem contra eos præſumpſerant detinere. Fuerunt equidem nobiliores & valentiores milites & armigeri totius Flandriȩ, & putabant tum pro fortitudine loci, tum quia contigua eſt illa inimico prouincijs Galliarum, vndè auxilium eis de facili ferri poſſe credebant, ibidem ſe fore ſaluandos. Igitur obſidione diſpoſita, circumſederunt locum per totum tempus æſtiuale, quibus Comes Flandriæ apud ſanctum Audomarum commorans plura damna pluries irrogauit vt ſubuenire poſſet obſeſsis.

Parliamẽtum Londini.

Circa feſtum ſancti Iohannis ante portam Latinam conuocati ſunt ad parliamentum Londonias cuncti maiores regni, & qui de conſuetudine vocari ſolebant quamuis in quadrageſima præcedente factum fuiſſet aliud parliamentum, prout ſupra ſcripſi. In quo, petitionẽ militũ comitatuũ, Iohannes Stravv præsbyter, qui ductor fuit eorum qui inſurrexerãt apud Bury & Mildenhale, tractioni & ſuſpenſioni adiudicatur, licèt multi putaſſent eum fuiſſe pecunia redimendum.

Quidam nebulo phyſicus equo impoſitus mendacij mercedem recepit.

Londonijs eo tempore quidam nebulo prætendens phiſicum & aſtrologum proclamari per vrbem fecerat, ne quiſquam in vigilia dominicæ aſcentionis cubiculum ſuum exire præſumeret, antequam dixiſſet quinquies orationem dominicam, & comedendo ſoluiſſet ieiunium, propter nebulam peſtilentem quæ eo die ſuperuentura fuit. Rogauerat inſuper ſe ſeruari interim, & pœna plecti fidens fortè in fatuitate ciuium, ſi ipſum ſuũ vaticinium fefelliſſet. Nam prædixit omnes ſubitò morituros qui ſecùs quam ipſe conſulerat facturi eſſent. Plures igitur parentes conſilio ganeonis, eiquè credentes, eo die nec ad miſſas audiendas proceſſerunt, nec egredi voluerũt priuſquàm illius diei ieiunium violaſſent. In craſtino cùm mendacium latere non poſſet, captus eſt, & equo impoſitus, equinaq; cauda cõmiſſa ſuis manibus loco frȩni, & duæ ollæ quas Iordanes vulgò vocamus, ad eius collum colligantur, cùm cote in ſignum quod illam mentiendo promeruit, & ita circumductus eſt per omnem ciuitatem in conſpectu cunctorum phyſicorum & chirurgorum digna de honeſtamenta recipiens pro mercede.

Anglici nauẽ Falconem à Piratis diripiũt.

Propè tempus iſtud noſtrates cum quibuſdam viris de Rya, & nonnulli de patria ſunt egreſsi ad luſtrandum mare, & pugnandum ab incurſu piratarũ, cùm ecce repentè vident quaſdam naues hoſtiles, inter quas conſpiciunt vnam nauem quæ quondam fuerat domini Thomæ de Latimer, & vocabatur Falco, propter inſigne falconis, quod poſitum erat ad cognitionem dictæ nauis. Hæc dudum (præualentibus hoſtibus) capta fuit, & per eoſdem abducta. Hãc igitur cùm noſtri vidiſſent, & ad Anglorum dedecus ampliatam, & inſignè priſtinum ſuperpoſitum in vituperium Anglicorum, ſe periculo cuncti deuouent, & ſtatuunt extrema quæque pati, niſi eam victorioſè recuperare valerẽt. Præmiſsis ergo qui ſuaderent hoſtibus qui in ea erant, vt eam pacificè redderent, cùm nihil præter cachinnos recepiſſent, ad conflictum ſe præparant hinc & inde, & poſt diuturnum belli congreſſum, noſtris præualentibus, reddita eſt nauis, occiſis priùs in ea, & ſex alijs vaſis captis cum eadem, treçentis viris. Regreſsi ſunt quoque noſtri cum victoria commendanda, ducentes ſecũ prædicta vaſa onuſta multis bonis, putà vino, cera, & diuerſi generis mercibus, non parum incolis profuturis.

Dux Andegauiæ coronatur in regem Neapolis.

Dux Andegauiæ coronatus ab Antipapa Auinione in regem Neapolis, circa dies iſtos carpit iter verſùs Neapolim cum magna turba dominorum Galliæ, & comite de Saueya ad deponendum Carolum, quem ſupra diximus à Papa coro-

coronatum in regem dicti regni, & quia regina victa iure conquestus occupauerat regnum illud. Fertur autem dux præfatus traxisse cum eo tria millia hominum armatorũ, & mille balistarios, prȩter illos qui comitem de Saucia secuti sunt, quorum numerus (vt vsu vulgari loquar) ad sexcentas lanceas ascẽdebat, & præter triginta galeias per mare destinatas, armatas optimè, & ad vsum prælij præparatas. Præmisit autem ante faciem suam in Italiam gentibus quȩ in Lumbardia & Tuscania commorantur, tres solemnes nuncios, ad manifestandum aduentum suum & aduentus causam innuens, videlicet se venturum ad succurrendum & iuuandum ac recuperandum Ioannæ reginȩ, quam Carolus deposuerat, regnum illud. Et hæc quidem erãt verba monstrata de foris ad omnes dominos & communes Italiæ per nuncios supradictos.

Londonienses isto tempore cæperũt vltra modũ insolescere in perniciosum exemplum vrbium aliarum. Reuera freti maioris illius anni Iohannis de Northampton authoritate superciliosa, prȩsumpserunt Episcopalia iura, multas dehonestationes inferentes, in fornicationibus vel adulterijs deprehensis. Captas nempè mulieres in prisona quȩ vocatur dolium, apud eos primò seclusas incarcerarunt. Postremò productas ad cõspectum publicum, decissa cesarie, ad modum furum quos appellatores dicimus circumduci fecerunt in conspectu cunctorum inhabitantium ciuitatem, præcedentibus tubicinis & fistulatoribus, vt latiùs innotescerent personæ earundem, nec minùs huiusmodi hominibus pepercerunt, sed eos iniurijs multis & opprobrijs affecerunt. Animati etenim fuerant per Iohannem VViclif & sequaces eius, ad huiusmodi perpetrandum in reprobationem prælatorum. Dicebant quoq; se abhominari curatorum non solùm negligentiam, sed & detestari auaritiam, qui studentes pecuniæ omissis penis à iure limitatis, & receptis nummis, reos fornicationis & incestus fauorabiliter in suis criminibus viuere permiserunt. Dicebant se vtique pertimescere ne propter talia peccata in vrbe perpetrata, sed dissimulata, tota ciuitas quandoque deo vlciscente ruinam pateretur. Quapropter velle se purgationem facere ciuitatis ab huiusmodi inquinamẽtis, ne fortè accideret eis pestis aut gladius, vel certè absorberet eos tellus. Erat autem maior eorum homo duri cordis & astutus, elat⁹ propter diuitias & superb⁹, quoniã nec inferioribus acquiescere, nec superiorũ allegationibus siue monitis flecti valeret, quin quod inceperat proprio ingenio, toruo proposito ad quemcunque finem perducere niteretur. Habebat planè totius communitatis assensum ad noua moliendum, quia *Mobile versatur semper cum Principe vulgus*, & quò rariùs audita vel visa tentaret, eò auidiùs eum sequi ad huiusmodi negotia festinaret. Factumquè est vt curatus eorum Episcopus Londinensis, veritus indisciplinatum cum capite vulgus, & malitiam temporis, contra eos procedere non auderet. Sed & ipsum Archiepiscopum irreuerẽter turba præsumpsit in ciuitate sedentem impedire, cùm processum fuisset contra quendam Iohannnem Aston magistrum in artibus, & arctissimum sequacem Iohannis VViclif, effractis foribus conclauis, in quo idem Archiepiscopus sedit cum turba theologiæ & iuris professorum. Nec suffecêre eis ista, quin apponeret maior supranominatus (adiutorio & fauore cõmunis plebis) omnes piscarios ciuitatis ad tantam miseriam illo anno producere, vt melioris conditionis esset extraneus quisque piscator, quàm illi qui ciuilitatem vrbis vel hæreditariè vel emptione possidebant. Reuera cuilibet licebat forinseco, suos pisces in propria persona infra ciuitatem vẽdere, cùm piscarijs ciuitatis adempta facultas fuisset ita facere sub magna forisfactura, corporibus eorum nihilominùs carceri detrudendis, si contrauenire tentarent. Quid plura? in tantum arctauit eosdem piscarios vt compulsi faterentur apertè, artem quam hactenùs exercue-

Perturbationes per Londinenses.

exercuerant; non esse artem nec pro arte computandam, aut nominandam inter cæteras artes ciuitatis, effecitquè vt qui antea superiores in ciuitate fuerant, vix inferiores esse permitterentur. Eos autem qui per ante banniti fuerant, & quibus interdictum est, ne consilijs & tractatibus ciuitatis interessent de cętero, ad gradum pristinum reuocauit, quorum cōsilio & ordinationi subiecta est tota communitas cum ipsa ciuitate, qui studentes quomodo quā maximè communibus complacere possent, & Maior eorum eis fieri valeret acceptior. Nullum permiserunt forinsecum piscatorem transire per vrbem ad differendum patriæ victualia, sed omnes expectare fecerunt ibidem, & cōmunibus vēdere pisces suos, apposito pręcio iuxta voluntatem Maioris. Cōmune vulgus igitur cernens forum vænalium emendatum, vsque ad sydera Maiorem extollunt, & iam habentes odio conciues suos piscarios, eos exterminare (si id oporteat & maiori placeat) sunt parati. Sed de patria conuicina in his omnibus nihil cogitarunt, quæ de eorum abundantia summam patiebantur inopiam, dum nihil patriæ inferre permiserunt. Enimuerò illis viluit præcium marinorum piscium, patriæ autem non tantùm carum sed omninò carum factum est illis impedientibus commeatum. Contigit ergo vt vndè maior vrbanorum fauoré meruit, inde maledictionem incurrit & odium totius patriæ conuicinæ. Et Londonijs quidem eo tempore rȩs ita se habebant.

Terræmotus.

Hac æstate in Anglia terræmotus est magnus, vbi rarò cernitur vel auditur, duodecimo Calendas Iunij hora nona multorum mortaliū corda deterrens. In Cantio tamen vehementiùs terra tremuit, in tantum vt ecclesias quasdam concuteret, & dirueret solo tenùs. Secutus est & alius terræmotus nono Calend. eiusdem mensis summo mane ante solis ortum, sed non ita terribilis sicut prior.

Cardinales perterriti à Romanis.

Romani eo tempore seditiosi & inquieti insurgere contra Papam & Cardinales cæperunt, & tantum terrorem Cardinalibus incusserunt, vt penè fugerent vniuersi, vel diuerticula quærentes & latebras, quibus saluari possent à facie furoris crudelis & indisciplinatæ plebis. Sed dominum Papam in sua iustitia confidentem & adiutorio sperantem altissimi nō plebs armata, non clamor horribilis, non discursus inordinatus vulgi perterruit, quin confidenter assumpta cruce sua manibus egrederetur ad eos, huiusmodi verba faciens ad eosdem: Quid est (inquiens) filij, quid molimini, subuertere nitimini amicos vestros? Quid in vos peccauit Collegium fratrum meorum? quare exarsit ira vestra in eos qui vos diligunt? aut certè si me quæritis, cur moramini caput meūm tollere? Ecce caput in manibus vestris est, si placet tollite vt pax reformetur: si tamen hoc opus habetis. Videntes autem Romani tantam in viro constantiā, tanquam telo trabali percussi, cuncti protinùs corruerunt ad terram, indulgentiam implorantes flebiliter de commissis, & paternam benedictionem humiliter postulantes. Quibus dominus Papa (eleuata manu) libenter benedictionem impartitus est, monens vnumquemque cum pace ad propria remeare; & à talibus, tumultibus & seditionibus imposterùm temperare. Qui parentes paternis monitionibus, non sine grandi miraculo, deposita suæ feritatis malitia, ad propria sunt reuersi.

Papa confirmat Iohannem Tymworth in Abbatē sancti Edmundi, sed nō sine pecunia

Dominus Papa sub istis temporibus postquam distulisset per amplius quàm biennium electionem factam de Iohanne Tymvvorthe apud Burye confirmare, tandem regalibus & procerum litteris pulsatus frequentibus, Edmundum Bromfielde (cui contulerat Abbathiam de Bury) transtulit ad Abbathiatum cuiusdam monasterij in VVasconia: si tamen regi placuerit eundem Edmundum à diutina quam pertulerat carceris custodia liberare. Iohanni

iui verò Tymvvorth non cõfirmando electionem de ipſo factam, ſed per prouiſionem conceſsit Abbathiam, ita duntaxat vt ſolueret Romanæ Curiæ duplicis vacationis cęſum, videlicet pro Iohanne Brinclee & Edmundo Bromefield; & ita videbatur nouiſsimus error eſſe peior priore. Fratres tamen monaſterij tamdiu paterno deſtituti ſolatio, ad hanc formam conſenſerunt, non conſiderãtes quòd eundem Edmundum priùs prouiſionaliter eis datum abegerant, & quanta pro tuitione cauſæ ſuæ profuderant, ne videlicet electio facta per eoſdem locum non haberet. Regi verò regioq; conſilio non placuit iſta forma papalis collationis, tum quia credebant electiones in futurum faciendas per eandẽ ſi admitteretur periclitari, tum quia turpe videbatur eis flecti de cauſa, quãtam diu dictante conſcientia defenderant ſtudio pertinaci. Et ita videbatur amor iuris & æquitatis dilectio inter monachos quodammodò dormitare inter ſęculares & laicos vigilare. Hoc anno menſe Decembri ſtella cometa apparuit in occidente amplius quàm per quindenam.

Dominus Richardus Scrop miles, quem ſupra docuimus per regni communitatem & aſſenſum dominorũ electum in regni Cancellarium, per dies iſtos deijcitur de officio Cancellarij, quod laudabiliter adminiſtrauerat & prudenter. Cauſa deiectionis eius extitit pertinax reſiſtentia regię voluntati, qui deſiderabat ſemetipſum exinanire vt forinſecos exaltaret. Enimuerò poſt mortem Edmũdi de Mortuomari comitis Marchię, aliorumquè dominorum qui nuper in fata conceſſerant, accedentes ambitioſi, tam milites quàm armigeri & inferioris gradus famuli ad regem, poſtulabant ab eo terras certas, & dominia mortuorũ ſibi concedi, pro tempore quo de regni conſuetudine rex deberet ea in manibus retinere. Quibus rex vtpote puer nihil moratus, poſtulata conceſsit, & mittens eos ad Cancellarium, iuſsit vt eiſdem chartas ſigillo magno ſignatas contraderet iuxta arbitrium voluntatis eorum. Cancellarius autem qui cupiebat ardenter regni profectum, regis quoque commodum, negauit eis planè petita. Aſſerens regem ære alieno multum prægrauatum, opus habere talia contingentia penes ſe detinere, vt per ea debita ſua poſsit in parte debitoribus reſtituere. Ipſos autem qui nouerũt quibus debitis rex obligatus erat, non eſſe fideles regi, dũ magis ſuę cõſulerent auaritiæ, quàm vtilitati regiæ, emolumenta talia poſtulantes, & priuata commoda publicis neceſsitatibus pręponentes. Quapropter deſiſterent ab huiuſmodi poſtulationibus, & contenti eſſent ſuperioribus regis largitionibus quæ ſatis erant competentes eis. Scientes, proculdubiò ipſum nullas chartas confirmatorias eiſdem facturum aut ſigillaturum de huiuſmodi regis donationibus, qui nondum pueriles annos exceſſerat, ne fortè malas ab eodem grates reciperet in futurum.

Richardus Scrop miles priuatur officio Cancellarij.

Igitur reuerſi qui à Cancellario talia venerant petituri, renunciant regi obſtinatum eſſe animum Cãcellarij, & nihil eum velle facere regis ad imperiũ, ſed contemnere potiùs regale mandatum, regem cum ſeueritate debita, tam effrenatam inobedientiam debere celeriter coërcere, aut citò futurum eſſe, vt regis honor vileſceret apud ſuos & imperium non valeret. Rex ergo qui ſapiebat vt paruulus, plus attendens delatorum falſas machinationes quàm ſui Cancellarij fideles allegationes, in furoris ſpiritu mittit, qui ſigillum ſuum expeterent ab eodem & ſibi deferrent. Et cùm iterum atque iterum miſiſſet Rex per ſolemnes nuncios vt ſigillum ſibi remitteret, Cancellarius ita reſpondit, ſigillum (inquit) paratus ſum reſignare, non vobis, ſed ipſi qui mihi illud ſeruandum tradidit, nec erit medius portitor inter me & illum, ſed ego reſtituam illud manibus ſuis, qui mihi proprijs non alienis manibus commiſit illud. Et ita pergens ad regem, ſigillum quidem retradidit, & ſe fidelem regi (ſicut hactenùs) fore repromiſit.

Richardus Scrop ſigillũ regi dat.

Officiarium

Officiarium tamen ſe futurum ſub illo impoſterùm denegauit. Et ita rex recepto ſigillo, multis diebus quicquid libuit faciebat, donec magiſter Robertus Braibrook Londonienſis Epiſcopus officium Cancellarij ſuſcepiſſet. Audiẽtes igitur non ſolùm magnates regni, ſed & ipſa communitas, regem contra regni cõſuetudinem, Cancellarium depoſuiſſe captioſè, quem tota regni nobilitas cum ſuffragio totius vulgi delegerat, indignati ſunt valdè. Nemo tamen audebat aliquid palam loqui de materia propter malitiam regi aſsiſtentium, & ipſius regis irrationabilem iuuentutem. Et ita regis regniq; commoda ſubpeditata ſunt à facie inſipientiæ regis, & à malitia inhabitantium cum eodem.

Conſpiratio inter homines de Northfolcia.

Circa feſtum beati Michaêlis Archãgeli, quidam in Northfolcia dæmone agitati, quos non caſtigauerant aliena pericula, mortes aut tormenta non terruerant aliorum, facta conſpiratione congregauerunt iniquitatem ſibi, & firmiter ſtatuerunt (ſi fortuna faueret) Epiſcopum Norvvicenſem, & cunctos maiores patriæ interceptos inopinatò necare, & (vt maiori fulcirentur potentia) nundinas apud ſanctam Fidem adire latenter decreuêrunt, & cunctos cõgregatos ibidem cogere, vel in ſua vota iurare, vel ſine dilatione trucidare. Quibus ad effectum productis, cogitauerunt occultè præoccupare Abbathiam ſancti Benedicti de Hulmo, quòd fortis munitio videbatur eis futura ſi aliquid periculi contra eoſdem perfidos immineret. Sed hæc omnia antequam ad effectum perduci poſſent compreſſa ſunt, vno de coniuratis prodente conſilium reliquorum, vndè contigit, vt inopinatò caperentur conſpiratores, & dignam malitiæ ſuæ apud Norvvicum ſubirent pœnam, capitibus amputatis.

Parliamẽtum ad quod venerunt Flandrẽſes.

Circa idem tempus vocati ſunt ad Parliamentum (prout moris eſt) maiores regni & quorum intererat de conſuetudine intereſſe. Ad quos venerũt maiores de Flandrenſibus, miſsi de Flandria per conciues ſuos, ad ſupponendum ſe & terram ſuam domino Regi Angliæ eorum domino naturali, ſcilicet Comite Flandriæ abdicato. Et quoniam minus ſufficiens eſſe videbatur iſta legatio, remiſsi ſunt ad reducendum cum eis quoſdam de ſingulis villis Flãdriæ, qui maioris reputationis eſſent & famæ, de quibus meritò conſtaret, quòd poteſtatem haberet tractatum huiuſmodi facere, & pactum firmare ſuper pręmiſsis. Quorum aduentum ſimul & petitiones ac reſponſa quę ceperunt, cùm locus & tempus ſe ingeſſerint, deſcribemus. In iſto parliamento maior Londoniarum cum magna parte communitatis, facta ſuggeſtione regi & conſilio de fraude ac deceptione quã (vt aſſerebat) exercuerant piſcarij in diſtractione victualium, impetrauerunt, ne de cætero vllus eorum vel reliquorum qui victualia diſtrahãt, putà vinum, carnes, aut qui de numero ſunt apothecariorum elegantur in maiores ciuitatis. Et ita indies elaboratum eſt per Maiorem, ne vnquam piſcarij occaſionem poſſent habere ad gradum priſtinum aſpirandi, adempto ipſis tantæ dignitatis honore. Conſiderans inſuper Maior domini Iohannis Philpot authoritatem in ciuitate plurimùm pręualere, & cognoſcens quòd amicus erat his quibus Maior ipſe inuidebat, abdicari fecit eum ne de cætero tractatibus ſecretis ciuitatis & conſilijs intereſſet, virum videlicet qui plus cunctis pro libertatibus ciuitatis laborauerat & honore. Alios autẽ (vt pręmittitur) qui quondam falſi reperti fuerant, & propter hoc abdicati, ad tractatus vrbis & conſilia reuocauit, *Dans veniam Coruis, vexans cenſura Columbas.*

Bulla papalis epiſcopo Norwicenſi directa.

Epiſcopus Norvvicenſis dominus Henricus le Spencer parùm ante iſtud tempus receperat bullas à domino Papa ſibi directas ad cruce ſignandum quoſcunque volentes cum eo proficiſci in Franciam ad deſtructionem Antipapæ, qui ſe Clementem appellauit, & ſanctificandum bellum contra quoſlibet adhærentes ſibi. Quas bullas, quia ei magnam contulerant poteſtatem, fecit in parliamento

liamento publicari & earum exemplaria fecit dirigi circũquaq;, & in ostijs ecclesiarum, & in pratis monasteriorũ publico cõspectu iussit affigi. Bullam præterea quam Papa sibi misit, & ius suum & iniuriam quam irrogauerant ei aut Papales declarantẽ publicauit ibidem, cuius tenorem non de verbo ad verbum, sed effectum præsentibus inseremus.

Effectus prædictæ Bullæ.

Bulla Papalis, in qua Papa conquæritur de filijs quos exaltauerat Romana Ecclesia, qui versa vice conati matrem suam viperinis conatibus laniare. Vndè dominus Papa de suorum confratrum consilio, decreuit exurgere contra eos & adhærẽtes eis & fauentes, qui colligationes, conspirationes & machinationes diuersas facientes in Ecclesia Dei, schisma & diuisionem ponere, & ciuitatem Anagniã, & castellũ sancti Angeli de vrbe, & nonnulla alia castra, terras & loca Paschalia occupare præsumpserunt, & insuper venire fecerunt ad ciuitatem & alias terras prouinciæ suæ Campaniæ violenter occupandas multitudinem gentium, armigerorum, quæ Britones, Vascones nuncupantur, qui ibidem plura homicidia, sacrilegia, rapinas, depopulationes, & alia mala ac damna & scelera perpetrarunt. Et cùm exhortasset eos vt ad cor redirent per Petrũ episcopũ Portuensem aliosq; duos Cardinales, & multos honorabiles & probos viros, ac etiam per litteras suas iteratis vicibus, & ipsi nihilominùs contempsissent eius monitis obedire, quem dudum in vrbe per ipsos & alios ad quos spectabat in Papam elegerant, ac debitis & consuetis solennitatibus obseruatis inthronizauerant ac publicè coronauerant, & quem tanquam Papã summum pontificem in missarum solennijs & consistorijs publicatis & priuatis consulendo, & ordinando de statu Romanę Ecclesiæ, ac reipublicæ, per plures dies tractauerant, recipiendo ab eodem ecclesiastica sacramenta, ac dignitates, ac beneficia ecclesiastica pro se & alijs ab eo impetrando, diuersos libellos diffamatorios fecerunt, & illos ad diuersos prælatos & mundi principes transmiserunt, per quos asserebant eum nõ verum Papam fore, ac multa alia & enormia de ipso dicere præsumpserunt, & tandem cũ quibusdam alijs quos cum eorum suggestionibus ad eorũ impiũ propositũ attraxerant, cõgregati in domo iniquitatis filij Honorati Caietani, olim comitis Fundorũ, cũ ipsius Honorati auxilio & fauore, Robertũ olim Basilicæ.12. Apostolorũ vulgariter dictũ Gebenensem, Iohannes Carter sancti Clementis vulgariter dictus, maioris mõnasterij præsbyter cardinalis, & Petrus olim Tarter sancti Eustachij diaconus Cardinalis, temerè eligendo Antipapam fecerunt, ipsumq; ausu sacrilego Papam nominare pręsumpserunt & præsumunt. Ipseq; Robertus se Papam nominare ausu temerario non erubuit. Præterea cũ etiam iniquitatis alumnus Petrus olim Archiepiscopus Arelatensis, & camerarius eiusdem domini Papæ, diabolico spiritu instigatus, de vrbe prædicta (vbi cum eo erat) absq; licentia sua, & quasi furtiuè recessit, & de Camera Papæ quamplura iocalia & alias res magni valoris & præciosa, ad dominum Papam & Romanam Ecclesiam pertinentia, secum asportauit, & ad dictam Ciuitatem Anagniam se conferens, cum prælatis sceleratis diuersas conspirationes & colligationes ordinare & facere, & ad conducendũ dictas gentes, armigeros, ad dictã Ciuitatem Anagniam, consilium, auxilium & fauorem præbere. Et tam ipsi, quàm prohibitionis filij, Iacobus olim Patriarcha Constãtinopolitanus, Nicholaus olim Archiepiscopus Cencensen. Petrus olim Vrbinas, Petrus olim Axutis Flaston. Iohannes olim Gebenensis, & Franciscus olim Gaiciens. Episcopi, Bertrandus Rasim olim clericus Camerę Apostolicæ, & Matellus Casillij olim rector Ecclesiæ Sanctæ Mariæ Pedisgriptæ propè Neapolim: ac etiam iniquitatis filij, Honoratus prædictus, Anthonius olim Comes Casertan. Franciscus de Vico olim pręfectus

fectus vrbis, Iohannes de Malaſtrete, Nicholaus Spinellus de Iumenatio, aliàs dictus de Neapoli, Silueſter Bude, Bernardus de Laſala milites, & Guilhonetus de Laſala domicellus præfato Roberto adhærere, credere, ac fauere, & eum Papam prædicare, & prædicari facere non verentur. Ipſumquè dominum noſtrum Papam non fore Papam nec Romanum pontificem, eorum falſis & confictis mendacijs aſſeuerant, ac Franciſcus de Vico ciuitatē domini Papæ Viterbienſem, & Iohannes de Malaſtrete, Silueſter Bernardus, Petrus de Laſaga, & Guilhonetus, cum eorum complicibus, dictam ciuitatem Anagniam, & alias terras Papę occupare, & occupātibus fauorem prębere præſumpſerunt, crimen hæreſis, ſchiſmatici, læſæ Maieſtatis, & apoſtaſiæ damnabiliter incurrendo. Cumquè huiuſmodi exceſſus & ſcelera eſſent adeò notoria, quòd nulla poſſent tergiuerſatione celari, Dominus Papa ad maiorem certitudinem eorundem, Iohanni titulo Sanctę Sabinæ, & Gulielmo titulo Sancti Euſebij præsbyteris Cardinalibus ſucceſsiuè, & indiuiſim commiſit vt ſe de prædictis informarent, qui informationem huiuſmodi per eos debitè receptam domino Papę in conſiſtorio retulerunt, prædicta exceſſus & ſcelera fuiſſe, & eſſe notoria, & eſſe manifeſta. Et tandem dominus Papa nequiens abſque graui offenſa Chriſti, & remorſu conſcientiæ tot & tantos exceſſus amplius tolerare, aduerſus præfatos ſceleratos viros in virtute altiſsimi de dictorum fratrum conſilio (vt præmittitur) exurgere dignum duxit, & contra ipſos procedere iuſticia mediante. Ipſis igitur ad hoc legittimè citatis, & alijs debitis iuris ſolemnitatibus obſeruatis per Papalem diffinitiuam ſententiam, decreuit & declarauit prædictos Robertum, Iohannem, Geraldum, Petrum, olim Cardinales, necnon Iacobum olim Patriarcham, Petrum olim Arclatenſem. &c. fuiſſe & eſſe ſchiſmaticos, & contra Papam conſpiratores, & blaſphemos, & tanquam hæreticos puniendos, & reos criminis læſę maieſtatis, ipſosquè pariter excommunicatos & anathematizatos, & incidiſſe in pœnas & ſentētias tam à iure quàm ab homine in talia perpetrantes inflictas & promulgatas. &c. Ac etiam declarauit dictos Robertū. &c fuiſſe, & eſſe depoſitos, & ab omnib⁹ beneficijs eccleſiaſticis quibuſcunque fuiſſe & eſſe priuatos & inhabiles, & inhabilitauit etiam ad habenda. Declarauit etiam prædictos Patriarcham, & Archiepiſcopos, & Epiſcopos depoſitos ab omnibus dignitatibus Pontificalibus. &c. Necnon prædictum Honeratum. &c. depoſuit dominus Papa ab omnibus dignitatibus & honoribus, & gradu militiæ, & cingulo militari. Priuauit, ac etiam declarauit tam prædictorum olim Cardinalium, quàm etiam omnium aliorum ſuperiùs nominatorum bona & immobilia, ac iura & iuriſdictiones fuiſſe & eſſe confiſcata, & perſonas eorum deteſtabiles fuiſſe, & eſſe exponendas, & eas expoſuit à Chriſti fidelibus capiendas, vt ſic captæ, ſi abſque eorum fuga & euaſionis periculo fieri poſſet, eidem Papæ indilatè tranſmitterentur, alioquin arctis carceribus traderentur, & ſub fida cuſtodia detinerentur, donec aliud ſuper hoc ipſe mandaret. Credentes prætereà, receptatores, & defenſores eorum, & fautores excommunicationis ſententia innodauit, abſolutionem ipſorum prterquam in mortis articulo Romano Pontifici reſeruata. Decreuit inſuper, quòd quicunque aliquem ipſorum ſcienter præſumerent Eccleſiaſticę tradere ſepulturę, excommunicationis ſententię ſubiacerent, à qua abſolui pręterq̄ in mortis articulo nō poſſent, niſi priùs proprijs manibus extumularent, & procul eijcerent ab Eccleſiaſtica ſepultura corpora eorundem. Et ſubſequēter inhibuit omnibus Chriſti fidelibus &c. ne in locis ſuis aliquem prędictorum ſcienter reciperent, ſeu eis ad illa loca in quibus prædicti damnati vel aliquis illorum habitarent, vel moram traherent, blada, vinum, carnes,

pannos

pannos, ligna, vel vlla victualia, ad eorum vſum vtilia, portare, mittere, ſeu portari, mitti, aut deferre præſumerent, ſi hoc prohibere poſſent. Prohibuit inſuper dominus Papa ne quis impedire præſumeret quouiſmodo, quo minùs prædicti Robertus. &c. caperentur, detinerentur, & ad eum tranſmitterentur: præcepit quoque, vt quilibet auxilium præſtaret ad captionem eorundem. Qui verò contra præmiſſa facerent, ſeu qui præfatum Robertum qui ſe Clementem Papam nominat, ſcienter Papam nominarent, vel tenerent, vel ipſum Papam crederent vel prædicarent, ſi perſona ſingularis, excommunicationis, ſi verò communitas vel vniuerſitas eſſet vt interdicti ſentẽtias incurrerẽt, & ciuiuitates ac terræ eorum aliorum carerent commercio ciuitatum, locorum atque terrarum, ac ciuitates ipſæ ſe noſcerent pontificali dignitate priuandas, & quòd huiuſmodi excommunicationis ſententia nullus ab alio quàm à Romano pontifice (præterquam in mortis articulo) abſolui, nec interdictũ huiuſmodi per alium poſsit quàm per eundẽ pontificem Romanũ relaxari. Inhabilitauit inſuper omnes qui à præfato Roberto quælibet beneficia acceptarent. Dedit deindè pręfato Norvvicenſi Epiſcopo poteſtatẽ publicandi per ſe vel per alios omnia pręmiſſa, & cõtra præfatos damnatos procedẽdi. &c. Conceſsit præterea dominus Papa omnibus verè pœnitentibus & confeſsis, qui pręfatũ Robertum Antipapam & alios damnatos prædictos, & eorum complices expugnabunt in perſonis proprijs vel alienis, & ſuper hoc per vnum annum incipiendum, à die quo Epiſcopus Norvvicenſis duxerit ordinandum continuè, vel interpolatum in executione huiuſmodi laborabunt, Eccleſiæ ſequendo vexillum tam clericis quàm laicis, & eis inſuper qui eis duntaxat expenſas iuxta quantitates & facultates ſuas deſtinabunt, vel Epiſcopo, vel alteri deputando per eum miniſtrabunt ſufficientia ſtipendia, & deſtinare valeat idoneos bellatores per dictum tẽpus bellaturos & moraturos ibidem, illam indulgentiam quæ concedi conſueuit, proficiſcentibus in ſubſidium terræ ſanctæ.

Priuilegia cõceſſa à Papa epiſcopo Noruicenſi pro executione præmiſſorum.

Priuilegia per ſanctiſsimum in Chriſto patrẽ, & dominũ Vrbanum diuina prouidentia Papã ſextũ domino Henrico Norvvicẽſi epiſcopo cõceduntur. In primis quòd dictus Epiſcopus poſsit exequi capitalia contra Antipapam, & ei adhærentes, fautores, & conſiliarios vbicunq; locorũ cum manuforti. Item habet poteſtatẽ publicandi proceſſus contra Antipapã, & ei adhęrentes, & quoſcũque alios per dictum dominũ Romanũ pontificem cõtra ipſos & ipſorũ ſingulos fulminatos. Item habet poteſtatem inquirẽdi ſummariè, & de plano de omnibus & ſingulis ſchiſmaticis, & ipſos incarcerãdi, & ipſorum bona mobilia & immobilia cõfiſcandi. Itẽ habet poteſtatẽ priuandi laicos ſchiſmaticos quibuſcũq; officijs ſecularibus, ipſaq; officia conferẽdi alijs perſonis idoneis. Itẽ habet poteſtatem priuandi & priuatos declarandi quoſcunq; ſchiſmaticos clericos in hac parte, ipſorum beneficia, cũ cura vel ſine cura dignitates, perſonatus, vel officia conferendi alijs perſonis idoneis. Item habet poteſtatem in perſonis exemptis, laicis & clericis, ſecularibus & regularibus, etiam ſi fratres fuerũt de ordine mendicantiũ, ſeu pręceptores, aut aliarum profeſsi domorũ, vel hoſpitalis S. Iohãnis Ieroſolomitanæ, aut beatæ Mariæ Theutonicorũ, vel cuiuſcũq; aliorũ ordinũ profeſſores. Itẽ habet poteſtatẽ diſpẽſãdi cũ quibuſcũq; clericis ſecularibus beneficiatis cũ cura vel ſine cura, etiã dignitatibus, perſonatus, vel officia habẽtibus, etiã regularibus exemptis vel nõ exemptis, quòd ipſorũ ſinguli poterunt ſecum abeſſe de ipſis beneficijs, dignitatibus. &c. ſub vexillo crucis ſine licẽtia ipſorũ pręlatorũ obtenta, cũ integra perceptione fructuũ beneficiorum ſuorum, ac ſi perſonaliter reſiderent. Item conceditur omnibus tranſeuntibus ſuis proprijs ſumptibus & expenſis, vel etiam alicuius expenſis plena remiſsio pec-

catorum, & tot priuilegia conceduntur secum transeuntibus in terræ sanctæ subsidium. Item illi qui proprijs bonis & facultatibus ministrabunt sufficientia stipendia idoneis bellatoribus iuxta discretionem dicti domini Episcopi vel alterius deputandi per eum, licèt ipsimet personaliter non interfuerint in executione negotij prędicti, consimilem habebunt remissionem peccatorum, vt supra, & indulgentiam, sicut secum personaliter interessent. Item huius remissionis sunt participes omnes, qui ad expugnationem dictorum schismaticorum dicto Episcopo de bonis suis congruè ministrabunt. Item si aliquem sequendo vexillum per iter arreptum mori contigerit, vel interim ipsum negotium cōgrua terminatione compleri integrè percipiet ipsam gratiam; & erit particeps indulgentię & remissionis memoratæ. Item habet potestatem excōmunicandi, suspendēdi, interdicendi qualcunq; personas rebelles, seu impendientes ipsum exercere potestatē sibi cōmissam, cuiuscūq; dignitatis, status, gradus, præheminentiæ, ordinis, loci, conditionis extiterint, etiamsi regali, aut reginali, aut imperiali, seu quauis alia Ecclesiastica, vel mundana præfulgeant dignitate. Item habet potestatem compellendi quoscunq; religiosos, etiam de ordine mēdicantium professores, si sibi videbitur expediens destinare seu transmittere pro executione prædictorum.

Mandatum Episcopi Norvvicēsis clericis & rectoribus ad publicandū bullam prædictam.

Henricus permissione diuina Norvvicēsis episcopus, sedis apostolicæ nūcius, dilectis nobis in Christo omnibus & singulis rectoribus, vicarijs & capellanis parochialibus per ciuitatem & diœces. Eborac. constitutis, salutem in domino. Licèt vobis omnibus singulis authoritate apostolica in domino exhortauimus, & districtè præcipiendo mandauimus, quatenùs vestris parochianis cruciatam nobis cōmissam & eius virtutem pro tempore & loco magis oportunis publicaretis, cuius sustētatores, fautores, & auxilatores, secundū nostram seu nostrorū deputatorum discretionem plena conceditur remissio peccatorum, & vltra hoc salutis æternæ pollicetur augmentum, prout in litteris Apostolicis per totam Angliam legitimè publicatis pleniùs continetur. Et quia ex relatione fide dignorum facta sentimus, quòd exhortatio nostra & mandatū nullum aut modicum sortiuntur effectum, maximè (vt creditur) propter negligentiam curatorū in diminutionem fidei catholicæ, & periculum animarum quę faciliter consilio & exhortatione vestra pręfata priuilegia, & gratiam consequi potuerunt sempiternā. Quapropter nos animarū salutem & profectum affectantes, ne huiusmodi gratiæ spiritualis & insolitę præciosum munus, seu vestra potestas aliquē parochianū vestrum quantum in nobis est lateat in futurum. Nomina autē singulorum parochianorū vestrorum scribi faciatis, summas & donationes soluētium super ipsorum nomina signando, & non soluentes de diebus in dies quociens quando plus expedit, non solùm diuites sed pauperes ad similitudinē paupercula viduæ, sanos, & valetudinarios maximè in confessionibus prudenter tractetis & inducatis, vt huiusmodi sancto viagio in destructionem & exterminium hęreticorum modernorū manus apponāt adiutrices, vt meriti & pręmij in hac parte indultorum valeant esse participes, & vos ex hoc ab onere curę vestræ plurimū releuari. Insuper huius viagij sancti perturbatoris, seu nostris mādatis veriùs apostolicis rebelles schismatis moderni fautores citetis, seu citet aliquis vestrū peremptoriè, quòd certo termino per vos vel aliquem vestrum pręfigendo, compareāt personaliter coram nobis, vel cōmissarijs nostris in ecclesia cathedrali sancti Pauli Lōdoniensi, ostensuri & propositurj pro termino pręciso, & peremptorio, quare incensuras contra talia perpetrātes fulminatas pronūciari non debeāt, incidisse vlteriusq; facturi & recepturi quod iustitia suadebit, de nominibus & quantitate elemosinam in hac parte conferentium necnon de

diebus

diebus citationis vestræ, modo & forma eiusdē nos vel nostros cōmissarios discretè & prudēter certificetis, ceu certificet aliquis vestrū, de quibus omnibus & singulis, & cuiuslibet vestrā cōnscientiā oneramus, vobis in virtute obedientiæ qua sedi apostolicæ tenemini firmiter iniungētes quatenùs præsentes literas nostras inter parochianos vestros publicatas copijs penes vos retētis, ipsas ad curatū proximū in diœc. præfata celeriter transmittatis. In cuius rei testimoniū sigillū cruciatę quo in hac parte vtimur præsentibus apposuimus. Dat. in hospitio nostro apud Charyngu iuxta VVestmonasterium. 9. die mēsis Februarij. Anno domini millesimo trecentesimo octuagesimo secundo, & consecrationis nostræ tertio decimo.

Authoritate Apostolica mihi in hac parte cōmissa te A.B. ab omnibus peccatis tuis ore cōfessis, & corde contritis, & de quibus confiteri velles, si tuę occurrerent memorię absoluimus, & plenariam tuorum peccatorū remissionem indulgemus, & retributionē iustorum ac salutis æternæ pollicemur augmentū, & tot priuilegia quæ in terræ sanctæ subsidium proficiscentibus conceduntur tibi concedimus, ac Ecclesiæ vniuersalis synodi, & Ecclesiæ sanctę catholicæ orationum & beneficiorum suffragia tibi impartimur.

Forma absolutionis.

Vix parliamento terminato lugubria noua feruntur è Flandria de solutione obsidionis villæ de Ovvdenarde, & de morte Philippi de Nartfelde, & confusione magna Flandrensium per bellū Britonum & Francorum. Enimuerò rex Frāciæ cū omni militia suæ terræ, & quibuscūq; quos poterat de exteris regionibus in auxiliū euocare, Flādriā est ingressus, quibus Gandauēses incunctanter obuiā exierūt, sperantes in auxilio sociarum ciuitatū & villarum Flandriæ, quod fuit eis causa magnę ruinæ. Reuera cùm ad bellum peruentū esset, & iam inclinari cœpisset status belli, de parte Francorū superuenit multitudo maxima de villa de Burges & partibus adiacentibus, quasi ad auxiliū ferendum Gandauensibus, quem tamē eosdem prodere cogitabat. Igitur Gandauenses nihil doli metuentes, sed instanter & animosè pugnātes, cōciues proprij de Burges aggressi sunt à tergo hostibus afferentes auxilium, & illis ante, istis retro cædentibus Gandauenses inopinatò perterriti, pugnandi animos dimiserunt, sicquè factum est, vt leui negotio vincerentur, occisis in eo bello viginti quinque millibus Gandauensium & sociorum.

Solutio obsidionis villæ de Owdenarde cū magna cōfusione Flandrensium.

Hoc ergo bellum Francis animum attulit, & Gandauensibus ademit spē resistēdi, donec iteratò nouo suffragio fulti, vel in Francos vel in patriotas iniurias suas vlcisci valerent. Gandauenses idcircò compulsi fugere, propriam villam petierant, sed iniustitiam deficientium sociorum mox vltio iusta secuta est. Nam Burgenses & cæteri eorum complices qui malitiosè suos prodiderant, quos adiuuisse debuerant, subitò senserunt semetipsos in grauibus miserijs cōstitutos. Quia Gallici nullam fidem aut gratiam illis pro tali facto debentes, ingressi villam de Burges, & omnes alias villas prouincię expulerunt è suis proprijs laribus, proditores, & quęq; pręciosa diripientes ad Gallias transmiserunt, & ipsos proditores vectigales esse regi Franciæ statuerunt. Itaquè factum est, vt conditio Gandauensium superatorum multò melior esset quàm Burgensiū proditiosè victorum. Quia illis & propria ciuitas libertasquè remansit, istis nihil omninò neque ciuitas, neque libertas, nec possessiones remanserunt. Superauerant vtique Burgenses, si nō desertis socijs opem tulissent Gallicis, Francos à direptioneq; rerum suarum temperaturos post victoriam. Sed secùs accidit quàm sperabant. Nempè Gallici ex insperato omnes villas & loca eorum qui eis detestandum tulerunt auxilium, armatis hominibus munierunt, & inter eos degentes ipsos diris seruitijs oppresserunt. Sensit & Anglia huius incommo-

Galli villanos de Burges è suis laribus detrudunt.

commodi graue damnum. Nam sicut per antea in conflictu inter Gandauenses & Burgenses, Mercatores Anglici sunt saluati, & in rebus suis nil mali passi: ita versa vice modò præualentibus Gallicis, externis mercatoribus cunctis impunitate gaudentibus, solummodò Anglicorum bona direpta sunt, & Regis Francorum vsibus confiscata, occisis apprentitijs Anglicis obuiam illis factis. Igitur in Anglia his auditis rumoribus, nuncijs de quibus supra retulimus redeundi timor incutitur, & ipsorum responsum ad tempus suspenditur, donec Consilium Regium tempus plus conueniens ipsis non solùm respondendi, sed & opem ferendi prouidisset.

Crudelitas regis Franciæ in Parisianos sibi resistentes.

His ita se habentibus in Flandria, regressus est Rex Franciæ arrogans & superbus Parisius pro victoria memorata, sed tamen in patria propria reperit resistentes. Communitas siquidem Parisiorum portas claudere, muros munire contra eum, & arma sumere moliebatur. Statuit ergo rex violenter (collecta multitudine obsidentium) Ciuitatem effregisse. Sed tamen visa numerositate intus repugnantium, diuertit ab hoc proposito, & loquutus est eis verba pacifica in dolo, & crediderunt ei, permiseruntquè intrare cum omni turba secum essentium bellatorum. Astu itaq; ciuitatem ingressus, illicò rupit pactum, & mentitus est eis, faciens nobiliores vrbis contemptibiliter compræhendi, & quosdam ex eis suspendi, quosdam decollari. Eis verò qui arma tulerant contra eum, brachia dextra abscindi, & in signum opprobrij sempiterni, ad illorum colla suspendi fecit ipsa brachia amputata. Omnes autem portas vrbis fecit dirui præter portam Sancti Antonij, in qua Rex ipse possidet domicilium speciale. Ipsam verò Ciuitatem omni armatura & vasis bellicis spoliauit, ne habitatores illius vel minimã occasionem habere possent in posterùm rebellandi. Insuper & noua grauiaq; tributa illis imposuit, violenter (si nollent voluntariè) exigenda. Et hæc quidem Parisius gesta sunt.

Comes Cantebrigiæ rediit è Portugalia.

Dominus Edmundus Cantebrigiæ Comes, domini Regis auunculus, & quos supra docuimus missos Portugaliam, hoc tempore post expertam maris sæuam fortunam, & quorundam bonorum amissionem, Angliam redierunt. Missi siquidem (vt diximus) fuerant ad ferendum auxilium regi Portugaliæ contra Bastardum Hispaniæ, qui se regem dixit, quiquè multis iniurijs affecerat regem Portugaliæ, & penè contriuisset, si non iuuamen ex Anglia sibi maturiùs adfuisset. Post annalem moram nostratum in regno Portugaliæ, & plures irruptiones in Hispaniam, & quarundam munitionum captionem, placuit Hispanis hostiliter campum petere contra Regem Portugaliæ, & exercitum Anglicanum. Nec segniùs rex cum nostratibus illis occurrit, pugnaturus (si fortuna permitteret) & vt sperabatur victor futurus. Cuius animositatem simul & nostrorum probitatem timentes Hispani, tractare cum rege Portugaliæ petierunt, ita duntaxat, ne Comes Cantebrigiæ aut vllus Anglicus suis consilijs interesset. Annuit ipse rex petitis, & ad tractatum accessit. In quo tam Hispanis quàm Portugalibus cupidè pacem desiderantibus, citò conuentum est ad hoc quod vtrisque placeret, & illis regi Portugaliæ, & ipsis saluo vtrorumque iure concedentibus quę volebant, pax clanculo est firmata, ita tamen vt rex Portugaliæ regnum suis Anglicis vacuaret. Et ne idem Anglici prætenderẽt nauigium sibi deesse, rex Hispaniæ de suis illis concessit nauigium, & rex Portugaliæ naulum & quæ necessaria esse nauigantibus viderentur. Timebant nempè Hispani Anglicorum audaciam, & iam idem Anglici Portugalibus facti sunt onerosi, quia quos contutandos contra hostes susceperant, ipsi viliori seruitio deprimebant, non tamen bona diripientes eorundem, sed & vxores & filias execrabiliter opprimentes, quare suis hospiti-

bus

bus odibiles sunt effecti. Rex verò Portugaliæ de dicto tractatu rediẽs, indixit cõmuniter suis & nostratibus, vt domum redeuntes arma deponerent, & quòd in pacem rediisset cum Hispanis omnibus intimauit. Oportebat ergo nostrates (vellent nollent) eius parere mandatis. Et ita campum cum magna mentis amaritudine, deseruerunt, eò quòd non est permissum eis confligere cum Hispanis. Ab illo ergo die non tantùm præparati quantùm coacti sunt ad reditum, donec omnis Portugalia Anglicis vacuaretur. Rediit igitur (vt prædiximus) cum suis comes, reducens secum vxorem suam quondam Petri Regis Castellæ filiã iuniorem, & filiũ ex ea susceptum per annos aliquot antequam Angliam exiuisset. Quem quidem tempore moræ quam fecit in Portugalia desponsauit, filia regis Portugaliæ cum solemnitate congruente. Sed quia timebat dubiam fidem illius regionis hominum, noluit eum post se relinquere, quanquam rex Portugaliæ id petisset, nec rex filiam suam voluit in Angliam cum comite destinare. Et hoc quidem modo eo tempore in Portugalia negotium se habebat.

ANno domini millesimo trecẽtesimo, octuagesimo tertio, qui est annus regis Richardi secũdi sextus. Eodẽ tẽpore venit in magna tẽpestate ad Sandvvici portum nauis quã dicunt Carika, miræ magnitudinis, plena diuitiis, quæ facilè inopiam totius terræ releuare potuisset, si incolarum inuidia permisisset. Sed mercatores (vt fertur) Lõdonienses habentes domi plura mercimonia nõ noua sed vetera, putà fructus, species diuersi generis, oleum & cætera talia, & ea (ne nouis superuenientibus proiicerentur) vendere cupientes, facta pactione cum Ianuensibus, eorũ portum relinquere & Flandriam velificare fecerunt, & ita propter paucorum auaritiam magnum dispendium sensit totum regnum.

Nauis Carika applicuit apud Sandwicum.

Diebus quadragesimalibus factum est parliamentum Londoniæ, in quo per plures dies tractatum fuit de potestate concessa per summum pontificem Episcopo Norvvicensi, & de protectione sua contra scismaticos, & factus est ibi motus varius animorũ. Nam pars, quorum corda deus tetigerat, volebat cum proficisci tanquam Ecclesiæ pugilem contra hostes Christi: pars aduersa repugnabat, asserens non esse tutum committere plebem regis & regni præsbytero inexperto: & schisma erat inter eos. Ob quam causam põtificale negotiũ, simulq; totius Ecclesię, protelatum est vsque ad Sabbatum, quo de passione cruceq; dominica in vniuersali Ecclesia fit mentio specialis. Tandem post multas tergiuersationes per duces regni factas, post plures altercationes interpositas ꝑ comites, barones & magnates terræ plurimos, sed omninò dei virtute & laudibili cõstãtia militum parliamentalium cõquassatas, ipsa die Sabbati horaq; quibus sancta Ecclesia vexilla crucis prodisse decantat, omnis repẽtè turba quæ illi consilio vel parliamento interfuit, & quæ maximè steterat contra crucis negotium crucisq; fidei promotionem, consentit tanquam perculsa tonitru solemnis illius Antiphonę, ecce crucem domini, fugite partes aduersæ, decreuitq; pro votis Episcopi cruce signari. Assignatur ergo sibi per commune decretum quinta decima regi præconcessa in superiori parliamento pro bellatoribus conducendis. Decima verò Oxoniis præconcessa per Episcopos regi remanere statuitur pro maris custodia, dum Episcopus agere deberet in remotis. Quibus ita se habẽtibus, misit Episcopus literas sigillo suo munitas per omnes regni prouincias, committens rectoribus & vicariis, aliisquè curatis per vniuersam Angliam cõstitutis, potestatem audiendi suorum confessiones parochianorum, eisquè qui de bonis à Deo sibi collatis aliquid erogarent, vndè negotium cruce signatorum promoueri posset, absolutionis beneficium pariter & remissionis authoritate apostolica impendendi, iuxta formam bullæ prænotatæ. Igitur regni totius incolæ, audita tantæ benedictionis dulcedine Anglicis aduenisse, tantam gratiam nec abiicere

Parliamentũ Lõdini in quo tractatur de potestate concessa Episcopo Norwicensi.

in vacuum prorsùs suscipere voluerunt, sed deuotionis fideiquè calore succensi, qui bello se reputauerunt idoneos, ad proficiscendum se cum omni festinatione præparabant: qui verò profectioni videbantur inhabiles, iuxta consilia confessorum de bonis suis liberaliter ad opus proficiscentium erogarunt, vt tantæ remissionis & indulgentiæ esse participes mererentur. Et ita generaliter (deo volente) sunt accensa deuotioni corda cunctorũ, vt penè nullus in tam spatioso regno reperiretur qui non vel semetipsum offerret dicto negotio, vel de bonis suis aliquid erogaret. Factumq; est, vt in breui magnæ pecuniarum summæ ex multis regni partibus aceruatę Episcopo deferrētur, vt iã incepit videri possibile, quod per ante regis cõsiliarijs, vel huiusmodi profectionis aduersarijs impossibile visum fuit, vndè videlicet episcopo, & inter episcopos regni pauperrimo substantia tantæ profectioni necessaria ministraretur. Episcopus autē non dominos præpotentes, nec eos qui in incerto diuitiarum suarum sperant, elegit in consodales sibi, sed mediocres, & qui sine strepitu vel sine pompa disponere belli scirent & regere bellatores. Primus & principalis illorũ erat dominus Hugo de Caluerle, vir ab antiquo exercitatus in armis, & qui in cũctis locis opera militaria laudabiliter & prudenter adimpleuerat, & iam pulchrum sibi videbatur bellando bella dominica finem imponere operi militari. Secũdus verò dicebatur dominus VVilhelmus de Faringdon, sanè vir prudēs & callidus, sed cuius opera non responderent vltima primis, quia quod laudabiliter inchoauit, expost perfidia maculauit. Hic primò vt apparuit, minas iudicum nõ timuit, nec à facie ducum superciliosa verba ructantium formidauit, quando penè cuncti magnates regni crucis negotio restiterunt; sed constanter atq; prudenter pro episcopo cruce signato disseruit, & ipsius profectionē nõ solùm sacrosanctæ ecclesiæ promotionē futurã, sed totius regni prouectionē, palam argumentis euidentissimis allegauit. Sed tamē more Caiphæ prophetauit, vt posteriùs elucebit. Habuit Episcopus secũ & alios nominis non parui milites, putâ, dominũ VVilhelmum Elnhã & dominũ Thomã Triuet, & plures quos longũ foret inserere. Quibus deus proculdubio dedisset bene expediēdi gratiã in rebus militaribus, vltra quàm meruerũt duces & marchiones Angliæ, quia multis annis elapsis, bella Gallica frequentarunt, si eodem anno eadem intentione iter illud arripuissent, quibus Episcopus & simplicioris cõditionis homines qui profecti sunt cũ eo: sed inerat eis (vt expost apparuit) mens inuidia corrupta, animus obsessus auaritia, & cor proditionis felle toxicatum, vt ex sequentibus apparebit.

Piscatores Lõdonienses libertatibus restituti.

Piscatores Londonienses (quos supra docuimus suis cõsuetudinibus & dignitatibus exutos fuisse, nõ tantùm causa transgressionum factarum per eosdē, quantùm malitia Maioris Londoniarum & eius complicum eisdem inuidentium) in hoc parliamento suis consuetudinibus per chartã regis patentem restituuntur, excepto quòd curias inter semetipsos vt hactenùs non tenebunt, sed transgressiones per eosdem factæ in curia publica ciuitatis emendabuntur ad libitum Maioris, prout de alijs artibus vrbis fieri consueuit. Maior verò ciuitatis veteri non dum digesta inuidia quam gerebat contra eos, quanquam demonstrassent chartam regiam de libertatibus recõcessis eisdem, & allegassent esse voluntatis regiæ simul & totius parliamenti decretum, quòd prædictis gauderent libertatibus, acquiescere nolint eorum assertionibus, nec quouismodo chartam regiam acceptare, sed permanens in sua malitia eos violenter oppressit. Quod vt liberius facere præualeret, data fului metalli inestimabili summa suis fautoribus, & eis qui de consilio regis erant, ipsos in partem suam traxit. Piscatores autem videntes se nihil proficere in hijs omnibus, vsq; ad tempus tacere decernũt. Et quidem erga Piscatores ita se res habebat.

Hoc

Gandauenses tributum collectũ in vsum regis Franciæ hostiliter diripiunt.

Hoc penè tempore qui de villa de Bruges & de Ipres erant, & omnes de occidentali Marchia Flandriæ vectigales effecti regi Franciæ, tributum collectum à semetipsis regi Franciæ (iuxta condictum) per suos mittere disponebant, qui vt securiorem possiderent transitum, adhibuerunt armatos qui conducerent vectigal portantes, & suffragia ferrent si contingeret hostes adesse. Quibus omnibus cognitis per exploratores, Gandauenses se præparant ad auferendum tributum nuncijs supradictis, vel certè si contra vota contingeret moriendum. Igitur dispositis in itinere turmis Gandauensium, sed latenter & insperatò, veniunt ad manus hostiles tam Gallici quàm Flandrenses cum pecunia memorata. Et quia fuit impar manus Gallicorum, Gandauenses sine difficultate vicerunt, & Gallicis & qui cum eis venerant non tantùm vitam sed & vectigal surripuerunt, & Gandauum sine magna suorum ciuium læsione cum spolijs.

Comes de Sauey Antiochi more percussus obijt.

Circa tempus paschale comes de Saueye qui cum viginti octo millibus profectus fuerat cum duce Andegauiæ cõtra Papam & Carolum de pace, cùm diutinam moram fecisset in illis partibus sed damnosam, agnouit manum domini contra eum missam, nam qui in patria sua subdi deo noluit, & communem mundi patrem venerari, sed potiùs dimissa quiete qua diu gauisus fuerat, statuit persequi in remotis, iusto dei iudicio miserabiliter percussus Antiochi more, perijt in terra peregrina, contestatus priùs quòd iustum est subditum esse deo eiusq; vero vicario, quodq; peccauit enormiter patrem filius persequendo. Quapropter filio suo & hæredi dedit mandata salutaria, ne Vrbanum Papam exemplo paterno persequeretur. Et si quid fortè cõtra eum temptasset, celeri satisfactione corrigere niteretur, ac ad vnitatem Ecclesiæ se conferret. Augebant autem non solùm dolorem suum, sed & pænitentiam eius mortes infandæ suorum militum quos conduxerat, qui omnes præter octo ante ipsum dissenteria perierunt, taliq; fine cõsummatus est comes & penè cuncti sui milites, duci Andegauiæ si fuisset in gratia manifestum resipiscendi relinquentes exemplum, sed superba mens eius, quamuis hæc omnia cerneret, renuit tamen humiliari. Induratum erat nempè cor eius contra dominum & contra Christum eius.

Episcopus Norwicensis cum suis properat versus mare.

Circa festum trinitatis quod euenit hoc anno in medio mensis Maij, Episcopus Norvvicensis crucesignatus cum quibusdam de exercitu conducto per eũ arripuit iter versùs mare & festinatò perueniens Cantium, ad manerium Abbatis sancti Augustini vocatum Northbourne diuertit, præstolaturus ibidem auram secundam, apud quem locum dum adhuc moram protrahit, accepit breue regium, in quo iubetur redire ad alloquendum regem, & eius cognoscendum voluntatem. Episcopus ergo timens si reuerteretur ad regem, mandatum remanendi susciperet, & sic omnis labor, omnis apparatus eius, non sine risionibus deperiret, eligit exponere se fortunæ cum parua manu quam præsentem habebat, citiùs quàm remanendo effici prouerbium æmulorum. Igitur renunciari regi fecit, se iam paratum ad procinctum profectionis, non expedire vt modò impediretur per vllum colloquium, quod forsitan parui vel nullius esset ponderis, sed oportere potius vt iter acceptum maturaret, tam ad dei quàm ad regis honorem. Et concitò conuocatis quos secum habuit, adiutorio domini Iohannis Philpoti militis & mercatoris Londoniarum qui nauigium procurabat, cum illis Calesiam est transuectus, recordatus illius Poetæ consilij qui sic iubet. *Tolle moras, semper nocuit differre paratis.* Calesiæ igitur commoratus paucis diebus donec aduectus esset exercitus qui primam aciem facere debuisset, quo adunato, mox egressus de Calesia, vexillum sanctæ crucis erexit, & ad villam de Graueling muris fortibus circumcinctam, bellatoribusq; ex Francia & Britannia contractis munitam, audacter accesit. Quam non obsidere, sed inspicere maluit, dum adhuc

adhuc Angliti vigere viribus viderentur. Nec segniùs qui in villa erant ad defensionem sui se parauerunt, sed alacriter ad muros cucurrerunt, & modò plūbum, modò ferrum, modò calcem viuum, modò lapides & quicquid erat necessarium defensioni super Anglicos proiecerunt. Nostri verò vexillū sanctę crucis habentes præ oculis, & ad causam suæ cruce signationis pariter & absolucionis dirigentes intuitum vincere quidem gloriam in hac causa, sed mori lucrum reputabant: quapropter cotēptis periculis, vulneribus paruipēsis, spreta morte, muros inuadunt, cum hostibus cominùs bella committunt, & modò repelluntur, vulnerant & vulnerantur, prosternunt & prosternuntur, donec ex vtraq; parte intereunt multi mortales. Interea Britones & Gallici qui in villa erant, villanos animant ad resistēdum fortiùs, pugnandum acriùs, asserentes superuenturos Gallicos, qui præsentes Anglicos inopes, imbelles & mendicos in ore gladij tanquam ignis stipulam deuorabunt. Parte verò nostra Episcopus & dominus Hugo Caluerlee (cuius memoria in benedictione est) nostris audatiā monitis & persuasionibus ingerunt, monstrantes causam dei esse, & totius Ecclesiæ, quam tuendam susceperant, prędicantes martyres futuros quotquot discedere contingeret in hac causa. Quapropter rogant, hortantur, adiurant, vt omni metu deposito, hostes crucis inuadant, non minùs recepturi meritum de dictorum canū mortibus, quàm si tot de gente Iudaica vel Saracenica peremissent. Talibus monitis animata iuuētus, vires colligit, & hostes acriùs inuadendo cædit, retrocedere cogit, donec rarus super muros defensor appareret. Occupant idcircò muros nostri viriliter, & in villam desiliendo descendunt, & hostes intra muros comprimūt & coarctant, donec pauefacti arma proijciunt, & latibula fugiendo requirunt. Nostrates autem cernentes iam rem correspondere, ardent crucis opprobria vindicare, necnon & proprias vlcisci iniurias insolenter ab habitatoribus villæ illius die præcedente acceptas cùm primo applicarent ad muros. Dixerant nempè multa cōuitia in nostrates, quę illos nec immeritò molestarent. Ob quam causam modò nostri hostes scrutantur per latibula & eos contumeliosè extrahunt, & pollutos spiritus compellunt emittere violenter. Præcurrentes itaq; villam, nulli parcunt, sed eos vsq; ad vnum delere laborant, sicq; crucis beneficio factum, vt cruce signati & villa gloriosè potirentur, & hostes crucis ita delerent, quòd vnus ex eis non remansit. Nec occultè muris ruinam molientes, aut dolosè hostes circumuenientes, sed aperto marte pugnantes hanc victoriam sunt adepti, à meridie diei præcedentis per totam noctem vsq; ad meridiem diei sequentis fortunam variam tollerantes. In portu villæ prædictæ captæ sunt tres magnæ naues, in quibus habebantur ducenta dolia vino plena, & carnes multæ salitæ, frumentum quoq; simul & ferrum. Quæ omnia fuerūt aduecta instaurationi villæ memoratæ. Captæ sunt insuper ibi duæ bargiæ quibus non facilè reperientur ex tota Gallia meliores. Duæ præterea galeæ cum scaphis piscatorijs sexdecem interceptæ sunt ibidem. Equi etiam multi nobiles & alacres in eadem villa reperti sunt, quos Gallici præmiserant ad illam villam, quia deposuerāt interfuisse bello quod expost gestum est (vt dicemus) & obtenta victoria, quam sine dubio sperabant Episcopum fugientem cum suis intercepisse: sed euenit aliter quàm sperabant, quia quicquid ipsi disponebant ad dolum hoc, diuinitas suis conuertit in bonum, & dedit eis prius præoccupare præfatam villam quàm Gallici crediderūt. Factum est ergo vt nostri tantis prouentibus plurimùm confortarentur, quia plurimi qui pedites venerant ex insperato equites sunt effecti. Nam fuit ibidem equorum tanta copia, vt equus vno solido venderetur. Et ad villam de Graueling hæc quidem gesta sunt.

Protractis diebus paucis apud villam de Graueling, quibus Episcopus & do-

minus

Prælium inter cruceſignatos & Flandrenſes.

minus Hugo de Caluerlee dictum oppidum munierũt,& cuſtodes ſtatuerunt, ibidem aſſumpſit commanipulares ſuos,& ad villam de Dunkirke pulchram valdè foſsis latis circumdatam,portis & ſeris firmam,profectus eſt. Audierat vtiq; villanos de Dunkirke nuper nocte perueniſſe de noſtris viris nauticis ad triginta ſeptẽ, vndè offenſus eis, mortes patriotarum in illos ſtatuit vindicare. Quam quidem villam ſine grandi labore cepit, & quibus voluit in illa vicem reddens,quibuſdam vero parcẽs,totum exercitum ſuum in dictã villam traxit. Interea Flandrenſes & Gallici,Britones & alij conductitij exercitum grandem comparauerunt,ducibus Baſtardo Flãdriæ,quem Haſam lingua ſua vocant,& domino de Dixemuthe,ac quodam Iohanne Mitteney,qui & ipſe parùm ante in Anglia fuerat & Epiſcopo auxilium fidele promiſerat venienti, ſed præuaricatus eſt pactum in omnibus mentiendo. Hij ergo contractis ampliùs quàm triginta millibus baliſtariorum & virorum bellicoſorum,ſed tamen occultè, ſtatuerunt repẽtè ſuper Epiſcopum improuiſum irruiſſe, & eum de ſub cælo cum toto ſuo exercitu deleuiſſe. Sed hijs conatibus reſtitit dominus fortis & potens, dominus potens in prælio,& dolos eorum tali occaſione Epiſcopo patefecit. Egreſsi ſiquidem fuerãt Garciones ad pabulandum ſuper velociſsimos magiſtrorum ſuorum equos,qui inopinatò conſpiciunt exercitum magnum & fortem, armis fulgentem, & penè ſuperficiem terræ replentem. Et exiſtimantes(prout erant)hoſtes videlicet eos eſſe,vrgentes equos calcaribus, feſtinãter fugerũt, & Epiſcopo cænanti apud villam de Dunkirke vniuerſa quæ viderant nunciarũt. Nec mora,Epiſcopus deiectis menſis & ſumptis armis villam egreditur illico pugnaturus, quamuis nonnulli laudarent ſocios ex Anglia ſuperuenturos qui plures exſtiterant expectandos. Dominus Hugo de Caluerlee videns animoſitatem Epiſcopi & hoſtes adeſſe propè ſentiens, hortatur ſocios vt etiam nunc viriliter agant & de dei adiutorio ne diffidant, qui eis tam læta principia contulit,qualia ipſi ſperare vix poterant, antequam deus illis infudiſſet totã gratiæ plenitudinẽ. Quis enim veſtrũ credidiſſet (inquit)tam fortẽ villam,tot fortibus cuſtoditam,à tam paucis potuiſſe ſubijci, vbi nec inſtrumenta bellica,nec multitudo repugnantium defuerunt,niſi dominus adiuuiſſet nos, niſi manus domini feciſſet hæc omnia. Cogitate ait vos modò non eſſe pugnaturos cõtra muros lapideos, contra vallum foſſaſq; de Graueling, ſed leniorem inſtare pugnam contra Flandrenſes imbelles,ſchiſmaticos,crucis hoſtes. Et quia nec vſum pugnandi contra Anglicos hactenus habuerunt, ideo leniori negotio ſuperandos. Exhortatione facta,diſpoſuit aciem,collocat certis ſtationibus architenentes, & quemlibet rudem inſtruit de pugnãdi forma. Hoſtes verò videntes noſtros iam obuiam proceſsiſſe,occurrunt cum clamore. Sed ne propius accederent repulſi ſunt ſagittis, donec manus armata parata eſſet ad cõgrediendum cum ipſis. Igitur accedentibus cominùs armatis, cernere erat durus conflictus, hoſtibus gladijs,lãceis, & cudibus ferro ligatis rem agentibus, Anglicis verò ſecuribus duris & acutis contra ſtantes more pecudum proſternentibus. Ibi rectores & vicarij quos beneficium abſolutionis illexerat, periculis expoſiti,guſtauerũt quàm dulcis eſt domus propria,monachi & Canonici cognouerunt quàm bona ſit obedientia. Fratres mendicantes ſenſerunt quantò leuius ſit ſtipem poſtulare inter notos & in patria. Nam vt ita dicam, erat ex parte noſtra niſi manipulus hominum, videlicet quinq; millia maiorũ & minorum, oppoſitorum triginta millibus bellatorum. Quare meritò viri de rebus bellicis ex parte delicioſè educati,in pace requieque nutriti, animo poterant concidiſſe, niſi adfuiſſet illis ſpiritus domini,ſpiritus conſilij & fortitudinis,& audaciã infudiſſet. Sed accidit eã hora (cooperãte diuinitate)quòd viri(vt vſu trãſacto loquar)irrequieti virib9 & pulchris

chris facinoribus demonstrarent, quia multum illis profuit requies diurna. Namq; compertum est quosdam ex religiosis. 16. homines in ipso conflictu peremisse, & tantò alios in fortitudine præcessisse, quantò cõstabat eos claustralibus ocijs diutiùs senuisse, de qualibus olim Poëta sic ait: *Da requiem, requietus ager bene credita reddet.* Ita isti de requie ad laborem repentè translati, fructum quietis & ocij nobiliter reddiderunt. Sed inter omnes & præ omnibus, architenentes nostri laudẽ ibidem merebantur & gloriam, qui hostes sic à sagitta volante percusserunt, vt non plus in armis illorũ morarent, quàm si nudos ferijssent ipsæ sagittæ: tanta itaq; erat densitas sagittarũ volantiũ, vt aër tanquã à nube nigra obscuraretur, & tam crebrè hostibus mittebãtur, vt vultus erigere non auderẽt. Quia quicunq; in sublime suspicere nitebatur, hic repẽtè vel amissum oculum, vel sagittã, vel perforatũ cerebrũ deplorauit. Fuerunt multi qui dum manus armatas apponunt frontibus, subitò sagitta perueniens vtrãq; configit, perforabãtur capita nihil iuuante galea, manus tenentes lanceas siue sudes, ipsis instrumentis suis sunt affixa, nõ proficiẽtes chirothecæ. Et (vt vtamur breuibus) tanta erat pugnantium ibi diuersitas, vt hinc homines paratos ad occidendum cerneres, illinc pecudes ad moriendum. Franci igitur & Britones qui affuerunt, quorum numerus ad mille nongentos se extendit, videntes tantam stragem Flandrensium, horrore nimio sunt percussi. Hij nempè anteposuerũt Flandrenses in dicto bello duabus quidem causis, quarum vna fuit, quia suspectam habebant fidem Flandrensium, & ideò ne de bello fugerent cùm instaret necessitas eos primis periculis exposuerunt: alia causa fuit, vt si contingeret Anglicos esse victores, ipsi haberent maiorem copiam fugiendi. Igitur Gallici cõsiderata (prout diximus) tãta pernicie, obriguerunt omnes timore perterriti, & festinant, terga vertentes fugerunt, post quos mox omnis reliqua multitudo. Quod videntes Anglici, confestim hostes insequi maturabant, cędebant ergo comprehensos fugiẽtes ante faciem suam, necnõ à dextris & à sinistris, & cadebant in denso numero iugulati. Vt autẽ nulli veniret in dubiũ hanc victoriã diuinitus procuratã, fiebant in hora pugnæ pręfatæ horrida fulgura, tremẽda tonitrua, quæ sicut Anglicis famulabantur, sic in perniciẽ hostiũ ferebantur. Nã & in bello & in fuga, per crebra fulgura in suos oculos emissa cæcabãtur, prosternebantur & necabãtur. Anglici verò sentiẽtes hæc esse diuina beneficia, cõfortabãtur, exhilarabantur, vt estimare meritò valerent illud Claudiani fuisse eorũ cuilibet applicatum:

Te propter gelidis aquilo de monte procellis,
O venit aduersas acies reuolutaq; tela,
Vertit in auctores, & turbine reppulit hastas:
O nimium dilecte deo, qui fundit ab antris,
Æolus armatos hyemes, cui militat æther,
Et coniurati veniunt ad classica, venti.

Interfecti sunt autem in loco pugnæ & in fuga duodecim millia inimicorũ, de nostris verò tantùm septẽ viri ceciderũt, vt cũctis seculis eluceret hanc victoriam de cælis fuisse collatã. Cõmissum est dictum bellũ octauo Calend. Iunij, die videlicet quo facit sancta ecclesia de bono Vrbano Papa & martyre mentionẽ, ita omnia cõcurrebant, vt istã profectionẽ deo placere nullus hominum dubitaret. Expleta pugna, Episcopus cum suis in villam de Dunkirke se recepit.

Quid rex Franciæ fecerit post hoc bellum.

Auditis rumoribus de præfata victoria, vel Episcopi continuatis successibus in Gallijs, concidit vultus aduersariorum, & timuerunt valdè, quamobrem rex & tota nobilitas Franciæ (deliberato cõsilio) statuerũt vniuersos amicos & notos propè positos ad ferendum auxilium contra tam infestos hostes euocare, quod & factum est, rege interim in valle Suessionensi expectante venturos, & ibidem suos Gallicos adiuuante: nam regio illa multorum capax erat, & fertilis,

ac

ac victualibus cūctis abundans. Illic descenderunt ad regem duces septem cum suis exercitibus, Comites quidem decem, quidam ligeantia astricti, quidā precario aduocati, cū multis alijs dominis & viris magni nominis & potestatis, nō absq; militib⁹ & armigeris, valectis & ciuibus, necnō & cōmuni vulgo, quorum numerus cētum millia excedebat. Sed horum omniū congregationē Episcopus paruipēdens, statuit interea subijcere patriā sibi vicinā, donec & ipse suos conductitios qui nondum mare transierant recepisset, conduxerat siquidē multos viros exercitatos in armis & bello aptos, si fideles fuisse maluissent. Quorum vnus erat VVilhelmus de bello cāpo, frater comitis VVarvvici, scilicet domini Thomæ de bello Cāpo, hic quingētas Marcas suscepit ab Episcopo pro sua sola persona, sed quia nō ante solutū erat ei de totidē quas habuisset ex pacto antequā transfretaret, pecuniā quidem sibi retinuit, & nihilominùs domi remansit cum imprecatione sinistra totius vulgi. Domin⁹ Thomas Triuet & ipse cōductus nōdum suos secum profecturos cōgregauerat, non ante paratus & ipse fuerat, sed more mulieris iacentis in puerperio iacebat ad mare, nescio quid expectās. Ob quam causam Londonienses & quidam ex amicis Episcopi comminati sunt ei mortem, nisi maturiùs transfretaret, cūctis acclamātibus eū proditionis causa remorari. Quibus aculeis stimulatus mare transijt, & ad Episcopum festinàter peruenit, sed nihil profuit aduentus eius Episcopo. Igitur Episcopus vt præfati sumus affectans subiugare prouinciā de villa de Dunkirke, profectus est à facie vndè mox tota vicina turbabatur. Et recordātes quanta fecerit apud Graueling, quanta per post apud Dunkirke, sine resistentia se reddere maluerunt, quàm resistēdo perdere villas & vitas. Villas ergo de Nevvport, de Burburgh, de Bravv & de Poperinge sine conflictu recepit, & multas alias adiacentes.

Cùm igitur in Anglia tam læta noua fuissent cognita per quosdā qui interfuerunt captioni villarū de Graueling & de Dunkirke, qui in testimoniū fidelis relationis de præda, equos & equas, boues & multū suppellectilē domum secum cōtraxerāt, cōfestim omnis patria spe prædæ illecta cōmota est ad proficiscendū. Et sine maiori deliberatione de Lōdonijs multi apprētitij, plures serui, sumptis albis capucijs & rubeis crucib⁹ in parte dextera, rubeis quoq; gladiorū vaginis in sinistra, inuitis magistris & dominis sunt profecti. Quod exēplum secuti alij de tota penè Anglia, relictis parētibus & cognatis, charisq; famulatibus, inermes præter gladios, arcus & sagittas, sunt egressi: & nō tātū seculares viri ista fecerūt, sed religiosi sectæ cuiuslibet eodē animo (petita licentia, licèt nō obtēta) illud iter arripere pręsumpserūt, in magnū personarū suarū dedecus & detrimentū, quia nō propter Iesum tātum peregrinare decreuerūt, sed vt patriā mundūq; viderēt. Currebatur itaq; per oēs semitas à plebe inexperta & gēte rustica, donec perueniretur ad mare, vbi dominus Iohānes Philpot sollicitus pro Episcopo nauigiū prouidebat. Ibi fuerūt multi qui præter nauiū nullas habebant expēsas, eò quòd estimabant, si mare transissent, nihil eis omninò defuturū, sed futura cūcta pro votis, trāspositi sunt ergo multi, & ad Episcopū festinabāt, qui tunc vlterius progressus ad villam de Ypres peruenerat cum exercitu, diuitijs plenam, ædificijs inclitam, bellatoribus communitam, quamuis inuitus, quamuis protestans non esse suæ voluntatis obsidionem ponere, sed Franciam tam in causa domini Papę quàm regis intrare. Cōpellitur per milites, dominum Thomā Triuet, VVilhelmum de Elinhā, & VVilhelmū de Faringdon, residere, velit nolit, inuitus, qui oēs vnanimiter affirmabant se nolle vlteriùs sequi eum, donec dictam villam hostiliter effregissent, licèt in Franciā ire vellet. Asseuerabant etiā Gandauenses affuturos in adiutorium, & non esse modò difficile Anglicis & Gandauensibus simul victis villā effringere, cùm tantūmodo Gandauēses, sine externo suffragio eodē anno villam eandem vi & armis cepissent. Vidēs ergo Episcopus se nihil

De noua profectione crucesignatorum.

se nihil proficere, tacere decreuit, & eorũ ad tempus obsequi volũtati, maximè quia pro certo cognouit Gandauenses obsidionis socios & laboris.

De obsidione villæ de Ypres.

Igitur villã de Ypres Episcopus & cruce signati ex vna parte, & triginta millia Gandauensium ex altera parte circumsederunt, venerunt idcircò cateruatim ex Anglia ad obsidionem (quos supra diximus illectos spe prædæ) & iam tantus effectus est numerus accurrentiũ, vt sexaginta millia numerarentur ex Anglicis aduenisse. Igitur perpendens Episcopus tantũ populum aduenisse, qui nec exercitatus esset in armis, nec arma quidem possideret, doluit, & mittens ad dominum Iohannem Philpot, rogauit ne permitteret quenquam de cætero mare transire, nisi valentes: & ait ad eos qui inermes venerãt, vt quid ergo venistis ad consumendum victum, qui vix sufficiet bellaturis? vos numerus estis, fruges consumere nati: meliùs fuisset vobis domi sine cura super ollas carnium resedisse. Ob quã causam vulgus indignabatur, & iam quisq; cæpit Episcopo detrahere, occultè tamen propter metum eius.

Rex Angliæ circuit per Abbathias.

Dum hæc aguntur in Flandria, rex Angliæ & regina cum suis Boemijs Abbathias regni circuunt visitãdo, quibus tantò tristior fuit eorũ aduentus, quantò grauior, quia & accesserunt in excessiuo numero, & non offerre sed auferre venerunt. Sensit hoc Abbathia de Bury, quæ in eum & reginã ipsorũq; familiã per decem dies (quibus morã fecerũt ibidẽ) expendit octingintas marcas, tanquã non suffecissent eis pastoris viduatio per quadrienniũ, damna irrestaurabilia per insurrectionem cõmuniũ, pecuniarũ largę profusiones pro recuperatione suorũ iuriũ tam in Romana curia quàm in ista terra. Vt videretur tamen rex aduentu suo eidem Monasterio aliquid contulisse, fecit vt nouissima illius fierent peiora prioribus, admittendo prouisionẽ factã per dominũ Papam de Iohanne Timvvorth, qui paulò ante iurauerat se nunquã consensurum vt gauderet honore pastorali, nisi simpliciter Papa vellet cõfirmare electionẽ de ipso factã. Insuper & dudum Papæ rescripserat in eadẽ verba, sed vix Ambassiatores sui Romani peruenerant, antequam pueriliter mutato proposito, eundem Iohannem Timvvorth benedici fecit à cõfessore suo Episcopo Landauẽsi, quo facto, incõstantia regis eiusq; cõsilij lõgè lateq; innotuit, & sicut Ecclesiæ Anglicanæ detrimẽtũ, ita Papæ & curialibus magnã peperit materiã insolescẽdi. Expletis diebus morę dispẽdiosè apud Bury rectè ad Thetford properat, & sic ad Northvvicũ, vbiq; multa tam à religiosis quàm à secularibus scienter accipiens, vbi duo mala cõcurrere videbantur. Nõ enim regi magna donaria suffecerunt, nisi & reginæ ęqualia præberentur: nec cũ populo graue visum fuisset, eius honoris intuitu exhibuisse perampla donaria, si ad vsum eorum prudenter cõseruata fuissent. Sed quicquid hausit eorũ manus auida mox alienigenis de gẽte reginæ, scilicet Boemijs prodigaliter erogauit, vndè cõtigit vt post regni circuicionẽ magis inopes reuerterentur quã egressi fueran, vt cunctis verũ esse constaret illud prouerbiũ sapientis, Væ terræ cuius rex puer est. Tædet recordationis tot nugarũ, & idcircò placet meliùs silere quã loqui. Iam ergo ad Flandrensiũ bella stilũ vertamus.

Prodicio quorundam.

Sedente igitur Episcopo suisq; cõplicibus in obsidione villæ de Ypres, in ipso feruore dierum Yprenses considerantes obsessores esse remissos, ocijsq; vacare, villã firmare, ruinas reficere, arma & vtensilia bellica (quibus hostes arceri deberent) fabricare continuè satagebant. Gandauenses verò qui alteram partem villæ obsidebãt, comportare aggerem, implere fossam, vt facilior esset aditus ad conferendũ cum villanis totis viribus laborabãt. Sed nostris militibus nõ placuit insilire villã, experiri fortunã, aut appropinquare muris, propter pericula quæ possunt emergere, sed operire tẽpus dedicionis voluntariè, quod sciebãt nunquã fore futurũ, nã omnibus carnib⁹ & tritico, & diuersi generis potibus habũdabãt.

Fuerunt

Fuerunt qui dixerint dominum Thomā Triuet & quosdam ex militibus reliquis vtres plenos auro de villanis cepisse, & in villā sæpissimè introisse, ac tam priuatè quàm publicè cum illis tractatus multotiens habuisse, vndè non solùm plebs communis suspicabatur eos esse proditores, sed clamando publicè testiabatur. Factum est itaq; , vt per moram inutilem quam traxerunt, peior esset conditio obsidentium quàm obsessorū, quia & illis inter se inerat multa concordia & victus habundantia, nostris suspicio & discordia, ac panis & aquæ penuria, vndè contigit pestis mortifera inter nostros, & quotidiè plures dissenteria perierunt, furtiuè igitur è castris recedendo nostri quotidie mare petunt, & Angliā venientes, quæ viderant vel audierant de dictis militibus referebāt. Videns ergo Episcopus indies numerū suorum minui, instat apud millites (qui iam nō eius subditi sed magistri fuerunt effecti) vt contra villam suas vires experiantur, antequam turba nimis vel peste, vel discessione minuatur.

Cui petitioni vix tandem consentientes, villam occurrunt totis animis, & cū lapidibus, lanceis & sagittis, igne græco, & missilibus quę Gunna vocantur, nostros vbiq; repellunt. Fecerat autem Episcopus fieri quendam pontem subtilissimū, per quem ad vallum facilis fuisset ascensus. Quem villani cernentes in magnam perniciem illorum esse compositum, emittunt Gunna grandem lapidem, qui percutiens pontem, sine difficultate confregit, & quosdam milites superstātes simul crudeliter interemit. Nec minora damna fiebant in locis alijs, propter quæ nostri sese retrahere & insultum dimittere cogebantur. Subtractis cunctis qui superfuerant, de loco periculi discessum est ad hospitia singulorum, & intra paucos dies obsidio dissoluta, Gandauensibus cum męrore discedētibus & falsitatem execrātibus Anglicorū, quia profectò si fuisset tanta fides inter duces Anglicorum quāta fuit inter Gandauenses, villa de Ypres hodie nō superesset. Relinquētes autem obsidionē, quæ incendere poterant exurebant, ne hostibus essent ad solatium vel iuuamen, vellent nollent tamen reliquerunt ibidē quæ nec incendere, nec confringere, nec euehere potuerunt, Gunnas videlicet magnas ingentis precij & valoris. Plurimi verò nescientes tempus discessionis, quæq; preciosa & portata per multos labores & pericula (subitò migrare compulsi) dimiserunt ibidem. Et hic finis & fructus obsidionis villæ de Ypres.

Insultus ad villam de Ypres.

Post obsidionis solutionē cognoscens Episcopus per exploratores regē Franciæ cum exercitu peruenisse ad ciuitatem Ambianēsem, alloquitur suos milites, scilicet dominū Thomam Triuet, & VVilhelmum de Elinham, cæterosq; , dicens se velle Pikardiam ingredi, & contra regem Franciæ vno die Martis experiri fortunam. Et cùm multa allegasset quibus meritò accēdi potuissent ad profectionem, nihil tamen profecit, sed cum iniuria etiam contumelias recepit ab eis, dicētibus eum temerarium, & nescientem vires tantæ multitudinis, quæ centum habebat contra vnum ex illis. Non fore tutum nec discretioni consonum sic temptare deum, vbi nulla spes esset victorię, sed certitudo cōfusionis, nisi fortè subitò tam arctam necessitatem incurrissent, de qua non possent effugere nisi pugnando. Quibus auditis, Episcopus valefecit eisdem cum paucis admodum Pikardiam ingrediendo. Milites verò ad villam de Burburgh properant, quam munire decreuerunt contra Francos, si fortè illuc eos contingeret aduenisse. Cùm ergo Episcopus propè partem exercitus Gallicorum appropinquasse demonstrauit se, suosq; in campo, explicatis vexillis, sed nemine audente cōferere, quia nondum totus exercitus Gallicanus cōuenerat, Episcopus vexilla reflexit, & sub omni festinatione ad villam suam de Graueling cepit iter, cum domino Hugone de Caluerlee, qui ei semper fuerat in cunctis angustijs comes indiuiduus, sociusq; fidelis.

Milites contra dicunt Episcopo volenti ingredi Pikardiam.

Epiſcopus reuertitur ad Graueling & milites ad Burburgh.

Coadunatus ſuis exercitibus rex Franciæ, & de noſtrorum diſſeſsione non parum elatus, vt agnouit quoſdam villam de Burburgh ingreſſos fuiſſe, totum exercitum conuertit ad locum, iurans ſe neminem illorum qui fuerunt ibidem prece vel præcio ſaluaturum, ſed omnes vel ignibus crematurum cum eadem villa, vel certè captos in ore gladij perempturum. Quibus molicionibus dux Britanniæ contrauenit, aſſerens non ita futurum vt credebat, ſe noſſe perſonas quæ in ea fuerunt, quòd omnes eſſent viri fortes & ſciẽtes bellum, & ſine graui Gallorum diſpendio ſuperari non poſſe. Non (inquit) contra Flandrenſes pugnaturi eſtis, ſed contra Anglicos, viros vtique cordatos valdè, & qui malunt mori quàm vinci. Rex autem cõmotus ad hæc verba ducis, & tu (inquit) ex illis es, & ideò pro illis verba facis. Cui confeſtim dux: & ne eſtimetis me ait aut timore vel eorum fauore talia protuliſſe, videbitis me primum, cũ meis hominibus inſultum facere contra eos. Habebat ſiquidem virorum electiſsimorum ad duodecim millia quos contraxerat ex omni ditione ſua. Et illicò vexillis erectis ad muros acceſsit. Erant autem in villa dominus de Bemond, & Thomas Triuet, VVilhelmus Elintham, & VVilhelmus de Faringdon milites, & multi alij viri fortes, qui locati in circuitu vt defenſores, mox contra Britones dimicare parati ſuas occupant ſtationes. Fit ergo pugna ingens (ſpectante rege Franciæ cunctiſq; Gallicis) & in omni conatu Britones peiorem calculum reportabant. Fecerãt autem noſtri inſtrumenta ferrea & vncata, quibus attraherent appropinquantes & in villam eijcerent, vel certè pungendo repellerent & in foſſas cadere facerent luto plena. Attrahebantur itaq; plures ſupra muros in villam & more pecudum mox cadentes, cum ſecuribus excerebrabantur: multi autem à muro repulſi in cęno quod in foſsis erat demergebãtur, inſuper & vexillum ducis Britanniæ violenter extortum de manibus ſigniferi, raptum eſt in villam, cũ ſignis pluribus aliorum. Cogebantur ergo Britones metu mortis à pugna quieſcere, & ſe muris ſubtrahere cũ pudore. Tunc Gallici & ipſi præſumptuoſi accedere temptauerunt, ſed ſuis periculis didicerunt Britones non ſe temerè ſubtraxiſſe, nam mox vt appropinquauerunt, candentibus verubus ſunt repulſi, quibus apponere manus volentibus, & ad ſe contrahere, dum multi ſuper vnũ veru manus mittũt, omnes parem recipere mercedem manibus eorũ miſerabiliter concrematis, vnde cõfeſtim inutiles facti, dum manus ſoluũt, vel trahuntur in villam, vel præcipitantur in foſſam. Igitur interfecti ſunt ex Gallicis in illo conflictu amplius quàm quingenti, noſtris penè nihil lęſis, niſi quòd per ignem Græcum in villam emiſſum tertia pars domorũ cum multis victualibus eſt cõbuſta. Nocte ſuperueniẽte, pugna dimiſſa, & Gallici ſe ad ſua tẽtoria cõtulerũt, amiſsis ſignis regis & plurium dominorum. Sub ipſo noctis articulo dux Britanniæ venit ad regem Franciæ, quærens quid ſentiret de Anglicis, & ſi adhuc cenſeret plures inſultus facere contra eos. Rex verò reſpondit, eos eſſe dęmones non homines, qui tam frauduleẽta cõmenta adinueniſſent aduerſus aliquos chriſtianos. Nihilominùs dixit ſe nõ ceſſaturũ donec omnes eos cepiſſet manu forti. Cui dux, & ego (ait) nõ laudo plures inſultus fieri, quia & ingenioſi & fortes ſunt viri, & quotidiè nouas contra adinuentiones diſperquirent: & ſi tales tres dies fecerimus, perdẽdo cõtra eos, noſtro numero imminuto, ipſi ſatis fortes erũt quarto die cum auxilio Epiſcopi (qui tenet propè villã de Graueling) ad exeundum & pugnandũ contra nos in campo, tunc non dubito quin plura perdemus quàm prius amiſimus. Rex igitur & ſanior pars Gallorum iam aliqualiter animo fracti, non de inſultu ſed de tractatu cum noſtratibus cogitare cæperunt: anguſtiabant nempè eos tot mortes, nõ plebium, ſed exercitatorũ militum & armigerorum, tot læſiones dominorũ tam Britãniæ quàm Gallorũ. Nam & ibi

Mare-

Mareſcallus Frãciæ fuit occiſus, & dominus de Cliſſon grauiter vulneratus, ita vt in manibus aſportaretur à muris. Propter quæ omnia reputãtes ducem Britanniæ iam veridicum decreuerũt vt ipſe alloqueretur eos ex parte regis Franciæ, de reddenda villa, quia notus erat eis, & ipſe peroptimè nouit eos. Agentes ergo tractatũ dux & noſtrates, poſt plures altercationes tandem in hanc ſententiam conſenſerunt, vt villam redderẽt regi Franciæ, & ipſi cũ equis & armis, & cunctis ſeruiẽtibus, cunctis quoq; bonis quæ de villa aſportare placeret indemnes exirent, & ad quemcunq; locum vellent pergerent ſub conductu regis Frãciæ, ita tamẽ vt verſùs Angliam properarent. Exeuntes autem Caleſiam, peruenerunt cum ipſis multa ſpolia deducentes, quod nimiùm Gallicos contriſtauit. Sperauerant nempè ditati fuiſſe de eorum ſpolijs & exhilarati mortibus: ſed tamen ſecùs accidit quàm credebant vt prætactum eſt.

Rex Franciæ componit cum Epiſcopo vt deſerat villam de Graueling.

Poſt diſceſsionem noſtrorũ de villa de Burburgh, conuertit ſe exercitus Gallicanus cum rege ſuo ad villam de Graueling, vbi erãt dominus Hugo de Caluerlee & Epiſcopus conſtituti. Quia ergo Gallici iam ſatis experti ſunt quę dãna, quæ pericula ſequãtur inſultus, inſultũ facere de cætero metuebant. Idcircò mittunt ad Epiſcopum enumerantes multitudinem Gallicorum, fortitudinem & animoſitatem Britonum & qui cum illis erant, denunciantes vt reddat regi Franciæ villam ſuam quam iniuſtè dignoſcitur occupare. Et Epiſcopus ad hæc breuiter reſpondebat, ſe tam in cauſa domini Papæ quàm regis Angliæ lucratum fuiſſe villam prædictam, per multa pericula inſuper, & ex poſt eandem reparaſſe, ac fortificaſſe, fuſa multa pecunia, nec ſe cognoſcere quenquã habere iuris titulum præter regem Angliæ, vel ſemet ipſum in eam. Cùm ergo Gallici hæc audiſſent, & diffiderent de redditiõne, remiſerunt qui nunciarent Epiſcopo ſe velle .15. millia marcarum dare, ita vt Epiſcopus eã deſerat & cõplanet ad terram, & habeat facultatẽ Epiſcopus liberè migrandi quocũq; vellet cũ omnibus bonis ſuis & cunctis qui ibidem fuerunt cum eo. Ad hæc Epiſcopus petit inducias vt reſponſum differat ad certum diem, & datur ei, qui ſtatim miſit in Angliã, nuncians regi ſemet in arcto poſitum & regem Frãciæ cum innumerabili exercitu ante ipſum iacere, iam tempus eſſe (ſi vnquam vellet congredi cum rege Franciæ) properare vel mittere qui cum eo auderent congredi, quia niſi in Angliam nauigaſſe præſumpſiſſet, non potuiſſet propius acceſsiſſe, & ideo non erat difficile Anglicis ad ſuccurſum properare, cùm nil in terra Franciæ morarentur priuſquam vel bellum haberent, vel regem Franciæ effugarẽt. Hijs auditis, rex Angliæ dum adhuc eſſet vagabundus (vt diximus) per patriã & domos religioſorũ, & eſſet in cœna apud villam de Dauentre, mox expulſis tabulis cũ omni furia & feſtinatione ſurrexit, & apprehenſo equo, curſu velociſsimo noctem conſumit equitando, multotiens equos mutando, tanquam ea nocte eſſet regem Franciæ perempturus, venitq; ad Sanctum Albanum nocte media, ſed nil moraturus ibidem, niſi dum Palefridum Abbatis mutuat, nunquam reddi-turus eundem, confeſtim feſtinat ad VVeſtmon. ſequentibus eum paucis, quò cùm perueniſſet, fatigatus à laborioſa equitatione, & ſomno preſſus, ibidẽ pernoctare decreuit. Cùm autem dormiſſet, cernens requiẽ quod eſſet bona, ſtatuit mitiùs agere cum hoſtibus ſuis, & alios mittere qui propulſarent eos. Sicquè actum eſt, vt poſt grandia verba, & pompam nimiam, ab ipſo factum eſt nihil, qualibus illudens Poeta dicit: *Parturiunt montes, exibit ridiculus mus*. Miſſum tamen eſt pro duce Lancaſtriæ, vt ipſe vſque ad locum properando feſtinet, & Epiſcopum liberet, & Gallicos arceat manu forti. Qui & ipſe tanquam continuò facturus, ita feſtinat ad mare, & expectat ibidem donec dies induciarum pertranſiſſent. Videns ergo Epiſcopus ex Anglia nullam fidem, nullum

euenire remedium,componit cum Gallicis,& villam destruit solo tenùs (vt tenebatur ex pacto) sed pecuniam non recepit,quia hoc cognouit consiliarijs regis displicere.

Gallici reuertuntur ad propria infirmati.

Post recessum Episcopi, & ipsi Gallici ad propria recesserunt,in parte tamen maxima imminuti,quia (vt supra diximus) ad villã de Burburgh plures valentes amiserunt,& quotidiè in exercitu plures subitò dissenteria & alijs varijs infirmitatibus perierunt, ita vt multis diebus ampliùs quàm treceuti in die spiritum exhalauerunt. Coacti reuera fuerunt iuuenes delicati,mercatorum & Burgẽsium filij, nescientes arma,ignorantes vigilias,& per omnia inexperti ad supplementum exercitus, qui mox vt consuetudinem mutare cæperunt,continuò infirmabantur,& repentè iuxta latus regis dum starent in armis,nil habẽtes mali (prout visum fuit) mortui corruerũt. Quare si qua fides,si appetitus gloriæ,si audacia in nostris tunc militibus qui domi remanserant & hæc audierant extitisset, profectò fuisset tempus acceptabile transfretandi & experiẽdi vires contra hostes totiens in terra sua quæsitos. Nam multotiens quæsiti fuerunt in regno Franciæ,per duces, per comites,& alios dominos,sed tamen inueniri nequibant: iam præsentes fuerunt,non procul,sed propè: non pauci,sed plures: non communes,sed potentes & diuites: non exercitati,sed inexperti: non fortes, sed infirmi: & ecce nostri (vel proditione detenti, vel vecordia refrænati) non transeunt contra diu desideratos, sæpè quæsitos. Proh dolor,terra quæ olim generauit & produxit homines cunctis reuerendos,propè & procul positis metuendos,effeminatos iam euomit,ridiculum hostibus,fabulam ciuibus: nã nullus vel rarus reperitur in ea,qui reipublicę se deuoueat,qui pro ciuibus laborem impendat,sed omnes sua lucra sectantur,propria commoda perscrutantur. Sed ne lectores scandalizentur huiuscemodi verbis,plura de hijs scribere supersedemus. Ad materiam igitur superiùs memoratam reuertamur. Igitur Episcopus relinquens Gallias,Angliam est reuersus,qui citò postquam terram attigit,ducem adiuit qui adhuc iacebat illis in locis,qui Episcopum obiurgans,quærens nodum in scirpo citò dimisit. Hugonẽ verò Caluerlee aliquanto diutius secum detinuit,honorem ei exhibens propter antiquam militiam approbatam. Hic ergo finis fuit profectionis & belli pontificalis.

Scoti intrant Angliam.

Scoti per idem tempus occasionẽ ex tẽpore nacti, eò quòd plures fuissent cũ Episcopo egressi,Northumbriã intrauerunt (prout moris eorũ est cũ superiores esse videntur,) incolis dãna irrogarunt, agentes prædas vbiq; & captiuos de suis domibus educentes & Scotiam pertrahentes. Ausi sunt insuper ad castellum quod vocatur VVerk super flumẽ de Tvvede cum multis armatis accedere,& captum ac deprædatum ignibus cõflagrare,nemine conatus eorum impediẽte, nec semet ipsorum insolentijs apponere volente, propter metum quorundam qui tunc temporis à communi populo putabantur plus Scotis quàm Anglicis fauere. Ob quam causam milites & armigeri qui custodias castellorum vel municionum habebant in illa patria,venerunt ad regem & reddiderunt ea in manus suas,dicentes Scotos vehementer inualuisse,& Anglicos qui in partibus illis erant perpaucos esse ad resistendum illis,nisi rex ipse manus apponeret adiutrices,qui respõsum consolatorium acceperunt, vt dicemus in capitulo de proximo parliamento quod scripturi sumus.

De Papa & Romanis.

Eodem ferè tempore Papa diffidens de fide Romanorum, simulata causa velut puriorem aërem vellet haurire, vrbem ad quoddam castellum nõ procul positum multotiens egrediebatur & reuertebatur, quandoque ad noctem,aliquando verò pernoctauit ibidem,& die secundo vel tertio est reuersus. Vt autem tolleret omnem suspicionem à cordibus Romanorum,non procul à dicto

loco quòd amœnus esset & ibi locus, dixit se velle castellum forte construere, in quod sese posset securè recipere, si necessitas vlla vrgeret. Vndè gauisi Romani, iam liberè permiserunt eum sine suspicione vel exploratione, quotiens vellet vel quando vellet adire locum, pro eo maximè quòd nouerunt eum latomos & fabros plurimos conduxisse, & ad eum locum magnam materiam lapidum & lignorum comportasse. Iam ergo Papa securus neminem eius migrationem velle perscrutari, accito clanculùm quodã poteti domino qui erat in illis partibus, cõponit cum eo vt certo die veniens cum armata manu, deducat eum in patriam suam vbi natus fuerat, scilicet in Neapolim, quia rebatur maiorem fidem inuenire inter suas patriotas, quàm Romanos, si cõtingeret indigere. Quod & factũ est. Audientes autem Romani Papam repente fugisse, cum magno supercilio miserunt ad eum, mandantes vt reuertatur, alioquin affirmabant eum velle deponere, & aliquem de Cardinalibus qui in vrbe remanserunt in Papam eligere, vel certè reuocare eius aduersarium Antipapã, & ipsum inthronizare. Ipse verò paruipendens eorum minas, moram suam cõtinuare disponit in dicta terra, quanquam ibidem multa aduersa essent prouentura, prout in sequentibus pleniùs (cùm locus & tempus id postulauerint) edicetur.

De nauibus hostium captis.

Circa dies quibus Episcopus Norvvicensis & cruce signati sederũt circa villã de Ypres, hostes armauerant quinque vasa bellica, qualia Balingarias appellamus, vt arcerent & impedirent tam transitum versùs eum, quàm versùs Aquitaniam, quia & illuc dirigendi fuerant cruce signati, cum turba militum & armigerorum: Ducibus domino Britrigaldo de la Bret, & nonnullis alijs electis ex Anglia viris bellicosis. Et cùm plura mala fecissent in mari, non ferentes hæc viri de Portesmutha & Dortesmutha, armauerant ipsi naues suas bellicas ad impediendum conatus eorum. Et progreßi in obuiam, commiserunt repentè prœlium cruentum valde, sed tamẽ adiutorio superno nostri superiores effecti, occiderunt omnes qui erant in eis præter nouem viros, & vasa & vniuersa cõtenta diripiebant sibi, aduehẽtes patriæ tam prædam quàm pacem, per victoriam gloriosam. Eadem ferè tẽpestate nauigium Anglicanum dum liquidas obseruat in mari vias, octo naues grandes refertas multis bonis, & vnã præcipuè bellico iure lucrantur, in quibus dicuntur fuisse mille & quingenta dolia boni vini. Et ita licèt per breues successus Angliam plurimùm confortabatur.

Qualiter Gãdauenses lucrati villam de Ovvdenarde

Postquam cruce signati è Flandria Angliam sunt egreßi, Gallici qui custodiebant villam de Ovvdenarde, quam superiori anno Gandauenses obsederũt à festo inuentionis sanctæ crucis vsque ad natale Domini, quo tempore (vt superius scripsimus) Gandauenses ibidem victi fuerunt per regẽ Franciæ, & Philippus de Nartfield interemptus cum viginti quinq; millibus Flandritarum, cæperunt Gallici crudele dominium exercere super ciues illius villæ, opprimentes eos vehementer. Et non tantùm bona diripientes eorum, sed etiam vxores vi rapientes eis, pro suæ voluntatis arbitrio abutebantur. Super quibus omnibus oppidani de Ovvdenarde vehementer commoti, nec immeritò, cum iam nullã spem cernerent correctionis Gallicorum, sed potiùs indies eorum scelera augeri viderent, miserunt secretò nuncios ad Gandauum, qui & eorum iniurias ciuibus nunciarent, & auxilium rogarent ab eisdem. Promittentes insuper illos quacunque nocte vellent introducere in villam de Ovvdenarde, vt sic & dominio villæ potirentur, & acceptas frequenter iniurias siue damna per Gallicos in ipsos viriliter vindicarent. His auditis, Gandauenses non segnes accinguntur ad iter, & nocte peruenerunt ad villam, datisq; signis ad inuicem qui in villa erant, & qui extra villam, intromißi sunt Gandauenses. Oppidani igitur dictæ villæ iuncti Gandauensibus, scientes peroptimè vbi hospitia Gallicorum fuêre, do-

mos repentè irrumpunt, Gallicis dormientibus, & in ipsos subitò irruentes, iugulant quotquot in villa fuêre, multos valde, ita quod non superfuit vnus ex eis. Et ita Gandauenses villa potiti, etiam stragem magnam fecerunt in Flandrensibus, qui falsi fuerant suis ciuibus dictæ villæ. Ibi mercatores Anglici in parte recuperauerunt damna quæ pertulerant per ante in villa de Bruges, dum bona in dicta villa reperta à Gandauensibus precio leui emunt, & non solùm mobilia, sed etiam domos & quæque læta villæ. Posthæc Gandauenses miserunt ad regem Angliæ, nunciantes se lucratos dictam villam, quam vellent dare sibi, si vellet illuc ex Anglia custodes & auxilium destinare, alioquin detraherent illam solo tenùs. Rex verò gratias agit illis, respondens se nolle illuc suos dirigere propter instantia pericula, quæ regno suo multis ex partibus imminebãt, & honoratos dictos nũcios prout decuit Gãdauũ remisit. Et hic finis Gallicorũ, qui multa mala perpetrauerãt in villa de Ovvdenard. Nec silẽtio reticẽdũ, quòd in dicta villa repertus est infinitus thesaurus comitis Flãdriæ, qui meritò & Gãdauẽses animaret, ad continuandã vverrã, & comitem cogeret desperare.

Parliamẽtum Londini. Circa festũ omniũ Sanctorũ factũ est parliamentũ Lõdonijs, in qua cõcessa est medietas quintę decimæ per laicos, & paulò post medietas vnius decimę per clerum, regi. Cuius pecuniæ portionẽ domini partiũ Borealium petierũt, quia in hoc parliamẽto fuerunt deputati ad custodiendum partes illas cõtra Scotorũ irruptiones. Quibus responsum est per dominũ VVilhelmum VVickhã Episcopum VVintoniẽsem, quòd ideò ex pauperibus effecti fuerant diuites, & domini vt Scotos liberiùs arcere possent, & vt rex & australium domini partiũ minus grauarentur; dum aliàs oporteret eos omni anno comparare exercitus, populumq; vexare contrahendo versùs partes illas. Nec esse difficile eis ibidẽ hostes repellere, qui domini & magnates facti sunt, cùm eorum antecessores, videlicet patres & aui, qui neque fuerũt domini vt ipsi, nec diuitijs abũdantes, potuerũt sua animositate & audacia, hostib', id est, Scotis resistere, & de ipsis multotiens triumphare. Concessæ sunt tamen illis commissiones congregandi virtutem exercitus, & Scotis resistendi, & damna pro damnis inferendi, quotiens contingeret Scotos irrumpere, vel hostili more partes illas intrare. Hæc autem facta sunt pro eo maximè, quia in vltimo die quo dux Lancastriæ & ipsi cõuenerunt ad diem Marchiæ, conuentum fuit inter eos pro cõmodo partis vtriusq;, vt de cætero ipsi nec Anglici vexarentur per tot labores & expensas, sed singulis annis certi vtriusq; partis destinarentur ad parliamentũ regni vtriusq; qui & iniurias acceptas proferrent in medium, & emendas acciperent secundũ quantitatem damnorũ per iudicium dominorũ. Qui verò Scoti supersederũt ad hoc parliamentum venire iuxta condictum, & insuper damna interim plura Borealibus præsumpserunt inferre, ac etiam hostes ex Gallijs in nocumentum Anglorum conducere. Decretum est per parliamentum, vt frangenti fidem, fides frangatur eidem. Et vt potestas lecta ex Anglia mittatur illuc, subductore domino Thoma de VVoodstocke, videlicet mille lanceæ, & duo millia architenentium, ad compescendum conatus eorum. Quibus cognitis, Scoti valde timentes in fine parliamenti supplices aduenerũt, etiã de pace vel treuga tractare voluerunt. Sed Anglici totiens eorum falsitatem experti, cum eis tractare nec componere noluerunt, sed eos effectos contumelijs ad propria redire præceperunt, denunciantes vt capita sua defenderent quàm bene scirent, & sua iura tuerentur. Quibus regressis (vt premisimus) domini boreales susceperunt patriam conseruandã, donec comes Buckinghamię dominus Thomas de VVodstock prędictus paratus esset ad accedendũ cũ potestate grauiori. In hoc parliamento rex cepit tẽporalia episcopi Norvvicensis in manu sua, eò quòd inobediens

diens erat voci eius quãdo (vt pręmisimus) reuocauit eũ per breue suũ cũ paratus esset ad transfretandum, sed tamen Episcopus noluit reuenire. Milites quoquè qui cum Episcopo fuerunt in Flandria, quia & ipsi Episcopo fuerunt inobedientes, & quod peius est, proditores, incarcerati sunt: sed mox manucapti sunt per amicos, redimendi fuluo metallo. Et hic finis & fructus parliamenti præsentis. Transit annus iste frugifer & fructifer: sed in fructibus arborum suspicio multa fuit, eò quòd per nebulas fœtẽtes, exhalationes, aërisq; varias corruptiones, ipsi fructus, putà poma, pyra, & huiusmodi sunt infecta, quorũ esu multi mortales hoc anno, vel pestẽ læthalẽ, vel graues morbos & infirmitates incurrunt. Fuit etiam annus iste Anglicis luctuosus, quia plures tam in Flãdria quàm in patria perierunt: Flandrensibus exitiosus, quia patria illa cum suis habitatoribus tam per suos quàm alienos est vastata: Gallicis formidabilis & onerosus, qui nunquam per ante timuerunt quenquã ex Anglicis ducibus sicut Episcopũ formidabant, & onerosus propter contractionem tanti exercitus, quantum rex Franciæ congregauit, & expensas quas in commune ad hoc negotium profuderunt.

Annalis conclusio.

ANno domini millesimo trecentesimo octuagesimo quarto, qui est annus regis Richardi à conquestu secundi septimus, fuit idem rex ad natale apud manerium suum de Eltham, & cum eo regina Anna. Exactis diebus natalitijs, dux Lancastriæ Iohannes de Gandauo, qui ante natale profectus fuerat in Frãciam ad tractandum de pace inter regna, rediijt in Angliam, ferens treugas vsque ad festum sancti Iohannis Baptistæ, quo tempore rediturus erat ad tractandũ iterum & confirmandum pacem si posset fieri inter reges. Quæ treugæ quantũ contulerunt vtrique regno, regna manifestè suis commodis persenserunt. Nam Anglia per Gallicos & maximè per Normannos sequente quadragesima referta est cunctis necessarijs mercibus, putà vino, fructibus diuersi generis, speciebus atq; piscibus, adeò affluenter, vt admirationẽ ferret incolis vilitas rerum vænalium, præcipuè in illis partibus, ad quas accessus esse poterat Normannorum. Francia & Normannia lætati sunt, quia argentum & aurum promptè perceperunt ex Anglicis pro suis mercimonijs, & abundantius multò quàm in suis partibus pro tantillo commercio percepissent. Vndè ab vtriusq; regni incolis, & maximè cõmunibus, pax est ardentissimè concupita.

De treugis inter regna.

Eodem anno in nocte Purificationis beatæ Virginis visa sunt ingentia fulgura, & audita tonitrua, quæ corda mortalium non modicè terruerunt: & non multò post Iohannes de Northamptonia dictus aliàs de Comberton, Maior London. anno præcedente, qui suis seditionibus iuxta sui nominis etymologiam ciuitatem Lõdoniarum seditionibus adimpleuit, moliri noua temptauit, multis assentantibus quibus rapina placebat. Nempè Maiorem (electum iuxta morem ciuitatis) turbare & cum multitudine stipatorum incedere, non semel sed pluries ad plurimorum terrorem, quibus placebat vsus. Et cùm iam Maior illius anni (dictus dominus Nicholaus Brambre, miles) occurrere suis motibus parauisset, in tantam insaniam dicti Iohannes Comberton amatores conuersi sunt, vt quidam ex arte sutoria, qui maior ęstimatione videbatur, publicę communitatis suffragium expeteret & commoueret. Ob quam causam (consilio domini Roberti Knolles militis) domo sua tractus & decollatus est, tanquã insurrectionis concitator, & pacis regiæ perturbator. Quod factum pro tunc compescuit commotionem vulgi, insurrectionem populiquè sedauit, qui dicebatur eo tempore in necem Maioris electi, & multorũ valentium conspirasse.

De dissidio inter Londonienses pro maioribus.

Instante tempore quadragesimali, dux Lancastriæ Iohannes, cum fratre suo Thoma de VVodstock comite Buckinghamiæ, & innumerabili penè tur-

De profectione ducis versus Scotiam.

ba

ba militum, armigerorum & architenentium, profectus est versùs Scotiam, vt Scotis perfidis perfidię pœnas inferret. Cumq; in partibus borealibus perendinasset, donec incolarum destructis victualibus, plus damni irrogasset eisdem quàm per ante intulerāt ipsi Scoti, tandem circa festū Paschæ terrā Scotorū intrauit, vbi tāta erga eos vsus est paciētia, vt villanos de Edenburgh permitteret asportare de villa quęcunque vellent, & vltrà mare Scoticum comportare, indicens interim exercitum, ne præsumerent sub pœna mortis versùs eandem villā pedem mouere. Iacebant ergo nostrates per totum triduum non procul à villa, id est per tres leucas, dum potuissent adiuisse prædictam villā, & Scotos asportatione rerum vel perturbasse, vel iure bellico ipsa bona occupasse. Sed asportatis quibuslibet rebus è villa, & Scotis fuga saluatis, signum dedit mouendi exercitum penes villam. Ad quam cùm venissent, nihil pręter domos vacuas inuenerunt, & non tantùm vacuas, sed omne stramentum tectorum depositum propter incendium & detractum. In nocte verò Paschæ fecit exercitum in paludibus propter metum hostium armatum pernoctare, sed superueniente niue & intollerabili frigore, perdidisse fertur (vt taceam de hominibus exanimatis) per frigus amplius quingentis equis. Scoti verò semper prudenter agētes se subtraxerunt, & in nemoribus vel vltra mare Scoticū delituerunt, nolentes bellum inferre nostratibus. Sed experimētaliter cognoscētes nostros illis in locis, & illo tēpore sine gladio, sine certamine, frigore, & inedia perituros. Quod & factū est: nā plures sine ferro perierunt, plures per irruptiones Scotorū vel captiuitatem vel mortem incurrerunt. Vt viderentur ergo boni ductores, dux & frater eius volentes pabulatum exire prohibuerunt, exeuntes ascensis velocissimis equis persecuti sunt, & cū lanceis præacutis nō plus parcentes eisdē quā hostibus percusserūt, vulnerauerūt, perforauerūt, & occiderūt plures ex Anglicis quàm hostibus perimentes. Tandem parùm damni inferentes hostibus præter incensionem villarum paucarum, cum imprecatione cunctorum borealium, id est, Northhumbrēsium cum magno quidem supercilio ipsi domini, sed mediocres, egentes, angustiati, afflicti redibant. Post quorum discessum, mox erumpentes Scoti in partibus Borealibus, prædas egerunt, & plura damna per combustionem villarum fecerunt quàm nostrates intulerant ante illis. Et factum est vt in hac expeditione non minùs perderet & regnum in effusa pecunia, in turba virorum perdita, in amissa substātia, quā anteactis expeditionibus per annos multos factis noscitur perdidisse.

Parliamētum apud Salisbury.

Exacto tempore Paschali, id est, post quindecim aut paulò plures dies post Pascha conuenere citati proceres apud Salisbury, ad parliamentum celebrandum. Quidam de ordine Carmelitarum frater, bacularius in Theologia, Hibernicus genere, infausta hora properauit. Hic namq; quandā schędulam dictauerat, & conscripserat, in qua plura enormia machinamēta per ducem Lancastriæ (vt asseruit) excogitata fuerant exarata. Contenta siquidem in illa fuerunt, quod dux statuerat regem repentè oppressisse, regnumq; occupasse. Designauit tempus, locum, & cætera quæ huius rei facere possent argumētum. Obtentoq; aditu ad regale colloquiū, porrexit schędulā, iurans in Sacramento corporis Christi, quod ipse eodem die celebrando cōfecerat, nullum verbum forè falsum quod in schedula scripserat, monuitq;, ne audirentur ducis excusationes, quia per subtilia (inquit) verba hac die quidem iudiciū differet, & si fugerit in spacio miliarij populum contrahet, & quò plus facultatis obtinuerit recedendi, tantò materiam obtinebit maiorem fortitudinem congregandi; & ita efficietur vel hostis publicus, vel dolosè reconciliabitur tibi regi. His auditis, rex puer nō dominos, non pares regni, seu qui sensu vigebant in regno, sed consue-

tos

tos conſiliarios ſuos, duos videlicet capellæ ſuæ clericos, Nicholaum Slake & quendã alium ſuper tantis conuenit negotijs, vt diſcernant quid in tali articulo ſit agendum. Inter tractandum more ſolito dux intrauit, nihil voluens aduerſi, omninò neſciens quid tractarent. Quem cũ rex toruo vultu reſpexiſſet, nec vt ſolebat honorẽ impenderet, Dux æſtimans aliquid latere in mente regis quod perſonam ſuam tangeret, ſe ſubtraxit. Intereà duo dicti regis conſiliarij fortaſſis metuentes ducis dominationem, vel affectantes amorem, cõſulunt, vt omnibus vijs & modis ducem accerſat, & ipſe eum conueniat ſuper iſtis. Vocatus eſt tandem dux à rege, & ſchedula ſibi tradita ſupradicta, quam vt perlegerat, ſuſpirans, ait ad regem: Heu (inquit) domine mi, cur fidem datis talibus delatoribus? cur de mea perſona talia opinamini? Nonne ſum auunculus veſter? Nonne tutor extiti? Nonne poſt vos principalis in regno? Quid mihi ſuaderet vos prodere vel certe necare, qui nihil lucri reciperẽ de veſtra morte? Nunquid hoſtes veſtri me ditiorem facerent in terra ſua, quã effectus ſum in terra veſtra & in natali ſolo? aut ſi regnum affectarem, credendum ne eſt poſt veſtram interfectionẽ (quod abſit) dominos huius regni æquanimiter ferre me poſſe, domini mei & patrię proditorem? Deſiſtite (ſi placet) fidem dare talia referẽtibus, quia paratus ſum more militis cõtra quẽcunq; mũdi mihi in hac cauſa aduerſantem pugnare, & meã innocentiã defendere & purgare. Cumque hæc & his ſimilia plura pro ſe dixiſſet, credidit rex ipſi duci, & ſuſcepit excuſationes eiuſdem. Dux verò rogauit regem vt frater ſupradictus in cuſtodia teneretur vſq; ad diem quo cauſam diceret horum quæ propoſuerat contra eum. Et rogauit ſpecialiter, vt dominus Iohãnes Holand eius cuſtodiam obtineret. Erat iſte Iohannes Holand frater regis ex parte matris, filius ſcilicet quondã domini Thomæ Holand, qui libenter propter amorem ducis, fratris cuſtodiam acceptauit.

In ipſa nocte quæ præceſsit diem datum ſuæ reſponſioni, idem Iohannes & quidam alius miles, dictus Henricus Grene, apprehendentes fratrem, & mittẽtentes funem in collo eius, & eadem reſte nectentes eius genitalia, ſuſpẽderunt à terra, imponẽtes ſuper ventrem eius lapidem tantę ponderoſitatis, qui & torqueret eum per diſtrictionem verendorum, & eius guttura ſuffocaret, confringeretq; ſpinam dorſi eius, vt non tantùm vno ſupplicio, ſed tribus tormentis vitam finiret: qua inuria frater occubuit ſuperatus. In craſtino fecerunt fratris corpus exanime per villam detrahi more proditoris, vt ſuſpicionẽ tollerent illatæ ſibi mortis iniuſtæ. Et mirandum, quòd nõ armigeri, non valecti, non garciones, nec inferioris ſtatus viri quicquam mali voluerũt inferre fratri, ſed milites hæc fecerunt. Ipſi iudices, ipſi miniſtri, ipſi tortores extiterunt. Et hic fructus parliamenti pręſentis, excepto quòd rex petijt & obtinuit de laicis quidem medietatem vnius, (vt vſu vulgari loquar) quintę decimę, de clericis verò vnius decimæ medietatem. Et præter hoc, quod dominus VVilhelmus la Zouche, quamuis grauiſsima detineretur ægritudine, accerſitus erat ad parliamentum prędictum, ad ſtãdum iudicio regis & dominorum, quia idem frater eum velut inuentorem, inceptorem, & incentorem dixerat omniũ quæ ſcripſerat extitiſſe. Qui cùm veniſſet lectica delatus, quia propter guttam equitare non poterat, cõpulſus eſt diſcinctus, & diſcooperto capite ad hæc oĩa ſibi obiecta, more latronũ vel proditorũ reſpõdere. Qui viriliter negauit obiecta ſacramẽto firmãs hęc nunquam audiſſe, vel huiuſcemodi cogitaſſe, & ita demũ abſolutus eſt, & domum redire permiſſus, factus nõ ſolùm illius ordinis, ſed cunctorũ ordinum fratribus inimicus. Sunt qui dicũt cratem ſutã ſuper quã fratris corpus tractum ẽtũ erat reuiruiſſe, floruiſſe, & folia produxiſſe, & quedã cęcũ ad eandẽ cratem lumẽ amiſſum recepiſſe, ſed ſi verè id aſſeuerauerint vel amore, vel odio perſonarum

Interficitur frater Carmelita.

Mirabile.

narum non dum scitur. Ferunt etiam quòd dominus Thomas de VVodstocke frater Ducis irruperit in cameram qua rex erat, & terribiliter iurauerit se oppugnaturum vel occisurum quemlibet qui proditionem imponere vellet fratri suo Duci, nullum excipiens, nõ ipsum regem quidem. Vndè rex turbatus, nec contramutire quidem ausus est. Quod factum capitale fuisset, si rex habenas regni ritè rexisset.

Irruptio Scotorum.

Circa idem tempus quia Scoti varia damna Northumbrensibus inferre non cessabant, Comes Northumbriæ, dominus Henricus Percye, Scotorum regnum parat ingredi, & damna pro damnis illis reddere, & iniurias illatas suis patriotis vlcisci. Quibus ita gestis, cùm reuersus fuisset comes, & exercitum dimisisset, reuertuntur Scoti, & damna damnis in patria cumulãt, vndè dictum comitem multipliciter irritarunt. Eratquè per totam æstatem vtriusq; gentis euentus varius, dũ nunc illi, nunc nostri proprijs damnis addiscerent quãta mala pariat discordia, quanta pericula lis inter regna. Hac æstate dominus Iohannes Philpot miles & ciuis Londoniarum nobilissimus, qui pro regno regniquè commodo plus omnibus laborauerat, & expensis & affectu sępiùs regem regnumq; releuauerat, cõcessit in fata, neminem in huiuscemodi affectibus relinquens superstitem sibi parem.

Io. Philpotti mors.

Dux Lancastriæ Franciã proficiscitur pro treugis.

Propè mensis Augusti principium, dux Lancastrię profectus est in Gallias ad tractandum cum Francis de pace vel treuga, quarum tractatus semper damnosæ Anglicis, & promissiones infructuosæ fuerũt. Igitur dux ibidẽ cũ numeroso nobiliũ comitatu diu perhẽdinãs, cùm iocunda noua patriæ putaretur afferre, reuersus est cum denũciatione belli anno futuro prima æstate, treugas tãtũ habẽs vsq; ad primum diẽ mensis Maij. Sicq; reuersus est in terrã istam, postquam expendisset (vt dicitur) quinquaginta millia marcarum argenti.

Processus & iudicium in Iohannem de Northamptõ olim Maiorẽ Londoniæ.

Eodem tempore (rege vocante) congregati sunt multi de nobilibus regni apud Rading, dũ adhuc dux ageret in remotis, ad cõpescendũ seditiosos motus Iohãnis de Northamptonia nuper Maioris Londoniarũ, qui ingentia facinora nisus est, de quibus & conuictus est ibidem, suo familiari clerico eum accusante, & molitiones plurimas per ipsum excogitatas, tam in damnũ regis, quàm totius ciuitatis Londoniarũ obijciẽte. Cũq; sentẽtia ferenda esset in eũ rege præsente, reclamauit improbus, & asseruit tale iudiciũ non debere fieri in absentia domini sui ducis. Quo verbo, suscitauit suspicionem sinistrã tam vulgi quàm procerũ cõtra ducem. Tamẽ ex processu iuris Iusticiarius huiusmodi verbis vsus est. Iohannes (inquit) scelera quæ tibi obijciuntur, debes duello refellere, vel per iura regni tractioni, suspensioni & quarterizationi subiacere: cũq; mutus staret, nec vllũ verbũ vellet ædere, decretũ est vt perpetuo carceri traderetur, & eius bona regijs vsibus cõfiscarentur, & vt Londonias non appropinquaret per centum miliaria in vita sua. Destinatus est igitur ad castellũ de Tyntagel in finibus Cornubiæ constitutum, & interim ministri regis velut Harpiæ bonis illius incubabant. Et hic finis pro tunc processus contra eum facti.

De miraculo facto in die sancti Oswini regis.

Propè dies istos, id est, vicesima die mensis Augusti, quo die videlicet celebratur passio S. Osvvini regis & martyris, in nouo castro super Tynã apparuit nouum & inauditũ nostris diebus prodigiũ. Duo nempè nautę ad resarciendũ nauem suam quoddã lignum dolare satagentes die prędicto, dum alter illorum securi dictum lignum percussisset, sanguinem repẽte de ligno prędicto, tanquã de pecude vbertim stupuit emanasse. Perculsus ergo formidine magna de tanta, renouitate diu hæsit: tandem recordatus diei Sancti Osvvini, cuius solemnitatem infestauerat, vouit se nihil vlteriùs eo die in æternũ facturum operis manualis. Quod audiẽs eius socius & miraculũ paruipẽdẽs, iurat se dolaturũ dictũ lignum

lignum & eo die loco prȩordinato positurum. Cũq; & ipse lignum percussisset, vidit sanguinẽ abundantiùs effluentẽ in parte percussa. Induraturus tamẽ lignũ vertit & insistit operi alia parte ligni, sed nec ibi defuit miraculũ præostensum. Nam & ibi sanguis tanquã è boue vel vacca decurrit. Giratur lignũ ad quatuor partes, omni parte pcutitur, omni parte fluit cruor. Quod cernẽs qui priùs improbè signũ cõtẽpsit, ad deuotionẽ se conuertit, & deinceps eo die ab omni opere manuali spõdet se cessaturũ. Istud miraculũ à multis visũ, & quib⁹ incũbebat, approbatũ, testimoniũ magnũ reddit sanctitati & excellentiæ martyris supradicti.

Eodem anno die sextadecima mensis Augusti, serò & per noctem sequẽtem audita sunt in Anglia perhorrenda tonitrua, & visa fulgura terribilia, quæ mortales multipliciter terruerunt. In crastino verò post meridiem quasi per horam facta est Eclipsis Solis, & coniunctio simul, aspicientibus eas multis. *De Eclipsi Solis.*

Eodem anno circa festum sancti Martini factum est parliamentum Londonijs, in quo (prout iam à multis consueuit temporibus) nihil dignum memoria fuit actum, præter illud quod sedulò actitabatur extortio, videlicet pecuniæ, de clero & communi plebe ad sustentationem militibus vverræ regalis, & præter hoc quod duellum commissum est infra listas, inter quendam armigerũ Anglicanum, & quendam de Nauaria, qui accusauerat dictum armigerum (cuius nomen erat Iohãnes VValshe) de proditione regis & regni effectualiter: tamen nõ erat proditor, sed inuidebat sibi, eò quòd cũ esset idem Iohannes subcapitaneus de Cherburgh, oppresserat vxorẽ dicti Nauariensis, prout idẽ Nauarus expost superatus ab eodẽ, & moriturus publicè fatebatur. Ob quã causã idẽ Nauarus, regali iudicio (qui ad spectaculum duelli cum principibus regni sui consederat) tractus & suspensus est, quanquam regina & plures alij pro eo preces sedulas porrexissent. Non dum parliamentum finitum fuerat, cùm noua de partibus borealibus sunt allata de captione castelli de Bervvico per Scotos, cuius custodiam comes Northumbriȩ, dominus Henricus Percy auito iure possedit. Scoti namq; mediante pecunia, de quodam qui secundariè castri custodiam tunc habebat, introitum castelli dolosè nacti sunt. Quibus dux Iohannes cognitis lætatus est valdè, quòd materiam iam inuenerat nocẽdi dicto comiti prout fertur. Factum est ergo duce procurante (prout dicitur) vt pro perditione dicti Castelli regalis, comes iudicium qui aderant optimatum, & regis sententiam damnationis exciperet in eum publicè promulgatam. Cuius executionis vindicta per regem postea citò relaxata fuit, quamuis id duci (vt dicitur) displiceret. Acta sunt hȩc decimo quarto die Decembris in eodem parliamento, non obstante quòd idem comes ad dictum parliamentum vocatus fuerat per breue regium, & ad custodiam suæ patriæ morari maluisset. Hæc idcircò causa inter ipsum Ducem & Comitem postea iræ & odij fomitem ministrauit. *De Parliamẽto Londini & duello in eodẽ & condemnatione comitis Northũbriæ.*

Comes Northumbrorum taliter adiudicatus, sed indulgentia regis vitæ possessionibusq; restitutus, nullas moras nectens, omnem apparatum belli præparat ad obsidendum dictum castrum, & expugnandum eos qui in eo erant. Et cùm populosum exercitum congregasset, & vtensilia comportasset expugnationi necessaria, repentè castrum obsidione vallauit. Tandem cùm ibidem moram traxisset aliqualem, conuentum est inter obsidentes & obsessos, vt ipsi obsessi castellum relinquerent, & vita gauderent & mobilibus bonis suis, & pro redditione castelli reciperent ab eodem comite duo millia marcarum Anglicanæ monetæ. Et hoc modo recepit comes castellum de Scotorum manibus, doctus prudentiùs in futurum sua fortalitia custodire. *Comes Northumbriæ capit castellũ de Barwico.*

Hoc anno Dux Andegauiæ post longam & procul positam à patria peregrinationem, post opum indicibilium & expensarum profusionem, post magnatũ suorũ morte periũtiũ amissione, spe sua frustratus, decidit in lecto ægritudinis, *Nota de Papa Vrbano.*

& simili sorte perijt in magna mētis amaritudine moriens in terra aliena. Sicq; factum est: vt cui nō placuit fortuna sua, dū ad dignitatem aspirat regiā, ducatus amisit honorem, & nō solùm ambitiosus moriens, sed etiam excommunicatus vitam finiuit. Qui remanserunt de eius exercitu vespiliones & latrones facti, nō solū regnū Siciliȩ, sed & alias regiones in giro positas, impleuerūt cædibus & rapinis. Et hic factus & fructus totius apparatus ducis Andegauiæ regnum Siciliȩ meditātis conquirere, & Papā Vrbanum suppeditare conātis. Transit annus iste quoad Gallos pacificus, sed Anglicis nociuus Scotorum irruptionibus, frugum fertilis, sed fructuum neque omninò sterilis, neque fœcundus: In hac quidem terra seditionibus turbulentus propter motus inordinatos Londinensium volentium Iohannē de Combertōn ad dignitatem pristinam reuocare, & propter occultum odiū inter dominos suscitatum, prout in gestis sequentis anni patebit.

Annalis conclusio.

De morte Iohannis Wulif.

ANno domini. M.CCC.lxxxv. qui est annus regni regis Richardi à cōquestu secundi octauus, fuit idē rex ad natale cū Anna regina, quā rarò vel nūquā lateri suo deesse permisit, adfuerūt & Boemi patriotȩ reginȩ, qui gustata dulcedine terræ, propriæ regionis obliti, inuerecūdi & illæti hospites repatriare nolebāt. Die S. Thomæ Cantuariēsis Archiepiscopi martyris organū diabolicum, hostis ecclesiȩ, cōfusio vulgi, hȩreticorum idolum, hypocritarū speculum, schismatis incentor, odij seminator, mendacij fabricator, Iohānes de VViclif, dum in S. Thomā (vt dicitur) eodē die in sua prȩdicatione quā dicere prȩparauerat actiones & blasphemias vellet euomere, repētè iudicio dei percussus sēsit paralysim omnia membra sua generaliter inuasisse. Os nēpè quod contra deum & sanctos eius siue sanctā ecclesiām ingentia locutū fuerat, à loco suo miserabiliter distortū, horrendum cernētibus spectaculum exhibebat, lingua effecta muta confitendi vel testandi copiā denegabat, caput tremulū maledictionē quam diuinitas in Cayn fulminauerat, in ipsum latā etiam patulo demonstrabat. Et vt nulli veniret in dubiū eum Cayn cōsortio deputādum (vt ferunt hi qui affuerūnt morienti, per signa forinseca moriens desperauit: & quidē totius maliciæ suȩ cōclusio talis erat.

Rumores Monachorum de morte Wiclif.

De domino le Bourser, & eius necessitatibus apud Gandauum.

Dominus Edvvardus le Bourser per hos dies missus est Gandauū cum armatu manu, vt Gādauēsibus præesset more capitanei. Illis quidē à rege hoc instāter petētibus & sibi fidelitatē promittētibus sub iurisiurādi attestatione, vbi quā prudēter Gandauenses rexerit, quā circumspectè res belli tractauerit, & nobis silentib⁹ hostes sui, videlicet Gallici fatebūtur. Nā in ipso aduētus sui principio ipso duce Gandauenses tria millia Gallicorū deuicerunt, & ex illis quosdā fugauerunt, nōnullos ceperunt, plurimos occiderunt, & præter reliquā prædam quadringentos equos hostiū abduxerunt. Gallici proindè multipliciter exasperati cū̄ctos captiuos quos inter se tenebant enormiter mutilantes, effossis oculis, & amputatis manibus & varijs modis læsis irrestaurabiliter domū ad cōmouendū corda Gandauensium remiserunt. Quibus visis Gandauēses cōmoti, voluerunt militibus & armigeris, quos de Frācis (vt diximus) viuos ceperant, eadem supplicia irrogasse. Quibus conatibus obstitit dominus le Bourser dicens, id non debere fieri viris qui iure belli capti, se ipsos pro saluatiōe vitȩ ipsorū fidei reddidissent, si verò in futurū quoscūnq; Gallicos posset violēter intercipere, hos dixit se bene permissurū tali modo mutilatos vt Gallias mitterent, & simili sorte Gallicos salutarēt. Quod paulò post factū est ipsis sibimet obuiātibus, & Gandauēsibus victoriam reportantibus ipso duce.

De discordia inter Papā & regē Siciliæ & degradatione sex Cardinalium.

Sub præsenti tempore cōmota est vniuersa Sicilia, cōmota est & tota Romana curia cōmotione magna, qualem per ante nunquā senserat vel tollerauerat, cuius causā inferiùs describemus. Cū dominus Papa (vt supra retulimus) dulcedine natalis soli illectus, Romanos decepisset suo repētino recessu, & Neapolim appropinquasset: Carolus rex Hierusalem & Siciliæ qui vocatur à multis rex

Neapolis

Neapolis, cepit inopinatò Papã in lecto suo, & per octo dies in priuato loco secum tenuit, & eũ tã secretè seruauit, vt ignoraretur à Papalibus famulis quonã illorũ dominus deuenisset. Quam quidem detentionẽ Papa vocauit expost incarceratiõnẽ. Hac ergo de causa grandis dissentio creuit inter Papã & regem, & etiã inualuit in alterutrũ odiũ eorundẽ. Regina verò Neapolis nõ mediocriter dolẽs de tãta dissentione, apposuit vires omnimodas pro pace reformanda & beneuolentia redintegrãda inter illos, ad cuius instantiã cõmẽdabilẽ quamuis foret difficile, facta est pax, rege iuramẽtum edente, & obligationẽ faciẽte de nunquã delinquendo cõtra Pãpã verbo vel facto. Ex parte verò Papę Cardinales cũ Romanis obligauerunt se regi pro Papa in centum millibus Florenorũ. Quòd videlicet dominus Papa seruaret conditiones factas inter illos, inter quas conuentiones conuentũ est inter Papã & regẽ, quòd dominus Papa pręstaret auxiliũ ad custodiẽdum ciuitatẽ Neapolim. Quibus firmatis, dominus Papa cruce signauit regẽ suis manibus, & cõfortauit eũ ad bellandũ inimicos ecclesiæ, & cãpũ tenendũ cõra eos. Rex itaq; progressus tenuit cãpũ cõtra dictos aduersarios per octos mẽses: sed mox post recessũ regis Papa trãstulit se cũ tota curia sua ad villã quæ Luceria nominatur, & infregit cõuentiones, & pactũ initum inter illos. Regina proindè Neapolis dedit mandatũ ciuitatibus & castellis, vicis, & villis, & oĩs cõditionis hominibus, sub pœna mortis, ne victualia Papæ aut curialibus ferre pręsumerent, & omnẽ illis ex omni parte interdixit cõmeatũ. Nec solũ tũc inter Papã & Siculos orta est discordia, sed inter ipsũ & Romanos propter pacta, quæ pepigit & misit eisdẽ sub bullis suis plũbo sigillatis. Iuramẽto & iã firmauerat iisdem Romanis, & spoponderat se redditurũ & moraturũ inter eos: sed tamen nihil impleuit ex omnibus quæ promisit. Quibus de causis Romani illum falsum reputabant, & publicè proclamabant.

De discordia inter Papam & quosdã de collegio.

Eodem tẽpore. 3. idus Ianuarij orta est grauis dissentio inter Papã, & quosdã de collegio Cardinales, qui intrauerunt ipso die (prout moris erat) papale palatium, vocati prius ab eodem, ignorantes siquidem intentionem Papæ, consistorium sunt ingressi, vbi Papa inopinatò proposuit & obiecit in conclaui sex Cardinalibus conspirationem in mortem suam, & affirmauit eosdem triginta articulos hæresis voluisse sibimet imposuisse, & comprobasse eũ deprauatum fuisse hæretica prauitate. Cardinales mox attoniti, vnus post alium iurauerunt se nunquam talia cogitasse. Papa nihilominùs sine processu facto comprehendi fecit eosdem & incarcerari, & expost quæstionibus contorqueri, quorum quidem nomina Cardinalium ista fuêre.

Nomina Cardinalium degradatorum.

Cardinalis de Venetia, Cardinalis de Anglia, Cardinalis de Ianua, qui omnes erant viri venerabiles & religiosi, & maximæ opinionis in vulgo, & sacrę paginæ professores: triũ reliquorũ nomina fuêre ista, Cardinalis Zang. Cardinalis Corfiensis, & Cardinalis Tarentinus, qui fuerũt valẽtes, & de magno genere, & ex eis duo doctores legũ. Igitur postquã torti fuissent (vt præfertur) dicti cardinales cõfessi sunt (vt dicitur) delictum suũ siue cõsciẽtia stimulati, siue pro carendo pœnarum acerbitate. Cardinalis tamen Angliæ nihil fatebatur præter id quòd dixisset Papam esse nimis superbum. Proximo die dominico sequẽte Papa compelli fecit curiales & laicos de villa & casalibus in circuitu, ad veniendũ in castellum, quibus ingressis, portas claudi fecit, ne quis exiret donec ipsemet prædicasset. Ascendit igitur turrim altissimã, secundùm portam etiã prædicare cæpit, plebe sedente exteriùs super terram in magno frigore & esurie, donec esset ferè hora vesperarum, in qua prædicatione mouit multas rationes, inter quas dixit quòd Cardinales prædicti confessi fuissent se adinuenisse articulos supradictos, & conspirassent in mortem suã tali modo: videlicet, quòd rex cum sua

comitiua cepisset, eum subitò & deposuisset vel certè peremisset. Dixit etiam quòd ista omnia fuerunt demõstrata sibi reuelatione diuina. Lõgum est autem & tædiosum fabulas inserere quas narrauit. Inter quas dixit quòd Cardinalis Reatinus quondam factus per eundem, sed diu ante depositus, fuit inceptor & inuentor dictorum malorum contra eum, qui etiam diu ante fuit excommunicatus ab eo. Qui Reatinensis iudicio populi vir sapiens & circumspectus reputabatur, & erat doctor legum apprimè eruditus: & quamuis Papa priuasset eum, erat tamen maximæ æstimationis in consilio, & inter consiliarios Regis Carolis supradicti. Præterea Papa retulit in illo sermone quanta fecit pro rege dicto, & Cardinalibus memoratis, & vt promouerit eos de puluere & de terra, & quot gratitudines ostendisset regi & reginæ, & Cardinalibus sæpedictis. Post finem verò sermonis, Papa cum Cardinalibus non priuatis, erecta Cruce, & accensis candelis, excommunicauit regem Carolum & reginam, Antipapam & anticardinales, Abbatem montis Casini quondam Reatinensem Cardinalem, & prædictos sex, quondam Cardinales, & omnes consiliarios & adiutores vel fautores eorum verbo vel facto, & omnes comedentes aut bibentes cum eisdem, & interdixit ciuitatem Neapolitanam, ne ibidem celebrarentur, aut fierent sacramentalia vel Sacramenta: & vnà cùm his extinxerunt candelas suas, & extra iecerunt inter plebes. Quibus expletis, tumultus magnus excreuit in tota Luceria & patria in circuitu constituta, & malefactores discurrere cœperunt, & despoliare quoscunque poterant superare.

De malis quæ irrogauerunt regales peregrinis post datam sententiam.

Eodem die post solis occasum malefactores peremerunt quẽdam Anglicum procuratorem, & nuncium cuiusdam Clerici regis Anglię, dictum Iohannem Aleyn dum ire disponeret ad hospitium suum, & despoliauerunt eum. Quapropter omnes qui sequebãtur curiam, colligatis sarcinis reliquerunt ibi esse, & ad villam quæ citra est constituta dicta Castelmare properare cęperunt viri amplius quàm sexcenti: sed tamen deprædati fuerunt in ipso itinere, & amiserunt amplius quàm quadraginta onera asinorum: vt autem Papa cognouit tantam miseriam & procinctum itineris peregrinorum & aliorum curialium, summoneri fecit omnes Anglicos ad veniendum ad eius colloquium, vt videlicet cõmorati fuissent in castello suo, & custodissent illud, sub pœna excommunicationis omnium beneficiorum suorum. Non tamen voluerunt ex Anglicis expectare cum eo viri aliqui nominati, præter Episcopum Bethleemensem & magistrum Henricum Bovvet, & alios circa duodecim.

Redit rex Carolus.

Septimo Calend. Februarij venit Carolus rex Neapolim stipatus turba magna, cui ciues & milites exierunt obuiam cum ingenti lætitia, & deduxerunt eum in castellum suum. Proximo die Sabbati subsequenti Papa in publico cõsistorio educi fecit dictos sex Cardinales priuatos, vbi fatebantur publicè dictos articulos & obiectã de conspiratione contra Papam: sed tamen Cardinalis Angliæ nihil fatebatur, nisi sicut prius, scilicet quòd intollerabilis erat fastus Papæ. Credebatur tamen eos voluisse longè aliam fecisse confessionem, si fuissent è carcere liberati: ibi tunc Papa iterum excommunicauit eosdem, & priuauit & regem & reginam. Cumque rex hæc vniuersa cognouisset, relatione veridica iratus est valde. Et quarto die sequenti, misit illuc magnam turbam hominum bellatorum, quibus præposuit Villænocheum & Amiraliũ, cum tota potestate sua. Qui confestim cœperunt destruere casalia & villas in circuitu Luceriæ cõstitutas, & capere cunctos quos poterant, qui cum Papa tenebãt, aut cum principe Capuano qui erat consanguineus Papæ, & compellere eos ad redemptionem. Proxima sexta feria sequente obsederunt villam de Luceria, & insultum fecerunt ex vtraque parte plurimi vulnerati. In crastino, id est, diei

Conuocatio cleri Neapolis.

Sabbati, fecit Rex congregari totum consilium Cleri Neapolis, ad quærendum

rendum ſi interdictum foret timendum: cui poſt tractatum diuturnum clerus reſpondit interdictum non fuiſſe factum bono ſenſu & bona deliberatione, nec in iure ſacroſanctæ eccleſię, ſed potiùs captioſè, & ideo non fuerat metuendum. Die lunæ proximo ſequẽte regalis exercitus cepit villam de Luceria, & concremauit illam. Cepit inſuper vlteriorem cuſtodiam, quam vvardam vocant, caſtelli Papæ & gardinum eius. Tandem metuens ſibi Papa, miſit ad regem nuncios pro cõcordia & pace reformãda. Sed rex multipliciter exaſperatus, reſpõdit Papam fore falſum, & ſemper conuentiones factas inter eos infregiſſe, & nullum ex pactis omnibus cuſtodiſſe, & ideò nolle ſe de cætero credere ſuis ſponſionibus fraudulẽtis. Demùm tamen intercurrẽtibus viris illuſtribus & bonis, cõcordati ſunt ſũmus põtifex & rex magnus, & Papa dimiſſus proprię libertati.

Cauſa de Bury.

Cauſa Monaſterij S. Edmundi de Bury, pro qua multociès multi verſus curiam Romanã laborauerant, huiuſcemodi finem cepit. Papa laudabili inſtantia ambaſsiatorũ conceſsit & permiſit, vt ad nouã procedentes electionem, ſatagerent eligere monaſterio dignũ patrem, quãquam iamdudum Iohãnes de Tymvvorth per prouiſionem ſibi factam Abbathia aliquanto tempore fuiſſet gauiſus. Miſit ergo fratribus, mouens vt eundem Iohannem Tymvvorth (ſi poſſet fieri) præ cæteris eligerent in paſtorem, cuius conditiones per ante Papæ cõmendauerãt in immenſum. Caſſauitq; Papa tã benedictionẽ, quã perceperat ab epiſcopo Landauenſi, quã electiones & prouiſiones de eo vel ſibi factas, vt electio iuxta poſtulata poſſet eſſe libera & quieta: delegationem verò ad ratificandum quę in hac parte ſecundũ iura fierent, & munus benedictionis impendendum electo cõmiſit Magiſtro Roberto Braybrok Epiſcopo Londonienſi, qui accedens ad locum adimpleuit officium, & eiuſdem Iohannis Tymvvorth quem iterũ conuentus elegerat in Abbatem, ratificauit electionem, & benedixit eundẽ in eadẽ eccleſia cũ ſolennitate magna in die S. Albani Anglorũ prothomartyris.

Diſcordia inter regem & ducem Lancaſtriæ orta.

Per idem tempus in Anglia orta eſt duci Lancaſtriæ inquietudo grauiſsima, iuuene rege & iuuenibus eius complicibus, in mortem illius conſpirantibus. Cõuenerunt nempè inter eos, vt eum ſubito areſtatum iudicio ſiſterent coram Iuſticiario Roberto Tryſilian, qui manu ceperat audacter in eum laturũ ſentẽtiam iuxta qualitatem criminum ſibimet obijciendorum. Sed dux præmonitus à quodam de conſilio, & proprię ſalutis non negligens, prudenter ſe ſubtraxit, & ad caſtellum ſuum de Ponte fracto, quantocius properauit, quod & armis & victualibus affatim cõmuniuit: vndè factum eſt, vt iam non tantùm occaſione diſſentionis huius in priuato, ſed etiam in publico inualeſceret odium in alterutrum, & iamiam timebatur adfuturum, quod communes diu affectauerant, diſcordia videlicet inter eos, ac per hanc licentiam impunè diſcurſandi & graſſandi, ſicut olim quando communes non principati ſunt, ſed debacchati ſunt. Sed tantum diſcrimen regni ferre non ſuſtinens domina Iohanna mater regis, quamuis tenera foret & delicata, & præ corporis ſui ſagina ſemet ipſam vix portare valeret, neglecta tamẽ corporis ſui quietudine, laborioſum iter, nũc ad Regem, nunc ad Ducem gratis aſſumpſit, nihil parcens expenſis, nihil humilibus precibus, donec voti compos effecta inter eoſdem pacem & concordiam reformaſſet.

Coniunctio Iouis & Saturni.

Eodem tempore coniunctio duarum maximarum planetarum facta eſt, videlicet Iouis & Saturnini menſe Maio, quam ſecuta eſt maxima regnorum cõmotio, prout patebit inferiùs cùm attigerit ſtilus locum.

De apparatu regis Franciæ volentis Angliã inuadere.

Sub eadem tempeſtate, rex Franciæ cum ſuis Gallicis exitum quod Anglorum regno diu per ante excogitauerat, effutire parat. Et congregatis ratibus vndecunq;, atque cõductis apud Scluſam, in anchoris ſtarę præcepit. Ergo illuc

omnis ætas apta bello iussa venire equos adducit, arma comportat, victualia congerit, & cuncta necessaria tantæ profectioni deponit. Auditur in Anglia rumor iste scilicet sexcentarum nauium istuc dirigendarum, cum exercitu infinito, qui totū regni solum sicut locustæ repleret, & illicò (quasi nulla spes salutis esset) nō solùm plebani, sed & ipsi milites olim exercitati, sed modò effeminati: olim animosi, sed modò meticulosi: olim cordati, sed nūc excordes & eneruati, trepidare cæperunt, & non de resistentia, nō de bello modò, sed de fuga vel deditione tractabant. Missus est insuper Hertfordensis Episcopus, cum nōnullis alijs reuerendis nuncijs, vt cum Francis componat, vel certè dilationem belli reportet. Qui derisus à Gallicis, treugas reportat non nobis vtiles, sed ad duos menses, videlicet donec illi se possent commodiùs præparare, adiectis conditionibus, quòd nec illi terram istam, nec nostrates terram suam ingrederentur hostili modo per tēpus prædictum. In mari tamen liceret eis nobisq; prædas agere, hostiliter accitare. Videbatur interea Anglia respirare, quòd nō statim hostili gladio subijcienda foret. Intereà præparatur nauigium ex cunctis portubus Anglicanis, conducuntur bellatores copiosi, præficiuntur eisdem Admiralij, Magister hospitalis Sancti Iohannis, & dominus Thomas Percy, frater scilicet Comitis Northumbrorum: qui per totum tempus æstiuum obseruaturi maris semitas, videntes frequenter classem Gallicam, nunc eos prætereuntem, nunc etiam deridentem, nihil omninò contra eos qui in illo erant agere statuerunt, impediti vel priuata discordia, vel vecordia repercussi. Sed non sic viri de Portesmouth & Dortsmouth, non sic feriare decreuerunt, quos nullus conduxerat, nullus coëmerat ad nocendum hostibus, sed virtus propria stimulauerat, probitas innata succenderat. Hi nēpè nihil metuentes à facie multitudinis nauium, nihil formidantes occursus hostium, cum parua manu pertrāseuntes Oceanum, in Sequanā nauigarunt, vbi sine magna difficultate quatuor naues hostium demerserunt, alias quatuor abduxerunt, cum bargia domini de Clisson, cui par non erat in Angliæ siue Franciæ regnis. In quibus vnà ferrum & prædam aliam sunt lucrati, quæ meritò auidissimi cuiusque saturare posset auaritiam & inopiam releuare. Hoc anno terræ motus factus est ante mediam noctem præcedentem diem Inuentionis sanctæ crucis, significans fortassis cōmotionem magnam & profectionem, quæ postea citò facta est in terram Scotiæ per nostrates.

De vecordia nostratum in mari.

Terræ motus.

Eodem tempore rex ob leues occasiones in tantam exarsit iracūdiam contra Cantuariensem Archiepiscopum dominum VVilhelmum de Courtney, vt eius bona temporalia iuberet auferri, & in manus suas seisiri: factumquè fuisset vt iusserat, nisi Cancellarius regni, dominus Michael de Poole, eius conatibus laudabiliùs restitisset. Ob quam causam idem Cancellarius indignationem regiam vix euasit. Prætermitto, (quia longū foret scribere) verba contumeliosa, quæ rex iecit in vtrunque, quæ regale fastigium non decerent. Taceo probra & opprobria quæ dixit in dominum Thomā Triuet, quāuis (vt quidā asseruit) verū dixerit, vocādo eum publicū proditorem: taceo verba procacia & contumeliosa habita per eum contra dominū Iohannem Deueroux militē generosū, qui verba pro Archiepiscopo facere sunt conati. Archiepiscopus verò vt à præsentia regis est egressus, sūpta cruce sua, & consuta sub pannis eius ad pectus eius, paucis conscijs latenter se subtraxit, & latibula perquisiuit, donec intercurrentibus viris timoratis, pax est inter eosdem, & gratia reformata.

Indignatio regis contra Cātuariēsem Archiepiscopū & quosdam alios

Dominus Iohannes de Vienna, stipēdiarius regis Franciæ, per idem tempus peruenit in Scotiam, cum magna multitudine nauium & hominum bellatorum, vt pariter iuncti Scotis totum regnum Angliæ infestarent, & vt dum ipsi poten-

De aduentu Francorum in Scotiā & profectione regis contra illos.

potentiam regni ad illas partes attraherent & detinerent occupatam, rex Franciæ cum ſuo nauigio & exercitu congregato, alias partes regni licentiùs poſſet ingredi, nemine videlicet (vel ſaltem paucis) domi dimiſsis, qui eius introitũ prohiberent. Comperto in Anglia dicti Iohannis aduentu, & Scotorum ferocitate, qui iam fulti Francorum ſubſidio, nihil illis obſtare poſſe credebant, rex & tota regni nobilitas ſe preparauit ad profectionem: expetunt ſeruitia conſueta & noua, non tam precantur, quàm timore poteſtatis extorquent. Fit concurſus ad regem iam primò ſuos aduerſarios debellaturũ, militum, armigerorum & arcitenentium noſtris ſæculis & regionibus inauditis, ita vt equorum numerus ad ſummam excreſceret trecentorum millium, prout æſtimauerunt quibus incumbit ſeruientes de armis. Lætatus eſt ergo rex vt veraciter lætari poterat de tam valentis exercitus numero & effectu, ac etiam de tam nobili apparatu ſuorum, & diutius gaudet de animoſitate, quam ſuis vidit in eſſe. Sed priuatum & publicum gaudium obnubilauit apud Eboracum citò ferocitas domini Iohannis Holand fratris regis, qui dominum Radulphum de Stafford filium comitis de Stafford occidit in via dum pergeret ad reginam, cuius familiaris erat miles, & ab eadem ſumma fuerat affectione dilectus. Erat nõ minus percharus ipſi regi vtpote qui cum eo coaluerat & ſodalis eiuſdem fuerat ab ætate primæua, quamobrem rex indignatus ſtatuit perſequi dictum Iohannẽ, non tam vindicare cupiens dolorem proprium, quàm comitis de Stafford patris eiuſdem iuuenis orbitatem. Cõfiſcari fecit igitur bona Iohannis de Holand, vt nulli veniret in dubium eum ex animo vindicare velle mortem iuuenis ſupradicti, quo facto, ſibimet conciliauit amorem comitum de Stafford & de VVarvvike dominum de Baſſet, & omniũ qui ipſi iuueni neceſſarij fuerãt vel affines. Ipſe Iohannes iam fortunam mutatã intelligẽs, fugit Beuerlacum, vt impunitate gauderet eiuſdem loci.

Cauſa mortis matris regem.

Audiens domina Iohanna mater regis & eiuſdem Iohannis de Holand, & homicidium quod filius ſuus fecerat, & vt rex eum ſubijciẽdum legis rigori iurauerat, mittit illicò qui regem adeant, maternas preces deferãt, & filio pro fratre porrigant, exorent ne matris faciẽ pro tantilla petitione cõfundat, miſereatur fratris, miſereatur & matris, & ampliorẽ experiatur frater miſericordiã quòd frater ſuus ſit. Sed cùm nuncij rediſſent VValingfordiã, & mater filiorum nullam in hac parte à rege conſecuta fuiſſet gratiam, nimia profectò grauata dolore lecto decumbit, & poſt quatuor aut quinq; dies ſeculo valefecit, cuius corpus ceratis lintheaminibus inuolutum, & plumbo impoſitum, cõſeruatũ eſt VValingfordiæ vſq; ad regis regreſſum de Scotia, & tempus quo deberet Stamford inter fratres Minores honorificè tumulari.

Fulgura, tonitrua & terræ motus.

Hoc anno ſeptimo die poſt tranſlationem ſancti Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi & martyris, circa horam tertiam poſt nonam audita ſunt tonitrua, & viſa fulgura & choruſcationes iugiter per vnam horam, quę multorum corda terruerũt, ex quorum ictibus quidam ſunt mortui, quidam irremediabiliter læſi multis in locis. Quarto die ſequente dictam tempeſtatem affuit terræ motus circa ſecundam vigiliam noctis, præſignans forſitan inanem commotionẽ vtriuſq; regis, Angliæ videlicet & Franciæ, qui iam contraxerant inauditos exercitus, vnus verſùs Scotiam, vt hoſtes arceret à regno: alter verſùs Angliam vt acquireret ſibi regnum.

Rex Angliæ equitat per totam terram Scotiæ & cõburit loca diuerſa.

Menſe Auguſti rex Angliæ cum potenti manu regnum Scotiæ eſt ingreſſus, cuius viribus Scoti & Gallici ſeſe cernentes impares, diuorcia quærunt, nemora petunt, & ad latibula feſtinare contendunt. Ex quibus tamen frequentiùs latenter egreſsi, noſtros ignaros tam locorum quàm inſidiarum ex inſperato inua-

dunt,perimunt,captiuos abducunt. Exercitus Anglicanus quò nunquam pulchrior,nunquam fortior,numerosior visus est,equitat per terram habitatoribus destitutam,animalibus vacuatam,carentem victualibus,quæ omnia Scoti cum Francis præscientes,aduētum nostratū abegerant, abduxerant & asportarant, in tantum enim desolata est terra,vt nostrates veraciter fatebātur nec auem quidem se vidisse ibidem,bubonibus solummodò duntaxat exceptis,fruges tamen ibi pulcherrimas virides copiosas inuenerunt, quos vel in equorū pabulis consumpserunt vel equorum pedibus destruxerunt. Cæterùm hostibus bellum subterfugientibus nihil dignum relatu per nostrates actum est amplius,nisi ad Abbathiam de Mailros & villam de Edenburgh cum casalibus quas obiter repperunt nostri flammis dederunt.

De discordia inter regē & ducem Lancastriæ & reditu de Scotia.

Cùm peruenisset exercitus noster ad Edenburgh, deficientibus victualibus ceperunt multi infirmari,nonnulli fame periclitari. Ibi ergo consulit rex quid meliùs videretur agēdum.Dux Lancastrię,qui inter magnos maximus post regem,aderat,fari taliter est exorsus: Domine mi rex(inquit) deū laudādi & multipliciter gaudendi vobis se ingessit occasio gratiosa. Primò quòd hostes qui sua confisi potentia existimabant regnum vestrum pessundare, à facie vestra veriti,comparere non audent,sed fugiunt cum dedecore. Secundò,quòd adest vobis dominorum & nobilium spectabilis numerus,bellatorum copiosus exercitus(qualis antea in hijs regionibus nūquā visus est) pro vobis dimicare paratus.Tertiò,quòd fauor diuinitatis vos(vt verisimiliter arbitror)comitatur,quia & æstas temperata,& aura serena votis nostris in tantum hactenùs arriserunt, quòd non vento contrario,non imbre nociuo fuimus impediti,quo minus vel in diebus equitare vel in noctibus sub diuo requiescere valeremus.Cōsulo propterea vt mare Scoticum transeamus,quò constat hostes nostros cōfugisse,præsertim cùm facilis sit nobis transitus,& patriam flamma ferroq; destruamus, vt vel sic compellantur hostes ad pugnam,vel saltem ad dedecorosam fugam.Rex ad hæc(tāquam testem proditionis inuenisset ducis sententiam)exarsit in iram: tu(inquit)vbicunq; locorū cum exercitu deuenisti,meos homines malo ductu, malo consilio, mala patria,fame,siti,penuria perdidisti, semper tuis marsupijs cōsulens, meis nihil. Et nunc iuxta morem tuum me cogis ad transitum maris Scotici,vt ego cum hominibus meis fame peream & inopia, & fiam hostibus meis præda:ecce nobis in hoc loco constitutis desunt victualia, & multi de meis hominibus inędia perierunt,& tu compellis ad trāseundum remotiùs,quò nullus victus ad me vel meos posit adduci,nequaquam fiet vt cogitas.Sed si tu velis transire cum tuis,mare transeas. Nunquam enim antea stipatus fuisti tanto numero tuorum hominum,quanto modò stiparis,ego enim & mei homines reuertemur. Ad hæc respondente duce,& ego homo vester sum: nequaquam inquit rex vehementer turbatus, & dux humiliauit se satis eidem. Non ferentes domini tantam discordiam, ingesserunt se & pacem reformauerunt qualem poterant pro malicia temporis inter illos. Et factum est ita,vt non procederent sed reuerterentur via qua venerant in terram suam.Et quidem tantæ profectionis in Scotiam iste fuit finis & fructus.

Scoti prædantur Angliam rege absente.

Rege cum vniuerso exercitu suo terram vastante Scotiæ,ingresi sunt in Angliam Scoti cum Gallicis,& villas cremantes,prædas agētes,& captiuos multos abducentes, reuersi sunt in terram suam, & sic ingressu suo furtiuo plus commodi perceperūt in Anglia, quàm rex cū imperiali exercitu retulit de terra sua.

Rex Franciæ præparari fecit nauigium contra Angliā.

Dum adhuc Anglicanus exercitus moraretur in Scotia, rex Franciæ pręparauit nauigium, conducit populosum exercitū,instrumenta bellica congregat,& victualia suæ profectioni necessaria comportat ad le Sclus, quia præcogitauerat

intrasse

intraſſe regnum Angliæ, dum poteſtas regni (prout dictum eſt) in Scotia moraretur. Sed tantos ſumptus, tantam aſtutiam, tantam prudentiam, tantum conſilium (quia facta ſunt contra dominum) diſsipauit in hora breui dominus per captionem villæ de Ledam in Flandria, quam ceperunt Gandauenſes, habitatoribus illius villæ tradentibus eam ipſis, quia iam feſsi de dominio Frācorum, quod erat eis nimis ſuperciliosum & importunum, magis expedire credebant ſe ſubmittere ſuis proximis quàm crudelibus dominis. i. Frācis. Et reuera Galli vbi eos ſuperiores eſſe & dominari cōtigerit, cum ſumma ſuperbia & intolerabili iniuria ſubditos ſuos tractare ſolent. Inuenerunt ergo Gandauenſes in dicta villa prædam magnā, victualium diuerſorum, viniq; præcipuè, eò quòd ibi erat cellarium vinorum regis Franciæ, nempè mille & octingenta dolia inibi ſunt reperta. Gandauenſes aſportatis Gādauum quæ ſibi neceſſaria videbantur, poſuerunt in dicta villa præſidium hominū defenſorum, & ad propria ſunt reuerſi.

Gallorum dominantium mores.

Audiens rex Franciæ cum ſuis magnatibus, quòd Flandrenſes qui in villa prædicta erāt ſe tradidiſſent Gandauēſibus, conſternatus eſt, & iā primò deſperans de regno Angliæ conquirendo, præmeditatum dimiſit propoſitum, & cuncta quæ parauerat ad debellandum Angliam, contraxit ad obſidionem prædictæ villæ. Collocatis ergo per gyrum ſuis exercitibus ſignum datur inſultum faciēdi villæ, & fit inſultus acerrimus, Francis nitētibus glorioſè recuperare quod fraudulenter amiſerant, Flandrenſibus cōtra certantibus conſeruare libertatem quam iam receperant, excuſſo iugo importabili Gallicorum: quid multa? repelluntur Gallici ferocitate Flandrenſium, & recedunt Flandrenſes feſsi, in villam ſe recipiunt & quieſcunt. Cumq; aliquotiēs Franci inſultus feciſſent nec tamen profeciſſent, ac per hoc videretur pars melior obſeſſorum: vidētes tamen qui in villa erant iacula ſibi deeſſe & inſtrumenta repellendis hoſtibus neceſſaria, prudenti conſilio tradunt villam quadam nocte conſeruandam mulieribus & ſenibus, affirmātes oportere eos facie tenùs habere cuſtodiam villæ per illam ſaltem noctem, qua oportuit eos qui dimicauerāt die præcedēti membra reficere, ſomnum capere, corpora recreare. Dum ergo hij villam circuēūt, vigilias noctis cuſtodiunt, aduerſariorum irruptiones obſeruant, omnes bello apti viri (neſciētibus qui remāſerant) villam furtiui egrediuntur, & Gandauum (neſciētibus hoſtibus, perueniunt ſine rerum vel corporum læſione. Cōfractis autem in egreſſum ſuum cūctorum doliorum capitibus, & effuſis vinis & alijs liquoribus qui in eis erant, ne Gallicis cedere poſſent in adiutorium quouiſmodo. Sicq; rex Franciæ dum villam ſe lucratum fuiſſe credidit, & aduerſarios ſubiugaſſe, dum villam intrat, cognoſcit ſe deluſum. Et quidem in Flandria res ita ſe habebāt, & Anglia pro præſenti anno gratulata eſt hoc modo ſe ab hoſtibus liberatam.

Obſidio villæ de Ledam.

Circa tempus iſtud rex Portugaliæ congregatis quos poterat de terra ſua pugnatoribus, vnà cum Anglicis qui ſibi dudum miſsi fuerant in adiutorium, Marte fauente, immo domino deo exercituum corda ſuis, vireſq; præbente, de Caſtellanis Hiſpanenſibus habito congreſſu ferociſsimo glorioſè triumphauit. Quod bellum ſibi dedit requiem ab inimicis ſuis, & totum regnum Portugaliæ ſuæ reſtituit ditioni. Nomina potētium peremptorum in prædicto bello duximus inſerenda, comes de Mariorca, comes Carion, Iohannes Gandiſſaleyn, Prior ſancti Iohannis de Caſtell, Conſalpinus Galaci, Didacus Gomiſsixæ, magiſter de Galliaturna, dominus Iohānes Duke, dominus Iohānes Renulds comes de Dene, Didac⁹ Auari, & frater eius fili⁹ Mariaci de VVillanor, Lupus de Roding, Lupus Gomoſsi de Liſle proditor. Poſt dicti belli cōſūmationē rex Portugaliæ miſit regi Angliæ ſex Galeyas, vt adiuuarēt eum & eſſent illi ſolacio contra

Rex Portugaliæ vincit Hiſpanos.

contra hostes suos, quæ exceptæ cum fauore in breui beneficio Londoniensium & aliarum vrbium, senserunt se non sine suo commodo in Angliam remigrasse.

Damna illata regi Franciæ & suis residentibus de Flandria.

Rex Frãciæ post frustratum propositum quo cogitauerat Angliam infestare, post dispendiosam moram factam circa villam de Ledam, de qua cupiuerat triumphare, post infructuosam adeptionem dictæ villæ quam putauit bonis omnibus habundare, tristis, fessus & illusus ad propria remeauit, non sine magno suorum dispendio in insultibus factis ad villam, vbi quinq; valentiores primo perierũt, & in via versùs patriam, vbi Gandauenses multos de suis ceperunt, & plurimos occiderunt. Nam vt taceamus damna irrogata sibi per terrestrem viã, plura damna pertulit per campos liquidos, amissione tam hominũ quàm suarum rerum: affuit siquidẽ tempestas horrida, dũ naues redirent de le Sclus, quę naues dispersit, allisit, confregit, & inuitis nautis impulit in loca regis Angliæ, Calesiã videlicet & partes adiacentes. Reuera die exaltationis sanctæ crucis duæ grãdes, Galeyæ & aliud genus ratis quod vocatur Line, & vna bargia & .7. Balingariæ periclitatæ sunt ante villam de Calesia, & Calesienses captiuos ceperũt quingentos de Gallicis & Normannis, qui classe demersa venerũt ad portum. Numerus captiuorum, inter quos captus est Robertus Bremuile, homo prædiues & potentissimus inter totius Neustriæ mercatores. Tertio die sequente septuaginta & duæ naues Francorum redeuntes de Sclusa pertransire Calesiam decertabant. Sed Calesienses egressi, pugnauerunt contra eas, & lucrati sunt decem & octo naues, & quandam grandem Bargiam, in qua fuerunt capti vel occisi armati homines sexaginta. Tertio itidem die sequente dictum conflictum, quadraginta & quinq; naues maximæ redeuntes de Sclusia, dum præterire vellent Calesiam, per nostrates impeditæ sunt. Nẽpe Calesienses & harum aduentu cognito armauerunt se contra eas, & pugnauerunt amplius quàm per sex horas, tandem victoria cessit nostris, & fugerunt omnes illæ naues, præter duas & vnum Coggonem, in quibus capti sunt duo admiralij Galliæ, cum multis bonis. Fuerunt autem duæ dictæ naues grandes adeò, quòd apud Calesiam non valebant introduci, quamobrem ad Sandvvicum missæ sunt, harum Maiorem comparauerat dominus de Clysson, pro tribus millibus Frãcorũ apud Sclusam, & erat nauis noua vtpote ipso anno facta. Prędictum vero Coggonem de Estlandia Normanni conduxerant, quinq; millibus Francorũ, vt esset eis ad tutelam & defensionem redeuntibus in terram suam, sed tamen obsistentibus Anglicis, semet ipsam defendere non valebat, quin caperetur & fieret Anglis præda. Capti sunt & occisi in dictis nauibus de nautis & stipẽdiarijs ducenti & viginti & sex: per omnia benedictus deus.

Nostrates prædantur in Francia.

Die sancti Dionisij stipendiarij de Calesia & fortalicijs regis Angliæ illis in partibus constitutis latenter exierunt in Franciam, & quatuor millia ouium, & trecenta grossa animalium versùs sua municipia fugauerunt. Quod cognoscentes dominus de Bambures (qui erat capitaneus Boloniæ) cum armatis exijt contra nostros, qui in primo congressu acceptus lancea cuiusdam Anglici, equo suo illico perturbatus est, & leuatus per suos in equum suum, nõ sustinuit ibidem diutiùs expectare, ne deterius sibi contingeret. Sed vrgens compedẽ calcaribus pręacutis, fuga sua nostris suam prædam abigendi liberam tribuit facultatem. Capti sunt per nostros in hac profectione plures quàm centum personę.

De hijs quæ gesta sunt in Portugalia.

Præposterum petit ordinem posteritas nunciorum redeuntium à remotis, & me quandoq; scribere quæ sunt prima nouissimè, & quæ nouissimè primò cogunt. Hinc est quòd res Portugalenses in hoc loco pono, quæ per ante poni debuerant si tẽporis ordinẽ conseruassem. Igitur post decessum domini Edmundi

comitis Cantebrigiæ de Portugalia, regina Portugaliæ (prout dicunt) consensu cuiusdam militis quem dilexit illicitè, venenũ regi Portugaliæ propinauit, cuius haustu læthifero rex in fata concesit. Regina proindè cõsiderans cuncta sibi licere quæ voluit, filiam suam quæ desponsata fuerat filio domini Edmundi comitis Cantebrigiæ, vendidit regi Castellæ, consilio militis supradicti. Rex ergo Castellæ odium inueteratum quod contra regnum Portugaliæ diu conceperat, effutire gestiens, gaudio gauisus est quòd occasionem quandam susceperat perdendi regnum sibi odibile diu ante. Et hac occasione villas & municiones dicti regni suscepit in sua, parans proculdubiò in futurum cũctos ibidem suos aduersarios delere vsque ad vnum, immo destruere vsq; ad nullum. Proceres verò regni rem tacitè considerantes quorsum hęc tenderent meditabãtur, tandem videntes regni desolationem præparari, concitò ad regis defuncti fratrẽ, virum Martium, fide perspicuum, sensu præditum concurrerunt, incitantes eum vt se opponeret tantis malis. Erat ille Magister hospitalis, vir tam religione quàm potestate præstans cæteris, & habuit in temporalibus vndè proferret noua & vetera pro defensione dicti regni. Hic ergo pulsatus à ciuibus castrũ adijt manu forti, vbi regina cum amasio moram traxit. Et quidẽ pacificum prætendens ingressum reginam sibi fecit occurrere, & eum eo ampliori honore suscipere, quo regis defuncti frater, quo Magister hospitalis, quo nominatissimus in regno fuit. In primo itaq; ingressu suo reginam cæpit conuenire de fidefragio erga comitem Cantebrigiæ, deinde de regimine prauo regni per quod vacillabat regni status vt præfertur. Quod audiens miles, quem prædiximus reginam viciasse, sine respectu reuerentiæ tantæ personæ debitæ insolentiùs respondit eidem, dicẽs nihil sibi cõpetere de regni regimine, quippe qui religiosus esse deberet, & suæ religioni potiùs indulgere quàm regni gubernationi. Quo responsõ magister hospitalis agnouit militis assẽsum in præmissis minimè defuisse: quapropter illico extracto cultello in proditorem irruit & protinus interfecit. Reginam verò iussit apprehendi & in eodem castello regaliter custodiri, corpus quoq; militis interfecti iussit sepeliri, quo facto tota regio adhæsit eidem. Cumquè expost contra regem Hispaniæ vna vice & alia prosperè dimicasset, totius vulgi fauore electus est in regem: reclamauit ipse tamen dicens se suæ religioni voto professionis astrictum, nec posse, nec debere regni suscipere dyadema. Instãtibus, vrgentibus, compellentibus tandem illis, dixit se velle parere ipsorum quodammodo voluntati, dum dictum regnum administrare vellet vsq; ad aduentum hæredis iusti filij, videlicet comitis Cantebrigiæ cui filia fratris sui regis Portugaliæ (vt pręfertur) primò fuerat desponsata, & hoc quidem modo est regni cõsecutus honorem, Anglos multùm diligens, acriùs fouens qui erant in regno suo propter illorum nimirum probitatem, per quos non dubitauit se superiorem manum semper in cunctis cõflictibus reportasse. Rex verò Castellæ non ignorans per quos rex Portugaliæ triumphauerat, tentauit Anglos fuluo metallo corrumpere, quorum naturam didicit indultam auariciæ, transmittens aliqua, plura verò promittens, si prodere velint regem cum gente. Erant reuera duo armigeri quorum virtute, discretione, prudentia per ante semper Portugalensibus cesit victoria, Hispanis verò fuga. Hij (proh dolor) auri sacra fame coacti cõsensere regi Castellæ, præferentes pecuniam fidei, munera veritati, sed eorum internuncij cuiusdam Anglici illibata conscientia regi delati, & citò cõuicti, idem armigeri capti sunt, & carcerali custodiæ deputati, nõ sine magno totius suæ gentis opprobrio, & scandalo nationis. Hæc in Portugalia gesta sunt trans Neptunum.

Per idem tempus Papa Vrbanus sextus cui nil datum est diu dulce gustare *Actus Papa.*

cius

eius nescio an aduersariorum improbitate, iterum inimicitias renouatas agnouit inter ipsum & Carolum regem Siculorum, iterum nempè per ipsum regem obsidionis cõtumelias, opprobria, damna tollerauit, vsquequo penè ad desperationis articulum est perductus. Sed tandem Ianuensium probitate qui cuncta norũt facere propter quid, ereptus, libertati abductus, Ianuam vsq; perductus est, à qua ciuitate transmigrare non permittitur donec inestimabilem auri summam pro sua ereptione persoluisset Ianuensibus, qui plus propter nummum quàm propter deum eius ereptioni intenderant, prout patet.

Electus sancti Andreæ capitur.

Hijs diebus electus sancti Andreæ in Scotia dum proficisceretur cum multis militibus & armigeris versùs Lugdunum vt cõfirmaretur ab antipapa, captus est, qui quamuis vnum tantùm Coggonem haberet in quo ipse & sui consederant, septem tamen penè de nostris bargijs superauit, tãta vis armatorum nebulonum extitit in naui sua. Captus tandem est à duobus filijs VVilhelmi Ruscheby senioris, armigeris comitis Nothumbriæ, & eidem comiti præsentatus. Qui cogente tristitia, paulò post prætulit mortem vitæ, ingressus viam vniuersæ carnis.

Parliamẽtum Londini, & acta eiusdem.

Circa festum sancti Martini factum est parliamentum Londonijs, in quo laici concesserunt regi vnam quintã decimam & dimidiam, sub conditione tamen quòd clerus decimam & dimidiam daret eidem: cui conditioni obnixè restitit Archiepiscopus Cantuariensis, dominus VVilhelmus de Courteney, dicens hoc minimè fore faciendum, præsertim cùm Ecclesia debeat esse libera & per laicos nullo modo taxand, immo citiùs caput exponeret pro hac causa, quã in tantum sanctam Ecclesiam Anglicanam permitteret ancillari. Quæ respõsio tamen commouit turbam cõmunium, vt milites comitatuum, cum quibusdam ex proceribus regni, cum summa furia deprecarentur auferre temporalia ab ecclesiasticis, dicẽtes clerum ad tantam excreuisse superbiam, quòd opus esset pietatis & Elemosinæ per ablationem temporalium, quæ ecclesiasticos extollebant eos compellere ad humiliùs sapiendum. Hæc clamabãt, hęc regi in scriptis breuibus porrigebãt: & tanta fuit eorum in hac parte vesania, quòd hanc petitionẽ ad effectum posse perduci credebãt. Inde cerneres milites lætari venerios, de his inter se cõferre, & velut totius Ecclesiæ temporalia eorum abusionibus iam deputata fuissent, hunc de hoc monasterio, aliũ de alio sibimet blandiẽdo, promittere certam summã. Audiui egomet reuera quendam ex huiuscemodi militibus intensè iurantem se velle de domus sancti Albani temporalibus annuatim percipere mille marcas. Sed tantæ deliracioni non consensit rex, sed auditis hinc indè, & horum inordinatis clamoribus, & istorum iustis responsis, præcepit deleri scripta, & cessari inordinatè petita, dicens se Ecclesiam Anglicanam in eiusdem status qualitate suis temporibus seruaturum, quam ipsam cognouerat extitisse cùm regnum suscepisset, aut potius meliori: quo facto, & apud Ecclesiasticos magna muneratione dignus censebatur, & apud bonos laicos hoc responsum maximè laudabatur. Archiepiscopus proindè (communicato cum clero cõsilio) regem adijt, & dixit se cum clero regni, vnanimi volũtate, consensu spontaneo vnam decimam regis vsibus prouidisse. Quam concessionem rex tam lætè audiuit, tam gratè suscepit, vt palam assereret se malle hãc ad præsens donacionẽ liberam, quàm alias quãcunq; quadrupli valoris coactam: & ita pro tunc hostium ecclesiæ auiditas insaciabilis est frustrata. Creata est in hoc parliamento noua dignitas Anglicis insueta, nempe comes Oxoniæ dominus Robertus de Veer appellatus, & factus est Marchio Dubliniæ in Hibernia, cæteris comitibus hoc indignè ferentibus, quòd viderent eum gradum celsiorem ipsis regis munere percepisse, & præcipuè, quia nec prudentia cæteris, nec armis valentior

Oxoniæ comes primò creatus.

lentior videbatur. Creati sunt insuper noui duces quanquam in procinctu Scotico rex in campo donasset illos hijs nominibus, dominus Thomas de VVodestoke, videlicet comes Bukinghamiæ nomē ducatus accepit, & vocatus est dux Glouerniæ, & dominus Edmundus de Langeley qui erat comes Cantebrigiæ vocatus est dux Eboraci, quibus rex de Fisco regio summas dedit propter honorē nominū ne suscepisse tantū nomen inaniter viderentur. Dominus Michael de le Pole qui fuit regni cācellarius ibidē, fact⁹ est comes Southfolchię, datis ei annuatim de regio marsupio mille marcis, vir plus aptus mercimonijs quàm militiæ, & qui trapezetis in pace consenuerat non armatis in bello.

Noui duces.

Nouus comes.

Rex præterea in hoc parliamento mediatione sollicita præsulis Eliensis, videlicet Thomæ de Arūdell, restituit Episcopo Norvvicensi bona sua temporalia quæ detinuerat per multos annos (vt superius exaraui) quamuis cācellarius id fieri dissuaderet. Reuera cùm dominus Eliensis rogasset regem de re præmissa, cancellarius cum indignationis fellæ respondit Eliensi dicens: quid est domine præsul quod rogatis? nunquid tam leue regi videtur Norvvicensis temporalia modò dimittere quæ per annū sibi præstant amplius mille libris? nō indiget rex talibus cōsiliarijs: nō eget amicis huiuscemodi qui eum mulctare cupiunt tantæ pecuniæ detrimēto. Cui respondit illicò Eliensis: quid est quod loqueris domine Michaël? non de rege sua deposco, sed aliena quę minus iusto detinet titulo, tuo vel tibi similium inductus prauo consilio, sibi nunquā prout estimo profutura: & tu si tantum regis detrimenta considerando ponderas, cur ab eo mille marcas annuas tā auidè percepisti, cùm te comitē Southfolchiæ creauisset? Cācellarius cū id audisset, velut iaculo reuerberatus substitit, & amplius huic materiæ contradicere non præsumpsit. Et hic finis parliamenti præsentis.

Restitutio temporalum Episcopi Norwic.

ANno domini. M.CCC.lxxxvj. qui est annus regni regis Richardi à conquestu secundi nonus, tenuit rex natale apud Eltham cum Anna regina, quo peruenit ad eum rex Armeniæ sub prætextu pacis reformādæ inter Angliæ reges & Franciæ: sed quid profecerit eius aduētus, ipse solus sensit. Nam præter innumera dona quæ de rege regniq; percepit proceribus, rex concessit & dedit eidem chartam de mille libris ad vitam suam percipiendum annuatim. Fuerat nempè (vt asseruit) fugatus à regno suo per Tartaros, & ob hāc causam multa à regibus christianis extorsit munera, in tantum vt fælicior fuit illi fuga sua in aliena patria, quàm dominium regni sui cum gente sua. Per idem tempus moritur Carolus de pace rex Siciliæ, qui multa damna Papæ irrogauerat si iniustè noluimus diffinire: excōmunicatus tamen à Papa discessit quo vindicandi genere Papa pro tunc cōtentus est, quia aliud vindictæ genus non occurrit. Nec est in ambiguo Papā voluisse, seq; seuerius & materialius vindicasse si sibi potestas brachij secularis minimè defuisset. Ferunt ipsum Carolum prodiciosè occisum à quodam milite dum sederet ad mēsam, die & hora quibus Papam proposuerat occidisse. Gandauenses hijs diebus, non expectato adiutorio quod illis rex Angliæ nō sine magnis sumptibus præperauerat innato more genti suæ, vsi leui cōsilio se regi Franciæ dediderūt, manifestè mōstrātes se nō posse vni amico vel domino fidē diutius cōseruare. Igitur pars exercitus cū quibusdā capitaneis quæ Gādauū mittēda fuerat, ad villā de Berevvico destinatur ad retūdēdas irruptones Scotorū qui præparati erāt ad inferēda dāna nostratib⁹ in hac plaga.

Carolus Neapolis moritur.

Gandauenses se reddunt regi Franciæ.

Circa festum Paschæ dominus Iohannes dux Lancastriæ cum magna turba militum, armigerorum & architenētium se præparauit Hispaniæ, quòd sibi debebatur hæreditario iure vxoris suæ, scilicet dominæ Constanciæ filiæ quondā domini Petronis regis Castellæ & Legionis, vel cum incolatum pace repetere vel iure bellico vendicare. Accessit eius profectioni fauor Papalis & autoritas,

Dux Lancastriæ proficiscitur in regionē longinquā Hispaniæ accipere sibi regnū

tribuens peccatorum veniam cunctis ſecum proficiſcentibus, & omnibus eius profectioni de bonis ſuis quicquam conferentibus, vt ipſe quæſtor ex principe effici videretur. Et reuera cūctas diſpenſationes & ſingulas accepit à Papa, quas per ante ſuſceperat Northvvicenſis Antiſtes, quando cruce ſignatus erat contra Gallicos & Flandrenſes: ſed ipſa frequens veniæ & relaxationis conceſſio tātum viluit & ſordebat in populo, vt pauci forent qui huic poſtremæ cruce ſignationi aliquid erogarent. Arripuit iter nihilominùs, & ad mare cùm perueniſſet expectare coactus eſt ventorum penuria, donec penè cuncta quæ ſui comportauerant neceſſaria conſumpſiſſent. Tandem cum humiliati fuiſſent ſub potenti manu dei, aſpirauit aura quæ claſſem afflauit in Britanniam, propè caſtellum de Breſt, contra quam patriotæ Britones erexerant duas municiones ad arcendum caſtellanos & prohibendum eorum egreſſum in terram ſuam. Erat tunc dicti caſtelli capitaneus quidam miles dictus Iohānes Roche, qui cùm deploraſſet ſuam coarctationē memoratā, laudabili probitate domini filij VValteri & aliorum nobilium qui cum duce erant confortatus eſt: ſiquidem mox egreſsi contra municiones prædictas eas ceperūt, confregerunt, diruerunt, & magnam prædam cum captiuis obtinuerunt ibidem, ſed nō ſine ſuorū diſpēdio deplorādo, quia perdiderunt illic viros quoſdam validos atq; fortes, quibus patratis ſurgente vento ſecūdo appulſi ſunt in Hiſpaniam, in portum videlicet de le Groyn, in vigilia ſancti Laurentij, cum integra claſſe ſua.

De Henrico Percy miſſo Caleſiam.

Hac æſtate increbruere rumores de propoſito regis Franciæ volentis obſidionem ponere circa villam de Caleſia, & ad hoc exercitum comparantis, ad cuius impetus ſuſtinēdos vel potiùs repellēdos cum multis victualibus miſsi ſunt ex Anglia plures valentes, inter quos dominus Henricus Percy iunior, videlicet Henrici Percy comitis Northūbriæ deſtinatur iuuenis, in quo totius probitatis & militiæ ſpecimen elucebat, qui cùm aliquādiu apud Caleſiam moram protraxiſſent in ocio, indignatus Hēricus Percy, huiuſcemodi quietes ſe odire profeſſus eſt. Et reuera per antedum fuiſſet cuſtos villæ Berevvici, gentem omninò inquietam, id eſt Scotos, quieſcere compulit, & ſua alacri inquietudine multociens fatigauit. Ob quam cauſam illorum lingua ipſum Henricum Hotſpor vocauerunt, quod calidum calcar ſonat. Hic ergo Henricus congregatis ſocijs, ſuper Morinos & Pikardos facit expeditiones, prædas abducit, & actus exercet laudabiliter militares, & cùm pluries iſta fecerit & nullus ei reſiſteret, inſuper & cognouiſſet quòd rex Franciæ non proponeret obſidere Caleſiam, ſed potius inuadere deliberaret Angliam, reuertitur in hanc terram, vt hic ei occurreret quod volebat, bellum ſcilicet Gallicorum.

De hijs quæ contigerint in Auſtria.

Per id temporis in ducatu Auſtriæ ſub breui tempore fortuna vultus ſuos in diuerſa mutauit, modò ſe fauorabilem præbens proceribus, modò ſemet oſtendens adiutricem vulgaribus verſa vice. Nempè dux Auſtriæ vir vafer & cupidus, & Vrbano Papæ contrarius, inuidens peregrinis ad Papam confluentibus, impoſuit tributum importabile per terram ſuam tranſituris, vt vel ſic ſaltem arceret Catholicos à viſitatione Papali. Vndè factum eſt vt per illam viam peregrini tranſire ceſſarent, præeligentes longiorem in circuitu peregrinationem ſuſcipere, quàm tot iniuſtis exactionibus, contumelijs & iniurijs laceſsiri. Vulgares autem patri çeernentes vias deſolatas & librantes damna quæ iamdudum perceperant, cùm peregrini ceſſaſſent tranſire per illos, ducem adeunt, oraturi vt more ſolito liceret peregrinis tranſire per illos, per quorum confluentiam non mediocre emolumentum perceperat tota terra: qui ſpreti & ſuperciliosè à duce repulſi, ad propria diſceſſerunt, congregaturi communes regionis ad vindicandum in ducem ſuperbum iniurias præacceptas, quorum cognitis

cognitis molicionibus dux cum suis generosis & dominis pergit obuiam turbæ vulgari. Et mox commisso bello, cædit, prosternit & captiuat eosdem & adductis morti quos volebat, dimittit reliquos in domos suas, qui cum tãto damno ab eo digressi & amaro animo nimis effecti, iam tunc quidem cessare minis decreuerunt, sed nouum exercitum recolligere, de nouo ducem aggredi statuerunt, quibus illico dux occurrit fidens in priori victoria, peremptu ros omnes si fortuna faueret, sed aliter euenit quã sperabat, quia ipse cum tota nobilitate & generosa gente ducatus coram eis corruit.

De timiditate Londinensiũ.

Londonienses comperto pro vero quod rex Franci conduxisset nauigium, comparasset exercitum, direxisset propositũ in Angliam veniẽdi, timidi velut lepores meticulosi vt mures requirũt hinc indè diuorcia, perscrutãtur latebras, & velut iã capiẽda foret ciuitas cæpere proprijs diffidere viribus, & de resistẽtia desperare, & qui in pace timidi iactitabãt se cũctos Gallicos sufflaturos ex Anglia. Audito iam licèt inani rumore de aduẽtu hostiũ, vix vniuersam Angliam illos posse tutare putabãt. Idcirco velut à vino madidi ad muros vrbis currunt, contiguas domos dilacerãt, deponũt, destruunt, & cuncta formidolosè faciũt quæ in extremis necessitatibus positi facere consueuerunt. Non dum vllus Gallicus in nauem pedem posuerat, Neptunum nullus hostis intrauerat, & Londonienses ac si tota terra in circuitu victa conquisita fuisset, adeo metuunt, ita sollicitantur, velut ipsos hostes aspicerent ante fores, sic sic viri qui in quiete fortes, in pace feroces de semetipsis pulchrum præbent spectaculum proferunt non sequendum exemplum quid acturi forẽt, si sentirent instare prælium, inuenire periculum.

De vasis captis sed proditione liberatis.

Sub hac tempestate familia regis quæ constituta fuerat circa Doueriam & Sandevvicum ad resistendum Gallicis, si fortè illic temptarent irrumpere æquoris vndas, ingressa duce domino de Garsi, obuiat quippe magnis Coggonibus & sex Carricis refertis vini speciebus, pannis aureis & holosericis, auro & argento & lapidibus præciosis, & diuersi generis mercibus exoticis, quæ cursum versùs Sclusam in Flandria maturabant, quo cognito quòd hostes essent, de ditione requirit eos qui in illis erant. Ianuenses verò videntes se impares tantæ virtuti, semetipsos sine magna resistentia reddiderunt. Nempè ipsa vasa cum contentis Ianuensium esse dicebant, attracta ad Sandevvicum cęperunt ea exonerare multis rebus, qui ea lucrati fuerunt. Ianuenses autem non ignorantes vbi succurri deberet eisdem, mox festinant Londonias Cancellarij regni, domini Michaêlis Atte Pole comitis Southfolchiæ auxilium petituri, qui fuerat à pueritia magis mercimonijs, vtpote mercator mercatoris filius quàm militia occupatus, qui mox & illorum vicem doluit, & regem circumuenit, vt scriberet hijs qui ceperunt eos, vetans ne quicquam præsumerent minorare de bonis eorum, restituerent insuper cuncta quæ cepissent. Cancellarius præterea iussit de thesauro regio eorum damna resarciri, vt videlicet pro cunctis quæ terra mariquè perdiderant post captionem suam reciperent pecuniæ dignam summam, & ita rex circũquaq; delusus, supplantatus, seductus est, & regnum thesauro debito vacuatum, & hostes sęuissimi, infestissimi, crudelissimi, cum pace pecuniaquè dimissi. Ipsi ergo mox vt soluerunt à litore, cursum versùs Flandriam direxerunt, & portum de Sclusa subintrauerunt.

Rex Franciæ parat inuadere regnum Angliæ.

Rex Franciæ parans inuadere regnum Angliæ, per illud tempus victoriam non armis sibi tantummodo prouenturam credidit, sed muris ligneis estimauit: quamobrem congregatis ex multis locis fabris lignarijs, quendam murum ligneum spissum atque densum iussit fieri altitudinis viginti pedum, qui semper ad duodecim passus haberet turrim capacem decem hominum, quæ foret

altior subiecto muro per decem pedes, quem murũ (vt fertur) erigere præfiniuit in loco vbi applicaturus erat, vt per murum defenderetur à sagittis, & suos gũnarios protegeret, nostratibus plagas horribiles illaturos, & cùm opus esset suũ exercitum reuocare posset vltra muri ambitum, vbi & fessi quiescere & saucij recreari valerent. Habebat murus ille prout ferebatur in longitudine tria millia passuum, & erat dispositus turribus firmis & crebris vt præfertur. Eo tempore nostrates qui in mari erant obuiant duabus nauibus regis Franciæ sulcantibus campos liquidos, & iter carpentibus versùs Sclusiam.

Naues Francorum captæ.

Et illico conserta pugna & naues illæ captæ & Sandevvicum tractæ sunt, in quibus & pars muri & turrium prædictarũ est reperta, & magister totius fabricæ interceptus, qui erat Anglicanus natione, sed quandoque bannitus. Captus est insuper ibi magister Gunnarius qui & ipse prius Anglicis famulabatur apud Calesiam, dum dominus Hugo Caluerlee capitaneus ibi fuerat, & cum hijs diuersæ machinæ ad iaciendum lapides & muros conterendum, & Gunnæ plures, cum magna quantitate pulueris, cuius præcium præualuit omnibus manubijs supradictis. Erecta est igitur illa pars muri apud Sandevvicum, & quem contra nos hostes præparauerant, nos ereximus contra hostes.

Parliamẽtum factum Londonijs & inanis commotio regni.

Circa festum sancti Michaëlis Archangeli citati sunt ad parliamẽtum Lõdoniæ qui de iure vel consuetudine adesse parliamento debebant. Per id temporis Michaël Atte Pole dudum creatus comes Southfolchiæ, & iam tũc regni cancellarius, cui rex plus debito credebat, & fauebat, conuocari fecit penè de cunctis regni finibus armatos & Architenentes in merciam, vt propè Londonias existentes parati forent ad repellendum Francos cum rege suo, si tamen verum esset quod dicebatur de eis, quia parati fuerunt cum ingẽti multitudine nauium ad regnum Angliæ inuadendum. Adunatis igitur de diuersis regni comitatibus velut innumerabilibus, tam armatis quàm Architenentibus perhendinauerunt propè Londonias viginti miliaria in circuitu, velut pro suis castris occupantes, vbi fuit cernere nõ secùs quàm hostilis recognitionis imaginem, dum plebs sic vocata quæ & victu carebat & pecunia cogebatur, sicut in hostili patria pabulando vicinos spoliare, & cuncta quæ fecissent inter hostes in terra propria perpetrare, hoc excepto solummodò, quòd ab incendijs abstinebant, qui cum diu morã tam sibimet quàm patriotis infructuosam fecissent, iussi sunt ad propria remeare, & parati fore, cùm rex ipsos decerneret reuocandos, quorum plures pro rei familiaris inopia, compellebantur reuertentes exponere vel equos, vel arma vendicioni, quidam pro commeatu spolijs intendebant, & rapinis. Nõ dum finitum fuit parliamẽtum, sed regressis ad sua vulgaribus, proceres Londonijs permanserunt, præstolantes rumores de Francorum aduentu qui quotidiè dicebantur esse venturi.

Marchio Dubliniæ creatur dux Hiberniæ.

Vbi ne dominus rex parùm fecisse videretur, dominum Robertum de Veer, quandoq; comitem Oxoniæ, sed nuper in vltimo parliamento creatum Marchionem Dubliniæ, ducem fecit Hiberniæ, facturus expost de duce regem, si fortuna faueret, tantum afficiebatur eidem, tantum coluit & amauit eundem, non sine nota (prout fertur) familiaritatis obscenæ, submurmurantibus cæteris nobilibus & baronibus, ac indignè ferentibus tantæ promotionis appetitum, in viro tam mediocri, quem nil plus cæteris commendabant vel generis sui sublimitas vel reliquarum virtutum dotes.

Deposita in Parliamento contra Michaelẽ Atte Pole.

Per omne tempus istud durante parliamento quotidiè prædicabantur noua de Gallorum aduentu, multis in magna trepidacione existentibus, quòd viderent Barones in multis dissentire, vndè putabant quidam de prudentibus magnum regno dispendium affecturum, præcipuè si mens non foret vna dominis

inter

inter tot pericula quæ ab hoſtibus parabantur. Quia reuera rex infenſus erat non ſolùm militibus parliamentalibus, ſed penè cunctis proceribus, quia fauebant eiſdem proponentibus multos articulos falſitatis contra prædictum Michaêlem Atte Pole, & inſtanter exorantibus iudicium fieri de eodem. Conuicerant eum nempè de multis fraudibus & quibuſdam proditionibus in regem, quos nequaquam inficiari nequibat, vndè & cum reſponſis aſtaret & obiecta negare nequibat. Rex pro ipſo verecundatus & rubore ſuffuſus, caput agitans, heu, heu, inquit Michaêl, vide quid feciſti. De multis etenim obiectis cõtra eũm hoc vnum extitit, quòd auarus exiſtens & alienæ pecuniæ auidus, circumuenit regem, vt concederet ſibi firmam cunctorum queſtorum regni, qui cum indulgentijs circuire ſolent, & congregare pecuniam ad opus fraternitatis ſancti Antonij, daturus regi viginti marcas, de prouentibus memoratis de quibus ſingulis annis leuaſſe videbatur ſeptuaginta marcas. Hijs & multis alijs defectibus veridica ratione probatis contra ipſum, de officio cãcellariæ deijcitur, mulctandus pecunia grandi, ſcilicet ſoluenda regi.

Reſponſum regi fuit ipſum non egere ſubiectorum tallagio, cùm de tanta ſumma ab eo qui iuſtè debitor erat regis, poterat merito prouideri. Hæc autem omnia quanquam ſummè regi placuiſſe debuerant, maximè diſplicebant, adeo fidebat infideli, adeo coluit nebulonem. Factumq; eſt vt eius amoris intuitu non multò poſt infirmaret quicquid in parliamento contra ipſum fuit ſtatutum, & familiariorem haberet quàm ante habuerat, non tantum in priuato ſed in publico, ita vt in conuiuio ſequenti natali in menſa ſua recumbere faceret, non contentum communi procerum indumento, ſed togatum, quod genus ſolis regibus ab antiquo debetur, & ne fieret in eum iuditij executio prælegit prodicioſè circumuenire ſuos accuſatores cum duce Glouerniæ, qui maxima pars videbatur exiſtere eorum qui pro regni commodo laborabant. Itaq; prouiſum erat inter regem & ſuos familiares, vt quidam de militibus parliamẽtalibus qui plus obſtiterãt vel ſibi petenti ſubſidium pecuniare, vel dicto Michaêli infeſti fuerant, vnà cum domino Thoma duce Glouerniæ inuitarentur ad cænam in hoſpitio cuiuſdam Londonijs, & ibidem repentè trucidarentur. Quorum morte ſolummodò, eſtimabat ſibi ceſſurum arbitrium voluntatis: ſed non cepit effectum tantæ malignitatis commentum; quia & dux de hijs omnibus præmonitus fuit, & vt cauerent cæteros præmonuit: iubens vt cænis eſſent contenti proprijs, ne intricari valerent (vt præmittitur) alienis. Ferunt dominũ Nicholaum Brambre, (qui Maior Londoniarum fuerat anno præterito) huic aſſenſum præbuiſſe conſilio. Sed laudabili conſtantia Richardi Extone Maioris anni præſentis (qui liberè fatebatur cùm vocatus eſſet à rege ad præbendum fauorem tanto facinori, ſe nunquam cõſenſurum in necem talium innocentium) dictum ſcelus eſt omiſſum. Et palam factum eſt verbum iſtud omnibus habitantibus in regione vicina tua, vt ex tunc apud omnes odium creſceret talium conſiliatiorum, & amor ducis & militum prædictorum. Non tamen omiſit dux, & milites, ea quæ vera ſunt, regnoq; fructuoſa loqui, ſed maiori conſtancia regi petenti ſubſidia reſtituerũt, ſæpiuſq; illud ſuſannicum inculcabat militibus, dicẽs, quin melius eſt nobis incidere in manus hominum quàm derelinquere legem dei noſtri. Tandem propter improbitatem potentium, conceſſum tallagium, ſcilicet media pars vnius decimæ, & media quintæ decimæ, quod non regis arbitrio ſed procerũ prædictorũ iudicio pro regni cõmodo expẽderetur. Recepit hanc pecuniã comes Arũdeliæ profecturus ad mare. Duci Hiberniæ ad regis inſtantiã eſt prouiſum vt hæredes Caroli de Bloys, qui vindicauit olim ducatum Britanniæ Armoricæ, venderet

Francis pro triginta millibus marcarum, vt hac adductus pecunia, dominium quod rex sibi donauerat in Hibernia viriliter recuperaret, ea duntaxat conditione, vt citra proximum pascha Hiberniam transfretaret, tantùm nempè proceres, tantùm communes eius transitum affectabant, vt mallent regno carere tanto thesauro, quàm ipsius habere præsentiam regem seducentis & infatuantis in regno.

Regi Armeniæ denegatur cõductus.

Per idem tempus rex Armeniæ, (qui dudum expertus fuerat regis liberalitatem & procerum) mittit pro conductu, velut aduentus eius causa foret amor pacis reformandæ inter regna Angliæ & Franciæ, quorum vnum iam omninò paratum fuerat ad reliquum inuadendum. Sed reuera plus desiderauit dona quàm pacem, plus pecuniam adamauit quàm plebē, plus aurum regni quā regem. Et licèt rex esset sibi beneuolus, proceres tamē librātes quòd esset illusor, responderunt regi se nolle tractare cum illo. Sicq; impeditus est aduentus eius, qui sicut nec primò nec quidem secundò profuisset.

Regis Franciæ aduentus miraculosè impeditur.

Rex interea Franciæ ducum, comitum, & aliorum procerum inaudita turba moram traxit in Flandria, paratus ad diripiendum regnum Angliæ, si non deus eius conatibus obstitisset. Nempè per totum tempus quod fluxit à Kalend. Augusti vsq; ad vigiliā omniū Sanctorū, nunquā flauit aura sibi cōmoda per paucas horas. In ipsa verò vigilia (surgente vento prout putabat sibi fauente turgidius) à longa statione dissoluit naues, & cum impetu portum de Sclusa reliquit. Cumq; cunctæ rates fuissent egressæ & iam profunda tenerēt, essentq; à portu remotæ quasi per viginti milliaria, ecce vētus cōtrarius obuius eis factus, omnes retrocedere compulit, & nō tantum compulit sed & impulit naues, & allisit vt quædā ex eis in introitu ipsius portus de Sclusa cōtringerētur. Hac occasione & Anglia metu liberata, & rex Franciæ est regressus ad sua. Numerus classis regis Franciæ mille ducentæ naues in hac comitiua fuêre. Duces.16.comites.26.tria millia militum, & sexcenta centum millia pugnatorum.

Processus in Michaelem Atte Pole.

Ad hoc vsq; tempus parliamento continuato, licèt rex grauiter ferret accusationes factas de Michaêle Atte Pole cæterisq; quos imprudenter amauit, cōpulsus est tamen post multas tergiuersationes, auditores & iudicij diffinitores eligere qui plenam haberent potestatem audiendi, & iudicium proferendi in dictū Michaêlem, cæterosq; quos milites accusauerant parliamenti. Constituti sunt autem iudices dominus Thomas Glouerniæ, & dominus Richardus comes Arundeliæ, qui non segniter iniunctum negotium adimplebant, rege ad alias partes digresso, quia noluit hijs iudicijs quamuis sibi forent proficua interesse. Tandem (vt præfertur) dicto Michaêle de multis sceleribus fraudibusquè cōuicto, morte dignus iudicatur, & eius bona regio fisco cessura decernuntur. Ipse tamen manu captus, quibusdam diuitibus pro eo in magna summa pecuniæ obligatis. Quem (vt diximus) rex mox finito parliamēto recepit, & sibi cohabitare fecit cū duce Hiberniæ & Archiepiscopo Eboraci domino Alexandro Neuile, qui ex tunc quantum poterant laborabant regē contra dominos cōmouere diebus ac noctibus, & acta parliamēti adnullare. Succreuit igitur indies regi odium cōtra suos proceres naturales & fideles, istis susurrantibus regē non in effectu fore regē, sed vmbratiliter, futurumq; vt nihil sui iuris existeret si domini accepta potestate gauderent. Credebat itaq; illis rex, & idcirco de cætero proceres omnes suspecto habebat, nihilominùs tamen deiecto Michaêle Atte Pole de cancellaria, subrogatus est dominus Thomas Arundell Episcopus Eliensis, Dunelmensis de officio thesaurarij, qui multum laborauerat, & expensas fecerat huius dignitatis amore, & pro eo constitutus est frater Iohannes Gilbert de ordine prædicatorum, Episcopus Herefordensis, vir qui plus lingua

quàm

quàm fide vigebat. Et hic huius parliamenti finis. Transit annus iste frugifer, sed mediocriter fructifer: Hispaniæ propter aduentum ducis Lancastriæ regnū vendicantis sollicitus & suspectus: Austriæ propter ducē & nobiles interemptos à cōmunibus perniciosus: Franciæ propter sumptus & apparatum quem fecerat ad Angliam inuadēdum, onerosus: Angliæ, propter graues rumores, sed Londinensibus, propter muliebrem meticulositatem maximè dedecorosus. *Annalis conclusio.*

ANno domini millesimo trecentesimo octuagesimo septimo (qui est annus regni regis Richardi secundi à conquestu decimus) fuit rex ad natale apud cum Anna regina, & Boëmis suis. Circa initium mensis Martij (iuxta decretum parliamenti) parauerunt se ad sulcandum liquentes campos, dominus Richardus comes Arūdeliæ, & dominus Thomas Moubray comes Notinghamiæ: quorum primus constitutus est Admiralius instantis termini, vir valdè deuotus & bonus, & qui probra quandoq; desertæ militiæ (cū tunc Gallici circa Southsexiam oras infestarent maritimas nunc abolere cupiens) curauit apponere totas vires.

Igitur profecturus ad mare, cùm recensionem facturus esset in campo sui exercitus, cognouissetq; ducem Glouerniæ, cum multis nobilibus velle videre collectam militiam, elaborauit vt bonos haberet, & famosos, vitans conducere Londoniensium & aliarum ciuitatum sutores, vel scissores, quales quidam ante conduxerant leui pręcio, vt plus accresceret auri marsupio. Et quidam alij sic agentes, non regni commodo, sed lucro proprio militabant, vndè factum est, vt à longo tempore, regnum nihil aut parum emolumentum perciperet, illis non hostes inuadere, non experiri vires, sed inaniter tempus acceptum consumere meditantibus, vt integra stipendia consequi pręualerent. Comes è contra quos (vt diximus non parcens expensis) valentiores nouit, elegit, vt per hos posset magnum aliquid patriæ reportare. Dux proindè Glouerniæ cernens tam pulchram, tam electam militiam, vrgebat omnes, monebat singulos, vt maris vndas intrarent, solutis morarum nexibus (multis se excusantibus quòd oportebat amicis valedicere, negotia disponere domus suæ) æstimabat nempè (prout erat) quosdam arma mutuo suscepisse pro dicto spectaculo, vt laudarentur à dominis tanquam sufficienter armati, quæ proculdubiò si diuertendi copiam habuissent, reddituri suis erant possessoribus, & mare repetituri, velut inermes, quamobrem fuit verisimile quòd minùs audaces fuissent ad aduersarios inuadendum. Ingresi sunt ergo mare, vellent nollent, cū cunctis vtensilibus quæ habebant, fausta hora, quia non multum tempus effluxit antequam aduersarij obuiarent. Reuera die dominica, in vigilia Annunciationis dominicæ, magna classis nauium Flandriæ, Galliæ, & Hispaniæ refertarum viris bellicis, armatorum diuersis machinis, de longè velificans à speculatore conspicitur: quæ mox Amirallio comiti nunciata, ipsum & suos omnes hilaritate repleuit. Aduersarij verò nihil tale suspicantes, quibus (vt fertur) promissum fuerat à quibusdā Angliæ proditoribus (quibus regnum rarò carebat) nostrum nauigium circa mensem Maium minimè fore paratum, agebant per omnia magis securè, ventum pro vehiculo, & armatos pro tutela tenentes. Cùm autem nostratibus propinquassent vela tāquam nostros vellent aggredi, nostri ex industria simulauere fugam, velut fuissent impares tantæ virtuti. Illi verò plus securum transitum quā bellum cupientes, pertransibant, vndè contigit cùm nostrates ventum percepissent ad vota aduersarios insequentes, irruerunt subitò super eos, & conflictū atrocissimum commiserunt: tandem victoria cessit nostris, captis octoginta nauibus, & multis diuersæ conditionis armatis, quāpluribus quoq; peremptis. Fugerūt tamē de conflictu quædam, quas biduo comes Arundeliæ persequens,

Comes Arundeliæ proficiscitur ad mare

Anglia proditoribus nunquam vacua.

Numerus nauium captarũ, *Numerus doliorum.*

postremò cepit & ad classem nostram traxit. Erant autem numero maiores & minores rates centum,& eò amplius quæ omnes vinis refertæ fuerunt. Numerus verò doliorum,ad decem & nouem millia, aut plus excreuit. Ipsa verò vina,cum vasis,mox ad portum de Orvvello,& alios regni portus destinata sunt, præter ea quæ regis parti segregabantur, licèt ciues de Middelbourgh ad comitẽ accessissent, & orassent vt liceret eis illa vina comparare,& dare mox pro singulis dolijs centum solidos, eò quòd amici nostri videbantur existere & vinis egere. Sed his respondit Admiralius,iustiùs esse,vt hi his gauderent vinis, qui expensas fecerant pro sua profectione versùs mare, scilicet communes Angliæ quàm alij quicunq; pro quocũq; lucro ea auferrent. Attamen (inquit) quin estis amici, & de longè venistis,dabimus vobis viginti dolia ne omninò vacui redisse videamini. Ipse verò comes tanta liberalitate vsus est, diuersis conferens de parte sibi contingẽte,vt nec vnum dolium sibimet remaneret (vt fertur.) Accreuerunt ergo laudes comiti in immensum à vulgaribus, quod postponens quę sibimet aggerasse poterat, vendens alienis direpta vina, præposuit communem vtilitatem priuato cõmodo ,& eò maximè quòd vulgares in effectu senserant, non omninò deperisse, quod pendĕrant perfectioni suæ. Comes autem volens his maiora præstare patriæ, recollecto ræsarcitoq; nauigio , & conductis recentibus pro his qui læsi vel sauciati fuerant, siue perempti, vela reflexit versùs castellum de Brest,quod videtur canis esse minoris Britanniæ,cõtra quòd Gallici siue Britones iam duas munitiones erexerant,vel erecturi fuerant maiores, & multo fortiores,quàm fuerunt illæ quas dux Lancastriæ per suos debellauerat, & destruxerat versùs Hispaniam proficiscens.Harum vnam Admiralius (debellatis qui intus erant) cepit,& quia videbatur fortis, & necessaria castello,si nostri possiderent eam, posuit quosdam ex nostris in ea. Reliquam verò sumptuosè paratam, sed nondum erectam iniecto igne cremauit, & sic Franci paruo tempore eodem in loco geminata damna cepêre,primò per ducis milites: secundò, per comitis huius tirones. Castellum insuper de Brest cunctis victualibus quæ sufficerent ad vnum annũ refecit, & castellanis vestes & calciamenta donauit. Compositisquè per omnia rebus,rediuit in Angliam cum benedidictione omnium plebanorum. Sed inuidebant omnes tantæ probitati qui cum Rege erant, Dux Hiberniæ, Comes Southfolchiæ, & Symon de Burleya, cum Richardo Styty, deprauantes acta Comitis apud Regem,& dicentes eum nullum opus egregium perpetrasset, quippe qui non nisi Mercatores inuaserit, quorum fructuosius exutisset amorem seruasse patriæ, quàm odium exorabile concitasse.

Quidam inuident factis comitis.

Et hi nimirum milites, plures erant Veneris, quam Bellonæ,plus valentes in thalamo, quàm in campo, plus lingua quàm lancea præmuniti, ad dicendum vigiles, ad faciendum acta Martia somnolenti. Hi igitur circa regem conuersantes,nihil quod deceret tantum militem informare curabant, non dico tantum armorum vsum, sed nec ea quæ maximè reges generosos decent in pace, videlicet in venationem, vel aucupationem aut his similia, quibus regni honor crescit. Factumq; est istorum instinctu, vt Rex tantũ offenderetur his qui hoc negotio militauerant, quòd venienti sibi Comiti Notinghamiæ (qui est Comes Marcschallus,& regis semper fuerat consodalis & coetaneus) & speranti magnas à rege grates reportasse, rex nullum bonum vultum faceret, sed omninò demissum. Dux autem Hiberniæ, vtrique Comiti, non solùm vultum subtraxit, sed colloquium : inuidens fortassis probitati, quam ipse assequi non valebat. Ipsi verò comites hæc cernentes, sed paruipendentes, ad propria discesserunt, victuri quietiùs quàm cum rege.

Henricus Percy iunior destinatur ad mare.

Interiecto post hæc paruo tempore, qui de consilio regis erant, monuerunt eum, vt Henricus Percy (filius comitis Northumbrorum) mitteretur ad mare, ad repellendum irruptiones hostium, qui dicebantur prompti (propter plagam quam dudum acceperant per comitem Arundeliæ) ad irruptiones in Angliam faciendum. Cui nec sufficientem manum delegauerunt, nec fauorem quem decuit impenderunt, sed hæc fecerunt ei, inuidentes (vt dicebatur) eius indoli, eò quòd iam nomen magnum propter probitatẽ, tã inter Scotos, quã Anglicos est adeptus. Sed ipse, quod ipsi dolosi machinati fuerant, vel nesciens, vel paruipẽdens, intrepidè suscepit iniunctum negotiũ, & animosè strenuéq; peregit: & (expleto termino suæ militiæ) incolumis remeauit.

De potestate Walteri Disse

Per idem tempus erat quidam frater in Anglia, de Carmelitarum secta, cui nomen erat VValterus Disse, (qui dudum fuerat confessor ducis Lancastriæ,) sed cum eo in Hispaniam tendente minimè profectus est, sed domi remanserat propter causam inferiùs declarandam. Papa siquidem Vrbanus sextus, agnoscens Hispaniæ regnum grande, diuitijsquè refertum, & librans (licèt inaniter) quanta commoda sibi accrescerent, si Dux eius dominio potiretur, præter priuilegia quæ concesserat profectura, iam noua concessit profectò per dictum fratrem VValterum Disse postulantibus dispensanda, sed non sine pecunia acquirenda. Inter quę priuilegia siue potestates acceptas à Papa, fuit vnũ, ad quod acquirendum concurrebant, & grandes summas offerebant. Qui pronior existens plura proferentibus, eos domini Papæ capellanos creauit, secundùm formam & iuris consuetudinem in Romana curia frequentatam. Cõcessit inter multas hanc libertatem cuidam fratri de ordine Augustinensium, dicto Petro Patteshull, qui exindè putans se omni libertati donatum, cæpit primo adhærere VViclefensibus (quos Lollardos quidem vocant) qui sui tenentes doctrinam magistri, iam ex anima multa suorum sequatium Londonijs fecerant, & plures doctrina polluerant sua praua. Igitur istorum se tradens informationi, didicit quòd bene fecerit priuatam deserendo religionem, publicæ vitæ se conferens, quæ sanctior, & perfectior, eminentior, atque securior esse videbatur. Tandem horum imbutus malicia, & propria exagitatus nequitia, hortantibus illis, coactus est prędicare, & publicè vitia sui ordinis propalare. Venit igitur ad Ecclesiam Sancti Christofori Londonijs, sequentibus eum penè centũ de lollardis, & ibidem tanta mala facinora in cõfratres quondam suos euomuit, vt horrori foret audientibus, & stupori. Interea quidam accurrentes, hęc Augustinensibus nunciarunt. Quorum quidam mox egressi (scilicet ad numerũ duodecim maiori animositate vigentium) venerunt ad locum, vbi adhuc flagitiosus ille, tanta facinora declamabat. Et audientes quæ dicebantur, valde commoti sunt, vnus autem plus zelans pro religione, audacter astans, contradixit his quæ nebulo proponebat. Quod cernentes lollardi, surrexerunt cum impetu, & fratrem contradictorem deiecerunt, lacerauerunt, & conculcauerunt, & malè verberibus tractauerunt. Sed & cunctos fratres eiecerunt, & extra ecclesiam persecuti sunt, volentes eos perimere, & eorum domos incendere, cum furore clamantes, & dicentes: Disperdamus homicidas, incendamus Sodomitas, suspendamus regis & Angliæ proditores. Cum isto itaque furoris clamore currentes, ignem in habitacula fratrum inijcere proponebant. Sed impediti tamen sunt humili oratione fratris Thomæ Ashbourne, & sodalis sui, qui ambo boni viri, ambo fuêre sacræ paginæ professores. Innuit insuper ad sedandum turbã furentem, interuentus cuiusdam de vicecomitibus Londoniarum, qui eos sua suasione mitigauit, & ad propria redire fecit. Intereà Lollardi secum dictum fratrem tenentes, hortabantur vt quia alias disturbatus in sermone fuerat, char-

tam conscriberet, in qua omnia pręmissa, & si quę plura nosceret, exararet. Qui mox eorum acquiescens sceleratis consilijs, chartam confecit, in qua quosdam fratres suos accusat, de diuersorum confratrum suorum homicidio. Et vt maior fides tribueretur dictis suis, edicit occisorum nomina, & tortorum vocabula: necnon & loca designat, in quibus occisi vel sepulti fuerant tali modo perempti. Dicit insuper eos Sodomitas existere, regisquè & regni traditores, & multa plura quæ dinumerare longum foret. Confectamquè chartam configit super fores Ecclesiæ sancti Pauli Londonijs, vt maior confusio posset accrescere fratribus memoratis. In cuius principio dicit semet de nido egressum diaboli, & per dei gratiam, de malis & impuris hominibus euasisse ad vitam perfectissimam, ob quam causam, & quia erat veritatis assertor, dicit plurima semet aduersa passurum ab ijsdem fratribus, si comprehendere possent eum. Sed gratias agit Vrbano Papæ, quòd tantæ per eum libertati donatus sit, quod valeat cū adiutorio amicorum se subtrahere de manibus æmulorum. Hanc chartā multi de capuciatis militibus perlegentes, pro firmo prædicauerunt cuncta fore vera quæ scribebantur, vndè & transcripta exinde sibi fecerunt, vt valerent suæ militiæ satisfacere in futurum.

Ruina militū lollardorum.

Erant autem milites qui hanc sectam coluerunt quammaxime, & sustentauerunt VVilhelmus Neuile, Ludouicus Clifford, Iohannes Clanvovv, Richardus Styry, Thomas Latymer, & inter cęteros maior fatuus Iohannes Montagu, qui in tantam lapsus est vesaniam, vt cunctas imagines quas apud manerium de Scheuele (bonæ memorię quondam) Iohannes Aubrey, & expost dominus Alanus Buxille, vel eorum antecessores erexerant in capella sua, deponi faceret, & in locis abditis collocari: vnū solummodo priuilegium adepta est imago beatę Catherinæ, quam in pistrinum suum deferri permisit, quia plures afficiebantur. Huius sacerdos sectator acerrimus lollardorū, cū peruenisset ad vitæ metam, & cognouisset se proculdubio moriturum, compunctus, & penitens eorum quæ contra fidem commiserat, sacerdotem petijt, cui confiteri valeret: Cui quidam de familia velut cum admiratione responderunt: Quid est (inquiunt) quod quæritis? quid quod desideratis? Nonne vos prædicastis, omnem confessionem extrinsecam sacerdotibus faciēdam superuacuam, solummodò sufficere, vt quis soli deo confiteatur? Quibus ille, Erraui inquit; sed modo precor indulgete mihi copiam sacerdotis. Accidit eo tempore vt præsens esset Nicholaus Hereford, doctoris theologiæ gradū habens, sed seductoris sequens officium, quippe cui (post hæresiarcham Iohānē VVicklef) omnes huius sectæ viri maximè adhærebant. Hic ergo cum ad præsbyterum accessisset, & in voluntate confitendi positum cognouisset, quid est (inquit) quòd agis fatue? quid turbaris? Confitere deo, qui potestatem ampliorem habet ligandi, atq; soluendi, quàm habent laici sacerdotes, & sufficiet ista confessio tua: tibi ipsi peccasti, non sacerdoti, ipse debet remittere cui fit offensa. Ille verò persistens in petitionę sua: In vobis (inquit) sit peccati periculū, si sine confessione viaticoq; discedam, cui voluntas inest catholicè moriendi, si mihi copia donaretur: & post pusillum spiritum exhalauit. Cui credibile est suffragaturam voluntatem bonam confitendi, quam habuit moriendo. Et quia pro maiori faciēda notitia huius infandæ sectæ, paulisper digressi sumus à materia ad continuandum inceptę rei ordinem reuertamur.

Dux Hiberniæ repudiat vxorem suam, regiā natā, & ducit ignobilem.

Accidit his diebus, vt Robertus de Veer elatus de honoribus quos rex impendebat eidem iugiter, suam repudiaret vxorem iuuenculam, nobilem, atque pulchram, genitam de illustris Edvvardi regis filia Isabella, & aliam duceret, quæ cum regina Anna venerat de Boemia (vt fertur) cuiusdam Cellarij filiam, ignobilem prorsus, atque fœdam: ob quam causam magna surrepsit occasio scandalorum

lorum

lorum (cuius nomen erat in vulgari idiomate Lancecrona.) Fauebat sibi in his omnibus ipse rex, nolens ipsum in aliquo contristare, vel potiùs (prout dicitur) non valens suis votis aliqualiter obuiare, quia maleficijs cuiusdam fratris (qui cum dicto Roberto fuit) rex impeditus nequaquam quod bonum est, & honestum cernere, vel sectari valebat.

Dux Glouerniæ indignatur.

Indignabantur proinde proceres, sed præcipuè dux Glouerniæ auunculus præfatæ puellæ, qui etsi modò nõ valebat vlcisci tantas iniurias illatas nepti suæ, omnia tamen conseruabat in corde suo, vsq; in tempus retributionis futuræ. Ducem verò Hiberniæ præmissa non latebant, quamobrem & sibi cauere statuit, & ducem Glouerniæ cum vniuersis qui sibi fauebant de medio tollere meditatur. Iam Pascha transierat, iam tempus præterierat, quo dux Hiberniæ trãsfretaturus fuerat in Hiberniam, & adhuc eum, velut nihil de profectione cogigitaret, Anglia retinebat. Sed ne tumultus foret nimius in regno inter proceres, rex velut deducturus eum ad naues, in VValliam proficiscitur cum eodem, nõ dimissurus eum, sed detenturus ibidem, vt illuc semoti, quietiùs deliberare possent, qualiter Ducem Glouerniæ, comites Arundeliæ, VVarvvici, Derby, & Notynghamiæ, cum alijs regni fidelibus dolo tenerent, & occiderent. Erant autem cũ illis comes Southfolchię Michael Atte Poole, Robertus Trysilian iusticiarius, & plures alij qui suæ pelli timentes, non segnius quàm rex, & dux Hiberniæ, in necem prædictorum procerum conspirabant. Emerso temporis magno spacio è Cambria (velut profectio Ducis in Hiberniam obliuioni data esset cunctis qui remanserant in Anglia) redit cum duce, & suis traditoribus, ad castellum de Notyngham, tractaturus ibi finaliter de morte procerum prædictorum. Illuc igitur aduocari fecit multos de Londonijs, quos nouit contingentes ad vtrumlibet, & cunctos regni vicecomites, & Iusticiarios vniuersos. Sed Londoniẽses accersiuit, quia mobiles erant vt arundo, & nunc cũ dominis nunc cum rege sentiebant, nusquam stabiles, sed fallaces, quorum multi nuper de proditione in regem confesi fuerant, sed tamẽ eius gratiã consecuti, vt ipsi gratiam sibi pro gratia gratis rependerent, & dominos indictarent de multis criminibus, quę contra eos rex dum in remotis ageret imaginatus fuerat cautelosè, vicecomites conuenire fecit, vt sciret quantam potestatem possent contrahere in regis negotium aduersùs Barones, & vt ipsi nullum militũ de pago vel schira permitterent eligi, nisi quem rex, & eius consilium elegisset. Sed ad ista responsum est per vicecomites, communes omnes fauere dominis, nec esse in potestate sua ad hanc causam exercitum contrahere. De militibus eligendis dixerunt similiter, communes velle tenere consuetudines vsitatas, quæ volunt quòd à communibus milites elegantur. Vicecomites ergo datis his responsis, dimissi sunt. Iusticiarij sunt vocati, vt ipsi decernerent indictamenta fore legalia, & eisdem apponerent sua sigilla. Quod & tunc factum est, à Roberto Trysiliã & Iohanne Blake iuris apprenticio (quem Robertus Tresilian ad curiam Regis ad dictum facinus introduxerat perpetrandum) expeditis ad vota indictamentis in sępedictos proceres, & multos alios nobiles & Barones, qui ad hoc vocati fuerant sunt dimissi.

Rex redit à Wallia.

Cõsilium subdolum.

Causa huius vocationis.

Proceres indictantur.

Rex conducit bellatores.

Rex autem & dux Hiberniæ missis mox nuncijs conduci fecerunt, quos poterant, vt cum illis starent si oporteret contra dominos in die belli. Quorum multi responderunt, se nec posse, nec velle stare contra dominos, quos pro certo sciebant intimè regem diligere, & omnia machinari, omnia studere, omnia facere pro honore suo. Multi simpliciter putantes se conduci, promiserunt se ad notationẽ regiam fore paratos. Interea rumor huius facti peruenit ad dominos, & eos magna repleuit tristitia, eò quòd nullius culpæ conscij tanto regis

odio

Dux Glouerniæ mittitur regem pacare.

odio turbaretur. Vnde in primis regis patruus, dominus Tho. dux Glouerniæ, vt regis odiũ mitigaret, & animũ ad cõcordiã paceq́; reduceret, coram episcopo Lõdinensi, & multis alijs regni nobilibus, tactis sacrosãctis, iuramentũ ædidit se nunquã aliquid in regis læsionem machinatum fuisse, sed omnia pro posse, studuisse, & perfecisse, quæ regis honorem, cõmodũ, & beneplacitũ prospectabant: excepto, quòd ducẽ Hiberniȩ, quem rex dilexit, lætis oculis non respexit, nec quidẽ in futurũ respicere voluit, qui nõ tantũ suam sed regis consanguineã dehonestasset: quãobrem in eundẽ statuit firmiter vindicari. Cùm autẽ episco-

Episcopus loquitur Michaeli Atte Poole.

pus Londinensis ista (prout iniunctũm sibi fuerat) regi retulisset, & aliqualiter ad credendum Ducis iuramento inclinatus esset, Michael Atte Poole timens si dux & rex redissent in concordiã, sua adfutura dispendia, verba fecit contra ducem, quibus aduersùs eum regis animũ cõmoueret. Cui mox episcopus: Sileas (inquit) ô Michael, non decet enim te os de cætero aperire. Quare (inquit Michael) ita dicis? Quin (inquit episcopus) damnatus fuisti in retroacto parliamento, & non est nisi regia gratia quòd tu viuis. Ad hæc mox rex iratus præcepit episcopo recedere, & ad suam ecclesiam remeare. Qui confestim discessit, & duci quæ viderat vel audierat nunciauit. Hinc excreuit rancor & indignatio duci, suisq́; nequam cõsiliarijs odium inexorabile, per omnes dies duce Hiberniæ, Michaele Atte Pole, Roberto Trisilian, Alexandro Neuile Archiepiscopo Eborac. & multis alijs, iram augentibus, concitantibus, & confirmantibus contra ducem. Qui considerans quorsum res tenderet, conuocatis secretò comitibus Arundeliæ, VVarvvici, & Derbeyæ (qui consimili damnationi subiacerent, si non maturè prospicerent sibi) denudat consiliũ, edicit periculum, quod omnes in cõmune tangebat. Qui mox collectis exercitibus, statuerunt regem conuenire super præmissis, & fauore quem præbuit non tantùm suis, sed publicis proditoribus, nec non de periclitatione regni, quæ imminebat, nisi maturiùs subueniretur eidem. Econtra rex ex parte sua (agentibus proditoribus) deliberauit qualiter singulos præfatos tolleret, antequàm munitis viribus sibimet subuenirent. Et primò misit ad castellũ de Reygate (vbi comes Arundeliæ

Rex mittit ad capiendum comitem Arundeliæ, sed euasit.

morabatur) comitem Northumbriæ, cum multis alijs ad arestandum eum. Qui cernens animum comitis exacerbatum, & militiæ magnam multitudinem circa ipsum, timens perficere cõmissum mandatũ, negotio recessit infecto. Post quẽ missi sunt plures qui noctanter eum interciperent, & præsentiȩ regis sisterent, vel certè perimerent, si quo modo possent. Sed illorum aduentum præuenit nũcius ducis Glouerniæ, qui nocte tota illum equitare compulit, ita vt summò mane perueniret ad siluam de Harynggeye (trãscursis celeritate triginta milliaribus (non sine magno labore,) vbi reperit cõgregatos ducem Glouerniȩ, & comitem VVarvvicensem, cum populo numeroso.

Rex proficiscitur Cantuariam.

Eodem tempore (vt dicebatur) rex versùs Cantuariam se parauerat proficisci, non tantùm vt vota redderet beato Thomȩ, sed vt promissa pacta firmaret trãsfretando regi Franciæ, cui vendiderat Caleliam, cum castello de Guynes, & vniuersis fortalitijs quæ antecessores possederant in illis partibus, vel auito iure, vel bellica acquisitione. Sed hanc profectionem impediuit subitò comperta cõ-

Proceres congregantur, rex turbatur.

gregatio dominorum in silua de Harynggeye, & regem obstupescere multum fecit, vndè conuocatis familiaribus suis, sciscitabatur quid sibi vellet talis collectio inopinata. Et cum cognouisset propositũ dominorum, quòd pro reducẽdo eum ad frugem melioris vitæ, & regiminis cõmodioris conuenerant, mox expauit, quærens quid agendum in tanta turbatione foret. Quidam autem censuerunt dominos reconciliandos, & promittendum eis votiuam executionem propositi sui. Alij laudauerunt regis familiam, congregandam cum Londinensibus, ad exeundum & obuiandum proceribus, & experiendum martis fortunam,

nam. Et horum acerrimus erat Archiepiſcopus Eboracenſis. Sed diſſuaſerunt hoc prudentiores conciliarij, aſſerentes regi nullum prouenturum cõmodum licèt vinceret, & magnum adfuturũ dedecus & diſpendium ſi vinceretur. Interea venit quidã miles exercitatus, ſed ſenſu vacuus, Dominus Hugo de Lynne, qui eò quòd ſtultus erat, & ſenſum perdiderat, eleemoſyna dominorum plurium ſuſtentabatur. Ab iſto igitur Rex iocando quæſiuit quid acturus eſſet contra proceres, qui congregati dicebantur in prædicta ſilua. Cui mox Hugo cum ſumma melancholia reſpondit. Exeas (inquit) & aggrediamur eos, & cuiuſlibet matris filios perimamus, & per oculos dei hoc completo, peremiſti omnes fideles amicos quos habes in regno. Quod reſponſum etſi ſtultè prolatum, ſapientes quammaximè ponderant. Interea pacis mediatoribus intercurrentibus, res ad id deductum eſt, vt domini apud VVeſtmonaſterium coram rege venirent, accepturi reſponſum de his, pro quibus commoti fuerant. Epiſcopo Elienſi, cum multis alijs fide dignis, ſacramento firmantibus pro parte regis, quòd nulla fraus, nulla deceptio, nullum periculũ pararetur, per quod ipſi domini nec in vita vel membris ſentirent diſpendia quouiſmodo. Et ſi contingeret regem, vel eos qui cum eo erant, ab iſto pacto reſilire, palàm, vel occultè, dicti mediatores dominos inde præmonerent. Cùm autem domini ſe paraſſent, vt Londonias iuxta condictum conuenirent, præfati pacis mediatores, clàm miſerunt ad illos, nunciantes inſidias tenſas eis, in loco qui vocatur le Muvves iuxta Londonias, & ideò ſe nolle conſulere vt venirent, niſi cum ſecura manu. Quod audientes domini, ſuum diſtulerunt aduentum. Vndè tranſacta hora limitata, cũ non adfuiſſent, inquiſiuit rex cur domini pacta non ſeruabãt. Cui epiſcopus Elienſis: Quia (inquit) parantur inſidiæ mille vel amplius armatorum in tali loco contra pactum, & ideò nec veniunt, nec reputant vos fidelem. Rex verò confeſtim motus, iurauit ſe non eſſe conſcium huius rei, & ideò iuſsit vicecomites Lõdoniarum, vt pergentes ad le Muvves, & omnia perſcrutantes, interficerent ſi quos inuenirent ob hanc cauſam congregatos ibidem: ſed non latuit dolus ibi, ſed apud VVeſtmonaſt. factione Thomæ Tryuet, & Nicholai Brambre militum, qui cognoſcentes ſe depræhendendos, occultè dimiſerunt armatos, & Londonias remiſerunt. Miſit ergo rex iterum ad dominos, promittens ſecurum commeatum ſi venirent. Qui mox ad VVeſtmonaſteriũ cum manu valida peruenerunt.

Ridiculoſa reſponſio.

Rex verò in aduentu dominorum regalibus ornans ſe inſignijs, toga videlicet, & ſceptro, aulã VVeſtmonaſt. eſt ingreſſus, pro quo Cãcellarius epiſcopus Elienſis verba fecit in hunc modũ. Domini (inquit) dominus noſter rex audiẽs vos dudũ cõgregatos in parco de Harynggeye contra morem, nõ in vos irruere voluit (quod quidẽ ſibi fuiſſet facile, ſi non vobis cauiſſet, & his qui vobiſcum erant.) Quia nulli dubium, ſi conflaſſet exercitum, multò plures vobis habuiſſet, & fortaſsis multus hominũ ſanguis effuſus fuiſſet, quod conſtat dominum noſtrũ regẽ quãmaximè abhorrere: & ideò pacientiã ſibi ſumens & manſuetudinem, præeligit vos pacificè cõuenire, & cauſam dicere quare tot homines cõgregaſtis. Ad hæc domini reſponderunt ob regis & regni vtilitatẽ ſe cõueniſſe, & vt proditores quos ſecum iugiter detinebat auellerent ab eodem. Proditores verò appellabant Robertũ de Veer ducem Hiberniç, Alexandrũ Neuile Archiepiſcopũ Eborac. Michaelẽ Atte Pole comitem Southfolchiæ, Robertũ Tryſilian falſũ Iuſticiariũ, Nicholaũ Brãbre falſũ militẽ Londinẽſem. Et vt hanc appellationẽ verã fore mõſtrarent (proiectis chirothecis) eã ſe velle duello proſequi iurauerunt. Ad hæc rex: Non ait modò fiet hoc, ſed in proximo parliamento, quod prçfigimus in craſtino Purificationis beatç Virginis, ad quod, tam vos,

Acta apud Weſtmonaſt. inter regẽ & dominos.

quàm ipsi venientes,recipietis (secundùm iuris exigentiam) quæ ratio dictauerit vniuersa. Et nũc ad vos (ô domini) meus sermo,quo modo,qua ratione,vel quali vos audacia pręsumpsistis contra me insurgere in hac terra? Putastis ne me perterruisse cum tanta vestra pręsumptione? an non armatos habeo si voluissem qui vos circumseptos vt pecudes mactauissent. Profectò de vobis omnibus nõ plus in hac parte reputo, quàm de coquinę meæ infimo garcione. Cùm hęc & plura alia perorasset, leuauit ducem Glouerniæ (qui hactenùs genuflexerat) & reliquis iussit vt se erigerent. Post hæc amicabiliter duxit illos in cameram, & pariter potauerunt, & finale responsum receperunt,quòd cuncti(prout dictum est) ad parliamentum conuenirent, in quo fieret omnis iusticia vtrique parti. Et interim rex recepit ducem Hiberniæ & cæteros in suam protectionẽ, & Ducem Glouerniæ cum suis socijs pari modo, vt nulla pars intereà noceret alteri, nec præsumeret congregationem facere vsque ad diem tempusquè præfixum: & sic istud consilium est solutum.Hæc acta sunt in absentia prędictorum,quia non audebant comparere in dominorum pręsentia, quia profectò si comparuissent, tunc illicò pœnas luissent absque respectu regiæ maiestatis.

Dux Hiberniæ congregat exercitum ad extinguendũ dominos.

Recedentibus dominis, nõ est visum eis tutum iã tunc disiungi,propter regis mobilitatem,& proditorum notoriam falsitatẽ,quod eis expost magnæ sapientię loco fuit. Nã de conniuentia regis,dux Hiberniæ in partibus Cestrię,VValliæ,magnam turbam collegerat. Quorum campi ductor erat Cestriæ Constabularius dictus Thomas Molynevves,vir diues & audax,cuius nutum tota illa prouincia expectabat. Non diu tamen dominos latere potuit tantus dolus, sed præmoniti de his omnibus, & quòd dux Hiberniæ Londonias properaret cũ tanta turba,vt iunctus Londoniensibus,quasi inuincibilem exercitum ex duobus faceret, extemplò suos armauit, & inuicem cohortantur, vt iam non negligant salutem propriam,sed festinent pręoccupare vel extinguere,qui in illorũ necẽ cõspirauerant frauduléter.

Domini exeũt obuiam duci Hiberniæ.

Igitur duci Hiberniæ exeuntes obuiam, sed occultè,dimiserunt turmas suas ad obsidendũ omnes vias quibus venturus sperabatur.Sed dux Hiberniæ cùm sublimis & gloriosus equitaret cum exercitu quem comparauerat,& nullum crederet ausurum obuiare sibi, repentè dirigẽs in obliquum oculos,vidit dominorũ exercitum nõ procul ab eo distantem, & aduentum eius in cuiusdam vallis medio præstolantem.

Dux Hiberniæ verba facit ad suos.

Quo viso,cor eius expauit, & dixit: Amici (inquit) vt cerno mihi fugiendũ est ad horam, quia multò maior fortitudo in aduersa parte videtur quàm nostra: vndè antequã sit manibus conferendũ me subtrahã, & saluabo si potero. Quia me solùm quęrũt, contra vos autem nihil habent. Quamobrẽ me dilapso vos de facili euadetis. Cui quidam ex militibus suis ait: Tu nos è patria exire compulisti, tu fidẽ nobis suasisti, tu ad hoc iter nos coëgisti,tecum ergo parati sumus dimicare, tecum vincere (si contingat) vel(si fortuna non faueat) tecũ mori viriliter. Nõ(inquit) ita in præsentiarum facietis, & mox calcaribus vrgens sonipedem fugere æstimabat. Quare multi qui cum eo venerant execrantes eius meticulositatem, ad dandum dextras dominis parauerunt. Erat ibi tunc dictus Thomas Molinevvs qui se præparauit ad pugnam(quia nondum domini cuncti conuenerant ad illum locum, sed vnus tantùm, filius ducis Lancastriæ Héricus comes Derbeyę, qui cùm aliquandiu pugnasset, fessus & desperans, flumen quod propè erat ingressus est. Inter multos verò Thomas de Mortuomari miles hortabatur vt ascenderet,vel sine dubio eũ in flumine sagittis perforaret. Si(inquit Thomas) ascendam, vis ne seruare vitam meam? Non hoc promitto (ait miles) sed vel ascendas vel occumbes mox. Cui ille: Si sic (inquit) necesse est, sinas vt ascendam,vt tecum vel quocunque vestrum pugnem, vt moriar sicut homo. In ascendendo

cendendo

cendendo autem cepit eum miles per casside, & de capite suo traxit; & mox extracto cultello daggardo eius cerebrum perforauit. Interea dux Hiberniæ fugiens, peruenit ad flumen; sed cùm transire ad pontem vellet, confractum reperit. Ad alium verò pontem dum peruenisset, architenentes inuenit, qui eius transitum prohiberent. Igitur diuertens ab eis, & vadum quærens, equum compulit intrare flumen, in quo mox ex equite natator factus, ad aliam ripam venit. Nox autem erat, & ideò non sunt secuti fugientem serui procerum, eò maximè quòd diuerticula patriæ nesciebant. Equus tamen eius, cum casside, & cum chirothecis pectorale, in sortẽ peruenit dominorum. Vndè expost magno tempore submersus fuisse putabatur. Quadrigam eius insuper cum clitellis proceres interceperunt, in quibus plurima repererunt, & præcipuè regis ad ipsum literas, in quibus continebatur, vt venire festinaret ad eum Lõdonias, cum potestate magna, & rex paratus esset, & cor apponeret ad viuendum & moriendum cum eo. Qui apices magnam fidem fecerunt dominis de regis inconstantia & mutabilitate. *Thomas Molinewes occiditur.*

Michael Atte Poole per idem tempus timẽs animaduersionem in eum futuram, latẽter fugit Calesiam, ducente eo quodam milite VVilhelmo Atte Hoo. Quo cùm peruenisset, mutato habitu, & rasa barba, portabat altilia velut ad vendendum, donec venisset ad fores castelli Calesiæ, cuius capitaneus erat dominus Edmundus Atte Poole frater eius, à quo (licèt difficulter cognitus propter vestem sordidam, & rasam barbam) rogauit vt eum occultaret & tutaretur, narrans quòd propter quosdam æmulos quos timebat, Anglia excesserat. Cui ille, Frater meus es (ait,) sed noueris quòd pro vlla consanguinitate nolo deprehendi falsus regno Angliæ, nec te admittere sine scientia vel consilio domini VVilhelmi de Bello campo, qui est capitaneus huius villæ, quia credo & veraciter coniicio, quòd sine magnis offensis non fugisti. Misit ergò ad VVilhelmũ Beauchamp, nuncians fratrem eius aduenisse, non tam mirabiliter, quàm miserabiliter, & orans vt sibi liceret recipere eum, & exhibere, donec idẽ VVilhelmus decerneret eum remittendum. Quod ita factum est: Nam reductus ad regem fuit, sed permisit illum rex ire liberè quocunque vellet, paruipendens verbum proprium, quo promiserat eum exhibendum cum cęteris parliamento futuro. Fugerunt eo tempore Archiepiscopus Eborac. & Robertus Trysilian, irã (quam meruerant) procerum metuentes. Regressis dominis à conflictu qui fuit iuxta Burford propè Babbelake, vbi militibus qui conuenerant cum Duce Hiberniæ, & armigeris, redonatis armis & equis, & secum detẽtis, sed plebanis equis, arcubus, sagittis, spoliatis & domum remissis, magna fiebat in communi vulgò lætitia de hostibus regni stratis. Sed hanc lætitiam temperauit euasio ducis Hiberniæ, quia quid de eo fuit actum nesciebatur. *Acta Michaelis Atte Poole.*

Accidit eo tempore, vt quidam nuncius regis Franciæ caperetur, Lustratus nomine, qui detulerat apices, in quibus licenciauit rex Franciæ, regem Angliæ, & Ducem Hiberniæ, & quosdam alios (sub hominum certo numero) venire Boloniam, vbi rex Franciæ (collecto exercitu) aduentum Regis præstolabatur, vt eum susciperet cum magna pompa, & ab eo reciperet possessionem in Calesia, & omnibus munitionibus quas rex Angliæ in illis partibus possidebat, pro quibus omnibus rex Franciæ persoluisset. Et rex Angliæ pro Vasconia homo ligeus regis Franciæ deuenisset, proceres autem hæc reticẽtes, festinauêre Londonias properare, vbi rex natale dominicũ celebraturus erat, non apud VVestmonasteriũ, sed in turri, quia putabat locum (siquid sinistri emergeret) se posse tueri. Collecto ergo exercitu propè ad quadraginta milliũ valentiũ bellatorũ (eò libentius aduentantiũ, quo sperabãt Lõdinẽses spoli- *Capitur nuncius regis Francorum.*

 andos)

andos.) In craſtino natalis dominici Londonias peruenerunt, & ſe in campos vbi videri poterant à turri per bellicas acies demonſtrauerunt.

Annalis conclusio. Et quia res digeſſimus vſq; ad hoc tẽpus, hic erit elapſi finis anni. Tranſit annus iſte frugifer, fructiter, & ſalubris mediocriter: Angliæ turbulenter, (præter id, quòd vina capta per comitẽ Arundeliæ lætificarunt corda multorum:) Hiſpaniæ lætus de receſſu ducis regnum vendicantis, & ſuorum interitu miſerando: Franciæ triſtis & lugubris, propter non ſolùm vina perdita, ſed vaſa cum viris: Flandriæ mœſtus, propter vina perdita cum bonis communiter Gallicorum.

Acta inter regem & Londinenses. ANno dominicæ incarnationis M.CCC.lxxxviij. fuit rex ad natale Londonijs in turri (vt præfertur) (hic eſt annus vndecimus regni eius) ad quẽ locum collecti ſunt proceres cum plebe ſua, hoſpitatiq; ſunt in ſuburbijs vitantes fallacias vrbanorum. Erant tunc in magno metu Londinenſes, librantes diuerſa pericula, ſcilicet iram regis, ſi proceribus aperirent, ſi verò illos excluderent, indignationem indiſcreti vulgi, quod cum illis venerat, & præſto fuit ad infringẽdum muros vel fores ciuitatis, ſi vel minimè exacerbaretur. Reſtabat & aliud ſatis graue periculum, quia niſi maiores dominis aperirent, cõmunes ciuitatis & pauperes (qui plus affectabant ſeditionem quã pacem) parauerunt ſe ad introducendum dominos cum plebe ſua, & diripiẽdum quicquam in domibus diuitum prætioſum. Habita tãdem deliberatione, Maior Londoniarum exijt, & dominis hoſpitia intra vrbem, & omnia neceſſaria bona fide (ſi acceptare vellent) promiſit, & vinum cum ceruiſia, caſeumq; cum pane diſtribuit in exercitu vniuerſis, quod non paruum commodum poſtea vrbi fuit. Rex interea audiens, & ſciens hæc omnia, diſsimulabat, tanquam collectam multitudinem paruipenderet, & dominos non timeret, dicens Archiepiſcopo Cantuarienſi, & alijs qui intercurrebant pro pace facienda. Sinantur (inquit) hic iacere cum turba ſua, donec expenderint omnia bona ſua, & tunc demùm vacui reuertentur, & egentes in domos ſuas, & tunc loquar cum eis iudiciũ ſigillatim. Cùm hæc audiſſent domini, valdè commoti iurauerunt ſe nunquã receſſuros donec cum eo ore ad os colloquium obtinerẽt. Et mox miſerunt qui fluuiũ Tameſim cuſtodirent, ne rex laberetur à manibus eorum, & poſtea ſubſannaret eos. Tunc videns rex ſe vndiq; circũcluſum, nuncijs loqui cœpit, & iuſsit renũciari dominis, ſe velle tractare cũ eis. Qui poſtulauerũt vt in craſtino veniret ad VVeſtmonaſteriũ, vbi voluerunt ſibi depromere vota ſua. Non (ait rex) volo tractare cum eis apud VVeſtmonaſteriũ, ſed hic in turri. Cui domini renunciauerunt hunc locũ ſuſpectũ fore, eò quòd poſſent illic ſtrui inſidiæ, & eis pericula præparari. Ad hæc rex, mittant (inquit) ducentos vel quot de ſuis voluerint & præuideant cuncta, ſcrutentur vniuerſa, ne lateat vllus dolus. Quod ita factum eſt. Tunc dux Glouerniæ cũ ſocijs ſuis intrant turrim, & habito palam cum rege, ſed breui colloquio (poſtulante rege) cameram intrauerunt, vbi coram eo, eius cõſpirationem qua indictati ſunt recitauerunt, & litteras oſtenderunt quas miſerat duci Hiberniæ, vt exercitum cõgregaret in perniciem eorundem. Apices quoq; regis Franciæ (quas interceperant) exhibuerunt, quibus vel conceſſus fuit regi conductus in Franciam veniendi, vel cætera firmandi, quibus eius honor decreſceret, poteſtas fateſceret, & fama periret. Quid tunc rex ageret (iſtis viſis) neſciuit, præcipuè quia nouit ſe notabiliter depreſſum. Tandem confuſum & lachrymantem (licentia tunc petita) reliquerunt, ea conditione, vt craſtino veniret ad VVeſtmonaſterium auditurus plura, & tractaturus de neceſſarijs negotijs regni ſui. Quod ipſe promiſit, retinens ſecum in pignus amoris ad cœnam comitem Derbenſem: ſed antequam iret cubitum, agentibus ſuſurronibus, & dicentibus nõ eſſe decens regi, tutũ, nec honorificũ,

vt illic

vt illic pergeret, propositum mutauit. Proceres cùm hæc nouissent tristes effecti, & amaro animo, renunciauerunt ei, nisi venire maturaret iuxta cōdictum, quòd eligerent alium sibi regem, qui vellet & deberet obtemperare consilijs dominorum. Quo telo rex percussus, ad VVestmonasterium, in crastino remigauit. Cui (post paucos tractatus) dixerunt proceres pro honore suo, & regni sui cōmodo, oportere, vt proditores, susurrones, adulatores, & malefici, detractatores, & inutiles à suo palatio & comitiua eliminarentur, & alij substituerentur loco ipsorum, qui scirent, & vellent, sibi magis honorificè & fidelius famulari. Quod vbi rex concessit (licèt mœrens) censuerunt arcendos à curia Alexandrū Neuile Archiepiscopū Eboracēsem, Iohannē Fordā episcopū Dunelmensem, fratrem Thomā Rushok regis confessorem (de ordine prædicatorū) episcopū Cicestrensem, sed ipse sibi conscius fugā inijt, & Eboracēsis latebras requisiuit. Expulerūt præterea dominos de Souche, de Haryngvvorth, de Burnel & de Bemond, Albredū de Veer, Baldvvinū de Bereford, Richardū Adderbury, Iohannē VVorth, Thomā Clifford, & Iohannē Louel milites: nō vt omninò dimissos, sed parliamento proximo parituros. Expulsæ sunt & dominæ tanquā inutiles curię, scilicet de Ponyngs, quæ fuit vxor domini Iohānis VVorth, de Movven, & de Molyng, quæ cunctæ manucaptæ sunt obijciēdis in proximo parliamento responsuræ. Arrestauerunt insuper Symonē Burley, VVilhelmū Elinham, Iohannem Beauchamp de Holte regis Seneschallū, Iohānem Salisbury, Thomā Triuet, Iacobum Berneys, Nicholaū Dagvvorth, & Nicholaū Brambre milites. Cæperunt & clericos, Richardū Clifford, & Iohannē Lincoln. Richardū Motford, & Nichol. Lake, decanū capellæ regis, cuius verba multa fiebant in curia, & Iohannem Blake iuris apprenticium, quos omnes milites & clericos diuersis carceribus transmiserunt sub arcta custodia cōseruandos, vsq; ad parliamentū futurum quo suis astituri erant responsis.

Milites arestantur.

Clerici arestati.

Post festum Purificationis inceptum est parliamētū Lōdonijs, licèt rex voluisset omninò subterfugisse dictū parliamentū ea vice. Ad quod proceres cum sufficiēti cōuenerunt exercitu, ad cōpescēdum si emergerent motus rebelles, & cōtinuatū est istud parliamētū vsq; ad festū Pētecostes cū magna multorū sollicitudine & expectatione. In quo primò captus est Robertus Trysilian, satis infortunatè sibi, quia mox tractus est, & ad furcas suspensus. Cōsequēter iudicio dominorū processum est contra Nicholaum Brambre militem, qui eidē damnationi subiacuit, licèt plures habuisset intercessores. Hic (vt fertur) nomē nouæ scilicet paruæ Troiæ, cuius vrbis & nominis ipse dux creari statuit & nominari, ad perducēdum ad effectum facilius cogitata, tabellos siue rotulos conscribi fecerat, in quibus plura millia nominū suorum ciuium exarata fuerāt, quorū in hac parte resistētiā verebatur, qui oēs repente iugulati fuissent, sed tamē ante suspensus est (vt præfertur) quā ad effectum perduceret meditata. Post hęc Iohānes Salisbury, & Iacobus Berneys, ambo milites, ambo iuuenes, sed ambo proditores, tracti sunt Parliamenti iudicio & suspensi. Deindè Iohannes Beauchamp de Holte regis Seneschallus, (ab antiquo fallax & fraudulentus & tam domino Edvvardo de VVindesore regi quàm filio suo Leonello quondam duci Clarentiæ infidelis) eiusdem parliamenti decreto tractus & suspensus est. Suspensus est consequenter Iohannes Blake scutifer qui in consilio apud Notyngham steterat contra dominos infausta hora. Nouissimè decollatus est Simon Burley quamuis comes de Derby omnes vires apposuisset eius ereptioni. Ob quā causam magna dissencio orta est inter eum & ducem Glouerniæ, sed citò (laudes deo) sopita. Hic in cunctis locis vbi incedebat non suæ fortunæ militem, sed in omni apparatu ducem vel principem se ipsum exhibebat.

Parliamētum Londini.

Capitur Robertus Trysilian.

Suspensio militum.

Decollatus est Symon Burley.

Eratquè cuſtos caſtelli de Doueria quod ad nutum regis cõſenſerat Gallicis vendidiſſe: fueratq; intollerabiliter ſuperbus & arrogans, oppreſſor pauperũ, oſor Eccleſiæ, mœchus & adulter. Damnati ſunt inſuper in præmiſſo parliamento Iuſticiarij, Robertus Belknap, Iohannes Holte, Rogerus Fulthorp, & VVilhelmus Burgh exilio, conceſſa certa pecunia ad vitam ſingulis pro ſuſtentatione ſua quotidiana: deindè exactum eſt iuramẽtum à rege ad ſtandum regulationi procerum, & non ſolùm à rege, ſed à cunctis regni incolis idem iuramẽtum eſt expetitum.

Profectio comitis Arundelienſis.

Poſt feſtum Pentecoſtes, Richardus comes Arundeliæ, cum valentium turba profectus eſt ad mare, & hinc inde velificans hoſtes vbique quæſiuit, tandem hoſtium rates reperiens, confligit & vincit: & naues octoginta vel mergit, vel capit, vel incendit. Inſulam de Beas ingreditur, quam deſpoliat & comburit. Inſulas inſuper de Vs, & de Ree, de Lemuſtre & de Rochele, de Olum & de Olorum, (vbi leges marinæ conduntur) inuadit, capit, & deprædatur. Dequibuſdam redemptionem percipiens, quaſdam verò igne deuaſtans, Gallicos ſiue Britones qui reſiſtentiam parauere vincens conuertit in fugam. Pactoq; cum ſumma felicitate negotio rediuit ad regnum.

Gallici ingreſſi terras ducis de Gelre

Eodem tempore Gallici (de pace faſtidioſi) cum magno numero armatorũ terras Ducis de Gelre ſunt ingreſſi, vt ei inquietudinem ſuſcitarent, eò maximè quòd erat Anglis fidus amicus: ſed mox dux occurrens eis cum quibuſdam Anglicis, docuit quàm periculoſum fuerat excitare canem dormientẽ, occidẽs ex eis plurimos, multoſquè captiuans, paucis per fugã dilapſis: ſenſitq; in hoc conflictu damnum Francia, quantum non ſenſerat à diebus antiquis. Flandrẽſes per idem tempus & ipſi occurrentes Gallicis magnam ſtragem fecerunt ex ipſis: nec immeritò cum ſumma ſuperbia grauiq; tyrannide Galli eos perante oppreſſerant & vexarant. Eodem anno Scoti (quietis neſcij) conſiderantes Anglicos nihil moliri contra illos, præparauerunt ſe vt mox expirãtibus treugis eſſent omnes parati ad inuadendũ partes boreales. Factũq; eſt vt cũ grandi exercitu regnũ intrarẽt antequã Anglici quicquã diſponerẽt contra eos. Igitur (nullo reſiſtente) progreſſi, agebant cędes & rapinas vbiq;, multos captiuantes, villáſq; conflagrantes quæ fuerunt in eorũ itinere (niſi quas domini de eiſdẽ pecunia redemiſſent. Perueneruntq; cũ magno faſtu propè nouum caſtrũ ſuper Tynam, & nõ procul indè ſua tẽtoria poſuerũt. Erat tunc in villa prędicta Hẽricus Percy iunior, & Radulphus frater ſuus, ambo milites, ambo glorię militaris cupidi, ambo Scotis infeſti: ſed Henricus præcipuè, qui pro ſuę ſtrenuitate perſonę, à Scotis maximè timebatur. Hic Henricus indignè ferẽs, quòd Scoti tã impune bacchabãtur, & eò maximè quòd prouocatus fuiſſet ab eis ad pugnã, repromiſit ſe proculdubiò aduẽturũ ad cõferendũ cum illis infra triduũ, quãtis omninò foret impar multitudini eorũdẽ. Superuenit ergo repentè iuxta cõdictum, irruens ſuper eos in tentorijs cõſtitutos, & magnã ſtragẽ faciẽs de eiſdẽ.

Duglas perimitur & Hẽricus capitur.

Dux Scotorum præcipuus VV. Duglas (qui & ipſe fuit iuuenis ambitioſus) videns Anglos præualere, Henricum Percy videlicet intra caſtra, alacriter equitat contra eum. Erat ibidẽ cernere pulchrum ſpectaculũ, duos tam præclaros iuuenes manus conſerere, & pro gloria decertare, & quãuis neutri virilis deeſſet animus, tamẽ fors contulit Henrico victoriã, qui Scotũ, Scotorum maximũ, ſuis manibus interfecit. Superuenit comes de Dũbarre cum exceſſiuo Scotorũ numero, & ipſum Henricũ cũ fratre ſuo cepit, occiſis ex Anglicis ibidẽ multis, ſed & ipſi Scoti damnũ irrecuperabile pceperunt de ſuorũ potẽtiſſimorũ ſtrage facta per Henricũ & paucos qui ſecum ſunt eũ ad hãc pugnã. Interea dum proceres ſe diſponunt ad obuiandum Scotis, Scoti humiliati p hoc dedecus illis illatũ,

de regno

de regno fugiunt cum captiuis quos ceperant, expectare aduentum procerum non audentes, & sic vnius Henrici videlicet probitate (licèt captus esset) totum regnum fuit tam metu, quàm Scotis penitus vacuatum.

Post festum natiuitatis sanctæ Mariæ, factum est parliamentum Cantebrigiæ, in quo noua statuta sunt ordinata, de stipendijs famulorum: de mendicis: de armis non portandis: de ludis non exercendis præter ad arcum: de stapula reducenda de Middelbourgh ad Calesiam: de laboratoribus non recipiendis in aliena villa, nisi cum sigillo hundredi: de prouisoribus quòd regnum non exeant ad acquirendum beneficia cum cura vel sine cura, nisi habeant ad hoc licentiã ex ore regis, & si fecerint, eo ipso rex excluderet eos à sua protectione: multa fuerunt & alia ibidem statuta, quæ hic omitto scribere, propter id maximè, quòd eadem perante sæpius sunt statuta, sed nullatenùs obseruata. Tandem finis parliamenti erat taxa leuanda ad opus regis, id est decima de clero, & quintadecima de populo laicali. Tempore parliamentali cùm dominus Thomas Tryuet cum rege sublimis equitaret ad regis hospitium, (quod fuit apud Bernevvelle) dum nimis vrget equum calcaribus, equus cadit, & omnia penè interiora sessoris dirumpit: protelauit tamen vitam in crastinum, quod tempus vt puto datum fuit sibi ad pęnitentiam, si ille vellet acceptare. Facta est in eius morte magna lętitia plurimorum, tum quia superciliosus nimis extiterat, tum quia (vt dicebatur) Norvvycensi episcopo infidus in sua profectione cũ cruce signatis fuerat, & præcipuè quia cõtra proceres cũ rege steterat, cõsulens vt rex eos perimeret anno transacto. In eodem parliamento dominus Iohannes Holond, frater regis ex parte matris, qui nuper redierat de Hispania, vbi duci Lancastriæ militauerat, creatus est comes Huntingdoniæ.

Parliamẽtum Cantebrigiæ.

Triuet casu equi cæsus.

Per idem tempus Vrbanus Papa (vt erat semper varius) ad loca varia transtulit se frequenter, tandem cum de Pijsis latenter voluisset se transtulisse Neapolim, Romani cum armatis obuiauere sibi, vt eum per vim violentiamq; detinerent Romæ, si ibidem nollet morari sua sponte: sed cùm propinquassent sibi, viderũt se multò inferiores militia, quàm ea quæ cum Papa venerat, & ideo deposito verborum supercilio, eum pacificè salutarunt. Qui sciscitatus est ab eis, ad quid venerint cum tanta manu? qui mox finxerunt se venisse in eius obsequium, vt (si sibi videretur expediens) eum deducerent quocunq; vellet: ipse verò commotus respondit, se non egere eorum conductu, quinimo sub benedictione sua Romam remearent: illi autem artem arte deludentes, accepta licentia regresi sunt. Sed mox aduentum Papæ Abbati de Monte Casino significare curarunt (hic erat quondam Cardinalis Reatinensis (vt præmittitur) sed degradatus fuerat per Papam præfatum:) hic illicò collecta manu militari, explorauit aduentum Papæ, quem oportuit omninò transire per illum. Qui cùm venisset ad partes eius, ei restitit, & eius transitum prohibebat. Papa verò quem nimius amor soli patriæ detinebat, confectis bullis de restitutione sua ad Cardinalatus dignitatem, & gradum doctoratus, nec non Abbathiæ Casini montis honorem, destinauit sibi hæc omnia, tamen vt permitteret eum transire reuisere natale solum. Cui Abbas respondit se quidem non egere bullis suis, ad restitutionẽ dignitatum quibus & donatus & inuestitus fuit à prædecessore suo, cuius temporibus nõ erat schisma in Ecclesia, qui & cognitus est vniuersaliter pro Papa Romano, de isto verò dubium fuit si futurus esset Papa viuẽte Clemente suo aduersario, & ideo remisit nuncios cum bullis Papalibus, iniungens vt ei dicerent ex parte sua, vt Romam rediret mundi Metropolim, & ibidem inter Romanos versaretur, vt Papa Romanus, quia proculdubio non expediebat sub sua iurisdictione constitutis eum quærere tam remotè, vt ad mare magnũ

Abbas montis Casini prohibet transitũ Papæ.

proficiſcerentur, qui eius perfrui benedictionibus affectabant. Redijt ergo Papa vellet nollet Romam, vbi à ciuibus ſummo cum honore receptus eſt. Eodem anno Papa tranſtulit dominum Thomam Arundel Epiſcopum Elienſem ad Archiepiſcopatum Eboracenſem, Alexandro Neuile proditore & ſuſurrone tranſlato ad Epiſcopatum ſancti Andreæ in Scotia, quanquam non habiturus eſſet eum, quia Scoti pro tunc fuere ſchiſmatici: Iohãnem verò Fordam de Dunelmenſi fecit Epiſcopum Elienſem, magiſtrum VValterum Skirlovv de Bathonienſi fecit Epiſcopum Dunelmenſem, magiſtrum Radulphum Ergon de Sarum fecit Epiſcopum Bathonienſem & Iohannem VValtham clericum de priuato ſigillo per prouiſionem contulit Epiſcopatum Salisburienſem. Tranſit annus iſte frugifer, & fructifer abundanter, proditoribus lugubris, fidelibus regionis hilaris: Francis diſpendioſus propter vaſa perdita inuaſione comitis Arundeliæ: Hiſpanis quietus tractantibus de pace: Scotis varius, & infauſtus: (quanquam Henricum Percy eo tempore captiuaſſent) domino Papæ inuiſus & odibilis, quia non conſecutus eſt arbitrium voluntatis.

Tranſlationes Epiſcoporum.

Annalis concluſio.

ANno domini milleſimo, trecenteſimo, octuageſimo nono, qui eſt annus regni regis Richardi à cõqueſtu ſecundi duodecimus, fuit idẽ rex ad natale cũ Anna regina apud VVeſtm. Hoc anno miſsi ſunt nũcij ex parte regis Angliæ, pro pace vel ſaltem treugis petendis à rege Franciæ, Magiſter VValterus Skirlovv Epiſcopus Dunelmenſis, & Iohannes Clambovve, ac Nicholaus Dagvvorth milites: qui diu perendinantes Caleſiæ, & nunc iſtac, nunc illac, tranſmare diſcurrentes in pronunciandis vel accipiendis treugarum condicionibus, tandem pro finali recepere reſponſo, quod Gallici non conſentirent ad treugas niſi Hiſpani, & Scoti, ſub dictis treugis, quiete ſimili congauderent. Diu igitur ſuſpenſum fuit pacis negotium, eo quòd noſtri affirmabant Scotos eſſe ligeos homines regis Angliæ, qui pacem regis ſui enormiter conturbauerant, & ideo debere eos vt tranſgreſſores legum, iuxta voluntatem regis & procerum regni puniri, nec fas eſſe, vt rex ſuis obiectis (ſed tamen tranſgreſſoribus) tamen præſtaret, vt abſq; vindicta cum eis taliter conueniret. Hac occaſione treugæ dilatæ ſunt, ſed & Scoti interim paruipendentes ampulloſas minas noſtras, irruperunt in Northumbriam, facientes magnam ſtragem, ex hominibus plures abducentes captiuos, & prædas maximas in ſuam patriam reuehentes. Eo tempore miſſus fuit cũ armata manu, dominus Thomas Moubray comes Bukinghamiæ, mareſcallus, vt Scotorum obuiaret improbitatibus: ſed quia non erat par tantis exercitibus, nihil fecit, quippe qui non vltra quingentas lanceas ſecum duxit, contra triginta millia aduerſariorum.

Tractatus de treugis.

Circa dies iſtos obijt dominus Iohannes Timvvorth, quõdam Abbas ſancti Edmundi de Bury, cui ſucceſsit per electionẽ, dominus VVilhelmus de Stratfeld, monachus eiuſdem loci, qui Romam pergens, cõfirmatus eſt à Papa, promiſsione prius petita (ſed non conceſſa neq; ſoluta) de certa penſione annua perſoluenda de domo ſua, Edmundo de Brumfeld: per cuius ambitionem (vt præfertur) idem monaſterium varia ſuſtinuit detrimenta.

Obitus Abbatum ſancti Edmundi.

Eodem tempore, dominus Thomas Bruton Roffenſis Epiſcopus conceſſit in fata, cuius morte comperta, mox Papa contulit Epiſcopatum illum, fratri Iohanni Boltesham (de prædicatorum ordine) qui fuit Epiſcopus Landafenſis. Edmundum verò præfatum, creauit Epiſcopum Landafenſem: & ſic exonerata eſt domus de Bury, de penſione petita, ratione videlicet beneficij ſibi collati. Elegerant autem Roffenſes in Epiſcopum vnanimiter, magiſtrum Iohannem de Barnet: ſed Papa cupiens vtriq; perſonæ præſtare gratiam, Iohanni (ſcilicet quia ſecum permãſerat in temptationibus ſuis tempore quo apud Luceriã fuit obſeſſus)

Obitus Epiſcopi Roffenſis.

obſeſſus) & Edmundo (eò quòd carceres & damna ſuſtinuerat in cauſa Papæ quando ſibi prouidit Abbathiam de Bury) ceſſauit electionẽ factam de dicto Iohanne Barnet, vt ſic vtriq; liberiùs prouideret, Edmundo videlicet & Iohanni.

Rex vendicat liberam regni iure hæreditario diſpoſitionem.

Eodem anno rex, ductus quorundam conſilio ſuſurronum, conuocatis proceribus & multis regni valentibus, ſubitò ſubintrauit domum conſilij, vbi proceres eius præſtolabátur aduentum. Et ſedens, requiſiuit ab eis, quot annos ætatis habebat. Reſpõſum eſt, quòd iam viginti annos peregiſſet. Ergo (inquit) plenæ ſum ætatis ad gubernandum domum & familiam, necnõ regnum meum, iniuſtũ enim mihi videtur vt cõditio mihi imponatur infra regnũ. Nempè quilibet hæres regni mei, cùm viceſimum attigerit ætatis annũ, defuncto parente, liberè propria ſua negotia tractare permittitur. Cur ergo mihi negatur, quod cuilibet alteri gradus inferioris iure cõceditur? Cùmq; Barones ad hæc attoniti reſponderẽt, nihil iuris ſibi deberẽ ſubtrahi, ſed eum habiturum regimen regni ſui ſibi de iure debitum: ita ait: Ecce noſtis quòd diu regulatus fuerim per tutores, nec licuit mihi quicquam vel minimum facere ſine illis, iam enim de cætero illos de conſilio meo ammoueo, & vt hæres ætatis legitimæ, quos voluero ad conſilium aduocabo, & negotia propria pertractabo. Et ideò iubeo vt in primis Cãcellarius ſigillum mihi reſignet. Cùmq; Eboracẽſis Archiepiſcopus ſigillum reddidiſſet, rex illud recollegit in ſinum, & repentè ſurrexit, & exijt, & poſt puſillum redijt, & reſedit, tradiditq; ſigillum Epiſcopo VVintonienſi, domino VVilhelmo VVykham, faciens eum Cãcellarium, quamuis plurimùm renitentem. Creauitq; nouos officiarios plurimos, antiquis depoſitis, in omnibus vtens proprijs arbitrio & poteſtate. Ducẽq; Glouerniæ, & comitem VVarvvicenſem, alioſq; multos valentes amouit à conſilio, adhibitis alijs qui ſuis oculis complacebant. Sub eodem tempore rex creauit iuſticiarios nouos quinq;.

Rex ſeducitur & contra ducem iraſcitur ſine cauſa.

Interea quidam detractores, regem circumuenientes, tantum profecerunt, vt crederet auunculum ſuum ducem Glouerniæ, collegiſſe turbas ad infeſtandũ eum: ſed tandem rex (accerſito duce) & cõperta fama mendace, confuſus erubuit. Aderant tunc præſentes quidã qui hoc mendacium ſeminauerant, contra quos cùm dux loqui voluiſſet, & eorum perfidiam publicè declaraſſe, rogauit rex ſub obteſtatione ſuę dilectionis, ne vlterius procederet in materia prętaxata. Acquieuit ergo dux roganti faciliùs, quòd bene nouit iã regi ſuam innocentiã declaratam: ſed cùm receſsiſſet ad ſua, ſuccreuit vtrobiq; ſuſpicio, ſuſurronibus interponentibus partes ſuas.

Treugæ firmatæ.

Circa feſtum natiuitatis ſancti Iohannis Baptiſtæ, firmatæ ſunt treugæ triẽnales, inter regna Angliæ & Franciæ: Iohanne Clanbovv milite, & Richardo Rouhale clerico, ſuſcipientibus in Francia iuramentum ex parte regis Francię, & paulò poſt (ſcilicet circa feſtum ſancti Laurentij) venit in Angliam comes ſancti Pauli (qui deſponſauerat ſororẽ regis Angliæ Matildam de Courtenay) cum alijs honorabilibus, ad ſuſcipiendum iuramentum de treugis ſeruandis fideliter ex parte regis Angliæ, qui cum honore maximo ſuſceptus eſt.

Nuncij deſtinantur ad Scotos.

Eo tempore quidam ex nuncijs, qui de regno Francorum venerant, miſsi ſunt in Scotiam ad dandum Scotis optionem ſub certis condicionibus, vel includi inter treugas datas inter reges, vel omninò de protectione Franciæ regis excludi. Maiores Scotorum reſponderunt, ſe libenter treugas & conditiones admiſſuros, ſed tamen bene ſcire durum fore hæc communi vulgo perſuaderi, cùm iam parati eſſent iterum cum abundantiori militia Angliam ingredi, & ſperarent de tali ingreſſu lucrum multum, præcipuè cùm iam antea paucioribus qui audebat reſiſtere nullus fuit: & vt ſe monſtrarent obedientes regi Frãciæ, rogauerunt vt nuncij cum illis accederent, & viderent ſimul & prępatationem pugnæ

quam

quam Scoti fecerāt, & audirent quæ cōmunitas nuncijs respondere vellet. Gallorum ergo nuncij cùm venissent ad Scotorum exercitum, repererunt eos pulchrè per turmas dispositos, fulgidè & decenter armatos, & quasi ad procinctum prælij præparatos. Quibus cùm innotuisset causa aduētus iudiciorum Franciæ, indisciplinatum vulgus reclamauit procaciter, se nolle tantum apparatum deserere, tantos sumptus perdere, quos ad regnum Angliæ inuadendum comparasset; præcipuè cùm domos & pecunias, prædia & suppellectiles ad hunc finem inuadiasset, & se multipliciter depauperasset. Nuncij nihilominus hijs auditis, nunc minis & terroribus, nunc pollicitacionibus & blandicijs id egerunt cum populo, vt armis depositis, in pacem consentirent. Iuuitq; multū ad animos sedandos rebellium, & assertio procerum Scoticorum, qui omninò iurauerunt se nolle eis præbere ducatum in Anglia, sed si omninò decernerent cæpta continuare, ipsi proprio periculo pergerent, & ex seipsis duces eligerent pro eisdē. Sicq; factum est vt improbi Scoti pacem susciperent, & treugis acquiescerent, non sine improperio Anglicorum.

Miraculum de Ely.

Sub eisdem diebus apud Ely beata Etheldreda, virgo perpetua & regina, apparuit cuidam iuueni, docens eum cauere pericula sibi imminentia, & instruens eū de periculis maximis, quæ regno superuenirent, nisi pius deus placatus orationibus pijs fidelium, manum suspenderet à vindicta. Quapropter monet, vt Priorem & monachos adeat, & eis mandata sua deferat, vt pro salute gentis exorent dominum, & precentur vt auertat iram indignationis suæ à populo Anglicano. Spondetq; (beata virgo) suas etiam preces oblaturam domino, pro causa præmissa: cunctanti verò iuueni, nec audenti iussa perficere, signum dedit dicens: Contractus, & claudus eris, & omninò inutilis, qui modò sanus & sospes esse dinosceris, vsque ad diem festū depositionis meæ. Quo die deportatus ad memoriam meam consequeris integram sanitatem. Prodit ergo iuuenis quæcunq; viderat, & ad credendum dictis suis, suæ contractionis pœna multos inuitat. Et ne fictum videretur, vel humano adinuentum ingenio quod in ipso factum fuerat, consumptis carnibus, tibiæ exinanitæ fuerant, vt tantum pellis hæreret ossibus, & poplites ita constrictæ, vt tali natibus inseperabiliter iungerentur. Accurrerunt ergo multi, illecti fama facti, ferroq; pungunt tibias seu pedes iuuenis, sed caro consumpta, pellis mortua nil sensere: tentant tibias contractas à tergo retrahere, sed minimè profecère. Statuunt igitur operiri diem præfixum, in quo vel fama mendax, vel omninò vera probaretur. Illabente die gloriosæ virginis, & reginæ, iuuenis ad ecclesiam deportatus, primò cepit obdormire, & mox excitatus à somno resilijt. Audiebanturq; neruorum crepitus, & sequebatur membrorum distentio, & iuuenis exilire cepit, & coram multis memoriam sanctæ virginis circuire. Et quia per ante dictus iuuenis, multa iussu sanctæ virginis Etheldredæ secreta de multis prædixerat, (quæ suo parochiali sacerdoti sub sigillo confessionis reuelauerat) quæ omnia vera fuisse comperta sunt, fidem fecerunt indubitabilem de cunctis quæ ventura prædixit. Prædixit enim plura pericula imminentia, inter quæ prophetauit æstatem feruidissimam affuturam, cuius feruor plumbum ecclesiarum liquefaceret, nisi deus manus apponeret adiutrices. Feruorem vtiq; sensimus aliqualem, intollerabiliorem subituri vt credimus (nisi preces fidelium obstitissent) plumbum ecclesiarum per ignes cælestes eo tempore liquefactum est, cùm in Southsexia in villa de Maunfelde Ecclesia collegialis Cantuariensis Archiepiscopi conflagrata est, cum omni penè villa, & quędam prædia in Estsexia nauesq; cum nautis quibusdam in locis, ictibus fulminum sunt consumpta.

Fidem fecit huius visionis & miraculi, alia visio citò subsecuta, manifestaque

taquè

taquè decrepitæ mulieri, & octogenariæ, cui videbatur beatam reginam & virginem Etheldredam, astitisse sępiùs, & eadem, vel plura commemorasse superuentura pericula, nisi deuotis supplicationibus omnipotens placaretur. Adiecitq; beata virgo se cum populo preces domino porrexisse, vt malum subtraheret quod proposuit terræ immittere pro peccatis. Monuitq; vt Priori & conuentui atq; plebi ex parte sua mandaret, continuare procesiones, multiplicare deuotiones, facere incessanter orationes, vt deus aueteret gladium imminentē. Sciantq; proculdubio (inquit Sancta) quòd ego precum mearum instantia, minas varias & ruinas ab eis auerti. Iussitq; gloriosa domina, vt mulier hæc vniuersa publicè profiteretur, & in festo sanctæ Mariæ Magdalenæ se deferri faceret ad eius tumbam, ibidem contractionis & inualitudinis consecutura coram populo sanitatem. Nempè per triennium ita confecta fuerat tibiarum intollerabili pasione, vt immobilis semper vno iaceret in loco, nisi quando miseratione vicinorū cōpatientium de vno loco ad alium portabatur. Igitur in festo memorato, vetula in sporta ad feretrum beatæ Etheldredæ defertur, vbi in somnum resoluta, videt gloriosam virginem prodientem. Quæ accedens appræhendit eius tibias, & in longum protraxit, neruiq; tibiarum (pluribus de populo asistente audientibus) crepuerunt, & mulier mox sana surrexit, quæ priùs ægra, veterana fuerat, & contracta: tumbamq; tribus perlustrauit vicibus, illam deuotè deosculās, & agens deo gratias, & gloriosæ dominæ Etheldredæ. *Aliud miraculum de Etheldreda.*

Per idem tempus, Cantebrigiæ in festo commemorationis Sancti Pauli, occurrebat & festum dedicationis sanctæ Mariæ ibidem, ad quod festum amplius honorādum, in procesione per parochiam deferebatur corpus dominicum super duos humeros sacerdotum, in feretro nō ponderoso, sed tam leui vt à septenni puero, sine vexatione portari tota machina potuisset. Procedebant igitur, & præcedebant dicti præsbiteri, supportātes corpus domini per dictam villam, donec venirent ante locum fratrum Augustinēsium (qui situati sunt iuxta mercatum villæ) vbi repentè feretrū quod æqualiter vtriusq; humeris acclinis erat, se subrigens, nitebatur quasi quadam virtute inperceptibili, ab eorum humeris resilire, efficiebaturq; adeò ponderosum, vt sacerdotes vix neq; possent sufferre tantum pondus, neq; feretri fines humeros iterum detrahere & applicare: torquentur proindè, & sudant, & anhelant præ labore nimio, laicorum auxilium flagitātes. Accurrunt laici, manus supponunt, sed (quod mirabile fuit) nihil pōderis persenserunt. Cùmq; pertransissent omnem loci situm, dictorum fratrum feretrum iterum repentè super illorum humeros equaliter requieuit. Sed tunc quidam ineptus, & verè miser, incomposito motu corporis cæpit saltare siue tripudiare coram Eucharistia, quem incōtinenter apprehendit terribilis valdè vindicta. Nam inter iocandum repentè corruit, & post pusillum spiritū exhalauit. Horum causa mirabilium, à multis multipliciter est interpretata, quam iudicare nos prætermittimus, malentes alijs iudicium derelinquere, quàm de nobis incognitis incōsultè aliqua definire. Hoc tantùm audemus adijcere, quòd magna & formidabilis pestilentia extemplo subsecuta est Cantebrigiæ, qua homines subitò (prout dicebatur) sospites correpti mētis frenesi, moriebantur sine viatico, sine sensu. *Mirabile de corpore Christi contingens Cantebrigiæ.*

Eodem tempore, in manerio regio de Schene, repentè tot cinifes confluxerunt, vt ipsum aërē obscurare viderentur, quæ mox cōflictum ineuntes, pugnam confecere durisimam, ita vt duæ partes illius innumerabilis multitudinis in terram caderent interfectæ, tertia verò pars, perfecto bello & consummata victoria auolauit, dubium in quas partes. Tantaq; fuit peremptarū copia, vt scopis possent colligi, & ex illis plures modij possent impleri. Quid significare velint alijs discutiendam relinquo. *Pugna inter cinifes.*

Per

Fratres delirant.

Per idem tempus in Francia fratres prædicatores antiquam ſuam opinionem reaſſumentes de conceptu beatæ Mariæ virginis, & prædicantes illam fuiſſe in originali peccato conceptam, in tantam efferati ſunt ſuperbiam, vt Epiſcopis illi indicentibus huius rei ſilentium, noluerunt obedire. Poſtremò nec regi & proceribus id iubentibus parere volebant. Quapropter extra protectionem regiam facti ſunt, & inhibiti circuire per patrias more ſolito, ne fortè commune vulgus ducerent in eiuſdem erroris deuium, & ſeducerent innocentes: iuſſi ſunt etiam intra propria ſe habitacula cohibere, de labore manuum ſuarum infra loca ſua viuere, egredi nuſquam præſumere ſub pœna capitali. Præceptumq; eſt eis ne de cætero quenquam ad ordinem ſuum admitterēt vel reciperent, ſub pena præmiſſa. Sed ipſimet ita faceſcerent, vt poſt hos qui modò viuunt, nullus eſſet qui eorum ordinem continuaret.

Obijt Michael Atte Poole.

Hac æſtate perfidiæ promptuarium, ſentina auariciæ, auriga proditionis, archa maliciæ, odij ſeminator, mendacij fabricator, ſuſurro nequiſsimus, dolo præſtantiſsimus, artificioſus detractor, patriæq; delator, Michael Atte Pole quondam comes Southfolchiæ, regniq; cancellarius, ſed nequam conſiliarius, conceſsit in fata Pariſius, meritò perfidum euomens ſpiritum in terra peregrina. Cuius opes quas ſibi habuit ſuo ceſſere collegæ Roberto de Veer (quondam duci Hiberniæ) qui illuc fugerat cum eodem.

Papa cōſtituit iubileum.

Dominus Papa per id temporis conſiderans vires hominū, & ætates imminutas, cōſtituit Iubileum fieri, qui inciperet à natali ſequēte, & in æternum poſtea ſemper reuolutis triginta tribus annis, cunctis chriſticolis volueretur, indicans videlicet annos ætatis plenitudinis chriſti miſticos & idoneos ad renouandum iubileum.

Miraculum apud ſanctum Albanum.

Eo tempore mulier quædam Agnes nomine, de Londonijs, quam triſtitia amentem effecerat, ita vt penè nulli qui ſolebat frequentare Londonias incognita foret eius dementia, præ famoſitate ſui clamoris & operum: admonita erat per viſum, ſanctum adire Albanum Anglorum prothomartyrem, apud eum conſecutura ſanitatem & ſenſum. Quę mox vt paruit viſioni, perfectè priſtinæ eſt reſtituta ſaluti.

Lolardi Lolardos creant.

Lolardi ſequaces Iohannis VViclif, per idem tempus in errorem ſuum plurimos ſeduxerunt, & tantam præſumpſerunt audaciam, vt eorum presbiteri more pontificum nouos crearent presbyteros, aſſerentes (vt frequenter ſupra retulimus) quemlibet ſacerdotem tantam conſecutum poteſtatem ligandi atq; ſoluendi, & cætera eccleſiaſtica miniſtrandi, quantam ipſe Papa dat vel dare poteſt: exercuerunt autem iſtam perfidiam in dioceſi Sarum. Et qui taliter ordinati ſunt ab hæreticis, ſibi cuncta licere putantes, miſſas celebrare, diuina tractare, & ſacramenta conferre minimè timuerunt. Prodita eſt hęc nequitia per quendam ab eis ordinatum, qui ſtimulatus conſcientia, Epiſcopo Sarum confeſſus eſt errorem, apud maneriuṁ ſuum de Sunnyng. Eodem tempore, dicti hæretici prædicauerunt peregrinationes non debere fieri, & præcipuè apud VValſingham, & crucem de Northdore apud Eccleſiam ſancti Pauli Londonijs, vbi nihil erat numinis, ſed tantum putridè ſtipites, ſcaturientes vermibus, per quas imperitum vulgus ſeductum idolatrare manifeſtiſsimè cogebatur. Audierunt & viderunt atque ſciuerunt hæc vniuerſa pontifices, ſed abierunt alius in villam ſuam, alius verò in negotiationem ſuam, dimiſerunt oues expoſitas luporum rictibus, ſed nullus erexit baculum ad abigendum. Iam plena erat omnis turba, nō ſolùm lupis, ſed ipſis rapacibus, quorum morſus ineuitabiliter virulenti atq; læthales, ſed nullus oblatrator qui ſaltem voce terreret fures, præter antiſtitem Northvvycenſem, ſit nomen eius benedictum in ſæcula, quia non permiſit plebem ſuam inficí tanta labe. Iurauit nempè & non pęnitebit illum, quòd ſi quiſquam de ſecta peruerſa prædicare præſumeret in diœceſi ſua, vel ignibus traderetur, vel capite priuaretur.

tur. Nulluſq; fuit de tāta ſequela, qui hijs cognitis, vellet ad martyriū ꝓperare, propter quod in Epiſcopatu ſuo hactenùs fides & religio inuiolata permanſit.

Miracula apud Wymūdham.

Sub eodem tempore (diuinitate procurante vt putamus ad confirmandum piè credentes & confutandum heræticos) iuxta prioratum de VVymundham noua ſuccreuere miracula apud quandam crucem erectam in via publica, quæ meritò & miracula dici poſſent & credi.

Miracula de Brydlington.

Eo tempore in prioratu Canonicorum de Bridlington qui eſt in dioceſi Eboracenſi ad tumbam Iohannis quondam Prioris ibidem, tanta (namq; manifeſtata) fiebant miracula, vt penè totam Angliam ducerent in ſtuporem: de quo ferunt quòd in vita ſua ſuper aquas ambulauerit, mortuum ſuſcitauerit, & in horreis domus ſuæ tam manifeſtata quàm mirabilia per orationes frugum fecerit, vt quæ vix per menſem familiæ putabātur ſuffecturæ, precē ſua ſufficerēt toto anno, prærogatiua ſanctitatis eius, humilitas & miſericordia ſuper afflictos.

Viſitatio Archiepiſcopi Cantuarienſis.

Per id temporis Archiepiſcopus Cantuarienſis magiſter VVilhelmus de Courtenay ſuam prouinciā viſitauit, qui cùm veniſſet Exonias, niſus eſt nigrorū monachorum habitationē viſitare, miſſo prius mandato, quòd omnes intereſſent die viſitationi ſtatuto. Sed dictum mandatum non fuit præſentatū Priori monachorū ibidem, ipſo exiſtente tunc Glaſconiæ. Turbātur ergo ſcholares de tam nō exemptis monaſterijs, quàm exemptis, eò maximè quòd nunquā viderant vel audierant ſimile mandatū viſitationis. Abbas ergo VVeſtmonaſterij qui arctiùs iſta cepit cordi, deliberauit cū ſuo cōſilio, vt Abbas ſancti Albani qui ab omnibus venerabatur, & colebatur præ ceteris Abbatibus nigri ordinis, deſtinaret literā magiſtro Symoni de Southerey cōmonacho ſuo (Priori nigrorum monachorum ibidē) præceptoriā in virtute obedientiæ, vt omnibus poſtpoſitis, eò celeriùs quo poſſet ſe trāsferret ad monaſterium ſuū, ad habendū colloquiū cum Abbate ſuo, pro certis cauſis monaſteriū cōcernentibus. Et quòd iſta littera præſentaretur corā teſtibus magiſtro Symoni ſupradicto, pridie ante diē viſitationis pręfixæ, hora veſperarum, & ſuper iſtius litteræ præſentatione ac receptione fieret publicum inſtrumentū: & quòd dictus magiſter Simon ſtatim poſt receptionē litteræ ſui Abbatis, cōſtitueret procuratorē ad allegandū cauſam ſuæ abſentiæ, corā Archiepiſcopo vel eius cōmiſſario ſedēte pro iudicio: prædicto Symone per præconē citato, & non cōparente, procurator ipſius, nō vt procurator ſed vt amicus duntaxat eiuſdē diceret, quòd prædictus magiſter Symon mandatum Archiepiſcopi non recepit, nec ſibi fuit præſentatum. Qua quidem excuſatione acceptata & reputata pro vero, effectus dicti mandati totaliter expiraret. Et ſi tunc Archiepiſcopus, vel eius commiſſarius, inquireret à curſore ſuo, in iuramento ſibi prefato, ſi mandatum Archiepiſcopi præſentauit prefato Simoni, & ille reſpōderet quòd ſic, tūc oporteret probare cōtrariū per obliquū, & tunc ſi dicatur quòd mādatū Archiepiſcopi fuit ſufficiēter oſtenſum & promulgatū, tunc idē procurator nō vt procurator adhuc, ſed vt amicus allegabit, quòd prędictus magiſter Symon nō potuit comparere dicto die ſtatuto, propter præceptū ſui Abbatis, in litera ſua cōtentum, & ſi forte tunc Archiepiſcopus vel eius commiſſarius peteret quare reſponderet pro dicto Simone, in iudicio imponendo ſibi ſilentium, tunc primò diceret quòd eſſet procurator eius. Et ſi oporteret demonſtrare procuratorium, quo demonſtrato, exhiberet literam domini Abbatis de ſancto Albano, per quā clareret quòd dictus magiſter Simon die ſtatuto non potuit cōparere coram Archiepiſcopo vel eius cōmiſſario. Et ita foret practica, ſiue magiſter Simon mādatum Archiepiſcopi recepiſſet, ſiue nō, ſiue virtute illius mandati aliquos citaſſet, ſiue non: hoc tamen prouiſo, quòd nullo modo literas certificatorias exhiberet de mandato. Prouiſum eſt

etiā per eūdem dominū Abbatem VVestmonasterij,& suū consilium, vt vnus Monachus studens Oxonijs prouocaret pro se & omnibus alijs sibi adhærere volentibus pridie ante diem visitacionis. Et ratio est, quia oporteret quòd oēs sibi adhærere volentes adhærerent infrà decem dies,& quia bonum erat vt eo minimè infra id tēpus curreret, ideò pridiè ante diem visitacionis prouocaret, pro se, & alijs sibi adhærere volentibus, & hæc practica pro primo die ad euacuandum mandatum: & si contingat quòd Archiepiscopus nouum mandatum dirigeret Priori studentium,vel Monacho singulari, prouisum erat vt mitteretur forma mandati festinanter ad dominum Abbatem VVestmonasterij ad videndum quid deberet fieri quoad illud. Ista tamen nullius fuère valoris quia non isto modo ad euacuādum visitacionem processum est. Sed modo qui sequitur dominus Archiepiscopus ab executione visitacionis spōte recessit. Abbas sancti Albani scripsit domino Archiepiscopo, rogans & consulens vt à visitacione studentium desistere dignaretur,cōmemorans multa quæ tā sibi quàm dictis scolaribus forent dispendio, si propositum suum exequendum putaret. Cuius literas dominus Archiepiscopus hilari vultu lætoq; corde suscepit, & monachū sancti Albani literarū baiulum,ad prandiū humanissimè inuitauit. Et post prandiū ad se vocato monacho,asseruit quòd pro domino Abbate sancti Albani amico suo speciali quicquid posset(saluo iure ecclesię suæ)libentissimè faceret,veruntamē à visitacione Prioris,& nigrorū monachorum Oxoniæ studentium,dicebat se saluo iure ecclesiæ suæ nullo modo posse desistere, etiā si rex Angliæ pro prædictis instaret: & addidit,ibi inquit est collegium,nunquid (ait)nō habetis priorē qui potest tenere capitulum & viuitis in cōmuni? Ad hoc Monachus sancti Albani respōdit,quòd non fuit ibi collegium,cū ibi morantes sigillum cōmune nō habeant,nec locus sit dotatus tēporalibus & spiritualibus: & alia plura desint quæ ad collegium requiruntur. Cui Archiepiscopus,volumus inquit venire & videre,& inquirere qualiter stat vobiscum. Ad hęc monachus: domine(ait)si veneritis ad illū locū non habetis iurisdictionem inquirēdi de talibus nisi in non exēptus, & ipsi sunt visitati in proprijs monasterijs per vos, ergo secunda vice nō sunt visitandi. Cui Archiepiscopns,certū est (inquit) quòd in proprijs monasterijs per me nō fuerunt visitati,immo Abbates illorū excusauerunt eos,pro eo quod fuerunt in scholis,quare in scholis eos intēdimus visitare. Tunc quidam doctor legisperitus,monachus Cantuariæ,qui cum Archiepiscopo venerat,volēs ampliare iurisdictionē eius ait: etiā domine(ait) potestis visitare exēptos quamdiu in scholis steterint,cum sunt ibi sub iurisdictione cancellarij. &c. Respondit Albanensis,quòd exempti ibi ita sunt priuilegiati,quòd vbicunq; fuerint, non sunt sub iurisdictione alicuius Episcopi, nisi Romani pontificis, vel legati à latere missi. Ad hæc Archiepiscopus benignè respondit, quod si ita foret nec potuit nec voluit eos in aliquo molestare. Die sancti Bricij magister Simon de Southreye Monachus sancti Albani (qui dū hæc agerentur absens fuerat) cōparuit corā Archiepiscopo,supplicans vt à visitatione præmissa desisteret,sed Archiepiscopus noluit aliquo modo illud sibi concedere illa vice. Dominica verò sequente præsentauit se dictus Simon, cū omnibus Monachis exēptis,& non exēptis,post occasum solis coram Archiepiscopo in ecclesia sanctæ Fredesvvidæ. Quos videns dominus Archiepiscopus,petijt an ad submittēdū semetipsos aduenissent,cui respōsum fuit,quòd ad captandam eius beneuolentiam aduenerūt. Respondit benignè dominus Archiepiscopus: Et ego vos habeo excusatos,nec vnquā intendo vos grauare,& hic finis negotij supratacti.

Obijt Vrbanus Papa sextus.

Eodem anno mense Octobris, Papa Vrbanus sextus diem clausit extremum, vir cuius capitositas multis fuit exitio, & sibimet (vt ferunt) damno,

arctè tamen viuere dicebatur, ita vt mores Carthusiensium & consuetudines quantum res patiebatur imitaretur. Rigidus erat sibi, sed suis multò rigidior, ita vt delinquentibus nunquam ignosceret, aut eorum ærumnis aliquatenùs compateretur, probat hoc pæna suorum Cardinalium, ferociter inflicta, & æterna damnatio carceris subsecuta. Cuius loco electus est à Cardinalibus, Cardinalis dictus Neapolitanus qui Bonefacius nonus est vocatus.

Dux Lancastriæ rediit in Angliam.

Circa principium mensis Nouembris dominus Iohannes dux Lancastriæ de partibus VVasconiæ in Angliam transfretauit, postquam in Hispania & Aquitania, siue VVasconia moram fecisset triennalem, qui in Hispania infortunia passus primò, postremò ad summam felicitatem perductus est, non viribus hominum, nec in numero bellatorum, sed manifesto diuino fauore. Enimuerò cùm primò peruenisset ad partes Hispaniæ, cum manu satis valida, deficientibus victualibus, cœpit plebs Anglicana primò fame, postea dissenteria interire, ita vt nonaginta milites famosi de exercitu miserabiliter morerentur. Quapropter residui, vrgente necessitate, ducem in campo deserentes, transierunt ad exercitum Gallicorum, qui ibi aderat in adiutorium regis Castellæ, obtento prius conductu ab exercitu memorato. Qui eorum condolentes miserijs, humanissimè eos tractauerunt, & de suis victualibus refecerunt. Nempè mos est vtriq; genti, Angliæ scilicet atque Galliæ, licèt sibimet in proprijs sint infesti regionibus, in remotis partibus tanquam fratres sibimet subuenire, & fidem adinuicem inuiolabilem obseruare. Rex verò Portugaliæ qui tunc cum quatuor millibus bellatorum affuit, videns Anglos sic recessisse, allocutus est ducem dicens. Ecce (ait) Anglici vostri qualiter te deserentes, ad hostes recedunt, qui cùm refocillati fuerunt tibi & mihi infestissimi (vt reor) erunt, vadam ergo & manus conseram, & nullum ex eis in vita relinquam. Cui dux: nequaquam domine rex fiet ita, scio quòd sola victus necessitate, & non ex perfidia hoc fecerunt. Et mox dux inclinans caput (vt erat æquus) amarissimè fleuit super equũ, tacitè fundens preces omnipotenti Deo, commemorans in corde suo, quòd antea in felicitate & rerum opulentia nec Deum vt debuit cognouisset, nec vt decuit coluisset. Tacitus ergo subortis suspirijs implorat pro gratia, precatur pro misericordia, spondens inposterùm correctionis vitæ practicam, & apud cordis oculos futuram iugem Dei sui notitiam: cuius videns lachrymas, qui Mariæ peccatricis quondam suscepit suspiria, dedit ex insperato à die illo, & deinceps sibi, cuncta prospera, cuncta læta. Nam aduersarius suus rex Castellæ non viribus humanis territus, nullius nisi Dei solius timore compulsus, quippe qui inter suos securus habitans, & vidit & sciuit nostratum miserias, tractare cœpit cum duce de forma pacis habendæ inter illos. Et ventum est ad istud, vt acciperet rex Castellæ filio suo, ducis filiam in vxorem, quorum posteritas Hispaniæ regno gauderet. Et si nulli liberi prouenirent inter illos, hæreditas volueretur ad filium ducis Eboraci, qui frater erat ducis Lancastriæ, & desponsauerat filiam regis Castellæ, quondam Petronis iuniorem, & si contingeret eum discedere sine prole legittima, vis regni reuolueretur ad sobolem inter ducẽ Lancastriæ & Constantiam filiam Petronis antedicti procreatam. Quibus pactis firmatis, dux accepit à rege Castellæ pecuniam multam nimis pro tunc, & pro securitate soluendi residuum, obsides nobilium filij dati sunt ei, in posterum verò omni anno (dum idem dux viueret) pactus est rex Castellæ sibi soluere decem millia librarum, & eius vxori dominæ Constanciæ tantum, pro qua pecunia soluenda, fideliter quatuor bonæ villæ assignatæ sunt dominæ Constanciæ supradictæ.

Consiliũ apud Reding.

Eo tempore, apud Redingum rex Angliæ proceres ad consilium cõuocauit, ad quod dux Lancastriæ eò celeriùs properauit, quò percepit regem non rectis oculis quosdam de proceribus velle respicere, & metuit orituras eo tempore simultates, quas omninò sedare disposuit in aduentu suo, neq; frustra quidem laborauit, sed id effecit, vt & pacem cordi regis, pacemq; magnatum pectoribus infunderet graciosè, sicq; dictum consilium dissolutum fuit, & vniuersi cũ pace ad propria discesserunt. Transit annus iste mediocriter frugifer, sed satis abundanter fructifer: luctuosus Northumbrensibus propter mala per Scotos illis illata, modestè lætus cæteris regni partibus propter miracula renouata: regnis Angliæ & Franciæ satis cõmodus, pro treuga firmata: sed multis multum formidabilis pro pestilentia prouincijs diuersis immissa.

ANno gratiæ millesimo trecentesimo nonagesimo (qui est annus regni regis Richardi à conquestu secundi tertius decimus) tenuit idem rex natale cum Anna regina apud Manerium suum de VVodestoke. Dux verò Lancastriæ fuit ad natale in Castello de Herthforde. Sub eisdem diebus comes Penbrochiæ dum ludum hastilium attemptare cupit, percussus est in inguine, à milite sibi occurrente, dicto Iohanne de sancto Iohanne, quo videlicet ictu eius viscera sunt dirupta, & mors est illico subsecuta, cuius interitus luctum indicibilem non tantùm magnatibus, sed & cunctis communibus generauit. Fuerat nempè liberalis, affabilis cunctis, humilis & benignus super omnes nouellos dominos eius ætatis qui fuerunt in regno. De cuius antecessoribus illud mirabile contigit, quod ab Aymero de Valence comite Penbrochiæ qui fuit vnus de assessoribus & iudicibus super mortem Thomæ de Lancastria vsque ad istum Iohannem de Hastynge, nullus vnquam comes Penbrochiæ patrem suum vidit, sed nec pater filij visione lætatus est. Hoc quoque anno sanctus Thomas de Lancastria canonizatus est.

Comes Penbrochiæ hastiludio obijt.

Die lunæ proxima post festum sancti Hillarij, factum est parliamẽtum Londonijs in quo constanter à communibus est petitum, vt signa dominorum quæ gestabant, & eorum famuli deponerentur, eò quòd iam tales per prouincias qui adepti fuerant signa talia, effecti fuere tiranni, malefactores, & malefactorum sustentatores, sed post multas altercationes quia proceres noluerunt eorum signa deponere, saltem ad id consenserunt, vt nulli gestarent eorum signa nisi qui forent de priuata familia, & perciperent de magnatum marsupio certum aliquod annuatim. In eodem parliamento quidam noui insurrectores de Cantio capti, tracti sunt & suspensi. Statutum est in eodem insuper parliamento vt de cætero nullus transfretaret ad obtinendum prouisiones in ecclesijs, vel ecclesiam, & siquis contrarium faceret, si posset apprehendi caperetur vt regi rebellis & incarceraretur. Statutum est præterea vt nullus occultus iugulator (quales murderers appellant Anglici) de cætero chartam de regia gratia obtineret, & si vllus dux præsumeret pro huiusmodi preces facere, condemnabilis esset regi in centum libris, si comes in centum marcis, si Archiepiscopus in centum libris, si Episcopus in centum marcis. Cõcessum est autem regi in hoc parliamento, vt habeat de quolibet sacco lanæ quadraginta solidos, de quibus quadraginta solidis, decem applicarentur in pręsenti regijs vsibus, & triginta seruarentur in futurum in manibus thesaurariorum constituendorũ per parliamentum, non expendendi nisi cum belli necessitas instare videretur. Similiter rex habebit de libra sex denarios, quatuor seruandos ad vsum præfatum per dictos thesaurarios, & duos iam percipiendos, & expendendos ad voluntatem regis. Hoc anno dominus Laurentius quondam monachus de Bello, & expost domini Papæ penitẽtiarius, postremò Episcopus Assauensis, cõcessit in fata, cuius

loco electus est alter, qui mox virtute statuti parliamētali, postulauit ab Archiepiscopo Cantuariensi consecrari. Eodē anno in parliamento præscripto, dominus Iohannes, dux Lancastriæ factus est dux Aquitanniæ, per virgam & pileū præbitis manu regis. Eo tēpore filius & hæres ducis Eboraci, creatur comes de Rutland. Quinto die Martij ventus magnus, terribilis, atque nociuus, tecta dilacerans, domos subuertens, animalia conterens, arbores prosternens, spirauit in Anglia incommodo generali. Hoc anno magna pestis inualuit in hac terra, iuuenum præcipuè, & puerorum, qui passim moriebantur per ciuitates & villas numero incredibili & excessiuo. Quam Epidemiam mox secuta est frugum caritas, ita vt modius frumenti in quibusdam locis viginti tribus denarijs venderetur. Eodem tempore dominus Adam Cardinalis Anglicus, qui dedecorosè depositus & priuatus fuerat per Vrbanum Papam, suo gradui per Bonefacium restituitur cum honore. Ferunt siquidem quòd cùm Vrbanus tirannizare disponeret, hunc maximè propter profunditatem sensus, & scientiæ plus cunctis metuerit: & ideo ne per eum eius conatus impedirentur, eum satis iniustè cōprehēdit & extorsit & in carcere reclusit. Quod factum in morte sua satis indè doluit publicè pænitendo, & protestando hunc reum nullius criminis extitisse. Huius adeò petitione declaratum est per Papam Bonefacium, quòd Bullæ de indulgentijs plenarijs concessæ quibuslibet, in extremis tantum valent eas obtinentibus, in confessione quæ mortem immediatè præcedit, qui licèt multoties propter diuisa pericula confiteantur, & conualuerunt, vsque ad extremum articulum nullum sortiuntur effectum.

Nouus dux Aquitaniæ.

Declaratio indulgentiæ.

Dominus Henricus comes de Derby per idem tēpus profectus est in le Pruys vbi cum adiutorio Marescalli dictæ patriæ, & cuiusdam regis vocati VVytot deuicit exercitum regis de Letovve, captis quatuor ducibus, & tribus perēptis & amplius quàm trecentis de valentioribus exercitus supradicti pariter interemptis. Ciuitas quoq; vocatur VVill. in cuius Castellum rex de Lettovve nomine Skirgalle, confugerat, potenti virtute dicti comitis maximè, atq; suorum capta est. Namq; qui fuerunt de familia sua primi, murum ascenderunt, & vexillum eius super muros, cæteris vel torpentibus, vel ignorantibus posuerunt. Captaq; sunt ibi vel occisa quatuor millia plebanorum, fratre regis de Poleyn inter cæteros ibi perempto, qui aduersarius nostri fuit. Obsessumq; fuit castrum dictę ciuitatis per quinq; hebdomadas, sed propter infirmitates quibus vexabatur exercitus, magistri de le Pruys & de Lifland noluerunt diutius expectare. Facti sunt christiani de gente de Lettovv. viij. Et magister de Lifland duxit secum in suam patriam tria millia captiuorum. Transit annus iste vernales opes reddēs fraudulenter, quia nec copiā fructuum protulit, neq; frugū, quamobrē sequens annus multò difficilior existebat. Odibilis erat hic annus non solū Romanis Romanęq; curiæ, sed Anglicis infinitis, qui curiā propter prouisiones & beneficia sequebantur, suspectus prȩlatis & religiosis, quia metuebant censuras vel interdictū regni futurū, propter statutū præmissum, factum cōtra Romanā ecclesiā, quāquam ipsi prælati parliamentū tunc exiuerunt, & protestati fuerint se nihil cōmune sētire cū illis in hac parte qui statutū illud proponere voluerūt.

Gesta Henrici comitis de Derby.

Annalis conclusio.

ANno gratiæ millesimo, trecētesimo nonagesimo primo (qui est annus regni regis Richardi à conquestu secundi quartus decimus) fuit rex ad natale cum Anna regina. Camberlanus regis Franciæ missus à rege suo, Francorumq; proceribus, venit in Angliam, proferēs pacem desiderabilem, & diutissimè concupitam. Post cuius recessum missi sunt in Franciam de nostris quidam, vt rei veritatem certiùs explorarent. Qui à rege Franciæ cum honore suscepti, cum magnis muneribus sunt dimissi. Asserebant siquidē Gallici, se peroptimè

Aduentus nuncij regis Franciæ.

noſſe fore inſufficientes ad regnum Angliæ deuincendum, & Anglicos nullatenùs fore tam fortes vt Franciam ſubiugarent, & in talibus inutilibus expeditionibus vtrumq; regnum fore multipliciter onerandum. Quapropter dicunt ſe velle omninò dimittere, nec vlteriùs attemptare, quod conſtat eos nullatenùs poſſe perducere ad effectum, & altercationibus vanis & damnoſis poſtpoſitis, velle modis omnibus pacem quærere, pacem petere, pacem tenere, niſi per Anglicos ſteterat, quò minus tantis commodis perfruantur, vt ergo pax ſtabilior, conditio firmior, tractatus honoratior habeatur, rex Franciæ tam per ſuos, quàm per noſtros petijt à rege noſtro colloquium perſonale, quod iuxta Caleſiam fieri poſtulauit. Rex autem Angliç, licèt multis ſuſpectus foret omnis tractatus Francorum, illuc proficiſci decreuit. Et quia ſublimis & honorabilis ibi apparere debuit, miſit per ſingulas regni Abbathias pro equis nobilibus, quales regem decuit inſidere. Miſit inſuper ad eadem loca (ne minùs viderentur equos dediſſe regi ſuo) pro magnis ſummis pecuniæ ſibi mutuò concedendis, ne pacis negotium per religioſos impediri videretur, ſi ſibi quod rex ab illis petijt negaretur. Vt autem de alijs taceam, de monaſterio ſancti Albani equum habuit precij viginti quatuor marcarum, & nihilominùs ab Abbate petijt mutuò quingētas marcas. Quam ſummā quia pro tunc impoſsibile fuerat perſoluiſſe, Dux Lancaſtriæ Iohannes charitatis intuitu promiſit theſaurarijs ſe regi velle ſatisfacere pro eiſdem: ita duntaxat, vt Abbatem ſancti Albani quietum redderent in hac parte. Dederat nempè regi mutuò, quinq; millia librarum parū ante, & ideò factus eſt audacior in noſtra intercesſione. Nec minus pepercit rex ciuitatibus regni ſiue burgis, qui à ſingulis peteret in hoc negotium ſingulas ſummas, & acciperet, quamuis plurimi murmurarent. Sub eiſdem diebus de conſenſu regis regiſq; conſilij proclamatio facta fuit Londonijs, vt omnes beneficiati exiſtentes in Romana curia, redirent in Angliam citra feſtum ſancti Nicholai, ſub pœna perditionis omniū beneficiorum ſuorum: & nō dum beneficiati, redirent per idem tempus ſub pœna foriſfacturæ. Anglici audito tanto tonitruo, in remotis metuentes ictum, deſerta curia fugiunt ad natale ſolum. Papa verò tanto ſonitu conturbato, mittit nunciū ſub celeritate quendā Abbatē, videlicet qui cauſas exploret harū rerū omniū, ſimul & ſtatuti parliamētalis nuper æditi, de prouiſoribus cōtra conſuetudinē eccleſiæ Romanæ. Adueniens dictus Abbas, ſalutauit regē ex parte Papæ, cōmendans regis deuotionē, & ſuorū prædeceſſorū erga eccleſiā, eò quòd ſemper veris ſummis pōtificibus adhęſerūt. Deindè ſubintulit quòd Papa percepto per literas regis quòd ſtatuta ſic ædita fuerāt, mirabatur, & vt bonus paſtor ſalutem animarum deſiderans, ſæpiùs admonuerat & obteſtatus fuerat ſtatutarios vt huiuſmodi ſtatuta de medio tollerēt, in quantum ledebant eccleſiaſticā libertatem. Dixit etiam quòd Papa non intendit minuere coronam regis, nec tollere, quin ſtatuta condere valeat, (nō facientia contra eccleſiaſticam libertatē) quin immo paratus eſt cōſeruare (pro poſſe) regis honorem, prout ad hoc ſe cognoſcit multipliciter obligatum. Dixit etiam dictus nuncius, quòd Papa diutius expectans non ſenſit obtemperatum fuiſſe ſuis monitis, & tamen nihil innouando nec proceſſus aliquos faciendo, expreſsit quæ iura ſtatuūt contra ſtatuentes cōtra eccleſiaſticā libertatem, & propulſatus à pluribus, pronūciauit illa irrita fore in quantum faciunt cōtra eccleſiaſticā libertatē. Et quia Papa, ſi nō ſenſit ſtatuentiū animas immutari, cū magna mentis amaritudine intelligens hæc in denigrationē famæ regię redundare, miſit prædictum nuncium, per quē exhortatur, rogat, & requirit, quòd rex ſtatuta illa tolli & de capitularibus faciat aboleri: maximè ſtatuta Quare impedit, & Præmunire facies, & his ſimilia. Et Papa offert, quòd ſi ſtatutarij velint conqueri

Reuocatio Anglicorum à curia Romana.

Legatio Bonifacij.9.ad regē Richardum.

queri

queri de aliquo, ſi mittant ad Papam legatos, erit promptus quantum cum deo poterit, regi & regno complacere. Et ſi ſtatuentes non tollant: &c. ſaluo honore Eccleſię, & animarũ ſalute, non poteſt illa diſsimulare. Item dominus Papa ſignificat regi per prædictum nuncium, qualiter rex Franciæ & Antipapa pacta inierunt, hinc inde videlicet, quòd idem rex per fortitudinem ducem Burgundiæ expellet, & inueſtiet ducem Turoniæ de omnibus terris eccleſiæ in partibus Italiæ, & quẽdam aliũ promiſit coronare regem Tuſciæ & Lumbardię, & ducem Andexaciæ firmare in regno Siciliæ. Quare Papa exhortatur & rogat, quòd rex ad defenſionem fidei & Sanctæ matris eccleſiæ ſe exponat. Item Papa exponit pericula, ſi Antipapa & rex Francię præualerent, quantũq; Papæ Gallici iura regni Angliæ conati ſunt deprimere. Et ſi Gallici vſurparent imperium, conſequentur totum mundum, & ſic finaliter Angliam vſurparent. Ideò Papa conſulit quòd rex Angliæ videat & prouideat de remedio oportuno. Item Papa ſignificat, quòd Gallici tractabũt cũ Anglicis, vt cõcordia inita poſſent liberiùs vſurpare præmiſſa, & vt ſubtiliter (fractis tandem cõuentionibus) poſsint Angliam finaliter vſurpare: quare Papa ſuadet quòd cùm ſint ſchiſmatici, ex nulla alia cauſa communicatio ſit cum eis, niſi pro reducendo eos ad fidẽ & obedientiam debitam. Item in caſu quo tractatur de pace cum Gallicis, Papa hortatur & rogat, quòd nulla fiat conſenſio niſi pactio roboretur pænis vallata, quòd rex Franciæ non mittet gentes in Italiam, nec permittet ſuos ſubiectos illic ire occaſione pręmiſſa, & de factis Romanæ eccleſiæ, & Romani imperij, vel Italiæ, nullatenùs intromittet, & quòd non fauebit Antipapæ in partibus Italiæ, ſub pœnis appoſitis, aliàs pax intelligatur eſſe fracta. Item Papa deſiderat, quòd rex Angliæ mittat Legatos ad imperatorem, vt pro honore eccleſiæ & imperialis dignitatis, concurrat cum rege Angliæ in pręmiſsis. Item quia dicitur quòd gẽtes paratę ſint ad inuadendũ, vt ſupra, Papa exhortatur, & rogat vt ad defenſionem ipſius, rex Anglię præſtet ſubſidium, cum alijs ſubuenire volentibus, ad reſiſtentiam Gallicorum. Ex pręmiſsis patet quantæ reuerentiæ, quanti nominis rex noſter pro tunc fuerit, cuius ope potiſsimum Papa ſe ſperabat poſſe protegi & defendi. Rex noſter vt filius obedientiæ, auditis pręmiſsis, & cõceptis ſenſibiliter, ſubuenire decreuit & parere ſingulis, quo expediebant maximè vel licebant. Iuſsit ergo Papali nuncio vt expectaret parliamẽtum futurum, in quo de cõmuni conſilio reſponſum de ſingulis ſibi daretur. Expectauit igitur non inuitus, eò quòd liberalitatem perante ſenſerat Anglicorum.

Eodem tempore Dux Glouerniæ, dominus Thomas de VVodſtocke, multis mœrentibus iter apparauit verſùs le Spruys, quem nõ Londinenſium gemitus, non communis vulgi mœror retinere poterant, quin omninò proficiſci vellet. Nam plebs communis tam vrbana quàm ruſtica metuebat, quòd eo abſente aliquod nouũ detrimentum ſuccreſceret, quo pręſente, nihil tale timebãt, ſiquidẽ in eo ſpes & ſolatium totius patrię repoſita videbantur. Ipſe verò mox vt fines patriæ ſuæ tranſijt illicò, aduerſa agitatus fortuna, nunc hac, nunc illac turbinibus procelloſis circumfertur, & in tantum deſtituitur, vt de vita etiã deſperaret. Tandem poſt Daciam, poſt Norvvagiam, poſt Scoticam barbariem non ſine mortis pauore tranſcurſam, peruenit Northumbriam, & ad caſtellum ſe contulit de Tynnemutha, velut aſylum antiquitus notũ ſibi, vbi per aliquot dies recreatus, iter aſſumpſit verſùs manerium ſuum de Plaſhy, magnum apportans gaudium toti regno, tam de eius euaſione, quàm de aduentu ſuo. *Dux Glouerniæ iter arripuit, ſed infauſtum.*

Hoc anno in æſtate. 7. idus Iulij ſol apparuit rubeus, per nebulas ſpiſſas, fœtidas interpoſitas, & quaſi nihil præſtans luminis à meridie vſque ad occaſum. Et expoſt ferè per ſex hebdomadas nebulæ ſuperabundabant temporibus meridia- *Mortalitas.*

ridianis. Quædam verò per totum diem & noctem durabant; nullatenùs euanescentes. Eo tempore mortalitas tanta succreuit in Northfolchiâ, & multis alijs comitatibus, vt non impar magnis pestilentijs cęseretur. Siquidem vt de alijs ciuitatibus & villis taceam, apud Eboracum infra breue tempus vndecim millia cadauerum sunt elata. Eodem anno dominus Henricus Percye, comes Northumbriæ reuocatus est de Calesia, & factus est custos marchiæ Scotiæ, & dominus Robertus Moũbray factus est custos Calesię.

Parliamētum Londini. Sub eisdem diebus, scilicet feria sexta proxima sequente commemorationem animarum, inceptum est parliamentum Londonijs, in quo tractatum est de Papali negotio, quoad statutum nuper editum contra prouisores, & quãquam rex ipse & dux Lancastriæ viderentur Papę deferre, tamen milites parliamentales nullo modo consentire voluerunt vt liceret Romipetis impunè acquirere ibi beneficia sicut priùs, sed ne viderentur nullum honorem Papæ, vel regi detulisse, hoc tollerauerunt, vt per regis gratiam liceret eis acquirere vsque ad parliamentum futurum. In hoc parliamento concessa fuit regi dimidia decima, & dimidia quintadecima, quæ pecunia deseruiret tractatui habendo pro pace cum Gallicis, quem tractatum dux Lancastriæ prosecuturus erat. Concessa est ipsi regi conditionaliter plena decima, & integra quintadecima, si videlicet ipso anno moueret expeditionẽ aduersùs Scotos: & hic finis & fructus parliamẽti prædicti. *Annalis conclusio.* Transit annus iste pauperibus & mediocribus multum durus & difficilis, propter caritatem iam biennio continuatam, vndè contigit vt veniente tempore nucũ, pomorum, & cæterorũ huiuscemodi fructuum, plures pauperes de eorum esu percepta dissenteria morerentur. Fuissetquè validior pestis ex fame, si non laudabilis diligentia Maioris Londoniarum communibus subuenisset. Qui iugi animo id prouidit, vt semper de transmarinis partibus frumenta Londonias deportarentur, aliâs sine dubio nec patria ciuitati, nec ciuitas patriæ suffecisset. Autumnali tempore veniente, *Rus gaudens vario fundit munuscula fœtu, Cùm bene vernales reddit & annus opes*: Cæpitq; minorari precium frumentorum. Fuitq; præsens annus multis in locis (vt prædicitur) pestilentialis: Angliæ & Franciæ quietus à bellis: sed Romanæ curiæ propter Anglorum reuocationem, & statutariorum indurationem odibilis & inuisus.

ANno gratię M.CCC.xcij. qui est annus regni regis Richardi à conquestu secundi quintus decimus, tenuit rex natale magnificum cum Anna regina & quatuor Episcopis, & tot comitibus, & vno duce, videlicet Eboraci, multisq; proceribus, & quindecim dominabus apud Langley iuxta sanctum Albanũ.

De Delphine. Ipso die natalis Delphin de mari veniens, lusit Londonijs in Tamesia, perueniens vsque ad pontem, præsagiens fortassis tempestates, quę mox infra hebdomadam sequebantur. Qui à ciuibus visus & insecutus, sed difficulter interceptus, reuectus est Londonias, multis præbens spectaculum de sui corporis vastitate, nempè qui habuit in longitudine decem pedes. Sunt autem Delphines marinæ belluæ, quæ voces hominum sequuntur, & gaudent cantibus tibiarum, & ad simphoniam solent gregatim aduenire. Hi quando præludunt in fluctibus saltu præcipiti, tempestates præsignant. Quibus nihil velocius, nihil agilius continent maria. Nam plærunque salientes transuolant vela nauium. Cùm coëunt coniuges euagantur: Catulos edunt. Decimus mensis mensuram partus facit, partum æstiuus dies soluit, vberibus fœtus alunt teneros, & iuuenes in faucib⁹ receptãt: circa inualidos solicitãtur: vsq; ad tricesimũ annũ viuũt: quod exploratũ est in experimentũ caudis amputatis. Ora habent loco quo cęterę bellue, sed in vẽtribus cõtra naturam aquatiliũ soli linguas suas mouent, aculeatæ sunt pinnæ dorsuales, cũ irascũtur inhorrescũt pinnæ,

cum

cum animi conquieuerint quibusdam receptaculis operiuntur. Spirare eos in aquis negant, sed vitales auras non nisi in aëre supero spirare dicunt: pro voce gemitus est illis similis humano, certum hoc vocabulum. Quo accepto vocãtes sequũtur: nam propriè Simones vocantur, voces hominum cùm ventus est in Aquilone celeriùs audiunt, Econtra flante austro, auditus illorum obstruuntur. Sub Augusto Cæsare puer quidam, primò fragmentis panis Delphinum allexit, & in tantum cõsuetudo valuit, vt ad manum pueri alendus veniret, mox puerilis audacia in tantũ prorupit, vt super dorsum eius ascenderet, & puerũ Delphinus per aquarum magna spacia vectitaret. Hoc tamen diu gestum est per annos plurimos, donec assiduo spectaculo desineret esse miraculũ. Sed mox vt puer obijt sub multorum oculis, desiderij mœrore Delphinus interijt. Apud Hipponem in Affrica Delphinus à ciuibus pastus est, qui & se manibus tractandum præbuit, & multos dorso impositos frequenter gestauit. Apud Iassum vrbem Babyloniæ Delphinus puerum adamauit. Quem dum post assueta colludia impacientiùs sequitur recedentem, à renis inuectus hæsit, vbi & mortuus est. Alium puerum similiter insidentem dorsum Delphini cùm vndosior fluctus necauisset, Delphinus ad terram reuexit, & velut fateretur reatum, pœnitentiam suam morte mulctauit, nec reuerti voluit amplius in profunda. Hęc de natura delphinorũ curauimus istic inserere, vt delectet quos latuit, & quos non latuit non fastidiat.

De transfretatione ducis Lancastriæ, & magnifica eius susceptione per regem Frãciæ.

Hoc anno Iohannes Dux Lancastriæ tranfretauit in Franciam, ad colloquiũ regis Franciæ, tractaturus de pace finali, quam rex Franciæ summopere affectauit, missus illuc videlicet per regem Angliæ, totumq; regni consilium, pro negotio memorato. Cuius aduentui rex Franciæ non minora parari fecit, quã pro aduentu imperatoris cuiusq; maximi prouidisset. Nempè suis sumptibus suscepit eum, & Episcopum Dunelmensem, cum penè mille equis, & exhibuit à Calesia vsque dum perueniret ad ciuitatem Ambianensem, nemine de ducis vel pontificis familia solicitante de quibuslibet victualibus prouidendis, Regis Franciæ prouisoribus & ministris cuncta comportantibus ad manus famulorum ducis, & præsulis, quæ necessaria videbantur. Cumquè ad regis pręsentiam dux accessisset, Rex eum vltra quàm credi potest honorauit, & gloriabundus semetipsum extulit: quod colloquio ducis sapientissimi, honorabilissimi, atque potentissimi eum perfrui contigisset. Occurrerunt Ambianis iussu regis ea vice duces illius regni, Comites & barones ad deliberandum de tractatu & de pace componendum, vt quò abundantior adesset in tractatu nobilium numerus, tantò rei fælicior esset effectus. Tandem finito tractatu, Dux redijt Angliam, treugas vnius anni reportans, vt per idem tempus deliberaret regni Angliæ collecta potestas, vtrum expediret paci finali manus dare potius, quàm negotia dubia belli tractare. Idcircò Stanfordiã accessere vocati non solùm regni domini, sed & de qualibet ciuitate quidam, prout ad parliamenta solent accedere, deliberaturi de tanto negotio quod agendum, sed tamen nihil profuit ea vice tanta collectio, præterquam quod treugas susceperunt per anni circulũ duraturas, ad quas seruandas inuiolabiliter vterque rex scilicet Franciæ, corporale præstitit sacramentum: Seneschallo Franciæ, huc accedente ad capiendũ regium iuramentum, & quibusdam de nostris militibus destinatis in Franciã ad idem exigendum de rege: quod & factum est.

Aduentus ducis Gelriæ.

Eo tempore venit in Angliam dux Gelriæ, cognatus regis, vir clarissimus, Angliæ vnus in militia, Anglis honorabilis, & Francis formidabilis, qui strenuè Francorum superbos motus compresserat in terra sua. Hic magna animositate qua viguit, consulit regi nostro, ne pacem cum Francis aut Scotis faceret,

nisi quam deceret regiam maiestatem, promittens se paratum fore in auxilium regis (siue in Franciam transfretaret, siue in Scotiam arma moueret) cum nobiliori militia terræ suæ, quamobrem à rege multipliciter honoratus, laudatus, muneribusq; donatus, ac ducibus Lancastriæ & Glouerniæ regniq; nobilitate pari modo respectus, cum fauore cunctorum permissus est ad propria remeare.

Aduentus comitis de Ostrians.

Eodem tempore, (sed non eodem anno) venit in terram istam comes de Ostrians tanquã amicus, pacisq; mediator inter regna, qui sarcinatus donis varijs citò recessit. Hoc anno rex Mauritaniæ intrauit terras magni Catayæ, & nõ modicam stragem fecit ibidem, & non multò post intrauit terras regis Hungariæ, sed ibi repperit obstaculum exercitatę militiæ, rege viuaciter eum cum suis omnibus repellente.

Nouum festũ Mariæ & Elizabethæ.

Circa dies istos dominus Papa Bonefacius nonus, ordinauit nouum festum, celebrandum in Ecclesia, de salutatione beatæ Mariæ, qua salutauit Elizabeth cognatam suam, componens lectiones & historiam competentem, plenam misterijs, refertam indulgentijs, excitatiuam deuotionis. Nam & pares indulsit remissiones interessentibus diuinis illis officijs, in vigilia, & in die, ac infrà octauas, & in octauis, indulgentijs festo corporis Christi præcõcessis per Vrbanum quartum. Voluitq; hunc diem haberi celebrem septimo Calend. Iulij, id est in crastino festi natiuitatis sancti Iohannis Baptistæ, quia eo tempore sancta Maria mansit cum Elizabeth & ministrauit ei.

De transgressionibus Londinensium & ira regis.

Sub eodem tẽpore misit rex ad ciues Lõdoniarium petens ab eis mutuò mille libras, cui procaciter & vltra quàm decuit restiterunt. Sed & quendam Lumbardum volentem accõmodare regi dictam summam, malè tractauerunt, verberauerunt & paulominus occiderunt. Quæ cùm rex audisset, iratus est valdè, & conuocans omnes regni penè maiores, apperit proteruiam ciuium Londoniarum, & de præsumptione conqueritur eorundem. Qui omnes infesti ciuibus propter diuersas causas, consulunt vt reprimatur citiùs eorum insolentia, & superbia destruatur Erant quippe tunc inter omnes ferè nationes gentium elatissimi, arrogantissimi, & auarissimi, ac malè creduli in deum & traditiones auitas, Lolardorum sustentatores, religiosorum detractores, decimarum detentores, & cõmunis vulgi depauperatores. In tantumq; excreuit eorum superciliũ, vt auderent leges condere, quibus aduentantes de circumiacentibus villis, vel prouincijs, cõtra rationem omnem humanã, Deum, & iusticiam, molestarent, grauarent & fatigarent. Prætereo eorum inhumanitatem, sileo rapacitatem, reticeo infidelitatem, transeo malignitatem, quam indisciplinatè in aduentantes populos exercuerunt. Qui si vellem cuncta describere quæ perpetrauerunt hoc tempore, volumen credo maximum conficeret. Obiecta sunt eis igitur quæ contra regem fecerant, & suæ maiestatis notoriam læsionem, obiecta sunt quæ in prouinciales commiserant ad regis ac dominorum regniq; populi detrimentum: quæ si vellent inficiari præsto erant accusatores è patria, qui sacramento suo eorum probare cuperent acta praua.

Londinenses submittunt se regis gratiæ.

Londonienses ergo in medio miseriarum subitò constituti, & velut versati inter cudem & malleum, cùm non esset locus excusationis, decreuerunt se potiùs submittere regis gratiæ, quàm succumbere veridicto vel iudicio duodenæ.

Maior & vicecomites arestantur.

Regis ergo iudicio arestatus est Maior Londoniariũ, & vicecomites, cum quibusdam de maioribus, cæteris domũ redire permissis. Maior autem missus est ad Castellum de VVindeshores, cæteri ad diuersa castella destinata sunt, sub arcta custodia conseruandi, donec rex cum consilio deliberasset quid faceret de eisdem. Ibiq; decretum est, ne de cætero, Londonienses Maiorem eligerent vel haberent, sed rex de suis militibus prouideret aliquem qui rector foret, & custos ciuitatis vocaretur, & esset (quem alio nomine vocamus vulgariter Gardianum) ibi subsequenter: & eorum sunt priuilegia

legia reuocata, libertates annullatę, & leges quas vel condiderant, vel à dicbus habuerant abrogatæ. Tunc primò rex constituit custodem ciuitatis, abrogato Maioris vocabulo, quendam militem dictum Edvvardū de Dalyngrygge, qui & ciues regeret, & iusticię cunctorum æquè prospiceret: sed is citò fuit per regem depositus, quia conuictus est ciuibus fecisse iuramentum, vel de eorum consuetudinibus defendendis, vel certè pro posse suo, subtiliter reuocandis. Fuerunt qui dicerent eum ex industria hoc fecisse, plusq; regis cōmodo quàm ciuium in hac parte prospexisse. Quod cùm regi fuisset cognitum, pœnituit eum militem beneuolum sic tractasse. Nihilominùs rex & alium militem loco suo constituit nomine Baldevvinum de Radyngton, virum certè prouidum & discretum, qui sciret delinire mœrorem ciuium, & eorum mentes erigere ad spem bonam. Nam ciues præ tristitia contabuerant & dolore.

Interea multis mediantibus (sed præcipuè duce Glouerniæ insistente) rex factus animi æquioris paulatim discedit à sui rigore propositi, reducens ante mētis oculos honores varios, quos per Londinenses acceperat, & magnifica dona per eos præstita: vndè decernit mitius cum eis agere, & eos ad spem aliqualis gratiæ reuocare. Mittit nempè mandans Londinensibus, vt ad castellum de VVyndesore conueniant, demonstraturi priuilegia, libertates ac iura ciuitatis noua & vetera coram eo, consilio quoque suo, vt ibi decerneret quæ seruanda forent in ciuitate, vel quæ penitùs abolenda. Quibus ostensis, quędam ratificata, quædam permissa, quædam damnata fuêre, Maioris tamen nec personam, nec dignitatem ea vice recuperauere, neque plenam regis gratiam, donec satisfecissent regi de damnis & iniurijs quæ vel sibi, vel regis plebi antea intulissent. Equidem ea vice conuenit inter regem, & dominos ne eorum satisfactionem acceptaret, nec cum eis quouismodo componeret sine consilio dominorum. Nempè rex cùm primò contra eos incanduisset (propter causas quas supra notauimus) meditatus est exercitum congregasse, & in ciuitatem irruisse cum impetu, & ciues de sub cœlo deleuisse. Quod tamen propositum ducis Lancastrię oratione mutatum est, qui censuit eos (vt præmittitur) euocandos, & (vt præfertur) castigandos, vel (si obstinati fuissent) tunc iuxta regis propositum obsidendos, & de terra viuentium disperdendos. Rex autem in hac collectione apud VVyndesore, dominos temporales regni cunctos, & Episcopos penè omnes, necnon exercitum talem contraxerat, qui meritò terrori Londinensium posset esse. In quos omnes incredibiles fecit expensas, pro quibus certum erat Londonienses soluturos. Ipsi verò non ignorantes quòd horum finis esset expositio argenti & auri, submiserunt se & sua regi, voluntarię ei decem millia librarū vadiantes, dimissi tamen sunt domum redire, incerti quid soluerent, donec regis consilium & formam satisfaciendi, & summam soluendi definisset. Cumq; & ciues regressi fuissent: & proceres qui cum rege fuerant, ac reliquus populus ad propria remeassent, Rex audiens Londinēses in tristitia constitutos, & mēte lapsos, ait suis: Vadam inquit Londonias, & consolabor ciues, nec patiar eos vltra de mea gratia desperare. Quæ sententia mox vt cognita fuit in ciuitate, incredibili iocunditate repleuit omnes, vndè omnes & singuli ei generaliter statuerunt occurrere, & non minores expēsas facere in xenijs, & donatiuis quàm fecerant in eius coronatione. Rex igitur vt venit Londonias, tanta gloria, tanta pompa, tanta varietate diuersorū apparatuū est susceptus, quanta suscipi regem aliquem triumphantē decuisset. Nam equos & phaleras, tabulas aureas & argēteas, pannos aureos & holosericos, pelues & lauatoria de fuluo metallo, aurum in pecunia, gemmas & monilia, tam ditia, tam nobilia, tam speciosa donauerunt eidem, vt cunctorum valor & precium, non posset facile æstimari.

Londinenses ad Wyndesor vocantur.

Dona regi data.

Sicq;

Sicq; recuperauerunt ciues conſuetudines & libertates antiquas, quæ ſaltem ciuitati poſſent eſſe fulcumento, nec extraneis detrimento. Indultumq; fuit eiſdem, vt Maiorem poſſent eligere ſicut priùs. Credebant autem Londonienſes quòd per hæc dona domigerium euaſiſſent, & in poſterum quieti fuiſſent: ſed fefellit eos eorum opinio, qui coacti ſunt expoſt ſoluere regi decem millia librarum, de communitate collecta in amaritudine mentis magna: proceres verò regni qui regis conſilio interfuerant, audientes quòd rex contra pactum induliſſet Londonienſibus, offenſi ſunt valdè inter ſe, regis leuitatem & inconſtantiam condemnantes. Nemo tamen palam regem redarguit de præmiſsis. Finemq; cepit turba ciuium iſto modo, quam Delphinus præludens in thamiſi Die natalis domini vltimo præterito, forſan ſignauit eminus affuturam.

Dux Glouerniæ profectus in Hiberniam reuocatur.

Eodem tempore, cùm dux Glouerniæ recepiſſet pecuniam ſtipendiariam eundi cum exercitu in Hiberniam (cuius inſulæ rex dudum creauerat eum ducem, & iam paratus & inſtructus eſſet ad proficiſcendum, ſine cauſa ſubitò reuocatus eſt, ad magnum tam Angliæ quàm Hiberniæ detrimentum, nam aduentus eius fama cognita, cuncti penè reguli Hibernienſes ſe ei deliberauerant ſubmiſiſſe, ſed præualuit penes regem malignorum cōſilium, quod tamē (proh dolor) commodum impediuit. Hoc anno rex Frāciæ (vt fertur) maleficatus incurrit amentiam, & freneticus eſt effectus, dum expeditionem moueret contra ducem Britanniæ, vt dicitur minus iuſtam: perdurauitq; in eo hæc infirmitas quamdiu durauit calor æſtiuus: hyemali tēpore mitigabatur paſsio, & ipſe redditus ſuo ſenſui videbatur: nunquā tamē tam plenè cōualuit, quin expoſt ſemper eo anni tempore, quo prius incurrerat iſtud incommodum deſtitueretur ſenſu ſuo. Eodem anno Robertus de Veer quondam comes Exoniæ, qui per multos gradus ſaltauerat ad nomen ducatus Hiberniæ, in Londonia diem clauſit extremum in mentis anguſtia rerumq; penuria miſerāda. Qui equidem iuuenis aptus fuerat ad cuncta probitatis officia, ſi in pueritia non defuit ei diſciplina.

ANno domini milleſimo trecenteſimo nonageſimo tertio, poſt natale factū fuit parliamentum VVintoniæ in quo conceſſum fuit regi per clerum dimidia decima, & dimidia quintadecima per communes, pro expenſis ducum Lancaſtriæ & Glouerniæ, qui fuerant profecturi in Franciam ad tractandum de pacis negotio inter regna. Eo tempore rex Franciæ dum tripudiaret in aula ſua cum quatuor militibus de familia, & eſſet diſſiguratus in Silueſtrem hominem, habens ſtrictum veſtimētum reſina piceq; linitum, vt lini ſtuppa quæ fixa fuerat in veſte ſtricta, hæreret tenacius, & repreſentaret euidentius, fuiſſet repentè in cineres cōbuſtus, niſi gratia affuiſſet dolo fratris ſui ducis, qui à tempore ſuæ infirmitatis aſpirauit ad regnum: nempè rege cum ſocijs ducēte choreā, quidam ad hoc ſubrogatus, inclinato torticio, ſubmiſit ignem in ſtuppa, inuſto quo, corpora eorum fuēre exterius cooperta, qui ardens vſq; ad veſtimentum quod ſtrictum & conſutum erat corpori, vbi inuenit materiā picis & reſinæ inextinguibiliter arſit vſq; ad corpus: videns tamen periculum quædam domina, accurrit & regem rapuit de chorea. Rex verò hoc modo ſaluatus fuit. Sed quatuor ſocij eius nullo ingenio potuere ſaluari donec ſemiuſtis pellibus atque carnibus expiraſſent. Hoc anno Bancus regius & Cancellaria trāſlata ſunt de Lōdonijs Eboracum, vel odio Londonienſium (vt fertur) vel fauore Eboracenſiū, eò quòd Cācellarius, qui fuit Archiepiſcopus Eborac. cuperet profectum ciuitatis ſuæ. Sed non longo tempore durauit hæc nouitas, quia ea facilitate qua trāſportabantur Eboracum, eadem Londonijs reportabantur. Iſto quoq; anno domin' Albredus de Veer, factus eſt comes Exoniæ. Eodē anno in feſto Cathedræ

ſancti

ſancti Petri obijt ſubitò Iohannes de Entos miles, Conſtabularius Doueriç, & regis Seneſchallus, cui ſuccesſit in officium Seneſchalli, dominus Thomas Percy (qui fuerat prius Subcamerarius regis:) in conſtabulatum Doueriæ, dominus Thomas de Beamond ſuccesſit: & dominus VVilhelmus Scrop ſubcamerarius, vir quo in humano genere de facili non inueniretur nequior aut crudelior. Circa preſens tempus, idem VVilhelmus Scrop emit de domino VVilhelmo de Monte acuto comite de Sarum, inſulã Euboniæ, cum corona. Nempè dominus huius inſulæ rex vocatur, cui etiam fas eſt corona aurea coronari, hæc inſula vocatur in vulgari, inſula de Man, quæ inter Angliam & Hiberniã ſituatur. Hoc anno duces Lancaſtriç & Glouerniç tranſfretarunt in Franciam, pro fine faciendo treugarum prælocutarum, vel pacis finalis inter regna. Sed tamen nõ dum finis, quia rege Franciæ iterum infirmato non potuit finis eſſe.

Præſes inſulæ Man coronatur.

Per idem tempus dominus Henricus Percy iunior conſtitutus eſt cuſtos Burdegaliæ. Menſe Septembris fulgura, choruſcationes, & tonitrua in multis regni partibus multa damna fecère, ſed præcipuè in comitatu Cantebrigiæ, vbi domos & blada iuxta LolleVVorth, & in ipſa villa terribiliter cremauerunt. Aquarum etiam inundantia non multò poſt irruit, quæ apud Bury aream impleuit eccleſiæ, & apud NeVVmarket domorum parietes diruit, & viris illic ac mulieribus penè periculum demerſionis intulit, menſe Octobri. Eodem anno multi moriebantur in Eſtſexia ingruente peſtilẽtia, menſe Septembri. Ipſo anno dominium villæ de Cherburgh reuolutum eſt ad priſtinum poſſeſſorem, regem Nauarriç, quod oppignoratum fuerat regi Angliç per certos annos, pro viginti duobus millibus marcarũ de rege Angliæ mutuo ſuſceptarum. Eodem anno dominus Thomas de Roos dum reuerteretur à terra Sancta, in Inſula de Cypro ciuitate Papho, tactus aëris regionis incommodo, diem clauſit extremum.

Aquarum inundatio.

ANno domini M.CCC.xciiij. (qui eſt ann⁹ regni regis Richardi à cõqueſtu ſecũdi.17.) Morettus de Turcia, vallauit obſidione ciuitatem Conſtantinopolitanam, ſed obſeſſorum probitate repulſus eſt. In octa. S. Hillarij factũ fuit parliamentum Londonijs, in quo petitum fuit regi ſubſidium, volenti in Hiberniam proficiſci, vbi Clerus conceſsit ei plenam decimam ſi tranſfretaret, ſi verò non laboraret, medietatem tantùm decimæ conceſsit eidem. Tempore iſtius parliamenti ſuborta eſt grandis diſcordia inter Ducem Lancaſtriæ, & Comitem Arundeliæ: Impoſuit nempè dux comiti, quòd circa feſtum Exaltationis Sanctæ Crucis, iacuerit cum armatu manu in partibus Ceſtriæ, id eſt, in caſtello ſuo de Holte, eo tempore quo patria illa inſurrexerit contra eum, Ducibus Nicholao de Clifton, ſuiſquè complicibus in ſubſidium rebellantium vt putauit. Quod comes negauit expreſſè, & ſe ſatis euidenter excuſauit, ſicq; pro tempore tempeſtas magna ceſſauit.

Parliamentũ Londini.

Circa feſtum ſancti Iohannis Baptiſtæ redijt è Francia dux Lancaſtriæ, qui profectus ad tractatum fuerat menſe Maio, reportans quatuor annorũ treugas, in quibus & Scoti comprehendi debebant, ſi vellent ſubijci regi Anglorum, vt de iure ſolebant. Dum Dux agebat in Gallijs (vt præfertur) obijt in Anglia coniux ſua domina Conſtantia, domini Petri quondam Regis Caſtellæ filia, mulier ſuper fæminas innocens & deuota. Et ne ſola venirent funera lamentãda eo tempore, cõceſsit in fata Maria comitiſſa de Derby, vxor domini Henrici comitis de Derby, filij ducis Lancaſtriæ ſupradicti. Obijt quoq; Anna regina, quç apud VVeſtmonaſt. eſt ſepulta, cuius exequiæ quãto celebriores fuerũt in expẽſis, tãto notabiliores infamijs: quia rex polluit locũ ſanguine comitis Arundeliç in principio officij funeralis. Eodẽ anno obijt domina Iſabella duciſſa Eborac.

ſoror vterina duciſſæ Lancaſtriæ, mulier mollis & delicata, ſed in fine (vt fertur) ſatis pœnitens & conuerſa. Hæc ſepulta eſt iuſſu regis apud Langley ſuum manerium, inter fratres. Hoc anno etiam obijt ille toto mundo miles notiſsimus I. Haukevvood, cuius geſta tractatum exigunt ſpecialem. Circa menſem Auguſti proclamatum eſt per totam Angliam, vt omnes Hibernici redirent ad terram propriã, contra feſtum natiuitatis beatæ Mariæ, præſtolaturi in Hibernia aduentum regis, ſub pœna capitali: dicebatur nempè quòd venerat in Angliã ſpe lucri, tanta multitudo Hibernicorum, vt terra illa viris penè vacuaretur. Vndè contigit quòd meri Hibernici, Anglicorum aduerſarij, partem inſulæ quæ paruerat regi Angliæ vaſtauerunt, nemine reſiſtente. Cùm verò rex Angliæ illuſtriſs. Edvvardus tertius à conqueſtu illic poſuiſſet bancum ſuum, atque iudices cum Scaccario, percepit annuatim ad regalem fiſcum triginta millia librarum de terra illa. Et modò propter abſentiam perſonarum, & hoſtium potẽtiã irrefrenatam, nihil indè venit, ſed per ſingulos annos de ſuo marſupio ſoluit triginta millia marcarum, ad ſui dedecus, & ciſtæ detrimentum grauiſsimum. Circa feſtum natiuitatis ſanctæ Mariæ, rex Angliæ tranſfretauit in Hiberniam, & cum eo dux Glouerniæ, comiteſquè Marchiæ, Notinghamiæ, & Ruthlandiæ. Hibernici de tanto apparatu territi, quia palam non audebant occurrere, clandeſtinis irruptionibus frequenter regis exercitum fatigarũt. Coacti tamen (Anglicis præualentibus) ſe regi ſubmittere plures reguli illius terræ, quorum quoſdam rex ſecum detinuit, ne noua aliqua molirentur: morabatur autem rex in Hibernia vſque poſt Paſcha.

Per idem tempus venerunt ad eum de Anglia Archiepiſcopus Eboracenſis, & Epiſcopus Londinenſis, cum alijs nuncijs miſsis per clerum, vt quamcitò in patriam remeare dignaretur, ad ſuccurrendum fidei & Eccleſiæ, quæ iam per Lolardos, & eorum fautores incredibiliter affligebatur. Nam ad hoc vacabant ſolummodò, vt imaginaretur qualiter totius Eccleſiæ poſſeſsiones tollerẽt, & quod peiùs fuit, cunctas canonicas deſtruerent ſactiones. His auditis rex inflammatus diuino ſpiritu, quamcitò potuit in Angliã eſt reuerſus, arbitrans magis neceſſarium fidei periclitanti ſuccurrere, quàm circa regna temporalia decertare.

ANno domini M.CCC.xcv. (qui eſt annus regni regis Richardi à cõqueſtu ſecundi.18.) rex tenuit natale in ciuitate Dubliniæ, Hiberniæ Metropoli; & poſt natale fecit parliamentum ibidem, ad quod conuenerunt tam ligei, quàm illi qui dudum ſubmiſerant ſe eidem. Eo tempore poſt octa. Epiphaniæ vocante cuſtode regni Angliæ, domino Edmundo regis patruo, Duce Eborarac. factum eſt parliamentũ Londonijs, ad quod acceſsit (miſſus de Hibernia) dux Glouerniæ, qui coram cunctis expoſuit regis neceſsitatẽ, qui iam exhauſit theſauri ſui inter Hibernicos facultatem. Cuius legatio tantum valuit, vt Clerus vnã decimã, & quintamdecimã plebs cõmunis daret, (facta priùs proteſtatione, quòd ad hoc concedendum non tenebatur deſtricto iure, ſed ſui regis affectione.) Eo tempore Lolardi cum ſuis fautoribus in omnẽ maliciam efferati, fixerũt publicè ſuper oſtia eccleſiæ S. Pauli Londonijs, & VVeſtmonaſt. abhominabiles cleri accuſationes, & hactenùs inauditas concluſiones, quibus nitebãtur deſtruere perſonas Eccleſiaſticas, & eccleſiæ ſacramenta, animati (vt fertur) nimio fauore quorũdã procerũ & militũ Anglicorũ. Inter quos cãpi ductores fuerũt Richardus Stury, Lodouicus Clifford, Tho. Latymer, Io. de Mõte acuto, qui inſtigabãt & cõfortabãt hæreticos ad cõfundẽdum (ſi poſſe daretur) præcipuè religioſos. Rex igitur (vt prefertur) cõceptis lolardorũ malicijs, feſtinauit in Angliã, vt diſsiparet eius intuitu tãta mala. Quo cũ peruenißet fęliciter, quoſdã de proceribus

proceribus obiurgauit acriter, cōminās eis terribiliter si de cætero lolardis fauerēt, vel eos in aliquo cōfortarent. De Richardo quoq; Stury accepit iuramentū, quòd de cætero opiniones huiusmodi non teneret. Quo facto, dixit rex: Et ego iuro tibi, si tu vnquam violaueris iuramentum, morte turpissima morieris. Audientes cæteri tantum rugitum, cornua retraxerunt, & hactenus deliquerūt. Eo tempore imago crucifixi cum stigmatibus sanguinolentis apparuit in Gallia supra campanile cathedralis ecclesiæ Landunensis, per mediam ferè horam, cernentibus Episcopo, clero & populo manifestè. Quo anno Morectus ille barbarus, cum trecentis quinquaginta millibus paganorum, conflixit contra Priorē sancti Iohannis de Rodes, aliosq; christianos, sed dei virtute conuictus est, centum millibus de exercitu eius interfecit. Et quia fortuna non præualuit sibi cāpestri prælio, nauali bello statuit experiri fortunā, sed qui terrę mariq; dominatur, eius conatus eneruauit, & cū cōfusione maxima fugere cōpulit iterato. Ciuitas quoq; Constantinopolitana (quā supra diximus obsessam eius exercitu velut infinito) superueniente imperatore Constantinopolitano cum paruo Christianorum numero liberatur, quingentis millibus de gente pagana miraculosè peremptis. Eo anno sensit Anglia graue damnū per piratas reginæ Denmarchię qui nautas & mercenarios depredabātur, pcipuè tamen viros de Nortolcia, qui ausi sunt cōgregata multitudine congredi cum eisdē: sed hostibus præualētibus, multi perempti, plurimi verò ad redemptionē grauissimam sunt seruati, amissis viginti millibus librarum, quas ad mercandizandum comportauerant. Eodem anno VVilhelmus Cantuar. Archiepiscopus, nō cōsiderata depressione ecclesiastica qua iugiter premebatur per tallagia pēdenda regi annis singulis, plus spectās suū priuatū cōmodū quā cōmunitatis incōmodū, impetrauit bullā ab apostolico gratiosam, vt leuaret per totam suā prouinciā quatuor denarios de qualibet libra omniū bonorū ecclesiasticorū, tā exemptorū quā nō exemptorū, nulla prætensa causa vera nec legitima. Cuius bullæ fuerunt constituti executores, Archiepiscopus Eboracēsis, & episcopus Lōdinēsis. Multi verò cēsuras timentes tā sublimiū executorum, maluerunt summā cōtinuò soluere, q̄ dubijs litibus cum iactura forsitan subiacere: nōnulli sedē apostolicā tāquam à grauamine appellantes, suam causam nitebantur defendere, & dictum subsidium tanquā illegitimum quomodolibet reuocare, quorū animosiores, & præcipuè fuêre Lincolnienses, sed tātis motibus finē imposuit mors Archiepiscopi citò postea subsecuta. Hoc anno obijt Io. de VValthā episcopus Sarū & regni thesaurarius, qui tantū regi cōplacuerat, vt etiā (multis licèt murmurātibus) rege iubēte apud VVestmonasteriū inter reges meruit sepulturā: huic successit in officio thesaurarij dominus Rogerus VValden, prius regis secretarius & Calesiæ thesaurarius. In episcopatu verò I. de Mytford Cicestrensis episcopus, ad cuius episcopatū Dublinensis Archiepiscopus est trāslatus, quia maior pontificatus, in seculari substantia minor erat. Obijt etiam Exoniensis episcopus VVilhelmus, post quem successit regis instantia magister Edmundus de Stafford, portator priuati sigilli. Obijt quoq; dominus Henricus de VVakefeld episcopus VVigorniēsis, cui successit ad preces regis, Papali permissione, quidā monachus Cicestrēsis, regis Physicus dict. Rob. Tydeman, spreta & cassata magistri Iohannis Grene electione legitima. Hoc anno mense Nouembris rex Angliæ apportato de Londonia corpore quondam dilecti sui Roberti de Veer, quem creauerat ducem Hiberniæ (fælicis quidem si non aspirasset ad gradus sublimes, sed propter extollentiam infælicitati subacti) fecit apud Prioratū de Colne in Estsexia solennes exequias, ibidem exhibens suam præsentiam, magnificans officium funerale. Curauitquè thecam cyprissinam, in qua corpus balneo delibutum

iacebat, aperire faciem, considerare,digitoquè tractare, & publicè monstrare dilectionem defuncto,quam impēdiderat prius, iaceo, viuo. Erāt ibi cum rege mater defuncti, comitissa Oxoniæ, Archiepiscopus Cantuariæ,plurimiq; episcopi,cum Abbatibus & Prioribus, alijsq; religiosis,sed proceres pauci, quia nō dum digestum erat odium quod conceperant contra illum.

ANno domini.M.CCC.xcvj.dux Lancastriç,cui rex donauerat ducatum Acquitaniæ,cùm iā inæstimabilem summā thesauri expendisset in illis partibus pro adipiscenda patriotarum beneuolentia, consecutusq; fuisset propositum,subitò per mandatum regium reuocatur. Qui nihilominùs reuocanti paruit & rediuit in Angliam, peruenitq; Langleyam, vbi rex natale domini tenuit isto anno, susceptus est à rege(prout decuit)cum honore, sed vt ijdem asserunt,nō amore:licenciatus proindè à rege, recesit à curia, & properauit Lincolniam,vbi Catherina de Svvynforde tunc morabatur, quam post octa. Epiphaniæ(cunctis admirantibus facti miraculum)desponsauit, quia fortuna talis fœminæ tantæ sublimitatis error minimè competebat. Hoc anno Papa scripsit regi Angliæ,orauitq; vt asisteret prælatis ecclesiç in causa dei, & ipsius regis & regni, contra Lolardos, quos declarauit non solùm proditores ecclesiæ, sed & ipsius regis,rogauitq; obnixus,vt quos prælati declarassent hçreticos condemnaret. Alias eo tēpore direxit bullas ad reuocandū religiosos, qui capellanas obtinuerant vel ab ipso papa,vel à quoquā alio nūcio vel legato,quas bullas (quasi munus gratisimum) amplexati sunt ordines Mēdicantium,sed fratres Minores, præcipuè qui confestim fratres suos qui per exemptiones capellanatus ab eis segregati fuerant,rapere, capere, domumq; reducere satagebant. Eo tempore iuxta pacta inter reges Angliæ & Franciæ priùs firmata, conuenerunt dicti reges,ad locū vltrà Calesiam eorum colloquio designatum,vbi ambo regum tentoria magnificè fixa fuēre.Qui ante tractatū,pro pacis verç fidei securitate,corporale præstiterunt coram omnibus huiusmodi iuramentum. Nos Carolus rex Franciç,iuramus in verbo regali, super euangelia pro nobis & omnibus nobis subiectis, amicis, & affinitate nobis iunctis,& beneuolentibus,quòd non faciemus, nec patiemur fieri, per nos nec per supra nominatos damnū, nec disturbationem vllò modo per tēpus nostrç conuentionis, nec per octo dies ante cōuentionē,& septē dies sequētes,nostro filio regi Angliæ, nec alicui de suis subiectis,amicis,affinibus,nec beneuolis,ante dictū tempus. Et si casu aliquo insolentia vel litigiū per aliquos de nostris supradictis (quod absit)emerserit: Nos permittimus in verbo regali, & per securitatem prædictā, quòd faciemus hæc debitè emendari, & sine dilatione reformari, & iuramus vlteriùs super securitate prædicta, quòd si aliquis vel aliqui qualicunque statu vel conditione extiterint,voluerit, vel voluerint contraire dictæ nostræ securitati, nos erimus in auxilium nostri filij , pro nostro posse ad resistendum maliciæ malefactorū prçdictorum,& conseruandū nostrū dictū filium, & suos, per modum quem nos & nostri scimus. Et ad tenendū omnia,& prosequendū sine fraude vel malo ingenio,ad hoc iuramus & promittimus vt supra. Die.26. mensis Octobris rex Angliæ equitauit de Calesia versùs castrum suū de Guynes, & cum eo dux de Berry,qui missus fuerat ad recipiēdū sacramētū regis nostri. In crastino obuiauerunt reges pariter,ducentibus regē Angliæ, dominis Franciæ. sc.quatuor ducibus,de Berrey, Burgūdiæ,Aurelianensis & Burboniæ:comite Sauter,vicecomite de Maleyn:episcopo de Valeins,domino de Bushy. Econtra de parte nostra misi sunt ad cōducendum regem Franciæ duo duces.s. Lancastriæ & Glouerniæ,comites Derby,& Ruthlandiæ & Northumbriæ, habueruntq; colloquium duo reges, & assensu mutuo fuit ordinatum, vt construeretur in eodem

Ducis nuptiæ.

Iuramentum de pace.

Congressus duorum regum.

dem loco amborũ ſumptibus in memoriã ſempiternã vna capella. Quæ capella noſtrę dominę de pace vocaretur. Die ſabbati in feſto apoſtolorũ Simonis & Iudæ, rex Angliæ & Francię collocuti ſunt de certis articulis tractatus ſui, quo facto, iurati ſunt per Euangelia de pactis ſeruandis. Tunc rex Anglię rogauit regem Franciæ vt pranderet cũ eo die ſequente. Die Lunæ venit rex Franciæ ad tẽtorium regis Angliæ. Ea hora regina fuit adducta ad tentoria regis noſtri. Rex Franciæ donauit eam regi noſtro, quam rex noſter cepit per manũ, & oſculabatur eam, regratiãdo patri ſuo regi Franciæ de dono tam honorabili & gratioſo, aſſerens ſe eã ſub cõditionibus accipere factis inter eos, vt per iſtã affinitatem poſsit vterq; rex viuere in pace & tranquillitate, & peruenire ad bonum finem & concluſionem pacis perpetuæ faciendæ inter regna, & ne ſanguis Chriſtianus effundatur, cuius effuſio poſsit ſimiliter euenire, ſi iſta affinitas inter eos nõ fieret iſta vice. Commendata eſt igitur regina duciſſæ Lancaſtrię & Glouernię, & comitiſsis Huntyngdoniæ, & Staffordiæ, alijſq; dominabus quæ aderant, quæ conduxerunt eam Caleſiam cum maximo apparatu hominum & equorum, habuitquè cũ ea duodecim currus plenas dominabus & domicellis. Quibus ita geſtis, reges acceſſerunt ad prandium in tentorio regis Anglorum: rex Franciæ conſedit in dextera parte aulæ, cui ſeruitum fuit regaliter more ſuæ patriæ. i. de omnibus cibarijs primi curſus ſimul in magna peraplide, & de ſecundo curſu eodem modo. Regi verò Angliæ ſeruitum fuit patriæ ſuæ more. Poſt prandium reges oſculati ſunt pariter, & aſcenderunt equos, duxitquè rex Angliæ regem Franciæ in viam ſuam, & tandem iunctis manibus ſuper equos diſceſſerunt ab inuicem, rex Franciæ equitauit ad Arde, rex autem Angliæ ad Caleſiam ſe conuertit, vbi filiam regis Franciæ duxit vxorem, puſiolam ſeptennem vel octennem. Fuit annus iſte regum apparatus grandis & ſumptuoſus in donarijs & expenſis. Nam præter dona quę rex Angliæ dedit regi Franciæ, alijſquè proceribus illius regni, quæ ſuperauerunt ſummam decem millium marcarum, rex expendit (vt dicitur) trecenta millia marcarum & amplius ea vice. Redijt igitur citò poſt in Angliam ſaluus, & vxor ſua, ſed auerſa tempeſtate perdidit tentoria ſua, & magnam partem ſuppellectilis domus ſuæ. Hoc anno valefecit mundo magiſter VVilhelmus Courtney Archiepiſcopus Cantuariẽſis, cui ſucceſsit poſtulatione communis capituli, dominus Thomas Arundell frater comitis Arundeliæ, regniquè Cancellarius, qui mox Cancellariæ dimiſit officium, & illius ſolicitudinem per regis aſſenſum Magiſtro Edmundo Staffordo commendauit. Eodem anno deceſsit totius Monaſticæ religionis pater & ſpeculum, dominus Thomas Abbas monaſterij ſancti Albani.

ANno gratiæ. M. CCC. xcvij. (qui eſt annus regni regis Richardi à conqueſtu ſecundi viceſimus) poſt natale Domini factum fuit parliamentum Londini, in quo dux Lancaſtrię legitimari fecit ſobolem quam ſuſceperat de Catherina Svvynforde. In eodem parliamento fuit ordinatum, vt Iuſticiarij de cætero non habeant aſſeſſores. Item Thomas Benforde filius Ducis Lancaſtriæ, & dictæ Catherinæ (nam ſic cenſuit Dux cognominari filios eiuſdem C. quos ſibi genuerat) creatus eſt comes de Somerſet. Eo tempore conceſſa fuit regi per clerum medietas vnius decimæ, ſoluẽda ad duos terminos ipſius anni. Hoc anno Richardus rex Angliæ, contra iuramentum quod præſtiterat, reuocauit de Hibernia Iuſticiarios, quos olim de conſenſu ſuo proceres propter defectus eorum notabiles conſtituerunt exulare. Eo tempore increbuere rumores (licèt vanæ) quòd videlicet rex Angliæ fuiſſet electus imperator, vndè rex elatus (vt fertur) ab eo tempore ſapere cępit altiùs quàm ſolebat, vulgus apporiare, grandes ſummas pecuniæ de quibuſlibet mutuari, in

Parliamẽtum Londini.

Rumores regem Angliæ futurum Imperatorem.

tantum quòd nullus prælatus, nulla ciuitas, nullus ciuis notatus locuplex in toto regno ſe potuit occultare, quin de ſua pecunia mutuo regi daret. Anno præſenti cùm iam ſibi regnũm Angliæ ſumma videretur pace gauiſurum, propter nouas nuptias regales & diuitias per eaſdem accumulatas, & treugas annorum triginta firmatas, & præſentiam tot nobilium dominorũ, quot & quales nulla externa regio poterat exhibere: repentè regis aſtutia cuncta turbantur, dum inopinatò capit auunculum ſuum ducem Glouerniæ vi & armis, (nihil tale verentẽ) apud Plaſhy in Eſtſexia, & vſq; ad Caleſiã deduci facit, carcerali cuſtodię mancipãdum. Comitẽ quoq; VVaruvici ipſo die quo eũ inuitauerat ad conuiuium fecit areſtari, & protinus incarcerari, quamuis ei peroptimum vultum monſtraſſet eodem die, & inſuper ſibi bonum dominum futurum & magnam amicitiam promiſiſſet. Comitem quoque Arundeliæ deceptũ blãdis perſuaſionibus, qui ſatis potens erat, & ſe ſaluaſſe, & ſuos amicos deliberaſſe, ſcilicet ducem Glouerniæ, & comitem VVaruvici, ſe reddentem pacificè, miſit in inſulam Vectem, pari modo in carcere detinendum. Et ne fieret communis vulgi commotio pro captione dictorum procerum (quam maximè verebatur) proclamari fecit per regnum, quòd iſta dominorum captio, non erat facta pro quibuſquã antiquis tranſgreſsionibus, ſed pro nouis commiſsis contra regem, quæ propalarẽtur in parliamento futuro. Sed hæc proclamatio ficta fuit, prout rei exitus comprobauit. Rex verò (neſcitur quid metuẽs) per idẽ tempus metuit ne pontifices, alijuè prælati facerent proceſsiones, ſiue deuotiones pro cauſa præmiſſa, vel procerum ereptione tantorum. Et paulò poſt apud Notynghã fecit indictari dictos dominos de proditione, ſubornauitq; appellantes, qui eos appellarent in parliamẽto futuro ſcz. Edvvardum comitem Ruthlandiæ, Thomam Mounbray comitem Mareſchallum, Thomam Holand comitem Cantij, Iohannẽ Holand comitẽ Huntingdonię, Tho. Benford comitem de Somerſet, Iohannem de Monte acuto comitem Sarũ, Thomam dominum de Spencer, & VVilhelmum Scrop regis Camberlanum. Quibus ſic geſtis, fecit rex proclamari per totum regnum, quòd domini areſtati proditores erant, & pro proditione detenti. Interea rex ſibi metuens, conuocauit ad tutelam ſui corporis multos malefactores de comitatu Ceſtriæ, qui noctium vigilias dierumquè ſeruarent & diuiderent circa illum. Circa octa. natiuitatis beatæ Mariæ factum eſt parliamentum Londonijs, ad quod venerunt omnes regni proceres armati cum ſuis retinentijs, ducti timore regis: fuerunt autem præcipui prolocutores huius parliamenti milites valdè cupidi, & ambitioſi & tumidi, I. Buſhy, VVilhelmus Bagot, & Henricus Grene. Hi importunis clamoribus petierunt, vt chartæ pardonationum in primis reuocarentur & annullarentur, ſuper quibus requiſiti prælati de facile indicarunt, chartas tales fore reuocabiles, non attendentes quòd huius gratiæ reuocatio, perſonæ regis maximè repugnabat, cũ miſericordia ſit ſolij regalis confirmatio, & qui tollit à rege miſericordiã, tollit ſolij regalis firmamentum. Conſequenter domini temporales videntes aſſenſum cleri, cenſuerunt & ipſi huius chartas annullandas, magis timore regis dicti, quã mentium ratione. Exactum etiam fuit à prælatis, vt conſtituerent laicum procuratorem pro eiſdem, vt quia illi non poterant intereſſe iudicio ſanguinis, procurator eorum (ſi neceſſe foret) huius negotio conſentiret. Altero die cùm Archiepiſcopus Cantuarienſis de regis mandato, & conſilio quem credebant amiciſsimum ſe abſentaſſet de parliamẽto, qui ſibi iurauerat quòd nihil attemptaretur in eius præiudicium, abſente ipſo contra omnem iuſticiam adiudicatus fuit exilio, cum adiecto quòd non remaneret in regno vltra ſex hebdomadas ab eo die proximo computandas. Quo taliter condemnato, miſit rex clam ad curiã

Romanam

Romanam pro tranſlatione eiuſdem,effecitq; vt Rogerus de VValdene regni pro tunc theſaurarius,pro eo Archiepiſcopus ordinaretur.Qui quia cubile patris ſui viuentis aſcendere præſumpſit, poſt biennium deiectus eſt auctoritate Papæ præfati. Die ſancti Mathæi datum eſt iudicium cõtra Richardum comitem Arundeliæ,allegantem & expoſcentem ſuffragia chartarum, & pardonationis regis, ſed nihil in hac parte proficientem, nam adiudicatus eſt tractioni, ſuſpenſioni,exentricationi,combuſtioni interiorum, decapitationi, & quartezizacioni.Sed prolata ſententia modificata eſt de regis gratia,vt condonatis pœnis cæteris,ſubiret tamen capitalem ſententiam, cuius executio mox facta eſt. Sed comes nec cùm reſpõſis aſtitit,nec cùm ſententiam domini triſtem ſubijt, nec cùm de loco iudicij ad locum tranſiuit ſupplicij, neque cùm iam flexo poplite præſtolabatur ictum gladij,vultu concidit,ſed ſeruans ſemper faciei colorem vniformem,non plus palluit quàm ſi fuiſſet ad epulas inuitatus. Præceſsit autẽ eum,& ſequebatur ſatis feralis turba Ceſtrenſium,armata ſecuribus, gladijs,arcubus & ſagittis: educebant eum & vrgebant ad mortis metam Comites Mareſcallus & Cantij, quorum alter gener eius erat,alter nepos ex filia, & Comes Huntingdoniæ frater regis. Intuens ergo ſuos affines & neceſſarios comites,ſcilicet Mareſcalli & Cantij perurgere negotium decollationis ſuæ, verè inquit decuiſſet vos præcipuè abſentes fuiſſe, & ab iſto negotio ſubtraxiſſe, ſed veniet in breui tempus, quando tot mirabuntur de veſtris infortunijs, quot de meis caſibus nunc mirantur. Deindè data lictori venia, rogauit ne torqueret eũ diutiùs,ſed ictu vnico caput eius amputaret, tentauitq; ſuis digitis mucronis aciem quo fuerat feriendus: ſatis inquit acutus eſt,fac citò quod facturus es, qui eum ictu vnico decollauit,cuius corpus cum capite inter Auguſtinenſes Londonijs eſt humatum. Poſt cuius mortem rex diuerſis imaginibus in ſomnis eſt turbatus: videbatur nempè vmbra comitis(mox vt dormire cæpiſſet)ante oculos ſuos volitare,minariq; ſibi,& eum indicibiliter deterrere,quaſi diceret cum poëta: *Nunc quoq; factorum venio memor vmbra tuorum, Ius quoq; & vultus cum oſſea forma tuos.* Quibus rex pauefactus imaginibus, præ timore medios ſomnos interrũperet, maledixit diei in quo nouit comitem memoratum. Auxit quoq; mentis inſaniã quòd audiuit vulgus cõmune comitem reputare pro martyre, peregrinationes fieri ad corpus eius: vndè die decimo ſepulturæ eius, rex miſit circa decimam noctis horam duces & comites qui corpus eius effodi facerent, & aſpicerent ſi caput corpori eſſet iunctum (prout fama communis erat) qui effoſſo corpore, cùm famam mendacem reperiſſent,omnia regi renunciarunt. Ille nõ contentus experimentis huiuſmodi, iuſsit vt fratres ſigna deponerent & quæ circa corpus eius fixa fuerant,& locum ſepulturæ ſuæ ſub pauimento protinùs occultarent. Poſt mortem comitis Arundeliæ productus fuit comes VVarvvici ad ſtãdum iudicio parliamentali, ſed defuit illi cõſtantia quæ comitem Arundeliæ comitabatur. Nempè requiſitus quid reſpondere vellet ad equitaciones factas cũ duce Glouerniæ,mox fatebatur cum lachrymis ſe proditorem eo facto: data igitur mortis ſententia contra ipſum, quam mox temperauit miſericordia regis, condonans ſibi veniam atque vitam, qui mox miſſus eſt ad inſulam Eubonię, quæ pertinebat domino VVilhelmo Scrop, vbi ſub cuſtodia carcerali reſiduũ tranſigeret vitæ ſuæ. Interea(quia non videbatur tutum regi,vt dux Glouerniæ reſponſis aſtaret)princeps propter fauorem populi qui ei nimis afficiebatur,rex iuſsit comiti Mareſcallo, vt eum occultè occideret, qui miſsis iniquitatis miniſtris, fecit eum ſuffocari ſuperiectis culcitris, & lectis pluma refertis ſuper os eius: ſicq; mortuus eſt ille vir optimus,regis filius,& regis patruus, in quo poſita fuère ſpes & ſolaciũ totius regni cõmunitatis. Poſtea rex aſtutè fecit illud

parliamentum differri vſque poſt natale domini, quod reincipitur vel potiùs continuaretur apud Salopiam in confinibus VValliarum.

ANno.M.CCC.xcviij. poſt natale, in parliamento cõtinuato Salopiæ, procurauit rex ſubtiliter fecitq; concedi de cõſenſu omniũ ſtatuũ regni, vt poteſtas parliamenti remaneret penes certas perſonas, ſeptem vel octo, quibus liceret determinare (diſſoluto parliamẽto) certas petitiones in eodem parliamento porrectas, pro tunc minimè expeditas. Cuius conceſsionis colore perſonæ ſic deputatæ proceſſerunt expoſt ad alia generaliter parliamentũ illud tangentia, & hoc de voluntate regis in derogationẽ ſtatus parliamenti, & incõmodum totius regni, & perniciofum exẽplũ. Rex autem ſuper hoc facto, vt videretur habere colorem & auctoritatem, fecit rotulos parliamenti mutari & deleri cõtra effectũ cõceſsionis prædictæ. Tunc aſſumpſit rex ſibi nomen principis Ceſtriæ, & Comitem de Derby creauit ducem Herfordiæ, comitem Mareſcallũ ducem Norfolchiæ, comitem de Ruthlande ducem Albemariæ, comitem Cantij ducem Southreyæ, comitẽ Huntingdoniæ ducem Exceſtriæ, comitiſſam de Norfolke ducĭſſam Northfolchiæ, comitem de Somerſete marchionem ibidem, dominũ de Spencer comitẽ Glouceſtriæ, dominũ de Neuile comitem VVeſtmerlãdiæ, dominum VVilhelmum Scrope comitem de VVilteſhere, dominum Thomã Percy Seneſcallum regis, comitem VVygorniæ: proindè rex mutauit arma ſua, addiditq; ſcuto ſuo arma ſancti Edvvardi regis & confeſſoris. Eo tempore rex contulit nouis creatis ſuis ducibus & comitibus magnam partem terrarum ducis Glouerniæ, comitumque Arundeliæ & VVarvvici. In hoc parliamento continuato apud Salopiam rex dominorum conſenſu Iohannẽ dominũ de Cobham, miſit in exilium ad inſulam de Gernſey, & dominus Reginaldus de Cobham condẽnatur, quia fuit vnus ex deputatis ſibi pro ſuo conſilio & tutela per dominos anno ſuo vndecimo. Annullaturq; per parliamentum tentum eodem anno. Et vt robur obtinerẽt perpetuæ firmitatis, ordinationes & iudicia facta lata in præmiſſo parliamento, impetrauit rex literas Apoſtolicas, in quibus graues cenſuræ proferebantur contra quoſcunq; qui dictis ſtatutis in aliquo contrauenire præſumpſerint, quas promulgari fecit Lõdonijs ad crucem ſancti Pauli, & alijs celeberrimis regni locis. Circa præſens tempus appellauit dux Herfordiæ ducem Northfolchiæ, de quibuſdam verbis per eum dictis quę in regis dedecus redundabant. Ob quam cauſam indictũ fuit eis duellum apud Couentre. Tandem cùm liſtas intraſſent tam animoſè quàm magnificè, rex in manu ſua cauſam ſuſcepit, & fecit proclamari quòd dux Herfordiæ debitum ſuum honorificè adimpleſſet. Sed tamen velut immediatè poſtea rex ſine cauſa quacunq; legitima dictum ducem Herfordiæ ad decennium relegari fecit, & mandauit, contra iuſticiam, & iura militaria, & conſuetudines huius regni. Ducem quoq; Northfolchiæ perpetuo damnauit exilio, immiſericorditer ſtatuens ſub penis grauibus, quòd nullus rogaret, vel apud ipſum regẽ intercedere præſumeret, pro gratia facienda ducibus ſupradictis. Facta ſunt hæc eo die, ad annum, quo idem dux Northfolchiæ ducem Glouerniæ fecerat ſuffocari. Hoc anno Papa Iohannem Lincolnienſem epiſcopum tranſtulit ad Epiſcopatum Ceſtriæ, tunc vacantem. Et dedit Epiſcopatum Lincolniæ Henrico Bevvford, vni de filijs domini Iohannis ducis Lãcaſtriæ, & Catherinæ de Svvinford, ob ducis reuerentiam & amorem. Epiſcopo verò Lyncolniæ veteranus noluit hanc admittere tranſlationem, ſed ea ſpreta, cõtulit ſe Cantuariã, & in Eccleſia chriſti inter monachos finem vitę fecit. Confeſſor regis (quidam frater de ordine Prędicatorum) de Epiſcopatu Landafenſi tranſlatus eſt ad Epiſcopatum Ceſtrenſem. Rex eo tempore fecit conuocari clerum, vt determinaret ſi liceret Papæ

Comitum creatio.

Duellum indictum.

tales

tales facere tranſlationes pro arbitrio ſuæ voluntatis. Ad quod fuit reſponſum, non directè, ſed modo ſupplicationis porrectæ regi ex parte clæri, vt dignaretur Papę ſcribere, vt à talibus tranſlationibus ceſſaret pro commodo totius Eccleſiæ Anglicanæ. Rex verò cùm audiſſet reſponſum tale, velut offenſus licentiæ Papæ, iurauit quòd ſi clerus reſtitiſſet conſtanter Papæ in iſto negotio, ipſe manus appoſuiſſet in auxilium eorundem. Eo tempore venit in Angliam domini Papæ nūcius Petrus de Boſco Aquenſis Epiſcopus, ad commonendum regem, vt permitteret ligeos ſuos prouiſiones acquirere de manu Papæ, & reuocaret ſtatutum æditū contra prouiſores: & illud breue Quare impedit, multaq; ſimilia: Sed quod min⁹ obtinuit de ſuo negotio, rex accumulauit ſuo marſupio, donās ei iocalia magni prætij & valoris. Sub hoc anno Romæ repertus eſt theſaurus Helenæ, matris Conſtantini imperatoris, ſub quodam pariete ruinoſo: ipſa verò moneta aurea ſignata fuit Imaginibus dictæ dominæ, habens in circulo nomen eius ſcriptum, & valuit vna Petra.xx.ſ. de noſtra moneta: cùm quo theſauro poſtea Papa fecit reædificari capitolium & caſtellum ſancti Angeli. Hoc anno ferè per totum regnum Angliæ lauri veteres aruerunt, & expoſt contra multorum opinionem reuiruerunt.

ANno gratiæ M.CCC.xcix. in die circumciſionis domini, propè Bedefordiam aqua profundiſsima quæ decurrit inter villas de Suelleſton, & Harevvode, repētè reſtitit & ſe diuiſit ſic quòd per tria miliaria alueus ſiccus remāſit, præbens quibuſlibet ingreſſum ſiccum. Quod prodigium viſum eſt pluribus ſignificare proprij diuiſionem, & à rege defectionem, quæ contigit eo anno. Eo tempore Rogerus comes Marchiæ, dum nimis fidit in virtute propria, ab Hibernicis in Hibernia eſt peremptus. Cuius morte cognita, rex ſtatuit vindicare perſonaliter mortem eius, Hibernenſeſq; domare, non attendens quantum odium ſibi accumulauerat ligeorum ſuorū, & quàm amarum animum vulgus commune gerebat cōtra eum. Fecit igitur pręparationem maximam per totum tempus quadrageſimæ, & ſic deinceps vſq; ad ſuum tranſitum extorquens pecunias, exigens equos & quadrigas, victualia pro profectione ſua rapiens, nihilq; ſoluens, vndè factus eſt ſuis ſubditis odibilis & inuiſus. Per idem tempus venit in Angliam epiſcopus Calcidonēſis, cum literis Apoſtolicis commin atorijs, vt regni fideles de bonis conferrent imperatori Conſtantinopolitano, qui infeſtabatur nimium per Tartaros, & ducem eorum vocatum Morectū. Vt autem proniores efficerentur regnicolæ ad offerendum huic negotio, conceſſit Papa benefactoribus (verè contritis & confeſsis) plenam remiſsionem. Inuoluitq; amaris cenſuris omnes impedientes huius negotio conferre volētes, attendens quòd licèt imperator eſſet ſchiſmaticus, chriſtianus tamen erat: & ſi ipſe per incredulos opprimeretur, imminebat toti chriſtianitati ruina, habens in mente illud Poëticum: *Tunc tua res agitur, paries cùm proximus ardet.* Hoc tempore obijt Iohannes dux Lancaſtriæ, cuius corpus in Eccleſia ſancti Pauli Londonijs eſt humatum, poſt cuius mortem rex dominum Henricum filium eius, quem relegauerat ad decēnium, exulare decreuit imperpetuum, reuocans ſuas patentes litteras generales quas ſibi prius cōceſſerat, quòd in abſentia ipſius dū fuerat relegatus, generales attornati ſui poſſent proſequi pro liberatione ſibi facienda de quibuſcunq; hæreditatibus, ſiue ſucceſsionibus ipſum ex tunc cōtingentibus, & quòd homagium ſuum reſpectuari poſſet pro fine rationabili faciendo. Quo facto, cōſtabat manifeſtiùs regem ſincerè diligere ducem Herfordiæ, nec eum relegaſſe, niſi pro diſſenſionibus, quæ potuiſſent oriri inter familias ſuas, & ducis Northfolchię, vt prætēſum fuerat, ſed occaſione bona ducibus occupandi vt multi dicebant. Circa præſens tempus obijt nobilis fæmina, domina

mina Margareta duciſſa Northfolchiæ, cuius corpus in Eccleſia fratrum Minorum Londonijs tumulatur. Interea rex cepit mutuo grandes pecuniarum ſummas, de quampluribus dominis, tam temporalibus quã ſpiritualibus, alijſq; perſonis regni, promittens eis bona fide ſub patentibus ſuis litteris, quòd pecunias illas ſic mutuatas reſolueret termino limitato, quas tamen nũquam poſtea reddidit creditoribus ſupradictis. Eodem anno grandiores ſummas exegit pecuniarum, à. xvij. regni comitatibus, metũ mortis imponens eis quòd contra eũ ſteterunt cum duce Glouerniæ, comitibus Arundeliæ & VVatvvici, &c. quare paratus erat ſuper eos equitare tanquam ſuper hoſtes publicos. Quamobrem recepit à dictis comitatibus nouam ſecuritatem ſub iuris iurandi firmamento. Quo facto, miſit certos epiſcopos cum alijs viris honorabilibus ad dictos comitatus, qui inducerent tam dominos ſpirituales, quàm temporales, & omnes dictorum comitatuum perſonas mediocres, vt ſe regi ſubmitterẽt, & ſemetipſos recognoſcerẽt proditores, per litteras ſigillis ſignatas eorundem. Hac occaſione coacti ſunt regi concedere clerus, & commune vulgus, dominiq; temporales dictorum comitatuũ, importabiles ſummas pecuniæ pro beneuolentia ſua recuperanda. Cupiens (vt fertur) populum regni ſui ſubpeditare & opprimere, direxit patentes litteras ad omnes regni comitatus, & per terrores induxit vt ligei ſui quicunq;, tam temporales quàm ſpirituales, iuramenta inſueta præſtarẽt in genere ſuo, veriſimiliter cauſare poſſent deſtructionẽ plebis ſuæ finalem, coëgitq; ligeos ſuos ipſa iuramẽta ſub litteris eorum & ſigillis roborare. Ad albas chartas inſuper eoſdem ligeos apponere ſigilla ſua compulit, vt quotiens graſſari vellet in eos: facultatem haberet eoſdem ſingillatim, vel inſimul opprimendi. Fecit præterea vt vicecomites, per totum regnum noua iuramẽta præſtarent vltra ſolita: quòd videlicet obedirent omnibus mandatis regijs, quotienſcunq; directa fuiſſent eiſdem ſub magno priuatoq; ſigillis, ac etiam litteris illis directis ſub ſigneto ſuo. Et in caſu quo idem vicecomites ſcire poſſent aliquos de balliuis ſuis (cuiuſcunq; conditionis eſſent) aliquod malum dicere, ſiue loqui, publicè vel occultè, quod cedere poſſet in dedecus aut ſcandalum perſonę regis, ipſos incarcerarent donec de rege aliud ſuſciperent in mandatis. Vndè cõtigit, quòd quamplures ligeorum ſuorum malicioſè accuſati, quòd debuiſſent dixiſſe quicquam publicè, vel occultè, quod cedere poſſet in vituperium, ſcãdalum, ſiue dedecus perſonæ regis, capti fuerunt & impriſonati, & ducti corã Conſtabulario, & Mareſcallo Angliæ, in curia militari, nõ excuſandi aliter, niſi per eorum corpora commiſſa Monomachia, ſe iuſtificarent & defenderent, nõ obſtante quòd accuſatores & appellatores eorum eſſent iuuenes fortes & ſani, & illi ſic accuſati pro magna parte ſenes impotentes, mutulati & infirmi: vndè nõ ſolùm deſtructio magna regni, ſed omnium & ſingularum perſonarũ cõmunitatis eiuſdẽ veriſimiliter timebatur. Circa feſtum Pentecoſtes, rex relinquens regnum (vt præfertur) turbatum multipliciter, nauigauit in Hiberniam cum ſuis Ceſtrenſibus, & quibuſdã regni magnatibus, ducibus videlicet de Almarle, de Exceſtria, alijs quoq; multis. Duxitq; ſecum nobiles pueros, filios ducum Glouerniæ & Herefordiæ, quorum affines præcipuè verebantur. Epiſcopos etiam traxit ſecum multos, cum Abbate VVeſtmonaſterij, qui quotiens vellet parliamenta facere (prout prius conſtituerat) cum conſenſu octo perſonarum, præſto forent ad cõfirmandum pro parte ſua quę fuerant ſtatuenda. Theſaurum præterea & reliquias aliaq; iocalia, regniq; diuitias, (ab antiquis dimiſſas in Archiuis regni pro honore regni) ſecum abſtulit in Hiberniam profecturus, ſine conſenſu ſtatuum regni ſui. Cùmq; veniſſet in Hiberniam, videbatur primò quidem proſperari, & ſuper inimicos ſuos confortari, non tamẽ

exinde

exindè multum lætabantur regnicolæ, qui semper de eo sentiebant deteriùs, & per eum adhuc grauiùs opprimi metuebant. Interea dux Henricus, olim Herfordiæ, sed nunc Lancastriæ, paterno iure, grauiter ferens relegationem suam, sed multo grauiùs exilium suum, & exhæredationem, & cõsiderans regem iam iniustum cunctis suis ligeis propter causas præfatas (nacta oportunitate de regis absentia) Angliam redire disposuit, ad petendum hæreditatem suam. Assumptisq; secum domino Thoma de Arundel (quondam Archiepiscopo Cant.) & filio comitis Arundeliæ & hærede, qui iamdudũ sibi adhæserant, mare intrauit cum familia mediocri, quippè qui secum non amplius habuit quàm vt vsu vulgari quindecim lanceas, licèt in multo fortiorem manum potuisset habuisse: tantum fidebat de sua iusticia populiq; fauore, noluit tamẽ recto cursu terram ingredi, nec repentè: sed nunc apparuit patriotis in vna parte regni, nunc in alia, vt videret si contra eum iuxta littora resistentia pararetur. Audiens dominus E. dominus dux Eboraci (regis patruus) cui custodia regni commissa fuit in regis absentia, quòd dux Lancastriæ iam mare teneret, essetq; paratus ad ingrediendum regnum, vocatis regni Cãcellario, domino Edmundo Stafford episcopo Cicestrẽsi: & thesaurario, VVilhelmo Scrope comite de VVilteshere: & militibus de regis consilio, Iohanne Bushy, VVilhelmo Bagot, Henrico Grene, & Iohanne Russel, quæsiuit super isto negotio quid esset agendum. Qui consuluerunt vt de Londonijs se transferret ad sanctum Albanum, præstolaturus ibidem manum bellicam, quæ posset duci resistere veniẽti, sed quàm inane fuit eorum in hac parte consilium rei exitus declarauit. Nam aduenientes illuc de multis prouincijs protestabantur se duci Lancastriæ nolle nocere, quem nouerant iniuriosè tractatum fuisse. Dicti verò nequam cõsiliarij Iohannes Bushy, VVilhelmus Bagot, Henricus Grene, cum thesaurario VVilhelmo Scrope, cognoscẽtes iam cõmunitatem adhærere velle duci Lancastriæ, relicto regni custode, atque Cancellario, fugerunt ad castrum Bristolliæ festinanter. Et dux Lancastriæ circa festũ sancti Martini translationis applicuit propè locum vbi quõdam fuit villa de Rauenesh ere, nemine resistente. Cui occurrit comes Northumbriæ dominus Henricus Percy, & dominus Henricus eiusdem filius, Comes VVestmerlande dominus Radulphus Neuile, alijq; domini, qui timebãt regis tyrãnidẽ plures valdè. Factusq; est in breui exercitus, quasi sexaginta millium pugnatorum, qui omnes vno voto statuerunt in primis persequi regis malos consiliarios antedictos. Venerũt Bristoliam celeriter, & obsederũt castrum, quia parauerũt restitisse, vbi tandem capti sunt Thesaurarius VVilhelmus le Scrop, Iohãnes Bushy, Hẽricus Grene, qui statim in crastino ad clamorẽ communiũ sunt decapitati, solus ex eis VV. Bagot euasit in Hiberniam nauigando. Non enim cum socijs suis Bristoliam se contulerat, sed apud Cestriam fugat & se occultaret.

RIchardus rex cùm audisset in Hibernia de ducis aduentu: mox curauit filium ducis Glouerniæ, & filium ducis Lancastriæ in castro de Trym recludere (quod est in Hibernia satis forte) & confestim ad nauigium conuolauit, cum ducibus Albemarlæ, Exoniæ, & Southreyæ, & Episcopis Londoniensi, Lincolniẽsi, & Carleolensi, multisq; alijs, vt duci occurreret cum armata manu, priusquam ipse auxiliarios congregasset. Sed cùm Angliam attigisset, & cognosset de ducis apparatu, pugnandi dimisit animũ, pro certo tenens quòd populus contra eum cõgregatus, citiùs mori vellet, quàm cedere, tam propter eius odium, quàm timorem. Dimisit igitur familiam, monens per Senescallum dominum Thomam Percy, vt se reseruarent ad tempora meliora. Ipse verò rex quærens diuorcia, huc illucq; contulit, multis diebus semper eum duce

cum

cum exercitu insequente. Tandemq; apud Castellum de Conevvey constitutus, petijt habere colloquium cum domino Thoma Arundel, quem expulerat de Archiepiscopatu Cant. & comite Northumbriæ, cùm nulla spes esset vlteriùs fugiendi. Quibus indicauit se velle regno cedere, si sibi victus honorificus vitęq; securitas octo personis (quas nominare vellet) fide interposita donaretur. Quibus concessis & firmatis, venit ad castrum de Flynt, vbi habito breui colloquio cum duce Lācastriæ, mox ascensis equis venerunt ad castellum Cestriæ ea nocte cum exercitu: (qui ducem secutus fuerat numerosus valdè) reddidit autem se rex duci vicesimo die mensis Augusti, & quadragesimo septimo die ab ingressu ducis in Angliam, thesaurus regis, cum equis, & alijs ornamentis, & vniuersa domus suppellectili, venit ad manus ducis: sed familiares regis magnates, domini, & mediocres, per VVallicos & Northumbrenses despoliati sunt. Rex verò perductus est Londonijs conseruandus in turri, vsque ad parliamentum proximo celebrandum. Interim directa sunt breuia ad personas regni, qui de iure debeant interesse parliamento, sub nomine regis Richardi, vt conuenirēt Londonijs apud VVestm. in crastino sancti Michaelis. Quibus cōuenietibus, ipso die sancti Michaelis coram Archiepiscopo Cant. Thoma de Arundel, Archiepiscopo Ebor. Richardo le Scrop: & Iohanne Episcopo Herfordensi: nec non domino Henrico duce Lancastriæ: Henrico comite Northumbriæ: Radulpho comite VVestmerlandiæ: Hugone domino de Burnele: domino Thoma de Berkeleye: Abbate VVestmonast. Priore de Cantuar. domino de Roos, de VVilby, de Bergenney: VV. Thirnynges, & I. Makeham iusticiarijs: Tho. Stoke, & Iohanne Burbache legum doctoribus: T. Herpingham, & T. Gray militibus: VVilhelmo de Ferby, & Dionysio Lopham notarijs publicis: in turri Lōdoniarium, rex Richardus gratanter (vt apparuit) & vultu hilari, perlegit distinctè formam cessationis suæ, & absoluit ligeos suos à iuramento fidelitatis & homagij, & relaxauit ab omnibus alijs iuramentis quibuscunq;, & suis dominijs renunciauit & cessit, iurauit talia, dixit, & protulit in legendo, & manu propria subscripsit, prout in forma cessationis pleniùs continetur. Et mox adiunxit, quòd desiderauit vt dux Lancastriæ succederet sibi in regno, sed quia hoc in potestate sua non erat, Archiepiscopum Eboracensem, & Episcopū Herfordensem pro tunc suos constituit procuratores, ad declarandum & intimandum cessationi. Sede regali tunc vacua, absq; pręsidente quocunq;, procuratores regis Richardi, Archiepiscopus Ebor. & Herfordensis renunciationem dicti regis, & cessionem, omnibus statibus regni tunc adunatis ibi publicè declararunt. Quam quidem renunciationem & cessionem singuli singillatim super hoc requisiti vnanimiter & concorditer admiserunt: tunc fuit expositum publicè, quòd fuit expediens ac vtile regno prædicto, pro omni scrupulo & sinistra suspicione tollendis, quòd plura crimina & defectus per dictum regem circa malum regimen regni sui frequentiùs perpetrata, propter quę (vt idem rex asseruit in cessione sua) facta per eum, & esset ipse meritò deponēdus à populo legerētur, quodq; essent populo declarata. Lecti sunt igitur articuli numero triginta duo, qui omnes violationes iuramēti regalis finaliter cōcludebāt. Et quoniam videbatur cunctis regni statibus super dictis articulis singillatim ac etiam cōmuniter interrogatis, quòd illæ causæ criminū erant sufficientes, & notoriæ ad deponendum eundem regem, ordinati sunt commissarij ex parte statuum & cōmunitatis eiusdem regni, ad ferendum depositionis sententiam cōtra dictū regem sub forma quæ sequitur. In dei nomine amen. Nos I. Episcopo Assauensis, I. Abbas Glasconięnses, Thomas comes Gloucestriæ, Tho. dominus de Berkeleye, Th. de Erpingham, Th. Gray milites, VVilhelmus Thirnyng iusticiarius,

Rex dedit se duci.

Rex cedit regno.

Regiæ depositionis forma.

ciarius, per pares & proceres regni Angliæ spirituales & temporales, & eiusdem regni communitates, omnes status eiusdem regni repræsentantes, commissarij ad infra scripta spiritualiter deputati pro tribunali sedentes attentos periurijs multiplicibus, ac crudelitate alijsquè quampluribus criminibus dicti Richardi, contra regimen suum in regnis & dominijs supradictis, pro tempore sui regiminis commissis & perpetratis, ac etiam dictis statibus palam & publicè propositionibus exhibitis & recitatis, quę adeò fuerũt & sunt publica, & notaria, manifesta & famosa, quòd nulla poterant aut poterũt tergiuersatione celari: nec non confessione post dicti regis recognoscentis, & reputantis, ac veraciter ex certa scientia iudicantes, se fuisse & esse insufficientem penitus, & irrationabilem, ad regimen & gubernationem regnorum & dominij prædictorum, & partium eorundem, ac propter demerita notaria, non immeritò deponendum, ac per ipsum Richardum prius emissa, ac de voluntate & mandatis sui coram dictis statibus publicata, eisque notificata, & exposita in vulgari præhabita, super hijs & omnibus in ipso negotio actitatis corã statibus antedictis, & nobis diligenti vice, nomine, & auctoritate nobis in hac parte commissa, ipsum Richardum ex abundanti & ad cautelam, ad regimen & gubernationem dictorum regnorum, & dominij iuriumq; & partium eorundem fuisse & esse inutilem, inhabilem, & insufficientem penitus & indignum, ac propter præmissa, & eorum prætextu ab omni dignitate & honore regijs (si quid dignitatis & honoris huius in eo remanserit) meritò deponendum pronunciamus, decernimus & declaramus: & etiam simili cautela deponimus, per nostram definitiuam sententiam in hijs scriptis. Omnibus & singulis dominis, Archiepiscopis, Episcopis & prælatis, ducibus, marchionibus & comitibus, baronibus, militibus, vassallibus quibuscunque ac cæteris hominibus dictorum regnorum, & dominij, & aliorum locorum, ad dicta regna & dominia spectantium, subditis ac ligeis suis quibuscunque ipsorum de cætero inhibentes expressè, ne quisquam ipsorum de cætero præfato Richardo tanquam regi, vel domino regnorum, aut dominij prædictorum pareat quomodolibet, vel intendat, volentes prętereа dicti status quod vel desit quod valeat aut debeat contra præmissa requiri, superindè singillatim interrogari personas easdem prius per commissarios nominatos, constituerent procuratores suos communiter & diuisim ad resignandum & reddendum dicto regi homagium, & fidelitatem prius sibi facta & ad præmissa omnia huius depositionẽ & renuntiationem tangentia, si oportuerit intimandum. Et confestim vt constabat de præmissis & eorum occasione regnum Angliæ cum pertinentijs suis vacare: præfatus Henricus dux Lancastriæ de loco suo surrexit, & stans erectus vt videri posset à populo, & muniens se signo crucis in facie, & in pectore, inuocato christi nomine, regnum Angliæ sic vacans (vt præmittitur) cum corona, ac omnibus membris & pertinentijs vendicauit in lingua materna: sub hac forma verborum.

IN dei nomine Amen. Ego Henricus de Lancastria, vendico regnum istud, cum corona, & omnibus membris illi pertinentibus, tanquam per regium sanguinem veniens de rege Henrico, & per iusticiam quam deus de sua gratia mihi misit, cum adiutorio consanguineorum meorum, & amicorum, ad recuperandum illud: quòd regnũ erat in puncto perditionis propter defectum gubernationis, & legum violationem. Post quam quidem vendicationẽ, tam domini spirituales, quàm temporales, & omnis regni status, concesserunt vnanimiter, vt dux præfatus super eos regnaret. Tunc Archiepiscopus Cantuariensis

apprehendens manum eius dexteram, poſuit eum in ſede regali, aſsiſtente ſibi Archiepiſcopo Eboracenſi, & vniuerſo populo applaudente. Et confeſtim dominus Archiepiſcopus aſſumpto themate prædicauit, cuius thema fuit: Vir dominabitur in populo. 1. regũ. 9. &c. Poſthæc de mandato noui regis fuit proclamatum publicè in magna aula, quòd die lunę proxima poſt feſtũ ſancti Michaêlis, parliamentum teneri ac celebrari deberet. Et quòd die lunæ ex tunc proximo ſequente, videlicet in feſto ſancti Edvvardi, coronatio regis fieret apud VVeſtmonaſterium. Quibus ita peractis, rex de ſede ſua ſurgens, & populum vultu hilari & benigno reſpiciens, receſsit ad albam aulam, vbi eo die conuiuium ſolemne celebrauit. Die Mercurij proxima ſequente, dicti procuratores (vt præmittitur) deputati ad præſentiam dicti Richardi (nuper regis) infrà turrim exiſtentis, prout eis iniunctum fuerat, acceſſerunt & per os domini VVilhelmi Thirning admiſsionem renunciationis, ac modum, cauſam, & formam depoſitionis huiuſmodi eidem Richardo notificarunt, & vice omnium regni ſtatuum homagium & fidelitatem eidem Richardo nuper regi factam (vt præmittitur) reddiderunt & reſignarũt: ita quòd nullus dictorum ſtatuum ſiue populi ab hoc tempore & deinceps ſibi portaret fidem nec obedientiam tanquam regi ſuo. Ad quæ ſolùm reſpondit iſtud, quòd non reſpexit poſt talia: ſed poſthæc omnia (inquit) ſpero quòd cognatus meus vult eſſe mihi bonus dominus & amicus.

Rex Henricus in hoc parliamento fecit ſecundum filium ſuum dictum Thomam, Angliæ Seneſcallum: procreauerat ſiquidem maſculini ſexus ex filia domini Humfridi Boun comitis Herfordiæ iuniore, quatuor liberos, & duas fæminas, primogenitus vocabatur Henricus, ſecundus Thomas, tertius Iohannes, quartus Humfridus.

De

¶ De tempore regis Henrici post Conquestum quarti.

Die translationis sancti Edvvardi regis & confessoris, coronatus est rex Henricus quartus apud VVestmonasterium, per manus domini Thomæ Archiepiscopi Cantuariensis: ipso videlicet die, quo fuerat in exilium relegatus anno reuoluto, non sine diuino miraculo (vt putatur) & in auspiciũ vberioris gratiæ sibi futuræ (prout creditur) vnctus est illo cælesti vnguẽto, quod olim beata Maria mater dei commisit beato Thomæ martyri Archiepiscopo Cant. dum esset in exilio, conseruandum, prædicens eidem, quòd reges Anglorũ qui vngerentur hoc vnguento, pugiles essent Ecclesiæ, & benigni. Hoc vnguentum in aquila aurea, & ampulla lapidea conseruatum latuit per multa tempora, sed tandem miraculosè manifestatum. Dum dominus Henricus primus dux Lãcastriæ bella gereret regis sui in partibus trãsmarinis, ipsi nempè tradita fuit prædicta aquila per quendam sanctum virum, qui illam inuenerat reuelatione diuina. Qui dedit eam nobilissimo principi Edvvardo (primigenito Edvvardi illustris regis Angliæ) vt in ea vnctione post mortem patris vngeretur in regem. Qui posuit in turri Londoniariũ vnguentũ præfatũ, recludens in cista multis firmata securis, latuitq; ibi vel per obliuionem, vel per negligentiã, vsq; ad tẽpus Richardi regis filij principis memorati. *Vngentum regum.*

Anno domini prædicto millesimo trecentesimo nonagesimo nono, prædictus rex Richardus curiosè perscrutatus res à progenitoribus sibi relictas, inopinatò reperit aquilam & ampullam, & scripturam siue prophetiam beati Thomæ martyris cum eisdem. Et cùm didicisset virtutem talem vnctionis, rogauit dominum Thomã Cant. archipræsulem, vt eum denuo vngeret hoc vnguento. Qui hoc facere omninò recusauit, dicens sibi sufficere quòd semel per manus suas sacram suscepit in coronatione pristina vnctionem, quæ habere nõ debuit iterationem. Hanc aquilam cum ampulla rex Richardus portauit in Hiberniam, profecturus & denuò rediens in hanc terram. Quam petenti Archiepiscopo apud Cestriam tradidit, dicens se iam patenter clarescere quòd non fuit voluntatis diuinæ, vt vngeretur illo vnguento, sed alteri deberi tam nobile sacramentum. Archiepiscopus verò reseruans tanta iocalia sub veneranda custodia, ea tenuit vsq; ad tempus coronationis regis moderni, qui primus regum Angliæ vnctus est tam præcioso liquore. Durante parliamento, creauit rex filium suum primogenitum Henricum, cum consensu omniũ regni statuũ, principem VValliæ, addens ducatum Cornubiæ, & Cestriæ comitatum. Expost in eodem parliamento creauit eum ducem Aquitaniæ, & hæredem proximum regni Angliæ. In hoc parliamento fuit ordinatum, vt statuta, &c. facta in parliamento tento in festo exaltationis sanctæ crucis. 21. anno Richardi regis apud VVest. & postea dilato Salopiam (in quo certa potestas cõmissa fuit per auctoritatem dicti parliamenti, certis personis, ad procedendum in certis articulis in rotulo parliamẽti, qua occasione diuersa statuta, iudicia, ordinationes & confirmationes erroniæ, facta fuerunt in exhæredationem finalem, destructionẽ, & extirpationem plurimorum honorabilium dominorum, & aliorum ligeorum regni & hæredum eorum imperpetuũ cum suis circũstantijs vniuersis) annullentur, reuocentur, irrita habeãtur, & cassentur. Item vt parliamentum tentum

apud VVestmonasteriũ, anno Richardi regis.11. firmiter teneatur pro honore & commodo totius regni. Item vt domini alijq; personæ, qui fuerunt foris iudicati in parliamento anno.21. Richardi regis, & eorum hæredes qui mortui sunt, restituantur integraliter suis possessionibus, sine alia prosecutione aut liberatione facienda, excepto quòd dicti domini & alij nihil habebunt de exitibus receptis medio tempore. In eodem parliamento rex dedit comiti Northumbriæ insulam Euboniæ, tenendam de rege, per seruitium deportationis gladij cum quo intrauit Angliam: dedit & Comiti VVestmerlandiæ Richemundiæ comitatum. Item iudicium datum fuit contra appellantes ducis Glocestriæ, tali modo. Domini in præsenti parliamento regis assensu iudicant & decernunt quòd duces Albemarlæ, Surreyæ & Excestriæ, qui modò sunt pręsentes & fuerunt appellantes, amitterent ducum nomina & honores exindè pariter & dignitates. Et quòd Marchio de Dorsete, qui præsens est, nomen amittat Marchionis. Et comes de Gloucester qui pręsens est, nomen amittat pro se & hæredibus suis sicut & superiùs nominati. Et vt omnia Castella, prædia, dominia, & cætera quæ habuerunt (de hijs quæ fuerunt eorum quos appellauerant) à die arestationis ducis Gloucestriæ, & aliorum dominorum, vel expost aliquo tẽpore simpliciter, & absq; gratia & misericordia vlla perdant. Et vt omnia alia castella, prædia, dominia, possessiones, & libertates (quæ tenuerant de dono regis ipso die vel postea,) stent in regis gratia ab hac hora: & quòd omnes litteræ patentes, & chartæ quas habuerunt, vel aliquis illorum habet dictorum nominum, castellorum, dominiorum, possessionum & libertatum, sursum reddantur in Cancellariam ibidem cancellanda. Et quòd omninò consistant in statu, quem habuerunt nomine & possessione, ante dictum diem arestationis prædictæ. Et quod ipsi nec aliquis illorum det libratas vel signa, nec faciat retinentiam hominum, nisi officiariorum intrariorum in suis domibus, & officiariorum extra, ad gubernandum hospitia, terras, & possessiones eorum, & aliorum intrariorum, prout rationabiliter pertinet dictarum statui personarum. Et vlteriùs domini temporales regis assensu iudicant & decernunt, quòd si isti postdicti domini, dux de Almarle, & cæteri, siue illorum aliquis, vnquam adhæreat Richardo (qui fuit rex, & est depositus) ferendo consilium, adiutorium, vel confortamen sibi contra dictam depositionem, iudicium, ordinationẽ, vel affirmationem in præsenti parliamento tangentem personam dicti Richardi, vt sint in pena proditionis, & pro talibus habeantur & teneantur. Et insuper, quia fuit & est clamor & tumultus magnus in communi populo, quòd quidam dictorum dominorum famuli fecerunt grandes extortiones, iniurias, & oppressiones in communi populo, per causarum manu tenentiam domini supradicti regis assensu, iudicant & decernunt quòd fiant proclamationes, & cætera, quòd si vllus velit conqueri de dictis dominis, vel de aliquo de sua familia qui cum illis est aut erat hijs temporibus, scilicet de extortionibus, iniurijs, vel oppressionibus sibi factis per eosdem, veniat & grauamen insinuet, & remedium fiet ei. Post iudicium datum contra dominos prædictos, ortum est murmur maximum in communi populo contra regem & Archiepiscopum Cantuar. comitemq; Northumbriæ, aliosquè de regis consilio, quòd vitas saluassent hominũ quos vulgus sceleratissimos & morte dignissimos reputabat. Rex vt demonstraret cunctis gentibus in circuitu constitutis, quo iure, quo titulo, quo fauore coronam regni susceperit, misit ad curiam Romanam ambassiatores, Episcopum Herfordensem, Magistrum Ioh. Treuenant, I. Cheyne militem, & Ioh. Cheyne scutiferum: in Franciam misit Episcopum Dunelmensem, magistrum VValterum Skirlovv, & comitem VVygornię dominũ Thomam

Iudicium in Dominos.

Percy,

Percy. In Hiſpaniã Epiſcopum Aſſauenſem, magiſtrum I. Trenor, & dominũ VVilhelmum Par militem deſtinauit. In Almaniam miſit Epiſcopũ Bangorenſem, cum alijs quorum nomina non tenemus. Scoti per tempus parliamẽti nacta occaſione de dominorum abſentia Borealium, & quia partes Angliæ Boreales per illud tempus premebantur grandi peſtilentia, partes illas hoſtiliter intrauerunt, & caſtrum de VVerk, quod deputatum fuerat cuſtodiæ domini Thomæ Gray militis, qui pro tunc in parliamento ſtetit pro cõmoditate gentis ſuæ, ceperunt, & per tempus aliquod tenuerunt, quod tandem deſpoliauerunt & funditùs deiecerunt, aliaq; multa mala fecerunt in terra. Thomas de Moũbray (quondam dux Northfolchiæ) diem clauſit extremum in terra peregrinationis, cuius mors fuiſſet toti regno deflenda merito, ſi in ducis Glouerniæ necem minimè conceſsiſſet. Item hoc anno ceſsit in fata domina duciſſa Glouerniæ, quæ (parum fauſto omine) filium ſuum & hæredem amiſerat (Humfridum vocabulo) ſubtractum ſibi peſtilentia, cùm fuiſſet Hibernia reuocatus. Sub hoc tempore Romæ, imagines crucifixi & beatæ virginis Mariæ, humorem ſanguineum ſudauerunt. Quo tempore nobiles penè totius Italiæ, cum plebe communi, noua deuotione tacti, induti pannis lineis, cum crucibus inſertis in eiſdem, ferentes cruces in manibus, & vexilla habentes, etiam imaginem crucifixi deportatam coram eis, fecerunt proceſsiones, circumeuntes ſtationes die noctuq;, & nudatis corporibus vſque vmbilicum, flagellabant ſe, cantantes pios cantus in vulgari & in latino, ſed deuotiùs & frequentiùs inter cæteros, ſtabat mater doloroſa iuxta crucẽ, lachrymoſa dum pendebat filius, & clamabant ſæpiſsimè miſericordiam & pacem in ſuo vulgari. Fuerunt autem in vna comitiua quadraginta millia: in alia verò viginti millia: in alia quoque decem millia: vt autem vna comitiua compleuit Romæ ſuam deuotionem, acceſsit & alia, faciens per omnia ſicut prior, & non dormierunt in lectis pro tempore peregrinationis ſuæ, nec carnes aut lacticinia comederunt, & diebus Sabbati generaliter ieiunauerunt.

ANno gratiæ milleſimo, quadringenteſimo, (qui eſt annus regni regis Henrici à conqueſtu quarti primus) comites Cantij, Saliſburiæ, & Huntingdoniæ ingrati regis beneficijs, qui vitas eorum ſaluauerat, contra vota cunctorum regni communium, ac multorum procerum congregantes iniquitatem ſibi, per conuenticula facta varijs locis, & coniurationes, ſtatuerunt ſuper regem irruiſſe repentè in Caſtello de VVyndeſhore, ſub ſimulatione ludorum natalitiorum, & eum cum filijs ſuis crudeliter peremiſſe. Regemq; Richardum requiſitum regno reſtituiſſe, & per tanta facinora nomina ducum atque poſſeſsiones quibus priuati fuerant recuperaſſe. Sed rex gracioſè prænoſcens præſtructos dolos, de loco receſsit, & Londonias ſe contulit feſtinanter. Illi verò (ſcilicet comes Cantij, & comes Sarũ) putantes regem latere ſuam conſpirationem, dominica proxima poſt feſtum circumciſionis domini, id eſt in octauis Innocentiũ, in ipſius noctis crepuſculo prefatum facinus perficere ſunt aggreſsi: perueneruntq; ad caſtellum cum armata manu circiter quadringentorum virorum, ſed cùm cognouiſſent regem præmonitum, conturbati ſunt valdè, diuorcia requirebant, veneruntque curſu velociſsimo ad Sunnynges (quoddam prædium iuxta Radingiam) vbi regina tunc temporis morabatur. Ingreſſuſquè Comes Cantij, cum prædicto Comite Sarum (diſsimulata triſtitia in præſentia familiæ reginæ ſibi occurrentis) eleuata ad frontem dextera, ſignauit ſe: Benedicite (inquit) quid accidit quòd dominus Henricus de Lancaſtria ſic à facie mea fugit, qui tantum de ſua ſtrenuitate & militia ſe extollebat? Et mox ſubiunxit: Domini (ait) & amici, noueritis quòd

Henricus de Lācaſtria (me perſequente) fugit ad turrim Londoniarium, cum filijs ſuis & amicis. Et meæ intenſionis eſt adire Richardum, qui fuit, & eſt, & erit verus rex noſter, quia iam euaſit de carcere, & iacet ad Pontem fractum cum centum millibus defenſorum. Vt autem fidem faceret dictis, detraxit ſigna regis, ſcilicet collaria de collis quorundā quos vidit ibi habētes ſigna talia, cū deſpectu, dicens nō eſſe geſtandum de cætero tale ſignū. Detraxit inſuper de brachijs domicellorum ſigna creſcentium & abiecit. Sicq; lætificata regina (licèt inaniter) receſsit, tendens primò VValingfordiam, deindè Abyndoniam, commonens populum per omnes vias, vt arma caperēt, & occurrerent regi ſuo Richardo. Peruenit tādem Cireceſtriam cæca nocte: viri verò dictæ villæ ſuſpectū habentes tantum apparatum, & putantes (prout erat) rumores eorum mendaces, præſtrinxerunt omnes aditus & exitus hoſpitij eorundem. Cùmq; media nocte temptaſſent latēter diſcedere, villani arcubus & ſagittis armati, eos egredi nō ſinebant. Comites verò cognoſcētes ſibi imminere periculum, & ipſi ad arma conuolant, putantes villanos leui negotio ſuperandos. Pugnatum eſt igitur, hic, & ibi, à noctis medio vſq; ad horam diei tertiam. Tandem fatigati, manus dederunt cōmunibus, obnixè præcantes vt ſaluarentur à morte donec cū rege colloquium habuiſſent. Si non quidam præsbyter de eorum familia ignem miſsit in quaſdam domos villę, hac intentione, vt occupatis cōmunibus circa extinctionem ignis, domini poſſent habere euadendi occaſionem, ſed fruſtra, nam cōmunes relictis domibus in cōflagrationis periculo, maiori furia cōcitabantur ad vindicandum in dictos dominos incēdij damna prædicti: perduxerūt igitur eos de Abbathia, & in ipſo noctis crepuſculo decollauerūt. Comes Sarum (qui Lolardorum fautor in tota vita fuerat, & imaginū vilipenſor, contemptor canonum, ſacramentorumq; deriſor, ſine ſacramētu cofeſsionis (vt fertur) vitam finiuit. Comes Huntingdoniæ dominus Ioh. Holand, non erat cum prædictis dominis apud caſtellum de VVindeſore, ſed expectauit Londonijs rei finem. Qui cùm nouiſſet rē verſam contra vota: fugere nitebatur in ſchapha, ſed vento flante cōtrario repulſus eſt. Quamobrem equo vectus, peruenit Eſtſexiam, cum quodam milite dicto Ioha. Scheuele. Tentauit igitur per mare fugiſſe ab illis partibus, ſed quotiens voluit mare ingredi, totiens repulſus eſt vi ventorum, donec omninò deſperans de Neptuni ſuffragijs, deſiſtit ab inceptis. Tandē reuerſus in terram ad domum cuiuſdam amici, qui dum ſederet in cæna cum milite ſupradicto, captus eſt per cōmunes patriæ, & ductus primò ad villam de Chelmeſſordia, deinde ad portalicium de Pleſhy, cuſtodiendus ibidem tanquā loco ſecuriori. Quo cōfluentibus regionis communibus, die ſancti Mauri circa ſolis occaſum productus eſt, & in loco quo dominus eorum dux Glouerniæ quondam areſtatus fuit per regem Richardum, decapitatus eſt, confeſſus priùs lachrymabiliter, ſe peccaſſe in deum ſuum multipliciter, & in regem ſuum, quia ſciens cōſilia dictorum dominorum, regem exindè minimè præmonuiſſet. Per idem tempus dominus Tho. le Spencer qui dicebatur comes Glouceſtriæ, dum fugiſſe propoſuerat, repentè captus, ductus eſt Briſtoliam, vbi iuxta vota communiū decollatus eſt. Capti ſunt quamplures alij huius cōſpirationis conſcij, & morte mulctati ſunt, quidam Oxonijs, quidam Lōdonijs. Damnati ſunt nempè Londonijs clerici, I. Maudeleyn Mavvde & VVilhelmus Ferby, qui tractione, ſuſpenſione & capitis detruncatione finierunt vitam. Bernardus Brokays, & Ioh. Scheuele milites, alij quoq; plures acceperunt ſimilem mortis ſortē. Epiſcopus Carleolenſis impetitus de cōiuratione, dānatus eſt, ſed tamē regis miſericordia reſeruatus. Richardus (quondā rex Angliæ) cùm audiſſet hæc infortunia, mente cōſternatus, ſemetipſum extinxit inædia voluntaria (vt fertur)

clauſitq;

clausitq; diem extremum apud castrum de Pontefracto, die sancti Valentini. *Richardi mors.* Cuius corpus per loca celeberrima quæ inter iacent à dicto castello vsque Londonias, vbi contigit pernoctare, monstratum est post officium mortuorum, & in crastino post Missam peractã. Cumquè in ecclesia Sancti Pauli Londonijs celebratę fuissent exequiæ, rege præsente, & Londoniarum ciuibus, confestim corpus reportari iubetur ad Langley, tumulandum in ecclesia fratrum prædicatorum, perfeceruntq; ibidem supremum officium Episcopus Cestrensis, abbas sancti Albani, & Abbas de VValtham, sine magnatum præsentia, sine populari turba, nec erat qui eos inuitaret ad prandium post laborem. Eodem anno sub æstiuo tempore fuit Epidemia quę multos hac luce priuauit. Eo tempore per viros de Lemnia, captæ sunt quædam naues Scotorum, quarum Admiralius fuit dominus Robertus Logon miles Scoticus, qui pactus fuerat destruxisse nauigium Anglicanum, & præcipuè piscantes apud Aberdenam. Sub eodem tempore nostrates insulas Orcadum quasdam deprædati sunt. Mox etiam rex (congregato exercitu) profectus est in Scotiam, sed Scotis se subtrahentibus, nec facientibus belli copiã, rex vastata patria reuersus est. Interea VVallici *Wallorum rebellio.* nacta occasione de regis absentia, (duce quodam Ovveno de Glendour,) rebellare cæperunt. Hic primò apprenticius fuit apud VVestmonasterium, deindè scutifer regis moderni, sed orta discordia inter eum & dominum Reginaldum Grey de Ruthyn, pro terris quas asseruit sibi iure hæreditario pertinere, cùm rationes suas & allegationes paruipensas cerneret, primò in dictum dominum de Grey hostilia commouit arma, vastans possessiones eius per incendia, & ferro perimens plures de sua familia nimis crudeliter & inhumanè. Quem proinde rex prosequi statuens, tanquam pacis patriæ turbatorem, cum armata manu VValliam est ingressus, sed Cambri cum duce suo montes Snovvdoniæ occupantes, intentata vindicta se protinùs subtraxerunt. Rex verò combusta regione, & quibusdam peremptis (quos sors pro tunc gladijs ænigmatis obtulerat) cum præda iumentorum & animalium remeauit. Hoc anno obijt magister Radulphus Ergam Episcopus Bathoniensis, cuius loco regis intuitu electus est magister Henricus Boovvet. Sub eodem tempore imperator Constantinopolitanus venit in Angliam, postulaturus subsidium contra Turcas. *Imperator in Angliã venit.* Cui occurrit rex cum apparatu nobili, ad le Blackheth, die sancti Thomæ apostoli, suscepitq; (prout decuit) tantum heroem, duxitq; Londonias, & per multos dies exhibuit gloriosè, pro expensis hospitij sui soluens, & eum respiciens tanto fastigio donatiuis. Papa transtulit episcopum Carleolensem ad Episcopatum alium, vndè nec fructus perciperet nec prouentus, cui successit in Pontificatum Ligubaliæ magister VVilhelmus Strikelande.

ANno domini M.CCCCj. (qui est annus regni regis Henrici à conquestu quarti secundus) post Epiphaniam factum est parliamentum Londonijs, *Parliamẽtum Londini.* in quo statutum fuit editum de Lolardis, vt vbicunque deprehenderẽtur suam prauam doctrinam amplexantes, caperentur, & diocesano episcopo traderentur. Qui si perseuerarint pertinaciter opiniones suas defendere, degradarentur, & iurisdictioni seculari committerentur: practizataq; fuit hæc lex in pseudo præsbytero, qui apud Smithfield (multis aspectantibus) est combustus.

Rex de Lecto peremit in bello Balsak, filiũ Balthasardan illustris (quem Admiratum vocant) destruxitquè Hierusalem, & in circuitu regionem, & quia gratiosè vicit eum, & inopinabiliter conuersus est ad christianitatis ritum, cum sexaginta millibus hominum sectæ suæ. His auditis rumoribus, imperator lætior recessit ab Anglis, honoratus à rege donarijs præciosis. Hoc anno. 6. idus Aprilis obijt dominus Tho. de Bello campo, comes VVarvvici, qui sæuã for-

tunam expertus fuerat ſub rege Richardo. Eodē anno debita naturæ ſoluit magiſter I. de Bottleſham, qui ex fratre de ordine Prædicatorū factus eſt epiſcopus Bethlemitanus ac deindè Roffenſis, per Vrbanum papam, cui ſucceſsit I. eiuſdē cognominis clericus de familia domini Cantuarienſis. Sub hoc tēpore conditionibus iam inter regna firmatis, & omnibus profectioni reginę neceſſarijs pręparatis, reuecta eſt Iſabella (quondam regina Angliæ) ad patrem patriamquè ſuam Franciæ, non dum annorum plenè duodecim. Hoc tempore Ovvenus de Glendor, cum ſuis VVallenſibus damna grauia infert Anglis. Cùm nocte quadam rex iturus eſſet cubitum (deo protegēte) euaſit læthale periculum. Siquidem in ſtramēto lecti ſui (cuiuſdā proditoris ingenio) poſitum fuerat quoddam ferrum fabrefactum ad modū tricuſpidis, habens tres longos aculeos ſubtiles, atque rotundos, pūctuum aculeis acutiſsimis, ſurſum erectis, tali ingenio, vt cùm rex decubuiſſet, & mole corporali ſtramenta preſsiſſet, per eoſdem aculeos vulneratus fuiſſet, vel forſitan interfectus: Sed (deo volente) rex inopinatò perſenſit inſtrumentum mortiferum, & periculum deuitauit.

ANno gratię M.CCCCij. (qui eſt annus regni regis Henrici à conqueſtu quarti tertius, Cometa apparuit menſe Marcio, primò inter chorū & ſeptentrionem, videlicet in circio flammas emittens, poſtremò comas in boream transferens, pręſignans fortaſsis effuſionē humani ſanguinis circa partes VVallię & Northumbriæ expoſt futuram. Eo tempore Ovvenus de Glendor vaſtauit terras domini Reginaldi de Grey, cui occurrens idem dominus, putans eum leui negotio ſuperandum, inopinatò (verſa mortis alea) captus eſt, & de ſuis plurimi trucidati, quod infortuniū VVallicos extulit in ſuperbiam, & inſolentiam auxit eiſdem. Circa feſtum Pentecoſtes coniurauerunt quidam mortem regis, aſſerentes regem Richardum viuere, & quātotius in palam venturum, & ſuos fideles dignè remuneraturum. Huius conſpirationis in parte metus euanuit, capto quodam præsbytero apud VVare, qui ſcripſerat nomina multorum in matricula, qui futurę turbationis auctores vel adiutores fuiſſent. Iſte iuxta conceptum proprium, nomina plurimorum inſcripſerat, qui nullatenùs conſcij fuerant huius facti, prout expoſt patuit ſua confeſsione, nempè cùm requiſitus fuiſſet de certis perſonis coram eo conſtitutis, quorum nomina ipſe irrotulaſſet, ſi nouiſſet eas, reſpōdit quòd nō, & cū interrogatus fuiſſet quare tales irrotulaſſet, dixit, quia opinabatur eos voluiſſe feciſſe cōtra regē ſi complices inueniſſent, quia per regem Richardum ditati quondam fuerant, & promoti. Hac occaſione liberati ſunt plurimi qui fuêre ſuſpecti, & ſacerdos tractus & ſuſpenſus eſt. Non multò poſt Prior quōdam de Lavvne, qui pro malo prioratus ſui regimine à beneficio & ſtatu ſuo priuatus erat, ſortem ſimilē eſt expertus, non quia deprehenſus aliquid actitaſſe, ſed quia confeſſus ſe maligni cōſilij fuiſſe conſcium, & hoc vtique concelaſſe. Hic erat quondam canonicus apud Dunſtapliam, dictus VValterus de Baldok, qui (malo omine) relicto clauſtro, peruenit ad regis Richardi curiā, & ibidem limitatus diutiſsimè cum fortuna, tandem dono regis, de Lavvne obtinuit prioratum. Eo tempore, ſat iniquo ſydere, quidā ex ordine Minorum de proditione penſantes, priuſquā procedere potuiſſent capti ſunt. Quorū vnus interrogatus quid facere voluiſſet, ſi rex Richardus viueret & adeſſet, reſpondit conſtanter, ſe pro eo velle decertaſſe contra quemlibet vſque ad mortem: data proindè contra eum ſententia, tractus & ſuſpenſus eſt in habitu ſuo religionis. Sed confratres eius non ferentes tantum dedecus, æſtimauerūt vt corpus defuncti ſupremis exequijs curarentur. Suſpēſus eſt etiā eo tempore miles Rogerus de Clarindon (filius vt dicebatur) nothus quondam nobilis principis Edvvardi, filij regis Edvvardi tertij, à conqueſtu) & cum eo

cum eo ſuus armiger,& valectus, cò quòd accuſati de proditione defecerunt in purgatione. Diabolica ſpecies apparuit in Eſtſexia apud Danbury, in feſto corporis Chriſti, hora veſperarū in ſimilitudine fratris Minoris intrantis eccleſiā, & inſolentiſsimè debacchātis, vndè terrorem parochianis incuſsit indicibilem. Eadem hora cum tempeſtatis turbine, & tonitruo perhorrendo, fragore fulgurum & choruſcationum globis collucentibus, concauitas totius eccleſiæ confracta eſt, & medietas cancelli confracta & diſsipata. Poſt dies aliquot capti ſunt octo fratres de Minorum ordine, & ad iudicium publicum dedecoroſè tracti, vbi examinati,& conuicti, quòd contra regem feciſſent, London. tracti, ſuſpenſi & decapitati ſunt. Eo tempore Ovvenus de Glendor, cum comitiua Cambrenſium, aſſuetis intendens irruptionibus, penè totam militiam Herefordenſis comitatus prouocauit ad arma. Cuius comitatus viris congregatis, Edmūdus de Mortuomari prębuit ducatum, ſed cū peruentū fuiſſet ad actum, (proditione mediāte) Edmundus captus & cæteri victi ſunt, occiſis de magnatibus amplius quàm mille viris, vbi perpetratum eſt facinus ſeculis inauditū, nam fœminæ VVallenſium poſt conflictum, genitalia peremptorum abſciderunt, & membrum pendendum in ore cuiuſlibet mortui poſuerunt, teſticuloſquè à mento dependere fecerunt, naſoſquè præciſos in culis preſſerunt eorundem, nec patiebantur, corpora peremptorum ſine grandi prætio ſupremis exequijs commendari. *Dæmon ſpecie fratris.*

Hoc anno miſit rex filiam ſuam cum grandi apparatu ad Coloniam Agrippinam, cui occurrit filius Imperatoris in apparatu, qui(vt decuit nomen tanti faſtigij) nec paruerat in occurſum venire tantæ virgini. Ibi tamen iuuenis duxit (more regionis) virginē in vxorem. Rex Angliæ ante feſtum aſſumptionis ſanctæ Marię, collectis exercitibus, profectus eſt in VValham, ad perſequendū Ovvenum de Glendor, ſed nihil profuit tātus armorum ſtrepitus, cùm VValllicus in nota latibula ſe recepit, quin potiùs (vt putatur) arte magica, regem penè perdidit, cum exercitu quem ducebat, per pluuias, niues, & grandines (vt creditur) arte diabolica concitatas. In vigilia verò natiuitatis ſanctæ Mariæ, cū rex in loco amœniſsimo fixiſſet tētoria, ibi nihil formidans, ſed ſumma requies ſperabatur, repentè in ipſius noctis prima vigilia flauerunt venti, & deſcendit pluuia tam exceſsiua, vt ipſum regis tentorium deijcerent, & eiuſdem lanceam euerterent impetu vehementi, & in regis armatura defigerent. Fuiſſet ipſa regi nox vltima, ſi non quieuiſſet armatus: nec meminerunt Anglici (licèt aſſueti rebus bellicis) ſe vnquam tantum vexatos, periculis tantis expoſitos in illa expeditione fuiſſe. Fuerunt plures (ſi fas ſit credere) qui dicerent hæc aduerſa arte fratrum Minorum contra regem fuiſſe cōmentata, qui parti VVallici fauere dicebātur. Sed abſit hoc ab hominibus tam ſanctam profeſsis regulam, vt cum dæmonibus tantam contraherent familiaritatem, & poneret in gloria ſua maculam nullo ſæculo detergendam. Rex autem (neceſsitate cogente) rediuit in Angliam poſt incenſam patriam & prædatam. Eo tempore, Scoti faſtu ſolito cōcitati, ſatis hoſtiliter Angliam ſunt ingreſsi, putabant nempè cunctos dominos transhumbranos in VValliarum partibus regis obſequijs fuiſſe detentos: ſed comes Northūbriæ dominus Henricus Percy, & Hēricus eius filius, comeſq; de Dunbarre, qui dudum relictis Scotis fidem fecerat regi Angliæ, cum armata manu, & copia ſagittariorum, Scotis repatriare volentibus, poſt prædas & incendia reſtiterunt ſubitò, & repentè præcludentes eis viam, ſic quòd oportebat Scotos ſubſiſtere, & capere locum pugnæ. Elegerant ergo montem iuxta villā de VVoller, vocabulo Halvveden hil, in quo ſe cum ſuis armatis & architenentibus collocarunt. Quod noſtrates cernentes, relicta via in qua conſtiterat *Abſit religioſis cum dæmonibus familiaritas.*

contra

contra Scotos, montem Scotis oppoſitum conſcenderunt, nec mora, noſtri ſagittarij in valle conſtituti ſagittas miſerunt ad Scotorum cuneum, vt eos ad deſcenſum quomodolibet prouocarent. Econtra architenentes Scotici, in noſtros ſua ſpicula dirigunt toto niſu. Qui tamen vt ſenſerunt grauitatem, & velut imbriferam tempeſtatem ſagittarum noſtræ partis, fugerunt. Comes Duglas cernens ſuorum fugam (nam & ipſe erat campiductor Scotorum) ne belli deſertor videretur eſſe, arrepta lancea, cũ turba ſuorum animoſè deſcendit, confidens nimirum in armatura propria, complicumq; ſuorũ (iam per triennium elaborata) & ſuper architenẽtes irruere nitebatur. Quod videntes ſagittarij, retrocedendo ſagittabant, tam viuidè, tam animoſè, tam grauiter, vt ipſos armatos omninò penetrarent, caſsides terebrarent, gladios perforarent, lanceas funderent, & omnem armaturam leui negotio tranſuerberarent. Ipſe quoque Duglas quinque vulneribus confoſſus eſt, non obſtante ſũptuoſiſsima armatura. Reliqui de Scotis, qui nondum de monte deſcenderant, conuerſi retrorſum à ſagitta volante fugerunt. Sed fuga nihil profuit, dum inſequerentur architenentes, quin ſe reddere cogerentur Scoti, metu ſpiculorum mortiferorum. Comes quoque Duglas captus eſt: ſed ex his qui fugerant, multi capti ſunt, ſed multi rapacitate Tvvedæ fluminis ſubmerſi fuêre, dũ vada neſcirent, ad numerum (vt aſſeritur) quingentorum.

Scotorum ſtrages.

In hac pugna nullus dominus, nullus miles, aut ſcutifer hoſtibus ictum intulit, ſed ſolummodo Deus omnipotens architenentibus Anglorum victoriam miraculoſè contulit, proceribus & armatis effectis belli ſpectatoribus otioſis. Eodem die flos Scoticę militiæ captiuitati ſubactus eſt. Nempè cum comite Duglas, Murdak de Fyf (primogenitus Ducis Albaniæ, & hæres apparens regni Scotiæ) captus fuit. Experti quoque ſunt ſimilem ſortem Comes de Murryf, comes de Angus, comes de Orkeney: Et barones dominus de Montegomerito, dominuſq; de Erskin, dominus de Grame, cum multis alijs militibus ad numerum octoginta, præter ſcutiferos, & valectos, quorum numerum ignoramus. Interfecti ſunt barones ibidem, dominus de Gurdon, & dominus Iohannes de Svvynton infidus vtrique regi: commiſſum fuit bellum iſtud die exaltationis ſanctæ Crucis. Eo tempore Lolardi docuerunt concluſiones execrabiles, in occulto tamen, propter metũ iudiciorũ.

Lolardorum opiniones.

Quæ ſunt iſtæ: quòd ſeptem ſacramenta non ſunt niſi ſigna mortua, nec valent in forma quà eis vtitur eccleſia. Item quòd virginitas & præsbyteratus non ſunt ſtatus approbati à deo, ſed ſtatus coniugij optimus eſt, & ordinatus à deo. Quapropter omninò virgines & præsbyteri, religioſiquè populi, ſi ſaluari deſiderant, debent coniugari, vel eſſe in voluntate & propoſito coniugandi, aliâs ſunt homicidæ, & deſtruunt ſanctum ſemen vndè conſurgeret ſecunda Trinitas, & ſic impediunt numerum ſaluandorum pariter & damnandorum. Item, ſi vir & fœmina conuenerunt in vna voluntate nubendi, ipſa voluntas ſufficiens eſt coniugium ſine maiori obedientia Eccleſiæ facienda, & ſic coniuncti plures quàm nos cognoſcamus (prout dicunt). Item, quòd Eccleſia nihil eſt aliud quàm ſynagoga Sathanæ, & ideò nolunt adire illam ad honorandum dominũ, neque percipiendum ſacramentum aliquod, & pręcipuè ſacramentum Altaris, quia (vt aſſerunt) non eſt niſi buccella panis mortui, & turris ſiue pinnaculum Antichriſti. Item, ſi haberent puerũ modò natum, non baptizaretur per manus præsbyterorũ apud Eccleſiam, quia puer iſte eſt ſecunda Trinitas non contaminata peccato, & peior eſſet ſi deueniret in manus eorundẽ. Item quòd nõ habemus aliquem diem ſanctificatum vel ſanctum, ſed nec diem dominicum, ſed quilibet dies eſt eiuſdẽ libertatis, ad operandum, comedendum & bibendũ. Itẽ quòd nõ eſt purgatorium poſt hãc vitam, neq; quòd oportet agere maiorem pœnitentiam pro vllo peccato, (quanquam viliſsimo) ſed tantùm vt

commit

committentes illud deferant, & apud se pœniteant, quia (vt dicunt) in fide stat quicquid est. Sicut Mariæ Magdalenæ dixit Christus, fides tua te saluam fecit. Has conclusiones Lodouicus de Clifford miles (qui iamdudum Lolardis fautor extiterat,) diu sub terminorum inuolucris palliatas, sed iam denudatas Archiepiscopo Cantuariensi patefecit, vt videlicet se ostenderet, non ex pertinaci malitia, sed simplicitate cordis & ignorantia, communicasse cum impijs. Dedit etiam nomina Cantuariensi, dictas dogmatizantium prauitates. Eliëses per hoc tempus pares esse cupientes Norvvicensibus, qui in festo Trinitatis, & Buriensibus qui in festo sancti Edmundi indulgentias impetrant, à sede Apostolica obtinuerunt (peregrè aduentantibus) & ecclesię suæ benefacientibus. In festo Trinitatis à primis ipsius vesperis, vsque ad posteriores vesperas, feriæ martis in hebdomada Trinitatis verè contritis, & confessis, plenam remissionem. Eo tempore Edmundus Mortymer obijt, iuuenis quem retulimus ante captum ab Ovveno Glendor, vel tædio diræ captiuitatis, vel metu mortis, vel ex alia qua nescitur causa, conuersus retrorsum cum Ovveno, contra regem Angliæ se sentire professus est, dum nuptias satis humiles & suæ generositati impares cōtrahit, cū filia dicti Ovveni. Huius (vt fertur) natiuitatis exordia, dira comitata sunt prodigia: quia nocte qua in lucem profusus est, in hypodromo paterno omnes equi patris sui reperti sunt in alto cruore stetisse vsq; ad tibiarum demersionem, quod tunc interpretati sunt plurimi sinistrorsum. Parliamentum Londonijs factū in crastino Sancti Michaëlis per septem hebdomadas perdurauit: cuius finalis effectus fuit concessio decimæ & medietas à Clero, & à Burgis decima & quintadecima de regni communitate.

ANno domini M.CCCC.iij. post festum Purificationis, Regina venit in Angliā de minori Britannia ad maiorem, de ducatu ad regnum, de gente feroci ad populum pacificum, & vtinam fausto pede. Hæc fuerat prius coniugata nobili viro domino Iohanni de Monteforti duci Britanniæ, de quo tulit vtriusque sexus liberos: sed de rege Angliæ Henrico cui iam nupsit, omninò nullos. Vicesima verò sexta die mensis Ianuarij, Londonijs apud VVestmonasteriū fuit magnificè coronata. Aestate secuta iuxta villas de Bedford, & de Byckelesvvorth frequenter visa sunt monstra manè & meridie de syluis emergentia, sub colore vario, in similitudinem hominum bellatorum, quæ sibimet occurrentia videbantur inire dira bella. Quæ etsi conspici poterant à remotis, appropinquantibus inueniri minimè potuerunt: sicque dicta fantastica vel fatalis apparitio sępiùs delusit plurimos accedere cupientes. Eodem tempore dominus Henricus Percy iunior (cui fortuna semper hactenùs blandita fuerat, & in quo spes erat reposita totius populi) repentè hostis regis apparuit. Cui cōtra cunctorum opinionem, iunxit se dominus Thomas Percy comes VVigorniæ patruus Henrici prędicti. Hic repentè deserens domū Principis, regis primogeniti, cuius rex curam sibi commiserat in speciali, recessit ad nepotem, augens eidem vires & animū rebellandi. Quorum vt excusabilis esset coniuratio, scripserunt prouincialibus vbilibet constitutis, propositum quod assumpserant, non esse contra suam ligeantiam, & fidelitatem quam regi fecerant, nec ab aliunde exercitum congregasse, nisi pro saluatione personarum suarum, & reipublicæ meliori gubernatione. Quia sensus & tallagia regis concessa pro salua regni custodia, conuertebantur (vt dixerunt) in vsus indebitos, & inutiliter consumebātur: præterea quærebantur quòd propter æmulorum dilationes nefsimas, rex eis infensus fuerat, vt non auderent personaliter venire ad eius præsentiam, donec prælati regniquè barones regi supplicassent pro eisdem, vt coram rege permitterentur declarare suam innocentiam, & per pares suos legali-

legaliter iustificari. Plures igitur visis his litteris, collaudabant tantam virorū solertiam,& extollebāt fidem quam erga rempublicam prætendebant. Sed rex vt fraudem comperit,turbatus nimirum,cogitabat quibus medijs communitati posset satisfacere, & eorum ficta cōmenta pessundare. Scripsit ergo personis quibus ipsi scripserant, dicens se mirari quāmaximè,quòd cū comes Northūbriæ & Henricus eius filius pcepissent partem maximam summarum sibi concessarum per clerum seu cōmunitatem Anglię,pro tuitione Marchiæ Scotię, vt posset euidēter ostēdere vndè cōcepissent materiā tātę nō solùm querimonię, sed detractionis manifestæ. Scripsit insuper,quòd intellexerat comitē Northūbriæ, filium quoque suum,necnon & comitē VVigornię certificasse multis se non audere propter æmulorum dilationes ad regis venire præsentiam,sine mediatione præuia prælatorum & procerū,quare supplicabant, vt partes interponerent,vt de regis gratia venire possent ad allegandum pro se,& sua innocentia declaranda. Quamobrē scripsit eidem comiti.&c. sub sigillo regio possunt accedere sine damno,saluoq; recedere sine periculo siue dolo: sed effrenata temeritas spreta lenitate regali,rigorem rebellionis induit, & Salopiam properauit, sperans(vt putatur)in auxilio Ovveni Glendor & Edmundi de Mortuomari, quorundamquè Cestrensium & VVallicorum. At rex vt persensit induratam iuuenilē malitiā(nā pater eius non excesserat limites patriæ suæ)decernit occurrendū fore festināter Henrico,patruoquoque suo,domino Thomæ Percy,priusquam conflassent exercitum fortiorem. Nempè hi,& eorum complices,publicari fecere per patrias,regem Richardum viuere, & apud eos esse, cuius nomine siue causa bella sumpserant contra regem. Quem si videre vellent incunctāter,accederēt armis instructi, & in castro Cestriæ viderēt infallibiliter dictū regē. Quę quidē quāuis dolosa denūciatio,varios multorū mētibus motus effecit, & fluctuare coegit plurimos,vt ignorarēt cui parti foret tutius adhęrendū. Multi reuera afficiebantur regi Richardo,& pręcipuè qui familiares eius quondā fuerant,& ab eo donati feodis vel alijs donatiuis. Rex Hēricus pręmissa prudēter attendēs,cū esset manu fortis & audax, cōgregauit quos potuit, instigāte eum comite de Dūbarre Scoto maximè,qui monuit omninò ne moras necteret, commemorans illud Lucani, *Tolle moras,nocuit differre semper paratis,Dum trepidant,nullo firmatæ robore partes.* Facit rex vt Scotus monuit, & inopinatò peruenit ad partes vbi rebelles bacchabātur. Hēricus autē subitò cōspecto vexillo regio,cū iam instaret effringere villam Salopiæ,mox destitit ab infestatione villanorum,dicēs suis:Desistere nos (inquit)oportet ab inceptis,& arma vertere in eos qui contra nos veniunt, videtis certè signū regiū, nec vacat quærere licēt vellemus diuortiū. State proindè corditer,quia dies hic aut nos omnes promouebit si vincim⁹, de statu regali liberabit si victi sum⁹. Nā pulchrius est in bello cadere,p republica quàm post bellum mori hostis nostri sententia. Cōueniūt in hoc votū subitò qui sequebātur Hēricū,ad numerū quatuordecim milliū lectissimorū hominū qui se p̄stituros ad flatū vltimū cū Hērico promittunt. Præoccupauerātautē illis campū magis accōmoduim. Pax verò cōstitit cum suis tenēs campum ad eorum oppositum. Cūq; partis vtriusq; pugnatores signum belli præstolarentur, Abbas Salopiæ,& clericus de priuato sigillo pro parte regis legatione fungebātur, vt offerrent Henrico pacē & perdonationem si desisteret ab inceptis. Quorum persuasionibus Henricus effectus mansuetior, cum illis direxit ad Regem patruum suum dominum Thomam Percy,qui sibi tantę turbationis causas exprimeret, emendas exigeret cum effectu. Ferunt autem quòd cùm rex omni rationi cōdescendisset & humiliasset se (secùs quàm personā regiam decuisset) idem dominus Tho.Percy cùm redisset ad nepotem, cōtraria referens respon-

sis

ſis regis, exacerbauit mentem iuuenis, & ad bellum impulit, etiam non volentem. Igitur architenentes Henrici prælium inchoarunt, nec erat ad terram iaculis locus ſed in corpora ferrũ omne ruit, caduntq; de parte regis ad inſtar foliorum decidentium brumali tempore poſt prunam: nec minus regij ſagittarij ſuum peregêre negotium, ſed imbrem aſperrimum ſpiculorum in aduerſarios emiſere. Cadũt proindè vtrinq; plurimi, velut cùm poma ruunt in Autumno, cùm mouentur ab Africo, multaq; ſimul millia de loco belli fugiunt, putantes regem ſagittis occiſum. Ipſe verò campi ductor Henricus partis aduerſæ, comeſq; Duglas Scotus (quibus animoſiores nullus vnquam reperiſſet) ſpretis iaculis emiſsis de parte regis, ſpretis armatorum conſertis cuneis, contra ſolam perſonam regiam vires excitant, arma vertunt, ipſum pro decem millibus computantes ſtratis requirunt obuijs, infeſtis lãceis & gladijs perſcrutãtes. Comes de Dunbarre cùm comperiſſet iſtorum propoſitũ, regẽ ſubtraxit à ſtatione ſua. Quod factum ſalutare fuit regi ea vice, quia & ſignifer regius à furentibus eſt proſtratus, vexillumq; deiectum, circunſtantes occiſi. Inter quos comes Staffordiæ, & dominus VValterus Blunt miles regius cecidêre.

Henrici periculum.

Princepſquè (regis primogenitus) pertentans pręliandi primitias, ictu ſagittæ vulneratur in facie. Interea domin[9] Henricus Percy dũ præcedit ſuos in pręlio, dũ incõſultò penetrat hoſtes ſuos, inopinatò cõcidit, interẽptus dubiũ cuius manu, quo cognito, fugere partis aduerſę defẽſores, quib[9] fugiẽdi copia eſt pmiſſa: ſed comes de Duglas captus eſt hic bina vice hoc anno, pugnãs aduerſùs Anglicos aduerſã ſẽper expertus eſt fortunã. Nã in proximo bello traiectus caput amiſit oculũ, in ſecundo verenda tranſfixus perdidit paulominùs loculũ, & ſub iugum venit captiuitatis ſecundæ. Captus eſt etiã comes VVigorniæ dominus T. Percy, inuentor (vt dicitur) totius mali, & cauſa præſentis infortunij: cũ domino Richardo Vernon, Baroneq; de Kindertõ cũ multis alijs. De parte regis ceciderunt decem milites, multi ſcutiferi, plures valecti, & ad numerum triũ milliũ ſunt grauiter vulnerati. Ex parte rebellium corruit maior pars militum & ſcutiferorũ comitatus Ceſtriæ, ad numerũ ducẽtorum, præter domicellos & pedites, quorũ numerũ nõ tenemus. Cõmiſſum fuit hoc præliũ in vigilia ſanctę Mariæ Magdalenę, quo nunq̃ (vt putatur) vllũ acrius geſtũ fuit. Die lunę ſequẽte (nã ſabbato cõmiſsũ fuit antedictũ bellũ) iudiciali ſentẽtia decollati ſunt apud Salopiã Comes VVigorniæ, Baro de Kindertõ, & dominus Richardus de Vernona. Die etiã Lunæ ſecuta proximò, dũ comes Northũbriæ in manu robuſta & brachio extenſo verſùs filiũ ſuũ properat, vel verſùs regẽ (vt putatur) pro redintegrãdo pacis negotio, Comitẽ VVeſtmerlãdię & Robertũ VVatertõ ne progrederetur habuit impedimẽto. Hij nẽpe exercitu grãdi collecto obuiare ſibi ſubitò diſponebãt. Qui neutrum horũ putans ſibi beneuolũ, frena reflexit, rediens ad caſtellum proprium de VVerkvvortha. Eo tempore nuncij miſsi in Franciam reportarunt inducias & vacationem vſque ad diem primum menſis Martij, videbanturquè magnam rem feciſſe in tanta rerum turbatione.

Rebellium clades.

Compoſitis rebus Salopiæ, rex progreditur Eboracum, vbi conſtitutus literaliter mandauit cõmunitati Northumbriæ, vt ſibi occurreret. Dimiſſa turba venit Comes ad Regis monita in craſtino ſancti Laurentij cum parua familia, non tamen ſuſceptus eſt familiaritate ſolita, ſed potiùs more ſupplicis gratiã requirẽtis. Cui rex vitam cõdonauit, & victui neceſſaria, decernens conſeruãdũ ſecura cuſtodia. Reuerſus rex de partibus borealibus, diſpoſuit adire VValliam ad compeſcendũ inſolentiã VVallicorũ qui multa damna irrogauerant patriæ poſt receſſũ ſuũ. Sed tamẽ retinuit eũ rei familiaris inopia, eò quòd deſtitutus eſſet pecunia pro exercitu conducendo. Aſtitere ſibi tunc milites & ſcutiferi

magis idonei, Martis lauernæ, quàm Palladis, qui censuerunt Episcopos qui tunc illic fortè conuenerant equis & auro spoliandos, domūq; pedites remittēdos, vt familiarium regis egestas ipsorum abundātia leuaretur. Affuit tamen gratiosus dominus, qui respōdisse fertur vnus pro omnibus satis alacriter: milites improbos non spoliaturos de suis aliquem, nisi priùs ausus temerarios luerent duris ictibus, & spolia verberibus nundinarent. Rex interea se gerens moderatiùs, aucupabatur quodammodo beneuolentiam prælatorum, vnde contigit quòd dominus Cantuariensis conuocato clero, sibi de vna decima cum cōsensu præsulum prouideret.

Plimmouth incensa.

Britones Armorici duce domino de Castel. villā de Plimmouth inuadūt impunè & succendunt. Mox clasis occidua sub ducatu VVilhelmi de VVilford scutiferi in partibus prædictæ Britanniæ, cepit naues quadraginta, refertas ferro, oleo, sopo & vino de rupella, ad numerū mille doliorum. Redeundo verò, cremauit naues quadraginta, & apud Penarch applicans idem VVilhelmus cum suis, combussit villas & prædia ad spacium sex leucarum. Villam quoq; sancti Matthæi vltricibus flammis dedit, & tria millia in giro dictę villę. Paucis diebus ante natale domini, Galli stipati bellatorum turba, ascenderunt terram in Vecta insula, iactātes se celebraturos natalis Festū illic etiā inuito rege.

Gallorum iactatio inanis.

Cūq; mille de Gallis intrassent insulā, & greges ac armēta fugassent, vt ad mare reuerterētur cū prędа nō modica, superueniente subito auxiliatorū copia, coacti sunt prędas dimittere, & ad nauigia cum dedecore festinare, non sine damno suorum. Sicquè contigit, vt qui priùs instanter ab incolis petierant rerum redemptionem, vix euadere potuerunt publicam interuentionem.

ANno domini M.CCCC.iiij. in parliamento tento London. post octa. Epiphanię, comes Northumbrię restitutus est suę dignitati pristinę, bonisq; mobilibus & immobilibus integraliter, & hæredes sui. In hoc parliamento concessa fuit regi taxa insolita, & incolis tricabilis & valdè grauis. Cuius modum præsentibus inseruissem, nisi concessores ipsi, & authores dicti tallagij, in perpetuum latere posteros maluissent: nempè sub ea tantùm conditione concedebatur, ne traheretur posterius in exemplum, nec seruarentur eius euidentię in thesauraria regia, nec in scaccario, sed scripturæ vel recordationes eiusdem protinùs post datum compotum cremarentur. Nec emitterentur breuia seu cōmisiones contra collectores vel inquisitores huius negotij de melius inquirendo.

Taxa insoluta.

Gallici circa tempus illud venerunt ante Vectam insulam cum magna classe, miseruntquè de suis quosdam qui peterent nomine regis Richardi & Isabellæ reginæ tributum, vel speciale subsidium ab insulanis. Qui responderunt regem Richardum fuisse defunctum, Reginam quondam suam coniugem remissam pacificè ad parentes & patriam, sine conditione tributi. Quapropter responderunt finaliter se subsidium non daturos, sed si belli voluntas tenet Gallos, iusserunt vt ascenderent, sine cuiusquam impedimento, & daretur illis spacium refocillationis post ingressum insulæ sex horarum, & expleto tempore supradicto, daretur infallibiliter eis bellum. Quo audito, Galli nullo perfecto negotio recesserunt.

Insulanorum de Dortmouth gesta.

Per idem tēpus dominus de Castel. Britannicus fatis se trahentibus, cum multitudine Gallorum & Britonum apud Dortmouth, cum intollerabili fastu terram scandit, putans fortunam secutură sicut prius apud Plymmouth: sed secùs accidit quàm sperabat. Nam ab his quos maximè habebat contemptui, scilicet ruralibus, est peremptus. Et qui post ipsum terram scanderunt, mox oppresi à rusticis, capti sunt protinùs, vel occisi. Fœminæ quoque fraudari non debent huius facti præconio, quæ fundarum missilibus hostes diris strauerunt ictibus. Vnde contigit plures à

fœminis

fœminis, plures à rusticis sterni vel captiuari. A rusticis occidebantur multi quia nescierunt eorum linguam, quamuis grandes pro sua redemptione summas obtulissent: sed rurales rudes alia pro alijs interpretantes, putabãt eos cõminari, quãdo pro vita sollicitè supplicabãt. Capti tamen sunt eo die tres domini & milites nominati viginti, pessundeditquè Deus eo die arrogantiam superborum, & esse fecit victoriam rusticorum. Prosecuti sunt igitur captiuos suos rustici ad regis vsque præsentiam, postulantes aliquod cõmodum prædæ suæ. Cũ quibus rex ipse libẽter cõuenit & eorũ crumenis suffarcinatis fuluo metallo abire permisit ad propria, retinens captiuos penes se grauiori censu in pósterũ redimẽdos. Mẽse Aprili concessa fuit regi per clerũ vna decima cõditionaliter, sed ne quis prouisor de cætero capiat bona vel careagia de ecclesiasticis cõtra voluntatẽ eorũ. Sed tamen appensa pecunia, neglecta mox fuit conditio interposita. Anno præsenti quinto Idus Martij clarescentibus miraculis circa corpus sancti Iohannis (quondam Prioris Canonicorum de Brydelyngton) de mandato domini Papæ translatum fuit corpus eiusdẽ sancti Iohannis, per manus honorabilium virorum, scilicet Eboraci Archiepiscopi, & Dunelmensis, atq; Carleolensis Episcoporum. Per omne tempus æstatis præsentis Ovvenus Glendor cum suis VVallicis prædatur, incendit & destruit regiones sibi contiguas, & nunc dolis, nunc insidijs, nunc aperto marte, multos captiuat. Plurimos perimit Anglicorum, castellaquè nonnulla capta complanat: quædã sibi conseruat integra pro tutela. Iohannes Grenor episcopus Assauensis, cernens rem prosperari in manu VVallici, cõuersus est in virum prauũ, factus transfuga ad Ovvenum. Eo tempore Flandrenses & Britones ceperunt quasdam naues nostratũ, onustas mercibus, & nautas gladio vel suspendio peremerũt. Per idem tempus comitissa vetula (quondam Oxonię mater Roberti de Veer ducis Hibernię quẽ exulatum diximus, & mortuum Louarne) fecit per se suosq; familiares diuulgari, per omnes fines Estsexiæ, regem Richardum viuere, & in proximo fore venturum, & honorem pristinum vindicaturum. Fecitq; fabricari ceruos argẽteos, & auratos plurimos (signa videlicet quę rex Ric. cõferre solebat suis militibus scutiferis & amicis) vt his vice regis distributis, faciliùs allicerentur in vota sua milites illius patriæ, cęteriquè valentes. Vrgebat nanq; plurimos ad putandum, quòd rex Richar. viueret, famaq; quotidiè ferebatur è Scotia, regem Richardum inibi constitutum, expectare solummodò tempus accommodũ, quo cum forti brachio Francorum atq; Scotorum posset recuperare regnum. Auxit errorẽ istum cuiusdam Serlonis, quõdam cubicularij regis Richardi cõmentũ, qui falsò finxerat priuatũ sigillum nomine dicti regis Ric. & destinauerat litteras cõsolatorias, simul & cõsonatorias, multis in regno de dicti Richardi quõdam familiaribus, in quibus & continebatur eius incolumitas, & ipsius in breui cernenda prosperitas. Hac occasione multi dederunt fidem dictis & scriptis ipsius dominæ comitissæ, in tantum, vt crederent eius mendatijs & religiosi quidam Abbates illius patriæ, qui expost, eò quòd cum Comitissa sensisse videbantur, de mandato regis tenti sunt & carceribus mancipati. Comitissa verò (confiscatis bonis suis omnibus) arctæ custodiæ mancipantur. Clericus verò qui præmissa fallaciter auribus multorum instillauerat, tractatione & suspendio muneratur: nam & ipse diligenter eundo per patrias, præeminentes personas nitebatur ad credendùm allicere, Regem Richardum non solum viuere, sed in proximo palam cunctis fore, adijciens se dictum regem nuper allocutum fuisse, loco tali, tali denique apparatu. In festo Sancti Iohannis Baptistæ (vocante rege) comes Northumbriæ venit ad Pontemfractum, nepotes suos, & filiorum suorum filios secum ducens. Quo facto mitigauit

Rumores Richardum viuere.

corda complurium, qui putabant eum rebellionis iuuenibus præbuisse consilium. Venit & cum comite dominus VVilhelmus de Clifford miles, trahens secum Serlonem inuisum toti regno (de quo supra fit sermo) quē parum ante ceperat cautelosè. Quo facto, penes regem meruit excusari, quòd vltrà placitum tenuisset Bervvici castrum: propter quod reus læsæ maiestatis extiterat. Viso Serlone, feruebat omnis ætas in domo regia, sciscitari, scire, vel audire, quibus modis, quibus medijs, quibusue socijs illum inclitum regis filium, regis auunculum, Ducem Glouerniæ iugularit. Ille verò iam actum de se non ignorans, hoc solùm fatebatur quòd dignus fuit mille mortibus propter hoc scelus. Qua confessione, simul & plenitudine, multorum ita demulsit animos, vt gratis promitterent se pro eius anima præsbyteros conductores, qui

Serlo tractus.

suffragia spiritualia quotis diebus ferrent. Requisitus cur dementare voluerat multos, vt putarent regem Richardum viuere, respondit se hoc odio Regis fecisse, vt alienaret ab ipso corda suorum, retulitquè se beatum fuisse potuisse, in aula regis Franciæ, quàm in aula regis Scotiæ, si non defuisset gratia. Sed cùm benè sibi fuisset in domo regis Franciæ, audito quòd rex Richardus viueret, in Scotiam se transtulit, vt probaret si veridica fama foret. Quò cum peruenisset, & inuenisset quandam personam similem, sed non ipsum quem quærebat, nihilominùs tamen vt illuderet Scotis & Anglis, affirmauit hunc esse Richardum regem proculdubiò, præseruatum ab æmulis diuino miraculo. Sed expost cum comperisset commentatam fallaciam patefaciendam, & ipse iam incurrisset rei familiaris inopiam, peruenit Bervvicum ad dictum VVilhelmum Clifford, putans se per ipsum pecuniali præsidio releuandum, quo rediret in Frãciam potuisset: sed in hac parte sua spe frustratus est. Nã VVilhelmus captum detinuit, vsus consilio satis callido, vt regis gratiam nundinaret huiuscemodi mercimonio. Igitur Serlo finali iudicio tractus est in qualibet villa præcipua inter Pontemfractum & Londonias, inchoans pœnas meritas in ipsa villa regia de Pontefracto. Eo tempore rex indigens (vt fertur) pecunia, conuocauit regni proceres ad parliamentum tenendum Couentre, circa festũ sancti Fidis virginis, nõ considerato quòd ipso anno tempore quadragesimali parliamētum celebrauerat apud VVestmonasterium, quod inutiliter vt multis videbatur per duodecim hebdomadas fuerat protelatum. Direxit ergo breuia vicecomitibus, ne quosquam pro comitatibus eligerent quouismodo milites, qui in iure regni vel docti fuissent vel apprenticij. Sed tales omninò mitterentur ad hoc negotium, quos constaret ignorare cuiusque iuris methodum: factumq; est ita. Qui conuenientes in vnum & in idipsum, cùm propositum fuisset pro parte regis quo premebatur rei familiaris incommodo, instantibus propè Scotis &

Parliamētum indoctorum.

VVallicis, procul Britonibus, Flandricis & Gallicis, selecti milites parliamentales pro releuando rege non aliud inuenire potuere remedium, quàm confiscandi Christi per totum regnum patrimonium, scilicet vt Ecclesia generaliter de bonis temporalibus priuaretur. Hinc orta est inter Clericos & laicos grandis altercatio, militibus regis asserētibus se pro rege, atque cum rege profectos sæpius citra rebelles & hostes, non solùm sua expendisse profusius, sed corpora quoque multis periculis exposuisse, siue laboribus: Clericis interim domi otiosè sedentibus, & in nullo regi suffragantibus. Contra quæ dominus Cantuariensis respondit, Clerum semper tantum Regi contulisse, quàm Laici, dum decimas ipsi frequentiùs darent regi, quàm ipsi quintas decimas, & insuper tenentes sui non minori numero regem sequebantur ad bella vel pericula quã tenentes feodi laicalis. Et super hæc omnia nocte dieq; Missas & orationes facerent, pro eodē & omnem sibi famulantiũ prosperitate. Et cũ ad hęc prolocu-

tor militum vultu, voceque prætendiſſet publicè ſe preces eccleſiæ paruipendere, iam (inquit dominus Cantuarienſis) video maniſeſtè quorſum tendit regni fortuna, excluſis vilipenſisq; ſuffragijs, quibus diuinitas placari ſolet. Certè nunquam fuit diu regnũ ſtabile quod vacauit à precibus & deuotione. Attamen tu qui vilipendis cleri religionem, nec te putés impunè direpturum Eccleſiæ poſſeſsionem, quia ſi viuit Cantuarienſis, malo tuo rapies quicquam de ſuis. Erat autem prolocutor Miles, dictus Iohannes Cheyne, qui (vt fertur) militiam ſortemquè Chriſti deſerens, in ſortem Martis apoſtatando tranſierat. Nam (prout dicunt) Diaconus fuerat ordinatus, nulla tamen vt reſiliret diſpenſatione licenciatus. Archiepiſcopus inter hæc regem nutantem conſiderans, ſurrexit, genu flexo coram Rege, rogauit vt attenderet primitiuum propoſitum ſuum, quod cuilibet ſeruaret iura propria pro poſſe ſuo: attenderet, & in iuramentum quod non inuitus præſtiterat, videlicet quòd Eccleſiam & miniſtros eius honoraret, foueret & defenderet, attenderet & periculum iuramenti, ſiue dedecus violati, & eccleſiam gaudere promitteret ſuis priuilegijs & libertatibus, quibus gauiſa eſt anteceſſorum ſuorum temporibus, vereretur offendere regem, per quem reges regnant: vereretur & cenſuras quas incurrunt qui res Eccleſiaſticas deprædantur: quo omnes conſtat excõmunicationis ſententia innodari. His à Cantuarienſi porlatis, rex præcepit ei repetere ſedem ſuam, aſſerens voluntatis ſuæ fore eccleſiã in adeo bono ſtatu dimittere ſicuti eam inuenerat, vel potiùs meliori. Archiepiſcopus concionatus militibus dixit: Vos (inquit) & veſtri ſimiles, conſilium dediſtis domino noſtro regi moderno, & anteceſſoribus ſuis, vt confiſcarent bona cellarum, quæ Gallici vel Normanni poſſederunt in Anglia, dicentes eis per hæc diuitias accumulandas in magna copia, & quidẽ (prout valent) multa fului metalli millia, ſed tamen conſtat hodie regem non ditiorem dimidia quidem marca, vobis vel extorquentibus, vel emendicantibus de manu ſua & vobiſmet appropriãtibus dicta bona. Vndè poteſt conijci vos non pro regis vtilitate, ſed pro veſtra cupiditate temporalia noſtra petere. Quia proculdubiò ſi rex (quòd abſit) veſtro ſatiſfeciſſet execrando propoſito, non eſſet opulẽtior vno quadrante ſequenti anno. Et certè prius hoc caput exponam gladio, quàm eccleſia deſtituatur minimo iure ſuo. Milites hac ſententia, ſimul & Metropolitani repercuſsi conſtantia, conticuere: Archiepiſcopus verò (vt Argus) ſibimet ex omni parte perſpiciens, cùm comperiſſet milites perſtituturos in petitione temporalium, dominos tẽporales quoſdã allexit in partẽ ſuã, qui conſtanter affirmauerunt ſanctã eccleſiã nunquã ſua voluntate, ſuis temporibus ſpoliandam, & in hac parte reddẽtes Archiepiſcopo & prælatis gratiã, pro gratia quam ſibi priùs pręſtiterant, quando milites petierunt ad opus regis reſtitui quæcunq; dicti domini de corona tenebant, vel dono regis nunc, vel anteceſſorum ſuorum regum Edvvardi & Richardi, cui ſcilicet petitioni dominus Cantuarienſis obnixius reſtitit & prælati: ſic quòd factũ eſt vt de exactione temporalium nulla fieret mentio in poſterum. Sed & milites ipſi qui importunè perſtiterant in hoc errore, domino Cantuarienſi ſupplicabant, vt illis ignoſceret, fatentibus malitiam & reatum ſuum, & gratias agentibus, quòd animoſitate ſua ſub hac tempeſtate reſpiraſſet Eccleſia commemorantes illud Ethnici ita dicentis: *Tu ſub principe diro, temporibuſquè malis, auſus es eſſe bonus.* Præter multa quæ conceſſa fuerunt regi in hoc parliamento, laici conceſſerunt duas quintas decimas, ea conditione, vt dominus de Furniual. &c. reciperent omnem ſenſum illum, & expenderent in vverris regis. Reuocatæ ſunt etiam patentes regis præconceſſæ perſonis varijs de ſuſtentatione ſua annua per reges Edvvardum & Richar. militibus parlia-

mentalibus ea cenſentibus, licèt id in regis dedecus redundaret. Clerus conceſſit regi vnam decimã & dimidiam, non obſtante quòd medietas vnius decimæ vltimo pręconceſſæ in feſto ſancti Martini fuerat perſoluta.

Aquarum diluuium.

Eo tempore tanta repentè ruptis limitibus irrupit aquarum influentia in terra domini Cantuarienſis, & aliorum in Cantio, quanta nunquam fuerat illic ante viſa, qua ſubmerſa ſunt animalia numero & pręcio exceſsiuo: Nec ſolummodo defleuit Anglia damna talia, ſed (vt fertur) Selandia, Flandria, & Holandia per vndarum excrementa innumerabilia ſenſit diſpendia eo anno.

Wickami fundationes.

Hoc in tempore vir grandęuus dominus VVilhelmus VVickham VVintonienſis epiſcopus viuere mundo deſijt, cuius ſumptibus & induſtria quotidiè Clerus Anglicanus augmentatur & creſcit. Nam in VVintonia conſtituit collegium nouellis Grammaticis, & in Oxonia ſubtilioris ſciẽtiæ clericis fundauit domum. Exhibentur autem in vtroque loco centum perſonæ de ſumptibus prouiſis per eundem. Menſe Octobris primo die menſis obijt Romæ Papa Bonifacius nonus, cui ſucceſsit Epiſcopus Bononienſis, & vocatus eſt Innocentius ſeptimus, aliâs dictus Coſmatus gentilis, vir per omnia dignus nomine & gradu tanto.

Bonifacij. 9. mors.

Innocentius. 7. papa.

ANno domini milleſimo quadringenteſimo quinto, circa feſtum ſancti Valentini rapti ſunt filij comitis Marchiæ & abducti. Sęd citò poſt recepti de caſtro de VVyndeſor, faber ferrarius qui claues finxerat, per quas patebat ingreſſus ad eos, truncatione manuũ atq; capitis eſt mulctatus. Domina de Spencer (relicta domini Thomæ de Spencer, nuper occiſi Briſtoliæ) dum fugit (vt fertur) ad Ovvenum Glendor cum filio octenni capta eſt, & cunctis theſauris ſpoliata, perquè regios ad regem reducta, cuſtodiæ arctioris ſubijt nocumenta. Poſt feſtum Purificationis rex (acceſitis Londonias regni baronibus) tractabat cum eiſdem de regni regimine, dequè pecuniali ſubuentione ſibi ferenda, ſed proceres regijs votis tunc minimè paruêre. In quadrageſima verò ſequente rex conuenire fecit apud ſanctum Albanum clerum, regniquè barones pro præmiſſo negotio. Sed proceribus renitentibus nil actum fuit. Diſceſſeruntquè cuncti velut in concordi diſcordia, penes regem in vigilia palmarum. Sub his diebus Comes Mareſchallus Thomas Mounbray, armis inſtructus acceſsit ad Archiepiſcopum Eboracenſem Magiſtrum Richardum le Scrop, dubiũ an voluntate motus propria, an pontifice ſolicitatus vt veniret. Eoq; tempore dominus de Bardolf, Thomas adiuit Comitem Northumbriæ dominum Henricum Percy, eo animo vt moleſtarent regem, vt expoſt apparuit manifeſtè. Sed Archiepiſcopus atque comes Mareſchallus non diu celauere propoſitũ quin mox palam facerent intentum ſuum. De comitis nempè Northumbriæ dominiquè de Bardolf (vt fertur) confiſi ſolatio, Ciues Eboraci cum multis alijs euocauerunt in magno numero, vt ſtarent cum ipſis pro regni commodo, communiumquè ſalute, & promptiores redderentur ad præſens negotium, finxerunt articulos in oſtijs monaſteriorum & Eccleſiarum vrbis, ſcriptos in Anglicis, pro quibus oportuit eos voluntariè in armis eſſe. Lectis ergo articulis, milites, armigeri, plebs vrbana & ruſtica, intellecto pio propoſito in magno valde numero pontificem conſtipauere, quem cunctis cõmendabant, & ætatis grauitas, & vitæ pręcedentis ſanctitas, & incomparabilis litteraturæ ſcientia, & cunctis amabilis ipſa perſona. Comes VVeſtmerlãdię qui cum filio regis Iohanne tunc propè fuit, audito rumore præcedentium, congregatis copijs, feſtinat occurrere Pontificali turbę, priuſquam multiplicata facilè vinci non poſſet. Sed fruſtra: nam manus Archiepiſcopalium multò fortior erat gente ſua. Miſit ergo qui peterent cauſã tantæ conglobationis, & cur

Archiep. Eborac. inſurrectio.

contra

contra pacem regiam adessent armati. Archiepiscopus respondit se nil moliri contra pacem regiam, quin immo cuncta pro pace tranquillitateq; facere, armari verò siue vallari hominibus tantùm ob metum regium, ad quem alloquendum tutum non haberet accessum sine multitudine assentatorum. Propositum verò suum regis & regni fore commodum, si fortè noscere vellent illud: demonstrauitq; schedulam, qua articuli continebãtur. Quam cùm legisset comes VVestmerlandiæ, verbo vultuq; laudauit palam præsulis pium sanctumq; propositum, spondetq; se velle prosequi cum suis propositum Archipræsulis, vndè petit vt accedat cum paucis in medium, secum habiturus colloquium, & ipse cum paucis obuiaret sibi, adequato numero personarum. Antistes gauisus credit verbis comitis, persuadet comiti Marescallo, (etiam nolenti) secum procedere ad locum colloquio deputatum. Ad quem cùm pari numero conuenissent, cùm perlecta fuisset charta de articulis, mox comes & qui cum eo erant præbuerunt assensum dictis & fauorem. Tunc comes astutior cæteris, ecce inquit finis optatus assumpti laboris, iamdiu est quòd populus perseuerauit in armis, renunciet ex vestris aliquis genti vestræ, vt domum redeant, arma deponant, & solitis occupationibus operam dent consuetam. Nos interim in signũ concordiæ bibamus pariter, cernente populo partis vtriusque. Nec mora (datis dexteris) miles emittitur de parte præsulis, qui renunciet pacem populo, iubeat vnumquenque depositis armis sua reuisere, quoniam iam partes in vnam sententiam conuenêre. Illi verò vidẽtes signa pacifica, proceresq; combibentes, fessi ex insueta militia, læti lora vertere, sic quòd factũ est vt (illis recedentibus) cresceret ex condicto paulatim aduersorum numerus, nec prius intellexit Archiepiscopus se seductum, quàm per manus fuit comitis arestatus cum multis alijs per eundem. *Archiepiscopus capitur.* Quibus omnibus indemnitas est promissa, sed nullatenùs obseruata, quia tam præsul, quàm comes decollatus fuit, postea veniente rege ad Eboracum in crastino Pentecostes. Quo facto patuit illud febricitãtis Bridelintone vaticinium fore verum, prædicentis satis obscurè præsens factum, sub hijs versibus.

Pacem tractabunt, sed fraudem subter arabunt,
Pro nulla marca, saluabitur ille ierarcha.

Archiepiscopo decapitato qui satis constanter necem tulit, martyrio pulchro finitus, vt vulgares opinabantur, qui etiam asseuerabant miracula quædam facta fuisse tam in cãpo quo decollatus, quàm in loco quo sepultus est, illicò vulgus promiscuum cæpit obnixè colere cineres antitistis iam defuncti, quem dilexerant per ante viuentem, donec per quosdam regales prohibiti, præsulis monumentum reuisere metuebant. Corpus verò domini Thomæ Munbray comitis Marescalli, permissione regis sepultum est in Ecclesia Cathedrali, multis dolentibus vicem eius. Sed caput eius fixum in stipite, stetit supra muros vrbis longo tempore, expositum feruori atq; pluuiæ. Quod tandem cùm rex annuisset vt consepeliretur corpori, ferunt inuentum fuisse in nullo fluxum, in nullo marcidum, nec penitus decoleratum, sed eundem prętulisse decorem, quem viuens obtinuerat. Rex posthæc ciuibus Eboracensibus mulctatis ad libitum qui cum Archiepiscopo senserant, promouit exercitum ad persequẽdum comitem Northumbriæ & dominum Thomam Bardolf, omne præparamentum belli secum contrahens & exercitum. xxxvij. millium pugnatorum. Comes Northumbriæ comperto regis proposito, Barvvicum se trãstulit. Eo tempore nuntij regis Daciæ, Norvvagiæ & Suauiæ, venientes in Angliã, petiere regis filiam in coniugium domino suo: horum pręcipuus fuit Episcopus Solucẽsis, qui cum scriptore pręsentis chronicæ de vita sancti Albani (cuius peroptimè nouit & cõ-

municauit historiam, eò quòd in Danemarchia martyr noster celebris habeatur.) Interea rex firmans faciem contra comitem Northumbriæ, venit Barvvicum: comes verò à facie formidinis eius fugit in Scotiam, & dominus de Bardolf cum eo. Quos dominus Dauid Fleming Scotus in fide sua suscepit. Rex autem cùm cognouisset fugam comitis, mandauit hijs qui erant in castello vt illud sibi redderent. Quod cùm illi præcisè negarent, intendit Gunnam magnã, cuius vnico iactu deiecit partem vnius turris, & inclusos tantùm terruit, vt mallent obijcere se sponte gladijs, quàm expectare secundum iactum. Redditum est ergo castrum regi, & de defensoribus partim fuêre decollati, partim carceribus mãcipati. Quo recepto, & pro votis disposito, castrum de Alnevvyk & cætera castra comitis reddita sunt faciliter in manus regis. Quibus successibus rex elatus, rediuit incunctanter VValliam, vbi è contrario nil sibi cessit prosperum, sed velut infortunatè omnia gerebantur. Quapropter nullo perfecto negotio reuersus est, currus, carectas, & plaustra perdens numero quinquaginta (prout fertur) cum thesauro maximo & coronis suis, per aquarum inundationes superuenientes improuisè. Venit ergo VVygorniam, & accersitis Archiepiscopo & alijs Episcopis, patefecit eis infortunium quod acciderat, petens sibi succurri per eosdem, cui respondit Archiepiscopus se cum clero super isto negotio tractaturum. Medio tempore Gallici veniẽtes in succursum VVallici.i.Ovveni Glendor, cum centum quadraginta nauibus applicuerunt in portu de Milleford, amissis primò præ penuria recentis aquæ penè omnibus equis suis. Dominus de Berkle & Henricus Pay combusserunt ex eisdem nauibus quindecim in eodem portu. Dicti verò Galli obsederunt vrbẽ Kaermerdyn, & ceperunt, concessis prius defensoribus omnibus bonis mobilibus, cum licentia se transferendi quocunque vellent. Sub eodem tempore captæ sunt naues.xiiij.per supradictos dominum de Berklee & dominum Thomam de Svvinburne, ac Hẽricum Pay, dum velificarẽt versùs Galliam ad auxiliandum Hovveno. In quibus senescallus Franciæ, & alij.viij.capitanei capti fuêre. Villa de Royston cõflagrauit in die translationis beati Martini. Comes Arundeliæ duxit London. in vxorem, filiam regis Portugaliæ notham, satis magnificè, præsentibus rege Angliæ, & regina, in crastino sanctæ Catherinæ. In festo conceptionis sanctæ Mariæ, domina regis filia præconis voce proclamata est regina Datiæ, Norvvagiæ, Suauiæ, siue Suesiæ, in præsentia nuntiorum qui eam venerant petituri.

Gallorum appulsus in Wallia.

ANno domini.M.CCCCvj. (qui est annus regni regis Henrici à conquestu quarti septimus) dominus Rogerus de VValdene debitum naturæ soluit, qui varia fortuna vectus, expertus est sub breui tẽpore quam sit inconstans, incerta, volubilis, ipsa, errans, instabilis, vaga, quæ dum stare putatur, *Ouidii & falso mentitur gaudia vultu*. Nempè per hanc ex pauperculo, factus est regni thesaurarius, & mox Cantuariensis Archiepiscopus, quo iure mundus nouit, viuente Thoma de Arundelia. Et ilico deiectus & priuatus per longa tempora, tandem leuatur iterum in Londoniarium thronum venerandum, quo tamen non est permissus gaudere per annum. Huic successit dominus Richardus Bobvvyth. Hoc in tempore dominus Papa peremptores Richardi Scrop quondam Eboracensis Archiepiscopi publicè excõmunicauit. Eo tempore inchoatum est parliamentum, quod protelabatur inutiliter ferè per annum. Quia postquam parliamentales milites distulissent diu concedere regi subsidium, in fine tamen fracti, concessere taxam petitam, cõmunitatis damno. Nam propter hanc dilationem expensæ militum æquiperabant penè subsidium postulatũ. Per clerum autem noua taxa regi conceditur, leuanda de presbyteris stipendiarijs, & fratribus mendicantibus, ac alijs religiosis qui annalia celebrabant, vt horum quilibet

Waldeni varia fortuna.

bet

bet dimidiam marcam regi daret in releuationem cleri, sed qui semper onus portauerat pro eisdem. Per idem tempus comes Northumbriæ & dominus de Bardolf monitu Dauid Fleming fugerunt in VValliam. Patefecerat nempè illis conspirationes Scotorum, qui conspirauerant illos tradere regi suo pro quorundam captiuorum commutatione. Ob quam causam Dauid à Scotis occiditur & Scoti prouocãtur ad intestina bella, in tantùm vt inualescente discordia, treugas annales petere cogerentur. Quibus firmatis in terra, Scoti misêre per æquora filium regis sui & hæredem, vt coalesceret & informaretur in Francia de facetia linguaquè Gallica. Quem quidam nautæ de Cley in Norfolchia cepêre fortuitò, & quendam Episcopum Comitemquè de Orkeney, quibus commissus fuerat à patre suo, & ad Angliam deduxerunt, regiquè dederunt. Rex verò resolutus in iocos dixit: Certè si grati fuissent Scoti, hunc misissent mihi iuuenem instituendum, nam & idioma Franciæ ego noui. Missiquè sunt ad turrim Londoniarum dictus iuuenis, & comes Orcadum, episcopo per fugam lapso. Eo tempore dum Galli properant in succursu Ovveni Glendor cũ ratibus.38. captę sunt ex eis octo naues armatis refertę, reliquis in VValliam euadentibus meticulosè. Non multò post captæ sunt naues quindecim, portantes vinum & ceram, per mercatores nostros ad maris custodiam deputatos. Papa contulit Archiepiscopatum Eboracensem magistro Roberto Alum Cancellario Oxoniensi, tunc in curia existenti. Sed rex Angliæ indignatur & contradicit. Hac æstate rex & regina perduxerunt virginem Regis filiam, ex priore coniuge procreatam, ad villã de Lenna, vt indè transfretaret in Daciam ad sponsum suum regem. Hanc comitabantur nobiles, inter quos Episcopus Bathoniensis erat, & dominus Richardus frater ducis Eboraci. Qui redeuntes expleto negotio, parum vel nihil boni de patria retulerunt. Circa finẽ autumni dominus Henricus de Spencer Episcopus Norvvicẽsis ingreditur viãm patrum, vir qui & militis suo tempore consummauit officium, & pontificale nõ neglexit debitum. Cuius loco monachi Norvvicenses elegerunt Alexandrum commonachum & Priorem suum. Adhuc durante parliamento, restitutus est dux Eboraci dignitati pristinæ, qui putabatur à multis obijsse in carcere. Comes Cantij duxit in vxorem filiam domini de Mediolano. Hoc anno die sancti Clementis (apostolica vacante per obitum F. Re. Innocentij Papæ Cardinales 7. considerantes Christianæ religionis infamiam cõtractam ex pestifero schismate (quod tantis (prôh dolor) temporibus perdurauit) conuenerunt, vouerũt deo ac eius matri Mariæ, & sanctis Apostolis Petro & Paulo, totiquè cælesti curiæ iurauerunt, & ad inuicem vnus alteri, & è conuerso se obligãdo solenniter, promiserunt quòd siquis eorũ assumptus foret ad apicem summi apostolatus, renunciaret effectualiter iuri suo & papatui, si & quando antipapa qui est, & pro tempore fuerit consimiliter renunciaret, accederet, & ante cardinales sic cõuenire ac concordare vellent cum eisdẽ dominis & sacro collegio, sic quòd ex his duobus collegijs sequeretur iustè canonica electio vnius Romani pontificis, ac etiam promitterẽt se facturos & curaturos, quòd si quis ex dominis absentibus vel extra collegium per eos assumeretur in Papã, eandem faceret obligationem. Quodquè nullus eorum à prædictis promissione, voto, & obligatione, absolutionem, peteret vel impetraret. Et ad maiorẽ præmissorum firmitatem, quilibet ex dominis de collegio supradicto manu sua subscripsit. Elegerunt itaq; dominum Anglicũ tituli S. Marci, præsbyterum cardinalem Constãtinopolitanum, & vocauerunt Gregorium.12. Qui eodem die post electionẽ, votum, sacramentum, & promissionem (prout superius cõtinetur) in pręsentia dictorum Cardinalium & testium manu propria subscripsit. Ego Gregorius

Innocentij mors.7.

Cardinalium vota.

gorius hodiè die vltimo menſis Nouembris, anno domini M. CCCCvj. aſſumptus in Romanum pontificem, iuro, voueo, & promitto, ac confirmo omnia ſupradicta, &c. Coronatus eſt autem die ſancti Andreæ Apoſtoli vir annorum circiter octoginta. Circa feſtum ſancti martini cùm rates Anglicæ verſus Burdegalam curſum tenderent, & infrequētatum mare noſtris hactenus attemptarent, quatuor naues de villa de Lenna nauigantes incautius inciderunt ſubitò in caribdim, quæ dicitur eſſe in mari Hiſpanico, & cernētibus ſocijs abſorpti ſunt. Nam illic dicitur eſſe mare vertiginoſum, quod occultis gurgitibus naues ſorbet. Ter enim in die ſtringit fluctus & ter vomit. Aquas itaq; accipit vt vomat, vomit vt accipiat, vnde Naſo. *Euomit epotas dira charibdis aquas.* Doctę ſunt ergo reliquæ priorū periculo vela reflectere de tam pernicioſo pelago, venereq; ſaluò Burdegalim, ſed numero diminuto. Appropinquāte natali dominico, exactum eſt inſtantiùs vt regi prouideretur de pecuniali ſubſidio. Sicq; tandem conceſſa fuit ei quintadecima de cōmuni populo.

An. Do. 1407. ſoluta eſt obſidio facta villarū de Burgh, & de Bloys in Gaſconia, facta per dūcē Aurelianēſem, qui cū quinquaginta millibus venerat ad ſubuertēdū illas. Sed deo diſpēſante, qui ſuperbos humiliat, nulla dies per octo hebdomadas illuxit ei ſine tēpeſtate pluuiarū, niuis, & grandinis mixta cū ventis & fulmine, quæ tam homines ad mortem compulit quàm iumenta. Quibus

Ducis Aurelia. turpis diſceſſus.

infortunijs fertur ſex milia hominum perdidiſſe, & qui in aduentu ſuo ſupra fortunam ſuam nimis ambitioſus, fecerat deportari ſupra caput ſuum à quatuor militibus pannum aureum, iam reuertēs inglorius, gaudebat ab imbribus iam ceſſare cælum. Per idem tempus Henricus Pay & quidam de quinq; portubus, cum nauibus quindecim, in mari Britannico centum viginti naues anchorātes, onuſtas ferro, ſale, oleo, vinoq;, de rupella ceperunt. Epiſcopus Sarum Richardus Mitford ſeculo valefecit. Eo tempore fixæ ſunt ſcedulæ multis in locis Lōdonijs, quibus continebatur quòd rex Richardus viueret, & in proximo vēturus eſſet in magnificentia, & gloria, accipere ſibi regnum. Sed non multò poſt captus eſt & punitus auſus tam temerarij ſtultus cōmentor, & ex mēdatio multorum conceptam lætitiam temperauit. Hac æſtate ex aëris corruptione tanta peſtis humanis eſt infuſa corporibus, quanta non eſt viſa per annos plurimos in hac terra. Ita (vt ita dicam) *Lætiferis calidi ſpirarunt aſtibus auſtri, Peſtis & in*

Peſtis.

magnæ dominatur mænibus vrbis. Nam & Londonijs conſumpſit infrà breue tempus ad triginta millia ſexus vtriuſque: in villis verò ruralibus peruenit ad miſeros damno grauiore colonos, vt multæ domus quondam frequentibus lætæ familijs, penitus vacuarentur. Eo tempore prout videbatur in vnam conuenere ſententiam Papa Romanus, & antipapa per litteras directas adinuicem, attamen non dum finis. Sub hoc tempore Gallici ceperunt munitionem de Eye, & deſtruxerunt, ac bona inibi reperta rapuerunt, vnde dolentes ſtipendiarij Caleſiæ, ceperunt & ipſi caſtrum de Pouile, & ibidem bona reperta copioſa valdè Caleſiam comportarunt. Propè medium menſis Iunij, cùm Papa Gregorius ſe paraſſet ad proficiſcendum Sauoniam, iuxta condictum inter ipſum & antepapam gratia vnionis faciendæ in Eccleſia dei, repentè dæmonis inſtinctu, ſuperuenit rex Neapolis, & ante portam ſancti Laurentij conſedit cum exercitu, vndè dominus Papa confugit cùm cardinalibus in caſtellum ſancti Angeli.

Neapolis rex Papā obſidet.

Et accerſito nobili viro Paulo Vrſino, iuſſit vt cum manu forti militari valida opem ferret. Qui commiſſa pugna peremit ſeptem milia de hoſtibus Eccleſiæ, nobilibus multis captis. Rex verò mœrore plenus aufugit, & inglorius Neapolim repedauit. Hac occaſione retardatum eſt negotium vnionis & pacis in eccleſia ſancta dei. Circa feſtum aſſumptionis beatæ Virginis, dominus Robertus

bertus

bertus Knolles diem clauſit extremum. Cuius arma regnum Franciæ ſenſit, & expauit infeſta ducatus Britanniæ, verebatur Armoricæ, atq; pertimuit gens citerioris Hiſpaniæ. Qui præter laudem quam ſibi peperit in geſtis Martijs, cõſtruxit pontem vltra flumen de Modevvey iuxta Roffam, prouexitquè domũ fratrum Carmelitarum Londonijs, fundauitq; collegium ſecularium clericorum apud Pontemfractum, & alia multa laudabilia conſummauit. Eodem anno Guido de Mone, Meneuenſis epiſcopus, præſentis lucis ſenſit eclipſim, qui dum vixit magnorum malorum cauſa fuit.

Knolles moritur.

Sub eodẽ tempore, magiſter Henricus Bovvet ad inſtantiam regis tranſlatus eſt ab Epiſcopatu Bathon. ad Archipræſulatum Eboracẽſem, & Magiſter Robertus Alun cui Papa prouiderat de Archiepiſcopatu Eboracenſi, thronum cõſcendit Sariſburienſem, vacante per mortẽ magiſtri Clickhole. Magiſter verò Richardus de Clifford, de Pontificatu VVigorniæ tranſijt ad ſedem Londinẽſem. Thomas quoque Peuerel ab Epiſcopatu Landaffenſi transfertur ad cathedram VVigornienſem. Hac æſtáte dominus Henricus Princeps VValliæ cepit per obſidionem caſtrum de Abruſtvvich, ſed non multò poſt Ovvenus Glendor fraudulenter illud intrauit, & nouos cuſtodes impoſuit. Menſe Nouembri facto parliamento Londonijs, facta fuit leuatio pecuniæ toto regno.

Epiſcoporum tranſlatio.

ANno domino milleſimo. CCCC.viij. (qui eſt annus regni regis Henrici à conqueſtu quarti octauus) fuit hiems aſperrima, ex niuium abundantia, durans per menſes Decembris, Ianuarij, Februarij, atque Martij, vndè contigit penè cũctas volucres de genere Mauiſtorum vel Merularum, fame frigorequè perire. Eo tempore rege tenente conſilium grande Londonijs cum regni magnatibus, comes Northumbriæ, dominuſq; Thomas de Bardolf (fatis iniquis vrgẽtibus) in Angliã redière. Qui poſt longam equitationem, cùm perueniſſent ad villam de Thrisk, proclamari fecerunt, vt quiſquis libertatem cuperet, arreptis armis eos alacriter ſequeretur. Igitur ſecuti ſunt eos plurimi, putantes ſibi cuncta pro votis accedere. Vicecomes verò de Euervvike, cum militibus patriæ illis occurrẽs, iuxta Horſelvvood commiſſo graui prælio comitem interemit. Cuius caput illicò præciſum eſt, dominus de Bardolf ex vulneribus acceptis ſaucius, captus eſt viuus, ſed citò poſtea defecit in mortem. Acta ſunt hæc quantum ad bellum. 11. Cal. Martij. Completaquè putabatur prophetia quæ præmiſſa prænunciauerat ſub hoc inuolucro. *Stirps Percitina periet confuſa ruina.* Nempè dominus iſte ſtirps fuit cunctorum de nomine Percy ſuperſtitum, & aliorum plurimorum varijs cladibus finitorum. De cuius infortunio vulgus non parum doluit, recolens viri magnificentiam, famam, & gloriam, applicans ſibi Lucani carmen ligubre ſic dicentis:

Niuis aſperitas.

Inſurrectio D. Percy.

" *Sed nos nec ſanguis, nec tantum vulnera noſtri*
" *Affecere ſenis, quantum geſtata per vrbem*
" *Ora ducis: quæ transfixo deformia pilo*
" *Vidimus.*

Nam caput eius veneranda decoratum canicie, pilo ſuperpoſitum, per vrbem Londoniarum publicè deportatum, ſuper pontem confuſibiliter eſt locatum. Pontifex Bangorienſis captus cum prædictis dominis donari vita meruit, eò quòd inermis captus fuit. Poſt mortem prædictorum procerum, vires aſſumpſit inuidia, ſuccreuitq; delatorum turba in Boreali patria, quæ patriotas accuſare ſtuduit de impenſo fauore dictis dominus. Quorum clamore rex excitus, perrexit Eboracum ad faciendum iudicium tranſgreſſorum, vbi cùm multos damnaſſet, plurima cõfiſcaſſet, patriam pacificaſſet, ſuſpenſo Abbate de Hayles (qui cũ præfatis dominis armatus ſteterat) redijt ad partes auſtrales. In craſtino

ſanctæ

ſanctæ Mariæ Magdalenæ, in conſilio cleri celebrato Londonijs, aſsiſtentibus doctoribus vniuerſitatum Cantebrigiæ & Oxoniæ, tractatum eſt de cenſu, & obedientia Papæ ſubtrahendis vel non ſubtrahendis, qui contra votum & iuramentum præſtitum, ſe ſubtraxit à loco, vbi iuxta pacta, de ceſsione pro parte ſua procedendum fuerat ad vnionem in Eccleſia faciendam. Eo tempore dux

Dux Aurel. quomodò cæſus.

Aurelianenſis dum ſcortis, ſtupris, inceſtibus vacat & adulterijs in regno Franciæ, peremptus eſt à quodam milite cuius coniugem adulterare conſueuit. Dux Burgundiæ quia preſumpſit factum defendere militis, proſcriptus & multis affectus incommodis, Franciam dereliquit. Sed expoſt captus & incarceratus: ſolutus eſt ſub pacto Caleſiæ capiendæ. In vigilia natiuitatis beatæ Mariæ tanta

Pluuia.

fuit inundatio pluuiæ, quantam ſenes veterani antea non viderunt. Sanctus Thomas comes Cantij dum obſidet caſtrum de Briant in Britãnia ſpiculo baliſtæ vulneratus in capite, cepit tamen caſtrum & deſtruxit funditus, nec multò poſt (putrefacto cerebro) mortem incurrit. Circa feſtum omniũ ſanctorũ venit in Angliã cardinalis Burdegalenſis, (vir potens in opere & ſermone) miſſus à Collegio cardinalium, ad informandum regem, regniq; clerum, de inconſtantia Papæ Gregorij (prout prius edocuerat regem Franciæ & incolas regni eius), quatenus hij duo reges qui cenſebantur in orbe præſtantiſsimi, manus apponerent adiutrices, ad inducendũ dictum Gregoriũ ad ſeruãdum iuramẽtum præſtitum, vt ipſorum duorum regum auctoritate magnifica, vnio fieri poſſet in

Legatio à Papa.

eccleſia. Cui negotio rex Fräciȩ lubens annuerat: & ſolennes Gregorio nũcios deſtinauerat, licèt tergiuerſanti & indurato. Quamobrem rex Franciæ, ſecutus conſilia doctorum vniuerſitatum, Pariſiorum, & Bononienſium, Aurelianorum, Tholoſanorum, & montis Peſulani, ad euitandum pœnas fautoris ſchiſmatis, neutri de papatu contendẽti decreuit obedire, donec pax haberetur in eccleſia dei. Rex Angliæ cùm intellexiſſet propoſitionem Cardinalis, exhiberi ſibi iuſsit omnem humanitatem, offerens ſumptus ſibi largifluos quamdiu cuperet in Anglia commorari.

ANno domini M. CCCC. ix. (qui eſt annus regni regis Henrici à conqueſtu quarti nonus) poſt Epiphaniam conuocauit dominus Cantuar. regni clerum Londonijs, ad eligendum perſonas idoneas, quæ proficiſcerentur Piſas, ad conſilium generale. Inter quas electi ſunt Magiſter Robertus Alin Sariſburienſis Epiſcopus, & præmiſerat ante rex Angliæ ambaſsiatores ad Papam Gregor. & Cardinales, dominum Iohãnem Coluile militem, & magiſtrum Nicholaum Rixton clericum, cum litteris exhibendis eiſdem. Et qui-

Literæ cleri ad Papam.

dem in littera Papæ directa, inter cætera ſcribit ita. Beatiſsime pater, ſi ſedis apoſtolicæ dignaretur attendere prouidentia, quanta quaſi per vniuerſum orbem pericula, prætextu ſchiſmatis emerſêre, & potiſsimè de ſtrage populi chriſtiani (quæ vltra ducenta millia perſonarum (vt aſſertur) ex guerrarum fremitibus in diuerſis mundi partibus exortarum, & iam pridem ad numerum. 30. millium) ratione diſſentionis habitæ ſuper Epiſcopatu Leodiẽſi inter duos, vnũ ſcilicet auctoritate Dom. veri pontificis, & aliũ auctoritate antipapæ titulo cõtendentium, in bello campeſtri (quod dolenter referimus) fuerant interfecti, pro facto iam dicto anxiaretur in ſpiritu, & in iſto dolore torqueretur in mente, dictanteq; bona cõſcientia, potiùs apoſtolicæ ſedis honorem relinqueret, quàm huiuſmodi deteſtãda cõuicia de cætero ſub diſsimulationis clamide tolleraret, exemplum ſumens de vera matre, quæ coram rege Salomone contendens, ceſſionem potiùs elegerat, quàm filij ſectionem. Et quamuis ex illa noua creatione nouem Cardinalium, contra iuramentum veſtrum (vt aliorum verbis vtamur) vltimò per vos facta (de qua vehemens admirationis clauſa conſurgit)

poſsit

poſsit aliquatenus (præſertim prout veriſimile eſt cenſendum) intentionem veſtram ad finem ſchiſmatis non intendere. Abſit tamen à ſeculo ſemper, quòd ſedes veſtra circumſpecta, de tanta mentis inconſtantia notaretur ab aliquo, vndè nouiſsimus error priore deterior haberetur. Hæc deſcripſimus de epiſtola quam rex direxit Papæ, vt cunctis liqueat quàm ſobriè, quàm modeſtè temptauit Papam inducere ad votum, iuramentumq; ſoluendum, ne per eum ſtare videretur quò minus in Eccleſia vnitas reformaretur. In epiſtola verò directa cardinalibus, inter cætera ſcripſit ſic. Cupientes oſtendere quem zelum habuimus, & habemus, vt pax detur Eccleſiæ de conſenſu ſtatuum regni noſtri, domino ſummo pontifici literas noſtras trãſmiſimus (iuxta ſeriem copiæ præſentibus incluſæ) effectualiter exequendas: veſtrum itaq; venerabilem cętum affectuoſè precamur, quatenus ſi contingat eundem Gregorium (intereſſendo generali conſilio apud Piſas, & cedẽdo Papatui, iuxta votum & iuramentũ per ipſum vicibus iteratis emiſſum) acquieſcere votis veſtris & noſtris (prout cupimus, & tenemus ipſum facturũ) pro ſtatu ſuo totaliter ordinare velitis, vt præcipuè deus exinde placetur, & tam ipſe Gregorius, quàm nos qui nõ immeritò ſuum honorem & commodum ex affectu diligimus, vobis & ſingulis veſtrum meritò teneamur ad gratiarum vberes actiones.

ANno domini milleſimo, CCCC.x. iuxta condictum conuenêre Piſas domini Cardinales vtriuſq; collegij, videlicet Gregorij, & Benedicti, vt ſuper reformatione vnionis tractarẽt tam effectualiter quàm finaliter, occurrentibus ad eundẽ locum penè totius orbis Latini prælatis, & viris venerabilibus electis ad ſuffragandum cardinalibus in hac cauſa: ſic quòd factus eſt ibidẽ numerus maximus mitrarum. Qui inuocata ſpiritus ſancti gratia, conuenerunt in vnã perſonam, ac elegerunt vnum qui caput eſſet totius eccleſiæ, duobus alijs abdicatis, vocaueruntq; nomẽ eius Alexãdrum quintum, licèt Gregorius, & Benedictus (qui ſe de cõſilio prædicto ſponte ſubtraxerant) procaciter obgrunnirẽt. Hic Alexander in primordio ſuæ creationis, conceſsit omnibus verè confeſsis & cõtritis, qui manus adiutrices apponerent eccleſiæ ſiue prioratui ſancti Bartholomęi Canonicorum de Smithfeld Londonijs, ſcilicet die Cænę domini, die Paraſceues, ſiue ſancto Sabbatho Paſchæ, ac etiam in feſto Annũciationis beatæ virginis à primis veſperis vſq; ad ſecundas veſperas, & quolibet iſtorũ dierũ plenã remiſsionẽ omniũ peccatorum. Creati ſunt hoc anno dominus Thomas Beufort in regni Cancellarium, & dominus Henricus Scrop in theſaurariũ. Facto parliamento Londonijs, ſub diebus quadrageſimæ, quidã laicus, arte Faber, dũ pertinaciter defendit hanc hæreſim, quòd videlicet non eſt corpus Chriſti quod ſacramentaliter tractatur in eccleſia, ſed res quædam inanimata, peior bufone, vel aranea, quæ ſunt animalia animata, nec vellet opinionem iſtam deſerere, traditus eſt iudicio ſeculari. Cumq; dãnatus eſſet, & in Smithfeld includendus dolio, dominus princeps Henricus (regis primogenitus) qui tunc affuit, ad eum acceſsit, conſuluit, monuit vt reſipiſceret: ſed neglexit (perditus nebulo) tanti principis monita, & elegit potiùs ſe cõburendũ, quàm ſacramẽto viuifico deferre reuerentiã. Quapropter dolio includitur, affligitur à deuorante flãma, mugitq; miſerabiliter inter incẽdia: clamore cuius horribili dominus princeps motus, iuſsit ignis materiã ab eo ſubtrahi, ardorẽ longiùs ammoueri. Cõſolatur penè mortuũ, promittens nunc etiã victurum ſe, & cõſecuturũ veniam, ac ſingulis diebus vitæ ſuæ (ſi reſipiſceret) de fiſco regio tres denarios percepturũ, ſed miſer (refocillato ſpiritu) reſpuit tantæ dignationis oblationem, (nõ dubiũ quin maligno ſpiritu induratus.) Quãobrẽ iuſsit dominus princeps, eũ iterũ recludi dolio, gratiã nullã cõſecuturũ de reliquo, vndè cõtigit quòd illic ad fauillas arſit

ardalio, miserabiliter mortuus in peccato suo. In hoc parliamento milites parliamentales, (vel vt dicamus verius satellites pilatales) in maligno positi, nulli commoditati regni studentes, ad vnum solummodo scelus vacant, vt Ecclesiam dei per Angliam spoliarent, huiuscemodi schædulam regi dantes: Excellentissimo domino nostro regi & omnibus proceribus in præsenti parliamento constitutis omnes communes fideles demonstrant humiliter, dicentes veraciter quòd dominus noster rex potest habere de bonis temporalibus per Episcopos & Abbates, ac Priores occupatis, ac superbè vastatis in regno, quindecim comites, mille quingentos milites, sex mille ducentos armigeros, & centum xenodochia plura quàm sunt, bene & fideliter sustentata de terris & tenementis nunc inutiliter & superbè vastatis. Sed cum niterentur ostendere de quibus locis tam grandes summæ leuari possent, vndè præmissi dotarētur siue ditarentur, defecerunt scrutantes scrutinio, & dum diligunt vanitatem, quæsiuere mendacium. Serenissimus autem princeps, abhominatus tantam Lolardorum malitiam, prohibuit ne de cætero præsumerent talia commentari. Cumq; cætus execrabilis Lolardorum militum videret se nō posse progredi in præmeditata malitia, petierunt cum instantia, vt clerici conuicti de cætero nō traderentur ergastulis Episcoporum, sed carceribus regijs, & temporalium dominorū: sed nec hoc quidē consecuti sunt. Petierunt etiam vt statutum factū de Lolardis (in quo cauetur vt vbicunq; forent deprehēsi dogmatizare doctrinas erroneas, caperentur sine breui regio, & proximo regis carceri manciparentur:) vel mutaretur, vel modificaretur. Et acceperunt responsum se nō habituros huius petitionis propositum, quin potiùs statutum super huiusmodi negotio aggrauandum. Rex verò in præsenti parliamento petijt vt quotannis dum viueret, sine parliamēto tenēdo, decerneretur sibi de clero vna decima, & de laicis vna quintadecima, sed non obtinuit. Protelatum est ergo parliamentum ab octauis sancti Hilarij ferè in medium mensis Maij. Tandem de laicis concessa fuit illi vna quintadecima, non sine grandi murmure cōmunitatis. Hoc tempore dominus Thomas Benford comes Surrey concessit in fata. Circa nonum mensis diem Aprilis, incensa est villa de sancto Audomaro, cum Abbathia, vbi reconditus fuit apparatus execrabilis per ducem Burgundiæ, qui pactus fuerat villam Calesiæ, vel destruere, vel Gallorum arbitrio subiugare. Ibi machinarum hactenùs nullibi conspectarum multitudo maxima, ibi vasorum venena continentium (quæ proijcienda præordinauerat in dictam villam) magna nimis abundantia seruabatur. Collegerat siquidem serpentes, scorpiones, bufones, & alia venenorum genera, & incluserat in paruis cadis, vt dum computruissent illic noxiorum carnes animantium, & in tabem resolutę fuissent, facta obsidione circa Calesiam, cados emissos è machinis in villam proijceret. Qui dum confracti fuissent iactus violentia, fætore pestifero strangularent inclusos, armatos contactu inficerent, & vbique vicos venena sparsa fædarent. Interea iuuenis quidam ductus auri cupiditate, vel affectæ villæ regiæ, petijt à rectoribus quid mercedis meretur, qui villam è tanto metu vacuaret & omnem apparatum quē formidabant incenderet. At illi summam fului metalli taxant, qua contentus, digreditur adolescens, & immisso igne, non solùm combussit dictam materiam sed penè cum monasterio totam villam.

Alexander Papa quintus electus in consilio Pisis celebrato, diem clausit extremum, cui successit Balthazar Bononiensis Archiepiscopus, consensu vtriusque partis Cardinalium, qui vocatus est Iohannes vicesimus tertius.

ANno domini M.CCCC.xj. hostis humani generis inuidens incremētis orbis Christiani, non solùm graue scandalū, sed & magnum scandalū in-

tulit Chriſtianis. Siquidem rex de Krakon tactus affectu Chriſtianæ profeſſionis, baptizatus eſt in nomine ſanctæ & indiuiduæ trinitatis. Qua de cauſa cuncti noti & amici ſui qui remanſerunt in perfidia Saraſenica, ſe elongauerunt ab eo, & conſpirauerunt vt ipſum peruerterent, aut certè bello delerent. Quorum vt comperit molitiones, tanquam chriſticola à vicinis chriſtianis cõtra hoſtes ſuæ fidei ſubſidium expetiuit. Erant autem ſibi contermini proceres & rectores de le Pruvvs, qui priuſquam Chriſtianus effectus eſſet conſueuere terras ſuas inuadere, & exindè prædas opimas Martio iure referre. Sed iam ratione religionis ceſſare neceſſe fuit. Nihilominus Pruſienſes heroes, comperto quòd affines ſui perſequerentur eum, vt afflictum magis affligerent, non verentes domini vindicem, bellum ſibi crudeles indicunt, quamuis ipſe ab eis ſuffragia contra Saraſenos primitus imploraſſet. Itaque conſtitutus inter incudem & malleum, quo ſe verteret ignorabat, ſed tandem animatus (vt creditur) & indutus virtute ex alto, quo maius imminebat periculum ſe conuertit. Et licèt hoſtes præſtarent & numero, & apparatu, inuocato rex Neophitus chriſti nomine, commiſit cum Pruſienſibus & fecit ſtragem magnam. Quo ſucceſſu non ſolùm ſibi ſubegit hoſtes, ſed & omnem regionem eorundem. In hoc tamen piè conſulens ſubiugatis, vt permitteret eos ſuis auitis gaudere priuilegijs, & mercimonia prout ſoliti fuerant exercere. Hoc anno Burdegaliæ, ex diſſenteria penè quatuordecim millia hominum periere. Tantumq; peſtis inualuit in Aquitania & VVaſconia, quòd vindemiatores & vuarum calcatores in patria defecerunt. Iohannes Prendergeſt miles, & VVilhelmus Long pelagus præſeruantes à piratis, mare pacatum reddidere. Sed non tollerauit hoc maleuolorum ſupercilium, quin viros accuſarent de furtis, de rapinis, de prædationibus rerum inconceſſarum. Quapropter miles VVeſtmonaſterij petiuit aſilum, non domum tigurium (vel vbi caput reclinare poſsit) obtinere potuit metu regis, ſed in veſtibulo ſancti Petri (explicatis tentorijs) ſibi neceſſe fuerat repanſare, abhibitis lateri ſuo cuſtodibus, propter timores nocturnos, qui ſibi ab æmulis parabantur. Remanſit interim VVilhelmus collega ſua in pelago, donec admiralius qui tunc fuit naues armaſſet, & ad eum perſonaliter acceſsiſſet & impunitatem ſibi (fide interpoſita) ſpopondiſſet. Qua conditione relictis nauibus ſecutus eſt eum: ſed tamen (non obſtantibus promiſsis pollicitationibus) recluſus eſt in turri Londoniarum. Dominus Cantuarienſis dum nititur viſitare vniuerſitatem Oxoniarum repulſam paſſus eſt. Guerra mota eſt inter ducem Burgundiæ & ducem Aurelianenſem (filium ducis Aurelianenſis nuper occiſi) factione ducis Burgundiæ ſupradicti, ſuffragantibus duci Aurelianenſi regibus Nauariæ & Arragoniæ, ducibus Bituriæ & Britãniæ, cum VVaſconis & Aquitanis, necnon comitibus de Huys, & de Armanak, & multis alijs. Dux Burgundiæ (cui fauit rex Franciæ, & eius primogenitus (dictus rector Franciæ) cum multis alijs) videns partem contrariam robore fortem, populoſitate numeroſam, diffidens ſuis viribus, miſit ambaſsiatores in Angliam, petens per eos regis ſuffragia contra ducem Aurelianenſem, offerens plurima, pluraquè promittens, inter quæ nuptias filiæ ſuæ promiſit principi, ſimul cum maxima ſumma fului metalli. Cui rex fertur tale dediſſe reſponſum. Conſulimus ne cum hoſte veſtro præſumatis in hac cauſa congredi, qui iuſtè vos infeſtare videtur pro nece per vos procurata parentis ſui, ſed quantum in vobis eſt animum iuuenis exaſperati mitigare ſtudete, ſatisfactionem rationabilem iuxta conſilium partis vtriuſque promittentes. Quod ſi nec ſic à perſecutione ceſſare decreuerit, ſecedite in partes tutiores veſtri dominij, & illic vires aggregate quæ ſufficiant ad repellendum ſuam violentiam. Si verò

poſthæc bellum contra vos mouerit, ad congrediendum cum eo iuſtius mouebimini. Et in tali cauſa fauorem vobis quem petitis exhibebimus. Tranſmiſsi ſunt ergo comes de Arundel, comes de Kyme, dominus de Cobham, Iohannes Oldcaſtell: & quidam alij cum armata manu, & architenentibus in numero copioſo. Qui cum ſumma gratulatione recepti ſunt per ducẽ Burgũdiæ, ſufficienterq; conducti: ſed cùm moram Pariſius diuturnam protraxiſſent, & iam macellarij carnes ſolito cariùs venderent, ſtatuerunt noſtrates egredi, & (ſi fortuna faueret) ab hoſte quærere victum ſibi. Iacuit tunc non procul Aurelianenſis comes in loco quodam forti, cum priuata familia, propè villã de Seynclo, in qua magna pars exercitus ſui conſtituta fuit, quaſi media via inter vtroſque. Profecti ſunt ergo Anglici pabulatum, proq; ſua neceſsitate prouidendum. Cùmq; villam de Seynclo proponunt inuadere, cõperiunt pontem fractum ab hoſte. Cui tabulas licèt ſtrictas, longas tamẽ, hoſtes ſuperſtrauerãt, vt egredientes ab ingreſſu villę noſtros arcerent, & ſi neceſſe foret (iuxta qualitatẽ negotij) reuerti poſſent. Pugnatum eſt ergo, & Franci fugati. Qui dum meticuloſè fugiunt, per arctitudinẽ tabularũ cadẽtes in flumine dimerguntur. Occiſi ferũtur ibidẽ mille, trecenti cæteriſq; in villam ad ducẽ fugientibus, caſumq; referẽtibus cũ ploratu. Qui cõfeſtim fugiens è diuerſa parte, ſaluti ſuę cõſuluit. Noſtri proindè villam de Seynclo deprædantur, captiuos multos ſecum trahunt, Pariſius reuertuntur. Reguli & nobiles cùm vidiſſent manum magnam quam exercuerat dominus ſuper hoſtes per manum noſtratum, deum pro ſucceſſu nouo laudauere, noſtriſq; gratias retulere. Sed quia captiuos ſecum traxerant, qui rei leſę maieſtatis extiterant, eoſdem captiuos Galli mox iudicialiter punire temptabãt, contradicunt noſtrates, eò quòd pacta redemptione ſaluaſſent eos iuxta leges armorum, & timebant perdere ſummas pactas. Quapropter bile repleti, dum nituntur ſaluare quos tueri ceperant, de Pariſienſibus plures morte plectunt. Sed tandem recepta pecunia pacta pro redemptione captiuorum de fiſco regis & ciuibus, permiſere Francos gaudere ſuorum mortibus. Quorum quidam decapitantur, quidam tormẽtis varijs iuxta morem patriæ mori coguntur. Parliamentum celebratur Londonijs in craſtino animarum.

ANno domini milleſimo. CCCC.xij. dux Aurelianẽſis, qui ſe putabat inſuperabilẽ, accepta plaga per Anglos inflicta, mox diſperquiſiuit media per quæ regem Angliæ, nec non & proceres, ac commune vulgus, in affectum ſibi poſſet allicere. Initoquè conſilio ſuper iſto negotio, ſcripſit procuratorium ſub his verbis. Iohannes regis Francorum filius, dux Bituriæ, & Aluerniæ, comes Pictauiæ Stamparum Boloniæ & Aluerniæ &c. Carolus dux Aurelianenſis & Valeſij, Comes Bleſenſis, & Belli montis, & dominus Conciati. Iohannes dux Burboniæ, comes Clarimontis & Foreſtarum, & dominus Belli ioci, & Iohannes comes Alekoniæ, de Armanak & de Pertica, & dominus Filgeriarum. Notum vobis facimus vniuerſis quòd noſtrum quilibet de probitate, & fidelitate, circumſpectione, & prudentia Falconeti &c. ad plenum confiſi, ipſos & eorum quemlibet præſentium tenore noſtros procuratores fecimus certos, indubitatos, & irreuocabiles, ac nuncios & legatos ſpeciales, ad tractandum & concordandum & concludendum cum sereniſsimo principe domino Henrico dei gratia rege Angliæ, & illuſtriſsimis eius natis, &c. ſuper reſtitutione & traditione reali ducatus Aquitaniæ, cum ſuis iuribus, & pertinentijs vniuerſis, quæ ad ſereniſsimum Dominum regem Angliæ hæreditario iure (vt aſſeritur) pertinent, per nos eidem fiendis, &c. Poſtquam legati ſuum procuratorium exhibuiſſent, obtulerunt quæ in ſubſcriptis articulis denotantur. Primò obtulerunt ſua corpora exponẽda pro ſeruitio domini-

mini regis Angliæ in omnibus suis causis & actionibus (salua semper eorum fidelitate) scientes quòd aliter requirere nollet. Secundò obtulerunt filios suos, filias, neptes, nepotes, & vniuersaliter omnes consanguineos suos pro coniugiis faciendis, ad complendum iuxta dispositionem regis Angliæ. Tertiò obtulerũt castra, villas, thesauros & alia bona in obsequium præfati domini regis. Quartò obtulerunt amicos ferè omnes, nobiles Franciæ, clericos famosos, ciues honestos, qui eis assistunt vt de facto patebit. Quintò obtulerunt ducatũ Aquitaniæ integrè, eodem modo quo eius prædecessores obtinuerunt, nihil excipiendo de pertinentibus ad præfatum ducatum. Ita quòd parati sunt recognoscere terras quas tenent à præfato domino rege, & tradere in manu sua quas possunt, ac residuas pro iuribus cõquiescant. Ipsi verò petũt recipere, quòd dominus rex Angliæ & successores eius eisdem dominis assistant, cõtra ducem Burgundiæ, scilicet de crimine commisso in personam ducis Aurelianensis. Secundò petunt quòd dominus rex Angliæ assistat contra ducem Burgundiæ & suos fautores, vsque ad reparationem omniũ bonorum quæ habuerũt illius & suorum occasione causæ. Tertiò petunt quòd assistat contra ducem Burgundiæ pro restitutione damnorum, & reparatione offensarum, amicorum, vassallorum & subditorum suorum. Quartò petunt quòd eis assistat pro pace regnorum quantũ poterit &c.

Hoc anno libra Piperis quatuor solidis vendebatur. Circa festum assumptionis sanctæ Mariæ, cùm rex decreto sui consilij statuisset opem præstare partibus ducis Aurelianensis, misit filium natu secundum Thomam ducem Clarenciæ, necnon Edvvardum ducem Eboraci, dominumquè Thomam comitem Dorcetanũ, plurimosq; valentes cum manu valida, vt duci præfato ferrent auxilium contra ducem Burgundiæ (nondum reuersis in Angliam cunctis qui iamdudum cum comite Arundeliæ transfretauerãt ad roborãdum partes Burgundionis) vndè succreuit multis admiratio, qualiter tam repentina facta sit mutatio, vt sub temporis tantilli spatio contingeret Anglos velut duo contraria cõfouere. Profecti sunt tamen prænotati proceres, & in Neustria applicuere, vbi cùm dux Aurelianensis iuxta condictum, tempore statuto non occurrisset, incenderunt villas suas, prędati sunt vicos, & municipia multa cepere. Tandem licèt serò conuenerunt ad colloquium ducis Clarencię, & Aurelianensis. Habitusq; est tractatus inter eos, vt nostrates desisterent ab hostili equitatione, & à prædationibus temperarent. Quo concesso, recesserunt duces nostri in Aquitaniam illic hiematuri, Aurelianensis ad propria se conuertit. Medio tempore dominus de Heyle Marescallus Franciæ, cum multis magnatibus, hominibusq; de armis ad numerum quatuor millium pugnatorum, obsedit quoddam municipium in Aquitania, quod erat in custodia domini Iohannis de Blunt militis, qui cum trecentis auxiliarijs fugauit & subdidit totum exercitum Gallicorum, captis de nominatis viris duodecim, & alijs generosis ad numerum centum viginti.

¶ De tempore regis Henrici poſt Conqueſtum quinti.

ANno domini M.CCCC.xiij. rex Henricus tenuit natale apud Eltham, valetudine graui preſſus ſic quòd quandoq; mortuus videbatur. Reſumpſit tamē vires deo volēte, & dies natalicios iocunditate qua potuit celebrauit. Poſt natale conuocauit regni proceres ad parliamētum tenendũ Londonijs, in craſtino Purificationis ſanctæ Mariæ, ſed tamen finem parliamenti nõ expectauit, fato præuentus, die viceſima menſis Marcij, cùm gloriosè regnaſſet annis treſdecim & dimidio, præter quinque dies. Sepultuſquè eſt in Eccleſia Chriſti Cantuariæ.

EOdem anno coronatus Londonijs Henricus primogenitus regis Henrici nuper defuncti quinto idus Aprilis dominica in paſsione domini. Quo die fuit tempeſtas niuis maxima, cunctis admirantibus de temporis aſperitate, quibuſdam nouelli regis fatis impingentibus aëris turbulētiam, velut ipſe futurus eſſet in agendis frigidus, in regimine regnoq; ſeuerus. Alijs mitiùs de perſona regis ſapientibus, & hanc aëris intemperiem interpretantibus omen optimum, quòd ipſe videlicet niues & frigora vitiorum faceret in regno cadere, & ſerenos virtutum fructus emergere, vt poſſet effectualiter à ſuis dici ſubditis: Iam enim hyems tranſijt, imber abijt & receſsit. Qui reuera mox vt initiatus eſt regni infulis, repentè mutatus eſt in virum alterum, honeſtati, modeſtiæ, ac grauitati ſtudens, nullum virtutum genus omittens quod non cuperet exercere. Cuius mores & geſtus omni conditioni tam religioſorum, quàm Laicorum in exempla fuêre. Poſt feſtum paſchæ tenuit rex parliamentũ ſolenne Londonijs, in quo ſubſidium petijt & accepit. Circa præſens tempus redijt dominus Thomas dux Clarenciæ (frater regis) de partibus Aquitanniæ, quem directum diximus in auxilium ducis Aurelianenſis contra ducem Burgundiæ. Sub hijs diebus magna pars ciuitatis Norvvicenſis, cum tota domo fratrũ prædicatorum ordinis ſancti Dominici, & omnibus eiſdem pertinentibus, necnon & duobus fratribus ordinis eiuſdem, repentinis ignibus conflagrauit. In feſto ſanctę Trinitatis celebratæ ſunt ſolēnes exequiæ regis Henrici à cõqueſtu quarti, Cantuariæ, præſente rege Henrico filio ſuo & hærede. Eo tempore decretum fuit per cleri conciliũ Londonijs apud ſanctũ Paulum celebratum, ad inſtantiã maximè regis nũc, vt feſtiuitas ſancti Georgij martyris vt duplex feſtũ de cætero celebretur. Quod etiã die ſancti Dunſtani dominus Cantuariēſis cenſuit faciēdum. Alexãder Epiſcopus Norvvicenſis qui de veterano Priore loci prędicti pontifex factus fuerat, curis ſęculi valefecit. Cui ſucceſsit per electionē magiſter Richardus de Cortunaco, dignus, qui genere, moribus, & ſcientia, cõquadraret hunc gradum. Eo tempore Lolardi qui doctrinam euangelicam & Apoſtolicã atq; propheticam deprauabant, fixerunt ſchedulas in valuis eccleſiarum Londonijs, quæ continebant centum millia parata, ad inſurgendum contra cunctos qui non ſaperent ſectam ſuam. Inuitabantur nempè viribus & ingenio cuiuſdam qui dicebatur Iohannes Oldcaſtell, qui ob reuerentiam nuptiarum quas contraxerat cum affine nobilis viri domini de Cobham, cognomen dicti dominij eſt ſortitus. Erat iſte Iohannes fortis viribus, operi Martio ſatis idoneus, ſed hoſtis Eccleſiæ peruicaciſsimus. Regi propter probitatē charus & acceptus,

ſed

sed tamē propter hæreticā prauitatē valdè suspectus. Eo tēpore facta Londonijs Cleri conuocatione per dominum Cantuariensem, maximè iam causa prędicti Iohannis, repertum fuit quòd idem Iohānes fuit & est principalis receptator & fautor, protector & defensor Lolardorum, & quòd præsertim in diœcesibus Londoniensi, Roffensi, & Herefordensi, ipsos Lolardos ab ordinarijs siue diœcesanis locorum minimè licenciatos contra constitutionem prouincialem inde factam ad prædicandum transmisit, eorumq; prædicationibus nepharijs interfuit, & contradictores si quos repererat, minis & terroribus, ac brachij secularis potestate compescuit. Asserens inter cætera, quòd Cantuariensis Archiepiscopus & eius suffraganei non habuerunt nec habent potestatem aliquam huiusmodi constitutionem faciendi, aliterquè sentijt & sentit, ac dogmatizat, & docet, de sacramentis altaris, & pœnitentiæ, peregrinationibus, & adorationibus imaginum, ac clauibus, quam Romana Ecclesia docet & affirmat. Qua re ex parte totius Cleri, dominus Cantuariensis fuerat requisitus, vt desuper prę-missis contra eundem Iohannem procedere dignaretur. Qui tamen ob reuerētiam domini regis, cuius ad tunc idem Iohannes familiaris extiterat, & ob honorem ordinis militaris vnà cum omnibus Suffraganeis tunc præsentibus, & magna parte cleri, accessit ad pręsentiam domini regis (tunc in prædio suo de Kennyngton existentis) declarans ei defectus eiusdem. Ad instantiam tamen domini regis cupientis eum sine dedecore reuocare, suspensum fuit negotium magno tempore: sed cùm dominus rex circa reductionem eius longum tempus triuisset inaniter, significauit domino Cantuar. se circa eum inutiliter laborasse. Dominus ergo Cantuariensis dictum Iohannem de & super præmissis personaliter responsurum coram eo ad certũ terminum decreuit euocandũ ac nunciũ suum cum litteris citatorijs ad dictũ Iohannem transmisit (tũc in castro suo de Coulyng degentem) mandans dicto nuncio, vt dictum castrum dicti Iohannis nullo modo ingrederetur, nisi licenciatus, sed per mediationem cuiusdã Iohannis Butler hostiarij camerę domini nostri regis, ipsum dominum Iohannem requireret quatenùs, vt daret dicto nũcio licentiam ingrediendi, vt citaret eundem, seu saltem extra castrum suũ prædictum faceret sui copiam, vt sic citatione posset apprehendi. Qui tamen Iohannes Oldcastel dicto Iohanni Butler ex parte domini regis sibi præmissa exponenti, publicè respondit, quòd nullo modo citari voluit, nec citationem ipsius aliqualiter tollerare. His auditis, dominus Cantuariensis decreuit eum citandum per edictum (in valuis Roffensis Ecclesiæ sibi vicinæ) publicè affigendum: vt compareret coram eo. 11. die mensis Septembris, super præmissis & alijs hæreticam prauitatem concernentibus personaliter responsurus. Quo die adueniente dominus Cantuariensis in capella maiori infra castrum de Ledes (quod tunc inhabitabat) sedēs pro tribunali audita & recepta relatione, quòd idē dominus Iohānes se incastellauit & fortificauit in castro suo prædicto, ac opiniones suas defendit, claues ecclesiæ & potestatem Archiepiscopalem multipliciter cõtemnendo, fecit eum citari publicè ac præconizari. Qui cùm diu expectatus nullo modo compareret, prout initio contumacē excõmunicauit in scriptis. Et quia dictus Iohannes in defensionē erroris sui cõtra claues se ecclesiæ incastellauit, & fortificauit, dominus Cantuariensis decreuit iterato citare dictum Iohannem (si posset apprehendi) vel alias per edictum (sicut prius) vt compareret coram eo die sabbati proximo, post festum sancti Mathæi Apostoli & Euangelistæ proximò futuro: causam rationabilem (si quam habet) quare contra eundem ad grauiora procedi non debeat, tanquam publicum hæreticum, schismaticum, & hostem & aduersarium vniuersalis ecclesiæ, quare etiam pronunciari non debeat, ac auxilium brachij secula-

cularis contra eum ſolemniter inuocari perſonaliter reſponſurus, facturus, & recepturus, circa omnia & ſingula pręmiſſa quod iuſtitia ſuadebat. Adueniente termino præfixo, dominus Cantuarienſis ſedente pro tribunali in capitulo ſancti Pauli Londonijs, aſsidentibus ſibi dominis, Richardo Londinenſi, & Henrico VVintonienſi epiſcopis, dominus Robertus Murley miles cuſtos turris Londoniarum ſecum præfatum dominum Iohannem adduxit. Nam parum ante per regios miniſtros comprehenſus fuerat, & in turri clauſus. Cui dominus Cantuarienſis recitauit proceſſum memoratum, quomodo videlicet in cõuocatione cleri detectus & delatus extiterat, quomodoque citatus & propter ſuã contumaciam excommunicatus, vnde dominus Cantuarienſis gratioſè ſe obtulit & paratum fore promiſit ad abſoluendum eum: ſed ille abſolutionem domini Cantuariæ petere noluit, ſed diuertens ad alia, dixit quòd libenter recitaret coram domino Cantuarienſe fidem quam tenet. Extraxitq; de ſinu ſuo ſchædulam indentatam, quam tradidit domino Cantuar. poſtquam legiſſet: Qua ſchędula perlecta, dominus Cantuarienſis dixit: Ecce domine Iohannes, in hac ſchędula veſtra plura bona continentur, ac ſatis catholica, ſed habetis terminum iſtum ad reſpondendum ſuper alijs, errores & hęreſes ſapientibus, quibus per contenta in hac ſchædula non eſt plenè reſponſum. Et propterea vos oportet ad eadem reſpondere qualiter ſentitis, & fidem veſtram pleniùs declarare, videlicet an credatis & affirmetis, quòd in ſacramento altaris poſt conſecrationem ritè factam remaneat panis materialis vel non. Item an teneatis, credatis & affirmetis, quòd in ſacramento pœnitentiæ neceſſarium fuerit, quòd habens copiam ſacerdotis confiteatur de peccatis ſuis pręsbytero per eccleſiam ordinato. Qui reſpondit expreſſè ſe nolle aliter prædicta declarare, quàm in dicta ſchædula ſua continetur. Cui compatiens dominus Cantuarienſis dixit: Caueatis domine Iohannes, quia ad hæc vobis iniecta, clarè non reſpondeatis in termino legitimo vobis iam dato, poterimus vos denunciare & declarare hæreticum; ſed dictus Iohannes, aliter reſpondere cõtempſit. Tunc dominus Cantuarienſis declarauit ei quid ſancta Romana eccleſia ſequens dicta beatorũ Auguſtini, Hieronymi, & Ambroſij, & aliorum ſanctorum determinauit, quas determinationes oportet quoſcunque catholicos obſeruare. Ad quæ dictus Iohannes reſpondit, quòd voluit credere & obſeruare quicquid ſancta Eccleſia determinauit, ac quicquid voluit ſe credere & obſeruare: ſed quòd dominus Papa & Cardinales, Archiepiſcopi, epiſcopi, cæterique prælati Eccleſiæ haberent poteſtatem talia determinandi, noluit ad tunc aliqualiter affirmare. Vndè dominus Cantuarienſis ſibi cõpatiens, ſub ſpe melioris deliberationis ſibi in Anglicis certis articulis, rogauit vt in die Lunæ proximò ſequente, plenè & clarè ſuũ daret reſponſum ſuper eiſdem. Quo die Lunæ videlicet. 25. die menſis Septembris, coram domino Cãtuar. & ante dictos Epiſcopos, adiuncto illis Bangorẽſi epiſcopo domino Benedicto, comparuit dominus Robertus Murley cuſtos turris Londonienſis, ac præfatum dominum Iohannem ſecum duxit, ac corã domino Cantuar. & toto Clero pro tunc congregato ſtatuit. Cui Archiepiſcopus affabiliter & ſuauiter recitauit acta prioris diei, & quomodo excommunicatus fuerat, & eſt: ac rogauit & requiſiuit eundem vt peteret ac admitteret in forma debita eccleſiæ abſolutionem. Quod ſe dictus Iohannes facturum negauit, ſed à ſolo deo abſolutionem petiturum. Conſequenter dominus Cantuarienſis ſuaui & modeſto modo rogauit & requiſiuit eundem, quatenus de & ſuper cõtentis in dicta ſchædula determinationem eccleſiæ eidem tranſmiſſam de ſibi oppoſitis clarum daret reſponſum. Et primùm ſuper ſacramentum Euchariſtiæ: Ad quem articulum inter cætera reſpondit: quòd ſicut Chriſtus hîc in terra

Reſponſio. Io. Oldcaſtle.

degens

degens habuit in ſe diuinitatem & humanitatem, diuinitatem tamen velatam & inuiſibilem ſub humanitate, quæ in eo aperta & viſibilis fuerat. Sic in ſacramento altaris eſt verum corpus & verus panis, videlicet quem videmus, & corpus Chriſti ſub eadem velatum quod non videmus. Ad fidem circa ſacramentum huiuſmodi in ſchædula prædicta per dominū Cant. tranſmiſſa ſibi, perq; ſanctam Romanam Eccleſiam & doctores ſanctos determinatam, expreſſè negauit, dicens quòd determinatio Eccleſiæ facta eſt contra ſacram ſcripturam, poſtquam eccleſiam dotata eſt, & venenum infuſum in eccleſiam & non ante. Quod etiam ad ſacramentum penitentiæ & cōfeſsionis, dixit & aſſeruit, quòd ſiquis eſſet in aliquo graui peccato conſtitutus à quo ipſe ſurgere neſciret, expediret & bonum eſſet ſibi adire aliquem ſanctum & diſcretum ſacerdotem pro conſilio ab eo habendo. Sed quòd confiteretur peccatum ſuum proprio curato ſeu alteri præsbitero, etiam ſi haberet copiam eiuſdem, non eſt neceſſarium ad ſalutem, quia ſola contritio peccatum huiuſmodi delere poſſet, & ipſe peccator purgari. Circa adorationem ſanctæ crucis, dixit & aſſeruit quòd ſolùm corpus Chriſti quod pendebat in cruce debuit adorari, quia illud corpus ſolùm fuit & eſt adorandum. Et interrogatus quem honorem faceret imagini ipſius crucis reſpondit verbis expreſsis, quòd illum honorem ſolùm faceret ſibi, quod bene mundaret eam, & poneret in bona cuſtodia. Quo autem ad poteſtatem clauium, dominum noſtrum Papam, & Archiepiſcopos, & alios prælatos Dixit quòd dominus noſter Papa eſt verus Antichriſtus, hoc eſt caput eiuſdē Archiepiſcopi & Epiſcopi, nec non alij prelati ſunt membra, & fratres cauda eiuſdem. Quibus Papæ, Archiepiſcopis, & Prælatis, non eſt obediendum, niſi quatenùs fuerint imitatores Chriſti, & Petri, in vita, moribus, & conuerſatione. Et quòd ipſe eſt ſucceſſor qui eſt vita melior, moribus purior, & nullus alius: vlterius dixit idem Iohannes alta voce, manibus expanſis, alloquendo circumſtantes. Iſti qui iudicant & volunt damnare me, ſeducunt vos omnes, & ſeipſos, & vos ducēt ad infernum, & ideo caueatis ab eis. Quibus omnibus per eum ſic dictis, dominus Cant. iterum ac ſæpiùs flebili vultu dictum dominum Iohannem alloquebatur verbis quibus potuit exhortando, vt ad vnitatem rediret Eccleſiæ, crederet & teneret quod eccleſia Romana credit & tenet. Qui reſpondit expreſſè ſe aliter non credere quàm ſuperius expreſsit. Videns ergo dominus Cant. ſe in nullo poſſe proficere, cum magna cordis amaritudine proceſsit ad prolationem ſentētiæ diffinitiuæ in hunc modum. In dei nomine Amen. Nos Thomas permiſsione diuina &c. in quadam cauſa ſiue negotio hæreticæ prauitatis, de & ſuper diuerſis articulis ſuper quibus dominus Iohannes Oldcaſtell miles dominus de Cobham coram nobis in vltima conuocatione cleri noſtræ Cantuarienſis prouinciæ, in Eccleſia ſancti Pauli celebrata, poſt inquiſitionem diligentem ibidem inde captam, reperimus eundem Iohannem fore & eſſe hæreticum, hæreticis credentem, ac in fide & obſeruantijs ſacroſanctæ Romanæ & vniuerſalis Eccleſiæ errantem, & præſertim circa ſacramenta Euchariſtiæ & penitentiæ: ad quod tanquam iniquitatis & tenebrarum filius in tantum obdurauit cor ſuum, vt nō intelligat vocem paſtoris ſui, nec velit monitionibus allici nec reduci blanditijs, vnde penſatis ipſius delictis & culpis per ipſius damnabilem pertinaciam aggrauatis, volentes quòd is qui nequam eſt fiat nequior, & alios inficiat ſua labe, de conſilio & aſſenſu magnæ diſcretionis & ſapientium virorū venerabilium nobis aſsiſtentium, prætatum dominum Iohannem Oldcaſtell militem, dominū de Cobham de & ſuper huiuſmodi deteſtabili reatu conuictū & ad Eccleſiæ vnitatem penitentialiter redire nolentem, hæreticum, ac in hijs quæ tenet, docet, determinat, & prædicat ſacroſancta Romana & vniuerſalis Eccleſia

Sententia in D. Ioh. Oldcaſtell.

Eccleſia

Eccleſia,& præſertim in articulis ſubſcriptis,errantem iudicamus,declaramus, & concedimus ſententialiter & diffinitiuè,in hijs ſcriptis relinquentes eundem ex nunc tanquam hæreticum iudicio ſeculari. Ipſumq; nihilominus hæreticũ, omneſq; alios & ſingulos qui eundem de cætero in ſui fauorem erroris receptauerint,defenſauerint,ſeu ſibi conſilium,fauorẽ vel auxilium in hac parte præbuerint,tanquam fautores,receptatores & defenſores hæreticorum,excommunicamus,& excommunicatos denunciamus in hijs ſcriptis. Hijs itaq; peractis, dominus Cantuar. regem certificauit ſuper præmiſsis viuæ vocis oraculo,poſtulans vt dominus rex dignaretur dicto Iohãni damnato iuridicè,gratioſè cõcedere. xl. dies ad inducias. Nam tam rex quàm pontifex non eius interitum, ſed vitam cupiebant affectualiter, & pro ſalute ſua laborauere nõ ſegniter, vndè factum eſt vt ad turrim adduceretur,vbi ſub induciarum ſpatio ſibi conceſſarum poſſet reſipiſcere,& gratiam tam Eccleſiaſticam quàm regiam promereri. Sed iſta ſpecialis indulgentia facta fuit ſibi malignandi copia,dum citra præfixum terminum elapſus è cuſtodia, congregauit iniquitatem ſibi, nil aliud cogitans quàm de vindicta. Reuera clam deſtinatis literis ad ſequaces ſuos tam milites quàm armigeros qui non pauci fuere, hortabatur vt & ipſi ſcriberent ad amicos ſuos, vt & ipſi ſe ad vindictam mutuò concitarent. Igitur per omne tempus illud quod fluxit ab euaſione eius vſque ad circumciſionem domini,vel Epiphaniam,diſcurrebant vndiq; Lolardorum nũtij,qui rurales & quoſcunq; poterant,(promiſsis amplis ſtipendijs)allectarent,quatinùs in certum diem eis denunciandum parati forent ad ſtãdum viriliter, & actus martios peragendũ. Multis ignaris quærentibus cauſam pro qua vel in qua certare deberent,reſponſum fuit nõ eſſe curandum, dummodo ſtipendia larga reciperent,& pro rebus bene geſtis affluenter remunerandos proculdubio ſe ſperarent. Sed de hijs omnibus in ordine præſentis hiſtoriæ poſthæc pleniùs referemus. Hoc anno plures Angli peſte percuſsi vel epidemia viuere deſiêre. Item hoc anno leuatũ fuit corpus Richardi quondam regis Angliæ, quod humatum fuerat iuxta Eccleſiã fratrum prædicatorum de Langelea,& deportatum Lõdonias,ac apud VVeſtmonaſterium regaliter tumulatum, non ſine maximis expenſis regis nunc, qui fatebatur ſe ſibi tantum venerationis debere,quantum patri ſuo carnali.

ANno domini milleſimo, CCCC. xiiij. rex tenuit natale ſolenniter apud Eltham,vbi Lolardi (facta cõiuratione,)regẽ inopinatò cum fratribus ſuis & amicis cepiſſe vel occidiſſe ſtatuerant. Sed deus omnipotens noluit innocentem, nocentum perire manibus neque periclitari,ſed immiſit timorem ſuum in corda quorundam conſpiratorum, qui regem monuêre vitare periculum, & iam ſtructas inſidias declinare. Vndè factum eſt vt ſine ſtrepitu rex modeſtè ſe transferret ad palatium ſuum prope VVeſtmonaſterium, vbi & locus tutior & frequentia populi maior fuit. Lolardi verò cùm iam completa eſſet eorum malitia, effutire parabant quæ mente conceperant, geſtientes experiri fortunam quam ſuis votis fore propitiam putauere. Veneruntq; ſub ipſo noctis conticinio in campũ (qui dicebatur ſancti Aegidij,propè Lõdonias,vbi ferebatur eorũ campiductor Iohannes Oldcaſtel dominus de Cobham ſuos ſatellites operiri: videres per ſemitas,perq; vicos per cõpita concurrentium,turbas penè de cunctis regni comitatibus ſolicitatas magnis promiſsis confluere ad diem & horam iam inſtantem. Qui requiſiti quamobrem ſic feſtinabant & velut anheli currebant,reſponderunt ſe properare ad dominum de Cobham qui eos conductos ſuis ſtipendijs acciuiſſet. Rex verò nõ ignarus omniũ præmiſſorum, ſub eiuſdẽ noctis articulo iuſsit ſuos in armis eſſe paratos, tunc primum ſuis intimans quid facere decreuiſſet. Fuerunt tunc plures cum rege qui laudauerunt in diem

ciarum protelandum negotium, quo decernere poſſent, qui cum rege vel contra dominum ſtare vellent. Alij verò conſuluere regem debere præſtolari donec ad eum multitudo conueniſſet exercitus, ne cum paucis hoſtes aggrediens, peiorē (quod abſit) reportaret calculū. Sed neutris acquieuit rex, eò maximè quòd audiſſet Lolardorum fore propoſitum, ſi præualuiſſent primitus deſtruendi Monaſteria de VVeſtmonaſterio, de ſancto Albano, de ſancto Paulo, & cunctorū fratrum Londonijs cōſtituta. Quamobrem rex tantis malis ſe obijciens ingeſſit periculo, contra vota ſuorum in campum progrediens, pauliſper tranſacta nocte media, vbi & cōſtitit præſtolaturus quid ventura pariat dies proxima, vbi contigit vt multi de remotis partibus ad caſtra hoſtilia, prius intrarent per errorem caſtra regia, vbi requiſiti quid quærerent, reſponderunt dominum ſuum de Cobham. Quapropter contra ſpem capti ſunt & carceribus mancipati. Peruenit rumor iſte ad duces partis aduerſæ, ſcilicet quòd rex cum manu valida occupaſſet arua contermina, & de ſuis plurimos captiuaſſet. Conſternatiquè ſunt per amplius, quòd neminem viderunt de Londonijs aduentare, vndè putabant millia ruitura in auxilium eorundem. Præceperat autem rex vt ciuitatis portæ clauderentur, & per armatos ſeruarentur arctiùs, vt nullis pateret egreſſus niſi hijs quos ſcirent ad ſigna regia properare. Et reuera niſi rex vſus fuiſſet hac calliditate nocte illa (prout fertur) exiuiſſent de ſeruis & apprenticijs, ſimul cum quibuſdam de ciuibus eorundem magiſtris ad quinquaginta millia contra regē. Qui verò de Lolardis adunati fuere, vt audiuere regem iam in eodem campo ſuas acies ſtatuiſſe, non habentes vltra ſpiritum, fugæ præſidia petiere, quos regales inſequentes quoſdam cepêre, quoſdam peremêre. Quò verò diuerterit dux eorum, minimè ſcire potuit, licèt dominus rex ſpopondiſſet publica voce præconis, cuicunq; prodenti eum, de ſuo marcipio mille marcas, & ciuitatibus ſiue pagis qui illum detegerent, maximas libertates, vndè poteſt conijci penè totam patriam eius demētiam amplexatam fuiſſe, cùm nullus inueniretur qui reſpectu tanti lucri eum voluerit publicare. Capti ſunt tamen de ſuis aſſeclis plurimi, qui dicebantur conſpiraſſe generaliter in deſtructionem regis, & procerū, prælatorum, religioſorum poſſeſsionatorum, fratrum mēdicantium atque ciuium qui ſuper hijs cōuicti, non ſolum tractioni & furcarum ſuſpenſioni ſunt addicti, ſed poſt infelicia fata cremati. Inter quos quidam de Dunſtapalia (negotio braciator) diues ad modum, dictus VVilhelmus Murle, qui arctius ſecutus opiniones Iohannis Oldcaſtell, Orthodoxorum plurimos ſupra cunctos ſectæ ſuæ perfidæ moleſtauerat. Hic cùm in campo fuiſſet, & regis præſentiam cognouiſſet, meticuloſè ciuitatē repetijt, latebraſquè quæſiuit. Præordinauerat vtiq; (prout fertur) eo die ſuſcepiſſe de manu Iohannis Oldcaſtel ordinem militarem. Cuius rei argumenta fuêre dextrarij duo ſe ſequentes auro phalerati, & deaurata calcaria quæ ſinu ſuo recondiderat, exindè detracta quando captus fuerat. Quod & euenit paruo peracto ſpatio poſt fugā ſuam. Tractus ergo, ſuſpēſus & combuſtus, finem quem meruit eſt ſortitus. Repertus eſt autem rotulus precentoris ſancti Albani, continens cuncta monachorum nomina dicti loci in manica ſua, quē vel ipſe vel ſui furtim abſtulerāt, quos (prout fertur) eliminaſſe propoſuerat & eorum locum velut dominus & Comes Hertfordenſis pagi dono ducis ſui Iohannis Oldcaſtel obtinuiſſe. Fuerunt & plures alij tam ſacerdotes quàm laici, qui capti, conuicti ſunt & damnati, exituq; fiunt cōſimili, quorum plurimi nec quidem pœnitere curabant. De hijs prophetatum eſt apud Anglos per longa tempora antequam iſta contingerent ſub hijs verbis. *Inter petroſum fontem montemq; nodoſum, Corruet Anglorum gentes perfida fraude ſuorum.* Conſtat veraciter inter hæc duo loca gentem perfidam contra regem veniſſe fraudeq;

ſuorum

ſuorum illic corruiſſe, quia quidam de ſuis regi nunciauerant eorum conſpirationes. Hoc anno cecidit eminentiſsima turris Eccleſiæ Anglicanæ & pugil inuictus dominus Thomas de Arundelia, morti ſoluens debita. x. Cal. Martij. Cui ſucceſsit in Archiepiſcopatū magiſter Henricus Chichele. Confeſſor regis magiſter Stephanus Patrington (frater de ordine Carmelitarum, vir eruditus in triuio & quatriuio) factus eſt epiſcopus Meneuēſis. Rex cōpatiens Henrico Percy adoleſcentulo (qui per auū ſuum Henricum Percy, comitem Northumbriæ, ductus fuit in Scotiam, poſt mortē patris ſui perempti in bello apud Salopiā, cùm adhuc eſſet paruulus) iuſsit ſuis neceſſarijs, vt pro eius euocatione ſolicitarentur, eum non ſolùm honorare ſtatuens eius reuocatione, ſed vt ſublimiaret comitis Northūbrorum nomine & dignitate. Eo anno ad parliamētum tentum Leyceſtriæ, venêre nuncij regis Frãciæ, duciſquè Burgundiæ, qui contra ducem Aurelianenſem fortificari petijt, promittēs (vt fertur) plura quàm præſtare potuit. Miſsi ſunt ergo per regem Angliæ ſolennes nuncij ad vtrunq;. Inter quos duo pontifices, ſcilicet Dunelmenſis, & Norvvycenſis, legationis principes extitêre. Frequenter enim & hij in Franciam, & Frãcorum legati directi ſunt in Angliam, ſumptuſquè maximi conſumpti ſunt vtrobiq;, ſpe pacis omninò ſopita. Hoc anno cæpit rex Henricus fundare tria monaſteria religioſorum, iuxta prædium ſuum (apud Schene vulgariter appellatum) vnum de ordine monachorum Cartuſiēſium, aliud monachorum qui Celeſtini vocantur: qui profitentes regulam ſancti Benedicti, quam ſeruare ſe dicunt ad literam, & vlteriùs ſe aſtringunt ad recluſionem perpetuam. Tertium Brigittinorum, qui ſancti Auguſtini profitentur regulam, quę cum alijs adiectis ceremonijs vocatur ab eis regula Saluatoris: hijs non licet habere proprium, non quidem obolum, nec pecuniam tangere quouis modo. In hoc monaſterio iuxta regulam debent eſſe ſorores ſexaginta, ſacerdotes. xiij. Diaconi. iiij. octo fratres laici, quibus omnibus computatis, tãtus erit numerus perſonarum, quantus erat. xiij. apoſtolorum, & ſeptuaginta duorum diſcipulorum Chriſti. Hij non lineis, ſed laneis ſemper vtuntur: qui duo conuentus habebunt vnam eccleſiam in communi, moniales habebunt ſuperius ſub tecto, fratres inferius ad terram. Et ſunt vtriq; conuentus ſeparatim incluſi, quibus poſt profeſsionē non licebit egredi, niſi de domini Papæ licentia ſpeciali. Iſti duo conuentus debent habere ex regula ſufficientem dotationem ad ſuſtentationem perſonarum & ſeruientium, ac ſupportationem onerum tanti monaſterij, ita quòd abſq; indigentia & mendicitate, tam in anno ſterili, quàm fertili poſsint ſufficienter & quietè ſubſiſtere. Poſtea verò ſi totus mūdus poſſeſsiones & prædia eis offerret, quicquam omninò recipere nō liceret. Ante feſtum omnium ſanctorum annuatim computari debent & præſciri victualia, & neceſſaria anni ſubſequentis, & quęcunq; tunc remanent de victualibus, ſeu pecunia anni tunc inſtantis in craſtino omniū ſanctorum debēt pauperibus erogari. Si verò aliquãdo victualia ſequētis anni videntur non ſufficere, tunc de pecunia aut victualibus imminentis anni additur ſequenti anno quantum neceſſe eſt, & non plus, ſi Abbatiſſa & generalis eiuſdem loci cōfeſſor, periculum animæ ſuæ voluerint euitare. Et expoſt quicquid remanſerit, egenis dari debet. Abbatiſſa cum conſenſu ſororum & fratrum eligere debent vnum de. xiij. ſacerdotibus in confeſſorem generalem monaſterij, cui omnes fratres obedire debent, & contra præceptum eius omninò nihil facere. Nullus ſecularium virorum, ſeu mulierum ſecularium, ſeu religioſorum, ingredietur clauſtra monaſterij monialiū. Hos ritus & plures alios obſeruãt huius nouellę religionis profeſſores, quos ad præſens omittimus, ad alia feſtinantes. Ambaſsiatores noſtri Dunelmenſis, & Norvvycenſis epiſcopi, iam

ſecundò

secundò de Francia redeuntes, Gallicos dolis hactenùs inseruisse declarat. Quàobrem rex irritatus cachinnos eorum temperare decreuit, & in derisores animaduertere belli iure, & quantæ sit dementiæ suscitasse canem dormientem factis ostendere. Circa festum Michaëlis iussit rex venire Londinū ad consiliū cunctos regni proceres, & prælatos, consultaturus de negotijs arduis tangentibus regnum suum. Quo quidem tempore Cantuariensis celebrauit ibidem grande consilium, in quo tractatum est de priuilegijs exemptorum per Romanos Pontifices indultorum (quibus gauisi sunt hactenùs) anullandis. Hoc initium signorum fecit nouus Metropolitanus vt manifestaret bilem suā. In hoc consilio sunt electi qui pro parte cleri Angliæ proficiscerentur ad generale concilium celebrandum, apud Constanciam Germaniæ ciuitatem. Quò penè per laudabilem solicitudinem regis Romanorum, & Hungariæ (viri Christianissimi) qui electus in imperatorem Alemanniæ, recusauit coronam suscipere, donec sibi constaret indubitanter quis esset præficiendus in Papam: totius christianitatis prudentissimi pontifices, & prælati cum alijs clericis velut innumeris confluxere. Vtquè de alijs taceamus, de regno Angliæ missi sunt ad consiliū viri valdè venerabiles, Sarisburiensis, Bathoniensis, Herefordensis episcopi, & cum his Abbas VVestmonasterij, Prior VVigorniæ, & plures alij pollentes ingenio, religione famosi. Horum cætū honorauit multipliciter præsentia comitis VVarvvicensis. His ergo & collegijs Cardinaliū (quondā Gregorij & Petri de Luna) cum alijs prælatis & doctoribus pręcipuis christianitatis, apud Constanciā, Gregorius renunciauit Papatui, ita duntaxat vt idem faceret Petrus de Luna qui in Arragonia, & Iohānes qui in Roma, nomen sibi Papatus assumpserat, sed Iohannes noster aliquandiu tergiuersauit, donec monitus & inductus, per imperatorem, se renunciaturum sicut & cæteri aliquando concessit. Quo facto, factum est indicibile gaudium, inter omnes qui aderant, putantes iam finem dissidij imponendum. Sed (prôh dolor) vbi sperabatur perfectionis & pacis initium, iam nouæ dissentionis surrepsit exordium. Nam Papa Iohannes infirmitate simulata, nocte repentè recessit cum duce Austriæ ad quandam ciuitatem dicti ducis, se tamen excusauit literaliter penes imperatorē, quòd propter aërem sibi nociuum reliquisset Cōstanciam, sed nihilominus quandocunq; imperator duceret eū accersendum, paratus foret ad consilium sine mora regredi, ad consummandū & implendum quæcunq; promiserat. Cū verò post dies aliquot visum fuisset imperatori & cōsilio vt suam exhiberet inter eos præsentiā, per nuncios rogauerunt vt venire nō deferret ad cōsiliū prout promiserat se factur ū, quod planè negauit se facere, & occultè diffiguratus, fugit cum duce Austriæ in terram suam. Misit ergo imperator ad ducē, mādans vt eū reduceret vel saltē reduci permitteret ad consiliū memoratū. Quod cū dux supersedisset facere, imperator terras eius ingressus est, coëgitq; ducē se submittere, Papāq; reducere in eodē habitu quo eum abduxerat fugitiuū. Reductus est ergo, corāq; cōsilio demōstratus, nō indumentis religiositatis redimitus, sed Brigantinorum more semiuestitus, gestans ad latus sagittas breues, qualiter vtuntur equites illarum partium qui malendrini dicuntur. Derisus igitur à toto cetu tam religioso, quàm seculari, missus est in carcerem sub arcta custodia cōseruandus. Moxq; cuncta bona sua mobilia direptioni patuêre: fertur enim quòd despoliatus sit de septuaginta quinq; millibus librarū auri & argēti, quibus auditis in Anglia, pecunia collecta ad opus eius, & apud sanctum Paulum in cista reposita, diruptis seris, extracta est melioribus vsibus destinata. In nomine sāctę & indiuiduę Trinitatis patris & filij, & spiritus sancti amē. Sacrosancta generalis synodus Cōstanciēsis in Spiritu sancto cōgregata legitimè, inuocato Chri-

ſti nomine, ſolum deum præ oculis habens, viſis articulis in hac cauſa contra dominũ Iohannẽ Papam. 23. formatis, habita matura deliberatione ſuper eiſdem, per hanc ſententiã diffinitiuam quã proferimus in his ſcriptis, pronunciat, decernit & declarat receſſum per præfatũ Iohannẽ Papã. 23. ab hac ciuitate Cõſtanciẽſi in dicto ſacro cõſilio generali clãdeſtinè, & de nocte hora ſuſpecta, in habitu diſsimulato & indecenti factũ fuiſſe, & eſſe illicitũ eccleſiæ dei, & dicto conſilio ſcandoloſum, vacationis & vnionis ipſius eccleſię turbatiuum, & impeditiuum, ſchiſmatis inueterati nutritiuum, à voto, promiſsione, & iuramẽto per dominum Iohannem Papam, deo & eccleſiæ, & huic ſacro conſilio præſtitis deuiatiuum, ipſumq; dominum I. Papam ſimoniacum notorium, bonorũ, bonorumquè & iurium, ne dum Romanæ ſed aliarum Eccleſiarum, & plurium aliorum piorum dilapidatorem notorium, malumquè ſpiritualium & temporalium Eccleſiæ adminiſtratorem, & diſpenſatorem fuiſſe & eſſe, ſuis deteſtabilibus inhoneſtiſquè moribus & vita, Eccleſiam Dei & populum chriſtianum notoriè ſcandalizantem, ante eius aſſumptionem ad perpetuum & poſt vſque ad iſta tempora, ipſumquè per præmiſſa, Eccleſiam dei & populum Chriſtianum notoriè ſcandalizaſſe & ſcandalizare, poſtquè monitiones debitas, & charitatiuas, iteratis & crebris vicibus eidem factas in præmiſsis malis pertinaciter perſeueraſſe, ſequè ex hoc notoriè incorrigibilem reddidiſſe, ipſumquè propter præmiſſa & alia crimina in proceſſu dictæ cauſæ contra eum deducta & contenta, tanquam indignum, inutilem, & damnoſum, à papatu, & omni adminiſtratione ſpirituali & temporali amouendum, priuandum, & deponendum fore, & dicta ſancta ſinodus amouet, priuat & deponit, vniuerſos & ſingulos Chriſticolas cuiuſcunque ſtatus, dignitatis vel conditionis vt exiſtant ab eius obedientia, fidelitate & iuramento abſolutos declarando, inhibendo inſuper vniuerſis Chriſtifidelibus, ne eundem de cætero Papam nominent, nec illi tanquam Papæ adhæreant ſeu quoquomodo obediant. Et nihilominus ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis ſupplet dicta ſancta ſynodus omnes & ſingulos defectus, ſi qui forſan in præmiſsis, vel aliquo præmiſſorum interuenerint. &c. Item, decernit, ſtatuit, ordinat dicta ſancta ſynodus pro bono vnionis Eccleſiæ dei, quòd nullo vnquam tempore reeligantur in Papam dominus Baltazar coſſa nuper Iohannes Papa. 24. nec Petrus de Luna Clemens. 13. nec Angelus corrario, Gregorius. 12. in ſuis obedientijs ſic nominati, & ſi contrarium fieret, id ſi ipſo facto irritum & inane, nullus cuiuſq; dignitatis, præheminentiæ, etiam ſi imperiali regali, Cardinalatus, vel pontificali dignitate præfulgeat eis, vel eorum alicui contra hoc decretum vllo vnquam tempore obediat ſeu adhæreat, ſub pœna fautoriè dicti ſchiſmatis & maledictionis æternæ, ad quas contra præſumptiones ſi qui in poſterum fuerint, etiam cum inuocatione brachij ſecularis rigidè procedatur. Sub hoc tempore cùm iam rex Angliæ comperiſſet Francos fallacijs & fraude, fictiſquè promiſsionibus eum inaniter ſolicitaſſe, naues conduxit, architenentes & armatos elegit, machinas & miſsilia, ac omnem apparatum bellicum pręparauit: quibus poſſet hoſtes efficaciùs infeſtare. Iuſsitquè vt omnes ſecum profecturi parati forent in feſto Natiuitatis ſancti Iohannis Baptiſtæ, apud Hampton. Quo tempore acceſſerunt ad eum noui recenteſquè legati Francorum, inter quos præcipuus fuit Archiepiſcopus Senouenſis, (vir verboſus & arrogans, ſed parum diſciplinatus, prout oſtendit expoſt, nimis petulanter ſe gerens in præſentia Regis & Procerum in peroratione ſuæ legationis. Finaliter tamen rex legatorum ſpreuit oblationes & promiſſa, quæ nec rationi fuerint cõſona, nec ſibi honorifica: & Londonias remiſit eos.

Dum

Dum rex suorum procerum qui cum eo transfretare debebant apud Southhamtoniam præstolaretur aduentum, tres viri potentes (in quibus præ cæteris confidebat) in eius necem coniurauerunt. Quorum nomina si vellem supprimere, fama flagitij diuulgaret (etiã me tacente.) Dicam ergo quod me dictu-rum doleo, paricidarumquè nomina non celabo. Primus & præcipuus dominus Henricus le Scrop, in cuius fide siue constantia totus animus regius requieuit. Qui sub hypocrisi cuncta gerenda foris subpallians, & astutam vapido gestans sub pectore vulpem, in cunctis agendis agninam simplicitatem publicè præferrebat.

Proditio Henrici le Scrop.

> *Edidicit* (nempè) *simulare fidem, vultusquè minaces*
> *Protegere, & blando fraudem prætexere risu:*
> *Plenus sæuitiæ, lucriquè cupidine feruens:*
> *Doctus & vnanimes odio turbare sodales.*

Hic tantæ fuit estimationis penes regẽ, vt si quando consilia priuata vel publica tractabantur, huius diffinitione terminabantur. Prætendebat namque tantam grauitatem in vultu, tantam in gestu modestiam, tantam in affatu religionem, vt quicquid ipse dictasset, velut oraculum è cælo lapsum, rex oportere fieri iudicaret. Si legatio solemnis emittenda foret in Franciam, ingenio vel persona Henrici le Scrop exequi necesse putabat. Ille proindè tractabat cum hostibus, ipse domino suo regi hostis occultus, mulcebatq; regem vanis sponsionibus, delusit consilium promissis inanibus, referens vtrisque alia pro alijs, fronte fauens suis, mente verò Gallis. Cumque rex innocens (propter magnam confidentiam) huius se arbitrio in pluribus commisisset, & ei multa donaria specialia tribuisset, ille tantis beneficijs retributor iniquus, dominũ suum cum iam in procinctu foret profectionis suæ, parata classe, & aggregatis militum copijs, repentè vita priuare moliebatur. Spoponderat ista Francis (vt fertur) pacta sibi pro proditione pecunia, qui iam ad sua regressi lætificauêre suos, asserentes regem Angliæ mutato proposito, vel ad sua regressum, vel certè quod verius putauere peremptum. Habuit consortes proditionis Richardum comitem Cantebrigiæ, fratrem scilicet ducis Eboraci: & Thomam Grey militem Borialem. Quem quidem Richardum comitem rex creauerat, & multis bonis ditauerat, & præ cæteris honorauerat ratione generis & parentelę, sed nulla impensa beneuolentia, nullum collatum beneficium proditores præuertere poterant, quin in necem tanti benefactoris mutuò se armarent. Atquè priusquam conceptum facinus possent ad effectum perducere, deo volente detecti sunt, & iudicio parium suorum condemnati decapitationis sentẽtiam subire, rege alias pœnas de iure debitas perdonante (præterquam H. Scrop qui dicitur fuisse tractus) qui etiam rex defleuisse vices eorum fertur. Quamobrem nonnulli propter regis modestiam, compassionem, & pietatem, laudes Augusti in eum trãsferunt, quondam æditas à Nasone: eò quod sit

> *Piger ad pænas princeps, ad præmia velox,*
> *Quiquè dolet quoties cogitur esse ferox.*

Eodem tempore velut ex condicto, & tanquam proditionis præfatæ consciẽtia, Lolardi stumulati, è latebris emersere, & in regem blasphemias euomuêre, loquentes grandia, minasquè spargentes in scriptis, (quæ fixerunt in valuis ecclesiæ & ecclesiarum Londonijs in multis locis) talibus se cohortantes. Iam (inquiunt) princeps præsbiterorum abijt, iam hostis noster abscesit, iam nobis arrisit tempus accommodum, quo nostras impune licebit iniurias vindicare, sicquè se mutuò confortantes, scripserunt adinui-

cem multa millia in ſua vota veniſſe. Interea campiductor,& caput eorum Iohannes Oldcaſtel, cùm latuiſſet propè Maluerniam, & accepiſſet à falſo nuncio regem Angliæ tranſfretaſſe, ex eius abſentia concepta audacia verba comminatoria miſit ad dominum de Bergeyne, dicens in capite eius vlciſci velle ſibi & ſuis illatas iniurias ab eodem. Qui prudenter ſibi præcauens, cùm circa noctis medium hæc audiſſet, illicò ſecretus egit nuncijs, vt manè diluculo occurrerent armati ſibi apud caſtrum ſuum de Haneley, ex VVigornia perſora & Teukesburia, propè quinque millia architenentium & armatorum. Quo comperto, dictus Iohannes Oldcaſtel more ſolito latebras requiſiuit. Cepit tamen idem herus quendam præsbyterum dicti Iohannes Oldcaſtel, & quoſdam alios ex ſuis complicibus, quos ſic arctatos queſtionibus examinauit, vt patefacerent locum quo dictus Iohannes arma ſua cum pecunijs occultaſſet. Quæ cuncta congeſta ſunt in quadam domo inter duos parietes ſic erectos, vt nullus ſine indice dictæ ſtructuræ fallaciam percepiſſet. Illic inuenta ſunt ſigna ſua cum vexillo, in quibus depingi ſumptuoſè fecerat calicem & hoſtiam in forma panis. Ibi etiam conſpicienda fuere crux Chriſti cum flagris, lancea cum clauis, quæ depinxerat in vexillis ad ſeducendum ſimplices, ſi quando contigiſſet erigere ſigna ſuffultum populari dementia, ſed cognito apparatu diſpoſito contra ſe, demiſit cornua quæ arroganter erexerat, ſuppreſsit minas faſtuoſas, & eo celeriùs atque meticuloſius latebras vt prius repetijt, eò quòd audiuit H. Scrop & ſuos complices apud Hamptoniam proditionis ſuæ pœnas meritas exoluiſſe. Nec multò poſt captus eſt quidam (inueteratus Lolardus) VVilhelmus Cleydon, qui in tantam dementiam ruerat confidentia ſuæ ſectæ, vt etiam filium proprium ſacerdotem conſtitueret, & miſſam celebrare faceret in domo ſua, die quo coniux eius à puerperio ſurgens, purganda ad eccleſiam proceſsiſſet. Hic ergo captus, examinatus, legitimeque conuictus de hæreſi, Londonijs eſt combuſtus. Rex Angliæ punitis iuſtiſsimè (vt præmittitur) proditoribus, aſcenſis nauibus, mare ſulcans, applicuit in Normanniam (in loco vocato Kedecans) nemine reſiſtente. Traxit autem ſecum claſſem mille & quingentarum carinarum, ad negotia Martia ſufficienter inſtructam; vt dum ipſe cum ſuis villam de Hareflu obſideret per aridam, claſsis in pelago coram villa conſtituta, villanis omne præſidium victualium præcluderet, & ſolacia quæuis arceret. Nacta verò tellure, feria quarta in vigilia Aſſumptionis ſanctæ Mariæ ſequenti Sabbato obſidionem poſuit circa villam, quam continuauit per quinque ſeptimanas honorificè, vſque ad dominicam proximam ante feſtum S. Michaëlis, qua die dominica villa fuit reddita tali modo: feria nempè tertia proxima ante dictam dominicam, domini Gallici qui fuêre cuſtodes ipſius villæ, ſcilicet de Gaucort, dominus de Eſtuteuile, dominus de Hakeuile, & dominus de Clere, non ferentes crebras quaſſationes murorum & ædificiorum infra villam, aliaque pericula perpeſſa per gunnas regias, nam ab ipſis euolantia ſaxa ingenti verberis ictu obuia fregere quæque ruentes, nec tantùm corpora preſſa necabant, ſed totos cum ſanguine diſsipant artus, & ſingula ceſſeruntictibus arma. Conturbati & contriti coacti ſunt nocte media quendam ſeruum ad arma ad ducem deſtinare Clarentiæ, domini regis fratrem, qui illorum vice precaretur obnixè dictum ducem, quatenùs dignaretur ob honorem dei, regi ſupplicare vt eis concederet facultatem tractandi cum quibuſcunque perſonis quas dominus rex duceret ad iſtum negotium emittendas. Nec mora, dux exequitur villanorum vota, cuius interuentu, & ob honorem dei præcipuè, rex inclinatus eorum precibus, miſit comitem de Dorcet, dominum

Præſbiter proditor captus.

minum filium Hugonis, & dominum Thomam Erpinham, ad cognoscenda desideria obsessorum. Qui petiêre suppliciter, vt rex charitatis intuitu cessaret ab eorũ debellatione, ab ea hora noctis mediæ, vsq; ad dominicam proximam post festũ S. Michaêlis, nisi cõtingeret regem (vel Dolphinum eius primogenitum) per bellum obsidionem dissoluere. Aliàs parati forẽt regi villam reddere, saluis vita & bonis omnibus eorundem: rex verò remandari iussit eisdẽ, quòd nisi villam in crastino redderent nulla conditione interposita, non tractarent amplius de materia memorata. Instabant adhuc Gallicani domini, & regis referendarios deprecabantur, vt apud regem insisterent quatenùs inducias illis concedere dignaretur, ab illa hora vsque ad horam proximam post dominicæ subsequentis. Qua hora promiserunt se cum proprijs militibus & scutiferis ad regem accessuros cum viris honoratioribus infrà dictam villam constitutis, quos omnes obsides darent regi vsque ad dominicam supradictam, & vlterius prædicti proceres spopondere se iuraturos super corpus dominicum, coram omni populo, quòd si rex Francus, vel filius eius & hæres Dolphinus non accederent ad deliberandum eos infrà horam dictæ dominicæ prænotatam, ipsi se redderent sine condicione aliqua regi Angliæ, ad faciendum de corporibus & bonis eorum iuxta suæ beneplacitum voluntatis. Ita duntaxat vt permitteret eos dirigere nũcios regi Franco, & Dolphino, qui eis prætaxata pacta referrẽt. Cumq; rex acceptasset hanc oblationem, dedit eorũ legatis litteras de saluo conductu, quorum principalis fuit dominus de Hakeuyle, quẽ sequebãtur viri valentes ad numerũ.xij.personarum. In crastino, scilicet feria quarta mane dicti domini cum.xxij.militibus, & armigeris, ac ciuibus notabilibus exiuere de villa, quibus occurrit processio solennissima, antecedens Eucharistia cum multis honorabilibus dominis, militibus, & armigeris, & populi frequentia magna valde, vbi expleto receptoq; publicè iusiurando, cuncti Gallici sunt introducti ad regale tentorium, vbi & comederunt die illo: dominum tamẽ regem nõ viderunt. Post prandium disiuncti sunt & diuersis dominis cõmendati, qui eos tractarent honorificè, vsque ad reditum suorum legatorum, quos destinauerant ad regem Francum, qui fidenter promissa complentes rediere statuta dominica, hora præfixa: sine quouis suffragio per regem Francum seu Dolphinum obsessis oblato. Quapropter qui intra villam erant cuncti se sine condicione regis gratiæ summisere. Remansereque captiui regi Angliæ toti domini, cum militibus, & Armigeris atque generosis qui missi sunt à rege Franco ad custodiam villæ. Rex autem constituit illic Capitaneum dominum Thomam comitem Dorcetanum, dans ei manum validam defensorum. Durante obsidione regali, plures ex esu fructuum, & algore noctium, fætoreque cadauerum diuersarum pecudum (quas mactauere per castrorum circuitum, & non operuerant cespitibus sine terra, nec iniecerãt in aquis fluuialibus vt earum putridas exalationes tollerent) fluxu ventris vel dissenteria periêre. Inter quos & in primis vir venerandissimus Magister Richardus de Cartiniaco Norvvicensis episcopus, domino regi fidissimus, diem clausit extremum, cui successit in Episcopatu dominus VVakeringe: comesque Southfolchiæ dominus Michael Atte poole simili sorte functus est, cuius loco ne familia sua gubernatore careret, creauit dominus rex filium eius comitem Southfolchiæ, sed & eius filium sæua nimis Attropos præcidit in bello: de quo inferius dicturi sumus.

Eodem tempore redierunt in Angliam aduersa cogente valetudine, dux Clarenciæ, Comes Marchiæ, Comes Arundeliæ, & Comes Marescallus cum multis alijs egrotantibus morbo præfato. Sed Arundeliensis (vt fertur) veneno, non multò post in fata concessit. Rex Angliæ compositis rebus

apud Hareflue, prout regem decuit,& victorē, terreſtrem viam verſùs Caleſiam cum paucis admodum arripere ſtatuit,non amplius (vt fertur) quàm octo millibus architenentium,& armatorum, quarum magna pars infirmitate contracta apud Hareflue, (prout ſupra retulimus) vexabatur. Cum hac tam parua manu mirum eſt quòd denſiſsimam auſus ſit aggredi Francorum ſiluam, ſed multò plus mirandum quòd eam perforauit tot obicibus præmunitam. Galli nempè per totum tempus obſidionis villæ dē Harflue electos quoſq; de ſemetipſis & conterminarum regionum fortiſsimos & audaciſsimos viros adunauerunt,& auxiliarios vndique conduxerunt, vt numerus eorum (prout fertur) excreſceret ad centum quadraginta millia pugnatorum. Hij ergo ſe præparauerunt ad diem, tempus,& horam qua regem poſſent inuadere, & puſillum gregem ſuum iam fame, fluxu, ac febribus tenuatum. Cumque penè bis dominus rex equitaſſet per regnū Fráciæ,& hoſtes ſubtraxiſſent victualia, priuſquam accederet ad caſtrametandi loca, defecit panis in exercitu, ſic quòd plures loco panis auellanis nucibus, & aſsis carnibus vterentur, potus aqua fuit cunctis inferioris fortunæ viris in exercitu, ſpacio penè decē & octo dierū. His lautitijs, his obſonijs athletæ regis Angliæ nutriti ſunt & paſti, qui cum tot gigantum millibus fuerant congreſſuri. Adde, quòd ab itinere fatigati, à vigilijs macerati, à frigoribus nocturnis debilitati, mirum quòd ſubſiſtere potuêre. Sed animauit debiles, inualidis dedit vires, qui voluit fortes peſſundare per infirmos. Nempè cùm rex non ſine difficultate maxima pertranſiſſet flumina interpoſita, quia Franci pontes deſtruxerant, per quos iter compendij habuiſſe poterat, mox glomerati feſtinauere cum ſuis militibus præcludere viam per quam de neceſsitate debeat tranſire Caleſiam. Et viceſimo quarto die Menſis Octobris, in quadam villa ſubſtitêre. Rex tamen imperterritus iter arreptum conſtanter aggreditur: & eo vſque procedit, quo vterque exercitus velut infra ſpacium milliarij ipſa eadem conſedit nocte. Erat tamen facies vtriuſque exercitus varia, diſparquè vultus, Gallis refocillatis victualibuſq; refertis, Anglis fatigatis, infirmis, inediaquè confectis: quibus etiam nec copia aquæ fuit. Certum tamen erat Anglis in craſtino ſe pugnaturos, & cum tota nobilitate Franciæ manus conſerturos. Quapropter ipſam noctem non tantùm duxerunt inſomnem corpora confouendo, quantùm votis & confeſsionibus animabus proprijs conſulendo. Iactitauerant nempè Galli ſe nemini velle parcere, præterquam dominis, & ipſi regi, reliquos immiſericorditer perempturos, vel membris irreſtaurabiliter mutilaturos. Qua de cauſa, noſtri magis concitati, animos erexerunt, & contra caſus omnes ſe mutuò confortarunt. Igitur *Poſtera vix ſummo ſpargebat lumine montes; Orta dies; Cùm tuba ſonitum procul ære canoro, Increpuit de caſtris regijs*, accelerantquè noſtrates peruenire ad ſui ducis præſentiam, parati dupliciter ad prouocandum Martem, ſcilicet audacia & conſcientiæ puritate. Rex cernens ſuos alacriter aduenisse, mox agmina producit in campum tritico recenter ſatum, vbi vix ſtandi pauliſper vel progrediendi facultas fuit propter ſalebras, ſoliquè mollitiem. Nec ſegniùs ſummo manè Galli in eundem campum emittunt primam aciem, viris inſtructam fortibus, armis ornatam fulgentibus, equitibus hinc inde ex vtroq; latere præcedentibus in equis generoſis,& nobilibus, (quibus (vt ita dicā) *aurea pectoribus demiſſa monilia pendēt*: qui inſuper, *Tecti auro, fuluum mandunt ſub dentibus aurum*. Nō tamen voluere Franci propter loci lutoſitatē procul in campū procedere, ſed videre cupiebant quid Angli (quorum paucitatē maximè contemnebant) facere proponebant. Inter vtrunq; cuneum campus late patuit, ad ſpacium (prout fertur penè) mille paſſuum, ſed nō vtrinq; pari procurrūt agmina motu, quia Gallis immobiliter primā ſeruātibus

Congreſſus Anglorum impar cum Gallis.

tibus ſtationē, Anglis neceſſe fuit ſi cū hoſte vellēt cōferere, ſpaciū mediū armis onuſtos pedibus emetiri. Rex interea Gallorum perpendens aſtutias, quòd ſic perſtabāt immobiles in vno loco, ne peditando per campū lutoſum fatigarētur,

Sublimi vectus equo volat agmina circum, hortaturq́ duces,
Et animos ad prælia firmat.

O fidiſsimi inquiens ſocij, vadimus in campum, ad magnum virtutis opus, ſummoſquè labores. En ipſam diem quam flagitauit ſæpius veſtra virtus, totas ergo veſtras effundite vires. Experiamini quid lancea, quid ſecuris, quid gladius, quid ſagitta valeat in manu potentis. Quiſquis ergo cenſus, honores aut præmia cupit, iſtic reperiet, *Hæc nempè medio poſuit deus omnia campo*, ſic fatus iuſsit conuelli ſigna. Quia (inquiens) hoſtes iniurioſi iter noſtrum præcludere temptāt, adeamus illos in nomine Trinitatis, & optima hora totius anni. Et erectis vexillis iuſsit ſuis ordinatè procedere, à dextris & ſiniſtris fecit ſagitarios anteire. Qui conſpicientes eos qui pridiè cōiurauerant in mortes vel mutilationes eorum, accenſi indignatione, iniuria, omnis laſsitudinis, omnis incommodi vel infirmitatis obliti ſunt, & (vt ita fatear) turgeſcit in eis vitria bilis: iraq; vires, animumq; miniſtrat. Mirumq; in modum qui ſerò debilem arcum nequiuit tendere, iam fortiſsimum valuit ſine difficultate pro voto trahere. Galli videntes noſtros campum cum ſummo labore emenſos fuiſſe, rati iam tempus arriſiſſe quo fatigatos inuaderent, quos putabāt nullo negotio captiuandos, horribiliter in campum ruunt, præmiſsis equitibus qui noſtros architenentes, (pectoribus dextrariorū præferratis) obruerēt, & ſuorum caballorum pedibus conculcarent. Sed (Deo volente) fecùs accidit quàm ſperabant. Quia ſagittarij hinc inde occurrentes equitibus, tot ſimul emiſere iacula, vt illa procella grandinea primitus equites diſsiparent. Nam regente deo, nuſquam caſſa manus, nuſquam ſine vulnere fugit miſsile, nullaquè fuit requies mittentis dexteræ, ſed & omne ſedet telum quia nulli fuere ſine cædibus ictus. Vt ergo primum ſonipedes ferro tranſfixi ſunt, ſeſſores conuerſis frænis in ſua agmina præcipites corruere, omneſquè equites qui euaſerant campo ceſſere. Ex hinc vt acies conuenere, ingens noſtratum clamor ad ſidera tollitur, & impletur quodammodo vocibus vaſtus aër. Tunc iteraro volat vndique telorum nubes, & ferro ferè ſonat, dum iacula conſtanter emiſſa, caſsides feriunt, laminas, & loricas. Cadunt proindè de Gallis plurimi ſagittis terebrati: hinc quinquageni, hinc pariter ſexageni. Rex ipſe non tantùm regis, quantùm militis exequendo vices, primus in hoſtes aduolat, crudeles ictus infert, & tollerat, exempla ſuis audendi fortia præbens in perſona propria, ſtricto ſecuri oppoſitas acies diſsipando. Nec ſecùs militares viri æmulantes acta regia, totis viribus collaborabant oppoſitam illam ſiluam Francorum frementium ferro proſternere, donec tandem via vi facta, Galli non tantum ceſſere, quàm mortui cecidere. Et reuera Franci cum proſtratos in acie belli cernerent quos autumabant immobiles, eorū mox obſtupuere animi, geliduſq; per ima cucurrit oſſa tremor tāt⁹, vt immobiles, & ſine ſenſu ſtarent. Dū noſtri ſecures ab eorū extorquerēt manibus, & eos mactarent velut pecudes cum eiſdem. Perdidit indè modum cędes, & velut nulla ſecuta eſt pugna, ſed iugulis bellum geritur, nec valent Angli tot proſternere. Quot perire poſſunt de aduerſa parte. Sic ergo penè Franciæ perijt omne decus, per manus paucorum quos parum ante ſummo deſpectui habuere. Illic interempti ſunt, Duces de Alanſon, de Braban, & de Baar, cum quinque comitibus, & Conſtabulario Franciæ, & alijs nominatis dominis, ad numerum penè centum. De militibus & armigeris quatuor millia ſexaginta nouem feruntur occiſa. Numerus vulgi non fuit ab armorum nuncijs

Architenentiū virtus.

Galliæ decus proſtratum.

computatus. Capti sunt ibidem duces, Aurelianensis, & Burbonensis, comites verò de Evv. & de VVendone & Arthurus frater ducis Britanniæ, qui se dicit comitem Richemundiæ, & quidam Burdegaldus miles honoratissimus regni Franciæ, & alij vt ferunt ad numerum septingentorum. De parte regis cecidere: dominus Edvvardus dux Eboraci, & dominus Michael comes Southfolchiæ, quatuor milites & vnus armiger, dictus Dauid Game, & de communibus viginti octo. Dum rex & sui bello detinerentur, contra gallorum multitudinem pugnando cominus, vespiliones Francorum inuadentes à tergo dimissas sarcinas rapuerunt, & protinus abduxerunt. In quibus cum reperissent coronam regiam, inani gaudio lætificauere suos, ita tamen vt signa solenniter pulsari facerent & canticum laudis, *Te deum laudamus*, cum summo tripudio decantari. Ementiti enim fuerant regem captum, sine mora venturum. Sed post pusillum cum ex tristi nuncio cognouissent veritatem rei gestę, versus est in luctum chorus eorum, & gaudium in mærorem. Rex autem omnes hos euentus prosperos ascribens deo, gratias infinitas egit ei qui sibi dedit inopinatā victoriam, & ferocissimos hostes subegit. Pernoctauit igitur in eodem loco, & in crastino, scilicet die Sabbathi versùs Calesiam iter inceptum cōtinuauit. Deinde. 16. die Nouembris applicuit serò apud Doueriam in maxima niuis intemperie, vicesima verò tertia die dicti mensis venit Londonias ducens secum duces & nobiles quos dudum captiuauerat, quorum nomina superius sunt expressa. Quali gaudio, quali tripudio, quali denique triumpho sit exceptus à Lōdoniensibus dicere prætermitto. Quia reuera curiositas apparatuum, nimietas expensarum, varietates spectaculorum tractatus exigerent merito speciales. Primo die Mensis Decembris iussu regis affuere Londonijs pontifices, & Abbates in magno numero, vt interessent solemnissimis exequijs domini Edvvardi quondam ducis Eboraci, & aliorum tam Francorum quàm Anglorum qui interierant in partibus transmarinis. Ad has etiam exequias venit ab Hareflu capitaneus dictæ villæ, regis auūculus, comes de Dorcet, qui parum ante fecerat equitationem in regionem conterminam & fugauerat octingentos ante se captiuos quos infra dictam villam strictæ custodiæ mācipauit. Hoc anno rex Portugaliæ fretus auxilio mercatorum Angliæ quàm maximè, & Alemanorum, vicit Agarenos in terra regis Betinarinorū, multis eorum millibus ad generum Cereris destinatis. Cepitq; ciuitatē eorum amplissimam supra mare sitam, vocatam Sunt eorum lingua: cinctā muro viginti millium passuum prout ferunt.

Gallorum inane gaudium.

Reditus regis in Angliam.

ANno domini millesimo. CCCCxvj. tenuit rex natale iuxta Londonias, apud Lambhetham, quo tempore delati sunt sibi rumores de conflictu habito inter Anglos & Gallos iuxta villam de Hareflu, in quo plures Gallici sunt occisi. Circa festum purificationis septem Delphini luserūt in tamisia, quarum quatuor sunt occisę: prænosticabant vt quidam volunt tempestatem maximam ventorum & imbrium continuò subsecutam. Feria quarta quatuor temporum in initio quadragesimæ, comes de Dorcet pugnauit cū comite de Armanak duce Gallorum, in quo conflictu cecidere plurimi de vtraq; parte quia dictus comes gentem nostram inuaserat inprouisò, fugati tum sunt Franci, & illo die nostratibus terga dedere, vno solo vsi solacio, quòd vispiliones eorum dum cū nostris manus consererent, equos Anglorum & sarcinas rapuerunt. Oportebat ergo nostros prout erant in armis, reuerti pedites ad villam de Hareflu per multa miliaria regionis. Itaq; peditando iuxta littus maris, vt hostes suos semper ante faciem suam non à tergo constitutos haberent: incedebant armis onusti per totam quintam feriam, noctemquè sequentem: mane verò sexta feria nostrates leuantes oculos, viderunt in montibus Gallos recollectos cum duce eorum

Delphini in tamesi.

rum comite de Armanak, paratos ad inuadẽdum eos: misit ergo comes de Armanak quẽdam armorum nunciũ ad comitem Dorcetanum, qui diceret: Ecce conclusus es inter nos & mare, nec tibi superest euadendi facultas, quapropter ne pereas ore gladij, redde te mihi, tractaboq; te iuxta nobilitatem tuorum natalium, prout decet, rationabiliter redimendum. Ad hęc ille: renuncia sibi qui te misit, nunquam fuisse moris Anglorum hosti se reddere, ante præludia Martis & Bellonæ. Nec me reperiet ita vecordem vt manus illi dem, quem potest deus tradere in manus meas. Hijs auditis, comes de Armanak furibũdè cum suis equitibus pernici gressu per decliuum montis descendere conabatur. Quos excipiẽtes nostri sagittarij, vel pręuerterunt iaculis, vel peremerunt. Exindè creuit pugna inter reliquos, & vtrobiq; gladijs & securibus diu res Martia gerebatur. Tandem (deo miserante) gens ieiuna, lassa, famelica, somniquè penuria fatigata, vicit dei virtute manifesta: nam cùm non essent plures ex Anglicis in hoc conflictu quàm mille quingenti, gloriosè vicerunt, & ad fugã coëgerunt quindecim millia Gallicorum, duce illorum propè capto: ferunt (quòd non obstante sacro quadragesimali tempore, ipsoquè inuiolabili ieiunio quatuor temporum) carnes assauerant in castris suis, & meretriculas introduxerant, vt post suffarcinationem ventris, Veneris se spurcitijs macularent. Circa pręsens tempus, oboli Ianuensium, quia debito carebant pondere, prohibiti sunt ab Anglis in mercaturis accipi siue dari. Septimo die mensis Maij venit imperator Londonias, deductus in magnificentia & gloria per regem & regni nobiles, & hospitatus est in palacio regis iuxta VVestmonast. rege recepto apud Lambetham. Rex autem cupiens deferre omnem humanitatem regi Romanorum, suspendit ad tempus cuncta parliamenti negotia, ducens eum secum VVindeleshoram ad festum sancti Georgij, honoratus illic eum, & tantæ fraternitatis titulo, & religionis illius nobili vestimento, signumquè regale imposuit collo suo, quod imperator expost semper gessit in omni conuentu publico vel priuato. Ante festum ascensionis dux Holandiæ venit in Angliam, cum apparatu maximo, ad habendum colloquium cum rege nostro, regeq; Romanorum. In festo Trinitatis, & per sequens biduum, audita sunt horrida tonitrua, omnem modum excedentia, & velut sine interpolatione durantia, quæ præcesserunt terrifica fulmina sine cessatione coruscancia, quę multos strauerunt & occiderũt, arbores succenderunt, & ædificia diruerunt. Per totum tempus æstiuale putabatur, quòd mediatione Imperatoris fuisset pax inter regna firmata, sed tergiuersantibus Gallis, suspensum fuit pacis negotium, eò maximè, quòd Galli cõduxerant classem magnarum nauium Caricarum & Galearum, quæ regnum Angliæ molestaret, contra quos dominus Iohannes dux Bedfordiæ (frater regis) missus fuit cum manu potenti. Qui in die assumptionis beatæ virginis, commisit cum eis, & cepit tres Caricas, & vnam Hulkã, & quatuor Balingarias. Tres verò Caricæ fugere, vna verò de tribus inter syrtes confracta submersa fuit. Alia magna Carica submersa fuit coram Southhampton, cum qua periêrunt octingẽti viri, quales light harneys vulgo vocamus. Imperator & rex Angliæ fœdus ad inuicem pepigêre, videlicet, quòd ipsi, & successores sui, boni & firmi & stabiles imperpetuum amici erunt, alligati, obligati, & confederati pro se & hæredibus ac successoribus suis, contra homines cuiuscunque gradus, status, dignitatis aut conditionis exist at: & contra omnes homines qui viuere aut mori possunt, exceptis sacrosancta Romana ecclesia, & Romanorum pontifice &c. Rex Angliæ vt ostenderet se ex corde pacem cupere, personaliter transfretauit Calesiam ne Gallis vllam calũniandi ministraret materiam, quia dixerant non stare per eos quin ei offerrent largam pacis viam, vbi cum imperatore cõstitutus,

cum

cùm nihil ab eis audiſſet procurari niſi dolos & fraudem ſolitam commenta ſpreuit eorum, & inter imperatorem ducemq; Burgundiæ qui diſsidebant, fecit concordiam atque pacem. Quibus ita geſtis, dux fecit homagium imperatori. Poſthæc dux Glouerniæ frater regis minimus, cum magna regis familia deduxit Imperatorem donec veniſſet ad villam de Doredranth, vbi cunctos Anglos remunerauit imperialiter à maximo ad minimum. Benedictus Vlleman ciuis Lōdoniarum qui ſperſerat ſchedulas in multis locis errore plenas, captus, tractus, ſuſpenſus & decollatus eſt die Sancti Michaêlis. Parliamentum quod diximus intermiſſum propter præſentiam regis Romanorum, tētum fuit Londonijs circa feſtum ſancti Luciæ. In quo dominus Thomas Beuford comes de Dorcet creatus eſt dux Exoniæ, cōceſsis ſibi de fiſco regio annuis mille libris, & xl. libris de villa Exoniæ ſupradicta quas dominus rex de eadem villa percipere conſueuit. In hoc parliamento requiſiti proceres ſi iſta ſibi placerent, reſponderunt quòd optimè, ſi donum regium tam exile non eſſet, nec correſpōdens meritis & virtutibus tanti viri. Cōceſſe fuêre duæ decimæ per clerum regi ſub vnius anni ſpacio perſoluendæ.

ANno domini milleſimo. CCCCxvij. rex celebrauit natale apud Kenelvvrtham, quo tempore ſtructę ſunt illi inſidiæ (prout fertur) per quendam ſcutiferum complicem Iohannis Oldcaſtell dictum. In craſtino Natalis domini ſperſæ ſunt ſchedulæ Lolardorum venenoſæ, impingentes cōtra cunctos ſtatus eccleſiæ fere, in qualibet magna domo, vel hoſpitio villarum de ſancto Albano, de Northamptona, de Radingia, auctorem nullo ſciente.

Decretum conſilij Conſtancienſis de electione Papæ futuri.

Ad laudem, & gloriam & honorem omnipotentis dei, ad pacem & vnitatem vniuerſalis eccleſię, ac totius populi chriſtiani, vt electio futuri Romani & ſummi pontificis, proximè celebranda, firmiori auctoritate & plurium roboretur aſſenſu, & ne attento ſtatu eccleſiæ ſuper dicta electione in poſterum vlla retractio, vlluſue ſcrupulus in mentibus hominum reſideat, ſed ex illa ſequatur vnio certa, vera, pleniſsima & perfecta, ſacroſancta generalis ſinodus Conſtancienſis cōmuni vtilitate penſata, de ſpeciali & expreſſo conſenſu, ac voluntate concordi, ſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalium in eadem ſinodo perſonaliter exiſtentium, & collegij eorundem, ac omniū nationum præſentis conſilij ordinat, ſtatuit, & decreuit, quod hac vice duntaxat ad eligendum Romanum pontificem ſummum, vnà cum Cardinalibus ſex prælati vel aliæ honorabiles perſonæ eccleſiaſticæ in ſacris ordinibus conſtitutæ, de qualibet natione in eadē ſinodo pro nunc exiſtente & nominata, quos ſeu quas quælibet ipſorum nationum pro ſe adhuc infra dies duxerit eligendos, ſeu eligendas, ipſis cardinalibus adiungantur, quibus omnibus eadem ſancta ſinodus eligendi Romanum pontificem, ſecundùm formam hic expreſſam, quatenus opus eſt tribuit poteſtatem: videlicet quòd ille abſq; vlla exceptione ab vniuerſali eccleſia Romanus pontifex habeatur, qui à duabus partibus Cardinalium in conclaui exiſtentium, & à cuiuſcunque nationis duabus partibus eiſdem cardinalibus adiungendorum & tunc adiunctorum electus fuerit & receptus: quodquè nō valeat electio nec electus pro ſummo pōtifice habeatur, niſi duæ partes Cardinalium in conclaui exiſtentium, & cuiuſlibet nationis duæ partes, cum Cardinalibus ad eligendū adiungendorū, & tunc adiunctorū cōſentiant & conſenſerūt in Romanū pōtificē eligendū. Statuit inſuper & ordinat ac decernit, quòd vota quorūcunq; in electione huiuſmodi emittenda ſint nulla, niſi vt præmittitur duæ partes cardinaliū, & duæ partes cuiuſlibet nationis adiūgendorū, & tūc adiunctorum prædictorum principaliter aut per acceſsionem in vnum concurrant. Hoc etiam adiecto, quòd prælati, & alij cum ipſis cardinalibus, ad electio-

nem

nem huiuſmodi adiungendi & tunc adiuncti, omnes & ſingulas conſtitutiones etiam penales, circa electionem Romani pontificis æditas, atq; conſuetudines obſeruare conſuetas, quemadmodum ipſi cardinales obſeruare teneãtur, & ad illarum obſeruantiam aſtringantur. Teneantur inſuper iurare & iurent dicti electores cardinales & alij, antequam ad electionem procedãt, quòd in huiuſmodi electionis negotio attendentes quod eis imminebit cũ de citacione agetur vicarij Ieſum Chriſti ſucceſſoris beati Petri vniuerſalis eccleſiæ rectoris, gregis dominici directoris, puris & ſinceris mentibus, & quam credẽt publicæ vtilitati vniuerſalis eccleſiæ proficere omni cuiuſcũq; nationis peregrinæ, aut alio inordinato affectu, odio, gratia, vel fauore abiectis, procedẽt vt eorũ miniſterio de vtili & idoneo vniuerſali eccleſię prouideatur paſtore. Ordinat inſuper, ſtatuit & decernit eadẽ ſancta ſinodus, quòd infrà decẽ dies ex nunc continuè numerãdos, quos decẽ dies omnibus & ſingulis ſanctę Romanæ eccleſiæ cardinalibus pręſentibus & abſẽtibus, & cæteris electoribus ſupradictis, attẽta Romanę eccleſiæ vacatione notoria, ad intrandũ cõclaue in hac ciuitate Cõſtancienſi in maiori domo cõmunitatis ciuitatis eiuſdẽ ad hoc iã ordinata pręfigit & aſsignat, quod præfati electores cardinales & alij ſupradicti intrẽt ipſum cõclaue ad electionẽ huiuſmodi celebrandũ, cęteraq; faciendum, obſeruandum & proſequẽdum, quemadmodum in cæteris præter præmiſſa de cardinalibus & alijs in electione Romani pontificis iura decernunt, quæ omnia præmiſſa obſeruata vult eadem ſancta ſinodus in ſuo robore permanere. Hanc autem formam & hunc modum electionis approbat, ordinat, ſtatuit pro hac vice, & ad omnem ſcrupulum remouendum vel ſummouendũ, omnes & ſingulos in eadem ſinodo præſentes & venturos qui eidem ſinodo adhærebunt ac omnes actus legitimos in eadẽ ſinodo agẽdis actiuè & paſsiuè quatenus opus eſt habilitat & habiles eſſe declarat cæteris eiuſdem ſacri cõſilij decretis ſemper ſaluis, ſupplens omnes defectus ſi qui forſan interuenerint in præmiſsis apoſtolicis & in generalibus cõſilijs æditis conſtitutionibus, & alijs in contrarium facientibus, non obſtantibus quibuſcunq;. Vltimo die Menſis Octobris, epiſcopus VVinton. acceſsit ad cõſilium, peregrinaturus Hyeroſolimã, poſt electionem ſummi pontificis celebratam, vbi tantum valuit eius facunda perſuaſio vt & excitaret dominos Cardinales ad concordiam, & ad dilectionem ſummi pontificis ſe ocius præpararent. Quamobrem mox præparata fuit domus, quæ conclaue vocaretur, & eſſent cum lectis ſtratis honorificè pro dominis Cardinalibus, & electoribus adiungendis eiſdem. Ordinatum nempè fuerat decreto conſilij, vt eligerentur ex omni natione quæ conuenerat ſex perſonæ, ad intrandum conclaue cum cardinalibus, prout ſuperius eſt expreſsũ, vnde de Anglia ingreſsi ſunt cõclaue epiſcopi Londoniẽſis, Bathon. Norvvicenſis, Lichfeldiẽſis, Abbas Eboracenſ. & magiſter Thomas de Polton, Decanus Eboracenſis. Quælibet autem natio ſcripſit nomina perſonarum ſuarum in ſchedula, & cera inuoluit. Pręordinatæ proinde perſonæ conclaue ſunt ingreſſæ, die quatuor coronatorum. Quibus intromiſsis, quædam perſona laica, attulit omnes ſchedulas cera circunductas, ad vicecancellarium in conclaue. Qui nudatis brachijs vſq; ad cubitum, poſuit omnes ſchedulas ſuper menſam. Exindè decretum factum eſt quomodo recluſi ederent in conclaui, ſtatutumq; fuit, vt haberẽt panem & vinũ, & vno die vnicum genus carnium, & altero vnum genus piſcium, & ſingulis diebus vnum genus potagij, prout dies exigebat. Tunc Imperator, & treſdecim duces, ac maiores ciuitatis, Conſtanciæ, iurauere ſuper librum, quòd fideliter cuſtodirent conclaue ab impeditoribus, & ne alia cibaria intromitterẽtur quàm ſtatutę fuère. Quo facto, imperator perſonaliter perſcrutatus eſt domũ totam, & duabus

ſeris

seris ostium post se clausit. In ostio domus illius, factum fuerat foramen quadratum, habens in lõgitudine & latitudine pedem vnum, per quod immitti deberent cibaria inclusorũ, omniquaq; die dũ in conclaui fuerunt. Abbas sancti Edmundi de Bury, & prior sancti Iohannis de Clerkenevvelle, fuerunt assignati ad prægustandũ cibaria Anglicorum. Mox verò vt seruitum fuit inclusis, dictum foramen clausum fuit tribus seris. Igitur illis conferentibus de iniuncto negotio, quidam nominauere VVintoniensem, quidã Londoniensem Episcopos: nonnulli verò cardinalem Franciæ, nihilq; fuit actũ primo die vel secũdo. Die verò S. Martini primo mane episcopus Londoniẽsis venit, & inter omnes cardinales protulit ista verba. Ego Richardus episcopus London. accedo ad dominũ meum cardinalem de Colũnia. Audito præsenti sermone, repentè cũcti

Papa nouus.

præsentes per dei gratiam in eandem cõsensere personam. Et illicò exuerunt eũ vestibus suis omnibus, & nouis eum reuestierunt, ac super altare posuerunt, & deosculati sunt manus eius & pedes. Hijs ita gestis, confestim vnus eorũ qui inclusi fuerant, fregit foramen in pariete, & clamauit: *habemus Papam Martinum*, & tunc exiuerunt omnes in magnã ecclesiam cantantes, *Te deum laudamus*. In crastino Papa fuit factus presbiter, & die sequẽti fuit sacratus episcopus, & celebrauit missam suam primam, cui missę interfuerunt centum quadraginta mitrati. Sequenti dominica dominus Papa fecit mane diluculo solemnem processionẽ, transiens per australem partem ecclesiæ versùs occidẽtalem, vbi constitutus fuit quidam clericus habens canabum, & stuppam, & combussit ea, dicens: *Ecce pater sancte sic transit gloria mundi*. Post hæc eodem die fuit factum quasi quoddam solarium pro coronatione Papæ, in altitudine habens viginti pedes. Prior sancti Iohãnis de Clerkenvvell tenuit diadema Papæ in officio coronationis. Ipso die post prandium Papa equitauit per medium ciuitatis Cõstanciæ, quem sequebantur in equis omnes episcopi mitrati, Abbates. Equus Papæ phaleratus cum rubeo escarleto, equi verò cũctorum episcoporum phalerati fuêre cãdido

Imperator Papæ frenum tenet.

panno bissino, & imperator in hac equitatione tenuit frenum Papæ. Cum autem peruenisset Papa ad locũ fori, illic obuiauere sibi omnes Iudei ciuitatis, qui porrexerũt sibi (sicut mos est) ceremonias ac legẽ suã, quas acceptas, Papa proiecit post tergũ suũ, dicens: Recedãt vetera, noua sunt omnia. Papa (prout dicũt) prius vocabatur Paulinus, natus de illa nobili & antiqua gente Paulina Romæ.

Hoc anno circa finem mẽsis Iulij, rex Henricus cum magna classe mare sulcans, decimo nauigationis die saluus applicuit in Normannia, scilicet in festo sancti Petri ad vincula, vocato in loco Tonque, vbi villa fortis est, & castrum nobile, quod reddere per annum solet octo millia coronarũ. Quo in loco quingenti equites hostiliter occurrerunt ei, trãsitum prohibere volentes, sed perẽpto per architenentes eorum capitaneo, & eius collega capto, cæteri meticulosè fugerunt. Nec multò post redditum fuit regi dictum castrum, & qui remanere volebant, accepêre gratiam remanẽdi, volentes abire, tulerunt secum de gratia regia pecunias & suppellectilem, relinquentes arma & instrumenta bellica, necnon & victualia dicto castro. Consimili modo reddita fuit regi villa de Aumberes cum castello, qua tempestate monachus quidam soliuagus captus à quodam de familia regis despoliatus est. Quod vt rex comperit, solicitè quæsiuit à monacho si personam recognosceret quæ tulerat ab eo res suas. Qui cùm diceret bene se personam noscere, si videret eam, tandem post aliquos in conspectu ductos, notauit vnum dicens illũ bona sua rapuisse. Quem rex illicò vehementer redarguit, dicens illum morte dignum, qui cùm aliunde satisfacere potuisset suæ necessitati, ad res religiosorum manus extenderet, modò tamẽ gauisurum perdonationis titulo, si nihil tale committat de cætero. Fecitq; virum reddere

monacho

monacho quis tulerat prius ab eo, monacho mãdans vt domũ repeteret,& consuetũ seruitiũ cũ fratribus suis intrepidãter deo repẽderet, afferẽs se nõ illuc aduenisse modo vespilionis vt res religiosorũ raperet,sed potius more regis,vt eorũ bona à direptionibus seruaret. Nec mora ꝓclamari fecit ꝑ exercitũ , ne quis religiosum,clericũ vel præsbyterũ, nec vllũ penitus ecclesiasticũ despoliare seu quouismodo molestare prę sumeret,nec ad res ecclesiasticas animo rapiẽdi manus mittere,sub pœna suspẽsionis & laquei. Qua proclamatione per plebanos vulgata,videres rusticos indumẽtis clericorũ sumptis vagari per exercitũ negotia tractare foralia,impunè accedere & recedere, Anglis astu piè deceptis. Nec valebãt Anglici rei veritaté agnoscere,rustici coronas sibi radentibus,vt Anglos fallerẽt efficacius,aspectu capitũ abrasorũ. Cõsequenter insup fecit rex proclamari ne quis fœminá cõiugatã,viduã siue virginem cõtra voluntatẽ auderet opprimere,vel bona diripere plebeiorũ,qui se regi sũmiserant sub pœna prætaxata. Tertio decimo die mensis Augusti rex recessit cũ exercitu de villa de Tõque, & pernoctauit apud villã Sancti Saluatoris de Tybe. Crastino die Sabbati pernoctauit apud villã de Grãuile, vbi cõmoratus est die dominica, videlicet in festo assumptionis beatæ Mariæ. Die lunæ pernoctauit apud Abbathiã de Fontenes, & in die Martis peruenit ad villam Destusteuyle : die verò Mercurij consedit cum exercitu coram villa de Cane, ex parte australi, propè monasterium Sancti Stephani,dux Clarentiæ ex parte boreali iuxta Monasterium monialiũ Sanctæ Trinitatis,comes Marescallus sedit ex parte sinistra regis, & dominus de Mattreuers iuxta eum. Iuxta quem domini Talbot, & Vmfreuile sunt locati, & consequenter domini de Neuile,& VVilloughby. Ex parte regis dextera consedens, Comes de VVarvvike, & dominus Iohannes Gray, iuxta quos Comites de Huntingdon,& de Sarum,& dominus Iohannis Grecornvvayle. Dũ sic esset dispositus regalis exercitus, & Abbathia sancti Stephani foret Frãcis cõmunita,videntesq; in monasterio pro tutamẽto fore se impares regijs viribus, locũ deserere festinabant. Et diripientes tam victualia, quàm alia loci iocalia, latenter in villam commigrauerunt,notabiles sacrilegio manifesto,vbi cõstituti tractabant inter se qualiter dictum monasteriũ flammis absumerent, & turres ecclesiæ cõplanarent: per quas multa mala fieri posse non dubitabãt. Audiunt hæc insusurrari inter Francos quòd quidã monachus eiusdẽ loci,qui metuens sui monasterij destructionem,confidenter dedit se periculo, & sub illius noctis silentio,manibus reptãs & genibꝰ,& ꝑ hostes,ꝑ ignes,ꝑ arma,per gladios tãdẽ ꝑuenit ad locũ vbi dux Clarẽcię frater regis obsidionis suę vigilias obseruabat. Et impetrato aditu,vidit vt recubuerat armatꝰ ad vnguẽ in horto quodã super herbã,supposito capiti suo saxo. Cui confestim flexis genibus,flebiliter supplicauit, vt loco suo succurreret , qui iam diruẽdus erat nisi maturiùs subueniret. Vobis aũt specialius cõuenit nostrũ seruare mõasteriũ, qui de regũ linea descendistis in locũ nostrũ quẽ fundauerũt,extruxerũt,atq; dotauerũt. Quapropter incunctãter vtamini duce prę uio, & ego vos inducã,& gaudere faciam loco nostro. Nec mora fecit dux vt monuit,& arreptis scalis, ꝑuenit ad eã partẽ quam monachus bene nouit immunitam: nã pauci sed inualidi relicti fuerãt, magis ad ostentationẽ,quã ad defensionẽ loci,quos aduẽtu suo territos, vel captiuauit,vel abire permisit,reputãs eos indignos gladio suo propter rusticitatem & vilitatem personarũ. Vnũ tamen decollari iussit, qui confessus fuerat se res monasterij, scilicet ferramenta fenestrarum,& huiusmodi compilasse,dicẽs ei: Si nos & nostros propter talia sacrilegia iusta morte mulctaueris, multò plus tu pænã mœreris qui patriæ propriæ sacella spoliare nõ times. Dux ergo tali modo potitus loco,introduxit regẽ in crastino,gaudentẽ nimirũ quod à telis & turribus monasterij valebat intueri quęcunq; gerebantur in villa, & illic figere vel locare gun-

Rustici in clericali habitu.

nas ſuas, quas Galli canones vocãt, quibus validiùs villam infeſtare poſſet. Poſt hęc denunciatur dies & hora quibus fieri deberet inſultus ad villã. Interea ſonãte terrifico lituorũ & tubarum claſsico, obſeſsi ſemet cohortãtes, ad muros alacriter cucurrêre, telis armati, gladijs & miſsilibus, iaculis & petrarijs, vt vim vi repellant. De parte regis (vt ita dicam) *Induit aduerſis contraria pectora telis, miles: vt æternum ſanguine nomen emat.* Inter milites dominus Edmundus Springeus, qui dudum cum alijs militiæ cingulo donatus fuerat, muros Cadomæ armatus aſcendit, *Et vulnera alterna datquè, capitquè manu. Sicut aper longè ſiluis latratibus actus, Fulmineo celeres diſsipat ore canes, Mox tamen ipſe perit:* ſic & iſte vir egregius dum multos muris deijcit, dum plures enſe perimit, dum Martis acta peragit, lapſus pede corruit in foramen muri, vbi ſedendo pugnans peremptus eſt, quem mox inhumaniter vt erat armatus adhuc ſpirantem, tormentarij (circumiectis ignibus) cremauerunt. Non tamen deſtitêre regales inimicis inſiſtere, ſed bili concitata propter infortunium tanti ſocij, fuerat nẽpè cũctis amabilis: inſurrexerunt acriùs, & exarſerunt cõtra tam improbos pollinitores, fatigãtes illos ſic ex parte, quòd videbatur ipſis qui tuebantur oppidum ex parte altera neceſſariũ, vt ſtatione ſua relicta, ad eã partẽ accurrerẽt qua rex oppugnabat villã: ſicq; rareſcente in dicta parte defenſore, dux Clarenciæ (factis inſtrumentis in loco qui putabatur tutiſſimus) muros ſcãdit, & poſt terga Gallorum deſiliens, eos adeò repentè terruit, vt ignorarent vtrum iuuaret potiùs procedere cõtra regem, an reuerti & manus erigere cõtra ducem. Facta eſt igitur ſtrages magna Gallorũ, obuiantibus à fronte regalibus, inſtantibus à tergo Clarencianis, omnéq; illis adimentibus ſpem ſalutis. Taliq; modo rex villa potitus eſt, caſtello nõdum rebellibus vacuato. Quapropter rex Gunnarũ iactu ſic caſtrum debilitauit, vt impoſsibile videretur incluſis ſe defendere locum poſſe. Proindè impetrato tractatu, obtinuerũt à rege libertatem abeundi, relictis armis, victualibus, auro & argento atque iocalibus in caſtello. Sed ne inanes & vacui omninò recederent, rex indulſit eis vt milites quidam certam ſummam fului metalli ſecum ferrent, armigeri quoq; taxatam, & alij limitatam tollerent, & non ampliùs, ſub pęna perditionis ſummarum cõceſſarum, pariter & vitarum. Fœminas verò permiſit ornamenta vel quęq; mobilia ſecum ferre & indemnes abire. Quæ magnas auri ſummas (vt fertur) in vtribus abſtulere. Hijs omnibus ingrati Franci beneficijs, regiæ munificentiæ peſsimè reſponderunt, & inuidentes eius cõmodis, aurum & argẽtum, & quicquid in caſtrum ad tuendum deportatum fuerat igne cõbuſſerunt, vt poſt receſſum patuit eorundem. Poſt deditionẽ caſtri Cane, quod obtinuerat condicionaliter, ſcilicet ſi rex Frãcus vel Dolphinus aut comes de Armanak bello nõ diſſoluerent obſidionem infrà nonumdecimum diem Menſis Septembris, reddiderũt ſe pacto conſilij, ciuitas & eccleſia Baiocenſis, cum alijs multis villis. Cùm hæc agerentur in Neuſtria, Lolardi duce (I. Oldcaſtel) inſanire cœperũt in Anglia, qui Scotos cõcitauit tam prece, quàm repromiſſa pecunia, vt intrarent hoſtiliter regnũ in regis abſentia, leui negotio (vt aſſeruit) ſubiugãdum. Ferũt quòd VVilhelmum Duglas Scotum, apud Pontem fractum allocutus fuerat, grandẽ promittens auri ſummã, ſi gentẽ ſuam ſolicitaret, & eũ qui falſò dicebatur apud eos rex Richardus, venire cũ eis faceret, & ſe oſtẽtare tanquã regẽ. Scotus verò auri ſacra fame coactus, nõ multò poſt cõtribules ſuos cum magno ſtrepitu venire fecit ad obſidendum caſtellum cum villa de Rokesburgh. Quo cùm veniſſet, ſuffoſſores immiſerunt ad ſubuertendum muros. Contigit eo tempore ducem Exoniæ dominum Thomam Beuford ad Brydelingtoniam veniſſe peregrinãdi gratia, qui confeſtim audito rei nuncio properauit ad partes, eundo colligens armatos & architenẽtes, hoſtibus occurrere feſtinãdo. Ex alia parte cuſtos regni dominus I. frater regis dux Bedfordiæ cũ alijs regni nobilibus magnũ conflans exerci-

exercitũ,ad easdẽ peruenit partes. Quod Scoti per exploratores cõperientes, expectare nõ audentes diutius, turpia femineæ terga dedere fugæ. Nec mirũ, quia plusquàm centum milia virorũ conuenisse ferebantur ad repellendũ eos. Et ne rurales estimarẽtur, & inexperti qui cum dictis heroibus venerãt, vir valdè venerabilis dux Exoniæ palã asseuerauit se sciuisse ex illis cohortibus delegisse quadraginta millia virorũ bellicosorum qui virtute præstarent, & animis, æq; cum valẽtioribus, quasi regni totius, nõ obstante quòd maxima multitudo cum rege in Normãnia militabat. Eo tẽpore dux Lolardorũ I. Oldcastel dum diuersis in locis requirit latibula, propè sanctũ Albanum in domo cuiusdã rustici habẽtis ibidẽ idoneã mansionem, dominio Abbatis delituit multis diebus. Quo audito, familiares Abbatis illuc nocte properãtes, illum quidẽ nõ inuenerunt, sed quosdã de suis specialibus asseclis tenuerunt & ad carcerẽ adduxerũt. Ipse verò dux perfidorum hoc audito rumore, vehemẽter ingemuit, dicens suum grãde propositum eneruatum, captis præcipuis cõscijs votorum suorũ. In præfato loco reperti fuerunt libri in Anglicis scripti litteris, & nõnulli libri quondã nobiliter & Imaginibus sanctorũ diuersorum decorati, quarum Imaginũ capita iuxta formã falsę doctrinę suæ, nebulones abraserant, & in letanijs omniũ sanctorũ nomina vnà cũ nominibus beatæ virginis aboleuerãt, vsq; ad hunc versum. Parce nobis domine. Inuẽta sunt insuper illic quædã scripta plena blasphemię in beatã Mariã, quæ propter horrorẽ scribere supersedi. Librum tali rasura deformatũ, misit domino nostro regi dictus Abbas S. Albani, cum quibusdã alijs deliramẽtis repertis ibidẽ, & dominus rex eundẽ librum Archiep. Cantuariensi remisit, vt in sermonibus faciẽdis ad crucẽ S. Pauli Lõdonijs ostẽderetur, vt vel sic ciuibus innotesceret, quãta furia Lolardi vehebãtur, qui nõ dico Imagines, sed nec ipsa sanctorũ nomina in suis mẽbranis inseri permittebãt. Rex Angliæ per idem tẽpus impiger in partibus transmarinis, cepit plures ciuitates & villas muratas, cũ castris & munitionibus plusquam cẽtum. Hoc anno quarto die mensis Septẽbris, obijt magister Robertus Alin, Episc. Sarũ, apud Cõstanciã, cõsilio nondum finito. Mense Decẽbris rex Hẽricus obsedit Phalesiã villã munitissimam, refertã defensoribus, superbã suis opibus, instauratã machinis, cõfidẽtẽ mœnijs, vt nec quidẽ portas cõtra regem initio claudere dignabãtur, villa tamẽ leui negotio terrore gunnarũ reddita fuit regi. Sed castrũ cum magno fastu detentũ fuit, ferè vsq; ad festũ purificationis, medio tẽpore multis hinc, inde, iactis cõuitijs. Tandẽ obstinatione deposita, pænituit obsessos tãdiu perseuerasse in pertinacia, & humilius sapiẽdo regis gratiã flagitabant. Non enim ferre valebant horridos saxorũ volatus, quos crebro circa se cernebant emissos, cuilibet formidandos, & proindè maluere semel vitã seruare quoquo pacto, quàm quotidiè quasi mortẽ metuẽdo mori. Igitur post certas cõditiones assecurauerunt regi, se proprijs suis sumptibus, damna castri, villęq; ruinas reparaturos: præter illas, quas soluerẽt redẽptionis suæ summas, quod idcircò illis impositũ, propter suæ fastuosæ detentionis diuturnitatem, quæ fuit causa ruinæ magnæ dicti castelli. Circa præsens tẽpus captus fuit in Anglia ille vaniglorius, inueteratus dierum malorum, primicerius Lolardorum, dux & princeps perfidorum I. Oldcastel, (quondã dictus dominus de Cobhã) in terris domini de Povvisia, nõ sine periculo lęsioneq; quorundã qui ceperunt eum, sed nec ipse sine vulnere tẽtus fuit. Sub eodẽ tempore vocati fuerãt ad parliamẽtũ Lõdonias, oẽs status regni, vt de pecuniali suffragio regi ferẽdo cõsulerẽt, quo laborabat in partib9 vltràmarinis. Cũq; domini & personę parliamẽtales, audissent quòd captus fuisset hostis publicus, placuit cũctis parliamentũ nõ dissoluendũ donec interrogatus, & auditus fuisset in eodẽ parliamẽto. Missus est igitur dñs de Povvysia, qui deduceret eũ manu forti. Qui & adduxit eũ Lõdonias, in lectica sauciũ vnà cũ clerico omniũ secretorũ

ſuorum conſcio. Nec mora, cùm conſtitutus fuiſſet in præſentia regni rectoris ducis de Bedfordia, & ſtatuũ parliamenti, lectum fuit indictamẽtum coram eo de hoſtili inſurrectione contra regem in campo ſancti Egidij, & alijs offenſis læſæ maieſtatis, qui partim tanguntur ſuperiùs in locis ſuis. Quæſitũ fuit ab eo qualiter ſe voluit excuſare, & oſtẽdere quare non merito ſit adiudicandus morti, qui mox aliũdè quærẽs diffugia, aſſũpta parabola, cępit prædicare de dei miſericordia, & quicunq; mortales dei imitatores eſſe vellẽt, deberent ſemper miſericordiã ſuperexaltare iudicio, vindictã fore ſolius dei qui ab eius cultoribus non debuit exerceri ſed ſoli deo relinqui, & alia plura cõmemorauit redimẽdo tempus, donec ſummus regni iuſticiarius regis vicariũ monuit, ne pateretur eũ inaniter tẽpus terere, & aſſiſtẽtes regni proceres moleſtare. Iuſſit ergo regni rector vt reſponderet cõformiter ad obiecta, qui ſe videns conſtanter vrgeri, tandẽ poſt breuem meditationẽ ſoluto ſilentio reſpondit, dicens: Mihi autem (inquit) pro minimo eſt vt à vobis iudicer aut ab humano die. Et iterum impertinẽter garrulare cæpit donec ſummus iuſticiarius iuſſit vt reſpõderet finaliter, & doceret ſi poſſet quare mori non debuit, qui confeſtim cũ ſumma ſuperbia & abuſione, reſpondit ſe nõ habere iudicẽ inter eos viuente ligeo domino ſuo in regno Scotiæ rege Richardo. Quo reſpõſo accepto, quia non opus erat teſtibus, ſine mora iuſſus eſt trahi & ſuſpendi ſuper furcas, atq; comburi pendens in eiſdẽ, vbi cum plures perſonæ honorabiles huic ſpectaculo intereſſent, domino Thomæ Erpingham (prout dicunt) nouiſsima verba locutus eſt: adiurãs eũ, vt ſi cerneret eum reſurgere die tertia, pacem procuraret ſectæ ſuæ. Tanta perditus fuit dementia, vt putaret ſe poſt triduum à mortuis reſurrecturum.

ANno domini M.CCCC.xviij. tenuit rex natale in Normannia apud Baiocas, circa quod tẽpus redditum fuit ſibi caſtrum de Phaleſia, & ciuitas de Abruicis, id eſt Auerance ſe ſummiſit. Poſt feſtum Paſchæ miſsi ſunt per regẽ ad obſidendum monaſterium de Bekke Herlevvim, dominus Thomas dux Clarenciç: ad obſidendũ villam de Cherburgh dominus Humfridus dux Glouerniæ: ad obſidendũ caſtrũ de Daunfront, dominus Richardus comes VVarvvici: ad obſidendum caſtrum Nully le Veſque, dominus comes de Kyme. In die ſancti Georgij rex apud Cadomũ in caſtello celebrauit ſolemniter idem feſtũ. Circa feſtum trinitatis ad iuſſum regis profectus eſt in Normãniã dominus Thomas dux Exoniæ regis auunculus cũ quindecim milibus prout dicitur bellatorũ. Mẽſe Iunij Burgũdiones nocte Pariſiũ intrauerũt, & comitẽ de Armanak morte turpiſsima mutulauerũt. Nã (vt ferunt) eũ crudeliter excoriauerũt, ex poſt crudeliſsimè peremerũt. In illa ferali ſeditione iugulati feruntur plures nobiles, ſcilicet Cardinalis Baar Archiepiſcopus Remenſis, Epiſcopus Meulx, epiſcopus Conſtancienſis, epiſcopus de Liſeux, Abbas ſancti Dioniſij, Abbas de Iormayle, cancellarius Franciæ, prępoſitus Pariſeorum, & plures alij ad numerum quatuordecim millium perſonarum. Nec ſaciari potuit effrenata furia tanta cæde virorum, quin & in fæminas graſſaretur. Nempè feruntur iugulata quinq; millia fæminarum. Sub eodem tempore rex obſedit nobilem villam vocatam Loueres, quam fortiter expugnatam compulit ad deditionem ſub certis condicionibus vtrobiq̀ue pactis. Reddita eſt ergo regi villa in vigilia ſancti Iohannis Baptiſtæ. Die verò Lunæ ſequente mouit dominus rex exercitum verſùs Poũt de Laarche. Eodem tempore dux Exoniæ obſedit ciuitatem Ebroicenſem Eueroyſe. Ipſo anno infrà octauas aſſumptionis beatæ Mariæ, Ieſus Chriſtus vt putatur ob honorem glorioſæ matris ſuæ quam propenſius veneratur rex Angliæ, dedit ei in locis varijs tres miraculoſas victorias in prouincia Normannorum: Prima fuit quòd centum de ſuis Anglicis die Martis infrà dictas octauas ceperunt tres magnos dominos apud locum vocatum

catum

catum Kylbenef & perſonas alias octoginta, & ter centum fugere cōpulerunt. Secunda fuit die Iouis, quadringēti nempè de hoſtibus, intrauerūt ſuburbana ciuitatis Ebroicenſis, & vndecim ex Anglis fugauerunt eos, & ceperunt ex eis quatuor, & duodecim peremerunt, captis quadraginta dextrarijs eorundem. Tertia fuit die ſabbathi ſequente ſummo mane. Hoſtes reuera voluerunt cepiſſe villam quam rex ceperat in prima equitatione ſua præſentis anni, dictam Loüeres, ſed capitaneus dictæ villæ cum centum de noſtris exiuit animoſè contra mille, & deo volente vicit eos, & tradidit in manus hominū noſtræ partis centum & octoginta perſonas generoſas ex hoſtibus, per omnia benedictus deus. Pridiè Kalendas Auguſti capta fuit inopinatò, villa de Pounteyſe, propè Pariſium, probitate capitanei de la Bouche, ſummo mane, qui nocte non procul à villa deliteſcens, inter vineas cum nonnullis de domini regis familia, in vigilia matutina repentè ſcalarum ſcanſione muros aſcendit, vbi poſt diutinam dimicationem, occiſis multis de defenſoribus, & pluribus vulneratis, cùm ciues cernerent numerum inuictum creſcere inter eos, oppreſsi vecordia, portis apertis fugerunt quo ſors quenque trahebat, fuerunt vtique in ea villa præfortes homines conſtituti pro defenſione mille, qui ferebant lanceas atq; ſcuta, & baliſtariorum duo millia, qui omnes ſub feſtinatione verſùs Pariſium fugere contendebant, ſed intercepti ſunt & præoccupati per comitem de Huntingdonia, qui & ipſe deſtinatus fuit ad iſtud negotium, vt ipſe ex vna parte aut altera muros aſcendere moliretur, ſed tamē retardatus fuerat in Mariſco, nō inueniens exitum, vſque ad ſolis ortum. Occiſa eſt ergo illa penè multitudo per comitem, villa per noſtros detenta. In qua recōdita fuerāt omnis generis victualia ad duos annos, de cuius amœnitate, diuitijs & vtilitate rex ſcripſit, quòd inter omnia quæ geſsit in tranſmarinis partibus, opus magis vtile non peregit. Hæc autem geſta ſunt expirantibus treugis, in craſtino poſtquam Franci regem ſuis fallacijs deluſiſſent, & pacis vias quas res obtulerat refutaſſent: ferunt quòd dicta villa fuit inſtaurata ſufficienter victualibus pro duobus annis. Die Lunæ proxima poſt feſtum ſancti Mathæi apoſtoli, caſtrum Giſorcij recuperatum fuit per Anglos. Et die Sabbathi proximo poſt idem feſtum recuperatū fuit caſtrum de Galiard per eoſdem. Dux Burgundiæ vocatus ad Dolphini colloquiū, & ſuorum perfidorum complicum, proditioſè peremptus eſt, licèt perante pariter omnes pari ſacramēto ſe conſtrixiſſent, quod nullus alterum læderet eorundē qui ad colloquium conueniſſent, filius ducis Burgundiæ (qui & hæres eiuſdē) patris cupiēs vindicare iugulationē, deſtinatis humiliter ad regē noſtram multis perſonis honorabilibus, præſtitit ſacramentum per eoſdē de fidelitate ſeruanda ſibi. Epiſcopus Surreyenſis domini VVintoniēſis ſuffraganeus celebrauit ſolemnes ordines apud S. Hocanno nouerca regis, Anna regina, per quoſdā infamata de quodam maleficio, quòd in læſionem regis commentata fuiſſet (amotis cunctis ſuis famulis) commendata eſt cuſtodiæ Pellam, qui adhibitis ſibi nouem ſeruientibus, introduxit eam in caſtrum de Peneneſeye ſub eius prouidentia gubernandam. Circa feſtum omnium ſanctorum duciſſa Clarenciæ cum multis alijs dominabus Angliæ in Neuſtriam transfretauit. Balthazar Coſſa nuper dictus Iohannes Papa. 23. decreto concilij Conſtancienſis degradatus, & incarceratus, propter humilem ſummiſsionem qua ſe ſummiſit Papæ Martino, liberatur à carcere, & ad Cardinalatus reſtituitur dignitatem. Dominus Humfridus dux Glouerniæ, frater regis minimus, factus eſt cuſtos regni Angliæ, loco fratris ſui domini Iohannis ducis Bedfordiæ, qui vocatus à rege, nauigauit in Neuſtriā cū valida bellatorū manu, poſtquā glorioſè regimē regni tenuerat per duos annos. Hoc anno. 16. die Maij noſtri pugnauerūt cum Gallicis, qui vene-

rant ad dissoluendum obsidionem villæ de Freney, quam comes Sarisburiensis obsedit, & occiderunt ex eis penè quinque millia, captis sexcentis cum Marescallo de Rovvs, & multis alijs nobilibus & honoratis viris. Ductores ex parte nostra fuêre comites Huntingdoniæ, & Marchiæ: I. Grecornevvayle, & Philippus le Leche. Capti sunt in hoc conflictu multa signa nobilium, inter quæ VVilhelmus Duglas perdidit vexillum suũ, occisis de Scotis suis plusquam centum: signum VVilhelmi Duglas rex iussit extendi in ecclesia sanctæ Mariæ Rothomagi. Dux Burgundiæ per hoc tempus, sollicitat, vt pax & concordia fiat inter reges, modo & forma sub certis condicionibus, quarum talis est effectus. In primis quòd rex noster acciperet & habebit in coniugem puellam præclarissimam dominam Katherinam, regis Francorum Caroli filiam. Et quòd per eum modum illustrissimos consanguineos suos, regem Franciæ, & reginam, efficiet sibi patrem, & matrem, & eosdem vt patrem & matrem suos habebit & pro talibus venerabitur præ cunctis alijs personis mundi, & quod nõ impediet quin consanguineus suus rex Franciæ teneat & possideat quoad vixerit coronam & dignitatem regalem Franciæ, & prouentus more solito, ad sustentationem sui status, & onerum regni, & præfata consanguinea sua serenissima regina Franciæ conthoralis eiusdem regis Franciæ, etiam teneat quamdiu vixerit, statum & dignitatem reginæ, secundùm morem regni prædicti &c. Quæ præmissa illustrissimus rex Angliæ se obseruaturum, facturum, & impleturum offert, dummodo per partem regis Franciæ ista promittantur, cõcordentur & fiant. Similiter in primis quòd immediatè post obitum eiusdem consanguinei sui, & extunc deinceps, corona & regnum Franciæ cum eorum iuribus, & pertinentijs vniuersis, manebunt & erunt ipsius regis Henrici, & hæredum suorum imperpetuum. Item quòd pro eo quòd præfatus serenissimus cõsanguineus suus Franciæ, tenetur vt plurimum aduersa valitudine, sic quòd non potest cõmodè vacare disponendis regni negotijs, idcirco ad vitam eiusdẽ consanguinei sui Franciæ, facultas disponendi rempublicam regni prædicti, & exercitium (cum consilio nobilium & prudentum eiusdem regni, eidem serenissimo consanguineo obedientium, qui cõmodum & honorem ipsius regni dilexerint) penes ipsum dominũ regem Henricum sint, & maneant, ita vt ipsam per se ipsum, & etiam per alios quos cum cõsilio præfatorum nobilium ad hoc duxerit deputandos, regere possit & gubernare secundùm exigẽtiam iusticię, & æquitatis. Item quòd proceres, magnates, & nobiles, ac status regni prædicti, tam spirituales quàm tẽporales, necnõ ciuitates, & notabiles cõmunitates, ac ciues, & Burgenses villarum eiusdem regni, præfato consanguineo suo pro tempore obedientes, præstabunt iuramenta quæ sequuntur. In primis quòd eidem domino regi Henrico (facultatem & exercitium disponendi & regendi dictam rempublicã gerenti) ac iussionibus suis, humiliter & obediẽter in omnibus (exercitiũ regiminis dicti regni cõcernentibus) & per omnia parebunt & intẽdent. Item quòd ea quæ inter præfatum consanguineũ, & consanguineam eiusdem regis, & ipsum regem, cum consilio eorum (quòd ijdem consanguineus, & cõsanguinea, & ipse dominus rex ad hoc duxerit adhibẽdos) appũctata fuerunt & cõcordata, ipsi proceres & magnates &c. quatenùs eos simul & singulos eorũ cõcernere poterit, in omnibus & per omnia, bene & fideliter obseruabũt, & pro posse suo facient ab alijs quibuscunq; obseruari. Item quòd continuè ab obitu & post obitũ dicti consanguinei sui Franciæ, erunt ipsi fideles homines & ligei præfati regis H. ac hæredũ suorũ, ac ipsum pro domino suo ligeo, ac supremo, ac vero rege Franciæ, absq; oppositione, cõtradictione, seu difficultate recipiẽt & admittent, ac pro tali obedient, & quòd (præterquam dicto consanguineo) nulli

Iuramentum commune regi Henrico.

nulli vnquam posthæc tanquam regi & regenti regni Franciæ obedient, nisi eidem regi, Henrico & hæredibus suis. Item quòd non erunt in consilio, auxilio, vel assensu, quòd præfatus rex Henricus perdat vitam, aut membrum, seu capiatur mala captione, aut quòd patiatur damnum seu dimunitionē in persona, statu, honore, seu rebus, verum si quid tale contra eum moliri seu machinari nouerint, illud pro posse suo impedient, & eidem regi quàm celerius poterint per seipsos seu nuncios vel litteris intimabunt. Item quòd præfatus serenissimus consanguineus suus Franciæ, super præmissis omnibus & singulis, ac alijs quibuscunq; inter ipsum cōsanguineum, & præfatum regem in hac parte concordandis, eidem regi Henrico dabit, & faciet, ac dari & fieri faciet, suas litteras patentes, suo magno sigillo sigillatas, necnon litteras patentes approbatorias & confirmatorias, pręfatæ serenissimæ principissæ consortis suæ, ac illustris consanguinei sui ducis Burgundiæ, & aliorum procerum & magnatum dicti regni, eidem consanguineo suo Franciæ nunc vel in futurum obedientium (quorum litteras in ea parte ab eodem consanguineo dictus rex exigere voluerit) sub ita claris, apertis & securis, modo, forma & verbis, sicut per cōsilia partium poterit aduisari, necnon omnimodas rationabiles securitates quas in hac parte velit idem rex Henricus. Et offert dominus rex Henricus, quòd simili modo pro parte sua, dabit & faciet super eisdem suas litteras patentes, approbatorias & affirmatorias, præclarissimorum fratrum suorum & aliorum de sanguine suo regali, pro eorumquè & magnatum sibi obedientium, necnon omnimodas securitates rationabiles, quas dictus consanguineus exigere velit in hac parte. Duce Burgundiæ suadente, rex Francus & regina conthoralis eius, necnon & magnates & proceres qui astabant eidem regi, gratanter admiserunt præscriptos articulos, & eos se obseruaturos fideliter promiserunt. Ac proindè rex Angliæ cæpit equitare cum exercitu versùs regem Franciæ, qui perhēdinauit apud Troys in Campania de Ponteys, octauo die Mensis Maij, transiens per villam sancti Dionisij, vbi & obtulit & deuotiones fecit. Deindè transijt iuxta fossata Parisеorum (populo ciuitatis inspectante, & vt apparuit valdè gaudente) peruenitquè ad pontem de Charenton, super quem Turris habetur fortissima, & ex vtraque parte turris est pons eleuabilis & tractabilis, sic quòd nullus accedere potest ad Turrim, si isti pontes fuerint eleuati. In hoc loco rex dimisit dominum VVilhelhum Gascoyne, cum forti manu ad pontis custodiam donec rediret, sicquè fecit in omnibus locis in quibus tales pontes habebantur. Tandem vicesimo die Mensis Maij peruenit ad Troys, vbi cum summa reuerentia pontifices qui fuerunt in villa, & Cancellarius Franciæ, cum toto clero & omnes qui aliquem gradum tenebant circa regem Francum, dux Burgundiæ cum multis proceribus & militibus, facti sunt in obuiam domino nostro regi ad spacium miliarij extra ciuitatem. In crastino partes conuenerunt ad Ecclesiam sancti Petri, rex videlicet cum quadraginta personis dominorum, militum, & armigerorum (ad istud negotium specialiter assignatorum) ducissa quoque Clarenciæ intrauit cum domino nostro rege: regina verò Franciæ venit illuc cum duce Burgundiæ, & quadraginta personis de suo consilio, & cū ea filia sua domina Katherina ducissa de Baire, & regina Angliæ mox futura. Obuiauerunt igitur rex & regina in medio ipsius ecclesiæ, & ascēderunt pariter ad maius altare, vbi corā vtrisq; partibus recitabātur omnes articuli & appunctuationes præmissæ cōcordiæ quæ (partibus cōsentiētibus) sigillatæ fuêre sigillis amborum regum, & partes iuratæ de concordia sine fraude. Quibus ita gestis, dominus rex & Katherina fecerunt affecurationē fide interposita per manus eorundē. Posthæc dux Burgūdiæ iurauit publicè quòd esset

obediens domino noſtro regi tanquam regenti Franciæ durante termino vitæ regis Franci, & quòd poſt eius deceſſum deueniret illico ligeus homo regis noſtri: proindè mox pax proclamata fuit, primò in parte regis Franci in lingua Gallica, & expoſt in parte regis noſtri in lingua noſtra, vbi tunc recitati fuerunt articuli iſtius concordiæ, & publicati per totam ciuitatem & exercitum Anglicanum. Tertio die Menſis Iunij (ſcilicet in craſtino Trinitatis) rex noſter Henricus duxit in vxorem dominam Katherinam, & aſsignauit ſibi miniſtros domus ſuæ valentes perſonas Anglicanas, nec remanſit in eius obſequio quiſquam Gallicus, exceptis tribus mulierculis generoſis, & duabus ancillis quę famularentur magiſtræ ſuæ. Acta ſunt hæc anno gratiæ milleſimo quadringenteſimo viceſimo, & regni regis Franci quadrageſimo, & regis Anglorum octauo. Quartodecimo die Menſis Iunij, facta fuit London. ſolemnis proceſſio in qua & ſermo de præmiſsis publicè dicebatur apud crucem ſancti Pauli, vbi inſuper diuulgabatur quòd ſigillum regis Anglię cōfringeretur, & inſculptio noua fieret in eodem quæ nomen regis præferret, adiecto titulo, quòd rex noſter in ſuis apicibus rex Angliæ vocaretur, & regens vel rector Franciæ, & hæres apparens regni prædicti.

Nuncijs itaque inter dominum regem Angliæ, & dominam Katherinam filiam regis Franciæ (vt præſcribitur) ſolemniter celebratis, & pace reformata, rex Angliæ (vtpote rector & hæres Franciæ) ſe diſpoſuit ad ciuitates ſibi & coronæ Franciæ rebelles, pro ſuis viribus ſubiugandis, cepit ciuitates de Saunz, & de Botreus per deditionem continuò ſibi redditas: deindè ad ciuitatem fortiſsimam de Melon cum ſuis exercitibus ſe tranſtulit, & eandem per obſidionem fortiſsimam vallauit: fuerunt namque in ipſa obſidione reges Angliæ, & Franciæ, & Scotiæ, ducesque Burgundiæ, Bauariæ, Clarenciæ, Bedfordiæ & Exceſtriæ, comites verò Marchiæ, VVarvvici, Huntingdon, de Somerſede, &c. Et alij domini, Barones, milites, & armigeri genere præclari, & armis validi, quorum nomina memoriæ non occurrunt. Durauit ipſa obſidio. xiiij. ebdomadibus, & quatuor diebus, videlicet à feſto ſanctæ Mariæ Magdalenæ vſque ad feſtum omnium ſanctorum proximum ſequens, nō ſine quotidiano penè & valido cōflictu obſidentium cum obſeſsis, læſione, mutilacione, & interitu plurimorum. Interierunt namque de obſidentibus (vt aſſeritur) plures quàm mille & ſeptingenti viri. Fuerat namq; dicta obſidio Anglicis, omnium obſidionum quas antea habuerant, magis nociua. Tandem deficientibus & abſumptis cunctis victualibus obſeſſorum, regum Angliæ & Franciæ ſe gratiæ reddiderunt, de quibus plures quàm quadringenti de valentioribus caſtrorum diuerſorum cuſtodiæ ſunt commiſsi, reliqui verò regis Angliæ pietate ſunt dimiſsi. Habita igitur de ſuis rebellibus tam mortifera quàm glorioſa victoria, reges prædicti cum magna parte eorum exercitus, Pariſius acceſſerunt, ibidem dies Natalicios & maximum parliamentum ſolemniter celebraturi.

ANno domini milleſimo quadringenteſimo viceſimo primo, regni verò Hērici quinti regis Angliæ hęredis & regentis Franciæ nono, tenuit idem rex Natale domini Pariſius, in quodam loco munitiſsimo (caſtrum ſancti Antonij vocitatum) in latere eiuſdem ciuitatis ſitum, vbi in ciuitatem poterat reſpicere, & rebelles eidem (ſi neceſſe fuerit) de facili cohibere, non tamen ſine vigilia ſui exercitus, & cuſtodia ſatis forti. Expletis diebus natalicijs, & ſolemni parliamento ibidem, rex Anglię Rothomagum tranſijt, ibiquè cum ſuis Normannis & Anglicis ligeis aliud parliamentū ſimiliter celebrauit. Diſpoſitis dehinc ſufficiēti ſecuritate, & cuſtodia (vt ſibi videbatur) tam pro regno Frācię, quàm ducatu Normanniæ, Angliam properauit, & per Picardiam & Caleſiam pertranſiens

transiens, in vigilia purificationis beatæ Mariæ Doueriam, deindè Cātuariam, cum regina sibi nouiter nupta aduenit, domino Iohanne Cornevvayle milite reliquis in partibus transmarinis pro tutela perquisitorum & patriæ derelicto. Transactis quoque Cantuariæ paucis diebus, London. accessit, vbi à clero, ciuibus, & populo ludicris & vario apparatu (vt decuit) cū maximo gaudio receptus fuit. Dicta quoq; regina, (dominica prima quadragesimæ proximo sequente) præmissa equitacionibus, & processionibus cōgruis, ad VVestmonasterium à turri London. cōducta, & ibidem ministerio Cantuariensis Archiepiscopi (& aliorum quibus competit) solemniter coronata. Coronatione itaq; reginæ cum omni solemnitate & lætitia (vt decuit) celebrata, & competenti familia eidem & eius hospitio deputata, rex cum regina per diuersa loca solénia & celebria sanctorum pertransiens, & peregrinationes suas & vota adimplens, festum Paschæ apud Leycestriam tenuit, festum verò sancti Georgij non ipso eius die, sed vsq; ad dominicā post ascēsionem domini apud castrum de VVindesore tenendū more solito prorogauit. Quo quidem tempore parliamentum per ipsum primitus limitatum Londini fuerat inceptum, & infra mensem fæliciter expeditum. Nempè præter decimam à clero, & quintā decimam à populo domino regi (in suarum guerrarum sustentationem & subsidiū) conceditur, multa alia sunt in clero & populo ad regis placitum reformata. Et præcipuè in ordine nigrorum monachorum, illuc in maximo numero regis edicto insimul congregato. Fuerant vtiq; ibidem etiam sexaginta abbates, & priores conuentuales etiam trecenti, & amplius monachi, doctores, & procuratores. Delatum namque fuerat regiæ Maiestati, à quibusdam falsis fratribus, Abbates cum socijs, multum deuiasse, religionem monasticam à suis primæuis institutionibus, & obseruantijs, forè dilapsam, & necessariò per eundem & non aliter posse reformari. Quæ quidem credibilior fuerat eò quòd maior pars prælatorum ac seniorum eiusdem ordinis defecisset, & effrenata iuuētus eius tempore succesßisset, vndè idem rex cum quatuor solummodo personis valentibus, ad eosdem in capitulo VVestmonasterij insimul congregatis, satis humiliter intrauit, & præmissa humili salutatione, collacionem ad hoc idoneam, per episcopum Exceſtriæ (magistrum videlicet Edmūdum Lacy sacræ theologiæ professorem) auditurus consedit, post cuius terminationem, ipsemet eisdem alloquebatur de pristina religione monachorum, & ob hoc suorum antecessorum & aliorum in fundatione & dotacione monasteriorum deuotione, ac de modernorum negligentijs & indeuotione. Tradiditquè eisdem quosdam articulos, vt expost se per eosdem corrigerent: suppliciter exorans vt ad pristinam religionem se retraherent, pro ipso & statu regni eius & ecclesiæ indesinenter orarent, satis animosè & corditer affirmans, & si talia agerent, se ipsos nullum hostem penitus verituros, & se in eorum orationibus specialiter confidere, quibus quidem articulis, & alijs, per dictum episcopum & alios ex parte regia approbatis per Abbatem sancti Albani (sacræ theologiæ professorem) & alios valentiores, & sapientiores dictæ congregationis, diligenter discußis: facere fuerat super eisdē reformationē, prout tēpus, status, & imbecillitas hominū videretur permittere, per capitulum prouinciale proximum approbandum, & per dominum Apostolicum confirmandum. Quam qui voluerit aspicere in monasterio sancti Albani & alijs pluribus locis eiusdem religionis poterit inuenire. Statutum etiam fuerat in eodem parliamento, ad instantiam maximam domini regis (vt asseritur) per clerum, vt tertium beneficium collationi seu pręsentationi prælatorum & monasteriorum pertinens amodo per septennium vacaturum conferreretur alicui clerico vniuersitatis Oxoniæ, seu Cantabrigiæ, secundùm

modum & formam in quodam ſtatuto inde pleniùs ſpecificato. Ad petitionem inſuper domini regis obtentum fuerat, quòd portio hæreditaria de comitibus Northamptoniæ, Herfordiæ, & Eſtſexiæ, ipſum concernens, paribus gauderent libertatibus aliàs per Edvvardum tertium regem Angliæ ducatui de Lancaſtria primitus conceſsis. Plura quoque alia fuerant ſtatuta quæ noſtræ notitiæ non occurrunt, inter parliamentalia ſtatuta pleniùs annotata. Præterea dominus Thomas frater regis (dux Clarenciæ) cum exercitu Anglicano ſatis valido in Franciã progreditur, regis & regni rebelles ſubijciens, & eorum bona ſibi & ſuis diripiens, peruenit ad caſtrum fortiſsimum in partibus de Meyns, (Beuford nominatũ) vbi à duobus Scotis per ſuos exploratores ſeu feriarios interceptus, relatus ſibi fuerat exercitus Dolphini, ad numerũ quatuor milliũ pugnatorum per quatuor inde leucas propè ciuitatem nominatam reſidere: vnde ſupra modum exhilaratus, & ſecus quàm decuit tantum principem, feſtinos tranſmiſit nuncios ad capitaneos ſui exercitus per patriam diſperſos, vt ipſum illuc ſequerentur indilatè. Ipſe quoque dux cum paucis vltra numerum non ſupputatum, indè progrediens peruenit ad quendam fluuium & mariſcũ quos (cum maxima difficultate, & non ſine ſuorum tam hominum quàm equorum amiſsione) pertranſiens, diuiſim, & abſque militari ordine incedens, in manus ſuorum inimicorum ſe iniecit, à quibus ipſe & alij plurimi de ſuis valentioribus fuerant interfecti, plurimi quoque intercepti, grauibus redemptionibus redimendi. Multi quoque plures cecidiſſent, niſi vox eorum conflictũ præpediſſet, latebant tamen ſuos aduerſarios quos occiderunt, donec per duos haroldos (per ipſum ibidẽ interceptos, & ſuper hoc ſtricto iuramento oneratos,) ſcrutinio facto corporum occiſorũ continuò indè certificati plenius extiterunt. Impoſuerunt dictum ducis corpus in quodam vehiculo ad Dolphinum (qui tunc temporis Turonis aderat) cum cæteris captiuis deducendis, ſed filius dicti ducis nothus, coadunato reliquo exercitu, illud de eorum manibus viriliter eripuit, & ad ſuam coniugem duciſsã in Normãniam tranſmiſit, in eccleſia Chriſti Cantuariæ poſtea tumulatum. Ceciderun tquè ibidem dominus de Ros, & germanus eius, dominus Gilbertus Humfreuile factus comes de Kyme, & dominus Iohannes Gray factus ſcilicet per eũdem comes de Tankeruile in Normannia. Capti quoq; fuerant ibidem comes dominus de Huntingdon, dominus comes de Somerſet, & frater eius dominus Fitzvvater, & dominus VVilhelmus Bovver. Ceperunt namq; dicti regis aduerſarij in eius abſentia quandam ciuitatem munitã, primitus ſibi redditam: eius capitaneo Anglicano cum omnibus alijs gladio trucidatis, de quibus victorijs elati, tantam conceperunt audaciam vt timeretur de rebellione & redditu cæterorum ſuperiùs ſibi redditorũ, vndè ſupplicarunt attentiùs domino regi ſui fideles & ligei vt ad illas partes cum valida armatorum manu quantociùs feſtinaret. Rex igitur omnibus regnum Angliæ, & guerras Scotiæ concernentibus, pro ſuo beneplacito diſpoſitis, cum valida armatorum & Architenẽtium manu (ad mille & amplius ſupputatis) ad partes Gallicanas redijt, mortem ſui fratris & cæterorum pro ſuis viribus vindicaturus, ſed noluit Dolphinus cum eo confligere: licèt aliter eidem ſuis nuncijs intimaſſet, & maiorem exercitum vt aſſeritur habuiſſet, & eidem iuramento aſtrinxerat ſi daretur oportunitas cum rege noſtro Angliæ voluiſſe confligere: ſed ſe in longinquis tunc partibus tenuit, & patriam vndiquè deuaſtauit: vnde aſſeritur maiorẽ ſuorum ſtipendiariorum, armatorum partẽ ab eo receſsiſſe, nec ei diutiùs militare voluiſſe. Rex itaque poſtquam per terras per ipſum Dolphinum primitus vaſtatas, cum magno detrimento ſui exercitus inaniter perſecutus fuiſſet ciuitatem de Mevvz, ſuper fluuium & partibus de

Bry,

Bry, ſuis rebellibus plenam cum ſuis exercitibus obſedit, vbi per conflictum & victualium inediam, magna eius multitudo cõſumpta vel infirmata fuit, magna quoque eius pars in Angliam rediit denuò minimè reditura. Per idem tempus dux Burgundiæ ciuitatem ſancti Richardi munitiſsimam ſibi & coronæ Franciæ rebellem adiutorio Anglicorum obſidione vallauit, ſed ad eius dotationem ex cauſis ſubſequentibus non peruenit. Nam Pikardi & Gallici vndique congregati dictam obſidionem diſſoluere nitebantur, maiori armatorum ſuper eum numero irruente. Quorum aduentum Paulo priùs per ſuos exploratores præſciens, tria propria tentoria combuſsit, & ſe fugere ſimulauit, vnde eius aduerſarij amplius efferati, eum perſequi non deſiſtunt, ſed inter ipſum & inſidias eiuſdem retropoſiti intercepti mille & octingenti de eiſdem occiſi, ac captiuati, cæteris per fugam dilapſis. Sic itaque prædicta obſidione diſſoluta, ipſe dux pro tanta victoria deo gratias retulit, & ſuas peregrinationes & vota ob hoc promiſſa indilatè perſoluit, nõ enim poterat cum ſuo exercitu pro tunc ampliùs obſidere propter cremationem ſuorum tentoriorum (vt præſcribitur) quia magna pars ſui exercitus ab eo receſſerat ante conflictum, & ſui aduerſarij taliter prouocati ſuper eum accreſcere poterant tota die.

Poſtquam verò chriſtianiſsimus & excellentiſsimus Hungariæ, Boemiæ ac Romanorum rex Sigiſmundus ad Romanum imperium electus, ſua præſentiali ſolicitudine, eccleſiam dei cum generali conſilio ſtabiliſſet, & verũ domini vicarium & ſucceſſorem Petri Martinum quintum in eadem præfeciſſet, rediit ad ſua regna & dominia propria, pro inimicis fidei debellandis, & hæreſi Lolardorum (qui tepore & manu tenentia ſui fratris ſenioris in regno Boemiæ inualuerat) pro ſuis viribus diſtrahendis. Collecta itaq; armatorum maxima multitudine, vniuerſitatem, & ciuitatem de Prage (in qua vltra cęteras dicta hæreſis originem ſumpſerat, & ſuas radices fixerat, & dilatauerat) etiam ſibi rebellem obſidione fortiſsima circumcinxit. Videntes igitur obſeſsi, tantæ ſe potentiæ non poſſe reſiſtere, ſummiſerunt ſe totaliter eius imperio, fatentes ſe fore eius ligeos, & eius conſilio, ordinationi, & imperio parituros, dummodo maximam partem ſui exercitus (quæ totam eorum patriam deuaſtauerat) remitteret: & cum ſuo ſolo familiari exercitu, cum eiſdem inde amicabiliter pertractaret, eidem victualia & dona in ſignum ſuæ promiſsionis & futuræ fidelitatis emittentes, & ſuos ambaſiatores honorificè ſuſcipientes, quorum promiſſionibus nimis credulus, & effuſionem ſanguinis chriſtiani euitare deſiderans, fortiſsimam partem ſuorũ exercituũ remiſit, & reliquo ſuo familiari exercitu (vt optauerant) rei exitum expectauit. Videntes igitur fallaces, & fallidici, tempus ſuis deſiderijs arriſiſſe, irruperunt etiam ſubitò in eius exercitum, fecerũtque inde ſtragem maximam, antequam imperator cæteris poterat ſubuenire. Tandem reſumpto ſpiritu viuaciori, per medium illorum trina vice ſe ingeſsit, plurimos peremit, & cæteros reintrare coegit. Et cum reliquo exercitu ad propria rediit, fortior denuò rediturus, & ſui iniuriam vindicaturus, coadunato namq; ſuorum principum, ducum, & militum, & aliorum armatorum, & architenẽtium, & baliſtariorum validiſsimo exercitu, cum Archiepiſcopis, Colonienſi, Maguntinenſi, & Treuerenſi, & alijs (ob hoc exhortatione & auctoritate Apoſtolica cruce ſignatis) dictos hæreticos perſequi non ceſſauit, & eoſdẽ aut vnitati fidei & eccleſiæ reuocauit, aut gladio vel ignibus tradidit deuorãdos.

Sigiſmundus Pragam obſidet.

Paragenſes fœdifragi.

Hoc etiam anno domina Katherina regina Angliæ peperit filium ſuum primogenitum, apud caſtrum ſuum de VVindeſhora, die ſancti Nicholai epiſcopi & confeſſoris, & vocatum eſt nomen Henricus. Suſceperunt namq; eum de ſacro fonte dominus Iohannes dux Bedfordiæ, (eius auunculus, & pro tunc

cuſtos

cuſtos Angliæ) & dominus Henricus domini regis auunculus, VVintonienſis epiſcopus, & domina Iakelina duciſſa Holandiæ (pro tunc in Anglia morã trahens) miniſterio domini Henrici Cantuarienſis Archiepiſcopi, cum ea qua decuit ſolemnitate & lætitia (cunctorum præcipuè Anglicorum) nõ ſine maximis donatiuis ad magnum valorem computatis. Hoc inſuper anno primo die Menſis Decembris, coadunatum eſt parliamentum apud VVeſtmonaſterium, per dominum regem, domino duce Bedfordiæ (pro tunc cuſtode Angliæ) eidẽ præſidente. In quo fuerat vna quintadecima à laico populo domino regi in ſuarum guerrarum ſubſidium conceſſa, ad feſtum Purificationis beatæ virginis & ſancti Martini eidem perſoluẽdum, ſed nihil à clero ea vice pro eo quòd decima per eundem in vltimo parliamento conditione tali conceſſa non dum fuerat plenè perſoluta, ſub ea etiã conditione, quòd prima medietas dictę quintędecimæ ſolueretur de pecunia conſeruata & alia tunc currente. Ordinatũ etiã fuerat, quòd talis moneta cum reliquo vſque dictum feſtum Purificationis indifferenter curreret dũmodò foret argentum verum vel aurũ, nec tonſione vel lotione enormiter diminutum. Hoc etiam anno Menſe Aprili transfretauit regina Angliæ in Normanniã, cũ manu valida ſub conductu domini Iohãnis fratris regis, ducis Bedfordiæ: & dominus Humfridus frater eiuſdẽ cuſtos Angliæ ſubrogatur.

Anno domini milleſimo quadringenteſimo viceſimo ſecundo, tenuit dominus rex Angliæ regens & hæres regni Franciæ, Natale domini cum ſuo pauco Anglorum exercitu ſibi relicto, in obſidione ciuitatis de Mevvs, in partibus de Bry, quã obſederat per quoddã ſpatiũ anni proximi præcedẽtis. Durauit quoq; eadẽ obſidio vſq; quintũ diem Menſis Maij proximò ſubſequẽtem, quo quidem die reddita fuerat ciuitas memorata, cum omnibus eidem pertinentibus diſpoſitioni & gratiæ domini regis, rex verò admiſit ad gratiam omnes incluſos, præter Scotos, Hibernicos & falſos Anglicos, & alios ſibi antea iuratos, ſed de valentioribus ad Angliam ſunt conducti comitis Deuoniæ tranſmiſſi, & ibidem diuerſis carceribus mancipati, grauibus (vt creditur) ſummis pecuniæ redimendi: ſaluis etiam domino regi omnimodis armatura, victualibus & re præcioſa in eadem ciuitate repertis. Interea Dolphinus cum comite de Armanak & Scotis, & alijs ſibi adhærentibus & exercitu ſatis valido, quandam ciuitatem muratam ducis Burgũdiæ obſedit. Obſeſsi igitur ob inopiam victualium in arcto poſiti, miſerunt eidem duci ac etiam domino regi Angliæ hæredi & regenti Franciæ, pro ſuccurſu: aliàs vrbem prædictam eoſdem eidem Dolphino neceſſariò reddituros. Miſit igitur dominus rex illuc cum ſuis exercitibus fratrem ſuum dominum Iohannem ducem Bedfordiæ, dominum Thomam Beuford auunculum ſuum ducem Exceſtriæ, comitem Marchię, comitem VVarvvyci, & alios comites, & Barones, & milites (quorum nomina noſtræ notitiæ non occurrunt,) cum dicto duce Burgundiæ pro dicta obſidione amouenda, & bellis cum ſuis aduerſarijs committendis: ſed Dolphinus eorum aduentu per ſuos exploratores recognito more ſolito fugit, & eius tentoria Anglorum direptioni dereliquit. Rex itaque diutina intemperie (quam ex nimio & diutino labore cõtraxerat) interim incidit in febrem acutam, cum diſſenteria vehementi, quæ in tantũ eius vires conſumpſerant, quòd medici eidem medicinas aliquas intrinſecas apponere non audebant, ſed de eius vita penitùs deſperabant. Cernens igitur dominus rex ſibi mortem proximam imminere, conuocatis ſuis ducibus & alijs qui adeſſe poterant, pro regnis tam Franciæ quã Angliæ, ac ducatu Normanniæ ſapienter diſpoſuit, teſtamentum cõfecit, & debita ſua de ſuis theſauris & iocalibus ſuperhabundantibus ſoluenda conſtituit,

ſumptis

ſumptiſquè viuifici corporis dominici & alijs quæ ad chriſtianum pertinent ſacramentis,in vera penitentia,fide recta,ſpe certa, & charitate perfecta & bona memoria,huic ſæculo & ſuis valefaciens,animam ſuam ſuo reddidit creatori penultimo die Menſis Augusti poſtquam regnaſſet nouem annis quinq; menſibus & .14. diebus, ſibiquè ſimilem inter chriſtianos reges vel principes nō reliquit,vndè eius mors non ſolùm regnicolis Angliæ & Franciæ, verùm toti chriſtianitati,non meritò eſt deflenda.Fuit itaque pius in animo, rarus & diſcretus in verbo,prouidus in conſilio,prudens in iudicio,modeſtus in vultu, magnanimus in actu,conſtans in agendis,in peregrinationibus frequens,& elemoſinis largus,deo deuotus,& eccleſiæ prælatos & miniſtros promouens & honorans,belliger quoque inſignis & fortunatus : qui in cunctis congreſsibus bellicis ſemper victoriam reportabat. In ædificijs conſtruendis, & monaſterijs fundandis magnificus,in donis munificus, inimicos fidei & eccleſiæ ſuper omnia perſequens & impugnans. Hæc & eius geſta notabilia eius ſubditi animo reuoluentes, de tam ſubitanea & terribili mutatione dexteræ excelſi plurimùm formidabant, ac indicibiliter condolebant, nec mirum,cùm pro tam potentiſsimo rege & domino ſapiente, & omnibus bonis moribus adornato, reciperent pro eorum rege & domino eius filium nondum annalem,inualidum & inprouidum, ad regēdum tot & tanta regna & dominia ſibi hæreditariè pertinentia: illud væ Salomonis metuentes, cuius terræ rex puer eſt &c. Niſi eius bonitatis clementia ſubueniat qui æquè mirabilia operatur in minimis vt in magnis, cuius manus non eſt abbreuiata quin faciat bonum, dūmodò in eius & noſtris oculis ad modum noſtri regis humiles efficiamur,& paruuli,& in noſtris actibus & bonis conſilijs indiuiſi. Rex itaque Franciæ Carolus,audita morte ſui generi Angliæ prænotati,poſt ſolennes exequias & miſſas in ſua capella pro eius anima ſolemniter celebratas, accerſito eius edicto ſuorum prælatorum & aliorum dominorum (qui concordiæ nuper pridiū inter regna Franciæ & Angliæ conſenſerant) numero copioſo,fecit eandem concordiam coram ipſis perlegi & tam ſuo quàm illorum iuramento ſuper corpus dominicum & ſancti dei Euangelia denuò confirmari. Deindè dolore & deſolatione contabeſcens. 13. die ſubſequenti & ipſe inſtabili luci ſeculi valefecit. Sed & omnis penè Francigenæ,qui eiuſdem regis Angliæ æquum & diſcretum regimen poſt tam turbulentam & improbam aliorum tyrānidem experti fuerant, planctu maximo condolebant, præcipuè Pariſienſes,& Rotomagenſes, eiuſdem regis corpus in funeralibus obſequijs,legitimè, & oblationibus pro eorum viribus multipliciter honorātes,offerētes auri ſummas maximas pro eius corpore inter eoſdē tumulādo,pro eorū honore,& ſolamine ſingulari,ſed hoc fieri nō poterat pro eo quòd teſtamētariè primitus legauerat ſe apud VVeſtmonaſteriū tumulandū, quod poſtmodū vt ſequitur ſatis honorificè eſt completum. Cōgregato interea apud Pariſium & Rotomagū magno cōſilio vtriuſq; regni, dominoquè Iohāne fratre regis duce Bedfordiæ,& cuſtode ducatus Normāniæ, ac domino duce Burgundiæ regente regis & regni Franciæ,prout idem rex Angliæ viuens ordinauerat conſtitutis. Necnon comite Saliſburienſi, comiteq; Southfolchiæ & alijs pluribus proceribus ad tutelam caſtrorum,& villarum inibi relictarum. Reliqui penè comites & domini cum regis corpore,& regina ad Caleſiam, deindè in Angliam redierunt,præmiſsis regis theſauris & iocalibus in Turri Lōdonienſi conſeruandis . Regijs quoque exequijs apud Cantuariam, & ſanctū Paulum Londini,& VVeſtmonaſterium (vt tantum principem decuit) ſolemniter celebratis, inceptum fuerat parliamentum auctoritate & breuibus Henrici regis Angliæ ſexti dicti regis filij, pridem ſummoniti apud VVeſtmonaſterium,

Henrici.5. mors.

Caroli mors.

ſterium, præſidente eidem eius auunculo domino Humfrido duce Glouceſtriæ, prius cuſtode Angliæ commiſsione dicti regis. Infrà quod parliamentum ſolennes exequiæ regis ab omnibus ſtatibus (vt præſcribitur) fuerant celebratæ. Cuius regis mortui apparatus ſi ſcire libeat talis erat. Superpoſita namq; fuerat ciſtæ, in qua corpus eius habebatur quædam Imago ſtaturæ & faciei regis mortui ſimillima, clamide purpurea ſatis longa & larga cum furrura de Ermyn induta, ſceptrum in vna manu, & pila rotunda aurea cum cruce infixa in altera, Corona aurea in capite, ſuper capellum regni & ſandalis regijs in pedibus impoſitis. Et taliter eleuatur in curru vt à ſingulis videri potuiſſet, vt per hoc meror & dolor accreſceret, & eius amici & ſubditi pro eius anima dominum tenerius exorarent. Fertur etiam mille torticios magnos per venerabiles perſonas circa eius corpus delatos, & pannos aureos, & ſericos pro eodem oblatos. Adducti etiam fuerant ad maius altare VVeſtmonaſterij tres dextrarij cum eorum ſeſſoribus vt moris eſt, armis regis Angliæ & Franciæ optimè armatis, & ſeſſores inibi inde expoliati. Arma verò integrè ablata, vexilla inſuper circa corpus defuncti ferebantur. Arma ſancti Georgij Angliæ & Franciæ, ac Imaginum ſanctæ Trinitatis ſanctæ Mariæ continentur, ſicquè corpus dicti regis vſque ad monaſterium deducitur, & miniſterio prælatorum & procerum regni inter reges Angliæ, ibidem inter feretum ſancti Edvvardi & Capellam ſanctæ virginis (loco quo reliquiæ ibidem fuerant reconditæ) honorificè fuerat tumulatum ac Parliamentum continuatum. In quo quidem Parliamento ex aſſenſu omnium ſtatuum eiuſdem, idem dux Defenſor ſeu protector Angliæ in abſentia ſui fratris ſenioris ducis videlicet Bedfordiæ fuerat ordinatus, ac nominatus, omniaquè regni officia & beneficia eius diſpoſitioni ſunt commiſſa.

FINIS.

❡ Index rerum in hoc opere memorabilium: prior numerus Paginam, posterior Lineam indicat.

Bellum

Ianuen-

FINIS TABVLÆ.

Errata præli inter excudendum.

Pag.	Lin.	Errata	Correctio
5	vlt.	redditum	reddituum
7	48	ſui	ſuæ
30	mar.	*Waſconiam*	*Scotiam*
31	41	reſignationi	reſignationem
Ibid.	45	Hanguſtaldenſem	Hauguſtaldenſem
35	33	Hiſpaniam	Hiſpania
36	51	VVarenne	VVarennæ
37	mar.	*directe*	*directæ*
38	58	Excluſa	Scluſa
41	3		dele &
65	18	quoſque	quouſque
Ibid.	19	in ſequentibus cũ	inſequentibus eũ
73	22	altertro	alterutro
85	48	milites	miles
100	mar.	*Rege*	*Regina*
102	1	diſcidij	diſſidij
Ibid.	23	Normanicas	Normannicas
120	1	idnucendis	inducendis
132	4	haurenda	haurienda
135	1	Quàm	Quam
158	mar.	*redditu*	*reditu*
162	16	ediret	rediret
165	12	obſedes	obſides
Ibib.	mar.	*deceptatione*	*diſceptationẽ.*
166	18	Sanwi cum	Sandwicum
167	38	aſperitatem	aſperitate
Ibid.	40	ordinatum	ordinatam
175	26	Petrum	petronem
177	40	Angliæ	Franciæ
187	3	Fuerunt	Ferunt
219	mar.	*apoſtatorum*	*apoſtatarum*
225	26	dictum	dictam
Ibid.	27	ſubterfuget	ſubterfugiet
227	38	dixêrunt	duxêrunt
231	31	diſcidia	diſsidia
280	48	Iohan Straw	Iohan VVraw
281	5	curiam	curam
Ibid.	31	contentendo	contendendo
292	36	incarceretos	incarceratos
292	37	compulertũ	compulerunt
349	41	præperauit	præparauit
Ibid.	45	irruptones	irruptiones
351	mar.	*parant*	*parat*
371	vlt.	diſcutiendam	diſcutiendum
343	mer.	*matris regem*	*maternæ rex*
423	31	peraſcenes	paraſceues
429	19	Quo	Quod

Notandum præterea quòd vbicunq; imprimitur Benford, legendum eſt Beuford.

Londini excuſum apud Henricum Binneman
Typographum, ſub inſigno Syrenis.

YPO-DIGMA NEVSTRIÆ VEL NORMANNIÆ: PER *THOMAM* DE *WALSINGHAM*:

Ab irruptione Normannorum vsq; ad annum. *6.* regni HENRICI quinti.

LONDINI
in ædibus Iohannis
Day. *1574.*

Duces Normannorum.

Rollo siue Robertus.

Gulielmus.

Richardus. 1.

Richardus. 2.

Richardus. 3.

Robertus.

Gulielmus Conquestor.

Anni in quibus de regibus in hoc ypodigmate tractatur.

Regum nomina.	*An.D.*	*Pag.*	*Regū nomina.*	*An.D.*	*Pag.*	*Regum nomina.*	*An.D.*	*Pag.*
Wilhelmus Con.	1066	28	*Henricus.2.*	1176	43	*Henricus.3.*	1244	59
	1067	28		1177	43		1245	60
	1069	30		1178	43		1246	60
	1070	30		1179	43		1247	60
	1071	31		1180	43		1248	60
	1072	31		1181	43		1249	60
	1073	31		1182	43		1250	60
	1074	31		1183	44		1251	61
	1075	32		1185	44		1252	61
	1076	32		1186	44		1253	61
	1077	32		1187	44		1254	61
	1079	32	*Richardus.1.*	1189	45		1255	61
	1080	32		1190	46		1256	61
	1087	32		1191	46		1257	61
Wilhelmus Rufus.	1088	32		1192	47		1258	61
	1090	33		1193	48		1259	62
	1091	33		1194	48		1260	62
	1093	33		1195	49		1261	62
	1095	33		1196	49		1262	62
	1096	34		1197	49		1263	62
	1097	34		1198	50		1264	63
	1098	36	*Iohannes.*	1199	50		1266	64
	1099	36		1200	51		1267	65
Henricus.1.	1100	36		1201	51		1268	65
	1101	36		1202	51		1269	65
	1104	36		1203	52		1270	66
	1106	36		1204	52		1271	66
	1110	37		1205	52	*Edwardus.1.*	1272	66
	1118	37		1206	52		1273	67
	1119	37		1207	52		1274	68
	1120	37		1208	53		1275	68
	1123	37		1209	53		1276	68
	1125	37		1210	53		1277	69
	1127	38		1211	53		1278	69
	1129	38		1212	53		1279	69
	1133	38		1213	54		1280	70
	1134	38		1214	54		1281	70
Stephanus.	1135	38		1215	55		1282	70
	1136	38	*Henricus.3.*	1216	55		1283	70
	1137	38		1217	57		1284	71
	1138	38		1218	57		1285	71
	1139	38		1220	57		1286	71
	1141	39		1221	57		1287	71
	1142	39		1222	57		1288	72
	1143	39		1223	58		1289	72
	1146	39		1224	58		1290	72
	1148	39		1225	58		1291	73
	1150	39		1226	58		1292	75
	1151	39		1227	58		1293	77
	1152	39		1230	58		1294	77
Henricus.2.	1153	39		1231	58		1295	78
	1156	39		1232	58		1296	80
	1158	38		1233	58		1297	83
	1159	38		1234	58		1298	86
	1160	38		1235	58		1299	87
	1163	38		1236	58		1300	88
	1166	38		1237	58		1301	88
	1167	38		1238	59		1302	95
	1168	38		1239	59		1303	95
	1170	39		1240	59		1304	96
	1173	39		1241	59		1305	96
	1173	40		1242	59		1306	97
	1174	41		1243	59		1307	98

Regum nomina.	An. D.	Pag.	Regũ nomina.	An. D.	Pag.	Regum nomina.	An. D.	Pag
Edwardus.2.	1308	99	*Edwardus.3.*	1345	117	*Richardus.2.*	1381	139
	1309	99		1346	118		1382	140
	1310	99		1347	121		1383	140
	1311	100		1348	121		1384	141
	1312	100		1349	121		1385	142
	1313	100		1350	121		1386	143
	1314	101		1351	122		1387	145
	1315	102		1352	122		1388	142
	1316	102		1353	122		1389	143
	1317	103		1354	122		1390	144
	1318	103		1355	123		1391	145
	1319	104		1356	123		1392	146
	1320	104		1357	124		1393	146
	1321	104		1358	125		1394	147
	1322	105		1359	125		1395	148
	1323	106		1360	126		1396	149
	1324	107		1361	127		1397	150
	1325	108		1362	127		1398	152
	1327	109		1363	128	*Henricus.4.*	1399	153
Edwardus.3.	1328	111		1364	128		1400	157
	1329	111		1365	128		1401	158
	1330	111		1366	129		1402	159
	1331	112		1367	129		1403	161
	1332	112		1368	130		1404	164
	1333	112		1369	131		1405	167
	1334	113		1370	131		1406	169
	1335	113		1371	132		1407	171
	1336	113		1372	132		1408	172
	1337	114		1374	133		1409	173
	1338	114		1375	133		1410	174
	1339	114		1376	134		1411	175
	1340	115	*Richardus.2.*	1377	135		1412	177
	1341	116		1378	136	*Henricus.5.*	1413	178
	1342	116		1379	137		1414	182
	1343	116		1380	138		1416	191
	1344	117						

Ypodigma Neuſtriæ, per *T.* de *Walſingham.*

MAgnificentiſſimo & illuſtriſſimo Francorum & Anglorum regi,Henrico Normanniæ conqueſtori, Principi Walliæ ſereniſſimo,Hyberniæ & Aquitaniæ domino,Dei gratia ſemper & vbiq; victori. Suorum minimus Orator frater *Thomas* de *Walſingham*, Monachus Monaſterij S. Albani Anglorũ Protomartyris humili cum recommẽdatione. Salutem in eo qui dat ſalutem Regibus. Cogitanti mihi inter ſtudia cõtemplationis clauſtralis, quantis virtutum dotibus,ac victoriarum titulis Deus omnipotens vos extulerit, quantis ſpecialium gratiarum donis cumulauerit, vt hoſtes etiam veſtram ſapientiam prædicent, diſcretionem mirentur,& vbiq; commendent,Iuſticiam laudum præconijs celebrent, fateor ſpirituali iocunditate,& interiori gaudio ſum repletus atquè refertus, multò ſuauius quàm ab epulis exquiſitis. Sed inter hæc oritur in mente mea quoddam nubilum,quod obfuſcat conceptum cordis mei iubilum,dum vereri cogor gentis morem ſolitum, quæ multociens paruipendit etiam emiſſum votum publicum,& ſolemne præſtitum iuramentum. Dumq; memor fui dierum antiquorum,recolens fraudes,facinora, factiones, & ſcelera comiſſa per hoſtes, anxiatus eſt in me ſpiritus meus, & in me turbatum eſt cor meum, & penè defecit in dolore vita mea, ſciens quòd cras poterũt fieri turpia ſicut heri. Et metuens ne fortè quouis modo veſtra circumueniretur innocentia,ſcrutatus ſum in mente mea, quid maximè veſtræ ſaluti ſuffragari poſſet conuerſanti inter tot pericula. Tandem occurrit inter plurima ſcribere veſtræ celſitudini,quàm præcordialiter diligit anima mea quicquam,per quod tutior ſimul & cautior eſſe poſſit. Teſte nempè Poeta,*Omnia vincit amor*: Qui id in me efficit,vt non verear licèt inculto & impolito ſermone,tam ſapienti,tam glorioſo principi balbutiendo proferre quæ mente tractaui,& veſtræ ſerenitati vtcunq; pandere, quæ pro ſalute regia corde concepi. Hinc eſt quod breuem tabulam compilare ſtudui,quæ facit à principio conqueſtus Neuſtriæ per Normannos vſq; ad conqueſtum Angliȩ per eoſdem. Quam deduxi vſq; ad tempus quo veſtra Maieſtas eandem Normanniam abalienatam contra fas & iuſticiam a veſtris progenitoribus per annos circiter ducentos & viginti potenter & victorioſè ſub iugum venire compulit,& pro votis regaliter ordinauit. Proinde(domine mi Rex inclyte) vobis in hoc opuſculo cõſpicienda porrigo geſta præterita, bella varia,paces pactas mutuò, fœdera violata firmata iuramento, promiſſiones,ſponſiones,oblationes factas anteceſſoribus veſtris ſub dolo,hoſtium deceptiones & ypocriſim, & quicquid hoſtis adinuenire potuit exquiſita calliditate,per quod ſeducere poſſet nobile genus veſtrũ. Igitur quia nullum maius decet plura ſcire quàm principẽ, cuius doctrina maximè ſubiectis prodeſſe poteſt, hunc libellum ſi placeat inſpiciendum veſtræ celſitudini ego pauper & modicus deuotus obtuli, imponens illi nomen *Ypodigma Neuſtriæ*, eò quod predemonſtret præcipuè caſus vel euentus illius patriæ, a tempore Rollonis primi Ducis vſque ad annum fœlicis regni veſtri ſextum: quod deus omnipotens pro ſua magna pietate vbiq; pacificet, & in omni proſperitate conſeruet. Amen.

¶ De consuetudine Danorum antiquitus fræquentata.

Lex Dacorum de iunioribus exulandis.

OLim mos erat in Dacia cùm repleta esset terra hominibus, vt sancita lege per Reges illius terræ cogerētur iuniores de proprijs sedibus emigrare. Quæ gēs idcirco multiplicabatur nimiū; quoniā luxui excessiuè dedita multis mulieribus iungebatur. Nam pater adultos filios cunctos à se pellebat, præter vnum quem hæredem sui iuris relinquebat, Quæ lex per multorum tempora regum mansit inconuulsa, quoad vsq; Lothbrocus rex patri successit in regno, quem prædicant de stirpe Gothorum processisse. Ex quorum progenie iactitāt Troianos fuisse progressos: & Anthenorem ab vrbis exterminio cum duobus millibus & quingentis viris ob proditionem illius ab eo perpetratam euasisse, & per multimodos anfractus ponti, Germaniam appulisse, ac in Dacia ex post regnasse: eamq; à quodam vocato Danao suæ stirpis Rege, Danemarchiam nuncupasse. Igitur Rex Lothbrocus excitus patrum legibus, sorte cogente, cum ingenti iuuenum agmine filium suum nomine Bier, costa ferrea à suo abdicat regno cum pædagogo suo Hastingo nomine: viro per omnia fraudulentissimo, vt externa petens regna, alias sedes sibi armis aquireret. Qui ideò costa ferrea vocabatur, quia vehementissimis infectus veneficijs suæ matris, licèt in acie staret inermis, omnem vim armorum illęsus sperneret. Hastingus ergo à pátria cum suo adolescente sic proscriptus, de finitimis prouincijs milites animo leues, & belli cupidos congregauit: Deo suo pro thure humanum sanguinem delibauit. Cuius cruorem libaminis omnes vnanimiter potauerunt. Et vento flante secundo Vermendensem aggrediuntur portum. Exilientesq; de nauibus totum Vulcano tradunt illico comitatum. Sancti quoque Quintini Monasterium ferali comburunt rabie, de Christiano populo nepharium ludibrium exercentes. Neuionensis namq; præsul Emino nomine, cum suis Diaconis eorum gladijs obtruncatur, fitquè cædes in plebe proprio viduata pastore. Dehinc fluuium Sequanam ingrediuntur, & apud Gemeticum obsidionem componunt. Qui locus iure vocatur Gemeticus: quia velut gemma in anulo, sic rutilat situ loci & fructuum vbertate. Hic Clodonei Francorum regis tempore, à beato Philberto, opitulante Beatilda Regina constructus, in tanto incremento adoleuit, vt in noningentorum monachorum numero eius quantitas suppleretur. Huius loci monachi vel incolę comperientes aduentum paganorum fuga lapsi, quædam sub terra occulentes, quædam secum asportantes euaserunt. Pagani locum reperientes vacuum, Monasterium Sanctæ Mariæ sanctiquè Petri, & cuncta ædificia igne comburunt in solitudinem omnia redigentes. Abhinc deniq; Sequanæ sulcantes alueum, Rhotomagum adeūt, igneq; comburunt, horrendum de Christiano populo ludibrium exercentes. Franciæ quoq; interiora petentes, omnem ferè Neustriam, Northmānica ferocitate inuadunt: vrbem quoq; Namiaticam incendio cremauere. Episcopum sancto Sabbato Paschę Baptismum celebrātem trucidauere, clerum & populum peremere. Deinde Andegauensem percurrentes regionem, ipsam quidem ciuitatem concremant: Pictauorumq; castella atquè vicos, omnemq; patriam a mari vsq; ad eandem Pictauiensem vrbem populantur & vastant, replentes cædibus vniuersa. Sequenti namq; tempore, nauigio Turonum ademit ciuitatem, eamq; de more opplentes stragibus: ad postremum tradunt ignibus, populata omni circumquaq; regione. Non longè post superiora Ligeris fluuij manibus expetentes, Aurenam perueniunt, captamq; vrbem auro distrahunt: & ad tempus recedentes secundo aduentu cōburunt eandem. Et vt concludam tragœdias infinitas breuibus, Hiteciam Parisiorum nobile caput, quondam resplendens gloria, abundans opibus, in cineres redegerunt. Betuacus quoq; & Nomonius quondam Galliarum præstātissimæ ciuitates eorum gladio concidere. Aquitannia quoq; quondam bellorum nutrix, tunc patuit præda gentibus alienis. Nec erat oppidum aut vicus in ea regione, nequè ciuitas: quæ non strage ferali horum conciderit Paganorum. Testatur id Pictauis fœcundissima vrbs Aquitāniæ, hoc Sanctonum, hoc

Bier dictus costa ferrea.

Cædes S. Quintini grauis.

Gemeticus monachorū sedes.

Paganorum rabies in Franciā.

Aquitannia deprædatur.

Engoliſma, hoc Petragoricum, hoc Lamonicas, hoc certè Aruernus, ipſumq́; Auaricum, caput regni Aquitanici.

Haſtingi dolus inſignis.

Hijs calamitatum malis Gallijs per 30. ferè annorum ſpatium detritis flebiliter: Haſtingus Bier dominum ſuum prouehere cupiens ad altiora, imperiali eum Diademate coronare volebat. Proinde deliberauit cum ſuis complicibus, Romam clandeſtina irruptione obtinere. Sed nimia exorta tempeſtate ad vrbem Lituis vento impellente deuoluitur, quę pro ſui decore hoc nomine vocabatur. Porrò ciues attoniti tanta claſſe, ciuitatem muniunt, & ſemetipſos hortantur ad reſiſtendum. Quorum audaciā Haſtingus vt comperit, ratus hāc Romam fore, omni conatu cœpit attemptare, quo pacto poſſet eam dolo inuadere. Deniq; Epiſcopo ciuitatis & communitati miniſtros ſuæ perfidiæ dirigit: aſſerens non ſua ſponte illuc appuliſſe, ſed patriam ſuam repetere voluiſſe, pacificos ſe eſſe, pacem deinceps quærere, & ſe lætali preſſum langore, ab eis Chriſtianum fieri ſupplici prece depoſcere. Hijs auditis Comes & Epiſcopus gaudio exhilerati, pacem cum nephandiſſimo pacis inimico firmant, fitq; communis vtriq; populo vrbis ingreſſus. Tandem ad eccleſiam ſceleratus fertur Haſtingus, ſacroſancto baptiſmate mergitur homo verſutus, & rapaciſſimus exit lupus. Quem ad ſui perniciem à fonte Præſul & Comes excipiunt. Hinc quoque baiulorum manibus refertur ad nauim criſmate delibutus. Poſt hoc intempeſtæ noctis medio loricatus locatur in feretro, innuens cœteris vt ſuas induerent loricas ſub tunicis. Proinde fit luctus intollerabilis per exercitum, Haſtingum obijſſe neophitum, & reſonat maris littus tanti ducis exceſſu. Dehinc naui effertur, & ad eccleſiam baiulatur, ſacroſancto veſtitur Antiſtes indumento, mactaturus ſacroſanctam hoſtiam pro defuncto, fit commendatio animæ, vt corpus ſcelerum & perditionis in baratro iam ſepultum, tradatur ſepulturæ. Sed ecce proſilit de feretro, Epiſcopum & Comitem obtruncat gladio: dehinc lupina rabie cum ſuis graſſatur in plebe. Hijs à funeſto perpetratis, Theatrum efficitur domus domini, iugulantur iuuenes, trucidantur ſenes, depopulatur ciuitas, & à fundamentis mœnia diruuntur. Huius itaq; peracta vrbis ſubuerſione, comperientes pagani ſe Romam nullatenus cepiſſe, veriti ne vlterius quicquam proficerent, quippe cum Romanas aures fama volante eorum prophana opera iam occupaſſent, inito cōſilio de regreſſu diſponunt. Nam Bier totius excidij ſignifer, & Rex exercituum, dum natiuum ſolum repeteret, naufragium paſſus, vix apud Anglos portum obtinuit, quamplurimis de ſuis nauiculis ſubmerſis tempeſtate. Indeq́; petens Friſiam, illic obijt. Haſtingus verò Carolum ſimplicem regem Francorum adiens, pacem petijt, quam adipiſcens, vrbem Carnotenſem ſtipendij munere accepit ab illo. Et ſic Francia à tumultuum fragoribus aliquamdiu reſpirauit.

Dani irrumpũt in Angliam.

Emenſis ex poſt plurimorum annorum interſtitijs, Frācia ab hijs tumultuū fragoribus pauliſper ſopita, Danemarchia ſpargens iterato iure exterminij flammiuomos Ticiones, plurimos tirones à ſe iuuenili flore vernātes, priſcorum patrum lege ſecernit. Qui profecti cum ſex nauibus plenis armato milite apud Scanzam inſulam applicant. Indeq́; ſublatis anchoris, ſpirantibus auris ſalubriter Anglicam Britanniam aggrediuntur. Quibus Angli confeſtim obuij, multis ſuorum amiſſis, cum dedecore refugerunt. Quibus compertis illius regni Rex Ethelſtanus miſſa legatione, protinus pacem petit, & adipiſcitur: firmatiſq́; fœderibus, amicitia indiſſolubili adinuicem connectuntur. A quo ſuæ expeditionis poſtulantes auxilium, paruo tempore contraxerunt nō minimam armatorum manum. Abinde fluctiuaga ſulcantes æquora, cū magno vitę periculo, ad locum vocatum Walchras deuoluti ſunt. Quibus mortem euadentibus, & de maris diſpendio reſpirantibus Ramerius longi colli, Hamenſis ſiue Haſbaniēſis Dux, cum multitudine graui bellum intulit. Sed ſuorum extinctis quampluribus: ipſe victus capitur, & ad naues ducitur compeditus. In illa pugna duodecim Danorum bellatores à Ramerij militibus capiuntur, & vxori eius præſentantur. Quæ legatos ad Danos mittens, & ipſa ſuum virum dato pro eo magno auri pondere recepit, & Dani qui ab ipſa tenebantur

tur

tur liberi dimittuntur.

Octingentesimo sexto anno ab incarnatione domini,Dani flantibus ventis ad vota,Gemeticum veniunt: vbi quandam sacram virginem nomine Gertrudem quam asportauerant à Britania in capella S.Vedasti,quæ trans flumen est, super altare ponentes ibidem reliquerunt. Quæ capella nomen virginis hactenus Sanctæ Gertrudis habet. Quorum aduentum Franco Rotomagensis Archiepiscopus agnoscens, & vrbis suæ muros solo tenus hostica immanitate cernens dirutos,ac de iuuamine ad resistendum omnino diffidens: adiudicauit salubrius ab eijs pacem quærere,quam in aliquo illos ad sui perniciem prouocare. Festinus igitur illos adiens pacem petijt: & consequitur inter se fœdere firmo pacto. Quo facto Dani festinantes, naues propellunt ad mænia ciuitatis. Cuius præsidium sagaci mente terra mariq; considerantes,compendiorum lucris munitum, totius Comitatus caput illud fore concorditer deputauere. Deinde vnum ex semetipsis sorte eligentes nomine: dominum suæ militiæ atque principem pacta fidelitate præficiunt.

Capella S. Gertrudis.

Rollo prælatione potitus,tractauit sollicitè cum suis,de Parisiaca subuersione.Et soluentes classem,Sequanę sulcant fluuium,stationemq; nauium apud Hasdaus componunt.Tunc Rainaldus dux totius Franciæ,repentino paganorum aduentu cognito,cum valida exercitũ virtute processit eis obuius, præmittens Hastingum, qui adhuc in Carnotena vrbe morabatur cum alijs legatis,quia & ipse peritus fuerat Danorum linguę,qui talibus eos adorsus est verbis. Heus inquit robustissimi milites, quibus ab oris huc aduecti estis, vel quid in hac regione quæritis, aut qui vestrum senior censetur nomine, edicite nobis: Francorum sanè regis legati sumus vobis directi. Cui interroganti sic Rollo: Dani sumus,æquali dominio fungimur: terræ huius colonos exturbare venimus,nostrę ditioni patriam subdere cupiẽtes. Quis enim es tu qui tam facetè nobis loqueris. Adhæc ille. Audistis inquit aliquando de quodam Hastingo, qui à vestris partibus exul, cum multitudine nauium huc adueniens, hoc Francorum regnum magna ex parte pessundedit, & in solitudinem redegit.Cui Rollo,audiuimus inquit,Hastingus inquit bono omine cœpit,& cuncta malo fine compleuit. Hastingus ad hæc: vultis inquit Carolo Regi subdi? Nequaquam,Rollo intulit,alicui subijciemur, sed quæcunq; armis adquiremus,nostro iure vendicabimus. Regi cuius te legatum gloriaris, audita si vis renuncia.Hæc Hastingus cuncta refert expeditius duci suo.Sanè Rainaldus citato exercitu suo Northmannos inopinato impetu festinans inuadere, super eos irruit. Quem Rollo cum suis audacter excipiens,prostrato Rollando eius signifero, plurimos Francigenas morti tradidit, aliosq; in fugam vertit. Quibus peractis, Rollo nauibus festinans municipium Mellende capit. Quo subuerso,omnes incolas ense necat.

Rainoldus paganus fit obuius.

Igitur Theobaldus comes videns se tempus reperisse oportunum ad decipiendum Hastingum, talibus verbis falsò appetit illum.Cur inquit, vir insignissime torpes ignauia? Ignoras regem Carolum te velle perimere,ob Christianorum sanguinem à te olim fusum iniustè? Reminiscitur enim malorum quæ illi tunc improbè intorsisti? & ideo de terra te exterminare decernit. Manus & tua vt ipse aijt cum Rollone pagano ad delendos Francos sentit: qua de re in proximo,pessime deleberis ab eisdem. Consule ergo tibi ne inconsultus puniaris. Quibus verbis Hastingus territus, confestim Carnotenam vrbem Theobaldo vendidit,& distractis omnibus,peregrè profectus disparuit.

Dux autem Franciæ Reinaldus fugæ non ferens dedecus,iterum maiori exercitu congregato,Rollonem aggreditur inopinatè. Cuius conatus ipse præueniens, multos suorum obtruncat, multos fugat. Ipsum autem Rainaldum quidam piscator emisso iaculo interfecit. Dehinc subductis anchoris, Rollo celeri nauigio Parisium petit. Cui quidam exploratores nunciant Baiocensem vrbem carere defensoribus,& facilè posse capi. Rollo verò mox auulsis ab obsidione nauibus Baiocẽsium veliuolo venit cursu. Quam captam in parte subuertit,habitatoribus interfectis. In qua nobilissimam puellam Popam nomine:

Rainoldus casu interfectus.

Guliel. Longa Spata.

ne: filiam scilicet Guidonis Comitis Siluanietensis capiens, non multò post, more Danico, id est, paganico copulauit. Ex qua genuit Gulielmum Longam Spatam filiamq; Gerloc nomine, decoram valde. Et sic vrbe demolita, Rollo velociter Lutetiam regressus est. Cumq; ad expugnãdum eam diligẽter intenderet, pars exercitus sui vrbem Ebroicam captã exterminauit, ciues extinxit, & cum præda maxima redijt ad ducem suum.

Rollo rebelles Angliæ coercet.

Interea legati Regis Anglorum Ethelstani ad Rollonem veniunt, deprecantes vt Regi quantociùs auxilium contra quosdam rebelles auxilium ferat. Cuius anxietati compatiens, & de Parisiacæ vrbis expugnatione diffidens, ob videlicet aditus difficultatem, & nimiã alimoniæ copiam intra eam: dimissa obsidione Anglos aggreditur. Quò cum venisset, rebelles expugnans cum austeritate coercuit: acceptisq; obsidibus Regi suo pronos fecit. Ex hinc iterato electa multitudine iuuenum, cum magnis muneribus à Rege sibi collatis, in Franciam remeauit.

Mirabile dictu

Rollo cum redisset Northmanniam, Carnotenam vrbem obsidione vallauit. Quam cum machinis & tormentis oppugnaret, Richardus Burgundionum Dux cum suo Francorumq; exercitu adueniens, irruit super eum. Cum quo cõgressus Rollo atrociter resistebat, quousq; Walterius episcopus ex ciuitate cum armatis inopinatè prosiliens. Supparum beatæ Mariæ quod Carolus Caluus Constantinopoli cum alijs reliquijs aduexerat, in modum vexilli contra hostes ferens manibus a tergo eos cedendo inuaderet. Illi tamen ignorantes cuius esset camisia virtutis & reuerẽtię, deridendo sagittauerunt ad eam sed non impunè. Nam subita cæcitate percussi sunt. Quod Rollo intelligens, à certamine declinauit, multis prius de eius exercitu interemptis.

Rollo Francorum regis filiam ducit.

Hijs itaq; Rollo infortunijs, militumq; suorum morte furibundè succensus, ad Francorum infestationem reliquos exaggerat, & ad perdendam patriam ob sociorum perniciem totis conatibus eos incitat. Quid plura: vt Lupi vespertini vehuntur pagani ad ouiculas Christi. Succẽduntur ecclesiæ, mulieres ducuntur captiuæ, trucidatur populus, fit omnibus in cõmune luctus. Hijs deniq; Franci calamitatibus oppressi, quæstuosis clamoribus Carolum Regem appetunt: vnanimiter conclamantes Christianum populum ob eius inertiam paganorum incursibus deperire. Quorum quærimonijs Rex permotus, Astitum Franconem Archiepiscopum Rotomagensem Rolloni festinanter dirigit, mandans si Christianus efficeretur, terram maritimam ab Epte flumine vsque ad Britannicos limites cum sua filia nomine Gisla se ei daturum fore. Qua legatione Franco suscepta: pagano Duci per ordinem cuncta pandit. Cuius verba Rollo consultu suorum gratanter suscipiens à vastatione paganica, indulget Regi inducias trium mensium, vt in hoc dierum spatio, stabiliretur fœdere firmo pax inter eos. Venientes igitur ad sanctum Clerum discurrentibus alternatim inter eos nuncijs. pax fauente Christo stabilitur: Rollone iurante Regi fidelitatem, & Rege illi filiam cum terra prætitulata donante, superadditur ad supplementa sumptuum, tota Britannia: iurantibus Rolloni super sacramenta principibus ipsius terræ Berengerio & Alano. Nam terra maritima quæ nunc vocatur Northmannia ob diuturnos excursus paganorum, filiis vbiq; adultis, à cultro & vomere torpebat inculta. Quibus nobiliter expletis, rex lætus ad sua regreditur, & Rollo cum Roberto Duce ad Rotomagensis vrbis mænia proficiscitur.

Anno igitur incarnationis Dominicæ 912. benedicto fonte in S. Trinitatis nomine Rollo baptizatur à Francone Rotomagensi Archiepiscopo. Quẽ Robertus Dux Francorum à fonte suscipiens, imposuit ei nomen suum. Videntes autem pagani Ducem suum Christianum esse, relictis Idolis Christi nomen suscipiunt, conuolantes vnanimes ad baptismum. Dehinc Robertus Francorum Dux, rebus pro quibus venerat competenter gestis: Franciam cum maxima hilaritate repetijt. Porrò dux Northmannorum Robertus preparato rerũ nuptialium apparatu magno: supranominatam tanti regis filiam, Christiano more in consorcium sui thori duxit.

Post hæc intra Northmannicos limites legem statuit, vt nullus assensum furi præberet: quòd si deprehenderetur ambo patibulis appenderentur. Cõtigit autem non multò post in Longapetentis villa quendam agricolam reficiendi causa labore suspenso domum redire, demissis loris in campo cum cultro & vomere. Cuius vxor tam infœlix quàm vesana hæc cuncta clam sustulit, experiri volens edictum ducis. Rusticus verò ad campum regressus, rebus non inuentis, vxorem an eas haberet inquirit: qua negante ducem aggreditur, petens vt sua sibi reddantur vtensilia. Qui mox pietate motus, damnū viri quinq; solidis datis releuare, & populum per circuitum ad examen calibis cunctum iussit compellere: Quo domino indicante liberato: vxor rustici a ministris arctatur, quæ coacta verberibus, reatum profitetur. Dux verò rustico ait: Noueras inquit antè hanc furem esse? Et rusticus, noueram ait. Adhæc Dux intulit, tuum os te condemnauit serue nequam. Et continuò iussit ambos suspendi patibulo. Hijs & huiusmodi Robertus Dux populum suum frænans terroribus, ducatum sibi a Domino attributum longo tempore pacificè gubernabat.

Roberti seueritas in legibus exequendis.

Interea morte præuenta vxore sua Gisla sine liberis, Dux primam vxorem repudiatam Popam videlicet, ex qua filium Gulielmum iam adultum genuerat, iterum repetens sibi copulauit. Verū fractis iam viribus laboribus & prælijs in quibus consūpserat omne robur iuuentutis suæ: deliberare cœpit de sui ducatus dispositionē, cui vel qualiter illum relinqueret. Conuocatisq; totius Northmanniæ proceribus, cum Alano & Berengario Britonibus, Gulielmum filium suum pulcherrimæ iuuentutis flore vernantē illis exponit, iubens vt eum sibi dominum eligerent: militiæq; suæ principem præficerent. Meū est inquit mihi illum subrogare, vestrum est illi fidem seruare. Et cunctos suasibilibus demulcens verbis: filio suo sub sacramento fidei illos subegit. Et expost vno viuens lustro, consumptus senio viuere desijt, fœlicem finem faciens sub titulo nominis christiani.

Roberti mors.

Duce Roberto ab onere carnis iam libero, filius eius Gulielmus totius monarchiam Ducatus Northmannici sagaci regens moderamine inconuulsam Christo regi fidem seruare satagebat. Erat quippe statura procerus, vultu decorus, micantibus oculis, beneuolis mansuetus, quasi leo inimicis terribilis, vt gigas fortis in prælijs, terminos sui Ducatus per circuitum dilatare non desistens. Quæ res inuasionis & audaciæ, Francorum proceribus odij & inuidiæ fomitem ministrauit. Sub eodem tempore Berengarius & Alanus Britones, à tenore fidei quam cum eo pepigerant diffidentes: ab eius dominio præsumptiuo ausu conati sunt recedere, Regi Francorum de cætero disponentes militare. Quorum temeritatem Dux impetu festinato comprimens: Britanniam tam diu vastauit hostiliter, eorum illic subuertens municipia, quo ad vsq; totius nequitiæ incensorem a regno exturbaret, Anglosq; adire cõpelleret Berengario sibi conciliato.

Gulielmi mores

Sed hijs ita deuictis, quidam nomine Rihulphus succēsus perfidiæ furijs, coadunatis plurimis infectis veneno discordiæ, à ducatu eum funditus conabatur extrudere: adeo vt collecta vndequaq; multitudine, circa Rotomagensis ciuitatis suburbana, transmeato aluo Sequanę componeret obsidionem, quatenus ducem ab ea propelleret, aut captum nequiter interimeret, Northmannia sibi vindicata. Vidēs itaque dux se a suis sic obsessum, cæpit meditari qualiter suæ saluti consuleret, & honori, & milites suos à tam audaci conspirationis motu cohiberet. Tandem cum trecentis Loricatis militibus, irrumpens castra temeraria: maximam eorum multitudinem gladijs prostratam orco transmisit, aliosq; per diuersa siluarum lustra se oculentes in fugam vertit. Rihulphus commilitonum fiducia destitutus, inter profugos delitescens, fugę subsidio euasit. Dux ergo profugatis inimicis, suorum recensens numerū reperit ex eis interijsse nullum. Locus in quo hic fuit cõflictus, Pratum belli hactenus nuncupatur. Regresso igitur eo de prælio, à præfecto Fistanuensis castri venit nuncius qui sibi dixit filium natum fore ex puella nomine Sprota, sibi

Pugna cum Rihulfo.

Danico more iuncta, vnde valdè lætus effectus, fecit eum baptizari ab Henrico epiſcopo Baiocenſi, Richardumq; vocari.

Gulielmi magnifica liberalitas.

Triumpho conſpicuo de rebellibus dux potitus, atquè viribus conualeſcẽs, cœpit per exteras nationes multimodè præclaram virtutum ſuarum famam ſpargere: in tantum vt ex diuerſis mundi partibus regnorum proceres illius curiam fræquentarent, & ab eo nobiliter munerati ſedes ſuas ornãtes repeterent. Vnde cognita ducis magnificentia, Gulielmus Pictauienſis Comes, ſororem eius nomine Gerloc petijt & accepit in vxorẽ. Ipſe vero dux filiã Herberti Comitis, donante patre ductam Rhotomagenſibus intulit arcibus.

Audiens autem Ethelſtanus Rex Anglorum tam magnificam incliti ducis famam cum multis donarijs legatos illi mittit, orans vt Lodowicum videlicet nepotem ſuum, Caroli regis filium, qui Landunenſis præſulis Aſcelini captus decipulis, in cuſtodia diem obierat, ſatageret reſtituere regno paterno, Alanoq; Britoni ſibi infenſo, commiſſa pro ſuo amore ignoſceret. Confugerat enim Lodowicus puer cum matre Ogina ad eum, cum Francorum dolis pater eius caperetur, ne pari modo in eum illorum ſæuitia graſſaretur. Iſte nempè Carolus rex Francorum dictus ſimplex, Robertum ducem Pariſienſium inuadentem regnum Francorum cum multis peremit. Ob quã cauſam dictus Carolus ab Herberto comite captus in cuſtodiam Peroni traditur, & in cuſtodia Herberti moritur. Dux igitur ad preces Anglorũ regis Ethelſtani libenti animo, & Alano debita indulſit, & ad ſua redire conceſſit, & Lodowicum a partibus Anglorum reuocatum: Hugone magno fauente, cum epiſcopis cæteriſq; Francorum primoribus, apud Landunum ab Artallo Archiepiſcopo coronari procurauit. Sed Franci quietis neſcij, poſt quinquennium iterũ aduerſus eum conſpirant, molientes à regno illum pellere. Quorũ improbitate coactus, Hẽrico tranſrenano regi mittit nuncios, mandans quòd eum vellet alloqui, & pactum amicitiarum ſtabile firmare cum eo. Quibus rex reſpondit ſe nullo modo ad hoc fœdus ineundum acquieſcere: niſi Gulielmi ducis Normannorum aſtipulatione. Hijs auditis Lodowicus illico ducem adijt, petiturus auxilium contra Francos. Quem dux honorificè prout regem decuit excipiens: in regalibus epulis & vultu ſereniſſimo honorauit. Et non multò poſt, reges ad certum locum conuenire procurauit, additis ad hoc fœdus faciendum principibus Frãcorum Hugone magno & Herberto. Gulielmus verò tam fideliſſimus quã prudentiſſimus mediator conſilia tam vtilia quàm honeſta dictans, amicitiarum tenorem prout diſpoſuit. Ambo reges inter ſe ſacramentis confirmauerunt. Quibus ita geſtis, Rex Lodowicus duci Gulielmo de rebus ſtrenuè cõſummatis per eum egit gratias: exorãs vt nuper natum ſibi filium de ſacro fonte ſuſciperet, & eum Lotharinum nominaret. Quod dux gratanter adimplens apud Landunum, Rhotomagum reuerſus eſt.

Gul. pacem inter reges componit.

Sub eodem tempore dum fuiſſet egreſſus ad venandum, inuenit duos monachos, qui quondam metu paganorum fugerant à Gemetico illuc reuerſos, vaſtam loci heremum manibus ſuis purgantes & complanantes. Quos percũctatus requirit ab eis quibus ab oris adueniſſent illuc, vel quæ tam præcipua ædificia quondam fuiſſent. Cui illi rei ſeriem per ordinem detexêre, & charitatem panis hordeacij & aquæ obtulerunt: quam cum ob vilitatem panis & aquæ ſumere contempſiſſet, Saltum ingreſſus immanem aprum reperit, quẽ feſtinè inſequi cœpit, venabuloq; percuſſit. Sed mox haſta venabuli fracta: fera impetu pręcipiti in ducem irruit, eumq; proſtratum vehementer attriuit. Qui pòſt paululum ſenſu recepto, ac ſana mente monachos repetijt, & charitatem quam incautè ſpreuerat ab eis recipiens, locum ſe reſtauraturum ſpoſpondit. Immiſſis ergo Ancionarijs, a ſpinis purgauit & ſentibus: Sanctiq; Petri Monaſterium quod aliquantiſper deciderat reſarciens competenter texit. Clauſtrum quoque & receptacula cuncta muniens, à ſui magnitudine breuiata reddidit habitabilia. Interea legatos Pictauis ſorori ſuæ quam Gulielmus Comes duxerat deſtinauit, mandãs vt monachos illi mitteret, quos præfato loco ſubrogaret. Cuius peticioni ſoror gratanti fauens animo, duodecim Monachos

Munificentia in monachos.

cū suo Abbate Martino nomine, à sancti Cypriani sublatos cœnobio fratri destinauit. Quorū aduentu nimiū exhilaratus eos Rhotomagi cum ingēti recepit gaudio, & cum magno honore dux ipse militum septus cuneis duxit Gemeticum. Abbatiq; locum tradidit cum tota villa, quam à Lodarijs auro redemit, se voto obligans inibi monachum fieri. Satisq; fecisset votis, nisi idem Abbas eius animositati obstetisset. Eo quod filius eius Richardus adhuc puerulus esset, verens ne propter illius imbecillitatem, quorundam iniquorum molimine patria turbaretur, veruntamen cucullam & stamineam ab illo extorquens, secum asportauit, quæ reponens in scrinio, clauem eius argenteam cingulo suo appendit. Inde deniq; digressus, Rhotomagum repetit Abbatis prohibitum moleste ferens. Ascitis quoq; Normannicis atq; Britannicis cunctis principibus enucleati animi sui consultum pandit. Cuius verbis vniuersi vehementer stupefacti, hærebant quid responderent præ nimio stupore elingues effecti: & vix tandem resumpto spiritu, in hanc vocem prorumpunt querului. Cur nos serenissime Domine tam repente dimittis, vel cui dominium committes tui ducatus? Quibus dux. Est mihi inquit, filius nomine Richardus, vos oro vt si quando amoris affectum erga me habuistis, mihi nunc æquo animo ostendatis, quatenus illum vice mei vobis præficiatis: quia quod Deo voui, ineuitabiliter à me complebitur factis. Cuius voluntati non valentes cōtradicere, omnes ei quamuis mœsti proceres assensum præbuere, in hijs concordes. Missis quoq; nuncijs puerum a Fiscamio reductum illis exponit. Cui fidelitatem sacramentis prono animo cunctis firmantibus, Dux totius Normannici seu Britannici ducatus est prælatus. Quem confestim pater Baiocas mittens, Botoni suæ militiæ principi nutriendum tradidit, vt ibi lingua eruditus Danica, suis cæterisq; hominibus sciret aptè dare responsa. Hæc de Gemeticensis loci relatu prætulimus, volentes ostendere quantam deuotionē, quàm pium animi propositum dux Gulielmus habuerit circa eum.

Guliel. dux cupit monachus esse.

Richardus patre viuente ducatui præficitur.

Interea tanti Principis fortitudinem & pietatem audiens Haroldus Rex Danorum, qui a filio suo nomine Sweno pulsus fuerat regno suo, cum sexaginta nauibus milite armato plenis, Northmanniam supplex adijt. Quem potentissimus ac liberalissimus Dux, congruo cum honore recipiens, Constantinensem ei ad præsidium concessit comitatum, donec fabricatis nauibus multiplicatoquè exercitu amissum regnum repeteret cum militum validiori manu.

Ea tempestate Arnulfus Flandrensis Comes homo versutus nequiens se cohibere intra sui iuris terminos, illectus cupiditate & fastu dominādi plurimos in vicino positos studuit conturbare. Et inter cætera suæ nequitiæ molimina, cuidam Comiti vocabulo Herlewino grauissimum inferens detrimentum, Castrum quod vocatur monasteriolum fraude abstulit. Qui penitus ab Hugone magno domino suo auxilio destitutus, causa petendi auxilij ducem Normanniæ lugubris adijt. Cuius calamitati Dux compassus congregato exercitu municipium vallans obsidione cepit, & alimoniarum sumptibus instauratum reddidit Herlewino. Et strenuè rebus gestis Rhotomagum ouans redijt. Quo tempore Franco Rhotomagensis Archiepiscopus moritur: cui successit Gunardus.

Arnulfus patriæ turbator.

Interea Comes Arnulfus dolens de ablato municipio, cum multis Francorum principibus de ducis morte corde tenus cępit tractare. Qui inhumani hominis & nephandi homicidę cauillatione infecti subdola, vnanimiter conspirant in mortem optimi principis, constringentes se sacramento ad tantum nephas. Arnulfus autem quod animo conceperat fraudulento opere explere cupiens, missis legatis Duci Gulielmo mādat se cū eo amicitiam velle habere pacemq; indelebilē confirmare, & Herlewino Comiti pro eius amore infensa indulgere: & nisi podagrico chiragricoq; detineretur lāguore, ob hoc ad eius curiam desyderanter ire. Deniq; toto annisu rogat vt locum denominare velit quo valeat ei occurrere ad mutuum colloquium. Dux quoq; cupiens ducatum suum pacatū reddere, eo quod monachicū toto conatu sitiret habitum, deter-

minato loco apud Pinchimacum cum innumera manu electiſſimorum militū, ſuper fluuium Sompne ob tanti ſpem negotij proficiſcitur. Vbi Arnulfi ex vna parte fluminis, Gulielmi verò ex altera è regione ſedit exercitus. Erat quippe inſula in medio fluuij, in qua libatis oſculis ambo duces conſederunt, de rebus pro quibus venerant tractaturi. Arnulfo etenim proditoris inde morem imitante, & ambagibus diu telam texente araneæ: nouiſſimè poſt iurata amicitiarum ſacramēta, & plurima pacis oſcula, ſole ruente ad occaſum abinuicem dirimuntur. Sed ecce meante fluuium duce Gulielmo: quatuor diaboli filij, milites Arnulfi illum clamoribus reuocantes, referunt dominum ſuum melioris cōſilij omiſiſſe decretum. Quem nauem ad ripam retorquentem, mox vt terrā tetigit, extractis gladijs proh dolor interimunt innocentem, nullum iuuamen de ſuis valentem habere, ob decurrentis aquę profunditatem. Indeq; protinus fugam arripientes corpus ducis potentiſſimi exanime reliquerunt. Berengerius quidem atquè Alanus Britones, necnon Normannorum principes dominum ſuum cernentes perimi: clamore & vlulatu implentes littora nullo iuuamine illi valuerunt ſubuenire. Cuius corpus poſt paululum ad ſe relatum, cum diſueſtirent, argenteam clauem in eius ſtropheo reperiunt dependentem, ſatis ditiſſimum theſaurum ſub ſe habentem, ſtamineam ſcilicet cucullam monachalem: quæ proculdubio ſumpſiſſet apud Gemeticum effectus monachus, ſi comes ei vita fuiſſet. Imponentes autem illum feretro, quantociùs cum multiplici luctu Rhotomagum detulerunt, & in eccleſiam Sanctæ Mariæ virginis intulerunt, & ibidem ſepelierunt. Illicq; iterato tenorem fidei renouantes vnanimiter puero Richardo fidem fecerunt, tradentes illum in cuſtodiam Bernardi Dani: vt ſub eius tam prouida quàm fideli cura tutiùs cuſtodiretur intra muros ciuitatis. Compleuit autem ſanctiſſimus Dux Gulielmus vitæ ſuæ curſum 16. Kalend. Ianuarij, Rege Lodowico regnum tenente Francorum, anno Chriſti. 944.

Gulielmus dolo interemptus.

Pijſſimo atq; beatiſſimo Duce, Gulielmo inter electos Dei vt credimus trāſlato, filius eius ſummæ ingenuitatis iuuenis, omni probitati & prudentiæ dabat operam, cuſtodibus ſuis & curatoribus vltro ſubditus in vniuerſis. At Frācorum proceres tam nephandam Arnulfi Flandrenſis proditionem videntes, lugubrem Gulielmi Ducis necem plurimū doluerunt. Complices autem ipſius homicidæ qui antea ſe fictè amiciſſimos fatebantur: detectis archanorum intimis, virus diu abſconſum in propatulo denudarunt. Nempe Lodowicus Rex æſtimans iam ſibi magni honoris ianuam patuiſſe, immemor beneficiorum & fidei a Duce ſemper illi impenſæ, quaſi conſulturus apud Normannos ſuper illius morte, accelerato itinere venit Rhotomagum feſtinanter. Quem Rodulphus nec non & Bernardus atquè Anſlech tutores totius ducatus Normannici ſuſcipientes regaliter, ſe ſubegerunt eius famulatui pro fidelitate, videlicet, ſui tantilli Domini. Videns autem Rex terræ vbertatem, atquè aquarum ſalubritatem, ſiluarumq; plenitudinem: cupiditate captus fraudulenter promittere, quod aliter ſibi diſponebat retorquere. Iuſſit ergo Richardum puerum ſuis aſpectibus præſentari. Quem egregia forma perſpiciens decoratum, cum coetaneis pueris in ſuo palatio decreuit educandum. Interea dirus rumor totam concuſſit vrbem, Richardum ſuæ ſpei depoſitum, ſub captura regis indecenter detineri. Qua de re ciues mixti cum turmis militaribus ſtrictis gladijs per ciuitatem diſcurrentes, curiam Regis irrumpunt: ferinis conatibus illum interimere feſtinantes. Quorum tumultus vt comperit, vehementer territus, arreptum puerum in vlnis, eorum conſpectibus exhibuit, & ſic eorum motus efferos compreſſit. Volens ergo Rex tumultuantes Northmannorum animos omnino ſedare, ſuorum conſultu puero Richardo paternam hęreditatem pacta ſibi inde fidelitate conceſſit. Quem in ſua fide ſuſcipiens ſpoſpondit ſe eis (licèt ſubdolè) eum redditurum imbutum decenter palatinis diſciplinis.

Duci filius ſuccedit.

Richardo patris regnum conceditur.

Hijs ita ſedatis, Rex dedecus ꝙ a Normānis accepit ſub oculto ferens ęgrè, cū Richardo puero Franciā repetit, quaſi vellet patris eius mortē de Arnulfo Flā-

drenſi

drensi protinus vindicare. Arnulfus itaq; metuens ne rex hostiliter super eum irrueret, a crimine traditoris se expiare cupiens, missis legatis cum decē libris auri, à Gulielmi nece se coram rege fatetur immunem esse. Peremptores verò illius si iubeat, proculdubio se exterminaturum pollicetur. Ait tamen reminisci debere contumeliarum & opprobriorum, quæ à Normannis tam lōgo tempore ipse & pater eius perpessi fuissēt. Et ideò dixit, optimum fore consilium, vt Richardum puerū adustis poplicibus arctaret graui custodia, & gentē Normannicam grauissimis vectigalibus tam diu affligeret, quo ad vsq; Danemarchā ex qua eruperat, coacta repeteret. Rex igitur muneribus versuti proditoris cæcatus & decipulis, ipsum suspendio dignū absoluit a scelere, & irā reflexit in innocentem puerum, exemplum Pilati imitatus, qui virum homicidā dimisit, & Christum crucis damnauit patibulo. Vnde cum apud Landunum clauatum moraretur, puerum ab aucupio regredientem, acerbissimis confutās cōuitijs, meretricis filiū vltrò virum rapientis eū vocauit. Et nisi a talibus resipisceret, cautriatis genibus omni illū honore priuare minatus est. Deputatisq; alijs custodibus: ne elabatur sub magna cautela seruari iubetur.

Arnulfus muneribus regem placat.

Audiens deniq; Osmundus eius procurator seuerissimā regis sententiam, et futuros ei casus intelligēs, consternatus animo Normānis legatos mittit, mandans Richardū dominum suū sub lugubri captiuitatis iugo a rege mancipari. Quibus compertis, confestim per totam patriā Normannorū indicitur triduanum ieiunium, fitq; continua oratio ab ecclesia ad Deum pro eo. Enimuerò Osmundus inito cōsilio puerum hortabatur vt simulata ęgritudine lecto decūberet, & ita ægrè vt ab omnibus desperaretur. Cuius monitis puer obtemperans lecto decumbit, velut illicò moriturus. Quod custodes videntes neglecta eius custodia, ad propria procuranda negotia huc illucq; diuertūt. Fortè in area domus iacebat herbæ fasciculus, in quo Osmundus puerū colligatum imponens humeris, velut equo laturus pabulum cænante rege, nudatisq; plateis à ciuibus, mænia vrbis egreditur, veniensq; in domum sui hospitis super equū festinans insilijt, & arrepto puero fugiens quātociùs, Cotidiacū venit. In quo cōmendato Castellanis puero, nocte equitās diluculò Siluanectis venit. Quem Bernardus comes intuens tā maturè venisse stupet: & qualiter erga nepotē suum Richardū res se habebat diligēter inquirit. Cui cum rei ordinē detexisset, & solito eum lætiorē fecisset, Hugonem magnū statim celeri equitatu petière: à quo detecto causæ consilio, sumpserunt sacræ fidei sacramenta ad adiuuādum puerum: & mox cum maximo exercitu festinanter veniunt Cotidiacum, eumquè inde sublatum ad Siluanectensem vrbem deducunt.

Richardus puer secretò aufertur.

Rex autem Lodowicus cernens votum suum fore irritum, misit ad Arnulfum Flandrensem vt sibi festinus occurreret de hijs omnibus consulturus. Cui dixit Arnulfus. Nostis inquit, Hugonē magnum cum Normannis diu sentire, & ideò vobis expedit illum muneribus excæcare. Concedatis illi Ducatum Normannicum reseruando vobis vrbem Rhotomagensem, quatenus eius priuato iuuamine, gens ista perfida à patria pœnitus cogatur exire. Hugo verò cum audisset regem de hac materia disputare cupiditate cæcatus: elegit periurus honore ampliari, quā fidem amico suo Richardo seruare. Quapropter iurantes aduersùs Normānos expeditionem, mox rex Caltina, Hugo Baiocasina territoria cœperunt rapinis & incēdijs oppugnare. Quæ cum Bernardus Danus didicisset Bernardi Siluanectensis vsus consilio, confestim legatos dirigit regi Lodowico huiusmodi verbis instructos. Quare inquit, præpotentissime princeps tuam patriam demoliris, præsertim cum sit tibi quieta & pacifica nemine obsistente, desiste igitur à tuorum rapinis, & militum Normannorum vtere militijs. Cur enim eos vexas incendijs? cum tibi patula sit vrbs Rhotomagensis, suscipe igitur beneuolo animo eorum seruitia, vt queas illorū subsidio inimicorum vitare molimina. Hac itaq; legatione Rex exhilaratus, prohibitis à præda militibus, ire festinat quantociùs ad vrbem. Cui venienti cunctus ciuitatis Clerus & populus ad portam processit obuius clamans: benedictus qui venit in nomine Domini. Inde Rex ad regales accedens dapes, cœpit

Perfidia Hugonis.

Normannorum prudentia.

epulari ſplendidè, Bernardo Dano miniſtrante. Cui inter prandendum, vino iam æſtuanti ſic Bernardus ait. Hodiè rex ſereniſſime illuxit nobis dies lætitiæ in qua cæpimus eſſe regales: hactenus militauimus Duci, vlterius inuictiſſimo ſeruiemus regi. Teneat ſibi Bernardus Siluanectenſis Richardum nepotẽ ſuum: nos vtinam longo tempore habeamus te regem & Dominum. Reuerà exitiabiliter conſilium dedit, qui totius Northmannici robur exercitus amittere ſuaſit. Quem verò inimicorum non valuiſſes terrere robuſtiſſima illorum virtute. Sunt enim vt nos tuo ſubiecti dominio, tibi militare volentes corde volenti. Quare ergo viginti millibus bellatorum in nos armaſti inimicum tuum? Nonne ſemper ipſe infenſus extitit tibi, & contra te rixator aſſiduus? Huiuſmodi rex placatus verbis cum feſtinatione Hugoni magno legatos mittit: qui eum compellãt exire a Normannorum terminis, & ei dirigens verba iſta. Stolidum quidem fore alijs tantam donare poteſtatem, quibus ad ſui ſupplementum quieto iure nullo aduerſante poſſet potiri. Quo audito, Hugo magnus exacerbatus valdè celerrimè receſſit, omiſſa expeditione milites cohibens à Northmannica vaſtatione. Rex autem aliquamdiu morans apud Rhotomagum Comitatui præfecit Rodulphum cognomento Tortam, qui vectigalia annuatim à ſubiectis exigeret: & in tota prouincia iura & quælibet negotia decerneret. Qui paganis deterior, cũcta monaſteria ab ipſis exuſta, quæ circa littora fuere Sequanę à fundamentis diruens, ad reparandam Rhotomagenſem ciuitatem, petras earundem aſportauit. Rex autem ad libitum rebus expletis regreditur Landunum gaudens.

Hugo regis iuſſu Normanniã exit.

Bernardus interea Danus metuens ne in regreſſu Rex Lodowicus cum Hugone duce Northmãnos grauioribus preſſuris opprimeret: Haraldo regi Danorum adhuc degenti apud Cæſaris Burgum, legatos clam mittit: mandans vt ſociatis ſibi Conſtantinenſibus & Baiocaſinis militibus, expeditione terreſtri ipſe à partibus marinis cum hoſtica claſſe direptionibus Normanniam concuteret, quatenus tali occaſione Rex Lodowicus eius colloquium expeteret, & ipſe Haraldus ſatageret de inimicis amici ſui Gulielmi Ducis vindicare. Quod & factis mox Haraldus implere curauit. Fama proinde volans more ſolito, paganos occupaſſe maritima littora Francos perterruit. Sed & Bernardus Danus, & Radulphus Torta regi Lodowico per nuncium huius infortunij intimauerunt aduentum: qui validum congregans exercitum quantociùs venit Rhotomagum. Hincq; Regi Heraldo mandat vt ſibi apud Lekherlewyn occurrat: ſcire cupienti cur infeſtet terminos regni ſui. Quæ res regi Haraldo vehementer complacuit decernenti mortem Ducis toto animo ſuo vlciſci. Vbi cum reges ambo die præfinito conueniſſent, & de Gulielmi Ducis iniuſta nece inter ſe diutius diſceptarent: quidam Danus Herlewinum monaſterioli Comitem, pro quo idem dux occubuerat inter alios proſpiciens, zelo amici ſuccenſus, confeſtim lancea profodit eum, mortuumq; ſub monumẽto ſtrauit. Cuius mortem Lambertus eius frater, cæteriq; Franci amarè ferentes: concitatis animis ad dimicandum ſuper Danos repẽtino impetu proruunt. Quos pagani viriliter excipientes, ſæuiente Marte, decem & octo ſatrapas cum innumeris alijs truncatos gladiis igniuomo tranſmittũt orco, alijs hac illacq; nutabũdis quærentibus vitæ ſuffugia. Rex verò Lodowicus velocis equi curſu, a regis Haraldi captione lapſus, in cuiuſdã militis manus incidit. Cui cũ multa promitteret ne eius proditione hoſti traderetur, tãdem miles victus regis lachrymis, eũ clã ſubduxit in quandam Sequanę inſulã. Quod vt Bernardus Danus agnouit, captum militẽ mox in vincla coniecit. Qui coactus ſuimet neceſſitate inuitus corã protulit, quem pro obtẽtu muneris eruere diſponebat. Rex igitur ab inſula ſublatus, Bernardi iuſſu apud Rhotomagũ arctatur ſub cuſtodia vehemẽti.

Herlewini cædes belli cauſa.

Lodowicus Rex captus.

Gereberga Francorum Regina audiens regem virum ſuum a Northmannis captum diriguit, & conſternata animo celerrimè aggreditur patrem ſuũ Henricum ſcz. Regem Tranſrenanum: orans vt exercitu congregato Rhotomagum obſideret, & inde virũ ſuum violenter abſtraheret. Cuius infortunium cum rex Henricus audiſſet: iure hoc illi contigiſſe reſpondit, quia fidem quã Gulielmo

Duci

Duci olim iurauerat, eius filiũ capiẽdo nepharię corruperat. Per tuos, inquit, o filia stude illũ iuuare, quoniã de proprijs oportet me tractare. Hijs à patre audit is, regina concitè Franciã reuertitur, rebus nequaquam prosperè gestis. Dehinc supplex adiens Hugonẽ magnum, postulat vt a Normannis extorqueret dominum suum. Hugo verò dux misso Bernardo Siluanetensi, Normannos cõuocat ad colloquium apud S. Clerum. In quo colloquio eò deductũ est negotiũ vt Rex Francis redderetur, eo tenore vt Normanni reciprocè filiũ regis acciperent obsidem cum duobus episcopis, Beluacensi & Suessionensi. Quibus pactis strenuè, rex lætus Landunũ regreditur, & Normãni Rhotomagũ sunt regressi.

Post hæc præfinito tempore, reuocato Richardo puero qui fuerat in tutela Bernardi Siluanetensis, Rex Franciæ cum suis magnatibus & magna militari manu venit super fluuium Epte, & Hugo magnus cum eo ad habendum colloquium cum Normannis. Ad quem locum occurrere Normanni cum puero Richardo. Discurrentibus autẽ ab vtraq; parte internuncijs, Christo fauente, pax inter eos firmis fœderibus iuratisq; sacramentis stabilitur, & obsides reddũtur prẹter regis filiũ, qui medio tẽpore mortuus est apud Rhotomagũ. Hijs ritè explicitis rex regreditur Landunũ, & puer Rich. Rhotomagũ. Quẽ Radulphus Torta vrbis prẹfectus malè illico cæpit tractare, & domesticos eius penuria famis affligere: nolẽs plus soluere ad quotidianũ victũ illis quã 12. nũmos. Quamobrẽ dux iuuenis, vehementer furore succẽsus, ab vrbe festinanter illũ pepulit, Parisiumq; ad filiũ suum ciuitatis præsulẽ ire coegit. Quibus ita peractis Normannica tellus siluit à facie ducis. Haraldus verò rex Daciæ nõ multò post in regnum regreditur, reconciliato sibi filio suo Swano.

Rex sub conditionibus liberatur.

Hugo dux considerans puerũ Richardũ viribus conualescere, consilio Bernardi Siluanectensis filiam suam nomine Emmam illi despondit: quæ res Lodowicum regẽ Francorumq; proceres valdè perterruit, sed maximè Arnulfũ Flandrensem totius fraudis incentorem. Lodowicus siquidẽ rex vt didicit hos magnarũ virium duces amoris vinculo fore constrictos, consilio Arnulfi Flandrensis misit eundẽ ad transrenanum regem Othonẽ, mandans quoniã si Hugonẽ magnum omnino conterreret, & terrã Northmannicã suo dominio subigeret, proculdubio Lothariense regnum illi contraderet. Qui gauisus nimiũ audito quod diu optauerat, prẹparatis omnibus quę ad tantum negotiũ erant congrua ac necessaria, velut tempestas valida regno suo egressus: adiunctis sibi Lodowici regis Francię & Arnulfi Flandrensis exercitibus, cum multis militum legionibus, super Hugonẽ magnum irruit, consumptisq; omnibus quæ illius erant extra oppida, omne robur belli super Normãnos a patria extirpandos immisit, prẹmittens cum multo milite nepotem suum ad terrendã Rhotomagensium vrbem. Quam cum aggressus fuisset, Normannos intra muros delitescentes reperiens, suspicatus est omnes imbelles fore. Proinde concitatis militibus cæpit expugnare portas vehementissimè. At Normanni (portis patefactis) impetu repentino animis efferatis proruẽtes, tanto turbine depopulati sunt aduersarios: vt prostrato super põtem nepote regis Othonis, vix vlli à certamine elaberentur. Porro rex Otho cum rege Lodowico & Flandrensi Arnulfo lento gradu subsecutus: dispositis militũ legionibus, cũ accessisset ad obsidendã vrbem, perspexissetq; eam inexpugnabilem: audita morte nepotis sui, clàm cœpit cum suis consultare de distrahendo Arnulfo Normannis intra ecclesiam S. Petri, almiq; Andoeni quæ sita est in suburbio ciuitatis. Sed Arnulfus eo traditionis laqueo deprehenso, papilionibus tentorijsq; cõplicatis, ac sarcinarijs oneratis, in cõticinio noctis cũ suo exercitu festinus aufugit. Otho verò atque Lodowicus consurgentes diluculo, vt didicerũt Arnulfũ fugisse: illico itinere quo venerant gressus retorquent dimissa obsidione. Quos discedẽtes Normanni adeo sunt persecuti, gladijs perimentes: vt per diuersa reperirentur itinera prostrati quasi bidentes. Plurimi autem illorũ dum per siluarum deuia oberrarent capti, per patriã Normannorum sunt distracti. Hic extitit euentus Othonis Germanorũ imperatoris: hic Lodowici regis finis, non multò post hominem exuentis.

Richardus Hugonis filiam ducit.

Irruptio in Normannos.

Normanni præualent.

Hugo deniq; dux fessus senio, cum nouissimum sui exitus diem cerneret imminere, ascitis principibus sui ducatus, eorum consilio Richardo duci Normānorum flore iuuentutis vernanti filium suum nomine Hugonem commendare studuit, vt eius patrocinio tutus, inimicorum fraudibus non caperetur. Post cuius obitum dux filiam eius Emmam nomine olim sibi desponsatam, à paterna domo sublatam, cum maximo tripudio & honore Rhotomagēsibus intulit mœnibus, eam sibi iungens iure coniugali.

Richardus Hugonis filiā ducit

Carnotensis interea comes Theobaldus, exortis quibusdam simultatibus, duci Richardo cœpit aduersari, terram suam demoliendo rapinis. Cuius ausus temerarios illicò viriliter dux cōpressit. Theobaldus autē suum incæptum spe minus valere considerans, Gerbergę reginæ de Richardo duce maleuola verba cæpit suggerere: asserēs quòd eo viuente, Lotharius filius suus Francorum rex nunquam regnum suum pacatum teneret. Qua de re summè fore necessarium, vt excogitaret qualiter è terra tātum hostē exterminaret. Quibus verbis Regina credula cōfestim Brunoni Archipræsuli Coloniensi & duci, viz. fratri suo Germano legatum mittit, mandans quatenus suo nepoti subueniat, capere satagens Richardum infestissimum eius regni aduersarium, si qua via possit. Cōtinuò quidā episcopus à Brunone mittitur, qui ei suadeat vt sibi occurrat apud pagum Ambianensem ad colloquium cupienti reconciliare sibi regem, Fráncorumq; regnum subdere suę tuitioni. Quibus verbis dux deceptus subdolè, iter festinus arripuit. Cui eunti obuij fuerunt duo milites Theobaldi: quorum vnus, quorsum (ait) illustrissime virorum gressū tendis? vis esse dux Normannorum? an extra patriam custos ouium. Hijs dictis conticuit: cuius ait milites estis? Adhæc alter, quid tibi (inquit) cuius? nonne tui? Animaduertēs igitur dux eorum verba, sibi ad consulendū, ac necessariò prouidendum dirigi, illos quidē digna mercede remunerauit: suū verò celerrimè gressū retorquēs, venit Rhotomagū. Hoc modo Bruno delusus, regressus est detectis suę nequitiæ fraudibus.

Brunonis fraus detecta.

Exinanito itaq; tanto dolo, Lotharius rex ad aliud palliatæ proditionis argumentum hortante Theobaldo iteratò diuoluitur: destinando duci legatum huiusmodi verbis instructum. Quousq; (inquit) dux seruitij debitum mihi detrectas exhibere? An ignoras me Regem Francorum esse, cui te militiam oportet impendere? cuius edictis atq; consultis te nequaquam oportet contraire? Nonne de nostra dissentione mei tuiq; gratulātur inimici? Resipisce ergo iam, iamq; ab his obstinati animi altercationibus, & accelerato itinere, festina mihi occurrere, vt fœderati indissolubilibus pacis vinculis, deinceps per mutuā cōcordiam fruamur competentibus commodis, gaudeatq; rex de tanto suo duce, & dux de suo charissimo rege. Quibus simulatæ legationis ambagibus dux illectus, illicò regi mandat se vltroneo libitu affuturum. Super hijs rex vehementer gauisus, accitis ducis inimicis Baldewino scilicet Flandrensi, atq; Gorfrido Andegauensi, nec non Theobaldo Carnotensi, super fluuium Helue venit concitus ad placitum detestandum. E contra dux ex altera parte aquæ sedit cū manu militari. Cupiens autem scire quæ apud regem gererētur, misit quosdam qui renunciarent qui fuerunt contubernales regis. Qui repertis illic dictis comitibus, irruere super ducem disponentibus, confestim pernici cursu regressi ducem hortantur vt a loco recedat, ne in manus incidat suorum hostium publicorū. Qui mox loco recedens & iter continuās, Rhotomagum cum suis omnibus est regressus: sic detecta in propatulo fraude regis, animositatem circa se agnouit. Perspiciens ergo rex propositum sui voti floccipensum fore, Landunum regreditur furibundus, non multò post Normanniā (Theobaldo suggerente) hostiliter petiturus. Moxq; congregatis Burgundionum & Francorū copijs, ciuitatem Ebroicā aggressus, ciuibus incautis dolo capit, & statim tradit Comiti Theobaldo ad circumiacentem patriā expugnādam. Rege verò ab vrbe recedente, dux Richardus è vestigio eum prosequitur, vastās prædis & incendijs totū Dunensem siue Carnotensem comitatum. Cōsumptisq; omnibus quæ Theobaldi erant, cum innumera præda reuertitur ad propria. Nec mora Theobaldus vicissitudine reciproca, collecto clam exercitu, ad dedecus ducis papi-

Lotharij dolus non succedit.

papiliones fixit,& magalia apud Vermentrudis villam, & infestissimorum hostium stationem componit ibidem. Vnde dux prouidissimus, intempestæ noctis silentio alueo Sequanæ transmeato,diluculò super eos irruens illos tanta strage profligauit, vt sexcentis quadraginta peremptis, reliqui per diuersa syluarum lustra diffugerent vulnerati.Ipse verò Theobaldus dedecorosè fugiens cum paucis,latitando per deuia saltus Carnotũ venit confusus.Quo die(Christo illi reddente vicem) filius eius moritur, & tota Carnotena vrbs incendio consumitur.Dux verò ad campum belli regressus,mortuosq; reperiens, misericordia motus sepeliri eos iussit, ac vulneratos leniter Rhotomagum deportari,& à medicis ibi curari,sanatos quoq; Theobaldo remitti.

Theobaldus cũ dedecore fugit.

Dux itaq; videns tantarum fraudiũ regis molimina super se imminere, Frãcorumq; comites vnanimiter contra se sæuire,Haraldo Danorum regi legatos mittit,orat vt illi succurrat ociùs, paganorumq; multitudine Francorum rabiem solo tenus comprimat.Cuius legatos rex gaudenter recepit, & muneribus ditatos maximis duci remisit,seq; celerrimè missurum iuuamen spospondit. Quid plura? Mox ad tantæ expeditionis negotium paganica iuuẽtus præparatur,omniq; armorum apparatu innumerabilis exercitus: qui celeri cursu nauium permenso mari ad Sequanica deuoluuntur ora. Quibus mox obuiam gaudenter dux processit: atque eo præeunte sulcantes remigio alueum Sequanæ,ad Guinoldi fossam deuehuntur.Ibiq; fixis anchoris consulunt de subuersione Franciæ.Et ecce repentinò tumultu è nauibus proruunt,totamq; in circuitu patriam exitiali flamma comburunt. Dehinc distrahuntur viri cum mulieribus concatenati, deprædantur vici, desolantur vrbes, subuertuntur castra,in solitudinem redigitur omnis terra,fit luctus omnium in commune per Theobaldi comitatũ nullo cane latrante: vbi verò illa deficiunt, regalia iura mox inuadunt: quæ verò Francis subtrahunt,Normannis possidenda vili pretio conducũt. Manet libera a Paganorum rapinis tellus Normannica,Francia (nullo obsistente) distrahitur captiua.

Haraldus Duci fert opem.

Cum hæc agerentur,sinodalis episcoporum conuentus apud Landunum celebratur,inuestigaturus cur christianus populus his cladibus affligatur. Mittentes deniq; quendam Carnotensem præsulem duci,scitantur ab eo, cuius rei causa tam execranda à Christianissimo pijssimoq; principe processerit seueritas. A quo cum regis fraudes, & Theobaldi vrbis Ebroicæ subreptionem pontifex didicisset,confestim a paganicis irruptionibus inducias petit, & adipiscitur, in quibus præsules adducant loco oportuno Regem Lotharium, de omnibus beneuolo animo illi satisfacturum. Igitur audiens Theobaldus absq; suo consulto regem pacem quærere, formidans ne totum seditionis pondus super eum incumbat: quendam monachum cum festinatione duci mittit, nũcians se in quibus illum offenderat valde pœnitere,Ebroicamq; vrbem illi reddere velle. Hijs dux auditis lætus efficitur, & concessa securitate, copiam illi indulget ad se veniendi. Qui nõ solùm illi vrbem reddidit, verùmetiam firmatis amicitijs cũ multis donarijs ab eo recessit gaudẽs.Imminente verò die præfiniti colloquij dux apud Guinoldi fossam in paganorum castris tentoria miræ magnitudinis construi iussit,in quibus rex Lotharius cum suis optimatibus receptus est: illicq; satisfecit duci pactis fœderibus,iuratis sacramentis. His ita dux expletis salubriter,paganorũ plurimos ad Christi fidẽ conuertit sacris monitis. Alios verò in paganismo permanere disponentibus transmisit ad Hispanias,vbi plurima bella perpetrantes decem & octo diruerunt vrbes.

Theobaldus pacem cum Duce init.

Eo tempore Emma ducis vxor, filia magni Hugonis moritur absq; liberis. Ipse verò non multò post quandam speciosissimam virginem nomine Gunnor ex nobilissima Danorum prosapia ortam,sibi matrimonio copulauit Christiano more.Ex qua filios genuit,Richardum viz.& Robertum, atq; Malgerium, & duos alios,necnon &tres filias: quarum vna Emma nomine nupsit Egelredo regi Anglorum,de qua idem rex Edwardum regem,necnon Aluredũ,Godwini Comitis longo post tempore dolis interemptum procreauit.Secunda verò Hawisa vocata Gorffrido Britannorum iuncta Comiti, Alanum & Endo-

Prosapia Gunnor.

nem duces progenuit. Tertia quidem Comiti Edoni, nomine Matildis, de qua sermo orietur in posteris.

Richardi deuotio.

Cum igitur dux Richardus multorum operum bonorū polleret incrementis: inter plurima apud Fiscamium miræ magnitudinis & pulchritudinis in honorē Dei & S. Trinitatis templū cōstruxit, mirificisq; ornamētis multimodè adornauit. Quasdam etiam Abbacias instaurauit: vnam siquidem in suburbio Rhotomagensi in honorem S. Petri, aliamq; Andoeni, aliam in monte qui dicitur Tūba, in venerationem Archangeli Michaelis, gregibus monachorū insigniuit. Tempore sub eodem mortuo Francorum rege Lothario: illius loco ab omnibus subrogatur Hugonis magni ducis filius adminiculanti ei duce Richardo. Qui citò post moriens regnum Franciæ filio suo Roberto reliquit, viro pijssimo & religiosissimo. Dux Richardus his beatitudinis prærogatiuis profusiùs floruit: vt quos audiebat discordes, aut per se aut per suos legatos concordes redderet (scriptura dicente) Beati pedes pacem portātes. Erat autem statura procerus, vultu decorus, corpore integer, barba prolixa, cano decoratus capite, prouidus clericorum suffragator, superborum contemptor, humilium amator, pauperum sustentator, Orphanorum tutor, viduarum defensor, captiuorum redemptor.

Richardi statura.

Hijs & huiusmodi boni odoris flosculis dux Richardus in Laicali habitu redolens vera gemma Christi: corporis ęgritudine cæpit vehementer aggrauari, conuocatoq; fratre suo vterino Rodulpho comite consiliū exigit de patrię dispositione. Qui nimio turbatus dolore, ac aliquantisper factus elinguis, nouissimè resumpto spiritu, hæc responsa reddit duci. Quamuis dulcissime frater atq; serenissime senior viribus corporis videaris destitui: tamen dum in hac vita te gaudemus amplecti, tuum est de totius patriæ statu disponere. Quo audito dux accitis vndiq; suis optimatibus: Richardū suum filium exponit corā, hoc eum commendans & præficiens eloquio. Hactenus commilitones optimi militiæ vestræ præfui: nunc vocante domino morbo crudescente compellor a vobis separari. Proinde si mei aliquando amatores fuistis, oro vos vt hunc meū filium loco mei vobis præficiatis, eiq; fideles sitis sicut semper mihi fuistis. Iam enim me ingrediente viam vniuersę carnis vlterius habere non potestis. His ab eo lugubrè prolatis protinus tota domus concutitur lachrymis & gemitibus. Tandem sopitis fletibus assensum præbent omnes ducis voluntati, Richardū adolescentem pacta ei fidelitate collaudantes principem. Deinde languore ingrauescente lecto prosternitur, & libratis sursum oculis inter verba orationis, plenus dierum spiritum efflauit. Obijt autem apud Fiscamium 996. an. ab incarnatione domini Iesu Christi.

Richardi mors.

Richardus, Richardi primi filius fulgoris sui radios per diuersos orbis cardines post patris decessum sparsit nomine glorioso, & totā pene Normannicā patriam vnā Christi insigniuit ecclesiā. Qui in armis strenuus, vbiq; armatas legiones militū rexit nobiliter, de inimicis victoriā semper accipere consuetus. Et quamuis seculari actui foret deditus, totus tamen fuit fide catholicus, & erga domini cultores beneuolus & deuotus. Sub cuius moderamine plurima monachorū adoleuere ouilia: qui velut apes ex multis sanctorū canistris actuū erumpentes, lucidissima in cælestes Thesauros intulerunt mella.

Richardi filius catholicus.

Cum igitur tantæ probitatis exuberaret copijs, in initio suæ iuuentutis contigit intra Ducatum Normannicum quoddā pestiferi dissidij oriri seminarium. Nam rustici vnanimes per diuersos totius Normannicæ patriæ comitatus agentes conuenticula, iuxta suos libitus viuere decernebant. Quatenus tā in siluarū cōpendijs, quā in aquarū commercijs, nullo obsistente obice perante statuti iuris legibus vterentur suis. Quæ vt rata manerent ab vnoquoq; cętu furentis vulgi duo eliguntur legati, qui decreta ad mediterraneum ferrent roboranda conuentum. Quod vt dux agnouit protinus fratrem suum Rodolphum Comitem cum militum multitudine illis destinauit, qui & agrestem comprimeret ferocitatem, & rusticam dirimeret concionem. Qui nō morans iussa, cunctos confestim legatos cum nonnullis alijs cepit: truncatisq; mani-

Rusticorum rebellio.

bus

bus & pedibus inutiles suis remisit, qui eos a talibus ausis compescerent: & ne deteriora paterentur, euentibus suis cautos redderent. His rustici expertis, concionibus omissis, festinatò ad sua aratra sunt reuersi.

Eadē tempestate Gulielmus frater ducis ex patre progenitus, cui dux Oxunensem comitatum contulerat: spreto illius dominio ab illius se cohibuit fidelitatis obsequio. Qui dum per legatos a duce sæpiùs ob id obiurgaretur, & resipiscere nullo modo vellet, cōsultu & auxilio Rodulphi Comitis in turrim Rhotomagensis ciuitatis detruditur, temeritatis pœnitudinem per quinquēnium ibi luens. Illos verò qui seditionis causa fuere vita priuauit, alios consentientes exules de suis finibus exturbauit. Tandem post quinquennium Gulielmus cuiusdam sui militis factione, longissimo fune per eminentiorem fenestram turre lapsus, fugam iniit. Et post tempus aliquod cum penes se deliberasset sibi fore salubrius cum vitæ discrimine fratris clementiam attemptare, quàm cuiuspiam regis aut comitis suffragium nil sibi quandoq; profuturum expetere: contigit vt die quadam ducem reperiret se in saltu Vernensi ludis venatuum exercentem. Cuius vestigijs illico solo tenus prouolutus, veniam commissi ab eo lugubris expetebat. Quem protinus dux misericordia motus fauente Rodulpho Comite a terra erigens, & euasionis suæ ipso narrante casum agnoscens, non solùm errata sibi indulsit, verùmetiam beneuolo animo vt fratrem charissimum deinceps dilexit. Et comitatum Oxunensem ipsi donauit, dans insuper ei quandam puellam speciosam valde Litselinam nomine, filiam viri nobilissimi vocati Turkettilli. Ex qua tres genuit filios: Robertum post eius mortem Comitatus illius hæredem, & Gulielmū Suessionensem comitem, & Hugonem Luxoniensem præsulem. Quibus ita sopitis, terra Normannica siluit a facie ducis.

Gul. obsequium negans incarceratur.

Guliel pœnitens restituitur.

Circa præsens tempus Ethelredus Rex Anglorum Emmam Ducis sororem habens in coniugio, quibusdam exortis dissentionum incentiuis, Duci nocere sitiens, maximam nauium multitudinem in mare iussit impelli. Ac militibus mandauit ex omni regno, vt constituto ab eo die ad eas conuenirent decenter armati. Quibus valida austeritate regio more præcepit, vt euntes totam Normanniam rapinis & incendijs exterminarent: solummodò Archangeli Michaelis monti parcerent, ne tantæ sanctitatis & religionis locum igne concremarent. Sed & Richardum Ducem captum, vinctis post tergum manibus, subiugata sibi patria, viuum suis conspectibus præsentarent. His edictis cum festinatione eos ire imperauit. Qui mox veliuolo sulcantes equora vento, ad littora Sare deuoluuntur permenso maris limbo: Hinc prorumpentes de nauibus continuò maritima confinia exitiali Vulcano tradunt. Quod vt Rugellus a speculatoribus comperit, militibus Constantinensibus congregatis, cum multitudine vulgi repentino impetu super eos irruit, tantaq; illos strage deleuit, vt nullus penitus remaneret, qui facta posteris nunciaret. Nam vnus illorum cursu nimio fatigatus a longe resederat, qui videns sociorum infortunia, timore territus, corporisq; imbecillitatem oblitus: ad naues concurrit quantociùs nuncians custodibus exitia sociorum. Qui pariter ex omnibus ad tres tutiores naues conferentes, intra sinum maris remigio se contulerunt de vita diffidentes. Pansisquè velis in sublime, cursu citissimo regem suum expetierunt, vento ad votum spirante. Quos vt vidit, protinus Ducem exigere cæpit ab eis: Cui illi, Nos (aiunt) serenissime Rex Ducem non vidimus, sed cum vnius Comitatus gente ferocissima, nostro cum interitu dimicauimus. Vbi non modò sunt fortissimi bellatores: sed & fœminæ pugnatrices, quosq; hostium vectibus hidriarum suarum robustissimos excerebrantes: a quibus scito tuos milites extinctos esse omnes. Quibus Rex auditis suam agnoscens insipientiam tristis erubuit.

Anglorum strages in Normannia.

Gaufridus comes Britanniæ cernens ducē Richardū in omnibus prosperari, & eius magnificentiam toto orbe dilatari, intra se deliberare cępit, quòd si

ſorori Ducis nomine Hadwis iungeretur connubio, inter eos nodus amoris fortior necteretur, eam ſibi dari toto anniſu popoſcit. Cuius voluntati Dux gratanter fauit: principibus Normannorum aſſenſum præbentibus. Celebratiſq; chriſtiano more cum ineſtimabili honore nuptijs, non multò poſt cũ immenſis muneribus eos ouantes abire permiſit. Ex qua dictus Gaufridus ex poſt duos filios genuit, Alanum viz. & Endonem, qui poſt eius exceſſum Britannicã patriam robuſto vigore rexere longo tempore.

Etheldredi in Danos crudelitas.

Cum in ſtatu ſupradicto ſub tam præclaro rectore Normannia polleret fœliciter, rex Anglorum Ethelredus, regnum quod ſub magna potentiſſimorũ regum gloria diu floruerat, tanto nephariæ proditionis ſcelere polluit, vt etiam pagani nephas tam execrabile horrendum iudicarent. Nam Danos per omne regnum vnanimi concordia ſecum pacificè cohabitãtes, mortis periculum minimè ſuſpicantes, ſubito furore ſub vna die perimi: mulieres quoq; aluo tenùs terræ eſſe defoſſas, & ferociſſimis canibus concitatis mamillas ab earum pectoribus crudeliter extorqueri. Lactantes verò pueros ad domorum poſtes alliſos excerebrari iuſſit, nullis criminum exiſtentibus culpis. Cum igitur apud Londoniam ſub huius decreti die hæc congeries peremptorum lictorum ſæuitia in immenſum cumularetur, quidam iuuenes agilitate pernices ad quandam nauem ſe conferentes, fugæ præſidio per Thamiſis alueum celeri remigio petierunt maris ſinum. Permenſo prolixi ponti ſpatio, nouiſſimè cupitum applicant Danamarchiæ portum, regi Sweno cruenta gentis ſuæ exitia nunciantes. Tunc rex dolore cordis tactus intrinſecus, accitis totius regni ſui principibus, cunctam rei ſeriem illis exponit, quidq; agendum conſulerent, diligenter inquirit. Qui amicorum & propinquorum ærumnis atq; luctu moti, quaſi ex vno ore omnes eorum ſanguinem decreuerunt totis viribus vlciſci debere. Hijs rex auditis ſub feſtinatione cunctos degentes ſub ſuo regimine præparari miſſit, miſſiſq; hac illacq; veredarijs, milites cupidos lucri de exteris regnis ad hanc expeditionem ſub præfixo ab eo die venire mandauit. Porro termino adueniente ſtatuto, ad naues immenſus illico concurrit exercitus. Dehinc in ſublime eliuantes vexilla regalia, librantesq; ventis vela, protenſi maris interuallo velificato ad Eboraca territoria deuehuntur. Ibi quippe rex dimiſſo exercitu, cum nõnullis nauibus pacis gratia apud Rhotomagum ducem Richardum aggreditur. Quem cum dux aliquanta mora tractaret regaliter, pacem inter ſe continuam firmauerunt. Ea lege videlicet vt per ſuccedentia Danorum regum, Normannorumq; ducum, ac eorum hæredum tempora firma perpetualiter maneret inter eos, & quæ Dani abſtuliſſent inimicis, emenda conferrent Normannis. Si quis verò Danorum inualidus, aut vulneratus, amicorum indigeret iuuamine, apud Normannos quaſi in domo propria, ſub ſecuritate ſanaretur. Quæ lex vt rata maneret ab vtraq; parte, ſacramentorum tenore illam ſanxerunt illorum principes. Quibus rex expletis ad votũ, muneratus dignis a duce muneribus, quantociùs ad ſuos regreditur, qui remanſerant prope ciuitatẽ Eboraci. Vt verò iunctus eſt ſuo exercitui, continuò Anglorũ regnũ vltricibus tradit flammis. Videntes itaq; Eboracenſes ſe a nullo iuuari, datis obſidibus illi ſe ſubdiderunt. Et cum veniſſent Cantiũ, gens illius patriæ ſimili modo fecere. Dehinc circa Londonias obſidionẽ componit. Cuius impetũ Londonienſes non ferentes, iugo ſeruitutis illius, colla ferina inuiti ſuppoſuere. Ethelredus autẽ rex apud Wintoniam degens vt vidit ſe ab Anglis deſtitui, ſublatis a terra Theſauris cum vxore & filijs Edwardo ſcilicet & Aluredo, in Normanniam ducem Richardum expetijt. A quo decenter exceptus, cum magnis opum apparatibus omne ſui incolatus tempus Rhotomagi cum eo exegit.

Swenus exercitus in Anglos parat.

Etheldredi fuga.

Swenus igitur dũ apud Londoniã de regni tractaret diſpoſitione, morte obijt interceptus ægritudine. Cuius corpus Dani deponẽtes in naui aromatibus cõditum, cum feſtinatione apud Danemarchiã deuexerunt tumulandũ. Quo tumulato filius eius Cnutus nomine arma illius ſumẽs, exercitum viriliter roborat, & ne ab iterata expeditione reſipiſcant totis viribus exaggerat. Miſſiſq;

legatis duos reges euocat ad ſuũ ſuffragium,Lacinã Swanorum, & Alanũ Moricorum . Interea dum hæc geruntur,audiens mortem Sweni Ethelredus rex, paratis omnibus ad nauigandum, cũ vxore lætus ad ſuũ regreditur regnũ,dimiſſis cum auunculis duobus ſuis filijs Edwardo & Aluredo. Rex itaq; Cnutus collectis vndequaq; militũ legionibus,velut turbo validus a regno ſuo egreſſus procelloſum mare temptat intrepidus: ſubductiſq; in altum nauibus,veliuolo curſu ad Anglos cum ſuis deuehitur.Inde petens Thameſis fluuium, celeriter appulit Londoniæ Comitatum.Cui cum ſuis egredienti de nauibus,occurrentes Angli ex omni regno apud Auxendunũ congregati, ad ſuã perniciẽ cruentiſſimũ illi intulerunt bellũ.Cum quibus rex efferatis legionũ ſuarũ animis confligens atrociter, tanta eos internecione deleuit, vt nullus hominum queat ſupputare,quot millia die illa gentis Anglicæ corruere.Hinc Rex celeri ſe mouens fiducia, Londoniam circumdat obſidione, intra quam vrbẽ Ethelredus rex tunc temporis grauiter ægrotabat, & crudeſcente morbo corporis non multò poſt hominem exuit. Rex igitur Cnutus audita morte regis,ſuorũ conſultu fidelium præcauens in futurum,Emmam Reginã abſtractam ab vrbe poſt aliquot dies ſibi iunxit Chriſtiano more : dans pro illa cuncto exercitui in auro & argento penſum illius corporis.Ex qua ſuccedente tempore genuit filium nomine Hardecnutum,poſtmodum Danorum regem,& filiam vocabulo Gunnildem,quæ nupſit Henrico Romanorum imperatori. Diffidẽtes quoquè Londonij de ſua ſalute, quippe cum diuturna laborarent fame , patefacta vrbe ſe ſuaq; omnia regi ſponte dedêre. Quibus peractis omne robur Anglici regni ſuccubuit dominio Regis Cnuti. Hæc in huius ſerie inteximus, vt Edwardi regis ortum ignorantibus monſtremus. Nunc verò ad propoſitum retorqueatur ſtilus,a quo pauliſper digreſſi ſumus.

Cnutus de Anglis triumphat.

Cnutus Emmã reginam ducit.

Sub eiſdem temporibus, Odo Carnotenſis comes ducis Richardi ſororem Matildam nomine duxit in vxorem:cui dux medietatem Dorcaſtrini caſtri dedit dotis nomine,cum terra ſuper Arne fluuium adiacente. Sed illa poſt annos aliquot ſine liberis moriente,Comes Odo duci repetenti dictam terram cum caſtri tuitione Dorcaſini, noluit quietam dimittere. Quapropter dux accitis Britonibus cum Normannorũ legionibus,ſuper Arne fluuium hoſtiliter veniens caſtrum condidit,quod Tegulenſe vocauit: ſumptiſq; ex Odonis comitatu alimonijs eandem munitionem abundantiſſimè inſtaurauit,relinquens ibidem cuſtodes, de quorum fidelitate certus fuit . Odo verò comes conuocatis clam ad ſui ſuffragium Hugone ſiquidem Cinomannenſi, ac Wallerando Mellentenſi cum multis copijs militũ,tota nocte equitans, diluculo ad Tegulenſe Caſtrum venit ſigniferis præeuntibus. Quos vt viderunt proceres quos illic dux dimiſerat, dimiſſis cuſtodibus intra municipium, repentino impetu foras erumpentes cum ſuis,cum eis prælium commiſerunt. Quos ita proſtrauerunt,vt multis peremptis,plurimis vulneratis, reliqui per deuia fugientes, opaca ſiluarum latibula quęrerent nutabũdi.Odo atq; Wallerandus vitæ quęrentes ſuffragium ſe occuluerunt Dorcaſini caſtri munitione. Hugo nempè equo cui inſederat extincto, pede fugiens, ad caulas diuertit ouium, loricam, quam indutus erat ſub ſulco tegens telluris.Dehinc clamide opilionis ſe amiciens, ſeptaq; gregum infatigabiliter humeris de loco ad locum ferens, Normannos hortabatur,vt quantociùs perſequerentur hoſtes non longè ante eos turpiter abeuntes. Quibus recedentibus præuio paſtore, ſiluarum luſtra carpens,tãdem poſt triduum Cinomannis venit,vepribus & ſentibus miſerabiliter pedes ac tibias cruentatus.

Odo Matildam ducit.

Odo rebellans ſubiugatur.

Dux igitur videns Odonem comitem ad tantam deuolutum eſſe vecordiam,miſſis legatis duos reges cum paganica multitudine ex tranſmarinis partibus euocat in ſuum auxilium: Olanum ſ.Noricorum &Lacinam Suanorum. Qui lætis animis cum ſuis exercitibus pariter congregati, curſu celeri ad Britannorum finitima littora nauigio deuenere. Quorum repentinum Britones agnoſcentes acceſſum, arbitrati ſunt eos ad prædam inhiantes incautos præoccupare. Pagani verò dolos eorum comperientes, quadam vſi verſutia, per

campi planiciem quo illos nouerant venturos fore: profundissimos foderunt cuniculos in superficie angustos, vt superuenientes equites, cruribus eorum confractis indecenter humo præcipitarentur, & sic facilius gladijs perimerentur. Venientes ergo Britones atrociter irruunt super hostes. Quorum mox

Britones hostiũ decipulis casi.

prostrati decipulis, tantam illorum sæuitiam sunt perpessi, vt vix è prælio elaberentur perpauci. Inde prolixius pagani progredientes, castrum Doli obsident, captumq; igne comburunt, interfectis eius incolis cũ Salemone aduocato loci. Deinde sublatis anchoris repetentes mare, velificante classe ad ora Sequanæ deuehuntur, carpentesq; fluminis alueum, pernici remigio applicãt Rhotomagũ: quos dux vehemẽter gauisus, regaliter excepit honore cõpetẽti.

Rex autem Francorum Robertus audiens paganos Britannis tanta probra intulisse, ducemq; Richardum ad confutandã comitis Odonis contumaciam eos accersisse: verens ne ab eis Francia demoliretur, conuocatis satrapis sui regni, ambos discordes ad se apud Coldras cõuenire mandauit, vbi sopitis eorum animis protinus illos concordes reddidit. Eo quidẽ tenore vt Odo Dorcasinum castrum teneret, & dux præreptam terram reciperet, reciprocè Tegulensi, castro in suo statu perpetualiter persistente, in eius s. suorũq; hæredum potestate. Quibus dux ita ad vota peractis, ad suos reges regreditur lætus. Muneratisq; congruis donis regaliter, ouãter ad propria redire permisit, quãdoq; ad eius iuuamen reuerti paratis.

Francorum rex pacem inter vtrosq; reges componit.

Rex autem Olanus super christiana religióne oblectatus, spreto Idolorum cultu, cum nonnullis suorũ, hortante Archiepisc. Roberto, ad Christi fidem conuersus est: atq; abjeo Baptismate lotus sacroquè chrismate delibutus: de percepta gratia gaudens ad suũ regnum est reuersus. Qui postea a suis proditus, & a perfidis iniustè peremptus, cœlestem regiam intrauit Rex & Martir gloriosus, coruscans nunc apud gentem illam prodigijs & virtutibus.

Olanus rex fit Christianus & Martyr.

His ita gestis dux Richardus de successione prolis sollicitus, audiens Goisfridum Britannorum comitem habere quandam sororem Iudith nomine, corpore elegantem, omniq; morum honestate pollentem, hanc in connubium petijt per legatos. Cuius propositum Goisfridus vltroneo animo satagens accelerare, omnibus quæ ad tantum negotium erant congrua præparatis, eam illi deduxit vsq; ad limina Michaelis Archangeli, vbi dux illam suscipiens cũ honore, eam sibi iunxit legitimo iure. De qua tres genuit filios s. Richardum, Robertum & Gulielmum, qui factus est Monachus apud Fiscamium: totidemq; filias, quarum vna nomine Adeliz nupsit Rainaldo Burgundionum comiti, altera Baldewino Flandrensi: Tertia iam adulta obijt virgo. Porro Goisfridus Comes expost orationis obtentu Romam proficiscens, totam Britanniã cum duobus filijs, Alano viz. atq; Endone, reliquit sub ducis aduocatũ. Qui peragratis sanctorum locis in repatriando, præuentus morte diem obijt.

Richardi liberi per vxorem Iudith.

Tempore illo cũ Burchardus Mildunensis castri comes moraretur apud Curiam regis Francorũ Roberti, quidã eius miles nomine Walterius cæcatus muneribus, illud ei dolo surripuit, Odoniq; Comiti clãdestina proditione tradidit. Quod vt rex comperit, Odoni mandauit quatenus castrum spontè defereret, quod sibi vsurpauerat minus iustè. Sed ille loci fisus munimini ob decurrẽtis in giro alueum Sequanæ, regijs legatis respondit, illud vita comite se nunquam vlli reddere. His rex oppido exacerbatus verbis, Richardum Normannorum ducem ad colloquiũ accersiuit, cui sui ruboris dedecus deposuit, orans eius gratissimam fidelitatem subuenturam sibi, ne tanto pręsumptionũ ludibrio premeretur a suis. Cuius opprobrium dux non ferens, congregato miræ multitudinis exercitu quantociùs, Mildunũ venit, illudq; obsedit ex vna parte fluminis, & rex cum suis ex altera, die noctuq; illud quatiẽtes cum turbine graui, machinis, & tormentis. Videntes itaque Mildunenses se non posse tollerare tantam vim hostium, distracto duce tumido rebellatore, portas repente aperiunt, eumq; cum suis introducunt. Quorum dux parcens multitudini, traditorem protinus regi destinauit, mandans vt milites dirigeret, qui castrum in sua fidelitate custodirent. Quo rex exhilaratus nuncio, continuò illud Burchar-

Mildunum rebellans capitur.

chardo reddidit, & proditorem cum vxore propria patibulo ſuſpendi iuſſit, debitam illis reddens talionem pro præſumptione factionis. Poſt hæc dux cũ benedictione regali ad propria remeauit. Cuius temporibus ſemper fuerunt aſſueti hoſtes fugare Normanni, terga vertere nulli.

Annis ab hinc tribus emenſis, Henricus Burgundionum dux moritur abſque liberis: Robertum Francorum regem relinquens ſui ducatus hæredem. Quem ſuſcipere Burgundiones faſtu ſupercilij refutantes, Landricum Niuernenſem comitem intra Altiſſiodorum tam diu obſedit: donec Landricũ cum vrbe obſidibus ſumptis ſuo dominatui ſubiugaret. Inde verò profectus cum duce Richardo penè totam vaſtauit Burgundiam robore vehementi. Quibus ritè peractis, rex per cuncta caſtella cuſtodibus deputatis, Robertum filiũ ſuũ ducatui ſubrogauit. Et ſic arrogantia repugnantium caſſata quieuit. Poſt hæc rex in Franciam: & dux regreditur cum ſuis in Normanniam.

Burgundiones inuiti recipiũt Francorum regem dominum ſuum.

Cognita quoq; mirandorũ operum ducis opinione, Rainaldus trans Aone fluuium Burgundionum Comes miſſis legatis, filiam eius nomine Adeliz ſibi petijt in coniugium. Quam impetratam, a paterna domo auferens, in Burgũdiam cum magno duxit honore, ſuoq; thoro chriſtiana lege ſociauit. Qui longo poſt tempore obortis fomentis litium a comite Cabilonenſi, Hugone nomine dolo captus ſub diræ cuſtodiæ ergaſtulo detruditur, compedibuſq; grauiſſimis arctatur. Cuius incompetentem anxietatem dux vt agnouit, illico legatos direxit Hugoni, mandans vt pro amore ſuo ſineret generum ſuum abire liberum. Quam legationem Hugo tumidè ſpernens, non modò eum reddere contempſit, verumetiam cuſtodibus adhibitis vehementius cuſtodiri iuſſit. Quod cum relatum duci fuiſſet, protinus Richardo filio ſuo imperauit vt coacto in vnum Normannorum exercitu Burgundiam adiret, ſuamq; iniuriam de funeſto totis niſibus vindicaret. Quæ iuſſa adoleſcens libenter exequens, præparatis quæ ad tanti itineris erant neceſſaria, velut tempeſtas procelloſa cuncta coram ſe proturbans, egreſſus a patria confecto calle, Burgundiam inuaſit cum innumerabilium multitudine Normannorum, caſtrumq; Menwaldum cinxit obſidione. Quod captum cum viris & mulieribus atque paruulis comburunt terra tenus, eò quòd incolæ fidentes loci munimini telis & ſagittis hoſtes ad ſui perniciem prouocauerant. Inde retorquentes greſſum patriam igne cremantes iter dirigunt ad vrbem Cabilonenſem. Conſiderans igitur Hugo ſe nullatenus poſſe reſiſtere contra tantum exercitum, ferens equeſtrem ſellam in humeris genibus prouolutus adoleſcentis Richardi, prece ſupplici veniam precabatur commiſſi. Qua indulta Rainaldũ reddidit, & obſidibus datis, apud Rhotomagum ex hoc ſe fore ſatiſſacturum iureiurando duci Richardo ſpoſpondit. Quibus ad votum peractis: Richardus iuuenis ad patrem eſt regreſſus.

Ducis filius Rainaldum carcere liberat.

Dux ergo quamuis præcellentiſſimorum actuum prærogatiuis longè lateq; claruerat, tam cultor Chriſti extitit aſſiduus, adeo vt Monachorum & clericorum iure vocaretur pijſſimus, & pauperũ ſuſtentator indefeſſus. His & huiuſmodi probitatum vigens titulis ægritudine corporis cœpit vehemẽter aggrauari. Conuocatoq; apud Fiſcamium Roberto Archiepiſcopo, cum cunctis Normannorum principibus, indicauit ſe iam omnino reſolui. Igitur per cuncta domus triclinia, fit illico luctus omnibus intollerabilis: lugebant & lamentabantur monachi atq; clerici, lachrimabantur heroes, flebant egenorum cateruæ pro deſtitutione tanti ducis & patroni. Tandem accitum Richardum filium ſuum conſultu ſapientum, ſuo ducatui præfecit, fratremq; ſuum Robertũ comitatui Oxunenſi vt inde illi debitum perſolueret obſequium. Omnibuſquè quæ ad cultum dei pertinere videbantur ſtrenuè diſpoſitis 1026. anno dominicæ incarnationis hominem exuit, viam ingrediens vniuerſæ carnis.

Ducis mors.

Richardus iuuenis in Ducatu ſuperſtes genitoris, licèt pauliſper ſuperuixeat, ſicut in vocabulo nominis, ita eius hæres extitit cenſura ſummæ ingenuitatis. Hic in armis bellicis valde idoneus, totus tamẽ fuit fide Catholicus, & circa Dei cultores manſuetiſſimus, æquo libramine militares turmas moderans,

Richardi laus.

rans,pace continua frui gaudens.Sed pacis hostis perfidus non passus est diutius illum lætari,sed fratrem suum Robertum ad rebellionem quorundã maleuolorum versutia concitauit.Hic enim post biennium contempto eius dominio intra Falise castrum cum suis satellitibus se contulit ad resistendum. Quem dux illico cum magna multitudine infra castri ambitum vallauit obsidione. Quem cum arietum & Balistarum crebris ictibus expugnaret,Roberto tandem a perfidia resipiscente, datis dextris in pristinam concordiam redierunt, firmiterq; pace composita ab inuicem recesserunt. Porro dux post hoc dimisso exercitu Rhotomagum regressus, 1028. ab incarnatione domini anno, cum suorum nonnullis, vt retulerunt plurimi veneno mortem obijt, fratrem suum Robertum relinquens hæredem sui ducatus.

Robertus rebellis fratri se dedit.

Richardi mors.

Robertus igitur frater ducis Richardi totius Monarchiæ ducatus ab omnibus subrogatur. Qui quãuis circa rebelles fuerit aliquanto ferocior: beneuolus tamen,lenis & benignus ergaq; dei cultũ pius & deuotus extitit. Quãobrem pacis oblectamento diutinè frui meruit: præter id quod prauorum consilio, Robertum Archipræsulem habens suspectum, hostili obsidione vallauit intra mænia ciuitatis Ebroicensis. Qui tandem nacta discedendi libertate,Robertum Francorum regem exul cum suis adijt,Normannicam patriam feriens Anathemate pontificali. Dux autem Robertus recompensata improborum astutia,& perpendens se inconsulte omnia gessisse, Episcopũ reuocauit è Frãcia,& pristinum restituit in honorem facti pænitens, eumq; vt tantum virum decebat,suis deinceps asciuit consilijs in reliquum persistens sibi fidelis.

Robertus Archiep. obsidetur.

Eliminatis deniq; a se totius litis incentoribus,sapientum cæpit vti tractatibus,& solerti industria ad summi honoris incrementa prouehi. Cuius probos mores boni cæperũt efferre, nonnulli verò improbi ignauiæ ascribere. Ex quorum contubernio Gulielmus Bellemensis animositatẽ eius audens attẽptare,ex castro Alencio quod iure beneficij tenebat, a seruitij iugo visus est extorquere sumpta rebellione. Ad cuius insolentiam conterendam Dux veniens cum turmis militaribus, tam diu eum intra municionem suæ præsumptionis adiutricem conclusit: donec eius clementiam expeteret, nudis vestigijs equestrem cellam ad satisfaciendum ferens in humeris. Cui dux licèt fictã facienti,non modo cuncta indulsit: verumetiam reddito ei oppido festinus a loco secessit.Sed Gulielmus non multo post iterum diffidij inuectus furia: filios suos Fulconem atq; Robertum cum copia militum dirigit, qui direptionibus Normanniam infestarent. Quibus ex domo ducis plurimi audacter occurrentes expediti vernaculi,intra saltum Banonis cruentum prælium commiserunt.Et ita domino fauente profecerunt, vt iugulato Fulcone preuaricatoris filio,vix frater eius Robertus elaberetur a certamine, cunctis pene militibus interfectis. Quorum interitum vt idem Gulielmus grauiter egrotans cõperit,tactus dolore cordis intrinsecus continuo animam exhalauit.Et sic profligatis ducis inimicis sedicio pressa in partibus illis vltra disparuit.

Dux rebelles comprimit.

Cum hæc gererentur perspiciens Baiocasinę vrbis episcopus,Hugo Rodulfi comitis filius,ducem velle prudentum sectari consilia, suaq; destitui, quadam vsus doli versutia Ebroicum castrum armis clã alimonijsq; muniuit.Et positis custodibus,ociùs Franciam adijt vt inde milites conduceret,qui illũ ad repugnandum viriliter adiuuarent.Cuius fraudis molimina dux comperiens, contractis Normannorum copijs idem castellum præoccupauit obsidione: clausa egrediendi ab eo siue ingrediendi omnibus facultate. A cuius ingressu cum se videret Hugo extrusum: sollicitus de suis intra illud conclusis,libertatem abeundi per legatos a duce petijt, & eos idem protinus abiecit. Ipseq; cum eis quos expetierat diu permansit extorris. Dux autem castellum deditione sibi redditum custodibus & armis muniuit.

Dux sapientes cõsilijs adhibet.

Sub eodem temore Baldewinus Flandrensis Satrapa,cupiens sobolem suam innormare regali prosapia,Robertum Francorum regem expetijt, poscens eius filiam dari suo filio Baldewino. Quam adeptam a palatinis ferens triclinijs ad domum propriam in cunis asportauit,eam nutriens vsq; annos nubiles diligen-

ligēti cura. Cuius filius mox vt nubilis puellę frui cæpit amplexibus: fretus affinitate regali patrem a solo pepulit, Flandrensibus ab eius fidelitate auulsis. Qui indecenter a suis destitutus Normannorum ducis suffragia postulauit. Cuius calamitatem dux miseratus, contractis militum viribus, velut turbo horridus egressus a patria, Flandoniam est adorsus, illam exterminans flammis exitialibus: progrediensq; ad Castrum quod Cioca vocatur confestim illud subuertit, combustis omnibus in eo consistentibus. Quod videntes reliqui proceres & similia pati formidantes, relicto filio ad patrem sunt reuersi, duci obsides dirigentes. Ante cuius excursus intollerabiles adolescens Baldewinus intuens se non posse vllo modo subsistere, cum precibus humilimis illi legatos dirigit dicens se cupere eo mediatore patri reconciliari. Cuius desiderio vir summæ beneuolentiæ fauens affectu gratulanti, vtrosq; libato pacis osculo in pristinam concordiam redire persuasit. Sic litibus compressis, vlterius in pace & amore quo decuit perstiterunt. Ipse verò dux demolitis rebus rebellium cum incollumi exercitu Normanniam est reuersus. Qua tempestate moritur Francorum rex Robertus, cui successit filius eius Henricus.

Filius patrem regno pellit.

Rex etenim Henricus patre Roberto viuente Francorum regno potitus: tāto pòstmodum a matre Constantia Nouercali odio est affectus: vt conspirantibus aduersus eum Comitibus a regali fastigio eum deponere conaretur: disponens Robertum Burgundionum ducem illius loco subrogare. Ob cuius infesti animi insecutionem, consilio suorum fidelium cum duodecim tantum famulis confugit ad Normannorum ducem qui tunc morabatur apud Fiscamium, petens per debitū fidei quatenus sibi in hac necessitate subueniret. Quod dux compleuit efficaciter, plexis rebellium ceruicibus, consumptis eorum bonis omnibus, & per hoc suæ infœlicissimę matris conatibus exinanitis.

Robertus opem ducis implorat.

Britannorum Comes Alanus elatus fastu proteruiæ, a ducis seruitio se subtraxit. Aduersus quem dux innumerabilem mouens exercitum, inuasit Britanniam, & flammis voracibus totum Doli tradidit comitatum, & cum ingēti prę da Normanniam est regressus. Post cuius abscessum, Alanus illatum sibi cupiēs vlcisci opprobrium, è vestigio illum prosequitur cum magno exercitu ad demoliendū Abrincatensem comitatum. Cui custodes illius castri cum suis occurrentes tanta illico strage depopulati sunt Britones, vt per camporum plana viderentur prostrati quasi bidentes. Ipse vero sua tristis repetens cum dedecore Rodonis venit.

Britonū strages

Tempore quippe quo Ethelredus Anglorum rex, a Sweno Dacorū rege regno pulsus vt supra recitauimus, in Normanniam venit profugus, duos filios Edwardū & Aluredum non longo post patriā repetens, Richardo eorum auūculo reliquit nutriendos. Qui intra Normannici ducis aulam educati tanto honore a duce sunt habiti vt nexu amoris summi eos sibi tanquā fratres adoptaret. Quorum diuturno exulatui compassus missis legatis regi Cnutoni mandauit, vt iam iamq; eorum exterminiū illis parceret, & sua eis vel sero pro sui amoris obtentu redderet. Qui salubribus eius non adquiescens monitis: legatos infectis rebus nihil lætum portantes remisit. Tunc dux succensus rubore vehementissimi furoris, conuocatis sui ducatus principibus magnam classem nauium festinato fabricari iussit. Quam ex omnibus Normannici maris partibus coactam, infra spatium parui temporis in anchoris, hominibusq; robustissimis diligenter instructam stare apud Fiscamium in littore ponti fecit. Inde quoq; signo dato velisq; pansis in sublime nimia tempestate acti, ad insulam quæ vocatur Gernsi cū magno periculo ponti pelagi demum sunt deuoluti. Quod puto ita factum esse domino authore pro Edwardo rege quem disponebat in futurum regnare fine sanguinis effusione. Vbi dum longo detinerentur tēpore, vento aduersus flante diutius, dux efferatus animo incredibili cruciabatur mœrore. Nouissimè videns se nullo modo transfretare: giratis proris nauiū, apud sancti Michaelis montem remeato limbo maris quantocius sunt appulsi.

Dux iter parat Britanniam vastaturus.

Sumens autem dux quandam partem classis direxit ad affligendam Britanniam incendijs atq; prędis. Ipse verò contracto equestri exercitu parabat ab al-

tera parte eam aggredi. Alanus itaq; videns graue ſibi diſcrimen imminere ab vtriſq; partibus, miſſa legatione Robertum vtriuſq; auunculum, Normannorum viz. Archipręſulem ad ſe mãdauit ſub feſtinatione venire. Cui cum exitialem Britanniæ exterminationem & concitati ducis ſuper ſe atrocem enarraſſet expeditionem, ſumens eum præſul fide ſua interpoſita, ad ſancti Michaelis montem adduxit, ad clementiam ducis illum inuadere diſponentis. Quorum præcordia nimium rigida propiciante Chriſto illico ad quietem compoſuit, & omni diſſentionum motu ſedato, ſerena eos vniuit concordia, Alanum in ſeruitio ducis pacta fidelitate ſupplicem omnino complicãs. Poſthæc miſſis legatis nautas a Britannica vexatione recedere iuſſit.

Cnuto ducem inſtituit hæredem regni.

Quibus aliquandiu ſopitis ecce aſſunt legati a Cnutone rege duci directi nunciantes illum medietatem Anglici regni velle reddere filijs, & hæredi regis pace rata in diebus ſuis, eò quòd valida grauaretur incommoditate corporali. Sed dux ad tẽpus differre decreuit naualẽ expeditionẽ donec rediſſet ab Hieroſolymis, quã peregrinationẽ diu optauerat. Quapropter accercito Roberto Archiepiſcopo Rhotomagenſi, cum optimatibus ſui ducatus, illis diu conceptum propoſitum manifeſtauit. Qui mox omnes vehementer attoniti propter eius abſentiam patriam perturbandam multimodè formidabant. Exponens autem eis Gulielmum filium ſuum quem vnicum genuerat, vt hunc ſibi loco ſuo dominum eligerent, militiæq; ſuæ principem præficerent ab eis attentiſſime exigebat. Qui licèt ſub tenerrima detineretur ætate, tam de eius conſolatione omnes oppido exhillerati, eum prompta vnanimitate delegerunt principem, pangentes illi fidelitatem inuiolandis ſacramentis. Quibus ad votum expletis dux ſub tutoribus & actoribus vigentibus ſapientia illum ad vſque legitimam ætatem ſubegit. Et diſpoſitis competenter rebus ad patriæ moderamina congruentibus, pium vale dicens omnibus, cum ſuo nobiliſſimo cõmitatu,

Dux peregrinatur ad Hieroſolymas.

illam ſanctiſſimam peregrinationem eſt aggreſſus. Quæ verò lingua vel ſermo explicabit elemoſinarum exhibitiones, egenis quotidiè ab eo diſtributas. Tandem confecto itinere, ad illud peruenit ſepulchrum venerabile in quo regis cœleſtis ſanctiſſimum corpus iacuit. Quis ergo hominum enarrauit quot per octonos dies lachrymarum riuulis illud eluerit? vel quot auri muneribus accumulauerit? Porro inuictus dux pius & deo amabilis adorato Chriſto cum ſuſpirijs internorum ſingultuum, & peragratis ſanctorum locis, fœliciſſimum conuertens iter ad Nicenam regreſſus eſt vrbem. In qua correptus ægrimonia

Roberti mors.

corporis, 1034. anno ab incarnatione Domini, viam petens vniuerſi generis humani: gaudentibus Anglis diuinæ vocationis iuſſu occubuit in fine. Cuius beata anima plurimo iam optimorum operum ſplendore, candidata nunc vt credimus cœlo reſidet glorificata. Sepultus eſt autem in Baſilica S. Mariæ a ſuis intra mænia ipſius ciuitatis cum honore.

Gulielmus Roberti ducis filius Roberto ſucceſſit: qui quo ſudore laboris, inimicorum laqueos euaſerit, ſuiſq; veſtigijs illorum colla ferina ſubſtrauerit, quibus victoriarum triumphis in ducatu claruerit, prout ordo rerum veraciſſimè computatarũ dictauerit, notificare libet futuris, ne tegantur ſegnitie quæ glorioſè micuerunt ſub illius ætatis tempore. Is itaq; in puerilibus annis orbatus patre, ſagaci tutorum prouidentia liberalium morum inſtituebatur ad incrementa. Sub cuius ineunte ætate plurimi Normannorum ab eius fidelitate

Subditi in Gul. rebellant.

aberrantes per loca plura erectis aggeribus tutiſſimas ſibi conſtruere munitiones. Hinc diuerſi inter eos exoriuntur motus, concitantur ſeditiones, ac ſęua patriæ perpetiuntur incẽdia. In tanto quippe diſſenſionum turbine conſumitur non modicus bellatorum cuneus ſæuiente Marte: Hugone montis fortis cum Walchelino confligente, in quo certamine occiſus eſt vterq;. Porro eructante in maius quorundam rabie: tutor ipſius pueri, ſcilicet domini, Occenſis ſiquidem Comes Giſlebertus non multo poſt perimitur. Deinde diuerſis temporibus Turoldus eius pędagogus, necnon Oſbernus procurator domus, nouiſſimè Henricus rex Francorum immemor beneficij a patre ducis quondam ſibi impenſi, dixit ſe ei placabilem nullo modo fore, Tegulenſi caſtro in

statu pristino persistente. Cuius fraudes ob salutem pueri Normanni in fide stantes decreuerunt fieri, quod egisse postmodum penituêre. Sed Gislebertus cognomento Crispinus cui dux Robertus olim illud Castrum cōmiserat, mox vt molestissimum agnouit decretum, spretis eorum conatibus cum valida manu armatorum intra ipsum ad resistendum se illico conclusit, quem confestim rex obsidione cinxit. Quid plura? Tandem Gislebertus precibus victus ducis, mœrens castrum reddidit, quod sub oculis omnium cum maximo dolore corporis, confestim igne concremari perspexit. Quibus rex ad vota peractis a loco secessit. Sed non multò post Oxunensem comitatum aggressus Argentonium ducis vicum cremauit, & onustus præda deseruit partes illas. Regressusq; via qua venerat ad Castellum Regulense venit, atque sacramenta faciens irrita, quæ iurauerat Duci: quod a nullo suorum reficeretur in quatuor annos, cum festinacione illud restaurans militibus & alimonijs abundantissimè muniuit, hincq; recessit. *Gislebertus castrum reddit.*

Perspiciens vero Thurstinus Oxunensis præses ducem puerum cessisse Regi aliquantulum, & iam quasi victum regiæ manus oppressionem aliquantam vtcunq; perpeti, zelo succensus infidelitatis regales milites stipendijs conduxit, quos complices ad muniendum Falise Castellū ne idem seruiret duci, sibi asciuit. Cuius conatus perfidos vt dux comperit, legionibus Normannorum vnaquaq; coactis festinanter illud obsedit. Cōcitatisq; militibus tanta mox magnanimitate pugnatum est, vt partem muri sub momento deijcerent, & nisi nox prælium dirimisset proculdubio rem quam summè volebant totam confecissent. Perpendens autem Thurstinus se tantas hostiū copias non posse tollerare diutius, locū secedendi a duce petijt & sic profugus a patria extorris aufugit. *Thurstinus rebellans fugit.*

Quo tempore moritur Robertus Archiepiscopus Rhotomagensis, cui successit Malgerius frater Roberti ducis. Nam Richardus dux secundus mortua Iudith aliam vxorem nomine Papiam duxit, ex qua duos filios genuit, Walgerium s. Archipræsulem & Gulielmum Archasensem. Hic enim Gulielmus a duce iam adolescente, Comitatum Tolagi percipit obtentu beneficij vt idem illi fidelis existeret. Qui elatus nobilitate generis, castrum Archarum in cacumine ipsius montis condidit, quo assumpta tyrannide regioq; fretus iuuamine, cōtra eundem ducem calcaneum ausus est extollere. Quod dux persentiens, quātociùs frater ad eum venit, & erectis aggeribus ad radicem montis castrū stabiliunt quod fortium virorum robore inexpugnabile reddidit. Sicq; inde abiens vallatum alimonijs reliquit. Quod audiens Rex Henricus protinus sumptis Francorum copijs, causa muniendi superioris oppidi apertissimè propè aduenit, exercitum iubens apud S. Albanum castrum metari. Cuius aduentū milites ducis comperientes, protraxerunt non minimam partem exercitus regis in insidias, & confligentes cum eis plurimos peremerunt. Inter quos Inglaramus Abbatis villę comes occiditur, & Hugo cognomēto Bardulfus cū multis alijs capitur. Quod vt rex agnouit intromissis alimonijs castello pro quo venerat, mœstus propter milites amissos recessit cum dedecore. Gulielmus quoque non multo post cum suis affectus inedia inuitus castellum reddidit, & ipse a natiuo solo in exilium discessit.

Eadem tempestate Anglorum rex Cnutus diem obijt. Cui successit Haroldus eius filius ex concubina nomine Elfina natus. Cuius diu cupitam mortem Edwardus rex audiens adhuc cum duce degens, quantociùs cum quadraginta nauibus milite plenis superato mari Hamptoniam appulit. Vbi innumerabilē Anglorum multitudinem ad sui perniciem se operientem offendit. Qui protinus congressus cum eis, non minimam partem ex illis orco transmisit. Ipse verò victor existens ad naues est regressus cum suis. Videns autem non absq; plurimo numero militum se posse regnum obtinere Anglorum, regiratis nauium proris Normanniam cum præda magna repetijt. *Cnuti mors.*

Interea frater eius Aluredus non parui numeri bellatoribus portum Whitsandi petijt, & inde transfretans venit Dorobherniam, & inde regni penitrans interiora obuium habuit Comitem Godwinum. Quem idem Comes in sua fide suscipiens, inde traditoris vicem impleuit in illo sub nocte eadem. Nam

libato pacis osculo & cum percepto cibo medio intempestæ noctis manibus post tergum ligatis illum Haraldo regi apud Londoniam cum suorũ nonnullis destinauit. Milites autẽ suos partim per Anglorũ regionẽ distraxit, partim dedecorose peremit. Quẽ Haraldus vt vidit mox eius socios decapitari iussit, ipsumq; duci ad Eliensem insulam ibiq; oculis priuari mandauit. Sicq; nobilissimus vir & optimus Aluredus occubuit iniuste perẽptus, Haraldus nõ diu post viuens obijt in mortẽ. Cui successit frater eius Hardecnutus a Dacia regressus ex Emma matre Edwardi natus. Qui confirmatus in regni culmine, fratrẽ suũ Edwardũ a Normãnia reuocauit & secũ cohabitare fecit. Ipse verò non plenis duobus annis subsistens, exuit hominẽ, Edwardũ totius regni relinquẽs hæredem. Sed de hijs hucusq;, nunc stilus figatur in præfixa narrationis serie.

Aluredus iniuste peremptus.

Igitur dux iam flore vernans gratissimæ iuuentutis cultũ dei cœpit amplecti vltroneo corde, imperitorum contubernia eliminare, & sapientũ consilijs adhærere, rebus pollere bellicis & vigere prudentia sæculari. Cũ verò his probitatum augmentaretur quotidie cõmodis, cõtigit illum quendã crudelem cõuiuam experiri secum a puerilibus educatũ annis, Widonẽ viz. Burgundionẽ filiũ comitis Rainaldi, cui olim contulerat castrũ Brioci quasi munere firmius astringendæ fidelitatis. Is enim fastu inuectus superbiæ plurimos proceres velut Absalon ab eius fidelitate cæpit auertere & in voraginẽ suæ perfidiæ cõplicare, in tantũ vt Nigellum Constantinensem præsidẽ in hac conspiratione annecteret, & a seruitio duci sacramentorum obligatione debito cũ multis alijs funditus exturbaret. Quod videns dux prudentissimus, verẽs ne a ducatus fastigio abijceretur, & eius æmulus suo loco subrogaretur, necessitate coactus, Henricum Francorũ regem expetijt pro subueniendi obtentu. Tunc tandẽ rex memor beneficij a patre eius quodã sibi impensi, coactis simul Francorũ viribus, Oxunensem comitatum aggressus Valesdunas venit, vbi innumerabilium armatorum exercitum infestissimo animo strictis gladijs prælium sibi attemptantem offendit. Quorum efferos impetus Rex cum duce minimè perhorrescens, facto alterno concursu militum bellum commisit, tantaq; eos strage deleuit vt quos gladius non extinxit, deo formidinem inferente refugientes absorberet fluuius Olne. Wido verò lapsus e prælio Briocum expetijt, in quo obseratis portarum repagulis cupiens se liberare aliquamdiu obstruxit. Quẽ dux (rege Franciam repetente) properè intra castelli ambitum sepsit obsidione, stabilitis munitionibus in vtraq; parte fluminis quod vocatur Risle. Videns profecto Wido se nullo pacto a loco posse fugere astrictus famis calamitate per amicos cõpulsus est supplex & cõmissi pœnitens eius clementiã exorare. Cuius dux misertus miseriæ illi clemẽter pepercit, & recepto castello Brioci, cũ suis domesticis in domo sua manere iussit. Cõspicientes itaq; cuncti optimates qui a duce desciuerant illũ omne fugę præsidiũ partim destruxisse, partim interclusisse, datis obsidibus colla rigida ei vt domino subdidere. Sicq; vbiquè castellis euersis nullus vltra ausus est erigere rebellem animũ contra eum.

Francorum Rex duci auxiliatur

Andeganorum quoq; Comes Goiffridus cognomento Martellus per omnia vir versutus, vicinas sibi gentes afflixit frequenter, Comitemq; Theobaldũ a se fraudulenter captũ tam diu custodię mancipauit, donec vrbem Turonicam ab illo violenter extorqueret cum nonnullis castellis alijs. Cæpit insuper rapinis Normanniã demoliri, immissa intra Danifrontis castrum custodibus seditiosis. Quod dux militari manu vallatus, visendi obtentu aggressus, vt vidit illud scopulis asperrimis & eminentibus in giro circũdatum & inaccessibile ad expugnandum, accitis Normannorum viribus illud protinus firmissimis castellis cinxit, obstrusis aditibus egrediendi. In cuius præcinctu dum aliquamdiu moraretur, ecce assunt exploratores nunciantes Aleucium castrum eum posse capere sine detrimento suorum. Qui confestim custodibus intra Castrum positis, tota nocte equitans cum exercitu diluculo venit Aleucium, vbi in quodam municipio trans flumen posito quosdã reperit se conuitijs subsannãtes. Quod mox cepit & flammis concremauit. Illusores verò coram omnibus infra Aleucium consistentibus manibus pedibusq; priuari iussit. Vnde Aleucij pauefacti castellum duci illico reddiderunt. Quibus peractis viriliter militibusq; suis intro-

Goiffridus Normanniam spoliat.

tromissis, celerrimè Danfrontē repetijt. Audientes igitur Danfrontani qualia dux suis socijs intulerit, & considerantes se a nullo posse iuuari, datis obsidibus eius se cum castello dominatui tradiderunt. Inde verò custodibus positis egrediens, Abrincas venit ad confutandum comitem Goiffridum: ibiq; super ora fluminis castellum condidit, quod alimonijs & militibus sufficienter muniuit. Quibus gestis Rhotomagum est regressus.

Iam itaq; Duce iuuenili vigente robore cœperunt eius optimates de prolis successione cum eo tractare. Quorum consultu a Baldwino Flandrensi comite filiam suam Mathildam regali ex progenie descendentem, corpore elegantem, animo liberalem, petijt in vxorē. Vnde Baldewinus satrapa multū gauisus, non solùm decreuit petitam dare sibi, verumetiam cum immensis muneribus eam adusq; Ocense castrum adduxit. Vbi dux adueniens, stipatus cateruis militum illam sibi despōsauit, & cum maximo gaudio & honore Rhotomagensibus intulit mænibus. De qua filios filiasq; genuit, ex quibus postea in ducatu genitori Robertus successit, functus honore paterno. Eo tempore Malgerius Archiepiscopus Rhotomagensis cæpit desipere, & insipientia ductus, Duci Archipræsulatum reddidit, quem postea dux tradidit Maurilio excellenti Monacho, & multis virtutibus decorato, sinodali decreto.

Dux Baldwini filiam ducit.

Enimuerò ex quo Normāni arua Neustriæ cœperunt incolere, mos fuit Frācis semper eis inuidere, concitantes reges contra illos insurgere, afferentes eos terras quas possident suis maioribus surripuisse violenter. Quibus rex Hēricus vehementer irritatus suggestionibus, duobus hostium agminibus Normanniam est aggressus, dirigens vnum agmen virorū fortium ad subuertendū Caltinum territoriū, cui præfecit fratrem suum Odonem nomine, alteri verò Goiffrido comiti Andegauorū vt ipse demoliretur comitatū Ebroicēsem. Vt ergo dux se suosq; taliter vidit opprimi, magno & nobile dolore tactus, protinus elegit milites qui subuersores Caltini territorij cōprimerēt. Ipse autē cum nonnullis suorū circa regem se contulit quatenus penas lueret si quē satellitū a latere regis abstrahere aliquatenus præualeret. Veniētes quoq; Normanni ad Frācos reperiūt eos ad mare mortuū incendijs & mulierum ludibrijs occupatos. Cum quibus illico mane commissum bellum in continua cæde occumbētium vsq; ad nonam est protractum. Nouissimè quippe victi Franci terga dedere Normannis cum eorum signifero Odone viz. fratre regis. In quo nimirum certamine concidit pars maxima nobilitatis Franciæ, partem verò reliquā oppressit captiuitas ea vice. Quorum infortunium vt rex agnouit a Normannica infestatione concito gradu pedem retraxit.

Henricus Normanniā vastat.

Francorū cædes.

Hijs ita gestis dux memor opprobrij a comite Goiffrido sibi illati, ad vrbem Cinomanicam post annos aliquot arma conuertit. Quis igitur explicare poterit quot militum incursibus, quot legionū expeditionibus illam afflixerit? Ad postremum nempe victi Cinomanni iam Castellis per cunctū comitatum subactis, dextras dederunt duci, fidē pangentes illi arctissimis sacramentis. In quorū medio duo stabiliuit municipia ad domandam eorum insolentiam quę suis militibus custodienda cōmisit. Restiterat adhuc Meduanū castellū, quod erat cuiusdam militis nomine Goiffridi, quod & oppugnauit & combussit, & iterū illud restaurans custodibus mancipauit.

Dux Cinomannos subiugat.

Rex verò Henricus iniuriam sibi a duce illatam vlcisci cupiens sumpto Goiffrido comite Andegauense copiosissimo cum exercitu Normanniam ingreditur iterata expeditione. Qui comitatum pertransiens Oxunensem, & penetrās Baiocensem tandem reflexo calle redeūdi vadū Dinæ appetijt. Quod rege trāseunte media pars exercitus substitit mari eructante, nō valens transmeare ob redundationē fluminis, cū quibus dux alacriter superueniens, illico vidēte rege congressus tanta illos strage prostrauit, vt quos gladius nō extinxit, hos per Normannica cōpita constringeret diræ captiuitatis violētia. Videns autē Rex suorū interitum concito gressu recessit a Normannia, & vltra ad eos venire nō apposuit. Qui tandem post aliquot annos moriens, Philippum filium suum in Francorum regno reliquit hæredem.

Edwardus ducē statuit hæredem

Edwardus quoq; rex Anglorum, disponente domino prolis successione carens, olim miserat duci, Robertum Archiepiscopum Cantuar. statuens illum hæredem regni a Deo sibi attributi. Sed & Haraldum illi postmodum destinauit, qui fuit maximus comitum regni sui in honore, dominatione & diuitijs, vt ei de sua corona fidelitatem faceret, ac Christiano more sacramentis confirmaret. Qui dum ob hoc negotiū venire contenderet, velificato freto Ponti Pōtinum appulit, vbi in manus Widonis Abbatis villæ s. Abuile comitis incidit: quem idem Comes captum cum suis confestim in custodiam trusit. Quod vt dux comperit, missis legatis violenter illum extorsit: quem aliquamdiu secum moratum, facta fidelitate de regno pluribus sacramētis, cum muneribus multis regi remisit.

Haraldus regnum inuadit.

Deniq; rex Edwardus completo termino fœlicis vitæ, sub an. 1065. dominicæ incarnationis migrauit a sæculo. Cuius regnū Haraldus continuo inuasit ex fidelitate peiuratus, quam duci iurauerat. Ad quem legatos direxit protinus, hortans vt ab hac vesania resipisceret, & fidem quam iuramento spoponderat, cum digna subiectione seruaret. Sed ille hoc non solùm audire contempsit, verùm omnem ab illo Anglorum gentem infideliter auertit. In diebus illis in parte circuli Stella apparuit quę tribus radijs longius protensis maximam partem Austri per quindecim noctium spatium illustrauit, mutationem vt asseuerant plurimi designans alicuius regni. Considerās itaq; princeps regio diademate iure coronandus Haraldum quotidie viribus roborari, classem ad tria millia nauium festinanter constructam, in Pontino apud sanctum Walericum in anchoris stare fecit, plenam tam valentibus equis, quàm hominibus robustissimis cum galeis & loricis. Inde vero flante vento secundo velis in sublime pansis: trans mare Peneuesselle appulit. Vbi firmissimo vallo castrum cōdidit, quod militibus committens, festinus Hastingas venit, ibiq; cito opere aliud firmauit. Quem Haraldus incautum accelerans præoccupare, contracta Anglorum innumera multitudine, tota nocte equitans, in campo belli apparuit sūmo mane. Dux verò nocturnos præcauens excursus hostis, inchoantibus tenebris, ad gratissimam vsq; lucem exercitum in armis esse iussit, facto autem diluculo, legionibus militum in tribus ordinibus dispositis, horrendo hosti intrepidus processit obuiam. Cum quo committens bellum sub hora diei tertia, in cædibus morientium diem protraxit in vesperum.

Haraldus occiditur.

Haraldus autem in primo congressu militum cadens occubuit, lętaliter confossus vulneribus. Quod comperientes Angli de sua diffidentes salute iam nocte imminente, versa facie fugę subsidia petiere. Dux ergo fortissimus inimicorum strage reuersus nocte media ad campum belli est regressus. Mane autem illucescēte, spolijs hostium distractis a corporibus suorum charorū sepultis, iter arripuit quod tendit Lōdoniam. Referuntur enim illo cōflictu pugnæ multa millia Anglorum corruisse, Christo illis vicem reddente ob Aluredi fratris Edwardi Regis necem ab eis iniustè perpetratam. Deniq; fœlicissimus atq; consilio præcipuè munitus belli ductor callem conficiens ad Waringford diuertit vrbem: transmeatoq; vado fluuij legiones ibi castrametari iussit. Inde verò profectus Londoniam est aggressus, vbi præcursores milites venientes, in platea vrbis plurimos inuenere rebelles. Cum quibus congressi protinus non minimum luctum intulerunt vrbi, ob plurima funera ciuium ac filiorum eorundem. Videntes demum Londonij se diutius contra stare non posse, datis obsidibus se suaq; omnia nobilissimo victori suo hæreditario domino supposuere. Quo triumpho inter tanta eo ordine confecto pericula, Dux noster inclitarum virtutum, & quem nostri præconia stili minime sufficiūt æquare, in die Natalis domini ab omnibus tam Normannorum quàm Anglorum proceribus rex electus, sacro oleo ab episcopis regni est delibutus, ac regali diademate coronatus, sub 1066. ab incarnatione Christi anno.

Dux coronatur Angliæ rex.

Paulo post hæc rex Gulielmus regressus in Normanniam ecclesiam S. Mariæ in Gemetico cum honore magno dedicari iussit. Quam dedicationem hij episcopi cum spirituali iocunditate 1067. dominicæ incarnationis anno, Kal.

Iulij compleuerunt, Mauritius. f. Rhotomagēsis Archiepiscopus, Ioan. Abrincatensis, Goisfridus Constantinensis, Hugo Luxoniensis, necnon Baldewinus Ebroicensis. Rex autem ipse deuotissimo animo, hijs nuptijs præsentialiter studuit interesse. Cumq; Rex in Normannia circa pietatis opera detineretur, Eustachius comes Boloniensis, quorundam Anglorum versutijs deprauatus, Doroberniæ castellum inuolare nisus est. Qui in noctis conticinio mare transfretās, diluculo cum copioso exercitu illud obsedit, & totis viribus expugnare cæpit. Perspiciētes Odonis Baiocasinæ vrbis episcopi, atq; Hugonis fortis mōtis milites, quibus custodia illius castri fuit credita absentibus dominis sic se inopinatò obsessos, liberalibus animis accēsi, patefactis portis repentè vnanimiter foras proruūt, consertoq; certamine cunctos cum dedecore ab obsidione repellunt. Eustachius autem ad mare diuertens cum paucis aufugit nauigio indecenter. Cæteri verò ad deuexū montis qui rupibus ac scopulis asperrimis mari imminet, fugientes omnes sese (Deo terrorem ingerente) inde deiecēre deorsum præcipites, iustas sui sceleris pœnas luentes. Sicq; factum est vt quos gladius non prostrauit, hos discorporet horribilis asperitas prærupti montis, vindice superna sententia perfidos ac temerarios conterente.

Eustachius Doueri castrum obsidet.

Hostes se præcipitant.

Rex ergo iam pro voluntate rebus dispositis pro quibus venerat, Roberto filio suo iuuenili flore vernanti Normannici ducatus dominium tradidit. Ipse verò in regnum Anglorum remeans iterato, plurimos eiusdem gentis reperit quorum corda leuia ab eius fidelitate auerterat conspiratio præuaricatrix. Coniurauerant enim latrunculi per totam patriam vt milites quos ad tuendū regnum reliquerat, in capite ieiunij quo solet vsu pœnitens christianorum religio ad ecclesiam festinare, nudis vestigijs incautos vbiq; perimerent, & sic ipsum a Normannia regredientem e regno facilius proturbarent. Verùm detectis eorum perfidiæ machinis repentinum domini sui magni debellatoris formidantes aduentum, furtim fuga lapsi in quandam cuiusdam Comitatus partem aquis pariter & siluis inaccessibilem se contulerunt firmissimo vallo erigentes castrum quod propria lingua Dunelmum nuncuparunt. Ex quo diuersos crebrius agitantes excursus aliquamdiu inibi delituerunt: præstolantes Sweni Danorum regis aduentum vel subuentum, quem veredarijs ad sui auxilium conuocauerant. Eboracenses enim per legatos asciuerunt ad exerenda suæ nequitiæ infausta commenta. Quibus iuncti armorum simul & Stipendiariorum copia, vrbem munierunt, semetipsos corroborantes ad resistendum: quendamq; puerum sibi præficientes regem ex Edwardi Regis nobilitate genus ducentem. Quorum conatus temerarios rex vt agnouit productis Normannorum copijs ad confutandam eorum contumaciam quantociùs ire perrexit. Seditiosi autem audacia & viribus fisi ex ciuitate prosilientes, contra regalem exercitum aciem illico direxerunt. A quo protinus ita sunt profligati vt quampluribus interemptis reliqui compellerentur refugere intra mænia ciuitatis. Quos vestigijs consecuti Normanni, muri ambitum quo confugerant cū ipsis irruperunt, & tam ferro quàm igne a puero vsq; ad senem totam pene deleuerunt vrbem. Incentores namq; totius doli per Humbre fluuium nauibus mortis dispendium effugerunt.

Latronum conspiratio.

Latronum cædes & fuga.

Porro duo Haroldi regis filij se ab eorum contubernio subducentes cum multis vernaculis patris adierunt regem Hyberniæ nomine Dirmetum pro iuuamine obtinendo. De cuius regno ipso suffragante paruo tempore non minimam militum sibi contraxēre manum, & cum sexaginta sex nauibus Anglos ocius repetierunt in regione quā maximè oportunam iudicabant rapinis & incendijs, more sæuissimorum piratarum terrę populum exterminantes. Quibus Brienus Endonis ducis Britāniæ minoris filius cum suis obuius, protinus cum eis sub die vna duobus prælijs manum conseruit. Cæsisq; mille & septingentis bellatoribus cum nonnullis regni proceribus, reliqui è certamine fugientes, nauium præsidio necis exitium vtrumq; euaserunt, ex charorū amissione permaximum Hiberniensibus reportantes luctum. Qui profectò omnes mortis pouacula abrasi fuissent, nisi nox prælium diremisset.

Quòd rex Gulielmus regnum Anglię sit adeptus non euentu subito, aut incerto casu, sed Dei iudicio prouido satis patet. Nam tēpore regis Edwardi orta est grauis dissentio inter ipsum regem Edwardum & Godwinum comitē Cantij, patrem s. Haraldi qui regnum tenuit post Edwardum. Sed Godwinus tandem cum rege pacificatus dedit regi obsides, filium suum Wulnothum & Hacum filium filij sui Sweni, quos rex Edwardus transmisit in Normanniam Gulielmo duci custodiendos. Post mortem verò Godwini Haraldus petiuit a rege quatenus cum licentia eius transfretaret in Normanniam repetiturus fratrem suum & nepotem datos obsides. Cui rex ait: ad detrimentum totius Angliæ transfretabis. Haraldus nihilominus nauem ascendens, & in Pontinum fluuiū non prospero cursu perueniens, a domino illius terræ captiuatur, & ad Guliel. ducem Normannorū transmittitur. Post dies aliquot dux ait Haraldo. Rex Anglorū Edwardus sororius tuus, dum adhuc esset iuuenis nutritus mecum hic in Normānia, interposita fide pollicitus est, quòd si Angliæ rex foret & sine prole discederet in me ius hæreditarium regni trāsferret. Tu ergo si te in hoc adminiculaturum mihi sposponderis & castellum apud Doueram cum puteo aquę ad opus meum feceris: & sororē tuam vni de principibus meis dederis in vxorem, filiamq; meam Alam in coniugem te accepturum iuraueris, tunc & modò nepotem tuum, & cum in Angliā regnaturus venero, recipies incolumem fratrem tuū. Prolatis itaq; sacrosanctis reliquijs, iurauit Haraldus se cuncta quæ Gulielmus dux proposuerat opere completurum. Et sic Haraldus accepto nepote suo reuersus in Angliā, cum intra paucos dies rex Edwardus obijsset, cōtempto sacramento regni diadema suscepit. Ad quem dux Normannorū Gulielmus cum direxisset nuncium, sic respondit. Soror mea quam iuxta condictum expetis, mortua est. Quod si corpus eius quale nunc est vult dux habere, mittam ne iudicer sacramentum violasse. Castellum Douerię & in eo puteum aquæ, licet nesciam cui, expleui. Regnum quod nec dum fuit meum, quo iure potui dare vel promittere? Si de filia sua quam debui in vxorē, vt asserit, ducere agit, super regnum Angliæ mulierem extraneam inconsultis principibus me nec debere, nec sine grandi iniuria posse adducere nouerit. Reuersus nuncius domino suo retulit hæc responsa. Quibus ille auditis, iterum ei amica familiaritate mandauit, quatenus alijs omissis seruata fidei sponsione, saltem filiam suam vxorem duceret, alioquin promissionem successionis regni armis sibi proculdubio sciret se vindicaturum. At ipse nec illud quidem se facere velle, nec hoc formidare respondit. Vnde factum est vt dictis facta compensans, Dux Gulielmus intraret Angliam vt præfertur, & Deo sibi fauente regnum subiugaret.

Haraldi dolus sibi pernicies.

Adueniente Quadragesima, anno domini, 1067. rex Gulielmus petijt Normanniam, ducens secum Dorobernensem Archiepiscopum Stigandum & multos de primatibus Angliæ: constituens interim fratrem suum Odonem Baiocensem episcopum, & Gulielmum filium Osberni, quem Herefordiæ comitem constituerat, custodes regni Angliæ, quibus præcepit vt castella per loca firmarent.

Odo absente rege fit custos regni.

Circa quod tempus fundare cœpit Abathiam de Bello. Rediens autem de Normannia Rex Gulielmus importabile tributum Anglis imposuit. Deinde in Deuoniam profectus hostiliter Ciuitatem Excestriam sibi rebellem obsedit & infregit.

Matildis vxor regis Gulielmi consecratur in reginam Anglorum die Pentecostes ab Aldredo Eboracensi Archiepiscopo, anno gratiæ 1068.

Anno gratiæ, 1069. principes Northanhumbrorum timentes ferocitatē regis Gulielmi, assumpto secum Clitone Edgaro, Scotiam adierunt, & incitauerunt Danos qui cum ducentis quadraginta nauibus Angliam infestarunt, vnde contigit vt hinc Normannis, hinc Northanhumbris, hinc Danis Angliam incursantibus fames præualuit in hac terra.

Anno 1070. Rex Gulielmus monasteria totius Angliæ perscrutari, & pecuniam quam ditiores Angli in eis deposuerant auferri, & in ærarium suū deferri ius-

iussit. In consilio magno celebrato Wintoniæ iubente & præsente Gulielmo, Alexandro Papa consentiente, Stigandus Dorobernensis Archiepiscopus degradatur tribus ex causis. Quia Episcopatum Wintoniæ cum Archiepiscopatu iniustè possidebat. Et quia viuẽte Archiepiscopo Roberto non solùm Archiepiscopatum sumpsit, sed & eius pallio quod Cantuariæ remansit dum iniustè pulsus est ab Anglia in missarum celebratione vsus est. Et post a Benedicto quem Romana ecclesia excommunicauit, eo quod apostolicam sedem inuasit, pallium suscepit. Nonnullos tam episcopos quàm Abbates quos nulla euidenti causa nec consilia nec leges sæculi damnabant, honoribus suis rex Gulielmus priuauit, & vsq; in finem vitæ detinuit custodię mancipatos.

Stigandus cur degradatus.

Anno 1071. Lanfrancus Abbas Cadomẽsis genere Longobardus, vir vndecunq; doctissimus, omnium liberalium artium diuinarumq; simul ac sæcularium literarum scientia peritissimus, consilijs quoq; ac gubernatione rerũ mundanarũ æq; prudentissimus, die assumptionis S. Mariæ Archiepiscopus Cantuar. consecratur. Lanfrancus pro pallio Romam iens, peruenit ad præsentiam Alexandri Papæ. Cui papa ad se intranti assurgens, eum vt gressum figeret dulciter hortatus est. Ac deinde subdens, honorem inquit, exhibuimus tibi, non quem Archiepiscopatui tuo, sed quem magistro cuius studio sumus imbuti in illis quæ scimus debuimus. Hinc quod ad te pertinet ob reuerentiam beati Petri te exequi par est. Residente igitur Papa, Lanfrancus progressus humiliat se ad pedes eius, sed mox ab eo ad osculum est erectus. Reuersus in Angliam primas totius Angliæ confirmatus est. Cuius tempore per totam terram religio quamplurimum aucta est in nouis monasteriorum ędificijs. Quorum structoribus ipse primum exemplũ præbens ecclesiam Christi Cantuar. cũ omnibus officinis quæ infra murum sunt ipsius Curiæ cum ipso muro ædificauit.

Lanfrancus quo modò exceptus à Papa.

Anno 1072. Rex Gulielmus audito quod Comites, Morgarus, & Edwardus Barn & Egelwinus Dunelmensis episcopus latenter in insulam Eliensem confugerant, in orientali insulæ plaga omnem illis obstruxit exitũ, & pontẽ duorũ miliariorũ in occidentali fieri iussit, & omnes excepto Herewardo viro serenissimo, qui cum paucis per paludes euasit, sibi deditionem facere coegit, anno s. regni sui 6. Hoc anno post Assumptionẽ S. Mariæ Rex Gulielmus profectus est in Scotiam, vt eam subiugaret. Cui rex Scotorum Malcolinus in loco qui dicitur Abrenitici occurrit, & homagium sibi fecit.

Scotorũ rex homagium facit.

Anno 1073. Rex Anglorum Gulielmus ciuitatem quæ dicitur Cinomannus & adiacentem prouinciam maximè Anglorum adiutorio sibi subiugauit.

Anno 1074. Gregorius Papa 7. prius vocatus Hildebrandus celebrata synodo Symoniacos anathematizauit, vxoratos sacerdotes a diuino remouit officio, & laicis missam eorum audire interdixit, nouo exemplo & vt multis visum est inconsiderato præiudicio contra sanctorum patrum sententiam: qui scripserunt quod sacramenta quæ fiunt in ecclesia, Baptismus, Chrisma, corpus & sanguis Christi spiritu sancto latenter operante eorundem sacramentorum effectum, seu per bonos seu per malos intra ecclesiam dispensentur, tam quia spiritus sanctus misticè illa viuificat, nec bonorum meritis amplificãtur, nec peccatis malorum attenuantur. Ex qua re, tam graue oritur scandalum, vt nullius hæresis tempore, sancta ecclesia grauiori schismate discissa sit, hijs pro iustitia, illis contra iustitiam agentibus. Porro continẽtiam paucis tenentibus: aliquibus eam modò causa quæstus, ac iactantiæ simulantibus, multis incontinentiã periurio aut multipliciori adulterio cumulantibus, adhæc hac oportunitate laicis insurgentibus contra sacros ordines, & se ab omni ecclesiastica subiectione excutientibus, laici sacrosancta mysteria temerant, & de hijs disputant, infantes baptizant, sordido humore aurium pro sacro oleo & crismate vtentes in extremo vitæ viaticum dominicum & vsitatum ecclesiæ obsequiũ sepulturę, a presbyteris coniugatis accipere paruipendunt, decimas presbyteris deputatas igni cremant, & vt in vno cætera perpendas, laici corpus domini a presbyteris coniugatis consecratum, sæpe pedibus conculcauerunt, & sanguinem domini voluntariè effuderunt.

Hildebrandi decreta scandalum generabant

Herefordensis Comes Rogerus filius Gulielmi contra præceptum regis Comiti Estanglorum Radulpho sororem suam coniugem tradidit, nuptiasq; cum plurima multitudine optimatum, in Cantebrigiensi prouincia in loco qui dicitur Ixingham, celebrantes magnam coniurationem plurimis assentientibus contra regem Gulielmum ibi fecerunt, comitemq; Waltheofum suis insidijs præuentum secum coniurare compulerunt. Qui mox vt potuit Lanfrancū Archiepiscopum adijt: pœnitentiamq; ab eo pro facto sacramento licèt non spōte suscepit humiliter, eiusq; consilio regem Gulielmum in Normannia petijt, eiq; rem ex ordine gestam pandens, illius misericordiæ vltro se dedit. Herefordensi vero Comiti ne trans Sabrinam Rodulpho occurreret restitit Wolstanus Wigorniensis episcopus, & Egelwinus Euishamensis cum Vrsone vicecomite Wigorniæ & Waltero de Laceio. Odo verò Baiocensis episcopus frater regis & Gaufridus Constantiensis Episcopus Radulfum ad minorem Britanniam cum exercitu fugere compulerunt.

Waltheofus conspirationem Gul. pandit.

Rex autem Gulielmus reuersus de Normannia eorum qui in illum coniurauerant quosdam exlegauit, quosdam erutis oculis, vel manibus truncatis deturpauit. Comitem vero Waltheophum indignè iussit decapitari. Cuius corpus ex post è terra leuatum magno cum honore Cruland sepeliendū deportatur, vbi prodentibus miraculis se cum Christo regnare manifestè declarat. Post hæc rex Guliel. in Britanniam minorem transiens castellū Rodulphi Comitis, quod Dol dicitur tam diu obsedit, donec rex Francorum Philippus illum inde fugaret. Acta, anno Christi. 1075.

Gul. pœnam de coniuratis sumit.

Robertus Curthose Gulielmi Regis primogenitus eò quòd Normanniam quam ante conquestum Angliæ, coram rege Francorū dederat, possidere non licebat, Franciam adijt, & auxilio Philippi regis in Normannia magnas frequenter prædas agebat, & patri suo non paruam molestiam inferebat sub annis. 1076. & 1077.

Anno 1079. Rex Gulielmus pugnando cum Roberto filio suo vulneratus est ab ipso in brachio & deiectus ab emissario. Sed Robertus mox vt vocem illius audiuit, festinus descendit, & illum suum caballum iussit ascendere, & sic abire permisit. Ille autem multis suorum occisis nonnullisq; captis, ac filio suo Gulielmo vulnerato cum multis fugam inijt. Maledixit igitur Rex Roberto filio suo, quam maledictionem antequam moriretur euidenter perpessus est.

Gul. a filio vulneratus.

Anno 1080. Rex Gulielmus Walliam sibi subdidit, & Odonem episcopum Baiocensem fratrem suum in carcere posuit.

Anno 1087. Rex Gulielmus misit iustiiarios suos per vnamquamq; Schiram Angliæ, & per iusiurandum fecit inquirere quot hidæ, id est, iugera vni aratro sufficientia per annum essent in vnaquaq; villa, & quot animalia: fecit & inquiri quid vnaquæq; vrbs, castellum, vicus, villa, flumen, palus, silua redderet per annū. Et omnia in chartis scripta, delata sunt ad regem & in Thesauros reposita vbi vsq; hodie seruantur.

Anno 1088. Rex Gulielmus regnum deuastans Franciæ, Castrū nobile quod vocatur Maante combussit, & ecclesias quæ ibi erant & plebem multam & duos sanctos Anachoritas igni tradidit, quibus visum non fuit, & in tanto periculo deserere cellas suas. Sed in ipso redditu dirus dolor viscerum apprehendit illum. Cum autem diem sibi mortis imminere sensisset, fratrem suum Odonem Baiocensem episcopū & omnes quos in Anglia vel Normannia tenebat in vinculis relaxabat. Terras vero suas sic diuisit. Roberto primogenito suo Normāniam. Gulielmo secundo filio suo Angliæ Monarchiam. Henrico Thesauri copiam. Pro quo cum Robertus vendidisset ei partem Normanniæ, Thesauro habito, quod ei vēdiderat abstulit. Rex igitur Gulielmus postquā genti Anglorum præfuisset viginti annis decem mensibus & 27. diebus, quinto Idus Septēbris die Iouis regnum cum vita reliquit, & Cadomi in ecclesiā S. Stephani quam ipse a fundamentis construxerat, sepultus requiescit. Vxor verò sua Matildis, Abbaciam Sāctimonaliū ibidem construxit, vbi & ipse requiescit. Hæc fuerat filia Baldewini comitis Flandrensis.

Gul. moriens sua disponit.

Gulielmus dictus Rufus regis Gulielmi filius Angliam adijt festinanter ducens secum Wulnotheum & Morcharum quos laxauerat pater suus. Sed mox vt venit Wintoniam eos custodię mancipauit. Sexto verò Kalend. Octobris die dominico in Westmonasterio a Lanfranco Archiepiscopo consecratus est in regē. Hoc anno inter primates Angliæ oritur magna discordia. Pars enim nobilior Normānorum fauebat regi Gulielmo, sed minima: pars verò altera Roberto comiti. Sed maxima cupiens hūc sibi assiscere in regnum, fratrē verò aut fratri viuum tradere, aut regno priuare peremptum. Itaq; res eò perducta est vt partes essent ad conflictum paratæ. Sed pater reuerendus Wulstanus, iam quodam modo alter Moises, parat se viriliter staturus pro populo & ciuitate sua, pro iminente periculo fundens precamina, exhortans quosq; ne desperent de deo, qui non pugnat gladio neq; hasta. Normanni igitur rogant sanctū Wulstanum episcopum, vt ab ecclesia ad eos transiret in castellum. Ipse verò pro regis fidelitate, petitioni eorum acquieuit. Castellani igitur atque ciues, licentia episcopi occurrunt hostibus trans Sabrinam. Quibus inquit: Ite filij, ite in pace, ite securi cum dei benedictione & nostra. Confidens ego in domino spondeo, vobis hodie gladius nō nocebit. Alacres ergo omnes vnanimiter occurrunt hostibus. Hostes verò contumaciter spernentes mandata pontificis in terram ipsius posuerunt incendia. Vnde a circumstantibus coactus episcopus, graui eos percussit anathemate. Res miranda & dei virtus, & viri bonitas. Nam statim hostes tanta membrorū percutiuntur debilitate, tanta oculorū attenuantur cęcitate, vt vix arma valerent ferre, nec socios, nec hostes agnoscere, ceduntur pedites, capiuntur milites. Cæteris fuga elapsis, regis fideles sine vlla diminutione suorū remeant ad propria, gratias Deo & Episcopo referentes. *Wulstani virtus.*

Anno 1090. Rex Gulielmus regni sui vlcisci paratus iniurias, quas frater suus Robertus intulerat muneribus datis, acquisiuit sibi Castellum sancti Walerici & Albamarle & On & Fiscamium. Comes verò Robertus suorum infidelitate cognita, regem Francorum Philippum in Normanniam venire fecit. Sed a Gulielmo Rege non modica pecuniæ data quantitate in Franciam remeauit.

Anno 1091. Rex Anglorum Gulielmus cum fratre suo Roberto fecit concordiam, eo tamen pacto vt castra illa quæ frater ab eo acquisierat regi remanerent. Hoc enim statuerunt inter se, si alter sine hærede moriretur, hæreditas defuncti superstiti remaneret. Post hæc simul venientes in Angliam, regem Scotorum Malcolinum compulerunt obedire Regi Gulielmo sicut obedierat patri suo, & Rex Gulielmus 12. villas quas in Anglia sub patre suo habuerat, Malcolino redderet, & 12. marcas auri singulis annis daret. Anno sequenti Rex Gulielmus profectus Northumbriam ciuitatem Caerlel, restaurauit, quæ a Danis Paganis ante ducentos annos diruta, vsque ad id tempus mansit deserta. *Concordia regis cum fratre.*

Anno 1093. Rex Gulielmus decidit in langorem, vt putaret se moriturum. Vnde de cætero vitam suam corrigere, ecclesiam non amplius vendere, nec ad censum ponere, sed illas regia tueri potestate, rectasq; leges statuere Deo promisit. Igitur Anselmo Beccensi Abbati, suadentibus sibi suis Baronibus 4. anno oppressionis ecclesiæ Anglicanæ Dorobernensem Archiepiscopatum concessit. Et Cancellario suo Roberto Bloet, dedit Lincolniæ præsulatum. *Anselmus datur Archiep. Cant.*

Anno 1095. vir vitæ venerabilis sanctus Wulstanus episcopus Wigorniensis migrauit è sæculo. Anno a primo die sæculi certa scripturæ ratione, 5219. Cuius transitus hora apparuit amico suo, quem specialiter dilexerat Roberto Herefordensi episcopo in villa quæ Crekelade dicitur, illiq; ad se tumulandum, Wigorniam properare mandauit. Anulum enim suum cum quo pontificalem susceperat benedictionem, neminem passus est digito extrahere, ne post mortem suam suos videretur fallere, quibus prædixerat sæpissimè, nec illum se vita comite velle perdere, nec etiam sepulturæ suæ die. *Wulstani mors.*

Northumbrensis comes Robertus de Mulbraio & Gulielmus de Auco, cum multis alijs, regem Gulielmū conati sunt regno vitaq; priuare, & Stephanū de

Albamarlũ filium amitæ illius regem constituere. Sed rex congregato exercitu castella eius obsedit, milites illius cepit, & ipse a Monasterio S. Oswini quo fugerat a militibus regis captus est & in custodia positus. Rex igitur non multò post illum ad Bamburgh castellum s. ipsius Comitis duci iussit, & oculos eius erui, nisi vxor eius & propinquus eius Moreal Castellum redderet. Qua necessitate compulsi Castellum reddiderunt. Robertus autem Comes ad Windeleshoram ductus est, forti custodię mancipandus. Moreal verò factę traditionis causam regi detexit.

Albamarlus rebellans capitur.

Anno 1096. in octauis Epiphaniæ apud Sarisburiam rex Gulielmus tenuit consilium, in quo iussit Gulielmi de Anco in duello victi oculos eruere, & testiculos abscindere, & dapiferum illius Gulielmum de Alderi filium amitę illius suspendi. Comitem Odonē de Campania, prædicti Stephani patrem, & quosdam alios traditionis participes in custodiam posuit.

Eo tempore instante magna peregrinatione Ierosolimitana Robertus Dux Normannorum missis in Angliam nuncijs, petijt a Gulielmo rege fratre suo, vt præstaret sibi peregrinaturo 10. millia marcarum argenti, & ab eo Normanniam in vadimonium acciperet. Qui mox petitioni eius satisfacere cupiens, accommodata a maioribus Angliæ non modica pecunia, mense Septēbri mare transijt, & sex millia sexcenta sex illi præstitit, & ab eo Normanniam vadem accepit.

Anno 1097. Primum bellum christianorum fuit ad pontem Pharphar fluminis 9. Kal. Martij. Secundum apud Niceam, quam & cœperunt 13. Kal. Iulij, cœperunt & Laodiciam. Cum verò essent plus quam 300. millia armatorum tanta eis suppetebat copia, vt aries vno nummo, bos vix 12. nummis venderetur. Cum igitur post 7. ebdomadas & tres dies, inde Antiochiam tenderent diuiso exercitu, circumdederunt vnũ eorum exercitum, 360. millia equitum, & Arabes quorum non erat numerus. Mittitur ergo ad alium exercitũ, & bellum geritur horrendum nimis, in quo christiani vehementer attriti sunt. Quibus iam fugam meditantibus occurrit Robertus Dux Normanniæ, clamans magna voce. Quo milites? quo fugitis? Equi eorum sunt nostris velociores, melius est enim bene mori quàm malè euadere, me sequamini. Dixerat, & in quendam paganorum regem lanciæ suæ direxit aciem, quæ lignũ, & æs, & corpus æquè diffidit. Strauitq; secundum & tertium. Qua occasione cæteris principibus ministrauit animum & audendi fortia dedit exemplum. Vnde factum est vt christiani victoria potirentur, licèt damnosa, mensis Iulij die 1. Inde progredientes ceperunt plurimas ciuitates. Tandem venerunt ad pontem ferreũ & Antiochiam quæ caput est Syriæ 12. Kal. Nouembris obsiderunt. In Februario congregato mirabili paganorum exercitu ad pontem ferreum apud castellum Areth, christiani sex acies in eos direxerunt. Sed maxima vis paganorum eos inuasit tam acriter vt paulatim iam cederent. At Boamundus bellorum arbiter, Robertus et filius Gerardi signifer, velut Leones proruunt in hostes. Dux igitur Normannorum gladio caput cuiusdam magni viri, & dētes, & collum & humeros vsq; in pectora diffidit. Dux Godfridus quendam medium secauit. Cum igitur pars terræ cecidisset, partem aliam domini sui ferebat equus inter paganos. Quo monstro perterriti simul cuncti fugientes in iram damnationis abierunt.

Christianorum clades.

Christiani victoria potiuntur.

Godfridi fortitudo.

Ortum, vitam & promocionem Beccensis Abbatis in Archiepiscopum Cantuariæ sequentia edocebunt.

ANselmus genere Longobardus, Augustæ ciuitatis indigena, a puero literas edoctus, cum literis bonos imbibit mores, studens in hoc firmare propositum, ne ab honesto reflecteret animum. Transcendens iuga Alpium, in Gallia liberalibus disciplinis studuit per triennium. Inde transiens in Normanniam adhæsit Lanfranco Priori Beccensi, scholas publicas regenti tunc temporis, permissu vel iussu Abbatis Herlewini. Sanam cuius docti-

doctrinam attendens,& mundialibus curis ex toto renuncians, habitum Monachalem ſuſcepit,27.ætatis agens annū. Quos imitari debuerat,bonis operibus iugiter inhærendo, cura ſolicitiore præuenit.Et cum in clauſtro iam cōtinuum tranſegiſſet triennium, Lanfrancus primo Cadomēſis Abbas effectus, poſt Dorobernenſis Antiſtes conſecratus,in prioratu Beccenſi ſucceſſorem reliquit Anſelmum,qui poſtea vnanimi conſenſu fratrū, electus eſt in Abbatem loci prędicti.Ex poſt vt ſupra retulimus poſt deceſſum Lanfranci,in Archiepiſcopum Cantuariæ ſublimatus eſt, procurante rege Gulielmo, anno ætatis ſuæ 60.Rex Gulielmus conualeſcens corpore de infirmitate,ægrotare cæpit in anima.Nam in proprijs facultatibus diſpergendis effuſior, alienas perſcrutari nō deſtitit.Petijt igitur ab Archiepiſc. mille libras argenteorū fiſcalibus cōmodis applicandas,cauſam allegans vt ſibi videbatur iuſtiſſimā,quoniā gratis in promotione ſua promptū præbuiſſet aſſenſum. Archiepiſcopus verò trahēs ad indifferentiam,ante promotionem vel poſt, ob talem cauſam numerare pecuniā pari ſententia feriendum decreuit vtrumq;. Sed quia regis ſaccos implere non poterat, niſi prius bonam conſcientiam euacuaſſet, elegit potius regis indignationem incurrere,quàm diſpendium famæ: quàm periculum animæ, quàm confuſionem impoſterum,quàm imprecationem multorū in eccleſia Dei ſubire.Non multo poſt cum maxima difficultate vix obtenta a rege licentia non licentioſa receſſit a Curia.Nam ſi propoſitis Euangelijs, repromitteret ſe nec Apoſtolorum limina viſitaturum, nec pro quouis negotio Romanæ ſedis audientiam appellaturum,tum poterat & ſuis atq; ſuorū rebus cum omni tranquillitate proſpicere, poterat & regni maiorib⁹ in omni dominatione præeſſe. Sin autem poterat tranſfretare, ſed ſine ſpe reuertendi recedere.Diſcedens Archiepiſcopus venit ad mare.Aſcenſuro nauem apud Doueriam,accurrit Gulielmus Warwaſt irreuerenter,& pecuniā non in ore ſaccorum ſolummodo, ſed in ipſius Archiepiſcopi manicis & clitellis,improbus perſcrutator perquirēs: ſed non inuento quod queſierat,ſollicitudinem ſuam deluſam vidit.Sed in hijs iniurijs,nec ſic ab Archiepiſcopo vel verbum amaritudinis,vel ſignum offenſionis potuit extorquere.Tranſfretationē eius illico apparitores poteſtatis proſequuntur, eccleſiæ bona fiſcalibus ratiocinijs per totam regionē addicentes. Limina viſitans apoſtolorū ab Vrbano Papa maximo cum honore receptus eſt Laterani. Cum quo poſtmodū in Barenſi conſilio, Græcorum a fide catholica diſſidentiū confutauit errorem.Habito Romæ conſilio quo rurſus idem Papa reſedit Vrbanus,interfuit, in quo laicos inueſturas eccleſiarum more priſtino conferentes,& eas accipientes a laicis, & taliter poſt adeptum honorē munus conſecrationis impendere præſumentes, a communione fideliū ſynodalis authoritas decreuit extorres. A conſilio rediens Archiepiſcopus, dum exilium æquanimiter Lugduni ſubiret, effluxit trienniū, propè cuius finem, rex Gulielmus vitæ fecit finem. Cui frater ſuus Henricus ſucceſſit in regno. Qui mox reuocauit Archiepiſcopum, & liberam rerum ſuarū adminiſtrationem habere permiſit.Sed tamen vt debitā libertatem eccleſijs conſeruaret,per duos annos & dimidium grauiſſimis affectus eſt iniurijs. Nam bonis ſuis denuo cōfiſcatis annus elapſus eſt & dimidius. Ipſe interim Lugduni moram traxit,vbi quaſi in quadam ſchola virtutum præſidens, magiſterio ſanctę conuerſationis enituit. Poſtmodum Archiepiſcopus a rege rogatus intrauit Normanniā. Cum autem Becci rex & Archiepiſcopus conueniſſent, ſub audientia virorum illuſtriū,tanquam in iure profeſſus eſt rex, ſe nihil iuris vel ſibi vel hæredibus impoſterū in eccleſiarū inueſtitutis vendicaturū,nec in electionibus faciendis aliquid aliud quā ſolum aſſenſum,ſicut ſacrorū canonum cenſura pręſcribit. Quibus ſic pacificatis Archiepiſcopus regreſſus eſt in Angliā & in bona quiete conſenuit.

Anſelmi origo.

Anſelmus trāſfretat.

Papa Anſelmū humaniter tractat.

Anſelmus reſtituitur.

Rex Guliel.dum in noua foreſta venaretur, venit ei nuncius a Cenomannia dicens ei familiā ſuā ibi obſideri.Illico rex ad mare veniens,naues introijt.Cui nauclerus & Nautæ. Cur regum fortiſſime intollerabili tempeſtate maris alta laceſſis ? & mortis imminens periculum non formidas? Quibus Rex, de Rege ſubmerſo fluctibus ſermonem non audiui: quin potius ſoluite retinacula

nacula nauiũ & videbitis elementa conspirare ad meum obsequiũ. Ergo mare transiens spreto periculo, nihil dum viueret egit, vnde tãtam famam haberet. Cenomanniam veniens Heliam Consulem qui cum suis vrbem obsederat cepit, fugatis reliquis. Adducto Helia coram se ludibundus ait. Habeo te magister. At ille: fortuitò me cepisti. Sed si possem euadere, noui quid facerem. Hoc autem dixit propter paucitatem militum regiorum. Tunc rex iratus: Abi inquit, fuge, concedo vt facias quodcunq; volueris siue poteris. Hoc autem dixit vt readunaret exercitum. Sed nec ille fuit ausus redire cum exercitu, quamuis plures haberet milites quàm rex habebat, nec exercitus manus conserere cum rege furente. Hijs ita gestis rex in Angliam est reuersus.

Anno 1098. Christiani obsessa Antiochia in tantum attenuati sunt propter omnium rerum penuriã, vt in toto exercitu vix centum boni equi inuenirentur. Et tamen quamuis ex desperatione multi sese subtraxerunt, multiq; repatriauerunt 9. tamen mense obsidionis 3. Nonas Iunij, capta Antiochia, Christiani a paganis versa vice obsessi, tanta fame sunt afflicti, vt vix aliqui ab humanis carnibus abstinerent. Sed confortati a deo per inuentam ipsius lanceam, S. Andrea Apostolo reuelante in ecclesia beati Petri, ipsa lancea eos præcedente, occurrunt obsessoribus, & Curbaram principem militiæ aliosq; fugãtes occisis multis millibus plenam victoriam reportarunt, 4. Kal. Iulij. Cõmissa Antiochia Duci Boemundo, christiani propter discordiam principum in Syriam profecti, expugnata Marra & Barra, ibi rursum fame afflicti sunt, vt corpora Saracenorum iam fętancia comedere sunt compulsi.

Antiochia a christianis capitur.

Anno 1099. exercitus Dei peruenit Ierosolimam, eamq; obsidentes Christiani, cum laborarent pro victus, & maximè pro aquæ penuria: omnes ex cõmuni decreto nudis pedibus orando quotidiè circuibant vrbem. Octauo igitur talis humiliationis die, obsidionis autem 39. capta est Ierusalem Idus Iulij sexta feria, & in templo Solomonis, & in porticu eius, christiani cum paganis bello conferto, tot incredulos occiderunt, vt in sanguine occisorum, pene ad equorum genua equitarent. Ciuitate igitur ordinata: & principibus de reditu iam agentibus, ecce Turcæ occurrunt cum centũ millibus equitum, & quadringentis millibus peditum. Quibus cum occurrisset exercitus domini, cum non pluribus quàm quinq; millibus equitũ, & 15. millibus peditum, Saraceni solo christianorũ impetu territi, omnes proiectis armis fugerunt. Et hoc octauo bello 4. Kal. Augusti, cæsa sunt centũ millia paganorũ. In porta verò Ascalome vbi bellum commissum fuerat ad duo millia suffocati sunt.

Ierusalem sanguine Paganorum fluit.

Rex Anglorum Guliel. anno dom. 1100. dum in noua foresta venaretur in die S. Petri ad vincula, a Gualtero Tirel, sagitta percussus occubuit, & Wintonię sepultus est in ecclesia S. Petri.

Guliel. sagitta casus.

Henricus frater regis Gulielmi consecratus est rex Anglorũ apud Westmonasterium a Mauritio Londinensi episcopo, Nonis Augusti, cum quo Thomas archiepisc. Eboracensis coronam capiti regis imposuit.

Godfridus princeps Ierosolimorum & dux Lotharíensium diem clausit extremum.

Henricus Rex Anglorum vxorem duxit Matildam filiam Malcolini Regis Scotorum.

Anno Christi 1101. Robertus dux Normanniæ regressus de peregrinatione Ierosolimitana, venit in Angliã, & regis prudentia cõdonauit regi tria millia marcarum quæ sibi rex debebat annuatim.

Anno Christi 1104. Gulielmus Comes Moritoniensis exhæreditatus ab Anglia causa perfidię, discessit in Normanniam, & hominibus regis Henrici bellum intulit calamitate refertum.

Anno 1106. rex Henricus transiens in Normanniam ferè subiugauit omnes principes Normannorũ, exceptis Roberto de Beleasmo, Gulielmo de Moritonia & paucis alijs.

Rex Henricus Beccum venit, vbi ipse & Anselmus Archiepiscopus in vnum conuenerunt, & tandem omnia quæ in diuersa traxerant, pacem & concordiã in-

inuenerunt,& idē Archiepiscopus iussu & rogatu regis Angliæ redijt in Angliā.

Congregato exercitu rex Anglorum Henricus quoddam Castrum Comitis de Moritonio quod vocatur Tenerchebray perrexit & obsedit. Interim venit dux Robertus frater regis super eum cum exercitu in vigilia S. Michaelis, & cū eo Robertus de Beleasino, & Comes Gulielmus de Moritonia, vbi concito pugnatum est, sed victoria regi fauit. Nam illic captus est dux Robertus Normanniæ comes de Moritonia, Robertus de Beleasino in fugam versus est, & plures alij capti sunt. Igitur Normānia sub regia disposita potestate, Duceq; Roberto Normannorum & Comite Moritonij Gulielmo sub captione præmissis in Angliam, ipse ante Pascha in regnum reuersus est.

Gulielmi Victoria.

Anno 1110. rex Henricus Abbathiam Eliensem ad Episcopalem mutauit sedem, & Herueum præfecit ibidē. Rex Francorū & auxiliarij sui hostiliter venerunt in Normanniam, vbi cum vna nocte mansissent, formidantes regis aduentum properè recesserunt.

Anno Christi 1118. regis Francorum & regis Anglorum longa concertatio grauissimè regem vexauit vtrumq;, donec Baldewinus Comes Flandriæ apud On lęthaliter vulneratus est.

Anno Christi, 1119. rex Anglorum Henricus pugnauit contra regem Francorum. In quo bello Gulielmus Crispinus miles magnanimus, regis Henrici caput bis gladio percussit, ita vt sanguis prorumperet. Vnde rex commotus percussorem suum ita repercussit vt equitem & equū prosterneret mole ictus, qui mox ante pedes regios captus est. Franci verò horrore inspirato liquefacti: terga dedere. Henricus autem rex perstitit in campo victor.

Henrici magnanimitas.

Regni Ierosolimitani principes directis nuntijs Fulconem Andegauensium comitem sollicitauerunt, quatenus loca dominicæ passionis adiret, accepturus vxorem filiam regis Baldwini, quam vnicam & hæredem reliquerat. Quibus adquiescens Comes filio suo Gaufrido Plantagenet hæreditatem reliquit. Ierosolimam venit, super solium Dauid regis in Ierusalem collocatus est, Christi crucis inimicos attriuit. Quod igitur incepit, viriliter sui successores tempore suppleuerunt. Quorum strenuitas ordine successorio gubernacula regni Ierosolimitani nanciscens & Ydumeorum compescuit ferocitatem, et Babilonem factam rebellem sub ditione redegit, & Alexandriam reddidit tributariam: & in nominis sui celebritate, totius populos orientis effecit attonitos.

Mortua Matilda Regina rex Henricus duxit Adelizam filiam ducis Louanniæ. Quæ a Radulpho Cantuariensi Archiepiscopo consecrata est apud Windelishoram, anno 1120.

Eodem anno, Gulielmus filius regis primogenitus submersus est cum multis nobilibus. Hic iactitauerat quòd si dominium super Anglos aliquando acciperet, eos quasi boues ad aratrū trahere faceret. Sub hoc tempore rex Henricus maritauit Matildam filiam suam Henrico 4. Teutonico imperatori.

Gul. regis filius submergitur.

Circa an. dom. 1123. Ordo Templariorum incepit. Hij nempe congregati ex reliquijs hospitaliorum sedem sibi statuerūt in porticu templi Ierosolimitani: qua de re vocati sunt milites templi. Qui ex reliquijs hospitaliorū in cibis & armis sustentati, ad tantam rerū opulentiam deuenerunt, vt filia ditata matrem videretur supergredi & suffocare. Qui tandem ob ignominiosam Apostasiam in Christum & blasphemiam, circa annū gratiæ, 1312. sub papa Clemente 5. deleti sunt.

Templarij deleti.

Anno Christi, 1125. Henricus 4. obijt Alemanniæ imperator. De quo quidam dicunt quòd postquam incarcerauit patrem suum carnalem, & patrē spiritualem Papam cum Cardinalibus, tandem ad cor rediens, vltroneus exul factus est, dimissa clam vxore sua Matilde Anglica: heremiticam vitam duxit apud Cestriam per decennium. Quo sic digresso latenter, Matildis imperatrix ad patrem suum regem Henricum in Normanniā redijt. Vbi cito copulata est Galfrido Plātagenet comiti Andegauiæ, de quo suscepit Henricum 2, postmodum regem Anglorum. Alij verò dicunt quòd præfatus Henricus imperator Alemanniæ sepultus sit apud Spiram cum suis progenitoribus cum hoc Epi-

Imperatoris mors.

 taphio.

taphio. Filius hic, pater hic, auus hic, proauus iacet istic. Primates Angliæ iurauerunt imperatrici, & primus inter omnes Stephanus comes Boloniæ.

Anno 1127. Galfridus Plantagenet comes Andegauorum duxit imperatricem Matildem.

Anno 1129. Mortuo Flandrensi comite Karolo, Henricus rex Angliæ de beneplacito regis Franciæ successit iure consanguinitatis.

Anno 1133. Robertus Curthose quondam dux Normanniæ & frater regis obijt apud Kardif.

Anno 1134. natus est Cenomanniæ Henricus primogenitus, Galfridi Plantagenet comitis Andegauorũ & Matildis imperatricis. Quo audito rex Henricus conuocatis regni sui principibus, filiam suam & hæredes filiæ suæ sibi instituit successores, super hoc sibi præstito a regni maioribus iuramento. Stephanus filius Ale sororis suæ apud Westmonasterium post præstitit sacramentum.

Henrici mors.

Anno 1135. Henricus rex Anglorum cum regnasset annis 35. & mensibus 4. decessit apud S. Dionisium in silua Leonum, & in Anglia sepultus est apud Radingum. Nomina Castellorum quæ in Normannia ex integro fecit Henricus Rex in margine ipsius prouinciæ sunt ista. Drincurtus nouum mercatum, Vernolium, Nonanticurtis, Bomunlius, Colun mons, Pons Versoms: fecit & castrum S. Dionisij in silua Leonum, Vallem Rodullij, Turrim Ebroicarũ, Turrim Osteriarum, Turrim Alenc. Turrem S. Iohannis iuxta montem S. Michaelis, Monasterium Radingarum fecit in Anglia, Monasterium Canonicorum apud Circestre, Monasterium de Prato apud Rhotomagum, Monasterium de mortuo mari.

Quæ castra struxit.

Stephani coronatio.

Stephanus comes Boloniæ audita morte regis Henrici auunculi sui, trãsfretauit in Angliam, & a Gulielmo Cantuariensi Archiepiscopo consecratur in regem apud Londoniam. Hugo nempe Bigod veniens in Angliam qui fuerat senescallus regis, corã Archiepiscopo Cantuar. sacramento probauit, quod dum rex Henricus ageret in extremis, ortis quibusdam inimicitijs inter ipsum & imperatricem, ipsam exhæredauit, & Stephanum Boloniæ Comitem hæredem instituit. Gulielmus igitur Cantuar. Archiepiscopus nimis credulus verbis Senescalli, Stephanum Moritonij comitem consecrauit in regem apud Westmonasterium vt præfertur.

Anno 1136. Imperatrix Castella quædam in Normannia post mortẽ regis f. Argentonum & Danufrunt cepit.

Stephani liberalitas.

Stephanus rex in Paschalibus diebus apud Westmonasteriũ consilium congregauit, fidelitates exegit, regis Henrici Thesauris non pepercit, in munerum largitione nimis effusus. Stephanus rex duxit exercitum apud Exceſtriam, quã obsedit & cepit, Baldewinum de Rimeres exhæredauit.

Anno 1137. Stephanus rex transijt in Normanniam & fœdus inijt cum rege Francorum. Galfridus comes Andegauensis ingressus Normanniam Regi Stephano treugas dedit, accipiens ab eo duo millia marcarum argenti singulis annis per tres annos.

Anno 1138. Dauid rex Scotorum innumerabilem congregauit exercitum tendens in Angliam, & terram vsq; ad flumen Teyse cremando, cedendo, grauidas findendo, vastauit. Thurstanus Eboracensis Archiepiscopus auxilio Northanhumbrorum ei restitit apud Aluerton vbi duodecim millia Scotorum sunt occisa.

Stephanus capitur.

Anno 1139. Rex Stephanus cepit episcopos Sarum & Lyncolniæ, quoniam ipsi castella sua reddere noluerunt. Sequenti anno rex Stephanus obsedit Lyncolniam. Cum autem die Purificationis rex ad missam cereum suum offerret, confractus est pixis & cecidit super altare cum corpore Christi. Captusq; est eo die rex & ductus ad imperatricem, quæ dudum sollicitata fuerat venire in Angliã, a quibusdã proceribus regni, & positus est rex in custodia apud Bristow.

Imperatrix a Londoniensibus in dominam est recepta. Vbi Regina Angliæ coniunx regis Stephani eam interpellauit, vt rex absolui posset ea conditione, vt regno imperatrici reddito, rex alicubi posset monachari, at perpetuò peregri-

grinari. Sed non est exaudita. Interpellata est enim a ciuibus Londoniarum, vt liceret eis vti legibus S. Edwardi, & non legibus patris sui Henrici, quia graues erant. Sed illa non adquieuit. Et idcirco à Londoniensibus est expulsa. Illa verò, anno 1141, assumpto secum auunculo suo Dauide rege Scotorum, obsedit turrim episcopi Winton. vbi frater regis erat. Sed superueniente regina cum Gulielmo Yprensi, imperatrix tanto timore resoluta est, vt feretro imposita ac si cadauer esset, equis deferētibus ad vrbem Glouerniæ delata est. Et interim frater eius comes Robertus in exaltatione sanctæ crucis captus est. Habita proinde mutua compensatione compeditorum, hinc rex, hinc comes a vinculis absoluti liberi recesserunt.

Imperatrix fugit.

Rex Stephanus obsedit imperatricem apud Oxenford a festo Michaelis vsque ad natale domini. Illa verò obsidionis diutinæ impatiens, occasionem fugæ ex temporis qualitate nacta, noctis & niuis beneficio, in veste alba Tamesim fluuium crassa glacie transijt superstratum.

Anno 1142. Lucius Papa misit pallium Henrico Wintoniensi Episcopo cui proposuerat assignare septem Episcopos. Sed morte præuentus quod proposuerat non perfecit, nempe non amplius quàm duodecim mensibus vixit in Papatu.

Anno 1143. Godfridus comes Andegauensis, receptus Rhotomagi, turrim obsedit & cepit, & ex tunc dux Normannorum appellatus est.

Anno 1146. Rex Stephanus cepit in curia sua Ranulphum comitē Cestriæ, nec liberari potuit donec castrum Lincolniæ reddidisset. Et ex post rex Stephanus Lincolniæ coronatur.

Anno 1148. Lodowicus rex Francorum de Ierusalem est regressus. Cui cum quidam clericus Papale priuilegium attulisset, quod in omni Cathedrali ecclesia regni sui primam vacaturam haberet, cum fructibus medio tempore prouenientibus: ille confestim combussit literas, dicens se malle tales comburere literas, quàm animam suam in inferno torqueri.

Literæ Papæ combustæ.

Anno 1150. Euerso monasteriolo quod tribus annis obsessum fuerat, Galfridus Plantagenet reddidit ducatum Normanniæ Henrico filio suo & Matildis imperatricis.

Lodowicus Rex Franciæ accepit homagium Henrici filij Galfridi Plantagenet de ducatu Normanniæ & comitatu Andegauiæ. Dum Galfridus Plantagenet comes Andegauorum rediret Parisio a curia, concessit in fata apud castrū Lidij, & sepultus est Cenomannis in ecclesia S. Iuliani.

Anno 1151. celebratum est diuortium inter regem Francorum & reginā Alienoram. Quam confestim Henricus Dux Normannorum & comes Andegauorum accepit in coniugem. Et sic factus est ratione coniugis dux Aquitaniorum. Anno 1152. Henricus dux Normannorum cum manu valida intrauit Angliam. Anno 1153. euenit quod minimè credebatur. Siquidem ducem Normannorum Henricum, Rex Stephanus in filium arrogauit, eiq; & in eum ius transtulit, & potestatem, sibi quoad vixerit regiæ dignitatis solam imaginē reseruauit. Et si propheticum illud attenderis, iam se induit genitore, iam ducē arrogauit in filium. Et vt pax vberior vigeret in Anglia, municiones de nouo fundatæ destructæ sunt ad numerum 1115.

Stephanus ducem Normannorum hæredem instituit.

Anno 1153. Rex Stephanus obijt 8. Kalend. Nouembris, & sepultus est apud Feueresham monasterium quod ipse a fundamentis construxit. Quo audito Dux Normanniæ Henricus ascensis ratibus apud Barbe fluuium, & inde Angliam veniens, die dominica ante Natale domini apud Westmonasterium electus est ab omnibus in regem, inunctus est a Theobaldo Archiepiscopo, præsente Archiepiscopo Eborum, & alijs episcopis Angliæ, Rogerus Eborum Archiepiscopus manum non apposuit. Henricus Wintoniensis episcopus absq; licentia regis recessit ab Anglia, ideoq; diruta sunt eius sex Castella. Natus est Henricus regis primogenitus.

Henricus coronatur.

Anno 1156. Rex Henricus transfretās apud Douerum, applicuit apud Widsande. Ad quem venit Rhotomagi, Theodoricus comes Flandriæ & Comitissa

Sibilla regis Amita. Rex Henricus cepit Castellum Mirabellum & Chinonem longa obsidione, Losdunũ verò redditum fuit ei. Regina Alienora peperit filiam quam vocauit Matildam. Anno sequenti Regina Alienora peperit filium quem vocauit Richardum. Henricus rex transfretauit in Angliã, & Malcholinus rex Scotorum reddidit ei ciuitatem Kaerliel, castrum Bamburgij, nouum castrum super Tynam & comitatum Londonensem.

Henrici coronatio.

Anno 1158. Henricus rex Anglorum coronatus apud Wigorniam, post celebrationem diuinorũ coronam super altare posuit nec vlterius coronatus est. Regina Alienora tertium peperit filium s. Gaufridum. Thomas regis Cancellarius in apparatu magno venit Parisijs, Margaretam filiam regis Francorũ accepturus vxorem, Henrico filio regis Anglorum. Gaufrido fratre regis mortuo, rex statim transfretans accepit Raimetem.

Anno 1159. Rex Anglorum Henricus duxit exercitum versus Tholossam, & cepit castella fortia vicina eius, Rege Franciæ commorante interim iugiter in Tholossa, & ob reuerentiam ipsius præsentiæ, dictus est rex Angliæ ipsam ciuitatem Tholossam non assiluisse. Rex enim Franciæ ob gratiam comitis S. Egidij cuius sororem comes vxorem duxerat, a Tholossa non recedebat, vnde duo reges inimici facti sunt.

Anno 1160. Henricus rex Angliæ Margaretam filiam regis Francorum quã apud se habebat in custodia, Henrico filio suo disponsari fecit. Et Castellum de Gisorz diu desideratum, & iam ante ex condicto duorum regum custodiæ militum Templi vsq; ad diem illarum nuptiarum cõmissum obtinuit. Quod quia præproperè vt dicunt factum est, Rex Franciæ & fratres vxoris eius indignati, regi Angliæ inimici facti sunt, & aduersari cœperunt. Ad dedecus itaque regis Angliæ rex Franciæ & comes Theobaldus Caluum montem situm inter Blesim & Ambasium firmauerunt.

Henricus Caluũ montem capit.

Rex autem Angliæ festinus cum suis adueniens, rege Francorum & comite Theobaldo fugatis, castrum obsedit & cepit, captis illic intra castrum 55. militibus Theobaldi.

Anno 1163. Henricus rex Angliæ finibus Normannorum, Britonum, Cenomanensium, Andegauorum, Turonensium, & Aquitanorum ad voluntatem suam dispositis in Angliam redijt.

Homagiũ quorundam principũ regi Angliæ.

Malcolinus rex Scotorum, Resus princeps Australium Wallensium, Andoenus Aquilonarium, & quinq; Maiores de Kambria, fecerunt homagium Regi Anglorum & Henrico filio suo Kal. Iulij apud Woodstoke.

Anno 1166. quidam praui dogmatis disseminatores, tracti sunt in iudiciũ apud Oxonias præsente rege, præsentibus & episcopis. Quos a fide nostra deuios, & in examine superatos, facies cauteriata notabiles cunctis exposuit, expulsos a regno.

Collectam Ierosolimitanorum vsibus destinandam, truncus in singulis deputatus ecclesijs adacta sera conclusit, præstito per Angliam publicè sacramẽto, denarios 4. a singulis marcatis emungens.

Lis inter Anglorum & Frãcorum reges.

Anno 1167. Rex Anglorum & rex Francorum facti sunt discordes, a Normannis Caluus mons, vicinus Gisors succensus est. Multi milites, multi ciues ibi capti sunt. In vltionem huius facti, Rex Francorum villam Campestrẽ Rhotomagensis Archiepiscopi s. Andeli combussit, & ipsa die redijt in Franciam amissis in itinere plus quàm mille de suis. Postmodum in Pertico multi milites Francorum capti sunt a Normãnis. Tandem duo reges pacificati sunt. Richardus siquidem filius regis Anglorum dux Acquitanniæ, filiam regis Francorum accepit in sponsam.

Anno 1168. Ex quo reges in minori Britannia desierunt præesse, duo comites in eisdem locis principari cœperunt. Sed quoniam omnis potestas impatiens semper consortis erit, sese varijs sæpe dissentionibus afflixerunt. Conanus tandem iure successorio nactus vtrumq; comitatum, dum in fata concederet, ex sorore regis Scotorum, filiam reliquit hæredem. Quam rex Anglorum filio suo Gaufrido vxorem accipiens, & in pace passim statuenda per Britanniã studiosus existens, clerum terræ illius sibi conciliauit & populum.

Anno

Anno 1170. in Natali domini rex tenuit curiam suam apud Namnotensem vrbem, præsentibus episcopis & Baronibus totius Britanniæ, vbi fidelitatẽ sibi & filio suo Ganfrido communiter iurauerunt. Sequenti quadragesima rediens in Angliam, multis suorum subita maris tempestate periclitatis, ipse magno diuinæ pietatis munere euasit incolumis.

Thomæ Cant. cædes.

Annus Millenus Centenus Septuagenus: Primus erat primas quo ruit ense Thomas. Rex Angliæ morabatur apud Argentonium in Normannia, cum ad eius noticiam rumor infaustus, de nece Sancti Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi, quibusdam perferentibus penetrauit, qui statim in primis nephandi sermonis initijs, ad omnia lamentationum & miseriarum genera conuersus, regiam prorsus maiestatem, quasi cilicio & cinere commutauit. Octauo Idus Augusti, Rex pater Regis appulsus est in Angliam. Qui visitauit in transitu Henricum Wintoniensem episcopum iam in extremis agentem, qui eum pro morte gloriosi Martyris Thomę durissimè increpauit. Ob quã causam ipsum multa prædixit aduersa passurum.

Rex Hyberniã visitat.

Rex pater regis intrauit Hyberniam 15. Kal. Nouembris & Lismorum episcopus & Apostolicæ sedis legatus, Archiepiscopi & Episcopi receperunt eum in regem & dominũ, & fidelitatem ei iurauerunt. Regulus de Limelie, regulus de Chorc. regulus ille qui dicebatur monoculus, homagium fecerunt ei. Rodericus autem regulus de Conmat, quia regio in qua habitabat inaccessibilis est paludibus nimijs interiacentibus, in quibus nec vada commoda nec peruij pontes, nec nauigatio tuta est, supersedit occurrere.

Anno 1172. Dum rex moram faceret in Hybernia, Hugo de S. Moore & Radulphus de Faie auunculus reginæ Alienoræ, (cõsilio sicut dicitur eiusdem reginæ) regis filij regis animũ a patre suo cœperũt auertere, suggerentes incongruum videri quibuslibet regem esse, & dominationem regno debitam non exercere.

Recentium esus carnium, & haustus aquæ tam incognitus quàm solitus plures de Regis exercitu panis inedia laborantes afflixit in Hybernia fluxu ventris.

Hybernenses subduntur regi.

Cum autem intellexissent Hybernenses in quantum circa pacem statuendam & conseruandam regis Angliæ tota versaretur intentio, qui nec indulgentijs crimina subleuabat, nec in mortẽ alicuius præcipitabat sententiam, conuenerunt ad ipsum rogantes quę ad pacem sunt. Et quoniã inter eos publica potestas constituta non fuerat, quæ metu pœnarũ impunitatẽ minimè repromitteret, cum patres suos mutuò cædibus interfectos sæpissimè doluissent, vt in virtute regis pax fieret in diebus suis, ei & in eum ius suum transtulerunt & potestatem. Archiepiscopi & Episcopi plebis sibi commissę plurimũ & in plurimis attendentes errorem, sed in hijs maximè quæ circa matrimonium a maioribus definita noscuntur, quæ Anglia recipit & obseruat, se firmiter amplexuros & inuiolabiliter executuros promittunt. Et in singulis obseruatio similis regnum colligaret vtrumq; passim omnes vnanimi voluntate, communi assensu, pari desiderio, regis imperio se subijciunt. Omnibus igitur hoc ordine cõsummatis, in Consilio habito apud Lismorl: vrbes & castella quæ Rex redegerat in suam potestatem, fideli deputauit custodiæ. Et quia ipsum varia trahebant negotia, die Paschæ nauem ascendit, & in crastino appulsus est in Walliam prope Sanctum David. Inde progressus est vsque ad Porcestre, vbi nauem ascendens Angliam salutauit a limine, & fœlici nauigatione intrauit Normanniam. Quod cum ad regis Francorum notitiam peruenisset, vociferãs ait: Rex Angliæ modò in Hybernia, modò in Anglia, modò in Normannia, volare potius iudicandus est, quàm vel equum vel nauem conscendere.

Rex purgat se a nece Thomæ.

Postquam Rex Anglorum appulsus est in Normanniam, vbi cum sub festinatione venisset ad Apostolicæ sedis Legatos, iurauit mortem gloriosissimi Martyris Thomæ nec voluntate sua, nec conscientia perpetratam fuisse, nec suo artificio requisitam. In facie igitur Ecclesiæ solemniter absolutus, promisit quòd ab instanti festo Pentecostes vsq; in annum, tantam pecuniam daret,

vnde poſſent ducenti milites conduci ad defenſionẽ terræ Ieroſolimitanæ per annum. Et multa alia quæ ſcribuntur pleniùs in vita S. Thomæ.

Anno 1173. Henr. rex Angliæ Iohanni filio ſuo cognomento ſine terra, vix ſeptenni filiam primogenitam Huberti comitis de Moriana, ſponſam accepit, cum quatuor caſtellis datis in dotem, & cuſtodiæ regis deputatis.

Aldefonſus rex Aragonum, Reymundus comes S. Ægidij, Girardus Comes Viennenſis, Hubertus comes de Moriana, tanquam ex condicto conuenerunt ad curiam regis Angliæ ad montem Ferãdum in Aruernia, fuit & ibi Henricus rex filius regis Henrici, procerum, equitum, ciuium quos varia trahebant negotia, non defuit multitudo numeroſa. Prædictis itaq; viris illuſtribus partes ſuas interponentibus, Comes S. Ægidij fecit homagium regi Anglorum Henrico, patri regis Henrici, ſalua fide Lodowici regis Francorum, ſibi ſuiſq; hæredibus volens in futurum proſpicere. Comitatum Toloſanum ex hoc & deinceps Acquitanico duci in ſeruitio militari, multiſq; alijs præſtationibus in ſcripto redactis, ſubnoxium futurum eſſe ſacramento firmauit. Sed quia Richardus dux Acquitaniæ cum facturus erat homagium, comes S. Ægidij tunc temporis præſens non erat, vſq; ad Octauas Pentecoſtes, negotij complementum dilatione accepit.

Regis filij fuga. Henricus rex filius regis abiens in conſilio impiorum animum ſuum auertit a patre. Et ab Argentonis noctu recedens, domeſticis patris ſui qui ei neceſſaria miniſtrabant ignorantibus, ad ſocerum ſuum Lodowicum regẽ Francorum ſeceſſit. Ipſa nocte pater ſuus dormiens apud Aleuciũ, cum ſubitò expergefactus, tranſfugium filij cognouiſſet, pauciſſimis ſecum aſſumptis, equũ aſcendit, & tranſitum habens per Marchiam ſuã & caſtellorum cuſtodes præmuniens, equis ſæpe mutatis, ſub ipſo diei crepuſculo 10. Kal. Aprilis venit Giſorciũ, quòd filio ſuo regi, rex Francorũ Lodowicus cum filia ſua Margareta nomine dotis contulerat. Richardus dux Acquitaniæ, Gaufridus dux Britanniæ, iuniores filij Regis, conſilio matris ſuæ reginæ ſ. Alienorę ſicut dicitur fratrem potiùs elegerunt ſequi quã patrem. Fiunt vndiq; coniurationes, fiunt rapinæ, fiunt incendia. Et vt a tempore ſumamus auſpicium, eo tempore ſũpſit arma filius contra patrem, quo quibuſlibet locis ob reuerentiam dominicæ paſſionis arma chriſtiani deponunt.

Flandrenſium ſubmerſio. Septies 20. Flandrenſes irruptione facta prope Paſceium beneficio pontis intrauerunt Normanniã. Quibus obuij facti Normanni quantocius eos cogitare de reditu coegerũt. Sed pons quo tranſitũ prius habuerãt effractus a quadam muliercula, in ſubſidiũ aquas oppoſuit profundiſſimas. Quibus inuoluti Flandrenſes vniuerſi ſubmerſi ſunt. Quod audiẽs rex Francorum ait: Pro Normannis elementa decertant. Nam alio tempore cum intraſſem Normanniam pars exercitus mei quamplurima pro aquæ penuria perijt. Nunc nimiam poſſumus abundantiam aquarum cauſari.

Hugo de Gornai tam pater quã filius & 80. milites cum eis, capti ſunt a rege filio & caſtrũ in quo fuerant ſuccenſũ eſt, & Burgẽſes ad redẽptionem cõpulſi.

Comitis Legioceſtriæ perfidia. Robertus comes Legioceſtriæ accipiens mutuam vndequaq; pecuniã, & verba pacis habens tranſfretandi, a iuſticiarijs licentiam impetrauit. Gulielmus Camerarius, de Tankeruilla fecit ſimiliter. Vterq; ſacramẽto corporaliter pręſtito, regi patri fidelitatem iurauit. Sed ſubitò trans mare currentes, cœlum illico mutauerunt & animum. Nam cum audiſſent quæ fiebant in terra, cæperunt & ipſi de tranſfugio cogitare. Plures enim Comites & mediæ manus homines quos ex iuſtis & probabilibus cauſis rex pater exhæredauit, Regis filij ceſſerunt in partem, non quia cauſam eius iuſtiorem attenderent, ſed quia rex pater regiæ titulos dignitatis ampliare procurans, ſuperborũ & ſublimium colla calcaret.

Lodowici calor frigeſcit. Lodowicus rex Franciæ ad Normanniam penitus deuaſtandam innumerabilem congregauit exercitum, in Octauis S. Iohannis Baptiſtæ. Et primo impetu ſtatuit delere Vernolium. Sed nunciatum eſt ei ab exploratoribus caſtrũ inacceſſibile, vtpote foſſatis circundatũ, cinctũ muris, propugnaculis obfirmatũ,

viris

viris bellicosis ebulliens, radiãtibus armis refertum, victualibus multis abundans, & nisi longa obsidione obsessos coarctarent, Franci poterant inani labore consumi. Ad sumptus igitur exercitui prouidendos, per totã Galliam fit descriptio generalis. Nullus immunitate gaudebat a sedẽte in solio vsq; ad laborãtem in mola, vel in prostibulo dormientem, manũ extendere iubebantur regij exactores. Non sexus, non ordo, nõ dignitas, a muneribus sordidis vacationem habebat. Multi vt exercitui necessaria ministrarẽt, detrahere patrimonia cogebantur.

Taxatio Frãciæ ad bellum in Normannos.

Rex filius tractis in partem suam comitibus Flandrensi & Boloniensi, intrauit cum eis Normanniam in superbia magna, vbi cepit castellũ de Albamarle, non sine nota prodicionis quorundam custodum dicti Castri. Cepit etiam castellum de Driuencourt munitissimum, & militibus electis commissum.

Inde Rex filius cum Comitibus Boloniensi & Flandrẽsi progrediens versus castrum Arches, Comes Boloniensis Matthæus in festo S. Iacobi vulneratur ad mortem. Hic fidelitatem patri Regi iurauerat, tactis sacrosanctis reliquijs, inter quas manus S. Iacobi præsentialiter habebatur, & idcirco in vltionẽ periurij in die festo S. Iacobi læthaliter vulneratus fuit iuxta multorũ opinionẽ. Comes Flandrensis Philippus vulnerato fratre suo comite Boloniensi vt præfertur ad propria remeare maturauit. Redijt itaq; per comitatum Aucensem quẽ iam rex filius totum subiecerat potestati suæ.

Comes Boloniensis occumbit vulnere.

Rex pater eo tempore morabatur Rhotomagi vt populo videbatur, æquo animo ferens quæ fiebãt in terra. Frequentiùs solito venatui totus indulgẽs, & venientibus ad se vultũ hilaritatis prætẽdens. Attamẽ hij quos domesticos prius habuerat & familiarissimos, quotidie dilabebãtur ab eo, credẽtes eius deiectionem futuram in breui, & filij dominationem arbitrantes procedebãt iuxta regis Franciæ & principum voluntatem. Vt autem audiuit rex, Philippũ Flandrensem comitem a Normannia recessisse, confestim congregauit exercitum, vt si regem Franciȩ intra fines Normanniæ reperisset, prȩlium iniret cum eo. Venit igitur & fixit tentoria in loco ab exercitu Francorum non procul remoto s. apud Conchas. Dirigit ergo nuncios in mandatis habentes verbis pacificis dicere regi Francorum, vt a Normannia cum indemnitate suorum recederet, alioquin visitaret eum ipsa diȩ. Quod audiens rex Francorũ, cum sciret regẽ Angliæ fortissimũ esse, & amaro animo, veluti si vrsa raptis catulis sæuiat in saltu, ascendẽs illico equũ velocissimum, intra Galliam se cum festinacione recepit. Sicq; cunctis fugientibus, totus apparatus ad obsidionem comportatus in plaustris, quadrigis, bigis siue summarijs, Normãnis & obsessis cessit in prȩdam 5. Idus Augusti.

Domestici a patre rege deficiunt.

Rex Scotorum Guliel. Angliam intrans, & per fines Dunelmensium transitum faciens, cœpit Angliam depopulari, villas succendere, prædas agere, mulierculas captiuas abducere, & a prægnantium vteris infantes semeuiuos extrahere. Quod audientes magnates Angliæ, arma cum ea qua fieri potuit acceleratione sumentes, Regem Scotiæ subito fugam arripere coegerunt, & inducias petere vastata patria sua compulerunt, & sic cum victoria redierunt.

Scotorum regis sæuitia.

Rege patre moram faciente Rhotomagi, nunciatum est electam regis filij militiam apud Dolensem vrbem a Brabantinis suis circumclusam; qui statim equi dorsum insiliens, & cum calcaribus vrgens, sequenti mane venit in Britãniam s. ad Dol. vbi militiam filij per dies aliquot repugnantem, insimul comprehendit. Inimicorum verò suorum præmaxima multitudo, priusquam veniret a Brabantinis fuerat interempta. Ibi captus est comes Cestrensis cum alijs proceribus, & cum eis milites ferè 24.

Anno 1174. Rex filius regis habens in comitatu suo tres comites & 500. milites, Sagiensem vrbem inuasit. Sed ciuibus & sine principe, & sine duce viriliter resistentibus nihil profecit.

Rex pater dubitans ne vel rex filius, vel quilibet alij Marchiæ vicinantes intra suos irrumperent, & Normanniam deuastarent, eam domesticis familiaribus custodiendam cõmisit. Cupiensq; experiri quo animo secũ starent Ceno-

mannenſes & Andegauenſes, terras illas ingreditur. Cenomanni parati per omnia ad eius obſequium, ſi vel bellum ingrueret vel aliud immineret diſcrimen, vel vllum mortis inſtaret periculum ſe promptos fore dicebant. Andegauenſes celerius & celebrius occurrerunt domino ſuo regi, omnia ſubmittẽtes ſuo arbitrio, quæcunq; proponeret. Omnibus inibi pro voluntate completis, diem Pentecoſtes Pictauis celebrauit, vbi cum audiſſet Richardi filij ſui militiam, vrbem Sanctonicam occupaſſe, ſumptis ſecum Pictauenſibus, ad eam liberandam cucurrit, & primum præſidium ſubiugauit, deinde maius præſidium ſ. capitellum. Ad vltimum acceſſit ad maiorem eccleſiam militibus multis & armatis refertam, oppreſſam a ſagittarijs, a lenocinantibus conculcatam. In qua & in duobus alijs ſupradictis pręſidijs, cepit circiter ſexaginta milites & Sagittarios quadringentos, commiſitq; ſex viris illuſtribus Acquitanniam defendendam. Quibus geſtis redijt in Normanniam.

Interea Philippus comes Flandriæ venit in Angliam vt eam ſubiugaret regi filio regis. Miſſum eſt igitur pro rege patre per regni iuſticiarios quia videbāt multa fieri mala in terra per Flandrenſes & quoſdam alios regis proditores. Rex verò ſuis ſubuenire celerius cupiens, naues aſcendit apud Barbe fluuium. Et cum vidiſſet ventum contrarium, & ſibi ſuiſq; imminere periculum, erectis in cœlum luminibus palam dixit. Si quæ ad pacem ſunt cleri & populi habeam in propoſito: ſi pacem in aduentu meo reformandam rex cœlorum diſpoſuit: tunc pro ſua miſericordia, portum ſalutis indulgeat. Si autem aduerſus fuerit & regnum in virga viſitare decreuerit, nunquam mihi detur vel fines regionis attingere. Exaudiuit ergo diuinitas orationem regis humiliati, & ipſa die omnium indempnitate, applicare fecit fœliciter in portu Hamonis. Qui ex tunc vtens tenui dieta, pane ſ. & aqua, omnes curas abijciens, nec aliquam ciuitatē ingrediens, non deſtitit donec ad Thomam glorioſum Martyrem perueniſſet, vbi cum affluentia lachrymarum, cum gemitibus, nudus pedes, toto corpore proſtratus, miſericordiam & veniam præcabatur. Et ab epiſcopis qui tūc præſentes aderant, abſolutionem petijt, & carnem ſuam diſciplinæ ſupponens, virgis cæſus eſt a ſingulis religioſis quorum multitudo conuenerat, ternos ictus vel quinos excipiens. Surgens igitur & veſtibus reſumptis quas prius exuerat, muneribus pretioſis pretioſiſſimum honorauit, aſſignans inſuper annuos redditus quadraginta libras ad luminaria iugiter circa matrem in eius venerationem concinnanda. Sicq; deditus vigilijs & orationi, ieiunium vſq; in diem 3. continuauit. Quin martyrem ſibi placabilem iam reddidit, quoniam peccatum eius tranſlatum ſit, non eſt qui dubitet. Nam ipſa die qua indulgentiam ſibi dare poſtulabat a Martyre, ſepulchrum Martyris fręquenter deoſculans, tradidit dominus Gulielmum regem Scotorum in manus ſuas, cuſtodiæ mancipatum apud Richemond, vt adimpleretur illud propheticū: Dabitur maxillis eius frenum, quod in Armorico ſinu fabricabitur. Sinum vocans Armoricum, Caſtellum de Richmount, ab Armoricis principibus & nunc & ab antiquis temporibus hæreditario iure poſſeſſum. Ipſa enim die rex filius nauibus quas congregauerat ad tranſfretandum in Angliam diſſipatis, cæpit redire in Galliam. Votis orationum cum deuotione completis, rex pater rediuit Londoniam vbi repperit regni maiores ſibi occurriſſe. Inde regrediens, rebelles domuit, hoſtes fugauit, municiones cepit. Tandem per omnia regni ſui confinia potentiſſimus naues aſcendit apud Porceſtre, ducens ſecū regem Scotiæ, comitem Leiceſtrenſem, comitem Ceſtrenſem, & quoſdam alios quos habebat in vinculis. Et proſpera nauigatione tranſuectus, venit Rhotomagum, quam inuenit obſeſſam a Lodowico rege Franciæ, & Henrico rege filio regis Angliæ comiteq; Flandrenſi Philippo. Cumq; rex Francorum regem patrem in manu valida aduentaſſę didiciſſet, verſus eſt in ſtuporem. Et illico de cōmuni conſilio tam Franci quàm Flandrenſes ignem machinis apponentes, auulſis tentorijs, mapalia ſuccendentes omnia, non ſine detrimento famæ receſſerunt ab vrbe. Extremam partem caſtrorū Marchiones inſtanter impugnantes arma plurima, nec non & impedimenta diripuerunt in prædam.

Rex quàm religioſus.

Franci

Franci ſumptibus tædioſis afflicti, Flandrenſes a ſuorum interemptione deterriti, damna ſuis illata conferebant adinuicem. Vt ergo ſuæ tranquillitati proſpicerent, filios Regis Anglorum ad gratiam patris reducere ſtuduerunt, quod & factum eſt.

Gulielmus rex Scotorum in Normannia pago Conſtantienſi apud Valomas homo regis Anglorum deuenit, de Scotia, & de omnibus terris ſuis, fecit & homagium Henrico filio regis & fidelitatem ſalua fide patris ſui.

Subiectio regis Scotorum.

Vt filij regis Anglorum quos a ſacris paternis, conſilia prauorum extraxerant, priſtinam familiaritatem reciperent, homagium atque ligeantiam patri ſuo omnibus modis facere inſtiterunt. Quod factum eſt primitus Cenomannis, a Richardo & Gaufrido, & poſtmodũ in Normannia a rege filio apud Bur.

Reges Angliæ quos anno præterito capere latitudo regni non poterat, confœderatos ad inuicem, nauis eadem tranſuexit in Angliam.

Anno 1176. vniuerſa caſtella per Angliam & per Marchiam totam ad imperium regis patris deputata ſunt cuſtodiæ.

Gulielmus comes Glouceſtriæ dum filium non haberet, ægrè ferens hæreditatem inter filias diuidendam, Iohannem filium regis hæredem inſtituit apud Windeleſhores.

Aldefonſus rex Caſtellæ gener regis, Sanccius rex Nauarriæ auunculus Aldefonſi diſcordes adinuicem, in regem Angliæ compromiſerunt, & directis in Angliam nuntijs, ſe ſtaturos regis patris arbitrio iurauerunt. Sub eiſdem diebus nuncium Manuelis Conſtantinopolitani, nuncium Frederici Romani imperatoris, nuncium Gulielmi Remenſis Archiepiſcopi, nuncium Henrici Ducis Saxonici, nuncium Philippi Flandrenſium comitis, quos varia trahebant negotia, tanquam ex condicto ſimul in curia regis Anglorum conſpiceres apud Weſtmonaſterium.

Nuncij ex varijs regnis ad Anglos.

Anno 1177. amotis ab Eccleſia Walthamenſi canonicis ſæcularibus, ſubinducti ſunt regulares, authoritate ſummi Pontificis ſub præſentia regis patris in vigilia Pentecoſtes. Rex verò regno pro voluntate diſpoſito tranſfretauit in Normanniam 15. Kal. Septembris. Poſthæc vtriq; reges Angliæ & Franciæ huiuſmodi inter ſe iuſiurandum fecerunt.

Ego Lodowicus Rex Francorum, & ego Henricus Rex Angliæ, volumus ad omnium notitiam peruenire, nos deo inſpirante promiſiſſe ac iuraſſe, quod ſimul ibimus in ſeruitium Chriſtianitatis, & crucem ſuſcipiemus ituri Ieruſalem. Volumus enim quod omnes ſciant quod ſic ſumus & animo volumus eſſe amici, quod vterq; noſtrum alteri noſtrum conſeruabit vitam & terrenum honorem contra omnes homines pro poſſe ſuo. Acta apud Nouancurt 7. Kalend. Octobris.

Angliæ & Franciæ reges inuicem iurant.

Anno 1178. Rex pater Gaufridum filium ſuum ducem Britanniæ, donauit Cingulo militari apud Woodſtocke.

Anno 1179. Rogerus a collegio S. Trinitatis ad curam aſſumptus Monaſterij S. Auguſtini, ab Alexandro Papa 5. Kal. Februarij Tuſculani benedictionẽ, & in ſignum emancipationis indultæ, mitram, anulum & chirothecas ſuſcepit. Cuius prædeceſſores debitam Archiepiſcopo Cantuarienſi obedientiam per annos quingentos perante exoluerunt.

Lodowicus Rex Francorum venit in Angliam peregrè viſitaturus S. Thomã Martyrem, quem quondam exulantem intra Galliam Selticam piè fouit.

Anno 1180. Henricus rex filius regis reliquijs præſentibus ſacroſanctis iurauit apud Radingum quod diſpoſitionem paternam in omnibus ſequeretur.

Lodowicus rex Franciæ naturæ ſoluit debitum 14. Kal. Octobris. Cui ſucceſſit in regno Philippus filius eius.

Lodowici mors.

Anno 1181. quatuor reges pacificè ad vnum Colloquium conuenerunt & pacificè receſſerunt. Philippus rex Franciæ, rex Anglorum Henricus, rex Henricus filius regis Anglorum, & Gulielmus rex Scotorum.

Regum 4. amicus congreſſus.

Anno 1182. Rex Anglorum Henricus ætatis annum inchoans 49. neceſſitatibus Ieroſolimitanorum, quadraginta duo millia marcarum argenti, quin-

gentas marcas auri diſtribuit.

Anno 1183. Rex filius ad inſtantiam regis patris, Richardo fratri ſuo ducatum conceſſit Acquitaniæ, dummodo Richardus homagio ſibi præſtito & ligantia facta, fidelitatem ſibi tactis ſacroſanctis reliquijs repromitteret. Ad hãc vocem Richardus vehementer excanduit, incongruum eſſe dicens cum ex eodem patre, cum eadem ex matre traxiſſet originem, ſi fratrem primogenitum aliqua ſpecie ſubiectionis ſuperiorem agnoſceret. Rex pater hoc audiens iracundiæ calore ſuccenſus aduerſus Richardum dura propoſuit. Et vt ad edomandam Richardi ſuperbiam rex filius totus inſurgeret, conſtanter indixit. Galfridum quoq; Britãniȩ ducem vt cum fratre ſuo rege, domino ſuo ligeo fideliter ſtaret commonuit. Rex pater nempe parum ante iuſſerat filio ſuo regi, vt de ducatu Britanniæ quem Galfridus frater ſuus poſſidebat, cum Conſtantia filia Conani ducis vnica ſimul & hærede legitima, homagium eius reciperet & ligantiam. Hoc enim vinculo debitȩ ſubiectionis, de liberalitate regum Franciæ, ducibus Normannorum ab antiquis temporibus, comites ſiue duces Britanniæ tenentur aſtricti. Quod ergo pater petijt, factũ eſt Andegauis. Sed Richardo detrectante ſubijci fratri ſuo maiori, Rex filius copioſam congregauit exercitum, vt Richardum fratrem ſuum ad debitȩ ſeruitutis coarctaret obſequium. Sed nequicquam. Quia quando cum fratre congredi debuiſſet præciſa eſt veluti a texente vita eius, cum compleſſet viginti & octo annos, quatuordecim ſeptimanas & ſex dies, Sepultus eſt Rhotomagi propè maius altare verſus Aquilonem.

Richardi mors ſubita.

Anno 1185. Iohannes filius regis a patre militaribus armis accinctus in Hiberniam eſt tranſmiſſus.

Hibernia deſcriptio.

Hibernia poſt Britanniam omnium inſularũ eſt optima. Quæ quamuis Britanniæ diuitijs cedat: latitudine, ſalubritate, ſerenitate, præſtat. Quæ ſicut verſus Aquilonem breuior eſt, ita verſus meridiem trans illius fines protenditur. Hæc au tẽ propriè patria Scotorũ eſt. Nam ſicut legitur Ægyptijs in mari rubro ſubmerſis, illi qui ſuperfuerunt expulerunt a ſe quendam nobilem Sciticũ qui degebat apud eos ne dominium ſuper eos inuaderet. Expulſus ille cum familia peruenit ad Hiſpaniam, vbi & habitauit per annos multos, & progenies ipſius familiæ ſuæ multiplicata eſt nimis. Inde venerunt Hiberniam poſt annos mille, duobus additis a tranſitu filiorum Iſrael per mare rubrum. Et de Hibernia pars eorum egreſſa, tertiam in Britãnia Britonibus & Pictis gentem addiderunt. Pars eorum quæ remanſit in Hibernia Nauarri vocantur, & adhuc eadem vtuntur lingua. In Hiſpania nempe fluuius eſt Hiberus, a quo dicitur Hibernia, dicuntur enim & Hibernienſes.

Cum Simon comes filius Simonis, filius Simonis comitis de Northamptona ſine liberis deceſſiſſet, Rex reddidit Comitatum Huntingdoniæ cum omnibus pertinentijs ſuis Gulielmo regi Scotorum, qui fuit filius Henrici comitis, filius regis Dauid qui fuit regis Malcolini &c. Ab iſto Malcolino reuoluunt genealogiam vſq; ad Noe.

Vnde Scoti dicti

A regione quadam quæ dicitur Sicia, dicitur Scita, Sciticus, Scoticus, Scotus Scotia, ſimiliter a regione quadam quæ dicitur Gecia dicitur Geta, Geticus, Goticus, Gotus, Oſtrogotus, Witſigotus.

Iohannes filius regis Anglorum vocatus Hyberniæ dominus redijt in Angliam.

Galfridi mors.

Anno 1186. Galfridus dux Britanniæ, filius regis Anglorum cum a natiuitate ſua cõpleuiſſet an. 28. diem clauſit extremum. Sepultus eſt autem Pariſijs in eccleſia beatæ virginis intra chorum Canonicorum ſ. in ſede maiori. Reliquit autem idem Galfridus ex vxore ſua Conſtancia filia Conani duce Britanniæ duas filias.

Sacta crux capitur a Turcis.

Anno 1187. Conſtancia Comitiſſa Britanniæ, quam maritus ſuus filius regis Anglorum Galfridus vita decedens reliquerat grauidam, die S. Paſchȩ peperit filium quem Britones vocauerunt Arthurum. Sub eodem anno capta eſt ſancta Crux a Turcis. Quo etiam anno rex Ieruſalem Suido captus eſt, & chriſtiani

ſtiani multipliciter flagellati in terra ſancta, & pene tota regio eſt amiſſa. Facta eſt proinde cruceſignatio pene per omnia regna chriſtianitatis. Inter quę reges Angliæ & Franciæ cruce ſignati ſunt.

Boamundus Comes Tripolitanus elapſis diebus quindecim poſtquam capta fuit Ieruſalem proditionis reus, amens factus eſt, et expirauit.

Boamundus proditor amens expirat.

Richardus Pictauorum comes petijt a patre ſuo quatenus ſororem Regis Franciæ ſibi daret in vxorem in colloquio habito inter reges, et terram ſuam ſibi velut hæredi ſuo faceret iuramento firmari. Quod etiam peti fecit per Regem Francorum. Rex Anglorum reſpondit ſe nullatenus hoc facturum in tali ſtatu, quin hoc potiùs videretur coactus facere quàm ſpontaneus.

Anno 1189. poſt Paſcha inter reges Francorum & Anglorum, & comitem Pictauorum bis habitum eſt colloquium prope feritatem Bernardi. Sed tandem inimici adinuicem receſſerũt. Rex Francorum & comes copijs vndiq; congregatis, infra paucos dies, feritatem Bernardi, montem fortem, Baalum, Bellum montem, factis irruptionibus occupauerunt. Et a municipalibus circumquaq; Comiti Richardo fit deditio caſtellorum. Multiq; proceres & magnates ad eundem comitem tranſfugerunt.

Rex Francorum dominia Angliæ occupat.

Rege Angliæ Cenomannis reſidente, appropinquabãt rex Frãcorum & comes Pictauiæ cum armatorum multitudine. Rex verò Anglorum quamuis militum copiam maximam haberet paratam ad reſiſtendum hoſtibus, præcauens tamen obſidione vallari, reliquit Cenomanniam ſufficienter refertam victualibus. Quam Rex Francorum & Comes Richardus ingreſſi, recepti ſunt in eccleſia maiori cum proceſſione ſolemni. Poſt diem decimum, turris ciuitatis de mandato regis Anglorum regi Francorum reddita fuit. Tandem pax inter tãtos principes magnorum conſilio reformata eſt. Et rex Angliæ numerauit Regi Francorum 20. millia marcarum, expenſarum nomine quas fecerat circa caſtrum Radulphi, vt firmior pax haberetur: facta ſunt hæc in vigilia Apoſtolorum Petri & Pauli. Poſtmodum Rex Anglorum homagium fecit regi Francorum. Et quicquid in Armenia vel ipſe vel anteceſſores ſui poſſederãt, quietum clamauit regi Francorum.

Pax inter Angliæ & Franciæ reges.

Deinde Rex Anglorum ad Chinonem venit, & tactus dolore cordis intrinſecus maledixit diei in qua natus fuerat. Et ſic in dolore poſitus & cordis anguſtia infra triduum poſt pacem factam diem clauſit extremum. Sepultus eſt autem apud fontem Ebrandi in Monaſterio Monialium quod ipſe fundauerat & multipliciter ditauerat. Turonenſis & Treuerenſis Archiepiſcopi celebrauere diuina, Richardus comes interfuit. Et quoniam ſæpè viuens dixerat vniuerſum orbem vni non ſufficere pro voto principi, inſcriptio tumuli illius talis fuit. Sufficit hic tumulus cui non ſuffecerat orbis. Res breuis eſt ampla cui fuit ampla breuis.

Regis mors.

Epitaphium tumuli regis.

Richardus comes Pictauorum diſpoſitis omnibus quæ tam ad pacem quàm ſecuritatem Aquitaniæ vel Andegauiæ, vel Turoniæ ſeu Cenomanniæ ſpectare potius videbantur, intrauit Normanniam, & apud Sagium inueniens Archiepiſcopos Cantuarienſem & Rhotomagenſem, quia poſt fidem ſuſceptam arma mouerat contra patrem, a prædictis Archiepiſcopis beneficium abſolutionis accepit. Inde Rhotomagum veniens ab Archiepiſcopo Rhotomagenſi tam enſem quàm vexillum de ducatu Normanniæ proceribus multis præſentibus, in eccleſia beatæ virginis ante maius altare ſuſcepit. Et inde tendens in Angliam apud Wintoniam in aſſumptione beatæ virginis, ſolemni proceſſione receptus eſt.

Ad vocationem Archiepiſcopi Cantuar. conuenerunt ſuffraganei eccleſiæ ſupradictæ Londonias ad coronationem noui regis. Richardus igitur hæreditario iure promouendus in regem, inuolutus eſt triplici ſacramento ſ. quod opem impendet pro viribus, vt eccleſia Dei populuſq; chriſtianus veram pacem obtineret. Quòd interdicet omnibus rapacitatem. Et quòd in iudicijs ęquitatem præcipiet & miſericordiam. Cantuarienſis Archiepiſcopus celebrauit diuina, Radulphus de Diceto qui ſcripſit hæc, Londonienſis eccleſiæ Decanus

Richardi coronatio.

tam in oleo quàm in chrismate ministrauit Archiepiscopo, quia tunc temporis vacabat ecclesia Londinensis.

Rex Scotiæ Gulielmus, Cantuariæ fecit homagium regi Richardo.

Exactio grauis ad terram sanctam.

A tempore crucis susceptæ per reges Franciæ & Angliæ decimatio generalis rerum mobilium facta per Angliam ad subuentionem terræ Ierosolimitanę, tam clerum quā populum exactione violenta perterruit, sub elemosynæ titulo vitium rapacitatis includens.

Anno 1190. 4. Idus Aprilis Rex Richardus cruce signatus ascendit nauem cum exercitu suo apud Messanam habens secum naues 150. & galeas 39. aliaq; vasa multa.

Anno 1191. Rex Richardus applicuit in Cipro apud Limezim. Cursac autem dominus terræ qui se vocabat imperatorem, occurrit ei cum manu forti portum prohibiturus, & quamplurimos hominum suorum afflictos afflixit, spoliauit naufragos, & in carcere reclusit fame perituros. Quem captum Rex Richardus & vinctum, in castello prope Tripolim retrudi præcepit. Inierat autem cum rege pactū prædictus Cursac, ne ferreis detineretur in vinculis. Quod rex obseruans, eum compedibus arctari fecit argenteis, filiam autem eius vnicam secum retinuit cum duabus reginis in Thalamo honorificè custoditam.

Cursac compedibus argenteis arctatur.

Cipri situs.

Situs Cipri talis est. Primò venitur ad Paphum quæ caput est regionis versùs meridiem. Secundò venitur ad Limezim. Tertiò venitur ad Famangust, dictam quasi ciuitatem Augusti. Postea caput S. Andreæ versùs septentrionem extenditur, & è regione respicit Armeniam. Postea venitur ad Cheri quo naues ascēdunt Ierosolimam visitaturi. Rex Francorum applicuit apud Acon in Paschalibus diebus die Sabbati 12. Kal. Aprilis.

Rex Anglorum Richardus habens in comitatu suo 13. magnas naues quas Buccas vocant triplici velorum expansione notabiles, dum sulcarent equora: habens & centum naues onerarias, & 50. galeas triremes se vento commisit apud Ciprum, & inter nauigandum, nauem quandam quam Saphadinus Saladini frater Babiloniæ dominus sumptibus magnis extruxerat, vt Saracenis apud Acon obsidione vallatis succursum præstaret, casu fortuito velificantem aspexit, refertam omni genere victualium, armis bellicis ad quoslibet subeundos congressus instructam, ignis Græci, serpentium ignitorum plena vasa plurima continentem, sicut dicebatur hominum mille quingentorū suffragio roboratam. Instructis igitur in articulo temporis omnibus ad præliū nauale necessarijs, galearum concursu circa nauem, acerrimus vndiq; fit insultus, quæ venti destituta suffragio stabat immobilis. Quidam itaq; remigantium, subtus aquas accessit ad nauem & eam terebro perforauit. Rediensq; ad galeam incolumis, sua resedit in sede. Modico tractu temporis aqua subintrans, omnia tabulata trāscendit, & hominibus qui prius in propugnaculis confidebant, euadendi spem omnem prorsus abscidit, quorum mille trecētos, Richardus rex Anglorum in mari mergi præcepit, reseruando ducentos. Tertio die post hæc rex intrauit portum Acon, 6. Idus Iunij. Cum igitur duo reges circa ciuitatem machinas erexissent, & magnitudine lapidum muros penitus attriuissent, Saraceni versi sunt in stuporem nullam habentes fiduciam resistendi. Qui communicato cum suis consilio, cæperunt tractare de pace talibus initis pactionibus. Quòd Saladinus sanctam crucem certa die restitueret, et christianos captiuos mille quingentos quos habebat in vinculis liberos abire permitteret. Sic ciuitas cum armis & impedimētis Saracenorum, saluis tantùm corporibus ipsorum regibus duobus fuit reddita 4. Idus Iulij. Sed veniente die statuto Saladinus nihil horum quæ promiserat adimpleuit. In cuius perfidiæ vltionem circa duo millia secenti Saraceni decapitati sunt. Subiugata ciuitate rex Francorum ad propria redire proposuit, quasi toto negotio consūmato. Quod audiens rex Anglorum quicquid in argento vel auro, quicquid in victualium cōgregatione, quicquid in armis vel equis, vel nauibus cōgregauerat, se pro parte dimidia regi Francorum tanquam domino suo communicaturum obtulit, & sub quauis securitate firmiter repromisit. Sed nequicquam, toto christianorum

Richardus Rex cum magna classe nauigat Acon.

Acon recuperatur.

norum

norum exercitu de eius recessu grauiter consternato, cum paucis suorum repatriaturus nauem ascendit. Post recessum regis Francorum, rex Anglorũ Richardus reparatis ciuitatis Acon ruinis muris fossatis, versus Ioppẽ iter arripuit. Et cum eo dux Burgundiæ cum suis Francigenis & cum eo multi comites & Barones, & populus innumerus. Sed antequam rex venisset ad Ioppen, Saladinus impetum fecit super vltimam aciem Christianorum, qui fauente diuinæ miserationis gratia, in vigilia natiuitatis beatæ Mariæ propè Assur tãtam stragem de nobilioribus Saracenis fecerunt, quantã Saladinus annis 40. trãsactis antea non sustinuit vna die. Deinde domino ducẽte rex Anglorũ Ioppen peruenit, eandemq; villam fossatis & muro firmauit.

Saladinus vincitur a Christianis.

An. 1192. Rex Francorũ a finibus Ierosolimitanis rediens 6. Kal. Ian. Parisijs solemni processione receptus est. Qui immemor beneficiorũ regis Rich. & iuramenti sibi præstiti, quòd suis aut terrę suæ non noceret quãdiu rex Richardus in peregrinatione maneret, nec iret post reditum suum in terram suã ante dies 40. exactos, statim tamen in reditu suo terras regis Richardi inuasit.

Francorum regis perfidia.

Rex Richardus cum die quadã spaciatum fuisset egressus iuxta Ioppen cum paucis familiaribus & Falconibus suis, fatigatus ex itinere in loco quodã sub dio dormiuit. Et ecce repentè cũ impetu irruerũt Turcæ vt ipsũ cõprehenderent improuisũ. Qui ex aduenientiũ strepitu expergefactus, equũ ascendit, & extracto gladio cũ suis, Turcis obuiã procedit. Quos fugã simulantes insequitur vsq; ad locum insidiarũ ipsorũ. Vbi subitò erumpentes plurimi, regẽ cum paucissimis de suis circumdederunt, quẽ tunc destitutũ auxilio cõprehendissent, si eius plenã notitiã habuissent. Sed ecce confuso certamine cõtendentibus vnus sociorũ regis nomine Guliel. de Pratellis exclamauit Ydiomate Saracenico se regẽ esse affirmans. Quod Turcæ credẽtes, ipsũ Guliel. cõprehensum confestim ad suũ exercitũ deduxerunt captiuũ. Fama facti perueniẽs ad exercitũ ipsos ad arma cõmouit. Qui dum progrediũtur regẽ quæsituri reuertẽti occurrũt. Abierãt enim Turcę longius putãtes se regẽ abducere, cuius 4. socij in bello ceciderant interfecti. Caterua Saracenorũ dum a Babilonia tẽderet Ierusalẽ, armis abundans & omni genere victualiũ intercipitur a christianis. Quod quisq; Francorum diripuerat, suos cessit in vsus, quod templares, quod hospitalarij, quod exteræ gentes inuaserãt, cessit ad arbitriũ regis Anglorum.

Richardi periculum de Turcis.

Amicus verus.

Saracem intercepti.

Pridie Idus Maij rex Anglorũ veniens ante Darum, castellum obsedit & infra 5. diem capto castello plusquã 5. millia hominum captiuauit.

Pridie Kal. Augusti captum fuit oppidũ Ioppe a Saracenis. Quod mox Kal. Augusti, rex Richardus recuperauit.

Ioppe capta recuperatur.

Rex Richardus pro Gulielmo de Pratellis redimẽdo, qui se capi fecerat pro rege suo, decem de nobilioribus Turcis commutauit.

Hinc inde datæ sunt induciæ inter christianos & Saracenos a Pascha sequente per 3. annos, per 3. menses, per 3. ebdomadas, & 3. horas.

Induciæ Turcarum cum Christianis.

Die festo S. Michaelis duę reginæ, tam Angliæ quã Siciliæ nauẽ ascenderũt apud Acon. Rex verò nauẽ ascendit die festo S. Dionisij, & post longã nauigationẽ infausto omine terrã ducis Austrię subintrauit. A quo captus est in Ciuitate quæ Wena dicitur 13. Kal. Ian. Habebat autẽ dux eũ exosũ pro morte Marchisi ducis Tiri, de qua suspectũ habebat regẽ Rich. De hac tamẽ morte princeps Assesmorũ a quibus interfectus est Marchisus, Regẽ Richardũ literaliter excusauit. Limpoldo duci Austriæ vetus de mõte salutẽ. Cum plurimi reges & principes vltra mare Richardũ regem Angliæ & dominũ, de morte Marchisi inculpent, Iuro per dominũ qui regnat in ęternum, & per legem quã tenemus, quòd in eius morte nullam culpã habuit. Est siquidem causa ipsius Marchisi talis. Vnus ex fratribus nostris in vnã nauem de Sateleia ad partes nostras veniebat, & tempus illum forte ad Tirum appulit. Et Marchisus fecit illum capere & occidere, & magnam pecuniam eius rapuit. Nos verò Marchiso nuncios nostros misimus, mandantes vt pecuniã fratris nostri nobis redderet, & de morte fratris nostri nobiscũ se concordaret, & noluit, necnõ & nuncios nostros spreuit. Et mortem fratris nostri super Reginaldũ dominum Sidonis posuit. Et nos tãtum

Rich. capitur.

Litera Richardum insontem absoluentes.

tum fecimus per amicos noſtros, quòd in veritate ſcimus quòd is fecit illũ occidere, & pecuniam rapere. Et iterũ alium nunciũ noſtrũ nomine Edriſum miſimus ad eum quẽ in mari mergere voluit. Sed amici noſtri illũ a Tiro feſtinãter fecerunt recedere, Qui ad nos cito peruenit, & iſta nobis nunciauit. Nos quoque ex illa hora Marchiſum deſiderauimus occidere. Tuncq; duos fratres miſimus ad Tirum, qui eum aperte & fere corã omni populo Tiri occiderunt. Hæc ergo fuit cauſa mortis Marchiſi, & bene dicimus vobis in veritate, quòd dominus Rich. rex Angliæ in hac Marchiſi morte, nullã culpã habuit, & qui propter hoc domino regi Angliȩ malũ fecerunt, iniuſtè fecerũt & ſine cauſa. Sciatis pro certo quòd nullũ hominem huius mundi pro mercede aliqua vel pecunia occidim⁹, niſi prius nobis malũ fecerit, & ſciatis quòd literas fecimus in domo noſtra ad caſtellũ noſtrũ Meſſiat, in dimidio Septẽbris, an. ab Alexandro, 1505.

Anno 1193. Iohannes comes Moritonij cum audiſſet fratrem ſuum regem tentum in vinculis, illectus eſt ſpe magna dominatum regendi. Multos itaque per totum regnum alliciens plurima promittebat, munitionibus ſuis celeriter obfirmandis ſollicitus intendebat. Mare tranſiens fœdus inijt cum rege Frãcorum, vt Arthurum ducem Britanniæ nepotem ſuum, ab ea ſpe quam Britones ſuper eius promotione conceperant prorſus excluderet.

Iohannis defectio a fratre.

Feria tertia poſt ramos Palmarum dux Auſtriæ regem Angliæ tradidit imperatori Romano ſub pactione pecuniæ perſoluendæ. Poſtmodum vt imperator ad immoderatam pecuniæ quantitatem nomine redemptionis ſoluendam regem Anglorum terroribus & exemplis impelleret, eum retrudi præcepit in loco qui Triuallis dicitur. A quo carcere nullus ante dies iſtos exiuit, qui vinctus ibidem intrauit. De quo dicit Ariſtoteles lib. 5. bonum eſt mactare patrẽ in Triuallis: de quo loco rurſus metricè ſcriptũ eſt. Sunt loca, ſunt gentes, quibus eſt mactare parentes, vel mos, vel pietas, cum fera ſuperuenit ætas. Hoc enim nõ fortuito, ſed vltione diuina prouiſũ eſt, & ſalubriter ordinatũ, vt Richardus rex ad pœnitentiam & ſatiſfactionẽ congruam reuocaretur, ſuper exceſſu quo patrẽ ſuũ carnalẽ ſ. Henr. regẽ decumbentẽ in lecto, tam auxilio quã cõſilio regis Francorũ apud vrbẽ Cenomannicã obſidione vallauit. Et licèt eũ ferro non mactauerit, eum tamen crebris & ſæuis aſſultibus compulit inde recedere.

Richardus in carcerem conycitur.

Totius Alemanniæ magnates apud Warmaciam conuenerunt, vbi tractatũ eſt de redemptione regis Anglorum. Tandem ſub audientia plurimorum propalatum eſt pretium appretiati, quem appretiauit Henricus imperator Romanus, ab Auſtriæ duce Limpoldo ſ. 50. millia marcarum argenti. Sed vt imperator egregius fenerator legitimarum vſurarum ſumma quæ per annum æquiperantur ſorti per vnum diem in duplum excederet, 100. millia marcarũ ſibi ſuo tempore ſoluendarum extorſit a rege.

Redẽptio regis.

Summa igitur redemptionis regis Anglorum, 100. millia librarum argenti, ad pondus Coloniæ, monetȩ publicæ & probatæ. Quæ pecunia certis temporibus & diſtinctis, quinquaginta datis obſidibus perſoluebatur.

Cum de redemptione regis agendum ſit, proferamus in medium, quam deuotionem ei ſui fideles exhibuerunt incipientes a domo dei. Maiores quidem eccleſiæ Theſauros ab antiquis congeſtos temporibus, eccleſiæ parochiales argenteos calices promiſerunt. Statutũ eſt inſuper aſſenſu cõmuni, Archiepiſcopos, epiſcopos, Abbates, priores conuentualiũ eccleſiarũ, comites, barones, 4. partẽ annuorũ redditiũ, monachos Ciſterciẽſes, canonicos ordinis albi totam lanam vnius anni, clericos viuentes de decimis decimam partem de redditibus prouenientem perſoluere.

Subditorum liberalitas ad regem redimendum.

Anno 1194. rex proſpero curſu tendens in Angliam 13. Kal. Aprilis, cum exultatione magna tam cleri quã populi, proceſſione ſolemni receptus eſt, in eccleſia S. Pauli Londonijs.

Cũ rex Richardus aduertiſſet, nõnullas eccleſiarũ campeſtriũ argẽteis carere calicibus, & didiciſſet eos redẽptionis ſuæ occaſione ſublatos, hoc ſibi tanquã reo imputãs ad culpã quod diuina minus dignè in hac parte celebrarẽt officia, iuſſit fieri per loca diuerſa calices quãplurimos, & eos eccleſijs indigentibus diſtri-

Regis cura in eccleſias.

diſtribui ſine mora.

Cum autem apud Weſtmonaſterium in aula ſua quę dicitur parua die quodam pranderet, accepit rumores quod Philippus Francorũ rex ingreſſus Normanniam, Vernolium obſideret, quo audito, iuraſſe fertur, ſe nunquam auerſurum faciem quouſq; regi Francorum occurreret pugnaturus. Vnde effracto muro e directo per aperturam factam, cuius vſq; hodie veſtigium oſtenditur, egreſſus accelerauit ad mare & in Normanniam tranſfretauit. Vbi obuiũ habens Iohannem fratrem ſuum, eidem miſericordiam petenti ſuper commiſſis culpam incunctanter indulgendo, hoc dicitur reſpondiſſe: vtinam apud me delictum tuum in obliuionem tranſeat, ita quod apud te permaneat in memoria quod feciſti. Tendens Vernolium audiuit regem Francorum caſtellum obſidione vallaſſe, & per dies octo obſeſſos indicibiliter afflixiſſe. Cumq; rex Frãcorum audiſſet quod rex Anglorum in craſtino ſuperuenturus eſſet, accinctus ad prælium, timore perterritus potius elegit fugere quàm pugnare, & ſub omni feſtinatione, non ſine damno & opprobrio receſſit a caſtris.

Richardi magnanimitas.

Francorum regis fuga.

Poſtquam rex Francorum receſſit Vernolio, Rex Anglorum veniens Turonis, a caſtelli noui Burgẽſibus, vbi requieſcit beatus Martinus, duo millia marcarum xeniorum nomine ſuſcepit nulla coactione præmiſſa.

Rex Francorum fines intrans Turoniæ, prope Vindocinum fixit tentoria. Quo cum regem Anglorum cognoſceret ſuperueniſſe, ſummo mane tentorijs auulſis cum feſtinacione receſſit. Rex autem Anglorum eum ſubſecutus eſt, & quadrigas ipſius, Comitum, & Baronum & magnatum ſub eo militantiũ, impedimenta tota ſub captione concluſit. Aurum & argentum in ſcrinijs & in alijs locis repoſitum, tentoria quoq;, baliſtas, & res innumeras, quarũ æſtimatio creſcit in immenſum, ſine damno ſuo cepit, ſecumq; reduxit. A feſto Pentecoſtes quo rex Francorum Philippus a Vernolio nocte recedens fuga ſibi conſuluit, elapſi ſunt dies 37. ad illum vſq; diem, quo quieſcens prope Vindocinũ exterritus ſummo mane cum graui iactura ſuorum, Caſtellum Duni tremefactus receſſit.

Præda in Francorum regem.

Rex Anglorum potitus victoria tranſijt in Pictauiam, & intra paucos dies Tailebugrh & totam terrã Gaufridi de Rancina, totam quoq; terram comitis Engoliſmentium ſua ſub poteſtate recepit, vt a Caſtello Vernolij quouſq; veniatur ad crucem Karoli nullus ei rebellis extiterat.

Anno 1195. Limpoldus dux Auſtriæ in die S. Stephani cum apud Gramni dies natalitios celebraret, & iuxta conſuetudinem regionis, ſui corporis agilitatem inter ſuos commilitones oſtenderet, militaribus armis accinctus flexis in girum frenis, equo cecidit, & pedis attritione ſubita ſauciatus ad necẽ, arctiſſima tandem neceſſitate compulſus conſilio medicorum pede truncatus eſt, vt qui regis Anglorum Richardi Ieroſolima redeuntis, & crucis adhuc mortificationem in ſuo corpore geſtãtis, & animum habentis ad terram ſanctam redire pedes conſtrinxerat, nec licentiam abeundi quo vellet, habere permitteret, in vltionem tanti facinoris pede proprio mulctaretur.

Rex pede truncatur.

Anno 1196. aquarum inundatio ſubita, vehemens, & fluctibus procelloſis inuoluens omnia circa Sequanam adiacentia tam lignea quàm lapidea, Philippum regem Francorum, Mauritium Pariſienſem epiſcopum commorantes Pariſius, non parum exterruit. Vnde rex relinquens palatium cum domeſtica familia pernoctare decreuit, apud S. Geneueſam. Epiſcopus verò vt ſibi prouideret & ſuis apud ſanctum Victorem quieuit.

Inundatio aquarũ Pariſius.

Anno 1197. Marcadeus miles Soldarius Richardi regis Brabantinorũ vallatus caterius, cepit Philippum Beluacenſem epiſcopum, Gulielmũ de Merlow, & multos alios iure belli. Qui videlicet epiſcopus erat in armis vir ſtrenuus, & regis Francorum conſanguineus, homo marti plus deditus. quã cultor martyrũ. Quẽ in concaptiuis duriſſimis conſtrictũ vinculis, tranſmiſit Rhotomagũ.

Epiſcopus in armis ſtrenuus.

Richardus Rex aduertens villam Andeliaci & quaſdã alias adiacentes ad ius eccleſiæ Rhotomagenſis pertinentes, hoſtiũ irruptionibus nimiũ oportunas, commutationẽ fecit cum Archiepiſcopo, & dicta eccleſia, dans pro dictis villis

molendina sua apud Rhotomagũ, ita quod Archiepiscopus soluat elemosynas de eis ab antiquo statutas, villamq; de Deepe, & villã de Busseles, ita quòd soluat elemosynam assignatam, 372. libras Andegauensis monetæ. Dedit eis autem manerium de Loueres & forestam de Alermound, cum feris & omnibus pertinentijs alijs.

Gualterus Mape (de quo multa referuntur iocũda) ex præcentore Lincolniensi, Oxoniensis Archidiaconus est effectus. Richardus rex apud Audeliacum castrum construxit insigne.

Monachi restituuntur.

Anno 1198. Hubertus Cantuar. Archiepiscopus authoritate fultus Apostolica, clericos quos Hugo Cestrensis episcopus eiectis Monachis apud Couẽtriam posuerat, reintroduxit monachos. Ad quorum supplementum 7. Monachi Monasterij S. Albani illuc destinati sunt, vnde contigit illa duo monasteria arctissima familiaritate coniungi, & indissolubili fœdere adiuuari.

Regis Franciæ periculum in fugiendo.

Regis Angliæ præda.

Richardus rex Angliæ intrauit terram regis Francorum cum magno exercitu, & cepit castellum de Curtell, & de Burriz, & Castrum Sirefontanum. Die crastina Rex Francorum venit de Mantua cum quadringentis militibus & multis alijs, ad succurrendum dicto castro de Curtellis, quod non putauit esse captum. Rex igitur Anglorum ex quo eum venire cognouit, insecutus est eum in fugam conuersum, & in tanta districtione posuit in portam Gisortij, quòd pons fractus est sub eo, submersis de suis 20. militibus. Ipseq; rex nisi attractus fuisset a custodibus Gisortij, fracto sub eo ponte submersus fuisset. Interim rex Angliæ propria lancea prostrauit 3. milites & captos detinuit. Capti sunt cum eis insuper vsq; ad centũ milites, & seruientes quorum non est numerus. Ducenti quoq; capti sunt dextrarij, quorum 27. cooperti sunt ferro.

Richardus balistæ iaculo perit.

Anno 1199. Richardus rex cum militem quendam super inuentione Thesauri conuenire voluisset, ille veritus seueritatem regiam ad vicecomitem Lemonicensem fugit. Qui rogatus a rege vt militem redderet, cum parere neglexisset, Rex terras eius ingressus, castrum quoddam quod Caluca dicitur iuxta Lemonicas obsedit, ac fortiter impugnauit, 17. verò Kal. Aprilis, dum castrũ considerando circuiret inermis, subito balistæ iaculo in humero sinistri læthali confoditur vulnere, a quodam milite qui Petrus Basilij dicebatur. Sequentibus diebus 11. languens ex vulnere, die 12. octauo viz. Idus Aprilis ætatis suæ anno 42. diem clausit extremum. Hic propter magnanimitatem cordis cognominatus est ab Anglicis & Normannis, cor Leonis. Sepultus est apud fontẽ Ebrandi in Monasterio Monialiũ ad pedes patris sui Henrici regis, cũm regnasset annis 9. mensibus totidem, sexq; diebus.

Iohannes fratri in regno succedit.

Iohannes filius iunior Henrici 2. regis Anglorum ex Alienora Ducissa Acquitaniæ, non modò iure propinquitatis, sed in testamento fratris sui Richardi designatus successor, post mortem eiusdem anno dom. 1199. regnum obtinuit Anglicanum. Hic à patre Iohannes sine terra cognominatus est, quia fratribus eius ad amplissimos honores sublimatis, putà Henrico in regem Angliæ coronato, Richardo Acquitanorum, & Galfrido Ducatu Britannico insignitis, ipse nihil habebat, quanquam postea ditatus fuerat comitatibus Moritoniæ in Normannia, & Glouernię in Anglia, collatis insuper a patre terris omnibus in Hibernia conquisitis. Triginta duorum erat annorum cum in Octauis Paschæ apud Rhotomagum ducatus Normannici gladio cingeretur. In Angliam verò veniens infra Octauas Ascensionis apud Westmonasterium coronatus est. Porro Philippus Francorum Rex defuncto Rege Richardo omnia quæ libuit sibi licere reputans, nõ deferens inducijs quas iuramento firmauerat, Normanniam ingressus cepit vrbem Ebroicam: terrasq; regis Angliæ vsq; Cenomannicam vndiq; deuastauit.

Arthurus autem nepos regis Iohannis ex fratre Galfrido duce Britanniæ aspirans ad regnum Angliæ, regi Francorum Cenomannis occurrit cum manu valida Andegauensium, & pro comitatu Andegauiæ eidem fecit homagium. Alienora quoq; Regina pro Ducatu Acquitaniæ quem iure possedit hæreditario eidem regi homagium fecit cum Turonis aduenisset. Iohannes rex coadu-

nato

nato exercitu magno in Normanniam tranſfretauit. Sed citò poſt in Angliam rediens, apud Lyncolniam in conſpectu totius populi regis Scotorum ſuſcepit homagium, qui ſuper crucem Cantuarienſis Archiepiſcopi fidelitatem iurauit eidem.

Rex Scotiæ homagium facit.

Anno 1200. Iohannes rex iterum in Normanniam tranſfretauit, vbi inter reges in forma ſubſcripta pax & concordia reformatur. Reſtitutis nempe regi Angliæ ciuitate Ebroica cum toto comitatu, Caſtellis, pagis & prędijs quæ rex Francorum occupauerat violenter, præſtitoq; a rege Angliæ homagio regi Frãcorum, & eidem fidelitate iurata: Lodowicus regis Franciæ primogenitus nobilem puellam Blanchiam nomine, Hildefõſi regis Caſtelli filiam, regis Anglię ex ſorore Alienora neptem accepit vxorem. Cui rex Iohannes conceſſit omnes munitiones & poſſeſſiones a rege Francorum ſibi nouiter reſtitutas, annuens etiam eidem omnes terras ſuas quas in regno Franciæ poſſidebat poſt deceſſum ſuum, ſi abſq; hærede de corpore ſuo cõtingeret eum mori. Firmata inter reges pace & concordia, Arthurus comes Britanniæ patruo ſuo Regi Iohanni Regi Angliæ fecit homagium pro comitatu Britanniæ, qui ſpectat ad feodum Ducatus Normanniæ, & alijs terris ſuis quas in Anglia vel Acquitaniæ Ducatu habebat.

Pax firmata inter Angliæ & Franciæ reges.

Arthuri homagium.

Eodem anno Iohannes rex vxorem accepit Iſabellam comitis Engoliſmenſis filiam & hæredem, quæ 8. Idus Octobris coronata eſt Londonijs in reginã. Hanc ferunt quidam prius vicecomiti Toartenſi Hugoni Brun nupſiſſe, ipſumquè propter vxorem violenter ablatam a fidelitate regis Angliæ diſceſſiſſe.

Iohannes rex vxorem ducit.

Anno 1201. Iohannes rex Angliæ venit Pariſijs, & honorificè a rege Francorum receptus eſt, & donatus varijs donis pretioſis. Tenuis tamen inter eos erat amicitia, quia rege Anglorum vxorato, euacuata videbatur illa ſponſio, quam de terris ſuis in regno Franciæ fecerat Lodowico. Vnde non multò poſt habito inter reges colloquio inter Vernonam & inſulam Andeliace, Rex Francorum occaſiones quærens fidei non ſeruandæ, & initi fœderis infringendi, regem Angliæ ſummonuiſſe fertur vt Pariſijs in quindena Paſchæ compareret ſuper hijs quæ aduerſus eum proponeret pro ducatu Acquitaniæ, comitatuq; Andegauiæ reſponſurus.

Rex Francorum occaſiones quærit fœderis infringendi.

Æſtate ſequenti rex Francorum Philippus hoſtiliter ingreſſus eſt Normanniam, vbi munitiones quaſdã cepit & villas ſubegit. Et vt acriores regi Angliæ inimicitias concitaret, Arthuro nepoti eius militaribus armis cincto, comitatum Britanniæ tradidit, pręcipiens vt Pictauenſium & Andegauenſium ſibi comitatus acquireret, tradens ei ducentos in ſubſidium milites, & largiens eidem pecuniæ magnam ſummam. Iohannes rex vndiq; laceſſitus iniurijs, reſumpto animo in Arthurum nepotẽ, quem domeſticũ hoſtem ferebat grauius, & fautores eius, quorum præcipui erant, Hugo Brunus & Galfridus de Ladimano conuertit exercitum. Quos bello victos & obſeſſos ad deditionem coegit. Cepit etiam poſtea vicecomitem Lemonicenſem, alioſq; quamplures qui ab eius fidelitate deſciuerant, Arthuroq; adhęrentes. Quorum nonnullos trãſmiſit in Angliam per diuerſa caſtra ſeruandos, quoſdam acceptis obſidibus remiſit ad propria. Arthurum verò miſit Rhotomagum ſub arctiori cuſtodia detinẽdum. Ob iſtam victoriam multi putant ſibi conuenire illud Merlini fatidici. Capite Leonis coronabitur: & iterum illud. Linguas taurorum abſcindet, & colla rugientium onerabit cathenis.

Iohannes Arthurum nepotem ſuperat.

Anno 1202. Iohannes rex Philippum Beluacenſem epiſcopum quem captũ in prælio ſupra retulimus, diebus Richardi regis, a cuſtodia liberauit & ad propria redire permiſit.

Philippus Rex Francorum in exhæredationem regis Angliæ totis viribus laborans, ingreſſus Acquitanniam, cepit municiones militum Pictauenſium, Britonumq; fauore.

Papa Innocentius pro pace inter reges reformanda miſit Abbatem de Caſa Marij, qui adiuncto ſibi Abbate trium fontium, authoritate Apoſtolica præcepit vtriq; regi, vt conuocatis epiſcopis & principibus regni, ſalua vtriuſque

Iuſticia pacem facerent. Et Abbacias cæteraſq; eccleſias per eorum bella deſtructas in ſtatum debitum repararent.

Philippus Normanniã vaſtat.

Philippus rex non obſtante Apoſtolico mandato Normanniam ingreditur, & Rudipontem obſidens, expugnauit & cepit, caſtrum quoq; Gaylardi, quod in excelſa rupe ſuper Sequanam fortiſſimum Richardus rex firmauerat, 6. mẽſium obſidione ſubegit.

Tartarorũ dominij origo.

Hoc anno vt a pleriſq; traditur, cæpit Tartarorum dominium. Qui ſub mõtibus Indiæ in regione Tartara conſtituti, Dominum ſuum regem Indiæ Dauid nomine, filium Iohannis præſbyteri occidentes, ad deprædationem proceſſerunt aliarum terrarum.

Arthuri mors.

Anno 1203. Arthurus Rhotomagi moritur, de cuius morte regem Iohannem quidam eius æmuli infamauerunt.

Rex Iohannes obſides Pictauenſium propter eorum falſitatem ſuſpẽdi fecit.

Normanni ad regem Francorũ deſciſcunt.

Philippus verò rex Francorum a cæptis non deſiſtens caſtra Normannica & totam ferè terram circumpoſitam vſq; ad montem Michaelis in ſuam ditionẽ accepit. Normanni a fidelitate regis deſciſcentes, regiſq; Francorum fauorem quærentes, ciuitates & caſtra cõmiſſa ſuæ cuſtodiæ ſine vlla reſiſtencia reddiderunt, viz. Conſtantiam, Baiocas, Luxonium, Abrincas cum ſuburbanis & Pagis. Iamq; nihil regi Angliæ in Normannia fraudibus ſuorum a ſe alienata remanſit, exceptis ciuitate Rhotomagi & duobus caſtris Vernolio atq; Archis.

Iohannes rex Alienoram ſororem Arthuri in Angliam tranſtulit, quæ in caſtro Briſtolliæ honorificè exhibita ibidem conſenuit. Mater eius Conſtantia hæres Britanniæ poſt mortem viri ſui Galfridi, nupſit Guidoni de Toarto. Qui de ea vnicam filiam generauit. Quã poſtea duxit Petrus Roberti comitis Drocharũ filius cognomẽto Manclerk, accipiens cum eadem Britanniæ comitatũ.

Alienora mors.

Anno 1204. Alienora Duciſſa Acquitaniæ, mater regis Angliæ, ex hac luce migrauit.

Rhotomagum capitur.

Ciuitas Rhotomagenſis a Gallicis obſeſſa, cum iam ferè per annum ſe fortiter defendiſſet, de ſubſidio deſperans regis Angliæ, Philippo regi Francorum ſe reddidit. Qui ſtatim muros eius diruens ne vnquam reędificaretur in poſterũ, ciuibus interdixit. Redditis etiam duobus caſtellis Archis & Vernolio, totam ex integro Normanniam habuit ſubiugatam. Nec hijs rex Philippus contentus vlterius progreditur, & Cenomãniam, Turoniam atq; Pictauiam ſine difficultate occupat, nemine reſiſtente. Capta eſt etiam doloſè, ciuitas Andegauẽſis a Guliel. de Rupibus, ducente milites ſuos armatos ſub capis, velut fuiſſent mercatores ad nundinas accedentes.

Anno 1205. Philippus Francorum rex captis fortiſſimis caſtris, Archis & Chinone a dominio Andegauiæ & Turoniæ excluſit totaliter regẽ Anglorum.

Anno 1206. Iohannes rex Angliæ in Acquitaniam tranſfretauit, & innumeras apud Rupellam copias ſecum duxit. Sed adueniente illuc rege Francorũ cum exercitu abſq; conflictu munita villa in Angliam remeauit.

Facies S. Iohannis Baptiſtæ.

Hoc tempore clericus quidam Walo nomine a Conſtantinopoli rediens, faciem S. Iohannis Baptiſtæ ſecum deferens, eam repoſuit Ambianis.

Sanctus Dominicus ferè per decenniũ in continuatione prædicationis perſeuerauit contra hæreticos Albigenſes.

Contentio monachorum de Archiepiſcopi electione.

Monachi Cantuarienſes in electione futura pontificis diſcordes, alij magiſtrum Reinerum ſuppriorem ſuum, alij Iohannem de Graye Norwicenſem Epiſcopum elegerunt.

Stephanus Lãgton interdicitur Anglia.

Anno 1207. Innocẽtius Papa caſſatis vtriſq; electis, Cantuar. eccleſiæ magiſtrum Stephanum de Langton tituli S. Criſogoni præſbyterum Cardinalem, poſtulantibus monachis, eidem eccleſiæ præficiens, in Archiepiſcopum conſecrauit. Super quo indignatus Rex Iohannes qui partem Norwicenſis omni conatu fouebat epiſcopi, per Falconem de Cantilupo & Petrum de Cornehull monachos de ſuo Monaſterio expulit, & Stephano Archiepiſcopo ne accedendo ad ſuam eccleſiam intraret, Angliã interdixit. Quinimo prælatos tam maiores quàm minores, clericos quoq; quoſcunq; fauentes Archiepiſcopo coegit

in

in exilium, rebusq; eorum omnibus confiscatis.

Per id tempus Dux Saxoniæ Otho in regem Romanorum quamuis discordia electus, in Angliam ad regem Iohannem auunculum suum venit. Pro cuius subsidio Rex Angliæ & a clericis & laicis 13. partem bonorum extorsit.

Otho fit rex Romanorum.

Philippus Francorum rex in exhæredationem regis Angliæ non agens segniter, vt qui prædatur non prædaretur, multas ei in Acquitania munitiones abstulit.

Eodem anno apud Wintoniam in die S. Remigij natus est regi Iohanni filius quem vocauit Henricum nomine patris sui.

Regi natus filius.

Anno 1208. Anglia per Papam Innocentem interdicto supponitur 11. Kal. Aprilis exequentibus Papale mandatum, Gulielmo Londoniensi, Eustachio Eliensi, & Malgero Wigorniensi episcopis, quia rex Iohannes Archiepiscopum Stephanum ad suam ecclesiam accedere non permisit. Qui tempore sui exilij mansit in monasterio Pontiniacensi, beati Thomæ Martyris vestigia imitatus.

Anglia interdicto supponitur.

Otho dux Saxoniæ nepos regis Angliæ ex sorore regnum Alemanniæ pacificè obtinuit, Philippo Suauiæ qui cum Othone diu contenderat de imperio, a Landegrauio Turingiæ interfecto.

Anno 1209. Iohanni regi natus est filius secundus in vigilia Epiphaniæ, quē in fratris sui memoriam vocauit Richardum.

Iohannes rex audito quòd Gulielmus Scotorū rex filiam suā comiti Boloniæ iunxisset connubio, eius assensu non requisito ægrè tulit. Propter quod eū bello aggredi proposuit. Sed tandem reformata pace acceptis duabus filiabus regis Scotiæ obsidibus, redijt proposito immutato.

Crux contra Albigenses hæreticos ex mandato domini Papæ in Francia prędicatur, multitudo ergo Gallicorum contra fidei refugas profecta, adiuncto sibi comite Tholosano Viterpin primò adeundo, Carthasonem obsident & expugnant. Moxq; reuersuri ad propria toti regioni præficiunt Simonem Comitem montis fortis.

Anno 1210. Innocentius Papa in Othonem imperatorem ecclesiæ Romanæ rebellem excommunicationis sententiam fulminauit, principesq; Tentoine ab eius fidelitate absoluit, ac ne quis eum imperatorem appellaret sub interminatione Anathematis interdixit. Excommunicauit Iohannem regem Angliæ pro eo quòd Archiepiscopum Stephanum ad ecclesiam suam accedere non permisit.

Papa minæ in reges.

Iohannes rex eodem anno profectus in Hiberniam in suam ditionem redegit totam terram Catalo rege Conacciæ triumphato. Rediens verò de Hibernia, de Abbatijs alijsq; religiosorum domibus & præcipue Cisterciensium, exegit tallagium nimis graue.

Rex Hiberniam subiugat.

Anno 1211. Iohannes rex Wallenses rebelles subegit. Qui nihilominus resumptis viribus in eodem anno Angliam infestabant.

Wallenses subacti.

Castrum de Stotford quod erat Londoniensis episcopi a rege euertitur.

Alexander regis Scotorum primogenitus Londonias veniens a rege Iohāne militaribus armis accingitur.

Innocentius papa videns regem Iohannem ecclesiastica disciplina nullatenus emolliri, scripsit regi Francorum & alijs principibus conterminis, vt regē Angliæ inquietarent, quatenus rigorem animi sui per tales molestias remitteret, & ad obedientiam Romanam rediret.

Papa discordiarum motor.

Anno 1212. Philippus rex Francorum cum suis proceribus tractare cæpit de transfretando in Angliam ad debellandum regem Iohannem, quod colorabat sub specie iusticiæ, eo quòd esset Romanæ ecclesiæ rebellis.

Rex Iohannes duxit exercitum in Walliam, incursus Wallensium repressurus, & regreditur cum honore.

Eodem tempore cæperunt Barones a rege Iohanne deficere, prætendentes libertates eis debitas minimè obseruari. De quibus acti sunt in exiliū: Robertus filius Gualteri, & Stephanus Ridell. qui in Gallijs morabantur. Galfridus etiam de Norwico carceri mancipatur. Hij tres creduntur fuisse contra regem

Barones a regē deficiunt.

capitanei factionis.

S.Franciscus.

Hoc anno beatus Franciscus natione Tuscus de ciuitate Assisij post lasciuiam iuuenilis ardoris & negotiorum sæcularium vanitatem, mente cōpunctus, abijt & venditis vniuersis quæ habuit, pecuniam cuidam sacerdoti obtulit ad suæ ecclesiæ reparationem. Quam cum sacerdos renueret, Franciscus monetā abijciens, Christo in paupertate voluntaria, seruire decreuit, octauo anno ab eo quo cœpit sanctus dominicus prædicare.

Anno 1213. Philippus Francorum rex coadunato nauigio apud Kalesiam perpendens Ferrandum Flandrensem Comitem Regi Angliæ Iohanni fauere diuertit in Flandriam, vt ea prius subiugatā liberius deinde Angliā occuparet.

Classis Angliæ Francos abducit

Interim rex Angliæ copiosa nauium classe parata, & præpositis eidem Guilelmo de longa spata Sarisburiensi, & Reginaldo de Danmartino Boloniensi comitibus, ac nobili viro Hugone de noua villa cū viris naualis belli peritis trāsmisit eam in Flandriam, vt regis Francorum nauigium destruerent, & ipsum ab impugnatione Flandrensis comitis impediret. Ingressi igitur prædicti nobiles portum Damonis cum classe sua tota, totam fere multitudinem nauium Gallicorum victualibus onustarum & armis in Angliam abduxerunt.

Francorum rex naues suas comburit.

Rex Francorum tam subito consternatus euentu, pauculas naues relictas, timens ne in vsum cederent aduersariorum, in ira vehementi pręcēpit comburi. Et ex post Parisijs dirigit iter suum.

Stephanus admittitur Archiep.

Iohannes rex Angliæ videns Barones suos contra se insurgere, vtpote qui cum rege Francorum per literas suas ligeas fecerant, spondentes regnum Angliæ Lodowico filio regis eiusdem. Videns etiā offensam domini Papæ super se de die in diem aggrauari, flexus est animo. Et inprimis Archiepiscopū Stephanum ad suam permisit sedem accedere, ac libera in omnibus fungi sibi debita dignitate. Cupiens etiam cōtra hostes tam domesticos quàm extraneos ecclesiastica protectione muniri, procurante Pandulpho Apostolicę sedis legato, totum regnum suum Angliæ & Hiberniæ, deo & beato Petro Apostolo eiusq; vicario Catholico Innocentio Papæ 3. successoribusq; suis Catholicis, in remissionem peccatorum suorum totiusq; generis sui in mille marcis s. pro Anglia 700. & pro Hibernia 300. constituit censuale, vt patet in charta super hijs confecta & sigillo regio consignata.

Iohannes pacem a papa mercatur.

Hijs peractis Iohannes rex a sententia excommunicationis absoluitur publicè in ecclesia cathedrali Wintoniēsi, præstita iuratoria cautione de restitutione ablatorum tam clericis quàm laicis facienda, & recipiendis omnibus in plenam gratiam & amorem.

Franci prohibentur regem Angliæ infestare.

Exinde Pandulphus legatus in Galliam transiens, Francorum regi Philippo sub Anathematis interminatione prohibuit ne trāsiret in Angliam, seu regem Angliæ reconciliatum ecclesiæ, quo minus regnum suum possideret pacificè, aliquatenus per se vel per alios infestaret. Durauit tamen adhuc interdictum in Anglia, clero illud relaxari nolente, quousque de ablatis satisfactum esset ad plenum.

Iohannes Vrbem Andegauim capit.

Iohannes Rex eodem anno transfretans susceptus est honorificè in Rupellam. Nec multo post reconciliatis sibi comite Marchiæ & Galfrido de Landauano cepit vrbem Andegauim, & castrum Bellum forte, aliasq; munitiones quam plures. Turba militum suorum missa Transligeri ad prædandum Robertum comitis Drocharum filium, & milites cum eo 14. in armis sibi occurrentes ceperunt.

Rex interdicto absoluitur.

Anno 1214. Iohannes rex impetratis a sede Apostolica 5. annorum inducijs super restitutionem ablatorum, ita quòd singulis annis vsq; ad complementum vna pecuniæ portio solueretur, inuito clero relaxationem obtinuit interdicti, quod iam sex annis, mensibus tribus, & diebus decem, & septem durauerat.

Vrbs Andegauis regi Iohanni infida Lodowico primogenito regis Francorum se reddidit. Qui muros eius nouiter a rege Iohanne constructos ad solum diruens complanauit.

Attendens autem Iohannes Pictauensium duplicitatem & Andegauensium

penes

pœnes se mobilitaté, qui plus fauerent parti Gallicæ quã suæ, in treugas quinquennales a rege Franciæ impetratas per amicos concessit.

Otho depositus.

Otho ab Imperio iudicio ecclesiæ depositus a rege Francorum bello victus est, captis in hoc prælio Ferrando Flandrensi, Gulielmo de longa spata Sarisburiensi, & Reginaldo de Danmartino Boloniensi comitibus, multisq; Baronibus & alijs personis ordinis militaris.

Otho moritur.

Anno 1215. Otho quondam Imperator aduersante sibi fortuna post bellũ proximè supradictum in Saxoniam reuersus, priuatã vitã toto æuo suo duxit in Ducatu qui sibi iure hæreditario competebat. Tandem dissenteriæ morbo laborans conuocatis episcopis alioq; Clero, instanter cum lachrymis absolutionem super sua rebellione petijt & accepit. Miles quidam Anglicus dictus Philippus de bona villa qui sub isto Othone plurimis annis militauerat, sæpe de illo cum magna deuotione referre solebat. Cum instante morte viaticũ recipere (quia nihil retinere poterat) nõ auderet, tamẽ corpus Christi ad instantiã eius vt illud videret allatũ humiliter adorauit. Et cum quasi amplexaturus brachijs expansis, nudato corpore approximaret, hostia illa in loco vbi cor latuit facta apertura intrauit, prosiliens de manibus sacerdotis, & absq; omni cicatricis vestigio reclusus est locus: sicq; recumbens spiritum reddidit.

Mirabile de hostia.

Iohannes rex Angliȩ vnà cum comitibus Cestriæ, Derbiæ, alijsq; nobilibus crucem accepit a Gulielmo Londoniensi episcopo in ecclesia S. Pauli. Verùm aduersante sibi fortuna non licuit ei tam vtili vacare proposito, insurgentibus contra eum Baronibus suis eo quòd libertates & iura ab eo petita, & vt dicebant promissa nõ persoluit, nec impleuerat in effectu. Vnde & per quendã canonicũ regularem ipsum diffidarunt apud Radingiam 3. Nonas Maij.

Baronũ rebellio

Iohannes rex Gulielmum de Longa spata comitem Sarum a Gallicis captũ, mutatione Roberti filij comitis Drocarum redemit.

Ciuitas Londoniarũ a rege deficiens 16. Kal. Iulij se trãstulit ad Barones.

Londini defectio a rege.

Rex Iohannes multos de Baronibus & militibus in Castro Roffensi, quod post aliqualem obsidionẽ redditum fuerat, cepit, & ad castrum de Corf insigne captiuos transmisit.

Barones multi capti.

Barones Lodowicum regis Francorum filium in suum euocant subsidium promittentes ei regnum Angliæ rege Iohanne expulso.

Britannorum submersio.

Hoc anno mense Septembri multi viri nobiles Britanni & Flandrenses, regis Iohannis allecti stipendijs, volentes in Angliam transfretare naufragio perierunt. Horum dux fuit miles quidam dictus Hugo de Bones, vir vitijs plenus & crudelitate. Qui in partibus transmarinis, 60. millia armatorum in auxiliũ regis collegerat. Sed deo miserante hij omnes a pelago sunt absorpti. Cadauer Hugonis apud Grenemutam in Norfolcia est eiectum, vbi cum maxima multitudine militum mersorum & seruientium est repertum. Eiecta sunt etiam in locis diuersis super littus maris corpora mulierum & paruulorum in cunis iacentium, quorum omnium multitudo ita maris occupauit littora, quòd ex infectione aeris, morbus & pestis inualuit inter prouinciales. Habuerant autem in proposito vt expulsis indigenis a toto regno terram iure perpetuo possiderent. Dederat namq; rex Iohannes duci eorum Hugoni de Bones per chartam suam prouincias Norfolciæ & Southfolciæ prout dicebatur. Sed propositum eorum annullauit diuina clementia vt præfertur.

Pestis ex corporibus submersis.

Hoc anno mense Nouembri, sub Papa Innocentio Lateranense celebratur concilium, in quo lata est sententia excommunicationis in omnes qui Iohannem regem Angliæ satagebant de regno suo modo quolibet exturbare.

Lateranense concilium.

Anno 1216. Gualo Apostolicæ sedis legatus venit Parisijs, Philippum regẽ studiosè exhortans vt filiũ suum Lodowicũ a transitu in Angliã prohiberet. Super quo etiam nihilominus authoritate Apostolica ipsũ monuit Lodowicum, denuncians tam patri quã filio sententiã excõmunicationis latã in Lateranẽsi cõsilio in omnes qui Iohannẽ regẽ Angliȩ vt a regno deijcerẽt expugnabant. Lodowic⁹ spreta monitione legati, a cȩptis nequaquã destitit, sed apud Kalesiũ Flãdriȩ portũ classẽ adunari prȩcepit, pro exercitu in Angliã trãsportãdo.

Lodowicus Papæ legatum spreuit.

H.j. Gualo

Gualo legatus in Angliam tendens,& Lodowicum præueniens ſategit inter Barones & regem pacem componere licèt fruſtrà.

Lodowicus Angliam occupat.

Lodowicus perueniens Sandwicum habuit obuios Barones ſuæ parti fauētes qui deduxerunt eum vſq; Roſam, cuius caſtrum ſtatim eſt redditum eidē. Feria quinta in Ebdomada Pentecoſtes veniens Londonias cum proceſſione ſolemni receptus eſt in eccleſia S.Pauli. Vbi cum ſuſcepiſſet homagium ciuiū, vſq; Weſtmon.tranſiens ſuſcepit homagium procerum adhærētium parti ſuę. Cum quibus progrediens cepit caſtrum de Reigate, Guilford & Farneham,& multas alias munitiones.

Papæ excommunicatio nihili fit

Gualo legatus Lodowico plurimùm conabatur reſiſtere excommunicando & interdicendo. Sed parū proficere potuit, populo ferè toto in regis ſui odiū prouocato.

Iohannis mors.

Interim Iohannes rex valido collecto exercitu,propoſuit cū Lodowico & eius fautoribus prelio decertaſſe, ſed in ipſo belli apparatu morbo correptus decubuit. Et poſt paucos dies defungitur apud Newarke 14.Kal.Nouēmbris, cum regnaſſet annis 17.menſibus 5.decemq; diebus.

Sepultus eſt autem Wigorniæ coram altari magno in medio inter ſacroſancta corpora Oſwaldi & Wulſtani pontificum bonorum.

Iohannis deuotio in religioſos.

Iſte rex Iohannes Abbathiā Ceſtercienſis ordinis in Winton. diœceſ. quæ bellus locus dicitur,& monaſterium Virginum apud Godſtow in Lincolnienſi diœceſ. pro anima Roſamundæ,quæ aliquando patris fuerat concubina fundauit.Propter quod nonnulli putant ad illum Merlini fatidici vaticiniū referri quo dixit. Virginea munera virginibus donabit. Promerebitur inde fauorem tonantis & inter beatos collocabitur.

Henricus coronatur.

Henricus filius Iohannis regis ex Iſabella filia comitis Engoliſmenſis, annū ætatis agens 10.poſt patrem defunctum,an. dom.1216.ſublimatur in regem. Et præſentibus Gualone Apoſtolicæ ſedis legato cum epiſcopis Iocelino Bathonienſi, Gulielmo Couentrenſi, alijſq; prælatis pluribus, reginaq; Iſabella cum Comitibus Gulielmo Mareſchallo,Gulielmo de Ferrarijs,magnaq; aliorum multitudine nobilium,per Petrum Wintonienſem epiſcopum,in die apoſtolorum Simonis & Iudæ in eccleſia beati Petri monachorum Glouernię inunctus in regem,ſolemniter coronatur.

Trenga inter Lodowicum & Henricum.

Lodowicus regis Francorum filius cum iam caſtrum Doueriç obſediſſet diebus 15. nihil proficiens, Londonias reuertitur, vbi in die S. Leonardi redditur ei turris.Progreſſus verò de Londonijs caſtrum de Hertford cepit,in die S. Andreæ apoſtoli,& caſtrum de Berkhamſted,in die ſancti Lucię.Et exinde acceptæ ſunt treugę inter regem iuuenem Henricum,& Lodowicum vſq; in feſtū Martyrum Fabiani & Sebaſtiani. Quibus firmatis Lodowicus in Gallias tranſfretauit. Interim verò multitudo magna Baronum & militum rupto fœdere quo ſe Lodowico aſtrinxerant, ea mentis leuitate qua a patre deſciuerant, ad filium reuertuntur.

Cōſpiratio Gallorum per militem patefacta.

Narrant tamen quidam Chronici, quòd quidam miles de regno Francorum,qui cum Lodowico venerat ad ſubiugandum Angliam iam fatis vrgentibus ad extrema perductus,cum nouiſſet infallibiliter ſe moriturum, acſciuit ad ſe preſbyteros & Barones quoſdam Anglię qui tunc ob ciuitatis cuſtodiam in vrbe Londoniarū morabātur,corā omnibus lachrymabiliter iſta dixit.Doleo ſuper miſeria & deſolacione veſtra,quod vos pericula quę imminent vobis non videtis. Iurauit inquit Lodowicus & 12. comites de regno Francię & Barones ſui, quod ſi contingat eum Angliam ſubiugare, & in regem coronari, ipſe omnes Barones & nobiles Anglię qui nunc cum ipſo militant, & regèm Iohannem perſequuntur,perpetuo damnabit exilio, et ſui domini proditores & omne genus eorum vſq; ad vltimam generationem de terra delebit. Et ne hoc vobis vertatur in dubium,ego qui hic decumbo continuo moriturus, vobis affirmo in periculo animæ meæ,me vnum ex illis eſſe qui hoc cum Lodowico iurauerunt.Vnde ſummopere vobis conſulo, vt vobis ſalubriter prouideatis. Quibus dictis continuò ſpiritum exhalauit.

Anno

Anno 1217. Lodowicus in Angliam rediens post lapsum treugarum obsedit iterum castrũ Douoriæ, sed nihil profecit. Simili quoq; forte, a castro de Windeleshore est repulsus. Quapropter ordinatis dietis, versus Lincolniam dirigit cum exercitu iter suum. Vbi superueniens exercitus regis iuuenis ei bellum indixit. Grauissimo proinde conserto prælio, fiunt victores Anglici fugiente Lodowico. Quadringenti milites de parte Lodowici fuerũt occisi. Inter quos cecidit nobilis ille Thomas Comes de Perticis, tam regis Francorum quàm Anglorum consanguineus, feruntur etiam captiuati 52. milites de complicibus Lodowici. De quorum numero erat Gilbertus de Clare vir inclytus, quẽ cepit Gulielmus Mareschalli, & Glouerniam deduci fecit custodiæ mancipandum. Cui postea sedatis rebus bellicis, paceq; reflorente Isabellam filiam suam matrimonio copulauit.

Lodowicus fugatur.

Lapsis post prælium hoc diebus paucis, cæsus est ab Anglicis naualis exercitus Lodowici. Huic præerat Eustachius vt fertur Monachus, qui vt decebat Apostatã ostendens suam inconstantiam, sæpe de vno rege transiuit ad alium, & tanquam de Monacho factus Demoniacus, dolo & perfidia plenus fuit. Cuius caput abscissum, delatum est per diuersa loca Angliæ super palum.

Pœna perfidiæ.

Lodowicus Londonijs receptus, terra mariq; sibi comperiens detrimenta augeri, & partem inueniens regis indies roborari pacem petijt, necessitatis articulo compellente. In præsentia igitur domini Walonis Apostolici sedis legati, & prælatorum atq; procerum huius regni, præstitit iuramentum quòd mandatis pareret ecclesiæ, et sic à sentẽtia excommunicationis est absolutus. Insuper renuncians regno Angliæ & præstito iuramento quod adepto regno paterno, omnia per patrem suũ regibus Angliæ iniustè ablata, restitueret, liber cum suis omnibus remeauit.

Lodowicus absoluitur.

Anno 1218. multi Francorum & Anglorum deuotione allecti, peregrinationẽ Ierosolimitanam sunt aggressi. Iohannes rex Ierusalẽ & dux Austriæ coadunato exercitu valido ex multitudine peregrinorũ nationum diuersarum ciuitatem Damiaticam obsederũt, & anno sequenti ceperunt. Est autem Damiata ciuitas Ægypti maritima in terra Gossen inter Ramesse, & Campotaneos sita, antemurale totius Egipti, dicta quondam Eliopoleos.

Damiata capta

Anno 1220. treugæ quatuor annorum inter Philippum Francorum & Henricum Anglorum reges pro Pictauia sunt acceptæ.

Hoc anno inchoatum est nouum opus Westmonasterij. Cuius in propria persona rex primum posuit lapidem fundamenti. De singulis autem carucis Angliæ dati sunt regi duo solidi pro releuamine status sui.

Aedificatio Westmonasterij

Hoc anno clerici qui infra castrum regis apud veterem Sarum manebant, vnà cum sede episcopali ad villam episcopi quæ nunc noua Sarum dicitur, & priuilegio ciuitatis donata est, a rege Henrico transferuntur, procurante negotiũ episcopo Sarisburiensi Richardo, & eodem rege deuotiùs annuente.

Sedes Sarum translata.

Anno 1221. Isabella mater regis Angliæ irrequisito filij vel consilij sui consensu, transfretans in Gallias nupsit Comiti Marchiæ filio Hugonis Bromz. Qui statim quædam Castra Regis in Pictauia in manu expugnans valida occupauit.

Eodẽ anno Gulielmus de fortibus, comes de alba Marlo, in comitatu Lincolniæ multos ad rebellionem commouit, Qui dum ad pacem regis venire cõtemnit a Pandulpho apostolicæ sedis legato excõmunicatur. Fuerũt & alij viri magni qui munitiones, & castra possessionesq; alias regis dominicas iniusto dominio vsurpabant. Hij tandem coacti sunt omnia resignare regiæ voluntati.

Comes de alba Marlo excommunicatur.

Hubertus de Burgo comes Cãtij ob probitatẽ & fidelitatẽ eximiã, custos regis iuuenis & totius Angliç Iusticiarius factus est, assensu omniũ maiorũ regni.

Anno 1222. Damiata cum maximo christanorũ labore capta, & christianis per annũ possessa Saracenorum dominio iterum est subiecta.

Damiata occupata a Turcis.

Stephanus Cantuar. præsul primum consilium suum tenuit Oxoniæ, in quo Diaconus quidam Apostata conuictus degradatus est, & manu sæculari traditus, flammis vltricibus est absumptus.

Apostata supplicio affectus.

Rusticus quidam seipsum crucifigens, & stigmata vulnerum Christi superstitione quadam circumferens perpetuò immuratur.

Philippi mors.

Anno 1223. Obijt Philippus Francorum Rex, cui successit filius eius Lodowicus.

Anno 1224. Lodowicus Francorũ rex postposito iuramento, quod olim in Anglia præstiterat, cœpta patris contra regem Angliæ prosequens, villam sancti Iohannis Angeliaci cepit & castrum de Mordum in Pictauia. Obsedit etiam Rupellam & cepit eam traditione Sauarici de Malo leone. Qui timens tantæ proditionis pœnas sibimet imminere, factus transfuga ad regem Franciæ se conuertit.

Falcasij ruina.

Eodem anno Falcasius de Brens insurgens contra regem Angliæ, illicò est oppressus. Et infra annum ad tantã egestatem deductus, vt qui paulò ante Angliæ proceres diuitiarum gloria anteire videbatur, iam actus in exilium, tenuem in Gallijs quæritando victum, etiam capitis reclinatorium non haberet. Suppressis sibi per Angliam inimicis, cæpit rex pacificè administrare regnum. Sed non dum ei ad recuparanda perdita in partibus Galliarum suppetebat facultas.

Anno 1225. Richardus comes Cornubiæ frater regis & Gulielmus Comes Sarum, auunculus eius, cum multis proceribus proficiscentes in Wasconiam prosperè res gesserunt.

Lodowici mors.

Anno 1226. moritur Lodowicus Francorum rex, & succedit eidem filius eius S. Lodowicus, coronatus in regem cum esset annorum 14.

Discordia inter regem & Barones.

Discordia orta est inter regem & Barones propter Hubertum de Burgo, quẽ Barones ab officio deijcere rege contradicente volebant.

Rex Henricus Richardo fratri suo morãti in Wasconia 500. transmisit Wallenses & pecuniæ magnam summam.

Anno 1227. Lodowicus Francorum rex de consilio Blanchiæ matris suæ Episcopos & milites in terram Albigẽsium misit, per quos vrbem Tolosam cum toto obtinuit comitatu.

Anno 1230. Henricus Anglorum rex transfretauit in Britanniam suadente Petro duce Britanniæ, vt a rege Francorum terras per patrem eius & auum sibi & progenitoribus suis iniustè ablatas repeteret. Qui die quo naues ascensurus erat pauperes & infirmos humiliter visitans, leprososq; deosculans largas eis eleemosynas erogauit.

Henrici humilitas.

Anno 1231. Henricus rex Angliæ intento suo frustatus de Britannia in Angliam remeauit.

Hubertus incarceratur.

Anno 1232. Hubertus de Burgo comes Cantij quibusdam grauibus contra eum propositis carceri mancipatur.

Anno 1233. Richardus Mareschalli contra regem insurgens, Walliam commouit ad guerram. Qui etiam Hubertum de Burgo qui de castro de Dimsis euaserat ad ecclesiam, vi captum in Walliam secum duxit. Hic etiam in Hybernia contra regem consurgens, ibidem deceptus occiditur. Cui successit in comitatu Germanus eius Gilbertus.

Edmundus fit Archiep. Cant.

Anno 1234. Magister Edmundus de Abendonia in Cantuar. Archiepiscopum sublimatur.

Anno 1235. Imperator Fredericus sororem Henrici regis nomine Isabellam vxorem accepit.

Fames in Gallia.

Fames admodum magna inualuit in Gallia maximè in partibus Acquitaniæ ita vt homines herbas campestres sicut animalia bruta comederent.

Henricus rex Angliæ Alienoram filiam secundam comitis prouinciæ apud Cantuariam desponsauit.

Anno 1236. Richardus frater regis Cornubiæ comes, & comes Mareschalli Gilbertus cum multis alijs crucis caracterem susceperunt.

Anno 1237. Iohannes Scotus vltimus comes Cestriæ moritur, & deficiente hærede, deuolutus est in possessionem regiam comitatus. Otho Legatus venit in Angliam. Data est regi hoc anno a clero & populo, 30. pars bonorum.

Anno

Anno 1238. Otho apoſtolicæ ſedis legatus, cũ ad Abbathiã de Oſney iuxta Oxoniam receptus fuiſſet, inſultum paſſus a ſcholaribus ad campanile tranſfugit. Qui poſteà Londonijs in ſcholares Oxoniæ ſententiam excommunicationis fulminauit, ſtudiumq; diſperſit. Vnde factum eſt, vt quidam villam Northamptoniȩ, quidam nouam ciuitatem Sarum ad ſtudium elegerunt.

Otho ab Oxonienſibus malè tractatur.

Anno 1239. Corona domini ſpinea allata eſt in Franciam.

Henrico regi natus eſt filius & vocatus Edwardus.

Richardus regis Anglorum Germanus, Comes Pictauiæ & Cornubiæ vnà cum Gulielmo de longa ſpata profectus in terram ſanctam, exercitũ Francorum inuenit ſub rege Nauarriæ Theobaldo plurimùm deſolatum. Quibus cõpatiens cum Saracenis treugas inijt, omnibus Chriſtianis qui captiui tenebantur liberatis.

Richardi compaſſio.

Comes Cantij Hubertus de burgo, iudicio contra eum procedente 4. caſtra dominationi regiæ cogitur reſignare.

Simon de monte forti filius Simonis de monte forti, qui an. dom. 1209. cruce ſignatus eſt contra Albigenſes, reginam Blanchiam regis Francorum matrẽ ſibi timens offenſam, aufugit in Angliam, vbi gratioſè acceptus a rege, Leiceſtriæ obtinuit comitatum, cum Seneſchallia Angliæ, & regis ſororem, quæ prius caſtitatem publicè vouerat in manu epiſcopi vxorem accepit. Qui etiam poſtea Seneſcallus Waſconię factus: regem Angliæ vt terram Baſclorũ, cui caput eſt ciuitas Baiona, & olim regnum fuerat, recognoſceret de feodo Francię regis: vt ſic regis Caſtellæ actionem excluderet: qui terram illam ad feodum regni Hiſpanię aſſeruit pertinere.

Simon recipitur in gratiam.

Anno 1240. Fredericus imperator Romipetis ponens inſidias, Iacobum Preneſtinum Epiſcopum de Francia, & Othonẽ diaconum Cardinalem de Anglia ad curiam reuertentes capi fecit, & in cuſtodia detineri.

Otho capitur.

Gregorius Papa cum conſilium teneri voluiſſet, captis per diuerſas partes prelatis ab Imperatoris fautoribus a ſuo propoſito impeditur. Inter quæ mala ad extremam horam veniens in domino obdormiuit.

Beatus Edmundus Cantuarienſis Archiepiſcopus in Galliis apud villam de Soyſi præſentem miſeram vitam exuẽs: ad æternæ viriditatis paſcua introiuit.

Edmundi mors.

Anno 1241. rex Angliæ capſam auream pro reponendis exuuiis ſanctiſſimi regis & confeſſoris Edwardi in eccleſia Weſtmon. fecit parari.

Alphonſus frater regis Franciæ Comes Pictauienſis efficitur. Soror Arthuri apud Briſtollum obiit: vbi cum annis multis duxiſſet vitam cœlibem, tandem moritura corpus ſuum inter Sanctimoniales Ambreſtberiæ ſæpeliendum legauit. Quibus annuẽte rege manerium de Molkeſhã cum pertinentiis ſuis dedit.

Soror Arthuri moritur.

Anno 1242. Richardus frater regis Angliæ cum comite Wilhelmo de longa ſpata reuertitur de terra ſancta.

Lodowicus Francorum Rex Hugonem Broun Comitem Marchię qui matrem regis Anglię duxerat in vxorem, infeſtauit propter homagium Alphonſo Pictauienſi Comiti denegatum. In cuius ſubſidium tranſfretans rex Angliæ vnà cum Richardo fratre ſuo Cornubienſi comite, Comitatũq; Pictauiæ ex donatione patris vendicante iuxta Sanctonas cum rege Franciæ pugnam commiſit. Videns verò Pictauenſes a ſe deficere, quorum fiducias ad illas partes acceſſerat, prȩlio ſe ſubtrahens in quoddam caſtrum ſe recepit. Vrbem namq; Sanctonas ſibi infidam præſentiens, vtpote quæ ſtatim poſt pugnã regi Francorũ ſe reddidit, ingredi recuſauit. Cecidit in hoc tumultu miles illuſtris Gilbertus de Clare alijq; nonnulli. Exercitus etiam Francorum rege ſuo infirmato, ingraueſcenteq; penuria victualium, ad propria remeauit.

Prælium inter reges Angliæ & Franciæ.

Anno 1243. Henricus rex Angliæ munitiones quaſdam in Waſconia rebellãtes ſubegit. Inter quas erat caſtrum de Viterna.

Templarij in Acon hoſpitalarios etiam perſequentes crudeliter, treugas cũ Soldano Babiloniæ per Richardum fratrem regis Anglię initas, in eorum infregerunt odium cum Soldanis alijs vt dicitur fœdere ſociati.

Anno 1244. Dauid princeps Walliæ ex ſorore nepos, Innocentio Papæ ſug-

geſſit principatum Walliæ ad eccleſiæ Romanæ feodum pertinere,ſeq; de rege Angliæ tenere compulſum iniuſtè. Propter quod ſcripſit ſūmus Pontifex Abbati de Albertoun ſuper hoc negotio. De quo plenius informatus, ſub diſſimulatione tranſiuit.

Saraceni Chriſtianos cadunt.

Soldanus Babiloniæ ſuper treuga interrupta grauiter indignatus,conductis Corafinis qui inter Saracenos pugnatiores putantur, chriſtianos bello aggreditur,ac de eis multitudinem magnam cruentiſſima cæde ſtrauit. In quo prælio, tam Prior hoſpitalis quā magiſter militiæ Templi,ab hoſtibus captiuātur, Saraceniq; ciuitatem Ieruſalem ſepulchrumq; dominicum deſtruxerunt.

Natus eſt regi filius 2.& dictus eſt Edmundus.

Lugdunenſe conſilium.

Anno 1245. Innocentius Papa celebrauit conſilium apud Lugdunum. Ad quod miſſi ſunt per regem Angliæ de conſilio prælatorum, comitum & Baronum viri nobiles 4.dato eis aduocato magiſtro Gulielmo de Powyke,vt conceſſioni regis Iohannis de cenſu annuo pro Anglia & Hybernia contradicerent,eò quòd de regni aſſenſu non proceſſerat. Sed & per Cantuarienſem Archiepiſcopum fuerat reclamatum vice totius regni.Sed Papa hoc indigere moroſa deliberatione reſpondens,negotium poſuit in ſuſpenſo.

Itali eccleſiæ opima occupant.

Prælati Angliæ hoc anno,conqueſti ſunt regi de oppreſſione eccleſiæ Anglicanæ, cuius prouentus omnes & redditus Italici occupabant. Propter quod magiſtro Martino domini Papæ conſanguineo, qui maior inter cæteros, aliorumq; tutor in huiuſmodi negotijs videbatur & defenſor, vt regnum indilatè euacuet,regio mandatur edicto.

Richardus frater regis Angliæ (defuncta priore vxore,Iſabella relicta quondam Gilberti de Clara,de qua filium genuerat Henricum nomine) tertiam filiam comitis Prouinciæ nomine Seuchiam accepit vxorem.

Edmūdus Cant. canonizatur.

Anno 1246.Beatus Edmundus Cantuarienſis Archiepiſcopus,ab Innocentio canonizatur Lugduni. Carolus frater regis Franciæ Andegauenſium obtinet ciuitatem.

Papa deglubet clerum Anglicanum.

Anno 1247.Eccleſia Anglicana pro releuamine ſtatus ſui,11. millia marcarum domino Papæ ſoluit.

Anno 1248.Rex Franciæ in terram ſanctam proficiſcens, & per Lugdunum tranſiens a domino Papa literas prohibitorias ad regem Angliæ,ne terras ſuas inquietaret peregrinationis tempore impetrauit.

Paſſus dominicus colitur.

Anno 1249.Paſſus dominicus per quendam fratrem de ordine prædicatorum allatus in Angliam, repoſitus eſt in conuentu ordinis eiuſdem apud Briſtoll.Quem rex Henricus a fratribus præſentatum contulit eccleſiæ Weſtmon. vbi vſq; in præſens veneratione habetur.

Damiata recuperatur.

Rex Francorum cepit Damiatam & in ea æſtatē peregit, menſe verò Nouēbri procedens ad ciuitatem Maſſoram eam obſedit, vbi de exercitu chriſtiano per Saracenos plurimi occiduntur.

Rex Francorum capitur a Saracenis.

Anno 1250.Rex Francorum exercitu ſuo in obſidione Maſſoræ peſte laborante & fame, dum Damiatam reuertitur,ſuperueniente Saracenorum exercitu in itinere captus eſt,cum duobus fratribus ſuis Alphonſo Pictauenſi,& Carolo Andegauenſi comitibus,multiſq; alijs viris nobilibus.Robertus verò Atrabatenſis comes, tertius frater regis ſubmergitur fugiendo.Multi etiā prælio decertando occiduntur,de quorum numero erat Gulielmus de longa ſpata,Comes Sariſburienſis qui viriliter dimicando cecidit, aggrauata manu hoſtium ſuper eum.

Abbatiſſa ſomnium.

Abbatiſſa de Lacok fœmina magnæ ſanctitatis,quæ mater erat Gulielmi de longa ſpata nocte præcedente diem quo filius eius interfectus eſt, vidit cœlos apertos, & filium ſuum armatum ab Angelis eleuatum cum gaudio introire. Huius Gulielmi filiam vnicam & hæredem duxit Henricus de Lacy comes Lincolniæ,Sariſburienſem cum eadem accipiens comitatum.

Rex Francorum liberatur.

Rex Francorum procurante regina Blanca matre eius, cui cuſtodiam reliquerat, dato pretio & reſtituta Damiata Saracenis,liberatur, vnà cum fratribus & alijs concaptiuis. Qui remiſſis in Franciam fratribus tranſfretauit in A-

con,

con, cuius muros ac ciuitatum Ioppe & Sidonis reparans in terra illa per quinquennium moram fecit.

Anno 1251. Pastores in Francia coadunata multitudine, dicebant se Angelica visione monitos, vt proficiscerentur in terram sanctam contra Saracenos & incredulos pugnaturi. Transeuntes verò Parisijs, venerunt Bituricas, vbi suborta discordia cum ciuibus fit conflictus, & multis occisis reliqui disperguntur.

Pastorum visio in Francia.

An. 1252. Papa Innocentius statuit vt Cardinales capellis rubeis vterentur.

Magister Albericus domini Papę Notarius mittitur ab eodem ad Richardũ fratrem regis Angliæ offerens ei regnum Apuleæ, quo priuauerat Fredericum vnà cum imperio. Sed Richardo comite negotium differente, superuenienteq; cito post morte Papæ, non est res sortita effectum.

Papa offert regnum.

A primo die Martij vsq; ad assumptionem beatæ Mariæ, in Anglia nulla cecidit pluuia super terram.

Pluuia defectus

Anno 1253. Henricus rex Angliæ ad instantiam prælatorum, comitum & Baronum chartas duas, vnam de libertatibus quæ magna, & aliam quæ dicitur de foresta concessit.

Henrici charta.

In partibus Angliæ quæ dicitur Hollande & Holdernesse aluuione maris insolita, magna terræ portio cum domibus & earum habitatoribus est deleta.

Damnum ex inundatione maris.

Moritur Robertus Episcopus Lincolniensis, qui cognominatus est a pluribus grossum caput.

Roberti Grosted mors.

Anno 1254. Henricus Rex Angliæ cum regina Alienora trãsfretans in Wasconiam, Edwardum filium suum primogenitum cum iam esset annorum quindecim, transmisit ad Aldefonsum regem Castellę, vt cum nobili puella Alienorã eiusdem regis sorore iniret connubium. Quem Aldefonsus rex (ad ciuitatẽ Hispaniæ, quæ vulgo Bures dicitur) venientẽ, cum gaudio & honore suscipiẽs militaribus armis cinxit. Et nuptiarum celebratis solemnijs, valdè honoratum cum vxore ad patrem remisit.

Edwardus Alienoram ducit.

Anno 1255. Comites & Barones Angliæ, assentientibus prælatis, denuntiari fecerũt per singulos comitatus, vt chartę de libertatibus & de foresta inuiolabiliter obseruentur. Ad quorum instantiam Archiepiscopus Bonifacius de Sabaudia reginæ Angliæ consanguineus, sententiam excommunicationis tulit in omnes earum spontaneos transgressores.

Charta Henrici executio.

Lewlinus princeps Walliæ cum manu valida intrauit comitatũ Cestriæ, quẽ rex nuper Edwardo filio contulerat, & omnia cæde atq; incendio vsq; ad portas vrbis Cestriæ deuastauit, & fecit hominum magnã stragem. Hoc anno puer quidã christianus nomine Hugo a Iudæis Lincolniæ captus est, & in opprobriũ Christi nominis crudeliter est crucifixus.

Lewlinus Cestriam vastat.

Iudæorũ scelus.

Anno 1256. Alexander Papa magistrum Gulielmum de sancto Amore canonicum Beluacensem suumq; capellanum propter persecutionem iniustè commotã contra religiosos mendicantes, & præcipuè prædicatores, Anagninę cõdemnauit, priuans eũ capellanatu suo, & omni beneficio ecclesiastico habito & habendo. Libellum etiam de mundi periculis intitulauit, in quo contra ordines pauperum multipliciter inuehit reprobans, in Ecclesia Cathedrali comburi fecit, excommunicans omnes qui retinent librum illum. Cæteros etiã magistros per dictum Gulielmum concitatos coegit fratres ad pacem recipere, & secundùm legem charitatis tractare.

Papæ seueritas in Capellanum suum.

Anno 1257. Richardus frater regis Angliæ Comes Cornubiæ in Alemanniã transiens, Aquisgrani in regem Romanorum solemniter est coronatus.

Richardus rex Romanorum coronatur.

Rex Angliæ filio suo Edwardo, Wasconiam, Hyberniam, villamquè Bristolli dedit.

Anno 1258. Rex Angliæ parliamentum Oxoniam conuocat, ad quod conuenietibus Prælatis, comitibus & Baronibus, facta sunt statuta, quæ vsq; in pręsens prouisiones Oxoniæ appellantur. Ad quas inuiolabiliter obseruandas rex coactus est corporale præstare sacramentum, cum omnibus ferè post iurantibus illud idem. Aymerus autem Wintoniẽsis electus, Gulielmus de Valencijs,

Prouisiones Oxoniæ.

Guido & Galfridus de Lizenim fratres regis vterini nolentes iurare cum alijs discedunt, insequentibus eos aliquibus Baronibus, sed illi cum equis & armis mare versùs Gallias transeunt indilatè.

Anno 1259. Rex Anglorum transfretans in Gallias, a rege Francorum petijt restitutionem terrarum sibi ac patri suo iniustè ablatarum per auum eius Philippum, & patrem Lodowicum, & ab ipso iniuriosè hactenus detentarum. Sed Gallicis multa contra regem Anglorum allegantibus, & specialiter donationem Normanniæ antiquam nõ fuisse spontaneã: sed per primum ducem Rollonem a rege Francorum vi extortam, nec regi Anglorum tutum videbatur iam prælio decertare, cum sui in procinctu essent insurgendi contra eum, pacem subscriptam quodammodo compulsus admisit. Solutis namq; sibi a rege Francorum 300. millibus librarum paruorum Turonẽsium, promissaq; restitutione terrarum ad valorem 20. millium librarũ annui census, omnibus terris in manu regis Francorum existentibus resignauit plenè & purè. Exinde verò literarum suarum abbreuiauit titulum, vt nec ducem Normanniæ, nec Comitem Andegauiæ deinceps se vocaret.

Rex Normanniam resignat.

Anno 1260. Iusticiarij regis Angliæ qui dicuntur itineris, missi Herefordiã pro suo exequendo officio repelluntur, allegantibus hijs qui regi aduersabantur, ipsos contra formam promissionum nuper Oxonię factarum venisse.

Iusticiarij Angliæ repulsi.

Anno 1261. Alexandro Papæ succedit Vrbanus natione Gallicus de ciuitate Trecensi.

Rex Angliæ impetrata a domino Papa absolutione iuramenti, quod pro obseruãdis promissionibus Oxoniæ inuitus pręstiterat, multos earum articulos publicè reuocauit.

Oxonij promissiones reuocatæ.

Anno 1262. Princeps Walliæ regis Angliæ aduersarius, cæpit in terris Edwardi filij regis cædes & incendia exercere.

Anno 1263. Edwardus filius regis Angliæ, cum collegisset exercitum copiosum contra principem Walliæ, & ille ad nemorosa & palustria fugiens copiã pugnæ non faceret, a patre suo in Angliam reuocatur.

Simon Leicestriæ Comes capitaneus Baronum contra regem insurgentium factus, prædari cæpit bona regi adhærentium, & præcipuè eorum qui reginæ attinentes, per eam introducti fuerant in Angliam, quos alienigenas appellabant.

Simonis prædatio cum Baronibus.

Quidam Baronũ de parte Herefordensem episcopũ Petrũ natione Burgundum in ecclesia sua cathedrali captum duxerũt ad castrum de Erdesleya, Thesaurum suum inter se pariliter diuidentes. Deinde duce Simone comite, progreditur exercitus Glouerniam, cuius castri custodia, fidelissimo Militi Matthiæ de Bessilles fuerat per regẽ commissa. Occupata villa, cum castro dantes insultum Barones portam primam versùs vrbem confregissent, Mathias vt sibi essent auxilio, incarceratos dissoluit. Quorum proditione cum ex altera parte castri ingressus esset patefactus, Matthias in turrim cõfugit, vbi & captus est, & abductus quo volebant.

Glouernia capta.

Exinde comes Wigorniam accedens illam cepit, inde Brugiam obsedit & cepit, deinde proficiscitur comes ad partes regni australes.

Rex interim & regina Londonijs morabantur, quæ cum se transferre volens ad Castrum de Windeleshores per flumen Thamisis in Scapham ascenderet, multitudo ciuitatis plebeia, ad pontem sub quo transitura erat congregata, conuitia & maledicta confuso clamore congessit, & iactu luti & lapidum ad turrim reuerti coegit.

Regina malè tractatur a plebe.

Igitur sub istis conditionibus inter regem & comitem pax formatur. Vt inprimis Henricus regis Alemanniæ filius, qui tunc parti comitis contra regem adhærens captus fuerat & in custodia detentus, liberetur. Deinde vt Castra regis omnia per totam Angliam Baronum custodiæ traderentur. Item vt prouisiones Oxoniæ inuiolabiliter obseruentur. Item quod omnes alienigenę, infra certum tempus regnum euacuarent, exceptis hijs, quorum moram fideles de regno vnanimi assensu acceptarent. Postremò vt indiginæ regno fideles, & vtiles

Pax inter regẽ & comitem.

vtiles negotijs regni: de cætero ſub rege diſponerent. Sed hijs non obſtantibus: milites quidam de parte regis caſtrum de Windeleſhore victualibus & armis munierunt.

Edwardus filius regis ad Caſtrum Briſtolli venit: vbi inter milites ſuos & villanos ſuborta diſcordia, auertitur ab eo villa, iam parans obſidionem ponere circa caſtrum. Quod aduertens Edwardus, Walterum Wigornienſem Epiſcopum qui partem baronum fouit, accerſiri fecit, vt in eius cõductu, patris adiret curiam, ſpondens ſe patri & eius conſilio ea quæ pacis erant efficaciter ſuadere. Profectus igitur cum Epiſcopo, cum appropinquaret Caſtro de Windeleſhores, ingreſſus eſt illud. Quod ſuſpectũ habens Epiſcopus malè tulit. Comiti autem Simoni cum ſibi adhærentibus volenti Caſtrum obſidere, Edwardus accurrit quaſi media via citra villam de Kyngeſtone, pacis offerens tractatum eidem. Sed Comes fretus conſilio præfati epiſcopi Walteri, Edwardum propoſito fruſtratum redire volentem detinuit. Redditumq; eſt Caſtrũ de Windeleſhores Comiti, conceſſa cuſtodibus eius ad recedendum cum ſuis omnibus, quò volebant libera poteſtate. Alienigenis etiam volentibus tranſito mare redire ad propria, ſaluus datur conductus.

Leolinus Princeps Walliæ Comiti Simoni confœderatus, Comitatũ Ceſtriæ & Marchiam eius interim deuaſtauit, & duo caſtra Edwardi, Diſſard & Gannok ſolo tenus complanauit. *Leolinus vaſtat Ceſtriam.*

Poſt hoc Parliamentũ Londini conuocatur, in quo multi qui hactenus Comiti adhæſerant ad partem regis ſe tranſferunt. Inter quos præcipuus erat, Henricus de Almannia, Richardi regis Romanorum de prima vxore filius. Et tunc poteſtas regia cæpit aliquantulum reſpirare.

Anno 1264. S. Lodowicus Francorũ rex Anglicani regni deſolationi cõpatiens procurante Archiep. Bonifacio, qui regis Angliæ & Comitis Leiceſtriæ proceſſus & geſta declarauit coram rege & omni populo, in concordatorem amicabilem paciſq; arbitrum ſe venire promiſit. Sed comes Leiceſtriæ ſe ſubtrahens, pacis negotiũ conquaſſauit. Ex tunc ergo cæpit Rogerus de mortuo mari, in rebus bellicis miles expertus comitis Leiceſtriæ dominica deprędari. Contra quem comes adiuncto ſibi principe Walliæ progreſſus, caſtrũ de Radnor obſedit & cepit. *Leiceſtria comes oblatam pacem reſpuit.*

Edw. filius regis Angliæ de Pariſijs regreſſus, quò tranſfretauerat ad parendũ arbitrationi regis Frãciæ ſi comes adfuiſſet, caſtra comitis Herefordię, Hay & Hũtendone cepit. Caſtrũ verò Breconię ſibi redditũ, Rogero de mortuo mari cuſtodiendũ tradidit cũ territorio ádiacẽte, multaq; mala facta ſũt vtrobiq;.

Henr. rex de Frãcia redijt, & perſonaliter adijt Oxoniã, orationis gratia ad S. Fredeſwidã. Armatus nẽpe fide recta, nõ veritus eſt ſuperſtitioſã opinionem illorũ qui putant illicitũ regibus villã intrare, vltionẽ in eos virgine exercente. Ad quẽ cum veniſſet Edwardus filius eius, coadunato exercitu, diſpoſuit hoſtes in manu valida propulſare. Interim Londonienſes Iuſticiarios regis ac Barones de Scaccario capientes, carceri manciparunt. *Henrici deuotio*

Rex verò habens ſecum illuſtres principes Rich. germanũ ſuum regem Alemanniæ & filiũ ſuum Edw. Gulielmũq; de Valentijs fratrem vterinum, clariſſimoſq; milites Ioh. Comyn de Scotia cum multitudine Scotorũ, Ioh. de Baliolo dominum Galwide, Rob. de Brus dominũ de valle Anandię, Rog. de Clifford, Phil. Marmiomy, Ioh. de vallibus, Rog. de Leiborne, Henr. Percey, Phil. Baſſet, Rog. de mortuo mari, cum exercitu progrediens, villã Northamptoniæ obſedit & cepit, & in illa milites vexilliferos 15. ſ. Simonem minorẽ, Gul. de Ferrarijs, Petr. de Monte forti, Baldewinũ Wake, Adam de nouo Mercato, Rog. Bertrandi, Simonẽ filium Simonis qui primò vexillũ contra regẽ erexerat, Beringariũ de Wateruile, Hugonẽ Gubins, Tho. Mãſell, Rog. Buteuileyus. Nich. Wake, Rob. Newinton, Phil. de Dryby, Grimbaldũ Pauoluont. De quibus Simonẽ minorem ad caſtrũ de Windeleſhores, reliquos ad alia caſtra tranſmiſit captiuos. Capti ſunt & milites minoris gradus circiter 40. ſcutiferiq; pauci. Perrexit inde rex verſus Nottinghã, Maneria Baronũ cæde vaſtans & incẽdijs. *Northamptona capitur.*

Vbi auctus eſt ſuus numerus vehemēter. Tandē illatis hinc inde multis malis, peruenit ad Lewys vbi rex ipſe receptus eſt in Prioratu, & filius eius in caſtro.

Bellum ciuile.

Appropinquantes comites & Barones ad villam de Lewys in manu armata regios ſatellites, qui pro quæritando equorum pabulo egreſſi fuerant inuadētes plurimos peremerunt. Præmonitus ergo rex de aduentu repentino comitum & Baronum, obuiam pergit cum exercitu in 3. partes deuiſo. Quarū primę præerat Edwardus regis primogenitus, cum Gulielmo de Valencijs Penbrochiæ, & Iohanne de Warenna, Surrey & Southſex. comitibus. Secundę, rex Alemanniæ cum filio ſuo Henrico. Tertiæ verò, rex ipſe Henricus. Baronū verò acies in 4. diuiſa erat acies. Quarum primæ Henricus de monte forti, cum comite Herefordiæ, Secundæ Gilbertus de Clare, cum Iohanne filio Iohannis, & Gul. de monte Camiſij. Tertiæ in qua erant Londinenſes Rich. de Segraue. Quartæ ipſe comes Simon cum Tho. de Pelueſton præfuerūt. Edwardus igitur & acies ſua cum tāto impetu in hoſtes irruit, vt eos retrocedere cogeret. Quorū multi ſubmerſi ſunt, vſq; ad numerū 60. militum vt quidam dicunt. Londonienſes etiam in fugā verſi ſunt. Quos dum Edw. inſequitur ad ſpatiū 4. milliarium grauiſſimā cædem inferendo, a reliquo exercitu ſeparatus, diminuit robur eius. Interim de acie regis occiſi ſunt plurimi. Captiq; rex Alemannię, Rober. de Brus, & Ioh. Comyn qui Scotos adduxerant. Rex etiam Henr. dextrario eius occiſo captus, & in Prioratu adhibita cuſtodia eſt recluſus. Reuerſus Edw. graui prælio excipitur, fugeruntq; comes de Warenna, Gul. de Valencijs, Guido de Lizmiaco fratres regis vterini, Hugo Bigod cum militia quæ ad 40. loricatos aſcendit, omnes ad caſtrū de Peuenesey tendentes. Cum autem & hinc & inde multi corruiſſent, Edw. villam circuiens, cum patrem non inueniſſet in caſtro, prioratum ingreſſus peruenit ad eum. Interim dato inſultu ad caſtrum, cum incluſi viriliter ſe defenderent, ſubtrahunt ſe Barones. Edwardus audacia Caſtrenſium animatus, recollectis ſuis voluit iterum præliari. Quo cognito miſerunt Barones mediatores pacis, promittentes ſe in craſtino velle de pace tractare cum effectu. In craſtino diſcurrentibus inter partes fratribus prædicatoribus & minoribus, ſic actum eſt, vt feria ſexta ſequente Edw. & Hēricus pro patribus ſuis regis Angliæ & Alemanniæ ſe comiti Simoni traderēt, ſub ſpe pacis & quietis. Ita vt cum deliberatione tractaretur, quæ prouiſionum & ſtatutorum eſſent, pro v[illegible]itate regni tenenda, & quæ delenda. Et quod interim hinc inde captiui abſq; vllo pretio redderentur. Sequenti Sabbato rex omnes qui ſibi adhæſerant, licentiauit ad propria. Scripſitq; de voluntate comitis Simonis hijs qui erant de munitione de Tunbrigge, quòd redeuntes ad ſua Barones nullatenus moleſtarent. Sed illi hoc non obſtante, armati procedentes, Londonienſes qui de bello fugerūt, receptos apud Croydon, illuc properantes, multis peremptis, eorum ſpolia abſtulerunt. Exinde tendebant vſq; Briſtollum, vbi ad liberationem Edwardi in præſidio remanſerunt.

Henricus rex capitur.

Caſtrum Doueriæ redditum.

Anno 1266. caſtrū Douerię redditū eſt Edw. in quod Guidonem de monte forti tranſtulit, ſub cuſtodia detinendū. Cuius cuſtos corruptus ipſū poſt Paſcha liberū dimiſit mare tranſiens cū eodem. Guido verò partes Tuſcię adiens, adhæſit Rufo comiti. Cuius fauorē propter militiæ probitatē in tantū adeptus eſt, vt filiā ſuā & hæredem ſibi daret in coniugē. Simon verò frater eius ſenior, paulò antè tempore quadrageſimali euadens e carcere, tranſfugit in Gallias.

Rex in ſingulis ciuitatibus capitaneum vnum conſtituit, qui vnà cum vicecomite, prædonum (qui plurimū abundabant) violentias coerceret.

In vigilia Pentecoſtes Rob. de Ferrarijs comes de Derby, captus eſt per milites regios, ſocijs quos ad prædandum acciuerat per fugam diſperſis.

Exhæredatorum quidam, inſulam de Axiholm occupantes per dominū Edmundum fratrem regis ad deditionem coguntur.

Miles quidā in partibus Winton. Adā dictus cognomēto Gurdoun exhæredatus cū cæteris qui Simoni comiti adhæſerāt, ad pacē regis venire renuēs, iuxta viā inter villā de Aulton, & caſtrū de Farnhā, locū ſ. prędonibus opportunū cū ſuis reſedit patriā rapinis infeſtās, & terras illorū qui parti regię adhęrebāt.

Cuius

Cuius vires & probitatẽ ex fama cognitas Edwardus regis filius experiri cupiens, cum manu forti ſuperueniſſet eidem ſe ad pugnam præparanti, præcepit Edwardus, ne quis inter eos impediret ſingulare certamen. Congreſſi itaq; mutuos ictus ingeminant, pariq; ſorte neutro cedente alteri, diutius dimicãt. Delectatus tandem Edwardus virtute militis, inter pugnandũ conſuluit vt ſe redderet, vitam pollicens & fortunam. Cui miles adquieſcens, abiectis armis ſe illico reddidit, quem eadem nocte Guildfordiam Edwardus tranſmiſit regiæ Maieſtati cum recommendatione ſupplici præſentandum. Quem ex poſt hæreditati reſtitutum, Edwardus ſemper charum habuit atq; fidum.

Eodem anno multi de exhæredatis caſtrum de Kenelworth ingreſſi victualibus munierunt & armis, diſponẽtes defendere illud contra regem. Rex illuc properans in craſtino S. Iohannis Baptiſtæ obſidionem poſuit circa caſtrum. Qua durante rex duodecim perſonas fecit eligi, quibus commiſit vt prouidẽdo paci regis & regni, in exhæredatos ſententiam moderarent, iureiurando ſpondens, ſe eorum ordinationem per omnia ſeruaturum. Conuenientes igitur perſonæ electæ apud Couentreiam, vnanimi decreuerunt aſſenſu, vt exhæredati pœna pecuniaria ſuas hæreditates redimerẽt, ab hijs qui eas occupauerant dono regis. Ita tamen quod hæc redemptio, prouentus hæreditatum in ſeptennium non excederent, nec vnius anni prouentibus minor eſſet. Sed inter hos taxaretur terminos, ſecundùm quantitatem delicti. Ab hac tamen redemptione filij Simonis comitis, & Robertus comes Derby, quorum exhæredationem cenſuerunt fore perpetuam, excludũtur. Qui autẽ modo prętaxato mulctãdi, pecuniam ſic taxatam, id eſt, redemptionem ſoluere nequirẽt, terras ſuas in manu poſſeſſorum relinquerẽt, quouſq; de earum fructibus redẽptio leuaretur. *Exhæredatorũ redemptio.*

Caſtrum de Kenelworth ante natale regi Angliæ redditum eſt, penuria victualium cõpellente, vita & membris & ſuppellectili neceſſaria hijs qui tenuerant illud ſaluis. *Kenelworth caſtrũ redditum.*

Anno 1267. quidam exhæredatorum in Anglia, non ferentes ordinationem de redemptione hæreditatum apud Kenelworth factam, quorum princeps & captaneus erat Ioh. de Ciuile, cum cepiſſent ciuitatem Lincoln. & ſpoliaſſent Iudaiſmũ, Mediampnem inſulam Elienſem occupant contra regem. Quorũ egreſſum & impetũ cum rex plurimũ impendiſſet, Edwardus filius regis factis ex cratibus, & tabulis pontibus in locis oportunis, prout eũ incolæ regionis illius inſtruxerant, inſulam cum ſuis militibus eſt ingreſſus. Cui quidam ſe dediderunt, alijs fugiendo diſperſis. *Rebellio exhæredatorum.*

Dum hæc aguntur comes Glouerniæ infidus regi, collecto exercitu in Wallia in fauorem exhęredatorũ Londonias adijt, & occurrente ſibi Ioh. de Ciuile cum magna manu complicũ ſuorum, ciuitatem fauẽtibus ciuibus occupauit. Moxq; legato qui turrim pro hoſpitio habuit, mandauit comes per nuncios, vt eam ſibi redderet indilatè. Et vt hoc maturaret facere, interdixit ne quis ei victualia vẽderet quouis modo. Legatus diſſimulato negotio a turri diſcedẽs, prædicaturus crucem procedit ad eccleſiam S. Pauli. *Glouerniæ comes turrim occupat.*

Poſt paucos dies comes regi recõciliatur, per mediationem Rich. regis Romanorũ, ac illuſtris militis Philippi Baſſet, poſita pœna 10. milliũ marcarũ ſi comes in poſterum aliquem tumultum cõmoueret.

Circa feſtum S. Michaelis Rex cum magno exercitu venit Salopiam contra principem Lewlinum, qui partem comitis fouerat contra regem. At ille miſſa legatione rogauit ea quæ pacis ſunt, concedens regi 32. millia librarũ ſterlingorum pro pace habenda. Sicq; interueniente legato Octobono, reſtituta eſt principi terra 4. Cantredorum, quam rex ei abſtulerat iure belli. *Pax inter Lewlinũ & regem.*

Anno 1268. Octobonus Legatus London conuocans conſiliũ, multa ſtatuit ad reformationem eccleſiæ Anglicanæ. Non multò poſt cruce ſignatis apud Northamptonam filijs regis, Edwardo, & Edmundo, ac comite Glouerniæ, cũ multis nobilibus ad curiam eſt reuerſus.

Edwardus S. Lodowico Francorũ regi impignorat Waſconiam, accipiens

ab eo pecuniam neceſſariam pro itinere terræ ſanctæ.

Tranſlatio corporis Edwardi.

Corpus beati Edwardi regis & confeſſoris inſtante rege Angliȩ in feretrum aureum quod ei parauerat eſt tranſlatum.

Iuſticiarius in Aula Weſtm. caſus.

Iohannes de Warenna comes Surrey, Alanum la Souche regis Iuſticiarium in Aula Weſtmon.ſubortis inter eos verbis manu propria interfecit.

Hoc anno rex Angliæ in Octauis Sancti Martini Parliamentum tenuit apud Marleberge, in quo de aſſenſu comitum & Baronum, ædita ſunt ſtatuta, quæ de Marleberge vocantur.

Lodowici expeditio ad terram ſanctam.

Anno 1269. S.Lodowicus rex Francorum, non territus præteritis laboribus & expenſis, quas fecerat vltra mare magnum, iteratò cum filijs duobus, adiuncto ſibi rege Nauarriæ & quamplurimis eccleſiarum prælatis & Baronibus, pro recuperatione terræ ſanctæ iter Ieroſolimitanum capere maturauit. Verùm ad hoc vt terra ſancta faciliùs recuperaretur, incidit illis conſilium, vt Tunicium regnum, quod in medio conſiſtens, non paruum dabat tranſfretãtibus impedimentum, primitùs Chriſtianorum ſubijcerent poteſtati. Applicantes igitur in regno Tunicij portum, & Charthaginē ad paruum redactam oppidum iuxta Tunicium de facili occuparunt.

Hoc anno 6. Idus Aprilis Edmundus filius regis duxit vxorem filiam Gulielmi de alba Marla, comitis de Holderneſſe nomine Auelinam, quæ hæres erat hæreditatis, & etiam materna ratione comitatum Deuoniæ & vectæ inſulȩ dominium fuerat habiturus. Sed cum tota prole mortem parentum prȩuenit.

Anno 1270. Edwardus filius regis Angliæ cum Edmundo Germano ſuo, alijſq; nobilibus pluribus, iter peregrinationis in terram ſanctam arripuit, menſe Maio.

Lodowicus moritur in terra ſancta.

Menſe verò Auguſto inualeſcente peſte in exercitu Chriſtiano, multi mortis debitum perſoluerunt. Inter quos beatus Lodowicus Francorum rex chriſtianiſſimus in craſtino S.Bartholomæi Apoſtoli, de regno temporali tranſiuit ad æternum.

Edwardus nauigat Acon.

Edwardus filius regis Angliæ cum ſua comitiua ſaluus peruenit Tunicium, vbi licenciato conſanguineo ſuo Henrico de Almannia volente redire in Angliam, vela ſua direxit in Acon, illucq; poſt quindenam Paſchæ deuenit. Quo niſi aduenifſet, infra 4. diem ab aduentu ſuo, fuiſſet vt dicebatur, vrbs reddita Saracenis.

Mercatorum Veneti executio.

Quidam mercatores Veneti apud Edwardum accuſati, quòd Saracenis arma & victualia detuliſſent, cõperta veritate ſecundùm ſua merita puniuntur. Soldanus verò Babiloniæ qui ciuitatem Acon cæperat oppugnare, cum exercitu reuertitur ad propria, ſpe fraudatus.

Henricus occiditur.

Henricus filius regis Romanorum tranſiens per Tuſciam, cùm apud Viterbium miſſarum ſolemnijs intereſſet in eccleſia S.Laurētij, a Guidone de monte forti occiditur.

Richardus Rex Romanorum frater regis Anglorum 5. nonas Aprilis apud caſtrum de Berkhamſted viam vniuerſæ carnis ingreſſus eſt. Cuius cor in eccleſia fratrum Minorum Oxoniȩ, corpus verò in eccleſia monachorum Ciſtercienſium de Hayles quam ipſe conſtruxit, impenſis proprijs ſæpelitur.

Edwardus clam caſus.

Anno 1271. Edwardo filio regis in Acon commorante, Laſſatinus quidam qui ſæpius ad eum nuncius admirallij Ioppenſis venire conſueuerat, fingens ſe velle ei ſecreta quædam referre, omnibus a camera exclusis, ipſum ad feneſtram quandam appodiantem, eximprouiſo cultello occidit. In extractione verò cultelli violenta ſemetipſum in manu vulnerat & in fronte. Vulnera verò eius graſſante veneno, multis varijs adhibitis remedijs vix curantur.

Norwicenſium ſcelus punitum.

Anno 1272. Menſe Auguſti, ciues Norwicenſes Prioratum monachorũ inuadentes, combuſſerunt eccleſiam cathedralem. Super qua re indignatus admodum rex Henricus, ad vindictã malefactorum miſit illuc Iuſticiarium militem quendam dictum Thomã Triuet, qui & Iuſticiarius itineris fuit de corona. Vnde factũ eſt vt vrgente mandato regio & horrore facinoris, magna multitudo conuicta de ſcelere tanto, ad caudas equorũ tracta ſuſpēdio iudicatur.

Henri-

Henricus Anglorum rex menſe Nouembri infirmitate correptus, in die S. Edmundi cõfeſſoris obdormiuit in domino,& apud Weſtmon. honorificè tumulatus eſt. Iſte rex quantum in actibus ſæculi videbatur minus prudens, tãtò apud dominum maiori deuotione pollebat. Singulis namq; diebus 3. miſſas cum nota ſolebat audire,& priuatim plures audire cupiens, aſſiduè aſſiſtebat celebrantibus. Contigit autem aliquando S. Lodowicum Francorum regem, cum eo ſuper hoc conferente dicere, quòd non ſemper miſſis, ſed fræquentius ſermonibus audiendis eſſet vacandum. Qui faceta vrbanitate reſpõdens, ait ſe malle amicum ſuum ſæpius videre, quàm de eo loquẽtem licèt bona dicentem audire. Erat autem ſtaturæ mediocris, compacti corporis, alterius oculi palpebra dimiſſiore, ita vt partem nigredinis pupilli cælaret, robuſtus viribus, ſed præceps in factis, in quibus tamen quia fortunatos & fœlices exitus habuit, putant eum multi apud Merlinum fatidicum per lincem deſignatum omnia penetrantem.

Henrici mors.
Henrici deuotio
Henrici ſtatura

Edwardus Regis Anglorum Henrici 3. ex Alienora filia comitis prouinciæ primogenitus, ætatis ſuæ 33. annos & 5. menſes impleuerat die, quo patri ſuo defuncto, an. dom. 1272. in regno fuerat ſucceſſurus. Qui tempore quo pater defunctus eſt in terra ſancta commorans, obſequio crucis inſiſtebat. Propter quod, die proximo poſt patris ſepulturam, frater Rober. de Kilwardby, Cantuar. Archiepiſcopus,& Gilbertus Glouernienſis comes cum alijs prælatis ac regni proceribus, Londini apud nouum templum conuenientes, Edwardum abſentem dominum ſuum ligeum recognouerunt, paterniq; ſucceſſorem honoris ordinauerunt, atq; de aſſenſu reginæ matris cuſtodes regni, miniſtroſq; fideles, qui regio fiſco præeſſent, & prouentus regni ad opus regis noui ex integro reſeruarent, cuius pacem facerent per Angliam vbique proclamari. Eodem anno Edmundus frater regis, Comes Lancaſtriæ, de terra ſancta venit in Angliam.

Edwardus abſens, a ſuis proceribus ordinatur rex.
Cuſtodes regni rege abſente.
Comes Lancaſtriæ redijt in Angliam.

Anno 1273. Edwardus in Acon, Chriſtianorum & tartarorum auxilio diutius fruſtra expectato, relictis ad terræ defenſionem ſtipendiarijs nõnullis, naues repatriaturus ingrediens, curſu veliuolo Siciliam vſque peruenit, vbi a rege Carolo ſuſceptus honorificè, primò rumores audiuit de morte filij ſui Hẽrici, ac poſtmodum de morte patris ſui. Qui dum mortem patris anxius quã filij ſui plangeret, a rege Carolo vice conſolatoris aſſiſtẽte: plurimumq; mirãte, ſuper hoc requiſitus, dicitur reſpondiſſe. Iacturam filiorum facilem, cum quotidie multiplicentur: parentum verò mortem fore irremediabilem, quia nequeunt reſtaurari. Deniq; Carolus diſcedentem Edwardum conduci fecit per Carolum filiũ ſuum vſque ad vltimos terminos regni ſui. Cum autem ad veterem vrbem, vbi papa cum ſua curia reſidebat, aduenìſſet, occurrentibus ei cardinalibus omnibus cum honore maximo ad domini Papæ præſentiam eſt deductus. Hic primò dictus Theobaldus Placentius Leodienſis Archidiaconus, deuotionis cauſa tranſierat cum domino Edwardo in Acon, abſenſq; electus eſt in papam, & Gregorius 10. appellatus. Huic ſuper morte conſanguinei ſui Henrici de Alemannia anxiam depoſuit quærimoniam, quem non modò in offenſam iuris humani conſtabat interfectum a Guidone de monte forti, dum miſſarum ſolemnijs aſſiſteret, ſed in contemptum eccleſiæ, & ſcandalum nominis chriſtiani. Papa igitur his cõmotus, Guidonem excommunicauit, omneſq; eum receptantes,& quouſque eccleſiæ ſatiſfieret terras eorum ſuppoſuit interdicto.

Edwardus rex Siciliam venit.
Reſponſio regis ad Carolum, de morte patris ſui,& filij.
Gregorius 10. electus.
Guido excommunicatus.

Ingreſſuro Sabaudiã occurrerunt ei prælati & proceres Anglicani, qua pertrãſita, ad ludum militarem qui vulgo torneamentum dicitur per Kabilonẽſem comitem inuitatur. In quo cum ſuis ſe geſſit tam ſtrenuè vt comitem ſupradictum dedere ſe ſibi cogeret. Deinde venit Edwardus in Franciam, & a Philippo Francorum rege ſuſceptus magnificè, homagium fecit ei pro terris ſuis quas de eo tenebat, ſub conditione reſtitutionis terrarum patri ſuo in venditione Normanniæ promiſſarum. Poſt hęc in Waſconiam proficiſcitur ad compeſcendum nouos motus quorundam, quos Gaſco de Bierna concitauerat

Rex venit Sabaudiam.
Torneamentum
Rex Angliæ facit homagium regi Franciæ.
Gaſco de Bierna rebellis.

rat ad rebellionem.Cuius terras Edwardus cum exercitu potenter ingreſſus, ipſum in fugam coegit,& quodam forti caſtro receptum obſedit.

Mors regis Nauari.

Anno 1274.Henricus Nauarorum Rex moritur,cuius vxor regina, poſtea nupſit Edmundo germano regis Angliæ, qui de ea tres procreauit filios, Primogenitum Thomā comitem Lancaſtriæ.Secundum Henricum de Lancaſtria Dominum Monumutæ. Tertium Iohannem, qui cum ſorore in Gallijs morabatur.

Rex obſedit Gaſconem.

Appellatio Gaſconis ad regem Franciæ.

Gaſco rebellionis conuictus.

Gaſco de Bierna a rege Anglorum obſeſſus, cum omnis iam via euadendi ſibi pręcluderetur, & attenderet rem eſſe in foribus, vt ad deditionem cogeretur, ſuper negotio quod inter regem Edwardum & ipſum vertebatur, appellationem interponit ad Curiam regis Francorū. Cui deferens rex Edwardus nolens regem Francorum,quem nuper dominum ſuum pro terris ſuis in Francia recognouerat,contra ſe partem facere,diſſentientibus multis de ſuis, obſidionem amoueri iuſſit,miniſtris ſuis committens, vt in curia regis Francorum cauſam proſequerentur contra Gaſconem. In qua tandem iniurioſæ rebellionis conuictus per regem Francorū regis Angliæ adducitur voluntati.

Rex venit in Angliam.

Edwardus rex poſtquam obſidionem dimiſerat,ordinatis pro articulo temporis rebus Waſconiæ in Angliam properauit,vbi a clero & populo cum gaudio receptus eſt & maximo cum honore.

Coronatio regis Edwardi 3.

Homagium regis Scotiæ.

Dominica infra octauas aſſumptionis virginis glorioſæ in eccleſia Weſtmonaſterienſi,vnà cum Alienora conſorte ſua a fratre Roberto Cantuarienſi Archiepiſcopo inungitur in regem & ſolemniter coronatur.In craſtino coronationis ſuæ recepto a rege Scotorū Alexandro homagio, ipſum dimiſit ad propria plurimum honoratum.

Gaſco,condonatur de vita,& carceri mancipatur.

Anno 1275. Gaſco de Bierna in Angliam veniēs cum reſti circa collum,ad regis præſentiam eſt deductus, quem ad ſuam Rex miſericordiam recipiens, morte condonata in caſtro Wintoniæ per annos aliquot cuſtodiæ mancipauit . Qui tandem per regis gratiam liber dimiſſus ad propria, regi Angliæ ſemper in poſterum gratus extitit & fidelis.

Rex petit homagium à principe Walliæ.

Statuta de mortua manu.

Rex principem Walliæ,qui coronationi ſuæ licèt inuitatus noluit intereſſe, vocari fecit pro homagio ſibi debito faciendo. Qui fingens ſe non auſum Angliam intrare,quibuſdam maioribus ſibi inſidiantibus pro ſecuritate ſua,filiū regis,& Gilbertum Glouerniæ comitem Robertumq; Burnell regis Cancellarium obſides poſtulauit. Quod rex indignè ferens diſſimulato negotio Londonias acceſſit parliamentumq; tenuit, vbi contra manum mortuam ſtatuta ædidit,quæ vocantur ſtatuta Weſtmonaſterij prima.

Princeps Walliæ negat homagium.

Poſt parliamentum Rex vt principi Walliæ liberior ad ſe pateret acceſſus, Ceſtriam vſque progreditur,quæ in confinio Walliæ ſita eſt.Mittitq; nuncios qui ab eo homagium exigant iterato. Quo mandatis regijs parere detrectante,rex exercitum conuocat diſponens principem expugnare.

Quinta decima pars bonorum regi.

Hoc anno populus ſoluit regi quintam decimam partem bonorum quę patrì ſuo dicebatur conceſſa.

Comitiſſa Leyceſtriæ mittit filiam ad principem Walliæ.

Filia comitiſſa capitur.

Anno 1276.comitiſſa Leiceſtriæ quæ marito occiſo cum ſuis in Galliam fugerat,& in domo ſororū de ordine prædicatorum apud Mountargys a ſorore viri ſui fundata morabatur, filiam ſuam tranſmiſit in Walliam principi,ſicut patre puellę viuente ſub certis pactis conuentum fuerat maritandam. Ducem verò itineris ac procuratorem negotij Aymericū filium ſuum germanū puellæ conſtituit,aſſignata eiſdē comitiua honeſta. Qui ſuſpectum habentes iter per Angliam,a littore gallico nauigantes ad inſulas Siluias,quę terminos Cornubiæ e vicino reſpiciunt,deuehūtur, vbi a quatuor nauibus Briſtollienſibus ex inſperato ſuperuenientibus comprehenſi ad regis præſentiam deducuntur.Qui retenta puella honorificè in comitiua reginę,Aymericum fratrem ſuū ſub cuſtodia libera detinuit,ſed ſecura.

Rex Angliæ de Ceſtria in Walliam progrediens cepit caſtrum quod dicitur Rodolanum,miſitq; in Walliam occidentalem militem nobilem Paganum de de Amirſijs qui cuncta cæde incendioq; vaſtauit.

Anno

Anno 1277. Wallenses occidentales ad pacem regis Angliæ venientes Pagano militiæ regis in partibus illis capitaneo castrum de Stredewy cum adiacenti patria reddiderunt. Princeps etiam Walliæ videns se regi Angliæ non posse resistere pacem petijt, & obtinuit sub hac forma. Videlicet quòd omnes captiui quos hactenus ratione regis Angliæ detinuit vinculis sine calumnia liberarentur. Item pro pace beneuolentia regis habenda daret 50000. librarũ sterlingorũ, quorum tamen solutio in voluntate & gratia regis foret. Itẽ quod terra quatuor Cantredorũ sine omni cõtradictione regi Angliæ & suis hęredibus cum omnibus terris conquisitis per regem hominesq; regios, excepta insula Anglesèia in perpetuũ remaneret. Insula enim Anglesèia concessa est principi, ita quòd solueret pro ea singulis annis regi mille marcas, & pro ingressu quinq; millia marcarũ daret. Et si princeps sine hęrede de corpore suo moreretur, insula illa in regis Angliæ possessionem rediret. Item quod princeps veniret in natali domini in Angliam ad regem pro homagio faciendo. Itẽ quod omnia homagia Walliæ remanerent regi præterquam quinq; baronum qui in confinio Snowdonię morabantur, se enim principem conuenienter vocare nõ posset, nisi sub se aliquos barones haberet. Item quod nomen principis tantũ haberet ad vitam suam, & post mortem eius quinq; prędictorum baronũ homagia regi Angliæ fierent, & suis hæredibus in æternum. Pro assecuratione istorum, tradidit princeps decem obsides de melioribus Walliæ, & viginti meliores iurabunt, quod quandocunq; princeps aliquem prædictorum articulorum infregerit nisi admonitus se correxerit abalienabunt se ab eo, & eidem in omnibus quæ poterint hostes fient. Item præter hæc princeps fratres suos quos læsit placabit: habuit enim tres fratres, quorum Owenum & Rodernum incarcerauerat, sed tertius videlicet Dauid fuga lapsus multis annis in Anglia stetit. Cui rex contulit in Wallia castrũ de Denby cum terris ad valorem mille librarum annui redditus, insuper & vxorem dedit filiam comitis Derby, quæ nuper alio viro fuerat viduata. Owenus ergo fauore regio liberatur a carcere quẽ paulò ante fregerat. Rodericus fratrem fugiens in Anglia morabatur. Rex autem in occidentali Wallia apud Lampadernaur ad cohibendum irruptiones Wallenses castrum ædificauit insigne. In subsidium huius werræ concessa est regi a populo vicesima pars bonorum.

Wallenses petunt pacem.

Conditiones pacis.

Subsidium.

Anno 1278. Rex Angliæ filiam comitis Leicestrię apud insulas Siluias captam, principi Walliæ vxorem dedit, nuptiarum solemnitatẽ impensis proprijs agens, suaq; ac reginæ præsentia illas honorans.

Nuptiæ principis Walliæ.

Frater Robertus Cant. Archiepisc. ad Cardinalatum assumptus, factus est episcopus Portuensis.

Robertus Cant. factus Cardinalis.

Iudæi pro tonsura monetæ in magna multitudine vbiq; per Angliam suspenduntur.

Rex Parliamentum tenuit Glouerniæ in octauis S. Ioh. Baptistę in quo ædita sunt statuta quę Glouerniæ appellãtur. Rex in Galliam transiens restitutionẽ aliquarũ terrarũ obtinuit, non tamẽ omnes quæ in venditione Normãnię promissę fuerãt patri suo. Obijt hoc anno regina Castellę mater reginę Anglię ad quã iure hęreditario post matris mortẽ deuolutus est comitatus Pontini.

Parliamentum.

Obitus reginæ Castellæ.

Rex Scotorum Alexander antequã rex Angliæ trãsiret in Gallias, in Angliã veniens regem consuluit de negotijs arduis terræ suę. Putant eum quidã tunc suum fecisse homagiũ, quod alij verius in crastino coronationis regis Angliæ asserunt esse factum. Impetrauit autem a rege literas testificantes auxilium in werra Walliæ pręstitum, non nomine seruitij factum esse. Frater Iohãn. Peckham fit Archiep. Cantuar. prouisione domini Papæ.

Rex Scotiæ consuluit regem.

Anno 1279. frater Iohannes Peckham de ordine Minorum consecratus a domino Papa in Archiepiscopum Cantuariensem venit in Angliam. Moneta Angliæ per tonsuram nimis deteriorata ex mandato regio renouatur. Obolus qui prius formam habebat semicirculi tanquam pars denarij in medio diuisi, fit rotundus iuxta vaticinium Merlini dicentis: findetur forma commercij, dimidium rotundum erit. Illustris miles Rogerus de mortuo ma-

Ioh. Peckham Archiep. Cant.

Renouatio monetæ.

ri apud Kenelworth ludum militarem quem vocant rotundam tabulam, 100 *Ludus militaris* militum & tot dominarum conſtituit ad quam pro armorum exercitio de diuerſis regnis confluxit militia multa nimis.

Anno 1280. Edwardus rex Angliæ de lapidibus pretioſis Iaſpidum quos ſecum attulerat de partibus gallicanis, patris ſui ſepulchrum apud Weſtmonaſterium fecit nobiliter honorari.

Dauidis rebellio

Anno 1281. Dauid Germanus Lewelini principis Wallię, immemor beneficiorum regis Angliæ qui eum promouerat, & contra fratrem perſequentem protexerat, concitauit pené totam Walliam ad rebellandum contra regem, cepitq; proditioſe Rogerũ de Clifford militẽ nobilem & famoſũ, quẽ rex fecerat Iuſticiariũ totius Walliæ in caſtro ſuo de Hawardyn, dominica in ramis palmarum, & quoſdam milites eius volentes reſiſtere inermes occidit. Exinde reuerſus ad fratrem ſuum principem collecto exercitu, vnà cum eo Rodolanum venit, obſidionemq; poſuit circa caſtrum. Hijs auditis rumoribus rex in manu forti Walliam eſt ingreſſus, cuius aduentu cognito princeps Wallię obſidione ſoluta, longius ſe ſubtraxit. Interim captum eſt Caſtrum de Lampadernaur, & alia plura caſtra in illis partibus per nobiles Wallenſium hijs diebus. Eodem tempore procurante fratre Iohanne de Peckham Cantuarienſi Archiep. Aymericus de monte forti, quem rex in cuſtodia detinuerat liberatur, ſed citò poſtea defunctus eſt. Sub eodem tempore Cãtuarienſis Archiep. profectus in Snowdoniam principem Walliæ & germanũ ſuum ſategit ad pacem reducere. Quibus monita ſua ſpernentibus regreſſus in Angliam, in eos excommunicationis ſententiam fulminauit. Hoc anno menſe Februario, apparuerunt octo ſemicirculi circa ſolem dorſatim coniuncti.

Aymericus liberatur e carcere.

Induſtria regis in ponte faciendo.

Anno 1282. rex Edwardus cum exercitu valido, de Rodolano per Angleſeiam, quam per nautas portuum capi fecerat, verſus Snowdoniam progrediens vt viam pararet exercitui, vltra maris brachiũ, quod inſulam diuidit a cõtinente, iuxta Langoriã cõſtituit pontem fieri ex nauibus inuicem colligatis. Eo tẽpore Gilbertus comes Glouerniæ magnas prædas Wallenſium cum militia ſua faciens, iuxta Lantilowhir facta copia apertę pugnæ cũ eiſdem duro prælio dimicauit. In quo perẽptis multis de parte Wallenſium ipſemet comes quinq; milites amiſit, de quorum numero erat Guliel. de Valentijs iunior conſanguineus regis Angliæ. Diſcedente autem comite Glouerniæ princeps Walliæ intrauit terras de Cardigan & Stredewy, deuaſtauitq; terras Reſi filij Mereduci qui cum rege contra principem tenuit in hoc bello. Progreſſus deinde verſus terram de Bueld ſe cum paucis ab exercitu reliquo ſeperauit, cui cũ ſua militia ſuperuenientes viri nobiles Iohãnes Giffarde & Edmundus de mortuo mari inopinatè ipſũ cum ſocijs pugna aggrediẽtes occiderunt. Cuius caput abſciſum poſitum eſt ſuper turrim Londoniarum hedera coronatum.

Gilbertus Wallenſes deprædatur.

Lewlinus interficitur.

Wallia ſubacta.

Hoc anno rex de conſilio Baronum intrauit Walliam, vbi amiſit per irruptionem Wallenſium vexilla 14. Non multò poſt rex ſuperior effectus, pene totam Walliam ſubiugauit cum Inſula de Angleſeia, villas & terras quæ erant in meditullio Walliæ ſuis proceribus diſtribuit, ſed retinuit maritima caſtra ſibi, vnde magna tranquillitas tempore ſequenti peruenit. Hijs diebus clerus & populus primò quintam decimã, & poſtmodum triceſimã bonorumſu orũ regi Angliæ in ſubſidium conceſſerunt.

Subſidium cleri & populi.

Anno 1283. Rex Angliæ ponte iam perfecto cum exercitu in Snowdoniam tranſijt, caſtra eius omnia cepit & combuſſit. Comes verò Pembrochiæ Caſtrum de Bere quod erat quondam Lewlini principis cepit. Et citò poſt tota Wallia cum omnibus caſtris ſuis ſubacta eſt regiæ voluntati. Ante feſtum S. Iohannis Baptiſtæ Dauid frater principis Walliæ captus eſt, per exploratores regios, & Rodolanum adductus, quem rex ad ſui cõſpectum admittere renuit, licèt ipſe Dauid hoc inſtantius flagitaſſet. Rex igitur tranſmiſit eum Salopiam carceri mancipandum.

Dauid capitur.

Neoti crux.

Eo tempore per quendam ſecretarium principis allata eſt regi crux dicta Neoti, magnam de ligno crucis Chriſti continens porcionem, quæ ideo Neo-

ti

ti dicitur,quòd per quendam ſacerdoté ſic vocatum, antiquitus de terra ſancta fuit in Walliam deportata.

Poſt feſtum S.Michaelis in Parliamento tento Salopiæ,Dauid quondam frater Lewlini principis Walliæ iudicialiter condénatus,tractus & ſuſpenſus eſt, viſceribuſq; combuſtis, corpus capite truncatum, & in quatuor partes eſt diuiſum, quibus in ciuitatibus Angliæ nobilioribus ſuſpenſis,caput Londonijs ſuper palum fixum eſt ad terrorem conſimilium proditorum. Reſus autem Vazham Wallenſium nobiliſſimus comiti Herefordiæ ſe dedit,regiq; redditus ad turrim Londonarum miſſus carceri mãcipatur. Abbathia de Abertoun trãſlata eſt per regem ad locum alium,& cõſtructum eſt in eo loco quo Abbathia fuerat caſtrum valde forte,ad irruptiones Wallenſium compeſcendas. Et rex in comitatu Ceſtriæ fecit conſtrui aliam Abbathiã Monachorũ Ciſtercienſiũ, quam multis ditatam prædijs,vallem regalem voluit appellari.

Dauid condemnatur.

Reſus carceri mancipatur.

Ciſtercienſium Abbathia.

Hoc anno regi conceditur a populo in ſubſidium werræ ſuæ triceſima, & a Clero viceſima pars bonorum.

Subſidium.

Eo tempore Papa Martinus Guidonem de monte forti a carcere liberans in quo per Gregorium 10.Papam poſitus fuerat, propter homicidium in Eccleſia commiſſum in Henricum regis Alemanniæ filium cognatum regis Angliæ,miſit in Romaniolam,quam pene totam obtinuit eo anno. Citò poſt de licentia Papæ Tuſciam redijt vt hæreditatem vxoris ſuæ patre eius comite Ruſo mortuo occuparet. Rex Angliæ apud Actõ burnell tenuit parliamentũ poſt feſtum ſ. Michaelis,in quo editum eſt ſtatutũ quod a loco cognominatum eſt. Natus eſt regi filius apud Carneruan in Wallia die S. Marci & vocatus eſt Edwardus. Et rex Edwardus fecit leges Anglicanas per Walliam obſeruari,vicecomites ponens in ea. Sub eodem tempore apud Carneruan inuentũ eſt corpus patris Conſtantini imperatoris, ſ.Conſtantij ſenatoris, & rege iubente honorificè in eccleſia collocatum. Corona etiam quondam famoſi regis Britonum Arthuri Regi Angliæ cum alijs iocalibus reddebatur, & ſic ad Anglos gloria Wallenſium Dei prouidentia eſt tranſlata.

Parliamẽtum.

Edwardus apud Carneruan natus eſt.

Corona Arthuri

Anno 1284. Rex de Snowdonia in Walliam occidentalem progrediens intrauit Glamorgantiam, quę ditioni comitis Glouerniæ ſubiecta fuit, deinde venit Briſtolliam,vbi feſtum dominicæ natiuitatis tenuit eo anno. Alfonſus filius regis Angliæ moritur apud Kideleſhores, & apud Weſtm. ſæpelitur.

Alfonſus filius regis moritur.

Anno 1285. tenuit rex parliamentum Londonijs in quo ædita ſunt ſtatuta quæ Weſtmonaſterij ſecunda dicuntur. Et quia prius ſtatuerat ne religioſæ perſonæ in ſecularibus poſſeſſionibus creſcerent, nunc ſtatuit vt prius habita non minorarent.

Parliamentum Londini.

An. 1286. Rex Angliæ in Gallias tranſiens, Ambianis cum honorifica turba peruenit,cui occurrit ibidem honoris gratia rex Francorum, & rex Angliæ fecit homagium regi Franciæ pro terris quas de eo in regno Franciæ tenere debebat Pariſius, & interfuit Parliamento quod Rex Francorum tunc tenuit Pariſius,in quo multa quæ pro libertate terrarum ſuarum iniuſtè oppreſſarum petiuit & obtinuit, licèt ipſa conceſſio regis Francorum & parium diu in ſuo robore non maneret. Expectauit autem Pariſius rex Edwardus feſtum Pentecoſtes,& poſt feſtum Waſconiam eſt profectus.

Rex facit homagium Gallo.

Eo tempore Alienora regina mater regis Angliæ,ſpreta pompa ſæculi,apud Ambreſbiriam induit habitum monacharum,dote ſua per papam & regem ſibi in perpetuum confirmata.

Mater regis monacha facta.

Anno 1287. cum die quadam rex & regina conueniſſent in vnam Camerã,& ſuper lectum ſedendo pariter confabularentur, ictus fulminis per feneſtram quæ eis erat a dorſo ingreſſus,& inter eos tranſiens,ipſis penitus illæſis, duos domicellos qui in eorum ſtabant præſentia interfecit. Stupefacti cæteri qui affuerunt, ex euidenti quod contigerat perpendebant miraculo, diuini protectionem numinis ſaluti regiæ non deeſſe. Eo anno rex Angliæ profectus eſt in Arragoniam,vt conſanguineum ſuum Carolum filium Caroli,quondam regis Siciliæ ab Alfonſo rege Arragoniæ detentum in carcere liberaret. Alfon-

Duo domicelli fulminis ictu caſi.

ſus rex Arragoniæ miſſis ad Curiam Romanam nuntijs, reconciliari petiuit eccleſiæ de his quæ per patrem ſuum facta fuerant ſe excuſans. Thomas de Cãtilupo quondam epiſcopus Herefordenſis, qui nuper verſus Romanam Curiam contra fratrem Iohannem Peckham Cantuar. Archiepiſcopum cauſam eccleſiæ ſuæ proſecuturus proficiſcens obijt, & in Angliam per ſuos relatus, ac in eccleſia ſua traditus fuerat ſepulturæ, cæpit multis & inauditis miraculis coruſcare.

Mors epiſcopi Hereford.

Anno 1288. Carolus filius regis Caroli quondam Siciliæ, Princeps Achaiæ, procurante rege Angliæ liberatur a carcere. Quo facto rex Angliæ reuertitur in Waſconiam, & apud Blankeford crucis ſuſcepit carecterem. Et mox Iudæos omnes tanquã crucis hoſtes expulit de Waſconia, & alijs terris ſuis omnibus quas in regno Franciæ habebat. Interim Refus filius Mereduci Walliam conturbauit, impugnareq; cępit aliqua regis caſtra, contra quem Edmundus Comes Cornubiæ, cui Rex Angliæ in ſua abſentia commiſerat regni cuſtodiam, magnum ducit exercitum. Et cum quoddam caſtrum Refi dictum Druſſelan obſideret & muros eius ſuffodi faceret, caſu murorum ſubito vir nobilis de monte Caniſij & alij milites plurimi & ſcutiferi opprimuntur. Tanta fuit hoc anno in Anglia frugum abundantia vt quarterium frumenti alicubi pro viginti, alicubi pro ſexdecem, alicubi pro xij. denarijs venderetur.

Refus rebellis.

Frumenti copia

An. 1289. Rex Anglię reuerſus de Waſconia Londonijs ſoleniter recipitur a clero & omni plebe. Qui Iudæos omnes eodẽ anno expellens de Anglia, datis expenſis in Gallias bona eorum reliqua confiſcauit. Eo tempore rex auditis multorum quęrimonijs, ferè iuſticiarios omnes de falſitate deprehenſos, a ſuo officio depoſuit, puniens eos iuxta demerita graui mulcta. Hoc anno tenuit rex Parliamentum Londonijs, in quo ædita ſunt ſtatuta quæ dicuntur Weſtm. tertia, in quo etiam Parliamento pro expulſione Iudęorum conceſſa fuit regi a populo quintadecima pars bonorum.

Iudæi ab Anglia expulſi.

Cum rex Scotorum Alexander vxorem ſuam filiam comitis Flandriæ, quam poſt Margaretam filiam regis Angliæ duxerat, nocte quadam obſcura viſitare voluiſſet, equo ceſpitante lapſus, & colliſus grauiter expirauit. Hic de ſecunda vxore nullam, de prima verò prolem geminam, filium ſcilicet Alexandrum, & filiam genuit nomine Margaretam. Alexander abſq; prole, patrem immatura morte præuenit. Filia verò Margareta regi Norwagiæ deſponſata, filiam vnicam peperit nomine Margaretam quæ matri mortuæ ſuperuixit. Hanc cõſulto rege Angliæ, magnates Scotiæ recognouerunt hæredem. Quæ accerſita per nuncios regis Angliæ, cum per nauigium tenderet in Scotiam, infirmata in mari apud Orchades inſulas eſt defuncta. Nocte S. Margaretæ deſcendit tempeſtas ymbrium, tonitrui, & fulguris, a retro ſæculis vix audita, ſata concutiens & demergens, vnde factum eſt, vt Londonijs modius tritici qui prius ad tres denarios vendebatur ex tunc paulatim ad duos ſolidos excreſceret, ſicq; per quadraginta ferme annos vſque ad obitum regis Edwardi poſt conqueſtum ſecundi dicti de Carneruan, extitit bladorum cariſtia, & præcipuè frumentorum. Ita vt aliquotiens Londonijs modius frumenti ad decem ſolidos venderetur.

Rex Scotiæ obijt

Margareta ſola hæres Scotiæ defuncta.

Caritas frumenti.

Anno 1290. mortua Margareta filia regis Scotorum Alexandri ad quam iure hæreditario, defunctis auo, patruo, & matre regnum Scotiæ deuolui debebat, quis foret iuſtus hæres Scotiæ, apud omnes in dubium vertebatur. Propter quod rex Edwardus verſus Scotiam dijudicaturus de iuſto hærede, tanquã ſuperior dominus dirigit iter ſuum, ſed dum finibus Scotiæ appropinquaret, regina conſors defungitur in villa de Herdeley iuxta Lincolniã, propter quod rex dimiſſo itinere cępto verſus Scotiam, Londonias funus deducendo reuertitur cum mærore. Conditũ eſt ergo corpus cum aromatibus in eccleſia Weſtmon. cum honore, cor verò in choro fratrum prædicatorum, Londonijs eſt humatum. In omni loco & villa quibus corpus pauſauerat, iuſſit rex crucẽ miro tabulatu erigi ad reginæ memoriam, vt a tranſeuntibus pro eius anima deprecetur, in qua cruce fecit reginæ imaginem depingi, fuerat hæc regina dicta

Dubitatio de hæredibus Scotiæ.

Regina moritur

Cruces erectæ in memoriam reginæ.

Alienora

Alienora soror Aldefonsi regis Castelli nobilis genere, sed multò nobilior morum grauitate.

Anno 1291. Ciuitas Acon capitur a Soldano Babilone, qui muros eius destruxit cum turribus & euertit ecclesias cum domibus ciuitatis. Eo anno post Pascha rex Angliæ appropinquans Scotiæ, Parliamentũ tenuit apud Northũb. vbi cõsultis prelatis ac vtriusq; iuris peritis, reuolutis priorum temporum annalibus, vocari fecit prælatos ac maiores regni Scotiæ & coram eis in ecclesia parochiali de Northũb. ius suum in superius dominium regni Scotiæ fideliter declarauit, Petiuitq; vt hoc recognoscerent, protestando se ius coronæ suæ vsque ad effusionem sanguinis defensurum. Ob quam causam rex fecerat omnia monasteria Angliæ, Scotiæ, & Walliæ perscrutari, ad dignoscendum quale ius posset sibi competere in hac parte. Et repertum est in chronicis Mariani Scoti, Gul. Malmesburiensis, Rogeri de Houeden, Henrici de Huntingdone, Radulphi de diceto, quod anno dom. 910. Rex Edwardus senior subegit sibi reges Scotorum & Cambrorum. Item ibid. quod an. dom. 921. prædictę gentes elegerunt sibi Edwardum prędictum in dominum ac patronum. Item ibid. anno dom. 926. rex Angliæ Adelstanus deuicit regem Scotiæ Constantinum, & iterum sub se permisir regnare. Item Edredus frater Adelstani rex Anglię deuicit Scotos & Northanhumbros, qui se submiserunt ei & fidelitatem iurauerunt. Item ibidem Edgarus rex Angliæ superauit Kinadum filium Alpini regem Scotorum, qui iurauit ei fidelitatem. Item ibidem rex Angliæ & Daciæ Canutus, anno regni sui 16. perdomuit Malcolinum regem Scotorum, & ex tunc factus est rex quatuor regnorum, scz. Angliæ, Scotiæ, Dacię & Norwagiæ. Item ibid. S. Edwardus regnum Scotiæ dedit Malcolino filio regis Cambrorum de se tenendum. Item Gulielmus Bastard, anno regni sui 6. vicit Malcolinum regem Scotiæ, & accepit ab eo sacramentum fidelitatis. Item Guliel. Rufus fecit similiter erga Malcolinum regem Scotię, & duos filios Malcolini successiue regnãtes. Itẽ Alexander successit fratri suo Edgaro in regnũ Scotiæ de cõsensu regis Henrici 1. Item Dauid rex Scotiæ fecit homagium regi Steph. Itẽ Gul. rex Scotiæ fecit homagium Henr. 3. filio regis Henr. 2. in coronatione sua, & iterum Henrico patri anno regni sui 20. sicut patet in conuentione inter eos facta inde. Item dicit Rogerus Houedẽ quod Gul. rex Scotię venit ad dominum suum regem Henricum in Normanniam, & similiter fecit regi Rich. & etiam Iohãni regi apud Lincolniam. Item in chronicis S. Albani reperitur quod Alexander rex Scotiæ apud Eboracum desponsauit Margaretam filiam regis Henrici, an. regni sui 35. & fecit ei homagium. Item reperitur in chartis regũ Scotiæ. Item repertum est in bullis papalibus Scotiæ directis, reges Scotorum excommunicatos fuisse quia noluerunt obedire dominis suis Anglorum regibus. Conuenientibus igitur apud Northũb. in finibus Anglorũ versùs Scotiam rege Anglorum cum suis peritis, ac Scotorum valentioribus cum suis prudentioribus petiuit in primis rex Anglię, vt Scoti pacificè assentirent suę ordinationi super rege Scotię, pręsertim cum sibi competeret ratione sui dominij capitalis. Scoti respondebant se ignorare quod talis superioritas regi Anglię competeret, nec posse sine capite regi ad talia respondere, cui incumberet talem denunciationem audire. Nec aliud responsum ad pręsens debere reddere testabãtur propter iuramentum excommunicatione vallatum, quod post mortem regis Alexandri sibi inuicẽ fecerunt, vnde deliberatione habita fecit rex Edwardus Scotis literas suas patentes, quibus recognouit aduentum Scotorum in Angliam circa aquam Twede non debere aliàs illis vertere in præiudicium iterũ veniendi in Angliam. Post hæc maiores Scotiæ & Angliæ qui vendicabant ius successionis in regnum Scotiæ per literas suas patentes recognouerunt se velle sponte recipere iustitiam coram dicto rege Edwardo, tanquam coram capitali domino, & firmum tenere quicquid ipse decreuerit in præmissis. Tenor autem literarum dominorum vtriusq; regni qui ius successionis vendicabant in Scotorum dominium erat talis.

Declaratio iuris regij de regno Scotiæ.

Testimonia chronicarum de iure regis Angliæ in regnum Scotiæ.

Competitores iuris in regnum Scotiæ, subdunt se voluntati regis Angliæ.

Omnibus præsentes literas visuris vel audituris Florentius Comes Hollandiæ,

diæ, Robertus le Brus dominus Vallis Anandiæ, Iohan. de Balliolo dominus Galwidię, Iohãnes de Haſtinges dominus Abergauẽniæ, Iohãnes Comyn dominus de Badenaw, Patricius de Dunbar comes Marchiæ, Iohannes de Veſci vice patris ſui, Nicholaus de Sules, Gulielmus de Ros ſalutem in domino. Cũ nos in regno Scotię ius habere credamus, & ius illud coram illo, qui potiorem habet poteſtatem, iuriſdictionem & rationem examinandi ius noſtrum decertare, vendicare ac probare intendamus: nobiliſq; princeps dominus Edwardus dei gratia rex Angliæ per bonas ſufficienteſq; rationes nos informauerit, quod ad eum ſpectat & habere debet ſuperius dominiũ regni Scotiæ, & cognitionem in audiendo, examinando, & definiẽdo ius noſtrum, nos de propria noſtra voluntate ſine omni violentia & coactione, volumus, annuimus & concedimus, vt recipiamus ius coram eo tanquã ſuperiori domino terræ. Volumus inſuper ac promittimus quod habebimus & tenebimus firmum & ſtabile factum ſuum, & quod ille habebit regnum, cui coram eo ius potius illud dabit. In teſtimonium iſtorum, nos literis iſtis appoſuimus ſigilla noſtra, data apud Northumb. feria tertia poſt Aſcenſionem, &c. Facta itaq; recognitione ſuperioris dominij, & ſubmiſſione recipiendi quod coram rege Angliæ fuerit definitum, petiuit rex caſtra & terram totam ſibi reddi, vt per ſeiſinam pacificam ius ſuperioris dominij, quod iam per ſuas literas recognouerant clareſceret vniuerſis. Annuerunt ſtatim regiæ petitioni confectis ſuper hoc literis habentibus hunc tenorem. Omnibus præſentes litteras viſuris vel audituris Florentius comes Hollandię, &c. ſalutem in domino. Quia de bona volũtate noſtra & cõmuni aſſenſu annuimus, & conceſſimus nobili principi domino Edw. dei gratia regi Angliæ, quod ipſe tanquam ſuperior dominus terræ Scotiæ, poſſit audire, examinare, & definire, vendicationes noſtras & petitiones quas intendimus oſtendere & probare pro iure noſtro recipiendo coram eo, tanquam ſuperiore domino terræ, promittentes inſuper quod factum ſuum habebimus firmum & ſtabile, & quod ille obtinebit regnum Scotiæ cuius ius potius declaratur coram eo. Cum autem non poſſit præfatus rex Angliæ iſto modo cognitionem facere, nec complere ſine iudicio, nec iudicium debeat eſſe ſine executione, nec executionem poſſit debito modo facere ſine poſſeſſione & ſeiſina eiuſdem terræ & caſtrorum eius: volumus & annuimus, & concedimus quod ipſe tanquam dominus ſuperior ad perficiendũ prædicta, habeat ſeiſinam totius terræ Scotiæ & caſtrorũ eius, quouſq; ius in regnũ petentibus fuerit ſatiſfactum. Ita tamen quod antequam habeat ſeiſinam, bonã & ſufficientem ſecuritatem faciat petitoribus, & cuſtodibus & communitati regni Scotiæ, reſtituendi idem regnũ cum tota regalitate, dignitate, dominio, libertatibus, conſuetudinibus, iuſticijs, legibus, vſibus, poſſeſſionibus, & quibuſcunque pertinentijs in eodem ſtatu in quo erant ante ſeiſinam ſibi traditam, & liberabit illam cui iure debebitur ſecundũ iudicium regalitatis, ſaluo regi Angliæ homagio illius qui rex erit. Et debet hæc reſtitutio fieri infra duos menſes a die quo fuerit hoc ius diſcuſſum atque firmatum. Exitus terræ prędictæ medio tempore recipiantur & in ſaluo depoſito reponãtur, & bene cuſtodiantur per manum Camerarij regni Scotiæ qui nunc eſt, & illius quem aſſignabit ad hoc rex Angliæ, & hoc ſub ſigillo eorum, ſalua rationabili ſuſtentatione terræ & caſtrorum miniſtrorumq; regni. In teſtimonium iſtorum omnium prædictorum appoſuimus ſigilla noſtra, &c. Data apud Northumb. die Mercurij, &c. Has duas literas miſit rex Angliæ ad diuerſa monaſteria ad facti memoriam ſeruandas.

Literæ ſeiſinæ datæ regi Angliæ de regno Scotiæ.

Igitur ex parte regis Angliæ facta ſecuritate de reſtituendo prout præfertur regno Scotię, infra duos menſes illi cui de iure hoc competeret ſub pena 100. millium librarum ſterlingorum Romæ in ſubſidium terræ ſanctæ ſoluendarũ, ac etiam ſub pena excommunicationis & interdicti in regis perſonam & regnum Angliæ, ſi non reſtitueret fulminandum. Scoti per chartas ſuas tradiderunt regi Edwardo regnum Scotię cum caſtellis, iuribus & conſuetudinibus, poſueruntq; cuſtodes qui medio tempore, exitus & appromamenta terræ ad opus

Rex aſſecurat Scotiæ regnum vero heredi reddere.

opus illorum quorum interest custodirent, quousq; viz. debita discussione habita de legitimo constaret hærede. Quo facto rex Angliæ post longas disceptationes vendicantium illud regnum discussis iuribus, prætulit Iohannem de Baliol qui recognouit regem Angliæ fore capitalem dominum Scotiæ, fecitq; ei homagium & fidelitatem iurauit, prout in gestis anni sequentis plenius declaratur. Circa festum S. Iohannis Baptistæ Alienora mater regis Ambresbyriæ est defuncta propter quod rex de Scotia rediit in Angliam, vt funus maternum debito cum honore curaret.

Iohan. Baliol rex Scotiæ.

Post festum Sancti Michaelis Rex iterum tendens in Scotiam cum Eboracum venisset, Resus filius Mereduci captus illucq; deductus iudicialiter condemnatur. Deinde rex profectus in Scotiam, omnibus in regnum Scotiæ ius vendicantibus imposuit, vt in festo Sancti Iohannis Baptistæ proximo futuro coram se comparerent, & quo iure regnum illud vendicabant, plenius declararent.

Anno 1292. suborta est discordia inter Anglicos & Francos huiuscemodi occasione. Duo nautæ quorum vnus erat Anglicus, alter Normannus conuenerunt apud Gartimam ad quendã fontem vt haurirent aquã, vbi dum quisque nititur prius haurire, facta est contentio inter vtrosq;. Post multa iactata conuitia, Normannus educto gladio ferire nitebatur Anglicum, qui vitato periculo, pugnum Normanni tenuit, volens eripere de manu sua pugionem, quibus sic colluctantibus Normannus corruens super mucronem suum casu proprio confossus fuit. Quo cognito Normanni persecuti sunt Anglicum, vt in eum necem socij vindicarent. Sed nautæ Anglici consortes contuentur socium & Normannos repellunt. Normanni verò de casu prædicto corã Philippo rege Franciæ grauem deposuere quærimoniã. Quibus rex iussit vt vbicunq; obuiarent Anglicis de nece consocij sumerent vltionem, vnde factũ est vt dum Normanni sollicitius maris obseruarent semitas, nauigium Anglicanum conspiciunt a remotis. Cum quo mox congredientes quandam nauem Anglicã vncis attrahentes, Anglicum quendam rapientes de naui sua in summitate mali cuiusdam puppis Normannicę suspenderunt, quibus causis creuit tumor & inuidia populis vtriusq; regni.

Lis inter Anglos & Francos.

Rex Angliæ post festum sancti Iohannis Baptistæ in Scotiam veniens, receptis eorum qui regnum Scotię vendicabãt allegationibus, pro iure suo eligi fecit 40. personas, viz. 20. de Anglia, & 20. de Scotia, qui istas allegationes deliberata diligentia discuterent, sententiam finalem vsque in festum S. Michaelis proximo venturum differens proferendam.

Eo tempore Ericus Rex Norwagiæ venit coram consilio domini regis Angliæ per atturnatos suos, & protulit quoddam scriptum in hæc verba.

Omnibus præsentes literas inspecturis vel audituris pateat euidenter quod nos Ericus dei gratia rex Norwagiæ tenore præsentium fecimus, constituimus & ordinauimus prout de iure & facto melius facere potuimus, nostros veros ac legitimos atturnatos & procuratores, & nuncios speciales, nobilem virum Adneum de Hagr. & magistrum Henricum Plebanum plebis de Castellione aretino, domini Papæ Capellanũ, & magistrum P. Algor ad comparendum pro nobis & vice nostra coram excellenti principe domino dei gratia Edwardo rege Anglię illustri, & superiori domino regni Scotię ad petẽdum nomine nostro tanquam per superiorem dominum regni Scotiæ nobis adiudicari regnũ Scotiæ sup radictũ, cum omnibus iuribus & pertinentijs suis, cum ipsum regnum per mortẽ dominæ Margaretæ filiæ nostræ olim dominæ & reginæ regni Scotię sit ad nos pleno iure deuolutũ hæreditariè, legitimè. Item ad petendũ nomine nostro adiudicari nobis, & præfatis atturnatis & procuratoribus nostris assignari pro nobis fructus & redditus regni Scotiæ quatuor annorum, qui fluxerunt a tempore mortis domini Alexandri bonæ memoriæ quondam regis Scotiæ, vsque ad diem mortis dominæ Margaretæ filiæ nostræ olim Dominæ reginæ Scotorum, qui percepti vel percipi potuerũt de dicto regno, cum ad nos

Erici scriptum.

dicti fructus ſeu redditus pleno iure pertineant: tum quia fuimus legitimus adminiſtrator reginæ præfatæ cum viueret: tum etiam quia grauia expenſarum & ſumptuum onera ſuſtinuimus propter eam, dum in regno Norwagiæ moram traxit, & poſtmodum mittendo eam ad regnum Scotiæ ſupradictum. Item ad petendum nomine noſtro condemnari vniuerſitatem regni Scotiæ,& ipſum regnum ad ſoluendum nobis ſeu dictis atturnatis & procuratoribus noſtris,recipientibus vice noſtra pænam centum millium librarum ſterlingorum, in quam inciderunt vniuerſitas præfata & regnum ſupradictum,non recipiendo liberè Dominam præfatam Margaretam filiam noſtram in dominam & reginam Regni Scotiæ,nec ei obediendo in aliquo. Et ad petendum ſupplementum ſeptingentarum marcarum quas habere debemus à regno Scotiæ,occaſione dotis Dominę Margaretæ olim filiæ noſtræ,& vxoris regis Scotiæ prædicti,cum fructus & redditus prædicti nobis aſſignari pro ſeptingentis marcis annuis ad quingentarum marcarum ſummam non aſcendant. Item ad agendum & defendendum, lucrandum & perdendum coram præfato principe domino Edwardo rege Angliæ ſuperiore domino regni Scotię,debita quomodocunq; & qualitercunq;, etiā ex quacunq; cauſa vel cauſis nobis debeantur,& a quibuſcunq; perſonis loco vel vniuerſitate,& quocunq; nomine illa iura cenſeantur,& ad omnia alia & ſingula faciendum, quæ veri ac legitimi atturnati ſeu procuratores & nuncij facere poſſent in prę̄miſſis,& quolibet prę̄miſſorum ſi mandatum etiam exigerent ſpeciale, quæ noſmet facere poſſemus, ſi præſentes eſſemus, promittentes ſub ypotheca & obligatione omnium bonorum,ratum, firmū,& gratum habere & tenere perpetuò,ac nō contrauenire aliquo ingenio vel modo,quicquid per prędictos atturnatos ſeu procuratores noſtros,vel duos ſaltem ex eis actum vel procuratum fuerit in præmiſſis vel quolibet prę̄miſſorum. Dat. Tonſborg. anno regni noſtri decimo tertio. In cuius rei teſtimoniū has literas fieri fecimus,& noſtri ſigilli munimine roborari.

Dies datus regi Norwagiæ.

Requiſitum fuit de eiſdem atturnatis quid volunt addere, minuere,vel mutare, & quod in petitione ſua danda declararent. Qui dicunt quòd nolunt declarare,antequam habuerunt colloquium cum dicto domino rege Angliæ ſuperiore domino regni Scotiæ, nec aliquid aliud proponere vel dicere ea vice. Et hæc requiſitio fuit facta,quia aliàs in petitione ſua quæ coram ipſis fuit ibidem lecta,reſeruarunt ſibi beneficium addendi,minuendi & mutandi prout plenius ex tenore ipſius petitionis apparet. Et datus eſt eis dies vſque ad diem Mercurij proximum ſequentem ad audiendum Domini regis Anglię voluntatem.

Poſtea die Mercurij proximo poſt feſtum beati Martini venerunt prædicti atturnati regis Norwagiæ coram conſilio prædicti Domini regis Angliæ & ſuperioris domini Scotiæ,& dictum fuit eis per conſiliū dicti domini regis quod declararent manifeſtè actionem domini regis Norwagię,per quam intendunt recuperare regnum Scotiæ tanquam ius domini ſui. Qui reſponderūt & dixerunt quod voluerunt prius habere colloquium cum domino ſuo rege Norwagiæ,& ipſum ſuper actione & petitione prædictis conſulere, antequam vlterius proſequerentur. Et multotiens requiſiti quòd petitionē præfati domini ſui manifeſtiùs declararent, tandem dixerunt prę̄ciſè quòd petitionē ſupradicti domini ſui noluerunt declarare,nec vlterius ſuper hoc aliud dicere,antequam eundem dominum ſuum conſulti fuerint in præmiſſis. Ideo datus eſt eis dies de die in diem coram prædicto domino rege Angliæ ſuperiore domino dicti regni Scotię,ad audiēdum iudicium ſuum de eo quod noluerunt vlterius proſequi petitionem domini ſui prędicti,&c.

Iudicium contra regem Norwagiæ.

Igitur poſt diligentem huius negotij diſcuſſionem inter cæteros, de aſſenſu communi Iohā.de Baliolo, qui de filia Dauid regis Scotorū deſcenderat ſeniore,adiudicauit rex ex integro regnū ipſum. Robertus nempe de Brus, inter quem & ipſum Iohan.de Baliolo excluſis cęteris quęſtio vertebatur, licèt vno gradu eſſet propinquior,tamen deſcendit a filia regis Dauid ſecunda.

Iohan.

Iohan. de Baliolo in feſto S. Andreæ ſequenti collocatus ſuper lapidem regalem in eccleſia canonicorum de Scone regularium ſolemniter coronatur, moxq; venit ad nouum caſtrum ſuper Tynam, & fecit homagium regi Angliæ ſub hijs verbis. Domine Edwarde rex Angliæ ſuperior domine regni Scotiæ, Ego Iohannes de Baliolo Rex Scotiæ recognoſco me hominem veſtrum ligeum de toto regno Scotiæ & omnibus pertinentijs & hijs quę ad hoc ſpectant, quòd regnum meum teneo & de iure debeo, & clamito tenere hæreditariè de vobis & hæredibus veſtris regibus Angliæ, de vita & membris, & terreno honore contra omnes homines, qui poſſunt viuere & mori. Et Rex Angliæ recepit homagium in forma prædicta ſuo & alterius iure ſaluo. Quo facto rex Angliæ idem regnum Scotię integraliter cum omnibus pertinentijs reſtituit indilatè.

Homagium regis Scotiæ.

Anno 1293. Rex Angliæ tenuit natale apud nouum caſtrum ſuper Tynam vbi ſuſcepit homagium Iohannis de Baliolo regis Scotorum.

Per idem tempus mercatores Angliæ laceſſiti per Francos ſuper mercium ſuarum amiſſione regi Angliæ conqueruntur. Quapropter rex comitem Lincolniæ Henricum de Lacy tranſmiſit ad regem Franciæ, petens humiliter vt per vtriuſq; regis conſilium de aſſenſu communi contra huiuſmodi diſpendia prouideretur de remedio competenti: ſed dum comes reſponſum expectat, claſſis ducentarum Normannicarum onuſta vino viriſq; bellatoribus a ſexaginta nauibus Anglicanis capitur, in portu S. Matthæi in minori Britannia & in Angliam adducitur, in quo conflictu feruntur occiſa quindecem millia Gallicorum. Rumor facti regem Franciæ, non tam admiratione quàm indignatione vehementi commouit. Qui miſſis nuntijs petijt a rege Angliæ vt abſque mora naues cum mercibus, & homines ſuos captas & in regno ſuo receptatas reſtitueret, ſi vellet ſua negotia pro terra Waſconiæ in curia regis Franciæ fauorabiliter expediri. Rex igitur habito cum ſuis conſilio, Richardum Londonienſem epiſcopum cum alijs viris prudentibus direxit ad regem Franciæ cum hoc reſponſo, videlicet, quod rex Angliæ curiam ſuam habet nulli ſubiectam, ideo ſi qui de regno Francię lęſos ſe ſenſerint, & iniurias ſuas declarauerint, Rex eis celerem fieri iuſticiam ordinabit, & eiſdem eundo per terram ſuam & redeundo ſaluum dabit conductum, vel ſi hoc regi Francorum non placeat, eligantur hinc inde arbitri qui penſatis damnis vtriuſuis partis, prouideant quomodo quærelantibus ſatiſfiat, & rex Anglorum dicto eorum & laudo ſub certa obligatione ſe ſubmittet, dum tamen rex Francię ſe ſubmittat & obliget pari modo. Si verò aliquod occurrat tam arduum, quod pro arbitrio deſcidi nequeat, definiendum regibus reſeruetur. Et rex Angliæ habito conductu ad regem Franciæ accedentem ad aliquam villam maritimam veniet, & aſſenſu mutuo finis negotio imponetur. Quod ſi nec iſtud rex Francorum acceptauerit, in ſummum pontificem negotium tranſferatur, vel quia tunc ſedes vacabat apoſtolica, ad Cardinales omnes vel aliquos committatur. Spreuit hæc omnia cōſilium Franciæ, nec nuntijs inſtanter flagitantibus dignatum eſt aliquid reſpondere. Miſit deniq; rex Francorum ad ciuitatem Agennum quæ pertinet ducatui Acquitaniæ & ibi nominatim citari fecit regem Angliæ, vt die certa Pariſius compareret, de iniurijs & rebellionibus factis in terra Waſconiæ reſponſurus. Quem ad diem præfixum non comparentem, Rex Francorum in propria perſona pro tribunali ſedens ſententiam protulit, regem iudicans in defectu. Moxq; præcepit Conſtabulario Franciæ, vt in manu armata ducatum Acquitaniæ regis Francorum nomine occuparet, caperetq; vel expelleret quoſcunque per regem Angliæ illius cuſtodię deputatos. Siquidem paulò ante miſerat illuc rex Angliæ Iohannem de S. Iohanne militem in armis ſtrenuum & diſcretum, qui ciuitates & caſtra per totum ducatum muniuit armis & victualibus & viris ſtrenuis ad bellandum.

Claſſis Gallicana ab Anglis capta.

Rex Angliæ citatur.

Anno 1294. cum Edmundus frater regis Angliæ diu ſed inaniter tractaſſet de pace cum conſilio regis Franciæ manifeſtè ſeductus fuiſſet Francorum falſitate ad maximum damnum fratris ſui regis Angliæ, regreſſus eſt in Angliam

Parliamentum Londini.

Rex Angliæ renunciat homagio pro Acquitania.

referens regi totiq; conſilio totam rerum geſtarum ſeriem. Quapropter rex conuocato Londonijs parliamento, cui Iohannes rex Scotorum interfuit, de conſilio prælatorum & procerum cenſentium terram ſub dolo ſibi ablatam recuperandam gladio, rex Angliæ miſit nuncios ad regem Franciȩ mandans ei per eoſdem, quod cum pacta inter progenitores eorum habita & ipſos, nec nó et ſecretos tractatus quos mediante Germano ſuo cum eo habuit, violaſſet, non videbatur ſibi quod ipſum regem Angliæ ducemq; Acquitaniæ hominem ſuum reputabant, nec ipſe homagio ſuo aſtringi vlterius intendebat. Eodem tempore rex Angliæ miſſo in Teutoniam Antonio Dunelmenſi Epiſcopo confœderauit ſibi Adulphum regem Romanorũ. Et in Waſconiam tranſmiſit exercitum, cui præfecit milites prudentes & in bellicis rebus expertes, & nauigiũ ad maris cuſtodiam forte ſatis ordinauit.

Subſidium regi datum.

Wallenſium inſurrectio.

Edwardus a Wallenſibus repulſus.

Celeſtinus papatui renunciat.

Prophetia de Benedicto.

Hoc anno conceſſa fuit regi in ſubſidium werræ ſuæ medietas a clero, ſexta a ciuibus, & reliquo populo decima pars bonorum, non obſtante quod fames in terra prævaluerat annonæ cariſtia, & pauperes paſſim afflicti lienteria morerentur. Naualis exercitus regis Angliæ cepit tres villas in Waſconia muratas, cepit ſ. Burgum ſuper mare ac Blanium atq; Riſunciũ. Sub eiſdem diebus Wallenſes inſurgentes contra regem in diuerſis partibus, diuerſos ſibi principes prȩfecerunt. Aquilonares quendam Madocum nomine, de genere Lewlini principis vltimi qui villam & caſtrum de Carneruan combuſſerunt magna anglorum multitudine quæ ad nundinas venerat interfecta. Occidentales Wallenſes, quendam Maylgonem nomine ſequebantur, mala plurima perpetrantes. Tertius Marganus dictus Wallenſes auſtrales concitãs, comitem Glouerniȩ Gilbertum qui progenitores ſuos exhȩredauerat, de terra ſua quȩ Glamorgan dicitur expulit & fugauit. Rex Angliæ auditis hijs rumoribus Walliã cum exercitu eſt ingreſſus, ſed mox occurrentibus ſibi Wallenſibus exceptus graui prælio repulſus eſt. Robertus de Winchelſey doctor ſacræ paginæ Archiepiſcopus Cantuarienſis a Celeſtino Papa confirmatur, & in Angliam veniens, Iohanni de Monemutha magiſtro Theologiæ contulit epiſcopatum Landafenſem authoritate papali qui iam vacauerat multis annis. Celeſtinus papa prius dictus Petrus de Murrone de ordine S. Benedicti monachus & anachorita, ſe ſentiens minus ſufficientem ad tantum onus ſufferendum, de conſilio Benedicti Caietani ceſſit papatui, ȩdita prius conſtitutione ſuper ceſſione pontificum Romanorum. Huic ſucceſſit idẽ Benedictus, de quo ex poſt prophetauit, eo quòd eum ad cedendum ſubdolè induxiſſet idem Celeſtinus, ita: Aſcendiſti vt Vulpes, regnabis vt Leo, morieris vt Canis, cõtigitq; prout vir ſanctus prophetauit. Quia rigidè Cardinales de Columna tractauit & quoſdã depoſuit, regiq; Francorũ in multis obſtitit, & eum totis viribus elaborauit deponere, idem rex Franciæ confȩderatis fratribus de Columna, miſſo Seneſchallo Franciȩ, Guliel. de Longareto comprehendit eum, & in equum effrenem verſa facie ad caudam poſuit. Quem ſic diſcurrere vſq; ad nouiſſimum halitum compulit ac tandem ad hȩc omnia cardinalibus prædictis conſentientibus fame necauit, ſed hæc in ſequentibus, cum tempus occurrerit rei geſtæ. Ipſe verò conſtitutionem de ceſſione Romanorum pontificum ȩditam per prædeceſſorem ſuum, factus papa reuocauit.

Acta in Waſconia.

Edw. Victualia.

Comitis Warwici fortitudo.

Anno 1295. in die Circumciſionis domini reddita eſt domino Iohanni de ſancto Iohanne ciuitas Bayonenſis, quam die præcedenti ceperant nautæ fortiter expugnatam. Obſidionem verò poſuit circa caſtrum quod poſt dies octo cepit, multæq; munitiones & caſtra ſe reddiderunt Anglis cognita fraude Gallorum, ita quod exercitus Anglicorum excreuit ad quatuor millia peditum & equitum ducentorum. Rex Angliæ tranſito flumine de Conwey, cum parte exercitus, infortunatè captis bigis & curribus onuſtis victualibus penuria coarctatur, ita vt donec veniret ad eum reliqua pars exercitus aquam melle mixtã biberet, paneq; cum ſalſis carnibus veſceretur. Comes Warwici cognito quod Wallẽſes in maxima multitudine inter duo nemora in quadã planitie ſe adunaſſent, aſſumpta ſecũ electa multitudine cum baliſtarijs & ſagittarijs de no-

cte

ſte ſuperueniens, eos vndiq; circumcinxit, qui fixis in terra lanceis cuſpides in oppoſitum irruentium dirigunt, vt ſic ſe ab impetu equitum tuerentur. Sed comes inter duos equites poſito vno baliſtario ac iaculis baliſtarum magna parte eorum qui lanceas tenebant proſtrata, cum turma equitum in reliquos irruens, tantam ſtragem intulit quanta eis vna vice illata non creditur temporibus retroactis. Interim rex Angliæ caſtrũ conſtruxit in inſula Angleſey quod bellum mariſcum voluit appellari. Succiſa ſunt etiam nemora in Wallia quæ belli tẽpore indigenis parabant latibula, & firmata ſunt caſtra maritima circa loca. Et citò poſthæc captus eſt Madocus prędictus capitaneus Wallicorũ. A quo tempore werræ quieuerunt in Wallia, & Wallenſes more Anglicorũ pene cęperunt viuere, theſauros congregantes, & rerum damna temporalium metuentes.

Bellũ mariſcum

Wallenſes ſubacti poſtea non rebellarunt.

Carolus Germanus regis Francię Waſconiam ingreſſus Riſuncium obſedit & cepit.

Eo tempore reddita eſt Anglis villa S. Seueri.

Carolus germanus regis Franciæ euerſis villa & caſtro Riſuncij quæ Hugo de Veer capitaneus 13. ſeptimanis tenuit in magnum Gallorum diſpendium, ea tandem reddidit, ſaluis omnibus, ſua ſuppellectili, & dato conductu vſque ad duas dietas ab exercitu. Carolus poſitis in villa cuſtodibus cum exercitu reuerſus eſt in Franciam. Poſt cuius diſceſſum mox capta eſt villa ab Anglicis iterato. Duo Cardinales miſſi a Papa Bonifacio pro pace reformanda inter reges, primò venerunt ad regem Franciæ, deinde ad regem Angliæ petentes treugas biennales. Quibus reſpondit rex Anglię, quod non potuit treugas inire propter fœdus initum & iuramento firmatum inter ipſum & regem Romanorum, ſine conſenſu eiuſdem. Quapropter regem rogauerũt, vt regis Romanorum conſenſum in inducias impetraret. Quod rex ob reuerentiam curiæ Romanæ fecit. Cardinales verò in Gallias ſunt reuerſi. Circa præſens tempus claſſis gallicana Doueriam veniens ſpoliauit prioratum, & ibidẽ perempto vno monacho veterano, magnam partem oppidi incenderunt. Quorũ aliqui priuſquam potuerũt naues repetere ſunt occiſi, captaq; eſt vna galea plurimis interfectis de parte Gallorum.

Riſunciũ a Gallis captum recuperatur.

Cardinales de pace tractaturi veniunt.

Galli Doueriã ſpoliant.

Nautæ Gernemuthenſes Ceſaris burgum, id eſt, Cherburgh in Normannia incendio veſtauerunt, ſpoliataq; Abbathia canonicorum regularium canonicum quendã ſenem in Angliã adduxerunt. Porteſmouthenſes ceperunt quindecem naues Hiſpanicas onuſtas vino.

Iohannes rex Scotiæ fidelitas immemor, deſtinatis ad regem Francorum nuntijs inijt cum eo fœdus contra regem Angliæ, petens in affirmationem negotij matrimonium contrahi inter filium ſuum Edwar. & puellam nobilem Iohan. filiam Caroli germani regis Francorum, ſpondens ſe velle regẽ Angliæ totis viribus impugnare, ſicut in ſcriptis inter vtroſq; regis confectis plenius continetur. Scoti per idem tempus elegerunt ſibi 12. pares quorum conſilio rex regnum ſuum gubernare debebat, per quos etiã vt in præmiſſam conſentiret proditionem fuit inductus. Nempe horum conſilio & pręcipuè abbatis de Menros, cum ad parliamentum veniſſet regis Angliæ, illicentiatus clam diſceſſit tanquam fugitiuus, ad magnum dedecus perſonæ ſuæ: ob quam cauſam Rex Angliæ iuſſit omnia bona ſua mobilia & immobilia quæ habebat in Anglia confiſcari, qui eo tempore pluresvillas & prædia pinguia poſſidebat.

Scotorum rex fidem violat.

Scoti eligunt 12. pares.

Thomas Turberuile miles captus in Waſconia, & Pariſius inter alios captiuos detentus, liber dimittitur ſponſione iuramento firmata, quod contra regem Angliæ Walliam commoueret. Qui cum veniſſet in Angliam proditionis conuictus tractus & ſuſpenſus eſt.

Turberuile ſuſpenſus.

Gilbertus Comes Glouernìæ dies ſuos clauſit, relictis ex vxore ſua Iohanna filiabus tribus & vnico filio minoris ætatis, nomine Gilberto.

Gulielmus de Valencij s comes Penbrochiæ conceſſit in fata, cui ſucceſſit filius ſuus Aymerus.

Rex Angliæ Scotorum comperta proditione, diſpoſuit regnũ Scotiæ vi ſub-

Expeditio regis in Scotiam.

ijcere niſi poſſent ab hijs quæ referebantur ſe legitimè excuſare.

Expeditio in Waſconiam.

Anno 1296. Edmundus Germanus regis Angliæ & Henricus comes Lincolniæ cum exercitu valido in Waſconiam tranſfretarunt, vbi reddita ſunt eis caſtra plura, cumq; veniſſent prope Burdegaliam ad duo milliaria, exercitus Gallorum egreſſus de Burdegalia velut inopinatò eis occurrit, commiſſoq; graui prlęio Galli retrocedentes ad vrbē fugiunt, quos dum inſequuntur tres milites & duo vexilliferi Iohannis de Britannia & Alani Souche Galli portis clauſis ceperunt. Comites verò magnam partem ſuburbij combuſſerunt. Et non multò poſt Edmundus comes vitæ finem fecit, fuerat autem comes Leiceſtriæ & Lancaſtriæ. Poſt cuius mortem exercitus Anglicanus obſedit vrbem Aquenſem, ſed penuria victualium compellente negotium eſt infectum. Eo tempore comes Attrabatenſis per regem Francorum miſſus in Waſconiam munitiones aliquas de manibus Anglorum extorſit. Per id tempus rex Angliæ immenſo coadunato exercitu venit ad nouum caſtrum ſuper Tynam.

Scotorum rex citatur.

Ad quē locum fecerat Iohānem Scotorum citari per edictum publicum, vt de his quæ ſibi debebant obijci reſponderet. Quo ad diem præfixum nec per ſe comparente, nec per nuncium ſe excuſante, rex de conſilio ſuorum decreuit vlterius procedendum. Interim quidam miles Robertus de Ros dominus Caſtelli de Werk non obſtante fidelitate quam Regi Angliæ iurauerat ad Scotos tranſfugit. Cuius germanus Gulielmus de Ros regem præmonens de fratris perfidia petiuit ſibi mitti ſubſidium, quo poſſet caſtrum defendere contra Scotos. Rex verò miſit illuc mille viros, qui recepti in villa quadam dicta Preſtfen, omnes eadem nocte a Scotis quorum capitaneus erat præfatus tranſfuga Robertus de Ros interfecti ſunt, exceptis paucis qui dilapſi ſunt fuga. Quo audito mox Rex cum exercitu ad caſtrum illud properat, gauiſus in hoc vt fertur, quod Scoti primò cæperunt hoſtilia exercere. Rex itaque ad prædictum caſtrum de Werk Paſchalem ſolemnitatem peregit.

Scoti Angliam vaſtant.

Quo tempore ſeptem comites Scotiæ, videlicet, de Bowhā, de Menteth, de Stratherne, de Lewenes, de Ros, de Athel, de Mar cum exercitu grandi feria ſecunda paſchæ Angliam ſunt ingreſſi, vaſtantes omnia cæde & incendio, non parcentes ſexui vel ætati, venienteſq; Carleolum vrbem ipſam obſidione cinxerunt. Viri verò ciuitatis & fœminæ lapidibus & telis Scotos a muris propulſabāt, vrbem viriliter defendentes. Videntes autem Scoti nil ſe proficere, feria quarta omiſſa obſidione in Scotiam redierunt. Eadem die ſ. feria quarta paſchalis hebdomadæ rex cum exercitu tranſito flumine Twede peruenit prope Berwicū. Die vero veneris cum videret ciues ad pacem redire nolle, factis inſultibus tam per aquam quàm per aridam, villam occupat, vnico tantum de ſuis militibus interfecto. Nocte ſequente dormiuit rex in caſtro, iuſſitq; rex fodi foſſam profundiſſimam inter Scotos & Berwicum quæ eſſet terrori hoſtibus, & eoſdem arctaret ab incurſibus repentinis.

Berwicum foßa munitur.

Cumq; rex villam Berwici nouo foſſato muniret, venerunt ad eum duo fratres minores de villa de Rokeſburgh deferentes literas Iohan. regis Scotiæ, tenorem huiuſcemodi continentes.

Scotorum regis litera.

Magnifico principi domino Edwardo dei gratia regi Angliæ, Iohannes eadem gratia Scotiæ rex. Cum vos ac illi de regno veſtro non ignorantibus vobis vel ignorare non debentibus, per violentiam, potētiam, nobis ac regni noſtri incolis graues immo intollerabiles iniurias, contemptus, grauamina, nec non enormia damna, contra noſtros ac regni noſtri libertates, ac contra deum & iuſticiam notoriè & fræquenter intuleritis, nos extra regnum ad leuem ſuggeſtionem pro libitu veſtræ voluntatis citando & indebite vexando, caſtra noſtra ac terras, poſſeſſioneſq; noſtras & noſtrorum infra regnum veſtrum ſine noſtris demeritis occupando, bona noſtra ac ſubditorum noſtrorum tam per terram quàm per mare rapiendo, & infra regnum veſtrum receptando, mercatores & alios regni noſtri incolas occidendo, homineſq; noſtros de regno noſtro violenter abducendo ipſoſq; ibidem detinendo & incarcerando, ſuper quibus reformandis nuncios noſtros ſæpe tranſmiſimus, quæ non adhuc ſolùm remanent incorrecta, verùm etiam de die in diem per vos & veſtros pri-

oribus

oribus deteriora cumulantur. Vos namq; iam cum innumerabili multitudine armatorum veſtro exercitu publicè conuocato ad exhæredandum nos,& regni noſtri incolas ad fines regni noſtri hoſtiliter acceſſiſtis, & vltra progredientes in regno noſtro ſtrages & incendia, nec non inſultus & inuaſiones violentas tam per terram quā per mare cōmiſiſtis inhumanè. Nos dictas iniurias & grauamina & damna, nec non & hoſtiles impugnationes vlterius ſuſtinere nō valentes, nec in fidelitate & homagio veſtro (licèt per violentam impreſſionē impreſſam extortis) manendo contra nos, etiam ad defenſionem noſtram & regni noſtri, cuius defenſioni & tuitioni vinculo iuramenti ſumus aſtricti: nos volentes erigere fidelitatem & homagium tam a nobis quàm ab alijs quibuſcunq; regni noſtri incolis fidelibus noſtris ratione terrarum, quas in veſtro regno tenebant, & etiam ratione menagij ſeu retentionis veſtræ, nomine noſtro ac nomine eorundem omniū & ſingulorū, vobis reddimus per pręſentes.

Rex Angliæ audita præſenti litera reſignationem homagij ſui admiſit, & Cancellario ſuo præcepit hanc literam regiſtrari ad perpetuam memoriam rei geſtæ.

Scoti Angliam vaſtant.

Septem Comites Scotiæ prænominati ſuperius cum eorum comitiua profecti ſunt in Angliā, vaſtantes omnia cæde & incendio, inter quæ prioratū, cū tota villa de Hexam incendio deſtruxerūt, progreſſiq; ad domum monialium de Rameſay, domos quaſdam incenderunt, & cum ingenti præda in Scotiam ſunt reuerſi.

Dunbar a Scotis captum recuperatur.

Patricius de Dunbar ſe regi Anglię cū tota ſua poteſtate ſubmiſit. Caſtrū de Dunbar cito poſt obſeſſum a Scotis fraude quorundā in eo exiſtētium redditum eſt eiſdem, ad quod recuperandum comes Surrey & Southſexiæ Iohānes, & Guliel. comes Warwici a rege mittuntur cum manu forti. Quibus ſuperuenięns Scotorum exercitus vt obſeſſis ferrent auxilium, excipitur dira pugna, in qua dicuntur occiſa Scotorum 10. millia. Sabbato ſequenti regi aduenienti redditum eſt caſtrum, in quo capti ſunt tres comites, ſex barones, cum militibus 29. ſcutiferis octoginta tribus. Quos rex ad diuerſa caſtra Angliæ tranſmiſit arctius detinendos. Poſt captionem caſtri de Dunbar reddita ſunt ei caſtra de Rokeſburgh, & Edinburgh, caſtellum verò de Striuelin inuenit vacuū, cuſtodibus in fugam dilapſis. Tranſgreſſus verò mare Scoticum venit ad villā S. Iohannis in feſto S. Iohannis Baptiſtę, vbi per aliquot dies manſit.

Scotorum rex pacem petit.

Rex Scotorum Iohannes videns ſe regi Edwardo non poſſe reſiſtere, pacem ſupplex & miſericordiam implorauit, venitq; ad mandatum regis Angliæ cum ſuis magnatibus ad caſtrum de Brithni. Qui poſt multos varioſq;] tractatus, nudè & purè ſubiecerunt ſe & regnum Scotiæ regiæ voluntati. In cuius ſubiectionis firmamentum rex Scotiæ filium ſuum obſidem tradidit, literaſq; confecit continentes in Gallico hunc tenorem.

Subiectio Scotorum.

Iohannes dei gratia rex Scotorum omnibus pręſentes literas viſuris vel audituris ſalutem. Quia nos per malum conſilium falſumq;, ſimplicitatemq; noſtram, grauiter offendimus dominum noſtrum Edw. dei gratia regem Angliæ dominum Hiberniæ, ducem Acquitaniæ in multis, viz. in eo quod exiſtentes & manentes in fide ſua & ſuo homagio, alligauimus nos regi Francię, qui tunc hoſtis eius erat, & adhuc eſt, matrimonium procurantes fieri cum filia domini Caroli fratris eius, & dominum noſtrum grauaremus, regemq; Franciæ iuuaremus cum omni poteſtate noſtra per werram, modiſq; alijs. Deinde per noſtrum peruerſum conſilium antedictum, diffidauimus dominum noſtrū regem Angliæ, & poſuimus nos extra fidem & homagium ſuum, reddendo ei homagium ſuum, & miſimus gentes noſtras in terram Angliæ ad incendia facienda & prædas abducendas, homicidia & alia damna plurima perpetranda, & terram Scotiæ quæ eſt de feodo ſuo contra eum muniendo, ponentes & ſtabilientes gentes armatas, in villis, caſtris, & alibi ad defendendum terram contra eum de fœdo ſuo, pro quibus tranſgreſſionibus dominus noſter rex Anglię antedictus ingreſſus terram Scotię in fortitudine ſua eam conquiſiuit & cepit, non obſtante omni eo quod facere potuimus contra eum, ſicut poteſt

de iure facere tanquam dominus de fæodo ſuo,quia nos homagium noſtrum reddidimus & fecimus rebellionem antedictam. Nos igitur exiſtentes adhuc in plena poteſtate noſtra & libera voluntate,reddimus ei terram Scotiæ & gentem noſtram cum homagijs. In cuius rei teſtimonium, &c. Conſignata litera, fractoq; ſigillo communi regni Scotiæ, proceſſit rex vt videret montana Scotiæ,præcedente eum ſemper per vnam dietam epiſcopo Dunelmenſi. In redeundo autem tranſiuit per Abbathiam de Scone, vbi ſublato lapide quo reges Scotorum tempore coronationis ſolebant vti pro throno,tranſtulit illum vſq; Weſtmonaſterium,iubens idem fieri celebrantium cathedram ſacerdotum.

Thronus Scotorum regis in Angliam tranſlatus.

Eo tempore Rex apud Berwicum facto parliamento, omnium magnatum Scotiæ fidelitates recepit & homagia,qui ad rei geſtæ memoriam perpetuam, confecerunt ſuper hoc literas patentes, eorum ſigillis munitas, continentes in Gallico hunc tenorem.

Scoti fidelitatem iurant regi Angliæ.

Omnibus præſentes literas viſuris vel audituris Iohannes Comyn de Badenau,&c. Quia ad fidem & voluntatem illuſtriſſimi principis ac chariſſimi domini noſtri,domini Edw.dei gratia regis Angliæ, domini Hiberniæ, ac ducis Acquitaniæ venimus, promittimus pro nobis & hęredibus noſtris, ſub pœna corporum noſtrorũ & catellarum ac omnium quę habere poſſumus,quòd nos ſeruiemus ei benè & fideliter contra omnes gentes,quæ viuere & mori poſſũt, omnibus vicibus quibus requiremur & præmuniemur per antedictum dominum noſtrũ regem Angliæ,vel hæredes ſuos,& quòd nos non ſciemus damnũ eorum,quin illud impediemus omnibus viribus noſtris,& eos præmuniemus, & ad iſta tenenda & ſeruanda,obligamus nos & hæredes noſtros,& omnia bona noſtra. Inſuper & iurauimus tactis ſacroſanctis Euangelijs, & poſteà nos omnes & quilibet noſtrum per ſe fecit homagium domino noſtro regi Angliæ in hæc verba. Ego veſter homo ligeus efficior de vita & membris, & terreno honore contra omnes homines qui poſſunt viuere & mori. Et idem Dominus recepit hoc homagium ſub hijs verbis: Nos illud recipimus pro terris quibus eſtis nunc ſeiſiti,ſaluo iure noſtro aut alterius,& exceptis terris quas Iohannes de Baliolo quondam rex Scotię nobis contulit,pòſtquam & regnum Scotiæ liberauimus,ſi fortè aliquas terras dedit. Inſuper nos omnes & ſinguli noſtrũ, per ſe fecimus fidelitatem domino noſtro regi prędicto in his verbis. Ero fidelis & legalis,fidemq; & legalitatem ſeruabo Edw.regi Anglię & hęredibus ſuis,de vita & membris & terreno honore, contra omnes homines qui poſſunt viuere & mori,& nunquam pro aliquo portabo arma, nec ero in conſilio vel auxilio contra eum, & hæredes ſuos in aliquo caſu qui poſſit contingere, ſed fideliter recognoſcam, & fideliter faciam ſeruitia quæ pertinent ad tenementum,quod de eo tenere clamito, ſicut me deus adiuuet & omnes ſancti eius. In harum rerum teſtimonium factę ſunt iſtæ literæ patentes, & ſigillis noſtris ſignatę. Dat.apud Berwicum, anno regni regis Angliæ Edwardi domini noſtri,viceſimo quinto.

Forma homagij Scotorum.

Iuramentum Scotorum.

Hijs ita geſtis ordinauit rex cuſtodem Scotię, Iohan.de Karenna Surrey & Southſexię comitem,theſaurarium Hugonẽ de Creſſingham, iuſticiariũ Gul. de Ormeſby. Cui mandauit rex vt omnes tenentes de rege terras aliquas vocaret,& eorum homagia fidelitateſq; reciperet. Iohan. verò Scotię quondam regem miſit ad turrim Londoniarum,aſſignata ſibi decenti familia,liberumq; conceſſit exitum ad 20.milliaria circa vrbem.Iohan.verò Comyn de Badenhã & alium de Bowhan,cæteroſq; terræ illius magnates tranſtulit in Angliam vltra Trentam,interdicens reditum in Scotiã ſub pœna capitali, quouſq; guerra ſua cum rege Franciæ finiretur.

Iohannes turri commiſſus.

Parliamentum apud S.Edmundum.

Poſt hæc Rex Edw.veniens in Angliam, apud S.Edmundum parliamentum tenuit in craſtino animarum. In quo a ciuitatibus & Burgis conceſſa eſt regi octaua,a populo verò reliquo duodecima pars bonorum.Clerus ob conſtitutionem Bonifacij papæ hoc anno æditam, quæ prohibet ſub pœna excommunicationis, ne talliæ vel exactiones a clero per ſæculares principes quocunq; modo exigantur,vel eis ſoluantur de rebus eccleſiæ, regi pro guerra ſua petẽti ſub-

subsidiũ denegauit. Rex autem, vt de meliori responso deliberarent, negotiũ in aliud parliamentũ tenendũ Londonijs in crastino S. Hillarij distulit.

Celestini mors.

Hoc anno frater Petrus de Murrone, quondam papa Celestinus per Bonifacium papam captus, & in arcta detentus custodia, soluto præsentis vitæ ergastulo ad cælestia regna migrauit.

Clerus regia protectione excluditur.

Anno 1297. Parliamentum coactũ est Londonijs post festum S. Hillarij, in in quo clero persistente in denegatione subsidij, rex ipsũ a sua protectionẽ exclusit. Pro qua tamen redimenda multi per se, multi per mediatores regi bonorũ suorum dederunt postea 5. partem. Rex Archiepiscopum in hac parte rigidiorem comperiens, terras eius omnes seisiuit, & de bonis eiusdem debita in rotulis scaccarij inuenta præcepit cum celeritate leuari. Nam idem Archiepiscopus de cõsensu cleri procurauerat a papa inhibitionem, ne quis clericorum regem respiceret de bonis ecclesię.

Per idem tempus Comes Atrabatensis in Wasconia in quodã conflictu vicit Iohannem de S. Iohanne custodem illarum partiũ, & captiuum misit Parisius cum alijs 8. militibus, & scutiferis nonnullis in pompa triumphi.

Tributum lanæ auctum.

Hoc anno auxit rex tributum de lanis, accipiens de quolibet sacco 40. sol. cum prius vltra dimidiam marcam non daretur.

Citatio regis seruientium.

Rex congregatis ad consilium Sarum quibusdam regni magnatibus, rogauit vt eorum aliqui in Wasconiam transfretarent. Quibus renuentibus inter vtrosq; discordia pullulauit. Rex proinde citari fecit omnes, qui debebant sibi seruitium, cæterosq; omnes, qui 20. libratas terrę & amplius tenebant, vt parati essent Lõdonijs in festo S. Petri ad vincula, cum equis & armis transfretaturi cum eo, & regijs stipendijs militaturi.

Per hoc tempus cardinales de Columna per papam Bonifaciũ depositi, ad vrbem se conferunt Nepesinam, contra quos damnatos tanquam schismaticos & excõmunicatos, papa viros bellatores in Italia cruce signauit.

Flandrensium afflictio.

Philippus Francorũ rex ingressus Flandriam partem patrię deuastauit. Comes verò Atrabatensis reuersus de Wasconia, & ingressus Flandriã commisso bello iuxta Furnas, factus est superior, & villam de Furnas cepit.

Gul. Walleys Scotos ad rebellionem incitat.

Guliel. Walleys latro publicus Scotos ad rebellionem concitauit. Qui factus dux Scotorum, associato sibi Guliel. Douglas, Gul. de Ormesby Iusticiarium apud Scone opprimere cogitabat. Sed ille licèt tardè præmonitus, suis omnibus penè relictis ad spolia hostium, eorum insidias vix euasit. Gul. ergo Walleys cum suis palam debacchando in Anglicos, quoscũq; inuenire potuit trucidauit, de quibus viros religiosos ligatis ad dorsum manibus, coegit saltare in fluuium, eorũ submersionẽ in ludibrium conuertendo. Medio tempore rex audiens afflictionem Flandrensiũ doluit vehementer. Habensq; maximè cordi iter in Flandriam ad iuuandũ amicum suũ comitem sibi nuper confœderatum, totam militiam vltra fluuium de Trent assignauit comiti de Warenna, vt Scotorũ audaciam reprimeret, conatusq; fastuosos. Scripsit etiam Ioh. Comyn de Badenam, & comiti de Bowhan, vt memores fidelitatis suæ reuerterẽtur in Scotiam, & populi sui suscitatũ iam tumultum sedarent. Qui iuxta regis mandatum reuertentes in Scotiam, quæ pacis erant segniter executi sunt.

Scoti quidam se reddunt.

Comes de warenna profecturus in Scotiam, nepotem suum Henr. de Percy cum militia Carleoli ante se præmisit, viditq; vltra quendam lacum consedentem Scotorum exercitum. Quorũ capitanei erant, episcopus Glascuensis, Andreas de Morima Seneschallus Scotiæ, & Gul. Walleys. Miles autẽ quidã Rich. de Lundi, qui regi Angliæ nunquam homagium fecerat, relictis Scotis factus transfuga, se statim Anglicis sociauit. Reliqui pacem petentes dediderunt se, saluis eis vita & membris, catallis & terris, ita vt omnia vsq; in hanc diem essẽt simpliciter condonata. Quã pacem promissis obsidibus, & idem scripto cõfecto admisit Henr. Percy, si tamen hoc regi placeret. Rex super hoc cõsultus, ne a certo impediretur itinere annuit postulatis. Episc. Glascuensis in castro de Rokesburgh, Gul. verò Duglas in castro Berwici custodiæ mãcipantur.

Parliamentum factum est Londonijs in festo S. Petri ad vincula, in quo Rex rece-

recepit Archiepiſcopum in gratiam ſuam, omnibus quæ eius erant reſtitutis eidem,& de exactionibus in regno factis per neceſſitates guerrarum, ſe erga populum excuſauit. Magnatibus verò,qui tunc aderant,pręcepit, vt fidelitatē filio ſuo facerent,ipſumq; regni hæredem recognoſcerent. Comes Mareſcallus & Hereforthenſis cum vocarentur vt ſua officia transfretando in Flandriam exercerent,ſe ſubtraxerunt, & ſuper hoc ſe per nuncios excuſabant. Rex Radulphum de moynhermer militem,quem filia ſua Iohanna Comitiſſa Glouerniæ clam maritum acceperat,in grauem patris offenſam, de caſtro Briſtolliæ fecit educi & vxori ſuæ reddi,reſtituendo ei omnes terras ſpectantes ad comitatum Glouerniæ,imponens eiſdem ſeruicium quinquaginta militū in terram Flandrię. Liberauit etiam de carcere comites de Aſceles,& de Menteth & Iohan. Comyn cum quibuſdam alijs militibus de Scotia, qui in caſtro de Dūbar capti fuerunt, vt ſecum in Flandria militarent. Collecto deniq; exercitu, Thoma de Berkeley Cōſtabulario & Galfrido de Monibilza Mareſcallo factis, in Flandriā profecturus iter ſuū dirigit,atq; iuxta Winchelſeiā vbi portū elegerat conſedit,illic viros bellatores aduēturos ad ſe de diuerſis partibus per dies aliquot expectādo. Regi adhuc morā facienti apud Winchelſey,venerūt ad eū nuncij ex parte comitū regni,petitiones in ſcriptis huiuſmodi proponētes.

Edwardus.1. parat ire in Flandriam.

Peticiōnes comitum regni.

Hęc ſunt nocumenta quæ Archiepiſcopi,epiſcopi,abbates,& priores,comites & barones,& tota terræ cōmunitas monſtrant domino noſtro regi, & humiliter rogant eum,vt ea ad honorē ſuū & ſaluationē populi ſui, velit corrigere & emendare. Inprimis videtur toti cōmunitati terræ,quòd præmunitio facta eis per breue domini noſtri regis non erat ſatis ſufficiens, quia non exprimebatur certus locus,quò debebant ire,quia ſecundū locum oportebat facere prouidentiā & pecunias habere. Et ſiue deberent ſeruitiū facere,ſiue non, quia dictū eſt cōmuniter,quòd dominus noſter vult transfretare in Flandriā, videtur toti cōmunitati,quòd ibi non debent aliquod ſeruiciū facere,quia nec ipſi, nec prædeceſſores ſui, ſeu progenitores, vnquā fecerunt ſeruitiū in terra illa. Et quāuis ita eſſet, quòd deberent ibi ſeruitiū facere vel alibi, tamen non habent facultatē faciendi,quia nimis afflicti ſunt per diuerſa tallagia, auxilia, priſas,viz. de frumēto,auenis,braſeo,lanis,corijs,bobus,vaccis,carnibus ſalſis ſine ſolutione alicuius denarij,de quibus debuerant ſe ſuſtentaſſe.

Præter hæc dicunt,quòd auxiliū non poſſunt facere propter paupertatem in qua ſunt,propter tallagia & priſas antedictas, quia vix habent vnde ſe ſuſtentent,& multi ſunt qui nullā ſuſtentationē habent, nec terras ſuas colere poſſunt. Præter hæc tota cōmunitas ſenſit ſe valdè grauatam,quia non tractantur ſecundū leges & conſuetudines terræ,ſecundùm quas anteceſſores ſui tractari ſolebant, nec habent libertates quas ſolebant habere , ſed voluntariè excluduntur. Præter hæc cōmunitas terræ ſe ſentit nimis grauatā de vectigali Lanarū,quod nimis eſt oneroſum,viz. de quolibet ſacco 40. ſol. & de lana fracta de quolibet ſacco 7. marcas. Nam Lana Anglię aſcendit ferè ad valorē medietatis totius terræ,& vectigal quod eidem ſoluitur,aſcendit ad 5. partem valoris totius terræ. Quia verò cōmunitas optat honorem & ſalutē domino noſtro regi, ſicut tenetur velle,nō videtur eis quòd ſit ad bonū regis,quòd tranſeat in Flādriam,niſi plùs eſſet aſſecuratus de Flandrenſibus pro ſe & pro gente ſua,& ſimul cum hoc propter terrā Scotiæ,quæ rebellare incipit,ipſo exiſtente in terra,& æſtimant quòd peiùs faciēt,cum certificati fuerint, quòd rex mare tranſierit,nec ſolùm pro terra Scotiæ,ſed etiam pro terris alijs,quæ nō ſunt adhuc modo debito ſtabilitæ. Rex ad pręmiſſa reſpondit,ſe talibus non poſſe ſine ſuo conſilio reſpondere, cuius pars aliqua iam tranſiuit in Flandriam, pars aliqua Londonijs eſt relicta. Rogauit ergo per eoſdem nuncios præfatos Comites, quòd ſi ſecum tranſire nollent, ſaltem regno ſuo in ſua abſentia non nocerent, ſperabat autem Deo fauente reuerti, & regnum ſuum modo debito obtinere. Duodecimo Kalendas Septembris Rex naues ingreſſus velificauit vſque Flandriam, & ſexto die ſequente applicuit iuxta Scluſam, vbi facta diſſenſione inter Porteſmuthenſes,& Gernemuthenſes ventum eſt ad pug-

nam

nam. Succumbentibus Gernemuthenſibus de nauibus eorum 25. incendio conſumuntur. Rex verò vt venit ad Brugiam comperit Brugenſes plus inclinatos Gallicis, quàm ſibi vel ſuo domino naturali. Quapropter verſùs Gandauum dirigit iter ſuũ, vbi dum moraretur orta eſt diſcordia apud villam Samonem, inter villanos & Anglicos, qui armati villam ipſam multis interfectis deprædati ſunt ad magnam diſplicentiam regis noſtri.

Rex Francorum audito aduentu regis Anglorum in Flandriam vehementer conſternatus, ad vnius dietæ ſpacium ſe ſubtraxit.

Papa Bonifacius ſcripſit interim principibus Alemanniæ, vt regẽ Romanorum Adulphũ qui nuper confœderatus fuerat regi Angliæ, ne tranſiret in Flandriam in auxiliũ regis Angliæ, bellis quibus poſſent inquietarent, & ab inuaſione Gallorum modis omnibus impedirent.

Comites Herefordiæ & Mareſcalli cum ſuis complicibus inhibuerunt theſaurario & baronibus de Scaccario, ne leuari facerent 8. denariũ a populo, qui regi conceſſus fuerat apud S. Edmundum. Induxerunt inſuper ciues Londoniarũ, vt pro recuperandis ſuis libertatibus ſecum ſtarent.

Rege Angliæ in Flandria commorante, locũ eius in Anglia tenuit filius ſuus Edwardus, adhibitis ſibi tutoribus viris prouidis & diſcretis.

Adulphus interficitur.

Eodem anno Adulphus rex Alemanniæ, qui pactum quod pepegit cum rege Angliæ præuaricauerat, orta diſſenſione inter ipſum & Albertum filiũ Rodulphi ducis Auſtriæ, belloq; indicto iuxta Maguntiam corruit ſauciatus. Et regnauit idem Albertus pro eo.

Bellum inter Scotos & Anglos.

Exeunte menſe Auguſto, cum comes Warennæ fruſtratam vidiſſet Scotorũ promiſſionem, miſit nuncios ad Guliel. Walleys, & Scotos qui cum eo erant, qui inuitarent eos ad pacem, & pro retroactis ſponderent impunitatem. Qui reſponderunt ſe ad pugnam, non ad pacem veniſſe. Commiſſum eſt ergo bellum iuxta pontem de Striuelin ſatis inconſultè, in quo plures ex Anglicis ſunt perempti. Comes Warennæ cuſtos Scotiæ fugiens ad Berwicum, commiſit cuſtodiam caſtri de Striuelin, Marmeduco de Twenge, qui inter paucos qui euaſerant ſe ſaluauit. Seneſcallus Scotię & comes de Lewnes videntes Anglorum ſtragem tranſfugerũt ad Scotos. Cecidit autem in hoc cõflictu Hugo de Creſſingham Theſaurarius Scotiæ, quem Scoti ob odium ſpeciale excoriantes, pellem eius in particulas diuiſerunt. Comes Warennę de Berwico fugit in Angliã ad filium regis Edwardũ, poſt quem fugerunt & cæteri qui in Berwico fuerãt, villam Scotis relinquentes vacuam. Cuſtodes autẽ caſtri illud tenentes viriliter defenderunt. Cum hæc agerentur a Scotis, ſuaſum eſt filio regis a conſilio ſuo, vt comites Herefordiæ & Mareſcalli vocaret, & ſi quo modo poſſet ad pacẽ alliceret. Qui hanc formã pacis & nullã aliã admittere voluerunt. Viz. quòd dominus rex magnã chartam, cum cæteris articulis adiectis, & chartã de foreſta annuat & confirmet: & quod nullũ auxiliũ vel vexationẽ exigat a clero vel populo in poſterũ, abſq; conſilio & aſſenſu: & quòd omnẽ offenſam comitibus & eorũ confœderatis dimittat. Articuli adiecti ad magnã chartam ſunt iſti. Nullum tallagiũ vel auxilium per nos vel hæredes noſtros de cætero in regno noſtro imponatur, ſeu leuetur ſine voluntate & aſſenſu communi, Archiepiſcoporum, epiſcoporũ, abbatum & aliorũ prælatorum, comitum, baronũ, militũ, Burgenſium & aliorũ liberorum hominũ. Nullus miniſter noſter, vel hęredum noſtrorũ in regno noſtro capiat blada, Lanas, Coria, aut aliqua alia bona cuiuſcunq; ſine voluntate & aſſenſu illius cuius fuerint. Nihil capiatur de cætero nomine vectigalis de ſacco Lanæ. Volumus etiã & cõcedimus pro nobis & hæredibus noſtris, quòd omnes clerici & laici de regno noſtro habeant omnes leges, libertates, & omnes conſuetudines, ita liberè & integrè, ſicut eas aliquo tempore conſueuerunt meliùs pleniuſq; habere. Et ſi contra illas, vel quemcũque articulum in præſenti charta contentum, ſtatuta fuerint ędita per nos vel anteceſſores noſtros, vel conſuetudines introductæ, volumus & concedimus, quòd huiuſmodi ſtatuta vacua ſunt & nulla in perpetuum. Remiſimus etiam Humfrido de Boun Comiti Herefordiæ & Eſtſexiæ, Conſtabulario Angliæ,

Articuli pacis inter regem & proceres.

Roberto Bigod comiti Northfolciæ, Mareſcallo Angliæ, & alijs comitibus, baronibus, militibus, armigeris, Iohanni de Ferrarijs ac omnibus alijs de eorum ſocietate, cōfæderatione & concordia exiſtentibus, nec non omnibus viginti libratas terrarum tenentibus in regno noſtro ſiue de nobis, ſiue de aliquo quocunq; in capite, qui ad tranſfretandum nobiſcum in Flandriam certo die notato vocati fuerunt, & non venerunt, rancorem noſtrum & malam voluntatem, quam ex cauſis prædictis erga eos habuimus, & tranſgreſſiones ſi quas nobis vel noſtris fecerint vſque ad præſentis chartæ confectionem. Et ad maiorem ſecuritatem huius rei, volumus & concedimus pro nobis & hæredibus noſtris, quòd omnes Archiepiſcopi Angliæ & epiſcopi in perpetuum in ſuis cathedralibus eccleſijs, habita præſenti charta & lecta excommunicent publicè, & in ſingulis eccleſijs ſuarum diœceſium excommunicari faciant, ſe excommunicatos denunciare bis in anno omnes, qui contra tenorem præſentis chartæ vim & effectum in quocunq; articulo ſcienter fecerint, aut fieri procurauerint quouiſmodo.

Subſidium.

Miſſis ergo in Flandriam nuncijs ad ipſum regem, confirmationem omnium iſtorū ſub ſigillo ſuo tanquam ab illo qui in arcto poſitus erat, & cedendum malitiæ temporis obtinuerunt. Pro confirmatione harum rerum omnium dedit populus Anglicanus regi denarium nonum bonorum ſuorum. Clerus verò Cantuarienſis decimum, & clerus Eboracenſis quintum, quia propior damno fuit.

Papa mediator inter reges.

Anno 1298. tenuit rex Edwardus feſtum natalis in Flandria apud Gandauum. Ad quem venerunt ex parte Papæ nuncij rogantes eum ſub eadem forma, qua antè ex parte Papę rogauerant regem Franciæ, vt nuncios ſolemnes ad Curiam Romanam, conceſſa eis plena poteſtate tractandi, ordinandi, & perficiendi omnia quæ pacis reformationem tangerent, deſtinaret, & ipſe apoſtolicus non tanquam iudex, ſed vt bonus pacis mediator in nullius præiudicium ſatageret ad pacem & tranquillitatem regnorum, regum amicitiam in ſtatum priſtinum reformare. Et quia hoc abſq; treugis fieri non poſſe iudicauit ſummus pontifex, ideo per hos nuncios biennales inducias, quas per Cardinales implorauerat, indixit de nouo ſub pæna excommunicationis, & interdicti terrarum ſuarum.

Nuncij ad papā de pace.

Rex Angliæ perpendens ſe in Flandria periculoſè commorātem, illucq; per informationem comitis Flandriæ minùs prudenter attractum, regnūq; proprium inteſtina ſeditione turbatum, fiduciamq; ſuam de rege Romanorū per Papam ſibi minus beneuolum regnum Teutonię turbantem fruſtratam, conſenſit in treugas indictas. Tranſmittunt ergo reges vtriq; ſolemnes nuncios cum plena poteſtate ad Romanam curiam, vt per mediationem apoſtolici, nō tanquam iudicis ſed amicabilis compoſitoris diſcuſſis negotijs, pax inter reges & concordia reformaretur.

Poſt hæc apud Gandauum ſuſcitata eſt ſeditio per filios comitis Flandrię & villanos contra Anglicos, quorum villa per Wallenſes incenſa fuiſſet, niſi rex accurrente ad eum comite, concitatum impetum impediſſet.

Eo tempore Comes Warennæ cuſtos Scotiæ, ac comites alij iuxta mandatum regium apud Eboracum conuenientes, publicata confirmatione chartarum articulorumq; adiectorum verſùs Scotiam proceſſerunt. Maiores Scotorum Eboracum non venientes ſecundùm vocationem regiam ſe intra terrę ſuę terminos tenuerunt.

Gulielmus Walleys Caſtrum de Rokeſburia iam multis diebus obſederat, ſed audito aduentu Anglorum diffugit. Comites verò regni peruenientes Rokeſburgiam munito caſtro, & conſolatis obſeſſis, audierunt de treugis acceptis inter reges, & literas acceperunt a rege de reditu ſuo, iubentes ne ante aduentum ſuum aliquid in Scotia attemptarent, per quod poſſent diſcrimen incurrere quouis modo.

Rex Angliæ reuerſurus ad propria, cum veniſſet ad villam vocatam Ardeburgia, Scoti ferè cuncti quos ſecum in Flandriam duxerat, ab ipſo decedentes

tes Pariſius abierunt. Cumq; rex veniſſet in Angliam, miſit ad regem Francorum pro liberatione captiuorum iuxta formam condictam. Conuenerat nempè inter eos, vt captiui interim taxata eorum redẽptione liberentur, hinc inde ea conditione, vt ſi pax non fuerit, redirent ad ſuas cuſtodias, vel redemptionem ſoluerent iam taxatam. Rex verò Francorum exigit a nuncijs liberationem Iohannis quondam regis Scotiæ, qui de ſuis fuerat, vt aſſeruit, alligatis. Rex Angliȩ reſpondit conuentionem tantùm de illis captiuis factam, qui in werra Waſconiæ capti fuerant, hinc & inde, quapropter dilata eſt in annũ ſequentem liberatio captiuorum.

Rex Edwardus ad reprimendum Scotorum rebelliones parliamentum tenuit Eboraci, vocatiſq; Scotorum maioribus cum non venirent, indixit ſuis vt cum equis & armis parati eſſent Rokeſburgiæ in feſto S. Iohannis Baptiſtæ. *Parliamẽtum Eboraci.* Tempore præfixo affuit rex paratus ad proficiſcendum, profectuſq; eſt cum exercitu ad quandam villam vocatam Temple hiſtorie, vbi dum moraretur, Scotorum exercitus putans Anglos confectos inedia venit prope locũ. Quod rex prænoſcens, proceſſit Scotis obuiam, & nocte iam cæca in quadam campi planicie cum armato conſedit exercitu. In aurora clamor factus eſt horribilis, tanquam Scoti caſtra regia occupaſſent. Regis dextrarius tumultuoſo actus clamore, regem iam aſcendẽtem recalcitrando deiecit, eiuſq; lateri calces poſteriores allidens, duas ei coſtas confregit. *Regis duæ coſtæ fractæ.* Qui nihilominùs aſcendens equũ, alium exercitum progredientem ad bellum comitari non omiſit. In die beatæ Mariæ Magdalenæ commiſſo inter Anglos & Scotos cruentiſſimo bello, Scoti terga dedêre, occiſis ex eis 60. millibus ea die. *Scotorum cædes.*

Gulielmus Walleys & maiores Scotiæ ab iſto diſcrimine ad nemora confugerunt. Poſt hæc vaſtata eſt villa S. Andreæ per Anglos, & captum caſtrum de Loughmaban. Cùm autem veniſſet rex Carleolum, Comites Herefordiæ, & Mareſcalli, licentia accepta ad propria redierunt. Rex verò reuertendo peruenit ad Coldingham, vbi feſtum natalis domini expectauit.

Hoc anno Albertus dux Auſtriæ contra Adulphum regem Romanorum dimicans ipſum interfecit in campo, & ſibi ſucceſſit in regem ſolemniter coronatus.

Petrus & Iacobus de Columna quondam Cardinales ab exercitu Papȩ Prȩneſte obſeſſi, tandem ſe humiliant, & venientes ad papam, veniam poſtulant de commiſſis. *Cardinales humiliant ſe.*

Anno 1299. Papa Bonifacius receptis regum ſubmiſſionibus, pacem & cõcordiam inter reges ordinauit, ita vt rex Angliæ ſororem, & filius eius, filiam regis Francorum ducerent, certis pro vtriuſq; dotibus definitis. Et ducatus Aquitaniæ in manus domini Papȩ traderetur, quouſq; diſcuſſa vtriuſq; iuſticia iuſto domino redderetur. *Pax inter reges per papam facta.* Et quòd rex Angliæ naues ſuperſtites cum mercibus de illis quæ raptæ fuerant, reſtitueret. Sed ſuper hijs duobus articulis intercidit magna dilatio, rege Francorum partem quam in Waſconia occupauerat, tradere renuente.

Petrus & Iacobus de Columna timentes iterum fugiunt, & toto tempore Bonifacij Papȩ ſe occultant.

In principio quadrageſimæ rex Edw. tenuit parliamentum Londonijs. In quo rogatus a comitibus ſæpedictis vt chartarum confirmationem renouaret, ſecundùm quod in Scotia promiſerat, poſt aliquas dilationes, annuit eorũ petitioni, hac conditione, ſaluo iure coronæ noſtræ, in fine adiecta. Quã cùm audiſſent comites cum diſplicentia ad propria receſſerunt. Sed reuocatis ipſis ad quindenam Paſchæ, ad vota eorum abſolutè omnia ſunt conceſſa.

Nuncij papales venêre Cantuariam regem rogantes, vt Iohannem quondam regem Scotiæ ſuæ liberaret cuſtodiȩ, ſpondentes quòd regem & regnum, ab omni quod per hanc poſſet contingere liberationem periculo præſeruarẽt. *Iohannes papæ mittitur.* Quorum petitioni rex condeſcendens reſpondit, ſe ipſum Iohannem tanquã ſeductorem, falſum & periurum ad Papam miſſurum. Ad quæ nuncij reſponderunt: Et nos eum pro tali ſuſcipimus ſummo pontifici præſentandũ. Cumq;

Scotorum regis ciſta aperiuntur.

dictus Iohannes cum præfatis nuncijs veniſſet Douerniam, & ciſtæ ſuæ in nauem inferrentur, quidam regales qui eos ad mare deduxerant, clitellas dicti Iohannis aperiri fecerunt, in quibus inuenta eſt vna corona regia regni Scotorum aurea, & multa vaſa aurea & argentea & pecuniæ non parua ſumma, quæ vniuerſa regi Angliç ſunt allata. Rex illicò coronam auream offerri iuſſit beato Thomæ martyri, & ſigillum commune Scotiç quod repertum eſt ibidem inter cætera, iuſſit ſibimet reſeruari, pecuniam verò totam remiſit dicto Iohanni ad expenſas itineris. Quod factum nuncij plurimùm commendarunt. Iohannem verò in terram Balioli quam habuit in regno Franciæ tranſtulerũt, & ibidem ſub certa prælatorum cuſtodia reliquerunt. Poſt hæc & alij captiui a regibus detenti hinc inde, ſecundũ condiciones in treugarum poſſeſſione poſitas liberantur. Rex Angliæ ſororem regis Franciç Margaretã Cantuariæ duxit vxorem. Hijs nuptijs interfuere, dux Burgundiæ, comes Britanniæ, & cuncti ferè principes nominati, qui citra Hiſpaniam morabantur. Cantuarienſis Archiepiſcopus ſolemnitatem matrimonij conſummauit.

Rex Edwardus ducit vxorem.

Rex venit ad S. Albanum petens humiliter orationes & ſuffragia fratrũ illius loci. Poſt eius receſſum acceſſit regina ad monaſterium, & obtulit duos pãnos aureos beato Albano, vbi etiam perhendinauit per tres hebdomadas cum familia magna nimis. Ante receſſum ſuũ ingreſſa capitulum, ſuſcepit beneficiũ ſororitatis cum magna deuotione.

Edmundi mors.

Anno 1300. obijt ſine prole Edmundus comes Cornubiæ, filius Richardi quondam comitis Cornubiæ & regis Alemanniæ. Qua de cauſa redijt comitatus ille ad coronam. Corpus Edmundi comitis apud Aſſcherugge, locũ quem fundauerat eſt humatum.

Scotis papa petente treuga data.

Rex Angliæ direxit ad papam nuncios, qui declararent iniurias ſibi irrogatas per Scotos, & eorum falſitatem manifeſtarent, inſuper & eundem deprecarentur, ne Scotis mendacij fabricatoribus, proditoribus, & homicidis de cætero ſinum apperiret protectionis, quorum fraudulenta perſuaſio papalem ſolicitudinem circumuenerat. Sed papa cuius ſtomachus a corruptione Scotorum non dum digeſtus fuerat, regi ſupplicat, nec non & mandat, vt ſui cõtemplatione, Scotis treugas indulgeat a die omnium ſanctorum vſq; ad feſtũ Pentecoſtes, & factum eſt ita.

Papæ nuncius cedere Francia iubetur.

Anno 1301. natus eſt regi filius ex Margareta regina quem vocauit Edmundum. Appamienſis epiſcopus de conſpiratione contra regem Franciæ accuſatus, & ad curiam regis vocatus in cuſtodia detinetur. Menſe verò Februario ad mandatum papæ liberatus, iubetur vnà cum nuncio domini papç, regnum euacuare infra certum terminũ a rege præfixum. Quo facto papa ſic exaſperatus eſt, vt omnes gratias a ſe vel ſuis prædeceſſoribus conceſſas Francorum regibus reuocaret, & in eundem regem excommunicationis ſententiã fulminaret. Quam tamen regi nemo auſus eſt nuntiare, vel in regno Franciæ publicare. Fecit etiam papa citari cunctos prælatos de regno Franciæ, nec non & omnes magiſtros in Theologia, & in iure tam canonico quàm ciuili doctores, vt coram eo Romæ in Kalendis Nouembris comparerent. Rex verò Franciæ publico prohibuit edicto, ne quis aurum vel argentum, ſeu merces quaſcunque aſportaret de regno ſuo, ſub foriſſactione omnium bonorum, adiecta nihilominus pœna graui. Miſitq; domino papæ nũcium dictum Petrũ de flote, qui mandata regis conſtantiſſimè coram papa proſequebatur, de cuius audacia papa exaſperatus dicto Petro reſpondit: Nos habemus, inquit, vtramq; poteſtatem. Et illicò Petrus pro ſuo domino reſpondit: Vtiq; domine, ſed veſtra eſt verbalis, noſtra autem realis. Quo reſponſo tantũ excanduit ira papæ, vt diceret ſe mouere contra eum cœlum & terram.

Papæ gladius verbalis.

Rex Angliæ tenuit parliamentũ Staunfordiæ, ad quod conuenerunt comites & barones cum equis & armis, eo propoſito, prout dicebatur, vt executionem chartç de foreſta, dilatam hactenùs extorquerent. Rex verò corũ voluntati in omnibus condeſcendit.

Eodem anno Papa direxit literas regi Angliç, quibus aſſeruit regnum Scotiæ

tiæ ad ius Romanæ eccleſiæ pertinere, regemq; Angliæ ſubiectionem eius contra deum & iuſticiam, & in præiudicium ſedis apoſtolicæ vendicare, allegans ſubſcriptas ratiunculas. Primò, quia cum rex Henricus pater iſtius obtinuiſſet auxilium in werra ſua contra Simonem de monte forti a rege Scotorum Alexandro, ne hoc auxilium iure ſubiectionis cuiuſlibet aut debiti petitum, aut præſtitum putaretur, idem Henricus per literas ſuas patentes recognouit non ex debito recepiſſe, ſed ex gratia ſpeciali. Item ad coronationem huius regis vocatus per literas, vt ei præſentiam amicabilem in tantis ſolemnijs amicus exhiberet, non venit ex debito ſed ex gratia ſpeciali. Inſuper pro terris de Tyndale & Penreth in regno Angliæ poſitis, cum rex Scotiæ ad præſentiam regis Angliæ ſe perſonaliter contuliſſet, eidem fidelitatem impenſurus pro eiſdem terris tantùm in Anglia ſitis, non vt rex Scotiæ, nec pro regno Scotiæ fidelitatem eandem exhibuit, quia palam coram populo proteſtatum eſt, quòd pro regno Scotiæ fidelitatem aliquam regi Angliæ facere non debebat. Item quòd prędictus rex Alexander reliquit puellam hęredem nomine Margaretam neptem regis Angliæ tunc minoris ætatis, cuius cuſtodia nõ ad regem Angliæ velut dominum ſupremum peruenit: ſed ad cæteros eiuſdem regni Scotiæ proceres ad hoc electos. Redarguebat etiam papa regem, eò quòd poſt mortem dicti Alexandri regis, Scotos tanquam Acephalos & ducis ſuffragium non habentes, ipſos per vim ſibi ſubiugauit & metum, in pręiudicium & grauamen non modicum Romanæ eccleſię, adijciens, quòd cum dominus Papa officium legationis alicui committit exequendum in regno Anglię, cauſa ſolutionis decimæ, vel etiam quauis alia cauſa rationabili, & huiuſmodi legatio literis & priuilegio ſpeciali dictæ ſedis apoſtolicæ ad dictum regnum Scotiæ ſe non extendat, reſiſtendum eſt & obſtandum huiuſmodi legationi prout tempore fœlicis recordationis contigit euidenter. Nam legatus iſte ad prædictũ regnum Scotiæ aliquatenus admiſſus non fuit, donec per literas apoſtolicas ſpeciales, ſibi legationis officium fuit in eodem commiſſum. Item addidit, quòd regnũ per beati Petri apoſtoli venerandas reliquias, non ſine ſuperni dono muneris conuerſum extitit ad fidei Catholicæ vnitatem. Et qualiter etiã antiquis temporibus Eboracenſis Archiepiſcopus qui tunc erat, mota per eum ſuper iure metropolitano aduerſus prælatos Scotiæ quæſtione, pro ſe nequiuit ſententiam obtinere.

Rationes papæ cur Scotia non ſpectet ad regem Angliæ.

Hijs propoſitis monuit papa regem per literas ſuas quòd epiſcopos, abbates, electos, & omnes alios regni Scotiæ, quos detinebat captiuos in carcere, liberè abire permitteret. Et quòd officiales ſuos de regno Scotiæ memorato reuocaret, quos in præiudicium & iniuriam, & graue ſcandalum fidelium populorum, & oppreſſionem iuſtorum, in dicto regno ſtatuerat, & ordinauerat, ita quòd acceptior & gratior fieret Deo, & fauorem apoſtolicæ ſedis in hoc ſibi acquireret pleniùs. Et ſi in eodem regno Scotiæ vel aliqua eius parte, ius aliquod habere ſe aſſereret, per procuratores & nuncios ſuos ad hoc ſpecialiter conſtitutos, cum omnibus iuribus & munimentis huiuſmodi negotiũ tangentibus, ad ſedem apoſtolicam deſtinaret, ſuper præmiſſis plenè complemẽtum iuſticiæ recepturus.

Rex Angliæ literis Apoſtolicis ex deliberato apud Lincolniam conuocato conſilio, pro iure ſuo declarando, literam huius tenoris reſcripſit centum ſigillis ſignatam. Sanctiſſimo in Chriſto patri domino B. diuina prouidentia S. Romanę eccleſiæ ſummo pontifici, Edw. dei gratia rex Angliæ, dominus Hybernię, dux Acquitanię, ſalutem & deuota pedum oſcula beatorũ. Infraſcripta non in forma, nec in figura iudicij, ſed omninò extra iudicium proferenda, ſanctæ paternitatis veſtræ conſcientiæ vobis tranſmiſimus exhibenda.

Litera regis ad papam de iure ſuo in Scotiam.

Altiſſimus inſpector cordium veſtrę ſcrinio memoriæ indelebili ſtilo nouit inſcribi, quòd anteceſſores & progenitores noſtri reges Angliæ, iuris ſuperioris & directi dominij ab antiquiſſimis retrò temporibus regno Scotiæ, & omnibus ipſius regibus in temporalibus, & annexis eiſdem pro regno Scotiæ, & eiuſdem proceribus a quibus habere volebant, ſegalia homagia receperunt,

nibus ipsius regibus in temporalibus & annexis eisdem præfuerunt, & ab eisdem pro regno Scotiæ & eiusdem proceribus a quibus habere volebant, legalia homagia receperunt,& fidelitatis debita iuramenta. Nos iuris & dominij possessionem continuantes pro tempore nostro,eadem tam a rege recipimus, quàm a proceribus ipsius regni. Quinimò tanta iuris & dominij prærogatiua super regnum & eiusdem regem gaudebant, quòd regnum ipsum suis fidelibus conferebant. Reges etiam ex iustis causis amouebant, & constituebant sub se loco ipsorum alios regnaturos, quæ proculdubiò notoria fuisse, & esse creduntur apud omnes,licèt aliud forsan paternis vestris auribus per pacis æmulos,& rebellionis filios fuerit falsa insinuatione suggestum. A quorum machinosis & imaginarijs figmentis,vt vestræ sanctitatis oculus auertatur suppliciter quæsumus, & paternam clementiam & excellentiam deuotis affectibus exoramus. *Brutus rex.* Sub temporibus Hely & Samuelis prophetæ vir quidam strenuus & insignis Brutus nomine,de genere Troianorum post excidium vrbis Troiæ cũ multis nobilibus Troianorum applicuit in quandam insulam tunc Albion appellatam,quæ tunc temporis solos gigantes habitatores habuit. Quibus deuictis & occisis eam de nomine suo Britanniam,sociosq; suos Britones appellauit. *Locrinus.* Qui moriturus regnum suum tribus filijs suis delegauit.Locrino primogenito,dedit illam partem quæ quondam Loegria,nunc verò Anglia nominatur. *Albanactus.* Albanacto filio natu secundo,dedit Albaniam,quæ nunc Scotia vocitatur, *Camber.* Cambro verò tertio filio dedit Cambriam, quæ modo Wallia nomen habet, reseruata Locrino seniori regia dignitate.Biennio post mortem Bruti applicuit in Albania rex Hunorum Humber nomine,qui Albanactum fratrem Locrini peremit. Quem mox Locrinus fugere compulit ad fluuium in quo submersus est,qui ab eius prænomine nunc vsque Humber dicitur. Et sic Albania deuoluitur ad Locrinum. *Dunwallus.* Ex post Dunwallus rex Britonum,Staterium regem Scotiæ sibi rebellem occidit,& terram in deditionem accepit. *Belinus.* Item duo filij Dunwallonis siue Dunwalli, s. Belinus & Brennius inter se regnum patris sui diuiserunt,ita quòd Belinus senior,diadema insulę cum Britannia,Wallia & Cornubia possedit. Brennius verò accepit Scotiam sub eo regnaturus. *Arthurus.* Item Arthurus rex Britonum famosissimus,Scotiam sibi rebellem subiecit, & ferè totam gentem deleuit.Et ex pòst quendam nominè Angusellum præfecit in regẽ Scotiæ,qui in famoso suo conuiuio apud vrbem legionum celebrato, seruiciũ pro regno suo exhibens debitum,gladium Arthuri detulit coram eo, & successiuè omnes reges Scotiæ regibus Britonum subiecti fuere. Succedentes autem reges Angliæ in eadem insula, ipsius monarchiam & dominium possedêre. *Edwardus.* Edwardus dictus senior,filius Alfredi regis Angliæ,Scotorum, Cumbrorum & Stregwallorum reges tanquam superiori domino subiectos habuit & submissos. *Ethelstanus.* Ethelstanus rex Anglię Constãtinum regem Scotorum sub se regnaturum constituit,dicens gloriosius esse regem facere,quàm regem esse.Et est dignum memoria,quod idem Adelstanus interdicente S. Iohanne de Beuerlaco quondam Archiepiscopo Eborum,Scotos rebellantes ei deuicit.Qui gratias agens deo beatoq; Iohanni deprecatus est, vt interueniente beato Iohanne præfato ei aliquod signum euidens ostenderetur, per quod tam succedentes quã præsentes cognoscere possent,Scotos Anglorum regno iure debere subijci. *Ioh. de Beuerlaco miraculũ.* Et videns quosdã scopulos prope Dunbar in Scotia,extracto gladio percussit prominentiorem scopulũ. Et mox silex ictu mucronis,virtute dei ita cauata fuit, vt mensuram vlnæ in longitudine contineret. Quod miraculum velut omni hebdomada per totum annum in legenda S. Iohannis,in rei gestæ memoriam recitatur,quando seruicium fit de S. Iohanne in Beuerlacensi ecclesia.

Item Constantinus rex Scotorum, & Eugenius rex Cumbrorum ad prædictum regem Angliæ Ethelstanum, post aliquam dissentionem inter eos habitam veniẽtes,se cum suis regnis Ethelstano dedidêre, cuius facti gratia filium Constantini ipse Ethelstanus de sacro fonte suscepit.

Edredus. Item Edredo regi Angliæ,Scoti sine bello se subdiderunt,& eidem regi Edredo tanquam domino fidelitatem iurauerunt, quodam Iricio rege super eos con-

Edgarus.

conſtituto.ʼtem cùm Edgarus rex Angliæ regem Scotorũ Kinadium & Cumbrorum Malcolinũ,regem inſularũ Malkerium, & alios quinq; ſubregulos, ſ. Dunenaldum,Syfoth,Hunewaldũ,Iacob & Inchillum ſubiugaſſet,& remigãdo per fluuium Dee iuxta Ceſtriã in quadam die prope proram ſediſſet, & nauim ipſemet gubernaſſet,fertur ipſum dixiſſe,ſucceſſores ſuos poſſe gloriari ſe reges Anglorũ eſſe,cum tanta honoris prærogatiua fruerentur,quòd ſubiectã haberent tot regũ potentiam.Poſt dictum Edgarũ regnauerunt ſucceſſiuè reges Angliæ.

S.Edwardus rex & martyr.
Egelredus.
Edmundus.
Cnutus.
Haraldus.
Hardecnutus.
S.Edmundus confeſſor.
Gul.Conqueſtor
Gul.Rufus.

S.Edwardus martir,Egelredus frater eius,Edmũdus dictus Yrenſide filius Egelredi,& Cnutus,qui eorũ temporibus regnum Scotiæ in ſua ſubiectione pacificè tenuerunt.Hoc duntaxat excepto,quòd 15.anno Cnuti prædicti,idem Cnutus Scotiam rebellantem expeditione illuc ducta regem Scotię Malcolinum paruo ſubegit negotio,ſubditusq́; eſt eidẽ præfatus Malcolinus. Cui Haraldus filius eiuſdem Cnuti,& Hardecnutus frater eius, vnus poſt aliũ reges Angliæ ſucceſſerunt,quibus ſic regnantibus ſubiectionem pacificam regni Scotię habuerunt.Item S.Edwardus rex Angliæ regnum Scotiæ Malcolino filio regis Cumbrorũ dedit de ſe tenendum. Item Gul. Baſtardus rex Angliæ a Malcolino rege Scotiæ tanquam a ſuo homine ſibi ſubdito recepit homagiũ. Item Guliel.Rufo regi Angliæ Malcolinus rex Scotorum iuramento fidelitatis ſubiectus fuit.Item prædictus Gul.Dunwaldum de regno Scotiæ, ex iuſtis cauſis amouit,& Duncanum filium Malcolini regno Scotię præfecit,& recepit ab eo fidelitatem & iuramentum. Dictoq́; Duncano doloſè perempto,dictus rex præfatum Dunwaldũ qui iterum regnum Scotiæ inuaſerat,amouit ab eodem,& Edgarum filiũ dicti Malcolini regem Scotiæ conſtituit,& regnum illud donauit eidem. Cui ſucceſſit Alexander frater Edgari conſenſu regis Angliæ Henr.1.fratris dicti regis Gul. Rufi.

Henricus.1.
Matildis Imp.
Stephanus.
Henricus.2.

Item Matildi Imperatrici, filiæ & hæredi regis Henrici prædicti,Dauid rex Scotiæ fecit homagiũ. Item regi Angliæ Stephano, Henr.filius dicti regis Dauid homagium fecit. Item rex Scotorũ Gul. pro regno Scotiæ,& Dauid frater eius,& comites & barones regni Scotiæ,deuenerunt homines regis Henr.filij regis Angliæ Henr.2.in craſtino coronationis prædicti Henrici, filij regis Angliæ Henrici 2. patre viuente,etiam fidelitatem ei iurauerunt contra omnes homines,ſalua fidelitate patri viuenti. Anno verò 20.regni regis Henrici prædicti 2. prædictus Guliel. rex Scotiæ rebellare incipiens,venit in Northumbriam cum exercitu magno,& exercuit in populo ſtragem magnam.Cui occurrentes milites comitatus Ebor.ipſum ceperunt,& dicto Henrico regi Angliæ reddiderunt. Anno ſequenti 15.Kalend. Martij,idem rex Guliel.permiſſus eſt liberè abire.Et eodem anno 17 Kalend. Septembris,idem Gul.rex Scotorum de conſenſu prelatorum,comitum & baronũ,procerum,& aliorum magnatum regni Scotiæ domino ſuo Henrico regi Angliæ filio Matildis imperatricis ſuis literis patẽtibus cauiſſe noſcitur, quòd ipſe,& hæredes & ſucceſſores ſui reges Scotiæ,epiſcopi & abbates,priores,comites,& barones & alij homines regni Scotiæ, de quibus dominus rex Henricus habere voluerit,facient domino regi homagium, fidelitatem, & ligeamẽtum,& vt ligeo domino ſuo contra omnem hominem obedient.

Signum ſubiectionis regis Scotiæ.

Et in ſignum ſubiectionis capellum ſuũ, & Sellam atq; lanceam, ſuper altare beati Petri Eborum obtulit.Quæ in eadem eccleſia vſque in hodiernum diem remanent & ſeruantur.Item epiſcopi,comites,& barones regni Scotiæ conuencionauerũt, vt verbis vtamur huiuſmodi conuentionis,domino regi Angliæ,et Henrico filio eius prædictis,quòd ſi rex Scotię aliquo caſu a fidelitate regis Angliæ & cõuentione prædicta recederet, ipſi cum rege Angliæ tenebunt, ſicut cum ligeo domino ſuo contra regem Scotiæ,quouſq; ad fidelitatem regis Angliæ redeat.

Gregor.papa 5.

Quam quidem compoſitionem, fœlicis recordationis Gregorius papa quintus in diuerſis reſcriptis, regibus Anglię & Scotiæ directis, mandauit firmiter obſeruari, continentibus etiam quòd Gulielmus & Alexander reges Scotiæ, regibus Angliæ Henrico, & Henrico, ligeum homagium & fidelitatem facerent quę tenentur ſucceſſoribus eorum, comitibus & baronibus regni ipſius, ſibi & ſucceſſoribus ſuis exhibere.Et itẽ,quòd cũ idem rex Scotię homo ligeus ſit ipſius Henrici regis Angliæ, & eidem præſtiterit fidelitatis iuramentum ad

quod se principaliter astringit,in ipsius regis & regni Anglię detrimentum,nihil debeat penitùs attemptare.Et papa Clemens scribens regi Angliæ pro Iohanne episcopo S.Andreæ expulso ab episcopatu suo per regem Scotiæ, inter cætera rogabat,quòd Gul.regem Scotiæ moneret & induceret,& si necesse foret districtione regali,qua ei præminebat, & de concessa suæ regiæ celsitudini potestate compelleret, vt dicto episcopo omnem rancorem remitteret, & Episcopatum suum in pace habere permitteret. Et præter conuentionē prædictam in ecclesia beati Petri Eborum,coram prędictis regibus Anglię & Scotię, Dauide fratre suo & vniuerso populo,comitib⁹, & baronibus,milites de terra regis Scotiæ,iurauerunt regi Angliæ Henrico,& Henrico filio suo,& hęredibus eorum fidelitatem contra omnem hominem,sicut Ligeis dominis suis. Et idē Guliel.rex Scotiæ ad mandatum regis prædicti venit apud Northamptonā,ad parliamentum domini sui adducens secum omnes episcopos,abbates & priores totius regni sui. Venit etiam ad eiusdem regis mandatum in Normanniā. Et idem Guliel.rex post decessum regis Henrici veniens Cantuariam,regi Angliæ Richardo filio & hęredi dicti Henrici fecit homagium. Quo Richardo defuncto sæpedictus Guliel.Iohanni regi Angliæ fratri & hæredi dicti Richardi, extra ciuitatem Lincolniæ super quendam montem in conspectu omnis populi fecit homagium, & iuramentum fidelitatis super crucem Cantuariensis Archiepiscopi Huberti,& eidem domino suo per chartā suam concessit, quòd Alexandrum filium suum,sicut hominem ligeum suum maritaret, promittendo firmiter in charta eadem, quòd idem Gulielmus rex Scotiæ, & Alexander filius suus Henrico filio Iohannis regis Angliæ tanquam ligeo domino suo cōtra omnes homines mortales fidem & fidelitatem tenerent. A quo quidem Guliel.rege Scotiæ postmodum, pro eo quòd desponsauerat Comiti Boloniæ præter regis Iohannis domini sui assensum, pro transgressione & temeraria præsumptione huiusmodi debitam satisfactionem suscepit. Item Alexander rex Scotiæ sororius noster regi Anglię patri nostro,pro regno Scotiæ,& posteà nobis fecit homagium. Vacante deinde regno Scotiæ per mortem Alexandri regis illius,& subsequenter per mortem Margaretæ eiusdem Scotię reginæ, & dominę,pro neptis nostrę,episcopi, abbates, priores, comites & barones, & cæteri nobiles, & communitates totius regni Scotiæ ad nos tanquam ad defensionem,ducem,aurigam,capitaneum,& dominum capitalem eiusdem regni sic vacantis,gratis & spontanea voluntate accedentes,prout tenebantur de iure,ius nostrum progenitorum & antecessorum nostrorum, ac possessionem superioris ac directi dominij in regno eodem, & ipsius regni subiectionem,ex certa scientia purè,& simpliciter,& absolutè recognouerunt,& pręstitis ab eis nobis tanquam superiori & directo domino Scotię debitis & consuetis fidelitatis iuramentis,ac ciuitatibus,burgis,villis,castris & cęteris mansionibus eiusdem regni in manu nostra traditis, ad custodiam eiusdem regni, certos de iure nostro regio officiales & ministros deputauimus,quibus ipsi tempore vacationis huius fuerant concorditer obedientes, & intendentes regijs nostris præceptis & mandatis. Postmodum autem diuersæ personæ super successione in dictum regnum Scotię iure hæreditario inter se contendentes, ad nos tanquam ad superiorem dominum regni Scotiæ accesserunt,petentes, super successione regni prædicti sibi per nos exhiberi iusticię complementum.Volentes & expressè consentientes coram nobis tanquam superiore & directo domino, in omnibus ordinandis stare & obtemperare.Ac demū sententialiter propositis & sufficienter auditis,rimatis,examinatis ac diligenter intellectis partium iuribus,finaliter in præsentia omniū prælatorū & nobilium,quasi totius regni Scotię,& de voluntate & assensu expresso eorundē procedētes,Ioh.de Baliolo debitè præfecimus in regē Scotorū,quem tunc in successione eiusdē regni hæredis iura inuenimus habere potiora. Qui quidē prælati,comites & barones, communitates ac cæteri regni ipsius incolæ, sententiam nostram acceptauerunt,approbauerūt,& ipsum Iohan.de mādato nostro,virtute huius iudicij in regem suum admiserunt.Ac idem Ioh.rex Scotiæ pro regno suo prædicto,nobis homagium debitum & cōsuetum fecit,& fidelitatis iuramentum præstitit,

&

& ex tunc, tam in parliamentis quàm consilijs nostris tanquã subditus noster alius de regno interfuit, & nostri tanquam domini sui superioris beneplacitis & mandatis in omnibus obediens & intendens extitit, quousq; idem Iohannes rex Scotiæ, & prælati, Comites & barones, nobiles, communitates & cæteri incolæ, maiores eiusdem regni ex præconcepta malitia, & prælocuta, ac præordinata proditione, communicato consilio cum tunc inimicis nostris capitalibus & notorijs amicitias copularunt, ac pactiones, conspirationes & coniurationes in exhæredationem nostram, & hæredum nostrorum, ac regni nostri contra debitum homagium in crimen læsæ maiestatis nequiter incidendo, fidelitatis iuramentum inierunt cum eisdem. Verùm cùm præmissa relatio & fama publica ad aures nostras deuenissent, volentes futuris periculis præcauere, quę ex his & alijs possent nobis, regno nostro, & regni nostri incolis verisimiliter prouenire, pro assecuratione regni nostri accessimus ad confiniũ regni vtriusque pluries mandantes eidem Ioh. tunc regi Scotiæ, vt ad certa loca in confinio prædicto ad nos accederet, super præmissis & alijs assecurationis, statum, tranquillitatẽ & pacem regni vtriusq; contingentibus tractaturus. Qui spretis mandatis nostris, in sua persistens perfidia ad bellicos apparatus, cum episcopis & prælatis, comitibus & baronibus regni Scotiæ, ac etiam alijs exteris cõductitijs, contra nos, regnum nostrum, & regni nostri incolas hostiliter se conuertens, accinxit, & ad hostiles aggressus & incursus procedens regnũ nostrũ inuasit, & quasdã villas regni nostri Angliæ, per se & suos deprædatus est, easq; vastauit incendio, homines nostros interfecit, & nonnullis nautis nostris per eos peremptis, naues hominum nostrorũ regni Angliæ comburi fecit, è vestigio aggredi, redditisq; nobis homagio & fidelitate tam pro se, quã alijs quibuscunque regni sui incolis per literas eiusdem regis, verba offensionũ exprimentes, & inter alia verba diffidationis continentes. Comitatus nostros Northumbriæ, Cumbriæ, & Westmerlandiæ regni nostri Anglię, congregato exercitu ingenti, hostiliter per se & suos inuasit, stragem innumeram hominũ nostrorum, incendia monasteriorũ, ecclesiarum & villarũ inhumanè perpetrãdo, & patriam vndiq; depopulando, infantes in cunabilis, mulieres in puerperio decubãtes gladio trucidarunt, & quod auditu horrendũ est, a nonnullis mulieribus mamillas atrociter absciderunt, paruos clericulos primam tonsuram habentes, & Grammaticam addiscentes, ad numerũ circiter ducentorum in scholis existentes, obstructis ostijs scholarũ igne supposito cremauerunt. Nos quoque cernentes tot damna, opprobria, facinora & iniurias, in exhæredationem nostrã, & destructionem populi nostri proditionaliter irrogari, nec valẽtes ratione iuramẽti, quo ad conseruationem iuriũ coronæ regni nostri sumus astricti, pręmissa facinora vlteriùs concelare, nec nostra relinquere indefensa, cùm per leges ipsum Iohannẽ tunc regem Scotię, gentemq; suam nobis subditã iustificare nõ possemus, nec ipsũ regnũ Scotiæ, quod a longissimis temporibus, sicut superiùs exprimitur, nobis & progenitoribus nostris fœdale extitit in causis præmissis, contra dictũ Iohannem & gentem Scotorũ vires potentiæ nostræ extendimus, prout de iure nobis licuit, & processimus contra ipsos tanquã hostes nostros & proditores. Subiecto itaq; regno Scotiæ, & iure proprietatis nostræ ditioni subacto, præfatus Iohannes quondam rex Scotiæ, ipsum regnũ Scotiæ quatenus de facto tenuit, sponte, purè, & absolutè reddidit in manum nostrã, proditiones & scelera memorata coram nobis & proceribus nostris publicè recognoscens. Quo peracto, præfati comites & barones, nobiles & communitates regni Scotię quos ad pacem nostram regiam suscepimus, subsequenter homagia & fidelitates nobis tanquam immediato domino, ac proprio eiusdem regni Scotiæ nobis fecerunt & pręstiterunt, ac etiam redditis nobis eiusdem regni ciuitatibus, villis, castris, munitionibus ac cæteris locis omnibus, ad dictum regnũ spectantibus, officiales nostros & ministros ad regimen eiusdem regni Scotiæ præfecimus iure nostro. Cumq; iure pleni dominij in possessione eiusdem regni existere dinoscamur, non possumus nec debemus, insolentiam subditorũ nostrorum rebelliũ, si quos inuenerimus, præ-

minentia regia prout expedire viderimus reprimamus. Quia verò ex pręmiſſis & alijs conſtat euidenter, & notorium exiſtit, quòd prælibatum regnum Scotiæ, tam ratione poſſeſſionis, quàm proprietatis ad nos pertinet pleno iure, nec quicquam fecerimus vel cauerimus ſcripto vel facto ſicuti nec poſſumus, per quæ iuri ac poſſeſſioni pręd ictis debeat aliqualiter derogari: Sanctitati veſtræ humiliter ſupplicamus, quatenus præmiſſa prouida meditatione penſantes, ex illis veſtrum motum animi dignemini informare, ſuggeſtionibus contrarijs æmulorum in hac parte nequaquã fidem adhibendo, quinimo ſtatum noſtrum, & iura noſtra regia ſupradicta, habere velitis ſi placeat promptis affectionibus commendata.

Quantum verò ad hoc quod Papa petiuit, quòd ſi rex Angliæ ius haberet in regno Scotię, vel in aliqua eius parte, procuratores & inſtructos mitteret, & fieret eis iuſticiæ complementum, rex per ſe noluit reſpondere. Sed hoc cõmiſit comitibus alijſq; terrę proceribus, qui ſuper hoc domino papæ huius tenoris literas reſcripſerunt.

Litera Comitũ ad papam.

Sancta Romana iure ecclesia, per cuius miniſterium fides Catholica in ſuis actibus cum eã vt firmiter credimus & tenemus maturitate procedit, quod nulli præiudicare, ſed ſingulorum iura conſeruari velit illæſa. Sanè conuocato nuper per sereniſſimum dominum noſtrum Edwardum, dei gratia regem Angliæ illuſtrem, parliamento apud Lincolniam generali, idem dominus noſter quaſdam literas apoſtolicas, quas ſuper certis negotijs cõditionem & ſtatum regni ex veſtra parte receperat in medio exhiberi, ac ſerioſè nobis fecit exponi. Quibus auditis & diligentiùs intellectis, ita ſenſibus admiranda quàm hactenus inaudita in eis audiuimus contineri. Scimus enim pater ſanctiſſime, & notorium in partibus noſtris, ac nonnullis alijs non ignotum, quòd a prima inſtitutione regni Angliæ, reges eiuſdem regni tam temporibus Britonũ, quã Anglorum, ſuperius & directum dominium regni Scotiæ habuerũt in poſſeſſione, vel capitanei ſuperioritatis & recti dominij ipſius Scotiæ ſucceſſiuis temporibus extiterunt, nec vllis temporibus ipſum regnum in temporalibus pertinuit, vel pertinet quouiſmodo ad eccleſiam ſupradictam. Quinimmo idem regnum Scotiæ progenitoribus dicti regni noſtri regibus Anglię, atq; ſibi fæodale extitit ab antiquo. Nec etiam reges Scotorum & regnum, alijs quàm regibus Angliæ ſubfuerunt, vel ſubijci conſueuerunt, neq; reges Anglię ſuper iuribus ſuis in regno prædicto, aut alijs ſuis temporalibus coram aliquo iudice eccleſiaſtico, vel ſæculari, ex præeminentia ſtatus ſuæ regiæ dignitatis & conſuetudinis cunctis tẽporibus irrefragabiliter obſeruatæ, reſpõderunt, aut reſpondere debebant. Vndè habito tractatu & deliberatione diligenti ſuper cõtentis in literis veſtris memoratis, communis, concors, & vnanimis omnium noſtrum & ſingulorum conſenſus fuit, & erit inconcuſſè deo propitio in futurum, quòd præfatus dominus noſter rex ſuper iuribus regni Scotiæ, aut alijs ſuis temporalibus nullatenus reſpõdeat iudicialiter coram vobis, nec iudiciũ ſubeat quoquo modo, aut iura ſua prædicta in dubiũ quæſtionis deducat, nec ad præſentiam veſtram procuratores aut nuncios ad hoc mittat, præcipuè cũ præmiſſa cederent manifeſtè in exhæredationem iuris coronæ regni Anglię, & regiæ dignitatis, ac ſubuerſionem ſtatus eiuſdem regni notoriam, nec non & pręiudicium libertatis, conſuetudinum & legum paternarum, ad quarum obſeruationem & defenſionem debito præſtiti iuramẽti aſtringimur, & quę manu tenebimus toto poſſe, totiſq; viribus cum dei auxilio defendemus. Nec etiam permittimus, nec aliqualiter permittemus ſicut non poſſmus, præmiſſa tam inſolita, tam indebita, præiudicialia, & aliás inaudita, prælibatum dominum noſtrum regem etiã ſi vellet facere ſeu modo quolibet attemptare. Quocirca ſanctitati veſtrę reuerenter & humiliter ſupplicamus, quatenus eundem dominum noſtrum regem, qui inter alios principes orbis terræ catholicum ſe exhibet, & Romanæ eccleſię deuotum, iura ſua, libertates, & conſuetudines & leges prædictas abſq; diminutione & inquietudine pacificè poſſidere, ac illibata perſiſtere benigniùs permittatis.

In

In festo Pentecostes finitis treugis, quæ cum Scotis initæ fuerant, rex circa festum S. Iohannis Baptistæ in Scotiam cum exercitu profectus est. Qui dum in Scotia hiemaret, sui multos equos nobiles amiserunt pabulo deficiente.

Edwardi profectio in Scotos.

Anno 1302. Rex ad instantiam regis Francorum cuius sororem duxerat, Scotis treugas vsque ad festum omnium sanctorum concessit. Et idcirco ordinatis rebus Scotiæ reuersus est in Angliam.

Eo tempore Papa Bonifacius per literas suas regem Anglorum interpellauit, vt regi Francorum guerram commoueret, pollicēs sibi ingens subsidium. Sed rex Angliæ aliâs domini Papæ affectus expertus, rem distulit, malens recuperare sua per viam aliam, si quo modo posset.

Papa regem Anglorum in Gallos concitat.

Post festum omnium sanctorum elapsis treugis concessis Scotis, rex Angliæ Iohannem de Segraue militem nobilem cum armata manu misit in Scotiam, committens ei eiusdem terræ custodiam.

Hijs diebus ciues Burdegalenses non ferentes Gallicorum dominium, illos de ciuitate sua contra natale domini expulerunt.

Burdegallia se in libertatem vendicat.

Anno 1303. Scoti duce Gul. Walleys cæperunt rebellare contra regem Angliæ, propter quod rex cum exercitu ingressus Scotiam totam terram peruagatur, nemine apertæ pugnæ sibi copiam faciente.

Scotia subacta.

Eodem anno rex Francorum ob detensionem Wasconiæ iniustam, timens sibi a rege Angliȩ per dominum papam ad hoc instigato guerram parari, vt eius sibi amicitiam compararet, quicquid Wasconiæ tenebat in manu sua eidē sponte restituit, prout videbatur ignorantibus veritatem. Tunc etiam & Burdegallia regi Angliæ sponte se subiecit.

Wasconia regi Angliæ restituta.

Hoc anno Scoti latentes in insidijs Iohannem de Segraue cum paucis armatis equitantem subitò inuaserunt, & ipsum Iohannem ab eis grauiter vulneratum, cum nonnullis alijs militibus, commisso cruento conflictu ceperunt. Sed inopinatò superuenientes milites alij de Anglorum cohortibus, ipsum Iohan. a suis ereptum custodibus abduxerunt. Dum hæc omnia fierent, miles quidam nobilis dictus Robertus de Neuill solemnia missarum audiens (erat enim dominica prima quadragesimȩ) quæ gesta fuerant penitùs ignorabat. Post missā verò egressus, cùm audisset a redeuntibus Scotos in Anglos præualuisse, mox illuc cum suis properans, multos peremit multosq; fugauit, & captiuos aliquos secum reduxit. Nec de hijs qui missæ cum eo interfuerant, quisquā captus fuit aut grauiter vulneratus, sed neque corruit vnus solus. Comes Marescalli offensus fratri suo Iohanni, captans regis beneuolentiam omnes terras suas regi donauit, ita vt ei adiectis mille libratis terrarum redonarentur ad vitam.

Io. Segraue a Scotis vulneratus.

Missa saluos fecit in bello.

Rex Angliæ audita rebellione Scotorum ex edicto publico exercitum adunauit, & a Rokesburgia progrediens paruis dietis, totam terram vsque Cateneſiam, quæ est in finibus Scotiæ perlustrauit nemine resistente. Videntes itaque Scoti, se non posse resistere, pacē regis humiliter petierūt. Et vt permitteret, quòd possent dato pretio redimere terras suas ab hijs quibus rex eas contulerat, quorum precibus rex acquieuit, & rediēs castrum de Striueline, quod quidam de Scotis tenuerunt, per suos obsedit, ipse verò apud Dunfermelyn hiemauit.

Scoti pacem petunt.

Circa festum S. Iohannis Baptistæ milites quidam in præsentia cleri & populi Parisius congregati, Papæ Bonifacio imposuerunt plura enormia, putâ hȩresim, simoniam, & homicidia. Propter quæ per regem Franciæ appellatum est contra eum ad illum cuius interest, donec conuocato consilio, se a criminibus purgaret obiectis.

Papa Bonifacius accusatus.

Bonifacius papa sibi timens, Anagniam originis suæ vrbem venit, & tutelæ ciuium se commisit. Quò peruenientes regis familiares Franciæ, vnà cū fautoribus Cardinalium Columpnensium comprehenderunt papam, & in equū effrenem posuerūt, ad caudam versa facie, & sic discurrere ferè ad nouissimum halitum coegerunt, & tandem penè fame necauerunt, donec eum populus Anagn. liberasset. Reuera cùm persecutores eum in quodam palatio reclusissent,

Bonifacius malè tractatus.

ad decem millia populi ciuitatis concurrerunt,& Palatium infregerunt,& expulsis atq; peremptis custodibus liberauerunt,& Romam cum armatorũ multitudine perduxerunt. Cumq; peruenisset ad S. Petrum, ex timore quem conceperat quando captus fuit,& mærore rerum inestimabilium perditarum citò defecit. Et sic completa est in eo prophetia prædecessoris sui, qui dixit, Ascendisti vt Vulpes, regnabis vt Leo, morieris vt Canis. Cui successit Benedictus 11. natione Lumbardus. Columpnienses de suis latibulis emergentes, venerũt ad papam Benedictum misericordiam implorantes, quos ille benignè suscipiens clementer absoluit, atque bonorum suorum tribuit facultatem.

Anno 1304. tenuit rex Natale apud Dunfermelyn in Scotia, cui interfuit exercitus Anglicanus. Transacta hyeme rex ad obsidionem castri de Striuelyn accedens personaliter, diuersis præparatis machinis, illud solito fortius impugnauit. Obsessi verò castrum fortiter defendentes cum machinis plurimos occiderunt. Quadam die cum rex considerando obequitaret, & infra iactum balistarum incautè venisset, iaculum quoddam de castro emissum superiori eius armaturę affixum est, sine vlla sui corporis læsione. In quod extractum rex expuens, conuersa ad castrum facie, celsa voce ei qui iaculum illud emiserat, ostenso telo suspendium minabatur. Tandem in die beatæ Margaretæ, obsessi purè & simpliciter se dedidere regiæ voluntati. Quorũ capitaneum Gul. Oliforđi militem misit ad turrim Londoniarum. Reliquos ad alia castra diuersa.

Striuelin castrum obsessum.

Rex Edw. subacta Scotia, commissaq; eius custodia Iohanni de Segraue, in Angliam est reuersus. Cumq; venisset Eboracum, iussit sessionem Iusticiariorũ qui dicuntur de banco,& Scaccarium quæ iam septennio manserant Eboraci, transferri Londonias ad antiquum locum.

Papa Benedictus considerans pium esse, ouem errantem etiam licèt inuitam ad ouile reducere, regem Francorum non petentem a sententia excõmunicationis per prædecessorem suum lata in eum, absoluit.

Francorum rex absolutus.

Nonis Iulij obijt papa Benedictus Perusij, post cuius obitum cùm Cardinales in electione summi pontificis diffiderent, a ciuibus secundùm constitutionẽ Gregorij 10. includuntur.

Rex Edw. fecit Petrum de Gauerston abiurare regnum Angliæ, quia dedit filio suo malum consilium.

Anno 1305. Gul. Walleys qui Scotiam commouerat fræquenter ad rebellionem per milites regis captus est,& Londonias vsq; deductus, vbi iudicialiter condemnatus, trahitur, suspenditur,& vltimò decollatur. Cuius caput Londonijs in loco eminenti figitur super palum, corpus in Scotiam reportatum, diuisum est in quartas, quæ in diuersis vrbibus suspenduntur.

Circa dies istos, Bertrandus Burdegalensis Archiepiscopus natione Vasco, in papam electus, Clemens 5. dictus est. Qui mense Octobri in Lugduno, conuenientibus illuc cardinalibus, regeq; Francorum Philippo suam exhibente præsentiam, papali diademate coronatur.

Clemens 5. fit Papa.

Rex autem Anglię misit domino papæ omnia vtensilia quibus ministrabatur in camera,& in mensa ex auro puro per episcopos Lichfeldẽsem & Wigorniensem & comitẽ Lincolniæ. Porrò dominus papa episc. Dunelmensem, Dominũ Antonium Beek propter dapsilitatem & cordis magnificentiam, quas in eo reperit, fecit Patriarcham Ierosolomitanum; & electos Eborum & London. remisit ad propria confirmatos. In illo tempore papa concessit regi Anglię decimas ecclesiasticas per biennium pro negotio terrę sanctæ, sed tamen in vsus alios expendebantur. Dominus verò papa, attẽdens quòd charitas incipit a se ipsa, primos fructus sibi per totam Angliam reseruauit, inductus per auaritiam Episcoporum regni Angliæ postulantium, primas vacationes per annum in suis diœcesibus sibi concedi. Nempe summus pontifex aduertens, quia quòd petit inferior, postulare potest & superior, appropriauit sibi ipsi per triennium omnes prouentus de primo vacantibus ecclesijs per totam Angliã, videlicet de primo anno primos fructus tam de Episcopatibus, abbathijs, prioratibus & præbendis, personatibus, vicarijs, quàm de cæteris minutis beneficijs.

ficijs. Hoc anno misit rex Franciæ ad regem Angliæ, rogans vt Flandrenses ab Anglia expelleret, sicut & ipse ad suam instantiam Scotos de Francia eiecerat paulò antè. Cuius rex precibus acquiescens, Flandrenses omnes de Anglia exbanniuit.

Flandrenses Anglia pulsi.

Anno 1306. Robertus le Brus aspirans ad regnum Scotiæ, nobilem virum Iohannem Comyn, quia suæ proditiosæ factioni assentire noluit apud villam de Dunfrez, in cuius castro iusticiarij regis Angliæ tunc sedebant, in ecclesia fratrum minorum sacrilegus interfecit 4. Kalend. Februarij. In festo verò Annunciationis beatæ virginis in abbathia canonicorum regularium de Scone se fecit in regem solemniter coronari. Vxor comitis de Bouhan, a marito suo tunc furtiuè discessit, omnes equos eius magnos secum abducens, & properans vsq; Scone, vt diadema imponeret capiti noui regis, quia frater eius Comes de Fyf, ad quem iure hæreditario spectabat hoc officium, tunc in Anglia fuit absens. Hãc autem viraginem eodem anno captam ab Anglicis, cum quidam perimere voluissent, non permisit rex, sed in domuncula quadam lignea super murum castri Berwici posita est, vt possent eam conspicere transeuntes.

Ioh. Comyn casus.

In festo Pentecostes Edw. filius regis Angliæ a patre cum multis alijs nobilibus militaribus armis accinctus est. Ob quam causam datus est regi 30. denarius a populo & clero, & a mercatoribus 20. denarius datus fuit. Dedit autem rex filio suo principatum Walliæ, & Cestriæ comitatum, vndè Wallici maximè sunt gauisi. Edwardus proinde regis filius cum nouellorum tironum multitudine profectus est Scotiam, ad reprimendũ conatus Roberti le Brus inuasoris regiæ dignitatis. Præcesserat ante eum Aymerus de Valencijs comes Penbrochiæ, Robertus de Clifford, & Henricus Percy missi a rege cum manu armata ad nouis motibus resistendum. Ipse verò rex lento gradu sequutus est versus Carleolum. Edwardus filius regis cùm venisset Carleolum ante patris aduentum, sumptis secum nouis tyronibus, qui omnes deuouerant se mortem Ioh. Comyn vindicaturos, præcessit patrem suum in Scotiam semper vnam dietam & tantam fecit vindictam, vt nec sexui parceret nec ætati, villas etiam & casalia vbicunque peruenit, incendit, quod multùm dicitur displicuisse patri suo. Eò maximè, quòd diuitibus fuga lapsis vulgus miserum luit pœnas maiorum, vndè & filium suum increpans, iussit vt misericors semper esset pauperibus & communibus, quia nihil penè moliuntur aut faciunt sine suorum principum iussione.

Expeditio in Scotiam.

Interim Robertus le Brus circuiens terram, & homagia multorum recipiens, coadunato exercitu copioso appropinquauit villæ S. Iohannis, in cuius præsidium nuper aduenerat Aymerus de Valencijs supradictus. Equites autem Scotorum omnes lineis operimentis super arma sua ne discernerentur, de præcepto noui sui principis erant induti. Misit ergò Robertus le Brus, inuitans Aymerum ad congressum, qui respondit, quòd cum eo non illo die, sed in crastino dimicaret. Igitur subtrahente se Roberto cum suis armatis egreditur & subitò superueniens, multos e Scotis occidit inermes. Robertus hæc videns, cum suis fugit ad insulam dictam Kenlyr. Aymerus verò putans Robertum se recepisse in castro illius insulæ, illud obsedit, sed expugnato castro non inuenit eum, sed vxorem & fratrem suum Nigellum cepit ibidem cum quibusdã alijs, qui omnes citò pòst tracti sunt & suspensi, ac vltimò decollati præter vxorem Roberti le Brus, quam rex iussit iuxta statum suum tractari decenter. Comes verò de Athel, iam secundò contra fidelitatem suam regi rebellans, tandem proditionis suæ meritas penas luit. Insuper Simon Fristell in quo pendebat Scotorum tota fiducia, tractus, suspensus, decapitatus & combustus est. Episcopi Glascuensis & S. Andreæ capti, cum abbate de Scone missi sunt in Angliam ad diuersa castra.

Aymerus pœnas de Roberto sumit.

Rex Angliæ obtinuit a domino papa absolutionem a iuramento, quod inuitus præstiterat super obseruantia libertatum, aliàs a comitibus & baronibus exactarum. Per idem tempus Clemens papa transtulit curiam a Lugduno vsq; Burdegaliam, vbi episcopum Pictauensem, qui sibi dum Archiepiscopus

Rex iuramento baronibus præstito absolutus.

fuerat aduerſabatur, a pontificali depoſuit dignitate. Primatum etiam Acquitaniæ de Biturienſi tranſtulit ad eccleſiam Burdegalenſem.

Anno 1307. qui eſt annus regni regis Edw. a conqueſtu primi triceſimus, tenuit rex Parliamentum Carleoli. Ad quod acceſſit quidam Cardinalis dictus Petrus Hiſpanus, tranſmiſſus a papa pro matrimonio conſummando inter filium regis Angliæ & filiam regis Franciæ, ſecundùm quod a papa Bonifacio tanquam mediatore pacis olim fuerat ordinatum. Cui per regem reſponſum eſt paratum ſe fore, quæ ordinata ſunt implere, dummodo rex Francorum velit ex parte ſua, quæ ad ipſum pertinent adimplere. Dederat nempè rex Franciæ, dum adhuc detineret Waſconiam, cuidam militi caſtrum quod Mali leonis dicitur, qui illud nec ad mandatum regis Franciæ curabat reſtituere. Ob quam cauſam fertur illud matrimonium hactenus fuiſſe dilatum.

Cauſa matrimonij dilati.

Robertus le Brus interea peruagatus patriam plures ſibi rebelles peremit. Miſitq; cum parte exercitus duos fratres ſuos Thomam militem, & Alexandrum clericum ad aliam terræ partem, qui illarum partium habitatores allicerent ad ſe blanditijs atq; minis. Qui Anglicis de nocte ſuperuenientibus capti ſunt, & ad Iuſticiarios regis ducti, ac condemnati, tracti ſunt & ſuſpenſi.

Poſt Paſcha Robertus le Brus congreſſus cum Aymero de Valencijs ipſum in fugam compulit, & infra triduum ſequens comitem Glouerniæ Gilbertum fugauit.

Tunc rex Angliæ miſſis nuncijs præcepit ſub graui pœna, vt omnes qui ſibi debebant ſeruitium parati eſſent apud Carleolum in tres ſeptimanas poſt feſtum S. Iohannis Baptiſtę, filium verò ſuum remiſit in Angliam, vt ſecundùm ea quę de rege Franciæ audiret, proficiſceretur ad connubium cum filia eiuſdem contrahendum. Poſt cuius deceſſum cępit rex vexari diſſenteria. Mouit de Carleolo nihilominùs 5. nonas Iulij, paruis dietis verſùs Scotiam proficiſcens.

Rex diſſenteria laborat.

Edw. 1. mors.

Pridiè verò nonas Iulij venit vſque Burgum ſuper Sandes, vbi inualeſcente infirmitate die craſtina ſ. ſexta feria diem clauſit vltimum, dies ſuos in bono, & annos ſuos in gloria conſummauit.

Vxores & liberi ex eis.

Regnauit autem annis 34. menſibus 7. diebus 21. compleuitq; ætatis ſuę annos 68. & dies 20. Duxerat autem duas vxores, Alienoram viz. ſororē regis Hiſpaniæ, de qua ſuſcepit filios Ioh. Henricū, Alfonſum, & Edw. qui ſibi ſucceſſit, alij tres moriebantur ante patrē: filias verò genuit ex eadem Alienora, ſ. Alienoram quam dominus Guliel. de Bares cepit in vxorem, & Iohannam de Acres, quæ nupſit Gilberto de Clare Comiti Glouceſtriæ, & poſt mortem comitis, elegit inconſulto patre, Radulphum de Mounhermer in maritum. Tertia filia dicta Margareta copulata fuit domino Ioh. duci Brabantiæ. Quarta verò Maria apud Ameſbury ſuſcepit habitum monialem. Quintam regis filiam nominatam Elizabeth, comes Hollandię accepit vxorem. Quo defuncto dominus Humfredus de Boun, comes Thetfordiæ duxit eandem. De ſecunda ſua Margareta ſorore Philippi regis Francię genuit duos filios, Tho. dictum de Brotherton, & Edmundum, & filiā nomine Margaretam. Fuerat autem Rex Edw. armis ſtrenuus, bellicoſus & victorioſus. Totam Angliam de manu Simonis de monte forti, & eidem adhærentium comitum & baronū acquiſiuit. Walliā de manu Lewlini recepit in vſus ſuos proprios. Acquitaniā de manu regis Francię ſapienter extorſit, Scotiam ſępius ſubiugauit, ſed ea capta per Robertū le Brus ipſe in lecto fatali decumbens ex cordis magnanimitate, iuſſit corpus ſuum ibi remanere inhumatum, & deferri in exercitu, donec tota Scotia eſſet finaliter ſubiugata.

Res geſta Edwardi.

Edwar-

Edwardus Secundus.

POſt mortem toti mundo deflendam Edwardi regis inuicti, ſuſcepit regnū pro eo filius ſuus Edwardus cognomento de Carneruan, qui mox reuocauit ab exilio Petrum de Gauerſton, contra vetitum patris ſui, qui dudum aſſenſu communi procerum fuerat exilio perpetuo condemnatus. Iſte Petrus filius fuit cuiuſdam militis generoſi, ſed alienigenę, qui in obſequio militauerat laudabiliter regis patris. Cuius obſequij gratia, rex hunc Petrum puerulum in ſuam ſuſcepit Curiam, adiungens eum filij ſui Curiæ, cum quo a pueritia adoleuit. Quorum lapſu temporis in tantum creuit amor, vt nunquā diſiungi poſſent. Reuocato (prout diximus) ab exilio præfato Petro contra voluntatē procerum, contulit illi comitatum Cornubiæ, & inſulam Guboniç quæ vulgariter Mannia nominatur. *Edwardus de Carneruan.*

Anno 1308. tenuit rex natale apud Wye manerium Abbatis de bello, non dum tamen ſuſceperat regni coronā. Paucis poſt natale diebus tranſactis trāſfretauit, vt regis Francorum filiam nomine Iſabellam duceret in vxorem, quæ paulò plus annis duodecim habuit in ætate. Regni verò cuſtodiam commiſit prædicto Petro, ob quam cauſam proceres indignati ſunt.

Nuptijs in Francia celebratis ſolemniter apud Boloniam, quibus quatuor reges interfuere, ſ. rex Franciæ & rex Nauarræ filius regis Franciæ, rex Alemāniæ, & rex Siciliæ, reuerſus eſt in regnum Angliæ cum vxore. Quibus occurrūt regni proceres, certantes quis propenſiorem poſſit illis honorem impendere. Sed Petrus antedictus in omni apparatu cæteros tranſcendebat. Quem rex etiam in amplexus ſpecialiùs admittebat, & familiariùs reſpiciebat. Inuidebāt proindè proceres, & vindictam in tempus illud differebant.

Sexto Kal. Martij die viz. S. Mathiæ rex & regina apud Weſtmonaſterium ſolemniter coronatur. *Coronatio regū.*

Hoc anno capti fuerunt omnes templarij per totā Angliam præcepto regio vno die propter plurima inhoneſta & enormia, fideiq; catholicæ aduerſātia de eis dicta & probata, & in diuerſis regni caſtellis carcerali cuſtodiæ deputati. *Templarij capti*

Anno 1309. regni proceres & nobiliores videntes ſe contemni, & Petrum de Gauerſton cunctis anteferri, acceſſerunt ad regem humiliter rogantes, vt baronum ſuorum vellet conſilijs tractare regni negotia, quibus a periculis ſibi imminentibus, non ſolùm cautior ſed tutior eſſe poſſet. Quorum votis facie tenus rex annuit, & parliamentum Londonijs inſtituit fieri, ad quod omnes qui intereſſe debebant venire mandauit.

Rob. Archiep. Cantuar. iubente rege reuocatur ab exilio, qui iam per biennium exulauerat propter offenſam regis Edw. patris regis præſentis.

Anno 1310. decreto parliamenti tenti Londonijs ad baronum inſtantiam, Petrus de Gauerſton in hyberniam exilio relegatur. Soluto parliamento cunctis gaudenter ad ſua diſcedētibus, rex remanſit triſtis, cogitans & diſquirens cum priuato ſuo conſilio, qualiter poſſet ipſum ab exilio reuocare. Suggeſtūq; fuit ei quòd ſi ſororem comitis Glouerniæ, qui pro tunc erat iuuenis toti regno dilectus, & ſub tutela regis, præfato Petro daret in coniugem, poſſet ipſum intrepidè reuocare. Rex hijs auditis cum omni feſtinatione miſſis nuncijs accerſiuit eum, & inter ipſum & ſororem comitis fecit celebrari nuptias, licèt multū comiti diſplicerent. Exindè Petrus ſuperbiens plus ſolito, regni nobiles vilipendit, ſubſannabat proceres, mediocreſq; deſpexit. Et quia rex permiſerat ſibi facultatem penè faciendi quæ vellet, quantum ad ea quæ reſpiciebāt perſonā regiā, cæpit ſicut prius theſaurū regis colligere, & negotiatoribus vltra marinis accommodare, non ad vſus quidem regios, ſed ſuos proprios. Qui in tantū expilauit regem, vt nō haberet vnde ſolueret expenſas ſolitas domus ſuæ. Regina verò tantum rebus neceſſarijs arctabatur, vt regi Franciæ patri ſuo lachrymabiliter quereretur, honore debito ſe priuatam. Barones igitur con- *Petrus exulat.*

considerantes, quod eorum tollerantia Petro malignandi præstabat audatiā domino regi denuntiauerunt assensu communi, vt vel dictum Petrū a sua propelleret comitiua, articulosq; prouisos effectui manciparet, vel ipsi certè in eū tanquam periurum insurgerent. Durus videbatur hic sermo regi quia Petro carere nesciuit, sed plus periculi cernebat emergere, si petitionibus procerum non obtemperaret. *Petrus exulat.* Petrus igitur abiurat regnum, regis plus permissione quā beneplacito, addita a baronibus conditione, quòd si de cætero posset inueniri in Anglia, vel aliqua terra regi subiecta, caperetur, & velut hostis publicus dānaretur. Igitur sub præmissa conditione dato sibi conductu, Angliæ regnum lugens deseruit & Franciam est ingressus. Quo audito rex Francorum iussit suis vt eum caperent, si quo modo possent, & diligenter custodirent, ne rediret in Angliā, & proceres sicut priùs turbaret, & filiam. Petrus de hijs præmonitus fugit in Flandriam, ibi quęsiturus requiem nec inuenit. Tandem cum suis consortibus alienigenis rediuit in Angliā, de amicitia confisus comitis Glouerniæ cuius sororem duxerat in vxorem. Parū ante festū natalis domini, regis se pręsentauit obtutibus, qui prę gaudio sui aduentus, iuramenta, pacta, promissa negligens, tanquam cœleste munus hilariter suscepit eum, & secum detinuit cum familia sua tota.

Anno 1311. post natale rumore vulgato de Petri reuersione regni magnates & plebei conturbati sunt. Qui necessitate ducti, elegerunt sibi Thomā de Lancastria in ducem & defensorem, vt periculis consulerent & malis futuris. Nobiliores verò regni de communis decreti sententia, miserunt honorabiles domino regi nuncios exorantes, vt vel dictū Petrum eis traderet, vel vt ordinatū fuerat ipsum regnū euacuare iuberet. Rex verò sinistro ductus consilio baronū supplicationes paruipendēs, ab Eboraco recessit ad nouū castrū. Magnates proindè sub omni celeritate ad nouū castrum iter arripuêre. Quod cū rex audisset, quasi proscriptus aut exul fugit cū dicto Petro Tynemuthā, & inde Scaedeburgiā vbi habebatur castrū regale, vbi præcepit Castellanis, vt custodiā Petri susciperent & castellum victualibus instaurarent, rege se aliàs transferente, nec opem ferre valente, quin caperetur & reduceretur vsq; ad villā de Dadington. *Petrus decollatur.* Vbi comes Warwici, Guido de bello campo fecit eum decollari tanquam legū regni subuersorem & publicū proditorē. Cadauer eius humatū est apud Langley regale prædiū, vbi rex de regio fisco cōstruxit fratribus Iacobitis habitaculum pro anima dicti Petri. Die S. Bricij Isabella regina peperit regi filiū apud Windeleshores, cui nomē patris fuit impositum, licèt magnates Franciæ qui tunc aderant, pusiolo nomen regis Franciæ imponere voluissent.

Winchelsey moritur. Anno 1312. obijt magister Rob. de Winchelsey quondā Cantuar. Archiep. qui nobiliter toto suo tempore rexerat ecclesiā Anglicanam, & firmus exactor fuerat regni libertatum.

Hoc anno dominus Guido de bello campo comes Warwici fato ferali succubuit, impocionatus vt fertur. Rex & regina transfretauêre Parisius cū multis regni nobilibus, vt interessent coronationi domini Philippi filij regis Franciæ in regem Nauarriæ coronandi die Pentecostes.

Anno 1313. Scoti intrantes Northumbriam deprædati sunt patriam trucidantes incolas, & villas plurimas incendentes.

Clemens papa diem clausit vltimum, & vacauit sedes per biennium. Cui tādem successit Iacobus episc. Auoniæ, & vocatus est Iohan. 22. Post pascha rex accinxit se versùs Scotiam cum exercitu, peruenitq; Berwicum. Cunctisq; illuc properantibus qui sibi debebant seruicium, præter Thomam comitem de Lācastria, & Comites Warwicæ & Arundeliæ qui supersedêre venire, eò quòd *Regis in Scotiā expeditio.* quosdam articulos petitos & concessos, rex detractabat ad effectum perducere, disposuit militiæ suæ turmas, ad dissoluendū obsidionē castri de Striuelyn. Cūq; fixisset propè locū tentoria, quidā de regis exercitu faciētes equitationē, Scotos atrociter prouocabāt. Quibus illi viriliter occurrētes, multos Anglorū nobiles in vigilia S. Ioh. Baptistæ peremerūt. Quo casu Anglici nimis exacerbati, in crastino vindicari firmiter proponebāt. Crastino verò circa horam diei 3.

Ro-

Robertus le Brus qui ſe regem nominauit, præceſſit pedes Scotorum exercitum, dans illis exemplum, vt nemo de fuga cogitaret. Cumq; ventũ fuiſſet ad actum vt manus conſererent, diſcrimini patuit pars Anglorũ. Ibi nempè corruit nobilis ille miles Gilbertus comes Glouerniæ, ante mortem ſuam crudelem ſumens de Scotis ſuis manibus vltionẽ. Nobilis etiam baro Robertus de Cliffordc cum multis viris alijs nobilibus in hoc funeſto conflictu peremptus eſt. Ibi ceciderunt milites & ſcutiferi ad numerum ſeptingentorum.

Anglorũ cades.

Rex in hoſtes deſæuiens, & ſui ipſius oblitus, per ſuos educitur a loco diſcriminis, & ad ſe ſubtrahendũ compellitur. Comes Herefordiæ fugiendo capitur, cum baronibus, 22. & militibus 68. Dominus Radulphus Mounhermer qui deſponſauerat ſororẽ regis Angliæ & comitiſſam Glouernię, & captus fuerat in ferali certamine, inuenit gratiam in oculis regis Scotorũ ratione familiaritatis cum eodem præhabitæ, ita quòd redemptio ſua ſibi fuit perdonata per eundem. Qui rediens in Angliã reportauit ſecum domini regis targiã captam a Scotis, vſu tamen ipſius primitùs interdicto.

Gilbertus conſul Glouerniæ infauſta pugna vita priuatus, tres filias ſuperſtites dereliquit. Quarum primã duxit dominus Hugo de Spencer. Secundam dominus Hugo de Audeley, quam prius habuerat dominus Petrus de Gauerſton quondam comes Cornubiæ. Tertiã duxit dominus Rog. de Tamary quã prius deſponſauerat dominus Ioh. de Burgo, filius & hęres comitis Vltonię de Hybernia. Et ſic diuiſus eſt comitatus nobiliſſimus in tres baronias.

Gilberti filia.

Poſt bellum de Strigueline Robertus le Brus interfectorum ſpolia ſuis diſtribuit larga manu, captiuos tractauit ciuiliter, corpora comitis Glouerniæ, & baronis de Clifford tranſmiſit regi Angliæ apud Berwicum commoranti, ſine pretio pro ſuæ voluntatis beneplacito ſæpeliẽda. Quibus ex cauſis corda multorum in ſui amorem allexit. Comitẽ verò Herefordiæ facta cõmutatione pro ſua coniuge quæ iam diu in cuſtodia regis Angliæ, detenta fuerat, liberum abire permiſit. Quibus geſtis rex ſe tranſtulit ad partes auſtrales. Eo tẽpore plures ex Anglicis facti tranſfugę, ſe Scotis confęderauerunt, reuerſiq; cum Scotis, plurima damna Northumbrenſibus irrogauerunt.

Scotorum regis comitas.

Anno 1314. Rex conuocatis Cantuarienſi Archiepiſcopo & alijs quatuor pontificibus cũ multis prælatis alijs, corpus Petri de Gauerſton transferri fecit Langleiã, & inter fratres predicatores honorificè tumulari.

In craſtino Purificationis conuenerunt Londonijs ad Parliamentum prælati penè regni omnes cum proceribus, vt quia vix potuit viuere plebs cõmunis præ cariſtia rerum venaliũ, prouiderent tantæ neceſſitati remedium. Statutum eſt igitur, vt melior bos viuus venalis craſſus non paſtus de grano pro 16. ſol. venderetur, de grano verò paſtus 24. ſol. vacca melior viua craſſa 12. ſol. venderetur, porcus duorum annorũ pinguis pro 3. ſol. & 4. denarijs, multo tonſus craſſus 14. denarijs, lanatus verò craſſus 20. denar. anca craſſa 2. denar. & obolo. Capo bonus 2. denar. Gallina bona pro vno denario venderetur, duo pulcini pro vno denario, Columbellę quatuor pro vno denario, Ouaq; 24. pro vno denario venderentur. Et ſi vendentes aliter facerent, res venales regi foriſſactæ remanerent.

Victualium pretium.

In quindena Paſchę per regis breuia citatæ ſunt generaliter omnes parliamentales perſonæ pro parliamento tenendo Londonijs. Sed multis proceribus prætendentibus impedimenti cauſas, nihil hac vice factum fuit. Scoti per hoc tempus crudeles & inhumani, flamma, rapinis & cædibus, partes occidẽtales Northumbriæ a Lugubalia vſq; ad Eboracũ ſine reſiſtentia deuaſtarunt, factaq; fuit patria longo tempore Scotis tributaria, donec miſeri patriotæ nil haberent vnde tributa penderent. Eodem an. Rob. le Brus in Hiberniã tranſmiſit exercitũ, cui ducem conſtituit Edw. fratrem ſuum vterinũ, vt terras regis Angliæ in illis partibus occuparet, & Anglos ibidẽ pro viribus infeſtaret. Hoc in tẽpore velut deo diſplicerent ſtatuta pręcedẽtis parliamenti omnia venalia plus ſolito facta ſunt cara, animalia craſſa mactabilia, capones & ancę vel oua rariſſimè videbantur. Oues peſte peribãt, porci nutriri nequibant, quarteriũ

Parliamentum ſine effectu.

Angliæ pars Scotis tributaria.

frumenti fabarum & pisarum 20. sol. vẽdebatur. Quarteriũ Bracij vna marca, salis quarterium vendebatur 35. solidis.

Lewlini captio.

Lewlinus Bren Wallicorum capitaneus qui multas villas combusserat, & Anglos interfecerat, captus est cum duobus filijs, per quosdam aulicos, & regi London. præsentatus.

Anno 1315. in parliamento tento Lincolniæ de consensu baronum, statuta de venditione victualium reuocantur. Permissumq; fuit, vt quisq; sua victualia meliori foro quo posset venderet in futurum.

Ferculorum diminutio præ fame.

Hoc anno præualente fame, magnates & diuites suas minuêre familias, & fercula superflua subtraxêre. Qui fuerunt expulsi a Curijs, effecti sunt vespiliones & in tantam succreuêre multitudinem, vt vix fuit aliquis tutus a despoliatoribus in hac terra.

Fame sequuta mortalitas.

Circa festum Paschæ factum fuit Parliamentum Londonijs ante festum Assumptionis beatæ virginis, & quarteriũ frumẽti 40. sol. vendebatur. Famẽ totam terram inuadentem, mortalitas est sequuta pauperum, & pecora esu herbarum putrefactarum cadebant, vnde contigit, vt esus carnium cunctis esset suspectus. Nec valuit contra pestem hominũ solertia physicorum, quia medicinales herbæ, propter elementorum inæqualitatem effectæ degeneres, virus pro virtute reddebant.

In festo assumptionis natus est regi filius apud Eltham qui vocatus est Iohannes. Londonienses quia frumentum inbrasiatum multũ adauxit caristiam statuerunt ne frumentum de cætero in ceruisiam verteretur.

Rex etiam idem proclamari iussit per totum regnum.

Beneficiorum fructus per papã reseruantur.

Iohannes papa 22. reseruauit sibi primos fructus beneficiorum vacantium in Anglia per triennium.

Northumbri suos spoliant.

Anno 1316. videntes quidam Northumbrenses impunè Scotos debacchari, nec quemquam obuiare volentem eorum insolentijs, velut in defectu regis & procerũ sumunt arma, & resistere Scotis parant. Et cum per tempus aliquod id probè fecissent, tum deficientibus tam victualibus quàm pecunia, de tyronibus facti sunt tyranni, de defensoribus destructores, de propugnatoribus proditores. Despoliabant domi ruricolas, in campis accolas, eorum boues rapientes, & ad cibaria sua mactantes. Multiplicatusq; est in tantum eorum numerus, vt neminem in illa regione timerent, continuaueruntq; sua scelera in illa prouincia per quatuor ferè annos. Sub istis diebus applicuerunt in Anglia Cardinales rogatu regis, directi nuncij domini papę Iohannis 22. vt pacem inter regna Angliæ reformarent & Scotiæ, & vt comitẽ Lancastrię Tho. regi pacificarent. Attulerunt etiam secum bullas, quibus dominus papa Scotos excõmunicauit, eò quòd desciuissent a domino suo rege Angliæ, nisi redirent ad pacem eius. Qui prout moris est Romanorum in exteras regiones venientium, semet ostentare volentes, contulerunt se sub omni festinatione in partes boreales, vt dominum Lodowicũ de Bello monte, cui dominus papa ad regis instantiam Dunelmensem contulerat Episcopatũ, electo eiusdẽ loci cassato, cum pompa Romana intronizarent, quamuis præmoniti fuissent, vt in comitatu Eboraci se continerent & vltrà progredi non præsumerent, nisi regia manu fulti. Cumq; venissent prope villam de Derlingtone, subitò de valle quadam erumpentes dicti grassatores, ducibus Gilberto de Middletone, & Gualtero de Selbye inopinatò irruerunt in familiam Cardinaliũ & Lodowici futuri episcopi Dunelmensis. Et nulla reuerentia habita ad tantas personas, eos de thesauris & equis suis spoliarunt. Lodowicum verò episcopum Dunelmensem ducentes ad villam de Morpath ad redemptionem grauissimam compulerunt. Henricus de Bello monte, qui cum illis venerat, captus cum equis & thesauris plurimis ductus est ad castrum de Mitforde, ibiq; detentus, donec magnam summam pecuniæ persoluisset. Cardinales autem cum sua familia Dunelmiam peruenerunt, vbi per dies aliquot perhendinantes & Scotorum arbitrium præstolantes, infecto negotio pro quo venerant, reuersi sunt sub conductu regio Eboracum. Ibiq; horribilem tulêre sententiam in malefactores

Cardinales spoliantur.

res Northumbriæ,& omnibus eis quomodolibet adhærentes. Quam ſententiam publicari fecerunt per totam Angliam. Redeuntes verò Londonias,petierunt à clero octo denarios de marca ſibi dari,pro damnis ſuis & expenſis, nō habentes reſpectum ad 4.denarios ſibi de marca priùs conceſſos. Sed clerus huic petitioni noluit obedire.

Gilbertus de Middleton poſt plura damna illata prioratui de Tynmuthe,& patriotarum deprædationes captus eſt & vinculis arctatus, vnà cum fratre ſuo transmiſſus Londonias, vbi iudicialiter condemnatus in oculis Cardinalium quos ſpoliauerat,tractus & ſuſpenſus eſt. Qui ſibi famulatum præbuerant,audientes eum captum,ad Walterum de Selby conſortem ſuæ malitiæ, qui vicinis ſimilem inferebat iniuriam ſe contulerunt. Cardinales per id temporis fecerunt pacem ſub certis conditionibus inter regem & comitē Lancaſtriæ Thomam, quas citò poſteà rex infregit,vt dicebatur iniuſtè.

Middleton ſuſpenſus.

Anno 1317.Scoti ad Eboracum, & Lancaſtriam comburendo, prædando, vaſtando peruenerunt. Quapropter prælati regni,accitis ſibi cardinalibus regem deprecantur,vt tantis malis velit remedium prouidere. Quod confeſtim poſſet effici,ſi baronum ſuorum petitionibus acquieſceret vt dicebant. Quorum ſupplicationibus rex inclinatus diem præfixit, quo apud Leiceſtriam petitiones baronum & articuli confirmarentur. Quibus conceſſis per regē, Cardinales quaſi grande quid patraſſent in regno, ad curiam redierunt,quæ tunc extitit Ambianis. Poſt lapſum temporis regis conceſſio friuola videbatur & inanis. Circa feſtum S.Michaelis in Parliamento tento Londonijs fuit ordinatum,vt rex haberet contra Scotos auxilium de qualibet ciuitate, vel villa regni,quæ homines exhibere poſſet. Qui congregati magnum conflauerunt exercitum. Cumq; perueniſſent Eboracum,ſuborta diſcordia,redire iuſſi ſunt ad propria infecto negotio.

Scotorum prædatio.

Edwardus le Brus frater regis Scotorum, qui iam per trienniū Hyberniam infeſtauerat, & nullo iure ſe ibidem in regem coronauerat, captus eſt ab Anglicis & regis fidelibus,& apud Dundalk decollatus, occiſis in conflictu quo captus fuit 29.Baronettis de Scotia,& 5.millibus,& 80.alijs, Primate de Armakh pro rege Anglorum capitaneo exiſtente.

Edwardus Brus captus.

Robertus le Brus inuaſor regni Scotiæ,authoritate Romanæ Curiæ excommunicatus eſt ſolemniter & publicè in toto regno Scotiæ, & omnibus terris adiacentibus,eò quòd venit contra fidelitatem regi Anglorum ab antiquo debitam,regnūq; Scotię generali ſupponitur interdicto.

Regnum Scotiæ excōmunicatum.

Anno 1318.quidā proditor dictus Petrus de Spalding,qui fuit cuſtos Berwici accepta pecunia,Scotos intrare permittebat ipſam villā, vndè rex eſt grauiter contriſtatus. Mox ergò properauit illuc pergere,villamq; cingere obſidione. Et cùm id feciſſet, Scoti adunati ad numerum 20.milliū per partes obliquas intrauerunt Angliā, proponentes reginam capere quæ in illis partibus moram traxit, ſibi venditam per quoſdam Angliæ proditores. Attamen Deo volente fraudati ſunt a deſyderio ſuo, perdita tam pecunia quàm ipſa prædā. Quapropter verſi in omnē rabiem,inæſtimabilia damna in illis partibus perpetrauerunt.

Scotorū irruptio.

Eboracenſes collectis 10.millibus patriotarum Scotos obuiant apud villā de Mytone. Et facto congreſſu ſuperantur a Scotis,de noſtris ad tria millia hominū interemptis. Cuius facti rumor cum perueniſſet ad aures regis, illicò dimiſſa obſidione Berwici feſtinauit Scotis occurrere, priuſquam proprios limites reintrarent. Sed tamen illi præmoniti per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam.

Treugæ biennales acceptæ ſunt inter Anglos & Scotos.

Hoc anno fuit peſtis boum,qui tam lætiferè fuerunt infecti, vt canes de cadaueribus eorum comedentes & corui, quaſi toxicati veneno intumeſcerent & mortui caderent. Quamobrem nemo fuit auſus comedere carnes bouinas aut vaccinas. Regina peperit filiam ſuam primogenitam Alienoram apud Woodſtocke.

Boum peſtis.

Scotorum irruptio.

Anno 1319. rege exiſtente Eboraci, Scoti intrauerunt Angliam, & illuc vſq; penetrauerunt, & ſuburbana ciuitatis cremauerunt, & captiuos ceperunt dominum Ioh. de Bretayne comitem Richmondiæ & plures alios. Quos omnes ad grauiſſimam redemptionem cõpulerunt. Leproſi per totã chriſtianitatem diffamati fuere, quòd inijſſent fœdus cum Saracenis, ad toxicandũ chriſtianos vbiq; terrarum, ponentes venenum in fontibus, puteis & ciſternis. Super quo multi de Francia, & Prouincia conuicti combuſti ſunt, & Iudæi detenti & incarcerati propter auxilium eis præſtitum & conſenſum.

Leproſorum executio.

Terra de Gowers.

Anno 1320. Quidam miles dictus Guliel. de Brewes quandam portionem terræ ipſum contingẽtem iure hæreditario in Marchia Walliç, diuerſis dominis obtulit ad emendum. Quæ terrç portio terra de Gowers antiquitùs vocabatur. Comes Herefordiæ quia dicta terra contigua fuit terris ſuis, conuentione facta cum dicto Guliel. diſpoſuit cum regis licentia dictam terram ingredi, tanquam propriam poſſeſſionem. Rogerus de mortuo mari ſ. auunculus, & Rogerus nepos, neſcientes de pacto prælocuto, ad dictum Guliel. de Brews accedentes, cum eo conuenerunt de dicta terra, ſibi & ſuis habenda, & quaſi ſecuritatem bonam de præfato Guiel. reportarunt. Dominus Ioh. de Moumbray, qui filiam dicti Guliel. duxerat in vxorem, quæ fuit vnica hæres de tota terra præfata, tanquam vxori ſuæ hæreditario iure debita ſecurior exiſtebat. Nouiſſimè ad omnem malorum cumulum, Hugo de Spencer iunior terram illam excluſis omnibus alijs comparauit. Quo cognito præfati proceres irati ſunt valdè. Comes verò Herefordiç Humfridus de Boun conqueſtus eſt ſuper iniuria ſibi illata Thomæ comiti de Lancaſtria. Qui allicientes cæteros penè cunctos comites, & barones in partem ſuam, duce Thoma de Lancaſtria venere Shireburniam. Indeq; barones vexillis explicatis venerunt ad villam de S. Albano, ibi per triduum cum ſuis armatis exercitibus perhendinantes, miſerunt ad regem Londonijs commorantem ſolemnes nuncios, Sariſburienſem, Elienſem, Herefordenſem, & Ciceſtrenſem præſules, qui tunc ad S. Albanum conuenerant pro pace reformanda, mandantes, vt dominus rex Hugonem, & Hugonem le Spencer regni proditores per cõmunitatem regni in multis condemnatos articulis, exilium meritum ſubire permitteret, et baronibus ac omnibus qui in eorum comitiua arma ſumpſerant indemnitatis patentes literas concederet. Quibus petitionibus cum rex nollet condeſcendere, barones cũ faſtu nimio Londonias adierunt. Tandem rex ad inſtantiam reginæ, & præfatorum pontificum eorum petitionibus acquieuit. Edictoq; ſuper hijs per comitem Herefordiæ in aula Weſtmonaſterij publicato, Hugo ſenior in exilium actus eſt, ſed iunior Hugo in diuerſis locis latitauit, nunc in terra, nunc in mari, nec potuit apprehendi.

Baronum inſurrectio.

Spenſeri exulãt.

Hugo Spenſer redit.

Circa feſtum omnium ſanctorum Hugo de Spencer iunior filius Hugonis ſenioris aſcendit è mari, & peruenit ad regem, cuius conſilio & quorundam aliorum, rex mandauit breuia ſua ad omnes regni vicecomites ad congregandum exercitum contra barones, cupiens vindicari de deſpectu & rebellione nuper ſibi factis Londonijs. Barones hæc audientes ad ſe defendendum protinùs parauerunt.

Regis præparatio in Barones.

Anno 1321. tenuit rex natale apud Cireceſtriam cum magna militum, ſcutiferorum & architenentium numeroſitate, proponens aut mori viriliter, aut velut rex ſuperbos ſubiectos imperialiter dominari. Quidã baronum hijs cognitis animo conciderunt, & neglecto iuramento quod in commune præſtiterant, regis gratiæ ſe ſubmiſêre. Inter quos erant præcipui duo Rogeri de mortuo mari, qui contra ſuam opinionem miſſi ſunt ad Turrim Londoniarũ ibidem detinendi, donec præuidiſſet quid de eis fieri decreuiſſet. Eo tempore dominus Hugo de Audelee ſenior, & dominus Mauricius de Berklee in manus regis incidentes, miſſi ſunt ad caſtrum Walingford conſeruandi. Nulla fuit interim requies, donec vterq; exercitus regis & baronũ iuxta villam de Burton ſuper Trent conueniſſet. Sed Thomas conſpecto regis exercitu ſuis præſtare & numero & virtute, dedecoroſè fugit. Rex autem fugientes perſequitur donec

veniſſet

venisset ad Burbrige,vbi boreales aduenerant ad supplementum regis exercitus.Cumq; dominus Humfredus de Boün comes Herefordię pontem ibidem transire voluisset a quodam sub ponte,lancea transfixus est & peremptus ibidem. Thomas de Lancastria non valens sustinere pondus prælij imminentis, nec de loco fugere, captus est ab Andrea de Herkle, custode Carleoli, milite mediocris fortunæ cum multis alijs, & ductus ad regis præsentiam, qui tunc fuit apud Pontem fractum,cum vtroq; Hugone de Spencer seniore & iuniore. Tertio verò die a captione sua sederunt principes, & aduersus eum dictauêre sententiam,adiudicantes eum tractioni,suspensioni & decollationi.Sed indulgentia regis solummodo decollatus est.Sectatores tamē dicti Thomæ qui capti fuêre tracti sunt & suspensi. Rex elatus de tanta victoria collegit exercitum, quantus non fuerat per antè visus,vt Scotos suos aduersarios debellaret,& cū magna pompa transijt ad partes boreales.Cuius aduentu Scotis præcognito, se cum suis victualibus ad notas latebras transtulerunt,sicq; factum est, vt rex nec resistentiam nec victualia reperiret. Perijt ergo fame magna pars exercitus,& rex redire coactus est inglorius.Commorante rege minus cautè in loco qui dicitur regalis vallis, Scoti latenter ingressi regnum Anglię,regem incautum capere meditati sunt,sed deo volente rex præmonitus recessit a loco,quē velut fugientem Scoti insecuti sunt vsq; ad Abbathiam de Byland,sed cum nec ibi tutè perhendinare posset propter Scotorum violētiam, rex arreptis armis fugit celeriter Eboracum,thesauro suo, victualibus, & vtensilibus direptioni derelictis. Scoti verò in hac peruagatione prosperantes patriam incenderunt, obuios occiderunt,captiuos abduxerunt. Inter quos virum nominatissimum Iohan.de Bretayne,comitem Richmundiæ captiuum traxerunt, & cum multis spolijs domum prosperè redierunt.

Thomas de Lācastria captus.

Regis bona à Scotis direpta.

Hoc anno dominus Hugo de Spencer pater, factus est Comes Wintoniæ, datis sibi dono regis castro & honore de Donington, quod fuit de comitatu Lincolniæ.

Philippus rex Franciæ moritur, cui succedit in regno Carolus frater eius, qui prius fuerat comes Marchiæ.

Philippi mors.

Anno 1322. venerunt ad regem Angliæ nuncij noui regis Francorum Caroli,ad citandum eum, vt infra certum tempus accederet ad regem Franciæ, & homagium sibi faceret pro ducatu Acquitaniæ,quos cum Hugo de Spenser iunior & Robertus de Baldok Cancellarius conuenissent,ne regi notificarent aduentus sui causam,ipsi tamen in recessu suo monuerunt eum quasi consulēdo,vt veniret infra certum tempus ad homagium faciendum. Super qua monitione siue citatione subdola,fecit quidam notarius,qui fuit vnus ex nuncijs publicum instrumentum, virtute cuius rex Franciæ fecit progressum contra regem,& terras plures Wasconiæ seysiri fecit,in pęnam contumaciæ regis Angliæ,qui fuit informatus per malos consiliarios, quòd ipsum præfata citatio vel monitio iactabat.

Rex Angliæ citatus pro homagio.

Eodem anno episcopus Glascuensis,& Tho. Rondolf comes Moraniæ missi sunt per Robertum le Brus & totum regnū Scotię ad Romanam curiam, pro habenda relaxatione excommunicationum & interdicti sententiæ,in regnum & regnicolas Scotiæ per Cardinales authoritate papæ latarum. Contra quos rex Angliæ misit quendam clericum qui obtulit coram papa se probaturum, Scotorum manifestam & notoriam offensam,non solùm contra regem & regnum Angliæ,sed etiam contra sedem Apostolicam fore contractam, ita quòd sine satisfactione nō possent a dicta censura relaxari de iure,euenitq; clerici supradicti solertia,quòd Scoti infecto negotio redierunt. Per idem tempus Andræas de Hercle ob notam probitatis,accinctus regis manibus gladio militari,& donatus consulatu Carleoli, desciuit a fidelitate quod domino suo iurauerat regi,& Scotis regis hostibus se coniunxit.Et in tātum sibi Scotos allexit, vt de communi consilio vellent illi sororem regis Scotiæ coniugio copulare.

Scoti non relaxantur interdicto.

Andræas Hercle proditor.

Rex ista non ignorans doluit se tam ingrato, nec non & perfido tot beneficia contulisse. Erat eo tempore in partibus borealibus miles quidam strenuus,

dictus Anton. de Lucy, qui captans fauorem regium, Andræam per insidias inopinatè captum, misit ad regem Londonias catenatum, [vbi quadrifario iudicio condemnatus est. Nempe primò degradatus est, amputatis securi calcaribus ad talos suos, ex pòst discinctus est baltheo militari, exindè detracti sunt ei calcei, & chirothecæ, nouissimè tractus, suspensus, decapitatus, & in quartas diuisus est, & partes quatuor principalioribus ciuitatibus Angliæ sunt transmissæ, caput eius super pontem Londoniarum fixum est, versus partes respiciens Scotianas.

Andrea executio.

Rob. le Brus petit treugas a rege Angliæ per solemnes nuncios, & concessę sunt ei treugæ per annos 13, duraturæ.

Circa festum Michaelis Rex circuiuit Comitatus Eboraci, & Lancastriæ, Marchiam Walliæ, faciens inquisitiones de pacis perturbatoribus, de vulgi communis oppressoribus, de prouinciarum prolocutoribus, & ductoribus, qui per nundinas, siue fora, soliti fuerant concitare seditiones, fouere partes contra partes, manutenere malefactores, & omnes tales captos & conuictos, puniuit iuxta suæ demerita prauitatis.

Eodem anno papa citauit ducem Bauariæ electum in imperatorem, vt veniret ad curiam, & de electione & iure suo doceret. Et quia non venit in termino limitato, excommunicauit eum, & pronunciauit eum nullum ius habere in imperio, vel ad aliud, & si quod habuit priuauit eundem.

Imperator excommunicatus.

An. 1323. in parliamento tento Londonijs quæsitum est, quid foret respondendum regi Franciæ, qui regem Angliæ iam pluriès vocauerat ad faciendum homagium sibi pro Wasconia, & cæteris terris quas tenebat in dominio regis Francorum. Super quo consultum est per regni proceres, ne Rex transiret in persona propria, sed prius mitteret solemnes nuncios, si fortè vel hac vice de non comparendo posset obtinere dilationem, vel omnimodam excusationem. Præterea Rex petijt in præfato Parliamento pecuniare subsidium, pro redemptione nobilis viri Iohan. de Britannia, comitis Richmondiæ nuper capti per Scotos, apud Abbathiam de Ryland, sed non obtinuit.

In eodem Parliamento, terræ, possessiones, & dominia, quondam templariorum, assensu communi, totius cleri, & populi hospitalarijs concedẽtibus iure perpetuo, per omnes regni prouincias possidenda.

Templariorum bona ablegata.

In eodem Parliamento electi sunt viri nobiles, comes videlicet Cantij Germanus regis, Edmundus de Hodestoke, & Archiep. Dublinensis, ad excusandũ Regem Angliæ, penes regem Franciæ vt superius dictum est. Qui cum diu inutiliter tractassent cum rege Franciæ, eiusq; consilio, demum sine suæ legationis fructu reuersi sunt.

Rex Franciæ per idem tempus, misit dominum Carolum de Valoys patruum suum in Wasconiam cum magno exercitu, ad inuadendum possessionem totius ducatus Acquitaniæ, quia rex Angliæ non venit ad faciendum homagium suum regi Francię pro ducatu & comitatu Pontiui, quem seysiuit, ad quod faciendum fuit vocatus, vt superius est expressum.

Carolus ergo perequitauit totam Agemmam, & illas partes seisiuit, vsq; ad villam de Regula, in qua tunc fuit dictus Edmundus frater regis Anglię, Comes Cantij tenens eam. Finaliter, treuga inita inter eos, vsq; ad tempus quo possent de pace tractare, reddita est illa nobilis villa de Regula Carolo supradicto, & vtraq; pars ad propria remeauit.

Rog. de mortuo mari, dominus de Higemor, qui cum Rogero auunculo suo in guerra baronum regis gratiæ se submiserat, & in turri Londoniarum clausus fuerat, data suis custodibus soporifera potione, euasit per omnes turris custodias, & peruenit ad flumen, vbi quandam cimbam reperiens, a quodam coadiutore sibi paratam, illam intrauit, & cum summa fœlicitate mare transijt & in regnum Franciæ, sine quouis impedimento peruenit, vbi diu degens, gratiam reconciliationis expectauit.

Rog. de mortuo mari fuga.

Rogerus auunculus huius Rogeri, ferè per quinquennium, squalore carcerali detentus ibidem satis inhumaniter, tandem diem clausit extremum, cuius

ius corpus delatum Bristoliam sepelitur.

Circa tempus istud, missus est ad regem Franciæ dominus Aymatus, comes Penbrochiæ ad tractandum de pace prælocuta. Sed cum peruenisset ad villam de S. Richerio inopinato lãguore correptus, inter brachia domesticorum expirauit. Missi sunt & alij pro causa præfata, scilicet dominus Iohannes de Suliaco, & magister Iohannes Schordich. Sed Iohannes de Suliaco, ibi de quadam transgressione accusatus, vix interuentu reginæ Franciæ, mortem euasit, collega suo, sine fructu sui itineris domum reuerso.

Interim comeatus interdicũtur inter regna, sicq; quòd, neq; Francis in Anglia, nec Anglis in Frãcia, negotiari licebat. Familiares reginæ quotquot erãt, oriundi de Francia, sine spe reuersionis, regnum exire coguntur, terræ præterea, & castella reginæ, seisita sunt in manũ regis, datis reginæ statis stipendijs de bursa regis. Religiosi etiam, & beneficiati de gente Francorum, in maxima miseria vitam transigere compelluntur, eorũ beneficijs confiscatis, & exilissimo victu, eis de rebus proprijs deputato.

Alieni Anglia pulsi.

Anno 1324 in octauis S. Hillarij, in Parliamento tento Londonijs, tractabatur de saluatione ducatus Britanniæ, quæ iam per Gallos fuit multipliciter lacerata. Pro qua causa missi sunt solemnes nuncij, ad regem Franciæ, Wintoniensis, & Norwicensis episcopi & vir illustris dominus Ioh. de Britannia comes de Richmund. Qui post multas disceptationes tandem quandã pacis formam, a rege Franciæ receperunt. Wintoniensis episcopus, collegis in Gallia remanentibus, remissus est in Angliam nunciaturus regi, quę facta sunt. Regale consilium decreuit reginam mittendam ad regem Franciæ fratrem suum, pro pacis negotio confirmando. Quæ cum transfretasset cum parua familia, scilicet, Ioh. de Cromwelle, & tribus aut quatuor militibus, effecta mediatrix præsentis negotij, tali fuit pacto finaliter concordatum. Videlicet, vt rex Angliæ daret filio suo primogenito scilicet Edwardo ducatũ Acquitanię, & comitatum Pontini, & rex Franciæ reciperet homagium ab eodem.

Pacis forma inter reges.

Rex Angliæ fecit chartam suam, filio suo prędicto, de dictis ducatu & comitatu, habendis & tenendis, sibi & hæredibus suis, regibus Angliæ, & si contingat ipsum mori in vita patris sui, terræ redirent ad ipsum patrem, ita quòd rex Franciæ non possit, dictum filium maritare nec tutorem, aut curatorem sibi dare. Quibus ita peractis, Edwardus filius regis mare transijt cum familia competenti. Et circa festum Sancti Matthæi fecit homagium auunculo suó Regi Franciæ sub quibusdam protestationibus. Et etiam ex parte Francorum protestatum est. Acta sunt hæc in Francia, apud prædium regis Franciæ quod dicitur Boydenicens.

Eodem anno moram faciente regina in partibus Franciæ cum filio, vltra regis placitum nec volente redire, sine domino Rogero de mortuo mari, & alijs nobilibus ex Anglia præfugatis, & quàm maximè propter odium duorum dispensatorum, Hugonis, & Hugonis, qui procurauerant anno pręcedente, ab ipsa remoueri familiam suam, banniuit tam reginam quàm filium proprium, cum omnibus qui illis adhęserant de regno suo.

Regina exulat.

Eodem tempore Robertus de Balbesare miles vir versutus, & magnus dissidij suscitator, sed tamen manu fortis, euasit de castro de Corf, interfecto constabulario, & ad reginã tunc exulem se contulit vltra mare, vbi multipliciter indies fugitiuorum numerus augebatur.

Hoc anno dominus Oliuerus de Ingham miles iuuenis factus custos Acquitaniæ, per iuuenem ducem Edw. de consensu patris sui, collecto grandi exercitu, de stipendiarijs militibus, Hispanis, Arragonicis, & Gasconensibus, prouinciã Agennensium occupatam per regem Franciæ contra pacem inuasit, & dominio regis Angliæ integraliter restituit.

Sub eisdem diebus, nauigium regis Anglię 100. naues Normannicas cepit, & in Angliam secum traxit. Qua de causa succreuit odium inter reges, & regna, & damna vtrobiq; pro viribus inferebantur.

Odium inter Normannos & Anglos.

Regina fuga.

In fine anni præsentis, percipiens regina magnates Franciæ fore corruptos, Anglorum muneribus, & nusquam tutam fidẽ, festinauit egredi de calore domus recab, & Francos latenter fugere, contulitq; se cum filio ad comitem Hanoniæ, ab eo auxilium petitura. A quo cum filio, & suis omnibus magnificè est suscepta, & prout tantam reginam decuit, honorificè exhibita pro tempore perhendinationis suæ.

Regina in Angliam appulsus.

Anno 1325. Isabella regina Angliæ contractis sponsalibus inter filium suum primogenitum Edw. & filiam comitis Hanoniæ Philippam nomine, assumptis secum filio suo, 14. ætatis annos habente, & domino Edmundo de Hoodestock comite Cantij, Germano regis Angliæ, dominoq; Rogero de mortuo mari, & alijs multis viris illustribus de regno Angliæ profligatis, duce domino Ioh. viro strenuo, fratre comitis Hanoniç, quẽ sequebãtur milites stipendiarij de Cemania, & Hanonia plures valdè. Proindè parata classe, per comitem Hanoniæ, regina peruenit ad mare, cum suis auxiliarijs, qui fuêre duo mille, septingenti, quinquaginta septem viri sufficienter armati. Regina transfretando peruenit ad portum de Herewych. Confestim occurrere comites, Marescalli, & Leycestriæ, cum Lincolniensi, Herefordensi, Dublinensi, & Eliensi episcopis, qui iuncti reginæ, magnũ exercitum confecêre. Alij quidam episcopi, & præcipuè Cantuariensis, sibi pecunias ministrauere. Recreato exercitu apud S. Edmundum, processit regina, suos regniq; aduersarios quæsitura, neminẽ lædens in bonis, aut catallis, nisi solùm aduersarios quos quærebat, quorum bona reperta suis vsibus applicabat, & prædia destruebat. Rex cum hæc audisset, petijt Londonienses, vt sibi præberent auxilium. Qui responderunt quòd ipsum dominum regem, reginam, & filiũ eorundem hæredem regni legitimum, honorare vellét obsequio debito, & extraneis, regniq; proditoribus, portas clauderent, & resisterent iuxta vires, exire verò ciuitatem suam se nolle fatebantur ad pugnam, nisi possent iuxta libertatem eis concessam, ipso eodẽ die reuerti ante solis occasum. Quo audito, communiuit Turrim Londoniarum armis, & victualibus, relinquens ibi filium suum iuniorem, scilicet Ioh. de Eltham, fecitq; proclamari Londonijs, vt vnusquisq; sub forisfactura resisteret applicatis & eos inuaderet, & occideret, si quo modo posset, exceptis solummodo regina & filio suo Edwardo, comiteq; Cantij Germano suo.

Regis proclamatio.

Item quicunq; caput Rogeri de mortuo mari regi deferret, mille libras reciperet pro mercede. E contra de parte reginæ fuit proclamatum, vt omnes de pace bonam spem haberent, exceptis regni perturbatoribus, scilicet de Spencers patre, & filio, & Roberto de Baldock regis Cancellario, & fautoribus eorundem.

Reginæ proclamatio.

Item proclamatum est vt nullus caperet inuito possessore, valorem trium denariorum, sub pæna mutilationis digiti, nec valorem sex denar. sub pæna manus amputandæ, nec valorem 12. sterlingorum sub pæna decapitationis. Et quicunq; caput Hugonis de Spencer reginæ deferret, reciperet duo millia librarum de regina.

Londonienses per idem tempus fecerunt coniurationem, vt aduersantes reginam, sine delectu captos, sententia plecterent capitali. Comprehendentesq; vnum de suis ciuibus, dictum Iohannem Marshal decapitauerunt, & eius bona rapuerunt, quia nimis familiaris fuerat domino Hugoni de Spencer iuniori. Apprehensum insuper magistrum Gualterum de Stapleton episcopum Exoniensem decollauerunt, cum duobus de sua familia, scutifero, & valecto, pro eo, vt dicebant, quòd collegerat multitudinem exercitus ad resistendum reginæ. Claues etiam turris Londoniarum extorserunt de manibus constabularij dictæ Turris, & omnes incarceratos deliberauerunt.

Hugo de Spencer suspensus.

Regina interim obsedit villam & Castrum de Bristolia, quod fuit citò sibi redditum, cum dicta villa. Et in crastino aduentus eius, ad clamorem vulgi, fuit Hugo de Spencer pater tractus & suspensus ibidem in armis proprijs, super communi furca latronum.

Dum

Dum hęc ita geruntur, Rex vagabundus, nunc hîc, nunc ibi, pro varietate locorum, in spem erectus, & de spe deiectus, in magna solicitudine versabatur. Senescallus domus regię dominus Thomas Blount, cum tota sua familia assumptis secum victualibus & armis, cum dextrarijs multis valdè, se contulit ad reginam. *Edw. vagatur.*

Rex verò cum Hugone de Spencer iuniore, & Rob. de Baldock, disposuit cōfugisse in Hyberniam. Sed inter pelagi constitutus pericula, miserabiliter per vnam ebdomadam vacillauit. Tandem applicuit in Wallia cum suis familiaribus, & fraude Wallensium captus est in die S. Edmundi Archiep. iuxta castrum de Lantrussan. Capti sunt etiam, Hugo de Spencer iunior, Robertus de Baldock & Simon de Radingia. Et rex quidem domino Henrico Comiti Lancastrię, consanguineo suo conseruandus committitur, & ductus per eundem ad castrum de Kenelworth: dominus Hugo de Spencer, Rob. de Baldock, & Simō de Radingia, ad reginæ præsentiam, quę tunc fuit Herfordiæ, sunt deducti, comes de Arundell, Iohannes Daniel, & Thomas de Mucheldeuere, procurante Rogero de mortuo mari, sine quo nihil pene regina gessit, ante eorum aduentum fuerunt decollati. *Rex captus.*

Post hęc dominus Hugo prædictus apud Herefordiam mortis accepit sententiam, sine responso. Vbi tractus, & suspensus est in furca habente quinquaginta pedes in altitudine, & ex post decapitatus & quarterizatus est. Eodē die Simō de Radingis tractus fuit, & suspēsus in eadem furca, sed inferius per decem pedes, hic de familia regis fuit, & multa conuitia irrogauerat sæpe reginę. Rob. de Baldock obijt in carcere, & tormentis.

Regina præmissis expeditis, se transtulit cum filio suo, duce Aquitaniæ, dominoq; Rogero de mortuo mari, & alijs ad castrum de Wallingforde ante festum natalis.

Anno 1327. & regni regis Edwardi a conquestu secundi 20. & vltimo, tenuit regina natale cum filio, Walingfordiæ, cui festo præsentes fuêre, duo regni Archiepiscopi sexq; episcopi, cum prælatis multis, regniq; proceribus, & nobilibus, virisq; famosis.

Exacto natali, venit regina cum filio suo Londonias ante festum Epiphaniæ vbi cum magno gaudio suscepta fuit. Condenerunt illic etiam tota regni nobilitas citata prius ad parliamentum tenendum ibidē in crastino dicti festi. Vbi communi decreto censuerunt regem indignum diademate, & propter plures articulos deponendum, & Edwardum filium eius primogenitum in regem vnanimiter eligendum. Quod etiam consequenter factum fuit, & electio in magna aula publicè diuulgata. Missi sunt igitur de parte totius Parliamenti tres episcopi, duo comites, & duo Abbates, quatuor barones, & de quolibet comitatu tres milites, & etiam de ciuitatibus, & magnis villis, atque de portibus, ad certum numerum virorum honorabilium, ad regem degentem apud Kenelworth, qui nunciarent electionem filij sui, & requirerent ab eo, vt renūciaret dignitati regiæ, & coronæ, atq; permitteret filium suum regnare pro eo, alioquin ipsi redderent sibi homagia in prætactis. Rex hijs auditis, respondet cum lachrymis se multum dolere, quòd sic demeruit erga populum regni sui. Sed ex quo res ista fuit impreuertibilis, ab omnibus veniā precabatur, & gratias agebat ex corde, quòd filium suum primogenitum elegissent, nuncij verò redeuntes ad Parliamentum cum regis responso, & insignijs, plebem lætam fecêre, mox tota regni communitas Edwardum iuuenem, quatuordecim annos ætatis habentem in regem promptissimè admiserunt, & 27. diem Ianuarij, diem primum regni sui esse decreuerunt, & in omnibus regni communitatis pacem eius proclamari fecerunt, sub hac forma. *Rex deiectus regno.* *Edw. 3. fit rex.*

Edwardus dei gratia Rex Angliæ dominus Hyberniæ, & dux Aquitaniæ, vicecomiti N. salutem. Quia dominus Edwardus nuper Rex Angliæ, pater noster de communi consilio, & assensu prælatorum, & comitum, & baronum, & aliorum magnatum, nec non & comitatuum totius regni prædicti, spontanea voluntate se amouit à regimine dicti regni, volens & concedens,

quòd nos tanquàm ipſius primogenitus & hæres,ipſius regni gubernationem & regimen aſſumamus, noſq; ipſius patris noſtri beneplacito in hac parte de conſilio,& auiſamento prælatorum,comitum,& baronum,magnatum, & comitatuum prædictorum annuētes,gubernacula ſuſcepimus dicti regni,& fidelitates & homagia,ipſorum prælatorum, & magnatū recepimus, vt eſt moris, deſiderantes igitur,pacem noſtram,pro quiete & tranquillitate populi noſtri inuiolabiliter obſeruari,tibi præcipimus, quòd ſtatim viſis præſentibus per totam baliuam tuam,pacem noſtrā facias publicè proclamari,vniuerſis & ſingulis ex parte noſtra inhibendo,ſub pœna & periculo exhæredationis,& amiſſionis vitæ & membrorum,ne quis dictā pacem noſtram infringere ſeu violare præſumat.Sed quilibet actiones & querelas ſuas abſq; violentia quacūq; proſequatur ſecundū leges & conſuetudines regni noſtri, nos enim parati ſumus, & ſemper erimus, omnibus & ſingulis conquerentibus, tam diuitibus quàm pauperibus,in curijs noſtris plenam iuſtitiam exhibere.

Kalend.Febr.die dominica,in vigilia purificationis,Edwardus iuuenis ſuſcepit arma militaria,cum multis alijs adoleſcentibus generoſis,per dominum Henr.comitem Lancaſtriæ, & eodem die coronatus eſt apud Weſtmon. per Gualterum Archiep.Cantuar.

Reginæ matri regis aſſignata fuit dos talis ac tanta, quòd regi filio ſuo pars regni tertia vix remanſit.

Rex nequiter occiſus.

Regi depoſito,per ſingulos menſes aſſignatæ fuerunt per conſiliū 100.marcæ,ſed non permiſſus eſt per vnius anni ſpatium gaudere tantilla remuneratione,nam nequiter atq; crudeliter a ſuis cuſtodibus interfectus,prout dicitur, viuere deſijt ante finem anni,nempe ſi vulgo credendum eſt,tortores immites eum deiectum obruerunt,quodam oſtio ponderoſo detinentes eum ne ſurgeret, donec tortores impoſuiſſent cornu, in ſecreto egeſtionis ſuæ loco, & per foramen immiſiſſent ignitum veru in viſcera ſua, ne videlicet veſtigia aduſtionis in cute ſua aliqualiter apparerēt, de cuius meritis,an inter ſanctos connumerandus ſit, fræquens eſt in vulgo diſceptatio, ſicut & de Thoma comite Lancaſtriæ quondam fuit.

Expeditio in Scotiam.

Eodem anno iuuenis rex Angliæ,cum matre ſua,& ſtipendiarijs ſuis alienigenis,& alijs multis regnicolis,verſus Scotiam properauit,peruenitq; ad Stānoppark, vbi exercitus Scotorum fuit. Et quia fuit ei exercitus multò maior, & fortior,quàm ipſis Scotis,obſedit eos in eodem loco,ſcilicet in herdale,diebus 15.ſed mediante proditione quorundam magnorum Angliæ, ſine læſione fugerunt.Vnde rex cum dolore maximo reuerſus eſt, remittēs ad partes proprias Hannonienſes,& ſtipendarios quos conduxerat.

Edwardi periculum.

Iacobus autem Douglas,dum rex vt præfertur Scotos circumſederet nocte quadam cum paucis latenter penitrauit ad regis tentoria vt eum caperet,vel occideret,ſi fortuna faueret.Sed Capellanus regis,vir cordatus & fortis regem defendit cum quibuſdam alijs, donec idem præſbiter caderet interemptus.Iacobus verò dux Scotorum,præuidens ſibi imminere periculum, fugam cepit, & vix ad ſuos illæſus euaſit.

Dominus Ioh.Mantrauers, & Tho.Gurnay, metuentes pœnas ſoluere pro morte regis,repentè fugerunt.Sed dictus Thomas poſt 3.annos,notus & captus,apud Marſiliam remiſſus eſt verſus Angliam, pœnam pro demeritis recepturus. Qui tamen illuc non peruenit,ſed in mari decapitatus fuit, ſub quodā colore,ne fortè magnas quaſdam perſonas regni de conſenſu regiæ necis, vel conneuentia accuſaret.

Dominus Iohan.Mantrauers,ſe tranſtulit in Alemanniam,& ibi manſit per plures annos.

Hoc anno obijt Carolus de Valoys patruus regis Franciæ.

Eodem anno obijt Robertus le Brus rex Scotorum,relicto paruulo filio ſuo 8.annorum,quem Scoti receperunt pro rege ſuo.

Obijt etiam Rex Francorum Carolus 3.frater, qui fuit germanus ſereniſſimæ dominæ Iſabellæ Anglorum reginæ, matris Edwardi regis præſentis. Per

cuius

cuius mortem deuolutum fuit regnum Franciæ iure ſucceſſorio, ad Edwardũ regem Angliæ, qui nunc regnat, ſed per dominum Philippum de Valois filium patrui dicti domini Caroli per vim & potentiam ſe intrudentem, contra iuſtitiam occupatum.

Philippus de Valoys, occupat Francorum regnum, iuuenis rex Angliẹ duxit Philippam filiã comitis Hannoniæ in vxorem, quæ fuit filia ſororis Philippi de Valoys nunc occupantis Franciam, licèt illa affinitas, aut vlla alia cum Francis contracta, Angliæ nunquàm profeciſſet.

Parliamentũ tentum apud Northamptonã, in quo facta fuit turpis pax inter Anglos & Scotos, ita quòd Dauid filius Roberti le Bruſe, duxit ſororem regis Angliæ in vxorem, & rex Angliæ cum matre licèt infra ætatem exiſtens, fecit Scotis chartas, quarum tenor ab Anglicis ignoratur. Sed hæc omnia facta ſunt per ordinationem reginæ, & Rogerum de mortuo mari, & Iacobum Douglas Scotum.

Turpis pax inter Anglos & Scotos.

Anno 1328. magiſter Simon Archiepiſcopus Cantuar tenuit conciliũ prouinciale Londonijs, in quo ordinauit quòd in die Paraſcenes & in die commemorationis animarum, ab omni opere ceſſaretur. Item ſtatuit de conſenſu cõcilij, quòd feſtum conceptionis beatæ Mariæ principaliter celebraretur. Item ipſe, & omnes Prælati tunc præſentes, excommunicarunt, & excommunicatos denunciarunt omnes illos qui Gualterum de Stapleton epiſcopum Oxoniæ interfecerunt, ſeu in eum manus violentas quomodolibet iniecerunt, & omnes qui eis opem, aſſenſum, & conſilium præbuerunt.

Concilium Archiep. Cant.

Circa feſtum Aſcenſionis dominicæ, Rex Angliæ tranſiuit mare, & fecit homagium regi Franciæ, pro toto ducatu Acquitaniæ & comitatu de Pontyf ſub quibuſdam proteſtationibus, quod homagium ſuſcepit rex Franciæ ſub alijs conditionibus, videlicet quòd non admiſit homagium, pro terris quas pater ſuus Carolus equitauit, quouſq; eſſet ſibi ſatiſfactum pro damnis & expenſis.

Regis Angliæ homagium.

Circa feſtum Michaelis in Parliamento tento Sariſburiæ, fecit rex 3. Comites, dominum Iohan. de Eltham fratrem ſuum comitem Cornubiæ, & dominũ Rog. de mortuo mari comitem Marchiæ walliẹ, & Pincernam Hyberniẹ comitem de Ormund.

Anno 1329. Dauid filius Roberti le Brus, Iohannam ſororem regis Angliæ duxit vxorem.

Hoc anno, procurante regina, & Rogero de mortuo mari, dominus Edmũdus de Hoodſtocke Patruus regis comes Cantij decollatus fuit, propter quaſdam confeſſiones, & literas apud ſe repertas, licèt nullẹ confeſſionum vel literarum earundem, etſi verẹ fuiſſent, deberent cauſam tribuere morti eius. Qui cum triſtem accepiſſet ſententiam, hora diei prima, in Parliamento tento Wintoniẹ, extra portas tamen ſtetit vſque ad veſperas condemnatus, nullo in cum volente manum mittere, donec miſer aliquis de Mariſcalſia eum iuſſus eſt decapitare. Qui eò minùs deploratus fuit, quòd familiam malam habuit, quæ ſupra modum afflixerat populares.

Edmundus de Hoodſtock decapitatus.

Sub hijs diebus Papa fecit graues proceſſus iteratò contra ducem Bauariæ, electum in imperatorem, & adhærentes ſibi. Et pro ſuſtinenda guerra contra eum, omnes fructus beneficiorum vacantium per quadrennium reſeruauit.

Anno 1330. Robertus le Brus, qui ſe regem Scotorum fecerat, lepra percuſſus obijt.

Scotorum rex lepra moritur.

Ipſo anno, natus regi Edwardo filius primogenitus, Edwardus vocatus de nomine patris ſui.

Hoc anno dum Parliamentum teneretur apud Notingham, captus fuit de nocte, in camera reginẹ matris regis dominus Rogerus de mortuo mari Comes Marchiẹ, per dominum Guliel. de monte acuto, & alios, ipſo rege prẹſẽte & mox Londonias miſſus fuit, vbi mortis excepit ſententiam ſuſpenſus apud Elmes, ſuper communi furca latronum. Cauſẹ quẹ imponebantur eidem prout accepimus, iſtẹ fuêre.

Prima cauſa, quòd fuit conſentiens morti regis Edw in caſtro de Barkley.

Secundariè, impositum ei fuit quòd ipse impediuit honorem regis, & regni apud Stannoppark vbi Scoti fugerunt, qui capi & interfici potuerunt.

Tertiò, quòd ipse recepit 20. millia librarum a Scotis, & illos tunc permisit euadere, & turpem pacem postmodum inter Scotos, & regem iuuenem fieri procurauit. Et super hoc chartam regis fieri fecit eisdem. Et etiam illud vile matrimonium contractum inter sororem regis, & Dauid filium Rob. le Brus consummari consuluit, & procurauit.

Quartò, quòd malè consumpsit totã pecuniã in thesauris patris huius regis, & domini Hugonis de Spencer inuentam. Et omnia bona regni, postquam Angliam regina intrauit, suæ dispositioni subiecit, ita quòd ipse & regina abundabant, & dominus rex egebat.

Quintò, quòd appropriauit sibi custodias & maritagia nobiliora per totam Angliam. Et quòd fuit malus conciliarius regis & reginæ matris, & nimis secretus cum ea, vt de alijs taceamus.

Rex matri mille libras assignat.

Rex Edwardus de consensu procerũ recepit in manu sua, omnes terras prius matri suæ concessas, & ordinauit vt singulis annis perciperet mille libras.

Papa concessit regi Angliæ decimas omniũ bonorum ecclesiasticorum per quadriennium, medietate sibi retenta.

Anno 1331. fuit Parliamentum tentũ Londonijs in quo concessa fuit a populo quintadecima, & a burgensibus decima per vnum annum.

Circa festum S. Laurentij venit in Angliã dominus Edwardus de Baliol dicens se ius habere in regnum Scotiæ, cui adhæserunt, dominus Henricus de Bello monte, Dauid comes de Atheles, Gilbertus Vmfreuile, Rich. Talbot, & alij multi nobiles, asserentes se ius habere, ad terras & possessiones in dicto regno, vel ratione suarum coniugum, volentes ingredi Scotiam per regnum Angliæ, quod rex noluit permittere contemplatione sororis suæ, nuptæ Dauid filio Roberti le Brus. Quapropter ipsi intrauerunt per mare Scotiã iuxta Dunfermely, vbi mox in littore maris resistentiam inuenerunt. Ac tam Scotos resistentes fugauerunt Anglici pedites, & plurimos occiderunt, priusquam gentes de armis, naues egredi potuerunt. Ex post infra dies paucos, commiserunt prælium iuxta Gledesmore, vbi duo millia Anglicorum vicerũt 40. millia Scotorum præ multitudine semet opprimentium & pressura. Ibi interempti sunt de parte Scotorum, 5. comites, & multi alij interfecti.

Scotorum clades

Anno 1332. continuata fuit guerra in Scotia, per dominũ Edw. Baliol, & nobiles antedictos, ad quos accesserunt plures alij viri nobiles de regno Angliæ, voluntariè, proprijs sumptibus militaturi, qui villam & castrũ de Berwyk obsederunt. Rex Angliæ considerans multa vituperia sibi, & antecessoribus suis per Scotos illata, & quòd concordia facta inter ipsum & Scotos fuit irrita per proditionem, ipso in minori ætate notoriè constituto, & in custodia matris suę existente, iam contra consilium matris suæ, collecta multitudine armatorum, ad Berwyk potenter accessit, vbi tenentes castrum & villam, multos dolosos tractatus habuêre cum eo, vt ab extra adiutorium expectarent. Sed hæc de regis Angliæ profectione gesta sunt, anno sequenti.

Profectio regis in Scotiam.

Eodem anno quo supra, Edwar. filius Iohan. de Baliolo, apud Scone, in regem Scotiæ coronatur.

Anno 1333. in festo S. Margaretæ virginis, venerunt Scoti in magna multitudine volentes dissoluere obsidionem Berwici. Quibus cum suis occurrit rex Angliæ vultu alacri, & commisso bello, occidit ex eis octo comites, 1300. equites, & de popularibus triginta quinq; millia. Hos ad discrimen appulerat quidam miles vocatus Guliel. Kenth, ad locum iuxta Berwicum, qui dicitur Boothule iuxta Hellidon.

Scotorũ strages.

Miserant interea dolosè Scoti quosdam de suis in Angliam, qui obsederent castrum de Bamburgh in quo tunc temporis regina fuit. Sed auditis rumoribus de prætacta victoria, obsidione de Hamburgh dimissa, Scoti fugerunt ad nota latibula, & est dictu mirabile, quòd in dicto bello, vbi corruerunt tot Scotorum millia, non ceciderunt ex Anglicis nisi miles vnus, armiger vnus, & 12.

pedites.

pedites. Quibus viſis, oppidani de Barwico, villam cum Caſtro regi Angliæ reddiderunt.

Rex relictis cuſtodibus in villa, caſtroq; Barwick, quæ ſua fore dixit iure hereditario, & etiam ex conqueſtu anteceſſorũ ſuorũ, dimiſit Edw. le Baylol, cum alijs nobilibus qui ſecum erant, ad cuſtodiam regni Scotiæ.

Hoc anno dominus Edw. le Baliol rex Scotiæ tenuit Parliamentum poſt feſtum Michaelis, ad quod venerunt nobiles regni Angliæ, terras & poſſeſſiones ibidem habentes. Et finito Parliamento in pace reuerſi ſunt.

Anno 1334. in feſto ſanctorum Geruaſij & Prothaſij Edw. le Baliol, verus rex Scotiæ, fecit homagium Edw. regi Angliæ apud nouum caſtrum ſuper Tynam, in præſentia trium epiſcoporũ, comitum, & baronũ, ac copioſæ plebis. *Homagiũ Scotiæ regis.*

Eodem ferè tempore, Rex Angliæ cepit homagium ducis Britanniæ, pro comitatu Richmundiæ.

Poſt feſtum exaltationis ſanctæ crucis, dum fieret Parliamentum Londonijs nunciatum fuit quòd Scoti omnes inſurrexerunt, & ceperunt dominũ Rich. Talbot, & ſex alios milites, & multos perimerunt. Vnde rex commotus promiſit ſe iturum in Scotiã, pro Scotorum malitia refrenanda. Ob quã cauſam populus conceſſit ei, 15. denarium, & ciues atque Burgenſes decimũ denar. prouiderunt.

Poſt feſtum Michaelis rex tranſtulit ſe verſùs Scotiam, & ſub hyeme gelida intrauit Galwediam, & deuaſtauit vſque mare Scoticum totam patriam. Audito quòd comes de Adhælis, tranſfugit ad Scotos, iratus eſt valdè. Et cum didiciſſet quòd dictus Henricus de bello monte in quodam caſtro fuit obſeſſus per Scotos, obſidionẽ fecit celeriter amoueri. *Scotiæ deuaſtatio.*

Hoc anno rex Angliæ Edwardus, & Henricus filius Henrici comitis Lancaſtriæ, vltra montes Scotiæ proceſſit cum exercitu, deprędantes, & incendentes plurima milliaria, amplius quàm vnquam fecerat Rex Edwardus, annis regis Edwardi.

Anno 1335. fuit Rex ad feſtũ natalis, apud Rokeſburgh cum manu potenti. Scotis conceſſæ ſunt treugæ, vſque ad natale S. Iohannis Baptiſtæ, proximè futurum duraturæ. Quo tempore fuit totum Parliamentum apud Eboracum ſuper illis treugis, & alijs concernentibus ſtatum regni. In quo fuit ordinatũ, quòd rex cum exercitu tranſiret mare Scoticúm, quod citò poſtea factum eſt, Scoti proindè finxerunt ſe pacem habere velle. Et circa feſtum Michaelis, quidam ad pacẽ venerunt, inter quos comes de Atheles, pacem petijt, & impetrauit. Comes de Moryf, qui pacem petierat, & ad pacem venire contempſerat, captus eſt, pòſt carceri mancipatur.

Eodem tempore, dominus Richardus Talbot, pro duobus millibus marcarum redemptus fuit.

Comes de Aſſelis, volens ſe oſtendere veré reuerſum ad Anglicos, fecit equitationem contra Scotos, & ſubito diſſipata comitiua ſua, a multitudine Scotorum, cum 13. perſonis mediocribus eſt occiſus.

Anno 1336. Domina Philippa regina peperit filium ſuum 2. dictum Guliel. apud Hatfeld. Qui citò moriens ſepultus eſt apud Eboracum.

Circa feſtum S. Gregorij in Parliamento tento Londonijs rex Edwardus de comitatu Cornubiæ fecit ducatum, quem contulit primogenito ſuo Edwardo tanto donatiuo comitatum Ceſtriæ ſuperaddens. Dominus nempe Iohan. de Eltham, frater regis qui fuit comes Cornubiæ, obierat per ante.

In eodem Parliamento, fecit ſex comites, videlicet Henr. de Lancaſter iuniorem, comitem de Derby, Guliel. de monte Acuto, comitem Sarum, Hugonẽ de Audele, comitem Glouerniæ, Guliel. de Clinton, comitem Huntingdoniæ, Rob. de Vfford comitem Southfolcię. Statutum eſt hoc anno quòd nullus vteretur panno, extra Angliam operato, exceptis rege, regina, & liberis eorundẽ, neq; pellura tranſmarina, niſi valentes 100. libras reddituum annuatim. *Comitũ creatio.*

Hoc anno Edw. Rex Angliæ, fœdus inijt infructuoſum cum Lodowico de Bauaria, ſe imperatorem appellante.

Nuncij decreti ſunt ad regem Francię, ex parte regis Anglię, ad tractandum de pace inter regna, & conueniendum regem Francię, eò quòd iniuſtè fouit partem Scotorũ, contra regem Angliæ dominum eorundem. Adhuc dictis nũtijs in Francia moram trahentibus, directa eſt per regem Franciæ magna claſſis, armatis onuſta, ad auxiliandum Scotis.

Dominus Guliel. de monte acuto, comes Sarum obſedit caſtrum de Dunbar in Scotia, cum alijs magnatibus regni Angliæ, quos rex ibidem dimiſerat pro cuſtodia illius terræ, dum interim ipſe rediſſet in Angliam, pro regni ſui negotijs exequendis. Sed cum cognouiſſet quòd Scoti, dictum caſtrum obſidione vallaſſent, illuc celeriter properauit. At quia cuncta malè miniſtrarat impeditus in itinere quoſdam de ſuis amiſit.

Southampton combuſta. Anno 1337. villa de Southamptonæ per galeas regis Franciæ totaliter eſt combuſta. Grandis diſcordia orta eſt, inter reges Angliæ & Franciæ, propter terras quas Rex Franciæ, ſatis iniuſtè in Waſconia vſurpauerat. Qua de cauſa rex Angliæ, plures oblationes humiles Francorũ regi porrexerat, ſi ſaltē ſic poſſet recuperare terras ſuas, ſed nil profecit. Ob quod negotium in Parliamento apud Notingham, exegit 15. denarium de communi plebe, decimumq; de burgis. In hoc parliamento, ſtatutũ fuit, vt omnes lanifici Flandrię, aliarũq; terrarum volētes inhabitare Angliam, pacificè aduenirent. Re vera per annos elapſos, interdictum fuit paſſagium de lanis, vt ſic retunderetur ſuperbia Flādritarum, qui plus ſaccos quàm Anglos venerebantur.

Monachorum bona direpta. Hoc anno propter inſtantem guerrā, rex Angliæ confiſcari fecit, bona Longobardorum, & monachorum Cluniacenſium atq; Ciſtercien. per totum regnum. Circa Kalend. Auguſti Cometa apparuit.

Hoc anno conceſſa fuit decima eccleſiæ Anglicanæ per 3. annos ſequentes.

Anno 1338. Cardinales, ſcilicet, dominus Petrus Hiſpanus, & dominus Bernardus de monte fauenciæ, qui pro pace venerant reformanda inter reges Angliæ & Franciæ, plus fauerunt regi Francię quàm regi Anglię, vt patebat in ſermone vnius Cardinalis, ad clerum habito. *Expeditio regis in Galliam.* Quapropter continuo ſurrexit Cātuar. Archiep. & prædicauit publicè aſſertiones cardinalis fore friuolas atque vanas. Et poſt modicum tempus manifeſtè dicebatur per totam Angliā, quòd rex Angliæ habuit ius in regnum Franciæ, quod proſequi intendebat.

Circa feſtum tranſlationis S. Thomæ Rex Edwardus, cum Philippa regina pręgnante & duabus filiabus ſuis, & exercitu copioſo, mare tranſijt, ad tractandum cum duce Brabantiæ & alijs alligatis ſuis, de aggrediendo regnum Franciæ ſibi iure ſucceſſorio, per mortem celebris memoriæ, domini Caroli regis vltimi, fratris germani dominæ Iſabellę, matris dicti domini regis Edwardi deuolutum, & per dominum Philippum de Valeſio filium Patrui dicti domini Caroli, iniuſtè hactenùs occupatum. Cumq; perueniſſet ad portũ de Swine, Flandrenſes occurrunt ei vnanimiter, offerentes ſe paci eius, & fidelitati. Indeq; tranſiuit in Brabantiam, vbi dux Brabantiæ ſuſcepit eum in gloria & honore. De Brabantia peruenit prope Coloniam, & loquutus eſt cum duce Bauariæ, qui ſe vocauit Imperatorem. Qui conſtituit eum vicarium ſuum de toto imperio citra Coloniam, & omnibus imperium ſuum tangentibus. Quibus expletis rex Brabantiam eſt ingreſſus, vbi per annum iugiter moram traxit. Et per hanc moram, conſilio Brabantinorum, & Flandrenſium, arma Franciæ ſuis armis immiſcuit, & boreales partes Franciæ, vſque ad Tornacũ incendit, & vaſtauit.

Eo tempore natus eſt Regi filius tertius apud Andwerp, & vocatus eſt Lionellus.

Hoc anno rex Edwardus, ſe regem Franciæ & Angliæ conſtituit appellari. Et domino Papæ ac Cardinalibus, ſcripſit epiſtolam, ius quod habebat in regnum Franciæ declarantem. Quæ ſic incipit. Amabilium domino patrum. Cui Papa reſcripſit epiſtolam cuius initium tale eſt. Dudum te fili clara imitari veſtigia, &c.

Anno 1339. Rex Edwardus, tenuit natale in Selandia apud Andwerp cum

Regina Philippa,& multis proceribus illarum partiũ,& exercitu Anglicano.

Circa festum Purificationis Rex Edwardus rediuit in Angliam, dimittens vxorem suam cum liberis in Selandia,quasi in sui redditus assecuratione. Perueni tq; ad Turrim Londoniarum nocte subitò, & non inuenit in ea, cum esset media nox,nisi pueros suos,& 3.seruientes. Quapropter Constabularium & plures alios incarcerari mandauit.

Rex subitò redit

In Parliamento celebrato Londonijs indixit rex Anglicis tributum 5. partis bonorum suorum,& lanæ 9 vellus,nonamq; garbam de omni gleba regni, suis expeditionibus deputauit, de quarum prouentu dominos vicinarũ villarum respondere fecit.

Eo tempore Octon dux Austriæ petijt magnis precibus a rege Angliæ, filiam eius filio suo desponsandam.

Per id temporis ciuitas Burdegaliæ,per militiam regis Franciæ fuit obsessa. Ciues verò tanquã inualidi ad resistendũ; cautelosè finxerunt se velle reddere dictis Francis. Et apertis ianuis,intromiserunt multos de Gallicis,& arma regis Franciæ in Turribus erexerunt. Quod videntes Franci,tam qui intrauerãt, quàm qui foris erant deposuerunt arma sua,ciuitatem captam & eis redditam existimantes. Dominus verò Oliuerus Ingham miles nobilis, ac custos dictæ ciuitatis, & terræ, repentè cum manu potenti irruit super Gallos inermes, & cum ciuium adiutorio magnam eorum multitudinem interemit.

Burdegalia dolus in Gallos.

Concessum nempe fuit regi per biennium nonũ vellus, nona garba, ab omnibus qui baronias tenebant,& ad Parliamentum venire de consuetudine, vel de iure venire tenebantur. Qui verò religiosi,vel clerici non consueuerũt ad Parliamentum accedere,solùm decimas per ante regi concessas soluerunt. Pro præmissa concessione, remisit rex & condonauit omnia catalla felonum & fugitiuorum,euasiones incarceratorum,fines, exitus & forisfactiones, & amerciamenta,murdrorũ,& omnia delicta de viridi,de venatione,de vasta, & quæcunq; alia delicta infra forestas facta,adiudicata vel adiudicanda, Releuia, Scutagia vsque ad passagium suũ vsq; Brabantiã,viz. 8. die Iulij,anno regni sui 12. & insuper faciendi filiũ suum militem,& filiam suã maritãdi,pro tempore suo. Confirmauit etiam magnam chartã de foresta, & alia multa condonauit.

Regis indulta pro subsidio.

Comes Sarum Guliel. de monte acuto, & Comes Southfolciæ Rob. de Vfford post recessum regis Angliæ, continuantes moram in transmarinis partibus , dum minùs consultè martem lacescere tentauerunt, a nimia Gallorum multitudine sunt oppressi, capti, & ad regem Franciæ in ramis palmarũ destinati,& eius iussu cacerali custodiæ destinati.

Hoc anno nascitur regi filius 4.apud Gaudauum,qui vocatus est Iohannes.

Anno 1340.cum rex Edwardus firmiter statuisset in animo iterum transfretare,comes de Gilers per nuncios certificauit eum de conspiratione Francorũ & Normannorum,qui iam cum ducentis nauibus & multis galeis, nec non & viginti millibus electorũ pugnatorum portũ de Sclus occupauerunt , & parati erant ad eum capiendũ,& Philippo Franciæ,iuxta tenorem iuramenti quod sibi præstiterant, viuum vel mortuum præsentandũ. Rex de imminenti periculo præmonitus, naues congregat & ipse ducentas siue plures, & in vigilia S. Iohannis Baptistæ ingressus mare, velificare cæpit versùs Flandriam, vbi sub breui tempore conspexit classem Gallicam terribiliter instructã contra eum. Qua de causa per totum diem illum cum suis deliberans, in crastino mane, superueniente nobili milite Roberto de Murleya cum boreali classe Angliæ, cõmisit bellum nauale cum suis hostibus cruentissimum. In quo Galli cum Normannis sagittis terrebrati,securibus deiecti & prostrati, gladijs bisacutis vulnerati, Anglorum regi victoriam concessere. Ceciderunt ergo die illa de aduersarijs,30. millia hominum armatorũ,quorũ multi saltu præcipiti in pelago perierunt. Captæ sunt autem in dicto conflictu naues ducentæ, reliquis in fugam versis.

Victoria naualis

Rex Angliæ mensibus Iulij , Augusti , & Septembris , assistentibus sibi

duce Brabantiæ,& comite Hannoniæ,& auxiliaribus sibi datis de villa de Brugis, de Gaunt, & de Ypers, boreales Franciæ ingreditur iteratò, ciuitatemq; Tornacensem obsidione vallat.

Interea comes Hannoniæ, & domini Gualterus Manny, & Reginaldus de Cobham amplius quã 300 villas maiores,& minores,captis prædis & spolijs, hominibusq; armorum plusquã mille peremptis,ignibus cremauerunt.

Rex Francorũ interim,cum magno exercitu se tenuit a remotis. Qua tempestate Galli plurimi,de regis Francorum cuneis fame, sitiq; perierunt. Quapropter per duos Cardinales,treugas sibi dari petijt,quas & accepit,in ecclesia de Espletelyn die Lunæ, 25. die Septembris, an.dom.supradicto. Rex autem Anglorum ob defectum pecuniæ,quam sui segnes pecuniatores in Anglia misissent,obsidione dimissa,citiùs in treugas concessit,& sic vterq; ad propria remeauit.

Flandria sub interdicto. Sub istis diebus cum Papa vidisset regem Angliæ in suis actibus prosperari, Flandriam supposuit interdicto, eo quòd desciuissent a domino suo capitali, & Anglorum regi auxilia præstitissent. Quam sententiam Flandri paruipendentes,responderunt quòd quamuis Philippo de Valoys, eo quòd se regẽ esse pretendebat homagium fecerant, tamen non regi, cum ipse iniustè coronam detineret,& regni dominationem indebitè vendicaret.

Hoc anno peperit regina Philippa postquam in Angliã est reuersa, filiam, in turri Londoniarum Blanchiam appellatam, quæ citò defuncta apud Westmonasterium est sepulta.

Anno 1341. Rex Edwardus transfretauit in minorem Britanniam, vbi per cibos,& potus incongruos,plures de suis amisit.

Hoc tempore missi sunt ad eum duo Cardinales ex parte Papæ, qui treugas triennales indixerunt inter reges,sub quo spatio, de iure quod rex Angliæ vẽdicauit in regnum Franciæ discuti posset ad plenũ. In redeundo verò de Britãnia perpessus est maxima,per marinã tempestatem incommoda. Quæ vtiq; dicebantur per Nigromanticos regis Franciæ suscitata.

Hoc anno regina peperit 5. filiũ apud Langele, quem baptisauit dominus Michael Abbas,de S.Albano,& nominatus est Edmundus.

Imperatoris inconstantia. Anno 1342. Lodowicus de Bauaria,qui se Imperatorem appellauit,fędifragus atq; inconstans vicariatũ citra Coloniam,susceptum a rege Angliæ,per suas literas reuocauit. Et spretis fœderibus regi Angliæ sacramẽto firmatis amicitias contraxit cum rege Francorum.

Rex Edw. suscepto homagio, pro ducatu Britannię, de Iohanne de monte forti,germano quondam Iohannis Ducis Britanniæ, sine hærede legitimo, de corpore suo defuncti,ipsum vasallum suum iuuare cupiens, contra Carolũ de Bloys qui desponsauit filiam alterius fratris germani,qui dicto Iohanne duce veniente decessit mense Octobri,transfretauit in Britanniam,vbi multos magnates sibi conciliauit,plures villas,& munitiones, atq; castra rebellantia manu potenti cepit,villam de Vanes obsedit, quamuis rex Frãciæ illuc cũ multò milite occurrisset. Ibi mediantibus duobus Cardinalibus captæ sunt treugæ in prioratu de Malestreyt 30. die Ianuarij. Sed tamen treugis non obstantibus remansit villa de Vanes regi Angliæ subiugata.

Anno 1343. Clemens Papa, quondam Rhotomagensis Archiep. successit Benedicto 12. vir insignis literaturæ,sed prodigalitatis profusissimæ. Adeo vt dignitates ecclesiasticas vacantes in Anglia, suis conferret cardinalibus nouosq; pro eis in Anglia titulos imponere moliretur, vnde nimis offensus Rex Angliæ,prouisiones per eum factas cassauit. Et ne quis de cætero tales prouisiones afferret,sub pœna carceris atq; capitis interdixit.

Papæ prouisiones cassatæ.

Isto anno per totum regnum Angliæ decimæ tam temporalium, quàm spiritualium Regi solutæ sunt.

Eodem anno Papa Clemens iterum fecit in Anglia prouisiones duobus Cardinalibus de beneficijs proximò vacantibus, præter Episcopatus & Abba-

Abbathias, ad extentam duorum millium marcarũ, quod rex & nobiles noluerunt pati. Sed procuratores dictorũ cardinalium, sub pœna carceris, Angliã exire iussêre, nec multò post rex direxit Papæ, illam famosam epistolã pro libertate Anglicanæ ecclesiæ contuenda, quæ sic incipit. Pensata sedis Apostolicæ Clementia &c. Cuius tenor, dominũ Papam, & omnes cardinales, pro sui elegantia, non solùm vertit in admirationem, sed etiam in stuporem.

Per idem tempus rex Angliæ misit procuratores ad Romanam curiam dominum Henr. de Lancastria comitem de Derby, cum multis alijs viris nobilibus, tam ecclesiasticis quàm temporalibus, ad tractandũ coram summo Pontifice de iure suo in regnũ Angliæ, non vt iudice, sed priuata persona, & amico communi, non in forma, nec in figura iudicij, &c.

Hoc anno apud Turrim Londoniæ, iussit rex aureos florenos fieri, scilicet denarium, obolum, & quadrantem.

Rotunda tabula

Anno 1344. Rex Edwardus fecit conuocari plures artifices, ad Castrum de Wyndeleshores, & cæpit ædificare domum, quæ rotunda tabula vocaretur, habuit autem eius area, a centro ad circum ferentiam per semidiametrum, 100. pedes. Et sic diameter ducentorum pedum erat. Expensæ per hebdomadam, erant primò centũ libræ, sed ex post propter guerras inchoandas fuerunt subtractæ & imminutæ vsq; ad 20. libras ebdomadatim.

Eodem tempore Philippus de Valoys Rex Franciæ prouocatus facto regis Angliæ, cæpit & ipse construere rotundam tabulam in terra sua, vt sic alliceret militiam Alemanniæ, & Italiæ, & impediret ne ad regis Angliæ tabulam properarent.

Galli naues struunt.

In diebus illis idem Rex Franciæ concessit suis hominibus licentiam consternandi arbores pro nauibus faciendis, in omnibus boscis suis, factumq; est vt infra breue tempus maxima nauium copia fabricaretur, quę cito postea Anglicis multa intulit damna.

Obijt dominus Gul. de monte acuto comes Sarum, rex Mannę, & Mariscallus Anglię de cuius virtuosis gestis dignè scribere, opus foret cõmendabile.

Cleri indulta.

Clerus Anglicanus concessit regi decimas triennales, cui rex reconcessit per chartam suam tale priuilegium, quòd nullus Archiepiscopus vel episcopus, sit arreynatus coram iusticiarijs nostris, causa cuiuscunq; criminis, si non specialiter non præceperimus, quousq; aliud remedium ordinetur. Itẽ quòd nullus clericus sit arreynatus coram iusticiarijs nostris, siue ad sectam nostram, siue partis, si clericus suæ clerimoniæ se submittat, dicens se membrum esse ecclesiæ, & non debere ipsis iusticiarijs respondere. Et si sibi imponatur quòd duas vxores duxerit, siue vnam viduam, quòd super hoc iusticiarij non habeant cõmissionem, nec potestatem ad triandum per inquisitionem vel alio modo bigamiam, sed mittatur Curiæ christianæ.

Saraceni incantatio de serpẽte.

In illo tempore venit Saracenus quidam, arte Medicus, ad comitem de Warenna, petens licentiam capiendi quendam serpentem in dominio quod habebat in partibus Walliæ, loco qui Bronffeld appellatur, qui cum per incantationes cepisset serpentem, dixit esse in loco vicino cauernæ vbi serpens habitauerat, magnam summã thesauri. Quo audito viri de Hereford, consilio cuiusdam Lumbardi, qui vocabatur Petrus Pykard, illuc fodiendo penitrarunt sæpius. Et comperientes verum fore Saraceni vaticinium, noctanter opus facturi sæpius conuenerunt, donec per famulos comitis deprehensi, capti sunt, & carceri mancipati. Comes vt fertur ex hoc facto, lucrum non modicum nũdinatus est.

Regina Philippa peperit filiam Mariam nomine, quæ fuit ex post copulata duci Britanniæ, sed de medio sublata est præmaturè.

Anno 1345. Dominus Henricus de Lancastria Comes de Derby transfretauit in Wasconiam cum sexcentis hominibus de armis, & totidem sagittarijs, qui primo insultu villam munitissimam de Brigerak cepit, & vndecim nobiles in ea protinus existẽtes, & plurimis de plebeis captiuauit, vrbes insignes & villas numero quinquaginta sex regis Angliæ ditioni subiecit. Exercitũ regis

Francorum contra ſe venientem contriuit, captis 20. tribus viris illuſtribus, cum alijs viris armorum velut innumeris, cæteris mucrone peremptis, aut turpiter actis in fugã. Huius liberalitas, & munificentia remotarum partiũ tirones allexit, in amorem iuuenis, vt quiſq; dulce reputaret militare ſub eo, nempe cum villam aliquam vi & armis occupaſſet, parũ aut nihil ſibi retinuit, ſed exercitui vniuerſa permiſit.

Hoc anno obijt Richardus de Bury, epiſcopus Dunelmenſis, cui ſucceſſit Tho. de Hatfeld regis Secretarius, mediantibus regis literis apud Papam, in magnum ipſius regis opprobrium. Reuera cum aut rex & nobilitas inſtetiſſent, pro electionibus liberè faciendis, & confirmandis, iam rex directè contra tenorem ſuarum literarũ, & vota procerum, hunc pontificem fieri flagitauit. Papa verò non inuitus hanc petitionẽ regi conceſſit. Sed a Cardinalibus quibuſdam calumniantibus dictum Tho. fore leuem, & laicum, ſic reſpondit, verè ait ſi rex hac vice, ſupplicaſſet pro aſino obtinuiſſet.

Aſinum papa admitteret ad epiſcopatum.

Eodem anno obijt dominus Henricus Comes Lancaſtriæ, pater Henrici comitis de Derby, & ſepultus eſt Leyceſtriæ in monaſterio canonicorum cũ honore. Cuius filius vt præfertur, eo tempore actus martios in Waſconia ſtrenuè exercebat.

Scoti ſub hijs diebus, collecto exercitu quaſi triginta milliũ, duce Gul. Douglas apud Weſtmerland, hoſtiliter Angliam ſunt ingreſſi, Carleolumq; & Penreth & multas villas alias combuſſerunt. Quapropter epiſcopus Lugubalienſis, & Thomas de Lucy miles nobilis, & Robertus Oggill ſcutifer valẽtiſſimus, cum parua manu ex omni parte Scotorum exercitum girauerunt in noctibus, & lituis, ac cornibus, atq; nocturnis clamoribus ſic hoſtes inquietauerunt, vt nec auderent exire pro victualibus, nec membra dare ſopori. Sed tandem cum Scotos omninò perurgeret neceſſitas, Alexander Stragan, audatioribus ſuæ gentis adunatis, pabulatum exire diſpoſuit. Cui mox epiſcopus Carleolenſis, fit obuiam cum Roberto Oggil, qui cogens dextrarium, cum lancea præacuta ipſius Alexandri corpus perforauit, victi ſunt proinde Scoti, multis occiſis, & plurimis captiuatis. Reliqui verò cognito aduentu dominorum de Percy, & de Neuile ex vna parte, & domini de Lucy ex alia, & virorum bellicoſorum de comitatu Lancaſtriæ ex tertia, meticuloſè fugerunt.

Scotorũ ſtrages.

Anno 1346. Rex Edwardus miſſis ad curiam Romanam literis, in quibus aſſeruit per regem Franciæ, & eius cõplices, certis rationibus aſſignatis, treugas fore violatas, menſe Iulij naues ingreſſus, apud Hogges in Normannia ſaluus applicuit, vbi diebus ſex moram traxit.

In ſcandendo terram apud Hogges, mira patuit probitas domini Tho. de Bello campo comitis Warwicenſis, qui ante cunctos nauim ingreſſus cum vno armigero, & ſex Architenentibus, equo vectus debili, quem tunc negotij feſtinantia ſibi miniſtrauit, contra 100. homines de armis audacter manus erexit, & hoſtili haſtiludio obuium quemq; proſtrauit, & vno ſolo impetu, cum ſuis 7. ſeruientibus, ſexaginta Normannos interemit, & toto exercitui facultatẽ fecit naues ingredi, omni impedimento remoto.

Fortitudo Tho. de Bello campo.

Ibi rex Angliæ fecit Principem militem, & alios plures nobiles accinxit baltheo militari.

Viceſimo ſexto die Iulij, in Cadomo, apud pontem feretti, munitũ cum Normannis, fortem conflictũ habuit, adeò quòd in vicis, hortis, & domibus, illic Normanni, quaſi ſine numero perierunt, Comes de Warwicke, & dominus de Tankeruile, centumq; milites, & quàmplures homines de armis capti ſunt, & villa vſq; ad ipſos nudos parietes, fuit omnibus portatilibus ſpoliata.

Normannorum cædes.

Quibus ita geſtis, rex vltra progrediens totam patriã per 20. milliaria in latitudine vaſtauit incendio, captis ſpolijs & præda magna.

Rex interim Francorum cum magno exercitu conſtitutus in Rhotomago, ad duo milliaria iuxta eum, & hęc omnia non ignorans, non audebat pertrãſire flumen Sequanæ, nec ſibi occurrere quouis pacto, ſed omnes pontes conſtructos ſuper Sequanam a Rhotomago, vſq; Pariſius confringi fecit, nec quieuit

uit donec Parisius peruenisset.

Rex verò Edwardus perueniens Pusiacum pontem ibidem fractum infra triduum reparauit. Interea comes de Northamptonia Sequanę flumen transiens interfecit de Gallis nitentibus impedire refectionem pontis quingentos. Et rex Edwardus in crastino assumptionis beatæ Mariæ transiuit Sequanam, iter arripiens versùs Cressy, villas deuastando & habitatores earum.

In festo verò beati Bartholomæi, totus exercitus Anglicanus transiuit illæsus aquā de Summe, vbi nunquā per ante fuit transitus, ibiq; peremit duo millia gallicorum, qui conabantur eius transitum impedire.

Eodem die capta fuit villa de Crotoy per dominum Hugonem le Spencer, & interfecti fuêre per eundem, de Gallis, homines armorum quadringenti.

Hoc anno, 26. die mensis Augusti, rex Edw. habens tres acies gētis Anglicę, commisit bellum cum præfato Philippo, Francorū rege, sibi occurrente cum quatuor aciebus, quarum minima Anglorum numerū excedebat. In quo bello cecidere, duo reges, Bohemiæ, & Maioricarū, duces Vtharing, & de Burbon, comites de Alanson, de Harecourt, de Aumarle, de Sauoy, de Bloys, de Mountbyllard, de Nyueres, & de Flandria, & summus Prior hospitalis Franciæ, cum multis dominis & baronibus, & duobus ferè millibus hominū nominatorum de armis, de communibus verò numerus ignoratur. *Franci fugantur.*

Philippus Francorum Rex, dum suos animare satagit, vt fertur in gutture vulneratur & femore, & bina vice, per regem Angliæ, equo suo deiectus est eo die. Quapropter cum residuo sui exercitus excessiui, pulcherrimè prout dicunt Galli, se retraxit. Quæ fuga vocatur a Gallis vulgariter beuretret vsq; in hodiernum diem, mane autem facto Franci redierunt, cum vna acie valdè magna circa solis ortum, quibus occurrerūt comites de Northāptonia, de Warwick, & de Southfolcia, & præliando satis acriter, peremerunt plus quàm duo millia de eisdem, captiuos trahentes multos milites & armigeros, ac fugiētes per tria milliaria prosequentes *Philippi fuga.*

Tertia die post bellum, Rex Edwardus arripuit iter versùs Kalesiam, supponendo totam patriā vastitati. Et nono die post bellum, cinxit obsidione villam Kalesiæ, ab olim sibi, regnoq; suo semper infestissimæ. Quam obsidionem per annum & amplius protelauit. *Calesia obsessa.*

Anno quo supra, obsidione durante Kalesię, Dauid rex Scotorum, solicitatus per literas Philippi regis Francorum venit in partes Northumbriæ cum exercitu sexaginta milliū, reseditq; iuxta Dunelmiam, in Parco vocato Beurepeyr, vbi fixit tentoria sumptuosa, qualia per antea in hijs partibus non sunt visa. Quibus cognitis Archiepiscopus Eboracēsis dominus Gul. la Zouche, comes de Angos, domini de Percy, Mountbray, Neuile, Deyntcurt, Maule, Leyburne, Scrope, Musgraue, vicecomites de Euerwik, dominus Rob. de Bertram vicecomes Northumbriæ, & alij nobiles Baronetti, coadunauerunt se, apud Richmond, & 17. die mensis Octobris, Dunelmiam peruenerunt. Commissoq; graui prælio, cum rege superbo, & gente sua, victi sunt hostes, & interempti pro maiori parte, capto Dauide rege, per Iohan. Coupelond, & tribus comitibus de parte Scotorum. Ex parte Anglorum recensebatur summa virorum bellatorum, cum architenentibus, & cōmunibus, triginta duo millia, de parte verò Scotorum summa totalis excreuit ad sexaginta duo millia. *Scotorum clades*

Eodem anno regina peperit filiam nomine Margaretam.

Anno quo supra Carolus de Bloys, qui se dixit ducem Britanniæ per mediū ius vxoris suæ, cum mille ducentis hominibus armatorum, & sexcentis hominibus armatis, & duobus millibus balistariorum & sex milibus brigantinorū, ac triginta millibus peditum Britonum & aliorū, veniens ad obsedendum castrum, siue villas munitas, quas Anglici tuebantur, habuit repentè obuiā nobilem militem dominū Tho. Dagworth, qui non habuit secum plures, quàm octoginta homines de armis & 100. sagittarios, proponens adire villas quæ pertinebant regi Angliæ, & in eis escas ponere, & arma, contra insultus dicti Caroli si forsan aliquid moliretur contra eas, vt autem vidit dictus Thomas,

se non posse transire quo proposuerat, cepit locum pugnæ. Quo facto superuenit dictus Carolus, cum prædictis cohortibus nono die Iunij, hora prima diei. & circumdedit dictum Thomã, ex omni parte viris armatis & balistarijs. Cum quibus dictus Tho. commisit acriter præliando, ab hora diei prima, vsq; ad horam nonam, & factũ est Dei virtute qui vincere facit in paucis, æquè vt in multis vt hostes non ferentes Anglorũ constantiam, relinquerent domino Thomę campum. In hoc conflictu capti sunt dominus Galeys de le Husce, & dominus Paganus de Fontaneto, qui fuere grauiter vulnerati. Illic occisi fuere dominus Guido de Rocheford, & plures alij milites generosi, de alijs verò quasi sine numero corruere, reliqui se subtrahentes ad magnum vexillum, siue standardũ se contulere. Perseuerauit autem dominus Tho. cum suis in loco belli vsque ad horam vespertinã. Qua quidem hora Carolus recollectis suis hominibus venit vt leena catulis suis orbata contra dictum Thomã, cum tribus magnis aciebus, quarum vna venit contra eum, & vna retro, & tertia ad sinistram eius, omnes pariter peditando. In ante fuit vicecomes de Roan, dominus de Leyacer dom. Rollandus de Tynaule, & dom. de Muntaban. A Latere venit Tho. Carolus de Boys, dom. de Rochford, dom. de Quintium & vicecomes de Goymes. Post tergum verò venit D. de Rotheren, D. de Bewmanners & plures alij, qui intulerunt ei tam grande bellũ ex omni parte, quòd ipse suiq; quorsum se verterent ignorabant, durauit igitur iste conflictus diutissimè, donec omnipotẽti Deo miserante non sine euidenti miraculo, tota potestas illa victa fuit, & campus gloriosè remansit nostris.

In hoc postremo conflictu, plures domini, barones & milites capti fuere, qui omnes tam grauiter erant vulnerati, vt de vita eorũ desperaretur. Et cum tot cecidissent de exercitu Caroli, quòd præ tædio numerari nequirent, tamen laudes Deo, nullus miles vel generosus ex Anglicis fuit occisus in hijs diris conflictibus, licèt omnes penè fuissent grauiter vulnerati, sed non ad mortem.

Dagwurthi Victoria.

Eodem anno idem dominus Tho. Dagwurth cum 300. armatis, & quadringentis architenentibus, & non pluribus, Carolũ de Bloys in obsidione rupis Tyrianæ laborantem 12. Kalend. Iulij, in aurora diei, superueniens aggressus est, prostrauitq; multitudinem ad præliũ præparatam, & eius aduentũ pręstolantem, captiuauitq; cum multis nobilibus dictũ Carolum de Bloys, qui vendicauit totam Britanniam per mediũ ducatum, quod fuit vxoris suæ vt dicebat. Fuere autem in exercitu Caroli milites, & armigeri mille ducenti, & de alijs armatis hominibus sexcenti, balistariorum duo millia, peditum verò numerus ignoratur.

Sub hoc tempore, cũ dominus Henr. de Lancastria, comes de Derby, tuncq; Senescallus Wasconiæ, teneret consiliũ cum magnatibus illarum partiũ, apud Brigerak, & D. Iohan. primogenitus regis Francorum, obsideret villã de Aquilon, & peteret treugas a dicto Comite de Derby, comes ad concedendas treugas noluit consentire, vnde consternatus & valdè confusus dictus Iohan. eò quòd per ante iurauerat se non recessurũ priusquam villam intrasset, relictis sarcinolis, & tentorijs, nocte recessit.

Derbeia comitis clara facinora.

Post cuius fugam comes de Derby dictã villam de Aquilon, villãq; de Reas, & alias multas villas, cum castellis de Ageneys & de Touingges, fidelitatẽ regi Angliæ iurare fecit. Deinde progrediens per Sanctoniã cum mille viris armatis, pernoctauit in villa de Salueterre, quæ se sibi reddiderat, 12. die mẽsis Septemb. Posthæc villas S. Ioh. de Augeleyn, & de Isynghã insultibus magnis cepit, cum castro ipsius villæ de Isyngham, veniensq; ad ciuitatem Pictauensem, obsedit eam. Cuius capitaneus vilipendens paucitatem obsidentiũ, egressus est audaciter ad inferendum eis in campo bellum, cumq; per tempus aliquod manus conseruissent, victi Pictauenses fugerunt, quos Anglici sequentes e vestigio mixti ciuibus, portas intrauerũt, donec totus exercitus introijsset. Perempti sunt ergo, de ciuibus, & auxiliarijs indiscretè venientibus illic perplurimi, & multi captiuati. Episcopus quidam & barones quatuor, cum plurimis alijs euaserunt, fugientes ex alia parte ciuitatis. Comes verò de Derby, se suosq;

refo-

refocillauit ibidem per dies octo, & captis spolijs infinitis, rediјt Burdegalam cum triumpho.

Anno. 1348. cum Rex Angliæ Edwardus arctius obsideret Kalesiam, Rex Francorum iuxta promissionem quam fecerat, venit prope Kalesiam, ad dissoluendam obsidionem si quo modo posset xxvij. die Iulij. Sed cum vidisset se non posse votis suis satisfacere in hac parte vltimo die dicti mensis Iulij, hora vesperarum fecit offerri Regi Angliæ, quod quandocunque sibi placeret extra locum obsidionis venire ad bellum, ex tunc vsque ad horam vesperarum tertiæ diei sequentis, bellum contra se proculdubio inueniret. Quam oblationem Rex Edwardus gratanter acceptauit, quod vt audiuit a referendarijs Rex Francorum, euentum belli noluit expectare, sed omni festinatione, noctanter immisso igne in tentorijs suis combussit ea, vecorditerq; recessit. Quo comperto Kalesienses tertio die sequenti, videlicet die tertio mensis Augusti villam cum castro reddiderunt, se & sua voluntati regiæ submittentes. Rex verò paucis de maioribus captiuatis, totam cōmunitatem cum suis portabilibus, siue mobilibus, liberè permisit abire, dictamq; villā cum castello, retinuit suo imperio subiugatam. Quibus gestis per mediationem dominorum Cardinaliū, ibidem captæ sunt treugæ xxviij. die mensis Septembris, anno quo supra; & Rex cum triumpho rediјt gloriosè.

Francorum regis fuga.

Anno. 1348. composita pace per totam Angliam, videbatur incolis, quasi nouus sol oriri super illos, propter pacis abundanciam, & cunctarum rerum copiam, ac tantarum vbique quæsitarum victoriarum gloriam, nam penè nullius nominis erat mulier, quæ non aliquid de manubijs, Cadomi, Kalesiæ, & aliarum vrbium transmarinarum, vestes, furruras, culcitras, & vtensilia possidebat, mappę mensales, linthea, & lintheamina, sparsim per Angliam in singulorum domibus visebantur. Tūc cæperunt matronę superbire in apparatibus matronarum Gallię, & velut illæ dolebant de rerum suarum amissione, sic istæ gaudebant, de dictarum rerum acquisitione.

Gallia spoliata.

Hoc anno fuit magna pluuię redundatio, quæ durauit a festo S. Iohan. Baptistæ, vsque ad natale domini, quam sequuta est mox mortalitas tam sæua, vt vix viui possent suos mortuos sepelire.

Anno 1349. fuit tanta mortalitas hominum vt multi periti putarent, 10. partem humani generis relictam fuisse superstitem, hanc quoq; pestilentiam, mox lues animalium est sequuta.

Mortalitas.

Sæuiente, vt pręfertur in Anglia tanta peste hominum, dominus Clemens Papa concessit plenam remissionem, omnibus verè confessis & contritis morientibus in hac epidemia per totum regnum.

Clementis bulla

Eodem anno quidam miles, nomine Galfridus Charneys, vnus de secretarijs regis Franciæ corrupto fului metalli ingenti pondere, quodam Ianuense custode castri Walesiæ, misit armatos plurimos, qui iuxta pactum, in castrū admitteretur, ipso foris villam cum grandi exercitu præstolante. Quibus dictum castrum arroganter ingressis, pons ligneus ante fores, ex præordinata cautela subtiliter eleuatus, ingressos detinebat inclusos.

Rex Edw. per idem tempus aduenerat ad illas partes, Francis id ignorantibus, & mox egressus foras pugnauit cum Gallicis, plusquam ducentos electissimos viros armatos perimens, & omnes alios ad fugam cogens. In quo conflictu captus est, cum multis alijs, dictus Galfridus Charneys. Sicq; dolus dolo delusus est, dolosusq; cecidit in foueam quam ipse fecit.

Gallorum strages & fuga.

Anno 1350. commissum est bellum nauale inter Anglicos, & Hispanos, in festo decollationis S. Ioh. Baptistæ, iuxta villam de Winchelse. Qui anno præcedenti, quamplures Anglicos venientes de Wasconia, cum vinis & alijs mercimonijs, crudeliter interfecerant, raptis spolijs eorundem. Quorum sanguinem rex Edwardus vindicare cupiens personaliter ipse obuiauit Hispanis. Et commissa pugna peremit omnes Hispanos qui fuerunt in 24. magnis nauibus, licèt fuissent armati peroptimè, & omni genere defensionis instructi. Maluerūt nempe, præ cordis duritia, mori quàm subijci. Capti sunt igitur naues, viginti

Hispanorum clades.

sex magnæ, reliquis submersis, vel in fugam versis.

Annus Iubileus. Annus iste fuit Iubileus, quo plures vtriusq; sexus pro suorum peccaminum remissione, Romam profecti sunt.

Anno 1351. Guliel. de Edingdon Wintoniensis episcopus, regni thesaurarius, vir magnæ prudentiæ, sed qui plus regis dilexit cōmodum quàm communitatis, excogitauit, & fecit insculpi nouam monetam, scilicet, grossum, & dimidium grossi, sed hæc erant minoris ponderis quàm correspondens summæ sterlingorum. *Moneta noua.* Cuius rei causa, ex post, victualia, cæteraq; mercimonia, fuêre magis cara per totum regnū. Seruientes, operarij, & artifices, callidiores, victu dulciores solito sunt facti. Contra quorum astutiam, nequitiā, & auaritiam ordinata sunt statuta per parliamentū tentum apud Westmon. anno regni regis Edwardi 3. post conquestū 28. & 35. sed parum aut nihil communibus profuerunt.

Anno 1352. in vigilia Assumptionis beatæ Mariæ, dominus Gualterus Bentewe miles egregius, & custos Britanniæ armoricæ iuxta Mauron, inter villas de Reymes, & Plumeræ cum trecentis hominibus armorum, totidemq; sagittarijs debellauit, & vicit Marescallum Franciæ, *Gallorū clades.* venientem hostiliter contra se in numero excessiuo, nempe de parte Francorum cæsi sunt ibidem viri nobiles & domini 13. milites verò 140. scutiferi quoque 100. tot autem pedites, quòd eorū numerus non poterat facile deprehendi. Capti sunt insuper ibidē 9. domini, milites & Armigeri 140. Quo euentu, Gallici atque Britones consternati sunt.

Guliel. Dux Zelandiæ duxit in vxorem filiam Henrici comitis Lancastriæ.

Annonæ caritas. Anno 1353. tanta fuit siccitas a mense Martij vsque ad mensem Iulij, vt vix per totum tempus illud plueret super terram, vnde contigit sata perire, & annonam in regno rarescere. Cui penuriæ condolens Guhelmus dux Zelandiæ, misit Londonias naues plures onustas siligine, quæ non parum profuit incolis regionis.

Hoc anno Henricus comes Darbiæ, & Lancastriæ apud Westmon. dux Lancastriæ est creatus, & Radulphus de Stafford, comes Staffordię factus fuit.

Parliamentum tentum fuit Londonijs, in quo edita sunt statuta de stipendijs operariorum, de longitudine, & latitudine pannorum vęnaliū, de molendinis & impedimentis nauium, & cimbarum, per riuos aquarū omniū per totum regnum. *Statuta edita non executa.* Sed quia non sunt executioni mandata, plus inde quicquam scribere supersedeo.

Anno 1354. facta est concordia iuramento firmata inter reges Angliæ & Franciæ excepto quòd sigilla eorum, ac scripta indentata non sunt apposita. In quibus continebatur quòd rex Anglię haberet omnes terras suas ducatus Acquitanię quas sibi rex Francię iniustè vsurpauerat, si rex Anglię totum ius & clameum, quibus regnū Franciæ vendicabat, regi Francorum remitteret ac in perpetuum renunciaret eisdem. Super quo negotio, ex parte regis Anglię missi sunt solemnes nuncij, ad Romanam curiam, viz. dominus Henricus dux Lancastriæ, Richardus comes Arundeliæ, Gul. Norwicen. episcopus & Guido de Brian miles, vt dominus Papa dictam concordiā confirmaret. Sed dolo fraudeq; Gallorum, quibus iugiter adhærebant vnà cum Legato domini Papæ, a concordia est discessum, vnde Rex Edwardus non modicum exasperatus, copioso exercitu congregato regnum Franciæ intrauit hostiliter, ac illud vastare cæpit.

Eo anno propter seditionem quam laici Oxonijs concitauerant, & damna quæ scholaribus illic irrogauerant, *Oxonia interdicta.* villa supposita fuit interdicto, & regimen totius villæ concessum est Cancellario, ita quòd nullus alius saltem laicus illud obtineret.

Eodem tempore per consilium regis Angliæ Stapulum de lanis reuocatur a Flandria, cum omnibus ad eam pertinentibus, & stabilitur in Anglia, per diuersa loca Lincolnię, & Hull, in omnibus libertatibus, consuetudinibus, & iuribus eisdem concessis in perpetuum.

Per idem tempus transfretauerat Dominus Henricus dux Lancastriæ, cũ magnificentia & honore, ad ineundum singulare certamen Parisijs cum Duce de Brunswike, qui res suas deprędatus est, cum rediret de Romana Curia. Sed interuenientibus dominis, & amicis, sine duello discessēre.

Anno 1355. nunciatum est regi Anglię Philippum regem Francorum diem clausisse vltimum, & Ioh. eius filium, in regem Francię coronatum, eundemq; Ioh. Carolo filio suo seniori, qui dictus est Dolphinus de Vienna, ducatũ Acquitannię contulisse, vnde rex indignatus aduocato coram regni proceribus domino Edwardo suo primogenito, assignauit illi ducatum Acquitanię, qui sibi iure hęreditario pertinebat, præcipiens vt se contra suos aduersarios tueretur. Princeps verò Edwardus, iussis paternis obediens, comitantibus eum comitibus de Warwick, Sarum, & Southfolke, & Oxoniæ, & mille hominibus armorũ, totidemq; sagittarijs, in natiuitate beatæ virginis, velificare cępit prosperoq; cursu peruenit Acquitaniam, & a nobilibus regionis honorificè susceptus est. Quibus aduentus sui causam notificans, optima deliberatione habita, 10. die Octobris equitare cæpit, transiens per patriam de Iuliak sibi subiectam, deinde per patrias de Armanack, de la Ryuer, Cuningg, Slee, Toulouse, Karkason & Nerbon iuxta mare Gręcum, per octo septimanas, villas multas valde, quasdámq; muro clausas, eundo, & redeundo, cepit & spoliauit, & deuastauit per incendia, nulla resistentia sibi facta. Quibus gestis in Wasconia hyemauit. Exercitus tamen eius interea non vacauit otio sed plures bonas villas muratas, & castra fortia, sibi subiugauit, multiq; magnates illarum partium, se cum suis villis & castris, domino Principi submisere & fidelitatem iurauere. *Edw. principis gesta.*

Hoc anno circa principium mensis Nouembris rex Edwardus transfretauit, assumptis secum duobus filijs suis, scilicet Lionello Comite Vltoniæ & Iohan. comite Richmundiæ, domino Henrico duce Lancastriæ, comitibusq; Northãptoniæ, Marchiæ, & Staffordiæ, alijsq; magnatibus, & hominibus armorum, ad numerum duorũ millium. Secundo die mensis Nouembris, egressus Kalesiam profectus est versùs Audomarum, vbi putabat regem Franciæ eius aduentum cum ingenti exercitu expectare, paratum ad dandum sibi bellum prout sibi antea fuerat nunciatum. Sed appropinquante rege Angliæ, rex Francorum euentum belli noluit expectare, sed illico retrocessit, destruẽdo victualia ne nostrates fruerentur eisdem. Quem meticulosè fugientẽ, rex Angliæ prosecutus est, vsque Heden. Sed pro penuria victualium reuersus est per 10. dies destruendo patriam, eundo videlicet, & redeundo.

Dum rex Edwardus ageret in transmarinis partibus, Scoti fraudulenter, & subdolè, ceperunt villam de Berwick, castrum tamen capere nequiuerunt. Ob quam causam rex in Angliam cum festinatione reuersus est. *Berwicum capitur.*

Eodem anno in Parliamento apud Westm. concessum fuit regi, vt haberent de quolibet Sacco lanæ, per 6. annos proximè sequentes 40. sol.

Septimo Idus Ianuarij, natus est Edwardo nouissimus filius apud Woodestock, & vocatus est Thomas.

Anno 1356. Rex Edwardus adiuit partes boreales, cum grandi exercitu, vt villam suam de Scotorum manibus recuperaret, quam Scoti 13. die Ianuarij sibi sine vlla resistentia preuia reddiderunt.

Die 25. Ianuarij, dominus Edw. de Baliol, rex Scotiæ, apud villam de Rokesburgh, regnum & coronam eiusdem transtulit in Edw. regẽ Angliæ, literis suis patentibus, & autenticis inde confectis. *Scotorum regni subiectio.*

Eodem anno dominus Edwardus, primogenitus regis Angliæ, & Princeps Angliæ existens, in Wasconia, consuluit Burdegalenses, & proceres illius patriæ, de aggrediendo regno Franciæ. Cuius propositum comes de Armenack, domini sui proditor, confestim regi Franciæ nunciauit, & quæ mala regno Franciæ imminebant. Quæ cum audisset rex Franciæ, statim iussit destrui pontes constructos super fluuium de Leyre, quas veteres, non sine magnis expensis extruxerant. Princeps hęc audiens, exercitu congregato sexto die Iulij,

cæpit proficisci de Burdegalia, transiens per patrias de Ageneys, Peregor, Limosin, Berry, & de Saloygne. In quo transitu plures villas sibi rebelles incendit, & multas cum castris & munitionibus sibi redditas, obtinuit sub tributo. In hac equitatione plus quàm sex millia hominum armorū captiuauit. In patria verò de Saloygne, capta villa de Remorantyn, castrum eiusdem villæ, sex diebus obsedit, & cepit, captis ibidem domino de Cron, & Brusigundo, alijsq; militibus, & armorum hominibus 80. Deindè progressus est per Toreigne, & Peyton, & ibi propè Chaueny proceres sui 17. die Septēbris conflixêre cū Gallicis, in quo certamine 100, homines armorum ex Gallicis peremerunt. Ceperuntq; comites de Amiser, & de Iuny, cum Senescallo regis Franciæ, & hominibus armorum 100.

Eodem anno 19. die Septembris, vel vt quidam volunt 21. die mensis eiusdem, princeps Walliæ, quasi in fine anni aduentus sui in Wasconiam, occurrit regi Franciæ iuxta Peyteis, non amplius quàm mille nongentis hominibus armorum, totidemq; sagittarijs, venienti contra se cum 7. millibus electis armorum hominibus alijsq; armatis, pauisarijs, ac balistarij s in numero excessiuo. Aderant tunc ibidem duo Cardinales, missi per dominum Papam, pacem facere inter partes, qui a domini Papæ præsentia recessuri, promiserunt eidem dicentes, verè sancte pater, aut habebimus pacem, aut lapides clamabunt. Eueni tq; iuxta vaticinium eorundem, nescientium quod dicebant. Reuera cum sagittarij principis omnes sagittas suas expendissent in Gallicos, & iam stare viderentur otiosi, quia campus belli lapidosus extitit, moniti sunt per Comitem Southfolciæ lapides tollere, & in Francos mittere, vnde contigit quòd magna multitudo Gallorum, ictibus saxorum prostrata perijt, attonita nimirum collisione lapidum in Galeas & cassides impactorum, & sic quodammodo lapides clamauerunt. Igitur cum Cardinales inter vtrumq; populum diligētissimè discurrissent, nec pacem persuadere potuissent, indignantes recesserunt. Tunc confestim acies conuenerunt, vbi primò fractis lanceis, cum gladijs, securibus & bipennibus, rem egerunt. Ibi claruit virtus & probitas, domini Iacobi de Audelee generosi militis, qui potenter, & audacter confregit & perforauit Frācorum aciem, & fuit occasio necis plurimorum hostium ea die.

Cardinaliū promissum.

Ibi patebat fides & constantia comitum de Warwicke & de Southfolke, & cæterorum procerum qui tam animosè, tam acriter, tam atrociter, tam perseueranter pugnauerunt, donec manus eorum gladijs & securibus obrigescerent. Nec minus laudabilis erat ipse dux belli princeps serenissimus, qui non solúm se ducē exhibuit in hoc bello, sed probatum militem & expertum, vniuersa temptans, audens, & faciens, quæ miles faceret animosus. Nec momentanea seu breuis fuit ista pugna, sed tribus vicibus eo die præ multitudine superuenientium hostium oportebat Anglicos prælium instaurare.

Anglorum victoria in Gallos.

Tandem omnipotenti deo nostris tribuente longanimitatem & Gallis immittente formidolositatem insistentibus Anglicis Galli fugerunt, occisis ibidem priùs duce de Burbon, & Athenis, episcopo de Chaluz & alijs dominis & nobilibus ad numerum viginti duorū, militibusq; peremptis, & hominibus armaturæ electis duobus millibus, & de communibus octingentis. Rex insuper Franciæ captus est ibidem, & Philippus filius eius iunior, capti sunt etiam domini Iacobus de Burbon, de sanguine regio, & Archiepiscopus Seuonensis, ac comites 11. domini nobiles 22. milites & homines armorum plusquam duo millia. Expedito finitoq; præfato bello, princeps redijt Burdegaliā cum glorioso nobiliq; triumpho, Ioh. regem Franciæ secum ducens. Dominus Henricus dux Lancastriæ dum hæc agerētur, obsedit in Britannia ciuitatem Ranensem, quam & cepit.

Anno 1357. Dominus Edw. princeps Walliȩ redijt in Angliam cum Ioh. rege Franciæ & filio suo Philippo 5. die mensis Maij applicans in portu de Plimmouth cum præda nobili captiuorum. Et cum peruenisset Londonias cū prædictis

dictis captiuis circa horam diei tertiā, tanta ruit, ad tantum spectaculū populi multitudo, vt vix valeret post meridiem præ compressione plebis ad Westmonast. peruenire.

Citò post hæc missi sunt per papam in Angliā duo Cardinales, pro pace reformanda inter regna; tertius verò Cardinalis venit gratia visitandi regē Frācorum. Qui fræquenter colloquentes cū regibus & eorū consilijs sed nil proficientes, post morā in Anglia biennalē tandē infecto pacis negotio recesserūt.

Gens sine capite

Sub hijs diebus succreuit in Frācia illa famosa magnaq; comitiua, quæ gens sine capite vocabatur. Hæc in initio parua temptans, & mox aggressa maiora magnam Franciæ partem occupans, expulsis vel subactis locorum dominis, suis legibus subiugauit. Erat autem non tantum de vna gente vel natione, sed de pluribus regionibus congregata.

Concessum fuit etiam domino Iohanni regi Franciæ pro redemptione sua soluere sexcenta millia florenorum citra festum S. Martini. Et ad habendam maiorē securitatem istius summæ soluendæ, petijt rex Angliæ obsides de valētioribus personis regni Francorū, sed huic petitioni noluerunt Gallici cōsentire. Quamobrem 20. die Nouembris responsum est Francis, vt se defendant, & præparent ad bellandum.

Eodem anno relaxatum fuit interdictū Oxoniæ quod authoritate domini Iohan. episcopi Lincoln. propter clericidium, & sacrilegia anno proximo præterito fuit illatum.

Hastiludia facta sunt Londonijs præsentibus regibus Angliæ, Frāciæ & Scotiæ, & plebe multa.

Processus contra mendicātes.

An. 1358. tentum fuit Parliamentū Londonijs, vbi de pace reformāda inter duo regna persępe tractabatur, sed nullus effectus de tot tractatibus sequebatur. Armachanus facit processū contra 4. ordines mēdicantium coram papa, demonstrans eos multis rationibus manifestè a suis regulis deuiasse. Frater Iohan. Lyle Eliensis episcopus, vt dicitur iniustè fatigatus per dominā Blanchiam de Wake transfretauit ad Romanam curiam contra voluntatē regis. Dominus verò papa auditis eius querelis fecit excōmunicari publicè omnes aduersarios dicti episcopi, mandauitq; per literas suas Lincolniensi episcopo, & alijs quibusdam prælatis Angliæ vt si quos nouerint dictorum excōmunicatorum, mortuos & sepultos, a sepulturis extraherent, quod & factum est, vnde rex indignatus quia dictorum excommunicatorum quidam erant de consilio suo, dictos prælatos grauiter infestabat. Qua de causa venerunt quidā de Curia Romana missi, ex parte dicti episcopi Eliensis, obuiātes domino I. Roffensi episcopo regniq; Thesaurario armati, tradentes literas apostolicas violenter dicto Thesaurario, quarum tenor hactenus ignoratur, & illico disparuerunt. Quos regales insequentes quosdam captos incarcerabant, & coram regis Iusticiarijs condemnatos in carcere & furca necabant.

Eodem anno, Neustria, & Britannia Armorica graui clade vastantur per Philippum fratrem regis Nauarriæ dominum Iacobum de la Pype, & Robertum Knollis, aliosq; quam plures Anglicos qui ductores fuēre magnæ comitiuæ & in hijs regionibus per tres annos & amplius hostiliter debacchati sunt contra regis Angliæ voluntatem. Ex quibus Robertus Knollis ex vulgari valecto fortuna fauente ditatus, mox factus ductor militum multa miranda gessit in terra, cuius gesta tractatus exigunt speciales.

Eodem tempore quidam natione Wasco, vulgariter nuncupatus Archipręsbiter, duxit aliam comitiuam per diuersas partes Franciæ, ipsas deuastando hostiliter, sed potissimè prouinciæ regionem.

Anno 1359. 14. Kalend. Iunij, dominus Iohannes de Gaunt filius regis Edwardi Comes Richemond, Blanchiam filiam domini Henrici Ducis Lancastriæ consanguineam suam de dispensatione Curiæ, apud Radingum duxit vxorem.

Sub eodem tempore D. Iohan. rex Francię sub vmbra pacis dolosè cōtulit regi Anglię Flandriam, Pykardiam, Acquitaniam aliasq; terras quas equitauerat

& vaſtarat,pro quibus omnibus ratificandis idem rex Edw. in Franciam nuncios ſuos direxit,quibus omnibus Franci contradixerũt. Vndè rex Edw.indignatus cũ claſſe 1100.nauium mare tranſijt,habens ſecum paulò minus quàm mille currus,peruenitq; Kaleſiã 24.die menſis Octobris, & 4.die menſis Nouembris,diuiſo exercitu ſuo in 3.turmas, cõmiſit vnam fortem valdè,domino Henrico duci Lancaſtriæ. Edwardo verò principi turmã deputauit aliam fortiorem, ſibi ipſi turmam fortiſſimam reſeruauit. Qui profecti peruenerunt ante ciuitatem Remenſium in feſto S. Luciæ vbi moram traxerunt inutilem, vſq; in diem S.Hillarij,nihil proficientes ibidem.

Expeditio in Galliam.

Eodem die ſigna conuertit verſùs Burgundiam. Cui occurrit dux Burgundiæ,promittens 70000. florenorum ſoluendorũ ſibi fideliter, ſi toti Burgundiæ parceret,& contineret ab incendijs & rapinis. Quod rex conceſſit eidem, manſitq; iuxta ciuitatem Remenſem vſque in 5. diem poſt feſtum ſancti Gregorij Papæ.

Interim Normanni cum modica claſſe nauium apud Winchelſey applicuerunt,ipſamq; villã Idibus Martij inuaſerunt,& in parte combuſſerunt,ac reſiſtentes interfècerunt,ſexui,ætati,vel ordini non parcentes. Quapropter prælati in Anglia vndiq; confluxerunt ad arma cum clericis & laicis,vt dictis reſiſterent inimicis. Sed cum ſe & ſuos præparauiſſent ad pugnam,nihil actum eſt, hoſtibus valeſacientibus illis cum cachinno.

Normanni aufugiunt.

Anno 1360.tenuit rex Angliæ natale iuxta Remenſium ciuitatem,manſitq; ibidẽ vt præfertur vſq; ad feſtum S.Gregorij, & 12.die Aprilis Pariſius ſe conuertit. Et cum appropinquaſſet Pariſius exercitum in nouem diſpoſuit aciebus,& creauit ibidẽ milites quadringentos.Deinde mittitur dominus Henricus dux Lancaſtriæ ad portas ciuitatis proferens hijs qui intus erant bellum campeſtre, ſub hac conditione,vt ſi rex Angliæ deuictus foret ibidẽ,nunquam ex poſt regnum Franciæ vendicaret. Sed Galli bellũ committere detrectabant, quapropter tirones nouelli, militeſq; veterani armati cum alijs dederunt inſultum ciuitati,& confeſtim eius ſuburbana deſtruxerunt.

Conditiones pugnæ Gallis.

Londonienſes per idem tempus, cum cæteris regni incolis affectantes vindicare dedecus nuper acceptũ per Francos apud Winchelſey cum claſſe octoginta nauium & 14. millibus hominum cum ſagittarijs perſcrutando aduerſarios quæſierunt. Et tandem applicantes in terra hoſtili, ceperunt inſulã quæ Caus vulgariter appellatur. Franci præuenire cupientes hos rumores præordinauerunt dominũ Abbatem Cluniacenſem comitem,de Tankeruile, Seneſcallum Franciæ,Bruſigaldum conſtabularium, & nonnullos alios viros venerabiles de conſenſu domini Caroli regentis Franciam,pacem finalem & firmã oſtenſis conditionibus, in ſcriptis a domino rege Angliæ humiliter poſtularent,ſed conditiones inſcriptæ & excogitatæ per Francos,nec regi nec ſuo cõſilio placuêre. Quapropter rex cõmotus,prohibuit ne ſollicitarent eum amplius,niſi habita ad eius beneplacitum prolatione præmiſſorum.

In craſtino octauarum Paſchæ,conuertit ſigna verſùs Aurelianum, predando,vaſtando,conflagrando quæq; ſors obtulit tunc eidem. Quo tempore fuit tanta frigoris immanitas,vt plura millia hominum & equorum in exercitu regis exanimaret.

Circa feſtum inuentionis S.Crucis nuncij memorati venientes ad regẽ iuxta Carnotum,obtuleiunt ei optimam formam pacis,ordinatam circũſpectiſſimè,de cõmuni conſenſu regentis,ac maiorum Franciæ,ſub data apud Carnotum 15. die menſis Maij, requirentes humillimè benignã donationem ſuam atque beneuolentiam conſenſumq; gratioſum, vt eam dignaretur admittere & ratam & gratam tenere, pro ſe & hæredibus ſuis in perpetuum, qua forma cum deliberatione perſpecta,dominus rex annuit votis eorũ, ita duntaxat, vt iuratis in corpore dominico partibus, tactiſq; ſacroſanctis Euangelijs pacta ſtabilirentur. Proinde celebrata Pariſius miſſa ſolemniter, Carolus primogenitus regis Franciæ in præſentia nunciorum regis Angliæ atque procerũ regni Franciæ,dicto ter agnus Dei & adiecto,dona nobis pacem,aſcendit ad altare,

Pacis forma.

&

& dextram super patenam posuit, in qua locatum fuerat corpus dominicum, leuamq; super missale,sicq; iurauit.Nos Carolus iuramus,ad sacrosancta corpus domini & Euangelia, firmiter seruare penes nos pacem & concordiã formatas inter reges,& nullo modo in contrariũ venire. Posthæc datis militibus reliquijs de corona Christi in testimoniũ valefecit eisdem.|Simile iuramentum præstitit apud Luneros,dominus Edw. princeps Walliæ proxima feria sexta sequente. Ambo igitur reges,& eorum filij,maioresq; vtriusq; regni,idem corporale sacramentum præstiterunt.Ad corroboranda quoq; complendaq; prædicta,rex Angliæ petijt & accepit maiores Franciæ in obsidatum,viz.5.duces, 8.comites,& 30.dominos nominatos, assignataq; sunt dies & tempus, quibus ambo reges conuenirent prædicta consummaturi cum suis consilijs apud Caleys.

Iuramẽti forma

Scriptis igitur sigillatis & indentatis, confestim Rex Angliæ transiuit ad Hounflet vbi naues ascendit & fœlici cursu peruenit in Angliam. Et confestim transiuit ad turrim, gratia visitandi regem Franciæ, vbi limitata summa redemptionis suæ,quæ stetit in tribus millionibus florenorum,quorũ duo valerent 6.sol.& 8.denar.eum ab omni carcere liberauit. Quibus ita gestis Rex Angliæ regem Franciæ cum summa veneratione deduxit ad mare qui nono die Iulij transfretauit,atque peruenit in regnum suum,tractaturus effectualiter de pactionibus supradictis.

Rex Franciæ liberatus.

Elapso paruo tempore conuenerunt apud Calesiam ambo reges, cum suis consiliarijs,tractaturi finaliter de pace & concordia præformatis apud Carnotum,iurauerũtq; firmiter pacta seruare penes se. Quorum articuli in chronicis nostris maioribus latiùs describuntur.

Hijs ita gestis confestim mittuntur nũcij summo pontifici, pro pace pactisq; mutuis confirmandis.

Anno 1361.In parliamento Londonijs proponebatur cunctis regni statibus concordia inter reges stabilita,placuitq; cunctis dictam concordiam recipere & tenere. Quamobrem celebrata missa de sancta Trinitate, a domino Cantuariensi cum magna solemnitate, astante rege cum filijs suis,& accensis luminaribus,& erectis crucibus singuli qui non prius iurauerant,super corpus dominicum,& missale,istud sacramentum in scriptis præstiterunt,domino Cantuariensi inchoante. Nos N.Cantuariensis Archiep. iuramus ad sacrosancta corpus dominicum & Euangelia firmiter seruare penes nos pacem & concordiam firmatas inter reges,& nullo modo in contrarium venire. Quibus expeditis,singuli suas schedulas regijs notarijs tradiderunt.

Eodem anno illa magna & famosa comitiua de diuersis nationibus adunata,cuius duces pro maiore parte fuerunt Anglici,partes Franciæ versus Auinoniam inuaserunt, villam S.Spiritus ceperunt, cum villis & castellis multis in Francis,quos nulla virtute vel arte expellere potuit rex Franciæ de terra sua.

Comitiua magna.

Eodem tempore surrepsit & alia comitiua, quæ vulgariter vocabatur Alba quæ transijt in Lumbardiam,cuius etiam duces fuerunt Anglici, & quandoq; militabant alienis stipendijs,aliquando verò commotu proprio discurrebant, accipientes redemptionem de diuersis villis,castellis ac ciuitatibus, nec pene deguit securus aliquis in illis regionibus,qui non istorum beneuolentia fruebatur. Sub hoc tempore dominus princeps Walliæ desponsauit dominam Iohannam Cantij comitissam.

Anno 1362. dominus Edw. princeps Walliæ accepit a patre coram regni magnatibus principatum Acquitaniæ, fidelitate prius & homagio regi patri factis.Non tamen reliquit principatum Walliæ,ducatum Cornubiæ neq; Cestriæ neq; Cantiæ comitatus. Qui circa festũ Purificationis beatæ Mariæ prox. sequens cum vxore & tota sua familia in Wasconiam transfretauit.

Hoc anno expletis annis quinquaginta a natiuitate domini Edw. regis Angliæ,idem rex volens reddere Iubileum suum memorabilem,celebrato parliamento populo suo se exhibuit gratiosum, reis maiestatis suæ offensas indulgendo,vinctos a carceribus liberando,& exules reuocando. Ad petitionem e-

tiam communitatis placita in lingua materna, & non in Gallica versari iussit. Leonellum quoque filium suũ fecit ducem Clarenciæ, & Edm. comitem Cantebrigiæ. Ordinatum fuit insuper in hoc parliamento, quòd nullus in regno præter regem & reginam atque duces haberet prouisores victualium, nec aliquid caperet, nisi denarijs persolutis, & vt transgredientes stricto iudicio punirentur.

In hoc parliamento concessum fuit regi recipere per tres annos sequentes 26. sol. 8. denar. de quolibet Sacco lanę.

Statuta de vestibus.

Anno 1363. in parliamento tento Londonijs, omne ornamentum aureum, & argenteum fuit damnatum, s. in cultellis, cingulis, monilibus, anulis & cæteris corporum ornamentis, nisi in talibus qui possent per annum expendere 10. libras. Ordinatum insuper fuit ibidẽ, ne mercatores Angliæ cum suis mercimonijs, vel ad vina quærenda de cætero transfretarent, & vt singuli, artes singulas exercerent, & vt nulli pannis pretiosis aut pellura vterentur, nisi qui possent per annũ expendere 100. libras, & ne plebeij operarij & agricultores vescerentur cibis delicatis. Sed hæc omnia nullum effectum cepêre.

Per hoc tempus venerunt tres reges, scilicet, Franciæ, Cipriæ & Scotiæ, gratia videndi & alloquendi regem Anglię, a quo plurimum honorati, donisq; donati, reges Cipriæ & Scotiæ ad sua reuersi sunt, sed rex Franciæ morbo correptus, Londonijs apud Sauoy diẽ clausit extremũ, sed hoc contigit anno sequenti. Exequias eius rex Angliæ in diuersis locis fecit solemniter celebrari, ac vsq; Doueriam suis sumptibus per viros honorabiles corpus eius more regio conduci fecit. Qui tandem sepultus est iuxta Parisium apud S. Dionisij monasterium in sepulchro regum.

Gelu.

Eodem anno 7. Idus Decembris cępit gelare, perdurauitq; gelu fortissimum vsque 14. Kalend. Aprilis.

Eo tempore rex Cipri itinerando per Angliam plura perdidit per latrones. Ob quam causam rex Edw. concessit Londoniensibus potestatem iustificandi malefactores, & incarceratos infra ciuitatẽ liberãdi, iusticiarijs regijs vt prius solebant minimè requisitis.

Caristia.

Hoc anno fuit tanta frumenti penuria, vt summa tritici ad quindecim solidos venderetur.

Anno 1364. Carolus de Bloys cum tribus millibus sexcentis viris bellatoribus irruit subito super Iohan. de monte forti, & dominũ Gul. Latimer, dum essent in obsidione villæ & castelli de Aueroy, qui vix habebant secũ mille sexcentos de Anglis & britonibus. Et facto congressu sine deliberatione, ceciderunt ex parte ducis tantum 7. viri, & ex parte Caroli intrusoris corruit ipse Carolus, cũ domino de Rocheford, & Gul. Vango, & ex militibus atque armigeris pene mille, captiq; sunt de parte Caroli, duo comites, 27. domini, & armati viri strenui mille quingenti.

Quinto Idus Aprilis obijt dominus Ioh. rex Francorum.

Longobardi mercatores per socios suos accusantur de magna infidelitate in suis mercimonijs factis regi. Quapropter ex illis multi recluduntur in turri donec finem fecissent ad regis beneplacitum.

Eodem tempore Edmundus de Langley regis filius, desponsasset filiam & hæredem comitis Flandriæ, nisi propinquitas consanguinitatis prohibuisset, vnde pro habenda dispensatione, missum est ad papam. Sed rex Franciæ Carolus, ne matrimonium istud procederet, callidè impediuit. Quæ mulier ex post copulata fuit Philippo fratri regis Franciæ duci Burgundiæ, qui quondam patri suo in Anglia fuerat concaptiuus.

Anno 1365. natus est domino Edw. principi Walliæ & Acquitaniæ apud Angolismum filius, & vocatus est nomine patris sui Edwardus. Hic anno ætatis suæ 7. diem clausit non tamen præmaturè, vt plurimi asserebant.

Eodem anno Ingelramus dominus de Councy apud Windeleshorã desponsauit Isabellam filiam regis Edwardi.

Hoc etiam anno rex Cipri cepit Alexandriæ magnę partem tertiam, & de-

spolia-

ſpoliatam dimiſit incredulis, quia nō habuit qui poſſent cuſtodire eam. Interfuerunt autem huic captioni cum rege Cipri plures Anglici & Acquitanici, referentes tam in Angliā quàm Acquitaniam pānos aureos & holoſericos, ſplēdoreſq; gemmarum exoticos in ſuæ teſtimonium probitatis.

Anno 1366. natus eſt domino Edw. principi apud Burdegaliam ſecundus filius dictus Richardus, quem Richardus Rex Maioricarum de ſacro fonte ſuſcepit.

Hoc in tempore Rex Franciæ & maiores illius regni implorabant auxilium regis Angliæ, contra magnas comitiuas quæ bacchabantur in Francia, quarū ductores erant Anglici pro maiori parte vel ſaltem de dominio regis Anglorum. Qui mandauit eis per ſuas literas vt regnum Franciæ euacuarent, & illud deſinerent moleſtare. Qui primò tergiuerſantes, nec ſuas quas ceperāt munitiones deſerere meditantes, breui ridiculoſoq; reſponſo regem Angliæ exacerbauerunt. Quapropter rex Angliæ ad humiliandū eorum ſuperbiam conduxit exercitum, nauigium præparauit. Quod cum audiſſet rex Franciæ per nuncios rogauit regem Angliæ vt a ceptis deſiſteret & domi ſe contineret, vnde contriſtatus rex Angliæ iurauit per ſanctam Mariam, ſe non laturum auxilium regi Franciæ in æternum, licèt cum dictæ comitiuæ niterentur expellere regno ſuo. Nihilominus ex poſt ad iuſſum regis Angliæ redditis regi Franciæ villis & Caſtellis, per dictas comitiuas diu poſſeſſis regno Franciæ valefecerunt.

Comitiua dānā.

Bertrandus Cleykyn inſignis & belliger habens collegam Hugonē de Caluerlee, militē toti Europæ famoſum, cū parte magnæ comitiuę proceſſit cōtra Petronē regē Hiſpanię vt Petronē regno priuaret, & Henricū faceret coronari, ad quod etiā exequendū acceſſit auxiliū & fauor Papæ. Petro rex Hiſpaniæ cū audiſſet aduentū illius terribilis comitiuæ fugit ad principē Walliæ, ab eo cōtra tam ſæuos hoſtes ſuffragia petiturus. Quo fugato Hēricus frater eius nothus, aſſenſu multorum procerū & auxilio comitiuæ prædictæ rex Hiſpanię factus eſt. Numerus iſtius comitiuę ſtetit in 60. millibus bellatorum.

Inſultus in Petronem.

Anno 1367. dominus Edw. princeps condolens calamitatibus domini Petronis regis eiecti, profectus eſt in Hiſpaniam, cum nobili multitudine pugnatorum Angliæ, Scotiæ, Nauarriæ, Acquitaniæ, Britanniæ, Armoricæ, & aliarum gētium plurimarū. Ad quem (cum attigiſſet partes Hiſpaniæ) cum multis acceſſit dominus Hugo de Caluerlee, deſerto Henrico baſtardo, qui noluit in bello ſtare contra principem primogenitum regis ſui, venit inſuper ad eum dominus Robertus Knolles cum parte prædictæ Comitiuæ, quæ cum eo remanſerat. Poſt abſceſſum Bertrandi Cleykin & Hugonis de Caluerlee, cuius numerus fuit 10. millia virorum ſcientium bellum, & ad opus martium promptiſſimorum, de Anglia venit ad eum dominus Iohannes dux Lancaſtriæ cum multis valentibus militibus & armigeris, architenentibus, alijſq; armatis, eratq; cum eo rex Nauarriæ cū pluribus probatis hominibus de gēte ſua. Ex aduerſa parte venit ipſe Henricus Baſtardus, & cum eo Bertrandus Cleykin cum maiori parte illius ſæpedictæ magnæ comitiuæ quę ſequebatur eum, non illius amore tantummodo, ſed opimioris ſpe predę. Venerunt & omnes domini potentiores prouinciarum Hiſpaniæ, & de Gallijs infiniti, partim miſſi per regem Franciæ, partim lucri contemplatione. Saraceni præterea, & vlteriores Hiſpani, cum incredulis confluxerunt, cum intruſore prænominato qui præ multitudine dinumerari nequibant. Princeps perpendens omnium horū multitudinem, quantum res patiebatur, die noctuq; laborabat, ad opus martium conſummandum. Vnde contigit vt contra opinionem hoſtium, qui nullo modo putabant eum tam ſubitò aduenturum, tertio die Aprilis oriente ſole, irrueret ſuper eos. Bertrandus Cleykyn more ducis prouidi bellū differre quoquomodo geſtiens donec ſui ſe poſſent armare, qui nondum ſtratu ſe excuſſerat, cum quinq; vel ſex ſocijs intrauit campi medium, in quo bellum gerendū fuit, inter vtrumq; exercitum conſtitutum. Cui cum pari occurrens numero miles nobilis dominus Tho. Vfford, equites quidem omnes contra ſe venientes, hoſtili haſtiludio de ſuis deiecit equis. Et cæteris interemptis de parte Ber-

trandi ipse quidem captus est viuus. Interea anteriores acies, sibi inuicem obuiarūt, vbi sagittarijs Anglicanis laudabiliter rem gerentibus Hispanos multipliciter terruerunt. Dominus Ioh. dux Lancastriæ, & dominus Ioh. Chaundos miles famosissimus, & qui de magna comitiua adhæserant principi, in acie prima cōstituti sunt. Super hos pondus belli stetit, super hos Sarazenica phallanx incubuit, super hos innumera Hispanorum multitudo diu sæuit, sed tandem superueniente domino Rob. Knoll cum electissima gente quæ eum secuta fuerat, & velut fulminea tempestas irruens super hostes, & pars aduersa terretur, & debilitatur. Terga proinde vertunt Hispani, & per centenos corruunt ad inferna pagani. Ipse campi ductor partis aduersæ, pauefactus hijs visis, & de grandine sagittarum caput eius circumuolantium tremefactus, reliquit sonipedem quem insedit, & equum velociorem insiliens fugam cepit, non tamen illæsus vt fertur, fuit in inquine sagittatus. Cognita verò fuga sui ducis Hispani terga dedêre, peremptis in bello siue fuga 7. millibus armatorum. Captus est in bello comes de Dena, cum multis nobilibus Hispanorum. Bertrandus Cleykin captus fuerat, ante bellum vt præfertur, qui principalis extitit Bastardi consiliarius, & dux primæ cohortis. In fluuio verò de Nazar suffocati sunt plurimi, qui dum pertransire vellent, vada nescientes, rapaci gurgite sunt absorpti. Rubuitq; fluuius per multa millia de sanguine vulneratorū pereuntiū in eodem. Commissum fuit hoc prælium tertio die Aprilis, vel vt quidam volūt in vigilia dominicæ Annunciationis. Igitur serenissimus princeps obtenta victoria dominum Petronem restituit regno suo. Et rediens in Acquitaniā, compulsus est confringere vasa sua aurea & argentea & sculpere in monetam, quā stipendarijs suis irrogaret, quia Petro pro tunc non inuenit in thesauris suis, vnde principi satisfaceret iuxta pacta. Ob quā causam Princeps cum redisset in Acquitaniā coactus est manus mittere ad bona subiectorum suorum & exigere nouas taxas Wasconensibus insuetas. Quamobrem citò posteà, defecerunt ab eo, & rebellare cæperunt, vt in sequentibus elucebit.

Hispanorum clades.

Per idem tempus Bertrandus Cleykin, soluta redemptione a captiuitate liberatur. Et pergens in Hispaniam regi Petroni reconciliatur. Cui persuasit, vt reciperet Henricum Bastardum fratrem suum in gratiam, quem promisit fidelem sibi futurum. Cuius assertioni Petro fidem dans, iussit vt eum adduceret, spondens se sibi rancorē omnem, & forisfacturas corditer remissurū. Bertrandus cuncta dolosè faciens, procurauit vt præfatus Henricus adueniret cum armata manu, tempore quo rex sedebat in mensa, & subitò, præoccupatum lancea perforaret. Quo facto Bastardus inuasit regnum nactus proditione, quod non potuit aperto morte. Edwardus princeps intoxicatus sanitate corporis vsque ad finem vitæ fuit priuatus.

Anno 1368. Leonellus dux Clarentiæ regis Edw. filius Mediolanū abijt, ducere in vxorē filiam Galeas, domini Mediolanēsi, cum qua medietatē eiusdem dominij fuerat accepturus, vbi celebrato cum gloria maxima matrimonio, vix 5. mensibus superuixit. Eodē anno pacis pacta fregerunt Franci, capientes in Pontino castella, villas, oppida, & munitiones spectantia iuri regis Angliæ, & homines eiusdem perimentes, & plurimos captiuantes, rege hæc omnia ignorante. Et vt efficacius regis Angliæ circumuenirent innocentiā, rex Franciæ literaliter denunciauit regi Angliæ, se fore paratum soluere quod residuum fuerat de redemptione patris sui Iohannis quondam regis Franciæ, & omnes pacis conditiones editas Calesiæ obseruare. Et vt pleniùs circunueniret regem Angliæ misit ei vina de Boemia & alia donatiua, inditia bonę fidei & dilectionis. Et factum est, adhuc nuncijs cum rege existentibus, rumores flebiles deferuntur ad regem de equitatione Francorum hostili in pago Pontini, & de excessibus factis ibidem. Quibus auditis rex iussit nuncijs vt cum donis suis fallacibus redirent ad dominum suum fraude plenum, cuius nugas & dolos non diu tolleraret inultos. Quibus domūm remeantibus occurrere Calesienses, & vina direpta Calesiam adduxerunt.

Franci fœdifragi.

Francorū dolus.

Hoc anno dominus Simon de Langham Archiep. Cantuar. assumptus est ad

Car-

Cardinalatum, vocante eum Vrbano 5.

Anno 1369. rex Edw. 3. in parliamento tento Londonijs, tractauit de concordia violata, paciſq; pactionibus inter ipſum & regem Francię. Quapropter ſicut olim, totum regnum Franciæ vendicauit. Miſitq; circa feſtum natiuitatis beatæ virginis, filium ſuum Ioh. ducem Lancaſtriæ, & Humfridũ de Boun Comitem Herefordiæ cum valida manu militum & architenenſium, ad ius ſuũ ex integro repetendum. Qui cum transfretaſſent, & ſuper montem qui dicitur le Chalkhull caſtra metati fuiſſent contra Francos qui illuc illis occurrerant, tã diu iacuerunt ibidem donec conſumptis victualibus pars Anglica fame deficiebat. Erant tunc ibi multi valentes barones & milites qui cenſuerunt cum Gallis fore pugnandum, priuſquã gens Anglica fame periſſet. Sed duces cauſabantur ſibi non eſſe manum ſufficientem ad obuiandum Gallis.

Rex Franciam vendicat.

Interea dominus Tho. Beuchampe comes Warwici audiens Francos paratos ad pugnam, aſcenſis nauibus cum electis militibus verſus Caleſiã nauigauit, de cuius aduentu Franci ſtupefacti, relinquentes tentoria cum victualibus clam fugerunt. Comes verò cum applicuiſſet, ducum deteſtatus ignauiam cõſulentium ne progrederetur, ego inquit progredi & pugnare volo, dum adhuc panis patriæ in virorum meorũ ventribus remanet indigeſtus. Nec mora, progreditur, & inſulam de Kaus ferro flammaq; vaſtat nemine reſiſtente: ſed heu redeundo verſus Caleſiam morbo correptus de medio ſublatus eſt. Cæteri duces aduerſante fortuna, inglorij redierunt.

Magnanimitas Thomæ Beuchampe.

Per id tempus papa fouebat guerram contra dominos Mediolanẽſes, militante pro eo domino de Spẽcer qui laudabiliter bella geſſit papalia poſt mortem Leonelli ducis Clarentiæ cum quo peruenerat ad partes illas.

Eodem tempore floruit ille miles egregius & toti mundo nominatus Ioh. Hawkwood natione Anglicus, qui duxit comitiuam albam ſuperiùs nominatam, & nunc contra papã, nunc contra præfatos dominos Mediolanenſes arma gerebat, ſemper inuictus. Cuius admiranda geſta prædicat vſque nunc Italia & Lumbardia.

Hoc anno modius frumenti tribus ſolidis vẽdebatur. Domina Blanchia duciſſa Lancaſtriæ viam vniuerſæ carnis ingreſſa eſt, & in eccleſia S. Pauli Londonijs ſepelitur.

Duciſſa Lancaſtriæ animam efflat.

Parliamentum London. in quo conceſſæ ſunt regi decimæ triennales, in tribus annis ſequentibus perſoluendæ, & a laicis quintadecima triennalis.

Anno 1370. rex Edw. prauo ductus conſilio petijt & accepit mutuò de prælatis, dominiſq; temporalibus, ac mercatoribus magnas ſummas pecuniæ, dicens quòd illas expenderet in defenſione regni & eccleſiæ, ſed ſecus accedit quàm putabant.

Circa feſtum natiuitatis Sancti Iohannis Baptiſtæ, rex congregari fecit exercitũ forte valdè in quo nobiliores fuere, dominus de Grauntform, & dominus filius Walteri. Quibus præfectus eſt D. Rob. Knolles, vir qui tranſmarina bella per ante fortunatè tractauerat, cuius diſcretione Rex vniuerſos cenſuit gubernari. Qui tranſeuntes in Franciam, quã diu Roberti paruere conſilijs, Gallos indicibiliter terruerunt. Sed tandem ingruente hyeme, orta inter adoleſcentes dominos, & dictum Rob. diſſentione, factione Iohan. Menſtreworth militis, qui & ipſe partẽ ducebat exercitus, dicentis dictos dominos non debere ſubijci ducatui Veſpilionis veterani, qui ſatis erãt idonei quiſq; pro parte ſua ad perficiendum iniunctum negotium, in diuerſas turmas ſe pueriliter diuiſerunt. Quorum incorrigibilem animum cum perſentiſſet Robertus, receſſit in Britãniam, ad propria caſtra ſua, quę quondam conquiſierat enſe ſuo. Franci verò duce Bertrando Cleykyn in cæteros dominos ſic diuiſos, & nondum in locis refugij conſtitutos hoſtiliter irruerunt & quos voluerunt captiuos duxerunt, & reliquos occiderunt. Iohan. Menſtreworth conſultor peſſimus, amiſſis de ſuis plurimis vix euadens venit in Angliam, imponens domino Roberto Knoll. huius infortunij totam cauſam. Sed antiqua viri probitas cunctis nota id effecit, vt idem Ioh. mendax reputaretur, & non ſolùm ingratus ſed infidus dicto Roberto prædicaretur.

Robertus tamen non audebat in Angliam remeare, donec gratiam regis magna summa pecuniæ comparasset. Igitur præfatus Ioh. Menstrewurth cernens suas fraudes pro votis non posse procedere transfugit ad regem Franciæ, domini sui effectus proditor manifestus.

Hoc anno magna pars Wasconię desciuit a principe propter insolitas exactiones, & maximè ciuitas Lemonicensis rebellare cœpit. Quam princeps post diram obsidionem arte fodientium captam destruxit solo tenus, rebelles iustè puniendo. Posthęc infirmitate grassante, & pecunia deficiente, Angliam reuisere sibi necessarium videbatur. Cum coniuge proinde & Richardo filio suo, (nam Edw. senior filius tunc obierat) ad portū de Plimmouth applicuit, relictis in Wasconia duobus suis fratribus, Ioh. duce Lancastriæ, & Edmundo comite Cantebrigię, ad defensionem patriæ cum alijs viris strenuis & bellicosis. Cumq; peruenisset ad patris pręsentiam, in manus eius totum dominiū Wasconiæ resignauit.

Princeps resignat Wasconiam

Eodem anno dominus Ioh. Chaundos miles probatissimus, dum superatis hostibus in Wasconia caput incautè discooperuisset, ictu spiculi pereptus est. Cuius audito rex Francorum infortunio, fleuisse fertur, propter viri modestiā, nobilitatem, multiplicesq; virtutes.

Anno 1371. in parliamento tento Londonijs tempore quadragesimali, petijt rex a clero & populo subsidium 50000. librarū. Ad quam summam leuandam taxati fuere, sacerdotes stipendiarij iuxta summā quam receperunt a conductoribus annuatim. Minuta etiā beneficia per ante non taxata, ad complementū huius summę similiter taxabantur.

Episcopi amouentur de officijs secularibus.

In hoc parliamento petentibus dominis temporalibus, ammoti sunt episcopi de officijs Cancellarij & Thesaurarij, & clericus de priuato sigillo, & seculares siue laicales personæ eorum locis subrogati sunt, & hoc quidem totum factum est in odium clericorum. Eo tempore missi sunt solemnes per papam nūcij pro pace reformanda inter reges, sed nullo expedito negotio recesserunt.

Anno 1372. 9. die mensis Iunij, rex fecit submoneri ad parliamentum tenēdum Wintoniæ de clero 4. tantùm episcopos, & abbates totidem, quia dicebatur quòd mercatores Londonienses & aliorū locorum rebellare volebant. Ioh. dux Lancastrię, & frater eius Edm. comes Cantebrigiæ, de Wasconia redierunt in Angliā, ducentes secum duas filias Petronis, quondam regis Hispanię, quas ex post in coniuges acceperunt, dux quidem seniorem & comes iuniorem. Et ab eo tempore dux se regem castellæ nominauit & scripsit.

Papa per hoc tempus misit duos Cardinales in Angliā pro pace reformāda, cardinalem, viz. Anglicum, & cardinalem Parisiensem, qui parum profecerunt, nisi quòd vberes procurationes de suis prouincijs reportauerunt. Anglici Flādrensium concitati insolentia, commisso nauali bello vicerunt eos, captis, 25. nauibus onustis sale, & vniuersis hominibus interemptis.

Flandrenses ab Anglis profligati.

Eodem anno Franci obsederunt villā de Rupella, ad quos remouendos missus est dominus Iohan. Hastings comes Penbrochiæ, iuuenis 25. agens annū cum electissima multitudine armatorū. Super quos in portu de Rochella ruit repentè classis Hispanica, quæ victis Anglis & occisis & cunctis cæteris pene captis classem anglicā concremarunt. Ibiq; captus est dictus comes cū multis valentibus, & ductus in Hispaniam cum stipendiali pecunia a rege recepta, pro guerra ibidem continuanda. Istud infortuniū contigit in vigilia natiuitatis S. Iohan. Baptistæ, nonnullis astruentibus causas huius infortunij fuisse, vel quia fędere coniugali rupto, peccatū adulterij paruipendit, vel quia deliberauerat libertates ecclesiasticas annullasse, vel quia regi malitiosè persuaserat, vt ecclesiastici grauiùs mulctarentur quā alij seculares. Quod consilium indicibiliter dominis illius temporis dicitur placuisse.

Eodē anno rex Edw. collecto nauigio & exercitu validissimo intrauit mare, vt obsessis in Rupella subueniret. Sed cōtinuè flantibus ventis cōtrarijs ad terrā tristis redijt, expēsis in hoc apparatu nouies 100000. librarū, prout fertur. In hoc apparatu fuit cum eo filius suus princeps & regni nobilitas pene tota.

Hoc anno cum prævalida manu bellica transfretauit Ioh. dux Lancastriæ, & equi-

equitauit per Parisium & Burgundiã, redemptiones pro suæ voluntatis arbitrio de villis accipiens & munitionibus nemine resistente. Tandẽ relicta Francia progressus est per deserta montium regionis Aluerinæ, vbi deficientibus victualibus multi de exercitu perierunt. Ex hinc profectus in Acquitaniã peruenit Burdegaliam, vix 40. caballos secum viuos ducens, nempe si vulgo credi debet, 30000. equorum in hac infausta profectione dicitur amisisse.

Eodem anno rex Edw. misit ambassiatores ad dominum papam rogans vt super reseruationes beneficiorum Anglicorũ in curia sua factas de cætero supersederet. Et vt clerici ad episcopales dignitates electi suis electionibus pleno iure gauderent, & a suis metropolitanis confirmarentur prout antiquitus fieri consueuit. Super quibus articulis & nonnullis alijs quibus tam rex quã regni cõmunitas sensit se grauari, nũcij a papa certa recepere responsa, de quibus cum redissent in Angliam deberet papæ rescribi per regem de voluntate sua & procerum, antequam aliquid determinaretur de præmissis. *Regis ad papam petitio.*

In Parliamento tento Londonijs decretum fuit vt ecclesiæ cathedrales suis gauderent electionibus, & quòd de cætero rex contra electos nõ scriberet, sed per suas literas ad eorum confirmationes iuuaret. Sed tamẽ nil profuit hoc statutum. In eodem parliamento concessa fuit per clerũ regi decima, & per laicos quintadecima.

Hoc an. castellũ de Liziniaco Frãcis reddebatur pro redẽptione D. Tho. Percy.

An. 1374. Dominus Iohan. dux Lancastrię redijt in Angliã de Wasconia, post cuius recessum tota pene Acquitania desciuit a fide facta regi Angliæ præter Burdegaliam & Bayonem. *Acquitania desciscit.*

Quinto die Iulij obijt M. Gul. Wittlesey Cant. Archiep. Monachi verò illius ecclesiæ ad electionem procedentes cardinalẽ Angliæ in Archiep. postularunt, quòd tantũ offendit regem, vt eos proponeret exlegare. Vnde cõpulsi sunt pro recuperanda regis gratia prouidere fuluo metallo remedia.

Hoc anno tractatum fuit in Flandria apud Bruges super articulis inter papã & regem pendentibus: & concordatum est quòd papa non vteretur de cætero reseruationibus beneficiorũ, et quòd rex per breue, Quare impedit, beneficia non conferret. Sed de electionibus tactis superiùs, pro quibus anno præterito directi fuerunt ad papam nuncij, nihil in hoc tractatu tactum fuit. Credebatur nempe quòd quidam ex aulicis, qui se sciebant potius per Romanam curiam promouendos, quã per electiones legales, istũ articulũ supprimi procurarunt.

Eodem anno conuenerunt apud Bruges electi nobiliores Angliæ, i. dux Lancastriæ, Gul. comes Sarum, Reginaldus dominus de Cobham, & alij plures sæculares ad tractandũ de pace inter regna. De ecclesiasticis verò, D. Simon de Sudbiria Cant. Archiep. cum alijs clericis regni famosis illuc directi sunt. Quibus occurrerunt de parte Francorũ pro dicto negotio dux Andegauiæ cũ multis regni proceribus & episcopis. Durauitq; tractatus iste ferè cõtinuis duobus annis non sine partium magnis sumptibus & labore. Franci per totũ tempus istud domi nõ de pace sed prælio cogitabãt resarciẽtes arma vetera, nouaq; fabricantes omnẽ apparatũ belli in promptu habere certãtes. Sicq; factum est vt Angli circumuenirentur incauti vt in sequẽtibus apparebit. Nam discessum est vtrinq; sine pacis effectu. Captæ sunt tamen treugę inter duo regna vix per annum duraturæ. Nuncij papæ qui pro pace tractanda venerant, vberes procurationes a clero Angliæ receperunt. *Consilium apud Bruges.*

An. 1375. dux Britanniæ Ioh. Mountfort habens in comitiua sua filiũ regis Edm. comitẽ Cantebrigię, comitesq; Marchię, Warwici & Staffordiæ, D. le Spẽcer pluresq; alios bellicosos & nobiles in partes Britannię trãsfretauit, quibus reddita sunt illicò villa S. Mathæi supra mare & castella de Orrey, & de Brest, villã de Kemple obsederũt, in qua conclusi fuerunt omnes maiores Britannię, eãq; cepissent, nisi quidã nũcius superuenisset & treugas inter regna captas indicasset, & ex parte regis Angliæ pręcepisset, vt obsidione dimissa ad Angliã remearẽt. Hoc in tẽpore post longã obsidionẽ reddita fuit Francis insula de Cõstantine cũ castello s. Saluatoris quod situatur in ea per quendã scutiferũ dictũ

Tho. Katington. Ob quam causam dominus Iohan. de Anneslе miles ex post eundem Tho. de proditione appellatum in duello deuicit & occidit.

Hoc anno sæuiente peste nimis in Anglia dominus papa Gregorius concessit decedentibus verè pœnitentibus plenam remissionem, 6. mensibus duraturam. Comes de Pembroke qui captus fuerat ab Hispanis datus est Bertrando Cleykin per Henr. Nothum regem Hispaniæ, pro certa summa pecuniæ quam idem Henricus debuit dicto Bertrando. Qui cum perductus fuisset Parisius & redemptionis suæ summa fuisset limitata, cœpit grauiter infirmari. Metuentes igitur Gallici ne in eorum manibus moreretur, priusquam sua solueretur redemptio aduehere eum Calesiam festinabant. Mortuus tamen est antequam perueniret Calesiam, & Franci suo desiderio sunt fraudati.

Parliamentum bonum.

Anno 1376. Parliamentum tentum fuit Londonijs, quod bonum a vulgaribus dicebatur. In quo cum peteretur parari regi subsidium more solito, respōsum fuit per dominum Petrum de la mare prolocutorem parliamenti regem non indigere pauperum suorum substantia, si foret prudenter & fideliter gubernatus. Et hoc se dixit effectualiter probaturum. Promisitq; nihilominus quòd si post declarationem huius promissi compertum foret regem suorum indigere subsidijs, omnes paratos existere, iuxta facultates ipsum libentissimè adiuuare.

In progressu verò petierunt Parliamentales milites vt amouerentur quidam regis officiarij, & præcipuus dominus de Latimer, qui vt dicebant non sano consilio regem rexit. Amotis ergo regis consuetis familiaribus ad petitionem communiū, ordinati sunt certi prælati, & comites alijq; sapientes, qui gubernarent regem iam vetulum, & vice sua cunctis aduenientibus responsa darēt, sed hoc statutum, vix tribus mensibus perdurauit.

Alicia Peeres.

Item communitas regni petijt amoueri de domo regisq; consortio, quandā Aliciam Peerys fœminam procacissimam, quæ confisa nimia regis familiaritate multorum malorū in regno causa fuit. Quæ modum mulierū supergressa, ausa est nunc iuxta regis Iusticiarios, nunc in consistorijs iuxta doctores considere, & pro defensione causarum suadere vel dissuadere, ac contra iura sine verecundia postulare, ad regis manifestum scandalum non solùm in hoc regno sed in regionibus proculpositis & remotis.

Item quidam Rich. Honnes & Adam Bury ciues Londoniarum per cōmunes sunt accusati de varijs fraudibus factis regi. Quorū primus mediante pecunia vindictam debitam prudenter euasit. Secundus stupefactus ad imposita, latenter fugit in Flandriam vt se saluaret ibidem. Sed ille veritatis assertorum dominus Petrus de la mare horum omniū peroratorum, ad instantiam dictæ Aliciæ peeris, & aliorum quos iustè satis offenderat apud Notinghā perpetuo carceri adiudicatur. A quo tamen est post biennium liberatus.

Princeps Walliæ moritur.

Eo tempore non dum finito Parliamento dominus Edw. Princeps Walliæ 8. die Iulij, i. in die sanctæ Trinitatis defūgitur. Quo obeunte omnis obijt spes Anglorum. Quo superstite nullius hostis incursum, nullius belli congressū timuerunt Angli. Ipse nempe nullam gentem adijt, quā non vicit, nullam ciuitatem obsedit, quam non cepit. Quo extincto, extinctus est Parliamenti præsentis effectus.

Dominus Rich. de Burdegalia filius domini Edw. principis in hoc parliamento factus est comes Cestriæ, & non multò post dux Cornubiæ, & princeps Walliæ est creatus.

Eodem anno familiares comitis de Warwico intulēre damna grauia Abbati & conuentui de Euishā cuncta perpetrantes, quæ crudelitas pro tempore suadebat, & nisi terruisset eos regia prohibitio, dictam Abbathiam irrestaurabiliter deuastassent.

Regis ergo timore pax inter partes fuit reformata, sed plena satisfactio parti læsæ non est facta, quia profectò maius erat damnum quod irrogauerant quàm possibilitas damna resarciendi. Fertur quòd propter istam præsumptionem rex comitem supradictū de consilio suo amouerit, & noluerit gubernari

per

dominos ad ſuum conſilium ordinatos per parliamentum ſupradictũ, ſed ducem Lancaſtriæ reuocauerit ad regimen regni ſui. Qua occaſione redierunt ad curiam cuncti qui fuerant ante banniti, cum domino de Latimer a ſupradicta meretricula Alicia peeris, quæ (proh pudor) permanſit cum eo vſque ad finem vitæ.

Anno 1387. in Parliamento tento London. conceſſa fuit regi petenti taxa hactenus inaudita, vt perciperet a qualibet perſona laica vtriuſque ſexus, annos excedente 14. vnum groſſum. Et de religioſis vtriuſq; ſexus, & qualibet eccleſiaſtica perſona promota 12. denar. & alijs non promotis vnum groſſum exceptis fratribus 4. ordinum mendicantium, qui cum hominibus non flagelabantur. *Taxa inaudita.*

In hoc parliamento abrogata ſunt ſtatuta parliamenti ſuperioris, quod bonum parliamentum a populo vocabatur et perſonæ abiudicatæ ſunt ſtatui priſtino reſtitutæ.

Per idem tempus ſurrexit Oxonijs quidam dictus Ioh. Wickliff doctor in Theologia tenens opiniones a tota damnatas eccleſia, viz. quòd Euchariſtia in altari poſt ſacramentum non eſt verum corpus Chriſti, ſed eius figura. *Ortus Io. Wickliff.*

Item quòd eccleſia Romana non eſt caput omniũ eccleſiarum pluſquam vna alia eccleſia, nec maior poteſtas data fuit Petro quã cuilibet alteri apoſtolo.

Item quòd Papa Romanus non habet maiorem poteſtatem in clauibus eccleſiæ quã quicunq; alius in ordine ſacerdotij conſtitutus.

Item ſi Deus eſt, domini temporales poſſunt legitimè ac meritoriè auferre bona fortunæ ab eccleſia delinquente.

Item ſi dominus temporalis nouerit eccleſiam delinquentem, tenetur ſub pœna damnationis eius, ab ea temporalia auferre.

Item quòd euangelium ſufficit ad regulandum in vita iſta quemlibet chriſtianum. Et quòd omnes aliæ ſanctorum regulæ, ſub quarum obſeruantijs degunt diuerſi religioſi, non plus perfectionis addunt Euangelio quàm albedo parieti.

Item quòd Papa nec aliquis alius prælatus eccleſiæ deberet habere carceres ad puniendum delinquentes. Sed quilibet delinquens poſſet liberè quocunq; vellet tranſire, & facere quæ ſibi placeret.

Hæc & plura alia ipſe & eius ſequaces docuerunt, habentes dominos temporales fautores & aſſentatores ſuo nequam dogmati, quia tantam illis tribuerant poteſtatem in eccleſiaſticos debacchandi.

Dominus Papa cùm hæc audiſſet damnauit has opiniones hæreticas & alias ad numerum 23. dirigens bullas Archiep. Cant. & epiſcopo Londonienſi vt ipſarum authoritate dictum Ioh. facerent arreſtari, & eum ſuper dictis cõcluſionibus diligenter examinarent. Quo facto præſente domino duce Lancaſtriæ Archiep. ſuper hijs dicto Ioh. Wicliff indixit ſilentium, prohibens ne de cætero tangeret iſtam materiã, aut per ſuos diſcipulos tractari permitteret. Qui paruo tempore ſiluerunt. Sed tandẽ contemplatione dominorum temporaliũ eaſdem opiniones & alias multò peiores reaſſumpſerunt, & latius quàm priùs diſſeminauerunt. Hij vocabantur a vulgo Lollardi incedentes nudis pedibus, veſtiti pannis vilibus ſ. de ruſſeto, vt per vitam pœnalem facilius incautos traherent ad ſectam ſuam.

Eo die quo præmiſſa geſta ſunt, Londonienſes furia concitati, ducem Lancaſtriæ perimere quæſierunt, propter quoddam verbum inſolens emiſſum cõtra eorum epiſcopũ, & manerium ſuũ de Sauoy combuſſiſſent, niſi antedictus epiſcopus eorum motibus occurriſſet. *Londinenſium furor.*

Dux ergo fugit ad Keningtone vbi tunc Richardus filius principis morabatur, cui de illatis opprobrijs flebiliter eſt conqueſtus. Hijs & alijs cauſis Lõdonienſes effecti ſunt duci odibiles, in tãtum vt Maiorẽ aliaſq; perſonas publicas ſuis dignitatibus vel officijs priuari faceret, & eorum locis alios ſubrogari. Eodem anno captus eſt Ioh. Menſtreworth miles proditioſus & trãſfuga, & accepta ſententia tractus eſt, ſuſpenſus, decollatus, & in quartas diuiſus.

Rex Edwardus in festo S. Georgij apud Windeleshores contulit Richardo de Burdegal hæredi suo ordinem militarem.

Rex Edwardus apud prædium suum de Schene diem clausit extremũ mensis Iunij 21. die cum regnasset annis 50. mensibus quatuor, 28. diebus. Cuius corpus apud Westmon. tumulatur, qui dum vixit, omnes reges orbis gloria & magnificentia superauit.

Richardus Secundus.

Richardus de Burdegalia filius Edwardi principis filij regis Edwardi nuper defuncti Londonijs apud Westm. 16. die mensis Iulij magnificè coronatur, 11. ætatis suæ anno. Qui ante coronationem suam laudabili vsus consilio pacem fecit inter dominum ducem Lancastrię & ciues Londonięses, & dominum Petrum de la Mare militem quem diximus missum in carcerem instigatione Aliciæ Peeres cum honore maximo liberauit.

In festo apostolorum Petri & Pauli Gallici cum 50. nauibus applicantes villam de Rya despoliauerunt & incenderunt. Rex Richardus in coronatione sua creauit 4. nouos comites, D. Thomam de Woodstock filium regis Edw. iuniorem fecit comitem Buckinghamiæ, Tho. Moubray Notinghamiæ, Gychardũ de Angolismo Huntingdoniæ, & Henr. Percy Northãhumbriæ. Per idem tempus Scoti combusserunt villam de Rokesburgh. Kalend. mensis Septembris, Gallici galeis aduecti ceperunt insulam de Werta præter castellũ quod D. Hugo Tyrel strenuè custodiuit. Franci verò despoliata patria, ceperunt ab incolis mille marcas, vt saluarent ab incendijs domos suas. Non multò post Gallici fecerunt insultum ad villã de Wynchelsee, sed per homines patriæ sunt repulsi. Combusserunt tamen eo tempore villam de Hastingo.

Comitum creatio.

Eodem anno Gallici ascenderunt in Southsexia iuxta villam de Rotingdene. Quibus occurit armatus Prior de Lewys cum paucis & captus est ab eis, vnà cum duobus militibus f. Ioh. Falliflee & Thoma Cheyne, & quodam armigero dicto Iohan. Brokas. Peremptiq; sunt ex Anglicis pene centum, sed ex Gallicis multò plures. Gallici cum suis captiuis ad nauigium redierunt, sed valdè contentam victoriam reportauerunt.

Gallorum inuasio.

Hoc anno Gallici ceperunt villam de Arde mediante proditione domini de Gnumeny Alemannia, qui fuerat illic capitaneus constitutus.

In diebus illis obijt Gregorius papa 11. cui successit Vrbanus 6. Contra quem aduersarius cardinalis Iubenensis, qui per dissentionem factam in collegio electus est in Antipapam a quibusdam Cardinalibus sibi cohærentibus, postquam idem Iubenensis, & cardinales sui complices eidem Vrbano fecissent obedientiam debitam & consuetam. Qui vocauit se Clementem, & secessit Auinoniã cum suis complicibus Cardinalibus antedictis, vbi & nouos creauit sibimet Cardinales.

Anno 1378. Ioh. Philpot ciuis London. classem exhibuit suis sumptibus quæ defenderet tam mare quàm terram ab incursibus piratarũ. Quæ post paucos dies reuersa est captis 15. nauibus Hispanorum omissis multis mercimonijs quæ ceperat iure belli.

Eo anno rex Nauarriæ locauit villam de Cherburgh in Normannia regi Anglię pro certa pecunia annua eidem regi Nauarriæ persoluenda, vbi & applicare posset cum vellet, & habere præsidium contra Francos.

Hugo Cauerlee capitaneus Calesiæ cepit castellum de Merk, eo tempore & destruxit.

Hoc anno Robertus Haule scutifer fuit occisus in ecclesia Westm. tempore maioris missæ per quosdam regis satellites, quorum ductor extitit Alanus de Buxille miles perante non ignobil. sed hoc facto postea semper infamis.

Eodem anno Scoti ductore quodam Thoma Hog ceperunt castellũ de Berwico, sed nono die sequente comes Northumbriæ qui illud obsederat recuperauit,

rauit; Scotis qui illud ceperant gladijs interemptis.

Rex Franciæ petijt a magnatibus minoris Britanniæ munitiones & castella, villasq; muratas eorundem sibi reddi, quibus hoc facere recusantibus, cepit ex eis plurimos & occidit. Quidam mortis pericula deuitanter fugerunt. Hæc igitur fuit causa quare desiderabant dominum suum naturalem, Ioh. Mountfort ducem Britanniæ reuocare.

Anno 1379. Dominus Iohan. de Harleston miles, custos villę de Cherburgh cum domino Wurselee gratiosè deuicit Gallicos, occisis 120. viris, & captis ad numerum supradictum.

Eo tempore dominus Hugo Caluerlee, & dominus Thomas Percy facti maris Admiralij, post captas plures naues hostium, & res martias benè gestas, toti Angliæ læta noua reportarunt de desiderio Britonum reuocare cupientium ducem suum, & odio quod contra regem Franciæ satis iustè conceperant, eos tractare nitentem, non vt dominus, sed potiùs vt Tirannus.

Ecclesia Westm. recuperauit quædam priuilegia quibus rex eam priuauerat parū ante in parliamento facto Londonijs isto anno. In quo parliamento decretum est, vt communibus parceretur, & diuites onus subsidij regij supportarent: viz. duces soluerent 10. marcas, & Archiepiscopi eandem summam penderent, Comites, episcopi & Abbates mitrati tantum darent non obstante quòd idem Abbates tenerentur soluere 40. denarios pro singulis capitibus monachorum sibimet subiectorum. *Diuites subsidium soluunt.*

Deniq; nulla religiosa persona vir nec fœmina, nullus Iusticiarius, vicecomes, miles, vel armiger, rector nec vicarius, nec simplex Capellanus subterfugit hanc taxam, quin secundum valorem pensionis annuæ taxabatur.

Per hoc tempus falsi Flandrenses violatis treugis ceperunt bargiā de Foway quæ est in Cornubia, occidentes Anglicos qui fuerūt in ea, & bargiam demergentes. Quo perpetrato facinore, applicuerunt in Anglia, & mercimonia sua exposuêre venditioni, quidam Garcio qui in nauem Flandriæ dum pugnauerunt ascenderat, & in sentina se occoluerat, audiens Anglos colloquentes Flandris repentè prosiliens exclamauit, fidem patriotarum flagitans. Qui mox per Anglos eductus detexit facinus, referens seriem rei gestæ. Capti sunt proinde Flandrenses, & carceribus mancipati. *Flandrensium facinus detectū.*

Eodem anno D. Iohan. Mountfort dux Britanniæ rogatus a suis Baronibus redijt ad patriam sub ducatu nobiliū militum, D. Hugo de Caluerlee, & domini Tho. Percy, vbi cum honore maximo susceptus est.

Eo tempore Londonienses occiderunt nequiter quendam Ianuensem mercatorem, eò quòd promiserat se speciosa aromata aducturum, & meliori foro quàm Londonienses incolis uenditurum. *Mercator Ianuensis ab Anglicis interfectus.*

Æstiuali tempore in partibus borealibus fuit maxima pestilentia, quantum vix antea vllus vidit. Scoti verò crudeles vt afflictos affligerent ingrediētes patriam super dolorem vulnerū eorum addiderunt, adeo debacchantes vt penè patriam accolis vacuarent.

Ioh. Schakel scutifer quondam socius Roberti Hawlee nuper occisi in choro inter monachos Westm. rege promittente quòd daret eidem, pro habendo obside comitis de Dena quem ceperant in bello Hispanico, terras ad valorem 100. marcarum annuarū, & in pecunia quingentas marcas, & de bonis regijs fundaret cantariam pro animabus eorum quos ministri eius in ecclesia supradicta peremerant, de quinq; sacerdotibus perpetuò duraturā, exhibuit obsidem, qui fuerat filius naturalis dicti comitis de Dena, & iam palam more valecti seruierat cunctis incognitus præterquam dicto Iohanni, & sponte latuerat seruans eidem fidem. Quamobrem eius fidelitas ab omnibus est admirata & Iohan. prudens astutia multipliciter commendata.

Hoc anno dum comes Flandriæ consuetudines a suis cōmunibus nouas exigit, dum contra libertates gentis suæ molitur, cum omni domo sua, totaq; familia & suo consilio vniuerso pellitur terra sua. *Comes Flandriæ pellitur terra sua.*

Circa festum S. Nicholai dominus Iohan. de Arundelia frater comitis Arun-

Comes Arundeliæ ſubmerſus.

deliæ miſſus in ſubſidium ducis Britanniæ,cum multis nobilibus militibus & armigeris eſt ſubmerſus. Ferunt familiam dicti Iohan. priuſquam naues aſcenderet pauperes illius patriæ nimium moleſtaſſe, tollentes raptorum more eorum victualia, & violantes eorum filias & vxores.Propter quæ cõmunes eos inſecuti ſunt diris imprecationibus quando naues fuerant ingreſſuri.

Anno 1380. in Parliamento facto Londonijs conceſſa fuit regi ab eccleſiaſticis vna decima & a laicis vna quintadecima conditione adiecta, quòd a Kalend.Martij vſq; ad feſtum S.Michaelis anno reuoluto aliud parliamentũ non fieret.Sed iſta conditio obſeruata non fuit.

In octauis Paſchæ D.Walerandus comes S.Pauli apud Wyndeleſhores duxit vxorem dominam Iohannã de Courtnay. Quibus rex contulit dominiũ de Byflet.

Eo tempore Tho.Abbas S.Albani in placito contra Henr.epiſc Norwicenſem obtinuit ne priores cellarum S.Albani in ſua diœc. exiſtẽtium per epiſcopum fierent collectores decimarum vel cuiuſlibet taxæ leuandæ in poſterũ ad opus regis.Duellum commiſſum eſt præſente rege inter D.Ioh.Anueſlee militem & Tho.Kathton ſcutiferũ:milite eum appellante de proditioſa vẽditione caſtri S.Saluatoris,quod conſtruxit olim recolendæ memoriæ D.Ioh.Shandos in Gallia iuxta inſulam de Conſtantyn,et miles armigerum ſuperauit.

Duellum commiſſum coram rege.

Hac æſtate D.Tho.de Woodſtock Comes Buckinghamiæ, Hugo Caluerlee, Rob.Knollis,Tho.Percy,Gul.de Windeleſhores milites probatiſſimi in auxilium ducis Britanniæ miſſi ſunt cum manu forti. Qui cùm recto curſu propter galeas regis Franciæ Britanniam nauigare nequirent, Caleſiam ſunt traiecti. A quo loca equitauerunt per girum Franciæ, patrias deprædantes & ſuccendentes ac populũ trucidantes,donec ad confinia Britanniæ perueniſſent, quæ tandem deo laudes intrauerunt ſaluis hominibus & iumentis.

Per idem tempus rex Carolus qui Francorum regno incubuerat conceſſit in fata,delegata regni & pupilli cuſtodia minori fratri ſuo Burgundionũ duci. Ob quã cauſam indignatus frater maior Caroli,ſ. dux Andegauię,mouit guerram contra iuniorem fratrem, noſtris qui erant in Britannia ſatis accommodam & votiuam.

Eo tempore Scoti ingreſſi ſunt hoſtiliter Cumbriam & Weſtmerlandiam & foreſtam de Inglewood & interfectis incolis plura animalia abegerunt, & nũdinas villæ de Penreth deprædati ſunt,multis interfectis & captis plurimis, reliquiſq; fugatis.Comes verò Northanhumbriæ dum parat Scotis vices rependere per literas regias prohibitorias impeditur.

Scoti deprædantur nundinas de Penreth.

Quo tempore galeæ regis Franciæ villam cepere de Wynchelſee,fugato Abbate de Bello,& quodam eius capto commonacho, qui ad defenſionem villæ concurrerant infauſta hora, villas quoq; quaſdam maritimas, Franci impunè eo tempore ſuccenderunt.

Orta de nouo ſimultate inter comitem Flandriæ & populares,occidit idem comes proditioſè 8000.hominum de villa de Ypres,qui ad tractandũ de pace conuenerant,& mox Gandauum licèt infructuoſa cinxit obſidione, vbi dum comes perſediſſet diu, inutiliter diſſoluit obſidionem,pacem faciens cum eiſdem breui tempore duraturam.

Coronatio regis Franciæ.

Hoc anno menſe Nouemb.Carolus filius Karoli regis Franciæ coronatur, paruulus admodum 11.vel 10.annorum.In cuius regni principio grandis vulgi creuit tumultuatio pro taxis extortis ſæpius ab eiſdem,vnde cõmunes moti, Pariſius proceres & regis conſiliarios fugere coegerunt ad tutiora loca ciuitatis.Ianuenſes verò quos reperire poterant trucidauerunt, quia prout aſſerebant,ipſi exhauſerant inutiliter totam pecuniam regionis.Et reuera grandis erat ſumma,quæ eis quotidiè pendebatur. Nempè cum 25. forent galeæ, receperunt quotidiè 750. libras. Et quidem longo tempore,i.ab initio menſis Maij,vſque ad finem menſis Auguſti.

Circa feſtum S.Martini tempore parliamenti tenti Northamptonæ ſuſpenſus fuit R. Kirkeby interfector nobilis illius Ianuenſis mercatoris de quo ſuperiùs

periùs fecimus mentionem.

In hoc parliamento exigitur grauis taxa, quæ fuit ex post causa magnæ turbationis in terra. Quilibet nempe sacerdos religiosus compulsus est soluere dim. marc. & tantum qualibet fœmina religiosa, sacerdotes verò seculares tantum, ac quilibet tam coniugatus quàm solutus vtriusque sexus pro capite suo 12. denarios soluere cogebatur.

Taxa grauis.

Anno 1381. Circa festum natalis D. magister Tho. de Brantingham Exoniensis episcopus depositus est ab officio thesaurarij. Et dominus Rob. Hales magister hospital. S. Iohannis oneratur officio supradicto.

Eo tempore ille damnatissimus Antechristi præambulus Iohannes Wickliff hæreticus reassumpsit anathematizatas opiniones Berengarij, nitens astruere quòd post consecrationem in missa a sacerdote factam, remaneret ibidem verus panis & vinum sicut fuere per prius. Docuitq; Christum ibidem assistere, sicut & vbiq;, sed tamen specialiùs: nec plus valere panem illum, quàm alium, nisi solùm propter benedictionem a sacerdote datam: quinimo si ibi esset corpus Christi asseuerauit in fractione se posse frangere collum Dei sui. Affirmauitq; Christianos errare in veneratione illius sacramenti, quod panem esse dicebat, & rem inanimatam & potius venerãdum esse bufonem vel quodlibet animatum, quàm illud, quia multò præstantiorem esse fatebatur rem animatã, quàm quæ carebat anima.

Assertiones Iohan. Wicliffe.

Cardinalis per id temporis venit in Angliam S. Pileus præsbiter tituli sanctæ Praxedis, cum duce Tassiliæ missus a rege Bohemiæ qui se vocauit Imperatorem, pro matrimonio inter sororẽ eius & regem Angliæ contrahendo. Hic sub prætextu potestatis quam se dixit a domino papa suscepisse, multam collegit pecuniam, fecit enim mirabilia in terra ista. Et tandem recedens tantam summam secum abstulit, quantam vt putabatur nunquam Anglia in vno tallagio pendere consueuit.

Per idem tempus missus est copiosus exercitus in auxilium regis Portingaliæ contra Hispanos qui eum multipliciter infestabant. Huius exercitus fuere ductores dominus Edmundus Comes Cantebrigiæ regis auunculus, Gulielmus Beauchampe, Matthæus Gurnay, & Gulielmus Butrewus milites in rebus martijs satis experti. Qui a rege Portingalię cum honore maximo sunt suscepti. Et ibidem commorati per biennium fines Portingaliæ ab Hispanorum incursibus viriliter defenderunt. Tandem reges Hispaniæ & Portingaliæ ad concordiam redeuntes, Anglis nauigia cum expẽsis dedere communiter, eorũ reditum auidissimè cupientes. Nam & Hispanis semper suspecta fuit eorum audacia, & Portingalensibus onerosa pręsentia, quia quos tutandos contra hostes venerant, viliori seruitio deprimebant, non tantùm eorũ diripientes substantias, sed & vxores & filias opprimentes. Redijt ergo cum suis comes Cantebrigiæ, reducens secũ suam coniugem quondam Petri regis Castillæ filiã iuniorem, & Edw. filiũ ex ea genitum per annos aliquot antequam Angliam exiuisset. Quem quidem tempore moræ quã traxit in Portingalia filiæ regis Portingaliæ matrimonio copulauit.

Angli Portingalensibus opem ferunt.

Mense Iunio rustici & communes homines manus infimę insurrexerũt cõtra regẽ & proceres & perimerunt plurimos furiosè. Inter quos magistrũ Symonẽ de Sudbyria Metropolitanũ totius Angliæ, regniq; Cãcellariũ, & D. Rob. Hales qui fuit Prior S. Iohãnis & regni Thesaurarius, extractos de Turri Lõdoniarum crudeliter decollarunt, sub duce quodam Waltero Tylere superbo prorsus & ignobili ganeone. Sed dicto Waltero Tylere interempto per manus Gulielmi Walwoorthe tunc Maioris Ciuitatis Londoniarum & corruente ad pedes equi regis, fastus vulgarium fuit subitò imminutus.

Plebis insurrectio.

Cæterùm quis nebulonum debacchationes, in alijs locis explicare posset ad plenum. Certè nullum posse referre puto plenariè malitias & nequitias, homicidia & sacrilegia, crudelitates & scelera quæ gesserunt. Quæ quia tractatũ expetunt specialem, præsenti cõpendio non impono, remittens ad nostra maiora

chronica videre cupientes tragœdiam rusticorum.

Rex ducit vxorem.

Anno 1382.& regis Richardi 5.peractis diebus natalitijs rex duxit vxorem sororem regis Bohemiæ Annam nomine. Quæ etiam per manus Cantuariẽsis Archiepiscopi magistri Gulielmi de Courtnay,qui nuper de episcopatu Londoniensi translatus fuerat ad Archiepiscopatum Cantuar. cum magna gloria coronatur.

In parliamento tento London. editum est statutum contra insurrectores, viz. quòd non expectato breui reg. fideles regni vbicunq; viderẽt rusticos, vel quoscunq; cõmunes actitare suspecta conciliabula, per senos pariter aut septenos,eos caperent,& in custodia detinerent.Concessæ sunt regi per mercatores in hoc parliamento lanarum consuetudines,quas vulgus vocat,Le maltot, per quadriennium.

In hoc etiam parliamento Richardus Scroupe miles fit regni cancellarius, & Hugo de Segraue miles,regni Thesaurarius est effectus.

Circa festum S.Iohan. ante portam latinam in parliamento facto London. Ioh.Wraw præsbyter & author insurgentium apud Myldenhale & Bury trahitur,& suspenditur,communibus id petentibus magna voce.

Duodecimo Kalend. Iunij hora nona factus est terræmotus magnus in Anglia, quem sequutus est mox & alius terræmotus 9.Kalendas eiusdem summo mane.

Hoc in tempore rex iuuenis iuuenum consilijs acquiescẽs, priuauit capitosẽ dominũ Rich.Scroupe officio Cancellarij, præficiens loco suo magistrũ Rob. Braybroke episc.Londoniensem.

In parliamento facto Londonijs circa festum S.Michaelis concessa fuit regi per clerum vna decima & a laicis quintadecima,conditionaliter tamẽ ex parte cleri, vt viz.rex manus apponat defensioni Ecclesiæ & præstet auxilium ad compressionem hæreticorum Wicklefensium, qui iam sua praua doctrina penè infecerant totum regnum.

Hoc anno ordinauit Vrbanus Papa,vt vigilia natiuitatis S.Mariæ, pro vigilia de cætero in omnibus habeatur,& in eadem ieiunetur.

Episcopus armis Flandriam inuadit.

Anno 1383 mense Martio in parliamento facto London.dominus Henr. le Spencer episc.Norwicensis,crucesignatur contra schismaticos & Flandrenses, accepta inaudita potestate a papa Vrbano 6. dispensandi in casibus curiæ reseruatis. Qui circa medium mensis Maij profectus in Flandriam cum magna turba crucesignatorum,mox per insultum cepit villam de Grauennigge & per deditionem villas de Dunkirke,de Newport,de Burburgh, & de Poperingge. Octauo Kalend.Iulij cum 5000.crucesignatorum,vicit 30000.scismaticorum iuxta villam de Dunkirke,occisis 7000. Flandrensium, Gallorum & Britonũ venientium contra eum,septem de crucesignatis tantummodo interemptis. Dehinc obsedit villam de Ypres assistentibus sibi Gandauensibus,sed nil profecit frustrato proposito proditione suorum.

Rex Francus per idem tempus congregat 100000. hominum statuẽs crucesignatos persequi, obsedit quosdã in villa de Burburgh s. dominũ Beumund, Tho.Triuet, Gul.Elinham, & Guliel.Faringdone milites, qui deseruerunt episcopum parum antè volentem ingredi regnum Franciæ & cum rege Francõ dimicare. Cumq; rex Francus cum Gallis & Britonibus plures inutiliter dedisset insultus ad villam præfatam, & semper recepisset suos vel mutilatos vel mortuos , tractare cæpit cum eis vt villam redderent, & ipsi cum equis, & armis, & cunctis seruientibus, ac bonis omnibus quæ de villa asportare placeret indempnes exirent, & liberè pergerent quocunq; vellent sub conductu regis Francij,ita duntaxat vt versus Angliam properarent. Quibus conditionibus consentientes nostrates per omnia sic fecerunt.Consequenter rex Francus cõponit cũ episc.qui villã tenebat de Grauennig,vnà cum D.Hug.Caluerlee vt deserat villã illã.Episc.verò cũ vidisset,nec regẽ Angliȩ,nec quenquã aliũ repromissũ ferre subsidiũ,iuxta pactũ inter eũ & regẽ Francũ initũ, recedendo

Reuertitur frustrato proposito.

sub-

funditus villam euertit,& in Angliam est reuersus.

Circa tempus illud hostes armauerunt 5. vasa bellica,quæ balingariæ appellantur, ad impediendū nostratum transitū versus episc. Norwicensem in Flandriam,& manus militaris quæ mittenda fuit in Acquitaniam sub duce Britrigaldo de la Bret. Quibus obuiauerunt homines de Portesmutha,& Dortsmutha,& conflictu habito peremerunt omnes Gallicos qui in dictis fuere bargijs præter nouem viros. Scoti per hoc tempus ceperunt castellum de Werck super Twedam fluuium & deprædatum ignibus succenderunt. Quamobrem missus est regalis exercitus ad illas partes,qui humiliaret superbiam eorundem. *Castellum de Werck capitur a Scotis.*

Eodem anno Vrbanus papa cernens Romanorum fidem dubiā, fugit Neapolim ad natale solum. Nauigium Anglicanum per idem tempus reduxit octo naues maximas quas ceperat iure belli,in quibus fuisse dicuntur mille & quingenta dolia boni vini.

Circa festum omnium Sanctorū in parliamento facto London. concessa fuit regi per clerum medietas vnius decimæ,& per laicos medietas quintædecimæ pro guerra fouenda contra Scotos & Piratas. Et rex cepit in manu sua temporalia Norwicen. episcopi,eò quòd non obediuit suis literis reuocantibus eum, cum paratus omnino fuisset quasi cum suis omnibus ad transfretandum.

Milites verò qui cum eo fuerunt in Flandria quia inobedientes fuerant prout dictum est episcopo,capti sunt & carceribus mancipati. Sed manucapti sunt per amicos fuluo metallo prægrandi,vt fama fuit.

Anno 1384. post festum natalis domini dux Lancastriæ transfretauit in Frāciam,& exinde treugas reportauit, ab hoc instanti festo natalis vsq; ad festum Sancti Iohannis Baptistæ continuè duraturas. Instante quadragesimali tempore dominus Iohan. Dux Lancastriæ cum domino Thoma comite Buckinghamiæ fratre suo & turba velut innumerabili bellatorū profectus est in Scotiam. Sed Scoti se prudenter subtraxere, donec magna pars nostratum hyemali frigore & inedia deperisset. Reuersi sunt ergo dicti domini frustrato proposito post interitum hominum & equorum.

Post quindena Paschæ in parliamento Salisbury quidam frater carmelita accusauit ducem Lancastriæ de imaginatione mortis regis. Qui positus est in custodia domini Iohan. Holland vsq; ad diem quo de dictis suis fidem facere debuisset. Sed nocte diem illum præcedente turpissima morte mulctatus est multis supplicijs & crudelibus interfectus. *Dux arguitur læsa maiestatis.*

Dominus Gul. la Zouche per prædictum fratrem delatus est tanquam huius accusationis adinuentor. Qui distinctus & discooperto capite compulsus est ad hæc publicè respondere. Negauit igitur obiecta viriliter,sacramento firmās se nunquam vel audisse talia vel cogitasse. Dimissus est igitur,factus non solùm illius ordinis sed cunctorum ordinum fratribus inimicus.

In hoc parliamento clerus concessit regi medietatem vnius decimæ & laici medietatem quintædecimæ.

Vicesimo die mensis Augusti i. in festo passionis Sancti Oswyni regis & martyris, dum apud nouum castrum super Tynam quidam nauta lignum dolaret ad opus suæ nauiculæ,repentè vidit de dicto ligno vbertim sanguinem emanare, recordatusq; diei festi continuit manus ab opere. Sed eius socius paruipendens miraculum,accedit,& lignum ferit, ebullitq; sanguis illicò quacunq; parte percutitur velut cum pecus ferro transfigitur. Res defertur in cætum clericorum qui omnes cum laicis miraculum approbant. Lignum defertur Tynemutham,vbi prædicti sancti corpus quiescit in testimonium miraculi præmonstrati. *Sanguis fluit de ligno miraculosè.*

Per idem tempus Scoti ceperunt castrum de Berwico commissum custodiæ domini Henrici Percy Comitis Northumbrorum. Qui in parliamento tunc tento damnatus est publicè pro amissione dicti castri,quanquam ad idem parliamentum vocatus per breue regiū,remansisse ad tutelam suæ patriæ maluisset. Comes verò cito post regis indulgentia est honori pristino restitutus, & omnibus bonis suis. Qui mox huius facti infamiam repellere cupiens, *Scoti capiunt castrū de Warwick.*

obsedit dictum castellum, & illud de Scotorum manibus pactione 2000. marcarum illis soluendarum extorsit.

Anno 1385. in festo passionis S. Thomæ Cantuar. Archiep. organum diabolicum, hostis ecclesiæ, vulgi confusio, hæreticorũ ydolum, hypocritarũ simulachrum, schismatis instaurator, mendacij promptuarium, adulationis sentina Ioh. Wycliff, percussus Dei iudicio horribili tactus est paralysi in corpore suo toto, protelauit inuisam vitam vsque ad diem S. Siluestri. Quo die malitiosum efflauit spiritum ad sedes luce carentes, et quidem satis iuste die S. Thomę percussus est, quem multotiens lingua blasphemauerat venenata, & die S. Siluestri temporali morte damnatus est, quem crebris inuectionibus exasperauerat in dictis suis.

Ioh. Wickliff moritur.

Eodem anno dominus Edw. Bourser factus est capitaneus Gandauensium ipsis petentibus a rege Angliæ ducem aliquem Anglicanũ. Qui secum traxit illuc armatam manum rex Anglia fortem valde.

Sub hoc tempore grauis dissentio inter regem & ducem Lancastrię, instinctu quorundam iuuenum qui cum rege nutriti fuerant, est exorta.

Dux verò pręmonitus de præstructa malitia contra eum, se subtraxit, & castellũ suum de Pontefracto subijt, quod armis & victualibus affatim cõmuniuit. Tandem laudabili interuentu dominę Iohan. principissæ matris regis, pro tunc discordia est sopita.

Hoc anno terręmotus factus est ante medium noctis inuentionis S. Crucis. Et coniunctio planetarum Iouis & Saturni fuit mense Maio, quam mox commotio regnorum maxima est sequuta.

Gallici duce quodam milite Iohanne de Vienna, venerunt in Scotiam vt simul iuncti Scotis regnum Angliæ facilius infestarent.

Eo tempore rex Francus apud le Sclus contraxit exercitũ velut innumerabilem ad ingrediendum Angliam, dum nostri in Scotia bello contra Scotos & Gallicos tenerentur.

Rex Angliæ per idem tempus cum 300000. hominũ, & equorum totidem, Scotiam est ingressus, sed hostibus non facientibus pugnæ copiam, nec apparere volentibus reuersus est cõcremata patria, & illo nobili monasterio Maylrosensi flammis dato.

In progressu versùs Scotiam dominus Ioh. Holland frater regis occidit nequiter filium comitis Staffordię & hæredem, non procul ab Eboraco, ob quam causam perdidit idem Ioh. terras suas. Ipse tamen mortem metuens Beuerlacensẽ cepit asylum. Mater verò regis & eiusdẽ Ioha. dum preces in cassum multiplicat pro Iohanne contristata decumbit & post quatuor aut quinq; dies sæculo valefacit. Quintodecimo Kalend. Augusti fuit alius terræmotus circa vigiliam secundam noctis.

Hæres comitis Staffordiæ interimitur.

Rex Francus cum iam paratus fuisset ad inuadendum regnum Angliæ, Gandauenses in Flandria ceperunt villã de la Dam, in qua repererunt prędã maximam & victualia, sed præcipuè vini copiam s. mille dolia & octingenta. Quod audiens rex Francus suspenso suo transitu in Angliã, cuncta quę suę profectioni præparauerat, contraxit ad obsidendum villam de la Dam. Qui villã ceperant cernentes se impares virtuti regiæ, nocte quadã relicta villæ custodia senibus & mulieribus, confringentes dolia, & vastantes victualia latenter recesserunt, & salui Gandauum peruenerunt. Tandem rex Francus mane villam intrat, quam vt inuenit vacuam, doluit se fore delusum.

Eo tempore rex Portingaliæ adiutorio Anglicorum vicit Hispanos, & misit regi Angliæ sex galeas, vt essent illi solatio contra hostes.

Circa festum exaltationis S. Crucis, dum classis regis Franci reuerteretur e Flandria, dispersa fuit tempestate grauissima, & partim allisa, partim confracta, pars verò magna Calesiã, & in terras regis Angliæ est appulsa. Sicq; contigit, vt caperentur de nautis stipendiarijs per Calesiẽses ducenti & viginti sex, præter naufragos quingentos & amplius ex Gallicis & Normãnis, qui demersis ratibus in manus Calesiensium deuenerunt.

Classis Gallica tempestate dispersa.

Eodem

Eodem tempore rex Portugaliæ intoxicatus haustu lætifero, dolo reginæ vitam finiuit. Et frater eius magister hospitalis miles egregius leuatur in regem licet inuitus, & multa cum Anglorum adiutorio contra Hispanos prospera bella gerit.

Rex Portugaliæ exspirat.

Circa festum S. Martini in parliamento Londonijs, clerus concessit regi decimam, & quintamdecimā populus laicalis.

In hoc parliamento Robertus de Veer infausta hora comes Oxonij, creatus est Marchio Dubliniæ in Hybernia, & Tho. de Woodstock creatus est dux Glouerniæ, & frater eius Edmundus comes Cantebrigiæ, factus est dux Eboraci. Michael Attepol vir plus aptus cōmercijs, quam gestis marcijs, pro tunc regni Cancellarius, factus est Comes Southfolciæ, concessis sibi pro tanto nomine de bursa regia annuis mille marcis.

Creatio ducum.

In hoc parliamento rex restituit sua temporalia episcopo Norwicensi.

Anno 1386. Rex Armeniæ venit in Angliam tractaturus de pace inter regna Franciæ & Angliæ, sed sine cōmodo vtriusq;. Nihilominus sibimet cessit prospere, quia præter mille libras quibus honoratus fuit a rege in naui aurea, literas patentes accepit a rege, de mille libris annuatim sibi persoluendis. Fuerat nēpe vt asseruit expulsus regno suo per Tartaros, qua occasione a regibus christianis extorsit plura donaria, vt fœlicior foret illi fuga sua in aliena patria quā pacificum dominium in propria. Gandauenses leues & varij non expectato suffragio quod Rex Angliæ non sine magnis sumptibus illis præparauerat, regi Franciæ manus dederunt, manifestè monstrantes se nescire vni amico vel domino fidem diu reseruare.

Rex Armeniæ pacis mediator.

Sub hijs diebus audientes Hispani quòd Iohan. dux Lancastriæ proponeret regnum Castellæ vendicare, & ad hoc negotiū necessaria præparasset, missis legatis regi Franco suum deprecantur auxilium. Qui mox misit armatos illuc, ex Gallicis & Britonibus ad numerū sexcentorum. Qui illuc quidem peruenientes fœliciter, sed infœliciter se gerentes, dum nimis confidūt in virtute propria, prædas insolenter agentes & incendia in regno Portingaliæ, obuios habent Anglos inopinatò cum Portingalensibus. Cum quibus congredientes, dissipati, prostrati, capti sunt vel occisi. Quo facto luctus & desperatio creuit Hispanis, ira & indignatio Gallis & Britonibus, qui posthæc domi infortunia cognouerunt.

Eodem anno D. Iohannes dux Lancastriæ circa festum Paschæ profectus est cum exercitu in Hispaniam, quæ sibi iure suæ coniugis dominæ Constantiæ, senioris filię & hæredis domini Petronis nuper regis Castillæ & Legionis debebatur. Cuius profectioni quia Hispani fuere schismatici, fauor papalis accessit, indulgens peccatorū veniam secum proficiscētibus, & eius profectioni quicquā conferentibus de bonis suis.

Dux Lancastriæ regnum Hispaniæ vendicat.

Igitur dum nauigat versus Hispaniam, castellū de Brest in Britannia obsidione Gallorū liberat non sine suorū maximo detrimento, quia multos valentes amisit ibidem. Deinde flante vento secundo appulsus est in portum Geromiæ, qui est primus introitus in Hispaniam salua classe sua.

Hac ęstate rumores increbuere de proposito regis Franci volentis Calesiam obsidere. Quapropter missus est ad loci tuitionem D. Henricus Percy iunior, electis bellatoribus, quem Scoti Ironicè hotspur cognominauerunt i. calcar calidū siue feruens, propter eius animositatem. Qui mox vt peruenit Calesiā super Morinos & Pikardos fecit expeditiones, prędas egit, & actus exercuit laudabiliter militares. Sed cum nunciatum fuisset ei regem Francū nolle Calesiam obsidere, sed vel potius transferre bellum in Angliā, reuertitur festinanter gaudens sibi occurrere quod volebat, bellum s. Gallicorum.

Londonienses eo tempore regis Franci metuentes aduentum, cuncta meticulosè faciunt, ac si mox foret capienda ciuitas. Currunt ad muros Haueli, cōtiguas domos dilacerant, deponunt, destruūt, diuorciaq; requirunt, sicq; turbantur, sic sollicitantur, velut si ipsos hostes aspicerent ante fores, dantes ignauiæ suæ manifestum omnibus experimentum.

Londinensium timiditas.

Interea familiares regis Angliæ ceperunt 5. naues magnas, & sex tarritas refertas Ianuensium multis bonis. Sed Ianuenses peroptimè sciētes vbi sibi succurri deberet Michaelem Attepool adeunt regni cancellarium, qui & ipse mercator erat, & mercatoris filius, & ob hoc multis notus institoribus, & eius suffragia petierunt. Qui confestim iussit de thesauro regi eorum damna resarciri, hostesq; seuissimos cum pace pecuniaq; dimitti. Qui mox vt soluerunt naues a littore, cursum in Flandriam direxerunt. Quò cùm peruenissent quosdam ex Anglicis peregrinis qui versus Romanam curiam properabant interemerunt, licèt eos in vasa sua pacificè admisissent pacto naulo.

Sub eisdem diebus nostrates ceperunt duas magnas naues regis Franci, in quibus & pars muri lignei quam idem rex parari fecerat ad erigendum in Anglia, & magister totius fabricæ qui fuit Anglicus natione interceptus est, cum machinis ad petras iaciendas & gunnis & multo puluere pro eisdem.

Erecta est proinde illa pars muri lignei apud Sandwich, & factum est vt quē contra nos erexisse hostes parauerant, nos ereximus contra hostes.

Præparatio ad resistendum Francis.

Circa festum S. Michaelis conuenerunt armati & architenentes de toto regno ad parliamentum tenendum London. vt parati forēt ad resistendum regi Francorum, qui dicebatur venturus cum 15. ducibus, 26. comitibus, ac ducētis proceribus, & bellatoribus 100000. necnon & mille nauibus ad regnū Anglię destruendum. Sed obsistente vento, imo frustrante conatus eius deo, totus ille apparatus confusus, turbatus, & cassatus fuit. Nempe per totum tempus quod fluxit inter Kalend. Augusti & vigiliam omnium sanctorum, aura nunquam flauit illis accommoda.

In ipsa verò vigilia surgente vento prout putabatur opportuno, dissoluere rates, & cęperunt vsque Angliam nauigare. Sed mox illis maris alta tenētibus facti sunt obuij venti contrarij, qui naues omnes compulerunt retrocedere, & eas tanta violentia impulerunt, & alliserunt, vt plures ex illis in introitu portus de Sclusa confringerentur. Hac occasione & Anglia metu liberata est, & rex Francus regressus ad sua.

Rob. de Veer creatur dux Hiberniæ.

In hoc parliamento D. Rob. de Veer olim comes Oxoniæ, sed in vltimo parliamento marchio factus Dubliniæ, regis munere creatur dux Hybernię, submurmurantibus cæteris regni nobilibus, & indignè ferentibus tantæ promotionis appetitum in Veero dudum tam mediocri, quē non plus alijs commendabant virtutum dotes.

Cancellarius regni Michael Attepool per milites parliamentales conuictus est de quibusdam proditionis articulis tam contra regem quàm regnum perpetratis. Ob quas causas licèt regi multum displiceret, ab officio Cancellarij deijcitur, & dignus morte iudicio parliamenti decernitur.

Rex tamen non multò pòst eius amoris intinctu annullauit quicquid in parliamento statutū fuerat contra ipsum. Ipse verò Michael suos accusatores meditatus est inuitatos ad cænam Londini clam vnà cum duce Glouerniæ trucidasse. Cui facinori non solùm fautor fuerat Nicolaus Brambre vt dicebatur, sed author maximus miles mercenarius, & qui fuerat anno transacto Maior Londoniarum. Sed laudabili constantia Nicholai Exston Maioris anni præsentis, qui liberè fatebatur se non consensurum tanto sceleri, facinus est omissum. Et palam factum est verbum istud omnibus habitantibus in regione vicina.

In fine parliamenti clerus concessit regi mediam partem vnius decimæ, & mediam partem quintędecimæ populus laicalis, cōditionaliter tamen, vt procerum iudicio dicta pecunia pro regni commodo expenderetur. Quam pecuniam recepit comes Arundeliæ profecturus ad mare.

Duci Hyberniæ prouisum fuit ad regis instantiā, vt hæredes Caroli de Bloys qui quondam vendicauit ducatum Britanniæ, pro 30000. marcarum venderentur Gallicis, vt hac suffultus pecunia dominium quod rex sibi donauerat in Hybernia posset conquirere, adiecta conditione, vt citra pascha proximum in Hyberniam transfretaret.

Finito

Finito parliamento & proceribus regressis ad propria, rex reuocauit Michaelem Attepool iam dudum damnatum per proceres, & secum detinuit cū duce Hyberniæ, & Archiepiscopo Ebor. domino Alexandro Neuile. Qui regis animum pro posse concitauerunt contra proceres, & præcipuè dominos Tho. ducem Glouerniæ, & R. comitem Arundeliæ, & vt acta parliamenti ante omnia annullaret. Hîc primò succreuit odium regi contra proceres, & ex tunc nunquam eos vt fertur coluit nisi fictè. Nihilominus deiecto Michaele Attepool de officio Cancellarij, subrogatus est dominus Tho. Arundel episcopus Eliensis. Depositus est insuper dominus Iohan. Fordam episcopus Dunelmensis de officio Thesaurarij, & frater Ioh. Gilbert de ordine prædicatorum fit Thesaurarius, qui tunc fuit episc. Herefordensis.

Anno 1387. Circa principiū mensis Martij Rich. comes Arundeliæ, & Thomas comes Notinghamiæ profecti sunt ad mare vt Occeanum Britannicū custodirent ab incursibus hostium. Et factum est vt in vigilia annunciationis dominicæ, committerent bellum cum magna classe Franciæ, Flandriæ, Normanniæ & Hispaniæ. Cessitq; nostris victoria, captis centū nauibus vel eo amplius, in quibus continebantur vini 19000. doliorum, quæ diuersis regni destinata prouincijs inestimabiliter incolis profuerunt. *Bellum nauale.*

Comites hijs ita gestis, castellū de Brest in Britan. adierunt, vbi duas muni-tiones ligneas erectas & refertas bellatoribus prælectis e Francia & Britannia cum difficultate magna ceperunt. Quarū alteram incenderunt, alteram impositis castellanis de Brest munierunt, quia illis necessaria videbatur. Et sic hostes in eodem loco sub temporis parui spatio, geminata damna sensere, primò per ducē Lancastriæ petentem Hispanias, secūdò per comites memoratos, qui ibidem cōpositis benè rebus in Angliam prosperè sunt reuersi.

Robertus de Veer dux Hyberniæ, Michael Attepool comes Southfolciæ, Simon de Burle, & Richardus Stury deprauantes apud regem acta comitū, dixerunt eos nihil dignum laude gessisse, quippe qui non nisi mercatores dispoliauerunt; quorum fructuosius multò fuisset amorem seruasse patriæ, quàm odium inexorabile concitasse. Sed hij nimirū milites potiùs erant Veneris quàm Bellonæ, plus potentes in thalamo quàm in campo, plus valentes lingua quàm lancea, vtpote, qui ad dicendum vigiles, ad agendum acta Martia somnolenti. Hij circa regem conuersantes nihil quod deceret tantum principem informare curabant, non dicimus tantū armorum vsum, sed nec ea quidem quæ maximè decent Heroes, viz. venationem, aucupationem aut hijs similia quibus in pace regius honor crescit.

Eo tempore quidam frater de ordine Carmelitarū dictus Gualterus Disse, nuper confessor ducis Lancastriæ accepit a papa plura priuilegia illis impertienda præcipue, qui duci profecto in Hispanias quicquā de bonis suis conferrent. Inter quæ potestatem accepit creandi capellanos papæ. Et inter cæteros qui satis carè comparauerunt hanc libertatem, quidā frater de secta Augustinensiū comparauit eam. Qui exindè sumens cornua, Lollardis adhæsit, hortatu quorū plura prædicauit enormia contra fratres suos. Milites capuciati qui defendebant vbiq; pro viribus Wiclefenses, hunc in suis prædicationibus animauerunt, extulerunt, & indicibiliter laudauerunt. Qui ideò capuciati vocabantur quia nulli, nec ad sacramentū altaris quidem caputia deponebant. Horum præcipui fuere Guliel. Neuile, Lodowicus Clifford, Ioh. Clanbow, Rich. Stury, Gul. Latimer, & vesanior omnium Iohannes de monte acuto, qui tantā incurrit amentiam vt imagines, quas apud prædiū suum de Schenelee habebat in capella sua, deponi faceret & abscondi. Fuerunt & alij multi milites de fide malè sentientes, sed infamia maiori famosior Laurentius de Sancto Martino, de comitatu Sarum, qui in vigilia paschę corpus dominicū in ore acceptū euomuit, & manu tenens illud ad propriam domum detulit, sacerdote sequente & obsecrante ne tantam iniuriā faceret sacramento, sed illud restitueret, vel more tractaret & sumeret christiano. Sed ille excluso præsbitero, adhibitis ostreis, diuisit hostiam, cuius partem cum ostreis, partem cum cepis, partē cum vino *Priuilegia à Papa concessa.*

deglutiuit, asserens quemlibet panem domus suæ tanti fore valoris, quanti fuit ille quem sic cum ostreis absumpsisset.

Bigamia Ducis satis impia.

Robertus de Veer dux Hyberniæ repudiauit vxorem nobilem, genitam de illustris regis Edwardi filia Isabella, & cepit aliam quæ cum regina venerat de Bohemia, vt fertur cuiusdam sellarij filiam sat ignobilem, nomine Lancecronam. Ipse autem rex fauebat sibi in omnibus, nolens eum in aliquo contristari. Proceres tamen indignabantur, & præcipuè dux Glouerniæ mulieris auunculus, qui quandoq; statuit vlcisci neptis iniurias, quod ducem Hyberniæ non latebat. Quamobrem & sibi cauit prout potuit, & ducem Glouerniæ perimere cogitauit.

Iam pascha trãsierat, iam tempus omne præterierat, quo dux Hyberniæ illuc transfretasset iuxta condictum, & adhuc in Anglia moram traxit. Sed ne propter hanc causam tumultus fieret inter proceres, rex ipse, velut deducturus eum ad nauem, cum eo in Walliam est profectus. Non tamen dimissurus eum, sed detenturus ibidem, vt illic semoti prout fertur quietiùs deliberare posset, qualiter proceres eorum votis obuiantes, dolo tenerent & occiderẽt. Instigabant ad hæc regem iugiter Mich. Attepool, Rob. Tresilian Iusticiarius, Alexander Neuile Ebor. Archiepiscopus, & plures alij, qui suæ pelli timentes, non minus quàm dux Hyberniæ in necem procerũ conspirabant. Igitur emenso in Wallia longi temporis spatio, rex velut profectio ducis in Hyberniam data fuisset obliuioni cunctis in Anglia, redit cum duce & suis traditoribus ad castellum de Notingham, tractaturus ibi finaliter de morte procerũ prædictorum. Illuc igitur venire fecit multos de Londoniensibus, quos nouit contingentes ad vtrũlibet, & regni vicecomites & Iusticiarios vniuersos. Londonienses accersiuit, quia plures eorum nuper de proditione in regẽ conuicti, sed tamen eius gratiã consequuti, vt ipsi gratiam regi pro gratia gratis rependerẽt, & dominos indictarent de criminibus, quæ contra eos dicti proditores imaginati fuerant, dum cum rege egerant in remotis: vicecomites conuenire fecit, vt sciret quantã potentiam manus bellicæ contrahere possent contra proceres, & vt ipsi nullũ militem de pago vel Schyra eligi ad parliamentũ permitterent, nisi quem rex & eius consilium delegisset. Sed ad hæc vicecomites responderunt, quòd cõmunes fauebant dominis, nec esse in potestate illorum ad hanc causã exercitum contrahendi. Et de militibus ad parliamentũ eligendis dixerunt, communes velle tenere consuetudines vsitatas, quæ volunt vt a communibus milites eligantur. Iusticiarij sunt vocati, vt ipsi decernerent, indictamenta fore legalia, & eisdem apponerent sigilla sua. Quod & tunc completũ est Roberto Tresilian Iusticiario, & Iohanne Blake iuris apprenticio facinus introducentibus prælocutum.

Rex cogit senatum in proceres.

25. die mensis Augusti, conuenientibus apud castellum de Notynghã Rob. Tresilian capitali Iusticiario: & Roberto Belknap capitali Iusticiario de cõmuni banco, & Ioh. de Holt, Rogero de Stilthorp, Gul. de Burgh militibus, Iusticiarijs & socijs Roberti Belknap supradicti, requisiuit ab eis Rex in fide & ligeantia, vt ad istas quæstiones fideliter responderent.

Ficta accusationes contra proceres.

Primò, an illa noua, statutũ & ordinatio atque commissio, facta & edita in parliamento vltimo, derogant regali prerogatiuæ dicti regis? Dederat nempè rex duci Glouerniæ, & comiti Arundeliæ, & quibusdam alijs commissionem licèt inuitus, ad inquirendum, audiendum & iudicandum de quorundam defectibus & præcipuè, Michael. Attepool. Ad quam responderunt quòd derogant, eò quòd fuerant contra voluntatem regis.

Secundò, illi qui statutũ &c. fieri procurarunt, qualiter sunt puniendi? Responderunt quòd pæna capitali nisi rex eis voluerit indulgere.

Tertiò, qualiter sunt puniendi qui regem excitauerunt ad consentiendum præmissis? Responderunt, quòd nisi rex eis gratiam fecerit sunt pęna capitali meritò puniendi.

Quartò qualem pænam merentur, qui compulerunt regem ad consentiendum confectioni dictorum statuti &c. Responderunt quòd sunt vt proditores

meritò

meritò puniendi. Quintò quomodo sunt illi etiam puniendi qui impediuerũt regem quò minùs poterat exercere, quæ ad regaliam suã pertinuerunt, remittẽdo pænas, siue debita quęuis? Responderũt quòd sunt vt proditores meritò puniendi. Sextò quęsitum fuit, an postquam parliamento congregato, negotia regni, & causa congregationis parliamenti de mãdato regis exposita & declarata, & cõmunes articuli limitati per regem, super quibus domini & communes in eodem parliamento procedere debeant, si domini & communes super alijs articulis velint omninò procedere, & nullatenus super articulis limitatis per regem, donec super articulis per eosdem expressis fuerit per ipsũ regem primò responsum, non obstante quòd eis fuerat per regem iniunctum in contrarium, nnnquid rex in ea parte debeat habere regimen parliamenti, & de facto regere effectum, quòd super limitatis articulis per regem primò debeat procedere, vel domini, & communes primò debeant habere responsum a rege super articulis per eosdem expressis antequam vlteriùs procedatur? Responderunt quòd si quis huiusmodi regimen regis impediri fecerit, tanquam proditor est puniendus. Septimò, nunquid Rex quandocunq; sibi placuerit potest dissoluere parliamentum, & suis dominis & communibus præcipere, quòd abindè recedant an non? Responderunt quòd potest, & si quis ex tunc contra voluntatem regis procedat, vt in parliamento tanquam proditor est puniendus. Octauò, ex quo Rex potest quandocunq; sibi placuerit remouere quoscunq; Officiarios & Iusticiarios suos, & ipsos pro delictis iustitiare & punire, nunquid domini & communes possunt absq; voluntate regis, Officiarios & Iusticiarios ipsos impetere super delictis eorum in Parliamento an non? Responderunt quòd non possunt, & si quis contrarium fecerit, est vt proditor meritò puniendus. Nonò, qualiter ille est puniendus, qui in Parliamento monebat, quòd mitteretur pro statuto, per quod Rex Edwardus Carnaruan erat abiudicatus in Parliamento, per cuius statuti inspectionem noua statutum, ordinatio & commissio supradicta, fuerunt in parliamento concepta? Responderunt, quòd tam ille qui sic monebat, quàm alius qui prætextu huius monitionis statutum illud portauit ad parliamentum, sunt vt proditores criminosi meritò puniendi. Decimò, an iudicium illud in vltimo parliamento celebrato apud Westm. redditũ contra comitem Southfolciæ Mich. Attepool, fuit erroneũ & reuocabile, an non? Responderunt vnanimiter, quòd si illud iudiciũ fuisset modò reddendũ, illi Iusticiarij modò reddere nollent, quia videtur eis quòd iudiciũ illud reuocabile est tanquam erroneũ in omni sui parte.

In quorum omnium testimonium Iusticiarij prædicti & Iohannes Lokton seruiens domini regis ad legem sigilla sua præsentibus apposuerunt &c. Expeditis ad vota indictamentis in dictos proceres, & plures alios nobiles, Rex & dux Hyberniæ missis nuntijs conduxerunt multos qui cum illis starent, si oporteret, contra dominos in die belli. Interea rumor huius facti peruenit ad proceres, & eos magna repleuit mæstitia, eò quòd nullius culpæ conscij, tanto regis odio stringerẽtur. Vnde in primis regis patruus dux Glouerniæ vt regis animum mitigaret, coram episcopo Londoniensi & multis alijs regni nobilibus iuramentum tactis sacrosanctis ædidit, se nunquam aliquid in regis læsionem machinatum fuisse, excepto quòd ducem Hyberniæ quem rex dilexit, lætis oculis non respexit, qui non solùm suam, sed regis consanguineam dehonestasset. Cum audisset ista rex, & iam pacificatum se monstrasset, Michael Attepool timens si rex & dux concordarentur sua affutura dispendia, cæpit duci detrahere, & commouere regem ad pristinam indignationem. Cui London. episc. qui tunc se mediatorẽ exhibuerat inter regẽ & ducẽ dixit. Sileas, ait, ô Michael, nõ enim decet te, qui dãnatus es, os de cætero aperire. Est enim nisi indulgentia regia ꝙ tu viuis. Ad hæc rex illicò tantũ offendebatur vt episc. iuberet abscedere cũ rãcore, qui recedẽs retulit quę audierat. Hic excreuit odiũ & indignatio ex vtraq; parte, & dux comitibus Arũdelię, Warwici, & Derby quorsum res tenderet palã facit consiliũ, prædicit periculũ quod omnes in cõmuni tãgebat. Qui mox collectis exercitib[us] statuerũt regẽ cõuenire super præmissis.

T.j. Econtra

E contra rex agentibus proditoribus excogitat, qualiter dominos præfatos tolleret, antequam iunctis viribus conuenirent. Et primò misit ad castellũ de Reygate comitem Northumbriæ, vt comitem Arundeliæ arrestaret, sed ipse cernens comitem valdè commotum & circa eum manũ armatam validam, infecto negotio reuersus est. Comes autem post eius regressum noctanter equitauit cum exercitu,donec peruenit ad syluam de Haringey,vbi reperit ducem Glouerniæ,comitem Warwici cum magna vi militiæ congregatos. Sed tandẽ intercurrentibus pacis mediatoribus, ad id deductum est negotium vt domini apud Westm.coram rege venirent expositurі sua grauamina,& iustũ iudicium percepturi. Petierunt ergo vt proditores suos & totius regni,quos rex secum detinebat,iugiter amoueret.Proditores appellabant, Rob.de Veer ducẽ Hyberniæ,Alexandrũ Neuile Archiep.Ebor. Mich.Attepool comitem Southfolciæ, Rob. Tresilian falsum Iusticiarium, & Nich.Brambre falsum militem Londoniensem. Ad firmandum hanc appellationem proiecerunt chirothecas suas,iurantes se eam duello probaturos si regi placeret. Rex autem respondit hoc modo non debere fieri,sed omnia differri ad parliamentum proximum in quo fieret iustitia vtriq; parti.Et recepit vtriusq; partis personas in protectionem suam vt nulla pars interea noceret alteri,nec exercitũ medio tempore cõgregaret. Recedentibus dominis cũ hoc responso, non est visum eis iam tunc disiungi,quòd eis ex post magnæ sapientiæ loco fuit. Nam de conniuentia regis interim dux Hyberniæ in partibus Cestriæ & Walliæ magnam turbã conflauerat,quod cognoscentes domini eius motibus festinanter occurrunt,& de Cestrensibus quosdam perimunt, quosdam captiuant, nonnullos despoliant armis & equis,& vacuos domum remittunt. Dux Hyberniæ cernens imminere sibi periculum fuga sibi consuluit.Et dominorũ æmuli hijs auditis fecere similiter. Proceres proinde reuersi properauere Lõdonias,vbi rex celebraturus fuit in turri dies natalitios.Quã & victualib⁹ instaurauerat,si oporteret pro resistẽtia faciẽda.Habebant autẽ proceres exercitũ valdè fortẽ 40000. bellatorũ.

Procerum exercitus. Anno 1388.In crastino natalis domini proceres conuenere Londonijs cum exercitu,& in campis vbi a turri videri poterant consederunt. Rex autem hæc sciens dissimulabat quasi multitudinẽ paruipendens,dixitq; suis. Sinãtur, inquit,hîc iacere cum turba donec expenderint bona sua,& tunc demũ vacui reuertentur,& ego posteà loquar iudicium cum eisdẽ. Cum verbum istud fuisset nunciatũ proceribus,iurauerunt se non recessuros donec cũ eo ore ad os colloquiũ obtinerent. Tãdẽ post altercationes varias, in turri cum eo colloquiũ habuerunt,vbi corã eo de conspiratione contra eos facta conquesti sunt. Cũq; rex inficiari nequiret obiecta,præ confusione lachrymatus est.Sicq; confusum proceres ea vice reliquerunt,cõdicentes vt veniret in crastino ad Westm.auditurus plura,& de regni negotijs tractaturus. Quod ea vice concessit,sed nocte sequente instinctu susurronum propositũ mutare decreuit,quod proceres non latebat. Renunciari fecerunt ergo sibi,vt pacta teneret veniens ad Westm. aut pro certo sciret eos electuros alium sibi regem qui vellet obtemperare cõsilijs dominorum. Quo telo rex repercussus manè ad Westm.remigauit. Cũq; tractare cæpissent proceres,inter cætera dixerunt regi,quòd pro honore suo,regniq; cõmodo oporteret proditores,susurrones,adulatores & maleficos,detractores,& inutiles de suo palatio eliminari.Censuerunt igitur arcendos a curia Alexandrum Archiep. Eborac. & alios plures tam spirituales quàm temporales dominos,vnà cum nonnullis clericis de capella sua,militibusq; multis cum dominabus plurimis,quæ non tantùm fuerunt inutiles,sed infames.Arrestati sunt autem Simon Burlee, Gulielmus Elmesham, Iohannes Beauchampe de Holte regis Seneschallus, Iohannes Salisbury, Thomas Triuet, Iacobus Berneres,Nicholaus Dagwoorth & Nicholaus Brambre milites, clerici verò Richardus Clifforde, Iohannes Lincolne, Richardus Mitforde, & Nicholaus Clake, Decanus Capellæ Regis cum quibus Iohannes Blake iuris apprenticius arrestatus est, & omnes tam milites quàm clerici diuersis carceribus sunt transmissi.

Post festū purificationis conuenit ad parliamentū Londonijs vniuersa regni nobilitas, ad quod proceres cum exercitu conuenerunt. Captus est tū infausto sydere Rob. Tresilian quondam Iusticiarius, qui mox tractus ad furcas suspensus est iudicio dominorum, quibus rex commissionem dederat malefactores puniendi. Consequenter processum est contra Nich Brambre, qui consimili damnationi subiacuit. Deinde Ioh. de Salisbury, & Iacobus Berneres de proditione notati, tracti sunt & suspensi. Post quos Iohan. Beauchamp de Holt regis Senescallus de infidelitate conuictus, eiusdem Parliamenti decreto, tractus est & suspensus. Suspensus est & Ioh. Blake iuris apprenticius, qui in consilio apud Notingham contra dominos multa machinatus est. Nouissimè decollatus est D. Simon Burlee homo intollerabiliter arrogans, oppressor pauperū, osor ecclesiæ, męchus & adulter, quia consenserat castellum Douerię cuius custos erat Gallicis vendidisse, & quia pessimus consultor fuit semper regi. Damnati sunt præterea exilio dicti parliamenti decreto, Iusticiarij Rob, Belknap, Ioh. Holt, Rogerus Fulthorp, & Guliel. de Burgo. Hijs ita gestis, rex præstitit iuramentū de stando & parendo regimini procerum. Et consimile iuramentum exactum est a tota regni communitate.

Malefactores morte plectuntur.

Post festum Pentecostes comes Arundeliæ Rich. factus Admiralius, ingressus mare octoginta naues hostium vel cepit, vel incendit, vel certè demersit victis hostibus in eisdem.

Insulam de Baas deprædatam dat ignibus, insulas insuper de Vs, & de Ree de Lemustre & de Rochele, de Olum & de Olorum, a quibus leges marinæ nomen habent, inuadit, capit, & dispoliat, de quibusdam redemptiones accipiēs, quasdam verò flamma deuastans. Gallos cum Britonibus qui resistentiam parauerunt deuincens, conuertit in fugam. Peractoq; cum fœlicitate negotio ad Angliā remeauit. Per idem tempus Gallici de pace fastidiosi ingrediuntur hostiliter terras ducis de Gelre, pro eo maximè, quòd Anglis erat amicus. Qui mox occurrens illis prostrauit magnam multitudinē eorundem, docuitq; Gallos experimento præsenti, quā periculosum sit excitare canem dormientem.

Franci profligati.

Eodem anno Scoti quietis nescij, agebant in Anglia cædes & rapinas, fixeruntq; tentoria prope nouū castellum super Tynam. Quibus occurrit D. Henricus Percy iunior cum fratre suo Radulpho. Contigitq; Henricum in primo congressu perimere Guliel. Douglas ducem Scotorum: sed mox vertente faciem fallaci fortuna, idem Henricus cū fratre captus est a Comite de Dunbarre, multis ex Anglis interemptis. Scoti tamen etsi illis cessit victoria, damnum tamen acceperunt irrecuperabile de suorū valentissimorū strage facta per Henricū. Qui nimirum post hanc pugnā humiliati fugerunt, non audentes aduentum aliorū procerum expectare. Et sic vnius, id est Henrici probitate licèt captus esset, regnum Angliæ tam metu bellico quàm Scotis extitit vacuatum.

Post festum natiuitatis beatæ Mariæ factum est Parliamentum Cantebrigiæ in quo fuerunt ædita plura statuta, quæ in maioribus chronicis videri possunt.

Parliamentum Canteb.

In hoc Parliamento clerus concessit regi decimam & laici quintamdecimā. Et D. Iohan. Holland frater regis ex parte matris, creatus est Comes Huntingdoniæ, & D. Thomas Triuet equo lapsus mortem incurrit. Papa transtulit D. Tho. Arundel episc. Eliensem ad Archiepiscopatum Ebor. Alexandro Neuile proditore translato ad episc. Sanctæ Andreæ in Scotia, Iohanne Fordeham de Dunelmensi in Eliensem, Magistro Gualtero Skirlow de Bathoniēsi in Dunelmens. magistro Radulpho Ergon de Sarisburiensi in Bathoniensem, & Iohan. Waltham clerico de priuato Sigillo prouidit de episcopatu Sarum.

Anno 1389. Rex inopinatè collectis optimatibus in domo consilij, inquisiuit quot annos ætatis habebat. Responsūq; fuit quòd viginti iā plenè peregisset: Ergo inquit plenę sū ætatis ad gubernandū domū & familiā, necnon & regnū meū. Iniustum est vt mea cōditio sit deterior quā cōditio minimi in regno meo. Cur mihi negatur quod cuilibet alteri gradus inferioris cōceditur de cōsuetudine & regni iure? Cūq; barones attoniti responderēt nihil iuris sibi debere subtrahi, ita ait. Nostis q̄ diu regulat9 fuerim per tutores, nec mihi licuit

ſine illorum arbitrio quicquam facere. Et ideo nunc illos ammoueo, & vt hæres ætatis legitimæ regni regimen apprehendo. Iuſſitq; ſtatim Cancellario reſignare ſigillum, quod mox dominus Eboracenſis regi dedit in manus. Qui poſt puſillum illud commiſit epiſcopo Winton. Gul. Wickham. Deinde conſtituit nouos Officiarios, vtens in omnibus proprijs arbitrio & voluntate. Ducemq; Glouerniæ & comitem Warwici dimouit a conſilio, adhibitis alijs qui ſuis oculis placuerunt. Interea detractores tantum regem dementauerunt, vt crederet ducem Glouerniæ collegiſſe militiam contra eum. Tunc rex repentè accerſito duce huius turbationis ignaro, ſcrutatus rei veritatem, comperit famam mendacem & erubuit. Aderant tunc præſentes qui mendaciũ iſtud finxerant, contra quos cùm dux loqui paraſſet, & eorum perfidiam voluiſſet publicè declaraſſe, rogauit rex ſub obteſtatione ſuæ dilectionis, ne procederet in materia ſupradicta. Acquieuit ergo dux roganti, eò faciliùs, quò benè nouit iam regi ſuam innocentiam declaratam.

Rex nouos eligit Officiarios.

Circa feſtum Sancti Iohannis Baptiſtæ firmatæ ſunt treugæ inter regna Angliæ & Franciæ triennales, ad quas ſeruandas (quod mirũ eſt) reges præſtitêre perſonalia iuramenta.

Eo tempore Scoti combuſſerunt villam de Tynemutha. Poſt paucos autem dies Francis pro Scotis ſpondentibus, Scoti incluſi fuere in treugis captis inter Anglos & Francos, nulla reſtitutione facta pro damnis & iniurijs illatis noſtratibus per eoſdem.

Dominus papa Vrbanus 6. conſiderans vires hominum & ætates imminutas, conſtituit annum gratiæ, id eſt Iubileum fieri anno ſequenti, qui inciperet a natali inſequente, & ex poſt in æternum ſemper reuolutis 33. annis cunctis chriſticolis nouaretur. Iudicãs annos plenitudinis ætatis Chriſti miſticos idoneos ad renouandum ſæculis Iubileum.

Annus Iubileus

Michael Attepool diem ſupremum clauſit Pariſius hac ęſtate.

Lollardi ſequaces Ioh. Wickliff in tantam ſunt euecti temeritatem, vt eorum præſbyteri more pontificum nouos crearent præſbyteros, aſſerentes quemlibet ſacerdotẽ, tantam habere poteſtatem conferendi ſacramenta eccleſiaſtica quantam papa. Hanc autem perfidiam in Sarum diœceſi practizarunt. Qui verò taliter ordinati ſunt, ſibi cuncta licere putantes, miſſas celebrare, & ſacramenta conferre minimè timuerunt. Audierunt & cognouerunt hæc regni Pótifices, ſed abierunt alius in villam ſuam, alius ad negotiationem ſuam, ſolus Norwicenſis temporibus malis auſus eſt eſſe bonus.

Papæ mors.

Hoc anno menſe Octob. papa Vrbanus 6. valefecit ſęculo. Cui ſucceſſit Cardinalis Neapolitanus, qui Bonifacius 9. dictus eſt.

Menſe Nouemb. redijt in Angliam D. Iohan. dux Lancaſtriæ, qui in tranſmarinis partibus moram traxerat triennalem. Qui in Hiſpania primò paſſus infortunia, poſtremò ad ſummam vſque fœlicitatem deo miſerante peruenit. Nam ſuus aduerſarius rex Caſtellæ, non viribus humanis territus, nullius niſi dei ſolius timore coactus (quippe qui inter ſuos ſecurus habitans, & vidit noſtratum miſerias, atq; cognouit penurias) obtulit ſe primò de forma pacis cum duce tractaturum. Sicq; factũ eſt domino diſponente pro duce miraculoſè negotiũ, vt affinitas inter eos ſucceſſoria firmaretur & dux acciperet pro tunc in arram multa millia librarũ a rege Caſtillæ, & obſides pro ſoluendis annuatim ad vitam duci & duciſſæ 10000. librarum.

Comes Penbr. interimitur.

Anno 1390. dum iuuenis Comes Penbrochiæ Ioh. de Haſtinggo exercit haſtiludia in domini regis curia, percuſſus eſt inguine a quodam milite ſibi occurrente vocato Ioh. de S. Iohanne. Qua læſione obijt pręmaturè penultimo die menſis Decembris.

Poſt feſtum ſancti Hillarij in parliamento tento Londonijs ſtatutum fuit, vt nullus tranſfretaret ad impetrandum prouiſiones a papa, ſub pæna carceris. Item conceſſi fuere domino regi 40. ſol. de quolibet ſacco lanæ, & de libra 6. denarij.

In hoc parliamento dominus Ioh. dux Lancaſtriæ factus eſt dux Acquitanię, per

per virgam & pileum sibi prębitas manu regis. Et Edwardus filius ducis Eboraci factus est comes de Ruthland.

Eo tempore dominus Adam Cardinalis Anglicus qui dedecorosè depositus fuerat per Vrbanum papam restituitur suo gradui, per Bonifacium successorē. Ferunt quòd cum Vrbanus tyrannizare meditaretur, hunc maximè propter profunditatem sensus pertimuerit. Et ideò ne conatus sui impedirentur per eum, hunc sat iniustè comprehendit, & torsit, & reclusit in carcere quàm diu vixit. Quod factum in morte sua fertur satis doluisse, publicè pænitēdo & protestando hunc reum nullius criminis extitisse. *Cardinalis restitutus.*

Huius Cardinalis petitione declaratum fuit per papam Bonifacium, quòd bullæ de indulgentijs plenarijs concessæ quibuslibet in extremis, tantū valent obtinentibus, in ea confessione quæ mortem immediatè præcedit. Qui licèt multotiens propter diuersa pericula confiteantur, si conualuerint, non tamen vsque ad extremum articulum sortiuntur effectum. *Bullarū virtus.*

Hoc anno dominus Henricus comes de Derby profectus in le Pruys in regno de Lettow bella gerit, ciuitatem dictam Willis, ad cuius castellū rex de Lettow dictus Skyrgalle confugerat, primus occupauit vexillo suo super muros erecto. In ea ciuitate perempta sunt ad 4000. plebanorum vel saltem in captiuitatem ducta, fratre regis de Poleyn ibi perempto, qui fuit grauis aduersarius christianis. Marescallus Prusiæ, & quidā rex vocatus Wytot delectati probitate tanti iuuenis & animositate multum honoris impenderunt illi.

Anno 1391. Rex Franciæ missis in Angliam nuntijs, obtulit pacem regi desiderabilem diutissimè concupitam. Et vt pax stabilior, conditio firmior, tractatus honoratior haberetur, petijt regis nostri colloquium personale, quod prope Kalesiam fieri postulauit.

Rex autem Angliæ, quia sublimis & honorabilis ibi apparere voluit, misit per singulas regni Abbathias pro equis nobilibus, quales regē decuit insidere. Misit etiam ad eadem loca pro magnis summis pecuniæ sibi mutuo concedendis, ne pacis negotium per religiosos impediri videretur, si quod rex ab eis petijt negaretur. Nec minus pepercit ciuitatibus & burgis regni, quin a singulis peteret in hoc negotium magnas summas.

Sub eisdem diebus de consensu regis & consilij fuit proclamatio facta Londonijs, vt omnes beneficiati existentes in Romana curia redirent in Angliam citra festum S. Nicholai, sub pæna priuationis omniū beneficiorum suorum, & non dum beneficiati cederent per idem tempus. Anglici autē audito tanto tonitruo in remotis, metuentes ictum deserta curia confugiunt ad natale solum. Ipse verò papa, tanto fragore turbatus, mittit festinanter nuntium qui causas exploret harum rerum omniū, simul & statuti Parliamentalis de prouisoribus nuper æditi, vt præfertur. Qui cùm venisset, hortatus est regem rogans & requirens ex parte papæ, quòd statuta illa tolli & de capitularibus faciat aboleri & maximè statuta, Quare impedit, & Premunire facias, & hijs similia, & si statuentes non tollant &c. saluo honore ecclesiæ, & animarum salute non potest illa dissimulare. Rex Angliæ vt filius obedientiæ, petitionibus papæ parere decreuit, hijs præcipuè quæ expediebant vel licebant. Iussitq; papali nuntio vt expectaret Parliamentum futurum in quo de communi consilio sibi responsa darentur. *Papalis nuntius.*

Eo anno dominus Thomas dux Glouerniæ dum in le Pruys vellet cursum dirigere cum armata manu, agitatus aduersa fortuna, & procellosis Neptuni turbinibus a proposito impeditur. Nempè post Daciam, post Norwagiam, post Scoticam barbariē non sine mortis metu transcursam, tandem eiectus est in Northumbriam prouenitq; Tynemutham.

Circa festum omnium sanctorum in Parliamēto facto Londonijs tractatum fuit de papali negotio, quo ad statutum nuper æditum contra prouisores. Et quamuis rex & dux Lancastriæ viderentur papæ deferre, milites tamen parliamentales nullo modo consentire voluerunt vt liceret Romipetis impunè ibi acquirere beneficia sicut priùs. Sed ne viderētur nullum honorem papæ vel

regi detuliſſe,hoc tollerauerunt, vt per regis gratiam liceret talibus impetrare beneficia vſque ad parliamentum futurũ. Clerus conceſſit regi dimidiã decimam,& laici quintamdecimam. Quam ſummam percepturus erat dux Lancaſtriæ profecturus in Franciã,& cum rege Franco perſonaliter de pacis negotio tractaturus. Item per clerum & laicos conceduntur regi vna plena decima, & plena quintadecima ſub conditione, viz. quòd ipſo anno ſuper Scotos hoſtiliter equitaret.

Eodem anno dominus Henricus Percy reuocatur a Caleſia & cuſtos Marchiæ Scotiæ conſtituitur. Et dominus Tho. Mounbray Comes de Notingham fit cuſtos Caleſiæ.

Anno 1392. in die natali domini,Delphinus de mari veniens luſit Lõdonijs in Thamiſia,perueniens vſq; ad pontem, præſagiens fortaſſe tempeſtates quæ mox infra hebdomadã ſequebantur,vt certè perturbationem ciuium, quã citò poſteà per iram regiam incurrerunt.

Hoc anno dux Lancaſtriæ tranſfretauit cum epiſcopo Dunelmenſi,habuitq; Ambianis cum rege Franco colloquiũ perſonale. Quem rex ſuſceptum magnificè,vltrà quàm credi potuit,honorauit. Tandem finito tractatu, reportauit dux vnius anni treugas,vt per idem tempus deliberaret regni cõmunitas,vtrũ expediret paci finali manus dare,potiùs quã negotia dubia belli tractare. Ob hanc cauſam conuenerũt ad conſilium apud Stamford omnes regni proceres, & de cunctis ciuitatibus & burgis nobiliores,ad audiendum & diſcernendum de tractatu ducis habito Ambianis. Sed tamen nil profuit ea vice tanta collectio,prꝫterquã quòd ſuſceperunt treugas per vnius anni circulum duraturas. Ad quas ſeruandas vterq; rex corporale præſtitit iuramentum.

Conſilium apud Stamford.

Eo tempore cum Londonienſes regi petenti mutuo 1000. libras procaciter petita negaſſent,rex offenſus fecit citari Maiorẽ & vicecomites cum Aldermannis ad conſiliũ Notinghamiꝫ & ditioribus ciuitatis. Et Maiorem quidem cum potentioribus arreſtatũ, propter diuerſos defectus illis impoſitos, varijs cuſtodijs deſtinauit. Reuocauitq; priuilegia, libertates eorum annihilauit & leges quas condiderant abrogauit. Decreuitq; de conſenſu conſilij,vt de cætero Londonienſes Maiorẽ non eligerent vel haberent, ſed rex de ſuis militibus prouideret aliquem qui rector eorum foret, & Gardianus Londoniæ vocaretur. Conſtituitq; dominũ Edw. Daluirigg Gardianum. Qui quia dicebatur nimis fauere ciuibus illicò ſubmouetur, & D. Baldewinus de Radingtona conſtituitur loco ſuo.

Ira regis in Londonien.

Igitur cum Londonienſes humiliati fuiſſent in iniquitatibus ſuis, vidit dominus rex tribulationem eorum,& propitius fuit peccatis eorũ mediante duce Glouerniæ,venitq; Londonias ad conſolandum eos. A quibus tunc cũ tanta gloria,tantà pompa,tanta varietate diuerſorum apparatuum eſt ſuſceptus, quanta decuiſſet Cæſarem triumphantem, tantis donis honoratus eſt ab eis, quòd eorũ pretium nequiuit faciliter æſtimari. Sicq; recuperare meruerunt libertates veteres quæ ſaltem ciuitati poſſent eſſe fulcimento,non extraneis detrimento. Indultumq; fuit eiſdem vt liceret eis Maiorẽ eligere ſicut priùs.

Londonien. regi reconciliati.

Hoc anno rex Franciæ maleficatus incurrit amentiã,& phreneticus eſt effectus, nec vnquam poſtea potuit vllis artibus plenè reſtitui ſanitati.

Robertus de Veer quondam dux Hyberniæ in Louania diem clauſit extremũ in mentis angaria,rerumq; penuria. Qui equidẽ iuuenis aptus fuerat ad cuncta probitatis officia,ſi non defuiſſet ei in pueritia diſciplina.

Mors Rob. de Veer.

Anno 1393. in Parliamẽto facto Wintoniꝫ poſt natale conceſſa fuere regi per clerum dimidia decima,& medietas quintædecimæ per cõmunes,pro ſumptibus ducum Lancaſtriꝫ & Glouerniꝫ,qui fuerunt profecturi in Franciã ad tractandum de pacis negotio inter regna.

Hoc anno Bancus regius & Cancellaria tranſlata ſunt de Londonijs Eboracum. Sed non longo tempore durauit hæc nouitas,quia qua facilitate trãſportabantur Eboracũ,eadem lenitate Londonias reportabantur. Iſto quoq; anno D. Aldredus de Veer, comes Oxonij factus eſt.

Dominus

Dominus Tho. Percy frater comitis Northumbriæ factus est Senescallus regis, & dominus Guliel. Scroope subcamerarius regis efficitur, vir quo de facili nemo posset nequior aut crudelior inueniri. Sub hoc tempore dictus Guliel. Scroope emit de domino Guliel. de monte acuto Comite Sarum Insulam Euboniæ cum corona. Nempè dominus huius insulæ rex vocatur, cui etiam fas est corona aurea coronari.

Insula de Man.

Hæc insula vocatur in vulgari, Insula de Man, quæ inter Angliam & Hyberniam situatur.

Duces Lancastriæ, & Glouerniæ transfretauerunt in Franciam, pro fine faciendo treugarum præloquutarum, vel pacis finalis inter regna. Sed tamen non dum finis, quia rege Franco iterum infirmato non potuit finis esse.

Dominus Henr. Percy iunior constitutus est custos Burdegaliæ. Aquarum inundatio apud Bury tanta ruit, vt aream adimpleret ecclesię, & apud Nouum Forum parietes domorū dirueret, & viris illic ac mulieribus penè periculum dimersionis inferret in Octobrio.

Aquarum inundatio.

Isto anno dominium villæ de Sherburgh reuolutum est ad pristinum possessorem regem Nauarriæ, quod inuadiatum fuerat regi Angliæ certis annis, pro 22000. marc. de rege Angliæ mutuo susceptarum.

Anno 1394. Morettus de Turkia vallauit obsidione ciuitatem Constantinopolitanam, sed probitate ciuium est repulsus.

In octauis S. Hillarij factum fuit parliamentum London. in quo petitum fuit regi subsidium volenti in Hyberniam proficisci. Cui Clerus concessit plenam decimam si transfretaret, si verò non laboraret, medietatem tantùm decimæ concessit eidem.

Circa festum S. Iohan. Baptistæ venerunt a Francia dux Lancastrię, reportās 4. annorum treugas. In quibus & Scoti comprehendi debebant, si vellent subijci regi Anglorum vt de iure solebant.

Agente duce in Gallijs, obijt in Anglia coniux sua domina Constantia domini Petri quondam regis Castillæ filia, mulier super fœminas innocens & deuota. Obijt etiam Comitissa de Derby vxor domini Henrici comitis de Derby, filij ducis Lancastriæ supradicti. Anna quoq; regina diem clausit, quæ apud Westm. est sepulta. Cuius exequiæ quanto celebriores fuerūt in expensis, tanto notabiliores infamijs, quia rex ipse polluit locum sanguine comitis Arundeliæ in principio officij funeralis. Causa iræ regiæ fuit, quia comes non interfuit processioni & deportationi corporis reginæ ab ecclesia S. Pauli vsq; Westmon. deportati, & quia cum tardiùs aduenisset, primus omnium petijt a rege licentiam recedendi propter certas causas quę eum vrgebant.

Comes Arundel. interfectus.

Eodem anno obijt domina Isabella Ducissa de Cuerwike soror ducissæ Lancastriæ mulier mollis & delicata, sed in fine (prout fertur) satis pęnitens & conuersa.

Hæc humata est iussu regis apud Langlee prædium suum inter fratres.

Circa gulam Augusti iussi sunt omnes Hybernici per totum regnum euacuare citra festum natiuitatis S. Mariæ, præstolaturi in Hybernia regis aduētum, sub pœna capitali. Dicebatur quòd in Angliam lucri gratia tanta multitudo Hybernicorum venerat, vt illa regio viris & mulieribus vacuaretur. Vndè contigit quòd merè Hybernici, Anglicorum Hybernicorum æmuli, partem insulæ quæ paruerat regi Angliæ vastauerunt nemine resistente. Cui verò cum quondam rex Angliæ illustris Edw. 3. a conquestu illic posuisset Bankum suum atq; iudices cum Scaccario, percepit inde ad regalem fiscum annuatim 30000. librarum. Modò propter absentiam personarum & hostium potentiam irrefrenatam, nihil inde venit, sed rex per annos singulos de suo marsupio terrę defensoribus soluit 30000. marcarum ad sui dedecus, & fisci grauissimum detrimentum.

Hybern. relegati ad natale solum.

Circa festum natiuitatis beatæ Mariæ rex Angliæ transfretauit in Hyberniam, quem sequebantur dux Glouerniæ, comites Marchiæ, Notinghamiæ, & de Ruthland. Hybernienses nimirum de tanto apparatu territi, palam non audentes

dentes occurrere, clandeſtinis irruptionibus frequenter regis exercitum fatigarunt. Coacti tamen ſunt ſe regi ſubmittere plures magnates, quos reges vocat plebs ruſtica regionis, quorum quoſdam rex ſecum detinuit, ne noua aliqua molirentur. Morabatur autem Rex in Hybernia vſque ad Paſcha. Per id temporis acceſſerunt ad eum ab Anglia Archiepiſcopus Ebor. & Epiſcopus London. cum alijs nuntijs miſſis per clerum rogantes vt quantocius repatriare dignaretur ad ſuccurrendum fidei & eccleſiæ, quæ iam per lollardos & eorum fautores incredibiliter affligebatur. Nam ad hoc vacabant ſolūmodò vt imaginarētur qualiter totius Eccleſiæ poſſeſſiones tollerent, & quod peius fuit, cunctas canonicas deſtruerent ſanctiones. Hijs auditis rex impiger reuerſus eſt in Angliam, arbitrans magis neceſſarium fidei periclitanti ſuccurrere, quàm circa regna temporaria acquirenda decertare. Sed hęc in ſequentibus diffuſiùs ſunt tractanda.

Parliamentum Dubliniæ.

Anno. 1395. Tenuit rex natale in ciuitate Dubliniæ, & poſt natale fecit parliamentum ibidem, ad quod conuenerunt tam ligei ſui, quàm illi qui dudum ſubmiſerant ſe eidem. Eo tempore poſt Octau. Epiphaniæ, vocante cuſtode regni Angliæ domino Edmundo regis patruo duce Eboraci factum eſt parliamentum Londonijs. Ad quod acceſſit dux Glouerniæ miſſus de Hybernia, qui coram cunctis expoſuit regis neceſſitatem, qui iam exhauſerat theſauri ſui in Hybernicos facultatem. Cuius legatio tantū valuit, vt clerus vnam decimam regi concederet, & quintam decimam plebs communis facta priùs proteſtatione, quòd ad hoc concedendum regi non tenebantur ſtricto iure, ſed ſui regis affectione.

Eo tempore Lollardi cum ſuis fautoribus in omnem malitiam efferati, fixerunt publicè ſuper oſtia ſancti Pauli London. & Weſtmon. abhominabiles cleri accuſationes, & hactenus inauditas concluſiones, quibus nitebātur deſtruere perſonas omnes eccleſiaſticas & eccleſiæ ſacramenta, animati vt fertur fauore quorundam procerum & militum Aulicorum.

Inter quos campi ductores fuêre Richardus Stury, Lodowicus de Clifford, Thomas Latimer, Iohannes de monte acuto, qui inſtigabant & confortabant hæreticos ad confundendum & delēdum ſi poſſe daretur præcipuè religioſos.

Rex igitur vt præfertur conceptis tantis malitijs Lollardorum feſtinanter venit in Angliam vt ſuo diſſiparet intuitu omne malum. Quò cum perueniſſet lætis auibus, quoſdam de proceribus obiurgauit acriter, comminans eis terribiliter, ſi de cætero Lollardis fauerent, vel eos aliqualiter confortarent. De Richardo verò Stury accepit iuramentum tacto libro Euangeliorum, quòd de cætero opiniones huiuſmodi non teneret. Quo facto dixit rex: Et ego iuro tibi, ſi tu vnquam violaueris iuramentum morte peſſima morieris. Audientes cæteri tantum rugitum contraxêre cornua & hactenùs dilituerunt.

Eo anno ſenſit Anglia damna grauia per piratas reginæ Danemarchiæ, qui nautas & mercenarios deprædabātur, pręcipuè tamē eos qui erant de Northfolchia. Qui tandem auſi ſunt collecta multitudine congredi cum eiſdem. Sed hoſtibus præualentibus, multi noſtratum ſunt perempti, plurimi ad redēptionem grauiſſimam ſunt ſeruati, direpta pecunia, quam ad nundinandū comportauerant, ad ſummam viginti millium librarum.

Oppreſſio Eccleſiaſticorum.

Eodem anno dominus Wilhelmus Cant. Archepiſcopus non conſiderata depreſſione eccleſiaſtica qua iugiter premebatur ſingulis annis per tallagia regia, plus proſpiciens ſuo priuato commodo, quàm cōmunitatis incōmodo, impetrauit ab Apoſtolico, vt leuare poſſet per totam ſuam prouinciam quatuor denarios de libra, omnium bonorum eccleſiaſticorū tam exemptorum, quàm non exemptorum, nulla prætenſa legitima neq; vera cauſa.

Multi metuentes ſupercilium executorum præſentis negotij S. Archiepiſcopi Eborum, & Epiſcopi London. ſoluere conſenſerūt, alij autem ad ſedem apoſtolicam appellauerunt, ſed tantis motibus finem impoſuit ſummus pōtifex dominus Ieſus Chriſtus, conſulens honori, famæ, corpori & ſpiritui tanti viri, dum eum celeri fato ſubtraxit.

Hoc

Hoc anno obijt Ioh. Waltham Episcopus Sarum, regni thesaurarius. Qui tantum regi complacuerat vt rege iubente apud Westm. inter reges habuerit sepulturam. Huic successit in officio Thesaurarij, D. Rogerus Walden, in episcopatu verò D. Ioh. de Mitford episc. Cicestrensis, ad cuius episcopatū Dublinensis Archiepisc. est translatus. Quia maior Præsulatus in seculari substantia minor erat.

Obijt etiam Exoniensis episcopus, cui successit regis instantia magister Edmundus de Stafford portitor priuati Sigilli, obijt quoque D. Henr. de Wakefeld episcopus Wigorn. Cui successit ad preces regis quidam monachus Cisterciensis regis physicus dictus Tydeman, cassata magistri Ioh. Grene electione legitima.

Mense Nouembrio Rex Angliæ apportato de Louania corpore dilecti sui Roberti de Veer, fecit illud apud prioratum de Coolne in Estsexia solemniter tumulari, exhibens suam præsentiam officio funerali. Multitudo Præsulum & prælatorum contemplatione regis affuit hijs exequijs: sed perpauci de proceribus, quia nondum digestum fuerat apud eos odium inueteratum.

Anno 1396. Iohannes dux Lancastriæ cui rex donauerat ducatum Acquitaniæ, cùm iam incredibilem summam thesauri in illis partibus expendisset, pro adipiscenda patriotarum beneuolentia, consequutusq; fuisset propositū, subitò per mandatum regium reuocatur. Qui nihilominus reuocanti paruit, & in Angliam redijt, & accessit Langleyam vbi rex natale domini celebrauit. Susceptusq; est a rege debito cum honore, sed vt quidam asserunt, nō amore. Licentiatus proindè a rege, curiaq; recessit, & properauit Lincolniam vbi Katherina de Swinford eo tempore morabatur. Quam post Oct. Epiphaniæ desponsauit, cunctis admirantibus facti miraculum, & maximè ipso rege.

Dux Lancast. reuertitur de Acquitania.

Hoc tempore papa scripsit regi Angliæ orans vt assisteret prælatis ecclesiæ in causa dei, & ipsius regis, & regni contra Lollardos, quos declarauit non solùm proditores ecclesiæ, sed ipsius regis. Rogauitq; obnixiùs vt quos prælati declarassent hæreticos condemnaret.

Eo tempore iuxta pacta inter reges Angliæ & Franciæ priùs firmata, conuenerunt dicti reges ad locum vltra Calesiam eorum colloquio designatum, vbi amborum regum tentoria magnificè fixa fuere. Qui ante tractatum pro pacis securitate, corporale præstiterunt coram omnibus iuramentū. Et quidem iuramentum regis Franciæ tale fuit.

Nos Carolus rex Franciæ iuramus in verbo regali super Euangelia pro nobis & omnibus nobis subiectis, amicis & affinitate nobis iunctis, & beneuolentibus, quòd non faciemus, nec patiemur fieri per nos, nec per suprà nominatos, damnum, impetitionē, molestiam, arrestationem, nec disturbationē vllo modo per tempus nostræ conuentionis, nec per 8. dies ante conuentionem, & 7. dies sequentes nostro dilecto filio regi Angliæ, nec alicui de suis subiectis, amicis, affinibus, nec beneuolis, ante dictum tempus. Et si casu aliquo insolentia vel litigium per aliquem de nostris supradictis, quod absit, emerserit, nos promittimus in verbo regali, & per securitatem prædictā, quòd faciemus hoc debitè emendari, & sine dilatione reformari.

Iusiurandum regis Franciæ.

Et iuramus vlteriùs super securitate prædicta, quòd si aliquis vel aliqui de qualicunq; statu vel conditione extiterint, voluerit, vel voluerint contraire dictæ nostræ securitati, nos erimus in auxiliū nostri prædicti filij pro nostro posse ad resistendum malitiæ malefactorum prædictorum, & conseruandum dictū nostrum filium & suos, per modū quem nos & nostri scimus. Et ad tenendum omnia, & persequendū sine fraude, vel malo ingenio, & ad hoc iuramus & promittimus sicut suprà.

Die 26. mensis Octobris rex Angliæ equitauit de Calesia versùs castellum de Gynes, & cum eo dux de Berry qui missus fuerat ad recipiendū sacramentum regis nostri.

In crastino obuiauerunt reges, ducentibus regē Angliæ dominis Franciæ, 4.

Ducibus de Berry, & Burgundiæ, Aurelianensi, & Burboniæ, Comite Sancer, Vicecomite de Meleyn, Episcopo de Vilames, dominoq; de Bussy. E contrà de parte nostrati missi sunt ad conducendum regem Franciæ ad suam papilionem duo duces, scz. Lancastriæ, & Glouerniæ, 4. Comites, scz. de Derby, & de Ruthland, Notinghamię, & Northanhumbrię. Habueruntq; colloquiũ duo reges, in quo assensu mutuo fuerat ordinatum, vt construeretur in eodem loco vna capella sumptibus amborum in æternam memoriam, quæ capella dominę nostræ de pace vocaretur.

Regum colloquium.

Die Sabbati in festo apostolorum Simonis & Iudæ reges colloquuti sunt de certis articulis tractatus sui, iurauerunt q; super Euangelia de pactis seruandis. Et tunc rex Angliæ rogauit regẽ Franciæ vt pranderet cum eo die Lunæ sequente. Die Lunæ venit rex Frãciæ ad tentoriũ regis Angliæ. Et eadẽ hora, regina fuit adducta ad tentoria regis nostri, quã rex Frãciæ donauit regi nostro. Qui tenens manũ puellę, osculatus est eam, multum regratiando patri suo de dono tam honorabili & gratioso, asserens se eam sub conditionibus accipere factis inter eos. Cõmendata est proindè regina ducissis Lancastriæ & Glouerniæ & comitissis Huntingdoniæ, & Staffordiæ, alijsq; dominabus quæ conduxerunt eam Calesiam in apparatu maximo hominũ & equorum. Habuit nempè secum 12. currus plenos dominabus & domicellis.

Hijs ita gestis reges accesserunt ad prandiũ in tentorio regis Anglorũ. Conseditq; rex Franciæ in dextera parte Aulæ, cui seruitum fuit more patrię suę regaliter, id est, de omnibus cibarijs primi cursus simul in magna parapside, & de secũdo cursu eodẽ modo. Regi verò nostro, modo patriæ seruiebatur .i. Anglico. Post prandiũ reges osculati pariter ascenderũt equos, duxitq; rex Anglię in viam suam, & tandem iunctis manibus super equos ab inuicem discesserunt. Rex Franciæ equitauit ad Arde, & rex versus Calesiam se conuertit, vbi filiã regis Franciæ duxit vxorem pusiolam septennem vel octennem. Fuerat autẽ iste regum apparatus grandis & sumptuosus in donarijs & expensis. Nam præter dona quæ rex Angliæ dedit regi Franciæ, alijsq; proceribus illius regni, quę superauerunt summam 10000. marcarum, rex expendit vt aiunt 30000. marcarum & amplius ea vice. Redijt autem citò posteà saluus in Angliam, & vxor sua, sed aduersa tempestate tentoria sua perdidit, & magnã partem suppellectilis domus suæ.

Archiep. Cant. mors.

Hoc anno valefecit seculi vanitatibus Magister Gul. de Cortiniaco Archiep. Cantuar. Cui successit postulatione capituli D. Tho. frater comitis Arundelię, regni Cancellarius. Qui mox Cancellarij renunciauit officio, & illius solicitudinem Magistro Edmundo Stafford episcopo Exoniensi assensu regio commendauit. Successitq; prædicto Tho. in Archiep. Ebor. quidam frater, prouisione papali contra vota totius cleri Eboracensis.

Eodem anno decessit totius monasticę religionis speculum, currusq; & auriga eius, D. Tho. Abbas Monasterij Sancti Albani, cui successit per electionem D. Iohan. Moot Prior eiusdem loci. Qui iuxta noua priuilegia a curia impetrata, vt viz. eo ipso quo rite foret electus, esset & confirmatus, primus omnium eo priuilegio vsus est. Suscepitq; munus benedictionis ab Archiepiscopo Cantuariensi domino Thoma de Arundell, non quia sic oportuit, sed quia per manus eius benedici prælegit. Qui benedixit eum in manerio suo de Saltewoode inhibens omnibus ministris domus suæ, ne vlla feoda susciperent ab eodem.

Anno 1397. In parliamento celebrato London. D. Iohan. dux Lancastriæ legitimari fecit prolem quam susceperat de Katherina de Swinford.

Et in eodem parliamento Tho. Beufort filius ducis & eiusdem Katherinæ creatus est Comes de Somerset. Cognominauit autem dux prolẽ illam de bello forti, id est, de Beufort. Rex contra iuramentum quod præstiterat reuocauit de Hybernia Iusticiarios, quos olim de consensu suo regni proceres propter defectus eorum notabiles constituerant exulare.

Eo tẽpore increbuere rumores, licèt inanes, quòd rex Angliæ fuisset electus in

in Imperatorem, vnde rex elatus vt fertur, ab eo tempore cæpit altius ſapere quàm ſolebat: vulgus exinanire, grandes ſummas pecuniæ mutuari, in tãtum vt nullus prælatus, nulla ciuitas, nullus ciuis notatus locuplex in toto regno ſe potuit occultare, quin de ſua pecunia mutuum regi daret.

Hoc anno cum iam ſibi regnũ Angliæ ſumma videretur pace gauiſurũ propter regales nuptias & opes accumulatas per eaſdem, & treugas annorum 30. firmatas, & præſentiam tot nobiliũ procerum, quot & quales nulla externa regio poterat exhibere, repentè regis aſtutia cuncta turbantur. Dum inopinatè capit auunculũ ſuum ducem Glouerniæ vi & armis nihil tale verentem apud Pleſchi in Eſtſexia, & Caleſiam deduci facit carceri mancipandum, Comitem verò Warwici ipſo die quo eum inuitauerat ad prandendum ſecum, fecit arreſtari, & protinùs incarcerari, quamuis ei peroptimũ vultum mõſtraſſet eodem die, & inſuper ſibi futurum bonum dominum promiſiſſet. *Dux Glouerniæ in carcerem coniectus.*

Comitem præterea Arundeliæ deceptum blandis perſuaſionibus, qui ſatis potens erat & ſe ſaluaſſe vt dicitur, & ſuos amicos liberaſſe, ſcz. ducẽ Glouerniæ & Warwici comitem, ſe reddentem pacificè miſit ad Wectam inſulam pari modo in carcere detinendũ vſque ad parliamentum, quo definierat eos omnes morte plectendos. Et ne fieret communis vulgi cõmotio pro captione dictorum procerum, quã maximè verebatur, proclamari fecit per regnum quòd iſta dominorũ captio nõ erat facta pro quibuſlibet antiquis trãſgreſſionibus, ſed pro nouis cõmiſſis contra regẽ, quæ propalarentur in parliamento futuro, ſed hæc proclamatio ficta fuit, prout rei exitus comprobauit.

Rex verò neſcitur quid metuens, per idem tempus vetuit nè pontifices alijuè prælati facerent proceſſiones ſiue deuotiones pro cauſa præmiſſa, vel procerum ereptione detentorum. Paulò pòſt apud Notingham fecit indictari dictos dominos de proditione. Subornauitq; appellantes, qui eos appellarent in parliamento futuro, Edw. comitem Ruthlandiæ, Tho. Mounbray comitẽ Mareſchallum, Tho. Holland comitem Cantij, Ioh. Holland comitẽ Huntingdoniæ, Tho. Beufort comitem de Somerſet, Ioh. Mountague comitem Sarũ, Tho. dominũ de Spencer, & Guliel. le Scroupe regis Camberlanum. Quibus ſic geſtis, fecit rex proclamari per totum regnũ quòd domini arreſtati proditores erant & pro proditione detenti. Interea rex ſibi metuens, conuocauit ad tutelam ſui corporis multos malefactores de comitatu Ceſtriæ, qui noctiũ vigilias dierumq; ſeruarent, & diuiderent circa illum. *Proclamatio in proceres.*

Circa oct. Natiuitatis ſanctæ Mariæ factũ eſt Parliamentũ London. ad quod venerunt omnes regni proceres armati cum ſuis retinentijs, ducti nimirũ metu regis. Prolocutores præſentis parliamenti milites extitere, in quibus nec virtus aliqua, nec fides vlla poſſet inueniri. Sed innata cupiditas, ambitio inexplebilis, faſtus intollerabilis, odium veritatis. Tæderet eorum cõmemorare vocabula, niſi quia Pilatũ & Herodẽ & ſacrilegos ſacerdotes nomine notatos in Agiographia ſciremus. Fuerũt ergo iſtorũ nomina, Ioh. Buſſy, Gul. Bagot, & Tho. Grene. Hij importunis clamoribus petierunt vt chartæ perdonationũ in primis annullarentur. De quibus requiſiti pręlati de facili iudicarunt, chartas tales fore reuocabiles, non attendentes quòd huiuſmodi gratiæ reuocatio perſonæ regiæ maximè repugnabat, cũ miſericordia ſit ſolij regalis confirmatio, & qui tollit a rege miſericordiã, tollit regalis ſolij firmamentum.

Conſequenter domini temporales videntes imperfectum cleri poſt ipſum abierunt, magis metu regis moniti, quàm mẽtis ratione. Iuſticiarij, legiſq; periti, cenſuerunt iſtud nullatenus faciendum, aſſerentes inter ſe cunctos fore regis proditores, qui ad hoc eum quomodolibet inſtigarent. Nihilominus exactum fuit a Prælatis vt conſtituerent laicum procuratorem pro eiſdem, vt quia illi non poterant intereſſe iudicio ſanguinis, procurator eorum ſi neceſſe foret huiuſmodi negotio conſentiret. Altera autem die cum Archiepiſcopus Cantuarienſis de regis mandato (quem credebat ſibi amiciſſimum) ſe abſentaſſet de Parliamento (qui etiam ſibi iurauerat quòd nihil attemptaretur in eius præiudicium abſente ipſo) contra omnem iuſtitiam, adiudicatus

 fuit

fuit exilio, cū adiecto, quòd non remaneret in regno vltra sex hebdomadas ab illo die proximè computandas. Quo taliter condemnato misit Rex clam ad Romanam curiam pro translatione eiusdem, effecitq; vt Rogerus de Walden regni pro tunc Thesaurarius pro eo Archiepiscopus ordinaretur. Qui quia præsumpsit ascendere cubile viuentis patris sui, post triennium deiectus est authoritate Papæ præfati.

Comes Arundeliæ capite plectitur.

Die verò S. Matthæi, Richardus Comes Arundeliæ tristem mortis accepit sententiam, deducentibus eum cum turba Cestrensium ad mortis metam comitibus Marescallo & de Cantio, & I. comite Huntingdon fratre regis. Intuens Comes Arundeliæ comitem Marescallum, & comitem Cantij suos affines & necessarios, (nā alter gener eius erat, alter nepos ex filia) perurgere negotiū decollationis suæ, verè inquit, decuisset vos pręcipuè absentes fuisse, & ab isto negotio subtraxisse. Sed tempus adueniet, quando tot mirabuntur de vestris infortunijs, quot de meis casibus nunc mirantur. Sicq; flexo poplite vultu cōstantissimo decapitari sustinuit, nec plus expalluit, quàm si fuisset ad epulas inuitatus. Cuius corpus cum capite inter fratres Augustinenses London. est humatum.

Post cuius mortem, rex diris imaginibus in somnis est turbatus. Videbatur nempè vmbra comitis mox vt dormire cæpisset ante suos oculos volitare, minariq; sibi, & eum indicibiliter deterrere, quasi diceret hoc quod Naso:

Nunc quoque factorum venio memor vmbra tuorum,
Insequor & vultus ossea forma tuos.

Quibus rex pauefactus imaginibus, cum meticulosus medios somnos interrumperet, maledixit diei in quo nouisset comitem memoratū. Auxit quoq; sibi mentis insaniam quòd audiuit commune vulgus Comitem reputare pro martyre, peregrinationesq; fieri circa corpus eius. Quapropter iussit vt fratres signa deponerent fixa vel erecta circa cadauer eius, & locum sepulturæ sub pauimento altiùs occultarent.

Comes Warwici exilio afficitur.

Post mortem comitis Arundeliæ productus fuit Comes Warwici ad astandum iudicio parliamenti. Qui mortis metu ductus, simul & pollicitationibus blandis seductus, se reum fatebatur criminis læsæ maiestatis. Data est ergo mortis sententia contra eum, quā mox temperauit regis gratia, condonans sibi veniam atque vitā, sed tamen missus est in exilium ad insulam Euboniæ, vbi sub custodia carcerali residuum transigeret vitæ suæ. Interea quia non videbatur tutum regi vt dux Glouernię responsis astaret publicè propter fauorē populi qui sibi nimis afficiebatur, iussit Comiti Mareschallo vt eum latenter occideret. Qui missis iniquitatis ministris, suffocari fecit eum superiectis culcitris & lectis pluma refertis super os eius. Sicq; mortuus est ille vir optimus regis filius, & regis patruus, in quo reposita fuere spes & solatium totius regni communitatis. Ex post Rex fecit astutè istud parliamentum differri vsque post festum natalis domini, quod reinciperetur vel potiùs cōtinuaretur apud Salopiam in confinijs Walliarum.

Dux Glouerniæ suffocatur.

Anno 1398. in parliamento continuato Salopiæ procurauit Rex subtiliter, fecitq; concedi de consensu omnium regni statuū vt potestas parliamenti remaneret penes certas personas 7. vel 8. quibus liceret determinare dissoluto parliamento, certas petitiones in eodem parliamento porrectas, pro tunc minimè expeditas. Cuius concessionis colore, personæ sic deputatę processerunt ex post ad alia generaliter parliamentum illud tangentia, & hoc de voluntate regis in derogationem status parliamenti & incōmodum totius regni, & perniciosum exemplum.

Rex autem vt super hoc facto videretur habere colorem & authoritatē fecit rotulos parliamenti mutari & deleri contra effectum concessionis prædictæ.

Hijs ita perpetratis rex assumpsit sibi nomē principatus Cestrię, & comitem de Derby creauit ducem Herefordię, comitem Marescallum ducem Northfolcię

ciæ, comitem de Ruthland ducem Albemarle, comitē Cantiæ ducem Surrey, comitē Huntingdoniæ ducē Excestriæ, comitissā de Northfolke ducissam Norfolciæ, comitem de Somerset Marchionem ibidem, D. de Spenser, comitē Glocestriæ, D. de Neuile comitem Westmerlandiæ, D. Guliel. le Scroupe comitem de Wiltshire, D. Tho. Percy Seneschallum regis comitem Wigornię. *Rex nouos creat duces & comites.*

Proinde rex mutauit arma sua, addiditq; scuto suo arma S. Edwardi regis & confessoris.

Eo tempore rex contulit nouis creatis suis ducibus & comitibus magnam partem terrarū ducis Glouerniæ, comitis Arundeliæ, & comitis de Warwico.

In hoc parliamento continuato apud Salopiam D. de Cobham vir grandæuus simplex & rectus, ob nullam causam aliam est damnatus, nisi quia fuerat vnus ex deputatis regi pro suis consilio & tutela, per dominos 11. anno suo, & parliamentū tentum eodem anno annullatur. Rex tamen concessa seni, quam non optauit venia, siue vita, misit eum ad insulam de Gerneseya in exilium. *D. de Cobhā exilio mulctatur.*

Vt autem robur perpetuæ firmitatis obtinerent ordinationes & iudicia facta & lata in præmisso parliamento, impetrauit Rex literas apostolicas in quibus graues censurę intentabantur contra quoscunq; dictis statutis quomodolibet contrauenientes. Quas promulgari fecit Londonijs ad crucem S. Pauli & alijs celeberrimis regni locis.

Circa præsens tempus appellauit dux Hereford ducem Northfolciæ de quibusdam verbis per eum dictis, quæ in regis dedecus redundabant. Ob quam causam indictum fuit eis duellum apud Couentre. Tandem cū intrassent listas ibidem tam animosè quàm magnificè, rex in manu sua causam suscepit, & fecit proclamari quòd dux Herefordiæ debitum suum honorificè adimplesset. Sed tamen velut immediatè posteà, rex sine causa quacunq; legitima dictū ducem Herefordiæ relegauit ad decennium, contra iustitiam & iura militaria & consuetudines huius regni, ducem verò Northfolciæ perpetuo damnauit exilio. Acta feruntur hæc eo die ad annū, quo idem dux Norfolciæ ducem Glouerniæ fecerat suffocari. *Dux Northfol. patria pellitur.*

Hoc anno papa Ioh. Lincolniensem episcopum transtulit ad episcopatū Cestriæ tunc vacantem, & dedit episcopatum Lincolniæ H. Beufort vni de filijs D. Iohan ducis Lancastriæ & dominæ K. de Swinford ob ducis reuerentiam & amorem. Episcopus verò Lincolniæ veteranus noluit hanc admittere translationē, sed ea spreta contulit se Cantuariā & in ecclesia Christi inter Monachos finem vitę fecit. Confessor regis quidam, frater de ordine prædicatorū de Episcopatu Landaffensi translatus est ad episc. Cestrensem.

Rex eo tempore conuocato clero iussit vt determinaret si liceret papæ tales facere translationes pro suæ arbitrio voluntatis. Ad quod responsum fuit non directè, sed modo supplicationis porrectæ regi ex parte Cleri, vt dignaretur papæ scribere, vt a talibus translationibus temperaret pro cōmodo totius ecclesiæ Anglicanæ. Rex verò cum audisset hoc responsum, velut offensus tantæ licentiæ papæ, iurauit quòd si clerus constanter restitisset papæ in præsenti negotio ipse manus apposuisset in auxilium eorundem.

Eo tempore venit in Angliam domini papæ nuntius Petrus de Bosco Aquēsis episcopus, ad commouendū regem vt permitteret ligeos suos prouisiones acquirere de manu Papæ, & reuocaret statutum æditū contra prouisores, & illud breue, Quare impedit, multaq; similia. Sed quod minus obtinuit de suo negotio, Rex accumulauit suo marsupio, donans ei Iocalia de magno pretio.

Anno 1399. per totum regnū Angliæ lauri veteres aruerunt, & ex post contra multorum opinionem reuiruerunt.

In die Circumcisionis domini, prope Bedfordiam, aqua profundissima quæ decurrit inter villas de Snedlistorie & de Harleswood repentè restitit, & se diuisit, sic quòd per tria milliaria alueus siccus permansit, præbens quibuslibet ingressum siccum. Quod prodigiū visum est pluribus significare populi diuisionem & a rege defectionem, quæ contigit eo anno. *Portentū de aqua diuisa.*

Eo tempore Rogerus Comes Marchiæ dum nimis confidit in virtute pro-

pria, ab Hibernicis peremptus est in Hibernia: cuius mortem Rex statuit vindicare personaliter, Hibernicosq; domare. Fecitq; præparationem maximam, extorquens pecunias, exigens equos & quadrigas, victualia pro profectione sua rapiens, nilq; soluens: vnde suis ligeis factus est odibilis & inuisus.

Per idem tempus venit in Angliam Episcopus Calcidonensis cum literis Apostolicis cõmonitorijs, vt Regni fideles de bonis suis conferrent Imperatori Constantinopolitano, qui nimis infestabatur per Tartaros & eorum Ducem vocatum Morettum. Vt autem proniores efficerentur Regnicolæ ad offerendum huic negotio, concessit Papa benefactoribus verè contritis & confessis, plenam remissionem: attendens quòd si ipse ab incredulis opprimeretur, imminebat toti Christianitati ruina: recolens illud in mente Poeticum:

Tunc tua res agitur paries cum proximus ardet.

Dux Lancast. corporis ergastulo solutus.

Circa festum Purificationis obijt Dominus I. Dux Lancastriæ, cuius corpus in Ecclesia S. Pauli Londonijs est humatum. Post cuius decessum Rex Dominum H. filium eius quem relegauerat ad decennium, exulare decreuit in perpetuum, reuocans suas patentes literas generales quas sibi priùs concesserat: quòd durante relegationis tempore, generales Attornati sui possent prosequi pro liberatione sibi facienda de quibuscunq; hæreditatibus siue successionibus ipsum ex tunc contingentibus, et quòd homagiũ suum respectuari posset pro fine rationabili faciendo. Quo facto constabat regem non relegasse ducẽ pro dissentionibus quæ potuissent oriri inter familias suas & ducis Northfolciæ vt prætensum fuerat, sed occasione bona Ducis occupandi, vt multi dicebant.

Grandes pecuniarum exactio

Interea rex cepit mutuo grandes pecuniarum summas de quãpluribus dominis tam temporalibus quàm spiritualibus, alijsq; personis regni: promittens eis bona fide sub patentibus literis, quòd pecunias illas sic mutuatas resolueret termino limitato, quas nunquam postea reddidit creditoribus supradictis.

Eodem anno grandiores summas pecuniarum exegit a 17. regni comitatibus metu mortis, imponens eis quòd contra eum fecerant cum duce Glouerniæ, comitibus Arundell & Warwici &c. Quare paratus erat super eos equitare tanquã super hostes publicos. Quamobrem recepit a dictis comitatibus nouam securitatem super iurisiurandi firmamento. Quo facto misit certos episcopos cum alijs viris honorabilibus ad dictos comitatus, qui inducerent tam dominos spirituales quàm temporales vt se regi submitterent, & semet recognoscerent proditores per literas eorundem sigillis signatas. Hac occasione coacti sunt regi concedere Clerus & commune vulgus, dominiq; temporales dictorum comitatuũ importabiles summas pecuniæ pro beneuolentia sua recuperanda, & ista redemptio *le pleasaunze* vocabatur.

Item cupiens vt fertur populum regni sui suppeditare, direxit patentes literas ad omnes regni comitatus, & per terrores induxit, vt omnes ligei sui quicunq; tam spirituales quàm temporales iuramenta insueta præstarent in genere, quæ verisimiliter cauere possent destructionem plebis suæ finalem vt dicebatur. Coegitq; ligeos suos ipsa iuramenta sub literis eorum & sigillis roborare. Ad chartas albas insuper eosdem ligeos apponere sigilla cõpulit, vt quoties grassari vellet in eos, facultatem haberet eos sigillatim vel insimul opprimendi. Fecit prætereà vt vicecomites per totum regnum noua iuramenta præstarent vltra solita, quòd viz. obedirent omnibus mandatis regijs quotiescũq; directa fuissent eisdem sub magno priuatoue sigillis, ac etiam literis illis directis sub signeto suo. Et in casu quo idem vicecomites scire possent aliquos de balliuis suis cuiuscunq; conditionis essent, aliquod malum dicere siue loqui publicè vel occultè, quod cedere posset in dedecus aut scandalum personæ regis, ipsos imprisonarent, donec aliud de rege susciperent in mandatis. Vndè contigit quòd quamplures ligeorum suorum malitiosè accusati, capti fuerunt

&

&imprisonati, non excusandi aliter nisi commissa monomachia personali se iustificarent, non obstante quòd accusatores & appellatores eorum essent iuuenes, fortes, & sani, & illi sic accusati pro magna parte senes, impotétes, mutilati, vel infirmi.

Circa festum Pentecostes rex relinquens regnum vt præfertur turbatū multipliciter, nauigauit in Hyberniam cum suis Cestrensibus, ducibusq; de Albamarla & de Excestria, alijs quoq; multis, habens secum nobiles pueros filios ducum Glouerniæ & Herefordiæ, quorum affines præcipuè verebatur. Episcopos etiam secum traxit multos cum Abbate Westm. qui quoties vellet Parliamenta facere, prout priùs cōstituerat, cum consensu octo personarū pręsto forent, ad confirmandum pro parte sua quæ fuerant statuenda.

Rex nauigat in Hyberniam.

Thesaurum præterea & reliquias aliaq; iocalia regniq; diuitias ab antiquis dimissas secum abstulit in Hyberniam, sine consensu statuū regni sui.

Cumq; venisset in Hyberniam, videbatur primò quidem prosperari & super inimicos suos confortari. Non tamen exinde multum lætabantur regnicolæ, qui semper de eo sentiebant deteriùs, & per eum grauiùs opprimi metuebāt.

Interea dux Henricus olim Herefordiæ sed nunc Lancastriæ paterno iure, grauiter ferens relegationem suam, sed multò grauius exiliū & exhæredationem suam, nacta sibi prout videbatur temporis opportunitate de regis absentia, quem sciuit inuisum populo regni sui, in Angliam redire disposuit, ad petendum hæreditatem sibi de iure debitam. Occurrerunt sibi sub eodem tempore T. quondam Archiep. & nepos eius filius comitis Arundell simul & hæres, qui mare cum eo sunt ingressi. Qui inter omnes non amplius (vt vsu vulgari loquar) quàm quindecim lanceas habuêre: tantum fidebat dux de sua iustitia, populiq; fauore. Noluit tamen recto cursu terram ingredi, nec repentè, sed nunc apparuit patriotis in vna parte regni, nunc in alia, vt videret si cōtra eum iuxta littora resistentia pararetur. Audiens dominus Edm. dux Eboraci rector regni, quòd dux Lancastriæ iam mare teneret, accitis regis consultoribus, & regni Cancellario, consilium tenuit apud S. Albanū, quærens super isto negotio quid agendum. Qui consuluerunt illuc manum bellicam aduocandā quę posset resistere venienti: sed quàm inane fuit consilium eorū in hac parte, rei exitus declarauit. Nam aduenientes illuc de cunctis prouincijs protestabantur se duci nolle nocere, quem nouerant iniuriosè tractatum fuisse. Dicti verò nequā Consiliarij hæc audientes, mox relicto regni custode, nec non & Cancellario, ad castrum Bristoll confugerunt.

Dux Herefordiæ in Angliam redit.

Senatus conuocatus apud S. Albanum.

At dux Lanc. circa festum translationis S. Martini applicuit prope locū vbi quondam fuerat villa de Rauenesere nemine resistente, cui occurrit Comes Northumbriæ D. Henr. Percy, & H. eiusdem filius, & Comes Westmerlandiæ D. Radulphus Neuile, alijq; domini, qui timebant regis tyrannidē, plures valde: sic quòd factus est exercitus 60000. pugnatorū. Qui omnes vno voto statuerunt inprimis prosequi regis pessimos consultores, veneruntq; Bristoldum & obsederunt castrum: vbi tandem ceperunt Thesaurarium Gul. le Scroope, Ioh. Bussy, & Tho. Grene, qui mox ad clamorē communiū sunt decollati. Gul. Bagot & Ioh. Aussell hanc tempestatem declinando fugerunt.

Rich. rex cum audisset in Hybernia de ducis aduentu, mox curauit filiū ducis Glouerniæ & filium ducis Lancastriæ in castro de Trym recludere, quod est in Hybernia satis forte. Et confestim ad nauigium conuolauit, cum personis quas secum traxerat in Hyberniam, ducibus & episcopis, alijs quoque multis. Sed cum attigisset fines Angliæ & cognouisset apparatum ducis, pugnandi dimisit animum, pro certo tenens quòd populus contra eum congregatus citiùs vellet mori quàm cedere tam propter eius odium quàm timorem. Dimisit ergo familiam, monens per Seneschallum D. Tho. Percy vt se reseruaret ad tempora meliora. Ipse verò rex quærens diuorcia huc illucq; se cōtulit multis diebus, semper eum duce Lanc. cum exercitu insequente. Tandem apud castellum de Cunneway cōstitutus, petijt habere colloquium cum domino T. Arundell quem expulerat de Archiepiscopatu Cant. & comite Northumbriæ, cum nulla

Rex in magnas angustias adductus.

ſpes eſſet vlteriùs fugiendi: quibus indicauit ſe velle regno cedere, ſi ſibi victus honorificus, vitæq; ſecuritas & octo perſonis quas nominare vellet fide interpoſita donaretur. Qua petitione conceſſa atque firmata, venit ad caſtrū de Flynt, vbi habito breui colloquio cum duce Lancaſtriæ mox aſcenſis equis venerunt ad caſtellum Ceſtriæ ea nocte. Et ab eo loco productus eſt Londonias conſeruandus in Turri vſq; ad parliamentum proximè celebrandum.

Rich. deponit imperium.

Interim directa ſunt breuia ad perſonas regni qui de iure debebant intereſſe parliamento, vt conuenirent ad Weſtm. in craſtino S. Michaelis. Quo die rex Richardus in Turri coram regni magnatibus gratanter vt apparuit & vultu hillari perlegit diſtinctè formam ceſſationis ſuæ, & abſoluit ligeos ſuos a iuramento fidelitatis & homagij, & relaxauit ab omnibus alijs iuramētis quibuſcunq;, & ſuis dominijs renunciauit, iurauit, & alia dixit & protulit in legēdo & manu ſua ſe ſubſcripſit, prout in forma ceſſationis pleniùs continetur. Et mox adiunxit quòd deſiderauit vt dux Lancaſtriæ ſuccederet ſibi in regno. Sed quia hoc in poteſtate ſua non erat, Archiep. Ebor. & epiſc. Herefordenſem conſtituit ſuos procuratores ad hæc omnia declarandum, & intimandum ceſſationem & renuntiationem ſtatibus dicti regni. Et in ſignum ſuæ intentionis & voluntatis huiuſmodi annulum de ſigneto ſuo aureum extractum de digito ſuo, digito ducis appoſuit: deſiderans hoc ipſum vt aſſeruit, omnibus regni ſtatibus innoteſci.

In craſtino lectis regis renunciatione & ceſſione corā ſtatibus regni in magna aula Weſtm. conſequenter proceſſum eſt ad articulos pro quibus videbatur meritò deponendus. Qui etiam lecti omnes violationem iuramenti regalis finaliter concludebāt. Proinde ſententia depoſitionis regis lecta, conſtabat regnum Angliæ cum pertinentijs ſuis vacare. Quapropter dux Lancaſtriæ de loco ſuo ſurgēs, & ſtans erectus vt poſſet a populo toto videri, muniens ſe ſigno crucis in fronte & in pectore, & inuocato Chriſti nomine, dictum regnum Angliæ ſic vacans, vt præmittitur, cum corona ac omnibus pertinentijs vendicauit, in lingua materna ſub hac forma verborum. In dei nomine Amen. Ego Henricus de Lancaſtria vendico regnum iſtud cum corona, & omnibus membris illi pertinentibus, tanquam per regum ſanguinē venientem de rege Henrico, & per iuſtitiam quam deus de ſua gratia mihi miſit cum adiutorio conſanguineorum meorū & amicorum ad recuperandum illud, quod regnum fuit in puncto perditionis propter defectum gubernationis & legū violationem. Huic vendicationi omnes ſtatus regni manus dederunt, & Archiepiſcopi eum in regali ſolio poſuerunt, vniuerſo populo applaudente, factoq; ſermone per Archiep. Cant. cuius thema fuit: *Vir dominabitur populo.* Mox de mandato noui regis proclamatum fuit, quòd die Lunæ proxima poſt feſtum S. Michaelis parliamentum ibidem celebrari debebat. Et die Lunæ ex tunc proximo ſequente viz. in feſto S. Edw. coronatio regis fieret apud Weſtmon. Quibus ita peractis, rex de ſede ſua ſurgens, & populū vultu benigno reſpiciens, receſſit ad albam aulam vbi eodem die magnum conuiuium celebrauit.

Dux Lancaſt. regnum Ang. vendicat.

Poſt hæc procuratores per parliamentum deputati, acceſſerunt ad præſentiam nuper regis Richardi infra Turrim exiſtentis, & per os domini Gul. Therningge admiſſionem renunciationis, ac modum & cauſam & formam ſententiæ depoſitionis eius eidem notificauerunt, & vice omnium regni ſtatuum homagium & fidelitatem eidem Richardo nuper regi facta vt præmittitur reddiderunt & reſignarunt, ita quòd nullus dictorum ſtatuum ſiue populi, ab hoc tempore & deinceps ſibi portaret fidem nec obedientiam tanquam regi ſuo. Ad quæ ſolùm reſpondit iſtud, quòd non reſpexit poſt talia. Sed poſt hæc omnia inquit: Spero quòd cognatus meus vult eſſe mihi bonus Dominus & amicus.

In hoc parliamento rex Henricus fecit ſecundum filium ſuum dictum Tho. Angliæ Seneſchallum, procreauerat ſiquidem maſculini ſexus ex filia D. Humfredi comitis Boun comitis Herefordiæ iuniore 4. liberos, duaſq; fœminas. Primogenitus vocabatur Henr. 2. Tho. 3. Iohan. 4. Humfridus.

Die

Die translationis S. Edwardi regis & Confessoris coronatus est Rex Henricus apud Westm. per manus domini T. Cantuar. Archiep. viz. ipso die quo fuerat relegatus anno reuoluto, non sine manifesto diuinitatis miraculo vt putatur. Vt scilicet ille dies sibi deseruiret ad gloriā, qui transacto anno fuerat deputatus ad pœnam. Et in auspiciū vberioris gratiæ sibi futuræ delib utus est illo cœlesti vnguēto, quod olim beata Maria mater dei cōmisit beato Tho. Martyri & Archipræsuli Cant. dum esset in exilio conseruandum, prędicens eidem quòd reges Anglorū qui vngerentur hoc vnguento, pugiles ecclesiæ futuri forent. Hoc vnguentum in aquila aurea & olla lapidea conseruatum latuit per multa tempora vsq; ad 21. annū Rich. regis prędecessoris regis præsentis. Qui dum curiosè perscrutaretur res relictas in turri a suis antecessoribus, inopinatè reperit aquilam auream cum ampulla, & scripturam siue prophetiam beati Tho. repositam cum eisdem. Hanc Aquilam rex Rich. portauit super se profecturus in Hyberniam, & inde rediens tradidit Archiepiscopo eam petenti licèt inuitus.

Henrici regis coronatio.

Durante parliamento fecit rex filium suum primogenitū Henr. principem Walliæ addens ducatum Cornubiæ & Cestriæ comitatum. Et citò pòst in eodem parliamento ducem creauit Acquitaniæ.

Scoti per tempus parliamenti castrum de Werke ceperunt, despoliauerunt, & destruxerunt, & plura mala fecerunt.

Tho. de Moubray, quondam dux Northfolciæ diem clausit extremū in terra peregrina dum rediret ab Ierosolymis: cuius mors fuisset toti regno deflēda, si nec in ducis Glouerniæ necem consensisset, nec eum inhumaniter iugulasset, fœlixq; fuisset fama sua per secula, si declinato scelere vel cum dicto duce fugisset, vel eum ad sua responsa perduxisset.

Norfolciæ ducis mors.

Item hoc anno concessit in fata Alienora ducissa Glouerniæ, quæ parū ante infausto sydere filium suum & hæredem amiserat Humfridū vocabulo, subtractum sibi pestilentia, cum fuisset de Hybernia reuocatus.

Anno gratiæ 1300. Comites Cantij, Sarum & Huntingdoniæ ingrati regis beneficijs qui vitas eorū saluauerat, contra vota cunctorū regni cōmunium ac multorū procerum, congregantes iniquitatē sibi per conuenticula facta, & cōiurationes locis varijs statuerunt super regem irruisse repentè in castello de Windelishores sub simulatione Ludorū natalitiorū, & eum cum filijs suis crudeliter peremisse. Quorū dolos rex gratiosè prænoscens, confestim Londonias se contulit. Qui cum cognouissent regem eorū insidias declinasse, conturbati valdè diuortia requirebant, peruenerūtq; Circestriam iam cæca nocte. Viri verò dictæ villæ suspectum habentes tantum apparatum, præstruxerunt omnes aditus & exitus hospitij eorundem. Cumq; nocte media tentassent latenter discedere, ciues eos arcubus & sagittis armati egredi non sinebant. Pugnatum est igitur hic & ibi a noctis medio vsq; ad horā diei tertiam: tandē fatigati manus dederunt cōmunibus obnixè precantes vt saluarentur a morte, donec cum rege colloquiū habuissent. Quod & factum fuisset, si non quidā præsbyter de eorum familia ignē misisset in quasdam domos villę, hac intentione vt occupatis cōmunibus circa extinctionē ignis, comites possēt euadēdi occasionē capere. Sed frustrà, nam villani neglectis domibus in conflagrationis periculo maiori cōcitantur furia, ad vindicandū in dominos incendij damna prędicti. Populus ergo villæ produci fecit dominos de Abbathia in qua statuerant seruasse eos iuxta condictum, & in ipso diei crepusculo decollauerunt eos. Comes Sarum I. de monte acuto qui Lollardorum fautor semper fuerat, & imaginum vilipēsor, contemptor canonum, sacramentorumq; derisor, expers omnium sacramentorum vitam finiuit ibidem vt fertur.

Comitū rebellio

Comites decollantur per populum.

Comes Huntingdoniæ dominus I. Holland non erat cū prædictis dominis apud castellū de Windeleshores, sed expectauit Londonijs rei finem. Qui cum nouisset rem versam contra vota fugere nitebatur in scapha, sed vento flante contrario repulsus est. Quamobrem equo vectus peruenit Estsexiam cum

quodam milite dicto I. Scheuele. Tentauit igitur per mare fugiſſe ab illis partibus, ſed quoties cymbam volebat aſcendere, toties eſt reiectus vi ventorum donec omninò deſperans de Neptuni ſuffragijs, deſtitit ab incæptis. Tandem reuerſus in terram, dum cænaret captus eſt cum ſupradicto milite per communes patriæ, & ductus ad fortalitium de Pleſchi cuſtodiendus ibidem velut in loco ſecuriori. Quò confluentibus illius pagi communibus, die S. Mauri circa ſolis occaſum productus eſt, & in loco quo dominus eorum dux Glouerniæ quondam fuerat arreſtatus per regem Rich. decapitatus eſt. Per idem tempus dominus Tho. le Spencer qui dicebatur nuper Comes Glouceſtriæ captus & ductus Briſtoldum decapitatus eſt. Multiq; alij in locis varijs tam milites quã clerici tunc temporis acceperunt ſimilem mortis ſortem. Epiſcopus Carleolenſis impetitus de coniuratione damnatus eſt, ſed regis miſericordia vitæ ſeruatus.

Comes Northumb. decollatus.

Rich. depoſitus exſpirat.

Richardus quondam Rex Angliæ cum audiſſet hæc infortunia mente conſternatus, voluntaria ſemet extinxit inedia prout fertur: clauſitq; diem vltimum apud caſtrum de Pontefracto die S. Valentini, cuius corpus apud Langleyam in eccleſia fratrum prædicatorum (ſupremum perficientibus offertoriũ Ceſtrenſi epiſcopo & Abbatibus de ſancto Albano & de Walthã) tumulatũ eſt ſine magnatũ præſentia, ſine populari turba, nec erat qui eos inuitaret ad prãdia poſt laborem.

Rex collecto exercitu profectus eſt in Scotiam, ſed Scotis detrectantibus belli copiam, rex vaſtata patria reuerſus eſt in Angliam.

Wallici nacta occaſione de regis abſentia duce quodam Howeno de Gleyndor rebellare cæperunt: quem Rex perſequi confeſtim ſtatuit tanquam pacis patriæ turbatorem, & cum armata manu Walliam eſt ingreſſus. Sed Cambri cum duce ſuo montes Cnowdoniæ occupantes, intentatæ vindictæ ſe protinus ſubtraxere. Rex verò combuſta regione, & quibuſdam peremptis quos ſors pro tunc gladijs euaginatis obtulit, cum præda iumentorum & animalium remeauit.

Imperator Conſtantinopolitanus venit in Angliam, poſtulaturus ſubſidium contra Turcos, cui Rex occurrit cum apparatu nobili ad le Blackheth die ſancti Thomæ Apoſtoli, duxitq; Londonias, & per multos dies exhibuit glorioſè, ſoluens pro expenſis hoſpitij ſui, & eum reſpiciens dignis tanto faſtigio donatiuis.

Edictum in Lollardos.

Anno 1401. in Parliamento tento Londonijs, æditum eſt ſtatutũ vt vbicunque Lollardi deprehenderentur ſuam prauam dogmatizare doctrinam, caperentur, & epiſcopo diœceſano traderentur. Qui ſi præſumerent pertinaciter opiniones ſuas defendere, degradarentur, & iudicio ſæculari cõmitterentur. Practizataq; fuit hæc lex eodem tempore in quodam pſeudopreſbytero, qui apud Smithfield multis aſpectantibus eſt combuſtus.

Rex de Lecto peremit in bello Laſſack, filium Balthaſar Dan illuſtris, quẽ admiratum vocant, deſtruxitq; Ieruſalem & in circuitu regionẽ. Et quia gratioſè vicit eum & inopinabiliter, cõuerſus eſt ad chriſtianitatis ritum, cum 60000. hominum ſectæ ſuæ. Hijs auditis rumoribus Imperator effectus lætior, receſſit ab Anglia, honoratus a rege donarijs pretioſis.

Sub hoc tempore conditionibus iam inter Francos & Anglos firmatis, & omnibus profectioni reginæ neceſſarijs præparatis, reuecta eſt Iſabella quondam regina Angliæ ad patrem patriamq; ſuam Franciam, nondum annorum duodecim.

Howenus Gleyndor cum ſuis Wallenſibus ſub his diebus, damna grauia infert Anglis.

Rex extremo capitis periculo liberatus.

Cum nocte quadam Rex iturus eſſet cubitum, deo protegente euaſit lætale periculũ. Siquidem in ſtramento lecti ſui cuiuſdam proditoris ingenio poſitũ fuerat quoddã ferrum fabrefactũ ad modum tricuſpidis, habens tres longos aculeos ſubtiles & terretes, punctuum aculeis acutiſſimis ſurſum erectis, tali ingenio, vt cum rex decubuiſſet & mole corporis ſtramenta preſſiſſet per eoſ-

dem

dem aculeos vulneratus fuiſſet, vel forſitan interfectus. Sed deo volente Rex inopinatè perſenſit inſtrumentum mortiferum,& deuitauit periculum.

Hoc anno,dom.I.Moot Abbas S.Albani rebus humanis exemptus eſt. Cui ſucceſſit per viam ſcrutinij D.Guliel.de Henworth Cellerarius dicti loci,quãquam capitulum fuiſſet eo die turbatum per minas nuntiorum ex parte regis venientium,vt regis intuitu alium elegiſſent.

Cometa apparet.

Anno 1402.Cometa apparuit menſe Martio primò inter chorum & ſeptentrionem, viz.in circo flammas emittens, poſtremò comas in boream transferens, præſignans fortaſſis effuſionem humani ſanguinis circa partes Walliæ & Northumbriæ pòſt futuram.

Eo tempore Howenus Gleyndor cum ſuis Wallicis vaſtauit terras D.Reginaldi Grey, cui occurrens idem dominus malis auibus captus eſt ab eo, & de ſuis plurimi trucidati.

Conſpiratio in regem.

Circa feſtum Pentecoſtes coniurauerunt quidam in mortem regis,dicentes regem Rich. viuere,& quantotius in palam venturum,& ſuos fideles regaliter remuneraturum.Sed huius conſpirationis in parte tam ſpes quàm metus euanuit, capto quodã præſbytero apud Ware, qui ſcripſerat nomina multorũ in matricula,qui futuræ turbationis authores fuiſſent.Iſte iuxta conceptum proprium nomina plurimorũ ſcripſerat,qui nullatenus conſcij fuerant huius facti prout ex poſt patuit in ſua confeſſione.Nempe cum requiſitus fuiſſet de certis perſonis coram eo conſtitutis quarũ nomina ipſemet irrotulauerat ſi nouiſſet eas,reſpondit quòd non: & cum interrogatus fuiſſet,cur ergo tales irrotulaſſet,dixit quia opinabatur eos voluiſſe feciſſe contra regem ſi complices inueniſſent,quia per regem Rich.ditati quondam fuerant & promoti. Hac occaſione liberati ſunt plurimi qui fuere ſuſpecti,& ſacerdos tractus & ſuſpenſus eſt. Non multò pòſt prior de Laune ſortem ſimilem expertus , non quia deprehenſus eſt aliquid actitaſſe, ſed quia confeſſus eſt ſe maligni conſilij fuiſſe conſcium,& hoc vtiq; concelaſſe. Hic fuerat quondam Canonicus apud Dunſtaphiam dictus Gualterus de Baaldock, qui malo omine relicto clauſtro, peruenit ad regis Richardi curiam, & ibidem luctatus diutiſſimè cum fortuna, tandem dono regis,de Laune obtinuit prioratum.

Eo tempore ſatis infauſto ſydere quidam de ordine minorum penſantes de proditione priuſquã procedere potuiſſent,capti ſunt. Quorum vnus interrogatus quid feciſſe voluiſſet,ſi rex Rich.affuiſſet, reſpondit conſtanter ſe pro illo voluiſſe decertaſſe contra quemlibet vſq; ad mortem. Data proinde contra eum ſententia tractus & ſuſpenſus eſt in habitu ſuæ religionis. Sed confratres eius non ferentes hoc dedecus,obtinuerunt vt corpus defuncti ſupremis exequijs curaretur.

Diabolica ſpecies apparuit in Eſtſexia apud Dãbyria in feſto corporis Chriſti hora veſperarum, in ſimilitudine fratris minoris intrantis eccleſiã & inſolentiſſimè debacchantis : vndè parochiani territi,quid agerent ignorabant. Eadem hora cum tempeſtatis turbine & tonitrui perhorrendi fragore, fulgurumq; & choruſcationum globis collucentibus,ſummitas tota ipſius eccleſiæ confracta eſt,& medietas cancelli quaſſata & diſſipata.

Poſt paucos dies capti ſunt octò fratres de ordine minorum,& ad iudicium publicum dedecoroſè tracti,vbi examinati & conuicti quòd contra regem feciſſent, Londonijs tracti,ſuſpenſi,& decapitati ſunt.

Eo tempore Howenus Gleyndor aſſuetis intendens irruptionibus , penè totam militiam Herefordenſis prouinciæ prouocauit ad arma , cui ducatum præbuit Edmundus de Mortuo mari . Sed cum peruentum fuiſſet ad actum Martium , proditione mediante & Edmundus captus & cæteri victi ſunt, occiſis de noſtratibus , amplius quàm mille viris . Quorum genitalia mulieres Wallenſium poſt conflictum abſciderunt , & membrum pudendum in ore cuiuſlibet interempti poſuerunt , teſticuloſquè a mento dependere fecerunt, naſoſq; præciſos in culis eorundem preſſerunt , & ſepulturam

Barbara faminarũ crudelitas

mortuis cadaueribus prohibuerunt.

Hoc anno miſit rex filiam ſuam cum grandi apparatu ad Coloniam Agrippinam, vbi nupſit adoleſcentulo filio Imperatoris.

Circa feſtum Aſſumptionis beatæ Mariæ profectus eſt rex cum manu potēti in Walliam ad perſequendum Howenum Gleyndor: ſed nil profuit regia ſolicitudo, in nota latibula ſe recipiēte Wallico. Quin potiùs vt putatur, arte magica regem penè perdidit cum exercitu quem ducebat, per pluuias, niues, & grandines vt creditur arte diabolica concitatas. Quapropter Rex neceſſitate cogente rediuit in Angliam incenſa patria & prædata.

Dux Ebor. extremum halitũ efflat.

Eo tempore obijt dominus Edmundus de Langley dux Eboraci, filius quō=dam nobilis regis Edwardi a conqueſtu tertij, cuius corpus apud Langley ſepultum eſt inter fratres.

Eo tempore Scoti venientes hoſtiliter in hanc terram per Architenentes comitis Northumbriæ & Henrici filij ſui victi ſunt, capto comite de Douglas & multis alijs: ſed & plurimi rapacitate Twedæ fluminis ſubmerſi fuere, dum vada neſcirent, ad numerum vt aſſeritur 500. Murdak de Fyf, cum comitibus de Murrif, de Angos, ac de Orkney, & Baronibus, domino de Montegomerico, dominoq; de Erſkyn, & domino de Grauie, in hoc prælio captus eſt cum militibus octoginta, & alijs ſcutiferis & valettis, quorum numerus ignoratur. Interfecti ſunt barones ibidem, D. de Guerdon, & D. Ioh. de Swynton. in feſto exaltationis S. Crucis.

Eo tempore Lollardi docuerunt concluſiones execrabiles, in occulto tamen propter metum iudiciorum, quæ ſunt iſtæ.

Aſſertiones Lollardorum.

Quòd ſeptem ſacramenta non ſunt niſi ſigna mortua, nec valent in forma qua eiſdem vtitur eccleſia.

Item quòd virginitas et præſbyteratus non ſunt ſtatus approbati a deo, ſed ſtatus cōiugij optimus eſt & ordinatus a deo: quapropter virgines & præſbyteri, religioſiq; populi ſi ſaluari deſiderant debent coniugari, vel eſſe in voluntate & propoſito coniugandi. Aliàs ſunt homicidæ & deſtruunt ſanctum ſemen vnde conſurgeret ſecunda ciuitas, & ſic impediunt numerum ſaluandorum pariter & damnandorum.

Itē ſi vir & fœmina conuenirent in vna voluntate nubendi, ipſa voluntas ſufficiens eſt coniugium ſine maiori obedientia eccleſiæ facienda. Et ſic ſunt coniuncti plures quàm nos cognoſcimus prout dicunt.

Item quòd eccleſia nihil eſt aliud quàm ſynagoga Sathanæ, & ideò nolunt adire illam ad honorandum deum, neq; percipiendum ſacramētum aliquod, & præcipuè ſacramentum altaris, quia vt aſſerunt non eſt niſi buccella panis mortui, & turris ſiuè pinnacula Antechriſti.

Item ſi haberent puerum modò natum, non baptizaretur per manus præſbyterorum apud eccleſiam, eſt enim ſancta trinitas non contaminata peccato & peior eſſet ſi deueniret in manus eorundem.

Item quòd non habemus aliquem diem ſanctificatum vel ſanctum, ſed nec diem dominicum, ſed quilibet dies eſt eiuſdem libertatis ad operādum, comedendum, & bibendum.

Item quòd non eſt purgatorium poſt hanc vitam, neque quòd oportet agere maiorem pœnitentiam pro vllo peccato quanquam viliſſimo: ſed tantùm vt committentes illud deſerant, & apud ſe pœniteant. Quia vt dicunt: In fide ſtat quicquid eſt, ſicut Mariæ Magdalenæ dixit Ieſus: Fides tua te ſaluam fecit.

Has concluſiones Lodowicus de Clifford miles, qui iamdudũ Lollardis fau=tor extiterat, diu ſub terminorum inuolucris palliatas, ſed iam denudatas Ar=chiep. Cant. patefecit. Vt viz. ſe oſtenderet non ex pertinaci malitia, ſed ſimplicitate cordis & ignorantia communicaſſe cum impijs. Dedit etiã nomina Can=tuarienſi dictas dogmatizantium prauitates.

Eo tempore Edmundus de mortuo mari iuuenis quem retulimus antè captum ab Howeno Glendor, vel tædio diræ captiuitatis, vel metu mortis, vel ex alia qua neſcitur cauſa, conuerſus retrorſum cum Howeno contra regem An-

gliæ

gliæ ſe ſentire profeſſus eſt,dum nuptias nimis humiles & ſuæ generoſitati impares contrahit cum filia dicti Howeni.Huius vt fertur natiuitatis exordia,dira comitata ſunt prodigia : quia nocte qua in lucem effuſus eſt, in ypodromo paterno omnes equi patris ſui reperti ſunt in alto cruore ſtetiſſe vſque ad tibiarum demerſionem.Quod tunc interpretati ſunt plurimi ſiniſtrorſum.

Prodigia natalem diem comitis concomitantia.

In parliamento facto London. clerus conceſſit regi decimam & dimidiam, & a burgis decima,& a communitate verò regni quintadecima conceſſa fuit.

Anno 1403.poſt feſtum Purificationis regina venit in Angliam, de minori Britannia ad maiorem,de ducatu ad regnum,de gente feroci ad populum pacificum,& vtinam fauſto pede.Hæc fuerat priùs coniugata nobili viro domino Philippo de monte forti duci Britanniæ, de quo tulit vtriuſq; ſexus liberos: ſed de rege Angliæ Henrico cui iam nupſit omninò nullos. Viceſima verò ſexta die menſis Ianuarij,Londonijs apud Weſtm.fuit magnificè coronata.

Æſtate ſequuta iuxta villas de Bedford & de Bikkeliſſhade, frequenter viſa ſunt monſtra mane & meridie de ſiluis emergentia ſub colore vario, in ſimilitudinem hominum bellatorum,quæ ſibimet occurrentia,videbantur inire dira bella.Quæ ſi conſpici poterant a remotis ab propinquantibus inueniri minimè potuerunt.Sicq; dicta phantaſtica vel fatalis apparitio ſæpiùs deluſit plurimos accedere cupientes.

Oſtenta inaudita.

Eodem tempore dominus H.Percy iunior cui fortuna ſemper hactenus blãdita fuerat, & in quo ſpes erat repoſita totius penè populi, repentè hoſtis regis apparuit. Cui contra cunctorum opinionem iunxit ſe Dominus Thomas Percy Comes Wygorniȩ, Patruus Henrici prȩdicti. Hic repentè deſerens domum principis Regis primogeniti, cuius Rex curam ſibi commiſerat in ſpeciali, receſſit ad nepotem,augens eidem vires & animum rebellandi. Quorum vt excuſabilis eſſet coniuratio,ſcripſerunt prouincialibus vbilibet conſtitutis, propoſitum quod aſſumpſerant non eſſe contra ſuã ligeãciam vel fidelitatem quam regi fecerant, nec ad aliud exercitum congregaſſe, niſi ſolùmmodo pro ſaluatione perſonarum ſuarum & reipublicæ meliori gubernatione.Quia cenſus & talliagia regi conceſſa pro ſalua regni cuſtodia, conuertebantur vt dixerunt in vſus indebitos, & inutiliter conſumebantur. Prætereà querebantur quòd propter æmulorum delationes peſſimas Rex eis infenſus fuerat, vt non auderent perſonaliter ad eius venire præſentiam, donec prælati regniq; barones Regi ſupplicaſſent pro eiſdem, vt coram Rege permitterentur declarare ſuam innocentiam,& per pares ſuos legaliter iuſtificari. Plures igitur viſis hijs literis,collaudabant tantam virorũ ſolertiam,& extollebant fidem quam erga rempublicam prætendebant. Sed rex vt fraudem comperit, turbatus nimirũ cogitabat quibus medijs communitati poſſet ſatiſfacere, & eorum ficta commenta peſſundare.Scripſit ergò perſonis quibus ipſi ſcripſerant, dicens ſe mirari quàm maximè, quòd cum comes Northumbriæ & H.eius filius percepiſſent partem maximam ſummarum ſibi conceſſarum per clerum ſeu communitatem Angliæ pro tuitione Marchiæ Scotiæ, vt poſſet euidenter oſtendere, vnde concepiſſent materiam tantæ non ſolùm querimoniæ, ſed detractionis manifeſtæ. Scripſit inſuper quòd intellexerat Comitem Northumbriæ, filium quoque ſuum, necnon & Comitem Wygorniæ certificaſſe multis ſe non audere propter æmulorum delationes ad regis venire præſentiam, ſine mediatione præuia prælatorum & procerum: quare ſupplicabant vt partes interponerent, vt de regis gratia venire poſſent ad allegandũ pro ſe & ſua innocentia declaranda. Quamobrem ſcripſit eidem comiti, &c. ſub ſigillo regio quòd poſſent accedere ſine damno, ſaluiq; recedere ſine periculo, ſiue dolo. Sed effrenata temeritas, ſpreto lenimento regali, rigorem rebellionis induit, & Salopiam properauit, ſperans vt putatur in auxilio Howeni Gleyndor, & Edm.de mortuo mari quorundamq; Ceſtrenſium & Wallicorũ. At rex vt perſenſit induratam iuuenilem malitiã (nam pater eius non exceſſerat limites patriæ ſuæ) decreuit occurrendũ fore feſtinanter Henrico, patruo quoq; ſuo D. Tho.Percy,priuſquam conflaſſent exercitum fortiorem. Nempè hij & eorum

Querelæ proditorum.

complices publicari fecere per patrias regem Rich. viuere, & apud eos eſſe, cuius nomine ſiue cauſa bella ſumpſerant contra regem. Quem ſi videre vellent, incunctanter accederent armis inſtructi & in caſtro Ceſtriæ viderent infallibiliter dictum regem. Quę quidẽ, quamuis doloſa denũtiatio, varios in multorũ mentibus motus effecit, & fluctuare coegit plurimos, vt ignorarent cui parti foret tutius adhærendum. Multi reuerâ afficiebantur regi Richardo, & præcipuè qui familiares eius quondam fuerant, & ab eo donati fæodis vel alijs donatiuis.

Rex Henricus præmiſſa prudenter attendens cum eſſet manufortis & audax congregauit quos potuit, inſtigante eum comite de Dunbarre Scoto maximè, qui monuit omninò ne moras necteret, commemorans illud Lucani,

Tolle moras, nocuit ſemper differre paratis,
Dum trepidant nullo firmatæ robore partes.

Fecit rex vt Scotus monuit, & inopinatè peruenit ad partes vbi rebelles bacchantur. Henricus autem ſubitò conſpecto vexillo regio, cum iam inſtaret effringere villam Salopiæ, mox deſtitit ab infeſtatione villanorum, dicens ſuis: Deſiſtere nos, inquit, oportet ab incæptis, & arma vertere in eos qui cõtra nos veniunt, videtis certè ſignum regiũ, nec vacat quærere licèt vellemus diuortium: ſtate proindè corditer, quia dies hic aut nos omnes promouebit ſi vincimus, aut de faſtu regali liberabit, ſi victi ſimus. Nam pulchrius eſt in bello cadere pro republica, quàm poſt bellũ mori hoſtis noſtri ſententia. Conueniunt in hunc votum ſubitò qui ſequebantur Henricum ad numerũ 40000. lectiſſimorum hominũ, qui ſe perſtituros ad flatum vltimum cum Henrico promittunt. Præoccupauerant autem campũ illis magis accommodũ, rex verò conſtitit cum ſuis tenens campum ad eorum oppoſitũ. Cumq; partis vtriuſq; pugnatores ſignum belli præſtolarentur, abbas Salopiæ & clericus de priuato ſigillo pro parte regis legatione fungebantur, vt offerrent Henrico pacẽ & perdonationem ſi deſiſteret ab incæptis. Quorum perſuaſionibus Henricus effectus manſuetior, cum ille direxit ad regem patruũ ſuum D. Tho. Percy qui ſibi tantæ turbationis cauſas exprimeret, & emendas exigeret cum effectu. Ferunt autem quòd cum rex omni rationi condeſcendiſſet, & humiliaſſet ſe ſecus quã perſonam regiam decuiſſet, idem D. Tho. Percy cum rediſſet ad nepotem, contraria referens reſponſis regijs, exacerbauit mentem iuuenis, & ad bellum impulit etiam non volentem.

Magnanimitas D. Henr. Percy

Igitur Architenentes Henrici prælium inchoarũt, nec erat locus ad terram iaculis, ſed in corpora ferrum omne ruit, caduntq; de parte regis ad inſtar foliorum decidentiũ brumali tempore poſt pruinam. Nec minus regij ſagittarij ſuum peregere negotium, ſed imbrem aſperrimũ ſpiculorum in aduerſarios emiſere. Cadunt proinde vtrinq; plurimi velut cùm poma ruunt in Autumno cũ mouentur ab Affrico, multaq; ſimul millia de loco belli fugiunt, putantes regem ſagittis occiſum.

Duo exercitus prælium ineunt

Ipſe verò campiductor Henricus partis aduerſæ, comeſq; Douglas Scotus quibus animoſiores nullus vnquã reperiſſet, ſpretis iaculis emiſſis de parte regis, ſpretis armatorũ confertis cuneis, contra ſolam perſonã regiam vires excitant, arma vertunt, ipſum pro 10000. computãtes ſtratis requirunt, obuios infeſtis lanceis & gladijs perſcrutantes. Comes de Dunbarre cum comperiſſet iſtorum propoſitum, regem ſubtraxit a ſtatione ſua, quod factum ſalutare fuit regi ea vice: quia & ſignifer regius a furentibus eſt proſtratus, vexillumq; deiectum & circumſtantes occiſi: inter quos Comes Staffordiæ & D. Gualterus Blount miles regius cecidere. Princepſq; regis primogenitus, pertentans præliandi primitias, ictu ſagittæ vulneratur in facie. Intereà D. Hẽricus Percy, dum prçcedit ſuos, inopinatò cõcidit interemptus, dubium cuius manu. Quo cognito, fugerunt partis aduerſæ defenſores quibus fugiendi copia eſt permiſſa. Sed Comes de Dowglas captus eſt: hic bina vice hoc anno pugnans aduerſus Angli-

D. Henr. Percy interimitur.

Anglicos, aduerſam ſemper expertus eſt fortunam: nam in primo bello traiectus caput, amiſit oculum, in ſecundo verenda tranſfixus perdidit paulominus loculum, & ſub iugum venit captiuitatis ſecundæ. Captus eſt etiam comes Wigorniæ Dominus Thomas Percy incæptor vt dicitur totius mali & cauſa præſentis infortunij, cum D. Rich. Vernoun & Baró de Kynderton cum multis alijs. De parte regis ceciderunt decem milites, multi ſcutiferi, plures valetti, & ad numerum trium millium ſunt grauiter vulnerati. Ex parte rebelliũ corruit maior pars militum & ſcutiferorum comitatus Ceſtriæ ad numerum ducentorum præter domicellos & pedites quorum numerum non tenemus. Commiſſum fuit hoc prælium in vigilia ſanctæ Mariæ Magdelenæ, quo nunquam vt putatur vllum acrius geſtum fuit. Die Lunæ ſequente, nam Sabbato cõmiſſum fuit antedictum bellum, iudiciali ſententia decollati ſunt apud Salopiã: Comes Wigorniæ, Baro de Kynderton & Dominus Rich. de Vernona.

Proditores capite plectũtur.

Die etiam Lunę ſequuta proxima, dum Comes Northumbriæ in manu robuſta & brachio extento verſus filium ſuum properat, vel certe verſus Regem, vt putatur pro redintegrando pacis negotio, comitẽ Weſtmerlandiæ & Robertũ Watertone ne progrederetur habuit impedimento. Hij nempe exercitu grandi collecto, obuiare ſibi ſubitò diſponebant: qui neutrum horum putãs ſibi beneuolum, frena reflexit, rediens ad caſtellum propriũ de Werkwurtha.

Eo tempore nuntij miſſi in Franciam reportarunt inducias belliq; vacationem, vſq; ad diem primũ menſ. Martij, videbanturq; magnam rem feciſſe, in tanta rerum turbatione.

Compoſitis rebus Salopiæ, rex progreditur Eboracũ, vbi conſtitutus mandauit literaliter comiti Northumbriæ, vt ſibi occurreret dimiſſa turba. Venit Comes ad regis monita in caſtro ſancti Laurentij cum parua familia, non tamen ſuſceptus eſt familiaritate ſolita, ſed potiùs more ſupplicis gratiam requirentis: cui Rex vitam condonauit, & victui neceſſaria, decernens conſeruandum ſecura cuſtodia.

Reuerſus rex de partibus borealibus diſpoſuit adire Walliam ad cõpeſcendum inſolentiam Wallicorum, qui multa damna irrogauerant patriæ poſt receſſum ſuum: ſed tamẽ retinuit eum rei familiaris inopia, eò quòd deſtitutus eſſet pecunia, pro exercitu conducendo. Aſtitêre ſibi tunc milites & ſcutiferi magis Dionei quàm Martij, Lauernæ quàm Palladis, qui cenſuerunt Epiſcopos qui tunc illic fortè conuenerunt, equis & auro ſpoliandos, domumq; pedites remittendos: vt familiarium regis egeſtas, ipſorum abundantia leuaretur. Affuit tum gratioſè dominus Cant. qui reſpondiſſe fertur, vnus pro omnibus ſatis alacriter milites improbos non ſpoliaturos de ſuis aliquem, niſi priùs auſus temerarios luerent duris ictibus, & ſpolia verberibus nundinarẽt. Rex intereà ſe gerens moderatiùs, aucupabatur quodammodo beneuolentiam prælatorum: vndè contigit quòd D. Cantuarienſis conuocato clero, ſibi de vna decima cum conſenſu pręſulum prouideret.

Regis inopia.

Britones Armorici, duce Domino de caſtellis villam de Plumouthe inuadunt, impunè diripiunt & ſuccendunt. Mox claſſis occidua ſub ducatu Willielmi de Wilford ſcutiferi, in partibus prædictæ britanniæ, cepit naues quadraginta refertas ferro, oleo, ſepo, & vino de Rupella ad numerum mille doliorum: redeundo verò cremauit naues quadraginta: & apud penarch. applicans idem W. cum ſuis combuſſit villas & prædia ad ſpacium ſex leukarum. Villam quoq; ſancti Matthęi vltricibus flammis dedit, & tria millia in giro dictæ villæ.

Paucis diebus ante natale Domini, Galli ſtipati bellatorum turba aſcenderunt terram in wecta inſula, iactantes ſe celebraturos natalis feſta illic etiam inuito rege. Cumq; mille de Gallis intraſſent inſulam, & greges ac armenta fugaſſent, vt ad mare reuerterentur cum præda nõ modica, ſuperueniente ſubitò auxiliatorum copia coacti ſunt prædas dimittere, & ad nauigia cum dedecore feſtinare non ſine damno ſuorum. Sicq; contigit, vt qui priùs inſtanter ab incolis petierant rerum redemptionem vix euadere potuerunt publicã

Galli profligati

interuecionem.

Anno 1404. In parliamẽto tento London. poſt oct. Epiphaniæ, comes Northumbriæ reſtitutus eſt ſuæ dignitati priſtinę, boniſq; mobilibus & immobilibus integraliter & hæredes ſui.

Taxa grauis. In hoc Parliamento conceſſa fuit regi taxa inſolita, & incolis tricabilis & valdè grauis. Cuius modū præſentibus inſeruiſſem, niſi conceſſores ipſi & authores dicti tallagij in perpetuum latere poſteros maluiſſent: nempè ſub ea tantùm conditione concedebatur, ne traheretur poſteriùs in exemplum, nec ſeruarentur eius euidentiæ in theſauraria regia, nec in ſcaccario, ſed ſcripturæ vel recordationes eiuſdem protinus poſt datum compotum cremarentur, nec emitterentur breuia ſeu Commiſſiones contra collectores vel inquiſitores huius negotij, de meliùs inquirendo.

Gallorum iactatio diſparuit. Gallici circa tempus illud venerunt ante Vectam inſulam cum magna claſſe: miſeruntq; de ſuis quoſdam qui peterent nomine regis Richardi & Iſabellæ reginæ tributum, vel pecuniale ſubſidium ab Inſulanis. Qui reſponderunt regem Rich. fore defunctum & reginam quondam ſuam coniugem remiſſam pacificè ad parentes & patriam ſine conditione tributi: quapropter finaliter reſponderunt ſe ſubſidium non daturos, ſed ſi belli voluntas tenebat Gallos, iuſſerunt vt ſcanderent ſine cuiuſuis impedimento, & daretur illis ſpatium refocillationis poſt ingreſſum inſulæ ſex horarum. Et expleto tempore ſupradicto, daretur infallibiliter illis bellum. Quo audito, Galli nullo perfecto negotio receſſerunt.

Per idem tempus dominus de caſtellis Britannicis fatis ſe trahentibus, cum multitudine Gallorum & Britonum apud Dortmouth, cum intollerabili faſtu terrā ſcandit: putans fortunam ſequuturam ſicut prius apud Plimmouth, ſed ſecùs accidit quàm ſperabat. Nam ab hijs quos maximè habebat contemptui ſ. ruralibus eſt peremptus: & qui poſt ipſum terrā ſcanderant mox oppreſſi a ruſticis, capti ſunt protinus vel occiſi. Fœminæ quoque fraudari non debent huius facti præconio, quæ fundarum miſſilibus hoſtes diris ſtrauerunt ictibus. *Ruſticorū magnanimitas.* Vnde contigit plures a fœminis, plures à ruſticis ſterni vel captiuari. A ruſticis verò occidebantur multi, quia neſcierunt eorū linguam, quamuis grandes pro ſua redemptione ſummas obtuliſſent. Sed rurales rudes, alia pro alijs interpretantes, putabant eos cōminari, quando pro vita ſollicitè ſupplicabant. Capti tamen ſunt eo die tres domini, & milites nominati viginti. Effundeditq; deus eo die arrogantiam ſuperborū, & eſſe fecit victoriam ruſticorum. Proſequuti ſunt igitur captiuos ſuos ruſtici ad regis vſq; præſentiam, poſtulantes aliquod commodum prædæ ſuæ. Cum quibus rex ipſe libenter conuenit, & crumenis eorum ſuffarcinatis fuluo metallo abire permiſit ad propria, detinens captiuos penes ſe grauiori cenſu in poſterum redimendos.

Decima cleri. Menſe Aprili conceſſa fuit regi per Clerum vna decima condicionaliter, ſcilicet, ne quis prouiſorum de cætero capiat bona vel cariagia de Eccleſiaſticis contra voluntatem eorum. Sed tamen appenſa pecunia, neglecta mox fuit conditio interpoſita.

Anno præſenti quinto Idus Maij, clareſcentibus miraculis circa corpus S. Iohannis quondā prioris canonicorum de Bridelington de mandato domini Papæ, tranſlatum fuit corpus eiuſdem ſancti Iohannis per manus honorabilium virorum ſcilicet Eborum Archiepiſcopi, & Dunelmenſis atque Carleolenſis epiſcoporum.

Prædatio Gleyndor. Per omne tempus æſtatis præſentis Howenus Gleyndor cum ſuis Wallicis, prædatur, incendit & deſtruit regiones ſibi contiguas, & nunc dolis & inſidijs, nunc aperto marte multos captiuat, plurimos perimit Anglicorum, caſtellaq; nonnulla capta complanat, quædam ſibi conſeruat integra pro tutela.

Ioh. Treuor epiſcopus Aſſaphenſis cernens rem proſperari in manu Wallici, conuerſus eſt in animum prauum, factus tranſfuga ad Howenum.

Eo tempore Flandrenſes & Britones ceperunt quaſdam naues noſtratū onuſtas mercibus, & nautas gladio vel ſuſpendio peremerunt.

Per

Per id tempus Comitissa vetula quondam Oxoniæ, mater Rob. de Veer ducis Hyberniæ quem exulatū diximus, & mortuū fuisse Louaniæ, fecit per se suosq; familiares diuulgari per omnes fines Estsexiæ regē Rich. viuere, & in proximo fore venturum, & honorem pristinum vendicaturum. Fecitq; fabricari ceruos argenteos & auratos plurimos, signa viz. quæ rex Rich. conferre solebat suis militibus, scutiferis, & amicis, vt his vice regis distributis, facilius allicerentur in vota sua milites illius patriæ, cæteriq; valentes. Vrgebat nēpe plurimos ad putandum quòd Rich. viueret, fama quæ quotidiè ferebatur è Scotia regem Rich. inibi constitutum, expectare solūmodo tempus accommodū, quo cum forti brachio Francorum atque Scotorū posset recuperare regnū. Auxit errorem istum cuiusdam Serlonis quondam cubicularij regis Richardi commentum, qui falsò finxerat priuatum sigillum nomine dicti Richardi, & destinauerat literas consolatorias, simul & commonitorias multis in regno de dicti Richardi quondam familiaribus, in quibus & continebatur eius incolumitas, & ipsius in breui cernenda prosperitas. Hac occasione multi dederunt fidem dictis & scriptis ipsius dominæ Comitissæ, in tantum vt crederent eius mendacijs, & religiosi quidā Abbates illius patriæ, qui ex post eò quòd cum Comitissa sensisse videbantur, de mandato regio tenti sunt & carceribus mancipati. Comitissa verò confiscatis suis omnibus, arctæ custodiæ commendatur. Clericus verò qui præmissa fallaciter auribus multorū instillauerat, tractione & suspendio muneratur. Nam & ipse diligenter eundo per patrias, præeminentes personas nitebatur ad credendum allicere, regem Rich. non solùm viuere, sed in proximo palam cunctis fore, adijciens se dictū regem nuper allocutum fuisse loco tali, taliq; deniq; apparatu. *Commentū Comitissæ Oxon.*

In festo S. Ioh. Baptistæ vocante rege, comes Northumbriæ venit ad pontem fractum, nepotes suos & filiorum suorum filios secum ducens, quo facto mitigauit corda complurium, qui putabant eum rebellionis iuuenibus præbuisse consilium. Venit & cum comite Guliel. de Clifford miles trahens secum Serlonem inuisum toti regno, de quo supra fit sermo, quem parum ante ceperat cautelosè: quo facto penes regem meruit excusari, quòd vltra placitū tenuisset Berwyci castrum, propter quod reus læsæ maiestatis extiterat. Viso Serlone feruebat omnis ætas in domo regia sciscitari, scire, vel audire quibus modis, quibus medijs, quibusuè socijs illum inclytum regis filium, regis auunculum, ducem Glouerniæ iugularit. Ille verò iam actum de se non ignorans, hoc solūmodo fatebatur, quòd dignus fuit mille mortibus propter hoc scelus. Qua confessione simul & pœnitudine, multorum ita demulsit animos, vt gratìs promitterent se pro eius anima præsbyteros conducturos qui suffragia spiritualia aliquot diebus ferrent. Requisitus cur dementare voluerat multos vt putarent regem Rich. viuere, respōdit se hoc odio regis fecisse, vt alienaret ab ipso corda suorum, retulitq; se beatum fuisse potuisse tam in aula regis Franciæ, quàm in aula regis Scotiæ, si non defuisset gratia, sed cum bene sibi fuisset in domo regis Franciæ, audito quòd rex Rich viueret, in Scotiam se transtulit, vt probaret si veridica fama foret. Quò cùm peruenisset & inuenisset quidem personam similem, sed non ipsum quem quærebat, nihilominus tamen vt illuderet tam Scotis quàm Anglis, affirmauit hunc esse Rich. regem, proculdubio præseruatum ab æmulis diuino miraculo. Sed ex post cum comperisset commentatam fallaciam patefaciendam, & ipse iam incurrisset rei familiaris inopiam, peruenit Berwicum ad dictum Guliel. Clifford putans se per ipsum pecuniali subsidio releuandum, quo redire in Franciam potuisset, sed in hac parte sua spe frustratus est. Nam Gulielmus ipsum captum detinuit, vsus consilio satis callido, vt regis gratiam nundinaret, huiusce mercimonio. *Serlo rumorum author captus.*

Igitur Serlo finali iudicio tractus est in qualibet villa præcipua, inter pontem fractum & Londonias, inchoans pœnas meritas in ipsa villa regia de pontefracto.

Eo tēpore rex indigēs vt fertur pecunia, cōuocauit regni proceres ad parliamē-

tum tenendũ Couentreiæ circa feſtum S. Fidei Virginis,nõ conſiderato quòd ipſo anno tempore Quadrageſimali parliamentum celebrauerat apud Weſtm. quod inutiliter vt multis videbatur per 12.hebdomadas fuerat protelatũ.Direxit ergo breuia vicecomitibus,ne quoſquam pro comitatibus eligerent quouiſmodo milites, qui in iure regni vel docti fuiſſent, vel apprenticij, ſed tales omninò mitterentur ad hoc negotium, quos conſtaret ignorare cuiuſq; Iuris Methodum.Factumq; eſt ita.Qui conuenientes in vnum,& ſapientes in id ipſum,cum propoſitum fuiſſet pro parte regis, quo premebatur rei familiaris incommodo,inſtantibus propè Scotis & Wallicis,procul Britonibus, Flãdricis,& Gallicis:ſelecti milites parliamentales pro releuando rege,non aliud inuenire potuere remedium,quàm confiſcandi Chriſti per totum regnum patrimoniũ,ſcilicet vt eccleſia generaliter de bonis temporalibus priuaretur. Hinc orta eſt inter clericos & laicos grandis altercatio,militibus regijs aſſerentibus ſe pro rege,atque cum rege profectos ſæpiùs contra rebelles & hoſtes,non ſolùm ſua expendiſſe profuſiùs,ſed corpora quoque multis periculis expoſuiſſe, ſiue laboribus,clericis interim otioſè domi ſedentibus, & in nullo regi ſuffragantibus.Contra quæ dominus Cantuarienſis reſpondit,clerum tantum ſemper contuliſſe regi,quantũ laici,dum decimas ipſi frequentiùs darent regi,quã ipſi quintas decimas,& inſuper tenentes ſui non minori numero regem ſequebantur ad bella vel pericula,quàm tenentes fæodi laicalis.Et ſuper hæc omnia noctе dieq;,miſſas & orationes facerent pro eodem, & omnium ſibi famulantium proſperitate.Et cum ad hæc prolocutor militum,vultu voceq; prętendiſſet publicè ſe preces eccleſiæ paruipendere: iam inquit dominus Cantuarienſis,video manifeſtè quorſum tendit regni fortuna, excluſis vilipenſiſq; ſuffragijs quibus diuinitas placari ſolet. Certè nunquam fuit diu regnum ſtabile, quod vacauit a precibus & deuotione.Attamen tu qui vilipendis cleri religionem,ne te putes impunè direpturum eccleſiæ poſſeſſionẽ,quia ſi viuit Cantuarienſis,malo tuo rapies quicquam de ſuis.Erat autem prolocutor miles dictus Iohan.Cheyne,qui vt fertur militiam ſortemq; Chriſti deſerens, in ſortẽ Martis apoſtatando tranſierat:nam prout dicunt,Diaconus fuerat ordinatus,nulla tamen vt reſiliret diſpenſatione licentiatus.Archiepiſcopus inter hęc regem nutantem conſiderans,ſurrexit, genuq; flexo coram rege rogauit vt attenderet quã gratioſè regnum conſequutus ſit, attenderet primitiuum propoſitum ſuũ,quòd cuilibet ſeruaret iura propria pro poſſe ſuo,attenderet & iuramentã quòd non inuitus præſtiterat,viz.quòd eccleſiam & miniſtros eius honoraret, foueret,& manuteneret, attenderet & periculũ iuramẽti,ſiue dedecus violati, & eccleſiam gaudere permitteret ſuis priuilegijs & libertatibus quibus gauiſa eſt anteceſſorum ſuorũ temporibus, vereretur offendere regem per quẽ reges regnant, vereretur & cẽſuras quas incurrunt, qui res eccleſiaſticas deprædantur,quos omnes conſtat excõmunicationis ſententia innodari.Hijs a Cantuarienſi prolatis,rex præcepit ei repetere ſedẽ ſuam, aſſerens voluntatis ſuæ fore eccleſiam in adeo bono ſtatu dimittere, ſicuti eam inuenerat,vel potiùs meliori. Archiepiſcopus concionatus militibus dixit. Vos inquit & veſtri ſimiles conſilium dediſtis domino noſtro regi moderno,& anteceſſoribus ſuis vt cõfiſcarent bona cellarum quæ Gallici vel Normanni poſſederunt in Anglia, dicentes eis per hæc diuitias accumulandas in magna copia, & quidem, prout valent multa fului metalli millia, ſed tamen conſtat hodiè regem non eſſe ditiorem dimidia quidem marca,vobis extorquentibus,vel emendicantibus de manu ſua, & vobiſmet appropriantibus dicta bona : vndè poteſt conijci vos non pro regis vtilitate, ſed pro veſtra cupiditate temporalia noſtra petere. Quia proculdubiò ſi rex quòd abſit, veſtro ſatiſfeciſſet execrando propoſito, non eſſet opulentior vno quadrante ſequẽti anno.Et certè prius hoc caput exponam gladio,quã eccleſia deſtituatur minimo iure ſuo.Milites hac ſententia, ſimul & Metropolitani repercuſſi conſtantia,cõticuere.Archiep.verò vt Argus ſibimet ex omni parte proſpiciens, cum cõperiſſet milites perſtituros in petitione temporalium, dominos temporales quoſdam allexit in partem ſuam : qui

Parliamentum Indoctorum.

Cant. Archiep. fortitudo in clero defendẽdo

qui conſtanter affirmauerunt S.eccleſiam nunquam ſua voluntate ſuis temporibus ſpoliãdam,& in hac parte reddentes Archiep.& prælatis gratiã pro gratia quam ſibi priùs præſtiterant,quando milites petierunt ad opus regis reſtitui quæcunq; dicti domini de corona tenebant,vel dono regis nunc, vel anteceſſorũ ſuorum regum Edw.& Rich.Cui ſcilicet petitioni dominus Cant. obnixiùs reſtitit & prælati. Sicq; factum eſt vt de exactione temporaliũ nulla fieret mentio in poſterum, ſed & milites ipſi qui importunè perſtiterant in hoc errore,domino Cant. vt illis ignoſceret fatentibus malitiam & reatum ſuũ, & gratias agentibus quòd animoſitate ſua ſub hac tempeſtate reſpiraſſet eccleſia,commemorantes illud Ethnici ita dicentis:

Tu ſub principe duro,
temporibuſquè malis,auſus es eſſe bonus.

Præter multa quæ conceſſa fuerunt regi in hoc parliamento, laici conceſſerunt duas quintas decimas,ea conditione vt D.de Furniuall &c.reciperet omnem cenſum illũ,& expenderet in Werris regis.Reuocatę ſunt etiam patentes regis præconceſſæ perſonis varijs de ſuſtentatione ſua annua per reges Edw.& Rich.militibus parliamentalibus ita cenſentibus,licèt id in regis dedecus redundaret. Clerus conceſſit regi vnam decimam & dimidiam, non obſtante quòd medietas vnius decimæ vltimò præconceſſæ, in feſto S. Martini fuerat perſoluta.

Eo tempore tanta repentè ruptis limitibus irrupit aquarũ influentia in terra D.Cant.& aliorum in Cantio,quanta nunquã fuerat illic antè viſa,qua ſubmerſa ſunt animalia numero & pretio exceſſiuo.Nec ſolummodo defleuit Anglia damna talia,ſed vt fertur Selandia,Flandria,& Hollandia, per vndarũ excrementa innumerabilia ſenſit diſpendia eo anno.Hoc in tempore, vir grãdæuus D.Gul.Wickham Winton.epiſc.viuere mundo deſijt, cuius ſumptibus & induſtria quotidiè clerus Anglicanus augmentatur & creſcit. Nam in Wintonia conſtituit collegium nouellis Grãmaticis, & in Oxonia ſubtilioris ſcientiæ clericis fundauit domum. Exhibentur autem in vtroq; loco centum perſonæ de ſumptibus prouiſis per eundem.Menſe Octobris,primo die menſis obijt Romæ Papa Bonifacius 9. cui ſucceſſit epiſcopus Bononienſis, & vocatus eſt Innocentius 7. aliàs dictus Coſmatus gentilis, vir per omnia dignus nomine & gradu tanto.

Aquarum inundatio in Cantio.

Wickami mors.

Anno 1405.circa feſtum S.Valentini capti ſunt filij comitis Marchiæ & abducti, ſed citò pòſt recepti de caſtro de Wyndeleſhores. Faber Ferrarius qui claues finxerat,per quas patebat ingreſſus ad eos,truncatione manuum atque capitis eſt mulctatus.Domina de Spencer relicta domini Tho. de Spencer nuper occiſi Briſtolliæ, dum fugit vt fertur ad Howenũ Gleyndor cum filio octẽni capta eſt,& cunctis theſauris ſpoliata,perq; regios ad regem reducta,cuſtodiæ arctioris ſubijt nocumenta.

Poſt feſtum Purificationis Rex accerſitis Londonias regni Baronibus, tractabat cum eiſdem de regni regimine, deq; pecuniali ſubuentione ſibi ferenda,ſed proceres regijs votis tunc minimè paruère. In quadrageſima verò ſequente, Rex conuenire fecit apud Sanctum Albanum, clerum, regniq; Barones pro præmiſſo negotio, ſed proceribus renitentibus nil actum fuit. Diſceſſeruntq; cuncti velut in concordi diſcordia penes Regem in vigilia palmarum.

Subſidium regi negatum.

Sub hijs diebus Comes Mareſchallus Thomas Moubray, armis inſtructus acceſſit ad Archiepiſcopum Eborum magiſtrũ Richardum le Scroope, dubium an voluntate motus propria, an a pontifice ſollicitatus vt veniret. Eoquè tempore dominus de Bardolfe Thomas, adiuit Comitem Northumbriæ dominum Henricum Percy,eo animo vt moleſtarent regem, vt ex pòſt apparuit manifeſtè. Sed Archiepiſcopus atque Comes Mareſchallus, non diu celauere propoſitum, quin mox palam facerent intentum ſuum. De Comitis

Y.ij. nempe

nempe Northumbrię, dominiq; de Bardolf vt fertur confiſi ſolatio, ciues Eboraci cum multis alijs euocauerunt in magno numero, vt ſtarent cum ipſis pro regni cōmodo, communiumq; ſalute. Et vt promptiores redderentur ad præſens negotium fixerunt articulos, in oſtijs monaſteriorum & eccleſiarum vrbis ſcriptos in Anglicis, pro quibus oportuit eos voluntariè in armis eſſe.

Lectis igitur articulis, milites, armigeri, plebs vrbana & ruſtica, intellecto pio propoſito, in magno valdè numero, pontificem conſtipauere, quem cunctis cōmendabant & ætatis grauitas, & vitæ præcedentis ſanctitas, & incōparabilis literaturæ ſcientia, & cunctis amabilis ipſa perſona.

Archiep. Ebor. inſurrectio.

Comes Weſtmerlandiæ qui cum filio regis Iohanne tunc propè fuit, audito rumore præcedentium, congregatis copijs feſtinat occurrere pontificali turbæ, priuſquā multiplicata facilè vinci non poſſet. Sed fruſtrâ. Nam manus Archiepiſcopaliū, multò fortior erat gente ſua. Miſit ergo qui peterent cauſam tantæ conglobationis, & cur contra pacem regiā adeſſent armati. Archiepiſcopus reſpondit ſe nil moliri contra pacē regiam, quinimò cuncta pro pace tranquillitateq; facere, armari verò ſiue vallari hominibus tantū ob metum regiū, ad quem alloquendū tutum non haberet acceſſum, ſine multitudine aſſentatorū. Propoſitum verò ſuum, regis & regni fore commodū, ſi fortè noſcere vellent illud. Demonſtrauitq; ſchedulam, qua articuli continebantur. Quam cum legiſſet comes Weſtmerlandiæ, verbo vultuq; laudauit palā pręſulis pium ſanctumq; propoſitū, ſpondetq; ſe velle proſequi cum ſuis propoſitū Archipræſulis, vnde petit vt accedat cum paucis in medium, ſecum habiturus colloquiū, & ipſe cum paucis obuiaret ſibi adæquatus numero perſonarū. Antiſtes gauiſus, credit verbis conſulis, perſuadetq; comiti Mareſchallo etiā nolenti ſecum procedere ad locum colloquio deputatum. Ad quem cum pari numero conueniſſent, cum perlecta fuiſſet charta de articulis, mox comes & qui cum eo erant prębuerunt aſſenſum dictis articulis & fauorē. Tunc comes aſtutior cæteris, ecce inquit finis optatus aſſumpti laboris, iam diu eſt quò populus perſeuerauit in armis, renunciet ex veſtris aliquis genti veſtræ vt domū redeant, arma deponant, & ſolitis occupationibus operam dent conſuetā. Nos interim in ſignū concordiæ bibamus pariter, cernente populo partis vtriuſq;. Nec mora datis dextris, miles emittitur de parte præſulis, qui renunciet pacē populo, iubeat vnumquemq; depoſitis armis ſua reuiſere, quoniā iam partes in vnam ſententiam conuenere. Illi verò videntes ſigna pacifica, proceresq; cōbibentes, feſſi ex inſueta militia lęti lora vertere. Sicq; factum eſt vt illis recedentibus, creſceret ex condicto paulatim aduerſorū numerus, nec priùs intellexit Archiepiſcopus ſe ſeductum, quā per manus fuit comitis arreſtatus. Comes etiam Mareſchallus eſt arreſtatus cum multis alijs per eundem. Quibus omnibus indemnitas eſt promiſſa, ſed nullatenus obſeruata, quia tam præſul quàm comes decollatus fuit poſtea veniente rege ad Eboracū in craſtino Pentecoſtes. Quo facto patuit illud febricitantis Bridelington vaticiniū fore verum, prædicentis ſatis obſcurè præſens factum, ſub hijs verbis.

Archiep. decollatus.

Pacem tractabunt, ſed fraudem ſubterarabunt,
Pro nulla marca ſaluabitur ille Hierarcha.

Archiepiſcopo decapitato qui ſatis conſtanter necē tulit, martyrio pulchro finitus vt vulgares opinabantur, qui etiam aſſeuerabant miracula quædā facta fuiſſe tam in campo quo decollatus eſt, quā in loco quo ſepultus eſt, illicò vulgus promiſcuum cępit obnixè colere cineres antiſtitis iam defuncti, quem dilexerant per antè viuentem, donec per quoſdā regales prohibiti, præſulis monumentum reuiſere metuebant.

Corpus verò domini Tho. Moubray comitis Mareſchalli permiſſione regis ſepultum eſt in eccleſia cathedrali, multis dolentibus vicem eius: ſed caput eius fixum in ſtipite ſtetit ſupra muros vrbis longo tempore, expoſitum feruori atque pluuiæ. Quod tandem cum rex annuiſſet vt conſepeliretur corpori, ferunt

runt inuentum fuisse, in nullo fluxum, in nullo marcidum, in nullo penitus decoloratum, sed eundem prætulisse decorem, quem viuens obtinuerat.

Rex post hæc ciuibus Eboracensibus mulctatis ad libitum qui cum Archiepiscopo senserant, promouit exercitum ad persequendum comitem Northūbriæ & D. Tho. Bardolf omne præparamentum belli secum contrahens, & exercitum 37000. pugnatorum. Comes Northumbriæ comperto regis proposito, Berwicum se transtulit.

Eo tempore nuntij regis Daciæ, Norwagiæ & Suauię venientes in Angliam, petiere regis filiam in coniugium domino suo. Horum præcipuus fuit episcopus Soluiensis, qui cum scriptore præsenti Chronicę de vita S. Albani, cuius peroptimè nouit & cōmunicauit historiam eò quòd in Danemarchia martyr noster celebris habeatur.

Intereà rex firmans faciem contra comitem Northanhumbriæ, venit Berwicum. Comes verò a facie formidinis eius fugit in Scotiã, & dominus de Bardolf cum eo: quos D. Dauid Flemming Scotus in fide sua suscepit. Rex autem cum cognouisset fugam comitis, mandauit hijs qui erant in castello, vt illud sibi redderent, quod cum illi præcisè negarent, incendit gunnam magnã, cuius vnico iactu deiecit partem vnius turris, & inclusos tantùm terruit, vt mallent obijcere se sponte gladijs, quã expectare secundum iactum. Redditũ est ergo castrum regi, & de defendentibus partim fuere decollati, partim carceribus mancipati. Quo recepto & pro votis disposito castrum de Aluewik & cætera castra comitis reddita sunt faciliter in manus regis. Quibus successibus rex elatus rediuit incunctanter Walliam, vbi e contrario nil sibi cessit prosperũ, sed velut infortunatè omnia gerebantur. Quapropter nullo perfecto negotio reuersus est, currus, carectas, & plaustra perdens numero quinquaginta, prout fertur cum thesauro maximo, & coronis suis per aquarũ inundationes superuenientes improuisò. Venit ergo Wigorniam, & accersitis Archiepiscopo & alijs episcopis, patefecit eis infortunium quod acciderat, petens sibi succurri per eosdem, cui respondit Archiepiscopus se cum clero super isto negotio tractaturum.

Berwicum redditum.

Medio tempore Gallici venientes in succursum Wallici, i. Howeni Gleyndor cum 140. nauibus applicuerunt in portu de Milforde, amissis primò pro penuria recentis aquæ penè omnibus equis suis.

Dominus de Berklee & Henricus Pay combusserunt ex eisdem nauibus 15. in eodem portu. Dicti verò Gallici obsederunt vrbem Carmardin & ceperũt, concessis priùs defensoribus omnibus bonis mobilibus cum licentia se transferendi quocunq; vellent.

Sub eodem tempore captæ sunt naues 14. per supradictos D. de Berklee, & dominum T. de Swinbourne, ac Henr. Pay dum velificarent versùs Walliam ad auxiliandum Howeno. In quibus Seneschallus Franciæ, & alij septẽ capitanei capti fuere.

Villa de Royston conflagrauit in die translationis beati Martini.

Comes Arundeliæ duxit Londonijs in vxorem filiam Regis Portingaliæ Notham, satis magnificè, præsentibus rege Angliæ & regina, in crastino Katherinæ.

In festo conceptionis S. Mariæ eadẽ domina regis filia, præconis voce proclamata est regina Daciæ, Norwagiæ, & Suauiæ siue Sueffiæ in præsentia nuntiorum qui eam venerant petituri.

Anno 1406. Dominus Rogerus de Waldene debitũ naturæ soluit, qui varia fortuna vectus, expertus est sub breui tempore, quàm sit inconstans, incerta, volubilis ipsa, errans, instabilis, vaga, quæ dum stare putatur, occidit, & falso mentitur gaudia vultu. Nempè per hãc ex pauperculo, factus est regni thesaurarius, & mox Cant. Archiep. quo iure mundus nouit, viuente D. Tho. de Arundelia. Et illicò deiectus & priuatus per longa tempora, tandẽ leuatur iterum in Londoniarũ thronum per annum, quo tamen non est permissus gaudere per annum, huic successit D. Nich. Hobwith.

Rogeri Walden fortuna.

Hoc in tempore dominus Papa, peremptores Rich. Scroope quondam Eborum Archiep. publicè excommunicauit.

Eo tempore inchoatum est parliamentum, quod protelabatur inutiliter fere per annum. Quia postquam parliamentales milites distulissent diu concedere regi subsidium, in fine tamen fracti, concessere taxam petitam, grandi cōmunitatis damno. Nam propter hanc dilationem, expensæ militum æquiparabant penè subsidium postulatum. Per clerum autem noua taxa regi conceditur leuanda de præsbyteris stipendarijs, & fratribus mendicantibus, ac alijs religiosis qui annalia celebrabant, vt horum quilibet dimidiam marcam regi daret in releuationem Cleri videlicet, qui semper onus portauerat pro eisdem.

Taxa cleri & populi.

Per idem tempus Comes Northumbriæ & D. de Bardolfe monitu Dauid Flemming fugerunt in Walliam, patefecerat nempe illis conspirationes Scotorum, qui conspirauerant illos tradere regi suo, pro quorundam captiuorum commutatione. Ob quam causam Dauid a Scotis occiditur, & Scoti prouocātur ad intestina bella, in tantum vt inualescente discordia, treugas annales petere cogerentur. Quibus firmatis in terra, Scoti misere per equora filium regis sui & hæredem, vt coalesceret & informaretur in Francia de facetia, linguaq; Gallica. Quem quidam nautæ de Cley cepere fortuitò, & quendam episcopū, comitemq; de Orkeney, quibus commissus fuerat a patre suo, & ad Angliam deduxerunt regiq; dederunt. Rex verò resolutus in iocos, dixit: Certè si grati fuissent Scoti, hunc misissent mihi iuuenem instruendū, nam & Ydioma Franciæ ego noui. Missiq; sunt ad Turrim Londoniarum dictus Iuuenis, & Comes Orkeney, episcopo per fugam lapso.

Eo tempore dum Galli in succursum properant Howeni Gleyndor, cum ratibus 28. captæ sunt ex eis octo naues armatis refertæ, reliquis in Walliā euadentibus meticulosè. Non multò post captæ sunt naues 15. portantes vinum & ceram, per mercatores nostros ad maris custodiam deputatos.

Papa contradicitur a rege.

Papa contulit Archiepiscopatum Eborum magistrò Roberto Alum Cancellario Oxoniensi tunc in Curia existenti. Sed Rex Angliæ indignatur & contradicit.

Hac æstate rex & regina perduxerunt puellam virginem regis filiam ex priore coniuge procreatam ad villam de Lenna, vt inde transfretaret in Daciam ad sponsum suū regem. Hanc comitabantur nobiles, inter quos episcopus Bathoniensis erat, & D. Rich. frater ducis Eboraci: qui redeuntes expleto negotio, parum vel nihil boni de patria retulerunt.

Circa finem Autumni D. Henricus le Spenser episcopus Norwicensis ingreditur viam patrum, vir qui & militis suo tempore consūmauit officium, & pōtificale non neglexit debitum. Cuius loco Monachi Norwicenses elegerunt Alexandrū commonachum & priorem suum.

Adhuc durante parliamento, restitutus est dux Eboraci dignitati pristinæ, qui putabatur a multis obijsse in carcere.

Comes Cantij duxit in vxorem filiam domini de Mediolano.

Cardinaliū votū de papatu.

Hoc anno die S. Clementis apostolica sede vacante per obitum nuper Innocentij Papæ 7. Cardinales considerantes Christianæ religionis infamiam contractam ex pestifero schismate quod tantis proh dolor temporibus perdurauit, conuenerunt, vouerunt Deo ac eius matri Mariæ, & sanctis Apostolis Petro & Paulo, totiq; cœlesti Curiæ iurauerunt, & adinuicem vnus alteri & e cōuerso se obligando solemniter promiserunt, quòd si quis eorum assumptus foret ad apicē summi Apostolatus, renunciaret effectualiter iuri suo, & papatui, si & quando Antipapa, qui est & pro tempore fuerit, consimiliter renunciaret ac cederet, & anticardinales sic conuenire ac concorditer vellent cum eisdem dominis & sacro collegio, sic quòd ex ipsis duobus collegijs inæquaretur iustè canonica electio vnius Romani Pontificis, ac etiam promitterent se facturos & curaturos quòd si quis ex dominis absentibus vel extra Collegiū per eos assumerentur in Papam, eandem faceret obligationem. Quodq; nullus eorum a prædictis promissione, voto, & obligatione, absolutionem peteret vel im-

impetraret. Et ad maiorem præmissorum firmitatem, quilibet ex dominis de collegio supradicto, manu sua subscripsit. Elegerunt itaque dominum Angl. tituli S. Marci præsbyterum Cardinalem Constantinopolitanũ, & vocauerunt Gregor. 12. Qui eodem die post electionem, votum, sacramentum, & promissionem, prout superiùs continetur, in præsentia dictorum Cardinaliũ & testiũ sic manu propria subscripsit. *Ego Gregorius hodiè die vltimo mensis Nouembris*, An. 1406. *assumptus in Romanum pontificem, iuro, voueo, promitto, ac confirmo omnia supradicta, &c.* Coronatus est autem die S. Andreæ Apostoli, vir annorum circiter octoginta.

Circa festum S. Martini cum rates Anglicæ versùs Burdegalim cursum tenderent, & infrequentatum mare nostris hactenus attemptarent, quatuor naues de villa de Lenna nauigantes incautiùs, inciderunt subitò in caribdim, quę dicitur esse in mare Hispanico, & cernentibus socijs absorptæ sunt. Nam illic dicitur esse mare vertiginosum, quod occultis gurgitibus naues sorbet. Ter enim in die stringit fluctus, & ter vomit. Aquas itaque accipit vt vomat, vomit vt accipiat, vnde Naso, *Naues submersa.*

Euomit epotas dira caribdis aquas.

Doctæ sunt ergo reliquæ priorum periculo, vela reflectere de tam pernicioso pelago, venereq; saluæ Burdegalim, sed numero diminuto.

Appropinquante natali dominico, exactum est instantius vt regi prouideretur de pecuniali subsidio, sicq; tandem concessa fuit ei quintadecima de cõmuni populo. *Quinta decima.*

Anno 1407. soluta est obsidio villarum de Burgh, & de Bloy in Wasconia facta per ducem Aurelianensem, qui cum 50000. venerat ad subuertendum illas. Sed deo dispensante qui superbos humiliat, nulla dies per octo hebdomadas illuxit ei sine tempestate pluuiarum, niuis, & grandinis mixtæ cum ventis & fulmine, quæ tam homines ad mortem compulit quàm iumenta. Quibus infortunijs fertur 6000. hominũ perdidisse. Et qui in aduentu suo super fortunam suam nimis ambitiosus fecerat deportari supra caput suum a quatuor militibus pannum aureum, iam reuertens inglorius, gaudebat ab ymbribus cessare cœlum.

Per idem tempus Henricus Pay & quidam de 5. portubus cum nauibus 15. in mari Britannico, 120. naues anchorantes onustas ferro, sale, vinoq; de Rupella ceperunt.

Episcopus Sarum Rich. de Mithforde seculo valefecit.

Eo tempore fixæ sunt schedulę multis in locis Londonijs quibus continebatur, quòd rex Richardus viueret, & in proximo venturus esset, in magnificentia & gloria accipere sibi regnũ. Sed non multò pòst captus & punitus, ausus tam temerarij stultus commentor, ex mendacio multorum conceptam lætitiam temperauit. *Rumores Rich. vixisse.*

Hac ęstate ex aeris corruptione tanta pestis humanis est infusa corporibus, quanta non est visa per annos plurimos in hac terra. Ita vt dicam, lætiferis calidi spirarunt æstibus austri. Pestis etiã in magnæ dominatur mœnibus vrbis, nam & Londonijs consumpsit infra breue tempus, ad triginta millia sexus vtriusq;. In villis verò ruralibus, peruenit ad miseros damno grauiore colonos, vt multę domus quondam fræquentibus lætæ familijs, penitùs vacuarentur. *Pestis Londini.*

Eodem tempore prout videbatur in vnam conuenire sententiam, Papa Romanus & Antipapa per literas directas ad inuicem, attamen non dum finis.

Sub hoc tempore Gallici ceperunt munitionem de Aye, & destruxerunt, ac bona inibi reperta rapuerunt, vnde dolentes stipendarij Calesiæ, ceperunt & ipsi castrum de Pomle, & ibidem bona reperta copiosa valdè, Calesiam comportarunt.

Prope medium mensis Iunij cum papa Gregorius se parasset ad proficiscendum Sauonam iuxta condictum inter ipsum & antipapam, gratia vnionis faci-

ciendæ in ecclesia dei, repentè Dæmonis instinctu superuenit rex Neapolis & ante portam S. Laurentij consedit cum exercitu, vndè dominus papa confugit cum cardinalibus in castellum S. Angeli, & accersito nobili viro Paulo Vrsino, iussit vt cũ manu militari valida opem ferret. Qui commissa pugna, peremit 70000. de hostibus ecclesiæ, nobilibus multis captis.

Rex verò mœrore plenus aufugit & inglorius Neapolim repedauit. Hac occasione retardatũ est negotium vnionis & pacis in ecclesia sancta dei.

Knolles moritur.

Circa festum assumptionis beatæ virginis, D. Rob. Knolles, diem clausit extremum. Cuius arma regnũ Franciæ sensit, & expauit infesta Ducatus Britanniæ, verebatur Armoricæ, atq; pertimuit gens citerioris Hispaniæ. Qui præter laudem quã sibi peperit in gestis Martijs, construxit pontem, vltra flumen de Medewey iuxta Roffam, prouexitq; domum fratrum Carmelitarũ Londonijs, fundauitq; collegium secularium clericorum apud pontem fractũ, & alia multa laudabilia consummauit.

Eodem anno Guido de Mone Meneuensis Episcopus præsentis lucis sensit eclipsim, qui dum vixit magnorum malorum causa fuit.

Sub eodem tempore M. Henricus Bowet ad instantiam regis translatus est, ab episcopatu Bathoniæ ad Archipræsulatũ Ebor. Et M. Rob. Aluco cui Papa prouiderat de Archiep. Ebor. thronum conscendit Sarisb. vacantem per mortem M. Clickhole de Chichley. Magister verò Rich. de Clifford, de pontificatu Wigorn. transijt ad sedẽ Londoniæ, Tho. verò Peuerell ab episcopatu Landaphensi, transfertur ad cathedram Wigorn.

Hac æstate D. Henricus princeps Walliæ cepit per obsidionem castrum de Abrustwich sed non multò pòst, Howenus Gleyndor, fraudulenter illud intrauit, & nouos custodes imposuit.

Mense Nouembris, facto parliamento Londonijs facta fuit leuatio pecuniæ de toto regno.

Hiems dura.

Anno 1408. fuit hyems asperrima ex niuium abundantia durans, per menses Decembris, Ianuarij, Februarij, atque Martij, vnde contigit penè cunctas volucres, de genere inanis corũ vel merularum fame frigoreq; perire.

Eo tempore rege tenente consilium grande Londonijs cum regni magnatibus, Comes Northũbriæ, dominusq; Tho, de Bardolf, fatis iniquis vrgentibus in Angliam rediêre. Qui post longam equitationẽ cum peruenissent ad villam de Thrisk, proclamari fecerunt, vt quisquis libertatem cuperet, arreptis armis eos alacriter sequeretur. Igitur secuti sunt eos plurimi, putantes sibi cuncta pro votis accidere.

Insurrectio.

Vicecomes verò de Euerwike cum militibus patriæ illis occurrentes iuxta Hesewood cõmisso graui prælio comitem interemit. Cuius caput illicò præcisum est. D. de Bardolf ex vulneribus acceptis saucius captus est viuus, sed citò posteà defecit in mortem. Facta sunt hæc quantũ ad bellum 11. Kalẽd. Martij, completaq; putabatur prophetia, quæ præmissa prænunciauerat sub hoc inuolucro: *Stirps Persitina periet confusa ruina.* Nempè dominus iste stirps fuit cunctorum de nomine Percy superstitum, & aliorum plurimorum varijs cladibus finitorum. De cuius infortunio vulgus non parum doluit, recolens viri magnificentiã, famam & gloriam, applicans sibi Lucani carmen lugubre sic dicentis. Sed nos nec sanguis, nec tantũ vulnera nostri, affecere senis, quantum gestata per vrbẽ, ora ducis. Quæ transfixo deformia pilo vidimus. Nam caput eius veneranda decoratũ canitie, pilo suppositum, per vrbem Londoniarũ publicè deportatum, super pontem confusibiliter est locatum.

Pontifex Bangoriensis captus cum prædictis dominis donari vita mœruit, eò quòd inermis captus fuit.

Post mortem prædictorũ procerum, vires assumpsit inuidia, succreuitq; delatorũ turba in boreali patria, quæ patriotas accusare studuit de impenso fauore dictis dominis. Quorũ clamore rex excitus perrexit Ebor. ad faciendũ iudiciũ transgressorum. Vbi cum multos damnasset, plurima confiscasset, patriã pacificasset, suspenso abbate de Hayles, qui cum præfatis dominis armatus steterat,

terat, redijt ad partes australes.

In crastino Sanctæ Mariæ Magdalenæ in concilio cleri celebrato Londonijs, assistentibus doctoribus vniuersitatum Cantebrigiæ & Oxoniæ, tractatum est de censu, & obedientia papæ subtrahendis vel non subtrahendis, qui contra votum & iuramentum præstitum se subtraxit a loco, vbi iuxta pacta de cessione pro parte sua, procedendum fuerat, ad vnionem in ecclesia faciendam.

Eo tempore dux Aurelianorum dum scortis, stupris, incestibus vacat & adulterijs in regno Franciæ, peremptus est a quodam milite cuius coniugem adulterare consueuit. Dux Burgundiæ quia præsumpsit factum defendere militis proscriptus, & multis affectus incommodis, Franciā dereliquit, sed ex pòst captus & incarceratus, solutus est sub pacto Calesiæ capiendæ.

Dux Aurel. in stupris cæsus.

In vigilia natiuitatis beatæ Mariæ, tanta fuit inundatio pluuiæ, quantam senes & veterani anteà non viderunt.

Dominus Tho. Comes Cantiæ dum obsidet castrum de Briaunt in Britannia, spiculo balistæ vulneratur in capite. Cepit tamen castrum & destruxit funditus. Nec multò pòst putrefacto cerebro mortem incurrit.

Circa festum omnium sanctorum venit in Angliam Cardinalis Burdegalensis vir potens in opere & sermone, missus a collegio Cardinalium ad informādum regem regniq; clerum, de inconstantia Papæ Gregorij, prout priùs edocuerat regem Franciæ & incolas regni eius, quatenus hij duo reges, qui censebantur in orbe præstantissimi, manus apponerent adiutrices ad inducendum dictum Gregorium, ad seruandum iuramentum præstitum, vt ipsorum duorum regum authoritate magnifica, vnio fieri posset in ecclesia. Cui negotio Rex Franciæ libens annuerat, & solemnes Gregorio nuntios destinauerat, licèt tergiuersanti & indurato. Quamobrem rex Franciæ secutus consilia doctorum vniuersitatum Parisiorum & Louaniensium, Aurelianorum, Tholosanorum, & montis Pesulani, ad euitandum pœnas fautoris schismatis, neutri de papatu contendenti decreuit obedire, donec pax haberetur in ecclesia dei.

Rex Angliæ cum intellexisset propositionem Cardinalis, exhiberi sibi iussit omnem humanitatem offerens sumptus sibi largifluos quàm diu cuperet in Anglia perhendinare.

Anno 1409. post Epiphaniam conuocauit dominus Cantuar. regni clerum Londonijs ad eligendum personas idoneas, quæ proficiscerentur Pisas ad cōcilium generale, inter quas eliguntur. Magister Robertus Alum Sarisburiensis Episcopus cum alijs viris doctis & prudentibus.

Generale concilium Pisis.

Præmiserat autem rex Angliæ ambassiatores ad papam Gregorium, & Cardinales, dominum Ioh. Coluile militem, & Magistrum Richar. Rixton Clericum cum literis exhibendis eisdem. Et quidem in litera papæ directa, inter cætera scribit ita. Beatissime pater, si sedis apostolicæ dignaretur attendere prouidentia, quanta quasi per vniuersum orbem pericula prætextu schismatis emersere, & potissimè de strage populi Christiani, quæ vltra ducenta millia personarum vt asseritur ex guerrarum fremitibus in diuersarum mundi partibus exortarum, & iam pridem ad numerū 30000. ratione dissentionis habitæ super episcopatu Leodiensi inter duos, vnum s. authoritate domini veri pontificis, & alium authoritate antipapæ titulo contendentes, in bello campestri (quod dolenter referimus) fuerant interfecti.

Litera regis ad papam.

Profectò iam dicta sedes anxiaretur in spiritu, & iusto dolore torqueretur in mente, dictanteq; bona conscientia, potiùs Apostolicæ sedis honorē relinqueret quā huiusmodi detestanda cōnisi de cætero, sub dissimulationis clamide tolleraret, exēplum sumēs de vera matre, quæ corā rege Salomone contendens cessionē potiùs elegerat quā filij sectionem. Et quāuis ex illa noua creatione nouem Cardinaliū, contra iuramentū vestrum, vt aliorum verbis vtamur vltimò per vos factum, de qua vehemens admirationis causa consurgit, pos-

sit aliquatenus præsertim prout verisimile est censendū, intentionem vestram ad finem schismatis nō intendere, absit tamen a seculo semper, quòd sedes vestra circumspecta de tanta mentis inconstantia notaretur ab aliquo, vndè nouissimus error priore deterior haberetur. Hæc decerpsimus de epistola, quam rex direxit papæ, vt cunctis liqueat, quā sobriè, quàm modestè, tentauit papam inducere ad votum iuramentūq; soluendum, ne per eum stare videretur, quo minus in ecclesia vnitas reformaretur. In epistola verò directa Cardinalibus inter cętera scripsit sic. Cupientes ostendere quantū zelum habuimus, & habemus vt pax detur ecclesiæ de consensu statuum regni nostri, domino summo pontifici literas nostras transmisimus, iuxta seriem copiæ præsentibus interclusæ effectualiter exequendas. Vestrū itaq; venerabilē cætum affectuosè precamur, quatenus si contingat eundem Gregor. interessendo generali concilio apud Pisas & cedendo papatui, iuxta votum & iuramentū per ipsū vicibus iteratis emissum acquiescere votis vestris & nostris prout cupimus & tenemus ipsum facturū, pro statu suo taliter ordinare velitis, vt præcipuè deus exindè placetur, & tàm ipse Gregorius quàm nos qui non immeritò suum honorē & commodum ex affectu diligimus, vobis & singulis vestrum meritò teneamur ad gratiarum vberes actiones.

Anno 1410 iuxta condictum conuenere Pisas domini Cardinales vtriusque Collegij viz. Gregorij & Benedicti, vt super reformatione vnionis tractarent tam effectualiter quàm finaliter, occurrentibus ad eundem locum penè totius orbis latini prælatis & viris venerabilibus electis ad suffragandum Cardinalibus in hac causa, sic quòd factus est ibidē numerus maximus mitratorū. Qui inuocata spiritus sancti gratia consenserunt in vnam personam, ac elegerunt vnum qui caput esset totius ecclesię, duobus alijs abdicatis, vocarūtq; nomen eius Alexandrum 5. licèt Gregorius & Benedictus, qui se de concilio prædicto sponte subtraxerant procaciter obgrunnirent.

Alexander 5. electus.

Hic Alexander in primordio suæ creationis concessit omnibus verè confessis & contritis, qui manus adiutrices apponerent ecclesię siue prioratui Sancti Bartholomæi Canonicorum de Smithfield Londonijs, scz. die cœnæ domini, die parasceues, siue S. Sabbato Paschæ, ac etiam in festo Annunciationis beatæ virginis, a primis vesperis vsq; ad secundas vesperas, & quolibet istorū dierum plenam remissionem omnium peccatorum.

Creati sunt hoc anno D. Tho. Beufort in regni Cancellarium, & D. Henricus Scroope in thesaurarium.

Facto parliamento Londonijs sub diebus quadragesimæ, quidam laicus, arte faber, dum pertinaciter defendit hanc hæresim, quòd videlicet non est corpus Christi, quod sacramentaliter tractatur in ecclesia, sed res quædā inanimata peior bufone vel aranea quæ sunt animalia animata, nec vellet opinionem istam deserere, traditus est iudicio seculari. Cumq; damnatus esset, & in Smithfield includendus dolio, dominus princeps, Henrici regis primogenitus qui tunc affuit, ad eum accessit, consuluit, monuit vt resipisceret. Sed neglexit perditus nebulo tanti principis monita, & elegit potiùs comburi quàm sacramento viuifico deferre reuerentiam. Quapropter dolio includitur, affligitur a deuorante flamma, mugitq; miserabiliter inter incendia. Clamore cuius horribili dominus princeps motus, iussit ignis materiam ab eo subtrahi, ardorem longiùs amoueri. Consolatur penè mortuum, promittens nūc etiam se victurum & consequuturum veniam, ac singulis diebus vitæ suæ si resipisceret de fisco regio tres denarios percepturum. Sed miser refocillato spiritu, respuit tantæ dignationis oblationem, non dubiū quin maligno spiritu induratus. Quamobrem iussit dominus Princeps eum iterū recludi dolio, gratiā nullam consequuturum de reliquo. Vndè contigit quòd illic ad fauillas arsit ardelio miserabiliter mortuus in peccato suo.

Hæreticus cō-bustus.

In hoc parliamento milites parliamentales, vel vt dicamus veriùs, satellites pilatales in maligno positi, nulli cōmoditati regni studentes, ad vnū solùmodo scelus vacant, vt ecclesiam dei per Angliā spoliarent, huiuscemodi schedulā

regi

regi dantes. Excellentissimo domino nostro regi, & omnibus proceribus in præsenti parliamento constitutis, omnes communes fideles demonstrant humiliter, dicentes veraciter, quòd dominus noster rex potest habere de bonis temporalibus per episcopos, abbates ac priores occupatis ac superbé vastatis in regno, quindecem comites, mille quingentos milites, sex mille decētos armigeros, & centum xenodochia plura quàm nunc sunt, benè & fideliter sustētata de terris & tenementis nunc inutiliter vastatis. Sed cum niterentur ostendere de quibus locis tam grandes summæ leuari possent, vnde præmissi dotarentur, siue ditarentur, defecerunt, scrutantes scrutinio, & dum diligūt vanitatem, quæsiuere mendacium. Serenissimus autem princeps, abhominatus tātam Lollardorum malitiam prohibuit ne de cætero præsumerent talia cōmentari. Cumq; cætus execrabilis Lollardorum militum videret se non posse progredi in premeditata malitia petierunt cum instantia, vt clerici conuicti de cętero non traderentur ergastulis episcoporum, sed carceribus regijs & temporalium dominorū, sed nec hoc quidem consecuti sunt. Petierunt etiam vt statutum factum de Lollardis in quo cauetur, vt vbicunq; forent deprehensi dogmatizare doctrinas erroneas, caperentur sine breui regio, & proximo regis carceri manciparentur, vel mutaretur, vel modificaretur. Et accepere responsum, se non habituros huius petitionis propositum, quin potius statutum super huiusmodi negotio aggrauandum. Rex verò in præsenti parliamento petijt vt quotannis dum viueret sine parliamento tenendo, decerneretur sibi de clero vna decima, & de laicis vna quintadecima, sed non obtinuit. *Lollardorum petitio.*

Protelatum est ergo parliamentū ab octauis S. Hillarij, ferè in medium mensis Maij. Tandem de laicis concessa fuit illi vna quinta decima non sine grandi murmure communitatis.

Hoc tempore dominus Thomas Beufort comes Surrey concessit in fata.

Circa nonum diem mensis Aprilis incensa est villa de S. Andomaro, cum abbatia vbi reconditus fuit apparatus execrabilis per ducem Burgundiæ, qui pactus fuerat villam Calesiæ vel destruere, vel Gallorum arbitrio subiugare. Ibi machinarum hactenùs nullibi conspectarum multitudo maxima, ibi vasorum venena continentium quæ proijcienda præordinauerat in dictam villam magna nimis abundantia seruabatur. Collegerat siquidem serpentes, scorpiones, bufones, & alia venenorum genera, & incluserat in paruis cadis, vt dum computriuissent illic noxiorum carnes animantium, & in tabem resolutæ fuissent, facta obsidione circa Calesiam, cados emissos e machinis in villam proijceret. Qui dum confracti fuissent iactus violentia fætore pestifero strangularent inclusos, armatos contactu inficerent, & vbiq; vicos venena sparsa fædarent. Intereà iuuenis quidam ductus auri cupiditate, vel affectu villæ regiæ petijt a rectoribus quid mercedis mereretur, qui villam tanto metu vacuaret, & omnem apparatum quem formidabant incenderet. At illi summā fului metalli taxant, qua contentus, digreditur adolescens & immisso igne, non solū combussit dictam materiam, sed penè cum monasterio totam villam. *Ducis Burgundiæ machinæ in Calesiam.*

Alexander Papa 5. electus in concilio Pisis celebrato diem clausit extremū, cui successit Balthazar Bononiensis Archiep. consensu vtriusq; partis Cardinalium, qui vocatus est Ioh. vicesimus tertius. *Alexandri 5. mors.*

Anno 1411. hostis humani generis inuidens crementis orbis Christiani, nō solum graue scandalum sed & magnū dispendium intulit christianis. Siquidem rex de Crakon tactus affectu christianæ professionis baptizatus est in nomine sanctæ & indiuiduæ trinitatis. Qua de causa, cuncti noti & amici sui qui remāserant in perfidia Sarazenica, se elongauerunt ab eo, & conspirauerunt, vt vel ipsū peruerterent, aut certè bello delerent. Quorū vt cōperit molitiones tanquam Christicola a vicinis christianis cōtra hostes suæ fidei subsidiū expetiuit. Erant autē sibi contermini proceres & rectores de le Pruns, qui priusquā christianus effectus esset, cōsueuere terras suas inuadere & exindè prædas opimas Martio iure referre. Sed iam ratione religionis cessare necesse fuit. Nihilominus Prusienses Heroes comperto quòd affines sui persequerentur eum, vt *Rex de Crakon christianus.*

afflictum magis affligerent non verentes deum vindicem, bellum ſibi crudeles indicunt, quamuis ipſe ab eis ſuffragia contra Sarazenos primitùs imploraſſet. Itaq; conſtitutus inter cudem & malleum, quò ſe verteret ignorabat. Sed tandem animatus vt creditur, & indutus virtute ex alto, quo maius imminebat periculum, ſe conuertit. Et licèt hoſtes præſtarent & numero & apparatu, inuocato rex Neophitus Chriſti nomine, cōmiſit cum Pruſiēſibus & fecit ſtragem magnam, quo ſucceſſu non ſolū ſibi ſubegit hoſtes, ſed & omnem regionem eorundem.

In hoc tamen piè conſulens ſubiugatis vt permitteret eos ſuis auitis gaudere priuilegijs, & mercimonia prout ſoliti fuerant exercere.

Peſtis. Hoc anno Burdegaliæ ex diſſenteria penè 14000. hominū periere, tantumq; peſtis inualuit in Acquitania & Waſconia quòd vindemiatores & vuarū calcatores in patria defecerunt.

Ioh. Predergeſt miles & Guliel. Long pelagus præſeruantes a piratis, mare pacatū reddidere. Sed non tollerauit hoc maleuolorum ſuperciliū, quin viros accuſarēt de furtis, de rapinis, de deprædationibus rerum inconceſſarū. Quapropter miles Weſtm. petiuit aſylum. Non domū vel tigurium vbi caput reclinare poſſet obtinere potuit, metu regis id vetantis ſed in veſtibulo S. Petri, explicatis tentorijs ſibi neceſſe fuerat repauſare, adhibitis lateri ſuo cuſtodibus propter timores nocturnos, qui ſibi ab æmulis parabantur.

Remanſit interim Guliel. collega ſuus in pelago, donec Admiralius qui pro tunc fuit naues armaſſet, & ad eum perſonaliter acceſſit, & impunitatem ſibi fide interpoſita ſpopondiſſet. Qua conditione, relictis nauibus ſecutus eſt eum, ſed tamen non obſtantibus promiſſis pollicitationibus recluſus eſt in Turri Londoniarum.

Cant. repulſus viſitare Oxoniā Dominus Cantuarienſis dum nititur viſitare vniuerſitatem Oxoniarum, repulſam paſſus eſt.

Guerra mota eſt inter ducem Burgundiæ & ducem Aurelianenſem filiū ducis Aurelianenſis nuper occiſi factione ducis Burgundiæ ſupradicti, ſuffragantibus duci Aurelianenſi, regibus Nauarriæ, & Arragonię, ducibus Bituriæ, & Britanniæ, cum Waſconibus & Acquitannis, nec non comitibus de Huys, & de Armanack & multis alijs.

Dux Burgundiæ cui fauit Rex Franciæ & eius primogenitus dictus rector Franciæ cum multis alijs, videns partem contrariam robore fortem, populoſitate numeroſam, diffidens ſuis viribus, miſit ambaſſiatores in Angliam petens per eos regis ſuffragia contra ducē Aurelianenſem, offerens plurima, pluraq; promittens, inter quæ nuptias filię ſuæ promiſit principi, ſimul cum maxima ſumma fului metalli.

Cui rex fertur tale dediſſe reſponſum. Conſulimus ne cum hoſte veſtro præſumatis in hac cauſa congredi, qui iuſtè vos infeſtare videtur, pro nece per vos procurata parentis ſui, ſed quantū in vobis eſt animum iuuenis exaſperati mitigare ſtudete, ſatiſfactionem rationabilem iuxta conſiliū partis vtriuſq; promittens. Quod ſi nec ſic a perſecutione ceſſare decreuerit, ſecedite in partes tutiores veſtri dominij & illic vires aggregate quæ ſufficiant ad repellendū ſuam violentiam. Si verò poſt hæc bellum contra vos mouerit, ad congrediendū cum eo iuſtiùs mouebimini. Et in tali cauſa fauorem vobis, quem petitis exhibebimus.

Tranſmiſſi ſunt ergo comes de Arundell, atque comes de Kyme D. de Cobham Ioh. Oldcaſtle & quidā alij cum armata manu, & architenentibus in numero copioſo. Qui cum ſumma gratulatione recepti ſunt per ducem Burgundiæ, ſufficienterq; conducti. Sed cum moram Pariſius diuturnam protraxiſſent & iam macellarij cariùs ſolito carnes venderent, ſtatuerunt noſtrates egredi, & ſi fortuna faueret ab hoſte quærere victum ſibi.

Iacuit tunc non procul Aurelianenſis in loco quodam forti cum priuata familia prope villā de Seynclo, in qua magna pars exercitus ſui conſtituta fuit, quaſi media via inter vtroſq;. Profecti ſunt ergo Anglici pabulatum proq; ſua neceſ-

necessitate prouidendum. Dumq; villã de Seynclo proponunt inuadere, comperiunt pontem fractũ ab hoste. Cui tabulas licèt strictas, longas tamen, hostes superstrauerant, vt egredientes ab ingressu villæ nostros arcerent, & si necesse foret iuxta qualitatem negotij reuerti possent. Pugnatum est igitur, & Franci fugati, qui dum meticulose fugiunt, per arctitudinem tabularũ cadentes in flumen demerguntur. Occisi feruntur ibidẽ mille trecenti, cæteris qui in villã fuerunt ad ducem fugientibus, casumq; referentibus cum ploratu. Qui confestim fugiens e diuersa parte saluti suæ consuluit. Nostri proindè villã de Seynclo deprædantur, captiuos multos secum trahunt, Parisius reuertuntur. Regales & nobiles cum vidissent manum magnã quam exercuerat dominus super hostes per manũ nostratum, deum pro successu nouo laudauere, nostrisq; gratias retulere. Sed quia captiuos secum traxerant, qui rei læsæ maiestatis extiterant, eosdem captiuos Galli mox iudicialiter punire temptabant. Contradicunt nostrates, eò quòd pacta redemptione saluassent eos iuxta leges armorũ, & timebant perdere summas pactas. Quapropter bile repleti dum nituntur saluare quos tueri ceperant, de Parisiensibus plures morte plectũt. Sed tandem recepta pecunia pacta pro redemptione captiuorũ de fisco regis & ciuibus, permisere Francos gaudere suorũ proditoribus. Quorum quidam decapitantur, quidã tormentis varijs iuxta morem patrię mori coguntur. Parliamentum celebratur Londonijs in crastino animarum.

Seinclo capitur.

An. 1412. dux Aurelianensis qui se putabat insuperabilẽ, accepta plaga per Anglos inflicta, mox disperquisiuit media, per quæ regem Angliæ, imo & proceres & cõmune vulgus in affectum sui posset allicere. Initoq; consilio super isto negotio, scripsit procuratoriũ sub his verbis. Iohan. regis Francorum filius dux Bituriæ & Aluerniæ, Comes Pictauiæ Boloniæ & Aluerniæ, &c. Carolus dux Aurelianensis & Valesij, Comes Blesensis & belli montis, & dominus Conciati. Ioh. dux Burboun, comes clari montis & forestarũ, & dominus belli ioci. Et Iohannes Alenkoniæ, id est, de Armanacke, & de Pertica, & dominus Filgeriarum.

Notum facimus vniuersis, quòd nostrum quilibet de probitate & fidelitate, circumspectione & prudentia Falconeti &c. ad plenum confisi, ipsos & eorum quẽlibet præsentiũ tenore nostros procuratores fecimus certos, indubitatos, & irreuocabiles, ac nuncios & legatos speciales ad tractandũ, & concordandũ, & concludẽdum cum serenissimo principe D. Henrico dei gratia rege Angliæ, & illustrissimis eius natis &c. super restitutione & traditione reali ducatus Acquitaniæ cum suis iuribus & pertinentijs vniuersis, quæ ad serenissimũ dominũ regẽ Angliæ hæreditario iure vt asseritur pertinent, per nos eidẽ fienda. &c. Postquam legati suum procuratoriũ exhibuissent, obtulerunt quę in subscriptis articulis denotantur.

Procuratorium ducis Aurelian.

Primò, obtulerunt sua corpora exponenda pro seruitio domini regis Anglię in omnibus suis causis & actionibus, salua semper eorũ fidelitate. Scientes quòd aliter requirere nollet.

Articuli eorum.

Secundò, obtulerunt filios suos, filias, neptes, nepotes, & vniuersaliter omnes consanguineos suos pro coniugijs faciendis, ad complendum iuxta dispositionem regis Angliæ.

Tertiò, obtulerunt castra, villas, thesauros, & alia bona in obsequium præfati domini regis.

Quartò, obtulerunt amicos ferè omnes nobiles Franciæ clericos famosos, ciues honestos, qui eis assistunt, vt de facto patebit.

Quintò, obtulerunt ducatum Acquitanniæ integræ, eodem modo, quo eius prædecessores obtinuerunt, nihil excipiendo de pertinentibus ad præfatum ducatum.

Ita quòd parati sunt recognoscere terras quas tenent a præfato domino rege, & tradere in manu sua quas possunt & residuas pro viribus conquestant. Ipsi verò petunt reciprocè, quòd dominus rex Angliæ & successores eius, eisdẽ dominis assistant, vsque ad iustitię complementum contra ducem Burgundię,

ſcz.de crimine commiſſo in perſonam ducis Aurelianenſis.

Secundò,petunt quòd dominus Rex Angliæ eis aſſiſtat contra ducem Burgundiæ & ſuos fautores,vſque ad reparationem omniū bonorum quæ habuerunt illius & ſuorum occaſione cauſæ.

Tertiò petunt quòd aſſiſtat contra ducem Burgundię pro reſtitutione damnorum,& reparatione offenſarum amicorum,vaſſallorū & ſubditorum ſuorū.

Quartò petunt quòd eis aſſiſtat pro pace regnorum quantū poterit,&c.

Hoc anno libra piperis 4.ſolidis vendebatur.

Circa feſtum Aſſumptionis beatæ Mariæ cum rex decreto ſui conſilij ſtatuiſſet opem parare partibus ducis Aurelianenſis,miſit filium natu ſecundum D. Tho.ducem Clarentiæ: necnon. Edw. ducem Eboraci,dominūq; Tho. comitem Dorcetanum, plurimoſq; valentes cum valida manu,vt duci præfato ferrent auxilium contra ducem Burgundiæ, nondū reuerſis in Angliā cunctis qui iamdudū cum comite Arundeliæ tranſfretauerant,ad roborandū partes Burgundionis. *Subita mutatio.* Vndè ſuccreuit multis admiratio, qualiter tam repentina facta ſit mutatio,vt ſub temporis tantilli ſpatio contingeret Anglos,velut duo contraria conſonare.Profecti ſunt tamen prenotati proceres,& in Neuſtria applicuere.Vbi cum dux Aurelianenſis iuxta condictum, tempore ſtatuto non occurriſſet incenderunt villas ſuas, prædati ſunt vicos, & municipia multa cepere. Tandem licèt ſerò conuenerunt ad colloquium duces Clarenſis & Aurelianēſis. Habituſq; eſt contractus inter eos, vt noſtrates deſiſterent ab hoſtili equitatione,& a predationibus temperarent.Quo conceſſo,receſſerunt duces noſtri in Acquitaniam illic hyematuri.Aurelianenſis ad propria ſe conuertit.

Medio tempore dominus de Heyle Mareſchallus Franciæ, cum multis magnatibus,hominibuſq; de armis ad numerum 4000.pugnatorū,obſedit quoddam municipiū in Acquitania,quod erat in cuſtodia D.Ioh.de Nouut militis. Qui cum treſcentis auxiliarijs fugauit & fudit totum exercitū Gallicorū,captis de nominatis viris 12.& alijs generoſis ad numerum 120.

Anno dom.1413.Rex Henricus tenuit natale apud Eltham,valitudine graui preſſus,ſic quòd quandoq; mortuus videbatur.Reſumpſit tamen vires,deo volente & dies natalitios iocunditate qua potuit celebrauit.

Mors Henr.4. Poſt natale conuocauit regni proceres ad parliamentum tenendū Londonijs in craſtino purificationis beatæ Mariæ.Sed tamen finem parliamenti non expectauit fato præuentus,die 20.menſis Martij,cum glorioſè regnaſſet annis tredecim & dimidio, præter quinque dies. Sepultuſq; eſt, in eccleſia Chriſti Cantuariæ.

Coronatio Henrici 5. Eodē anno coronatus eſt Londonijs Henr.primogenitus regis Henr.nuper defuncti,5.Idus Aprilis dominica in paſſione domini. Quo die fuit tempeſtas niuis maxima,cunctis admirantibus de temporis aſperitate,quibuſdā nouelli regis fatis impingentibus aeris turbulentiam,velut ipſe futurus eſſet in agendis frigidus,in regimine regnoq; ſeuerus. Alijs mitius de perſona regis ſapiētibus & hanc aeris intemperiem interpretantibus,omen optimum,quòd ipſe, viz.niues & frigora vitiorum faceret in regno cadere, & ſerenos virtutum fructus emergere,vt poſſet effectualiter a ſuis dici ſubditis.Iam enim hyems tranſijt,ymber abijt & receſſit.Qui reuera mox vt initiatus eſt regnum inſulis, repentè mutatus eſt in virum alterum,honeſtati,modeſtiæ, ac grauitati ſtudens, nullum virtutum genus omittens quod non cuperet exercere.

Cuius mores & geſtus omni conditioni tam religioſorum quàm Laicorum in exempla fuere.

Poſt feſtum Paſchæ, tenuit rex parliamentum ſolemne Londonijs, in quo ſubſidium petijt & accepit.

Circa præſens tempus redijt D.Tho.dux Clarentiæ frater regis de partibus Acquitaniæ quem directum diximus in auxilium ducis Aurelianenſis contra ducem Burgundiæ.

Sub hijs diebus,magna pars ciuitatis Norwicenſis repentinis ignibus conflagrauit.

In festo S.Trinitatis celebratæ sunt solemnes exequiæ regis Henrici & conquesti 4.Cantuariæ, præsente rege Henrico filio suo & hærede.

Eo tempore decretum fuit per cleri consilium Londini apud sanctum Paulum celebratum, ad instantiã maximè regis nunc, vt festiuitas S.Georgij Martyris vt duplex festum de cætero celebretur. Quod etiam de festo S. Dunstani, D.Cantuar.censuit faciendum.

Alexander episc. Norwicensis, qui de veterano priore loci prędicti, pontifex factus fuerat, curis seculi valefecit. Cui successit per electionem Magister Rich. de Cortiniaco, dignus qui genere, moribus & scientia, conquadraret hunc gradum.

Eo tempore Lollardi qui doctrinam Euangelicam & Apostolicã, atque propheticam deprauabant, fixerunt schedulas in valuis ecclesiarũ Londonijs, quę continebant 10000. paratos, ad insurgendũ contra cunctos qui non saperent sectã suam. *Schedulæ Londini affixa.* Innitebantur nempè viribus & ingenio cuiusdam militis qui dicebatur Ioh. Oldcastle, qui ob reuerentiam nuptiarũ quas contraxerat cum affine nobilis viri D.de Cobham, cognomen dicti dominij est sortitus. Sed tamen propter hæreticam prauitatem valdè suspectus.

Eo tempore facta Londonijs cleri conuocatione per D. Cantuar. maximè causa prædicti Iohannis, repertũ fuit quòd idem Ioh. fuit & est principalis receptator & fautor, protector & defensor Lollardorũ, & quòd pręsertim in diœcesibus Londoniẽsi, Roffensi & Herefordẽsi, ipsos Lollardos ab ordinarijs siue diœcesanis locorũ minimè licenciatos contra constitutionẽ prouincialem indè factam, ad prædicandũ transmisit, eorumq; prædicationibus nefarijs interfuit, & contradictores si quos repererat, minis & terroribus ac brachij secularis potestate compescuit, asserens inter cætera, quòd Cantuariæ Archiep. & eius suffraganei non habuerunt nec habent potestatẽ aliquam huiusmodi constitutionem faciendi, aliterq; sentijt, & sentit ac dogmatizat & docet de sacramentis altaris & pœnitentiæ, peregrinationibus & adorationibus imaginũ ac clauibus quàm Romana ecclesia docet & affirmat. *Querela in Ioh. Oldcastle.*

Quare ex parte totius cleri D.Cantuar. fuerat requisitus, vt de & super pręmissis contra eundem Ioh. procedere dignaretur. Qui tamen ob reuerentiam domini regis cuius ad tunc idem Ioh. familiaris extiterat, & ob honorem ordinis militaris vnà cũ omnibus suffraganeis tunc præsentibus, & magna parte cleri, accessit ad præsentiam domini regis tunc in prædio suo de Kenyngton existentis, declaraturus ei defectus eiusdẽ Ad instantiam tamen domini regis cupientis eum sine dedecore reuocare, suspensum fuit negotiũ magno tempore. Sed cum dominus rex circa reductionem eius longũ tempus triuisset inaniter, significauit domino Cantuar. se circa eum inutiliter laborasse. Dominus igitur Cantuar. dictum Ioh. de & super pręmissis personaliter responsurum coram eo ad certũ terminum decreuit euocandum, ac nuntium suũ cum literis citatorijs ad dictum Ioh. transmisit tunc in castro suo de Couling degentem, *Io. Oldcastle citatur.* mandans dicto nuntio, vt dictum castrum dicti Ioh. nullo modo ingrederetur nisi licentiatus. Sed per mediationem cuiusdã Ioh. Buttiler hostiarij cameræ domini nostri regis, ipsum dominũ Ioh. requireret quatenus aut daret dicto nuntio licentiam ingrediendi vt citaret eundẽ, seu saltem extra castrum suum prædictũ, faceret sui copiam, vt sic citatione posset apprehendi. Qui tamẽ Ioh. Oldecastle, dicto Ioh. Buttiler ex parte domini regis sibi præmissa exponenti, publicè respõdit quòd nullo modo citari voluit, nec citationem ipsius aliqualiter tollerare.

Hijs auditis dominus Cantuar. decreuit eum citandũ per edictum in valuis Roffensis ecclesiæ sibi vicinæ publicè affigendũ, vt compareret coram eo 11. die mensis Septembris, super præmissis & alijs hæreticã prauitatem concernẽtibus personaliter responsurus. Quo die adueniente D. Cantuar. in Capella maiori infra castrũ de Ledis, quod tunc inhabitabat, sedens pro tribunali, audita & recepta relatione, quòd idem Ioh. se incastellauit & forticauit in castro suo prædicto, ac opiniones suas defendit, claues ecclesiæ & potestatem archiepisco-

piſcopalem multipliciter contemnendo, fecit eum citari publicè ac præconizari. Qui cum diu expectatus nullo modo compareret, prout erat meritò, cōtumacem excōmunicauit in ſcriptis. Et quia dictus Ioh. in defenſionē erroris ſui cōtra claues eccleſiæ ſe incaſtellauit & fortificauit, D. Cantuar. decreuit iteratò citare dictum Ioh. ſi poſſet apprehendi, vel aliâs per edictum ſicut prius, vt compareret corā eo die Sabbati proximo poſt feſtū S. Matthæi apoſtoli & Euangeliſtæ proximo futuro, cauſam rationabilem ſi quam habeat, quare contra eundem ad grauiora procedi non debeat, tanquam publicum hæreticum, ſchiſmaticū & hoſtem, & aduerſariū vniuerſalis eccleſiæ, quare etiam pronunciari non debeat, ac auxiliū brachij ſecularis contra eum ſolemniter inuocari perſonaliter reſponſurus, facturus & recepturus, circa omnia & ſingula præmiſſa quod iuſtitia ſuadebit. Adueniente termino præfixo, D. Cantuar. ſedente pro tribunali in capello S. Pauli Londonijs, aſſidentibus ſibi D. Richardo London. & Henr. Winton. epiſcopis, D. Rob. Murley miles Cuſtos Turris Londoniarum ſecū præfatum D. Ioh. adduxit (nam parum ante per regios miniſtros comprehenſus fuerat & in Turri clauſus.) Cui D. Cantuar. recitauit proceſſū memoratum, quomodo viz. in conuocatione cleri detectus & delatus extiterat, quomodoq; citatus & propter ſuam contumaciā excommunicatus. Vndè D. Cantuar. gratioſè obtulit & paratum fore promiſit ad abſoluendū eundem. Sed ille abſolutionem D. Cantuar. petere noluit. Sed diuertens ad alia, dixit quòd libenter recitaret coram D. Cantuar. fidem quā tenet. Extraxitq; de ſinu ſuo quandam ſchedulam indentatam, quā tradidit D. Cantuar. poſtquā legiſſet. Qua ſchedula perlecta D. Cantuar. dixit. Ecce domine Ioh. in hac ſchedula veſtra plura bona continentur, ac ſatis catholica. Sed habetis terminum iſtum ad reſpondendū ſuper alijs, errores & hæreſes ſapientibus, quibus per contenta in hac ſchedula non eſt plenè reſponſum. Et propterea vos oportet ad eadem reſpondere qualiter ſentitis, & fidem veſtrā plenius declarare. Viz. an teneatis, credatis & affirmetis, quòd in ſacramento altaris poſt conſecrationem ritè factam remaneat panis materialis vel nō? Item an teneatis, credatis & affirmetis, quòd in ſacramento penitentiæ neceſſarium fuerit, quòd habens copiā ſacerdotis confiteatur de peccatis ſuis præſbytero per eccleſiā ordinato. Qui reſpondit expreſſè, ſe nolle aliter prædicta declarare, quā in dicta ſchedula continetur. Cui compatiens D. Cantuar. dixit. Caueatis D. Ioh. quia ſi ad hæc vobis obiecta, clarè non reſpōdeatis in termino legitimo vobis iam dato, poterimus vos denūciare & declarare hæreticum. Sed dictus Ioh. aliter reſpōdere contempſit. Tunc D. Cantuar. declarauit ei, quid ſancta Romana eccleſia ſequens dicta bonorū Auguſtini, Hieronimi & Ambroſij & aliorū ſanctorū determinauit, quas determinationes oportet quoſcūq; catholicos obſeruare. Ad quæ dictus Ioh. reſpondit, quòd voluit credere & obſeruare, quicquid eccleſia ſancta determinauit, ac quicquid voluit ſe credere & obſeruare. Sed quòd dominus papa & cardinales, Archiepiſcopi epiſcopi, cæteriq; prælati eccleſiæ haberent poteſtatem talia determinādi, noluit ad tūc aliqualiter affirmare. Vndè D. Cantuar. ſibi cōpatiens, ſub ſpe melioris deliberationis, datis ſibi in Anglicis certis articulis, rogauit, vt in die Lunę proximo ſequente plenè & clarè ſuum daret reſponſum ſuper eiſdem. Quo die Lunæ, viz. 25. die menſis Septēbris, coram D. Cantuar. & antedictis epiſcopis, adiuncto illis Bangorenſi epiſcopo domino Benedicto, comparuit D. Rob. Murley Cuſtos Turris London. ac præfatum D. Ioh. ſecum duxit, ac coram D. Cantuar. & toto clero pro tunc congregato, ſtatuit. Cui Archiep. affabiliter & ſuauiter recitauit acta prioris diei, & quomodo excōmunicatus fuerat & eſt, ac rogauit & requiſiuit eundem vt peteret ac admitteret in forma debita eccleſiæ abſolutionē. Quod ſe dictus Ioh. facturum negauit, ſed a ſolo deo abſolutionem petiturum. Conſequenter D. Cantuar. ſuaui & modeſto modo rogauit, & requiſiuit eundem quatenus de & ſuper contentis in dicta ſchedula determinationem eccleſiæ eidem tranſmiſſam de ſibi oppoſitis clarum daret reſponſum. Et primū ſuper ſacramentū Euchariſtię, ad quem articulum inter cętera reſpōdit, quòd ſicut Chriſtus hîc

Examinatio Ioh. Oldcaſtle.

in

in terra degens habuit in se diuinitatem & humanitatem, diuinitatem tamen velatam & inuisibilem sub humanitate quæ in eo aperta & visibilis fuerat: sic in sacramento Altaris est verum corpus, & verus panis, videlicet, quem videmus, & corpus Christi sub eadem velatum, quod non videmus. Ad fidem circa sacramentum huiusmodi in schedula prædicta per dominum Cantuar. transmissa sibi, perq; sanctam Romanam ecclesiam, & doctores sanctos determinatam expressè negauit, dicens quòd determinatio ecclesiæ facta est contra sacram scripturam, & postquam ecclesia dotata est, & venenum infusū in ecclesia, & non antè. Quod etiam ad sacramentum pœnitentiæ, & confessionis dixit & asseruit, quòd si quis esset in aliquo graui peccato constitutus, a quo ipse surgere nesciret, expediret, & bonum esset sibi adire aliquem sanctum & discretum sacerdotem pro consilio ab eo habendo: sed quòd confiteatur peccatū suum proprio curato, seu aliter præsbytero, etsi haberet copiam eiusdem, non est necessarium ad salutem, quia sola contritio peccatum huiusmodi delere posset, & ipse peccator purgari.

Circa adorationem Sanctæ Crucis, dixit & asseruit, quòd solum corpus Christi, quod pendebat in cruce, debuit adorari, quia illud corpus solum fuit & est adorandum. Et interrogatus quem honorem faceret imagini ipsius crucis, respondit verbis expressis quòd illum honorem solum faceret sibi, quod bene mundaret eam, & poneret in bona custodia. Quod autem ad potestatem clauium, dominum nostrum Papam & Archiepiscopos & alios prælatos dixit, quòd dominus noster Papa est verus Antichristus, hoc est caput eiusdem, Archiepiscopi & Episcopi, nec non alij Prælati sunt membra, & fratres cauda eiusdem. Quibus, Papæ, Archiepiscopis & Prælatis, non est obediendum nisi quatenus fuerint imitatores Christi, & Petri, in vita, moribus & conuersatione. Et quòd ipse est successor, qui est vita melior, moribus purior, & nullus alius. Vlteriùs dixit idem Iohannes alta voce, manibus expansis, alloquendo circumstantes. Isti qui iudicant & volunt damnare me, seducunt vos omnes & seipsos, & vos ducent ad infernum, & ideò caueatis ab eis. Quibus omnibus per eum sic dictis, dominus Cantuar. iterum ac sæpiùs flebili vultu dictum dominum Iohannem alloquebatur verbis quibus potuit, exhortando vt ad vnitatem rediret ecclesiæ, crederet & teneret, quod ecclesia Romana credit & tenet. Qui respondit expressè, se aliter non credere, quàm superiùs expressit. Videns igitur dominus Cantuariensis se in nullo posse proficere, cum magna cordis amaritudine processit ad prolationem sententiæ diffinitiuæ in hunc modum.

Sententia in D.Oldcastle.

In dei nomine Amen. Nos Tho. permissione diuina &c. in quadā causa siue negotio hæreticæ prauitatis, de & super diuersis articulis, super quibus dominus Iohannes Oldcastle miles, dominus de Cobham, coram nobis in vltima Conuocatione cleri nostræ Cantuariensis prouinciæ, in ecclesia S. Pauli celebrata, post inquisitionem diligentem ibidem inde captam, reperimus eum Iohan. fore & esse hæreticum, hæreticis credentem, ac in fide & obseruantijs sacrosanctæ Romanæ & vniuersalis ecclesiæ errantem, & præsertim circa sacramenta Eucharistiæ & pœnitentiæ. Ad quod tanquam iniquitatis & tenebrarum filius in tantum obdurauit cor suum, vt non intelligat vocem pastoris sui, nec velit monitionibus allici, nec reduci blanditijs. Videlicet, pensatis ipsius delictis & culpis per ipsius damnabilem pertinaciam aggrauatis. Nolentes quòd is qui nequam est, fiat nequior, & alios inficiat sua labe, de consilio & assensu magnæ discretionis & sapientium virorum venerabilium nobis assistentium, præfatū D. Ioh. Oldecastle militem, D. de Cobham, de & super huiusmodi detestabili reatu conuictum, & ad ecclesiæ vnitatem, pænitentialiter redire nolentē, hæreticum, ac in hijs quæ tenet, docet, determinat & prædicat sacrosancta Romana & vniuersalis ecclesia, & præsertim in articulis suscriptis errantē, iudicamus, declaramus & condemnamus sententialiter & definitiuè in hijs scriptis, relinquentes eundem ex nunc, tanquam hæreticū iudicio seculari. Ipsumq; nihilominus hæreticū omnesq; alios & singulos, qui eundem de cætero in sui fauorē

erroris receptauerunt,defenſauerunt,ſeu ſibi conſiliū,fauorem vel auxilium in hac parte præbuerint tanquã fautores, receptatores & defenſores hæreticorū excommunicamus & excōmunicatos denunciamus in hijs ſcriptis.

Hijs ita peractis,dominus Cantuar.regem certificauit ſuper præmiſſis viuæ vocis oraculo, poſtulans vt dominus rex dignaretur dicto Iohanni damnato iuridicè,gratioſè concedere 40.dies ad inducias.

Nam tam Rex quàm Pontifex,non eius interitum, ſed vitam cupiebant affectualiter, & pro ſalute ſua laborauere non ſegniter. Vndè factum eſt vt ad Turrim reduceretur. Vbi ſub induciarum ſpatio ſibi conceſſarum poſſet reſipiſcere,& gratiam tam eccleſiaſticam quàm regiam promereri.

Oldcaſtle fuga elabitur.

Sed iſta ſpecialis indulgentia facta fuit ſibi malignandi copia, dum citra præfixum terminum elapſus e cuſtodia,congregauit iniquitatem ſibi,nil aliud cogitans quàm de vindicta. Reuera deſtinatis literis ad ſequaces ſuos tam milites quàm armigeros qui non pauci fuere, hortabatur vt & ipſi ſcriberent ad amicos ſuos, vt & ipſi ſe ad vindictam mutuò concitarent. Igitur per omne tempus illud quòd fluxit ab euaſione eius, vſque ad circumciſionem domini vel Epiphaniam, diſcurrebant vndiq; Lollardorum nuntij, qui rurales & quoſcunque poterant promiſſis amplis ſtipendijs allectarent, quatenus in certum diem eis denunciandum parati forent ad ſtandum viriliter & actus martios peragendum. Multis ignaris quærentibus cauſam pro qua vel in qua certare deberent, reſponſum fuit non eſſe curandum dummodo ſtipendia larga reciperent, & pro rebus bene geſtis affluenter remunerandos proculdubiò ſe ſperarent. Sed de hijs omnibus in ordine præſentis hiſtoriæ,poſt hæc pleniùs referemus.

Hoc anno plures Angli peſte percuſſi vel epidemia,viuere deſiere.

Item hoc anno leuatum fuit corpus quondam Richardi regis Angliæ,quod humatum fuerat intra eccleſiam fratrum prædicatorum de Langley, & deportatum Londonias,ac apud Weſtmonaſterium, regaliter tumulatum, non ſine maximis expenſis regis nunc, qui fatebatur ſe ſibi tantum venerationis debere, quantum patri ſuo carnali.

Anno 1414. Rex tenuit natale ſolemniter apud Eltham. Vbi Lollardi facta coniuratione, regem inopinatè cum fratribus ſuis & amicis cepiſſe vel occidiſſe ſtatuerant. Sed deus omnipotens noluit innocentem nocentum perire manibus,neque periclitari: ſed immiſit timorem ſuum in corda quorundam conſpiratorum, qui regem monuere vitare periculum, & iam ſtructas inſidias declinare. Vndè factum eſt, vt ſine ſtrepitu Rex modeſtè ſe transferret ad palatium ſuum prope Weſtmonaſterium,vbi & locus tutior,& frequentia populi maior fuit.

Lollardorum inſurrectio.

Lollardi verò cum iam completa eſſet eorum malitia, parabant quæ mente conceperant, geſtientes experiri fortunam quam ſuis votis fore propitiam putauere. Veneruntq; ſub ipſo noctis conticinio in campum qui dicebatur ſancti Egidij prope Londonias, vbi ferebatur eorum campiductor, Iohannes Oldecaſtle, dominus de Cobham ſuos ſatellites operiri. Videres per ſemitas,perq; vicos, per compita concurrentium turbas penè de cunctis regni comitatibus ſollicitatas magnis promiſſis confluere ad diem & horam iam inſtantem. Qui requiſiti quamobrē,ſic feſtinabant & velut anheli currebant, reſponderunt ſe properare ad D. de Cobham qui eos conductos ſuis ſtipendijs acciuiſſet. Rex verò non ignarus omnium præmiſſorum ſub eiuſdem noctis articulo, iuſſit ſuos in armis eſſe paratos, tunc primum ſuis intimans quid facere decreuiſſet. Fuerunt tunc plures cum rege qui laudauerunt in diem clarum protelandum negotium, quo decernere poſſent, qui cum rege vel contra dominum ſtarent. Alij verò conſuluere regem debere præſtolari donec ad eum multitudo conueniſſet exercitus,ne cum paucis hoſtes aggrediens,peiorē (quod abſit) reportaret calculum. Sed neutris acquieuit Rex eò maximè, quòd audiſſet Lollardorum fore propoſitum ſi præualuiſſent, primitùs deſtruendi monaſteria de Weſtmonaſterio, de ſancto Albano,de ſancto Paulo,& cunctorum fratrum Londonijs conſtituta.

Quam-

Quamobrem Rex tantis malis ſe obijciens, ingeſſit periculo, contra vota ſuorum in campum progrediens pauliſper tranſacta nocte media, vbi & conſtitit præſtolaturus quid ventura pariat dies proxima. Vbi contigit, vt multi de remotis partibus ad caſtra hoſtilia, prius intrarent per errorem caſtra regia, vbi requiſiti quem quærerent, reſponderunt dominum ſuum de Cobham. Quapropter contra ſpem capti ſunt & carceribus mancipati. Peruenit rumor iſte ad duces partis aduerſæ, ſcilicet, quòd rex cum valida manu occupaſſet arua contermina, & de ſuis plurimos captiuaſſet. Conſternatiq; ſunt peramplius, quòd neminem viderunt de Londonijs aduentare. Vndè putabant millia ruitura in auxilium eorundem. Præceperat autem Rex vt ciuitatis portæ clauderentur, & per armatos ſeruarentur arctiùs, vt nullis pateret egreſſus niſi hijs quos ſcirent ad ſigna regia properare. Et reuera niſi rex vſus fuiſſet hæc calliditate nocte illa, prout fertur exiuiſſent de ſeruis & apprenticijs ſimul cũ quibuſdam de ciuibus eorundem magiſtris ad quinquaginta millia contra regem. Qui verò de Lollardis adunati fuere, vt audiuere regem iam in eodem campo ſuas acies ſtatuiſſe, non habentes vltra ſpiritum, fugæ præſidia petiere. *Fuga rebellium.*

Quos regales inſequentes, quoſdam cepere, quoſdam peremere. Quo verò diuerterit dux eorum, minimè ſcire potuit. Licèt dominus Rex ſpopondiſſet publica voce præconis cuiçunque prodenti eum de ſuo marſupio mille marcas & ciuitatibus ſiue pagis qui illum detegerent, maximas libertates. Vndè poteſt conijci penè totam patriam eius dementiam amplexatam fuiſſe, cum nullus inueniretur qui reſpectu tanti lucri, eum voluerit publicare. Capti ſunt tamen de ſuis Aſſeclis plurimi qui dicebantur conſpiraſſe generaliter in deſtructionem regis, & procerum, prælatorum, religioſorum, poſſeſſionatorum, fratrum mendicantium atque ciuium, qui ſuper his conuicti, non ſolùm tractioni & furcarum ſuſpenſioni ſunt addicti, ſed poſt infœlicia fata cremati. Inter quos quidam de Dunſtaplia, negotio braciator, diues admodum, dictus Gulielmus Murlee, qui arctiùs ſecutus opiniones Iohannis Oldcaſtle, orthodoxorum plurimos ſupra cunctos ſectæ ſuæ perfidæ moleſtauerat. Hic cum in campo fuiſſet, & regis præſentiam cognouiſſet, meticuloſè ciuitatem repetijt, latebraſq; quæſiuit. Præordinauerat vtique prout fertur eo die ſuſcepiſſe de manu Iohannis Oldcaſtle ordinem militarem. Cuius rei argumenta fuere dextrarij duo ſeſe quærentes auro phalerati, & deaurata calcaria, quæ ſinu ſuo recõdiderat, exindè detracta quando captus fuerat. Quod & euenit paruo peracto ſpatio, poſt fugam ſuam. Tractus igitur, ſuſpenſus & combuſtus, finem quem meruit eſt ſortitus. Repertus eſt autem rotulis præcentoris ſancti Albani, continens cuncta monachorum nomina dicti loci in manica ſua, quem vel ipſe, vel ſui furtim ſuſtulerant, quos vt fertur eliminaſſe propoſuerat, & eorum locum velut dominus & Comes Herefordenſis pagi dono ducis ſui Iohannis Oldcaſtle obtinuiſſe. Fuerunt & plures alij, tam ſacerdotes quàm laici qui capti, conuicti ſunt & damnati, exituq; functi conſimili, quorum plurimi, nec quidem pœnitere curabant. De hijs prophetatũ fuit apud Anglos per longa tempora antequam iſta contingerent, ſub hijs verbis.

Inter petroſum fontem, montemquè nodoſum.
Corruet Anglorum gens perfida fraude ſuorum.

Conſtat veraciter inter hæc duo loca gentem perfidam contra regem veniſſe, fraudeq; ſuorum illic corruiſſe, quia quidem de ſuis regi nunciauerant eorum conſpirationes.

Hoc anno cecidit eminentiſſima turris eccleſię Anglicanæ & pugil inuictus D. Tho. de Arundelia, morti ſoluens debita decimo Calendas Martij. Cui ſucceſſit Henricus Chicheley. *Tho. Arundel mors.*

Confeſſor Regis Magiſter Stephanus de Patrington, frater de ordine Carmelitarum vir eruditus in triuio & quadriuio, factus eſt Epiſcopus Meneuenſis.

Rex compatiens Henrico Percy adoleſcentulo qui per auum ſuum Henr. Percy comitem Northumbriæ,ductus fuit in Scotiam,poſt mortem patris ſui perempti in bello apud Salopiam cum adhuc eſſet paruulus,iuſſit ſuis neceſſarijs vt pro eius euocatione ſollicitarentur, cum non ſolùm honorare ſtatuens eius reuocatione , ſed vt ſublimaret Comitis Northumbrorum nomine & dignitate.

Eo anno ad parliamentum tentum Leyceſtriæ, venere nuncij regis Franciæ duciſq; Burgundiæ, licèt non pari voto. Nam Dux Burgundiæ contra ducem Aurelianenſem fortificari petijt,promittens vt fertur plura quã parare potuit.

Miſſi ſunt igitur per regem Angliæ ſolemnes nuncij ad vtrumq;. Inter quos duo pontifices ſcz. Dunelmenſis & Norwicenſis legationis Principes extitere. Frequenter enim & hij in Franciam, & Francorum legati directi ſunt in Angliam, ſumptuſq; maximi conſumpti ſunt vtrobiq;, ſpe pacis omninò ſopita.

Henr.5 fundat monaſteria 3.

Hoc anno cæpit rex Henricus fundare tria monaſteria religioſorum iuxta prædium ſuum, quod Schene vulgariter appellatur, vnũ de ordine monachorum Chartuſienſium. Aliud monachorum qui Celeſtini vocarentur, qui profitentes regulam S. Benedicti,quam ſeruare ſe dicunt ad literam , & vlteriùs ſe aſtringunt ad recluſionem perpetuam.

Brigittinorum ordo.

Tertium Brigittinorum qui S. Auguſtini profitentur regulam,quæ cum alijs adiectis cerimonijs vocatur ab eis regula ſaluatoris. His non licet habere proprium,non quidẽ obolum,nec pecuniam tangere quouiſmodo.

In hoc Monaſterio iuxta regulã,debent eſſe ſorores 60. ſacerdotes 13. Diaconi 4. octo fratres laici. Quibus omnibus computatis tantus erat numerus perſonarum quantus erat 13. apoſtolorum,& 72. diſcipulorũ Chriſti. Hij non lineis,ſed laneis ſemper vtentur. Qui duo conuentus habebunt vnam eccleſiam in communi.

Ordines religioſorum de Schene.

Moniales habebunt ſub tecto fratres inferius ad terram. Et ſunt vtriq; conuentus ſeparatim incluſi. Quibus poſt profeſſionem non licebit egredi niſi de domini Papæ licentia ſpeciali. Iſti duo conuentus debent habere ex regula ſufficientẽ dotationẽ, ad ſuſtentationẽ perſonarũ & ſeruientiũ, ac ſupportationẽ onerũ tanti Monaſterij ita quòd abſq; indigentia & mendicitate, tam in anno ſterili quã fertili poſſint ſufficiẽter quieteq; ſubſiſtere. Poſteà verò ſi totus mũdus poſſeſſiones & prædia eis offerret, quicquã omninò recipere non liceret. Ante feſtũ omnium ſanctorũ annuatim cõputari debent,& pręſciri victualia & neceſſaria anni ſubſequentis. Et quæcunq; tunc remanẽt de victualibus ſeu pecunia anni tunc inſtantis , in craſtino omniũ ſanctorũ debeat pauperibus erogari. Si verò aliquando victualia ſequentis anni videntur non ſufficere,tunc de pecunia aut victualibus imminẽtis anni addatur ſequẽti anno quantũ neceſſe eſt,& non plus, ſi abbatiſſa & generalis eiuſdem loci periculum animæ ſuæ voluerint euitare. Et ex poſt quicquid remanſerit, egenis dari debet. Abbatiſſa cum conſenſu ſororum & fratrum, eligere debent vnum de 13. ſacerdotibus in confeſſorem generalem monaſterij, cui omnes fratres obedire debent, & contra præceptum eius nihil omninò facere. Nullus ſecularium virorum ſeu religioſorũ ingredietur clauſtra monaſterij monialiũ. Hos ritus & plures obſeruant huius nouellæ religionis profeſſores,quos ad pręſens omittimus ad alia feſtinantes.

Ambaſſiatores noſtri Dunelmenſis & Norwici epiſc. iam ſecundò de Francia redeuntes,Gallicos dolis hactenus inſeruiſſe declarant. Quamobrem Rex irritatus,cachinnos eorum temperare decreuit,& in deriſores animaduertere belli iure,& quantæ ſit dementiæ ſuſcitaſſe canem dormientẽ factis oſtendere.

Conſiliũ Cant. Archiep.

Circa feſtum Michaelis iuſſit rex venire London. ad conſilium cunctos regni prælatos & proceres conſultaturus de negotijs arduis tangentibus regnum ſuum. Quo quidem tempore Cantuar. celebrauit ibidem grande conſilium. In quo tractatum eſt de priuilegijs exemptorum per Romanos pontifices indultorum,quibus gauiſi ſunt hactenus annullandis,hoc initium ſignorũ fecit nouus metropolitanus vt manifeſtaret bilẽm ſuam.

In

In hoc conſilio ſunt electi, qui pro parte cleri Angliæ proficiſcerētur ad generale concilium celebrandum apud Conſtantiam Germaniæ ciuitatem. Quo penè per laudabilem ſollicitudinem regis Romanorū & Hungariæ viri chriſtianiſſimi, qui electus in imperatorem Alemanniæ, recuſauit coronam ſuſcipere, donec ſibi conſtaret indubitanter quis eſſet præficiendus in Papam, totius chriſtianitatis prudentiſſimi pontifices & prælati cum alijs clericis velut innumeris confluxere. Vtq; de alijs taceamus, de regno Angliæ miſſi ſunt, ad concilium viri valdè venerabiles, Sariſburienſis, Bathonienſis, Herefordenſis epiſcopi, & cum hijs Abbas Weſtm. Prior Wigorniæ, & plures alij pollentes ingenio, religione famoſi. Horum cætum honorauit multipliciter præſentia comitis Warwicenſis. *Concilium Conſtantiæ.*

Hijs igitur & collegijs cardinalium, quondam Gregorij & Petri de Luna, cū alijs prælatis & doctoribus præcipuis chriſtianitatis adunatis apud Conſtantiam, Gregorius ſponte renunciauit papatui, ita duntaxat vt idem faceret Petrus de Luna qui in Arragonia, & Ioh. qui in Roma nomen ſibi Papatus aſſumpſerat. Sed Ioh. noſter aliquamdiu tergiuerſauit, donec monitus & inductus per Imperatorem ſe renunciaturum, ſicut & cæteri aliquando conſenſit. Quo facto, factum eſt indicibile gaudium, inter omnes qui aderant putantes iam finem diſſidij imponēdum. Sed proh dolor, vbi ſperabatur perfectionis & pacis initium, iam nouæ diſſentionis ſurrepſit exordium. Nam papa Iohannes infirmitate ſimulata, noctu repentè receſſit cum duce Auſtriæ ad quandā ciuitatem dicti ducis. Se tamen excuſauit literaliter penes imperatorē, quòd propter aerem nociuum reliquiſſet Cōſtantiam. Sed nihilominus quandocunque Imperator duceret eum accercendum, paratus foret ad concilium ſine mora regredi, ad conſummandū et implēdum quæcunq; promiſerat. Cum verò poſt dies aliquot viſum fuiſſet Imperatori & concilio vt ſuam exhiberet inter eos præſentiam, per nuntios rogauerunt vt venire non differret ad conciliū prout promiſerat ſe facturū. Quod planè negauit ſe facere, & occultè diſſiguratꝰ fugit cum duce Auſtriæ in terram ſuam. Miſit igitur Imperator ad ducem mandans vt eum reduceret, vel ſaltem reduci permitteret ad conciliū memoratum. Quod cùm dux ſuperſediſſet facere, Imperator terras eius ingreſſus eſt, coegitq; ducem ſe ſubmittere, papamq; reducere in eodē habitu quo eum abduxerat fugitiuū. Reductus eſt igitur corāq; concilio demonſtratus, non indumētis religioſitatis redimitus, ſed Brigantinorum more ſemiueſtitus, geſtans ad latus ſagittas breues, qualibus vtuntur equites illarū partiū qui malendrini dicuntur. Deriſus igitur a toto cætu tam religioſo quā ſeculari, miſſus eſt in carcerē, ſub arcta cuſtodia conſeruandus, moxq; cuncta bona ſua mobilia direptioni patuere. Fertur enim quòd deſpoliatus ſit de 75000. librarū auri & argenti. Quibus auditis in Anglia pecunia collecta ad opus eius, ei apud ſanctū Paulum in ciſta repoſita diſruptis ſeris extracta eſt, melioribus vſibus deſtinata. *Papa 3. papatui renunciant.* *Iohan. papa habitum mutat.*

In nomine ſanctæ & indiuiduæ trinitatis patriſq; & filij & ſpiritus ſancti. Amen. Sacroſancta generalis Synodus Conſtantienſis in ſpiritu ſancto congregata legitimè inuocato chriſti nomine, ſolum deum præ oculis habens viſis articulis in hac cauſa contra D. Ioh. Papam 23. formatis, habita matura deliberatione ſuper eiſdē, per ſententiā diffinitiuā quā proferimus in his ſcriptis pronunciat, decernit & declarat receſſū per præfatū Ioh. 23. ab hac ciuitate Conſtantienſi in dicto ſacro concilio generali clandeſtinè & de nocte hora ſuſpecta, in habitu diſſimulato & indecenti, factū fuiſſe & eſſe illicitū, eccleſiæ domini & dicto concilio ſcandaloſum, vacationis & vnionis ipſius eccleſiæ turbatiuū & impeditiuū, ſchiſmatis inueterati nutritiuū, a voto, promiſſione & iuramento per D. Ioh. papam, deo & eccleſiæ & huic ſacro concilio præſtitis deuiatiuū, ipſumq; D. Io. papam ſimoniacū notorium, bonorūq; & iurium, nedum Romanæ, ſed aliarum eccleſiarum, & plurium aliorum piorum dilapidatorem notoriū, malumq; ſpiritualiū & temporalium eccleſiæ adminiſtratorem & diſpenſatorem fuiſſe & eſſe, ſuis deteſtabilibus inhoneſtiſq; moribus & vita, eccleſiā dei & populum chriſtianum notoriè ſcandalizātem ante eius aſſumptio- *Depoſitio Ioh. 22.*

nem ad Papatum, & post vsq; ad ista tempora, ipsumq; per præmissa ecclesiam dei & populum christianũ notoriè scandalizasse & scandalizare, postq; monitiones debitas & charitatiuas iteratis & crebris vicibus eidẽ factas, in præmissis malis pertinaciter perseuerasse, seq; ex hoc notoriè incorrigibilem reddidisse, ipsumq; propter præmissa & alia crimina in processu dictæ causæ contra eum deducta & contenta, tanquam indignum, inutilem & damnosum, a papatu & omni administratione spirituali & temporali amouendũ, priuandum, & deponendum fore, & dicta sancta Synodus amouet, priuat, vniuersos & singulos christicolas cuiuscunq; status, dignitatis vel conditionis existant, ab eius obedientia, fidelitate & iuramento absolutos declarando, inhibendo insuper vniuersis Christi fidelibus, ne eundẽ de cætero papã nominent, nec illi tanquã Papæ adhæreant, seu quoquomodo obediant. Et nihilominus ex certa scientia & de plenitudine potestatis supplet dicta sãcta Synodus omnes & singulos defectus, si qui forsan in præmissis vel aliquo præmissorum interuenerint, &c.

Item decernit, statuit, & odinat dicta sancta Synodus pro bono vnionis ecclesiæ dei, quòd nullo vnquam tempore reeligantur in Papam, dominus Balthazar Cossa nuper Ioh. papa 23. nec Petrus de Luna Clemens 13. in suis obedientijs sic nominati, & si contrariũ fieret, id sit ipso facto irritum & inane, nullusq; cuiuscunq; dignitatis & preeminentiæ, etsi Imperiali, regali, cardinalatus vel pontificali dignitate præfulgeat, eis vel eorum alicui, contra hoc decretum vllo vnquã tempore obediat seu adhæreat, sub pæna fautoriæ dicti schismatis & maledictionis æternæ, ad quas contra præsumptiones si qui imposterũ fuerint, & cum inuocatione brachij secularis procedatur rigidè.

Sub hoc tempore cum iam rex Angliæ comperisset Francos fallacijs & fraude, fictisq; promissionibus eum inaniter sollicitasse, naues conduxit, Architenentes & armatos elegit, machinas & missilia, ac omnem apparatũ bellicũ preparauit, quibus posset hostes efficaciùs infestare. Iussitq; vt omnes secũ profecturi parati forent in festo natiuitatis S. Ioh. Baptistæ apud Hampton. Quo tẽpore accesserunt ad eum noui recentesq; legati Francorũ, inter quos præcipuus fuit Archiep. Senonensis vir verbosus & arrogans, sed parum disciplinatus, prout ostendit ex post, nimis petulanter se gerens in præsentia regis & procerum in peroratione suæ legationis. Finaliter tamen rex legatorum spreuit oblationes & promissa, quæ nec rationi fuere consona, nec sibi honorifica, & Londonias remisit eos.

Legati Francorum spreti.

Dum rex suorum procerum qui cum eo transfretare debebant apud Southhamptonam præstolaretur aduentum, tres viri potentes, in quibus præ cæteris confidebat, in eius necẽ coniurauerunt. Quorum nomina si vellẽ supprimere, famã flagitij diuulgaret etiã me tacente. Dicam igitur quod me dicturũ doleo, paricidarumq; nomina non celabo. Primus & præcipuus D. Henricus le Scrope, in cuius fide siue cõstantia totus animus regius requieuit. Qui sub hypocrisi cuncta gerenda foris suppallians, & astutã vapido gestans sub pectore vulpem, in cunctis agendis agninam simplicitatem publicè præferebat.

Proditio Henr. le Scroope.

Edidicit (nempè) simulare fidem, vultusquè minaces
protegere, & blando fraudem prætexere visu:
Plenus sæuitiæ, lucriquè cupidine feruens,
doctus & vnanimes odio turbare sodales.

Hic tantæ fuit æstimationis penes regem, vt si quando consilia priuata vel publica tractabantur, huius definitione terminabantur. Prætendebat namque tantam grauitatem in vultu, tantam in gestu modestiam, tantam in affatu religionem, vt quicquid ipse dictasset, velut oraculum e cælo lapsum, Rex oportere fieri iudicaret. Si legatio solemnis emittenda foret in Franciam, ingenio vel persona Henr. le Scrope exequi necesse putabat. Ille proindè tractabat cum hostibus, ipse domino suo regi hostis occultus, mulcebatq; regem vanis sponsionibus, delusit consilium promissis inanibus referens vtrisque alia

pro

pro alijs, fronte fauens ſuis, mente verò Gallis. Cumq; rex innocens propter magnam confidentiam huius ſe arbitrio in pluribus commiſiſſet, & ei multa donaria ſpecialia tribuiſſet, ille tantis beneficijs retributor iniquus, dominum ſuum cum iam in procinctu foret profectionis ſuæ parata claſſe, & aggregatis militum copijs, repentè vita priuare moliebatur. Spoponderat iſta Francis vt fertur, pacta ſibi pro proditione pecunia, qui iã ad ſua regreſſi lætificauere ſuos, aſſerentes regẽ Angliȩ mutato propoſito, vel ad ſua regreſſũ, vel certè quod verius putauere peremptum. Habuit conſortes proditionis Rich. comitẽ Cantebrigiæ, fratrem ſcz. ducis Eboraci, & Tho. Grey militem borealem. Quẽ quidem Rich. comitem rex creauerat, & multis bonis ditauerat, & præ cæteris honorauerat ratione generis & parentelȩ. Sed nulla impenſa beneuolentia, nullũ collatum beneficium proditores præuertere poterant, quin in necem tanti benefactoris mutuò ſe armarent. Attamen priuſquã conceptum facinus poſſent ad effectũ producere, deo volente detecti ſunt, & iudicio pariũ ſuorum condẽnati decapitationis ſententiã ſubiere, rege alias pœnas de iure debitas perdonante, præterquam Henrico Scroope, qui dicitur fuiſſe tractus. Qui etiam defleuiſſe vices eorum fertur. Quamobrem nonnulli propter regis modeſtiam, compaſſionem & pietatem, laudes Auguſti in eum tranſferunt quondã æditas a Naſone, eò quòd: *Henrici Scrope executio.*

Sit piger ad pœnas princeps, ad præmia velox,
quiquè dolet quoties cogitur eſſe ferox.

Eodem tempore velut ex condicto, & tanquam proditionis præfatæ conſcientia Lollardi ſtimulati e latebris emerſere, & in regẽ blaſphemias euomuere, loquentes grandia, minaſq; ſpargentes in ſcriptis, quæ fixerunt in valuis eccleſiarũ Londonijs in multis locis, talibus ſe cohortantes. Iam inquiunt princeps prȩſbiterorum abijt, iam hoſtis noſter abceſſit, iam nobis arriſit tempus accõmodum quo noſtras impunè licebit iniurias vindicare. Sicq; ſe mutuò confortantes, ſcripſerunt adinuicem multa millia in ſua vota veniſſe. Intereà campiductor & caput eorum Io. Oldcaſtle cum latuiſſet prope Maluerniam, & accepiſſet a falſo nuntio regem Angliæ tranſfretaſſe, ex eius abſentia concepta audacia, verba comminatoria miſit ad dominũ de Bergeny, dicens in capite eius vlciſci velle ſibi & ſuis illatas iniurias ab eodem. Qui prudenter ſibi præcauens cum circa noctis medium hæc audiſſet, illicò ſecretis egit nuntijs vt mane diluculo occurrerent armati ſibi apud Caſtrum ſuum de Haneley, ex Wigornia, Perſora & Teukeſbyria, prope 5000. Architenentium & armatorum. Quo cõperto dictus Ioh. Oldcaſtle more ſolito latebras requiſiuit. Cepit tamen idem heros quendam præſbyterum dicti Ioh. Oldcaſtle & quoſdam alios ex ſuis cõplicibus, quos ſic arctatos quæſtionibus examinauit, vt patefacerent locũ quo dictus Iohan. arma ſua cum pecunijs occultaſſet. Quæ cuncta congeſta ſunt in quadam domo inter duos parietes ſic erectos, vt nullus ſine indice dictæ ſtructuræ fallaciam percepiſſet. Illic inuenta ſunt ſigna ſua cum vexillo, in quibus depingi ſumptuoſè fecerat, calicem & hoſtiam in forma panis. Ibi etiam conſpicienda fuere crux Chriſti cum flagris, lancea cum clauis, quæ depinxerat in vexillo ad ſeducendum ſimplices, ſi quandò contigiſſet erigere ſigna, ſuffultũ populari dementia. Sed cognito apparatu diſpoſito contra ſe demiſit cornua quȩ arroganter erexerat, ſuppreſſit minas faſtuoſas, & eò celeriùs atque meticuloſiùs, latebras vt priùs repetijt eò quòd audiuit Henr. Scroope & ſuos complices apud Hampton proditionis ſuæ penas meritas exſoluiſſe. *Armatura Oldcaſtle inuenta.*

Nec multò pòſt captus eſt quidam inueteratus Lollardus Guliel. Cleydon, qui in tantam dementiam ruerat confidentia ſuæ ſectæ, vt etiam filium proprium ſacerdotem conſtitueret, & miſſam celebrare faceret in domo ſua die quo coniux eius a puerperio ſurgens purganda ad eccleſiam proceſſiſſet. Hic ergo captus, examinatus legitimeq; conuictus de hæreſi, Londonijs eſt combuſtus.

Rex Angliæ punitis iuſtiſſimè vt præmittitur proditoribus, aſcenſis naui-

Hareslu obsidetur.

bus mare sulcans, applicuit in Normannia, in loco vocato Kydecaus, nemine resistente. Traxit autem secum classem mille & quingentarum carinarū, ad negotia Martia sufficienter instructam, vt dum ipse cum suis villam de Hareflu obsideret per aridam, classis in pelago coram villa constructa, villanis omne præsidium victualiū præcluderet, & solatia quæuis arceret. Nacta verò tellure, feria quarta in vigilia Assumptionis S. Mariæ, sequenti Sabbato obsidionē posuit circa villam. Quam continuauit per 5. septimanas honorificè, vsque ad dominicam proximā ante festum S. Michaelis. Qua die dominica villa fuit reddita, tali modo. Feria nempè tertia proxima ante dictam dominicā, domini Gallici qui fuere custodes ipsius villæ, scz. D. de Gancourt, D. de Escuteuile, D. de Hakeuile, & D. de Clere, non ferentes crebras quassationes murorū & ędificiorū infra villam, aliaq; pericula perpessa per gunnas regias, nā ab ipsis euolātia saxa, ingenti verberis ictu, obuia fregere quæq; ruentes, nec tantum corpora pressa necabant, sed totos cum sanguine dissipant artus, & singula cesserunt ictibus arma, conturbati & conterriti coacti sunt nocte media quendam seruū ad arma ad ducem destinare Clarentiæ domini regis fratrem, qui illorum vice precaretur obnixè dictū ducem, quatenus dignaretur ob honorē dei regi supplicare, vt eis concederet facultatem tractandi cum quibuscūq; personis, quas dominus rex duceret ad istud negotium emittendas.

Nec mora dux exequitur villanorum vota, cuius interuentu, & ob honorem dei præcipuè rex inclinatus eorum precibus, misit comitem de Dorcet, dominum filiū Hugonis, & D. Tho. Erpingham, ad cognoscenda desyderia obsessorum. Qui petiere suppliciter vt rex charitatis intuitu cessaret ab eorum debellatione ab ea hora noctis mediæ, vsq; ad dominicā proximam post festū S. Michaelis, nisi cōtigerent regem Francum vel Dolphinū eius primogenitum per bellum obsidionem dissoluere.

Aliàs, parati forent regi villam reddere, saluis vita & bonis omnibus eorundem. Rex verò remandari iussit eisdem. Quòd nisi villam in crastino redderent nulla conditione interposita, non tractarent ampliùs de materia memorata. Instabant adhuc gallicani domini, & regis referēdarios deprecabātur, vt apud regem insisterent, quatenus inducias illis concedere dignaretur, ab illa hora vsque ad horam proximā post nonam dominicæ subsequentis. Qua hora promiserunt se cū 22. militibus & scutiferis ad regem accessuros cum viris honoratioribus infra dictam villā constitutis, quos omnes obsides darent regi vsq; ad dominicā supradictam. Et vlteriùs prædicti proceres spopondere se iuraturos super corpus dominicum corā omni populo, quòd si rex Francus, vel filius eius & hæres Dolphinus non accederet ad deliberandū eos infra horam dictæ dominicæ prænotatam, ipsi se redderent sine conditione aliqua regi Anglię ad faciendū de corporibus & bonis eorum iuxta suæ beneplacitū voluntatis. Ita duntaxat, vt permitteret eos dirigere nuncios regi Franco & Dolphino, qui eis prætaxata pacta referrent. Cumq; rex acceptasset hanc oblationem, dedit eorū legatis literas de saluo conductu, quorū principalis fuit D. de Hakeuile, quem sequebantur viri valentes ad numerum 22. personarum.

In crastino scz. feria quarta manè, dicti domini cū 22. militibus & armigeris, ac ciuibus notabilibus exiuere de villa. Quibus occurrit processio solemnissima antecedens Eucharistiā, cum multis honorabilibus dominis, militibus & armigeris, & populi frequentia magna valdè. Vbi expleto receptoq; publicè iusiurando, cunctiq; gallici sunt introducti ad regale tentoriū, vbi & consēderūt die illo, dominū tamen regem non viderunt. Post prandiū disiuncti sunt, & diuersis dominis cōmendati, qui eos tractarent honorificè vsq; ad reditum suorum legatorum quos destinauerant ad regem Francū. Qui fideliter promissa complentes, rediere statuta dominica, hora præfixa, sine quouis suffragio per regem Francū seu Dolphinum obsessis oblato. Quapropter qui intra villā erant, cuncti se sine conditione regis gratię submisere. Remanserēq; captiui regi Anglię toti domini cum militibus & armigeris atq; generosis qui missi sunt a rege Franco ad custodiam dictæ villæ. Rex autem constituit illic capitaneum

domi-

D. Tho. comitem Dorcetanum, dans ei manum validam defensorum. Durante obsidione regali, plures ex esu fructuum, & algore noctium, fætoreq; cadauerū diuersarum pecudum quas mactauere per castrorum circuitum, & non operuerant cespitibus, siue terra, nec iniecerant in aquis fluuialibus vt earum putridas exhalationes tollerent, fluxu ventris vel dissenteria periere. Inter quos, & in primis, vir venerandissimus M. Rich. de Cortiniaco Norwicensis episc. domino regi fidissimus diem clausit, cui successit in episcopatu D. Rob. Wakering, comesq; Southfolciæ, D. Michael Attepool, simili sorte functus est. Cuius loco ne familia sua gubernatore careret, creauit dominus rex filium eius comitem Southfolciæ, sed & eius filū sęua nimis Atropos pręcidit in bello, de quo inferius dicturi sumus.

Eodem tempore redierunt aduersa cogente valitudine, dux Clarentiæ, Comes Marchiæ, comes Arundeliæ & comes Marescallus, cum multis alijs ægrotantibus morbo præfato. Sed Arundeliensis (vt fertur) impotionatus nō multò pòst in fata concessit.

Rex Angliæ compositis rebus apud Hareflu prout regem decuit & victorem, terrestrem viam versùs Calesiam cum paucis admodum arripere statuit, non ampliùs vt fertur quàm 8000. architenentium & armatorum, quorum magna pars infirmitate contracta apud Hareflu prout supra retulimus vexabatur. Cū hac tam parua manu mirum est quod densissimam ausus sit aggredi Francorum syluam. Sed multò plus mirandum quòd eam perforauerit tot obicibus præmunitam. Galli nempè per totum tempus obsidionis villæ de Hareflu, electos quosq; de semetipsis & conterminarum regionum fortissimos, & audacissimos viros adunauerunt, & auxiliares vndiq; cōduxerunt, vt numerus eorum prout fertur excresceret ad 140000. pugnatorum. Hij igitur præparauerunt ad diem, tempus & horam, qua regem possent inuadere & pusillum gregē suum, iam fame, fluxu, ac febribus tenuatum. Cumq; penè bis denis diebus Rex equitasset per regnum Francię & hostes vbiq; subtraxissent victualia, priusquā accederet ad castrametandi loca, defecit panis in exercitu. Sic quòd plures loco panis auellanis nucibus, & assis carnibus vterentur. Potus aqua fuit cunctis inferioris fortunæ viris in exercitu spatio penæ 10. & 8. dierum. Hijs lauticijs, hijs obsonijs: Athletæ regis Angliæ nutriti sunt & pasti, qui cum tot gigantum millibus fuerant congressuri. Adde, quòd ab itinere fatigati a vigilijs macerati a frigoribus nocturnis debilitati, mirum quòd subsistere potuere. Sed animauit debiles, inualidis dedit vires, qui voluit fortes pessundare per infirmos. Nēpè cum rex non sine difficultate maxima pertransisset flumina interposita, quia Franci pontes destruxerant per quos iter compendij habuisse potuerat, mox glomerati festinauere cum suis millibus pręcludere viam per quam de necessitate debebat transire Calesiam, & 24. die mensis Octobris in quadam villula substitere.

Cibus Anglorū in Gallia.

Rex tamen imperterritus iter arreptum constanter aggreditur, & eò vsque procedit, quò vterq; exercitus velut infra spatium milliarij ipsa eadem nocte consedit. Erat tum facies vtriusq; exercitus varia, disparq; vultus, Gallis refocillatis victualibusq; refertis, Anglis fatigatis, infirmis, inediaq; confectis, quibus etiam nec copia aquæ fuit. Certum tamen erat Anglis in crastino se pugnaturos, & cum tota nobilitate Franciæ manus conserturos. Quapropter ipsam noctem non tantum duxerunt insomnem corpora confouendo, quātum votis & confessionibus animabus proprijs consulendo. Iactitauerat nempè Galli se nemini velle parcere, præterquam dominis & ipsi regi, reliquos immisericorditer perempturos, vel membris irrestaurabilibus mutilaturos. Qua de causa nostri magis concitati animos erexerunt, & contra casus omnes se mutuò confortauerunt. Igitur posteà vix summo spargebat lumine montes orta dies, cum tuba sonitum procul ære canoro increpuit de castris regijs, accelerantq; peruenire nostrates ad sui ducis præsentiam, parati dupliciter ad prouocandum martem s. audacia, & conscientiæ puritate.

Rex cernens suos alacriter aduenisse, mox agmina producit in campū tritico

recenter ſatum, vbi vix ſtandi paulisper vel progrediendi facultas fuit propter ſalebras,ſoliq; mollitiem. Nec ſegniùs ſummo mane Galli in eũdem campum emittunt primam aciem,viris inſtructam fortibus,armis ornatam fulgẽtibus, equitibus hinc indè ex vtroq; latere præcedentibus in equis generoſis & nobilibus,quibus vt ita dicã,aurea pectoribus demiſſa monilia pendẽt,qui inſuper tecti auro,fuluũ mandunt ſub dentibus aurũ. Non tamen voluere Franci propter loci lutoſitatẽ procul in campũ procedere. Sed videre cupiebant quid Angli quorũ paucitatem maximè contemnebant facere proponebant. Inter vtrũq; cuneum campus latè patuit ad ſpatium prout fertur penè mille paſſuũ. Sed nõ vtriq; pari procurrunt agmina motu,quia Gallis immobiliter primam ſeruantibus ſtationẽ, Anglis neceſſe fuit,ſi cum hoſte vellent cõſerere,ſpatiũ medium armis onuſtis pedibus emetiri. Rex intereà,Gallorũ perpendens aſtutias, quòd ſic perſtabant immobiles in vno loco, ne peditando per campũ lutoſum fatigarentur,ſublimi vectus equo volat agmina circum,hortaturq; duces & animos ad prælia firmat. O fidiſſimi inquiens ſocij,vadimus in campum,ad magnũ virtutis opus ſũmoſq; labores. En ipſam diẽ quã flagitauit ſæpiùs veſtra virtus. Totas igitur veſtras effudite vires,experiamini quid lancea,quid ſecuris,quid gladius,quid ſagitta valeat in manu potẽtis. Quiſquis igitur cẽſus, honores aut præmia cupit,iſtic reperiet. Hæc nempe medio poſuit deus omnia campo. Sic fatus iuſſit conuelli ſigna. Quia inquiens hoſtes iniurioſi iter noſtrũ præcludere tentant,adeamus illos in nomine Trinitatis & optima hora totius anni. Et erecto vexillo iuſſit ſuis ordinatè procedere. A dextris verò & ſiniſtris fecit ſagittarios anteire. Qui cõſpicientes eos qui pridiè coniurauerãt in mortes vel mutilationes eorũ,accenſi indignatione nimia,omnis laſſitudinis, omnis incõmodi vel infirmitatis,obliti ſunt. Et vt ita fatear, turgeſcit in eis vitria bilis,iraq; vires, animũq; miniſtrant. Mirumq; in modũ qui ſerò debilẽ arcum nequiuit tendere,iam fortiſſimũ valuit ſine difficultate pro voto trahere. Galli videntes noſtros campũ cum ſummo labore emenſos fuiſſe, rati iam tempus arriſiſſe quo fatigatos inuaderent,quos putabant nullo negotio captiuandos, horribiliter in campum ruunt, præmiſſis equitibus qui noſtros architenentes pectoribus dextrariorũ præferratis obruerẽt,& ſuorum caballorũ pedibus cõculcarẽt. Sed deo volente ſecus accidit quã ſperabant. Quia ſagittarij hinc indè occurrentes equitibus tot ſimul emiſere iacula, vt illa procella grandinea primitùs equites diſſiparent. Nam regente deo, nuſquã caſſa manus, nuſquã ſine vulnere fugit miſſile,nullaq; fuit requies mittentis dextere, ſed & omne ſedet telũ,quia nulli fuere ſine cædibus ictus. Vt ergo primũ ſonipedes ferro trãſfixi ſunt, ſeſſores cõuerſis frenis in ſua agmina præcipites corruere, omneſq; equites,qui euaſerant campo ceſſere. Ex hinc vt acies cõuenẽre,ingens noſtratũ clamor ad ſidera tollitur,& impletur quodãmodo vocibus vaſtus aer. Tunc iteratò volat vndiq; telorũ nubes,& ferrũ ferro ſonat,dum iacula cõſtanter emiſſa, caſſides feriunt,laminas & loricas. Cadunt proindè de Gallis plurimi ſagittis terebrati,hinc 500.hic pariter 600. Rex ipſe non tantum regis,quantũ militis exequendo vices,primus in hoſtes aduolat,crudeles ictus infert & tollerat,exempla ſuis audendi fortia præbens in perſona propria,ſtricto ſecuri oppoſitas acies diſſipãdo. Nec ſecùs militares viri æmulãtes acta regia,totis viribus collaborabant cõpoſitam illam ſiluã Francorum frementiũ ferro proſternere,donec tandem via vi facta,Galli non tantum ceſſere,quantũ mortui cecidere. Et reuerâ Franci cũ proſtratos in acie belli cernerẽt quos autumabãt indomabiles, eorũ mox obſtupuere animi, geliduſq; per ima cucurrit oſſa tremor,tãtus vt immobiles & ſine ſẽſu ſtarẽt. Dũ noſtri ſecures ab eorũ extorquerẽt manib[9] & eos mactarẽt velut pecudes cũ eiſdẽ. Perdidit indè modũ cædes,& velut nulla ſecuta eſt pugna,ſed iugulis bellũ geritur. Nec valent Angli tot proſternere quot perire poſſunt de aduerſa parte. Sic ergò penè Frãciæ perijt omne decus per manus paucorũ quos parũ ante ſummo deſpectui habuere. Illic interẽpti ſunt duces de Alãſoun,de Braban,& de Baar,cũ 5.comitibus,& conſtabulario Frãciæ,& alijs nominatis dominis,ad numerũ penè 100. De milit.& armigeris

Gallorum cum Anglis congreſſus.

Gallorũ ſtrages magna.

quatuor

quatuor millia sexaginta nouem feruntur occisa. Numerus vulgi non fuit ab armorum nuntijs computatus. Capti sunt ibidem duces Aurelianensis, & Burbonensis, comites verò de Ew, & de Vendone, & Arthurus frater ducis Britanniæ, qui se dicit comitem Richmundiæ, & quidã Brucegaldus miles honoratissimus regni Franciæ, & alij vt ferunt ad numerum 700. De parte regis ceciderе D. Edw. dux Eboraci, & D. Michael comes Southfolcię, 4. milites, & vnus armiger dictus Dauid Gãme, & de communibus 28. Dum rex & sui bello detinerentur contra Gallorum multitudinem pugnando cominus, vespilliones Francorũ inuadentes a tergo dimissas sarcinas rapuerunt, & protinus abduxerunt. In quibus cum reperissent coronam regiam, iam gaudio lætificare suos, in tantum vt signa solemniter pulsari facerent, & canticum laudis: Te deum laudamus, cum summo tripudio decantari. Ementiti enim fuerant regem captum, sine mora venturum. Sed post pusillum cum ex tristi nuntio cognouissent veritatem rei gestæ versus est in luctum chorus eorũ, & gaudium in mœrorem.

Rex etiam omnes hos euentus prosperos ascribens deo, gratias infinitas egit ei qui sibi dedit inopinatam victoriam & ferocissimos hostes subegit. Pernoctauit igitur in eodem loco, & in crastino s. die Sabbati versùs Calesiã iter inceptum continuauit. Deinde 16. die Nouembris applicuit serò apud Doueriam in maxima niuis intemperie, vicesima verò tertia die dicti mensis venit Lõdonias, ducens secũ duces & nobiles quos dudũ captiuarat, quorũ nomina superius sũt expressa. Quali gaudio, quali tripudio, quali deniq; triũpho sit exceptus a Londoniens. dicere prætermitto, quia reuerã curiositas apparatuum, excessus expensarũ, varietates spectaculorũ, tractat⁹ exigerẽt meritò speciales. Primo die mensis Decemb. iussu regis affuere Londonijs pontifices & abbates in magno numero, vt interessent solẽnibus exequijs D. Edw. quondã ducis Eboraci & aliorũ tam Francorum quã Anglorũ qui interierant in partibus trãsmarinis. Ad has etiam venit ab Harflu capitane⁹ dictæ villæ regis auũculus comes de Dorcet qui parũ antè fecerat equitationẽ in regionẽ contermінã & fugauerat 800. ante se captiuos quos infra dictã villã strictę custodię mãcipauit.

Regis a bello reditus.

¶ Hoc anno rex Portingaliæ fretus auxilio mercatorũ Angliæ quàm maximè & Alemannorũ vicit Agarenos in terra regis Belmarinorũ, multis eorũ millibus ad generũ Cereris destinatis. Cepitq; ciuitatẽ eorũ amplissimã supra mare sitã vocatam Snut eorũ lingua, cinctam muro 20000. passuum prout ferunt.

Anno 1416. Tenuit rex natale iuxta Londonias apud Lamhithã. Quo tempore delati sunt sibi rumores de conflictu habito inter Anglos & Gallos iuxta villam de Hareflu in quo plures gallici sunt occisi.

Circa festum purificationis 7. Delphini luserunt in Tamisi, quorum 4 sunt occisi. Prænosticabant vt quidam volunt tempestatem maximam ventorum & ymbrium continuò subsecutam.

Feria quarta quatuor temporum in initio quadragesimæ comes de Dorcet pugnauit cum comite de Armanack duce Gallorum, in quo conflictu cecidere plurimi de vtraq; parte, quia dictus comes gentem nostram inuaserat improuisò, fugati tamen sunt Franci & illo die nostratibus terga dedere, vno solo vsi solatio, quòd vespilliones eorũ dum cum nostris manus consererẽt, equos Anglorum & sarcinas rapuerunt. Oportebat ergò nostros prout erant in armis reuerti pedites ad villam de Harflu per multa milliaria regionis. Itaque peditando iuxta littus maris, vt hostes suos semper ante faciem suam non a tergo constitutos haberent, incedebant armis onusti per totam quintam feriam noctéq; sequentẽ. Mane verò sexta feria nostrates leuantes oculos viderũt in mõtibus Gallos recollectos cũ duce eorũ comite de Armanack, paratos ad inuadendũ eos. Misit igitur comes de Armanack quendã armorũ nuntiũ ad comitẽ Dorcetanũ qui diceret. Ecce cõclusus es inter nos et mare nec superest tibi euadendi facultas. Quapropter ne pereas in ore gladij, redde te mihi, tractaboq; te iuxta nobilitatẽ tuorum nataliũ prout decet rationabiliter redimendũ. Ad hæc ille. Renũcia sibi qui te misit, nũquã fuisse moris Anglorũ hosti se reddere ante præludia martis et bellonæ. Nec me reperiet ita vecordẽ vt man⁹ illi dem,

quē poteſt deus tradere in manus meas. Hijs auditis comes de Armanack furibūdè cū ſuis equitibus pernici greſſu per decliuiū mōtis deſcēdere conabatur. Quos excipientes noſtri ſagittarij vel præuerterunt iaculis vel peremerūt. Exinde creuit pugna inter reliquos, ex vtrobiq; gladijs & ſecuribus diu res martia gerebatur. Tandem deo miſerante gens ieiuna, laſſa, famelica, ſomni, cibiq; penuria fatigata vicit, dei virtute manifeſta. Nā cum non eſſent plures ex Anglicis in hoc conflictu quàm 1500, glorioſè vicerūt, & ad fugam coegerunt 15000. Gallicorum duce illorum prope capto. Ferunt quòd non obſtante ſacro quadrageſimali tempore ipſoq; inuiolabili ieiunio quatuor temporū, carnes aſſauerant in caſtris ſuis, & meretriculas introduxerant vt poſt ſuſſarcinationem ventris, veneris ſe ſpurcitijs macularent.

Circa præſens tempus oboli Ianuenſiū quia debito carebant pondere, prohibiti ſunt ab Anglis in mercaturis accipi ſiue dari.

Septimo die menſis Maij venit Imperator Londonias deductus in magnificentia & gloria per regem, & regni nobiles, & hoſpitatus eſt in palatio regis iuxta Weſtm. rege recepto apud Lamhitham.

Rex autem cupiens deferre omnem humanitatem regi Romanorū, ſuſpendit ad tempus cuncta parliamenti negotia, ducens eum ſecum Wyndeleſhorā ad feſtum S. Georgij honorans illic eum, & tantæ fraternitatis titulo & religionis illius nobili veſtimento, ſignumq; regale impoſuit collo ſuo, quod imperator ex poſt ſemper congeſſit in omni conuentu publico vel priuato.

Ante feſtum aſcenſionis dux Hollandiæ venit in Angliā cum apparatu maximo, ad habendum colloquium cum rege noſtro, regeq; Romanorum.

In feſto Trinitatis & per ſequens biduum nocte dieq; audita ſunt horrida tonitrua omnem modum excedentia, & velut ſine interpolatione durantia quæ præceſſerunt terrifica fulmina ſine ceſſatione choruſcantia, quę multos ſtrauerunt & occiderunt, arbores ſuccenderunt, & ædificia diruerunt.

Per totum tempus æſtiuale putabatur quòd mediatione imperatoris fuiſſet pax inter regna firmata, ſed tergiuerſantibus gallis, ſuſpenſum fuit pacis negotium, eò maxime, quòd galli conduxerant claſſem magnarum nauium Caricarum & galearum, quæ regnum Angliæ moleſtaret. Contra quos dominus Ioh. dux Bedfordię miſſus fuit frater regis cum manu potenti. Qui in die aſſumptionis beatæ virginis commiſit cum eis, & cepit tres Caricas & vnam Hulkam, & quatuor Balingarias. Tres verò Caricæ fugere, vna verò de tribus inter ſirtes confracta ſubmerſa fuit. Alia magna Carica ſubmerſa fuit coram Southhamptona, cum qua perierunt octingenti viri, quales Legharneys vulgò vocamus. Imperator & Rex Angliæ fœdus adinuicem pepigere, viz. quòd ipſi & ſucceſſores ſui boni, firmi & ſtabiles in perpetuum amici erunt, alligati, obligati, & cōfæderati pro ſe & hæredibus ac ſucceſſoribus ſuis, contra homines cuiuſcunque gradus, ſtatus, dignitatis, aut conditionis exiſtant, & contra omnes homines qui viuere aut mori poſſunt, exceptis ſacroſancta Romana eccleſia & Romano pontifice. &c.

Rex Angliæ vt oſtenderet ſe ex corde pacem cupere, perſonaliter tranſfretauit Caleſiā, ne Gallis vllam calumniandi miniſtraret materiam, quia dixerant non ſtare per eos, quin ei offerrent largam pacis viam. Vbi cum Imperatore conſtitutus, cum nihil ab eis audiſſet procurari niſi dolos, & fraudem ſolitam, commenta ſpreuit eorum, & inter Imperatorem ducemq; Burgundiæ qui diſſidebant, fecit concordiam atque pacem. Quibus ita geſtis, dux fecit homagium Imperatori.

Poſthæc dux Glouerniæ frater regis minimus cum magna regis familia deduxit Imperatorem donec veniſſet ad villam de Doredrauht, vbi cunctos Anglos remunerauit imperialiter a maximo ad minorem.

Benedictus Wulleman ciuis Londoniarum qui ſparſerat ſchedulas in multis locis errore plenas, captus, tractus, ſuſpenſus & decollatus eſt die Sancti Michaelis.

Parliamentum quod diximus intermiſſum propter præſentiam regis Romanorum

norum

norum tentum fuit Londonijs circa feſtum S.Lucę.In quo dominus Tho.Beufort comes de Dorcet creatus eſt dux Exoniæ, conceſſis ſibi de fiſco regio annuis mille libris,& 40.libris de villa Exoniæ ſupradicta,quas dominus Rex de eadem villa percipere conſueuit.

In hoc parliamento requiſiti proceres ſi iſta ſibi placerent, reſponderunt quòd optimè. Si donum regiũ tam exile non eſſet, nec correſpondens meritis & virtutibus tanti viri. Conceſſæ fuere duæ decimæ per clerum regi ſub vnius anni ſpatio perſoluendę.

Anno 1414.Rex celebrauit natale apud Kenewourtham,quo tempore ſtructæ ſunt illi inſidiæ prout fertur per quendam ſcutiferũ complicem Ioh. Oldcaſtle dictum.

In craſtino natalis domini ſparſæ ſunt ſchedulæ Lollardorum venenoſæ,impingentes contra cunctos ſtatus eccleſiæ ferè in qualibet magna domo vel hoſpitio villarum de ſancto Albano,de Northamptona,de Radingia, authorem nullo ſciente.

Decretum Concilij Conſtantienſis de electione Papæ futuri.

AD laudem & gloriam & honorem omnipotentis dei, ad pacem & vnitatem vniuerſalis eccleſiæ,ac totius populi chriſtiani, vt electio futuri Romani & ſummi pontificis proximè celebranda,firmiori authoritate & plurium roboretur aſſenſu, & ne attento ſtatu eccleſiæ dicta electione in poſterum vlla retractatio,vlluſuè ſcrupulus in mentibus hominum reſideat, ſed ex illa ſequatur vnio certa,vera,pleniſſima,& perfecta, ſacroſancta generalis Synodus Cõſtantienſis communi vtilitate penſata, de ſpeciali & expreſſo conſenſu, ac voluntate concordi ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium in eadem Synodo perſonaliter exiſtentium,& collegij eorundem, ac omnium nationum præſentis concilij, ordinauit, ſtatuit & decreuit, quòd hac vice duntaxat ad eligendum Romanum ſummum pontificem, vnà cum Cardinalibus, ſex prælati, vel aliæ honorabiles perſonæ eccleſiaſticæ in ſacris ordinibus conſtitutæ, de qualibet natione in eadem ſynodo pro nunc exiſtente,& nominata,quos ſeu quas quęlibet ipſarum nationum pro ſe adhuc infra dies duxerit eligendos ſeu eligendas,ipſis cardinalibus adiungantur,quibus omnibus eadẽ ſancta Synodus eligendi Romanum pontificem ſecundùm formã hîc expreſſam quatenus opus eſt,tribuit poteſtatem, viz.quòd ille abſq; vlla exceptione ab vniuerſali eccleſia Romanus pontifex habeatur,qui a duabus partibus cardinaliũ in conclaui exiſtentium,& a cuiuſcunque nationis duabus partibus eiſdem Cardinalibus adiungendorum & tunc adiunctorum, electus fuerit, & receptus. Quodq; non valeat electio nec electus pro ſummo pontificè habeatur niſi duæ partes Cardinalium in conclaui exiſtentium, & cuiuſlibet nationis duæ partes, cum Cardinalibus ad eligendum adiungendorum, & tunc adiunctorum conſentiant & conſenſerint in Romanum pontificem eligendum.Statuit inſuper & ordinat ac decernit,quòd vota quorumcunq; in electione huiuſmodi emittenda, ſint nulla, niſi vt præmittitur duæ partes cuiuſlibet nationis adiungendorum, & tunc adiunctorum prædictorum principaliter,aut per acceſſionem in vnum concurrant.Hoc etiam adiecto quòd prælati et alij, cum ipſis cardinalibus ad electionẽ huiuſmodi adiungendi,et tunc adiuncti omnes et ſingulas conſtitutiones,etiam pænales circa electionem Romani pontificis æditas, atque conſuetudines obſeruari conſuetas,quemadmodũ ipſi cardinales obſeruare teneantur,& ad illarum obſeruantiam aſtringantur.

Teneantur inſuper iurare, & iurent dicti electores cardinales, & alij antequam ad electionem procedant,quòd in huiuſmodi electionis negotio attendentes quid eis imminebit cum de citatione agetur,vicarij Ieſu Chriſti ſucceſſoris beati Petri vniuerſalis eccleſiæ Rectoris,gregis dominici directoris,puris

& ſynceris mentibus,& quantum credent publicæ vtilitati vniuerſalis eccleſiæ proficere omnes cuiuſq; nationis perſonæ aut alio inordinato affectu, odio, gratia,vel fauore abiectis procedent, vt eorum miniſterio de vtili & idoneo vniuerſalis eccleſiæ prouideatur paſtore. Ordinat inſuper,ſtatuit & decernit eadem ſancta Synodus quòd infrà decem dies ex nunc continuè numerandos, quos 10. dies omnibus & ſingulis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, præſentibus & abſentibus & cęteris electoribus ſupradictis,attenta ratione eccleſiæ vacatione notaria,ad intrandum conclaue in hac ciuitate Conſtantienſi, in maiori domo, communitatis ciuitatis eiuſdem ad hoc iam ordinata præfigit & aſſignat.

Præfati electores cardinales & alij ſupradicti intrent ipſum conclaue ad electionem huiuſmodi celebrandum,cæteraq; faciendum, obſeruandum & proſequendum,quemadmodum in cæteris,præter præmiſſa de Cardinalibus,& alijs in electione Romani pontificis iure decernunt. Quæ omnia præmiſſa obſeruata vult eadem ſancta Synodus in ſuo robore permanere. Hanc autem formam & hunc modum electionis approbat,ordinat,& ſtatuit pro hac vice. Et ad omnem ſcrupulum remouendũ vel ſubmouendũ, omnes & ſingulos in eadem ſynodo præſentes,& venturos qui eidem ſynodo adhærebunt, ac omnes actus legitimos in eadem ſynodo agendos,actiuè & paſſiuè,quatenus opus eſt habilitat,& habiles eſſe declarat.Cæteris eiuſdẽ ſacri Concilij decretis ſemper ſaluis,ſupplẽs omnes defectus ſi qui forſan interuenerint in præmiſſis, apoſtolicis etiam in generalibus conſilijs æditis conſtitutionibus,& alijs in contrarium facientibus,non obſtantibus quibuſcunq;.

Vltimo die menſis octobris Epiſc.Winton.acceſſit ad concilium peregrinaturus Hieroſolimam, poſt electionem ſummi pontificis celebratam, vbi tantũ valuit eius facunda perſuaſio, vt & excitaret dominos Cardinales ad concordiam, & ad electionem ſummi pontificis ſe otiùs præpararent. Quamobrem mox præparata fuit domus quę conclaue vocaretur & eſſet, cum lectis ſtratis honorificè pro dominis Cardinalibus & electoribus adiungendis eiſdem. Ordinatũ nempè fuerat decreto cõcilij, vt eligerentur ex omni natione quę conuenerant, ſex perſonæ ad intrandũ conclaue cum Cardinalibus,prout ſuperiùs eſt expreſſum. Vndè de Anglia ingreſſi ſunt conclaue epiſcopi London.Bathon.Norwic.Lichfeld.Abbas Eborum, & Magiſter Tho. de Polton. Decanus Eborum. Quælibet autem natio ſcripſit nomina perſonarũ ſuarum in ſchædula & cera inuoluit.Prærdinatæ proindè perſonæ conclaue ſunt ingreſſæ die 4. coronatorum. Quibus intromiſſis quędam perſona laica, attulit omnes ſchædulas cera circumductas ad vicecancellarium in conclaue. Qui nudatis brachijs,vſque ad cubitum poſuit omnes ſchædulas ſuper menſam.Exinde decretum factum eſt quod recluſi ederent in conclaui. Statutumq; fuit, vt haberent panem & vinũ,& vno die vnicum genus carnium,& altero,vnum genus piſciũ, & ſingulis diebus vnũ genus potagij prout dies exigebat. Tunc imperator, & 13.duces,ac maiores ciuitatis Conſtantiæ iurauere ſuper librũ, quòd fideliter cuſtodirẽt conclaue ab impeditoribus,& ne alia cibaria intromitterentur,quã ſtatuta fuere. Quo facto,imperator perſonaliter perſcrutatus eſt domũ totam, & duabus ſeris oſtium poſt ſe clauſit. In oſtio domus illius, factum fuerat foramen quadratum,per quod immitti debebant cibaria incluſorũ. Omni quoq; die dum in conclaui fuerunt,Abbas S.Edmundi de Bury, & prior S.Iohan.de Clerkenwell fuerũt aſſignati ad prægustandũ cibaria Anglicorum. Mox verò vt ſeruitum fuit incluſis dictũ foramen clauſum fuit tribus ſeris. Igitur illis conferentibus de iniuncto negotio,quidam nominauere Winton,quidã London. epiſcopos,nonnulli verò Cardinalem Franciæ,nihilq; fuit actum primo die,vel ſecundo. Diè verò S.Martini primo mane,epiſc.London.venit, & inter omnes Cardinales protulit iſta verba.

Electio Papæ. Ego Richardus epiſc.London.accedo ad dominũ meum Cardinalem de Columpna. Audito præſenti ſermone,repente cuncti præſentes per dei gratiam in eãdem conſenſerè perſonam. Et illicò exuerunt eum veſtibus ſuis omnibus, & nouis

nouis eum reuestierunt, ac super altare posuerunt, & deosculati sunt manus eius & pedes. Hijs ita gestis, confestim vnus eorum qui inclusi fuerant fregit foramen in pariete, & clamauit. Habemus papam Martinum. Et tunc exiuerunt omnes in magnam ecclesiam cantantes. Te Deum laudamus.

In crastino papa fuit factus præsbiter. Et die sequenti fuit sacratus episcopus, & celebrauit missam suam primã, cui missæ interfuerunt 140. mitrati. Sequenti dominica Dominus Papa fecit manè diluculo solennem processionem, transiens per australm partem ecclesiæ, versùs occidentalem, vbi constitutus fuit Clericus habens canabum & scuppam & combussit ea dicens. Ecce pater sancte, Sic tansit gloria mundi. Post hæc eodem die fuit factum quasi quoddã solarium pro coronatione Papæ altitudine habens 20. pedes. Prior S. Iohan. de Clerkenwell tenuit diadema papæ in officio Coronationis. Ipso die post prandium papa equitauit per medium ciuitatis Constantiæ, quẽ sequebantur in equis, omnes episcopi mitrati, & Abbates. Equus papæ fuit phaleratus cum rubeo eskarleto, equi verò cunctorum episcoporũ phalerati fuere candido panno bissino, & imperator in hac equitatione tenuit frenũ papæ. Cum autem peruenisset papa ad locũ fori, illic obuiauere sibi omnes Iudæi ciuitatis, qui porrexerunt sibi sicut mos est ceremonias ac legẽ suam. Quas acceptas papa proiecit post tergum suum dicẽdo. Recedant vetera, noua sunt omnia. Papa prout dicunt priùs vocabatur Paulinus, natus de illa nobili & antiqua gente Paulina Romæ. *Imperator frænum tenet.*

Hoc anno circa finem mensis Iulij rex Henr. cum magna classe mare sulcans 10. nauigationis die saluus applicuit in Normãnia s. in festo S. Petri ad vincula in loco vocato Tonque, vbi villa fortis est & castellum nobile, quod reddere per annũ solet 8000. coronarum. Quo in loco quingenti equites hostiliter occurrerunt ei transitũ prohibere volentes. Sed perempto per architenentes eorum capitaneo, & eius collega capto, cæteri meticulosè fugerunt. Nec multò pòst redditum fuit regi dictum castellũ, & qui remanere volebãt accepere gratiam remanendi. Volentes abire tulerunt secum de gratia regia pecunias & suppellectilia, relinquentes arma, & instrumenta bellica, nec non & victualia dicto castello. Consimili modo reddita fuit regi villa de Aumberes cũ castello.

Qua tempestate monachus quidam soliuagus captus a quodam de familia regis, despoliatus est. Quod vt rex comperit, sollicitè quæsiuit a Monacho si personã recognosceret, quæ tulerat ab eo restellas suas. Qui cum diceret benè se personam noscere si videat eam, tandẽ post aliquos in conspectu ductos, notauit vnum dicens illũ bona sua rapuisse. Quem rex illicò vehementer redarguit, dicens illum morte dignũ, qui cum aliunde satisfacere potuisset suæ necessitati, ad res religiosorum manus extenderet, modò tamen gauisurũ perdonationis titulo, si nihil tale committat de cætero. *Hẽrici in Normannia gesta.*

Fecitq; virum reddere monacho, quæ tulerat prius ab eo, monacho mandãs vt domũ repeteret, & consuetum seruitiũ cum fratribus suis intrepidanter deo rependeret, asserens se non illuc aduenisse modo vespillionis vt res religiosorũ raperet: sed potiùs more regis, vt eorum bona ex direptione seruaret. Nec mora proclamari fecit per exercitum, ne quis religiosum, clericũ, vel præsbyterum nec vllum penitus ecclesiasticum despoliare, seu quouismodo molestare præsumeret, nec ad res ecclesiasticas animo rapiendi manus mittere, sub pœna suspensionis & laquei. Qua proclamatione per plebanos vulgata, videres rusticos indumentis clericorum sumptis, vagari per exercitum, negotia tractare foralia, impunè accedere & recedere, Anglis astu piè deceptis. Nec valebãt Anglici re veritatem agnoscere, rusticos coronas sibi radentibus vt Anglos fallerent efficacius, aspectu capitum albatorum. Consequenter insuper fecit Rex proclamari, ne quis fœminam coniugatam, viduam siue virginem contra voluntatem auderet opprimere, vel bona diripere plebeiorum, qui se regi submiserant sub pœna prætaxata. *Rustici in clericali habitu.*

Tertiodecimo die mensis Aug. Rex recessit cum exercitu de villa de Tonque, & pernoctauit apud villam S. Saluatoris de Tybe. Crastino die Sabbati pernoctauit

ctauit apud villam de Gramuile vbi commoratus eſt die dominica, viz. in feſto aſſumptionis beatæ Mariæ. Diæ Lunæ pernoctauit apud Abbathiam de Fontenes, & in die Martis peruenit ad villam de Scuteuile. Die verò Mercurij, conſedit cum exercitu coram villa de Caen ex parte Auſtrali prope monaſteriū S. Stephani: Dux Clarentiæ ex parte Boreali, iuxta monaſterium Monialium ſanctæ Trinitatis: Comes Mareſcallus ſedit ex parte ſiniſtra regis & Dominus de Mantrauers iuxta eum. Iuxta quem D. de Talbot & Vmfreuile ſunt locati, & conſequenter D. de Neuile & de Wulluby. Ex parte regis dextera cõſedere comites de Warwike, & D. Ioh. Gray, iuxta quos comites de Huntingdon & de Sarum, & D. Ioh. Gernecorneswayle. Dum ſic eſſet diſpoſitus regalis exercitus, & Abbatia S. Stephani foret Francis communita, videntes qui in Monaſterio pro tutamento fuere ſe impares Regis viribus, locum deſerere feſtinabant. Et diripientes tam victualia quàm alia loci iocalia, latenter in villam commigrauerunt notabiles ſacrilegio manifeſto, vbi conſtituti tractabant inter ſe qualiter dictum monaſterium flammis abſumerent, & turres eccleſiæ complanarẽt, per quas multę mala fieri poſſe non dubitabant. Audiuit hæc inſuſurrari inter Francos quidam monachus eiuſdem loci, qui metuens ſui monaſterij deſtructionem, confidenter dedit ſe periculo, & ſub illius noctis conticinio manibus reptans & genibus, per hoſtes, per ignes, per arma, per gladios, tandem peruenit ad locum vbi dux Clarentiæ frater regis obſidionis ſuæ vigilias obſeruabat. Et impetrato aditu, vidit vbi recubuerat armatus ad vnguem in horto quodã ſuper herbam ſuppoſito capiti ſuo ſaxo. Cui confeſtim flexis genibus flebiliter ſupplicauit vt loci ſui ruinæ ſuccurreret, qui iam diruendus erat niſi maturiùs ſubueniret. Vobis autem ſpecialiùs conuenit noſtrum ſeruare monaſteriũ qui de regum linea deſcendiſtis, qui locum noſtrum fundauerunt, extruxerunt atque dotauerũt. Quapropter incunctanter vtamini me duce pręuio, & ego vos inducam & gaudere faciam loco noſtro. Nec mora, fecit dux vt monuit, & arreptis ſcalis peruenit ad eam partẽ, quam monachus benè nouit immunitam. Nam pauci ſed inualidi relicti fuerant, magis ad oſtẽtationem quàm ad defenſionem loci. Quos aduentu ſuo territos, vel captiuauit, vel abire permiſit, reputans eos indignos gladio ſuo propter ruſticitatem & vilitatem perſonarum. Vnum tamen decollari iuſſit, qui confeſſus fuerat ſe res monaſterij, ſcz. ferramenta feneſtrarum & huiuſmodi compilaſſe, dicens ei: ſi nos, ait, noſtros propter talia ſacrilegia iuſtè morte mulctamus, multò plus tu pęnam mereris, qui patriæ propriæ ſacella ſpoliare non times? Dux ergo tali modo potitus loco, introduxit regem in craſtino, gaudentem nimirũ, quòd a turribus monaſterij valebat intueri quæcunq; gerebantur in villa, illic figere vel locare gũnas ſuas, (quas Galli canones vocant) quibus validiùs villam infeſtare poſſet.

Poſt hęc denunciabatur dies & hora, quibus fieri inſultus deberet ad villam. Intereà ſonante terrifico lituorum & tubarum claſſico, obſeſſi ſemet cohortantes, ad muros alacriter cucurrere, telis armati, gladijs & miſſilibus, iaculis & petrarijs, vt vim vi repellerent. De parte regis, vt ita dicã: Induit aduerſis contraria pectora telis miles, vt æternum ſanguine nomen eruat. Inter milites D. Edm. Springeus, qui dudum cum alijs militiæ cingulo donatus fuerat, muros Cadomi armatus aſcendit, & vulnera alterna datq; capitq; manu.

Sicut aper longè ſiluis latratibus actus,
Fulmineo celeres diſſipat ore canes:
mox tamen ipſe perit.

Sic & iſte vir egregius dũ multos muris deijcit, dum plures enſe perimit, dum Martis acta peragit, lapſus pede corruit in foramen muri, vbi ſedendo pugnãs peremptus eſt. Quem mox inhumaniter vt erat armatus adhuc ſpirantem, ganeones circumiectis ignibus cremauerunt. Nõ tamen deſtitere regales inimicis inſiſtere, ſed bili concitata propter infortunium tanti ſocij (fuerat nempè cunctis amabilis) inſurrexerunt acriùs, & exarſerunt contra tam improbos pollinctores, fatigantes illos ſic ex parte illa, quòd videbatur ipſis qui tuebantur oppidum, ex parte altera neceſſarium, vt ſtatione ſua relicta, ad eam partem

accur-

accurrerent,quā rex oppugnabat villā.Sicq; rarefcente in dictā parte defenfore, dux Clarentiæ factis instrumentis in loco qui putabatur tutiffimus muros fcandit,& poft terga Gallorū defiliens, eos adeò repentè terruit vt ignorarent, vtrū iuuaret potiùs procedere contra regē, an reuerti & manus erigere contra ducē. Facta eft igitur ftrages magna Gallorū,obuiantibus a fronte regalibus,inftantibus a tergo Clarentianis,omnēq; illis adimētibus fpem falutis. Taliq; modo rex villa potitus eft,caftello nondum rebellibus vacuato. Quapropter rex gunnarū iactu fic caftrū debilitauit,vt impoffibile videretur inclufis fe defendere locū poffe.Proinde impetrato tractatu,impetrarunt a rege libertatē abeundi relictis armis & victualibus,auro & argento atq; iocalibus in caftello.Sed ne inanes omninò & vacui recederent,rex indulfit eis,vt milites quidā certam fummā fului metalli fecū ferrent,armigeri quoq; taxatā,& alij limitatā tollerent,& non amplius fub pœna perditionis fummarū conceffarū pariter & vitarū. Fœminas verò permifit ornamenta vel quæq; mobilia fecū ferre,& indemnes abire. Quæ magnas auri fummas(vt fertur)in vtribus abftulêre.Hijs omnibus ingrati Franci beneficijs,regiæ munificentiæ peffimè refponderunt,& inuidentes eius cōmodis,aurū & argentū & quicquid in caftrū ad tuendum deportatū fuit,igne cōbufferunt,vt poft receffum patuit eorundē. Poft deditionē caftri de Caen, quod obtinuerunt cōdicionaliter,fi rex Francus vel Dolphinus,aut comes de Armanack bello non diffoluerent obfidionē infra 29.diem menfis Septemb. reddiderunt fe pacto cōfimili ciuitas,& ecclefia Baiocenfis cū multis alijs villis. Dum hæc agerentur in Neuftria,Lollardi duce Oldcaftle infanire cœperunt in Anglia,qui Scotos concitauit tam prece,quàm repromiffa pecunia,vt intrarent hoftiliter regnū in regis abfentia,leui negotio,vt afferuit,fubiugandū.Ferunt quòd Gul. Douglas Scotū ad Pontemfractū allocutus fuerit,grandē promittens auri fummā,fi gentem fuā follicitaret,& eum,qui falfò dicebatur apud eos rex Rich.venire cum eis faceret, & fe oftentare tanquā regem.Scotus verò auri facra fame coactus nō multò pòft cōtribulos fuos cum magno ftrepitu venire fecit ad obfidendum caftellum,cum villa de Rokefburgh,quò quū veniffent,fuffoffores immiferunt ad fubuertendū muros.Contigit eo tempore ducē Exoniæ Tho.Beufort ad Brydelingtonā veniffe perigrinādi gratia,qui confeftim audito rei nuncio properauit ad partes,eundo colligens armatos & architenentes,hoftibus occurrere feftinādo.Ex alia parte cuftos regni D.Iohan. frater regis dux Bedfordiæ cum alijs regni nobilibus magnum cōflans exercitum ad eafdē peruenit partes , ꝙ Scoti per exploratores comperientes,expectare non audentes diutius: *Turpia fœmineæ terga dedêre fugæ.* Nec mirū,quia plufquā 100000.virorū cōueniffe ferebantur ad repellendū eos: & ne rurales eftimarentur & inexperti qui cum heroibus venerāt,vir valde venerabilis dux Exoniæ palā affeuerauit fe fciuiffe ex illis cohortibꝰ delegiffe 40000. virorū bellicoforū,qui virtute præftarent & animis, æq; cū valētioribus quafi regni totius,nō obftāte quòd maxima multitudo cū rege in Normānia militabat. Eo tempore dux Lollardorū Ioh.Oldcaftle dum diuerfis in locis requireret latibula prope S.Albanū in dominio Abbatis delituit multis diebus in domo cuiufdā ruftici, habentis ibidē idoneam manfionē.Quo audito familiares Abbatis illuc nocte properantes illū quidem non inuenerūt,fed quofdā de fuis fpecialibus affeclis tenuerunt & ad carcerē adduxerūt.Ipfe verò dux perfidorū hoc audito rumore vehemēter ingemuit,dicens fuū grande propofitum eneruatū captis præcipuis confcijs votorū fuorum.In præfato loco reperti fuerunt libri in Anglicis fcripti literis,& nonnulli libri quōdam picti nobiliter & imaginibus decorati,quarū imaginum capita iuxta formā falfæ doctrinę fuæ nebulones abraferāt & in Letanijs omnia fanctorū nomina vnà cum nominibus beatę virginis aboleuerant vfq; ad hunc verfum: Parce nobis domine.Inuēta funt infuper illic quædā fcripta plena blafphemiæ in beatam Mariā quæ propter horrorem prætereo. Librum tali rafura deformatū, mifit domino noftro regi dictus Abbas S.Albani, cum quibufdā alijs deliramentis receptis ibidem, & D.rex eundem librum Archiep.Cant.remifit,vt in fermonibus faciendis ad crucem.S.Pauli Lond.oftēderetur,vt vel fic ciuibus innotefceret quanta furia Lollardi vehebātur,qui nō dico ima-

imagines ſed nec ipſa ſanctorū nomina in ſuis membranis inſeri permittebant. Rex Angliæ per idem tempus impiger in partibus tranſmarinis, cepit plures ciuitates & villas muratas, cū caſtris & munitionibus plus quā 100. Hoc an. 4. die menſis Septemb. obijt M. Rob. Alum episc. Sarum, apud Conſtantiā concilio nō dum finito. Menſe Decemb. rex Henr. obſedit Faleſiam villā munitiſſimā, refertā defenſoribus, ſuperbā ſuis opibus, inſtauratam machinis, cōfidentē mœnijs vt ne quidē portas cōtra regem in initio claudere dignabātur. Villa tamē leui negotio terrore gunnarū reddita fuit regi. Sed caſtrū cum magno faſtu detentum fuit ferè vſq; ad feſtū Purificationis medio tempore multis hinc inde iactis conuitijs. Tandem obſtinatione depoſita pœnituit obſeſſos tam diu perſeueraſſe in pertinacia, & humiliùs ſapiendo regis gratiā flagitabāt. Nō enim ferre valebāt horridos ſaxorū volatus quos crebrò circa ſe cernebāt emiſſos cuilibet formidādos. Et proinde maluere ſemel vitam ſeruare quoquo pacto quā quotidie quaſi mortem metuendo mori. Igitur poſt certas conditiones, aſſecurauerunt regē ſe proprijs ſuis ſumptibus dāna caſtri villęq; ruinas reparaturos, pręter illas quas ſoluerent redemptionis ſuæ ſummas, quòd idcirco rex illis impoſuit propter ſuæ faſtuoſæ detētionis diuturnitatē, quæ fuit cauſa ruinæ magnæ dicti caſtelli. Circa præſens tempus captus fuit in Anglia ille vaniglorius, inueteratus dierum malorum, primicerius Lollardorū, dux & princeps perfidorum Ioh. Oldcaſtle, quondam dictus D. de Cobham in terris dominij de Howiſia non ſine periculo, læſioneq; quorundam qui ceperunt eum, ſed nec ipſe ſine vulnere tentus fuit. Sub eodem tempore vocati fuerant ad parliamentū Londonias omnes ſtatus regni, vt de pecuniali ſuffragio regi ferendo cōſulerent, qui laborabant in partibus vltramarinis. Cūq; domini & perſonæ parliamentales audiſſent quòd captus fuiſſet hoſtis publicus, placuit cūctis parliamentū nō diſſoluendū, donec interrogatus & auditus fuiſſet in eodē parliamento. Miſſus eſt igitur D. de Powiſia qui deduceret eum manu forti. Qui & adduxit eum Lōdonias in lectica ſaucium vnà cum clerico omniumq; ſecretorū ſuorum cōſcio. Nec mora, cum conſtitutus fuiſſet in præſentia rectoris ducis de Bedfordia, & ſtatuū parliamenti, lectum fuit indictamentum corā eo de hoſtili inſurrectione contra regē in campo S. Egidij, & alijs offenſis læſę maieſtatis, quæ partim tanguntur ſuperiùs locis ſuis. Quæſitūq; fuit ab eo, qualiter ſe voluit excuſare, & oſtendere quare nō meritò ſit abiudicatus morti. Qui mox aliundè quærēs diffugia, aſſumpta parabola cæpit prędicare de dei miſericordia, & quicunq; mortales dei imitatores eſſe vellēt, deberent ſemper miſericordiā ſuperexaltare iudicio, vindictā fore ſolius dei, quæ ab eius cultoribus nō debuit exerceri, ſed ſoli deo relinqui. Et alia plura cōmemorauit, redimendo tempus, donec ſummus regni Iuſticiarius regis vicariū monuit, ne pateretur eum inaniter tēpus terere, & aſſiſtentes regni proceres moleſtare. Iuſſit ergò regni rector vt reſpōderet conformiter ad obiecta. Qui ſe videns cōſtanter vrgeri, tandē poſt breuem meditationē ſoluto ſilentio reſpōdit dicens. Mihi autē (inquit) pro minimo eſt vt a vobis iudicer, aut ab humano die. Et iterū impertinenter garrulare cæpit, donec ſummus Iuſticiarius iuſſit vt reſpōderet finaliter, & doceret ſi poſſet, quare mori nō debuit. Qui cōfeſtim cum ſumma ſuperbia & abuſione reſpōdit, ſe nō habere Iudicē inter eos, viuēte ligeo domino ſuo in regno Scotiæ rege Rich. Quo reſpōſo accepto, quia nō opus erat teſtibus, ſine mora iuſſus eſt trahi & ſuſpendi ſuper furcas, atq; cōburi pendens in eiſdē. Vbi cum plures perſonæ honorabiles huic ſpectaculo intereſſent, D. Tho. de Erpinghtum (prout dicunt) nouiſſima verba locutus eſt, adiurans eum, vt ſi cerneret eum reſurgere die 3. pacem procuraret ſectæ ſuæ. Tanta perditi fuit dementia, vt putaret ſe poſt triduum a mortuis ſurrecturum.

An. 1418. tenuit rex natale in Normānia apud Baiocas, circa quod tēpus redditū fuit ſibi caſtrū de Faleſia, & ciuitas de Aueraunce ſe ſubmiſit. Poſt feſtū paſchæ miſſi ſunt per regem ad obſidendū monaſteriū de Bekke Herlewini, D. Tho. dux Clarentiæ, ad obſidendum villā de Sherburgh, D. Humfridus dux Glouerniæ, ad obſidendū caſtrum de Danufrount D. Rich. comes Warwici, ad obſidendum caſtrū Nully le veſque comes de Kyme. In die S. Georgij rex apud Wonium in caſtello celebrauit ſolemniter idem feſtū. Circa feſto Trinitatis ad iuſſum re-

gis profectus est in Normanniā D. Tho. dux Exoniæ regis auũculus, cum 15000 (prout dicitur) bellatorum. Mense Iunij Burgundiones nocte Parisium intrauerunt & comitem de Armanack morte turpissima mulctauerunt. Nã (vt ferũt) eum crudeliter excoriauerunt, & ex post crudelissimè peremerunt. In illa ferali seditione iugulati feruntur plures nobiles scz. Cardinalis de Baar, Archiep. Remensis, episc. de Mentz, episc. Constantiensis, episc. de Liseux, Abbas S. Dionysij, abbas de Pormayle, Cancellarius Franciæ, præpositus Parisiorũ, & plures alij ad numerũ quatuordecem millium personarum. Nec satiari potuit effrænata furia tanta cæde virorum, quin et in fœminas grassaretur: nempe feruntur iugulata 5000. fœminarum. Sub eodem tempore rex obsedit villam nobilẽ vocatam Loueres: quam fortiter expugnatam cõpulit ad deditionẽ sub certis conditionibus vtrobiq; pactis. Reddita est ergo regi in vigilia S. Ioh. Baptistæ. Die verò Lunæ sequenti mouit dominus rex exercitum versùs Pount de la Arche cueroise.

Eodem tempore dux Exoniæ obsedit ciuitatẽ Ebroicensem. Ipso anno infra octauas assumptionis beatæ Mariæ, D. Iesus (vt putatur) ob honorẽ gloriosę matris suæ, quã propensiùs veneratur rex Angliæ, dedit ei in locis varijs 3. miraculosas victorias in prouincia Normannorum. Prima fuit, quòd 100. de suis Anglicis, die Martis infra dictas octauas ceperunt 3. magnos dominos apud locũ vocatum Kulnef, & personas alias 80. & 300. fugere cõpulerunt. Secunda fuit die Iouis, 400. nempe de hostibus intrauerunt suburbana ciuitatis Ebroicensis, & 11. ex Anglis fugauerunt eos, & ceperunt ex his 4. & 12. peremerunt, captis 40. dextrarijs eorundem. Tertia fuit die Sabbati sequente, summo mane: hostes reuera voluissent cepisse villam quam rex ceperat in prima equitatione sua præsentis anni dictam Loueres, sed capitaneus dictæ villæ cum 100. de nostris exiuit animosè contra mille, & deo volẽte vicit eos, & tradidit in manus hominum nostræ partis 180. personas generosas ex hostibus, per omnia benedictus deus.

Victoria 3. Henrici in Normannia.

Pridie Calendas Augusti capta fuit inopinatò villa de Pountoyse prope Parisium, probitate Capitanej de la Bouche sũmo mane. Qui nocte non procul à villa delitescens inter vineas cum nõnullis de regis familia, in vigilia matutina repentè scalarum scansione muros ascẽdit, vbi post diutinam dimicationem, occisis multis de defensoribus, & pluribus vulneratis, cum ciues cernerent numerũ nostratum crescere inter eos, oppressi vecordia, apertis portis fugerũt quò sors quemq; trahebat. Fuerunt vtiq; in ea villa præfortes homines constituti pro defensione mille, qui ferebant lanceas atq; scuta, & balistariorum duo millia. Qui omnes sub festinatione versùs Parisium fugere contendebant: sed intercepti sũt & præoccupati per Comites de Huntingdonia, qui & ipse destinatus fuit ad hoc negotium vt ipse ex vna parte villæ ciues occuparet, dum alij ex parte altera muros ascẽdere molirentur, sed tamen retardatus fuerat in marisco, non inueniens exitum vsque ad Solis ortum. Occisa est igitur illa penè multitudo per Comitem, villa per nostros detenta, in qua recõdita fuerunt omnis generis victualia ad duos annos. De cuius amœnitate, diuitijs & vtilitate rex scripsit, quòd inter omnia quę gessit in trãsmarinis partibus opus magis vtile non peregit. Hæc autem gesta sunt expirantibus treugis, in crastino postquam Franci Regem suis fallacijs delusissent, & pacis vias quas rex obtulerat recusassent. Ferunt quòd dicta villa fuit instaurata sufficienter victualibus pro duobus annis.

FINIS.

Index rerum memorabilium: prior numerus paginam, *posterior lineam indicat.*

cor-

F.

G.

H.

R.

S.

T.

FINIS.

LONDINI,
in ædibus *Iohannis Daij.*
Anno Dom. 1574.

¶ *Cum gratia & priuilegio Regiæ Maieſtatis.*

60427
collated p[illegible]
- Prelims of Walsingham (Historia) bound before Asser; Parker's preface to the Asser bound after the preface of Walsingham
- Ff1 of Historia with natural paper flaw